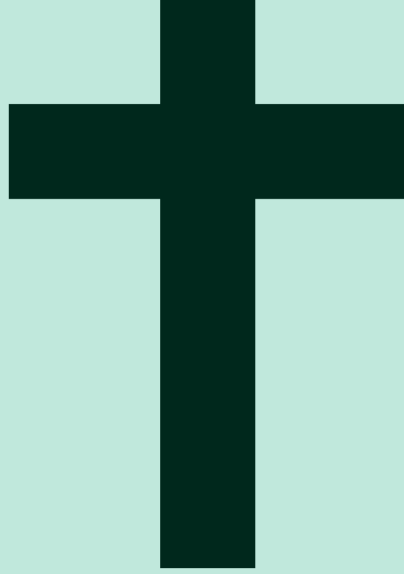

Pop Hagä Do Panyyg
Hanäm Do Hahÿÿh

The New Testament in the Nadëb language of Brazil
(BR:mbj:Nadëb)

Pop Hagä Do Panyyg Hanäm Do Hahÿÿh
The New Testament in the Nadëb language of Brazil (BR:mbj:Nadëb)
O Novo Testamento na língua Nadëb do Brasil

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nadëb (Nadëb)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Nadëb

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-29

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019
c5681c4e-55f8-5b64-badf-af07c5e28afc

Contents

FRT	1
Matew	2
Maah-Ko	67
Rukas	105
Jowāw	171
Atos	217
Roma	276
1 Korīn	306
2 Korīn	331
Garata	348
Epeso	359
Pirip	369
Korosa	376
1 Tesaronika	383
2 Tesaronika	389
1 Tsimoot	393
2 Tsimoot	401
Tiit	407
Piremon	411
Eberew	413
Tsijaag	435
1 Peed	442
2 Peed	450
1 Jowāw	455
2 Jowāw	462
3 Jowāw	463
Judas	464
Apokarip	467

P'op Hagä Do Panyyg Hanäm Do Hahÿÿh O Novo Testamento na Língua Nadëb

SOCIEDADE BÍBLICA DO BRASIL
2011

As ilustrações nas páginas ... são usadas com a permissão da © 1978

David C. Cook Publishing Co.

As ilustrações por Horace Knowles nas páginas ... são usadas com a permissão da © The British & Foreign Bible Society, 1954, 1967, 1972, 1995.

As ilustrações por Louise Bass nas páginas ... são usadas com a permissão da © The British & Foreign Bible Society, 1994.

As ilustrações por Horace Knowles acréscimos e correções feitos por Louise Bass nas páginas ... são usadas com a permissão da © The British & Foreign Bible Society, 1994.

As ilustrações coloridas são usadas com a permissão da © International Bible Society.

O Novo Testamento na língua nadëb
Brasil 2011

Primeira edição 2011 5C

Publicado pela Sociedade Bíblica do
Brasil

© 2011, Sociedade Bíblica do Brasil

P'op Hagä Do Panyyg Ky N'aa Hahÿÿh

Hahÿÿh hã takerii däk papuuj Isaraéw buuj sa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Hahÿÿ takerih do pooj jé, hajõng ta baab pooj jé P'op Hagä Do kaner'ood wät paa Isaraéw buuj sa sii. Ti noo gó tan'oo däk paa sa hã ta ky n'aa jaw'yyk doo. Tan'oo däk sa hã na-ããj hẽ hajõng baad hadoo do ta kyyh, ta ky n'aa rod rerii bong doo.

Potugees kyy me ji maneëën tii “Antigo Testamento”. P'ooj ub sa sii kaner'ood däk doo, tahanäng pé tii. Ta tii hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh ta tyw n'aa papuuj heh'äät ta wë. Ta tii hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh

paa Isaraéw buuj sa h'yyb tym dëëb, sahõnh hẽ badäk hahÿÿ hã habong do sa h'yyb tym dëëb. Jesus, P'op Hagä Do T'aah badäk hahÿÿ hẽnh tamejõ hyng do né hẽ ta ti ji h'yyb tym dëëb. P'op Hagä Do asëew hõm do tii. Tah'yyb däng do tii. Gereg kyy me ramaneëënh P'op Hagä Do h'yyb däng doo, Kristo. Jesus né ti Kristo. Ta hyb n'aa ji hajaa hÿÿ kã P'op Hagä

Do wë ji nu dëë kãn. Ta hyb n'aa na-ããj hẽ tahajaa baad ji bawät ji da hadoo do wë. “Papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo” ji maneëënh Jesus ky n'aa. Potugees kyy me ji maneëënh “Novo Testamento”.

Pooj jé paa hahÿÿ raberii däk Gereg kyy me. Dooch wäd ta ti ma kahé bäh kerii wät do paah. P'ooj ub karejã jëng tii. Ti hadoo né hẽ, p'ooj ub tabahup nä bã hajõng paa rerii bong ta hã kerih doo. Tii d' rabadoo had'yyt hẽ tanahëej jëng hyb n'aa.

Gereg kyy me na-ããj hẽ raberih ta tii. Da hẽ ti anäng nä hajõng ta ti hedoo doo. Séd gó raberii paawä, ta ti mahang pawóp its rerih nä ta see pé noo gó ta bod its hajong do wób ranerih doo. Ta ti hedoo do bod kerii däk na-ããj hẽ Nadëb kyy me hahÿÿ ta heen n'aa kadakëë: []. Ta ti hedoo do seeh Matew 17.21. Hahÿÿ mo n'aa me takerii däk tii: [21 —*Jããm hẽ P'op*

Hagä Do hã ji ky n'aa etsëë doo me, ji noo kanawa doo me, ta ti hadoo pé karap'aar h'yyb nesaa do banyyh —näng mäh.]

Ta see pé noo gó ti anäng ta ky n'aa, baad ji maa napäh hyb n'aa tahanäng péh. Ta ti hedoo do ky n'aa takerii däk ta yt hã. Dooch P'op Hagä Do kyyh bód tado bã tii. Kerih do nedëed is do ta heen n'aa. Ta tii bã na-ããj hẽ ji tametëeh nyy bã ji baw'yyt P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerih doo. Ta ti hedoo do seeh ji aw'yyt Matew 1.21 hã. Hahÿÿ mo n'aa me ta yt hã takerii däk: **b** 1.21 Jawéh ji ted'ëep, tahanäng pé ti Jesus.

Matew Jesus ky n'aa hanäm do Matew erii wät do hahÿÿh

Jesus wahë makū sa häd ketsén do hahÿÿh

¹ Jesus Kristo, Dawi panaa, Abaraäm panaa. Hahÿ ta wahë makū sa häd heen n'aa kerih doo:

² Abaraäm t'aah, Isak.

Isak t'aah, Jakóh.

Jakóh taah, Judah, ta hÿÿj daheeh.

³ Judah t'aah, Peres.

Peres taah, Eseröm Serah daheeh.
Tamar mä sa ÿÿn makū häd.

Eseröm t'aah, Räm.

⁴ Räm t'aah, Aminadab.

Aminadab t'aah, Nasóm.

Nasóm t'aah, Saramon.

⁵ Saramon t'aah, Buwas. Buwas ÿÿn Rahab häd näng doo.

Buwas t'aah, Obed. Obed ÿÿn mä Rut häd näng doo.

Obed t'aah, Jesé.

⁶ Jesé t'aah kä, Dawi, ér wahë makū sa wahë n'aa paah.

Dawi t'aah, Saromāw. Saromāw ÿÿn Urija häd näng do ÿÿm paah.

⁷ Saromāw t'aah, Reboām.

Reboām t'aah, Abijah.

Abijah t'aah, Asah.

⁸ Asah t'aah, Josapa.

Josapa t'aah, Jorāw.

Jorāw panaa seeh, Usijah.

⁹ Usijah t'aah, Jotāw.

Jotāw t'aah, Akas.

Akas t'aah, Esekijah.

¹⁰ Esekijah t'aah, Manaséh.

Manaséh t'aah, Amom.

Amom t'aah, Josijah.

¹¹ Josijah panaa kä, Jekonija, ta hÿÿj daheeh. Babirōn buuj, Judah buuj maji, sa häj n'aa hēnh Judah buuj ramahūm noo gó Jekonija rababok.

¹² Babirōn häj n'aa bä rabaj'eenh do jawén paa bä henäk do hahÿ Jesus wahë makū sa häd: Jekonija t'aah, Saratijéw.

Saratijéw t'aah, Sorobab.

¹³ Sorobab t'aah, Abijuh.

Abijuh t'aah, Erijakīm.

Erijakīm t'aah, Asor.

¹⁴ Asor t'aah, Sadok.

Sadok t'aah, Akīh.

Akīh t'aah, Erijud.

¹⁵ Erijud t'aah, Erejasa.

Erejasa t'aah, Matān.

Matān t'aah, Jakóh.

¹⁶ Jakóh t'aah, Joséh kä. Marija häd näng do patug ti Joséh. Marija t'aah kä, Jesus, ramaneēēnh do Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo.

¹⁷ 14 Jesus wahë makū sa häd ketsén do Abaraäm du doo bä naa, Dawi bä kä tagadäk. 14 sa häd ketsén do Dawi häd bä naa, Judah buuj Babirōn häj n'aa hēnh ramahūm bä kä. 14 kä m' Jesus Kristo* wahë makū sa häd ketsén do Babirōn häj n'aa hēnh rabeboo nä do jawén paa bä naa, Kristo benäng bä kä.

Jesus benäng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Hahÿÿ da Jesus Kristo benäng do ky n'aa. Jesus ÿÿn pan'aa Marija häd näng doo. Joséh gatēē do pan'aa m' ti Marija. Ti m' Marija beta däk, dooh Joséh awäd bä ta wē. Marija wén eta däk, P'op Hagä Do Sahee hejój hyb n'aa. ¹⁹ Baad ub, P'op Hagä Do karēn doo da Joséh, ta patug pan'aa bawät. Ti hyb n'aa m' dooh takarēn bä Marija taky n'aa tapa bä hajök do sa matym gó. Dooh takarēn bä Marija tanu meby bä ta wób sa hä.† Ti hyb n'aa tahyb n'aa newē däk, ta h'yyb gó, Marija tamejō hōm taganat'ēē wät hyb n'aa. Dooh m' takarēn bä ta wób tamaher'ood bä.

* **1:17** Ji h'yyb tym dēēb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ramaneēēnh Mesijas . Gereg kyy me ramaneēēnh Kristo . “P'op Hagä Do h'yyb däng doo” , tahanäng pé m' ti. † **1:19** Aj'yy see sii Marija beta däk Joséh ed'oo. Ti hadoo né hē, dooh takarēn bä taher'ood bä ta wób sa hä Marija eta däk doo, Marija tanu maneb'yyh hyb n'aa.

²⁰ Ti m', ta ti tahyb n'aa newë däk do jawén paa bä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ääs kas'ee wät ta hä ta s'ëë gó. Ti m' ta s'ëë gó ääs ky hadoo ta hä. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Joséh, Dawi panaa, —näng mäh —mahyb n'aa p'eed manäh. Magat'ëë né hë Marija. Ajän ta wog gó hasuun doo, P'op Hagä Do Sahee hejój hanaa.

²¹ Aj'yy da ta t'aah. Mahäd n'oo da Jesus, † P'op Hagä Do karapee tabed'ëëp hyb n'aa da nesaa do ramoo bok do mahänh —näng mä ääs kyyh Joséh hä.

²² Sahönh hë tii d' tawén hadoo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh ta ky n'aa rod Isajas häd näng do erii wät do paa kaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ da taky däng do paah: ²³ “Etaah da maruus aj'yy manepäh nä doo. Enyy däk da aj'yy ta t'aah. Ramaneëënh da ta häd Imanuéw”, § näng mäh. “Ër mahang P'op Hagä Do bawät”, tahanäng pé ti Imanuéw.

²⁴ Ti m' Joséh ty gawëëj däk bä, ääs mejüü doo da né hë taky daheeh. Marija tagat'ëë däg kän. ²⁵ Tagat'ëë däk né hë, dooh ta wë tawäd bä Marija t'aah nenäng nä bä. Ti m' Marija t'aah benäng do jawén paa bä Joséh häd n'oo däk mä Jesus.

2

Sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëëk do Jesus henäng do resoos do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' panang Berënh häd näng doo bä, Judah häj n'aa bä Jesus benäng sa wahë n'aa Eróts häd näng do bag'ääs noo gó. Tabenäng do jawén paa bä ajyy tak'ëp ma kamet'ëëk doo, sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëëk do kaj'aa Jerusarënh bä. Sa häj n'aa papÿÿj hana hënh rahana. ² Ti m' rakajaa bä kä rabeaanh:

—Nyy bä tabadäg däk Judah buuj sa wahë n'aa nag'aap hë henäng doo? —näk mäh. —Ää hapäh sagõõh

tabeny y däk do heen n'aa. Papÿÿj nu ganyy hënh tahana. Ää wén na bë wahë n'aa nag'aap hë henäng do ää weh'ëëh hyb n'aa —näk mä sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëëk do sa kyyh.

³ Ti m' tak'ëp mä Judah buuj sa wahë n'aa Eróts häd näng do hyb n'aa tón mä taky n'aa napäh bä sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëëk do raheer'oot doo. Sahönh hë Jerusarënh panang buuj na-ääj hë m' rahyb n'aa tón mäh.* ⁴ Ti m' Eróts mejüü ranaëënh hyb n'aa ta wë sahönh hë Judah buuj sa rod n'aa P'op Hagä Do wë wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hë. Ti m' tabeaanh mä sa hä nyy bä P'op Hagä Do kyy kerih do ky däng Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do benäng doo.

⁵ Ti m' raky hadoo:

—Berënh panang bä, Judah häj n'aa bä tabenäng da —näk mäh. —Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky n'aa rod see erii wät paa ta ti ky n'aa —näk mäh:

⁶ “Panang Berënh, Judah häj n'aa bä badäk doo,

õm ky n'aa netsëëh do nado panang ky n'aa etsëëh do sa mahang, Judah häj n'aa bä.

Ky n'aa etsëëh da õm, a babuuj mahang ganyyh do hyb n'aa ta bagä n'aa,

Isaraéw buuj, karapé haa h'yyb mahüüm doo.”†

—Tii d' né hë P'op Hagä Do kyyh, ta ky n'aa rod see erih do paah —näk mä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa kyyh Eróts hä.

⁷ Ti m' Eróts mejüü rabats'yyt ta wë kejën doo gó sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëëk doo. Ti m' tabeaanh mä sa hä ny noo gó ti sagõõh ganyyh. Ti m' rabaher'oot ta hä. ⁸ Ti m' Eróts mejüü mä Berënh hënh rabahõm hyb n'aa. Ti m' ky ken'yym doo gó m' taky hadoo sa hä:

—Bë ahõm, baad bë esóts karapee —näng mäh. —Karapee bë awyyd bä,

† 1:21 Jawéh ji ted'ëëp, tahanäng pé ti Jesus. § 1:23 Isajas 7.14 * 2:3 Eróts wén hyb n'aa tón, dooh takarën bä ta see bag'ääs doo. Ta mab hë takarën tabag'ääs. Panang buuj rawén hyb n'aa tón na-ääj hë Eróts hä rah'yy genäh do hyb n'aa. Rahapäh ti tak'ëp da nesaa do tamoo wät da karapee henäng do hä, taky n'aa napäh do hyb n'aa. † 2:6 Mika 5.2

nayyw hē ȳ karēn ȳ bē maher'ood, karapee ȳ weh'ëeh hyb n'aa bē neuun —näng mä Eróts kyyh.

⁹ Ti m' sa hã Eróts maher'oot do jawén paa bä, ratsyym kasog kãn mäh. P'aa hēnh mä sagõõh rabahapäh ēnh ramahõm me. Sa pooj jé m' sagõõh bahõm. Ti m' sagõõh bayyw kã kãn tób karapee t'aah yt sooh do pong jó. ¹⁰ Tak'ëp mä ratsebee bong sagõõh rabahapäh bä kã. ¹¹ Ti m' tób gó rabajëe p'ëe bä kã rabawyyd kãn mä karapee Marija moo gó kã. Ti m' rabehyy b'ëeh tũũ sa taron nu paa me karapee t'aah wë. Ti m' rawehëe kãn ta hã. Ti m' raban'oo däk ta hã ta matym n'aa tak'ëp hanãm doo, ky n'aa gebah doo. K'ãäts tæg gabarëeh do s'ëeb, b'aa tæg buu benyym do s'ëeb in-sijëen häd näng doo, b'aa tæg buu benyym do s'ëeb miir häd näng doo do raban'oo kãn ta matym n'aa. ¹² Ti m' sa s'ëe gó kã P'op Hagä Do maher'oot ranabaaj hõm hyb n'aa Eróts magä doo me, Eróts ramanaher'oot hyb n'aa. Ti m' ta tyw n'aa see me m' rababaaj hõm kãn sa häj n'aa hēnh.

Esit häj n'aa hēnh Joséh rakejēn hõm do panyyg n'aa hahȳh

¹³ Ti m' sagõõh ma kamahet'ëek do ratsyym kasok do jawén paa bä, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ääs kasee mä Joséh hã ta s'ëe gó. Ti m' ta s'ëe gó taky hadoo ta hã:

—As'ëeg g'ëed! —näng mäh. — Mamahũum wäd karapee t'aah ta ȳyn daheeh Esit häj n'aa hēnh, t'ĩ hēnh bē kejēn hõm hyb n'aa. Eróts mejũũ da resoos karapee t'aah tadaj'ëep hyb n'aa. Ti hyb n'aa da Esit bä bē ayyw dó, õm ȳ maher'oot bä kã da mabana —näng mä ääs kyyh Joséh hã.

¹⁴ Ti m' nayyw hē Joséh ty gawëej däk. Ti m' atsēm né hē Joséh bado däk karapee t'aah, ti m' karapee ȳyn daheeh ratsyym kasog kãn Esit hēnh hah'ũum doo. ¹⁵ Ti m' Esit häj n'aa bä rabajeej kãn Eróts bedep nä bä. Tii

d' tawén hadoo P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod see her'oot do paa kaja däk hyb n'aa. Hahȳ d' mä P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod erih do paah: “Ȳ naëej wät tah ȳy, Esit bä naa tabanyyh hyb n'aa”, † näng kerih do hã.

¹⁶ Ti m' Eróts h'yy kadaw'uuh sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do rawadii doo. Ti hyb n'aa tak'ëp mä takawajãän. Ti m' tamejũũ mä radej'ëep hyb n'aa Berēnh panang bä, panang nedaa bä na-ãaj hē, sahõnh hē karepé ajyy pawóp hē ta baab n'aa hedo padëek doo, ti yd jé ta baab n'aa hedoo do na-ãaj hē. Tii d' tawén d'oo, pawóp däg mä ta baab sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do pooj jé rabahapäh sagõõh karapee hēnang do heen n'aa ganyyh doo. ¹⁷ Tii d' né kã m' kaja däk P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod Jeremij häd näng do erih do paa kã. Hahȳ da paa m' ta kyyh:

¹⁸ “Panang Rama** häd näng doo bä naa maa enä tak'ëp ha'oot doo. Tak'ëp h'yy kat'oon do sa kyyh ji maa napäh da.

Rakéw panaa kyyh né hē tii, sa taah p'ãã 'oot doo.

Dooh wäd sa taah. Ti hyb n'aa dooh rakarēn bä ta wób rah'yyp enäw bä sa hã”, †† näng kerih doo.

Joséh rababaaj nä do panyyg n'aa hahȳh

¹⁹ Ti m' Eróts dajep do jawén paa bä, ta s'ëe gó m' ääs kas'ee wät Joséh hã.

²⁰ Hahȳ da ääs kyyh ta hã:

—As'ëeg g'ëed! —näng mäh. — Mamabaj hõm karapee t'aah ta ȳyn daheeh Isaraéw häj n'aa hēnh kã. Dejep karapee majĩ —näng mäh.

²¹ Ti m' Joséh bas'ëeg gëet mäh, tado däk karapee t'aah, ti m' karapee ȳyn daheeh ratsyym kasog kãn Isaraéw häj n'aa hēnh hah'ũum doo. ²² Ti m'

† 2:15 Osejas 11.1 § 2:16 Tii d' sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do raher'oot paa ta hã. ** 2:18 Berēnh nedaa bä ti panang Rama häd näng doo. Ti hyb n'aa ta tii bä na-ãaj hē sa taah rap'ãã oot, Jeremij ky däng doo da né hē. †† 2:18 Jeremij 31.15 †† 2:22 Judah häj n'aa, Isaraéw häj n'aa bód né hē.

Joséh ky n'aa napäh bä Akeraw häd näng do bag'ääs mä Judah häj n'aa^{††} bä ta yb jawén buuj, eÿÿm mä t'ïï hēnh tahōm bä kä. Ti m' ta s'ëë see gó P'op Hagä Do ääs maher'oot mä t'ïï hēnh tanahōm hyb n'aa. Ti hyb n'aa kä m' Isaraéw häj n'aa bód Garirej häd näng doo hēnh mä tabahōm kån. ²³ Ta tii bä, panang Nasaréh häd näng do bä rabajeej kån. Tii b' mä kaja kån hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod raher'oot do paa P'op Hagä Do ky däng do ky n'aa hä: “Ramaneëēnh da Nasaréh buuj”, näk paa sa kyyh.

3

Jowāw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó, nu gemuun do paah, Jowāw häd näng do bahōm kån Judah häj n'aa bä tabanawäng hēnh. T'ïï hēnh mä tamaher'oot maa new'ëë do sa hä P'op Hagä Do kyyh.

² Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Edaa däk hÿ pong jé hawät do ji tabag'ääs doo. Ti hyb n'aa bë eréd hōm nesaa doo, P'op Hagä Do wë bë h'yy kawareem hyb n'aa —näng mä Jowāw kyyh.

³ Jowāw né hē ti aj'yy ta ky n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa hahÿ tabaher'oot noo gó:

“Hahÿÿ da tabanawäng bä her'oot do kyyh:

Bë tyw n'aa bak'ood däg da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah”,* näng mä takerii däk do hä.

⁴ Jowāw saroor mä kameer wii s'ëëb, ta pan'aa. Ta baa wyd paa m', ta byyh. Sabakar paa m' tawēh ta tä, mabaa bëeh paa m' ta waa.

⁵ Ti m' hajök Jerusarēnh babuj n'aa, Judah häj n'aa buuj, tamii Joradän nabyy me habong do na-ääj né hē m' rabahōm Jowāw wë. ⁶ Nesaa do raka-woom bä, Jowāw nu gemuun hōm tamii Joradän häd näng doo me.

⁷ Ti m' hajök Pariséw ramaneëēnh doo, hajök Saduséw ramaneëēnh do na-ääj hē ta wë, tanu gemuun doo bä rabana Jowāw bahapäh bä, taky hadoo mä sa hä:

—Aw'yy p'yym näng do taah hadoo bëeh! —näng mäh. —Nyy da bë ed'oo bë kejēn nesaa do bë hä P'op Hagä Do banoo do mahānh? J'ooj madäk doo me bë ed'oo bë nu kemuun nesaa do mahānh? ⁸ Taw'ääts hē pooj jé bë metäh te hub tado bä nesaa do bë eréd hōm bä. Bë metäh hanām do bë moo bok do hä. ⁹ Bë daab yb manä Abaraām panaa bë hanäk do hä. Bë edoo manäh: “Ää P'op Hagä Do gadoo Abaraām panaa ää bahadoo do hyb n'aa.” P'op Hagä Do karēn bä taha-jaa hahÿ pä tawareem bä, Abaraām panaa rado padäg bä —näng mäh. ¹⁰ —Edaa däk h'yy kawanereem do P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Aj'yy myym joom kóm pa tadahëë däk do tabagëem hyb n'aa hadoo tii. Sahōnh hē joom tēeg neaak do tagëew jat da, ti tabaju hōm da —näng mä Jowāw kyyh.

¹¹ Ti m' Jowāw ky hadoo ënh:

—ÿ ti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naëng me, baad hadoo do wë bë h'yy kawareem do metëe n'aa. Ti awät da jawén ÿÿ tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahānh ÿÿ. Hä ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta tsyym suun ÿ patsä bä —näng mäh. —Tii kä P'op Hagä Do Sahee tabajëe suun bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahūüm hyb n'aa. Tëeg hōh hadoo doo me bë d' tametyy baad tabanaw däk hyb n'aa bë h'yyb tym —näng mäh. ¹² Tsytt hē tabetyn hōm da P'op Hagä Do karēn do moo heb'ook doo, tsytt hē ta wób. P'op Hagä Do karēn do moo b'ook doo, banām doo hēnh tabetyn hōm, tabanesaa hēnh ta wób, aj'yy ta nahëe me tetyn hōm do hadoo tiriig ta bóg mahānh. Ta joom ag tiriig tabataa ta tób n'aa yt hä. Ta bóg taju toonh tēeg hōh me, nadëek doo me —näng mä Jowāw kyyh Kristo ky n'aa hä.

* 3:3 Isajas 40.3

Jesus Jowāw nu gemuun do panyyg n'aa hahỹh

¹³ Ti m' ti noo gó Garirej häj n'aa bā naa Jesus bawēēnh tamii Joradān hād nāng doo hēnh, Jowāw nu gemuun hyb n'aa. ¹⁴ Ti m' Jowāw geām paawā, ti m' taky hadoo:

—Hēd n'aa wē ȳ mabana ōm ȳ nu gemuun hyb n'aa? Ȳ paawā ti manu gemuun —nāng mā Jowāw kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Taw'āāts hē ta tii da dó. Ȳ manu gemuun né hē. Taw'āāts hē ēr bad'oo sahōnh hē ēr hā P'op Hagā Do karēn doo —nāng mäh.

Ti m' tii d' taky hadoo do hyb n'aa m', Jowāw nu gemuun kån Jesus.

¹⁶ Jesus nu kemuun wāt do jawén paa bā, nanyw hē tabanyyh tame naa. Tabanā sii hē m' wē kabasēēts hōm. Ti m' tahapāh mā P'op Hagā Do Sahee ahying mā ta wē. Gurii-i bahyng doo da P'op Hagā Do Sahee bahyng. Ta hā m' tabadāng. ¹⁷ Ti m' hỹ pong jé naa tamaa ena kån P'op Hagā Do kyyh. Hahỹh da m' ta kyyh:

—Hahỹ tah ȳy, tak'ēp ȳ kamahān up doo. Baad ȳ h'yy gadajang tan'oo bā —nāng mäh.

4

Jesus Dijab metyy do panyyg n'aa hahỹh*

¹ Ti m' P'op Hagā Do Sahee mahũũm kån Jesus tabanawāng hēnh, raban-abok hēnh, Dijab metyy hyb n'aa Jesus. ² Ti m' 40 ta ā noo gó dooh m' Jesus awa bā, dooh m' tawēē bā. Ti jawén mā Jesus basa dāk. ³ Tii bā Dijab, ji h'yyb tahet'uuk doo, ana ta wē, ti m' taky hadoo:

—P'op Hagā Do T'aah mado bā, —nāng mäh —mamejō hahỹ pā rakawereem padēēk pāw —nāng mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Doo. Hahỹh da P'op Hagā Do kyy kerih doo: “Ji waa hā had'yyt nado ji bedēp. Sahōnh hē P'op Hagā

Do kyyh hyb n'aa ji bedēb heh'āāt”† —nāng mā Jesus.

⁵ Ti m' Jesus Dijab mahũũm kån Jerusarēnh hēnh, panang tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēēw dāk doo hēnh. Ti m' tabatsyyd hōm P'op Hagā Do tób n'aa jó p'op nu dāk doo hēnh tabasēēk hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

⁶ —P'op Hagā Do T'aah mado bā, —nāng mäh —keréd hyy tũũ. Hahỹh da P'op Hagā Do kyy kerih doo —nāng mā Dijab kyyh: “P'op Hagā Do mejũũ da ta āās, baad ōm rabahag'āās hyb n'aa. Ōm da ragadoo p'op pā hā a tsyym taganadas hyb n'aa”,‡ nāng P'op Hagā Do kyyh —nāng mā Dijab.

⁷ Ti m' Jesus ky gadoo:

—Hahỹh da na-āāj hē P'op Hagā Do kyy kerih doo: “Mamety manā P'op Hagā Doo, a hagā n'aa”§ —nāng mā Jesus.

⁸ Ti m' Jesus Dijab masäk waēē p'op nu dāk do jó. Tii b' naa m' tametēēh ta hā sahōnh hē badāk hahỹh hā hanāng do häj n'aa rabag'āās doo, sahōnh hē hanām doo, hetsooh do badāk hahỹh hā hanāng do na-āāj hē. ⁹ Ti m' taky hadoo ta hā:

—Sahōnh hē ta ti ȳ anoo da a hā, wē ȳy, tũũ a taron nuu me ȳ mawehēē bā —nāng mā Dijab kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ahōm mahānh ȳy, Nesaa Do Yb! —nāng mäh. —Hahỹh da P'op Hagā Do kyy kerih doo: “Jāām hē P'op Hagā Doo, bē hagā n'aa, bē wehēē. Jāām hē ta ti bē hyb n'aa jew'yyk, bē ky daheeh”,** nāng kerih doo —nāng mā Jesus.

¹¹ Ti m' Dijab bahōm kån Jesus mahānh. Ti m' āās rabana, rahag'āās mā Jesus, ranoo mā ta hā ta waa kā.

Jesus du doo tama metēēk do panyyg n'aa hahỹh

¹² Ti m' Jowāw nu gahem'uun do radawāts gēēt do Jesus ky n'aa napāh bā m', tababaaj hōm kån mā Garirej häj n'aa hēnh. ¹³ Ti m' panang

* 4: Gereg kyy me ramanēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. † 4:4 Dew-Teronom 8.3 ‡ 4:6 Saaw-Mo 91.11-12 § 4:7 Dew-Teronom 6.16 ** 4:10 Dew-Teronom 6.13

Nasaréh bä tabaym dó jawén paa bä m', takahÿÿd gä panang Kapar-Naũm häd näng doo hēnh. Karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me Kapar-Naũm badäk, Seburũn, Napatawi sa häj n'aa bä.†† 14 Tii da tawén d'oo, P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa takaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ d' paa m' Isajas kyyh:

15 “Seburũn, Napatawi häj n'aa babuuj,
karaj'aa nabyy me, tamii Joradãn tamyyj däk hã badäk do buuj.
Garirej sa häj n'aa häd, hajök do Judah buuj nadoo do rabaj'eenh bä.
16 Ta tii bä, gadagyp do hadoo doo gó habok doo, P'op Hagä Do nahap'ëeh doo,
rahapëë däg kãn ta bag ty eh do hadoo doo.‡‡
Dajëb bawät bä habok do sa hã ganä wät ta bag”,§§ näng kerih doo.

17 Ti m' ti noo gó Jesus du do däk tamaher'oot sahõnh hē sa hã. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Eadaa däk hÿ pong jé hawät do ji tabag'ãas doo. Ti hyb n'aa bë eréd nesaa doo, P'op Hagä Do wē bë h'yy kawareem hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

18 Ti m' karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me Jesus bawät bä m', tabahapäh mä pawóp hē ajyy. Simaw, Peed ramaneëenh doo, ta hÿÿj Ænderéh daheeh. Tah'ÿÿb mä res'aak karahi me. Tah'ÿÿb sag né hē m' tii.

19 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—B'ëep bë ana, si ÿÿ bë abooh. Tah'ÿÿb sag nado boo da bë hÿÿ kã. Ajyy, ÿÿj sag hadoo da bë hÿÿ kã P'op

Hagä Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

20 Ti m' nayyw hē m' raberéd hõm karahi. Ah'ũum kãn mä ta sii.

21 Ti bahãnh mä Jesus bahapäh ajyy Tsijaag, Jowãw daheeh, Sebedew häd näng do taah. Marakate gó m' rabat'oonh, sa yb mä sa hata. Karahi m' renãm. Ti m' Jesus bats'yyt ta sii rabahõm hyb n'aa. 22 Ti m' nayyw hē m' ragatsëg n'yyh pong hēnh. Ti m' raberéd hõm sa yb, marakate. Ti m' Jesus sii rabahõm kãn mäh.

23 Ti m' jé pad'yyt hē Garirej häj n'aa bä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã, Jesus ma metëek mäh, tamaher'oot mä sa hã P'op Hagä Do ji tabag'ãas do ky n'aa hanãm doo. Jé pad'yyt hē m' tabaheso hõm sahõnh hē sa nahëeh. Tabaheso hõm na-ããj hē h'yyb nahejooj padëek do nahëe haj'aa. 24 Ti hyb n'aa, Sirija häd näng do häj n'aa bä na-ããj hē raky n'aa napäh mä Jesus mo haj'aa hã. Ti hyb n'aa ramena kãn ta wē nahëe enäh doo. Hajõng mä ramena do sa nahëeh. Tak'ëp datés do hahoop do ta wób, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek do ta wób, mera do kaj'uun do ta wób, nabong do ta wób. Ta ti sahõnh hē sa nahëe Jesus hahëen hõm mäh. 25 Hajök mä Jesus jawén hah'ũum. Ta s'ee hēnh naa m' hena ta jawén hah'ũum doo. Garirej häj n'aa bä naa m' ta wób, Dekaporis häd näng do häj n'aa hēnh naa ta wób, Jerusarēnh bä naa m' ta wób, Judah häj n'aa bä naa m' ta wób, hëej Joradãn häd näng do tamyyj däk hēnh naa m' ta wób kã.

5

Ky n'aa kedëng do ky n'aa hahÿÿh

1 Ti m' hajök do ta jawén han'aa do Jesus bahapäh bä m', tabasëek waëe hã m', ti m' tabahyy sooh. Ti m' ta ma metëek do rabana ta wē, 2 ti m' tadu

†† 4:13 Garirej häj n'aa bód ta ti Seburũn Napatawi sa häj n'aa. ‡‡ 4:16 Jesus né hē ti ta bag ty eh do hadoo doo. Sa mahang Jesus bawäd wät do hyb n'aa, sa mahang Jesus ma met'ëeg wät do hyb n'aa, rahapëë däk nyy da rabad'oo P'op Hagä Do wē ranu kajäk hyb n'aa. §§ 4:16 Isajas 9.1 hã takerii däk tii. P'op Hagä Do nahap'ëeh doo, ji edëb heh'ãat do nahap'ëeh do tii, dajëb bawät bä habok doo. Kristo sa wē kajaa doo, papÿÿj bag ganyyh do hadoo.

doo tama metëek do sa hã. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

- 3 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng sa hã hë daab na'yyp doo, sa h'yyp gó jããm hë P'op Hagä Do hã daab 'yyp doo. Rawén ky n'aa kedëng, hÿ pong jé hawät do bag'ããs do karapee rabahadoo do hyb n'aa.
- 4 —Ky n'aa kedëng da jé ha'oot do hah'oop doo, P'op Hagä Do h'yyp en'yym do hyb n'aa da sa hã.
- 5 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng kaja hë sa h'yyp mahüüm doo, sa hejój hã h'yy kana'eeh doo. Rawén ky n'aa kedëng, hëej papuuj* P'op Hagä Do ky n'aa enooh do danäh rabahadoo do hyb n'aa da.
- 6 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng takarën doo da ji bawät do hã tak'ëp h'yyp pad'ëek doo. Rah'yyp pahadëek do kan'oo däk da sa hã.
- 7 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng ta wób t'yyd mehïïn doo. P'op Hagä Do t'yyd mehïïn da sa hã kä.
- 8 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng baad hedoo do had'yyt hë h'yyp enäh doo. Ky n'aa kedëng da tii, rahapäh do hyb n'aa da P'op Hagä Doo sa matym me.
- 9 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng h'yyp nyyw gó habok do du n'aa doo. Ta ti hedoo doo ramaneëenh da P'op Hagä Do taah.
- 10 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng da P'op Hagä Do karën do ramoo bok do hyb n'aa rarahejãã do hah'oop doo. Rawén ky n'aa kedëng, hÿ pong jé bag'ããs do karapee rabahadoo do hyb n'aa da.

11 —Ky n'aa kedëng bëeh, hëp ÿ n'aa bë raky n'aa rejã bã, bë rarahejã bã, daap hë nesaa do bë ky n'aa ran'oo bã. 12 Baad had'op do P'op Hagä Do anoo da bë hã ta sãm hÿ pong jé. Ti hyb n'aa da bë h'yy gadejah, bë tsebee da, tii d' bë hã radoo bã né paawä! Tii d' né paa sa wahë makü rabad'oo P'op Hagä Do ky n'aa rod sa hã, rarahejãã né paa sa hã —näng mä Jesus.

Jukiir ky n'aa gó, ta bag ky n'aa gó Jesus ma metëek do panyyg n'aa hahÿÿh

13 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Jukiir hadoo bëeh, badäk hahÿÿ hã habong do sa mahang.† Jukiir nadah'ëed wäd bã, dooh ji haja bã ji an'oo bã p'aa hënh tadah'ëed däg bã. Tanadah'ëed wäd bã, dooh hyb n'aa ji karën wät péh. Ji aw'oong hõm tii. Jé tabës pé tsab'eep da‡ —näng mäh.

14 —Badäk hahÿÿ hã habong do sa bag hadoo bëeh. Dooh ji haja bã ji jejën bã panang waëë jó badäk doo. 15 Dooh ta bag ji gataa so bã ji waa hood yt hã ji dasooh hyb n'aa. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, sahõnh hë tób yt hã haj'eenh do rabag enä hyb n'aa. 16 Ti hadoo ënh bë hã. Bë metäh, rabahapäh hyb n'aa, baad hedoo do bë babok doo, baad hadoo do bë moo bok doo, bë Yb hÿ pong jé hawät do hã raj'aa etsë hyb n'aa kä bë hã rahapäh do hyb n'aa —näng mä Jesus.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa hã Jesus ma metëek do panyyg n'aa hahÿÿh

17 Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ ahyng babä ÿ gawats'iik hyb n'aa nado P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa na-ãäj hë. Tii d' bë edoo manäh. ÿ wén hyng P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa na-ãäj hë,

* 5:5 Taw'ãäts hë ji ner'oot Apokarip 21.1. † 5:13 Jukiir me ji ty gewuuk ta dab takanarejãã hyb n'aa. Jukiir hadoo P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do badäk hahÿÿ hã habong do sa mahang. P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa nesaa do tak'ëp tawén kanah'üüm badäk hahÿÿ bã. ‡ 5:13 Jukiir nadah'ëed wät do hadoo ta hã h'yy ka'eeh do baad naboo bong doo. Baad ji nawäd wäd bã, baad nadoo do ji metëeh tii bã ta wób sa hã. Jukiir nadah'ëed wät do hadoo, ji aw'oong hõm do hado däk ji tii bã.

takaja däk hyb n'aa, hä ÿ kametëeh hyb n'aa na-ããj hë. ¹⁸ Baad bë ÿ maher'oot. Wë, badäk hahÿ hëej bawät nä bä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tagawatsig bä. Dooh ta bód had'os pé gawatsik péh, sahõnh hë ta hä kerih do kametëeh bä kä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh. ¹⁹ —Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do bód t'aats ky nadaheeh doo, ta wób tama met'ëëg bä ta nemuun raky nadaheeh hyb n'aa, jããm hë ky n'aa nets'äs da ta ti hedoo do hÿ pong jé hawät do tabag'ããs do mahang. Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo, ta wób hä tama met'ëëg bä na-ããj hë, ky n'aa etsä däk tii, hÿ pong jé hawät do tabag'ããs do mahang —näng mäh.

Baad had'op Jesus karën ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

²⁰ —Baad bë ÿ maher'oot. Baad ub Pariséw red'oo raky daheeh P'op Hagä Do karën do ji hä. Ti hadoo ënh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Ti hado né paawä, baad bë nado bä sa bahãnh, dooh tabad'op hë bë haja bä hÿ pong jé hawät do bag'ããs do karapee bë hado bä —näng mäh.

1. Baad ji bawät sa mahãnh ji da hadoo do hä ji hyb n'aa newëë do hä ky n'aa hahÿÿh

²¹ —Bë maa napäh né hë p'ooj ub ër wahë maküü hä kamejüü doo: “Manaboh manä a da hadoo doo. Nesaa do hä ky n'aa kety däk da jé ta da hadoo do daj'ëëp doo”, § näng kerih doo. ²² ÿÿ kä, ÿ her'oot hahÿ bë hä: Jé ta da hadoo do wë kawajãän do sii hë ky n'aa kety däk da. Jé ta da hadoo do ky n'aa rejãã péh, taw'ãäts hë ër wahë n'aa hedoo do raky n'aa etyy tii. Jé “h'yy gatamaa its õm!”, hanäng pé ta da hadoo do hä, p'eets hë tabanesaa hënh, tëëg hõõ gó da tabahoop —näng mäh.

²³ —Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do hä mama ejuu bä mahyb n'aa es'ee

bä a hä a da hadoo do ganen'aak doo, baad nadoo do ta hä mamoo wät do hyb n'aa, ²⁴ tii bä taw'ãäts hë meréd dó mama ejuu do pan'aa ji ma ejuu do tyng pa. Tii bä ahõm a da hadoo do wë. Mets'ëë õm tahyb n'aa mabaan hyb n'aa, p'aa hënh bë h'yyb enyyw padëëk hyb n'aa. Tii bä maju kä P'op Hagä Do wë mamanaa doo —näng mäh.

²⁵ —Taw'ãäts hë nyyw hë mah'yyb enäw a wë kawajãän doo, hyb n'aa jawyk do wë õm tamahüüm bä õm taky n'aa tapaa hyb n'aa paawä. Bë mahõm me, ta hõõ bä, mah'yyb enäw, hyb n'aa jawyk do ji hä ky n'aa etyy do hä, õm taky n'aa tapa mahãnh. Tii d' manadoo bä, hyb n'aa jawyk do õm tabahaëënh da warahén hä, õm tadawäts geët hyb n'aa kä. ²⁶ Dooh d' manä bä kä tii bä, sahõnh hë manepaag bä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

2. Baad had'op, ta wób rabahed'oo do bahãnh, ji bawät ÿÿj sa wë ky n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bë maa napäh hahÿ kamejüü doo: “Aã manä ta seeh ÿÿm sii”, ** näng kerih do paah. ²⁸ ÿÿ kä, ÿ her'oot hahÿÿ d' bë hä: ÿÿnh wë ty gadäk doo, ta sii haÿÿh do hyb n'aa newë däk doo, baad nado däg ta h'yyb tym hä kä. Nesaa do tamoo wäd däg kãn, dooh né ta sii taã bä paawä. ²⁹ A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ãäts hë paawä a matym mado nyyh. Madawäts hõm. Taw'ãäts hë sét a hä hanäng do kaw'oong hõm, tabanesaa hënh õm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh. ³⁰ A moo hub hadäk do hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ãäts hë paawä magakyd hõm a mooh. Madawäts hõm. Taw'ãäts hë sét a hä hanäng do kaw'oong hõm, tabanesaa hënh õm

P'op Hagä Do aw'oong hõm mahānh††
—näng mäh.

**3. Baad had'op, ta wób rabahed'oo
do sa bahānh, ji bawät ji ŷŷm wë ky n'aa
hahŷŷh**

³¹ —Hahŷŷ da kamejũũ do paah:
“Jé ta ŷŷm heréd hõm doo, taw'ãäts
hë taban'oo däk né hë ta heen n'aa
kerih do ta hã”,†† näng kerih do hã.

³² ŷŷ kä, ŷ her'oot hahŷŷ d' bē hã: Jé
daap hë ta ŷŷm heréd hõm doo, ta ŷŷm
wadii do hyb n'aa tanado bā, ŷŷnh ta
patug nadoo do sii he'ŷŷh do hado däk
tan'oo bā ta ŷŷm paah. Aj'yy see gat'ëe
däg bā ta ti ŷŷnh, nesaa doo, P'op Hagä
Do ganadoo do tamoo wät. Ta see
ŷŷm sii he'ŷŷh do hado däk tii —näng
mäh.

**4. Baad ji awäd bā, dooh hyb n'aa
tak'ëp ji ky n'aa h'ũũm pé do ky n'aa
hahŷŷh**

³³ —Bë maa napäh né hë p'ooj ub
ër wahë makũũ hã kamejũũ doo:
“Maky kahŷŷd manä Tak'ëp Hyb N'aa
Jawyk Do hã maky däng doo. Mamoo
wäd né hë ta hã maky däng doo”, näng
kerih doo. ³⁴ ŷŷ kä, ŷ her'oot hahŷŷ d'
bē hã: Bë ky dëe manä da. P'op Hagä
Do bag'ãäs do tyng hadoo hŷ pong jé.
Ti hyb n'aa bē ky dëe manä hŷ pong
jé hã, bē ehub né hë bē ky däng do
bē metëeh hyb n'aa. ³⁵ P'op Hagä Do
tsyym tyng hadoo badäk hahŷ hëej. §§
Ti hyb n'aa, bē ky dëe manä badäk
hahŷ hëej hã, bē ehub né hë bē ky
däng do bē metëeh hyb n'aa. Bë ky
dëe manä Jerusarēnh panang hã, bē
ehub né hë bē ky däng do bē metëeh
hyb n'aa. P'op Hagä Doo, sahõnh hë
bag'ãäs do panang ti Jerusarēnh. Ta
ma tii. ³⁶ Bë ky dëe manä bē nuu hã.
Dooch ji haj'as pé ji hã hë ji ahŷŷd bā. Ji

†† **5:30** Dooh Jesus mejõ bā ji matym ji ado nä bā, ji moo see ji gakyd hõm bā. Jesus hapäh, ji h'yyb gó
naa né hë ti nesaa do ji moo wät doo, ji heg'ãäs doo. Tii da tawén her'oot, baad ji hyb n'aa matakëeh hyb
n'aa nesaa do ji moo nawät hyb n'aa. Dooch masuuj tado bā ta ti hedoo doo, Jesus hanäng péh. †† **5:31**

Dew-Teronom 24.1 §§ **5:35** Hŷ pong jé, P'op Hagä Do bag'ãäs do tyng hadoo. Badäk hahŷŷh, P'op
Hagä Do tsyym tyng hadoo Isaraéw buuj sa hã. Sahõnh hë P'op Hagä Do bag'ãäs. Ti né sahõnh hë danäh,
tahanäng pé tii. *** **5:38** Esodo 21.24, Rewitikos 24.20, Dew-Teronom 19.21 ††† **5:41** Roma buuj
warahén n'aa Isaraéw häj n'aa bā mejũũ do rahajaa, rakarēn bā, ramejũũ Isaraéw buuj rasëet sa ma
dawëe péj. Tii d' radoo bā, ramejũũ do bahānh ji asëet, näng Jesus kyyh. Dooch ji mahãj bā.

sëen na-ãäj hë dooh ji haja bā ji ahŷŷd
bā. ³⁷ Ti hyb n'aa kä, “ŷŷ” bē noo bā,
taw'ãäts hë “ŷŷ” né hë bē h'yyb gó.
“Dooch” bē noo bā, “dooch” né bē h'yyb
gó. Jãām ti bē kyyh. Dooch hyb n'aa
tak'ëp bē ky n'aa h'ũũm pé bē metëeh
hyb n'aa ta ti bē ehub né hë. Nesaa Do
Yb hanaa sahõnh hë ti bahānh tak'ëp
ky n'aa h'ũũm doo —näng mäh.

**5. Baad ji awäd bā, dooh ji abaaaj
bā nesaa do ji tah moo wät do ky n'aa
hahŷŷh**

³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bë maa napäh né hë hahŷ kame-
jũũ doo: “Ta da hadoo do matym
rejãä doo, ta ti mo haj'aa näng do
matym na-ãäj ji rejãä. Ta da hadoo
do tæg see gatëh hõm doo, ta ti mo
haj'aa näng do tæg see na-ãäj hë ji
rejãä”, *** näng kerih doo. ³⁹ ŷŷ kä, ŷ
her'oot hahŷŷ d' bē hã: Bë mahũũm
manä hyb n'aa jewyk do sa wë nesaa
do bē hã moo wät doo, tamoo wät
do sām tagadoo hyb n'aa paawä. Õm
rapa ewyh bā manu mebyng hyb n'aa
paawä, mamabaaj manäh. Man'oo a
ta pa s'ee hēnh rabewyyh hyb n'aa.
⁴⁰ Hyb n'aa jewyk do sa wë a da hadoo
do õm taky n'aa tapa bā a saroor hyb
n'aa, man'oo ta hã a hatsë a hã hadäk
do na-ãäj hë. ⁴¹ Õm ramejõ bā sa ma
mas'ëed bā raky n'aa jaw'yyk do anoo
do pénh, tii bā mamahãj manä ta ti
ramejũũ doo. Taw'ãäts hë raky däng
do bahānh mas'ëed.††† ⁴² Man'oo a da
hadoo do ets'ëe bā a hã. A h'ëed see
a da hadoo do ets'ëe bā tab'aanh doo,
man'oo né hë —näng mäh.

**6. Baad ji awäd bā, ji majĩ sii hë ji
kamahān do ky n'aa hahŷŷh**

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bë maa napäh né hë hahÿ rame-jũũ do paah: “Makamahän a da hadoo doo. Mahyb n'aa wareem a majiĩ.” ††† 44 Ýÿ kä, ý her'oot hahÿ d' bë hä: Bë kamahän bë majiĩ. Bë ky n'aa ets'ëë bë hä rejää doo, 45 bë Yb hÿ pong jé hawät do taah né bëëh, bë metëëh hyb n'aa ta tii hä. Bë Yb hÿ pong jé hawät do anoo papÿÿj bag tapahuunh doo, baad habok do sa hä, baad nabok do sa hä na-ääj hë. Baad habok do rababong bä tabanoo naëng badoos hyb n'aa, baad nabok do rababong bä na-ääj hë. 46 Bë gadoo bë ed'oo g'eeh hanäm do P'op Hagä Do hanaa, jääm né hë bë kamahän bä bë hä kamahän doo? Dajëër Roma buuj hä ji hepak do taa n'aa, bë ty n'aa ges'yyk doo, ti na-ääj rakamahän sa hä kamahän doo. 47 Jääm hë bë wakään hedoo do bë edëë bä, ta wób bad'oo do bahänh nado bë bad'oo. Jé P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do na-ääj né hë redëng sa wakään, sa najiis. 48 Ti hyb n'aa, taw'ääts hë baad had'yyt hë bë babok, bë Yb hÿ pong jé hawät do baad had'yyt hë tabawät doo da —näng mä Jesus kyyh sa hä.

6

Tamawoob hë hedoo do Jesus ma metëëk P'op Hagä Do ji weh'ëëh do ky n'aa hä

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad hedoo doo, P'op Hagä Do karën do bë moo bok bä, taw'ääts hë bë moo boo bë raj'aa etsë hyb n'aa nado. Baad hedoo do bë moo boo bä bë hä raj'aa etsë hyb n'aa, ti bä dooh bë gado wäd bä hanäm do ta sãm bë Yb hÿ pong jé hawät do hanaa.

1. Nyy da ji bad'oo kas' uut do matym n'aa ji an'oo bä do ky n'aa hahÿÿh

² —Ti hyb n'aa kas' uut do matym n'aa mabanoo bä, magamehã manã toröm-bet, òm ramanatakëë hyb n'aa, j'ooj madäk doo me ky ken'yym do rabahed'oo doo da panang tyw n'aa bä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd

naherot do yt hä, sa hä ta wób raj'aa etsë hyb n'aa. Baad bë ý maher'oot: Ta ti hedoo doo, sa hä raj'aa etsë doo me né hë ragado däk ta sãm. Dooh ragado wäd bä hanäm do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ý né hë ta ti ý her'oot doo. ³ Kas' uut do matym n'aa mabanoo bä, maher'ood manã ta wób sa hä, ⁴ ta wób ranahapäh hyb n'aa mamasa doo. Tii bä kä, a Yb hÿ pong jé hawät doo, hapäh do ranahapäh bä manoo doo, anoo da a hä ta sãm baad hadoo doo —näng mäh.

2. Nyy da ji bad'oo ji ky n'aa ets'ëë bä ky n'aa hahÿÿh

⁵ —Bë ky n'aa ets'ëë bä, j'ooj madäk doo me ky ken'yym do rabahed'oo doo da bë adoo manã da. Panang tyw n'aa kajatsëk bä, hajök do rababok bä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä na-ääj ti ragen'aak raky n'aa etsëë rabë bä, ta wób rabahapäh hyb n'aa. Baad bë ý maher'oot: Ta ti hedoo doo, sa hä raj'aa etsë doo me ragado däk ta sãm. Dooh ragado wät pé hanäm do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ý né hë ta ti ý her'oot doo. ⁶ Ti hyb n'aa, maky n'aa ets'ëë bä, ajëë suun a tób gawakö gó, manoo gatsëë däg ta gawakö, ti bä maky n'aa ets'ëë a Yb, hÿ pong jé hawät do ji nahapäh do hä. Tii bä kä, a Yb hÿ pong jé hawät doo, kejën doo gó maky n'aa etsëë do hapäh doo, anoo da a hä ta sãm baad hadoo doo. ⁷ Bë ky n'aa ets'ëë bä, bë ky n'aa jebaaj manã bë etsëë doo, P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do rabahed'oo doo da. Rah'yy kaha'eeh do maa napäh raky n'aa etsëë doo, hajõng do sa kyyh hyb n'aa red'oo. ⁸ Bë ky n'aa ets'ëë pooj jé bë Yb hapäh bë wë badoh doo. Ti hyb n'aa bë ky n'aa ets'ëë manã nanäng raky n'aa etsëë doo da.

⁹ —Taw'ääts hë hahÿÿ da d' bë kyyh bë ky n'aa ets'ëë bä:

“Ee, hÿ pong jé hawät doo,
ää karën sahõnh hë òm rahyb n'aa
jew'yyk.

10 Äã etsëe a hä,
 sahõnh hë mabag'ääs do nayyw hë
 takajaa hyb n'aa äã wë.
 Äã karën sahõnh hë badäk hahÿÿ
 hä habong do ramoo bok
 makarën doo,
 hÿ pong jé ramoo bok doo da
 makarën doo.
 11 Man'oo had'yyt hë äã waa.
 12 Mamabaan hõm nesaa do äã moo
 bok do paah,
 äã mabaan hõm doo da äã wë moo
 bong do nesaa doo.
 13 Man'oo manä nesaa do äã tah'yyb
 tatuk.
 Äã mamoo n'aa jesu Nesaa Do Yb
 mahãnh.*
 [Õm né ti sahõnh hë bagãã had'yyt
 doo.
 Õm né ti hejooj had'yyt doo.
 Õm né ti ji j'aa etsëe had'yyt doo. Ti né
 hë. Taw'ääts hë]”, näk da bëeh.

14 Ti m' Jesus ky hadoo ënh:
 —Bë hyb n'aa mabaan bä nesaa do
 bë wë ramoo boo bä, tii bä bë Yb hÿ
 pong jé hawät do hyb n'aa mabaan
 da na-ääj hë bë hä. 15 Bë hyb n'aa
 manabaan bä nesaa do bë wë ramoo
 bok doo, tii bä dooh na-ääj hë bë Yb
 hyb n'aa mabaan bä bë hä nesaa do
 bë moo bok doo.

3. *Nyy da ji bad'oo kas'aah doo
 me P'op Hagä Do ji weh'ëeh bä ky n'aa
 hahÿÿh*

16 Ti m' Jesus ky hadoo:
 —P'op Hagä Do bë weh'ëeh hyb
 n'aa bë kas'aah bä, bë metä manä bë
 h'yy gajëng doo, j'ooj madäk doo me
 habok doo, ky ken'yym do gó habok
 do rabahed'oo doo da. Ta ti rah'ÿÿt sa
 mamets rakas'aah ta wób rabahapäh
 hyb n'aa. Baad bë ÿ maher'oot: Ta ti
 hed'oo doo, sa hä raj'aa etsë doo me,
 ragado däk ta sãm sahõnh hë. Dooh
 ragado wät pé hanãm do P'op Hagä
 Do hanaa. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ
 her'oot doo. 17 Ti hyb n'aa, kas'aah
 doo me P'op Hagä Do maweh'ëeh

bä, taw'ääts hë mahetsyyd a mamets,
 mahawug ta syyj buu benyym do a
 nuu gó ji bahed'oo doo da 18 kas'aah
 doo me P'op Hagä Do maweh'ëeh do
 ta wób ranahapäh hyb n'aa. Jääm hë a
 Yb, hÿ pong jé hawät doo, ji nahapäh
 do hapäh hyb n'aa. Tii bä kä, a Yb
 hÿ pong jé hawät doo, kejën doo gó
 makas'aah do hapäh doo, anoo da
 a hä ta sãm baad hadoo doo —näng
 mäh.

Ji ma ky n'aa hahÿÿh

19 Ti m' Jesus ky hadoo ënh:
 —Bë ata manä bë ma takah'üüm
 hyb n'aa badäk hahÿÿ bä, kamera he-
 doo do ji ma rejää doo bä, ji ma hetõt
 bä, hets'ëek do bë tób ranoo eë hõm
 doo bä bë ma rabets'ëek hyb n'aa.
 20 Taw'ääts hë bë moo boo had'yyt hë
 ti P'op Hagä Do bë hä takarën doo. Tii
 bä da bë gadoo da hÿ pong jé ta sãm
 P'op Hagä Do hanaa. Hÿ pong jé dooh
 kamera hedoo do rejä bä ta sãm P'op
 Hagä Do hanaa ji gadoo doo. Ta tii
 bä dooh tahetöd bä ta sãm, ta tii bä
 dooh retsëeg bä P'op Hagä Do hanaa
 ji gadoo doo. 21 Ta tii d' ÿ wén her'oot,
 tak'ëp bë kamahãn do banäng bä, tii
 bä bë h'yyb bawät —näng mäh.

22 —Ji bag hadoo ji matym. Baad
 tado bä ji matym,† ta bag hado däk
 sahõnh hë ji hä. 23 Baad tanado bä ji
 matym,‡ badagyp hadoo sahõnh hë ji
 hä. Ti hyb n'aa, ta bag hadoo bë hä
 hanäng do paawä, badagyp do tado
 bä, tak'ëp tabadagyp tii bä bë hä.

24 —Dooh hajaa pé pawóp hë ta
 kariw n'aa sii moo wät pé séd noo
 gó. Tii d' tahado bä, ta kariw n'aa
 see dooh takamahãn bä, ta see ti
 takamahãn. Ta see wë da baad tamoo
 wät da, ta see taty n'aa ges'yyk da. Ti
 hadoo bë hä. Dooh bë haja bä bë h'yy
 keséj bä. Dooh bë haja bä P'op Hagä
 Do hä bë h'yyb däg bä, dajëer hä na-
 ääj bë h'yyb däng bä —näng mä Jesus.

25 —Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot
 hahÿÿh: Bë hyb n'aa tón had'yyt

* 6:13 Tahajaa na-ääj hë ji erii bä: “Äã mamoo n'aa jesu nesaa do mahãnh.” † 6:22 Ji etsëeh, P'op
 Hagä Do hä ji h'yyb däk, tahanäng pé né m' ti baad hadoo do ji matym. ‡ 6:23 Ji netsëh, ji ma hyb
 n'aa ji bawät tahanäng pé né m' ti baad nadoo do ji matym.

manä bë babok do hä, bë waa hä, bë eëëk do hä, bë saroor hä. Tii d' ÿ wén edoo, ji awa do bahānh ti ji edöp doo. Ji saroor bahānh ji. ²⁶ Bë hegāā taw'ëed. Dooh rejoom bā joom tym. Dooh rata bā joom ag sa waa tób n'aa yt hä. Ti hado né paawä, P'op Hagä Doo, bë Yb, anoo sa waa. Taw'ëed P'op Hagä Do kamahān do bahānh bë takamahān. ²⁷ Tak'ëp bë hyb n'aa newë had'yyt né paawä, dooh bë haja bā bë aboo dawëd bā ta tii da —näng mäh.

²⁸ —Hëd n'aa bë hyb n'aa tón bë saroor bë padedëek do pan'aa hä? Bë hegāā tabawä n'aa ts'oooh joom banäng bā hawäng doo —näng mäh. —Dooh né paawä ramoo boo bā, dooh né paawä sa saroor rages'yyb bā, ²⁹ Saromāw saroor anyyw né paawä, gabar'ëeng né paawä, ti bahānh tabanām ti tabawä n'aa ts'oooh. ³⁰ Tii da baad ub P'op Hagä Do adoo bā tabawä n'aa hä, nayyw hë tsawyy jëng do hä, ji gatang do hä, dooh g'eeh ti bahānh baad ub tabahag'āās bëeh? Tanoo né da bë hä bë saroor. H'ëed hyb n'aa P'op Hagä Do hä baad bë h'yy kana'eeh? ³¹ Ti hyb n'aa kä, bë hyb n'aa tón manäh. “H'ëed g'ee d' āā awa? H'ëed g'ee d' āā eëëk? H'ëed g'ee d' āā dadäk?”, bë an'oo manäh. ³² P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do ti tii, ti hä h'yyb padëek doo. Bë ti dooh tii d' bë adoo bā. Bë Yb hÿ pong jé hawät do hapäh bë wë bedoh doo. ³³ Taw'āāts hë pooj jé baad bë h'yyb padäg bë Yb bag'āās do hä, baad hedoo do ji hä takarën do hä na-āāj hë. Tii bā kä, tanoo da bë hä sahōnh hë bë wë bedoh doo. ³⁴ Ti hyb n'aa kä, naga hë bë hyb n'aa tón manä bë pooj jé hawät do hä. Jat'iip hadoo na-āāj hë ti anäng ji h'yy katón doo. Ti hyb n'aa taw'āāts hë jati pé bë hyb n'aa newë nyy d' bë bad'oo.

* **7:6** Hahÿÿ d' Jesus hanäng pé apäh: Bë ky kahüüm manä P'op Hagä Do ky n'aa hanām do bë maher'ood bā kanar'ëen do maa nanewëe do sa hä. Sa hä ji ky kahüüm bā, ji rarahejāā da tii bā. Awaar ji tegës do hadoo tii. Sa hä ji ky kahüüm bā panyyg hanām do ky n'aa, raty n'aa ges'yyk da tii. Too yb majoor gabarëeh do tsab'eep do hadoo tii. † **7:7** Baad ji hyb n'aa matakëe ji ky n'aa etsëe do hä tahanäng pé m' tii bë esóts bā bë aw'yyt. ‡ **7:7** Ji ky padäg had'yyt hë P'op Hagä Do hä ji etsëe doo, tahanäng pé m' ti tób noo bā naa ji naëenh doo.

7

Ji da hadoo do ji ky n'aa netyy do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad nadoo do hä bë ky n'aa ety manä had'yyt hë ta wób, P'op Hagä Do ky n'aa netyy hyb n'aa bëeh. ² Tii d' ÿ wén edoo, ta wób bë ky n'aa etyy doo da, bë da P'op Hagä Do ky n'aa etyy. Ta wób bë ky n'aa etyy do pénh, ti pénh da P'op Hagä Do ky n'aa etyy da bëeh.

³ —Hëd n'aa mamatakëe b'aa hyyj its a da hadoo do matym me hahop doo, b'aa haeh do a matym gó anäng?

⁴ Hëd n'aa, “Na b'aa hyyj a matym gó hatu do ÿ ado hōm”, mabanäng, dooh b'aa haeh do mamatakä bā a matym gó hanäng doo? ⁵ J'ooj madäk do ti a h'yyb. Mado nä pooj jé b'aa haeh do a matym gó hakëe doo. Tii bā da mabahapäh baad ub mabado hōm hyb n'aa a da hadoo do matym gó hatu do b'aa hyyj —näng mäh.

⁶ —Bë an'oo manä awaar hä tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk doo. Bë da regës. Bë an'oo manä too yb hä majoor gabarëeh do perora häd näng do s'ëeb. Ratsab'eep da bë majoor* —näng mä Jesus.

Ji ky n'aa etsëe do ky n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ets'ëe, tii bā P'op Hagä Do anoo bë hä. Bë esóts, tii bā bë aw'yyt da.† Bë naëej tób noo bā naa, tii bā da ta danäh noo gas'ëes.‡ ⁸ Jé hetsëe doo, gadoo da P'op Hagä Do hanaa. Jé hesoos péh, taw'yyt P'op Hagä Do hanaa. Jé tób noo bā naa naëenh péh, tób noo kas'ëes da ta hä P'op Hagä Do hanaa —näng mäh.

⁹ —Pāw bë t'aah ets'ëe bā ta waa, pä bë anoo g'eeh ta hä? ¹⁰ Tah'ÿÿb bë hä tets'ëe bā ta tä, aw'yy g'eeh bë anoo ta hä? Dooh. ¹¹ Nesaa do moo heb'ook

do né paawä bēeh, baad hadoo do bē heno bē taah hā. Ti bahānh bē Yb h̄y pong jé hawät do anoo da baad hadoo do ta hā hetsēē do hā.

¹² —Ti hyb n'aa k̄a, sahōnh hē bē bad'oo do hā, bē moo boo ta wób sa hā baad hadoo doo, bē karēn do bē hā ramoo bok doo. Tii d' tahanāng pé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hā, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do hā kerih doo —näng mä Jesus.

Ta tyw n'aa ky n'aa gó Jesus ma metēek h̄y pong jé ji bahōm do ky n'aa hah̄ȳh

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Noo maeh ta tyw n'aa, maeh ta tyw n'aa banesaa hēnh, ji karejāā doo hēnh hahōm doo. Hajōk maeh doo me hah̄ūm. Ti hyb n'aa, taw'āāts hē bē majēē suun noo nad'ēēd is do hadoo doo me P'op Hagä Do wē, ji edēb had'yyt doo hēnh ji tamah̄ūm doo. ¹⁴ Noo manad'ēēd its, manad'ēēd its ta tyw n'aa ji edēb had'yyt doo hēnh hahōm doo. Dooh tahajōō bā ta ti ta tyw n'aa haw'yyt doo —näng mäh.

Rababok do hā ji h'yy ganāng sa hā ky n'aa hah̄ȳh

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad bē hyb n'aa matakä, P'op Hagä Do ky n'aa rod oow bē rawanadii hyb n'aa. B'éé anyyw is do hadoo kawanajāān do hadoo da rababok bē mahang. J'ooj madäk doo me tii. T'öp, sa h'yyb gó, tabanas'aa b'éé hek'ook do hadoo tii. ¹⁶ Ramoo bok do hā, rahe'oot do hā na-āāj hē bē da h'yy genäh sa hā, joom ag hā ji bahapäh do hadoo joom ȳyn hā. Dooh ji awyyd bā uwa ag sasēng tēeg hedoo do hā. Dooh na-āāj hē ji awyyd bā wiigo ag hetēk do hā. ¹⁷ Joom baad hadoo doo, baad ub ta ag. Joom seeh, baad nadoo doo, ta hēnh hēnh ta ag hahōm, dooh baad hadoo do ta ag. ¹⁸ Joom baad hadoo doo, dooh teag bā baad nadoo doo. B'aa p'yym näng doo, dooh tahaja bā baad hadoo do teag bā. ¹⁹ B'aa baad nadoo do heaak doo, ji agēem, ji tēeg hado däk tii bā.

²⁰ Joom ag hā bē hapäh doo da ta ȳyn, ti hadoo da, ramoo bok do hā, rababok do hā bē da h'yy genäh P'op Hagä Do ky n'aa rod oow sa hā —näng mäh.

²¹ —Dooh sahōnh hē “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo”, ȳ ramaneēēnh doo, h̄y pong jé hawät do bag'āās do karapee rabahadoo da. Jāām hē Yp ȳ h̄y pong jé hawät do karēn do moo b'ook doo, ta bag'āās bā tagadoo. ²² Sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó, hah̄ȳ da hajōk do sa kyyh hā ȳy: “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, a kyy gó nado g'eeh a ky n'aa āā baher'oot? A kyy gó nado g'eeh karap'aar h'yyb nesaa do sa hā padēek do āā habēē hōm? A kyy gó nado g'eeh hajōng āā pehuunh doo?”, näk da. ²³ Tii bā k̄a, hah̄ȳ da da kēh ȳ sa hā: “Dooh noo gó bē ȳ hapēē bā. Bē anā matym ȳy gó naa, nesaa do moo heb'ook doo!”, näng da kēh ȳ sa hā.

²⁴ —Ti hyb n'aa k̄a, hah̄ȳ kēh ȳ maa newēē doo, ky daheeh doo, aj'yy h'yy ganāng do hadoo, tababang bā, pā banāng bā, ta tób tatamaa sooh do hadoo. ²⁵ Adots né paawä naēng, tamii agyyb né paawä ta tób hā, bah'ood ahēm né paawä ta hā, dooh tatē hyy bā, tababang bā ta tób tu n'aa baad tabejēh do hyb n'aa. ²⁶ Kēh ȳ maa newēē doo, ky nadaheeh doo, aj'yy h'yy gatamah do hadoo, hood jó ta tób tatamaa sooh do hadoo. ²⁷ Adoos naēng, ag'yyp tamii ta tób hā, bah'ood ahēm ta hā. Tii bā tabatē hyng. Sahōnh hē takarejāā ta tób —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus bahajaa bā sahōnh hē ta ti tahe'oot doo, maa new'ēē do rahyb n'aa meuunh mä tama metēek do hā. ²⁹ Rawén meuuj bong mä tama metēek mä hyb n'aa jawyk do ky n'aa me. Sa ma matēg, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do rama metēek doo da nahado m' tii.

8

Rog manahuuh do Jesus haso däk do panyyg n'aa hah̄ȳh

¹ Ti m' waëë bä naa Jesus bahyng bä kä hajök mä had'aa. ² Ti m' aj'yy rog manahuuh do ana mä ta wë. Ti m' tabahyy häng mä ta taron nu paa me, ti m' taky hadoo mä Jesus hä:

—Wahëh ÿ n'aa, —näng mäh —makarën bä tii, mahajaa né hë nahäh ÿ mado hõm —näng mä ta kyyh.

³ Ti m' Jesus moo däg ta hä. Ti m' taky hadoo:

—Ej. ÿ karën —näng mäh. —Has'oo dägl! —näng mä ta kyyh.

Ti m' nayyw hë kä m' ta nahëë badoo wät. Has'oo däg kân mäh.

⁴ Ti m' Jesus baher'oot ta hä:

—Maher'ood manä ta wób sa hä —näng mäh. —Ahõm jajé naga hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo wät do wë. Mametä ta hä õm has'oo däk doo. Mamoo wäd Mosees mejüü do paah, ta ti hedoo doo pé ji nahëë badoo wät do heen n'aa, õm has'oo däk do baad sahõnh hë rabahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus ta hä.

Warahén sa wahë n'aa see Jesus hä h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' panang Kapar-Naüm häd näng doo bä Jesus kajaa bä kä, Roma buuj warahén n'aa sa wahë n'aa see ana kân ta wë, ta karom Jesus masa hyb n'aa. ⁶ Ti m' Jesus hä taky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —tak'ëp karom ÿ nahëë näng. Ti asooh tób hënh. Dooch tahaja bä tawäd wäd bä. Tak'ëp tabahoop —näng mä warahén.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Taw'ääts hë. T'ĩ hënh ÿ bahõm ÿ bahaso däk hyb n'aa —näng mäh.

⁸ Ti m' warahén wahë n'aa ky hadoo:

—Wahëh ÿ n'aa, hä ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its a hä, tóp ÿÿ gó mabajëë suun hyb n'aa. Taw'ääts hë babä naa mamejüü ta nahëë hä, tii bä karom ÿ bahas'oo däk da. ⁹ Tii d' ÿ wén edoo, ÿ na-ääj né hë ÿ ky daheeh wahëh ÿ n'aa ramejüü do ÿÿh. ÿ na-ääj hë

warahén ÿ n'aa ÿ mejüü, ÿ raky daheeh. Ta see ÿ mejö bä, “Ahõm”, ÿ noo bä, ahõm né hë. Ta see ÿ mejö bä “Ana”, ÿ noo bä, ana né hë. Karom ÿÿ ÿ mejö bä, “Hahÿ mamoo wäd”, ÿ noo bä, ÿ taky daheeh né hë* —näng mä warahén kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus hyb n'aa meuunh mä warahén her'oot do tamaa napäh bä. Ti m' taky hadoo hajök do ta sii han'aa do hä:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh sa noo né paawä, dooh ÿ hapäh nä pé Isaraéw buuj sa mahang tak'ëp hä ÿ h'yy ka'eeh do hahÿ aj'yy, Isaraéw buuj nadoo do h'yy ka'eeh do hadoo. ¹¹ Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Badäk hahÿÿ hä jé pad'yyt hë naa rabena da hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä ratsebé do jäm n'aa tyng n'aa jó rabat'oonh hyb n'aa Abaraäm, Isak, Jakóh sa sii. ¹² Ti nuuj jé, pooj jé kats'yyt do ta karapee rabahadoo hyb n'aa paawä, kaw'oong bong da ta w'oo hä, gadagyp doo bä. A'oot da tii bä. Sa tég kamegëëj däk da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa —näng mäh.

¹³ Ti m' warahén hä Jesus ky hado kân:

—Abaaj hõm. Mah'yy ka'eeh do hyb n'aa metsëë do ÿ moo wät —näng mäh.

Ti m' ti noo gó né hë ta karom bahas'oo däk.

Jesus nahëë sog hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Peed tób bä Jesus bajëë suun bä, tahapäh mä Peed mayyn hasooh doo. Oom ta hä. ¹⁵ Ti m' Peed mayyn moo hä tamoo däng, ti m' nayyw hë oom keréd hõm. Ti m' tabas'ëëg gëët, ti m' tamoo wäd däk Jesus waa.

¹⁶ Tug bä kä m', ramena ta wë hajök karap'aar h'yyb nesaa do pahadëëk doo. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do tahebëë bong, ta ky haj'aa. Nahëë enäh do ahub padëëk mä Jesus

* **8:9** Hahÿÿ da warahén hanäng pé taher'oot do hä: “ÿ mejüü do ÿ raky daheeh doo da, õm karom ÿ nahëë ky daheeh da, dawëë naa né paawä mamejö bä.”

an'oo bä. ¹⁷ Tii da tawén d'oo hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa takaja däk hyb n'aa:

“Äã tedëeb wät äã h'yyb nahejoonh do mahãnh.
Tado hõm äã nahëeh”, näng paa Isajas.†

Jesus sii hawät do karën do panyyg n'aa hahÿh

¹⁸ Ti m' hajõk do ta w'oo hä kat'aa do Jesus bahapäh bä kä, taky hadoo mä tama metëek do sa hä:

—Hamäh, ër atsëg hõm karaj'aa tamyyj jé —näng mäh.

¹⁹ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do see ky hadoo ta hä:

—Ma matëg, —näng mäh —õm ÿ hadaa had'yyt hë mahahõm hënh —näng mäh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Kanari tób näng, taw'ëed maag enäh. ÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, dooh tóp ÿ pé ÿ yd kameh'ääk péh —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus sii hawät do see ky hadoo ta hä:

—Õm da ÿ hada. Pooj jé dó ÿ abaa j hõm Ee wë ÿ bahag'ääs hyb n'aa. Tadjëp jawén paa bä kä, ÿ dakä jëng jawén paa bä kä õm ÿ bahadaa kån —näng mäh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Na hä ÿ h'yy kana'eeh doo, dejëp do hadoo doo, dakëe sa da hadoo doo —näng mäh. —Õm tii, ÿ mahadaa —näng mä Jesus.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿh

²³ Tii kä, Jesus gatsëg so kån marakate gó, karaj'aa tamyyj jé rabatsëg hõm hyb n'aa. Ta sii m' ta ma matëg ragatsëg tooj kån. ²⁴ Ti m' nyyw hë m' bah'ood bana kån tak'ëp. Tewëep mä maadaka. Marakate m' tetaa m'. P'eets mä marakate bagyyb jëe paawä. Jesus mä aã sooh ti nuuj jé.

²⁵ Ti m' ta ma matëg ramebëe nyyh, ti m' raky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! Äã medëeb! Èr da ag'yyp! —näk mäh.

²⁶ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa tak'ëp bë beÿÿm? Kanahën d'os hë ub h'yy ka'eeh do bëeh! —näng mäh.

Ti m' tabas'ëeg gëet, ti m' bah'ood, maadaka tameduuk. Ti m' bah'ood badoo wät. Badatih däk mäh.

²⁷ Ti m' tak'ëp rameuuj bong bä m' raky hadoo:

—Ny hadoo do aj'yy ti hÿÿ eh? Bah'ood, maadaka sii hë raky daheeh! —näk mä sa kyyh.

Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed h'üüm do panyyg n'aa hahÿh

²⁸ Ti m' karaj'aa tamyyj jé, Geras buuj sa häj n'aa bä rakajaa bä kä, pawóp hë aj'yy mera doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek do ramamuun Jesus. Kamag pä gó naa m' rabana. Tak'ëp rakawajãän do hyb n'aa, dooh m' t'ii hënh tabës péh. ²⁹ Ti m' tak'ëp mä sa kyyh:

—H'ëed makarën äã wë, P'op Hagä Do T'aah? P'op Hagä Do ky däng do ji tarejãä do pooj jé makarën äã marejãä? —näk mä mera do sa kyyh.

³⁰ Hajõng mä too yb dawë péj habëeh. Sa waa rabahe'aa tii bä. ³¹ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do rabetsëe Jesus banoo hyb n'aa rabajëe pëe too yb hä. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Äã mahabëe nä bä, man'oo äã bajëe pëe too yb hä —näk mä sa kyyh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë anäh! —näng mä Jesus sa hä.

Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do benä kån aj'yy sa hä hanäng do paah, too yb hä m' rabajëe pä kån. Ti m' too yb rapah'uud bong, rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëenh tame wajapëm doo hënh, tame m' rakejäg bëenh. Ti m' t'õp mä rapehäs. ³³ Ti m' too yb hagä n'aa rawaj'aa jëk panang hënh. T'ii hënh ramaher'oot mä sahõnh hë rahapäh doo, aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek do paa sa ky n'aa na-ãj hë. ³⁴ Ti m' sahõnh hë panang buuj rabana Jesus rabaheg'ääs hyb

† 8:17 Isajas 53.4

n'aa. Ti m' Jesus rabahapäh bä m', rabetsëe ta hä tabahöm hyb n'aa sa häj n'aa bä naa.

9

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus gatsëg sooh marakate gó, ti m' ta panang hënh, karaj'aa tamyyj jé tabatsëg hóm. ² Ti m' ajyy wób ramanaa mä nahëe näng doo, nawät doo, ratóg nä ta tyng jó. Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hä, taky hadoo nawät do hä:

—Mahyb n'aa tón manäh, tah ÿÿ. Nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do kado hóm —näng mäh.

³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do raky hadoo sa h'yyb gó:

—P'op Hagä Do taky n'aa rejää hahÿÿ hä —näk mä sa h'yyb gó.

⁴ Jesus h'yyb hapäh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa nesaa do bë hyb n'aa newëe bë h'yyb gó? —näng mäh. ⁵ —Nyy da nahejooj bë hä? “Kado hóm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bä? “As'ëeg g'ëed, awäd däg”, ji noo bä? ⁶ Hÿÿ kä da, —näng mäh —bë bahapäh hyb n'aa ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ hajaa sa h'yyb gó hanäng do nesaa do ÿ ado hóm bä, ÿ haso däk da nahëe näng doo —näng mä Jesus kyyh.

Tii bä m' k'yy gadów däk do hä taky hadoo:

—As'ëeg g'ëed, mado däg a tyng, ahöm kä a tób hënh —näng mä Jesus ta hä.

⁷ Ti m' tabas'ëeg gëet, ahöm kân mä ta tób hënh. ⁸ Sahõnh hë hap'ëeh do rameuj bong mäh. P'op Hagä Do hä raj'aa etsë, ta ti hadoo do hejój ajyy sa hä tabanoo do hyb n'aa.

Matew häd näng do Jesus naëenh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti m' tii b' n'aa Jesus bahöm bä kä, tabahapäh Matew häd näng doo, sa wahë n'aa Roma buuj ky gabuuj dajëer tagahed'aak bä hasooh doo. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—B'ëep ana wë ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' Matew bas'ëeg gëet, ahöm kân mä ta sii.

¹⁰ Ta jawén, Matew tób bä Jesus bawëh bä m', hajök dajëer gahed'aak doo, Matew hep'ëeh doo,* ta wób sa hä pé nesaa do moo heb'ooh do na-ãäj hë rabana rabawëh hyb n'aa Jesus sii, Jesus ma matëg sa sii. ¹¹ Ti m' Pariséw rabahapäh bä ta tii, rabeaanh Jesus ma matëg sa hä:

—Hëd n'aa bë ma matëg bawëh dajëer gahed'aak do sa sii, ta wób na-ãäj hë nesaa do moo heb'ooh do sa sii? —näk mä sa kyyh.

¹² Ti m' reaanh do Jesus maa napäh bä, panyyg gó taky gadoo:

—Nahëe temah doo, dooh rahöm bä mediko wë. Nahëe enäh do ti hah'üüm ta wë. ¹³ Taw'ääts hë baad bë hyb n'aa newë nyy da P'op Hagä Do hanäng pé hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó taheer'oot do hä: “Dooch rama ejuu do had'yyt hë tado bä ti ÿ karën doo. ÿ gahëen sa hä, rat'yyd mehÿin sa da hadoo doo”,† näng kerih doo.

Ti m' Jesus ky hado kân:

—Dooch ÿ ahyy bä hÿ pong jé naa P'op Hagä Do karën doo da habok red'oo do ÿ naëenh hyb n'aa. ÿ ahyyng, nesaa do moo heb'ooh do ÿ naëenh hyb n'aa.‡

Jesus hä reaanh do ratayy do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matëg rabana Jesus wë, ti m' reaanh ta hä:

—Ta see pé noo gó ãäh, Pariséw na-ãäj hë, noo kanawa doo me ãä

* **9:10** Judah buuj sa wób né ti dajëer gahed'aak doo. Roma buuj hä kahepak do rabataa. Ta see pé noo gó ta ti dajëer n'aa gahed'aak do rawedii sa wakään. Ta bahānh ragahëen dajëer, sa wë ta uuh baym hyb n'aa. Ti hyb n'aa Judah buuj wób dooh ragenaag bä dajëer gedaag n'aa. † **9:13** Osejas 6.6 ‡ **9:13** Jesus wén naëenh, nesaa do raberéd hóm hyb n'aa, P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä.

weh'ëeh P'op Hagä Doo. Hëd n'aa a ma matëg tii d' ranad'oo? —näk mäh.

¹⁵ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ket'ëe do jäm n'aa hënh ji ats'yyt doo, dooh ratabëej bä rahyb n'aa tón do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ëed bä. Ti awät da ti noo gó sa najiis, ta patug pan'aa, rado hõm sa mahãnh. Ti noo gó da ratay kãn[§] —näng mäh.

¹⁶ Ti m' panyyg wób ky n'aa gó Jesus ky gadoo nä reanh doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Dooh ji gas'yyb bä pãän papuuj bãh me saroor säg noo eh doo. Tii d' ji adoo bä, papuuj bãh tsawyy däg bã, ta säg tanes'ëem, kawah'oob hõm tii bã. Ti bahãnh tanoo ee däk tii. ¹⁷ Ti hadoo né hë uwa bëe hã. Dooh ji gedu bã uwa bëeh papuuj hegãn sooh do pan'aa ta hood b'éé byy säg gó. Tii d' ji adoo bã, uwa bëeh egãn so bã, ta hood säg ganabãh hõm. Tii bã kä, uwa bëe waho bëeh da, ta hood kä karejã kãn —näng mäh. —Uwa bëeh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó. Uwa bëeh egãn so bã, ta hood papuuj keh'ũs nã. Tii bã uwa bëeh, ta hood na-ãj hë dooh takarejã bã^{**} —näng mä Jesus.

ÿÿnh has'oo däk do ky n'aa, karapee h'yy ganã däk do ky n'aa daheeh hahÿÿh

¹⁸ Ti m' ta ti Jesus baher'oot nã bã, aj'yy hyb n'aa jawyk doo, Judah buuj sa wahë n'aa see ana Jesus wë. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy hãng ta wë. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Tok ÿ h'yy gakog hõm —näng mäh. —Ti hadoo né hë b'ëep si ÿÿ, ta hã moo dëe, tii bã da tok ÿ awäd däk da p'aa hënh —näng mäh.

¹⁹ Ti m' Jesus ta ma matëg daheeh rabahõm kãn ta sii. ²⁰ Tamahõm me m' ÿÿnh nahëe näng do ta jó gadäk hënh tabana ta wë. Majyyw mä ta nahëeh. 12 m' ta baab ta nahëe badäk.

Ti m' ta jó gadäk hënh mä tabana ta wë, Jesus saroor noo hã m' tamoo däng. ²¹ Tii d' tawén d'oo mä ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Ta saroor hã ÿ moo dëe bã, ÿ d' ahub däk tii bã”, näng mä ta h'yyb gó.

²² Ti m' Jesus ty kaw'õöd däk ta wë, ti m' taky hadoo:

—Eÿÿm manäh, tok ÿÿ —näng mäh. —Õm has'oo däk, P'op Hagä Do hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa —näng mäh.

Tii bã kä m', nayyw hë tabahas'oo däk.

²³ Ti m' Jesus kajaa bã m' hyb n'aa jawyk do tób bã, tabajëe suun bã m', tabahapãh bã m' manarapëw hadoo do ragamehÿÿh doo, séd dó m' rarãb bã rabë bã, ²⁴ taky hadoo mä sa hã:

—Bë anäh! Karapee dooh tadajëb bã. Aÿÿh tii —näng mäh.

Tii bã m' rakawew'aam ta kyyh.

²⁵ Ti m' hajök do raban'yyh tan'oo bã do jawén paa bã, Jesus bajëe suun tób gawakõ gó, ti m' karapee tamoo maso däk, ti m' nayyw mä karapee bas'ëeg geët. ²⁶ Ti m' jé pad'yyt hë m' ta ti häj n'aa bã rapanyyg enã hõm kãn mä ta tii bã tamoo wät do ky n'aa.

Ty temaa bong do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' tii b' naa Jesus tsyym kadoo bã, pawóp hë ajyy ty temaa bok do ta jawén rabana. Ti m' rageëej bong. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Mat'yyd mehÿÿn ããh, Jesus, Dawi panaa!†† —näk mäh.

²⁸ Ti m' ta tób gó tabajëe suun bã m', ty temah do rabana ta wë, ti m' Jesus beanh sa hã:

—Bë ky daheeh g'eeh ÿ haja bã bë ty enã padëek doo? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—ÿÿ. Æã ky daheeh né hë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näk mäh.

²⁹ Ti m' Jesus moo däng sa matym hã, ti m' taky hadoo:

§ 9:15 Hahÿÿ d' Jesus hanäng pé ta tii: Ta ma matëg sii tabawät nã bã, dooh ratay bã. Sa mahang Jesus badoh bã, tii bã da ratay kãn. ** 9:17 Dooh ji mekuuj bã papuuj tama metëek do ji h'yyb paa me, tahanäng pé ti panyyg gó teh'ũm doo. †† 9:27 Dawi panaa rawén maneëenh, ti né hë ti sa hã P'op Hagä Do p'ooj ub taky n'aa eno wät do hyb n'aa.

—Bë heso padäg, bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa —näng mäh.

³⁰ Ti m' nanyw hē m' p'aa hēnh mä rabahapēē padēēk. Ti m' Jesus ge'ÿÿm sa hã ranaher'oot hyb n'aa sa hã tamoo wät doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Bë her'ood manä ta wób sa hã —näng mäh.

³¹ Ti m' ta ky geām né paawä m', jé pad'yyt hē rapanäk Jesus moo wät do ky n'aa.

³² Ty temaa bok do paa ratsyym kasog sii hē m', ramanaa Jesus wē aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hadäk doo, ner'oot doo. ³³ Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus habēē hōm jawén paa bä, aj'yy er'ood däg kän p'aa hēnh. Hajök do t'ÿÿ hēnh kat'aa do rahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' raky hadoo:

—Dooh noo gó hapäh pé hahÿ hadoo pé Isaraéw buuj mahang —näk mä sa kyyh.

³⁴ Pariséw kä m' raky hadoo:

—Dooh. Karap'aar h'yyb nesaa do wahē n'aa kyy gó ti tabahebē karap'aar h'yyb nesaa doo —näk mä sa kyyh.

³⁵ Ti m' sahōnh hē sa panang bä Jesus bewäd nä. Sa tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã tama metēēk P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hanäm doo. Sahōnh hē hedoo pé sa nahēē Jesus hahēēn hōm mäh. ³⁶ Ti m' hajök do tabahapäh bä, tat'yyd mehÿÿn mä sa hã. B'éé hagä n'aa tamah do hadoo mä ta hã. Hajōng baad nadoo do rahoop. Dooh rad'oo péh, dooh masa pé sa hã. ³⁷ Ti m' panyyg gó m' tamaher'oot mä ta ma matäg sa hã. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Hajōng ti anyy däg paawä joom ag wah'ēē däk do ji ataa do pan'aa, pawóp its ta taa n'aa^{††} —näng mäh.

³⁸ —Ti hyb n'aa taw'ääts hē joom danäh hã, P'op Hagä Do hã, bë ky n'aa ets'ēē tamejō nã ta wób joom hã

ramoo bok hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

10

Ta ma matäg 12 hedoo do Jesus mejüü do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus naēēnh 12 hedoo do ta ma matäg ta wē. Ti m' tabanoo mä sa hã karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebē hyb n'aa, sahōnh hē hedoo pé sa nahēē rahehēēn hōm hyb n'aa na-ääj hē. ² Hahÿÿ m' 12 tamejüü do sa häd: Simaw mäh, Peed ramaneēēnh doo. Ta jawén mä Änderéh, Simaw hÿÿj. Ta jawén mä Sebedew taah, Tsijaag, Jowāw häd enäh doo. ³ Ta jawén Pirip, Batoroméw, Toméh, Matew (Roma buuj hã Judah buuj rahepak do gedaag n'aa paah), Tsijaag Aw-Pewt'aah, Tadéw, ⁴ Simaw Serot, * Judas Ikarijot kä m', Jesus haēēj däk do majÿÿ hã.

⁵ Ti m' Jesus mejüü ta wób sa panang hēnh rabahōm hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä tamejüü sa hã:

—Bë ahōm manä Judah buuj nadoo do wē. Bë ajēē pä manä Samarija buuj sa panang bä. ⁶ Taw'ääts hē Isaraéw buuj sa h'yyb gó dawēē P'op Hagä Do mahānh habong do wē bë ahōm, b'éé kanapēē bong do hadoo do sa wē. ⁷ Bë mahōm me hahÿ panyyg bë maher'ood sa hã: “Eadaa däk hÿ pong jé hawät do ji tabag'ääs doo”, näk da bë kyyh. ⁸ Taw'ääts hē sa nahēē bë hahēēn hōm, dejēp do ragenä bong bë an'oo bä, rog manahuuh do sa nahēē bë ado hōm, karap'aar h'yyb nesaa do sa hã padēēk do bë hebēē hōm. Bag hēnh ÿ ban'oo däk bë hã ta ti bë bahajaa hyb n'aa. Ti hyb n'aa bag hēnh bë masaa sa hã. ⁹ Dooh d' bë mahüüm pé ta sām hadoo péh. ¹⁰ Dooh d' bë mahüüm ta hood hadoo péh, tatu hadoo péh, bë tsyym suun see hadoo péh, bë saroor see hadoo péh. Dooh bë mahüüm pé

^{††} **9:37** Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh: Hajök ta hã h'yy ka'eeh do pan'aa paawä, pawóp its ta ky n'aa sa hã her'oot do pan'aa. * **10:4** Judah buuj sa hã n'aa bä Roma buuj ramejüü noo gó, Judah buuj wób rakarēn rakamajÿÿ Roma buuj sa wē. Dooh rakarēn bä Roma buuj mejō bä sa hã. Roma buuj wē kamajÿÿ do ramaneēēnh Serot. Ta ti sa see paa apäh ta ti Simaw, rawén maneēēnh “Simaw Serot”.

ÿ wén näng, moo bok do sa hã ramoo bok do sãm ji banoo do hyb n'aa. Bë masa do bë hã ranoo da bë wë badoh doo.

11—Panang bä bë kajaa bä, bë esóts jé ky en'yym doo, bë gad'oo doo. Tii bä ta ti hedoo do tób bä bë ayyw panang bë beréd hõm bä kä. 12 Ta tób bä bë ajëë pä bä, bë ky n'aa edëë ta yt hã haj'eenh doo. 13 Ta tii bä haj'eenh do ky en'yym do rado bä, hanäm gó bë ragado bä, bë ky n'aa edëng do aym da sa wë. Hanäm gó bë raganado bä, bë ado hõm sa hã bë ky n'aa edëng do paah. 14 Bë raganado bä, bë ramaa nanewë bä bë her'oot doo, bë tsyym suun bë tepyng padäg k'ãäts, ta ti tób bä naa, ta ti panang bä naa bë tsyym kasok bä.† 15 Baad bë ÿ maher'oot. Sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Sodoma panang buuj, Gomoha panang buuj ta sãm bahãnh P'op Hagä Do anoo da nesaa doo, bë ganadoo do panang buuj hã.‡ Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

16—Sa mahang bë ÿ mejüü b'éé tabanas'aa mahang habëëh do hadoo. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë baad bë matakä sa hã, aw'yy matakëë do hadoo. Taw'ãäts hë na-ãäj hë kaja hë denaa hë bë h'yyb bë mahüüm sa mahang bë aboo bä. Hanäm gó bë aboo sa wë, gurii-i bawät do hadoo.§ 17 Baad bë kanä sa mahãnh. Bë da rahaëënh panang enäh do sa wahë n'aa sa moo gó, bë raky n'aa etyy hyb n'aa. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo gó bë da rahewyyh. 18 Hëp ÿ n'aa bë da ramahüüm sa wahë n'aa wë, hëëj bagä n'aa sa wë na-ãäj hë, sa matym gó bë raky n'aa tapaa hyb n'aa. Këh ÿ n'aa bë her'ood kãn da tii bä sa hã, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ãäj hë, raky n'aa

napäh hyb n'aa këh ÿ n'aa. 19 Bë ramoo maso däg bä, bë hyb n'aa tón manä bë her'oot do pan'aa hã, nyy da bë her'oot do hã. Ti noo gó kan'oo däk da bë hã bë her'oot do pan'aa. 20 Bë nado ti noo gó her'oot doo. Bë Yb hÿ pong jé hawät do Sahee er'oot da bë her'oot do hã —näng mä Jesus.

21 Ti m' taky hadoo ënh:

—Hÿÿj näng doo, ta hÿÿj tan'oo däk da ta wób sa moo gó radaj'ëëp hyb n'aa. Ti hadoo né da t'aah näng do bad'oo ta t'aah hã. Sa taah da h'yy kawereem sa yb wë, sa ÿÿn wë. Rahaëënh da sa yb sa ÿÿn ta wób sa moo gó radej'ëëp hyb n'aa. 22 Tak'ëp da sahõnh hë rakawajãän da bë wë hëp ÿ n'aa. Ti hadoo né da, jé h'yy kanerët do hã ÿÿ, tadajëb bä kä, edëb had'yyt hë da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. 23 Panang s'ee hënh bë rarejä bä, bë kejën hõm panang s'ee hënh. Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Bë bahajaa do pooj jé panang haw'ãäts hë Isaraéw hãj n'aa bä bë moo bok bë ÿ mejüü doo, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do matëëh da. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo.

24—Dooḥ ma kametëëk do ta ma matëg bahãnh tado bä. Dooḥ na-ãäj hë sa karom sa kariw n'aa bahãnh rado bä. 25 Sa ma matëg hajaa do pénh ma kamet'ëëk do rahaja däg bä kä, taw'ãäts hë ratsebé. Sa kariw n'aa pénh sa karom rahyb n'aa jewyg däg bä kä, taw'ãäts hë ratsebé. Hahÿÿ d' ÿ hanäng pé ti ta tii: ÿÿh, bë wahë n'aa hadoo doo, “Beresebu,** karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa” ÿ ramaneëëj bä, ti bahãnh tii bä bë da raky n'aa rejãä karapé haa bë bahadoo do hyb n'aa. 26 Tii d' radoo né paawä bë hã, bë jeÿÿm manä sa hã. Sahõnh hë ta wób nahapäh nä doo, sahõnh hë sa hã kejën doo, ta

† 10:14 Tii da Jesus mejüü rabad'oo, dooh baad tado bä P'op Hagä Do panyyg panang buuj raky nadaheeh doo, panang buuj rabahapäh hyb n'aa. ‡ 10:15 Dooḥ Sodoma, Gomoha panang buuj ramaa newë bä baad hadoo do Róh sa hã tamaher'oot do paah. Jesus ma matëg hyb n'aa jewyk Róh bahãnh, ti hyb n'aa sa kyyh maa nanew'ëë do ta bahãnh ragadoo da nesaa do ta sãm. Sodoma panang buuj ragadoo do bahãnh ragadoo ti ta sãm nesaa doo. § 10:16 Judah buuj sa hã aw'yy kamatakëë. Gurii-i kaja hë ta h'yyb tamahüüm sa hã. ** 10:25 Nesaa Do Yb né ti Beresebu.

jawén rabahapäh da. ²⁷ Ta wób ramaa nanapäh bä bë hä ÿ her'oot doo, sahõnh hẽ maa napäh bä bë her'ood. Kaja hẽ bë ÿ hesëenh doo, tak'ëp bë her'ood da sahõnh hẽ ramaa napäh hyb n'aa. ²⁸ Bë jeÿÿm manä ji majiï ji daj'ëep do hä. Jããm né ji hub rahajaa radaj'ëep. Ji h'yyb tym dooh rahaja bä. Taw'ãäts hẽ bë jeÿÿm P'op Hagä Doo. Ti ti hajaa tarejãã ji hub ji h'yyb tym na-ãäj hẽ tabanesaa hẽnh. ²⁹ Pawóp hẽ taw'ëed taah, kanahën d'os hẽ rabesëem is, ky n'aa ganebats. Ti hado né paawä, dooh sa see dajëp pé bë Yb hÿ pong jé hawät do nan'oo bä. ³⁰⁻³¹ Ti hyb n'aa bë eÿÿm manäh. Hajõng taw'ëed takamahän do bahänh bë P'op Hagä Do kamahän. Sahõnh hẽ ji sëen sii hẽ P'op Hagä Do betsén. Baad ji tabahag'ãäs ÿ hanäng péh —näng mäh.

³² —Këh ÿ n'aa najejën pé ta wób sa hä, ÿ na-ãäj hẽ dooh ÿ ky n'aa jejën bä ta tii, Ee hÿ pong jé hawät do matym gó. ³³ Këh ÿ n'aa jejën péh, ÿ na-ãäj hẽ da ÿ ky n'aa jejën tii d' ênh, Ee hÿ pong jé hawät do matym gó.

³⁴ —ÿ ahyy wät babä, bë ed'oo apäh, h'yyb nyyw gó badäk hahÿÿ hä habong do rababok hyb n'aa sa da hadoo do wë ÿ an'oo bä do hyb n'aa. Tii d' bë edoo manäh. Ti hyb n'aa nado ÿ wén hyng. Wawëë hẽ ÿ bahyy wät do hyb n'aa ta wób rakamaj'iï da ta wób sa wë. ³⁵ ÿ ahyy wät do hyb n'aa, ajyy wób rah'yy kawereem da sa yb wë. ÿ ahyy wät do hyb n'aa, sa toog wób rah'yy kawereem da sa ÿÿn wë, sa takaanh wób rah'yy kawereem da sa mayyn wë. ³⁶ Tii bä da sa wakãän sa tób yt hä haj'eenh do sa majiï däg da.†† ³⁷ ÿ bë kamahän do bahänh bë yb, bë ÿÿn bë kamahän bä, dooh bë haja bä hëp ÿ hata bë do bä. ÿ bë kamahän do bahänh bë taah, bë toog bë kamahän bä, dooh bë haja bä hëp ÿ hata bë do bä. ³⁸ Jé hëp ÿ n'aa tamo n'aa tahoop do tajeÿÿm bä,

h'yyb nahedoo do nemon ÿÿ, dooh tahaja bä hëp ÿ hata tado bä. ³⁹ Jé badäk hahÿÿ hä ji hawät do hä tak'ëp kamahän doo, dooh da tanu dëë bä P'op Hagä Do wë. Hëp ÿ n'aa, hä ÿ taky daheeh do hyb n'aa dajëp péh, baad tabawäd had'yyt da P'op Hagä Do wë.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Jé bë gadoo doo, ÿ na-ãäj né tagadoo. ÿ gadoo doo, hä ÿ mejüü do tagadoo. ⁴¹ Jé P'op Hagä Do ky n'aa rod gadoo doo, P'op Hagä Do ky n'aa taher'oot do hyb n'aa, tagadoo da P'op Hagä Do hanaa ta ky n'aa rod hä tanoo do pénh ta sãm. Jé ta da hadoo do gadoo doo, baad hawät do ta da hadoo do bahadoo do hyb n'aa, tagadoo da P'op Hagä Do hanaa baad hawät do hä tanoo do pénh ta sãm. ⁴² Jé naëng dagäp do hanyy is pé hanoo pé hahÿÿ hyb n'aa sakog is do see hä tabeëek hyb n'aa, hata ÿÿ tabahadoo do hyb n'aa, ta ti tagadoo né hẽ da baad hadoo do ta sãm P'op Hagä Do hanaa. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo.

11

Jowãw nu gahem'uun do mejüü do Jesus reanh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bä kä 12 hedoo do ta ma matëg hä tamarher'oot doo, tatsyym kadoo mä tii b' naa, panang haw'ãäts hẽ Garirej häj n'aa bä, panyyg hanäm do tama metëek hyb n'aa. ² Ti m' Kristo moo wät do radawäts gëet bä Jowãw nu gahem'uun do ky n'aa napäh bä, tamejüü mä ta ma matëg Jesus wë rabahõm.

³ Hahÿÿ da bë eaaj Jesus hä —näng mäh: “Om né hẽ tii, P'op Hagä Do Ky Däng Do ta wë hana doo, ta see ti äã gada?”, denoo da —näng mä Jowãw nu gahem'uun doo.

⁴ Ti m' Jowãw mejüü do hä Jesus ky hadoo:

†† **10:36** P'op Hagä Do ky n'aa rod Mika häd näng do kyy gó Jesus beh'üüm ta ti taher'oot doo. Mika 7.6 hä takerii däk sa hä hẽ né hẽ sa wakãän kamaj'iï do ky n'aa. Rawén kamaj'iï, Jesus hä h'yy kana'eeh do rah'yy kawereem ta hä h'yy ka'eeh do wë.

—Bë ahôm nä, bë maher'ood Jowāw hã hahÿ bë maa newëë doo, hahÿ bë bahapäh do na-ããj hë: ⁵ Ty temah do paah, rahapëë padëëk. Nabong do paah, aboo padëëk p'aa hënh. Rog manahuuh doo, ahub padëëk p'aa hënh. Nabuuj gatamah do paah, ramaa napëë padëëk. Dejëp do wób genä bong ÿ an'oo bã. P'op Hagä Do panyyg hanäm do na-ããj hë kaher'ood däk kas'uut do sa hã. ⁶ Ky n'aa kedëng da jé ÿ moo wät do hyb n'aa, ÿ her'oot do hyb n'aa tah'yy kaneréd bã hã ÿ tah'yy ka'eeh doo. Tii d' bë her'ood Jowāw hã —näng mä Jesus kyyh Jowāw nu gahem'uun do mejüü do sa hã.

⁷ Ti m' Jowāw mejüü do rababaaj hõm bã kä, hajök do hã Jesus her'ood kãn Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa. Hahÿ da m' ta kyyh:

—H'ëëd ti bë heg'ããs paa tabanawäng hënh? Jawii bah'ood ahëm do g'eeh bë heg'ããs? ⁸ Ti tanado bã, h'ëëd ti bë heg'ããs t'ïï hënh? Aj'yy saroor ky n'aa gebah do dadäk do bë heg'ããs t'ïï hënh? Doo. Saroor ky n'aa gebah do dadäk do dooh raboo bã tabanawäng bã. Sa wahë n'aa tób hanäm doo gó rababok tii. ⁹ Ti tanado bã, h'ëëd ti bë heg'ããs t'ïï hënh? P'op Hagä Do ky n'aa rod bë heg'ããs? ÿÿ. Ti né hë ti bë heg'ããs. P'op Hagä Do ky n'aa rod bahãnh tii.* ¹⁰ Ta ti né hë ta ti aj'yy ky n'aa näng do P'op Hagä Do kyy kerih do hã. Hahÿ da ta ky n'aa: “ÿ mejüü da panäk ÿ n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyyw däk hyb n'aa a pooj jé”†, näng kerih doo.

¹¹ —Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Badäk hahÿ bã habong do sa mahang, dooh Jowāw bahãnh nu gadäk péh. Ti tahado né paawä, hÿ pong jé hawät do bag'ããs do karapee hedoo do sa mahang, jããm hë hyb n'aa sakog its né paawä, Jowāw

bahãnh tanu gadäk hÿÿ kä. ¹² Jowāw nu gahem'uun do du doo noo gó naa tanu gemuun doo, da hë kä na-ããj hë, hÿ pong jé hawät do bag'ããs do tak'ëp takah'üüm. Tak'ëp ta wób h'yyb hedoo, P'op Hagä Do bag'ããs do karapee rabahadoo hyb n'aa. ¹³ Jowāw nu gahem'uun do kajaa do pooj jé Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod na-ããj hë raher'oot mä P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa, takajaa do pooj jé. ¹⁴ Bë gado bã, bë gadoo né hë hahÿ bë ÿ maher'oot doo: Jowāw né hë ti Eriij, kajaa da P'op Hagä Do ky däng do paa‡ ta kyy kerih doo gó. ¹⁵ Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bã, taw'ããts hë tahyb n'aa matakëë.

¹⁶ —Nyy gó da ÿ baher'oot da, da hë badäk hahÿ hã habong do panyyg ky nadah'eeh do sa ky n'aa? Hahÿ hadoo tii: Karepé wahoo gó hab'ëëh do ramas'uunh do hadoo. Hahÿ da karepé wób sa kyyh ta wób sa hã: ¹⁷ “Raketëë do pud n'aa ãã gamehÿÿh bë tsebë hyb n'aa paawä, dooh masunh do bë as'ããw bã. Tii bã dajëp do heen n'aa ãã wareem, masuuj gó bë h'yy ketón hyb n'aa paawä. Ti na-ããj dooh bë karën bã. Doo h'yy katón gó bë masuuj bã”, näk karepé ta wób sa hã. ¹⁸ Ti hadoo né hë da hë habong doo —näng mäh. —Tabad'op hë ji raky dahé bã. Jowāw nu gahem'uun doo, dooh uwa s'ëëb mahÿÿnh do teëg bã. Ta see pé noo gó noo kanawa doo me P'op Hagä Do tah'yyb en'yym. Ti hyb n'aa, “Karap'aar h'yyb mahüüm mä tii”, näk sa kyyh Jowāw ky n'aa hã. Doo Jowāw ragado bã. ¹⁹ ÿÿ kä, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ eëëk, ÿ awa. Ti hyb n'aa ÿ ramanëënh, tahawaa, heëëk do men, dajëër gahed'aak doo, nesaa do moo heb'ooh do sa najiis. ãã raganado né paawä, P'op Hagä Do né hë tii, ÿÿh, Jowāw na-ããj hë h'yy gan'yyh doo.

* **11:9** P'op Hagä Do ky n'aa rod bahãnh Jowāw Jesus wén edoo, Jesus kajaa do pooj jé panäg n'aa tabahadoo do hyb n'aa. † **11:10** Marakijas 3.1 ‡ **11:14** P'op Hagä Do ky n'aa rod Marakijas häd näng do erii wät do hã P'op Hagä Do ky däng, Mesijas kajaa do pooj jé Eriij kajaa da. P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub hawät do ti Eriij maküüh. Doo Eriij Jowāw hã takas'ee bã. Doo tii d' tahanäng péh. Eriij makü bawät do paa hadoo Jowāw bawäd wät. Ti hyb n'aa Jowāw né hë ti Eriij Jesus wén her'oot.

Ãã ma met'ëeg wät do ky dah'eeh do baad rababok do hã takametä däk tii —näng mä Jesus.

²⁰ Ta wób sa panang bä tapehuuj wät do bahãnh Korasïn, Betsaj-Da häd enäh doo bä Jesus pehuuj wät. Ti hado né paawä dooh rah'yy kawereem bä ta ti panang häd enäh do buuj. Ti hyb n'aa Jesus ky n'aa tapaa mä sa hã. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

²¹ —Nesaa do P'op Hagä Do anoo da bë hã Korasïn, Betsaj-Da panang buuj. Hajõng ÿ pehuunh do paa bë mahang. Dooh ÿ bë ky dahé bä. Panang Tiir, Sidõn häd enäh doo bä ÿ pehuuj wäd bä paawä rababong noo gó bë mahang ÿ pehuuj wät doo, p'ooj ub paawä ti buuj nesaa do hã rat'yyd kamehïin paawä, P'op Hagä Do hã rah'yy kawereem paawä. P'ooj ub paawä saroor hebaan doo, hejoo doo, rapadadäg däg paawä, rehaa paawä sa nuu hã tääg ooj rat'yyd kamehïin do heen n'aa. ²² Bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hẽ badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Tiir Sidõn buuj p'ooj ub habong doo, nesaa do ta sãm bahãnh P'op Hagä Do banoo da bë hã nesaa doo, bë t'yyd kamanehïin do hyb n'aa, bë h'yy kawanereem do hyb n'aa.

²³ —Bëeh, Kapar-Naüm panang buuj, hÿ pong jé has'ëek do bë ed'oo g'eeh bëeh? Dooh. Tabanesaa hẽnh bë bahyk da P'op Hagä Do an'oo bä. Panang Sodoma häd näng doo bä ÿ pehuuj wäd bä paawä rababong noo gó bë mahang ÿ pehuuj wät doo, da hẽ ti badäk nä paawä panang Sodoma. ²⁴ Bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hẽ badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Sodoma buuj p'ooj ub habong doo, nesaa do ta sãm bahãnh P'op Hagä Do banoo da bë hã nesaa doo, bë t'yyd kamanehïin do hyb n'aa, bë h'yy kawanereem do hyb n'aa —näng mä Jesus.

§ **11:23** Da hẽ ti badäk nä paawä panang Sodoma Jesus wén näng, rat'yyd kamehïin do hyb n'aa paawä. Tii bä, dooh p'ooj ub P'op Hagä Do gawatsiig bä paawä sa panang.

²⁵ Ti noo gó kä m' Jesus ky hadoo: —Ee, P'op Hagä Doo, a hã ÿ j'aa etsẽ. Sahõnh hẽ hÿ pong jé, badäk hahÿÿ hã hanäng do na-ääj hẽ mabag'ääs. Majejën hahÿ mamoo wät do haj'ap do sa mahãnh, tak'ëp ma kamet'ëek do sa mahãnh. Mametä wät sa h'yyb gó karapee hadoo pé hã, baad h'yy ka'eeh pé hã. ²⁶ Ta tii da magen'aak Ee —näng mäh.

²⁷ Ti m' taky hadoo: —Sahõnh hẽ Ee banoo ta hejój hã ÿÿ. Dooh baad hapäh pé ÿÿh, P'op Hagä Do T'aah. Jããm né Ee hapäh ÿÿh. Dooh Ee, P'op Hagä Doo, baad hapäh péh. Jããm né ÿÿh, ta T'aah hapäh. Jããm né hẽ sa hã ÿ metëeh do hapäh Ee —näng mäh.

²⁸ Ti m' taky hado kãn: —B'ëep wë ÿ sahõnh hẽ bëeh, hakaaj padëek do hedoo doo, h'yy ketón do hedoo doo, tii bä da ÿ anoo bë kameh'ääk hyb n'aa. ²⁹ Kaja hẽ hëp ÿ mahüüm. Hanãm gó ÿ bawät sahõnh hẽ sa wë. Dooh ÿ h'yy kasabé bä. Ti hyb n'aa taw'ääts hẽ bë ky dahé ÿÿh. Taw'ääts hẽ bë ma kamet'ëeg hã ÿ bë hapäh doo. Tii bä da bë baw'yyt da bë h'yyb kameh'ääk doo, bë h'yyb näw. ³⁰ Nahejooj bë hã ÿ ma metëek doo. Tahajaa bë ky dahé bä. Nahejooj bë ÿ mejüü doo —näng mä Jesus kyyh.

12

Saab ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti noo gó m', Saab hã m', Judah buuj rakamehehãk do noo gó m', Jesus ta ma matëg sa sii joom tiriig banäng doo me m' ratabës. As'aah mä ta ma matëg, ti hyb n'aa m' tiriig ag mä rateh'yyp rabawa hyb n'aa. ² Ti m' rateh'yyp do Pariséw wób rabahapäh bä, raky hadoo Jesus hã:

—Mahegãã! Dooh a ma matëg raky dahé bä ër ky n'aa jaw'yyk do Saab ky n'aa hã. Saab hã ramoo bok —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooch bë ner'ood bä g'eeh nyy da ër wahë makû Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bä? ⁴Dawi ajëë suun mä P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt hä, ti m' ta hataa daheeh rabawa päw P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt hä hatoonh doo, jããm hë né paawä ta ti tób yt hä moo heb'ooh do haw'aa ta ti päw Mosees ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa. Dawi dooh rahaja bä paawä rawa bä ta ti päw. ⁵Dooch bë ner'ood bä g'eeh ër ky n'aa jaw'yyk do hä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa ky n'aa? Saab hä ramoo bok né paawä ta tób n'aa yt hä, dooh P'op Hagä Do ky n'aa tapa bä sa hä. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh doo, rahajaa Saab hä ramoo boo bä. ⁶Hÿÿ kä, baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: P'op Hagä Do tób n'aa ky n'aa jawyg né paawä, ti bahãnh hyb n'aa jawyk do kajaa bë mahang.* ⁷Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh: “Dooch rama ejuu do had'yyt tado bä ti ÿ karën doo. ÿ gahëen sa hä rat'yyd mehïïn sa da hadoo doo”,† nãng kerih doo. Bë hapëë bä paawä nyy d' tahanãng pé ta tii, dooh daap hë bë ky n'aa ety bä paawä nesaa do hä moo nahadoo doo. Dooch daap hë bë ky n'aa ety bä paawä ma matëk ÿÿ. ⁸Ta ti ÿ wén her'oot, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ né hë ti Saab ky n'aa hä mejüü doo —nãng mä Jesus Pariséw sa hä.

Moo gadóm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹Ti m' tii b' naa Jesus tsyym kado kãn. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh tabajëë suun. ¹⁰Ti yt hä m' tabasooch aj'yy moo gadóm doo. Ti m' ta wób rakarën paawä m' Jesus raky n'aa tapaa, Jesus ky nadaheeh do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb n'aa m' rabeaanh ta hä:

—Ër ky n'aa jaw'yyk do anoo Saab hä ji haso däg bä nahëë nãng doo? —nãk mäh.

* **12:6** Ta daaj hë, ta ky n'aa né hë Jesus her'oot. Ky n'aa jawyg né paawä P'op Hagä Do tób n'aa, ti bahãnh Jesus hyb n'aa jawyk. Ti hyb n'aa tahajaa tan'oo bä ta ma matëg tiriig ag ratehyb bä Saab hä.

† **12:7** Osejas 6.6

¹¹Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë mas'ãã b'éé tadëë hyy bä t'öp gadarong doo gó Saab hä, dooh g'eeh nyyw hë bë ej'ooj nã bä, Saab hä né paawä? ¹²Ji masããh ji kamahãn do bahãnh tak'ëp ji kamahãn ji da hadoo doo! Ti hyb n'aa ër ky n'aa jaw'yyk do anoo né hë baad hadoo doo ji moo wäd bä Saab hä —nãng mäh.

¹³Ti m' aj'yy hä kä taky hadoo:

—Madajoow a mooh! —nãng mäh.

Ti m' ta moo tadajoow däk. Ahub däg kãn mäh, baad däg mä ta moo kä. Hahup doo, ta moo see hado däk. ¹⁴Ti m' nyyw hë m' Pariséw raban'yyh. Ti m' rahyb n'aa newëë mäh, kaner'oot mäh, nyy d' rabad'oo Jesus radaj'ëep hyb n'aa.

¹⁵Jesus h'yyb hap'ëeh mä rakarën radaj'ëep doo. Ti hyb n'aa ta s'ee hënh tabahôm kãn. Hajök mä ta jawén hah'üüm. Ti m' sahõnh hë sa mahang habong do nahëë enäh do sa nahëë tasog hõm mäh. ¹⁶Jesus ky ge'ÿÿm mä sa hä ranaher'oot hyb n'aa ta ky n'aa ta wób sa hä. ¹⁷Tii d' tawén mejüü, P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd nãng do her'ood wät do paa kametä däk hyb n'aa ta hä. Hahÿÿ da tii, P'op Hagä Do kyyh Isajas erii wät do paah:

¹⁸“Hahÿ karom ÿÿ, ÿ asëew däk doo, ÿ kamahãn doo.

Baad ÿ h'yy gadajang ta wë.

ÿ anoo da Sahé ÿÿ, ta h'yyb gó tabawät hyb n'aa.

Tamaher'oot da sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do hä

nyy da ÿ bad'oo baad had'op rabadoo hyb n'aa matym ÿÿ gó.

¹⁹Dooch da taky gedag bä. Tak'ëp nado da ta kyyh.

Dooch da tak'ëp ter'ood bä hajök do sa mahang.

²⁰Baad hadoo doo me da tagadoo sa h'yyb gó nahejoonh doo.

Dooch da tahajëew bä h'yyb nahed'oo doo.

Tii da tabad'oo da sa hã baad had'op do j'aa ketsë bã kã nesaa do hã tan'oo bã.

21 Ta hã badäk hahÿÿ hã habong do radaab yyp,

rabedëp hyb n'aa nesaa do mahãnh.”†

Nesaa Do Yb ky gabuuj Jesus moo wät rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

22 Ti m' ramanaa mä Jesus wë aj'y y karap'aar h'yyb nesaa do hadäk doo, ty tamah doo, ner'oot doo. Ti m' Jesus habëë hõm karap'aar h'yyb nesaa do aj'y y hã hadäk do paah. Ti m' aj'y y er'ood däg kãn p'aa hënh. P'aa hënh mä tabahapëë däk. 23 Hajök doo, ta ti hap'ëëh doo, rahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' raky hadoo:

—Hahÿ g'eeh Dawi panaa P'op Hagä Do Ky Däng Doo? —näk mäh.

24 Ti m' reaanh do Pariséw ramaa napäh bã, raky hadoo:

—Beresebu, karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti hÿÿ tabahebë karap'aar h'yyb nesaa doo! —näk mä sa kyyh.

25 Jesus hapäh mä sa h'yyb, ti m' panyyg ky n'aa me taky hadoo sa hã:

—Sa da hadoo do wë sa häj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bã, gawatsik tii bã sahõnh hë —näng mäh. —Panang buuj sa hã hë rah'y y kawereem bã, sa wakãän na-ãäj hë sa hã hë rahyb n'aa wareem bã, sahõnh hë kahä jëng tii bã —näng mäh. 26 — Ti hadoo ënh Nesaa Do Yb hã kã. Ta daaj hë takahabëë bã, ta hã hë paawä ti tah'y y kawareem däk. § Te hub tado bã paawä ta tii, nayyw hë tabahëej jëë paawä Nesaa Do Yb bag'ãäs doo. 27 Bë her'oot doo da tado bã, Beresebu kyy gó ÿ hebëë bã paawä karap'aar h'yyb nesaa doo, jaa ky gabuuj bë karapee hebë do karap'aar h'yyb? Bë karapee né da bë raky n'aa etyy daap bë meny y h do hyb n'aa bë her'oot do hã. 28 P'op Hagä Do Sahee hejój gó né

hë ti ÿ hebë do karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do ji tabag'ãäs do kaja doo kã bë wë, ta ti metëëh bë hã —näng mäh.

29 —Panyyg see gó bë ÿ metëëh: Doo h aj'y y hejoo nh do tób gó hajëë suun pé ta ma tado hõm hyb n'aa, pooj jé tób danäh moo tamanaw'y yd bã. Ta moo kamaw'y yd bã tahajaa ta ma tado hõm bã.**

30 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hëp ÿ hata nadoo doo, majë ÿ tii. ÿ manasa do P'op Hagä Do wë ÿ ataa doo, dawëë rabehüüm tii bã tan'oo bã. 31 Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hë nesaa do ji moo wät do P'op Hagä Do mabaan né paawä, ta hã ji ky n'aa rejãä do P'op Hagä Do mabaan né paawä na-ãäj hë ji hã, dooh P'op Hagä Do mabaan bã P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejãä pé kã. 32 Jé Aj'y y Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Do ky n'aa rejãä péh, P'op Hagä Do mabaan ti ta hã. P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejãä pé kã, dooh P'op Hagä Do mabaan bã. Badäk hahÿÿ bã rababok nä bã, ta jawén na-ãäj hë, dooh P'op Hagä Do mabaan bã tii —näng mäh.

33 —Joom baad hadoo do tado bã, baad ta ag. Baad nadoo do tado bã joom, baad nado na-ãäj hë ta ag. Ta ti ÿ wén her'oot, joom ag hã ji bahapäh joom ÿÿn. 34 Aw'y y p'y ym näng do taah hadoo bëëh! Baad nadoo do bëëh. Ti hyb n'aa dooh bë haja bã baad hadoo do bë her'ood bã. Ji h'yyb tym gó ji hyb n'aa newë had'y yt doo, ti né ji her'oot. 35 Baad hawät doo, baad hadoo do ta h'yyb gó hanäng do ta her'oot. Baad nawät doo, baad nadoo do ta h'yyb gó hanäng do ta her'oot. 36 Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hë ta sãm baj P'op Hagä Do banoo noo gó da, P'op Hagä Do matym gó ji kawoom da sahõnh

† 12:21 Isajas 42.1-4 § 12:26 Jesus wén her'oot ta tii, Beresebu, karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó tabahebë karap'aar h'yyb nesaa do ra her'oot do hyb n'aa. Nesaa Do Yb häd see ti Beresebu.

** 12:29 Hahÿÿ d' tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo: Aj'y y hejoo nh doo, Nesaa Do Yb. Aj'y y hejoo nh do ma hado hõm do hadoo Jesus. Aj'y y hejoo nh do ma hadoo, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hejój gó Jesus bahebë karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahejoo nh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh.

hē ji her'oot do paa daap hadoo doo.
³⁷ Baad tado bā ji her'oot do paah, dooh P'op Hagä Do ji taky n'aa ety bā nesaa do hā. Baad tanado bā ji her'oot do paah, ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy da nesaa do hā.

Pariséw ramejūū Jesus pahuunh sa matym haj'aa panyyg n'aa hahỹh

³⁸ Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do wób na-āāj mā raky hadoo ta hā:

—Ma matég, —näk mäh —āā karēn āā bahapäh mapahuunh doo, āā matym haj'aa†† —näk mā sa kyyh.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Da hē badäk hahỹh hā habong doo, nes'aa sa h'yyb. P'op Hagä Do hā rahyb n'aa eréd hōm ta see hā rah'yy kawereem hyb n'aa. Tii d' né paawä sa h'yyb, ŷ ramejūū ŷ pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa. Dooh da ŷ metä bā sa hā. Jāām né da P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metëē n'aa hadoo sa hā kametëēh.

⁴⁰ Tamawoob hē adëb bā, tamawoob hē ta āh, tah'ỹb yb wog gó Jonas basuun doo da, ti hadoo, tamawoob hē adëb bā, tamawoob hē ta āh, ŷh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do bakëē da k'āāts gó. ⁴¹ Niniwéh buuj raky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó da hē badäk hahỹh hā habong doo, sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kã. Jonas maher'oot noo gó, rat'yyd kamehīn nesaa do ramoo bok do hā. Nesaa do reréd hōm. Jonas bahānh ŷ ti hỹh. Ti hado né paawä, dooh bē t'yyd kamehīn bā nesaa do bē moo bok do hā, dooh bē eréd bā, ti hyb n'aa né hē Niniwéh buuj bē da raky n'aa tapaa. ⁴² Seba häd näng do hā n'aa sa wahē n'aa ŷnh, da hē badäk hahỹh hā habong do taky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó, sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kã. Dawëē naa paa m' tabana tii, tamaa newëē hyb n'aa Saromāw hajaa doo,

P'op Hagä Do anoo do ta hā. Saromāw bahānh ŷ ti hahỹ bē hapäh doo. Ti hado né paawä, dooh bē karēn bā bē maa newë bā hahỹh —näng mā Jesus kyyh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Karap'aar h'yyb nesaa do ta hā hadäk do paa ahōm wäd bā ta mahānh, tabanawäng hēnh tabahew'ëēt, ta tób tabesoos takameh'āāk hyb n'aa. Ti dooh tawyyd bā. ⁴⁴ Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “ŷ abaaj hōm p'aa hēnh ŷ hadäk do paa hā, tóp ŷh hēnh”, näng. Tii bā ta tób paa bā takajaa bā, dooh ta yt hagä péh, yd kabak'ood däk tabahapäh, baad takabenäm ta hā. ⁴⁵ Tii bā tats'yyt 7 karap'aar h'yyb nesaa do wób ta hataa, ta bahānh nesaa doo. Tii bā rabajëē pëē ta tób paa gó. Tii bā rabanny kãn ta hā kã. Ta hā hanäng do paa bahānh tii kã. Tak'ëp tii kã ta hā kã nesaa doo kã. Tii da né da bē hā kã, bēēh, nesaa do moo heb'ooh doo‡‡ —näng mā Jesus kyyh sa hā.

Jesus wakān heh'äät do panyyg n'aa hahỹh

⁴⁶ Ti m' hajök do hā Jesus maher'oot nā bā ta ŷhñ kajaa, ta wakān sii hē m'. Ta w'oo hā m' rababë däk. Rakarēn paawä ta sii raber'oot. ⁴⁷ Ti m' rē tanyy ky hadoo ta hā:

—A ŷhñ, a wakān ta w'oo hā rabab'ëēh. Rakarēn mā òm rasii er'oot —näng mäh.

⁴⁸ Ti m' her'oot do hā Jesus ky hadoo:

—Jaa ti ëēn, jaa ti wakān haa? —näng mäh.

⁴⁹ Ti m' teheet mā ta ma matég sa wē, ti m' taky hadoo:

—B'ëēh hahỹh, ān ŷ hedoo doo, wakān haa hedoo doo —näng mäh.

⁵⁰ —Sahōnh hē Ee hỹ pong jé hawät do karēn do moo heb'ooh doo, ti né hē wakān haa hadoo, ti né hē ānh ŷ hadoo, ti né hē ëēn hadoo —näng mā Jesus.

†† 12:38 Sa hā Jesus dooh P'op Hagä Do hanaa tado bā. Ti hyb n'aa rakarēn Jesus pahuunh sa matym haj'aa, Jesus rametyy hyb n'aa. ‡‡ 12:45 Hahỹh d' Jesus hanäng péh: Tak'ëp ta bahānh nesaa doo kã sa hā, Jesus raganadoo do hyb n'aa.

13

Joom tym ky n'aa gó Jesus metëek do panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m' ti noo gó né hë Jesus banyyh tób bã naa, ti m' karaj'aa hënh tabawëenh. Ta nabyy me tabahyy sooh. ² Hajök kata b'ëeh ta hã. Ti hyb n'aa m' marakate gó tagatsëg sooh. Hajök doo m' ayyw b'ëeh ta takëen hã. ³ Ti m' hajöo m' tama metëek mä sa hã panyyg ky n'aa me m'. Hahÿh d' mä ta kyyh:

—Hÿ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym. ⁴ Tatsawyh hóm joom tym. Joom tym tatsawyh hóm do wób ta tyw n'aa me takajäk, ti taw'ëed rabajóh jëng. ⁵ Joom tym wób kajäk pä ta yt hë tabahadoo do jó. Kanahën its k'ãäts tii bã. Ti nayyw hë taganyyh, kanahën d'os do k'ãäts ta h'yyb. ⁶ Tabajuu bã nayyw hë tatsawyy jëng, dooh ta kóm ta h'yyb. ⁷ Ta tym wób kajäk sasëng kóm banäng bã. Sasëng gajewäng bã kä, dooh tawëe wäd bã. ⁸ Ta tym wób kajäg kän baad tabadoo bã. Taganyyh, baad tabawäng, baad tabeaak. 100 nuu me tabejoom do bahänh tabeag kän baad tabadoo bã kajäk do ta tym wób. 60 nuu me tabejoom do bahänh tabeag kän ta tym wób. 30 nuu me tabejoom do bahänh tabeag kän baad tabadoo bã kajäk do ta tym wób kä —näng mä Jesus, panyyg ky n'aa me m' taba-her'oot.

⁹ Ti m' taky hadoo:

—Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bã, taw'ãäts hë tahyb n'aa matakëe —näng mäh.

¹⁰ Ti m' ta ma matëg rabana Jesus wë ti m' rabeaanh ta hã:

—Hëd n'aa mamaher'oot sa hã panyyg ky n'aa me? —näk mäh.

¹¹ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë hã P'op Hagä Do an'oo däk bë bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do hÿ pong jé hawät do bag'ãäs do ky n'aa hã, ta wób sa hã dooh.

¹² Jé h'yy ganyy däk doo, ti bahänh

P'op Hagä Do banoo nä ta hã ta h'yy ganäng doo. Baad tabahapëe kän tii bã. Jé kanahën d'os hë h'yy ganäng doo, P'op Hagä Do ado hóm da ta hã kanahën had'os doo.* ¹³ Rahegãä né paawä m', dooh m' rah'yy genä bã. Ramaa newë né paawä m', dooh m' ramaa napëe bã, dooh m' tagah'ood bã sa hã. Ti hyb n'aa né hë ÿ wén her'oot sa hã panyyg ky n'aa me. ¹⁴ Sa hã kametä däk hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do erii wät do paa P'op Hagä Do kyyh Judah buuj sa hã:

“Bë maa newë had'yyt hë né paawä, dooh da tagah'ood bã bë hã.

Bë hegãä had'yyt hë né paawä, dooh bë h'yy ganyy bã.”

¹⁵ “Ta ti ÿ wén her'oot Judah buuj sa ky n'aa hã”, näng mä P'op Hagä Do Isajas hã,

“Dooh rah'yy kadawuung wäd bã baad hadoo do hã, hajöo nuu me raky nadaheeh do hyb n'aa.

Sa nabuuj ragetsëe hóm do hadoo.

Raty gatsëe däk sa matym ranahapäh hyb n'aa.

Tii d' tanado bã paawä rahapäh né paawä,

ramaa napäh né paawä,

h'yy kadewuung né paawä,

wë ÿ rah'yy kawereem né paawä hã ÿ rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Tii d' radoo bã paawä ÿ h'yyb wareem paawä baad rababok hyb n'aa kä.”†

¹⁶ Ti m' ta ma matëg hã Jesus ky hadoo:

—Ky n'aa kedëng bëeh, bë matym kä rahapäh do hyb n'aa, bë nabuuj kä ramaa napäh do hyb n'aa. ¹⁷ Né hup ÿ né hë hahÿ bë hã ÿ her'oot doo: Rababong noo gó, hajök P'op Hagä Do ky n'aa rod maküüh, hajök baad habok do maküüh, rakarën paawä raheg'ãäs bë hapäh doo, dooh paa rahapëe bã. Rakarën paawä ramaa

* **13:12** Ta ti tawén kado hóm sa hã, rahyb n'aa manatakëe do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bã P'op Hagä Do panyyg hã. † **13:15** Isajas 6.9-10

newëë bë maa newëë doo, dooh paa ramaa napëë booh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

¹⁸ Ti m' taky hadoo:

—Bë maa newë nyy d' tahanäng pé joom tym parar'aah do panyyg: ¹⁹ P'op Hagä Do bag'ääs do hä rah'yy ganenä bä ta ky n'aa ramaa newëë bä, tii bä Nesaa Do Yb asog hõm sa h'yyb tym gó kejoom do hadoo doo. Joom tym ta tyw n'aa me takajak hadoo do tii. ²⁰ Joom tym pä banäng bä kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa newëë doo, h'yy gadajaa gó gad'oo doo. ²¹ H'yy gadajaa gó ragado né paawä, nyyw hë rah'yy gejë hõm, joom kóm nanäng nä do hadoo sa hä. Hejoonh do kametä bä sa hä, sa hä rarahejã bä na-ääj hë P'op Hagä Do panyyg metëek doo da rababok do hyb n'aa, nyyw hë rah'yy gejë hõm. ²² Joom tym sasëng mahang kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób. P'op Hagä Do kyyh ramaa napëë né paawä, rahyb n'aa newë had'yyt hë badäk hahÿÿ hä ji bawät do hä.† Dajëer hä, sa ma ji tawadii do hä rahyb n'aa h'üüm. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahõm. Joom neaak do hedo padëek tii. ²³ Joom tym baad tabadoo bä kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë doo, P'op Hagä Do panyyg hä h'yy gah'oot doo. P'op Hagä Do karën do baad ramoo bok tii kä. Joom 100 nuu me, 60 nuu me, 30 nuu me takejoom do bahãnh tabeaak do hadoo do tii —näng mä Jesus.

Jawii tiriig mahang joom danäh maji hejoom do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁴ Ti m' panyyg see ky n'aa me Jesus maher'oot mä sa hä. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa: Ti awät aj'yy joom tym baad hadoo

do ta gëew gó hejoom doo. ²⁵ Tii kä, sahõnh hë raba'ÿÿh bä, ta maji bana. Jawii tym tatsawyyh mä tiriig mahang. Ti tabahõm kån. ²⁶ Ti tiriig tym ganyyh. Ti tiriig ag ganyyh bä, raty gepëë kån jawii mahang tabahëë däk.§

²⁷ Ti joom danäh karom rabahõm ta wë, ti raky hadoo ta hä:

—Kariw n'aa, —näk —baad hadoo do joom tym mabejoom wät. N'yy hënh naa jawii ta mahang ganyyh doo? —näk sa kyyh.

²⁸ Tii bä sa kariw n'aa ky hadoo sa hä:

—Majë ÿ see tii, ti tsawyh häng doo —näng.

Ti ta karom rabeaanh:

—Makarën ää asog hõm jawii? —näk mäh.

²⁹ —Dooch —näng sa kariw n'aa. —Jawii bë basok bä, tiriig tëeg wób bë asog hõm ta mahang —näng. ³⁰ —Na mabëë dó tiriig mahang, tiriig ji bataa bä kä. Tiriig ag ji bataa noo gó ÿ mejüü da tiriig ag hat'aa do sa hä, jawii pooj jé rasiip, ta natuu hä ramaw'yyd däk hyb n'aa ji ajuu hyb n'aa. Tii bä ÿ mejüü tiriig ag rabataa, joom tób n'aa yt hä rabenäm —näng joom danäh ta karom sa hä —näng mä Jesus panyyg gó tabeh'üüm.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metëeh hahÿÿ hä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa

³¹ Ti m' panyyg see ky n'aa gó Jesus maher'oot mä sa hä. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Joom motaad häd näng do tym nad'ëed is do aj'yy ejoom do ky n'aa hadoo, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. ³² Jääm nad'ëed its né paawä motaad tym bë joom tym mahang, ji waa ty gamabuu see bahãnh tabawäng. P'op tanu däk. Tii bä kä, taw'ëed batooj kån ta hä kä** —näng mäh.

† **13:22** Ta ti hedoo do raty kanewad had'yyt hë. Rahyb n'aa tón had'yyt hë sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo. § **13:26** Jawii hadoo rawén hapäh, taneaak do hyb n'aa. Tiriig ti heaak doo. ** **13:32** Joom motaad häd näng do ky n'aa gó Jesus metëeh nyy da P'op Hagä Do bag'ääs do kah'üüm, ny hadoo ta hä h'yy ka'eeh do kah'üüm.

³³ Ti m' panyyg see ky n'aa me Jesus maher'oot mä sa hä. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Pāw makuj n'aa ÿÿnh ado dāk doo, hajōng tiriig s'ëeb mahang tamekuuj dāk do ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. Baad ÿÿnh bajōōts dāk, baad takamekuuj wät bä kä sahōnh hē tiriig s'ëeb mahang†† —näng mäh.

³⁴ Sahōnh hē ta ti Jesus her'ood wät sa hä panyyg ky n'aa me m'. Sahōnh taher'oot do sa hä, panyyg ky n'aa me né hē m' tamaher'oot. ³⁵ Tii da tawén d'oo hahÿ P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod erii wät do paa kametä dāk hyb n'aa:

“ÿ maher'oot da panyyg ky n'aa me.

ÿ maher'oot da sa hä badäk hahÿ tadu dahäng do noo gó naa kejën wät do paah.”‡‡

Jesus maher'oot nyy d' tahanäng pé jawii joom mahang hawäng do ky n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti m' hajōk do hä Jesus kedëe hōm. Ti m' tób gó tabajëe suun mäh. Ti m' ta ma matëg rabana ta wë ti m' raky hadoo:

—Nyy d' mahanäng pé jawii joom mahang hawäng do panyyg n'aa hä? —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Joom tym baad hadoo do hejoom doo, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo. ³⁸ Joom banäng bä, badäk hahÿÿ hä habong doo. Joom tym baad hadoo doo, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee. Jawii, Nesaa Do Yb karapee. ³⁹ Joom danäh maji, jawii tym tsawyyh doo, Dijab tii. Tiriig ag rabataa noo gó, badäk hahÿÿ hä ji bawät do gawatsig hōm noo gó tii. Tiriig ag taa n'aa, ääs tii. ⁴⁰ Jawii rasok doo da, tëeg hōō gó kadawäts toonh do hadoo da, badäk hahÿÿ hä

ji bawät do gawatsig hōm noo gó.

⁴¹ Ti noo gó Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do mejüü da ta ääs rasog hōm hyb n'aa tabag'ääs doo bä naa sahōnh hē nesaa do wë ji tah'yyb tatuk doo, nesaa do ji moo wät hanoo doo, sahōnh hē nesaa do moo heb'ook doo na-ääj hē. ⁴² Tëeg hōō gó, tak'ëp haju doo gó da radawäts toonh tii. A'oot da tii bä. Sa tëg kamegëej padëek da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa. ⁴³ Tii bä da baad habok do tak'ëp rakawehëe dāk da sa Yb bag'ääs doo bä. Papÿÿj bag dāk doo da, hanäm do sa hä. Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bä, taw'ääts hē tahyb n'aa matakëe —näng mä Jesus.

Tak'ëp ji karën do hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Tak'ëp ky n'aa gebah doo, joom banäng bä kejën këe do ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. Tak'ëp ky n'aa gebah do aj'yy see baw'yyt joom banäng doo bä. Ti p'aa hënh tajeh'aa këe. Tii bä, sahōnh hē tabesëem hōm ta wë hanäng doo, tak'ëp tah'yy gadajang do hyb n'aa. Tii kä, ta ma paa säm me tametsëe joom banäng doo, ky n'aa gebah do bakëe bä —näng mäh.

⁴⁵ —Aj'yy hetsë doo, hesäm doo, tak'ëp nu gabarëeh do perora häd näng do hesoos do ky n'aa hadoo na-ääj hē hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. ⁴⁶ Perora tak'ëp hetsooh doo, ky n'aa gebah do tabaw'yyt bä kä ta ti hedoo do hes'ëem do sa wë, tabahōm, tabesëem hōm sahōnh hē ta ma ta wë hanäng doo. Tii kä ta säm me tametsëe perora tak'ëp hetsooh doo.ŠŠ

†† **13:33** Pāw makuj jé pad'yyt hē tiriig s'ëeb mahang kamekuuj dāk doo da, jé pad'yyt hē badäk hahÿÿ bä P'op Hagä Do bag'ääs do bawäd däg da. ‡‡ **13:35** Saaw-Mo 78.2 ŠŠ **13:46** Hahÿÿ d' tahanäng pé pawóp hadoo do panyyg gó Jesus eh'üüm doo: P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa ji ky n'aa napäh bä, dooh ji hyb n'aa p'eed wäd bä pooj jé ji wë hanäng doo. Dooh ji hyb n'aa hüüm wäd bä badäk hahÿÿ bä ji karën doo, tak'ëp hetsooh do hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa ji karën do hyb n'aa.

Karahi panyyg n'aa gó Jesus eh'ũũm do hỹ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa

⁴⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Karahi me tah'ỹyb rames'aak do ky n'aa hadoo na-ããj hẽ, hỹ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa. Karaj'aa me radatu karahi. Hajõng hedoo pé sa mo haj'aa. ⁴⁸ Ramo haj'aa enäh bä kä, rej'ooj nä kãn ta takëen hä. Ahyy t'oonh mäh. Tii bä arook gó rabataa rasëew hõm doo. Baad nadoo doo, ji nawëh doo, radewäts bëenh tii bä. ⁴⁹ Ti hadoo da badäk hahỹ hã ji bawät do gawatsig hõm noo gó ããs rabad'oo da. ããs rabana, tii bä rasëew hõm da badäk hahỹ hã habong doo. Tsyt hẽ rabasëm da nesaa do moo bok doo, P'op Hagä Do karën doo da habok do sa mahãnh. ⁵⁰ Tii kä tëeg hõõ gó, tak'ëp haju doo gó radewäts bëenh da nesaa do moo bok doo. A'oot da tii bä. Sa tæg kamegëej padëek da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa —näng mäh.

⁵¹ Ti m' Jesus eanh mäh:

—Bë maa napäh sahõnh hẽ ta ti y her'ood wät doo? —näng mäh.

—Ãã maa napäh —näk mäh.

⁵² Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, hỹ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa hã na-ããj hẽ ma kamet'ëeg wät doo, tób danäh ta tób bä naa ky n'aa gebah do manyyh do hadoo ta wób hã tametëeh hyb n'aa. Ta gawakõ gó naa, aj'yy manyyh ky n'aa gebah do tenãm do paah. Ky n'aa gebah do papuuj hedoo do tamanyyh ta mahang, ky n'aa gebah do pooj nä ta mahang*** —näng mäh.

Ta panang bä Jesus raty n'aa ges'yyk do panyyg n'aa hahỹh

⁵³ Ti m' Jesus bahajaa bä kä panyyg gó tama metëek doo, tatsyym kado kãn ta tii bä naa. ⁵⁴ Ti m' panang tabawäng do paa bä takajaa bä, ta

du doo mä tama metëek tób panang bä hasooh do P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hẽ. Maa new'ëe do rahyb n'aa meuunh mä ta her'oot do sa hä. Ti m' raky hadoo:

—N'yy hënh naa hahỹ aj'yy tah'yy ganäng doo? N'yy hënh naa ta hejój tamapehuunh doo? —näk mäh. ⁵⁵ —B'aa bäh gaheh'õök do t'aah nado ti hahỹh? Marija nado ta yñn? Tsijaag, Joséh, Simaw, Judas nado ta wakãan? ⁵⁶ Sahõnh hẽ ta ãnh, bä ab'ëeh ër pa. N'yy hënh naa tahapäh doo, ta hejój? —näk mä tabawäng do babuj n'aa sa kyyh.

⁵⁷ Ti m' rakawajãan ta wë. Raty n'aa gesygg däk mäh. Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Sahõnh hẽ sa panang bä raweh'ëeh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Jãam hẽ tabawäng do panang bä, ta tób bä, dooh rawehëe bä —näng mäh.

⁵⁸ Ti m', ta hã rah'yy kana'eeh do hyb n'aa, dooh denaa hẽ m' Jesus pehuuj bä ta tii bä.

14

Jowãw nu gahem'uun do dajëp do panyyg n'aa hahỹh

¹ Ti m' ti noo gó né hẽ Garirej häj n'aa wahë n'aa, Eróts häd näng doo, taky n'aa napäh mä Jesus moo wät doo, Jesus ma metëek doo. ² Ti m' ta masa n'aa hã taky hadoo:

—Jowãw nu gahem'uun do paa né tii. Ganä wät dejëp do paa mahang! Ti hyb n'aa tawén kabaj'aa —näng mä Eróts.

³ Eróts mejũũ paa ramoo maso däk, ramoo maw'yyd däk, radawäts geët Jowãw nu gahem'uun doo. Tii d' Eróts wén d'oo mä Erodija, ta hỹj Pirip häd näng do yñm hyb n'aa. ⁴ Hahỹ d' paa Jowãw kyyh Eróts hä:

—Dooh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä magat'ëe bä a hỹj yñm —näng paa Jowãw nu gahem'uun do kyyh Eróts hä.

*** **13:52** Hahỹ d' apäh tahanäng pé tii: Jé P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerih do baad ma kamet'ëeg wät doo, papuuj Jesus met'ëeg wät do na-ããj hẽ baad tamaa napëe bä, taky dahé bä, tahajaa tama met'ëeg bä ta wób sa hä baad hadoo doo, hetsooh do pooj jé kerih do hä, papuuj hã na-ããj hẽ hanäng doo.

⁵ Eróts karēn né paawä m' tadaj'ëep Jowāw, tajeÿÿm mä hajök doo. Hajök do tawén jeÿÿm, P'op Hagä Do ky n'aa rod ti Jowāw sa hä.

⁶ Ti m' Eróts ta yd enäng do heen n'aa noo gó, jäm ta heen n'aa ramoo bok noo gó, Erodija toog bajäm sa matym gó. Ti m' tak'ëp mä Eróts tse-bee kán ta wë. ⁷ Ti hyb n'aa taky däng tabanoo maruus hä, maruus karēn do né hë. P'op Hagä Do häd gó m' ta ky däng, dooh taky kahÿÿd bä maruus bahapäh hyb n'aa. ⁸ Ti m' maruus ÿÿn ta hä taky mejüü do hyb n'aa taky hadoo:

—Na, ÿ karēn ta hood gó mabanoo hä ÿÿ Jowāw nu gahem'uun do nu gabóg —näng mäh.

⁹ Ti m' tak'ëp mä sa wahë n'aa hyb n'aa tón wät. Ti hadoo né hë, ta ky bajawaa hyb n'aa m', tatsyyd bong do taky däng do ramaa napäh do hyb n'aa tagadoo maruus ets'ëe wät doo. ¹⁰ Ti m' tamejüü tadawäts gëet doo gó ranu gahög hóm hyb n'aa Jowāw. ¹¹ Ti m' ta hood gó ramanaa ta nu gabóg maruus wë. Ti m' maruus an'oo däg kán mä ta ÿÿn hä kä. ¹² Ti m' Jowāw ma matëg rabana rabeheën hyb n'aa ta hub. Ti m' radakä jëng. Ti m' Jesus rapanäk.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Jowāw radaj'ëep Jesus ky n'aa napäh bä m', ta m'aa hënh mä ta ma matëg daheeh rabahôm kán marakate gó ta wób rabadoh hënh paawä. Ta wób, hajök do raky n'aa napäh bä m' n'yy hënh Jesus rabah'üüm, sa jawén mä rabah'üüm sa panang bä naa ta takëen hä. Sa pooj jé m' rakajaa. ¹⁴ Ti m' Jesus basoop bä, hajök do tabahapäh bä m', tat'yyd mehüin mä sa hä. Nahëe enäh do sa mahang habong do taheso hóm mäh.

¹⁵ Tüüh däg kä m', ta ma matëg rabana ta wë, ti m' raky hadoo ta hä:

—Tüüh däg —näk mäh. —Dawëe hÿÿh. Mamejō hajök do panang

banäng hënh rabahôm sa waa retsëe hyb n'aa —näk mäh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh. Na mayw babä. Bë né hë hanoo sa waa —näng mäh.

¹⁷ Ti m' raky hadoo:

—Jääm hë ti hanyy is ää wë ji ma poo oow pé pāw, pawóp its tah'ÿÿb —näk mäh.

¹⁸ —Na b'ëep. Bë mana wë ÿÿ —näng mä Jesus.

¹⁹ Ti m' Jesus mejüü hajök do rabehyy b'ëeh hyb n'aa jawii jó. Ti m' tabasog däk mä pāw, tah'ÿÿb na-ääj mäh. Hÿ pong jé taty däng bä m', P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Öm taw'ääts hë Ee. Man'oo däk ää tä, man'oo däk ää waa —näng mäh.

Ti m' pāw taganebäh bong, tets'ëe hóm mä ta ma matëg sa hä, rabets'ëe hóm hyb n'aa hajök do hä kä. ²⁰ Tii bä kä m', sahōnh hë m' rabawëe bong. Wog enä hóm mä sahōnh hë. Ti m' mad'aak do ta ma matëg rata hóm kawaju gó. ¹² m' kawaju gedë hóm mäh. ²¹ Hawëe bong doo, 5 miw mä ajyy. ÿÿj, karepé na-ääj hë, dooh m' taketsén bä.

Tamii pong jó Jesus bawät do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' nanyw hë ta ma matëg Jesus mejüü ragatsëg t'oonh marakate gó, ta pooj jé tamyyj däk hënh rabatsëg hóm hyb n'aa. Ti nuuj jé m' takedëe hóm hajök do sa hä. ²³ Takedëe hóm do jawén paa bä m', tabasëek ta mab hë waëe jó, P'op Hagä Do sii taber'oot hyb n'aa. Tabadajuu däk bä m', ta mab hë m' Jesus bayyw gëet. ²⁴ Dawëe péj mä ta ma matëg rababoo däg kán mä ti nuuj jé karaj'aa me. Tak'ëp maadaka betaam marakate hä. Dooh m' tahóm rahëe doo. Bah'ood ty gahëm mäh.

²⁵ Ti m' tapaj'ëe pooj jé Jesus bahóm kán sa wë tamii pong jó. ²⁶ Ti m' rabahapäh tamii pong jó hana doo, tak'ëp mä rabeÿÿm bong.

—Wät ta ti dajëp do saw'ëeng paah! —näk mäh.

Awaaw bong mäh, tak'ëp rabeÿÿm bong do hyb n'aa m'.

²⁷ Ti m' nawayw hē m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē eỹm manäh! Ỹ ti hỹh —näng mäh.

²⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Doo, òm tado bä, ỹ mamejō tamii pong jó a wē ỹ bahōm hyb n'aa —näng mäh.

²⁹ —Ej. B'ēep ana —näng mä Jesus ta hā.

Ti m' Peed gatsēg nyyh, ti m' tamii pong jó tabahōm kån mä Jesus wē.

³⁰ Ti m' tak'ep bah'ood bahēm do tabahapäh bä m', tabeỹm wät mäh. Ti m' ta ðu doo bä m' tadasug jēng bä, tak'ep mä tageēnh Jesus hā:

—Ỹ medēeb Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Doo! —näng.

³¹ Ti m' nawayw hē m' Jesus moo maso ðäk Peed. Ti m' taky hadoo:

—Kanhēn d'os hē h'yy ka'eeh do òm! —näng mäh. —Hēd n'aa mah'yy ganahoot? —näng mä ta kyyh Peed hā.

³² Ti m' marakate gó ragatsēg t'oonh bä m', bah'ood badoo wät. ³³ Ti m' marakate gó hat'oonh do Jesus mä raj'aa etsē. Hahỹ d' mä sa kyyh:

—P'op Hagä Do T'aah né hē òm —näk mäh.

³⁴ Rabatsēg hōm bä m', Genesaréh häj n'aa bä m' marakate badēē jad kån. ³⁵ Ti m' ta ti babuj n'aa rabahapäh bä Jesus né ti kajaa doo, ramejūú jé pad'yyt hē hēēj ta ti w'oo hā hanäng doo bä rapanäk hyb n'aa. Ti m' ramēnaa nahēē enäh do sa mahang habong do Jesus wē. ³⁶ Ti m' rabetsēē ta hā tabanoo nahēē enäh do ramoo kejäk hyb n'aa ta saroor noo byyh hā. Ti m' sahōnh hē nahēē enäh do ta hā moo kajäk doo, heso padäg kån mäh.

15

Ji h'yyb gó naa né hē nesaa do ky n'aa hahỹh

¹ Ti m' Parisēw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do wób na-āāj mäh, Jerusarēnh bä naa han'aa do rabana Jesus wē, ti m' rabeanh ta hā:

² —H'ēed hyb n'aa a ma matēg raky nadaheeh ēr wahē makū metēek doo? Rawa do pooj jé, dooh ramoo ketsyyd bä ēr wahē makū rabahed'oo doo da! —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Ỹ eanh bē hā —näng mäh. —Tii ēnh bē ky nadaheeh ēnh P'op Hagä Do mejūú doo? Bē wahē makū mejūú do bē ky daheeh? —näng mäh. ⁴ —

Hahỹ da P'op Hagä Do kyyh: “Bē wehēē bē yb, bē wehēē bē ỹn.”* “Ji daj'ēep ta yb, ta ỹn ky n'aa wasee doo.”† ⁵ Tii d' né paawä ta kyyh, ta see hado ðäk bē metēek doo —näng mä Jesus.

—Hahỹ da bē kyyh: “Jé ta yb, ta ỹn hā taky hado bä, ‘Hā ỹ naa magadoo do pan'aa paawä, P'op Hagä Do matym n'aa däg tii. Dooh bē hā ỹ an'oo wäd bä’, taky hado bä, ⁶ tii bä, ta tii d' ky hadoo doo, dooh ji mejō wäd bä ta tii me ta yb taweh'ēeh hyb n'aa”, näk bē kyyh. Bē wahē makū ma metēek do bē ky sūüt do hyb n'aa bē eréd hōm P'op Hagä Do mejūú doo.

⁷ J'ooj madäk doo me ky ken'yyim do bēeh! Baad né paa hahỹ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do kyyh bē ky n'aa: ⁸ “J'ooj madäk doo me ỹ raweh'ēeh. Sa kyyt tii. Dawēē sa h'yyb bawät mahānh ỹ. ⁹ Dooh kēh ỹ tado bä ti rama metēek doo. Raky n'aa jawyyg ub tii. Ti hyb n'aa daap hē ti ta ti ỹ rahyb n'aa jew'yyk doo”‡

—näng mä Jesus Isajas her'oot do paa P'op Hagä Do kyyh.

¹⁰ Ti m' hajōk do ta tii bä hab'ēeh do Jesus naēnh ta wē. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē maa newē da, bē h'yy genä da ỹ her'oot do hā. ¹¹ Ji noo me hajēng do hyb n'aa nado ji nas'aa ðäk P'op Hagä Do hā. Ji noo me hanyyh do tii, hanoo ji nas'aa ðäk do P'op Hagä Do hā —näng mäh.

¹² Ti m' badah peej ta ma matēg raky hadoo ta hā:

—Bē maa newē da, bē h'yy genä da ỹ her'oot do hā. ¹¹ Ji noo me hajēng do hyb n'aa nado ji nas'aa ðäk P'op Hagä Do hā. Ji noo me hanyyh do tii, hanoo ji nas'aa ðäk do P'op Hagä Do hā —näng mäh.

¹² Ti m' badah peej ta ma matēg raky hadoo ta hā:

—Bē maa newē da, bē h'yy genä da ỹ her'oot do hā. ¹¹ Ji noo me hajēng do hyb n'aa nado ji nas'aa ðäk P'op Hagä Do hā. Ji noo me hanyyh do tii, hanoo ji nas'aa ðäk do P'op Hagä Do hā —näng mäh.

¹² Ti m' badah peej ta ma matēg raky hadoo ta hā:

* 15:4 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16 † 15:4 Esodo 21.17, Rewitikos 20.9 ‡ 15:9 Isajas 29.13

—Mahapäh a kyyh, dooh taw'ääts hē tado Pariséw sa hã? —näk mä sa kyyh.

¹³ Ti m' panyyg gó m' Jesus ky gadoo:

—Kasog hõm da sahõnh hē joom Ee hỹ pong jé hawät do nejoom hõm doo —näng mäh. ¹⁴ —Na manäh. Na kamawejän. Ta wób sa h'yyb mahũũm n'aa ty temah do tii. Ty tamah do ta da ty hadoo do tamahũũm bä, gadarong doo hēnh rakajäk séd hã —näng mäh.

¹⁵ Ti m' Peed ky hadoo:

—Äã mamaher'ood. Nyy d' mahänng pé ta ti ji noo me hajëng do panyyg? —näng mäh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bē h'yy ganah'ood nä? —näng mäh. ¹⁷ —Ji hã hajëng doo, ji wog gó ti tabajëng, ta jawén anyyh p'aa hēnh.

¹⁸ Tii d' nado ji noo me henyh do hã. T'õp naa, ji h'yyb tym gó tabana tii. Ti né hē ti P'op Hagä Do hã ji nas'aa däg hanoo doo. ¹⁹ Ji h'yyb tym gó naa tabana nesaa do ji hyb n'aa newëë doo. Ji h'yyb gó naa né hē tabana ji da hadoo do ji daj'ëëp doo. Ji h'yyb gó naa tabana ji karën do ji bagä do ji y̆m nadoo do sii, ji patug nadoo do sii. Ji h'yyb gó naa né hē tabana ti ji ets'ëëk doo, daap hē ji da hadoo do ji ky n'aa tapaa doo, ji da hadoo do ji ky n'aa rejää doo kä. ²⁰ Ta ti hadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do hã ji nas'aa däg. Ji moo kanets'yyt doo me ji awa do hyb n'aa nado ji nas'aa däg P'op Hagä Do hã§ —näng mä Jesus kyyh ta ma matëg sa hã.

Y̆nh ta s'ee hēnh naa ta toog ky n'aa her'oot do panyyg n'aa hahỹh

²¹ Ti m' ta tii b' naa Jesus bahõm hëëj panang Tiir häd näng doo, Sidõn häd näng do nedaa bä badäk doo hēnh.

²² Ti m' y̆nh, Kanaäh buuj, Isaraéw buuj nado, ta tii bä hawät do ana kån Jesus wë. Ti m' tak'ëp mä ta kyyh

Jesus hã tabetsëë bä. Hahỹh d' mä ta kyyh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —Dawi makũ panaa, —näng mäh —y̆ mat'yyd mehĩn! Tak'ëp nesaa do tok y̆ bahoop karap'aar h'yyb nesaa do ta hã hadäk do hyb n'aa —näng mäh.

²³ Ti m' dooh Jesus ky gadoo bä. Ti m' ta ma matëg rabana ta wë, ti m' tak'ëp mä rabetsëë y̆nh tamejõ hõm hyb n'aa. Hahỹh d' mä sa kyyh:

—Mamejõ hõm. Èr jawén tabana. Tageëëj had'yyt hē —näk mäh.

²⁴ Ti m' y̆nh hã Jesus ky hadoo:

—Jääm hē Isaraéw buuj dawëë P'op Hagä Do mahänh habong do sa wë y̆ P'op Hagä Do mejũũ —näng mäh.

²⁵ Ti m' Jesus wë ta taron nu paa me y̆nh bahyy häng. Ti m' taky hadoo:

—Y̆ mamasaa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! —näng mäh.

²⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo:

—Taw'ääts hē nado karepé sa waa ji ado hõm bä ji banoo hyb n'aa sa masääh awaar taah hã —näng mä Jesus kyyh y̆nh hã.

²⁷ Ti m' y̆nh ky gadoo. Jesus kyy gó né hē m' taky hõm:

—Ehub né hē õm Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Ti hado né paawä, awaar sii hē rabawa sa danäh waa hyyj tũũ kajäk doo —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hado kån ta hã:

—Tak'ëp né hē mah'yy ka'eeh! Ti hyb n'aa y̆ an'oo däk hã y̆ metsëë doo —näng mä Jesus ta hã.

Ti m' ti noo gó né hē tabahub däk y̆nh toog.

Hajõng sa nahëë Jesus asog hõm do panyyg n'aa hahỹh

²⁹ Ti m' Jesus tsyym kado kån. Karaj'aa Garirej häd näng do naby me tatabës. Ti m' tabasoo. Waëë hã m' tabasëëk, ti m' tabahyy sooh.

³⁰ Hajõk rabana ta wë. Ramenaa ta

§ 15:20 Pariséw, sahõnh hē Judah buuj wób sii hē, dooh rawëë bä, dooh rawa bä ramoo kanetsyyd bä pooj jé, sa wahë makũ mahetëk doo da. Baad ub né paawä ji moo ketsyyd bä ji awa, ji awëh do pooj jé, ta bahänh Pariséw ran'oo bä. Dooh ragenaag bä, hajõo nuu me, sa wahë makũ mahetëk doo da ta wób sa moo ranahetsyyd bä.

wë nabong doo, ty temah doo, moo gedóm doo, tsyym gedóm doo, nabuuj gatemah doo, hajök nahëë enäh do wób. Ti m' sa nahëë Jesus basog hóm.
³¹ Ti m' tsyym gedóm do aboo padëëk, nabong do paa aboo padëëk, ty temah do paa ty enä padëëk, ner'oot do paa er'ood padëëk, ta tii bä hab'ëëh do rabahapäh bä, rahyb n'aa meuuj kán mäh. Ti m' raj'aa etsëë kán P'op Hagä Doo, Isaraéw buuj h'yy kaha'eeh doo.

Jesus pahuunh do 4 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

³² Ti m' Jesus naëëj nä ta ma matëg, tamaher'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—ÿ t'yyd mehÿÿn hahÿÿ er wë kata pad'ëëk doo. Tamawoob däg ta äh si ÿ rababok. Doo sa waa péh. Doo ÿ karën bä sah me rabaaj hóm bä. Naheba padäg da, degön jëng da sah mahÿÿj ta hõö bä —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

³³ Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Hajök né hahÿÿh. Nyy bä äã baw'yyt babä sa waa? Dawëë bä. Doo ta nawaa babä —näk mäh.

³⁴ Ti m' Jesus beaanh:

—Nyy hë päw bë wë? —näng mäh.

—Ti anäng setsi päw, pawóp its tahÿÿb ned'ëëd is doo —näk mäh.

³⁵ Ti m' Jesus mejüü hajök do rabehyy b'ëëh tüü. ³⁶ Ti m' tabasog däk päw, tahÿÿb na-ääj mäh. Ti m' taky n'aa etsëë sa waa hyb n'aa. Tii bä m' taganebäh boo kán, tets'ëë hóm mä ta ma matëg sa hä, rabets'ëë hóm hyb n'aa hajök do sa hä kä. ³⁷ Tii bä kä m', sahõnh hë m' rabawëë bong. Wog enä hóm mä sahõnh hë. Ti m' rabawëh do jawén paa bä m' mad'aak do ta ma matëg rabata däk arook gó. Setsi m' arook gedë hóm doo. ³⁸ 4 miw mä ajyy ti hawëë bong doo. ÿÿj, karepé na-ääj hë m', dooh m' taketsén bä. ³⁹ Ti m' hajök do hä Jesus kedëë hóm jawén paa bä, tagatsëg sooh mä marakate

gó. Ti m' tabahóm kán hëëj panang Magadän häd näng do nedaa bä badäk doo hënh.

16

¹ Ti m' Pariséw, Saduséw daheeh rabana Jesus wë. Ti m' Jesus rametyy hyb n'aa ramejüü mä tapahuuj bä sa matym haj'aa wë hä.*

² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Papÿÿj badëë hyng bä, “Jati d' banäm”, bë ky hetëg, bahiin do hyb n'aa wë puh. ³ Báp paah, “Ti awät da bah'ood. Adoos da”, näk bë kyyh, tabahiin do hyb n'aa naëng pooh. Bë h'yy genä né paawä naëng hadoos do heen n'aa hä, banäm do heen n'aa hä wë hä kametëëh doo, dooh bë h'yy genä bä da hë ta heen n'aa bë hä kametëëh do hä.† ⁴ Da hë badäk hahÿÿ hä habong doo, nes'aa sa h'yyb. P'op Hagä Do hä rahyb n'aa eréd hóm ta see hä rah'yy kawereem hyb n'aa. Tii d' né paawä sa h'yyb, ÿ ramejüü ÿ pahuunh hyb n'aa ta metëë n'aa sa matym haj'aa. Doo da ÿ metä bä sa hä. Jääm né da P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metëë n'aa hadoo sa hä kametëëh da —näng mä Jesus.

Ti m' Jesus bahóm kán sa mahänh. Panang s'ee hënh mä tabahóm.

Pariséw, Saduséw rama metëëk do mahänh ji hyb n'aa matakëë do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' karaj'aa ta ma matëg rabatsëg hóm bä, ramabaan sa waa päw.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad bë hyb n'aa matakä da. Baad bë kanä da Pariséw, Saduséw sa päw makuj n'aa mahänh —näng mäh.

⁷ Ti m' ta ma matëg rakaner'ood bong Jesus her'oot do ky n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Doo hë mana päw. Tii d' tawén edoo —näk mä sa kyyh.

* **16:1** Jesus wë Pariséw, Saduséw daheeh rakamaj'ÿÿ. Doo raky dahé bä P'op Hagä Do mejüü do Jesus tado bä. Sa hä péh, dooh Jesus haja bä wë hä tapahuuj bä, rawén mejüü sa matym haj'aa Jesus pahuunh wë hä. J'ooj madäk doo me ramejüü do hyb n'aa, Jesus wén manetëëh sa hä rakarën do paawä. † **16:3** Hajõng Jesus pehuuj né paawä, dooh rah'yy genä nä bä P'op Hagä Do T'aah tado bä.

8 Ti m' Jesus hapäh ti raky n'aa hajëm doo. Ti m' tabeaanh sa hä:

—Kanhën d'os hë h'yy ka'eeh do bëeh. H'ëed hyb n'aa bë hyb n'aa tón pãw bë mabaan doo? 9 Dooh tagah'ood nä bë bë hä? Bë mabaan hõm 5 pãw ÿ etyn bong do 5 miw sa hä? Bë mabaan hõm nyy hë kawaju bë gedë hõm mad'aak doo? 10 Bë mabaan hõm setsi pãw ÿ etyn bong do 4 miw sa waa? Nyy hë arook bë gedë hõm mad'aak doo? 11 Hëd n'aa bë h'yy ganenä nä pãw ky n'aa nado bë ÿ maher'oot doo? “Bë hyb n'aa matakä da Pariséw, Saduséw sa pãw makuj n'aa”, näng këh ÿÿ —näng mäh.

12 Ti m' rah'yy kadawuung kãn nyy d' tahanäng péh. Dooh pãw makuj n'aa mahãnh rakan'yyh do pan'aa tado bä. Dooh. Pariséw, Saduséw rama metëek do mahãnh Jesus karën rakan'yyh.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

13 Ti m' hëej panang Sesareja Pirip häd näng do nedaa badäk doo hënh Jesus kajaa bä, tabeaaj kãn mä ta ma matëg sa hä:

—Jaa m' ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, sa nooh?

14 Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m' òm mä Jowãw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m' òm mä Eriij makũũh. Ta wób noo m' òm mä Jeremii makũũh. Ta wób noo m' òm mä P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub dejëp do see paah —näk mä sa kyyh ta hä.

15 —Bë hä ënh? Jaa ÿ bë hä ënh? —näng mä Jesus sa hä.

16 Ti m' Simaw Peed ky hadoo:

—Òm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. P'op Hagä Doo, hedëb had'yyt do T'aah òm —näng mäh.

17 Ti m' Jesus ky hadoo:

—P'op Hagä Do ky n'aa edëng do òm, Simaw, Jonas t'aah. Òm wén ky n'aa kedëng, dooh aj'yy tado bä a hä metëeh do ta ti maher'oot doo. Ee, hÿ pong jé hawät do né tii, ta ti a hä metä wät doo. 18 Ti hyb n'aa ÿ ti her'oot hahÿÿh: Òm Peed, pä tahanäng doo. Pä tób ta jó ji tama sooh do hadoo da òm. Òm da hä ÿ h'yy ka'eeh do du n'aa doo. Dooh da Ades häd näng doo, dajëb hejój, haja bä hä ÿ h'yy ka'eeh doo, kahũũm had'yyt da. 19 ÿ anoo da a hä hÿ pong jé hawät do bag'ãas doo gó mabag'ãas hyb n'aa.† Badäk hahÿÿ bä mananoo doo, hÿ pong jé P'op Hagä Do nanoo do né tii. Badäk hahÿÿ bä manoo doo, hÿ pong jé P'op Hagä Do anoo do né tii —näng mä Jesus kyyh Peed hä.

20 Ti m' Jesus mejũũ ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hä Kristo tado bä.

Jesus her'oot do tadajëp do ky n'aa hahÿÿh

21 Ti m', ti noo gó naa Jesus du doo tamaher'oot ta ma matëg sa hä nesaa do tabahoop do pan'aa ky n'aa. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—P'op Hagä Do karën Jerusarënh hënh ÿ bahõm ër wahë n'aa moo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahë n'aa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa moo gó na-ãaj hë hajõng ÿ bahoop hyb n'aa, ÿ radaj'ëep hyb n'aa, tama-woob hë ta ãh tabado däk bä ÿ ganä wät p'aa hënh hyb n'aa —näng mä ta ma matëg sa hä.

22 Ti m' Peed naëënh dawë hä. Ti m' taky ge'ÿÿm Jesus, tii d' tanaher'oot hyb n'aa.

—Dooh. Tii d' edo manäh, Hyb N'aa Jawyk Doo! Dooh ÿ karën tii d' a hä —näng mäh.

23 Ti m' Jesus ty kaw'õod däk ta wë. Ti m' Peed taky geãm wät:

† 16:19 Hahÿÿ da Gereg kyy me pooj jé hahÿ kerih do kyyh: “ÿ anoo da a hä hÿ pong jé hawät do bag'ãas doo bä ta noo tég. Badäk hahÿÿ bä mamaw'yyd däk doo, hÿ pong jé kamaw'yyd däk né d' tii. Badäk hahÿÿ hä masood hõm doo, hÿ pong jé kasood hõm né d' tii.” P'ooj ub, sa kariw n'aa ta s'ee hënh rabok bä ranoo sa kaser n'aa sa tób tég, sahõnh hë rabaheg'ãas hyb n'aa ti nuuj jé. Dooh P'op Hagä Do bag'ãas do noo nyy bä, dooh ta noo tég nyy bä. Panyyg gó Jesus maher'oot Peed.

—Jeep! Ahōm mahānh ŷy, Nesaa Do Yb!Š —nāng mäh. —ŷ mah'yyb panas'ëeh. Doo mah'yyb dëe bā P'op Hagä Do karēn do hā. Ajyy rakarēn do hā ti mah'yyb dāk —nāng mäh.

²⁴ Ti m' sahōnh hē ta ma matëg hā Jesus ky hadoo:

—Jé karēn pé hëp ŷ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'ääts hē teréd hōm ta hā hē tah'yy ka'eeh doo, taw'ääts hē teréd hōm ta hā hē tahyb n'aa newëe doo. Taw'ääts hē da tagado had'yyt hē tahoop do hëp ŷ n'aa. Taw'ääts hē tagadoo hëp ŷ n'aa radajëeb bā na-ääj hē. Taw'ääts hē ŷ taky daheeh, taw'ääts hē ŷ bawät doo da da ti bawät. ²⁵ Tii d' ŷ wén edoo, badäk hahŷy hā ji hawät do tak'ëp kamahān doo, jé tahoop do hëp ŷ n'aa jeŷŷm doo, dooh da P'op Hagä Do wë tanu dëe bā. Jé hëp ŷ n'aa tahoop do gadoo péh, hëp ŷ n'aa tadajëeb bā, ta h'yyb tym P'op Hagä Do wë da tanu dāng. ²⁶ Hëd n'aa ji karēn sahōnh hē badäk hahŷy ji ta danāh, ji h'yyb tym banesaa hēnh tahōm bā? Doo ta sām ji ad'oo pé ta s'ee hēnh ji h'yyb tym nahōm hyb n'aa. ²⁷ Ta ti ŷ wén her'oot, ŷy, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ bahyng da Ee bag tak'ëp gabarëeh doo gó, ta ääs sa daheeh. Tii bā da ramoo bok do pénh da ŷ banoo sahōnh hē sa hā ta sām. ²⁸ Baad bë ŷ maher'oot. Ta wób babä er mahang habong doo, rahapäh nä da ŷy, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do ŷ du doo noo gó ŷ bag'ääs do hā ŷ bag'ääs doo. Radejëp do pooj jé rahapäh nä da tii. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —nāng mä Jesus kyyh.

17

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahŷy

¹ Ti m' ji moo oow see pé sa ä jawén paa bā m', Jesus mahūm ta sii Peed, Tsijaag, Jowāw daheeh. Tsijaag hŷy mä ti Jowāw. Ti m' rabas'ëeg kån waëë p'op nu dāk do hā. Sa mab hē m'

rabasëek. ² Ti m' Jesus kawareem dāk sa matym gó. Ta see hado dāk mäh. Papŷy bag hadoo mä Jesus mamets gabar'ëeng dāk. Tak'ëp mä ta sa-roor bahawag dāk, ta bag hadoo mäh. ³ Ti m' p'ooj ub habong do paa Eriij, Mosees häd enäh do rakas'ee b'ëeh sa matym gó. Jesus sii m' raber'oot.

⁴ Ti m' Peed ky hadoo Jesus hā:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh —taw'ääts hē babä er hā! —nāng mäh. —Makarēn bā tamawoob hē ta tób n'aa ŷ temaa toonh. Sét hē a tób, sét hē Mosees tób, sét hē Eriij tób —nāng mäh.

⁵ Ti m' Peed ber'oot nä bā nyyw mä wë puh gabarëeh do tabadāng sahōnh hē sa hā. Wë puh gó m' P'op Hagä Do ber'oot. Hahŷy d' mä ta kyyh:

—Hahŷy tah ŷy, tak'ëp ŷ kamahān doo. Baad ŷ h'yy gadajang ta wë. Bë maa newë, bë ky dahé ta kyyh —nāng mäh.

⁶ P'op Hagä Do kyyh Jesus ma matëg ramaa napäh bā m', tūū m' rabehyy b'ëeh tak'ëp rabe'ŷŷm do hyb n'aa. Tūū m' sa maboore me rabehyy b'ëeh. ⁷ Ti m' Jesus bana sa wë, ti m' sa hā tamoo dāng bā m' taky hadoo:

—Bë as'ëeg bëh! Bë eŷŷm manäh! —nāng mäh.

⁸ Ti m' rabaheg'ääs bā m', jāām hē Jesus rahapäh. Doo boo m' Jesus pa hab'ëeh do paah.

⁹ Ti m' rabahyk bā m' Jesus mejūū ranaher'oot hyb n'aa rahapäh doo. Hahŷy d' mä ta kyyh:

—Bë her'ood manä ta wób hā bë hapäh doo, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do ganä wät bā kã dejëp do mahang —nāng mäh.

¹⁰ Ti m' rabeaanh ta hā:

—Hëd n'aa, Kristo kajaa do pooj jé Eriij m' matëeh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do raher'ood bā? —nāk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' Jesus ky gadoo:

—Se hub né hē. Eriij matëeh né da sahōnh hē tabenām hyb n'aa —nāng

Š 16:23 Jesus h'yyb hapäh Nesaa Do Yb kyy gó m' Peed her'oot doo. Ti hyb n'aa tii da Peed tawén ky geām wät.

mäh. ¹² —Ti hadoo né hē, bē ŷ ma-her'oot hahŷŷh: Eriij ewäd hyng né hē. Ewäd hyy né paawä, dooh rah'yy genä bä ta hä, dooh ramepēē bä. Rah'yy kajäk doo da né hē rabad'oo paa ta hä. Ta hä rabad'oo doo da, sa moo gó ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ ahoop da na-ããj hē —näng mä Jesus kyyh.

¹³ Tii bä m' ta ma matëg rah'yy kadawuung kân: Jowāw nu gahem'uun do paa ky n'aa Jesus her'oot wät.*

Pahëew Jesus haso däk do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁴ Ti m' Jesus rakajaa bä kä m' hajök do rabab'ëeh bä, sa see ana ta wë. Ta taron nu paa me m' tabahyy häng ta wë. ¹⁵ Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Mat'yyd mehïïn tah ŷŷ —näng mäh. —Mera. Tüü takepēēd had'yyt hē, tsanamäts däk. Tak'ëp nesaa do tabahoop. Ta hä ta nahëē adëē bä, hajöo nuu me tēeg hōō gó takadewëēs. Ta me tabahop na-ããj hē —näng mäh.

¹⁶ —ŷ mana wät a ma matëg sa wë. Dooh rahaja bä rado hōm bä ta nahëeh —näng mä aj'yy kyyh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do bëeh, da hē badäk hahŷŷ bä habok doo! Baad nado bë h'yyb tym —näng mäh. —Hajöo nuu me ŷ bawät nä g'eeh bë mahang bë ky dahé däk hyb n'aa kä? ŷ häd h'yyb napan däg bë hä, hä ŷ bë h'yy kanasadä nä do hyb n'aa —näng mäh. —Bë mana b'ëep pahëew —näng mäh.

¹⁸ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa doo, pahëew hä hadäk doo, Jesus geäm wät tabanyyh hyb n'aa. Ti m' karap'aar h'yyb banä kân pahëew hä hadäk do paah. Ti noo gó né hē karapee bahas'oo däk.

¹⁹ Ti m' sa m'aa hënh mä ta ma matëg rabeanh ta hä:

—H'ëed hyb n'aa äã wén nahajaa äã habëē hōm bä karap'aar h'yyb nesaa doo? —näk mäh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooh baad P'op Hagä Do hä bë h'yy kae nä do hyb n'aa bë wén nahajaa —näng mäh. —Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Motaad häd näng do tym nu nad'ëēt do ta tym. Ti tahanyy bä paawä bë h'yy ka'eeh doo, tii b' bë haja paawä hahŷ waëë bë mejüü takahŷŷd häng hyb n'aa. Bë paawä taky daheeh. Kanahën d'os hē né paawä baad bë h'yy kae bä, dooh paawä bë nahajaa péh —näng mäh. [²¹ —Jääm hē P'op Hagä Do hä ji ky n'aa etsëē doo me, ji noo kanawa doo me, ta ti hadoo pé karap'aar h'yyb nesaa do banyyh —näng mäh.]

²² Ta jawén mäh, Garirej häj n'aa bä m' rakataa bä m', Jesus ky hadoo sa hä:

—ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ da ran'oo däk da ta wób sa moo gó. ²³ ŷ radaj'ëep da. Tama-woob hē ta ä jawén paa bä, ŷ ganä wät da p'aa hënh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

Ti m' rah'yy ketón bong mä taher'oot do hyb n'aa.

P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa ji hepak do panyyg n'aa hahŷŷh

²⁴ Tii kä m', Kapar-Naüm bä Jesus rakajaa do jawén paa bä m', P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa Judah buuj rahepak do taa n'aa rabana Peed wë, ti m' rabeanh:

—Äkä? Dooh bë ma matëg epaag bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa er hepak doo? —näk mäh.

²⁵ —Tahepak né hē —näng mä Peed kyyh sa hä.

Ti m' badah, tób gó Peed bajëē suun bä kä, Peed ky ganyyh do pooj jé, Jesus eanh mä ta hä:

—Nyy da a hä, Simaw? —näng mäh. —Sa wahë n'aa hedoo do häj n'aa bä, jaa hä ramejüü rabep'aak häj n'aa

* **17:13** Rukas 1.17 hä na-ããj hē takerii däk hahŷ ky n'aa. Eriij makü bawäd wät doo da Jowāw bawät paah. Ti hyb n'aa ti né hē ti Eriij Jesus wén näng, Eriij tanado né paawä. Dooh Jowāw hä Eriij makü kesog bä, jääm hē tabawäd wät doo da tabawäd wät.

wahë n'aa hä kahepak doo? Sa taah hä ramejüü rep'aak, ta wób ta s'ee hënh naa ramejüü g'eeh hep'aak? —näng mäh.

²⁶ Ti m' Peed ky hadoo:

—Ta s'ee hënh naa ti hep'aak —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Tii d' tado bä, sa taah, sa karapee, dooh rep'aak péh† —näng mäh. ²⁷ Ti hado né paawä, hahÿÿ d' mabad'oo dajëër gedaag n'aa rakawanaj'ään hyb n'aa: Awëej karaj'aa majat bä. Tah'ÿÿb matakÿg. Mado däg pooj jé a mo haj'aa tah'ÿÿb, manoo gegãã, tii b' ta noo gó maw'yyt da moweed tég hawak do s'ëëb. Tii me mepaag sa hä, hä ÿ naa, a hanaa rakarën doo —näng mä Jesus kÿyh Peed hä.

18

Sa bahãnh hyb n'aa jawyk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ti noo gó ta ma matëg rabana Jesus wë ti m' rabeanh:

—Ny hadoo do sa bahãnh hyb n'aa jawyk doo, hÿ pong jé hawät do bag'ããs doo bä? —näk mäh.

² Ti m' karapee t'aah Jesus naëënh, ti m' tamaher'oot mä sa mahang tabag'ëed däk hyb n'aa. ³ Ti m' taky hadoo:

—Bë h'yyb bë wanereem bä, hahÿ karapee hadoo bë bahadoo hyb n'aa bë h'yyb gó,* dooh tabad'op hë bë haja bä hÿ pong jé hawät do bag'ããs do karapee bë doo bä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ⁴ Ti hyb n'aa jé ta daaj hë kadaduu doo, hahÿ karapee hyb n'aa sakog is doo da tabahadoo hyb n'aa, ti né hë ti sahõnh hë sa bahãnh hyb n'aa jawyk do hÿ pong jé hawät do bag'ããs doo bä —näng mä Jesus.

⁵ Ti m' ahõm nä ta kÿyh:

—Hät ÿÿ gó hahÿ karapee t'aah hadoo do see gadoo péh, ÿ né ti tagadoo —näng mäh.

⁶ Ti m' taky hado kãn:

—Baad nado né paawä pä ta jawyyg n'aa ji hä ranu hüü däg bä, ji radawäts tu tame t'öp ji pahãs hyb n'aa, ti bahãnh tak'ëp baad nado ji hä da, ky n'aa netsëeh do seeh, hahÿ karapee hedoo doo, hä ÿ h'yy ka'eeh doo ji h'yyb tatug bä nesaa do tamoo wät hyb n'aa —näng mäh.

⁷ —Tak'ëp da rabahoop nesaa do ta sãm, badäk hahÿÿ hä habong doo, nesaa do ta wób ramoo bok do du n'aa doo! Tanyy had'yyt né hë nesaa do hä ji tah'yyb tatuk doo. Ti hado né paawä da, tak'ëp nesaa do ahoop da nesaa do hä h'yyb tatuk do du n'aa doo! ⁸ Ti hyb n'aa, a moo hyb n'aa, a tsyym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ãäts hë paawä magakÿd hõm a mooh. Madawäts hõm. Taw'ãäts hë mabasëëk hÿ pong jé P'op Hagä Do wë sét a mooh, sét hë a tsyym, tëëg hõõ gó, nadëëk doo gó, õm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh, pawóp hë tado bä a mooh, a tsyym. ⁹ A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ãäts hë paawä a matym mado nyyh. Madawäts hõm. Taw'ãäts hë mabasëëk hÿ pong jé P'op Hagä Do wë sét hë a matym, tabanesaa hënh tëëg hõõ gó, õm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh, pawóp hë tado bä a matym —näng mä Jesus kÿyh.

B'éé kanapëë wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Ee hÿ pong jé hawät do wë had'yyt hë rahajaa rakajaa äãs, hahÿ hyb n'aa sakog is do sa hagä n'aa. Ti hyb n'aa bë ty n'aa gesyym manä hahÿ hyb n'aa sakog is do seeh. [¹¹ ÿÿh, Aj'yy Hadoo

† **17:26** Panyyg gó Jesus beh'üüm P'op Hagä Do tób n'aa dajëër n'aa rahepak do ky n'aa. Jesus, ta ma matëg na-ããj hë, dooh paawä repaag bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëër n'aa. P'op Hagä Do T'aah né ti Jesus. Ti né P'op Hagä Do tób n'aa danäh paawä. Ti hyb n'aa dooh paawä ji mejõ bä tepaag hõm bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëër n'aa. * **18:3** Taw'ãäts hë karepé h'yy ka'eeh doo da ji h'yy ka'eeh. Karepé taah dooh raky sëew bä. Baad ragadoo ji her'oot doo. Rah'yy ka'eeh ji hä nyyw hë. Jesus karën karepé h'yyb hadoo ji h'yyb hado däk P'op Hagä Do wë.

Do Hÿ Pong Jé Hana Doo ÿ ahyng babä ÿ bed'ëep hyb n'aa ta s'ee hënh habong do paa P'op Hagä Do mahänh —näng mäh.]

¹² Ti m' panyyg gó tamaher'oot mäh:

—100 b'éé aj'yy masāāh see takanapëe wäd bä, dooh g'eeh ta danäh eréd dó 99 hadoo do ta masāāh waëe hënh, kanapëe wät do tabesoos hyb n'aa? ¹³ Ti tabaw'yyt bä kä, tak'ëp da tatsebé ta mas'āā kanapëe wät do paa hyb n'aa. B'éé 99 hadoo do hyb n'aa tatsebee né paawä, ta bahänh tatsebé kanapëe wät do paa hyb n'aa. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ¹⁴ Masāāh danäh bad'oo doo da, dooh bë Yb hÿ pong jé hawät do karën bä dawëe ta mahänh hahÿ hyb n'aa sakog is do see tawäd bä.

Ji hÿÿj ky n'aa hadoo do ji maher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹⁵ —A hÿÿj ky n'aa hadoo doo, a nemuun P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh doo, baad nadoo do tamoo wäd bä [a wë], ahöm ta wë a mab hë. Tsyt hë, bë m'aa hënh mamaher'ood baad nadoo do tamoo wäd wät doo. Õm taky dahé bä, bë h'yyb hata däg p'aa hënh ta tii.

¹⁶ Õm taky nadahé bä, takanarën bä tamaa newëe bä ta hä maher'oot doo, matsyyd tii bä P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do seeh. Makarën bä, sét hë matsyyd, makarën bä pawóp hë matsyyd, a sii rabahöm hyb n'aa ta wë, pawóp hë, tamawoob hë ky n'aa maa napäh do tabanäng hyb n'aa sahönh hë ta ti hedoo pé ji kaner'oot bä.†

¹⁷ A sii mamahüüm do sa kyyh na-āāj hë takanarën bä tamaa newëe bä, taky nadahé bä, tii bä mamaher'ood sahönh hë hä ÿ h'yy ka'eeh do sa hä. Hajök do sa kyyh tamaa nanewëe bä, taky nadahé nä bä, tii bä P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do see hado däk bë hä bë hÿÿj ky n'aa hedoo do paah. Ër uuh dajëer gedaag n'aa Roma buuj hä ji hepak doo, raty n'aa

ges'yyk do hado däk tii bä bë hä bë hÿÿj ky n'aa hedoo do paah —näng mä Jesus.

¹⁸ Ti m' taky hadoo ënh ta ma matëg sa hä:

—Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Badäk hahÿÿ bä bë nanoo doo, hÿ pong jé P'op Hagä Do nanoo do né hë tii. Badäk hahÿÿ bä bë anoo doo, hÿ pong jé P'op Hagä Do anoo né tii d' ënh. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Ta see bë ÿ maher'oot nä: Badäk hahÿÿ bä, pawóp hë bë wób séd hä bë h'yyb hedo bä bë ky n'aa etsëe do hä, Ee hÿ pong jé hawät do anoo né da bë hä. ²⁰ Bë hä tawén noo, pawóp hë, tamawoob hë hëp ÿ n'aa rakahet'aa bä, sa mahang ÿ bawät do hyb n'aa —näng mäh.

Ta kaser n'aa ta da hadoo do tat'yyd manehüün do panyyg n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m' Peed bana kän Jesus wë, ti m' teanh mäh:

—Ma matëg, nyy hë nuu me makarën ÿ hyb n'aa mabaan häj ÿ ky n'aa hedoo doo, baad nadoo do tamoo wäd bä hä ÿÿ? Setsi nuu me apäh ÿ hyb n'aa mabaan? —näng mäh.

²² Ti m' Jesus ky gadoo:

—Setsi nuu me nado mamabaan —näng mäh. —Taw'ääts hë hahÿÿ d' mabad'oo: Mahyb n'aa mabaan höm had'yyt hë† —näng mäh.

²³ —Ta tii da ÿ wén mejüü, hahÿ panyyg ky n'aa hadoo do hyb n'aa hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa: Ti awät hëej bagä n'aa. Küüt enäh ta karom ta wë. Tii bä tanaëenh ta wë ta karom sa küüt rabep'aak hyb n'aa. ²⁴ Tii bä, tadu doo bä sa sii taber'oot doo, ramanaa ta wë ta karom see tak'ëp küüt eh doo. 10 miw moweed tak'ëp ky n'aa gebah do ta küüt. ²⁵ Tanahajaa do hyb n'aa tepaag bä, tak'ëp ta bahänh haeh do

† **18:16** Tii da né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü ji bad'oo. Dew-Teronom 19.15 hä kerii däk doo da. ‡ **18:22** Hahÿÿ da Gereg kyy me takerii däk: “Taw'ääts hë 77 nuu me mahyb n'aa mabaan.” Ji hyb n'aa mabaan had'yyt hë tahanäng pé m' tii.

hyb n'aa ta kũüt, ta kariw n'aa mejũũ rabesëem hõm hyb n'aa ta ti ta karom, ta karom yĩm, ta taah, sahõnh hẽ ta wẽ hanäng do na-ãäj hẽ, ta kũüt sãm hata.

²⁶—Tii bã, ta taron nu paa me ta karom bahyy häng ta wẽ, ti m' tak'ëp tabetsëe ta hã. Hahỹỹ d' ta kyyh: “Nayyw hẽ kawaj'ãän manã wẽ yỹ”, näng. “Magadaa bã, sahõnh hẽ kũt yỹ y ep'aak da a hã”, näng. ²⁷Ti ta kariw n'aa t'yyd mehĩn kãn. Ti tabawug hõm sahõnh hẽ ta kũüt, ti m' tabanoo baad tabahõm hyb n'aa.

²⁸—Ti ta karom anyyh ta kariw n'aa tób bã naa. Tamahõm me takataa ta da hadoo do see ta wẽ kũüt näng doo. 100 moweed its ta kũüt. Ti tamaso däk ta da hadoo doo, ta garagoor gamaso däk, ti taky hadoo: “Nayyw hẽ mepaag a kũüt!”, näng.

²⁹—Ti ta taron nu paa me ta da hadoo do bahyy häng ta wẽ, ti tak'ëp tabetsëe ta hã: “Nayyw hẽ kawaj'ãän manã wẽ yỹ”, näng. “Magadaa bã, sahõnh hẽ kũt yỹ y ep'aak da a hã”, näng.

³⁰—Tii bã, tak'ëp tabets'ëe né paawã, dooh takarën bã tamaa newë bã ta da hadoo do etsëe doo. Ti tamejũũ ta da hadoo do radawäts gëet hyb n'aa ta kũüt tabep'aak bã kã.

³¹Ti tak'ëp hãj n'aa wahë n'aa karom wób rah'yy kawaj'ãän bong nyy da ta ti karom bad'oo ta da hadoo do wẽ rabahapãh bã. Tii bã rabahõm kãn sa kariw n'aa wẽ, ti ramaher'oot ta ti karom ky n'aa.

³²—Tii bã sa kariw n'aa mejũũ ranaëenh ta ti ta karom. Ti taky hadoo ta hã: “Karom ky nesaa do õm!”, näng. “Sahõnh hẽ a kũüt y bawug hõm tak'ëp hã y mabetsëe do hyb n'aa. ³³Taw'ãäts hẽ mat'yyd mehĩn wäd paawã a da hadoo doo, õm y t'yyd mehĩn wät doo da”, näng.

³⁴Tii bã kawaj'ãän gó ta kariw n'aa bahaëej däk ta karom ragadahew'ëes doo bã hagã n'aa sa hã, karom rarejãã hyb n'aa sahõnh hẽ ta kũüt tabepaag hõm bã kã —näng mã Jesus. Panyyg gó tabeh'ũũm.

³⁵Ti m' taky hado kãn:

—Sa kariw n'aa bad'oo doo da, tii da Ee hỹ pong jé hawät do bad'oo da sahõnh hẽ bë hã, bë h'yyb gó naa bë hyb n'aa manabaan bã bë hỹj ky n'aa hedoo doo —näng mã Jesus kyyh.

19

Dooh ji yĩm ji eréd hõm bã do panyyg n'aa hahỹỹh

¹Ti m' Jesus bahajaa bã kã ta ti taher'oot doo, teréd hõm Garirej hãj n'aa. Ti m' Judah hãj n'aa hẽnh tabahõm, tamii Joradãn tamyyj däk hã hadäk do hëej. ²Hajõk mã ta jawén hah'ũũm. Nahëe enäh do sa mahang habok do taheso hõm.

³Ti m' Parisëw wób rabana ta wẽ rametyy hyb n'aa m'. Hahỹỹ da m' rake'aanh:

—Èr ky n'aa jaw'yyk do anoo g'eeh daap hẽ né hẽ aj'yy eréd hõm bã ta yĩm, dooh hyb n'aa pé né paawã? —näk mãh.

⁴Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh bë ner'ood bã g'eeh P'op Hagã Do kyy kerih do hã, nyy da sahõnh hẽ tadu dahäng noo gó P'op Hagã Do aj'yy yĩnh daheeh tapehuh? ⁵Hahỹỹ da takerih P'op Hagã Do kyyh: “Ti hyb n'aa kã aj'yy kã ta yb, ta yĩn mahãnh kã sa m'aa hẽnh kã, tagatëe hyb n'aa ta yĩm kã. Takatëe jawén paa bã sét rabahado padëek ta yĩm daheeh”,* näng mãh. ⁶Ti hyb n'aa pawóp hẽ ranado bong. Sét hado däg kãn. Ti hyb n'aa séd hã P'op Hagã Do ata däk doo, dooh tahaja bã ji etyn bã —näng mã Jesus kyyh Parisëw sa hã.

⁷Ti m' raky hadoo:

—Tii d' tado bã, h'ëed hyb n'aa Mosees mejũũ ji erii däk ji yĩm ji eréd hõm do heen n'aa, tii b' ji mejõ hõm tabahõm hyb n'aa? —näk mã Parisëw sa kyyh.

⁸Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta tii da Mosees wén n'oo däk bë hã, bë nabuj keh'ũũm do hyb n'aa. Tadu dahäng noo gó dooh ta tii da

* 19:5 Genesis 2.24

tahado bä. ⁹ Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot hahÿÿ da: Jé ta ÿÿm heréd hõm doo, dooh né paawä ta patug tawad'ii bä, tii bä ÿÿnh see hä takat'ëë däg bä, nesaa do tamoo wät, ta ÿÿm h'yyb tarejää tii kä —näng mä Jesus kyyh.

¹⁰ Ti m' ta ma matëg raky hadoo ta hä:

—Tii d' tahado bä ji ÿÿm ji patug ky n'aa hä, taw'ääts hë dooh ji kat'ëë bä —näk mäh.

¹¹ Ti m' Jesus ky gadoo:

—Doo sahõnh hë rahaja bä ragado bä tii. Jääm né hë P'op Hagä Do anoo do gadoo rakanetëë doo. ¹² Ajyy wób dooh tahaja bä rakat'ëë bä pooj jé rabenäng bä ta nyy né hë tii. Ajyy wób dooh rahaja bä rakat'ëë bä ta wób ramoo bok do hyb n'aa sa hä.† Ta wób rakanetëë hÿ pong jé hawät do bag'ääs do hyb n'aa. Jé hajaa do ji kanatëë do tagado bä, taw'ääts hë tagadoo —näng mä Jesus.

Karepé Jesus ky n'aa edëng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' ta wób ramena karepé ned'ëed is do Jesus wë, sa hä Jesus moo däng hyb n'aa, P'op Hagä Do hä taky n'aa etsëë hyb n'aa sa hyb n'aa. Ti m' ta ma matëg rage'ÿÿm mä karepé men'aa doo. ¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Na ramena karepé wë ÿÿ. Bë geäm manäh. Hahÿ karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hë hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee hedo padëek doo —näng mäh.

¹⁵ Tii bä m' sa nu gad'oo bä m' tamoo däng, ta ky n'aa edëë bong mäh. Ti m' tatsyym kadoo, tabahõm.

Tak'ëp ma näng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' aj'yy see bana Jesus wë, teanh Jesus hä:

—Ma matëg! —näng mäh. —H'ëed baad hadoo do ÿ moo wät da edëb had'yyt do ÿ gadoo hyb n'aa, P'op

Hagä Do pa ÿ bawät hyb n'aa kä? —näng mä aj'yy kyyh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Hëd n'aa baad hadoo do ky n'aa, hä ÿ meanh? —näng mäh. —Jääm hë sét hë baad hadoo doo, P'op Hagä Doo. Taw'ääts hë maky dahé ta ky n'aa jaw'yyk doo, makarën bä magadoo edëb had'yyt doo —näng mäh.

¹⁸ —Ny hadoo doo? —aj'yy eanh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—“Manaboh manä a da hadoo doo. Aä manä a ÿÿm nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Etsëëg manäh. Daap hë maky n'aa tapa manä ta wób.

¹⁹ Mawehëë a yb, mawehëë a ÿÿn.‡ Makamahän a da hadoo doo, a hä makamahän doo da”§ —näng mä Jesus.

²⁰ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—ÿ panyyg kadeheeh né hë tii hä —näng mäh. —H'ëed ti hawät ÿ moo wät? —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Makarën bä baad had'op doo da mawäd bä P'op Hagä Do matym gó, abaa j hõm, mesëëm hõm a wë hanäng doo. Man'oo ta sãm paa kas'uut do sa hä. Tii d' madoo bä hÿ pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén ana kä wë ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa kä —näng mä Jesus kyyh ta hä.

²² Ti m' aj'yy maa napäh bä Jesus her'oot doo, ahõm kån Jesus mahänh. H'yy katón wät mäh, tak'ëp tawekäp do hyb n'aa. ²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hä:

—Hejooonh né hë wekäp do sa hä hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh. ²⁴—Hejooj né paawä kameer hä tatabëej bä gats'uus doo gó, ta bahänh tabahejooonh wekäp do sa hä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

† 19:12 Ta wób rah'ëed ehõk do hyb n'aa tahanäng pé tii. Tii da p'ooj ub sa kariw n'aa wób rabad'oo sa karom hä. ‡ 19:19 Esodo 20.12-16, Dew-Teronom 5.16-20 § 19:19 Rewitikos 19.18

²⁵ Ta ti ta ma matëg ramaa napäh bä m', tak'ëp mä rameuuj bong, ti m' raky hadoo:

—Jaa ënh ti P'op Hagä Do wë hasëëk ënh? —näk mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ty gadäg däk sa wë, ti m' taky hadoo:

—Ji daaj hë dooh né ji haja bä P'op Hagä Do wë ji as'ëëg bä. Ti hadoo né hë, dooh P'op Hagä Do nahajaa péh. Ti hajaa ta wë ji tamasäk —näng mäh.

²⁷ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hë äã beréd hõm a hataa äã bahadoo hyb n'aa. H'ëëd da äã gadoo ta sãm? —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Sahõnh hë papuuj tabahadoo bä kä, sa wahë n'aa heh'äät do tyng n'aa jó, tak'ëp hetsooh do jó, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do basooh bä kä, tadu doo bä kä tabag'ääs doo, bëeh, 12 hedoo doo, hëp ÿ hata hadoo doo, bë na-ääj da bë at'oonh da 12 bagä n'aa tyng n'aa jó, 12 Isaraéw taah panaa bë bag'ääs hyb n'aa, bë ky n'aa etyy hyb n'aa. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ²⁹ Hëp ÿ n'aa heréd hõm pé ta tób, heréd hõm do ta wakään, ta änh, ta yb, ta ÿñ, ta taah, ta joom banäng doo, 100 nuu me bahänh do hajõng do tagadoo da baad hadoo do ta mabaj. Ta jawén kä, hÿ pong jé kä tagadoo da edëb had'yyt doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'yyt da. ³⁰ Hajõk babä hyb n'aa jewyk do wób, ta jawén kä hyb n'aa sekog padäg its da hÿ pong jé. Hajõk babä hyb n'aa sekog is do wób kä ti noo gó kä hyb n'aa jewyg kän da —näng mä Jesus kyyh.

20

Panyyg gó Jesus ma metëëk hahÿ hã hÿ pong jé ta sãm ji gadoo do ky n'aa

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta ti ÿ wén her'oot, joom danäh bad'oo doo da hahÿ panyyg hã, ti hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä* —näng mäh. —Bäp paa joom danäh bahõm kän ajyy tabats'yyt hyb

n'aa ta joom uwa häd näng do mahang ramoo bok hyb n'aa. ² Sét hë moweed denaari häd näng do taky däng sa hä ta sãm, sét adëb bä ramoo bok do sãm. Baad ub mä ti sa hä. Tii bä ta joom banäng hënh tamejüü ramoo bok.

³ —Tii bä, p'op däg papÿÿj, p'aa hënh tabahõm kän rabahesãm hënh ajyy wób tabats'yyt hyb n'aa. Tii bä tabahapäh moo nabok doo. ⁴ Ti taky hadoo sa hä: “Bë na-ääj hë bë ahõm jóm ÿ uwa mahang bë moo bok hyb n'aa. Baad hadoo do ÿ bep'aak bë hä”, näng. ⁵ Ti rabahõm kän. Ti p'aa hënh tabahõm wasyk, tug bä na-ääj hë, ta wób tabats'yyt hyb n'aa ta wë ramoo bok hyb n'aa. ⁶ Edah papÿÿj badëë hyng bä kä, sét nuu me tabewäd nä. Ti anäng nä ta wób moo nabok doo. Ti tabeaanh sa hä: “Hëd n'aa adëb yd jé dooh bë moo boo bä?”, näng. ⁷ “Doo äã hats'yyt pé sa sii äã moo bok hyb n'aa”, näk sa kyyh. Ti joom danäh ky hadoo: “Bë na-ääj hë bë ahõm jóm ÿ uwa mahang bë moo bok hyb n'aa”, näng ta kyyh.

⁸ —Tii, papÿÿj badëë hyng bä kä, joom danäh ky hadoo moo bok do sa wahë n'aa hä: “Manaëëj sahõnh hë moo bok doo. Man'oo sa hä ramoo bok do sãm. Pooj jé manoo tagadëëg ub kajaa do ramoo bok do sãm. Tagadëëg ub mabanoo pooj jé kaj'aa do ramoo bok do sãm”, näng.

⁹ —Ti tanaëënh tagadëëg ub kaj'aa doo. Sét ken'yyh ragadoo sét hë moweed denaari häd näng do ramoo bok do sãm. ¹⁰ Tii bä kä, pooj jé kaj'aa doo, ti bahänh red'oo ragadoo. Ti hadoo né hë, séd pénh né hë ragadoo. ¹¹ Ragadoo do jawén paa bä kä, raky n'aa hajëm. Baad nado sa hä ta danäh bad'oo doo da. ¹² Hahÿ d' sa kyyh: “Hahÿ ajyy tagadëëg ub matsyyd hõm doo, jãam hë sét hë oor its ti ramoo bok”, näk. “Äã tak'ëp äã moo boo paawä, tabajuu bä, äã gadoo do pénh ragadoo”, näk sa kyyh.

* **20:1** Hahÿ panyyg hã Jesus metëëh nyy da ta jawén hyb n'aa jewyk do wób hyb n'aa sekog padäg its hÿ pong jé, hyb n'aa sekog is do wób hyb n'aa jewyg padëëk na-ääj hë.

13 —Tii d' né paawä sa kyyh, ti sa kariw n'aa ky hadoo sa kanatëë hä: “Najis yÿ”, näng, “dooch òm yÿ wad'ii bä. Sét denaari né paa maky däng mamoo wät do sãm”, näng. 14 “Magado däg, ahöm kä. Tagadëëg ub yÿ ats'yyt doo, magadoo do pénh né hë yÿ karën yÿ anoo ta hä”, näng. 15 “Dooch g'eeh yÿ haja bä yÿ karën doo da yÿ adoo bä dajër yÿ me? Mahyb n'aa jewës apäh yÿ betsëëh do hyb n'aa?”, näng joom danäh kyyh.

16 —Ti hyb n'aa kä —näng mä Jesus —hyb n'aa sekog is doo, hyb n'aa jewyg kän da. Hyb n'aa jewyk doo, ta jawén kä hyb n'aa sekog padäg its —näng mä Jesus kyyh.

P'aa hënh Jesus her'oot tadajëp do ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

17 Ti m' Jerusarënh hënh Jesus rabahöm bä, sa m'aa hënh Jesus naëënh 12 hedoo do ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hä:

18 —Ër ah'üüm Jerusarënh hënh —näng mäh. —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, yÿ da rahaëëj däk da P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooch do sa wahë n'aa sa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa moo gó na-ääj da. Dajëb hä raky n'aa etyy da yÿh. 19 ÿ rahaëëj däk da Judah buuj nadoo do sa moo gó, yÿ raky n'aa e'ees hyb n'aa da, yÿ raba-hewyyh hyb n'aa da, b'aa kajatsëk do hä yÿ rabepëëm däk hyb n'aa kä yÿ dajëp hyb n'aa. Tii bä, tamawoob hë äh yÿ tabahadoo bä da, yÿ d' ganä wäd kän —näng mä Jesus.

Tsijaag, Jowāw sa yÿn etsëë do panyyg n'aa hahÿÿh

20 Ti m' aj'yy Sebedew häd näng do taah yÿn ana Jesus wë. Ta sii ta taah rabana. Ti m' ta taron nuu me m' sa yÿn bahyy häng ta wë, ti m' tetsëë Jesus banoo hyb n'aa tetsëë doo.

21 Ti m' Jesus eanh ta hä:

—H'ëëd ti makarën? —näng mäh.

Ti m' yÿnh ky hadoo:

—ÿ karën paawä, a hub hadäk hënh tah yÿ see basooch man'oo bä, s'ÿÿ me ta seeh, mabag'ääs doo bä kä† —näng mä Tsijaag Jowāw sa yÿn kyyh.

22 Ti m' Jesus ky hadoo yÿnh taah hä:

—Dooch bë hapëë bä ti bë etsëë doo —näng mäh. —Bë hajaa da bë ahob bä yÿ ahoop doo? —näng mä Jesus sa hä.

—Ää hajaa! —näk mäh.

23 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë ahoop né da yÿ d' ahoop do hadoo doo —näng mäh. —Hÿÿ kä, ta ti bë etsëë do hä yÿ, yÿ nado ti hanoo. Ee anoo da hup yÿ hënh, sä yÿ hënh rabat'oonh, ta pooj jé tabenäm do tah'yyb däng do sa hyb n'aa —näng mäh.

24 Ti m' ta ma matëg wób, ji moo sahönh hë hadoo do raky n'aa napäh bä retsëë doo, rah'yy kawaj'ään bong ta hÿÿj daheeh sa wë. 25 Ti m' Jesus naëëj nä ta wë sahönh hë ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë hapäh né hë, ta ti Judah buuj nadoo do sa wahë n'aa, tak'ëp ramejüü sa hä. Bë hapäh né hë ti hyb n'aa jew'yyk doo, tak'ëp ramejüü sa karapee n'aa —näng mäh. 26 —Bë mahang taw'ääts hë dooch tii d' tado bä. Bë mahang karën pé kaweh'ëëh péh, taw'ääts hë da ta wób sa karom hadoo tabahado däk, ta wób tamasa. 27 Bë mahang karën pé ta wób sa bahänh nu gadäk péh, taw'ääts hë bë wë takadad'uuh. Taw'ääts hë da bë masa n'aa, bë karom kanep'aak do hado däk tii. 28 Taw'ääts hë yÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, bad'oo doo da tabad'oo. ÿ ahyng babä yÿ rahyb n'aa jew'yyk do jawén nado. ÿ ahyng babä yÿ masa hyb n'aa ta wób, yÿ ky n'aa en'yym hyb n'aa ta wób sa hä, yÿ dajëp hyb n'aa hajök do nesaa do sa mo haj'aa sãm hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

Ty temaa bong do panyyg n'aa hahÿÿh

† 20:21 Sa wahë n'aa hub hënh, s'ÿÿ me na-ääj hë rabat'oonh tak'ëp hyb n'aa jew'yyk doo, ta sii bag'ääs doo. Jesus sii rabag'ääs Jesus an'oo bä sa yÿn karën paawä.

²⁹ Ti m' panang Jerikó häd näng doo bä naa Jesus ratsyym kasok bä, hajök ta jawén hah'üüm. ³⁰ Ti m' ti ab'ëeh mä ta tyw n'aa nabyy me pawóp hē ajyy ty temaa bong doo. Ti m' ta tii bä Jesus tabës do raky n'aa napäh bä m', tak'ëp mä rageëej bong:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus, Dawi panaa, mat'yud mehïin ääh! —näk mäh.

³¹ Ti m' hajök do Jesus sii hah'üüm do raky ge'ÿÿm mäh, bag hēnh rabab'ëeh hyb n'aa. Raky geām né paawä m', tak'ëp rageëej magyys hē:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus, Dawi panaa, mat'yud mehïin ääh! —näk mäh.

³² Ti m' Jesus baym. Ti m' tanaëenh ta wë. Ti m' tabeaanh sa hä:

—H'ëed ti bë karën ÿ moo wät bë hä? —näng mäh.

³³ —Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näk mäh. —Ää karën p'aa hēnh ää begä padëek —näk mäh.

³⁴ Jesus t'yud mehïin mä sa hä. Ti m' sa matym hä tamepaa. Ti m' nayyw hē rabahapëe padëek p'aa hēnh. Ti m' Jesus rabahadaa kän.

21

Baad Jerusarēnh bä Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jerusarēnh bedaa däk bä m', panang Betapagéh häd näng doo hēnh rakajaa bä, waëe joom oriib häd näng do banäng bä, pawóp hē ta ma matëg Jesus mejüü sa pooj jé m' rabahöm hyb n'aa. ² Hahÿÿ d' mä ta kyyh sa hä:

—Bë ahöm panang hēnh bë pooj jé badäk doo hēnh ti nuuj jé. Bë kajaa bä da, nayyw hē da bë baw'yyt jumeto ÿÿnh. Ta pa d' ta t'aah bahäng. Ta tyd hä d' rabab'ëeh. Bë asood höm da, séd hä bë manaa wawëe hē —näng mäh.

³ —“Hëd n'aa ti bë as'oot jumeto?”, raky hado bä, tii bä hahÿÿ da bë kyyh: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën. Badah takatajooch p'aa hēnh da”, näk

da bë kyyh —näng mä Jesus pawóp hadoo do sa hä.

⁴ Tii d' ta her'oot, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh ta ky n'aa rod hä ta her'ood wät do paa kaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ da paa m' ta ky n'aa rod kyyh:

⁵ “Hahÿÿ da d' mamaher'ood Sijön* buuj:

Bë hegä! Bë wahë n'aa ti awät da. Kaja hē da ta h'yyb tamahüüm sahönh hä.

Jumeto t'aah jó d' tabana, näng da a kyyh.”†

Ti né hē P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod hä, Jerusarēnh buuj hä tamaher'oot do pan'aa.

⁶ Ti m' pawóp hadoo do ta ma matëg rabahöm kän. Jesus mejüü doo da né hē m' rabad'oo. ⁷ Ti m' ramanaa mä jumeto ÿÿnh, ta t'aah daheeh Jesus wë. Ti m' sa hatsë sa hä padëek do paa radatoonh jumeto sa jó. Ti m' Jesus bas'ëeg so kän jumeto t'aah jó hatsë jó. ⁸ Hajök ta tii bä. Ti m' hajök do sa hatsë sa hä padëek do paa rat'ëeg höm ta tyw n'aa me tamahöm doo me, raweh'ëeh hyb n'aa. Ta wób mä ragekyyt mä bag'aad, rat'ëeg höm mä ta tyw n'aa me.‡ ⁹ Ti m' sahönh hē pooj jé hah'üüm doo, duu hēnh han'aa do na-äaj mä tak'ëp mä sa kyyh:

—Öm ää j'aa etsë, Dawi panaa!
Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!§
Hÿ pong jé hawät do hä ää j'aa etsë!
—näk mä sa kyyh.

¹⁰ Ti m' Jerusarēnh bä Jesus bajëe suun bä kä, tak'ëp mä sahönh hē panang buuj ratsebee kän, sa wób reaanh mäh:

—Jaa ti hÿÿ? —näk mäh.

¹¹ Ti m' hajök doo, Jesus sii kaj'aa do raky gadoo:

* **21:5** Jerusarēnh panang ti Sijön . Isaraéw buuj na-äaj hē kä ramaneëej kän Sijön . † **21:5** Sakarija 9.9 ‡ **21:8** Tii d' né paa m' rabahed'oo sa wahë ragado bä. § **21:9** Saaw-Mo 118.26

—Jesus ti hÿÿh, P'op Hagä Do ky n'aa rod Nasaréh panang bä naa, Garirej häj n'aa bä naa —näk mäh.

P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'ëem do Jesus hebëë bong do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' Jesus bajëë suun mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä, kahadë doo gó, wahoo gó. Ti m' tabahabëë bong hes'ëem doo, hets'ëë do na-ãäj mäh. Ti m' tabaũj bëeh dajëër rabaheb'aanh do tyng n'aa. Gurii-i hes'ëem do tyng n'aa na-ãäj mä taũj bëeh. ¹³ Ti m' taky hadoo:

—Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyyh: “Tóp ÿÿ ji maneëenh da P'op Hagä Do hä ji ky n'aa etsëë do tób n'aa”** —näng mäh. —Hÿÿ kä baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bä! —näng mä Jesus sa hä.

¹⁴ Ti m' ty temah doo, nabong do na-ãäj hë ramena ta wë, P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Ti m' sa nahëë Jesus basog hõm. ¹⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ãäj hë rakawajãan mäh, baad hadoo do Jesus moo wät do rabahapäh bä. Rawén kawajãan na-ãäj hë karepé sa kyyh P'op Hagä Do tób n'aa kahadë doo gó hab'ëeh do ramaa napäh bä. Hahÿÿ d' mä karepé sa kyyh:

—Õm ãã j'aa etsë, Dawi panaa! —näk mäh, hajõõ nuu me rageëenh.

¹⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hë moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ãäj hë rahajëm mä Jesus, karepé sa kyyh hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Dooch mamaa napëë bä karepé a hä raj'aa etsë doo? —näk mäh.

—ÿÿ. ÿ maa napäh —näng mä Jesus. —Dooch g'eeh bë ner'ood nä bä hahÿ P'op Hagä Do kyyh hahÿ ky n'aa hä? Hahÿÿ d' paa ta kyyh: “Karepé, karepé taah its na-ãäj hë õm raj'aa

etsë man'oo bä”†† —näng mä Jesus kyyh P'op Hagä Do hä Dawi her'oot do paah.

¹⁷ Ti m' Jesus bahõm sa mahãnh. Taberéd däk mä Jerusarënh. Panang Betanija häd näng doo hënh tabahõm. T'ĩ hënh mä tabaÿÿh.

Joom Jesus ky n'aa was'ee häng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' jati pé bap paa Jerusarënh hënh tamatëeh bä, asa däk mäh. ¹⁹ Ti m' ta tyw n'aa nabyy me tahapäh mä joom wiigo häd näng doo. Tahëg'ãas mä teag bä. Dooch m' ta hä ta ag. Ta g'aad had'yyt hë m'. Ti m' joom hä taky hadoo:

—Dooch da meag wäd bä! —näng mäh.

Ti m' nanyw hë joom tsawyy häng. ²⁰ Ti m' nanyw hë tatsawyy häng do ta ma matëg rabahapäh bä, raky hadoo:

—Nyy da nanyw hë joom wén tsawyy häng? —näk mä sa kyyh.

²¹ Ti m' Jesus ky gadoo mäh:

—Baad bë h'yy kae bä, P'op Hagä Do ky däng do bë ky nasëew bä, bë na-ãäj hë bë hajaa bë moo boo bä hahÿ joom hä ÿ moo wäd wät doo. Ti bahãnh bë hajaa bë moo boo bä. Hahÿÿ da bë hajaa tii bä bë mejõ bä hahÿ waëë hä: “Ahõm, ahob tame”, bë d' taky daheeh tii bä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ²² Baad bë ky dahé bä, bë ky nasëew bä, bë gadoo né da P'op Hagä Do hä bë ky n'aa etsëë doo —näng mä Jesus kyyh.

Jesus hä reanh doo, jaa ky gabuuj rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Ti m' Jesus bajëë suun kahadë doo gó, P'op Hagä Do tób n'aa basooh bä. Ti m' tama metëek bä kä, rakajaa mä ta wë P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sii hë. Ti m' raky hadoo ta hä:

** **21:13** Isajas 56.7 †† **21:16** Saaw-Mo 8.2 ‡‡ **21:23** Hes'ëem do Jesus hebëë bong do hyb n'aa, hajõk do tama metëek do hyb n'aa na-ãäj hë rawén eanh. Jesus hä he'aanh do sa kyy gó ta tii bä hes'ëem do rabehes'ëem. Ti hyb n'aa dooch ragenaag bä Jesus bad'oo doo.

—Jaa kyy gó mabad'oo hahÿ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj?†† —näk mä sa kyyh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ eanh bë hä ênh. Bë her'ood bä, tii bä ÿ baher'oot bë hä jaa ky gabuuj hahÿ ÿ moo wät doo, hahÿ ÿ bad'oo doo —näng mäh. ²⁵ —Jaa ky gabuuj Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hÿ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hē paah? —näng mäh.

Tii bä m' sa m'aa hēnh mä raky n'aa hajēew bong. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Hÿ pong jé hawät do kyy gó er noo bä, teanh da er hä tii bä: “Hēd n'aa paa ti bë ky nadaheeh ênh?”, näng da. ²⁶ Ajyy kyy gó er noo bä, hajök do kawaj'ään da tii bä er wē, hajök do hä m' P'op Hagä Do ky n'aa rod paa m' sa h'yyb Jowāw —näk mä sa kyyh sa m'aa hēnh raky n'aa hajēm bä.

²⁷ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hä:

—Dooch ää hapēē bä —ken'ooh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ na-ääj né hē dooh ÿ her'ood bä ky gabuuj näng do hä ÿÿ, tii da ÿ bad'oo doo —näng mä ta kyyh sa hä.

Ajyy pawóp hē taah näng do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ti m' Jesus eanh sa hä:

—Nyy d' bë hä hahÿ panyyg? —näng mäh. —Ti awät aj'yy pawóp hē taah näng doo. Ta see pé noo gó wah'ēeh hadoo do hä tamejüü sa joom uwa häd näng do mahang tamoo wät hyb n'aa ta ti noo gó. ²⁹ Ti wah'ēeh hadoo do ky hadoo: “Dooch. Dooch ÿ ahöm bä”, näng. Tii d' né paawä ta kyyh, nyyw hē ta h'yyb tabah'ÿÿt, ti tabahöm tamoo wät hyb n'aa. ³⁰ Tii bä ta gad'oo hadoo do wē sa yb bahöm. Tamejüü sa joom mahang tamoo wät hyb n'aa. Ti ta gad'oo hadoo do ky hadoo: “Ej. ÿ né ahöm”, näng. Tii d' né paawä ta kyyh, dooh tahöm bä.

³¹ Ti m' Jesus beanh:

—Ny hadoo do ky daheeh ta yb karēn doo? —näng mäh.

Ti m' raky gadoo:

—Pooj jé tamejüü doo —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Roma buuj hä kahepak do gahed'aak doo, ÿÿj hajök do sii hahÿÿh do na-ääj hē, bë pooj jé da rabajēē p'ēē da P'op Hagä Do bag'ääs doo hēnh. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo. ³² Ta tii d' ÿ wén edoo ta tii hä, Jowāw kajaa bä, nyy da baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó bë tametēeh hyb n'aa, dooh bë ky dahé bä ta hä. Roma buuj hä kahepak do gahed'aak doo, ÿÿj hajök do sii hahÿÿh do na-ääj hē, ti ti ky dah'eeh. Bë hapēē né paawä nyy da ti raky daheeh, dooh bë h'yy kawareem bä bë ky daheeh hyb n'aa paawä Jowāw metēek doo —näng mä Jesus kyyh P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahē n'aa sa hä, Judah buuj sa wahē n'aa sa hä na-ääj hē.

Joom näng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'üüm do panyyg n'aa hahÿÿh

³³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:§§

—Bë maa newē hahÿ panyyg seeh —näng mäh. —Hÿ hadoo aj'yy bejoom hōm uwa häd näng do ta joom. Tahedēē hōm. Ti tagagoos uwa bëeh hood tagatsi hyb n'aa. Ti tamoo wäd sooh p'op nu däk do joom hagä n'aa tyng. Tii b' tabahaēēj däk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hä. Ti ta danäh bahöm dawēē. ³⁴ P'eets hē joom ag wah'ēē däk bä kä, ta danäh mejüü ta sii moo heb'ook do wób ta kaser n'aa sa wē, tagadoo hyb n'aa paawä ta joom ag. ³⁵ Ti rakajaa bä kä, ta danäh mejüü do ta kaser n'aa rameso padēek. Ta mejüü do see rahewyh wät, ta see radaj'ēep, ta see radaj'ēep pä me ramakut do haj'aa. ³⁶ Tii bä ta karom wób joom danäh mejüü, pooj jé tamejüü do hawób bahānh. Ti hadoo né hē, tii d' né rabad'oo tii d' ênh sa hä. Rarahejäā né tii d' ênh. ³⁷ Tii bä, tagadēeg ub

§§ 21:33 Ta wē kamaj'īi do sa hä ti tabaher'oot.

tamejũu ta t'aah. “Tah ŷ raweh'eëh da”, näng mä ta h'yyb gó.

³⁸ —Tii bä ta t'aah ta kaser n'aa rabahapäh bä, raky hadoo: “Ta danäh t'aah hahÿÿh. Tii d' ta danä däg ta yb jawén buuj däg”, näk mäh. “Ti bä, ér dajëëb! Èr ado hõm ta ma pan'aa paah”, näk mä sa kyyh. ³⁹ Tii d' né kä, ramejõ hõm joom bahãnh, ti ranaboh jad kãn —näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabeh'ũum sa hã.

⁴⁰ Ti m' teanh sa hã:
—Nyy da joom danäh bad'oo sa hã takajaa bä? —näng mäh.

⁴¹ Ti m' raky gadoo:
—Tadej'ëep da ta kaser n'aa ky nes'aa doo. Dooh d' tat'yyd mehĩn bã sa hã. Tii bä, ta kaser n'aa wób hã tabahaëenh da ta joom, joom wah'ëe däk bã kä ta ag wób ta hã hanoo do sa hã —näk mäh.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:
—Dooh noo gó g'eeh bë ner'ood bã hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih doo? “Pä tób n'aa them'aa do raty n'aa ges'yyk doo, hÿÿ kä pä ta ba n'aa, mesoo n'aa däg.*** Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa né tii. Taw'ãäts hë ér hã tii”,††† näng kerih doo —näng mäh. ⁴³ —Ti hyb n'aa —näng mä Jesus —bë ŷ maher'oot hahÿÿh: P'op Hagä Do bag'ãäs do kado hõm da bë mahãnh. Kan'oo däk da ta wób sa hã, ta ag hadoo hanoo do sa hã.†††
⁴⁴ Sahõnh hë hahÿ pä hadoo do ty n'aa ges'yyk péh, rahoop da nesaa doo. Ji jó ta ti pä tadëe bã, sahõnh hë ji gawatsik —näng mä Jesus.

⁴⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Parisëw na-ãäj hë ramaa napäh bã panyyg gó Jesus metëek doo, rah'yy genäh mä Jesus pes'ããp mä panyyg ky n'aa gó sa hã. ⁴⁶ Ratyw n'aa esoos mä ramaso däk hyb n'aa m' Jesus. Ti hadoo né hë, e'ÿÿm mä hajõk do Jesus maa new'ëe do sa hã. Rawén

e'ÿÿm, P'op Hagä Do ky n'aa rod ti Jesus hajõk do sa hã.

22

Hÿ pong jé jãm haeh do hadoo panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus maher'oot mä sa hã. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

² —Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ãäs do ky n'aa —näng mäh. —Ti awät hëej bagã n'aa ta t'aah katëe do waa n'aa, ta tä n'aa tamoo wät doo. ³ Sahõnh hë ta waa n'aa ta tä n'aa tabahajaa bã, tamejũu ta karom wób rabahõm hyb n'aa pooj jé tatsyyd bong do rabats'yyt hyb n'aa. Ratsyyd né paawä, dooh rakarën bã rana bã.

⁴ —Tii bä ta karom pooj jé tamejũu do hawób bahãnh ramejõ kãn. Hahÿÿ d' ta kyyh sa hã: “Bë maher'ood ŷ atsyyd bong do sa hã, kaja toonh ta tä n'aa, ta waa n'aa. Bë maher'ood, masãh ŷ booj yb ajyy, booj yb tak'ëp hesynh do na-ãäj hë ŷ naboh jat jãm tä n'aa. Sahõnh hë takaja däk. Bë maher'ood ŷ ats'yyt do sa hã, tah ŷ katëe do jãm n'aa hënh rabana hyb n'aa”, näng häj n'aa bagã n'aa.

⁵ —Tii bä, rapanäg né paawä, dooh rah'yy kap'eed bã. Kats'yyt do paa ah'ũum ta s'ee hënh. Ta joom banäng hënh ta see bahõm, tamoo wät doo hënh ta see bahõm. ⁶ Kats'yyt do wób rameso padëek häj n'aa bagã n'aa karom, rarahejãã, ti radejëeb kãn. ⁷ Tii bä, tak'ëp hëej bagã n'aa kawaj'ããn kãn ta ti taky n'aa napäh bã. Tii b' tamejũu ta warahén sa wë. Ti ragawats'iik ta ti ji da hadoo do dahej'ëep doo. Ti ragatang sa panang paah.

⁸ —Ti taky hado kãn ta karom wób sa hã: “Kaja däg né paawä tah ŷ katëe do tä n'aa ta waa n'aa, pooj jé ŷ atsyyd wät doo, dooh ŷ gado wäd bã jãm

*** **21:42** Ta ky n'aa hë né hë Jesus her'oot. Jesus né ti pä hadoo doo. Judah buuj sa wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do na-ãäj, dooh rakarën bã Jesus, tób them'aa do ty n'aa ges'yyk do hadoo nanäng pä. Raty n'aa gesyyg né paawä, tak'ëp hyb n'aa jawyg däk Jesus, P'op Hagä Do an'oo bã. ††† **21:42** Saaw-Mo 118.22-23 ††† **21:43** P'op Hagä Do mejũu do ramoo boo had'yyt hë tahanäng pé m' ti ta ag hadoo rabanoo.

hēnh. Ta ti hedoo do dooh né hē ji atsydd bä. ⁹ Hÿÿ kä, bë ahôm panang tyw n'aa kajatsëk doo hēnh hajök do rabab'ëeh hēnh. Bë atsydd nä sahōnh hē bë aw'yyt doo", näng hēej bagā n'aa. ¹⁰ Tii bä ta karom rabahōm kån panang tyw n'aa me, ti rabats'yyt sahōnh hē ta tii bä raw'yyt doo. Baad habok do rats'yyt, baad nabok do na-ãj hē. Tii bä kä, gabad'ëe däk jām tób n'aa.

¹¹ —Tii bä kä, hēej bagā n'aa, jām noo gana do bajëe suun, rats'yyt do tabedëng hyb n'aa. Tii bä taba-hapäh aj'yy jām katëe do saroor n'aa nadadäk doo. ¹² Ti taky hadoo ta hã: "Najis ÿÿ", näng, "doo paawä ta tii da majëe suun bä manadadäk do hyb n'aa jām saroor n'aa", näng. Bag hēnh aj'yy maa new'ëp. Doo ta kyy péh. ¹³ Tii bä ta karom hã hēej bagā n'aa ky hadoo: "Bë moo maw'yyd däg, bë tsyym maw'yyd däg hahÿ aj'yy. Bë dawäts nä gadagyp doo hēnh. A'oot da tii bä. Sa tæg kamegëej däk da tii bä tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa", näng hēej bagā n'aa kyyh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hado kån:

—Hajōō né paawä P'op Hagä Do ats'yyt doo, pawóp its ta wób tasëew hōm doo* —näng mä Jesus kyyh.

Jesus rano n'aa maso paawä ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ti m' Pariséw rakata padëek raky n'aa her'oot hyb n'aa nyy da rabad'oo Jesus rano n'aa masoo ta her'oot do hyb n'aa. ¹⁶ Ti m' ramejüü mä Jesus wë sa ma matëg, Judah buuj sa wahë n'aa Eróts häd näng do karapee sii hē, ky ken'yym doo gó rake'aanh hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh Jesus hã:

—Ma matëg! —näk mäh. —Äã hapäh òm. Baad ub mabawät. Doo daap mamenä bä. Ehub né hē P'op

Hagä Do karën do hã mama metëek doo —näk mäh. —Doo mahyb n'aa p'eed bä ky n'aa etsëeh do hã, hyb n'aa jawyk do hã mama metëek bä. Doo maky n'aa ehÿÿd bä sa hyb n'aa ma metëek doo. ¹⁷ Ti hyb n'aa, —näk mäh —ää mamaher'ood nyy da a hã. Taw'ääts hē a hã ji epaag bä Roma buuj sa wahë hã rahepak doo, Sesa hã? Nyy d' a hã? Ji ep'aak g'eeh ta tii?† —näk mä sa kyyh.

¹⁸ Jesus hapäh mä sa h'yyb nesaa doo. Ti m' taky hadoo sa hã:

—J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bëeh! Héd n'aa tii da bë ke'aanh, këh ÿ hyb n'aa ÿ bë no n'aa maso paawä? —näng mäh. ¹⁹ —Bë metäh hã ÿÿ moweed ji mahepak doo —näng mäh.

Ti m' raban'oo däk ta hã moweed denaari häd näng doo. ²⁰ Ti m' tabeaanh sa hã:

—Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hã? —näng mäh.

²¹ Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hado kån sa hã:

—Bë an'oo Sesa hã ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bë an'oo P'op Hagä Do hã ta no n'aa hē —näng mäh.

²² Ti m' rahyb n'aa meuunh mä Jesus her'oot do ramaa napäh bä m'. Ti m' rabahōm kån mä ta mahānh.

Saduséw Jesus hã rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Ti m', ti noo gó né hē rakajaa Jesus wë Saduséw häd enäh doo, ta hã rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hã m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä. ²⁴ Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Ma matëg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees mejüü ër hã, aj'yy dajëb bä, ta ÿÿm teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hÿÿj mä gat'ëe däk tii,

* **22:14** Panyyg metëeh doo da né da, hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä. Judah buuj né hē ti pooj jé P'op Hagä Do ats'yyt do ta karapee rabahadoo hyb n'aa. Hajök sa wób dooh rakarën bä ragado bä Jesus. Judah buuj mahang pawóp its gadoo Jesus. Judah buuj nadoo do mahang, hajök gad'oo. † **22:17** Tii da rawén eanh, rakarën paawä Jesus her'oot do hã rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ta hã. "Doo ji epaag bä Sesa hã" taky hado bä paawä, Eróts karapee raky n'aa tapa paawä Jesus Roma buuj sa hã. "Ji ep'aak né hē" Jesus ky hado bä paawä, hajök do maa new'ëe doo, dooh ragenaag bä ta tii. Tii b' rakawaj'ään paawä ta wë. Hejoonh né hē ta hã reanh doo.

ta hÿÿj makû panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh. ²⁵ —Panyyg gó òm ãã maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'yy 6 ta hÿÿj ãã mahang habok do paah. Tagat'èè däk mä ta ÿÿm. Dooch m' teta nä bä, aj'yy dajëp. Ti hyb n'aa ta hÿÿj seeh, ta jawén näh, gat'èè däk mä ta hÿÿj makû ÿÿm paah. ²⁶ Ti na-ããj mä dajëp né tii d' ênh. Dooch m' reta nä bä tadajëp. Ti hadoo né m' ta wób ênh. Sahõnh hë m' raget'èè bok ta ti ÿÿnh. Sahõnh hë m' dooh reta nä bä radejëp. Tagadëëg ub ta gad'oo hadoo do kat'èè däk ta hä. Ti na-ããj hë dajëp. ²⁷ Tii kä m' ÿÿnh dajëb kân —näk mä Saduséw.

²⁸ Ti m' rabeaaj kân Jesus hä:

—Ji genyyh bä kä ênh, dejëp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do ÿÿm kä ta ti ÿÿnh ti noo gó kä? Sahõnh hë paa ta ti ta pat'uuk —näk mä sa kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooch bë h'yy genä bä baad hadoo do hä, P'op Hagä Do kyy kerih do bë nahapäh do hyb n'aa, P'op Hagä Do hejój bë nahapäh do hyb n'aa na-ããj hë —näng mäh. ³⁰ —Dejëp do ragenyyh bä kä, dooh ji kat'èè wäd bä. Ääs hÿ pongjé habong do kanetëë do hadoo da ji tii bä kä —näng mäh. ³¹ —Dejëp do genyyh doo kä, dooh bë ner'ood bä hahÿ bë hä P'op Hagä Do her'oot doo?† ³² “Abaraãm hagä ÿÿh, Isak hagä ÿÿh, Jakóh hagä ÿÿh.” Dooch, “Abaraãm makû hagä, Isak makû hagä, Jakóh makû hagä”,§ tanoo bä. Dejëp do hagä n'aa nado P'op Hagä Doo. Hedëp do sa hagä n'aa tii —näng mä Jesus kyyh.

³³ Ti m' hajök do ramaa napäh bä ta ti ta her'oot doo, rahyb n'aa meuunh mä tama metëëk do hä.

Tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk do pa-nyyg n'aa hahÿÿh

³⁴ Ti m', Pariséw raky n'aa napäh bä, dooh m' Saduséw sa kyy wät pé sa hä Jesus her'oot do hyb n'aa, séd

hä m' rakata padëëk nyy d' rabad'oo rahyb n'aa newëë hyb n'aa. ³⁵ Ti m' sa seeh, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do metyy mä Jesus teanh doo me. Hahÿÿ d' mä teanh doo:

³⁶ —Ma matëg —näng mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mahang, ny hadoo do tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk? —näng mäh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—“Taw'ääts hë tak'ëp bë kamahän Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, bë h'yy kaha'eeh doo. Taw'ääts hë tak'ëp bë h'yyb padäg ta hä. Taw'ääts hë bë h'yyb tym gó naa né hë bë kamahän ta hä.”** ³⁸ Ti né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk doo. Ti né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, tak'ëp ky n'aa jawyk do ta wób bahänh. ³⁹ Hahÿ ta ky n'aa jaw'yyk do seeh, ta ti hadoo né hë: “Makamahän a da hadoo doo, a hä makamahän doo da”†† —näng mäh. ⁴⁰ —Ji kamahän do hä tabana né hë sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod ra her'oot do paa na-ããj né hë —näng mä Jesus.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa pa-nyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Séd hä m' Pariséw rakataa nä bä, Jesus eanh sa hä:

⁴² —Nyy da bë hä Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? Jaa t'aah bë hä? —näng mäh.

—Dawi t'aah, Dawi panaa —näk mäh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Tii d' tado bä, h'ëed hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee hejój gó Dawi ber'oot noo gó, ta wahë n'aa tamaneëënh ti Kristo? Ti ÿ wén eanh, hahÿÿ d' paa Dawi kyyh:

⁴⁴ “Wahë ÿ n'aa hä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky hadoo:

‘Aso hup ÿÿ hënh,
si ÿ mabag'ääs hyb n'aa

† **22:31** Mosees hä né paawä P'op Hagä Do maher'oot do paa ta tii, sa hä na-ããj hë ta her'oot ta kyy kerih do raner'oot bä, ti hyb n'aa bë hä P'op Hagä Do her'oot doo, Jesus wén näng. § **22:32** Esodo 3.6

** **22:37** Dew-Teronom 6.5 †† **22:39** Rewitikos 19.18 †† **22:44** Saaw-Mo 110.1

a majiĩ ÿ nes'ëem bä kä.' ††

⁴⁵ Hÿÿ kä, “Wahë ÿ n'aa” Dawi maneëej bä ti Kristo, nyy da ti ta t'aah tabahadoo? —näng mä Jesus.

⁴⁶ Dooh m' sa kyy péh. Dooh m' reaaj boo bä kä ti bahãnh kä. H'yyb e'ÿÿm mä reaaj bä kä.

23

J'ooj madäk do ky ken'yym do Jesus nabuuj gedoo do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' hajök do sa hä, ta ma matëg hä na-ããj hë Jesus ky hadoo:

² —Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Pariséw na-ããj né hë rama metëek ky n'aa jawyk do ky n'aa ji hä. Ji ramaher'oot ta ky n'aa. ³ Ti hyb n'aa, taw'ããts hë bë ky daheeh sahõnh hë bë hä ramejũ doo. Ramejũ do bë ky dahé né paawä, rabad'oo doo da bë adoo manäh. Ta ti ÿ wén her'oot, dooh rama metëek doo da rabooh, ta see da rababok. Dooh né raky dahé bä ta wób hä ramejũ doo. ⁴ Tak'ëp ramejõ né paawä ji hä, P'op Hagä Do ji h'yyb en'yym hyb n'aa sa hä, tabad'op pé hë ji ramasa ramejũ doo ji bahajaa hyb n'aa.

⁵ —Ta wób raj'aa etsë hyb n'aa sa hä ti sahõnh hë rabahed'oo doo. Gaeh ran'oo bä P'op Hagä Do kyy kerih do bód hood* ji maboor hä, ji moo hä ji ahũũ däk doo, ta wób raba-hapäh hyb n'aa. Dawëet ran'oo bä ta tyd sa saroor noo hä ragasyyp doo.† Rakametëeh do hyb n'aa tii da rawén d'oo. ⁶ Ratsebé do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh do rabahetonh bä ratooj bä. Tób P'op Hagä Do pannyg rayd naherot doo bä ragen'aak ratooj bä hyb n'aa jewyk do raba-htonh bä. ⁷ Rakarën ji bedëng hajök

do mahang rabahesäm bä. Rakarën ji maneëenh “ãã ma matëg”.

⁸ —Bëeh, bë an'oo manä bë ramaneëenh sa “ma matëg”. Ta tii d' ÿ wén her'oot, jããm né hë sét ub bë Wahë N'aa. Bë tii, bë hÿÿj had'yyt hë. ⁹ “Ee” bë maneëej manä ta wób.‡ Jããm hë sét ub bë yb. Hÿ pong jé tabawät tii. ¹⁰ Bë an'oo manä sa h'yyb mahõm n'aa bë tii d' ramaneëej bä. Ta tii d' ÿ wén her'oot, sét hë bë h'yyb mahõm n'aa do hyb n'aa: Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. ¹¹ Bë mahang karën pé ta wób sa mahãnh ky n'aa etsëeh péh, taw'ããts hë sa karom hadoo da tii. ¹² Tii d' tawén d'oo, jé kaweh'ëeh doo, kadad'uu däk da P'op Hagä Do an'oo bä. Jé ta daaj hë kadaduu doo, kawehëe däk da tii, P'op Hagä Do an'oo bä.

¹³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do hä, Pariséw hä na-ããj hë Jesus ky hadoo:

—Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Bë gatsë hÿ pong jé hawät do bag'ããs doo, ta bag'ããs do karapee ta wób ranadoo hyb n'aa. Bëeh, dooh bë karën bä tabag'ããs do karapee bë do bä. Jé karën do hä bë gatsë sa mahãnh. [¹⁴ Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Pariséw. J'ooj madäk do bë h'yyb. Patug tema bong do sa wë hanäng do bë esok. Ti bap peej hadoo doo me bë ky n'aa etsëe, bë hä ta wób raj'aa etsë hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta bahãnh tak'ëp P'op Hagä Do rajãã da bëeh.]

¹⁵ —Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Pariséw. J'ooj madäk

* **23:5** Ta byy me Judah buuj ramoo bok paa ta hood t'aah sa maboor hä, sa moo s'ÿÿ hä na-ããj hë ramawyyt doo. Ta ti ta hood gó rabenãm P'op Hagä Do kyy kerih do bód. Tii d' rawén d'oo, raky n'aa ets'ëe bä, ramanabaan hyb n'aa P'op Hagä Do mejũ doo. Gaeh Pariséw rawén moo bok P'op Hagä Do kyy kerih do bód hood, sa daaj hë rakametëeh hyb n'aa. † **23:5** Sa saroor noo bä Judah buuj ragesyyp ta tyd jabaruut doo. Tii da né paa P'op Hagä Do mejũ rabad'oo, ta ky n'aa jaw'yyk do ramanabaan hyb n'aa. ‡ **23:9** Ta see pé noo gó ta wób ramaneëenh sa see “ee”, sa yb nadoo do hä. Tii d' rawén maneëenh raweh'ëeh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa Jesus wén her'oot ta tii. Jããm hë sét ub ji yb, P'op Hagä Doo, tak'ëp ji weh'ëeh doo.

do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Dawëe, jé pad'yyt hë bë ahôm, sét ub né paawä Judah buuj nadoo do bë h'yyb wareem do hyb n'aa, bë ma metëek do tagadoo hyb n'aa. Tii bä, bë karapee tabahado däk bä kä, tak'ëp nes'aa däg, bë nesaa do bahänh däg bë an'oo bä. Bë nemuun tabane-saa hënh tabahôm bë an'oo bä. §

16 —Baad nado bë hä, sa h'yyb mahôm n'aa ty temah do hadoo! Hahÿÿ da bë ky hetëg: “P'op Hagä Do tób n'aa hä ta see ky dëe bä, te hub né hë taky däng do tametëeh hyb n'aa, dooh ji gado bä ti ta tii. K'ääts tég gabarëeh do P'op Hagä Do tób n'aa yt hä hanäng do hä ji ky dëe bä kä, tii bä dooh tahaja bä ji ky kahÿÿd bä. Ji moo wät né hë ji ky däng doo”, näk bë kyyh. 17 H'yy gatamah doo, ty temah do hadoo na-ääj hë bëeh! P'op Hagä Do tób n'aa tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk k'ääts tég gabarëeh do ta gó hanäng do bahänh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do tób n'aa né hë tii, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk hanoo do hyb n'aa k'ääts tég gabarëeh doo. 18 Hahÿÿ d' bë kyyh seeh: “P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng hä ta see ky dëe bä, te hub né hë taky däng do tametëeh hyb n'aa, dooh ji gado bä ta tii. P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng jó kan'oo däk do hä ji ky dëe bä kä, tii b' dooh tahaja bä ji ky kahÿÿd bä ji ky däng doo. Ji moo wät né hë ji ky däng doo”, näk bë kyyh. 19 H'yy ganehot do né hë bëeh! P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk ta jó kanoo do bahänh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do hä ji ma ejuu do tyng hyb n'aa tsyt hë P'op Hagä Do wë takasëew däk ta jó kan'oo däk doo. 20 P'op Hagä Do hä ji ma ejuu do tyng hä ky däng doo, sahönh hë ta jó kan'oo däk do hä na-ääj hë taky däng. 21 P'op

Hagä Do tób n'aa hä ky däng doo, ta gó hanäng do hä, P'op Hagä Do hä na-ääj hë taky däng né hë tii. 22 Hÿ pong jé hä ky däng doo, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng hä taky däng tii. P'op Hagä Do hä, tabag'ääs do tyng jó hasooh do hä na-ääj hë taky däng né hë tii.

23 —Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Parisëw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Bë waa ty gamabuuj men-ta, anis, komino häd enäh do uuh sii hë né paawä bë banoo P'op Hagä Do matym n'aa, dooh paawä bë ky dahé bä tak'ëp ky n'aa jaw'yyk do P'op Hagä Do mejüü doo. Dooh baad hadoo do bë moo boo bä bë da hadoo do hä. Dooh bë t'yyd mehÿÿn bä bë da hadoo doo. Dooh baad had'yyt hë bë h'yy kae bä P'op Hagä Do hä, ÿ hanäng pé tii. Taw'ääts hë né paawä P'op Hagä Do hä bë banoo bë wë hanäng do uuh, taw'ääts hë dooh bë mabaan bä tak'ëp ky n'aa jaw'yyk do tamejüü doo. 24 Sa h'yyb mahôm n'aa ty temah do hadoo bëeh! Bë asõõ né paawä bë eëek doo, ta babo n'aats bë karëeb jëe mahänh, nepäh bë hä bë karëeb jëng kameer** —näng mäh.

25 —Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Parisëw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Ji waa hood ta gó hasus doo, ta jó ub ji hets'yyt do hadoo bëeh. Baad bë babok P'op Hagä Do matym gó ji ed'oo. J'ooj madäk doo me tii. T'õp, bë h'yyb gó, tak'ëp bë karën do jawén bë babok. Ta wób sa ma hä bë h'yyb pad'ëek. 26 H'yy ganehot do bë Parisëw. Taw'ääts hë paawä pooj jé ta gó bë benäm baad ub bë kanek. Tii bä

§ 23:15 Banessaa hënh sa karapee rabahôm ran'oo bä, dooh P'op Hagä Do karën do tado bä do hyb n'aa sa hä rama metëek doo. Sa daaj hë rahyb n'aa jaw'yyk do ti rama metëek do sa hä. ** 23:24 Parisëw rasõng paa sa waa reëek doo. Tii d' rawén d'oo, dooh rakarën bä rakarëeb jëe bä ta babo n'aats ji nawëh doo, “Bë awëe manäh” P'op Hagä Do mejüü do hyb n'aa. Ti sii hë ramatakä né paawä, dooh tagah'ood bä sa hä ramabaan tak'ëp ky n'aa jawyk do P'op Hagä Do mejüü doo. Ti hyb n'aa bë karëeb jëng kameer Jesus wén näng. Kanahën d'os do hä rahyb n'aa matakëe. Tak'ëp P'op Hagä Do karën do hä dooh rahyb n'aa matakä bä.

kä, sahõnh hē baad däg†† —näng mäh.

27 —Baad nado bē hā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetek doo. Baad nado bē hā Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bēeh! —näng mäh. —Kamag hood hawak doo me rahewyk do hadoo bēeh. J'ooj hē tabanäm. T'öp, ta gó, séd dó dajep do k'yy. Séd dó hasaats jeng doo. 28 Ti hadoo bēeh. J'ooj hē, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do bēeh, ji ed'oo. Bē h'yyb gó, j'ooj madäk do had'yyt hē bēeh. Heh'äät nado bē h'yyb. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bēeh —näng mäh.

29 —Baad nado bē hā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetek doo. Baad nado bē hā Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bēeh! —näng mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do sa kamag n'aa hood pä s'ëeb bē tema. Ta hetsó n'aa bē moo bok baad habok do makū sa kamag n'aa paa bakëe bä. 30 Hahÿÿ da bē kyyh, ta tii d' bē wén d'oo: “Äã wahë makū rababong noo gó äã aboo bä paawä, dooh paawä äã masaa bä äã wahë makū sa hā P'op Hagä Do ky n'aa rod dej'ëep doo”, näk bē kyyh. 31 Ta ti bē her'oot do hā bē hā hē bē ky n'aa katepaa. P'op Hagä Do ky n'aa rod dahej'ëep do sa panaa bēeh, bē nooh. Bē daaj hē bē kaher'oot ta ti ky n'aa hā. 32 Ti b' hāā éh. Bē hajaa nesaa doo, bē wahë makū du doo do paah!‡‡ —näng mäh.

33 —Aw'yy hadoo bēeh! Aw'yy taah né hē bēeh! Nyy da bē ed'oo bē ked'ëep tabanesaa doo hēnh bē P'op Hagä Do ky n'aa etyy do mahānh? 34 Taw'ääts hē bē maa newë hahÿÿh: Ý mejüü da bē mahang P'op Hagä Do ky n'aa rod. Ý mejüü da ajyy tak'ëp hajaa doo. Ý mejüü da P'op Hagä Do kyyh ma mehetek doo. Sa wób bē dej'ëep da, sa wób bē epëem da b'aa

kajatsëk do hā. Ý mejüü do wób bē hewyyh da tób P'op Hagä Do panyyg bē yd naherot do yt hā. Sa wób bē no n'aa masoo da badäk hahÿ haw'ääts hē. 35 Ti hyb n'aa bē hā kä P'op Hagä Do anoo da sahõnh hē baad habok do badäk hahÿÿ hā radej'ëep do paa sām baj. Abéw ranabooh noo gó du däk do né hē tii. Tii kä tagadëeg ub Sakarija, Berekija t'aah, radaj'ëep doo kä. Ti bē daj'ëep paa m' ji ma ejuu do tyng, P'op Hagä Do tób n'aa ganahaang gó. 36 Né hup ý né hē hahÿ ý her'oot doo: Bē hā kä, da hē habong do sa hā, P'op Hagä Do anoo da sahõnh hē radej'ëep do sām baj nesaa doo —näng mäh.

37 Ti m' taky hado kån:

—Jerusarēnh, Jerusarēnh! A babuuj ranaheb'ooh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Pä me ramahek'uut bē wë P'op Hagä Do mejüü doo, radejep hyb n'aa. Hajõõ nuu me ý karēn paawä ý bataa a babuuj nesaa do mahānh ý mo n'aa jesuu hyb n'aa sa hā, karaak ta taah ýÿn ta kég yt hā tata bēeh do mo n'aa me. Tii da ý badoo paawä sa hā, dooh tii d' rakarēn bä.

38 —Bē hegäa da Jerusarēnh buuj, P'op Hagä Do beréd hõm bē panang. P'op Hagä Do mak'yyts däk bē panang. 39 Hahÿ hyb n'aa ý wén her'oot ta tii: Dooh da ý bē hapëe wäd bä kä. Jääm né da p'aa hēnh ý bē bahapäh da bē h'yy kawareem bä, hahÿÿ da bē her'ood bä: “Ky n'aa kedeng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!”§§

24

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ti m' Jesus ratsyym kasok bä m' P'op Hagä Do tób n'aa bä naa, ta ma matëg rabana ta wë, ti m' rametëeh mä ta hā P'op Hagä Do tób n'aa. Anäm mä sa hā. 2 Ti m' Jesus ky hadoo:

†† 23:26 Kanek ky n'aa me Jesus ma metëek sa h'yyb ky n'aa. Taw'ääts hē pooj jé ji benäm t'öp ji h'yyb, tii bä sahõnh hē ji hā, ji moo wät doo, ji her'oot doo, baad däg na-ääj hē. Ti né hē tahanäng pé né ti kanek ky n'aa me teh'üüm doo. ‡‡ 23:32 Jesus h'yyb hapäh rakarēn do radaj'ëep. Ti hyb n'aa tii d' tawén her'oot sa hā. Takarēn paawä rah'yy kadaw'uuh rahyb n'aa newëe do hā. §§ 23:39 Saaw-Mo 118.26

—Bë hapäh sahõnh hë hahÿÿh? Dooh da hahÿ pä ta see jó haso wät pé da. Sahõnh hë da rabakud bëeh tüü. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

³ Ti m' waëë joom oriib banäng doo hënh Jesus rabahõm kån. Ta tii bä Jesus bahäng bä, sa m'aa hënh ta ma matëg rabana ta wë, ti m' raky n'aa eanh:

—Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu däk? H'ëed hado da õm kajaa do heen n'aa, badäk hahÿ bahëëj jëng do heen n'aa? —näk mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad bë matakä da bë rawanadii hyb n'aa. ⁵ Hajök da han'aa ji hä wad'ii doo. Hä t'ÿ gó rabana, sa nooh. “ÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, näk da sa kyyh. Hajök da rawedii. ⁶ Kaneb'oooh do ky n'aa bë ky n'aa napäh da. Ti hadoo né hë bë eÿÿm manäh. Ti awät né da ta ti he-doo doo. Ti hadoo né hë, dooh takaja nä bä badäk hahÿ bahëëj jëng doo. ⁷ Häj n'aa see babuuj rakaneb'oooh da häj n'aa see babuuj sa daheeh. Häj n'aa sa wahë n'aa, rah'yy kawereem da häj n'aa see sa wahë n'aa wë. Hajõng häj n'aa bä as'aah da. Hajõng häj n'aa bä k'ääts katajuus da. ⁸ Sahõnh hë tii, badäk hahÿ bahëëj jëng do du däk do metëë n'aa. Ajän pooj jé ta mahÿÿj ganyyh do hadoo da tii.

⁹ —Ti noo gó bë da rahaëënh bë majiï moo gó bë rarejäã, bë radej'ëep hyb n'aa. Tak'ëp da sahõnh hë häj n'aa buuj rakawajääñ da bë wë hëp ÿ n'aa. ¹⁰ Hajök da ti noo gó h'yy gejë hõm doo. Dooh hä ÿ rah'yy kae boo bä da. Ta ti hedoo doo, rahaëënh da sa da hadoo do sa majiï moo gó. Tak'ëp da rakawajääñ sa da hadoo do wë. ¹¹ Hajök da ti anäng ti noo gó daap men'yyh doo, “P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿÿh”, hanäk doo. Hajök da rawedii. ¹² Tak'ëp däg do hyb n'aa nesaa do ti noo gó, hajök dooh

rakamahän wäd bä sa da hadoo doo.

¹³ Ti hadoo né da, jé h'yy kanerét do hä ÿÿ, tadajëb bä kä, edëb had'yyt hë da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa.

¹⁴ Hahÿ ji P'op Hagä Do bag'ääs do panyyg hanäm doo, jé pad'yyt hë da rabaher'ood hõm, sahõnh hë badäk hahÿ hä habong do raky n'aa napäh hyb n'aa. Tii bä kä, badäk hahÿ bahëëj jëng do kaja kån da —näng mäh.

¹⁵⁻¹⁶ —Ti hyb n'aa, nanäng tak'ëp nasaa doo, P'op Hagä Do tób n'aa re-jää doo, P'op Hagä Do tób n'aa rahyb n'aa eréd hõm hanoo doo, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk doo bä tahëë däg bä bë hapëë bä, ta ky n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod Daniéw häd näng do erii wät do paa bë hapëë bä, taw'ääts hë Judah häj n'aa bä haj'eenh do rakejën hõm da waëë banäng hënh. (Bë hyb n'aa matakä Daniéw erii wät do hä.) ¹⁷ Ta ti bë bahapäh bä, taw'ääts hë jajé p'op tób gadäk do jó hasooh péh, nayyw hë da takejën hõm, dooh da pooj jé tób gó tehëen péh. ¹⁸ Ti hadoo né da ta joom hood hënh hawät doo. Taw'ääts hë dooh da tajëë bä ta hatsë tabehëen hyb n'aa paawä —näng mäh. ¹⁹ —Tak'ëp tanesaa het'aah doo, sa taah nebiï do sa hä kä ti noo gó kä!* —näng mäh. ²⁰ —Taw'ääts hë bë ky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do hä, bë kejën hõm do tabahahëem noo gó, tak'ëp naëng badoos noo gó tanadoo hyb n'aa, Saab hä tanadoo hyb n'aa na-ääj hë.† ²¹ Tak'ëp né da ji bahoop ti noo gó. Badäk hahÿ du däk noo gó naa, dooh nä paa ti hadoo pé tak'ëp rabahoop. Ti jawén kä dooh ti tahado wäd bä kä. Ti hyb n'aa da taw'ääts hë bë ky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do hä, tabahahëem noo gó, Saab noo gó ta ti tanadoo hyb n'aa, ÿ wén näng. ²² P'op Hagä Do bód gakog hõm da nanäng ji ahoop doo. Tii d' tanado bä paawä, dooh paawä hedëp péh. Ta

* **24:19** Tak'ëp tawén nesaa ti noo gó sa hä, dooh tahaja rawaj'aa bä do hyb n'aa. † **24:20** Saab noo gó P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tan'oo bä dawëë Judah buuj raboo bä. Ti hyb n'aa Saab tado bä paawä rakejën hõm doo, dooh paawä rahaja bä dawëë rakejën hõm bä.

wë tasëew hõm do sa hyb n'aa tawén bód gagog hõm ti noo gó rahoop doo —näng mäh. ²³ —Ti noo gó, “Wät hahÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, “Jajé tahawät”, ranoo bä, bë ky dahé manä da raheer'oot doo. ²⁴ Ta ti ÿ wén her'oot, ti abok da hajök “ÿ Kristo” ken'ooh do hyb n'aa. Ti abok né da “P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿÿh” ken'ooh doo, noo kanesa doo. Tak'öp hadoo do ta heen n'aa rametëeh da, rapehuunh da, ta wë P'op Hagä Do asëew hõm do sii hë rawedii hyb n'aa paawä. ²⁵ Bë hyb n'aa matakä! Ta pooj jé ÿ baher'ood däk bë hä.

²⁶ —Ta wób daap bë rapanäg bä, “Tabanawäng bä tabawät”, ranoo bä, bë ahõm manä t'ii hënh. “Gëet nanäng, tób gawakõ gó”, ranoo bä, bë ky dahé manäh. ²⁷ Hawyp do wë hä naa jé pad'yyt hë ji hapäh do hadoo da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa doo. Sahõnh hë da rabahapäh ÿ kajaa doo. ²⁸ Wyt ta maab hë da ÿ kajaa doo, dajöp do bajat bä wyt ta maab hë hadoo doo, kuruj-du ta tii bä rakataa do hyb n'aa —näng mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Ti noo gó tak'öp rabahoop do jawén paa bä né hë, nayyw hë, papÿÿj da badagyb däk. Kamarab da, dooh ta bag nyy wäd bä. Sagõõh wë hä naa kejak da. Wë hä habong do ta bag keh'ÿÿt da jé pad'yyt hë, ta see hedo hõm da P'op Hagä Do an'oo bä.† ³⁰ Ti noo gó kä da sahõnh hë rabahapäh da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kaja hyng do metëe n'aa wë puh mahang. Tii bä rah'yy ketón bong da sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong doo. Rahapäh da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ÿ bahyng bä wë puh mahang, P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'öp gabarëeh do hadoo doo gó. ³¹ Ti noo gó ÿ mejüü da äs ÿÿ,

torõm-bet häd näng do tak'öp ragame-hÿÿh hyb n'aa, ta naej n'aa. Tii bä da rabataa jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ hä habong do ÿ asëew hõm doo —näng mä Jesus.

³² Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bë hyb n'aa matakä joom wiigo häd näng do ky n'aa hä —näng mäh. —Wiigo tëeg tadu doo bä tagajewäng doo, bë hapäh tabanyyw edaa däk.§ ³³ Ti hadoo né da, sahõnh hë ta ti bë ÿ maher'ood wät do kaja däk bä bë bahapäh bä, edaa däk ÿ kajaa do bë bahapäh da. ³⁴ Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Da hë habong do rahapäh nä da sahõnh hë** ÿ her'ood wät do bawäd kän. ³⁵ Badäk hahÿÿh, wë na-ääj da, ahëej jëe né paawä, këh ÿÿ da dooh tahëej bä.

³⁶ Ti m' ahõm nä Jesus her'oot doo:

—Dooh d' hapäh pé ny noo gó ta ti bawät. Ääs, hÿ pong jé habok do dooh rahapëe bä. ÿÿh, P'op Hagä Do T'aah, na-ääj hë dooh ÿ hapëe bä. Jääm né hë Ee hapäh. ³⁷ P'ooj ub, Nowéh häd näng do hawät noo gó habong doo da né hë da rababok da, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. ³⁸ Sahõnh hë tabag'yyp do pooj jé, h'yy kanap'eed gó rababok. Ratsebé do waa n'aa rawa, ratsebé do waa n'aa reëek. Rakehet'ëe doo da raketëe. Dooh rahyb n'aa peet péh. Tii d' né rabad'oo marakate gó Nowéh rabajëe p'ëe bä kä. ³⁹ Dooh rahapëe bä sa pooj jé hawät doo, hag'yyp do kaja kän. Ti m' hag'yyp do kaja kän, dejëb kän sahõnh hë. Ti hadoo da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. ⁴⁰ Ti noo gó, pawóp hë hedoo pé ajyy gëew gó moo bok doo, sa see da ÿ mahüüm si ÿÿ, ta see da keréd hõm. ⁴¹ Pawóp hë hedoo pé ÿÿj tiriig ramoo bok doo, sa see da ÿ mahüüm si ÿÿ, ta see da ÿ eréd gëet.††

† **24:29** Isajas kyy gó Jesus beh'üüm ta ti taheer'oot doo. Isajas 13.10, 34.4 hä takerii däk ta ti ky n'aa.

§ **24:32** Tagajewäng doo, tabanyyw heen n'aa. ** **24:34** Sahõnh hë Jerusarënh ky n'aa sa hä Jesus maher'ood wät do né hë tii, ti noo gó habong do rahapäh doo. Dooh badäk hahÿ bahëej jëng do tado bä rahapäh doo. †† **24:41** Ta wób ta sii tamahüüm, ta wób ti ha'yym tahanäng pé tii. Dooh jääm hë pawóp hë tado bä ti taw'yyt doo. Baad gada do ti tamahüüm, h'yy kanapeet doo, ta hä h'yy kana'eeh do ti ha'yym.

42 —Ti hyb n'aa baad bë hyb n'aa matakä da, baad bë gadaa. Dooh bë hapëë bä ny noo gó Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, bë h'yy kaha'eeh do kajaa. 43 Bë hyb n'aa newë hahÿ panyyg gó bë ÿ maher'oot doo: Tób danäh hapëë bä paawä nyy b' akëë atsëm hets'ëek do kajaa, baad paawä tamatakëë, baad paawä tagada. Dooh paawä tan'oo bä hets'ëek do ta tób tanoo eë nä bä. 44 Ti hadoo bë hä. Taw'ääts hë baad bë hyb n'aa matakä, baad bë gadaa ta pooj jé. Ta ti ÿ wén her'oot, bë ganadaa bä Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa da p'aa hënh —näng mäh.

45 —Ti hyb n'aa, jaa bë mahang ta kaser n'aa baad had'yyt hë ta kariw n'aa mejüü do moo wät do hadoo? Jaa bë mahang ta kaser n'aa h'yy ganäng do hadoo doo, ta hä ta kariw n'aa hanoo do ta wób tabahag'ääs hyb n'aa, ta äh had'yyt hë baad ta wób sa waa tabetsëeh hyb n'aa sa hä, ta s'ee hënh ta kariw n'aa awäd nuuj jé? 46 Taw'ääts hë ta kaser n'aa hä, ta kariw n'aa awyyd bä tamejüü do hä moo wät doo, ta kariw n'aa matëeh bä. 47 Ta kariw n'aa weh'ëeh da ta ti hadoo doo. Sahõnh hë tahaëënh ta hä ta ma, ta ma hagã n'aa tabahado däk hyb n'aa kä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. 48 Hÿÿ kä, baad ta kaser n'aa moo nawäd bä paawä, ta h'yyb gó taky hado bä: “Dooh nyyw hë kariw ÿ n'aa kaja bä”, tanoo bä, 49 karom wób tahewyh had'yyt bä kä, tadu do bä jarakë he'ëek do sii tawa bä, teëg bä, 50 ti taganada bä né kä ta kariw n'aa kajaa da. Tahyb n'aa napeet bä kä takajaa. 51 Tii bä tak'ëp da ta kariw n'aa rejã kã da. Tanoo da ta kaser n'aa paa ahoop j'ooj madäk doo me, ky ken'yym doo gó habok do nesaa do rabahoop doo da. A'oot da tii bä. Sa tëg kamegëej däk da tii bä tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa —näng mä Jesus takajaa do pooj jé ky n'aa hä.

25

Maruus sa bag yt hä gad'aa do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do matëeh noo gó: Atsëm ji moo sahõnh hë maruus rabahõm sa najiis patug pan'aa hä rakataa hyb n'aa ta ÿÿm pan'aa tabehëen hënh. Sa moo gó sa bag rapatsëe. 2 Sa wób, ji ma poo oow péh, h'yy gatamah. Ta wób h'yy genäh. 3 H'yy gatamah doo, sa bag ramahüüm né paawä, dooh m' ramahüüm ta syyj sa bag waa. 4 H'yy genäh do ti ramahüüm sa bag waa. 5 Tii bä, nyyw hë sa najiis patug pan'aa kanajaa do hyb n'aa, ji moo sahõnh hë hadoo do raty jewyk, tii b' rabaã jëk.

6 —Tii bä atsëm ub rë tanyy naëënh: “Wät ta ti ta patug pan'aa!”, näng. “B'ëep, bë gado!”, näng ta kyyh.

7 —Tii bä maruus raty gewëej padëek. Ti raty enäm sa bag hõ n'aa. 8 Ti h'yy gatamah do raky hadoo h'yy genäh do sa hä: “Na bë bag waa uuh. P'eets hë tabahãnh äã bag waa”, näk.

9 —“Dooh”, näk ta wób, “ää bag waa uuh äã an'oo bä bë hä, dooh da tahaja bä tii bä”, näk. “Bë ahõm nä ji bag waa rabahesãm hënh ta waa bë betsëe hyb n'aa” —näk.

10 —Ti rabahõm nuuj jé sa bag waa hets'ëe doo, takajaa sa najiis patug pan'aa. Tii bä maruus baad gad'aa do rabahõm kã da ta sii. Ket'ëe do jãm hënh rabahõm ta sii. Tii bä noo gatsëe däk jãm tób n'aa.

11 —Ta jawén rakaja kã hets'ëe doo. “Äã wahë n'aa, manoo gasëets tób äã bajëe p'ëe hyb n'aa”, näk.

12 —Tii bä jãm noo gana do ky gadoo: “Né hup ÿ né hë tii, dooh bë ÿ hapëë bä”, näng jãm noo gana doo —näng mä Jesus panyyg gó teh'üüm doo.

13 Ti m' Jesus ky hado kã:

—Ti hyb n'aa, baad bë gadaa ta pooj jé, bë nahapäh do hyb n'aa ny noo gó ÿ matëeh. Dooh bë hapëë bä

nyy b' akëë ÿ kajaa —näng mä Jesus kyyh.

Dajëër karom sa hä aj'yy ets'ëë hõm do rabahag'ããs hyb n'aa panyyg n'aa hahÿh

¹⁴ Tii m' Jesus ky hadoo ënh:

—Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo na-ããj hë hÿ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa noo gó. Aj'yy dawëë tabahõm do pooj jé ta dajëër ta karom hä tets'ëë hõm do rabahag'ããs hyb n'aa ta s'ee hënh tawäd nuuj jé hadoo tii. Tabahõm do pooj jé, aj'yy naëenh ta karom ta wë. ¹⁵ Ta see hä tabanoo ji ma poo oow pé ta hood moweed k'ãäts tég gabarëëh do s'ëëb. Ta see hä tabanoo pawóp hë ta hood, ta see hä sét hë. Rahajaa do pénh ramoo bok doo, tets'ëë däk sa hä. Ti tabahõm kån dawëë. ¹⁶ Tii bä nyyw hë ji ma poo oow pé gadoo do du do kån ta tii me tamoo wät doo, dajëër kah'üüm hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ji ma poo oow pé jó tagadoo ji ma poo oow pé wób. ¹⁷ Tii d' né hë pawóp hë dajëër hood gadoo do bad'oo. Pawóp hë hadoo do jó tagadoo pawóp hë ta wób. ¹⁸ Tii d' nado sét gadoo doo. Ta kariw n'aa dajëër tagadoo do jawén paa bä tabahõm, ti tadakä jëng ta dajëër. Séd debaa hë tabado nyyh ta kariw n'aa matëëh bä kä.

¹⁹ —Tii bä hajõõ ta baab jawén paa bä sa kariw n'aa kaja kån. Tii b' tanaëenh ta wë ta karom dajëër tahanoo do paah, tabahapäh hyb n'aa nyy da rabad'oo ti dajëër kä. ²⁰ Ji ma poo oow pé dajëër hood gadoo do ky hadoo ta hä: “Kariw ÿ n'aa”, näng, “ji ma poo oow pé ta hood man'oo däk hä ÿÿ, ta tii me ÿ moo wät hyb n'aa”, näng. “Mahegãã. Ta jó ÿ gado däk ji ma poo oow pé ta hood wób gedë hõm doo”, näng.

²¹ —Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Taw'ãäts hë mamoo wät doo. Karom baad hadoo do õm. Baad had'yyt hë maban'yyh a hä ji anoo doo”, näng.

“Kanhën d'os hë né paawä, baad maban'yyh. Ti hyb n'aa ti bahãnh ÿ anoo a hä hÿÿ kä mabag'ããs hyb n'aa kä. B'ëëp, tsebee si ÿÿ”, näng ta kariw n'aa kyyh.

²² —Tii bä pawóp hë dajëër hood gadoo do ky hadoo: “Kariw ÿ n'aa”, näng, “pawóp hë ta hood man'oo däk hä ÿÿ, ta tii me ÿ moo wät hyb n'aa”, näng. “Mahegãã. Ta jó ÿ gado däk pawóp hë ta hood wób gedë hõm doo”, näng.

²³ —Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Taw'ãäts hë mamoo wät doo. Karom baad hadoo do õm. Baad had'yyt hë maban'yyh a hä ji anoo doo”, näng. “Kanhën d'os hë né paawä, baad maban'yyh. Ti hyb n'aa ti bahãnh ÿ anoo a hä hÿÿ kä mabag'ããs hyb n'aa kä. B'ëëp, tsebee si ÿÿh”, näng ta kariw n'aa kyyh.

²⁴ —Ti ta karom seeh, sét dajëër hood gad'ëë däk do gadoo do tabana, ti taky hadoo: “Kariw ÿ n'aa”, näng, “tak'ëp mamejüü ji hä, hëp ÿÿ. Manu gekãã joom ag manejoom doo. Joom ag manejoom do mataa. ²⁵ Ti hyb n'aa õm ÿ jeÿÿm”, näng. “Tii bä k'ãäts gó ÿ jeh'aa këë a dajëër”, näng. “Hÿÿh, a dajëër hä ÿ manoo do paah”, näng.

²⁶ —Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Karom nesaa do õm! Moo nahüüj õm!”, näng. “Mahapäh mä a nooh, joom ag ÿ nejoom do ÿ nu gekãã, näng a kyyh. Joom ag ÿ nejoom do ÿ bataa, näng a kyyh”, näng. ²⁷ “Hëd n'aa dajëër manan'oo däk dajëër me moo heb'ooh do sa hä? Tii bä kä, ÿ kajaa bä kä, ta bahãnh ÿ gadoo paawä dajër ÿÿ”, näng ta kariw n'aa ta hä.

²⁸ —Ti sa kariw n'aa ky hadoo: “Bë ado hõm sét hadoo do ta wë hanäng doo. Bë an'oo ji moo sahõnh hë wë näng do hä”, näng. ²⁹ “Jé wë näng do hä, ti bahãnh takan'oo däk ta hä. Hajõng da anäng ta wë.* Kanhën d'os hë wë näng doo, kanhën d'os do ta wë hanäng do kado hõm da ta mahãnh”, näng. ³⁰ “Bë dawäts nä ta w'oo hä gadagyp doo hënh karom

* **25:29** Baad taban'yyh do hyb n'aa tii.

nahũũnh doo. A'oot da tii bã. Sa tæg kamegëej däk da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa", näng sa kariw n'aa kyyh —näng mä Jesus panyyg gó teh'ũũm doo.

Sahõnh hẽ badäk hahỹỹ hã habong do ky n'aa kety däk do ky n'aa hahỹỹh

³¹ Tii m' Jesus ky hadoo ênh:

—Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ta kabaj'aa doo gó, ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó sahõnh hẽ ããs sa daheeh tabahyng bã kä, sa wahë wahë tyng n'aa jó, tsyt hẽ kasëew däk do tyng n'aa jó tabasoooh da. ³² Tii bã sahõnh hẽ badäk hahỹỹ hã habong do rakata padëek da ta wë tan'oo bã. Tii bã tsyt hẽ tabasëew hõm da sa mahang, b'ée hagã n'aa tsyt hẽ tabasëm doo da b'ée kabara mahãnh. ³³ Hub hënh tabasëew hõm da b'ée, s'ỹỹ hënh da kabara. ³⁴ Tii bã ta bagã n'aa ky hadoo da ta hub hadäk hënh hab'ëeh do sa hã: "B'ëep bëeh, Ee ky n'aa edëng doo. Bë gado badäk hahỹ tadu dahäng noo gó naa bë hyb n'aa tenyyw hõm doo, ta bag'ããs doo. ³⁵ Bë ỹ wén ts'yyt, ỹ paa asaah, wa ỹ paa bë anoo hã ỹỹ. Ỹ paa hoo kaanh, bë anoo paa naëng ỹỹ. Ta s'ee hënh naa paa ỹỹh, bë gadoo paa ỹ bë tób bã. ³⁶ Ỹ paa saroor tamaah, bë anoo paa saror ỹỹ. Ỹ paa nahëe näng, bë heg'ããs paa ỹỹh. Ragadahew'ëes doo gó paa ỹ bagëet, ỹ paa bë hehëen", näng da ta kyyh sa hã.

³⁷ —Tii bã baad habok do reaanh da ta hã: "Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ny noo gó ãã bahapäh mabasaah doo, ny noo gó a waa ãã banoo? Ny noo gó mahoo kaanh, a naëng ãã banoo?

³⁸ Ny noo gó ta s'ee hënh naa òm ãã bahapäh, òm ãã gadoo? Ny noo gó òm saroor tamaah, òm ãã saroor noo?

³⁹ Ny noo gó òm ãã bahapäh manahëe näng doo, radawäts gëet do òm? Ny noo gó òm ãã bahehëen?", nök da baad habok do sa kyyh.

⁴⁰ —Tii bã ta bagã n'aa ky hadoo da hahỹỹ da: "Baad bë ỹ maher'oot hahỹỹh: Sahõnh hẽ hãj ỹ hedoo do hã, hã ỹ h'yy ka'eeh do hã bë bad'oo do paah, rahyb n'aa sekog its né paawä,

hã ỹ né hẽ ti tii d' bë bad'oo doo. Né hup ỹ né hẽ ta ti ỹ her'oot doo", näng da ta bagã n'aa baad habok do sa hã.

⁴¹ —Tii bã ta s'ỹỹ hënh hab'ëeh do sa hã taky hadoo da: "Bëeh, ky n'aa kawas'ee bong doo, bë ahõm mahãnh ỹỹ tëeg hõo nadëek doo hënh, Dijab, ããs nesaa do Dijab karom sa daheeh sa hyb n'aa P'op Hagã Do benyyw däk doo hënh. ⁴² T'ĩĩ hënh bë wén hõm, ỹ né asaah paah, dooh paa wa ỹ bë an'oo bã. Ỹ paa hoo kaanh, dooh paa naëng ỹ bë an'oo bã. ⁴³ Ta s'ee hënh naa paa ỹỹh, dooh paa ỹ bë gado bã bë tób bã. Ỹ paa saroor tamaah, dooh paa saror ỹ bë an'oo bã. Ỹ paa nahëe näng, ragadahew'ëes doo gó paa ỹ bagëet, dooh paa ỹ bë hegãã bã", näng da ta kyyh.

⁴⁴ —Tii bã kä, ti na-ããj da reaanh da. Hahỹỹ da da sa kyyh: "Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ny noo gó paa òm ãã bahapäh mabasaah doo, mahoo kaanh doo, ta s'ee hënh naa do òm, saroor tamah do òm, manahëe näng doo, ragadahew'ëes doo gó mabagëet doo? Ny noo gó òm ãã manasa?", nök da sa kyyh.

⁴⁵ Tii d' taky hadoo: "Baad bë ỹ maher'oot hahỹỹh: Hahỹ hyb n'aa sakog its do see hã bë manasa doo, ỹ né hẽ ti bë manasa. Né hup ỹ né hẽ ta ti ỹ her'oot doo", näng da ta bagã n'aa baad nabok do sa hã.

⁴⁶ —Tii bã, ah'ũũm da rahoop do had'yyt doo hënh. Baad habok doo, dooh t'ĩĩ hënh rahõm bã. Hỹ pong jé ji edëb had'yyt do ragadoo tii hã —näng mä Jesus.

26

Ratyw n'aa esoos do nyy da radaj'ëep Jesus panyyg n'aa hahỹỹh

¹ Tii m' Jesus bahajaa bã sahõnh hẽ ta ti ta her'oot doo, taky hadoo mä ta ma matæg sa hã:

² —Bë hapäh, edaa däk Pas-kowa. Pawóp nä ta ãh. Ti noo gó Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ran'oo däk da ta majiĩ sa moo gó b'aa kajatsëk

do hä takepëem däk hyb n'aa —näng mäh.

³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ääj mä séd hä m' rakata padëek P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do tób bä. Kajapas mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do häd. ⁴ Ti m' ratyw n'aa esoos mä Jesus ramoo maso hõm hyb n'aa ta wób raky n'aa nanapäh bä m', radaj'ëep hyb n'aa kä m'. ⁵ Rakaner'oot bä m' raky hadoo:

—Doooh da ër dajëeb bä Pas-kowa noo gó, hajök do ër wë rah'yy kawereem mahänh —näk mäh.

Buu benyym do yñnh ahoog wät do Jesus nuu gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁶ Ti m' panang Betanija häd näng doo bä m', Simaw saraa hä däk do paa tób bä, ⁷ sa waa tyng hä m' Jesus basoooh bä m', ana mä ta wë yñnh. Buu benyym do hood mä ta moo gó m' tabadäk. Pä s'ëeb mä ta hood. Tak'ëp mä taky n'aa gebah ta ti gó hanäng do buu benyym doo. Ti m' Jesus nuu gó m' tabahah'ook.

⁸ Doooh m' Jesus ma matëg ragenaag bä ta ti tabad'oo doo.

—Hëd n'aa tarejäã tii? —näk mäh.

⁹ —Taw'ääts hë paawä takes'ëem. Tak'ëp paawä ji ky n'aa geb'aah. Ta sãm ji an'oo paawä kas'oot do sa hä —näk mäh.

¹⁰ Jesus maa napäh bä sa kyyh, taky hadoo:

—Bë hajëew manä hahÿ yñnh! Tak'ëp baad hadoo do tamoo wäd wät hä yñ. ¹¹ Kas'oot do aboo had'yyt hë bë mahang. Yñ ti hÿÿh, dooh bë mahang had'yyt hë y awäd wäd bä. ¹² Yñ radakä jëng noo gó buu benäw n'aa tii d' nuh yñ gó tah'ook doo. ¹³ Né hup yñ né hë hahÿ y her'oot doo: Jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ hä P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm do rabaher'ood hõm bä, raheer'oot da na-ääj hë hä y tamoo wäd wät do ky n'aa, ji hyb n'aa esee hyb n'aa ta hä —näng mäh.

Judas taky n'aa enooh Jesus tahaëenh do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' 12 hedoo do Jesus ma matëg seeh, Judas Ikarijot häd näng do bahõm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa wë. ¹⁵ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Nyy hë ta sãm bë anoo da hä yñ, Jesus y haëej bä bë hä? —näng mäh.

Ti m' ranoo ta hä 30 moweed k'ääts tëg hawak do s'ëeb ta sãm. ¹⁶ Ti m', ti noo gó naa Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kån tabahaëenh hyb n'aa kä sa hä.

Jesus ta ma matëg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawëh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' pãw makuj n'aa tamah do rataheb'ëes do du däk noo gó m', Jesus ma matëg rabana ta wë, ti m' rabeaanh ta hä:

—Nyy bä makarën äã benäm Pas-kowa tä n'aa, matab'ëes hyb n'aa? —näk mäh.

¹⁸ Ti m' taky hadoo:

—Bë ahõm nä panang hënh, aj'yy tób hënh. Hahÿÿ da da bë maher'ood ta hä: “Hahÿÿ da äã ma matëg kyyh a hä, ‘Kaja däk yñ hajaa do noo gó yñ jawén hyng doo. A tób hënh da yñ tab'ëes Pas-kowa tä n'aa ma matëk yñ sa daheeh’”, näk da bë kyyh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

¹⁹ Jesus mejüü doo da né hë m' ta ma matëg rabad'oo. Ti m' ramoo boo kån tii bä kä Pas-kowa tä n'aa kä.

²⁰ Papÿÿj badëe hyng bä kä, Jesus bahyy sooh mä 12 hedoo do sii hë sa waa tyng pa. ²¹ Sa tä rabawëh bä kä m' taky hadoo sa hä:

—Bë see yñ tahaëenh da majiï moo gó. Né hup yñ né hë ta ti yñ her'oot doo —näng Jesus sa hä.

²² Ti m' rah'yy ketón bong. Ti m' sét ken'yyh mä raky hadoo:

—Hä yñ, dooh yñ tado bä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! —näk mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë see né da. Nemon yñ hehoots wät do pãw, ti né da yñ haëenh doo —näng mäh. ²⁴ —Yñh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, yñ da dajëp P'op

Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né hē —näng mäh. —Ti hadoo né hē, baad nado da aj'yy hã, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do majũ moo gó han'oo däk do hã! Taw'ãäts hē paawä ta ti aj'yy hã tanenyyts bä paawä! —näng mä Jesus kyyh.

²⁵ Ti m' Judas, Jesus haëej däk do pan'aa, ky hadoo ta hã:

—Hã ÿÿ, dooh ÿ tado bä ma matëg! —näng mäh.

Ti m' Jesus ky gadoo:

—A daaj hē ti makaher'ood däk —näng mäh.

²⁶ Ti m' rabawëh bä, Jesus bado däk päw, ti m' P'op Hagä Do hã taky hadoo:

—Taw'ãäts hē òm, Ee. Man'oo däk päw äã hã —näng mäh.

Ti m' taganabäh däk päw, tan'oo däk mä ta ma matëg sa hã. Ti m' taky hadoo:

—Bë gado däg, bë awa. Hup ÿ heen n'aa hahÿÿh —näng mäh.

²⁷ Ti m' Jesus bado däk uwa bëeh hood, ti m' P'op Hagä Do hã ta ky hadoo:

—Taw'ãäts hē òm, Ee. Man'oo däk uwa bëeh äã hã —näng mäh.

Ti m' tan'oo däk mä sa hã, ti m' taky hadoo:

—Bë sahõnh hē, bë eëg ta uuh —näng mäh. ²⁸ —Majyw ÿÿ ÿ anoo do ÿ dajëp noo gó heen n'aa hahÿÿh. Papuuj sahõnh hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kä. Hÿ jawén majyw ÿ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagä Do ky däng. Hajök do sa hyb n'aa takan'oo däk majyw ÿÿ, ÿ dajëp noo gó, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do kawug hõm hyb n'aa —näng mäh. ²⁹ —Hahÿÿ d' bë ÿ maher'oot: Hÿ jawén dooh ÿ eëg wäd bä hahÿ uwa s'ëëb. Jããm hē p'aa hēnh papuuj däg ÿ eëëk da bë sii Ee bag'ãäs doo bä —näng mäh.

³⁰ Ti m' Saaw-Mo hã hanäng do see me P'op Hagä Do rama ejäm do jawén paa bä m', rabahõm kãn waëë joom oriib häd näng do banäng hēnh.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Badah, atsëm, hã ÿ rabad'oo do bë bahapäh bä, bë sahõnh hē da ÿ bë beréd hõm —näng mäh. —Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih do hã ti ky n'aa: “B'ée hagä ÿ daj'ëëp da. Tii bä da jé pad'yyt hē b'ée rabehtëüm bong”* —näng mäh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Ta tii d' né paawä da hã ÿÿ, ÿ ganä wät jawén paa bä da, bë pooj jé da ÿ bahõm Garirej hēnh —näng mäh.

³³ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hē òm reréd hõm bä, a wë ramoo bok do rabahapäh bä, ÿ ti dooh noo gó òm ÿ eréd bä —näng mä Peed.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Badah né hē, atsëm, karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me da ÿ maky n'aa jejën da. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus Peed hã.

³⁵ Ti m' Peed ky kah'üüm mä ta hã:

—Dooh! —näng mäh. —ÿ radajëëb bä na-ãäj hē a sii, dooh noo gó da òm ÿ hyb n'aa eréd bä! —näng mäh.

Ti ky hedoo né hē m' Jesus ma matëg wób.

Getsemani bä Jesus ky n'aa ketsëë do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti m' ta ma matëg daheeh Jesus bahõm joom banäng hēnh Getsemani häd näng doo hēnh. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Babä bë ayyw dó jajé ÿ ky n'aa ets'ëë nuuj jé —näng mäh.

³⁷ Ti m' Peed, Sebedew taah pawóp hadoo do daheeh tamahüüm ta sii dawë hã. Ti m' Jesus h'yyb gó tak'ëp mä tah'yy katón wät. Dooh baad tado wäd bä ta h'yyb. ³⁸ Ti m' tamawoob hē hadoo do sa hã taky hadoo:

—Tak'ëp ÿ h'yy katón. ÿ h'yyb dajëp do hadoo —näng mäh. —Babä bë ayyw. Bë matakä si ÿÿ. Bë äã manä da! —näng mäh.

³⁹ Ti m' tabahõm dawë hã. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng, tüü m' ta maboer hyy jat, ti m' taky n'aa etsëë P'op Hagä Do hã. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

* 26:31 Sakarija 13.7

—Ee —näng mäh. —Tahaja bä paawä, mado hõm mahānh ŷŷ wät hahŷ ŷ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né ŷ bets'ēē paawä, makarēn doo d' né hē mabad'oo, ŷ karēn doo da nado —näng mäh.

⁴⁰ Tabana bä m' ta ma matēg tama-woob hē hadoo do rahab'ēēh hēnh, taheg'āās mäh, aā b'ēēh mäh. Ti m' Peed hā tabeaanh:

—Dooch bē haja bä kanahēn d'os hē bē ty gapadäg bä si ŷŷ? —näng mäh. ⁴¹ —Bē matakä, P'op Hagä Do hā bē ky n'aa ets'ēē, nesaa do h'yyb natatuk hyb n'aa bēēh, ŷ bē eréd hõm mahānh —näng mäh. —Ji h'yyb karēn né paawä baad hadoo do ji moo wät, nahejooj ji, ti hyb n'aa bē ky n'aa ets'ēē ŷ wén näng —näng mäh.

⁴² Ahõm ēnh mä p'aa hēnh, ti m' taky n'aa etsēē ēnh p'aa hēnh. Hahŷŷ d' mä ta kyyh:

—Ee —näng mäh. —Tanahaja bä ŷ ahoop do pan'aa kado hõm mahānh ŷŷ, ŷ mamoo n'aa najesu bä ta mahānh, tii bä, makarēn doo da né hē ŷ karēn hā ŷ kametēēh —näng mäh.

⁴³ Ti m' p'aa hēnh tabana bä ēnh, aā b'ēēh ēnh mäh, tak'ēp mä raty jewyk sa h'yyb. ⁴⁴ Ahõm ēnh p'aa hēnh, taky n'aa etsēē do paa taky n'aa etsēē ēnh p'aa hēnh.

⁴⁵ Ti m' tamatēēh ta ma matēg tamawoob hē hadoo do wē, ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē kameh'āāk nā? Bē aā magyys hē? —näng mäh. —Bē hegāā. Edaa dāk Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ooh do sa moo gó rabahaēēj dāk doo. ⁴⁶ Bē as'ēēg bēh! Hamäh, ēr ah'ūūm! Wät ta ti ŷ han'oo dāk do majē ŷŷ hā —näng mä Jesus kyyh.

Jesus ramaso dāk do panyyg n'aa hahŷŷh

⁴⁷ Jesus ber'oot nā bä m', takajaa Judas, 12 hedoo do see paah. Hajök mä han'aa ta sii. Sēn-jeer yt hā m', boh yt hā m' rabana. P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa kyy gó m', Judah buuj sa wahē

n'aa hedoo do sa kyy gó m' na-āāj hē ti rabana. ⁴⁸ Haēēnh doo, baad ub mä taky n'aa her'ood dāk. Hahŷŷ da m' ta kyyh sa hā:

—Ta ti ŷ tapa tsanetsup doo da, ti né hē tii. Tii d' bē maso dāk, bē maso hõm —tii da m' ta kyyh dó sa hā.

⁴⁹ Ti m' nayyw hē Judas bana Jesus wē, ti m' tedēng:

—Taw'āāts hē õm, ma matēg? —näng mäh.

Ti m' ta tapa tsanetsup mäh.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo Judas hā:

—Ti bä, mamoo wäd ti majawén na doo, najis ŷŷ —näng mäh.

Ti m' ta hā rakajäk, ramaso däg kån mä Jesus. ⁵¹ Ti m' Jesus hata see bado dāk ta sēn-jeer, tekyyt mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'āāt do karom. Ta nabuuj gakyd hõm mäh.

⁵² Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Menyyw däg a sēn-jeer —näng mäh. —Sēn-jeer me ta wób hekyyt doo, sēn-jeer me tadajēp. ⁵³ ŷ nahaja med'oo, ŷ karēn bä paawä, Ee hā ŷ ky n'aa etsēē 12 ken'yyh kata dāk do tak'ēp kanekan do āās nayyw hē tamejūū hyb n'aa, ŷ ramo n'aa jesuu hyb n'aa? ⁵⁴ Tii d' tado bä paawä, ŷ ramo n'aa jesu bä paawä, dooh paawä takaja bä tii bä P'op Hagä Do kyy kerih doo, hahŷ né hē kametēēh doo kā hā ŷ tahe'oot doo —näng mä Jesus ta ma matēg hā, sēn-jeer hado dāk do hā.

⁵⁵ Ti m' hajök do hā kā Jesus ky hadoo:

—Er wahē n'aa wē h'yy kawereem do sa h'yyb mahūūm n'aa bē ed'oo g'eeh ŷŷh, bē wén n'aa wē ŷŷ sēn-jeer yt hā, boh yt hā, ŷ bē masoo hyb n'aa? —näng mäh. —P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó ŷ awäd had'yyt hē ŷ ma metēēk bä. Dooch ēnh ŷ bē maso bä tii bä ēnh? —näng mäh. ⁵⁶ —Hŷŷ kā, taw'āāts hē —näng mäh. —ŷ hapäh, sahõnh hē tii da tawén hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, hā ŷ kametä dāk hyb n'aa —näng mä Jesus.

Ti m' sahõnh hē kā ta ma matēg rawaj'aa bong. Reréd hõm mā Jesus.

Judah buuj sa wahē n'aa wē Jesus ramahũũm do ky n'aa hahỹỹh

⁵⁷ Ti m' Jesus ramaso dāk do ramahũũm kãn Kajapas häd näng do tób hēnh. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do ti Kajapas. Kata b'ëeh mä ta tii bā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk doo, Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do sii hē m'. ⁵⁸ Peed bahõm mā Jesus sa jawén. Dawëe m' tagadäk. Ajëe suun mā P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do tób w'oo hã. Ti m' warahën sa pa m' tabahyy häng, tabaheg'ääs hyb n'aa nyy d' rabad'oo Jesus hã.

⁵⁹ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahē n'aa hedoo doo, sahõnh hē Sinedirijo häd näng do ajyy n'aa sii hē m' resoos mā Jesus hã rap'ää daj'ëep péh. Resoos mā daap hē Jesus raky n'aa tapaa doo. ⁶⁰ Hajõõ né paawä m' daap ramenyyh Jesus ky n'aa hã, dooh m' raw'yyt pé rap'ää daj'ëep pé Jesus.

Ti m' tagadëeg ub kā pawóp hē han'aa, ⁶¹ ti m' raky hadoo:

—Hahỹỹ da hahỹ aj'yy kyyh: “ÿ hajaa ÿ gawatsiig hõm bā P'op Hagä Do tób n'aa”, näng. “Tamawoob hē ta äh, ÿ tamaa sooh p'aa hēnh”, näng ta kyyh —näk mā sa hã.

⁶² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do p'op mā tabas'ëeg gëet. Ti m' taky hadoo mā Jesus hã:

—Dooh maher'oot pé õm raky n'aa tapaa do hã? —näng mäh.

⁶³ Dooh m' Jesus ky gado bā. Bag hēnh mā tabagëet.†

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do ky hadoo ênh mā ta hã:

—P'op Hagä Do hedëb had'yyt do matym gó kā õm ÿ mejũũ, äã maha-her'oot hyb n'aa ti Kristo, P'op Hagä

Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do T'aah mado bā! —näng mäh.

⁶⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Õm né tii, ti tii d' her'oot —näng mäh. —Ti hadoo né hē, hahỹỹ da bē sahõnh hã ÿ maher'oot: Hỹ jawén bē hapäh né da Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do, Sahõnh Sa Bahãnh Hado Do hub hēnh tabasooh bā, ta hã P'op Hagä Do weh'ëeh doo bā. Bē hapäh né da ênh tabahyng bā wē puh mahang —näng mā Jesus kyyh sa hã.

⁶⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do kawaj'ään gó tawén s'ëed hõm ta daaj hē ta saroor. Ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do taky n'aa rejã dāk! Jääm hē. Dooh hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh. Bē maa napäh né hē ta kyyh, P'op Hagä Do taky n'aa rejã doo. ⁶⁶ Nyy da bē hã? —näng mäh.

—Taw'ääts hē tadjëp! —näk mā ta wób sa kyyh.

⁶⁷ Ti m' ta mamets rabahetsoos, ti m' rabetuu sa moo me. Ta wób ratapa ewyyh mäh, ⁶⁸ ti m' raky hadoo ta hã:

—Maher'ood mahapëe bā, Kristo, jaa mo haj'aa? —näk mäh.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahỹỹh

⁶⁹ Ti noo gó, tób w'oo hã Peed bahäng bā, tób danäh karom ÿỹnh ana ta wē, ti m' taky hadoo:

—Õm na-ääj hē Jesus Garirej buuj sii hawät doo —näng mäh.

⁷⁰ Ti m' Peed ky n'aa jejën wät sahõnh hē sa matym gó.

—Dooh ÿ heen n'aa nyy bā ta ti maher'oot doo —näng mā ta kyyh.

⁷¹ Ti m' Peed bahõm ta hadë noo bā. T'ii hēnh tób danäh karom ÿỹnh see bahapäh bā m', taky hadoo sa pa hab'ëeh do sa hã:

—Jesus Nasaréh buuj sii hawät do hahỹỹh —näng mäh.

⁷² Ti m' Peed jejën ênh mā p'aa hēnh. P'op Hagä Do hã m' taky däng, raky daheeh hyb n'aa paawä:

† **26:63** Dooh Jesus kawaj'ään bā. Daap hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do ke'aanh, Jesus wén ky ganadoo.

—Dooh ÿ hapëë bä ta ti aj'yy —näng mäh.

⁷³ Ti noo gó né hē badawëd däk mäh, ta pa hab'ëeh do p'op raky hadoo ta hä:

—Sa hata see né hē òm —näk mäh. —Garirej buuj raber'oot doo da né hē ti maber'oot —näk mä sa kyyh.

⁷⁴ Ti m' Peed ta daaj hē taky n'aa kawas'ee kån. Ti m' P'op Hagä Do hä taky däng:

—Dooh ÿ hapëë bä ta ti aj'yy! —näng mä ta kyyh sa hä.

Ti m' nayyw hē m' karaak bah'ÿÿ kån. ⁷⁵ Tii bä m' Peed hyb n'aa newë däk Jesus her'oot do paa kä ta hä: “Karaak bah'ÿÿh do pooj jé, tama-woob nuu me ÿ maky n'aa jejën da.” Ti né paa kä m' Jesus her'oot do paa kä ta hä. Ti m' Peed banyyh wahoo gó naa. Tak'ëp tabaód g'ëed kån mä taky n'aa jejën do hyb n'aa Jesus.

27

Pirato häd näng do wë Jesus ramahüüm kån do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Böp paa m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj wahë n'aa wób, rahyb n'aa eno däk Jesus radaj'ëep hyb n'aa.

² Ramoo maw'yyd däk, ramahüüm Pirato häd näng do wë, Roma buuj Judah häj n'aa bä bag'ääs doo.

³ Ti m' dajëb hä Jesus raky n'aa ety däk do Judas, Jesus haëej däk do ky n'aa napäh bä m', t'yyd kamehïin wät mä tamoo wät do paa hä. Ti m' moweed k'ääts tæg hawak do s'ëeb tabaj hõm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, sa wahë n'aa wób hä.

⁴ —Nesaa do ÿ moo wäd wät —näng mä sa hä. —Mo haj'aa kad'oo do nado dajëb hä ÿ haëej däk doo —näng mä Judas kyyh sa hä.

Ti m' sa wahë n'aa hedoo do raky gadoo:

—Dooh hyb n'aa ää hyb n'aa peet pé ta tii. A ky gabuuj hē ti ta tii —näk mä sa kyyh.

⁵ Ti m' Judas dawäts bëeh tūū moweed P'op Hagä Do tób n'aa yt hä, ti m' tabahõm kån, nu kasagïiw däk mä tyd me.

⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa rabata däk moweed tūū kajäk doo, ti m' raky hadoo:

—Dooh èr ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa tabahado däk hyb n'aa hahÿ dajëer. Majyyw dajëer n'aa ti hÿÿh —näk mäh.

⁷ Ti hyb n'aa m' rahyb n'aa newë däk ramametsëe hyb n'aa hew'yyt do joom banäng doo, Judah buuj nadoo do kamag kadebong do pan'aa.

⁸ Ti hyb n'aa, da hē na-ääj nä ta häd ramaneëenh “ta majyyw hood”, hew'yyt do joom hood paah.

⁹ Tii d' né kä m' kametä däk P'op Hagä Do ky n'aa rod Jeremiih häd näng do erih do paa kä. Hahÿÿ d' paa m' ta kyyh: “Rado däk 30 hedoo do moweed k'ääts tæg hawak do s'ëeb. Sa moo gó rahaëej däk do sãm Isaraéw buuj raky kajäk do tii. ¹⁰ Ta sãm me rabets'ëe hõm hew'yyt do joom banäng doo. Tii d' né hē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mejüü hä ÿÿ”,* näng paa Jeremiih erii wät do kyyh.

¹¹ Ti nuuj jé m' Roma buuj Judah häj n'aa bä bag'ääs do pooj jé m' Jesus bagëet. Ti m' Jesus hä ta bagä n'aa eanh mäh:

—Òm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿÿ. Tii d' né hē, maher'oot doo d' né hē —näng mä Jesus.

¹² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj wahë n'aa wób Jesus raky n'aa tapaa bä kä Pirato hä, dooh m' Jesus ky gedag bä. ¹³ Ti m' Pirato ky hadoo ta hä:

—Nepäh a hä òm raky n'aa tapaa doo? —näng mä Pirato.

¹⁴ Dooh né paawä Jesus kawaj'ään bä, dooh m' taky gedag bä raky n'aa

* **27:10** Jeremiih 19.1-13, 32.6-9. Taw'ääts hē ji ner'oot na-ääj hē Sakarija 11.12-13.

tapaa doo. Ti hyb n'aa m' tak'ëp Pirato hyb n'aa meuuj wät.

¹⁵ Pas-kowa noo gó m' Pirato bahed'oo doo da taberéd hõm radewëes do seeh. Teréd hõm hajõk do retsëe doo. ¹⁶ Ti noo gó m' ragadahew'ëes doo gó m' tabageët Jesus Barabas häd näng doo, moo nesaa do ky n'aa et-sëeh doo. ¹⁷ Ti m' hajõk do rakat'aa bä kä ta tób hënh, Pirato beanh sa hä:

—Ny hadoo do bë karën ÿ eréd hõm: Jesus Barabas, Jesus ramaneëenh do P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? —näng mäh.

¹⁸ Tii d' tawén eanh, tahapäh mäh, ta hä rahaëej däk Jesus, rah'yy kawew'ëes do hyb n'aa ta hä.

¹⁹ Ti m' ti noo gó né hë m', ji ky n'aa etyy n'aa tyng jó Pirato basooh bä kä m', Pirato ÿm mejüü mä Pirato rapanäk hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Marejã manã ta ti aj'yy mo haj'aa kanadoo doo. Ta ti hyb n'aa tak'ëp ÿ bahob wät säh ÿÿ gó naga hë atsëm —näng mä ta ÿm kyyh Pirato panäk do hä.

²⁰ Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ããj hë m' ramejüü mä hajõk doo, Barabas rabetsëe hyb n'aa Pirato hä. Ramaher'oot na-ããj hë Pirato ramejüü Jesus tadaj'ëep hyb n'aa.

²¹ Ti m' Pirato beanh sa hä:

—Ny hadoo do bë karën ÿ eréd hõm? —näng mäh.

—Barabas —näk mä hajõk do sa kyyh.

²² Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bä, nyy da ÿ bad'oo Jesus hä, Kristo ramaneëenh do hä? —näng mäh.

—Mepëem däg b'aa kajatsëk do hä! —näk mä sahõnh hë sa kyyh.

²³ —Hëd n'aa? —näng mä Pirato. —Doo mo haj'aa kad'oo do tado bä —näng mäh.

Taher'ood né paawä m' tak'ëp rageëej bong tii bä:

—Mepëem däg! Mepëem däg! —näk mäh.

²⁴ Pirato bahapäh bä m' sa h'yyb rawanareem doo, Pirato hapäh mä rah'yy kawereem do ta wë, tado däk naëng, ti m' ta moo tabahetsyyd wät hajõk do matym gó.†

—Hëp ÿ n'aa nado hahÿ aj'yy dajëp doo —näng mäh. —Bë né hë ti ta tii d' karën doo —näng mäh.

²⁵ —Taw'ãäts hë —näk mä sahõnh hë. —Ääh, äã panaa na-ããj hë, äã gadoo ta majyyw hyb n'aa äã raky n'aa tapa bä —näk mä Pirato hä.

²⁶ Ti m' Pirato beréd hõm Barabas häd näng doo. Ti m' tamejüü rabahewyyh Jesus. Ti m' tahaëej däk warahén sa hä rabepëem däk hyb n'aa b'aa kajatsëk do hä.

Jesus warahén rarejãã do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' bag'ãäs do warahén n'aa ramahüüm Jesus sa wahë n'aa tób wahoo hënh. Tii bä m' ranaëej nä sahõnh hë sa hataa, séd hä rakata padëek hyb n'aa Jesus w'oo hä. ²⁸ Ti m' rakabo nyyh ta saroor, ti m' radasuun jëng ta hä ta hatsë hahiin doo. ²⁹ Ti m' hetëk do moo m' ramap'ööd däk, ta nuu gó m' radasooh. Ti m' ranoo ta tatu hub hënh tamasoo hyb n'aa.‡ Ti m' sa taron nuu me m' ramehyy bëeh ta wë. Raweh'ëeh doo gó m' raky n'aa mes'uunh. Ti m' raky n'aa ej'ees. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Kaweh'ëeh Judah buuj sa wahë n'aa! —näk mäh.

³⁰ Ti m' rabahetsoos sa matsós me. Hajõo nuu me m' ranu gewyyh tatu me. ³¹ Raky n'aa ej'ees jawén paa bä m' rado nyyh mä ta hatsë hahiin doo,

† **27:24** Tii d' tawén d'oo, ta ky gabuuj gó nadoo do radaj'ëep doo, tametëeh hyb n'aa sa hä. ‡ **27:29** Ta hatsë rawén dadäk, sa wahë n'aa ky n'aa hadoo ramanes'uunh hyb n'aa. Ti hadoo hetëk do kapõos doo. Tëg gabarëeh do sa wahë n'aa nuu gó radasooh do ky n'aa hadoo ramanes'uunh. Ti hadoo na-ããj hë ta tatu. Ta moo gó sa wahë n'aa atón tatu n'aa hedoo do k'ãäts tég hawak do s'ëeb rahyb n'aa jew'yyk do metëe n'aa. Ta tii me ramanes'uunh.

radasuun jëng mä ta saroor hë. Ti m' ramahũüm rabepëem däk hyb n'aa.

Jesus rabepëem däk do panyyg n'aa hahÿÿh

³² Panang bä naa raban'yyh bä m' rakataa aj'yy panang Sirené häd näng doo bä naa, Simaw häd näng do hä. Ti m' warahén ramejũ mä tabes'ooch hyb n'aa b'aa Jesus rahepëem däk do b'aa n'aa. ³³ Ti m' rakajaa Gogota häd näng doo bä. (Gogota häd näng doo m' ji nu gabóg k'yy rahanäng pé m' tii.)

³⁴ Ti m' ramenoo ta hä joom uwa häd näng do s'ëëb hejooch doo. Kameku-unh mä ti datsäng doo me.Š Ti m' tameëëk kanahën d'os hë, dooh teëg bä. ³⁵ Ti m' rabepëem däk do jawén paa bä m', ramoo bong ramas'uunh doo, rabahapäh hyb n'aa ta saroor uuh wë ym doo.** ³⁶ Ti m' rabehyy b'ëëh Jesus rabahag'ãäs hyb n'aa.

³⁷ P'op, ta nu gad'oo pong jé m', warahén rabepëem däk kerih do Jesus moo p'ãã tadajëp do heen n'aa. Hahÿÿ da m' kerih do hä: “Jesus hahÿÿh, Judah buuj sa wahë n'aa”, näng mä kerih do hä. ³⁸ B'aa kajatsëk do wób hä rabepëem padëëk na-ãäj hë pawóp hë ajyy baretsëk doo. Hub hënh ta see hahäng, s'ÿÿ hënh ta see hahäng. Hõõ gó Jesus kahepëem däk do bahäng. ³⁹ Ta tii me teb'ëës do raky n'aa rejãã mä Jesus, sa nuu m' rewõnh Jesus wë. ⁴⁰ Hahÿÿ d' m' sa kyyh:

—Magawats'iik mäh, a nooh, P'op Hagä Do tób n'aa. Tamawoob mä ta äh mamoo wäd sooh p'aa hënh, a nooh. A daaj kedëëb! Ahyy b'aa hä hadäk do õm, P'op Hagä Do T'aah mado bä! —näk mä sa kyyh.

⁴¹ P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa na-ãäj hë raky n'aa ej'ees mäh:

⁴² —Ta wób ted'ëëp —näk mäh. — Dooh tahaja bä ta daaj hë takedëëb bä! Isaraéw buuj sa wahë n'aa m',

tanooh. Taw'ãäts hë tabahyng b'aa kajatsëk do hä tahadäk do hä naa, tii bä äã ky daheeh da! ⁴³ P'op Hagä Do hä m' tah'yy kasadä, tanooh. Na P'op Hagä Do edëëb häã, P'op Hagä Do genaag bä ta hä. P'op Hagä Do T'aa m', tanooh —näk mä sa wahë n'aa sa kyyh.

⁴⁴ Baretsëk do ta pa pad'ëëk do ti na-ãäj raky n'aa rejãã mäh.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁵ Wasyk mä ta bag badoo wät, badagyb däk mä badäk hahÿÿ hä. Jããm hë tug bä tabawag däk p'aa hënh. ⁴⁶ Tug bä m', tak'ëp mä Jesus geëëj wät:

—Eroj, Eroj, rama sabakatani? —näng mäh.

“P'op Hagä Doo, ÿ h'yy kasahadä doo, hëd n'aa ÿ mamakyyys?”,†† tahanäng pé m' tii.

⁴⁷ Ta tii bä p'eets hë hab'ëëh do wób ramaa napäh bä m' ta kyyh, raky hadoo:

—Eriij†† ti tanaëënh —näk mäh.

⁴⁸ Ti m' nayyw hë sa see waj'aa däk, sapum do tehoots däk uwa s'ëëb oow me, b'aa hä m' tagadahäng, tamenoo mä Jesus hä tabeëëk hyb n'aa. ⁴⁹ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Na madëëg! —näk mäh. —Ti b'ër heg'ãäs Eriij ana bä tabed'ëëp hyb n'aa —näk mäh.

⁵⁰ Ti m' tak'ëp mä Jesus geëëj wät, ti m' h'yy keréd hõm mäh.

⁵¹ Tii bä m', P'op Hagä Do tób n'aa t'õp ta gó noo gatsë hebaan do kas'ëëd hyng mäh. Hëëj katajus wät mäh, pä ganebäh bong P'op Hagä Do an'oo bä. ⁵² Noo kesëëts hõm mä kamag hood. Hajök mä baad habok do paa genä bok mäh. Edëb bë kån mäh.

⁵³ Genä bok do raban'yyh sa kamag hood paa bä naa. Ti m' Jesus ganä wät do jawén paa bä, rabajëë p'ëë panang Jerusarënh hënh. Kas'ee bok mä hajök do hä.

Š **27:34** Datés do biin tii. Tii d' né hë rabahed'oo radej'ëëp do hä. ** **27:35** Saaw-Mo 22.18
†† **27:46** Saaw-Mo 22.1 hä takerii däk doo hä tabeh'ũüm. ††† **27:47** P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj
ub hawät do paa ti Eriij.

⁵⁴ Ti m' hëej katajuus doo, sahõnh hë hawäd wät do warahén sa wahë n'aa, ta warahén n'aa Jesus hag'ääs do rabahapäh bä m', raky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah né paa ti hÿyh! —näk mä sa kyyh kä.

⁵⁵ Hajök ÿÿj tii b' hab'ëeh. Dawëë naa m' rabaheg'ääs. Garirej häj n'aa bä naa rahada mä Jesus. Jesus karën do hä, ta waa hedoo do hä m' ramasa.

⁵⁶ Sa mahang mä rabab'ëeh Marija Madarën häd näng doo, Marija see Tsijaag Joséh sa ÿÿn, Sebedew taah sa ÿÿn. Tamawoob hë ÿÿj.

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁵⁷⁻⁵⁸ Tüüh däg bä m' papÿÿj, aj'yy tak'ëp ma näng do bahõm Pirato wë. Joséh mä ta häd. Arimatsija hënh naa m' tii. Jesus ma matëg see hado däk mäh. Ti m' tabahõm Pirato wë. Tetsëë mä Jesus kamag n'aa tabado hyng hyb n'aa. Ti m' Pirato mejüü rahaëëj däk ta hä tadakä jëng hyb n'aa. ⁵⁹ Ti m' Joséh bado hyy kån Jesus kamag n'aa, ti m' tahabën däk mä pään hanäm doo me, rino häd näng do s'ëeb. ⁶⁰ Ti m' tadasuun jëng pä gabaho doo gó. Papuuj mä ta ti kamag hood pan'aa. Joséh kamag hood paawä ti ragagots däk doo. Ti m' pä gatsabak do tepëed nä, taty gatsëë däk mä ta me. Ti m' tabahõm kån. ⁶¹ Marija Madarën, Marija see Jesus kamag hood pa m' rabat'oonh.

⁶² Ti m' jati péh, Saab hä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Pariséw sa daheeh rabahõm Pirato wë.

⁶³ —Hyb n'aa jawyk doo —näk mä Pirato hä. —Äã hyb n'aa es'ee däk ta ti aj'yy noo kanesa do ky hadoo do paah. Hahÿÿ d' paa ta kyyh: “Tama-woob hë tabahado däk bä kä äh ÿÿ, ÿ d' ganä wät p'aa hënh”, näng paa ta kyyh. ⁶⁴ Ti hyb n'aa äã karën paawä mamejüü warahén rabahag'ääs hyb n'aa ta kamag hood tamawoob hë ta äh. Ta kamag hood ranahagäã bä, ta ma matëg an'aa da ta kamag rabado nyyh hyb n'aa. Jesus ganä wät, näk da tii bä. Hajök paa tawedii. Jesus

makü ganä wät ranoo bä, ti bahãnh kawad'ii padëek hajök do tii bä —näk mä sa kyyh Pirato hä.

⁶⁵ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Taw'ääts hë bë mahüüm warahén kamag hood rabahag'ääs hyb n'aa. Baad bë enyyw. Bë hapäh né hë nyy d' bë bad'oo —näng mäh.

⁶⁶ Ti m' ta kamag hood noo bä rabats'aa däk ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa, ta ma matëg ranoo gasëets hõm mahãnh. Ti m' ramejüü warahén rabahag'ääs hyb n'aa.

28

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Saab bahëej jëng bä m', bap paah, met'uuh hä, papÿÿj ty ganä këë bä, Marija Madarën, Marija see daheeh rabahõm Jesus kamag hood rabaheg'ääs hyb n'aa.

² Ti m' nyyw hë, tak'ëp k'ääts katajus këë. Tak'ëp tawén katajus wät P'op Hagä Do ääs bahyng do hyb n'aa, ti m' pä kepëed hõm ta noo gatsë paah, ti m' ta jó tabaso däk. ³ Tak'ëp mä ääs gabarëeh, hawyp do gabarëeh doo da. Tak'ëp mä ta saroor bahawak.

⁴ Tak'ëp mä warahén, Jesus kamag hood hag'ääs do paah, rajeÿÿm bong mä ääs. Kajajän b'ëeh mä ÿÿm haj'aa, dejëp do hedo padëek mäh.

⁵ Ti m' ääs ky hadoo ÿÿj sa hä:

—Bë eÿÿm manäh! —näng mäh. —ÿ hapäh, Jesus repëem däk do paa bë esoos. ⁶ Dooh wäd bä. Ganä wät, bë tamaher'ood wät doo da né paah! B'ëep, bë hegäã nyy bä takadasuun jëng do paa bä —näng mäh. ⁷ —Nyyw hë bë ahõm, ta ma matëg bë maher'oot hyb n'aa. Hahÿÿ da d' bë kyyh: “Ganä wät dejëp do sa mahang. Ahõm da bë pooj jé Garirej hënh. Bë hapäh da t'ÿÿ hënh”, näk da bë kyyh. Tii d' këh ÿ bë hä —näng mä ääs kyyh ÿÿj sa hä.

⁸ Ti m' rawaj'aa jëk ta ma matëg ramaher'oot hyb n'aa. Rajeÿÿm né paawä m' tseb'ee mä ti hyb n'aa. ⁹ Ti m' rabajëk bä m', nyyw hë m' Jesus

kas'ee wät sa hä, ti m' takedëng sa hä. Ti m' ta wë rabana, ti m' rabehyy b'ëëh tũũ, ta tsyym hä ramoo kajäk ta hä raweh'ëëh hyb n'aa. ¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë eỹm manäh. Bë ahõm, bë maher'ood häj haa sa hä Garirej hënh rabahõm hyb n'aa. Tii bä da ỹ raba-hapäh —näng mä Jesus.

Warahén ramaher'oot do rahapäh do panyyg n'aa hahỹh

¹¹ Ti m' Jesus ma matëg wë ỹj rahõm nuuj jé m', warahén wób rabajëk mä panang hënh P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa wë. Ti m' ramaher'oot mä sa hä sahõnh hë rahapëë wät doo. ¹² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa rakataa Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sa sii, rahyb n'aa newëë nyy d' rabad'oo hyb n'aa. Ti m' hajõng dajëër rabanoo warahén sa hä, ¹³ ti m' raky hadoo sa hä:

—Taw'ääts hë hahỹh da bë maher'ood ta wób sa hä: “Atsëm, ää ää nuuj jé ta ma matëg rabana, tii b' ret-sëëg hõm ta kamag”, näk da bë kyyh —näk mä sa wahë n'aa hedoo do sa kyyh.

¹⁴ Ti m' raky hadoo ënh:

—Pirato, babä bagä n'aa ky n'aa napäh bä panyyg bë her'ood hõm doo, ää h'yyb en'yym da, dajëb hä bë taky n'aa ety mahãnh* —näk mä sa kyyh.

¹⁵ Ti m' warahén ragado däk dajëër, ti m' sa hä ramejũũ doo da né hë m' ramaher'ood hõm daap men'yyh do panyyg. Ti m' jé pad'yyt hë m' Judah buuj mahang kaher'ood däk ta ti panyyg. Da hë na-ääj nä kaher'oot.

Jé pad'yyt hë ta ky n'aa ji maher'ood hõm Jesus mejũũ do ky n'aa hahỹh

¹⁶ Ti m' 11 hedoo do rabahõm kãn Garirej hënh, waëë hënh, Jesus mejũũ do paa hënh. ¹⁷ Ti m' Jesus rabahapäh bä, raj'aa etsëë kãn mä ta hä. Ti hadoo

né hë dooh baad tagah'ood nä bä ta wób sa hä. ¹⁸ Ti m' Jesus bana kãn p'eets hë sa wë. Hahỹh d' mä ta kyyh sa hä:

—Sahõnh hä, hỹ pong jé hawät do hä, badäk hahỹh bä hawät do hä na-ääj hë P'op Hagä Do an'oo däk ỹ mejũũ hyb n'aa. Sahõnh hë sa bahãnh ỹ hyb n'aa jawyg däk tan'oo bä. ¹⁹ Ti hyb n'aa, bë ahõm. Ma matëk ỹ rabahado padëëk bë an'oo bä sahõnh hë häj n'aa babuuj. Bë nu gemuun hõm da ta ti Ee häd gó, ta T'aah häd gó, P'op Hagä Do Sahee häd gó. ²⁰ Bë ma met'ëëg sa hä sahõnh hë bë ỹ mejũũ do paa raky daheeh hyb n'aa. Hahỹ ỹ ky däng bë hä: Ỹ awäd had'yyt hë da bë sii badäk hahỹ gawatsik bä kã.† Jããm hë kã.

* **28:14** Roma buuj sa warahén n'aa raã bä rabahag'ääs bä, radej'ëep ta sãm. Ti hyb n'aa “ää h'yyb en'yym da bë wahë n'aa” rawén näng. † **28:20** Sahõnh hë badäk hahỹ bahëej jëng do jawén paa bä, hỹ pong jé Jesus pa ër aboo had'yyt hë.

Maah-Ko Jesus ky n'aa hanäm do Maah-Ko erii wät do hahÿÿh

*Jowāw nu gahem'uun do panyyg
n'aa hahÿÿh*

¹ Hahÿÿ tadu doo Jesus Kristo, P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm doo.

² Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do mo haj'aa hä:

“ÿ mejüü da panäk ÿ n'aa a pooj jé,
a tyw n'aa tabenyyw däk hyb
n'aa a pooj jé.”*

³ “Hahÿÿ da tabanawäng bä her'oot
do kyyh:

Bë tyw n'aa bak'ood däg da Tak'öp
Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah”,†
näng mä takerii däk do hä.‡

⁴ Nanäng panäk doo, Jowāw nu gahem'uun do paa m' tii. Tabanawäng bä paa m' tabawät. Tanu gemuun hõm paa m' hajök. Taher'oot sa hä raberéd hõm hyb n'aa nesaa doo, ranu kemuun hõm hyb n'aa nesaa do raberéd hõm do heen n'aa, P'op Hagä Do awug hõm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng doo.

⁵ Ti m' hajök Judah häj n'aa buuj, panang Jerusarēnh häd näng do babuj n'aa na-ãj né hē m' rabahõm Jowāw wē. Nesaa do rakawoom bä, Jowāw nu gemuun hõm tamii Joradän häd näng doo me. ⁶ Jowāw saroor mä kameer wii s'ëeb ta pan'aa. Ta baa wyd paa m' ta byyh. Sabakar paa m' tawēh ta tä, mabaa bëeh paa m' ta waa. ⁷ Hahÿÿ d' paa ta kyy sa hä:

—Ti awät da jawén ÿÿ tak'öp hyb n'aa jawyk do bahānh ÿÿ. Hã ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta tsyym suun kabo n'aa ÿ do bāš —näng mäh. ⁸ —ÿ ti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naëng me. Tii kä P'op Hagä Do Sahee tabajëe suun bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa —näng mä Jowāw nu gahem'uun do kyyh sa hä.

Jesus Jowāw nu gemuun wät do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti noo gó kä m' Jesus bana panang Nasaréh häd näng doo bä naa. Garirej häj n'aa bä ta ti Nasaréh panang. Jesus Jowāw nu gemuun wät doo kä tamii Joradän häd näng doo me. ¹⁰ Ti m' Jesus nu ganä däk bä m' tabaheg'ääs wē hä, wē kabasëets däk. Ti m' P'op Hagä Do Sahee tabahapäh, ahng mä ta wē gurii-i hadoo mäh. ¹¹ Ti m' hÿ pong jé naa tamaa ena kän P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Öm tah ÿÿ, tak'öp ÿ kamahän up doo. Baad ÿ mah'yyb n'yym —näng mäh.

¹² Ti m' nayyw hē tabanawäng hēnh, rabanabok hēnh, Jesus P'op Hagä Do Sahee mahüüm kän. ¹³ T'ii hēnh mä Jesus baym 40 m' ta äh. Tii bä m' Nesaa Do Yb, Satanas häd näng doo, mety paawä m'. Ta tii bä m', Jesus baym bä, ti abong mä tababo n'aa. Ääs rahag'ääs mä Jesus.

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m', Jowāw nu gahem'uun do radawäts geët do jawén paa bä kä m', Jesus bahõm kän Garirej häj n'aa hēnh kä. T'ii hēnh kä P'op Hagä Do panyyg hanäm do tamet'ëeg kän. ¹⁵ Hahÿÿ da m' ta kyyh:

* **1:2** Marakijas 3.1 hä takerii däk hahÿÿ bód t'aats. P'op Hagä Do kyyh ta T'aah hä tabedoo do tii. Ta bód see ti Isajas erii wät do paah. † **1:3** Ji h'yyb tym ji enäm, baad P'op Hagä Do T'aah ji gadoo ji h'yyb gó, tahanäng pé m' ti ji tyw n'aa ji bak'ood däk, ji tyw n'aa ji daj'aah. ‡ **1:3** Isajas 40.3 § **1:7** P'ooj ub sa karom rakeboo paa m' sa kariw n'aa tsyym suun. Tii bä sa kariw n'aa tsyym rahets'yyt. Tak'öp hyb n'aa sakog its Jowāw Jesus matym gó, ta hä hē Jowāw hegäã bä. Ti hyb n'aa, dooh tahaj'as pé Jesus wē tamoo wäd bä, ta hä hē tahegäã bä, tahanäng pé tii.

—Kaja däg kän ji P'op Hagä Do bag'ääs doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē eréd hōm nesaa doo. P'op Hagä Do hā bē h'yy kawareem. Bē ky dahé ti panyyg hanām doo —näng mä Jesus.

¹⁶ Ti noo gó m', tabawät bā m' karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me, tabahapäh mä pawóp hē ta hÿÿj daheeh habok doo. Simaw, Ān-Deréh mä sa häd. Tah'ÿÿb mä res'aak karahi me. Tah'ÿÿb sag né hē m' tii. ¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—B'ëep bē ana, si ÿ bē abooh. Tah'ÿÿb sag nado boo da bē hÿÿ kã. Ajyy, ÿÿj sag hadoo da bē hÿÿ kã P'op Hagä Do hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

¹⁸ Ti m' nanyw hē m' raberéd hōm karahi. Ah'ũũm kän mä ta sii.

¹⁹ Ti bahānh mä tabahapäh Sebedew häd näng do taah, Tsijaag, Jowāw daheeh. Marakate gó m' rabat'oonh. Karahi m' renām. ²⁰ Jesus ats'yyt né m' tii d' ēnh. Ti m' nanyw hē m' raberéd sooh sa yb sa hataa sii hē m'. Ti m' Jesus sii rabahōm kän mäh.

Jesus habëë hōm do mera do hadäk do panyyg n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m' Jesus bahōm panang Kapar-Naũm häd näng doo hēnh. Ti m' Saab, Judah buuj rakamehehāk do hā, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hēnh tabahōm. Tii bā m' tama metëek P'op Hagä Do panyyg. ²² Ti m' maa new'ëë do rahyb n'aa meu-unh mäh. Rawén meuuj bong mäh, hyb n'aa jawyk do ky n'aa me tama metëek do hyb n'aa m'. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky n'aa nahado m' tii. ²³ Tii bā m' tabasooch sa mahang aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hadäk doo, mera doo. Ti m' tak'ëp mä ta kyyh:

²⁴ —H'ëed makarën āã wë Jesus, Nasaréh buuj? Āã marejāã mawén na! —näng mäh. —ÿ hapäh òm baad ub. Òm P'op Hagä Do hanaa, tak'ëp hanām doo, baad hadoo do moo wëed òm —näng mä ta kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky geām wät mä karap'aar h'yyb nesaa doo. Ti m' taky hadoo:

—Er'ood manäh! Bag hēnh! Ahōm aj'yy mahānh! —tah'eed hōm mäh.

²⁶ Tii bā m' aj'yy tak'ëp karap'aar h'yyb nesaa do behats wät. Tii bā m' awaaw wät mäh, ti m' tabahōm kän ta mahānh. ²⁷ Ti m' ta wób rameuuj bong mäh, raky n'aa jōg bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ëed hÿÿ éh? Ta see ky n'aa hadoo hÿÿh. Tametëek mä hyb n'aa jawyk do ky n'aa me. Karap'aar h'yyb nesaa do sii hē tamejũũ. Raky daheeh né hē —näk mä sa kyyh.

²⁸ Ti hyb n'aa m' dawëë Jesus ky n'aa däg däk Garirej hāj n'aa bā.

Jesus nahëë sog hōm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁹ Tii kã m' Jesus raban'yyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bā naa. Ti m' Tsijaag, Jowāw daheeh Jesus bahōm kän Simaw, Ān-Deréh sa tób hēnh. ³⁰ Asooh mä Simaw mayyn. Oom ta hā. Ti m' Jesus hā rabaher'oot taoom. ³¹ Ti m' Jesus bajëë suun taha-sooh hēnh, tamoo ej'ooj sëek mäh. Ti m' oom keréd hōm. Nanyw hē m' Peed mayyn moo wäd däk sa waa.

³² Tug bā kã, papÿÿj badëë hyng jawén paa bā, Kapar-Naũm buuj ramenaah sahōnh hē nahëë enäh doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek do sii hē. ³³ Hajök Kapar-Naũm buuj kata padëek Simaw tób w'oo hā, Jesus yt gä do w'oo hā. ³⁴ Hajök mä sa nahëë Jesus hahëen hōm. Hajōō m' nahëeh. Hajōng mä karap'aar h'yyb nesaa do tahebëë bong mera do sa hā hanäng doo. Dooh m' Jesus an'oo bā karap'aar h'yyb nesaa do rer'ood bā, rahapäh do hyb n'aa, Jesus P'op Hagä Do T'aah né hē.

P'op Hagä Do hā Jesus ky n'aa etsëë do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti m' jati péh, bāp paah, bada-jung nä, tabas'ëëg geët, ti m' tabahōm dawë hā, ranabok hēnh, P'op Hagä Do sii taber'oot hyb n'aa. ³⁶ Ti m' Simaw ta hataa daheeh raty gawëej padëek

bä m' rabahöm Jesus rabesoos hyb n'aa. ³⁷ Ramamuun bä m' raky hadoo ta hä:

—Hajök öm hes'oos! —näk mä ta hä.

³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Hamäh! Ta s'ee hēnh ēr bahöm, ta wób panang hēnh ŷ baher'oot hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg hanäm do sa hä na-āāj né hē. Ti hyb n'aa né hē ŷ wén na —näng mä Jesus kyyh.

³⁹ Tii d' paa tabawät jé pad'yyt hē Garirej häj n'aa bä. Sahōnh hē m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do hä tabaher'oot, tametēek P'op Hagä Do ky n'aa. Tahebē mä karap'ar h'yyb nesaa doo.

Rog manahuuh do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahŷŷh

⁴⁰ Ti m' aj'yy rog manahuuh do hanäng do ana mä Jesus wē. Ti m' tabahyy häng mä ta taron nu paa me, tetsēē mä Jesus bado hōm hyb n'aa ta nahēeh. Hahŷŷ d' mä ta kyyh:

—Makarēn bä mahajaa né hē nahäh ŷ mado hōm —näng mä ta kyyh.

⁴¹ Ti m' Jesus t'yyd mehīn mäh. Ti m' tamoo däng ta hä, ti m' taky hadoo:

—Ej. ŷ karēn —näng mäh. —Has'oo däg! —näng mä ta kyyh.

⁴² Ti m' nayyw hē kä m' ta nahēē badoo wät. Has'oo däg kän mäh.

⁴³ Ti m' baad tabaher'oot ta hä:

⁴⁴ —Maher'ood manä ta wób sa hä —näng mäh. —Ahōm jajé naga hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo wät do wē. Mametä ta hä öm has'oo däk doo. Mamoo wäd Mosees mejūū do paah, ta ti hedoo pé ji nahēē badoo wät do heen n'aa, p'aa hēnh baad mabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad sahōnh hē rabahapäh hyb n'aa öm has'oo däk doo —näng mä Jesus ta hä.

Ti m' tamejō hōm.

⁴⁵ Tii d' né paawä Jesus maher'oot, dooh m' taky dahé bä. Taher'oot mä tamahōm me. Jé pad'yyt hē rapanyyg enä hōm mäh. Ti hyb n'aa kä m' dooh

Jesus haja wäd bä sa panang hēnh tahōm bä rabahapäh bä kä. Dawē hä kä m' takan'oo kän. Ti hadoo né hē m' jé pad'yyt hē naa rabena ta wē.

2

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' pawóp hē ta ā jawén paa bä, Jesus matēeh p'aa hēnh panang Kapar-Naūm häd näng doo hēnh. Tii bä m' rapanyyg enä däk, p'aa hēnh mä Jesus bagēē däk tób ta yd nu hed'ēeh bä. ² Hajök mä t'ī hēnh hah'ūūm. Hajök mä rakata padēek tób bä. Du daa m' ta tyw n'aa wät pé tób w'oo hä na-āāj hē. Ti m' Jesus met'ēeg kän P'op Hagä Do panyyg. ³ Ti m' ji meheet pé ajyy ramanaa mä nahēē näng doo, nawät doo, ratóg nä ta tyng jó. ⁴ Du daa m' rakad'oo pé ramajē suun paawä m' Jesus wē, gatag'uu däk do hyb n'aa m' hajök doo. Ti m' p'op ramasäk. Ratyw n'aa gas'ēēs mä Jesus bagēēt nemuun. Ti m' ramahy kän Jesus wē kä ta tyng jó. ⁵ Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hä, taky hadoo nawät do hä:

—Tah ŷŷ,* nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do kado hōm —näng mäh.

⁶ Ti m' rabat'oonh sa mahang Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetek doo. Ti m' sa h'yyb gó raky hadoo:

⁷ —Hēd n'aa m' ti hŷŷ ti d' tabaher'oot? P'op Hagä Do taky n'aa rejää ti hŷŷh —näk mä sa h'yyb gó. —Jääm né hē P'op Hagä Do hajaa nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do tado hōm bä —näk mä sa h'yyb gó.

⁸ Nayyw hē m' Jesus h'yyb hapäh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' taky hadoo sa hä:

—Hēd n'aa tii da bē hyb n'aa newēē bē h'yyb gó? —näng mäh. ⁹ —Nyy da nahejooj bē hä? “Kado hōm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bä? “As'ēeg g'ēed, mado däg a

* 2:5 Dooh Jesus t'aah tado bä. “Tah ŷŷ, najis ŷŷ” Judah buuj raher'oot sa da hadoo do hä ramaher'oot bä. Tii d' né hē sa kyyh.

tyng, awäd däg”, ji noo bä nawät do hä? —näng mäh.

Ti m' taky hadoo ênh sa hä:

¹⁰ —Hÿÿ kä da —näng mäh. —Bë bahapäh hyb n'aa ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ hajaa sa hä hanäng do nesaa do ÿ ado hõm bä, ÿ haso däk da nahëë näng doo —näng mä Jesus kyyh.

Tii bä m' k'yy gadów däk do hä taky hadoo:

¹¹ —As'ëëg g'ëëd, mado däg a tyng, ahõm kä a tób hënh —näng mä Jesus ta hä.

¹² Ti m' tabas'ëëg gëët, tabado däk mä ta tyng, ahõm kân mä hajök do matym gó. Tii bä kä m', rameuuj kân sa h'yyb gó. Ti m' P'op Hagä Do hä raj'aa etsë. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Dooch äã hapäh pé hÿ hedoo péh —näk mä sa kyyh.

Rewi häd näng do Jesus naëënh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Jesus bahõm ênh karaj'aa Garirej häd näng doo hënh. Hajök mä han'aa ta wë. Ti m' Jesus ma metëëk sa hä. ¹⁴ Ti m' ta jawén, Jesus bawät bä kä, tabahapäh Rewi häd näng doo, sa wahë n'aa Roma buuj ky gabuuj dajëër tagahed'aak bä hasooh doo. Aw-Pew t'aa m' ti Rewi. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—B'ëëp ana wë ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' Rewi bas'ëëg gëët, ahõm kân mä ta sii.

¹⁵ Ta jawén, Rewi tób bä Jesus bawëh bä m', hajök dajëër gahed'aak doo, Matew hep'ëëh doo,† ta wób sa hä pé nesaa do moo heb'ooh do na-ääj hë rabana rabawëh hyb n'aa Jesus sii, Jesus ma matëg sa sii. Hajök né hë m' Jesus sii heb'ooh doo. ¹⁶ Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do rabahapäh bä m'

ta ti hedoo do sa sii Jesus bawa doo, Jesus ma matëg hä rabeaanh:

—Hëd n'aa dajëër gahed'aak do sa sii, ta wób na-ääj hë nesaa do moo heb'ooh do sa sii tabawëh? —näk mä sa kyyh.

¹⁷ Ti m' reaanh do Jesus maa napäh bä, panyyg gó taky gadoo:

—Nahëë temah doo, dooh rahõm bä mediko wë. Nahëë enäh do ti hah'üüm ta wë. Dooch ÿ ahyy bä hÿ pong jé naa P'op Hagä Do karën doo da habok red'oo do ÿ naëënh hyb n'aa. ÿ ahyng, nesaa do moo heb'ooh do ÿ naëënh hyb n'aa‡ —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hä.

Jesus hä reaanh do ratayy do ky n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti anäng paa m' ta heen n'aa Jowāw nu gahem'uun do ma matëg, Pariséw na-ääj mäh, ranoo kanawa doo me raweh'ëëh P'op Hagä Doo. Ti m' ta wób reaanh mä Jesus hä:

—Jowāw ma matëg, Pariséw ma matëg na-ääj hë ranawa P'op Hagä Do rahyb n'aa esee hyb n'aa. Hëd n'aa a ma matëg tii d' ranad'oo? —näk mäh.

¹⁹ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ket'ëë do jām n'aa hënh ji ats'yyt doo, dooh ratabëej bä ranoo kanawa do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ëëd bä. Jām bawät nā bä rawëë had'yyt hë. Dooch ratay bä. ²⁰ Ti awät da ti noo gó sa najiis, ta patug pan'aa, rado hõm sa mahānh. Ti noo gó da ratay kân§ —näng mäh.

²¹ Ti m' panyyg wób ky n'aa gó Jesus ky gadoo nā reaanh doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Dooch ji gas'yyb bä saroor säg noo eh do pāän papuuj bäh me. Tii d' ji adoo bä, papuuj bäh tsawyy däg bä, ta säg tanes'ëëm, kawah'oob hõm tii bä. Ti bahānh tanoo ee däk tii.

† **2:15** Judah buuj sa wób né ti dajëër gahed'aak doo. Roma buuj hä kep'aak do rabataa. Ta see pé noo gó dajëër gahed'aak do rawedii sa wakāän. Ta bahānh ragahëen dajëër, sa wë ta uuh baym hyb n'aa. Ti hyb n'aa Judah buuj wób dooh ragenaag bä dajëër gedaag n'aa. ‡ **2:17** Jesus wén naëënh, nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä. § **2:20** Hahÿÿ d' Jesus hanäng pé ta tii hä: Ta ma matëg sii tabawät nā bä, dooch ratay bä. Sa mahānh Jesus badoh bä, tii bä da ratay kân.

22 Ti hadoo né hē uwa bēeh hā. Dooh ji gedu bā uwa bēeh papuuj hegān sooh do pan'aa ta hood b'éé byyh säg gó. Tii d' ji adoo bā, uwa bēeh egān so bā, ta hood säg ganabāh hōm. Tii bā kā, uwa bēe waho bēeh da, ta hood kā karejā kān —nāng mäh. —Uwa bēeh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó, keh'ūūs doo gó —nāng mā Jesus kyyh sa hā.**

Saab ky n'aa hahȳȳh

23 Saab hā m', Judah buuj rakamehehāk do noo gó m', Jesus ta ma matēg sa sii joom tiriig banāng doo me m' ratabēs. Ramahōm me m', ta ma matēg tiriig ag mā rateh'yyp rabawa hyb n'aa. 24 Ti m' Pariséw sa sii habong do raky hadoo Jesus hā:

—Mahegāā! Hēd n'aa a ma matēg raky nadaheeh ēr ky n'aa jaw'yyp do Saab ky n'aa hā? Saab hā ramoo bok†† —nāk mā sa kyyh.

25 Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Dooh bē ner'ood bā g'eeh nyy da ēr wahē makū Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bā, sa waa tamah bā?

26 Abijatah P'op Hagā Do sa hā kahesé do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āāt do tabahadoo noo gó, Dawi ajēē suun P'op Hagā Do sa hā kahesé do tób n'aa yt hā, ti m' tabawa ti pāw P'op Hagā Do sa hā kahesé do tób n'aa yt hatoonh doo. Ti m' tanoo mā ta hataa rabawa. Jāām né paawā ta ti tób yt hā moo heb'oooh do haw'aa ta ti pāw Mosees ky n'aa jaw'yyp do an'oo bā†† —nāng mā Jesus sa hā.

27 Ti m' taky hadoo ēnh:

—Ji kameh'āāk do hyb n'aa P'op Hagā Do wén pahuuj wāt paa ji kameh'āāk do heen n'aa. Dooh ji tapahuuj bā ji kameh'āāk do heen n'aa hyb n'aa —nāng mäh.

28 —Ti hyb n'aa, ȳȳh, Aj'yyp Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Doo, Saab ky n'aa

hā sii hē ȳ mejūū —nāng mā Jesus Pariséw sa hā.

3

Moo gadóm do panyyg n'aa hahȳȳh

1 Ta see pé noo gó Jesus bahōm ēnh tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot doo hēnh. Ti yt hā m' tabasoooh aj'yyp moo gadóm doo. 2 Tii bā m' ta wób ramatakēē mā Jesus aj'yyp moo tahaso däg bā Saab hā. Ta moo tahaso däg bā, Jesus moo wāt né hē Saab hā kā sa hā. Rakarēn paawā m' Jesus raky n'aa tapaa Jesus ky nadaheeh do Mosees ky n'aa jaw'yyp doo. 3 Ti m' Jesus ky hadoo aj'yyp hā:

—Ag'ēēd däg sa mahang.

4 Ti m' taky hadoo ta wób sa hā:

—Nyy da ēr ky n'aa jaw'yyp do metēēk Saab ky n'aa hā? H'ēēd ti taw'āāts hē ji moo wāt Saab hā? Baad hadoo do ji moo wāt, nesaa do ji moo wāt? Ji da hadoo do ji ed'ēēp Saab hā, ji da hadoo do ji daj'ēēp Saab hā? —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

Rahapēē né paawā m', dooh m' raky gado bā. 5 Ti m' kawaj'āān gó Jesus ty kawōōt sa wē. Tahyb n'aa tón mā sa h'yyp tym ganahoot do hyb n'aa m'. Ti m' aj'yyp hā kā taky hadoo:

—Madajoow a mooh! —nāng mäh.

Ti m' ta moo tadajoow dāk. Ahub däg kān mäh, baad däg mā ta moo kā. 6 Ti m' nyyw hē m' Pariséw raban'yyp. Eróts karapee sii hē m' rakaner'oot mā nyy d' rabad'oo Jesus radaj'ēēp hyb n'aa.

Hajōk mā Jesus gen'aak do hah'ūūm do ta sii panyyg n'aa hahȳȳh

7 Ti m' karaj'aa hēnh Jesus ta ma matēg sii hē m' rabawēēj kān. Hajōk mā Garirej hāj n'aa hēnh naa Jesus jawén hah'ūūm. 8 Raky n'aa napāh bā m' sahōnh hē Jesus moo wāt doo, rabana Judah hāj n'aa hēnh naa, panang Jerusarēnh hād nāng doo

** 2:22 Dooh ji mekuuj bā papuuj tama metēēk do ji h'yyp säg paa me, tahanāng pé ti panyyg gó teh'ūūm doo. †† 2:24 Dooh ji moo wād bā Saab hā, Mosees ky n'aa jaw'yyp do mejūū. Tak'ēp Pariséw rahyb n'aa jew'yyp Saab. Sa hā m' Jesus ma matēg ramoo bok, tiriig ag rateh'yyp do hyb n'aa. †† 2:26 Jāām né paawā P'op Hagā Do sa hā kahesé do tób n'aa yt moo heb'oooh do haw'aa ta ti pāw, P'op Hagā Do sa hā kahesé do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahē n'aa anoo Dawi rabawa, Dawi tat'yyp mehīin do hyb n'aa.

hēnh naa, Idumeej häj n'aa hēnh naa, tamii Joradān tamyyj dāk hēnh naa. Ta wób mä Tiir, Sidōn panang häd enäh do häj n'aa hēnh naa. ⁹ Hajök do hyb n'aa m', Jesus mejüü ta ma matëg rabenäm hyb n'aa marakate ta pooj jé, ragataturg dāk do hyb n'aa ta hä. ¹⁰ Hajök sa nahëë heso hōm do hyb n'aa m', nahëë enäh do rawén gataturg kán ta wë. Rakarēn mä ramoo kajäk ta hä. ¹¹ Jesus karap'ar h'yyb nesaa do hä hadäk do rabahapäh bä m', tüü m' rakajäk ta matym gó. Tak'ëp mä rageëēnh:

—Ōm P'op Hagä Do T'aah! —näk mäh.

¹² Jesus ky ge'ÿÿm mä karap'ar h'yyb nesaa doo, ranaher'oot hyb n'aa m' ta ky n'aa.

Jesus asëm do 12 hedoo do tamejüü do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Jesus basëek waëë jó. Tanaëēnh mä ta wë tah'yyb däng doo. Ti m' rabahōm ta wë. ¹⁴ Sa mahang tasëm mä 12 ta hataa, ta sii rababok hyb n'aa, tamejüü hyb n'aa ta ky n'aa rabaher'oot hyb n'aa. ¹⁵ Tanoo mä sa hä karap'ar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebë hyb n'aa. ¹⁶ Hahÿÿ m' 12 hedoo do tamejüü doo: Simaw mäh, “Peed” ta häd n'oo dāk doo. ¹⁷ Ta jawén mä Sebedew taah, Tsijaag, Jowāw häd enäh doo, “Darung Do Taah” tamaneëēnh doo. ¹⁸ Ta jawén mä Ān-Deréh, Pirip, Batoroméw, Matew, Toméh, Tsijaag see Aw-Pew t'aah, Tadéw, Simaw Serot,* ¹⁹ Judas Ikarijot kä m', Jesus haëej dāk do majiĩ hä.

* **3:18** Judah buuj sa häj n'aa bä Roma buuj ramejüü noo gó, Judah buuj wób rakarēn rakamaj'ĩ Roma buuj sa wë. Dooch rakarēn bä Roma buuj mejō bä sa hä. Roma buuj wë kamaj'ĩ do ramaneëēnh Serot. Ta ti sa see paa apäh ta ti Simaw rawén maneëēnh “Simaw Serot”. † **3:21** Baad nado wäd Jesus h'yyb rawén ed'oo, ta bahānh däg sa hä Jesus moo wät doo. Hajök do ta wë hehüüm do tagado had'yyt hë, nahëë enäh do tabaheso, ta see pé noo gó dooh tawa wäd bä tak'ëp taty kanewaat do hyb n'aa. Dooch rah'yy genä nä bä P'op Hagä Do T'aah tado bä. ‡ **3:22** Nesaa Do Yb né hë ti Beresebu. § **3:27** Hahÿÿ d' tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo: Aj'yy hejooñh doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejooñh do ma hado hōm do hadoo Jesus. Aj'yy hejooñh do ma hadoo, karap'ar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hejój gó Jesus bahebë karap'ar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahejooñh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahānh.

Nesaa Do Yb ky gabuuj gó Jesus moo wät rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Ti m' Jesus ta ma matëg sii hë rabajëë p'ëë tób gó. P'aa hēnh mä rakata padëek hajök doo. Du daa m' rabawa pé hajök do hyb n'aa. ²¹ Ta ÿÿn, ta wakāñn rapanyyg enä däg bä m', rabahōm t'ĩ hēnh rahahëēn paawä m'. Sa hä m' baad nado wäd Jesus h'yyb.†

²² Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do Jerusarēnh hēnh naa han'aa doo, hajök do mahang hab'ëeh doo, raky hadoo ta wób sa hä:

—Beresebu,‡ karap'ar h'yyb nesaa do wahë n'aa ti adäk ta hä. Ti kyy gó ti tabahebë karap'ar h'yyb nesaa doo —näk mä sa kyyh.

²³ Ti m' tii d' ky hedoo do Jesus naëēnh ta wë. Ti m' panyyg ky n'aa gó tabaher'oot sa hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ta daaj hë g'eeh Nesaa Do Yb takahabë? —näng mäh. ²⁴ —Sa da hadoo do wë sa häj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bä, gawatsik tii bä sahōnh hë —näng mäh. ²⁵ —Sa wakāñn sa hä hë rahyb n'aa wareem bä, kahäj jëng tii bä. ²⁶ Ti hadoo ënh Nesaa Do Yb hä kä. Ta hä hë takawareem bä, ta karapee hä tahyb n'aa wareem bä, ahëej jëng né hë tii bä ta hejój. Gawatsik da tii bä —näng mä Jesus kyyh.

²⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

—Dooch aj'yy hejooñh do tób gó hajëë suun pé ta ma tado hōm hyb n'aa, pooj jé tób danäh moo tamanaw'yyd bä. Ta moo kamaw'yyd bä, tahajaa ta ma tado hōm bä —näng mä Jesus sa hä.§

²⁸ Ti m' taky hadoo ênh:

—Né hup ÿ né hē hahÿ ÿ her'oot doo: Sahõnh hē nesaa do ji moo wät doo, sahõnh hē P'op Hagä Do ji ky n'aa rejää do na-ãj hē P'op Hagä Do mabaan hõm da ji hä. ²⁹ P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejää doo kä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä tii. Ta ti hedoo péh, dooh tahëej bä nesaa do ta hä. Tadjep jawén paa bä na-ãj hē nesaa do adäg had'yyt hē ta hä —näng mä Jesus kyyh sa hä.

³⁰ Tii d' tawén edoo mä sa hä, P'op Hagä Do Sahee kyy gó tawén hebë. Sa hä m' Nesaa Do Yb ky gabuuj mäh. Rahe'oot do hä P'op Hagä Do Sahee raky n'aa rejää.

Jesus wakään heh'äät do panyyg n'aa hahÿh

³¹ Ti m' Jesus ÿÿn, ta wakään sii hē m' rakajaa. Ta w'oo hä m' rababë däk. Ti m' ramejüü ranaëenh Jesus. ³² Hajök mä ta pa hat'oonh. Ti m' raky hadoo ta hä:

—A ÿÿn, a wakään, ta w'oo hä rabab'ëeh. Õm mä resoos —näk mäh.

³³ —Jaa ti ëen, jaa ti wakän haa? —teanh mäh.

³⁴ Ti m' taty kawõõt ta w'oo gadäk hēnh rahat'oonh hēnh. Ti m' taky hadoo:

—T'oonh hahÿ ãn ÿÿ, wakän haa —näng mäh. ³⁵ —Sahõnh hē P'op Hagä Do karēn do moo heb'oooh doo, ti né hē wakän haa hadoo, ti né hē ãnh ÿ hadoo, ti né hē ëen hadoo —näng mä Jesus kyyh sa hä.

4

Joom tym ky n'aa gó Jesus metëek do panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m' Jesus ma metëek ênh karaj'aa Garirej had näng do nabyy me. Hajök do nu sabuk mä ta hä. Ti hyb n'aa m' marakate gó tagatsëg sooh. Hajök do ayyw b'ëeh mä ta takëen nabyy me. ² Ti m' hajõõ m' tama metëek mä sa hä panyyg ky n'aa me m'. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

³ —Bë hyb n'aa matakä hahÿ panyyg! Hÿ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym. ⁴ Tatsawyh hõm joom tym. Joom tym tatsawyh hõm do wób ta tyw n'aa me takajak, ti taw'ëed rabajöh jëng. ⁵ Joom tym wób kajäk pä ta yt tabahadoo do jó. Kanahën its k'ãäts tii bä. Ti nayyw hē taganyyh, kanahën d'os do k'ãäts ta h'yyb. ⁶ Tabajuu bä, nayyw hē tatsawyy jëng, dooh ta kóm ta h'yyb. ⁷ Ta tym wób kajäk sasëng kóm banäng bä. Sasëng gajewäng bä kä, dooh tawëe wäd bä. Ti hyb n'aa dooh teag bä. ⁸ Ta tym wób kajäg kån baad tabadoo bä. Taganyyh, baad tabawäng, baad tabeaak. ³⁰ nuu me tabejoom do bahänh tabeag kån baad tabadoo bä kajäk do ta tym wób. ⁶⁰ nuu me tabejoom do bahänh tabeag kån ta tym wób. ¹⁰⁰ nuu me tabejoom do bahänh tabeag kån baad tabadoo bä kajäk do ta tym wób kä —näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabeh'üüm.

⁹ Ti m' taky hadoo:

—Jé karēn pé ÿ her'oot do tamaa newë bä, taw'ãäts hē tahyb n'aa matakëe —näng mäh.

¹⁰ Ta jawén kä m', ta mab hē 12 hedoo do ta ma matëg hē kä, ta wób hē kä, rabeaanh ta hä nyy d' tahanäng pé m' ti panyyg. ¹¹ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë hä P'op Hagä Do an'oo däk bë bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do P'op Hagä Do bag'ãäs do ky n'aa hä. Ta wób sa hä, sa h'yyb gó naa maa new'ëe kanarēn doo, sahõnh hē takaher'oot da panyyg ky n'aa me —näng mäh. ¹² —Tii d' tawén hadoo, —näng mäh —“Rahegää had'yyt né paawä m', dooh m' rah'yy genä bä. Ramaa newë had'yyt hē né paawä m', dooh m' tagah'ood bä sa hä. Dooh né rakarēn bä P'op Hagä Do hä rah'yy kawereem hõm, P'op Hagä Do nawug hõm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo”* —näng mä Jesus kyyh sa hä.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

* **4:12** Isajas erii wät doo gó Jesus beh'üüm. Isajas 6.9-10 hä takerii däk tii.

—Taganah'ood bä bē hā hahỹ pa-nyyg, nyy d' tagahoot panyyg wób bē hā? —näng mäh. ¹⁴ —P'op Hagä Do kyyh herot doo, aj'yy joom tym hejóm do hadoo. ¹⁵ Joom tym ta tyw n'aa me kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hā. Ramaa newë sii hē, nayyw hē, P'op Hagä Do panyyg Nesaa Do Yb asog hōm sa h'yyb gó naa. ¹⁶ P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób, pä banäng bä kajäk do hadoo sa hā. P'op Hagä Do panyyg ramaa newë sii hē, nayyw hē, h'yy gadajaa gó ragadoo. ¹⁷ H'yy gadajaa gó ragado né paawä, nayyw hē rah'yy gejë hōm, joom kóm nanäng nä do hadoo sa hā. Hejoonh do kametä bä sa hā, sa hā rarahejä bä na-ääj hē P'op Hagä Do panyyg metëëk doo da rababok do hyb n'aa, nayyw hē rah'yy gejë hōm. ¹⁸ P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób, joom tym sasëng mahang kajäk do hadoo sa hā. ¹⁹ P'op Hagä Do panyyg ramaa napëë né paawä, rahyb n'aa newë had'yyt hē badäk hahỹ hā ji bawät do hā.† Dajëër hā, sa ma ji tawadii do hā rahyb n'aa h'üüm. Rah'yy karën do jawén rababok. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahōm. Joom neaak do hado däk tii. ²⁰ P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób, joom tym baad tabadoo bä kajäk do hadoo sa hā. Ti ramaa newëë P'op Hagä Do panyyg, baad ragadoo, baad rabenäm sa h'yyb gó. P'op Hagä Do karën do baad ramoo bok tii kä. Joom 30 nuu me, 60 nuu me, 100 nuu me takejoom do bahānh tabeak do hadoo tii —näng mä Jesus.

²¹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë gataa sooh bē bag, ji waa hood yt hā, ji jó ȳh do yt hā bē bejën hyb n'aa apäh? Dooh. Ta bag bē dasooh ta tyng jó, baad ta bag däk hyb n'aa. ²² Ta ti hadoo da ȳ ma metëëk do hā:

Sahōnh hē sa hā da hē kejën nä doo, sahōnh hē rah'yy ganenäh nä doo, kametä däk né da sa hā. ²³ Jé karën pé ȳ her'oot do tamaa newë bä, taw'ääts hē tahyb n'aa matakëë —näng mäh.

²⁴ Ti m' taky hadoo ënh:

—Taw'ääts hē baad bē matakä ti bē maa newëë doo. Bē matakëë do pénh, bē maa newëë do pénh, bē da P'op Hagä Do h'yy gan'yyh. Ti bahānh baad bē da tah'yy gan'yyh. ²⁵ Jé h'yy ganyy däk doo, ti bahānh P'op Hagä Do banoo nä ta hā ta h'yy ganäng doo. Jé kanahën d'os hē h'yy ganäng doo, P'op Hagä Do ado hōm da ta hā kanahën had'os doo‡ —näng mä Jesus.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metëëh hahỹ hā P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa

²⁶ Ti m' taky hadoo:

—Aj'yy joom tym hejóm do ky n'aa hadoo né hē P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa. ²⁷ Ta āh tatebëj nuuj jé, adëb bä, atsëm, ta ti joom tym ganyyh, tabawäng. Dooh joom hejóm do hapëë bä nyy da tabawäng ti joom. ²⁸ Ta daaj né hē joom k'ääts baw'ëëh. Pooj jé tagajewäng, tii b' tabaeë däk, tii b' tabeag kän. ²⁹ Ta ag wah'ëë däk bä kä, ta heen n'aa hā, tii bä kä joom näng do bak'ääd kän ta joom, joom ji nu gekää do nahëë me —näng mä Jesus kyyh.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Panyyg see ky n'aa me ȳ her'oot bē hā P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa —näng mäh. ³¹ —Joom motaad häd näng do tym nad'ëëd is do hadoo né hē P'op Hagä Do bag'ääs doo, tadu doo noo gó. ³² Jääm nad'ëëd its né paawä ta tym, ji waa ty gamabuuj see bahānh tabawäng. Tak'ëp ta moo bawäng. Tii hā kä taw'ëëd batooj kän ta hā kä, tabadahëëm bäs —näng mä Jesus kyyh.

† 4:19 Ta ti hedoo do raty kanewad had'yyt hē. Rahyb n'aa tón had'yyt hē sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo. ‡ 4:25 Ta ti tawén kado hōm sa hā, rahyb n'aa manatakëë do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bä P'op Hagä Do panyyg hā. § 4:32 Joom motaad häd näng do ky n'aa gó Jesus metëëh nyy da P'op Hagä Do bag'ääs do kah'üüm, ny hadoo ta hā h'yy ka'eeh do kah'üüm.

³³ Hajõng ta ti hedoo pé panyyg ky n'aa gó Jesus baher'oot sa hã P'op Hagã Do panyyg n'aa. Jesus her'oot mä sa hã rahyb n'aa hajaa doo. ³⁴ Sahõnh taher'oot do sa hã, panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot. Sa mab hẽ, rabedoh bã m', Jesus baher'oot ta ma matëg sa hã nyy d' tahanäng pé panyyg gó teh'ũm doo.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿh

³⁵ Ti noo gó m', tug bã kã m', Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hã:

—Hamäh, ër atsëg hõm karaj'aa tamyyj jé.

³⁶ Ti m' raberéd b'ëeh hajõk doo, ti m' ragatsëg t'oonh marakate gó Jesus gasooh doo gó. Ti m' rabsëg kãn. Marakate wób an'aa sa jawén. ³⁷ Ti m' tak'ëp bah'ood bana. Tewëep mä maadaka. Marakate tetaa m'. P'eets mä marakate bagyyb jëe paawä. ³⁸ Marakate duu hënh mä Jesus baÿÿh. Ta nu tyng jó m' ta nu sooh.

Ti m' ta ma matëg ramebëe nyyh, ti m' raky hadoo:

—Ma matëg! Õm h'yy kanap'eed! Ër da ag'yyp! —näk mäh.

³⁹ Ti m' tabas'ëeg gëet, ti m' bah'ood tameduuk. Ti m' maadaka hã taky hadoo:

—Bag hënh!

Ti m' bah'ood badoo wät. Badatih däk mäh.

⁴⁰ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa tak'ëp bë beÿÿm? Dooch P'op Hagã Do hã bë h'yy kae nä bã? —näng mäh.

⁴¹ Ti m' tak'ëp mä rabeÿÿm bong, ti m' rakaner'oot sa mab hẽ:

—Jaa ti hÿÿ éh? Bah'ood, maadaka sii hẽ raky daheeh! —näk mä sa kyyh.

5

Karap'aar h'yyb nesaa do aj'yy hã hadäk do Jesus ah'eed hõm do panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m' rakajaa Geras buuj sa häj n'aa bã, karaj'aa tamyyj jé. ² Ti m' Jesus gatsëg nyyh jawén paa bã m', aj'yy

karap'aar h'yyb nesaa doo, mera doo, nayyw hẽ m' tabana ta wë. Pã gabaho doo gó, panang buuj dejëp do sa kamag n'aa radebong doo bã naa tabana. ³ Tii b' né hẽ m' tabahe'ÿÿh. Dooch m' hajaa pé moo mawyyt péh. Haak sapuuw hadoo doo me né hẽ m' ramoo maw'yyd né paawä m', dooch m' rahaja bã. ⁴ Hajõo nuu me m' haak sapuuw hadoo doo me ramoo mawyyt, ratsyym maw'yyd paawä m'. Ti m' tagahet'ëeh mä haak sapuuw hadoo doo. Sapaar ta tsyym pëm tagahet'ëeh né m' tii d' ënh. Dooch ta hã hajaa meduuk péh. ⁵ Adëb bã, atsëm na-ãäj mä tabahew'ëet kamag habong hënh, waëe jó na-ãäj hẽ. Tak'ëp mä tageëenh, ta daaj hẽ m' takahej'ooh pä bãh me.

⁶ Dawëe naa m' Jesus tabahapäh bã m', waj'aa däk mä ta wë. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy häng Jesus wë. ⁷ Ti m' tak'ëp mä ta kyyh:

—H'ëed makarën wë ÿÿ, Jesus, P'op Hagã Do T'aah, Sahõnh hẽ Bahãnh Hadoo Do T'aah? Maky dëe P'op Hagã Do häd gó, dooch da ÿ marejä bã! —näng mäh.

⁸ Tii d' tawén edoo mäh, karap'aar h'yyb nesaa doo Jesus ah'eed hõm do hyb n'aa m'. Hahÿÿ da m' Jesus kyyh:

—Meréd hõm hahÿ aj'yy! —näng mä karap'aar h'yyb nesaa do hã.

⁹ Ti m' Jesus beaanh ta hã:

—Nyy d' a häd? —näng mäh.

—“Hajõk Doo” ãã häd, —näng mäh —hajõk do hyb n'aa ããh —näng mäh.

¹⁰ Ti m' tets'ëe had'yyt mä Jesus hã tanah'eed hõm hyb n'aa dawëe karap'aar h'yyb nesaa do ta tii bã naa.

¹¹ Hajõng mä too yb tii b' habëeh karaj'aa takëen hã, wajapëm doo bã. Ta tii b' mä sa waa rabahew'aa. ¹² Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do rabetsëe Jesus hã:

—Man'oo ãã ajëe pëe too yb hã —näk mäh.

¹³ Ti m' Jesus banoo tii d' sa hã. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do benä kãn aj'yy hã hanäng do paah, too yb hã m' rabajëe pä kãn. Hajõng mä ti too yb. 2 miw mäh. Ti m' rameraa bong,

ti m' rawaj'aa wëenh tame, tame m' rakejäg bëenh. Ti m' t'öp mä rapehäs.

¹⁴ Ti m' too yb hagā n'aa waj'aa bong mäh. Sa panang bä, panang nedaa bä na-ãäj mä ramaher'oot sahõnh hë rahapäh doo. Ti m' panang buuj raban'yuh t'ĩ hënh, rabaheg'ãäs hyb n'aa ky n'aa näng doo. ¹⁵ Ti m' Jesus wë rakajaa bä kä, rabahegãä kãn aj'yy hajõng do karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paah. Asooh mäh, saroor näng mäh, baad däg mä ta h'yyb tym. Ti m' rabeỹm bong. ¹⁶ Ti m', ta ti hap'ëeh do paa rabaher'ood kãn han'aa do sa hã kä ta ti aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paa ky n'aa. Too yb ky n'aa na-ãäj mäh. ¹⁷ Ti m' han'aa do rabetsëe Jesus hã, tabahõm hyb n'aa sa häj n'aa bä naa. ¹⁸ Ti m' Jesus gatsëg sooh bä m', aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paa betsëe Jesus hã, Jesus sii tabahõm hyb n'aa. ¹⁹ Dooch m' Jesus karën bä ta sii aj'yy ahõm bä. Hahỹ d' mä Jesus kyyh ta hã:

—Ahõm nä a yb, a ỹn, a wakãän wë. Maher'ood sa hã sahõnh hë taw'ãäts hë hadoo do a hã Tak'ëp Hyb n'aa Jawyk Do bad'oo doo. Maher'ood sa hã nyy da õm tat'yyd mehĩn doo —näng mä Jesus kyyh ta hã.

²⁰ Ti m' aj'yy bahõm kãn. Hëej bód, Dekaporis häd näng doo bä ta her'oot mä tak'ëp hanäm do Jesus bad'oo do ta hã. Ti m' sahõnh hë maa nap'ëeh do rahy n'aa meuunh mäh.

ỹnh has'oo däk do ky n'aa, kara-pee h'yy ganä däk do ky n'aa daheeh hahỹh

²¹ Ti m' Jesus batsëg hõm bä p'aa hënh karaj'aa ta myyj jé, tabag'ëed däk bä ta takëen hã, hajök nu sabug däk. ²² Ti m' aj'yy Jaj-Ro häd näng do bana Jesus wë. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do sa wahë n'aa see m' tii. Ti m' Jesus tabahapäh bä, ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wë. ²³ Ti m' tak'ëp mä tabetsëe ta hã. Hahỹ da m' ta kyyh:

—Edah tok ỹ tadajëp. B'ëep ỹ karën paawä. Moo dëe ta hã tabahub däk hyb n'aa, tabedëp hyb n'aa —näng mäh.

²⁴ Ti m' Jesus bahõm ta sii. Tabahõm bä hajök mä hah'ũm ta sii, gatat'uuk mä ta hã. ²⁵ Sa mahang ti awät mä ỹnh. Majyyw mä ta nahëeh. 12 m' ta baab ta nahëe badäk. ²⁶ Hajök mä mediko hegãä bong do ta nahëeh. Mediko moo m' tahoop. Dooch m' rahaja bä. Ta wë hanäng do tahäj jëe né paawä m', dooch m' tahas'oo däg bä. Teg'yys mä tii bä ta nahëeh. ²⁷ Jesus taky n'aa napäh bä m', ta jó gadäk hënh mä tabana ta wë hajök do mahang. Ta saroor hã m' tamoo däng. ²⁸ Tii d' tawén d'oo mäh, ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Ta saroor hã ỹ moo dëe bä, ỹ d' ahub däk tii bä”, näng mä ta h'yyb gó. ²⁹ Tii bä kä m', nyyw hë m' dooch wäd mä ta hã ta nahëeh. Ta hã m' tahegãä bä, ta h'yyb gó, has'oo däk mäh. ³⁰ Tii bä m' nyyw hë m' Jesus hegãä bä m' ta hã naa anyyh ta ky gabuuj. Ti m' ta jawén p'aa hënh tabegãä wät hajök do mahang, ti m' teanh:

—Jaa saror ỹ hã moo däng? —näng mäh.

³¹ Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Nepäh a hã hajök gatat'uuk do a hã? —näk mäh. —Hëd n'aa ti meanh?

³² Ti m' ty kaneréd had'yyt hë hajök do sa wë, tabaheg'ãäs hyb n'aa jaa ti ta hã moo däng doo. ³³ Ti m' ỹnh hegãä bä kä m' ta hã has'oo däk mäh, ana mä Jesus wë, ti m' tabahyy häng mä ta taron nuu me ta wë. Kajajän mä ta ãm n'aa. Ti m' sahõnh hë m' tabaher'ood jëng ta hã. ³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Tok ỹ, õm has'oo däk P'op Hagä Do hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahõm kä h'yyb näm doo me. Dooch wäd a nahëe kä —näng mäh.

³⁵ Jesus ber'oot nä bä m', rakajaa ajyy Jaj-Ro tób bä naa. Ti m' raky hadoo Jaj-Ro hã:

—A toog h'yy gakog hõm —
näk mäh. —Hed n'aa ti mah'yyb
panas'ëeh ma matëg? —näk mäh.

³⁶ Dooh m' Jesus hyb n'aa p'eed bä
panäk do sa kyy hä. Hahÿÿ d' mä ta
kyyh Jaj-Ro hä:

—Mahyb n'aa tón manäh. Hã ÿ h'yy
kasadëe!

³⁷ Ti ta bahãnh mä dooh m' tan'oo
bä hajök do rahõm ta sii. Jããm mä
takarën Peed, Tsijaag, Tsijaag hÿÿj
Jowãw häd nãng doo. ³⁸ Jesus rakajaa
bä m' Jaj-Ro tób bä kä tahapäh mä säd
dó m' rarãb bä rabë bä. A'oot mä ta
wób. ³⁹ Ti m' tabajëe suun tób gó, ti m'
taky hadoo sa hä:

—H'ëed ti bë harãp? H'ëed ti bë
ha'oot? Karapee dooh tadajëb bä.
Aÿÿh tii —nãng mäh.

⁴⁰ Tii bä m' Jesus raky kawew'aam.

Jesus mejüü raban'yyh jawén paa
bä m', tats'yyt mä karapee yb, kara-
pee ÿÿn, ta ma matëg ta sii han'aa
doo, ti m' rabajëe p'ëe karapee ha-
sooh hënh. ⁴¹ Ti m' tamoo maso däk,
ti m' taky hadoo ta hä:

—Tabita kûm —nãng mä ta kyyh.
("Maruus, as'ëeg g'ëed!", tahanãng pé
m' tii.)

⁴² Tii bä m', nayyw mä tabas'ëeg
gëet, awãd däk mäh. (12 m' ta baab
n'aa.) Tii bä m', tak'ëp mä rameuuj
bong. ⁴³ Ti m' tak'ëp Jesus mejüü sa
hã ranaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa.
Ti m' tamaher'oot sa hã rabanoo hyb
n'aa maruus awa.

6

*Ta panang bä Jesus raty n'aa
ges'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh*

¹ Ti m' ta tii bä naa Jesus ta ma
matëg daheeh rabahõm panang
tabawãng do paa hënh. ² Saab hã
kä m' tama metëek tób P'op Hagã Do
panyyg rayd naherot do yt hë. Hajök
maa new'ëe do rahyb n'aa meuunh
mä taher'oot do sa hã. Ti m' raky
hadoo:

—N'yy hënh naa taher'oot do P'op
Hagã Do ky n'aa? —näk mäh. —N'yy
hënh naa tah'yy ganãng doo? —näk
mäh. —Nyy da tabad'oo tapehuunh

doo? —näk mä sa kyyh. ³ —B'aa bãh
gaheh'õök do nado ti hahÿÿh? Marija
t'aah nado ti hÿÿh? Tsijaag, Josés,
Judas, Simaw nado ta wakããn? Ta
ãnh, bã ab'ëeh ër pa —näk mä sa kyyh.

Ti m' rakawajããn ta wë. Raty n'aa
gesyyg däk mäh. ⁴ Ti m' Jesus ky
hadoo sa hä:

—Sahõnh hë sa panang bã
raweh'ëeh P'op Hagã Do ky n'aa rod.
Jããm hë tabawãng do panang bã,
ta wakããn mahang, ta tób bä, dooh
rawehëe bä —nãng mä Jesus kyyh.

⁵ Dooh denaa hë m' Jesus pehuuj
bä ta tii bä. Jããm né hë m' pawóp its
nahëe enãh do hã ta moo tadasooh
rabaheeso padëek hyb n'aa. ⁶ Tahyb
n'aa meuunh mäh, dooh panang buuj
rah'yy kae bã tahegãã bä.

*Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus
mejüü do panyyg n'aa hahÿÿh*

Ti m' sét panang ken'yyh bä m'
Jesus ma metëek. ⁷ Ti m' tanaëenh
12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti
m' Jesus anoo mä sa hã karap'aar
h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebe
hyb n'aa. Pawóp hë ken'yyh mä
tamejüü rabahõm Jesus bad'oo doo
da rabad'oo hyb n'aa. ⁸ Hahÿÿ da m'
tamejüü:

—Dooh d' bë mahüüm péh, pãw
hadoo péh, ta hood hadoo péh, ta sãm
hadoo péh. Jããm hë da bë mahüüm
tatu —nãng mäh. ⁹ —Jããm ub da bë
saroor bë hã hadäk do bë gahõm. Bë
tsyym suun hë kä bë padedëek —
nãng mä ta kyyh. ¹⁰ Bë nu kajäg bã
ta wób tób bä, tii bä da bë ayyw dó
sa panang bë beréd hõm bã kä. ¹¹ Jé
bë raganado bã, bë ramaa nanewë bã
bë her'oot doo, bë ahõm sa mahãnh.
Sa panang bã naa bë ahõm bã bë
tsyym suun bë tepyng padäg k'ããts.
Tii da bë bad'oo, rabahapäh hyb n'aa
doo baad tado bã P'op Hagã Do pa-
nyyg raky nadaheeh doo —nãng mä
ta kyyh sa hã.

¹² Ti m' rabahõm kãn. Raketyn hõm.
Jé pad'yyt hë m' rabaher'oot reréd
hõm hyb n'aa nesaa doo. ¹³ Hajõng
karap'aar h'yyb nesaa do rahebeë

hõm mäh. Hajõk nahëe enäh do ta syyj me m' ratahed'yyd hõm, heso hõm mäh.

Jowāw nu gahem'uun do dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Garirej häj n'aa wahë n'aa, Eróts häd näng doo, taky n'aa napäh tii. Dawëe m' Jesus raky n'aa napëe däk. Hahÿÿ d' mä ta wób sa kyyh:

—Jowāw nu gahem'uun do paa né tii, dejëp do mahang ganä wät doo. Ti hyb n'aa tawén kabaj'aa —näk mä sa kyyh.

¹⁵ —Ta ti Eriij p'ooj ub hawät do paah —näk mä ta wób sa kyyh.

Ti m' ta wób hë raky hadoo:

—P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do paa hadoo pé ta tii —näk mä sa kyyh.

¹⁶ Eróts ky n'aa napëe däk bä kä ta wób her'oot doo, taky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun do tii, ÿ mejüü do paa ranu gahõg hõm. Ganä wät dejëp do paa mahang! —näng mä Eróts kyyh.

¹⁷ Eróts né ti mejüü do paa ramoo maso däk, ramoo maw'yyd däk, radawäts geët Jowāw nu gahem'uun doo. Tii d' Eróts wén d'oo mäh, Erodija, ta hÿÿj Pirip häd näng do ÿÿm hyb n'aa. Eróts gat'ëe däk mä Erodija, ta hÿÿj ÿÿm. ¹⁸ Ti hyb n'aa m' Jowāw ky hadoo paa ta hä:

—Dooh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä magat'ëe bä a hÿÿj ÿÿm.

¹⁹ Jowāw kyyh hyb n'aa m' Erodija ty n'aa gesyyg kån, tawén kawaj'ään kån ta wë. Takarën paawä m' tamejüü radaj'ëep Jowāw. Du daa m'.

²⁰ Eróts mo n'aa jesuu mä Jowāw. Eróts mä eÿÿm Jowāw hä. Tahapäh mäh, baad ub né hë ti Jowāw bawät P'op Hagä Do matym gó. Tsyt hë P'op Hagä Do wë Jowāw bawät tahapäh. Eróts maa newëe bä m' Jowāw her'oot doo, dooh m' baad tado ta h'yyb gó. Ti hadoo né hë, tamen mä Jowāw her'oot do tamaa newëe bä.

²¹ Tii bä kä m', ti bahänh kä m', Erodija bawyyd kån nyy d' tabad'oo. Eróts ta yd enäng do heen n'aa noo

gó m' Eróts moo wät jäm. Tatsyyd bong mä ta karapee sa wahë n'aa, ta warahén sa wahë n'aa, sahõnh hë m' ky n'aa etsëeh do Garirej häj n'aa bä naa. ²² Ti m', jäm noo gó m', Erodija toog bana tabajäm hyb n'aa sa matym gó. Baad mä maruus sa matym gó, Eróts matym gó na-ääj mäh. Ti hyb n'aa m' Eróts ky hadoo ta hä:

—Mets'ëe hä ÿ makarën péh. ÿ anoo né da a hä —näng mä ta kyyh.

²³ P'op Hagä Do häd gó m' ta ky däng:

—Metsëe pé hä ÿÿ, ÿ anoo né da a hä. Wë ÿ hanäng do uuh ÿ anoo da a hä, makarën bä. Né hup ÿ né hë tii —näng mä Eróts kyyh.

²⁴ Ti m' maruus banyyh ta ÿÿn wë tabeaanh hyb n'aa tetsëe pé Eróts hä. Ti m' ta ÿÿn ky hadoo:

—Mets'ëe Jowāw nu gahem'uun do nu gabóg —näng mäh.

²⁵ Ti m' nyyw hë m' maruus matëeh p'aa hënh. Ti m' tabets'ëe kån: —Na, ÿ karën nyyw hë mabanoo hä ÿÿ Jowāw nu gahem'uun do nu gabóg ta hood gó —näng mä maruus kyyh Eróts hä.

²⁶ Ti m' tak'ëp sa wahë n'aa hyb n'aa tón wät mäh. Ti hadoo né hë, ta ky bajawaa do hyb n'aa m', tatsyyd bong do taky däng do ramaa napäh do hyb n'aa m', tawén wanadii. ²⁷ Ti m' nyyw hë m' tamejüü warahén see Jowāw tadaj'ëep hyb n'aa, tamanaa hyb n'aa ta nu gabóg. Ti m' warahén bahõm Jowāw ragadahew'ëes doo hënh, tadaj'ëep mä Jowāw, tanu gahõg hõm mäh. ²⁸ Tamanaa mä ta hood gó, tan'oo däk mä maruus hä. Ti m' maruus gado däk, tan'oo däg kån mä ta ÿÿn hä kä. ²⁹ Ti m' Jowāw ma matëg ky n'aa napëe däk bä m', rabana rabeheën ta hub. Ti m' ti m' radasuun jëng gabaho doo gó, kamag hood n'aa gó.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

³⁰ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejüü do rababaaj nä Jesus wë. Ti m' raba-her'oot ta hä sahõnh hë rametëek doo,

ramoo bok doo. ³¹ Ta tii bā m' séd dó m' ta wē heg'āās doo. Séd bā m' ranu kejāk do hyb n'aa, du daa m' Jesus ta hataa daheeh rabawa péh. Tí hyb n'aa m' Jesus ky hadoo ta hataa sa hā:

—Hamāh, ěr ah'ũũm ta wób rabadoh hēnh, bē kameh'āāk hyb n'aa —nāng mäh.

³² Tí m' sa mab hē m' rabahōm marakate gó ta wób rabadoh bā paawā. ³³ Ta wób mā rahapāh raban'yyh. Tí m' sahōnh hē panang bā naa rabahōm ta takēen hā sa pooj jé. Sa pooj jé m' rakajaa. ³⁴ Tí m' Jesus basoop bā, hajōk do tabahapāh bā m', tat'yyd mehīn mā sa hā. B'éé hagā n'aa tamah do hadoo mā ta hā. Tí m' hajōng ky n'aa tama met'ēeg kán sa hā.

³⁵ Tũũh dāg bā kā m' ta ma matēg rabana ta wē, tí m' raky hadoo ta hā:

—Tũũh dāg —nāk mäh. —Dawēē hỹh. ³⁶ Mamejō hōm hajōk doo, panang tabanāng bā, sét ken'yyh rabaj'eenh hēnh na-āāj hē, sa waa rabetsēē hyb n'aa —nāk mā sa kyyh.

³⁷ Tí m' Jesus ky hadoo:

—Bē né hē hanoo sa waa —nāng mäh.

Tí m' raky hadoo:

—Ta ti 8 kamarab ji moo wāt ta sām —nāk mäh. —Āā né hē g'eeh ti hets'ēē ta ti sa waa pāw? —reaanh mäh.

³⁸ Tí m' Jesus beaanh:

—Nyy hē ti hanāng bē wē pāw? Bē hegāā —nāng mā ta kyyh.

Tí m' rabaheg'āās, tí m' raky hadoo:

—Tí anāng ji ma poo oow pé pāw. Pawóp its tah'ỹb —nāk mā sa kyyh.

³⁹ Tí m' Jesus mejũũ ramejũũ hajōk do rabehyy b'ēeh hyb n'aa jawii jó.

⁴⁰ Tí m' rabehyy b'ēeh, 50 ken'yyh mā ta wób, 100 ken'yyh mā ta wób ketyn hōm doo.

⁴¹ Tí m' Jesus basog dāk pāw, tah'ỹb na-āāj mäh. Hỹ pong jé taty dāng bā m', P'op Hagā Do hā taky hadoo:

—Ōm taw'āāts hē Ee. Man'oo dāk āā tā, āā waa —nāng mäh.

Tí m' pāw taganebāh bong, tets'ēē hōm mā ta ma matēg sa hā, rabets'ēē

hōm hyb n'aa hajōk do sa hā kā. Tah'ỹb na-āāj né hē m' pawóp had'os do tetyn hōm né hē m' tii d' ěnh. ⁴² Tii bā kā m', sahōnh hē m' rabawēē bong. Wog enā hōm mā sahōnh hē. ⁴³ Tí m' mad'aak do ta ma matēg rata hōm kawaju gó. 12 m' kawaju gedē hōm mäh. ⁴⁴ Hawēē bong doo, 5 miw mā ajyy.*

Tamii pong jó Jesus bawāt do panyyng n'aa hahỹh

⁴⁵ Tí m' nyyw hē ta ma matēg Jesus mejũũ ragatsēg t'oonh marakate gó, ta pooj jé rabahōm hyb n'aa Betsaj-Da hād nāng do panang nemuun. Tí nuuj jé m' takedēē hōm hajōk do sa hā. ⁴⁶ Takedēē hōm do jawén paa bā m' tabasēēk mā waēē jó P'op Hagā Do sii taber'oot hyb n'aa.

⁴⁷ Tabadajuu dāk bā m', karaj'aa hoo gad'oo bā kā m' ta ma matēg rababoo dāk. Ta mab hē m' Jesus bayyw gēēt. ⁴⁸ Tí m' tabaheg'āās, dooh m' tahōm rahēē doo. Bah'ood ty gahēm mäh. Tí m' tapaj'ēē pooj jé Jesus bahōm kán sa wē tamii pong jó. Jesus tabēēj paawā m', ⁴⁹⁻⁵⁰ rabahapāh tamii pong jó hana doo. Tak'ēp mā rabeỹm bong. Awaaw bong mäh. Dajēp do saw'ēeng paa red'oo mäh.

Tí m' nyyw hē m' Jesus ber'oot sa sii:

—Bē eỹm manāh! Ỹ ti hỹh —nāng mäh.

⁵¹ Tí m' tagatsēg sooh sa sii. Tí m' bah'ood badoo wāt. H'yy gabedo bong mäh. Rameuj bong mäh. ⁵² Dooh rah'yy gah'ood nā bā Jesus hā, pāw tapehuuj né paawā. Dooh rah'yy genā bā.

⁵³ Rabatsēg hōm bā m', Genesaréh hāj n'aa bā m' marakate badēē jad kán. Tii bā m' rabahũũ jad kán.

⁵⁴ Ragatsēg bē sii hē m' pong hēnh, ti babuj n'aa rabahapēē kán Jesus.

⁵⁵ Tak'ēp mā raty gapedāg bong rame-naa hyb n'aa nahēē enāh do Jesus wē. Jé pad'yyt hē hēēj Genesaréh w'oo hā hanāng doo bā naa ramena nahēē enāh doo. ⁵⁶ Jé pad'yyt hē Jesus nu

* **6:44** Dooh m' taketsén bā ỹj, karepé.

kejäk bä m', panang rakahet'aa bä m' ramena bëeh nahëe enäh doo. Ti m' rabetsëe nahëe enäh do ramoo kejäk hyb n'aa ta saroor noo byyh hä. Ti m' sahõnh hë nahëe enäh do moo kejäk doo, heso padäg kân mäh.

7

Ji h'yyb gó naa né hë nesaa do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób na-ããj mä rakajaa Jerusarënh hënh naa. Ti m' rakata däk Jesus wë. ² Ti m' raba-hapäh, Jesus ma matëg wób rawëh mä ta si n'aa hë. Dooch m' ramoo ketsyyd wäd rabahed'oo doo da. Sa hä m' nesaa do ta ti P'op Hagä Do hä. ³ (Pariséw, sahõnh hë Judah buuj wób na-ããj hë, dooh rawëe bä, dooh rawa bä, sa wahë makû mahetëk doo da ramoo kanetsyyd poojé. ⁴ Rabana bä jé sa waa hets'ëe do paah, dooh rawa bä, dooh rawëe bä, ramoo kanetsyyd bä, rabahed'oo doo da. Hajõõ tamo n'aa tii da rabahed'oo doo. Sarej ragejõs, sa waa hood ragets'yyt sa wahë makû mahetëk doo da.)*

⁵ Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj mä rabeaanh Jesus hä:

—Hëd n'aa a ma matëg ranad'oo ãã wahëh metëek doo da? Hëd n'aa dooh ramoo ketsyyd bä ër wahë makû rabahed'oo doo da? —näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bëeh! Baad né paa ti P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do kyyh, bë ky n'aa. Hahÿÿ d' paa m' takerii däk P'op Hagä Do kyyh bë ky n'aa: “J'ooj madäk doo me ÿ raweh'ëeh. Sa kyyp tii. Dawëe sa h'yyb bawät mahãnh ÿÿ. ⁷ Dooch këh ÿ tado bä ti rama metëek doo. Raky n'aa jawyyg ub tii. Ti hyb n'aa daap hë ti ta ti ÿ rahyb n'aa jew'yyk doo”† —näng mä

Jesus, Isajas her'oot do paa P'op Hagä Do kyyh.

⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë eréd hõm P'op Hagä Do mejüü doo. Bë wareem däg bë wahë makû metëek do hä —näng mäh.

⁹ Ti m' Jesus ej'ees sa hä:

—Baad né ta ti bë hä P'op Hagä Do mejüü do bë eréd hõm doo, bë wahë makû mejüü doo da bë bad'oo hyb n'aa kä. ¹⁰ Hahÿÿ da Mosees metëek do paa P'op Hagä Do mejüü doo: “Bë wehëe bë yb, bë wehëe bë ÿÿn.”‡ “Ji dajëep ta yb, ta ÿÿn ky n'aa wasee doo.”§ ¹¹ Tii d' né paawä ta kyyh, ta see hado däk bë metëek doo —näng mä Jesus. —Hahÿÿ da bë kyyh: “Jé ta yb, ta ÿÿn hä taky hado bä, ‘Hä ÿ naa magadoo do pan'aa paawä, P'op Hagä Do matym n'aa däg tii. Dooch bë hä ÿ an'oo wäd bä’, taky hado bä, ¹²⁻¹³ tii bä, ta tii d' ky hadoo doo, dooh ji mejõ wäd bä ta ÿÿn, ta yb tamasa”, näk bë kyyh. Hajõng nä tii d' bë bad'oo doo —näng Jesus. —Bë wahë makû ma metëek do bë ky süüt do hyb n'aa bë eréd hõm P'op Hagä Do mejüü doo —näng mä Jesus Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa hä.

¹⁴ Ti m' p'aa hënh hajõk do ta tii bä hab'ëeh do Jesus naëenh ta wë. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë sahõnh hë, bë maa newë da, bë h'yy genä da ÿ her'oot do hä: ¹⁵⁻¹⁶ Ji noo me hajëng pé hyb n'aa nado ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä. T'õp ji h'yyb gó naa hanyyh do ti hanoo ji nas'aa däk do P'op Hagä Do hä —näng mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus kedëe hõm hajõk do sa hä. Ti m' tób gó tabajëe suun jawén paa bä ta ma matëg rabeaanh ta hä ta ti ta her'oot do ky n'aa. ¹⁸ Ti m' Jesus baher'oot sa hä:

—B'ës h'yy ganah'ood éh? —näng mäh. —Ji hä hajëng pé hyb n'aa nado ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä. ¹⁹ Ta ti dooh tajëe bä ji h'yyb tym gó. Ji wog

* **7:4** Mosees ma metëek do paa bahãnh rakarën rabawëed däk. Sa hä, tii da ji adoo bä, baad ub ji P'op Hagä Do gadoo. † **7:7** Isajas 29.13 ‡ **7:10** Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16 § **7:10** Esodo 21.17, Rewitikos 20.9

gó ti tabajëng, ta jawén anyyih p'aa hënh. Ti hyb n'aa dooh ji nas'aa bä P'op Hagä Do hä ji noo gó hejëng do hyb n'aa —näng mäh.

(Ta ti m' Jesus her'oot do ky n'aa m', taw'ääts mä sahõnh hë baad ub ji waa. Dooh m' ti haj'aa tado bä ji nas'aa bä.)

²⁰ Ti m' taky hadoo ënh:

—Ta ti ji h'yyb gó naa hennyih do hyb n'aa ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä. ²¹ Tii d' ÿ wén her'oot, t'öp naa, ji h'yyb tym gó naa tabana do hyb n'aa nesaa do ji hyb n'aa newëë doo. Ji h'yyb gó naa tabana ji karën do ji bagä do ji ÿm nadoo do sii, ji patug nadoo do sii. Ji h'yyb gó naa tabana ti ji ets'ëëk doo. Ji h'yyb gó naa né hë tabana ji da hadoo do ji daj'ëëp doo. ²² Ji h'yyb gó naa né hë tabana ti ji hyb n'aa h'üüm do ji ma, sahõnh hë ji moo nesaa doo, ji noo kanesa doo, nu meby n'aa näng doo, ji hyb n'aa jewës doo, ji da hadoo do ji ky n'aa rejää doo, ji kasab'ee doo, daap hadoo do ji moo wät doo kä. ²³ Sahõnh hë ta ti hedoo doo, ji h'yyb gó naa had'yyt tabana. Ta ti hyb n'aa ti ji wén nas'aa däk P'op Hagä Do hä —näng mä Jesus kyyh ta ma matëg sa hä.

ÿnh ta s'ee hënh naa ta toog ky n'aa her'oot do panyyg n'aa hahÿh

²⁴ Ti m' ta tii b' naa Jesus bahõm panang Tiir häd näng do nemuun. Ajëë suun mä tób gó. Dooh m' takarën raky n'aa napëë bä tii b' tabagä doo. Ti hadoo né hë, dooh m' tahaja bä tajejën bä. ²⁵⁻²⁶ Ti m' ÿnh, Gereg buuj, Siro-Penisija bä m' henäng doo, ky n'aa napäh Jesus. Judah buuj nadoo do m' tii. ÿnh toog hä mera do badäk. Ti m' tabana Jesus wë. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng Jesus wë. Ti m' tak'ëp mä tabetsëë Jesus bahabëë hõm hyb n'aa karap'aar h'yyb nesaa do ta toog hä hadäk doo.

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Na rawa dó sa waa rakarën do sa taah hä —näng mäh. —Taw'ääts hë nado sa waa ji ado hõm bä ji banoo hyb n'aa sa masãh awaar taah hä —näng mä Jesus kyyh ÿnh hä. ^{**}

²⁸ Ti m' ÿnh ky gadoo Jesus. Jesus kyy gó né hë m' taky hõm:

—Ehub né hë õm, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Ti hado né paawä, awaar sii hë rawa sa taah waa hyyj sa noo m' kejak doo —näng mä ÿnh kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Abaaj hõm. H'yy ka'eeh doo me ÿ maky gadoo do hyb n'aa, dooh wäd karap'aar h'yyb nesaa do a toog hä —näng mä Jesus ta hä.

³⁰ ÿnh babaaj hõm bä kä m', takajaa ta toog wë, ahub däk ta toog. H'yy kamehãäg sooh mäh. Karap'aar h'yyb nesaa do ahõm ta hä hadäk do paah.

Aj'yy Jesus nabuuj genä däk do panyyg hahÿh

³¹ Ti m' Jesus raberéd hõm Tiir häj n'aa. Sidõn häd näng do hëëj, Dekaporis häd näng do häj n'aa na-ãj hë ratabës. Ti m' karaj'aa Garirej häd näng doo hënh rabaw'ëënh. ³² Jesus rakajaa bä m', ramanaa mä ta wë aj'yy nabuuj gatamah doo, hebä doo. Ti m' rabetsëë Jesus moo däng ta hä tabahub däk hyb n'aa.

³³ Ti m' Jesus mahüüm mä dawë hä, hajök do sa mahãnh. T'ii hënh kä m' ta nabuuj gó m' tamoo jëë pëë. Ti m' ta mo poo hä Jesus betsós wät, tii bä kä m' aj'yy nag'aad hä m' tamoo däng. ³⁴ Hÿ pong jé m' taty dëë wät, tak'ëp mä tah'yy kawabaag wät, ti m' taky hadoo:

—Epata! —näng mäh. (“Genä däg”, tahanäng pé m' tii.)

³⁵ Tii bä m' nyyw hë m' aj'yy nabuuj genä padëëk, ta nag'aad na-ãj mä nahejooj wäd mäh. Baad ub mä taber'ood däg kån.

^{**} **7:27** Tii da Jesus wén her'oot, tametyy hyb n'aa ÿnh baad ta hä tah'yy kae bä. Panyyg gó taky n'aa her'oot, tahyb n'aa newëë hyb n'aa baad tado bä tamasaa bä Judah buuj nadoo do sa hä. Jesus ky n'aa eh'üüm Judah buuj sa taah. Awaar taah gó taky n'aa ed'oo Judah buuj nadoo doo.

³⁶ Ti m' Jesus mejũũ ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hã. Nabuj keh'ũũm mã tii. Tak'ëp mã Jesus mejõ paawã ranaher'oot hyb n'aa, tak'ëp mã tii bã rabaher'oot Jesus mo haj'aa. ³⁷ Sahõnh hẽ m' rameuunh Jesus mo haj'aa hã. Ti m' raky hadoo:

—Baad sahõnh hẽ tamo haj'aa —nãk mãh. —Nabuuj gatemah do sii hẽ nabuuj genã padëëk, ner'oot do sii hẽ er'ood padëëk tan'oo bã —nãk mã sa kyyh Jesus mo haj'aa ky n'aa hã.

8

Jesus pahuunh do 4 miw sa waa panyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti m' ta see pé noo gó hajõk do rakata padëëk p'aa hẽnh ãnh. Dooh m' sa waa péh. Ti hyb n'aa m' Jesus naëënh ta ma matëg, sa sii taber'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

² —ÿ t'yyd mehĩĩn hahỹ ãr wẽ kata pad'ëëk doo. Tamawoob dãg ta ãh si ÿ rababok. Dooh sa waa péh —nãng mãh. ³ —Dawëë naa ta wób rabana. ÿ mejõ bã rababaaj hõm sa gó, naheba padãg da, degõnj jëng da sah mahỹỹj ta hõõ bã —nãng mã Jesus ta ma matëg sa hã.

⁴ Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Nyy bã ji baw'yyt babã sa waa? Dawëë bã. Dooh ta nawaa babã —nãk mãh.

⁵ Ti m' Jesus beaanh:

—Nyy hẽ pãw bẽ wẽ? —nãng mãh.

—Ti anãng setsi —nãk mã sa kyyh.

⁶ Ti m' Jesus mejũũ hajõk do rabehyy b'ëëh tũũ. Ti m' tabasog dãk pãw, ti m' taky n'aa etsëë sa waa hyb n'aa. Tii bã m' taganebãh boo kãn, tets'ëë hõm mã ta ma matëg sa hã, rabets'ëë hõm hyb n'aa hajõk do sa hã kã. ⁷ Tah'ỹỹb na-ããj mã ti anãng mã sa wẽ. Ned'ëëd its mã ti tah'ỹỹb. Tii da né hẽ m' taky n'aa d'oo ãnh tii. Ti m' tamejũũ ta ma matëg rabets'ëë

hõm hajõk do sa hã. ⁸ Tii bã kã m', sahõnh hẽ m' rabawëë bong. Wog enã hõm mã sahõnh hẽ. Ti m' rabawëh do jawén paa bã m' mad'aak do ta ma matëg rabata dãk arook gó. Setsi m' arook gedë hõm doo. ⁹ ⁴ miw mã ajyy tahyb n'aa pé ti hawëë bong doo.

Hajõk do hã Jesus kedëë hõm jawén paa bã m', ¹⁰ tagatsëg sooh mã marakate gó ta ma matëg sa sii hẽ m'. Ti m' rabahõm Daramut hãd nãng do haj n'aa hẽnh.

¹¹ Rakajaa bã m', Pariséw rabana ta wẽ. Hajõng mã reanh ta hã. Jesus rametyy hyb n'aa ramejũũ mã tapahuuj bã sa matym haj'aa wẽ hã.*

¹² Ti m' tak'ëp mã tah'yy kawabaag wãt, j'ooj madãk doo me ramejũũ do hyb n'aa m'. Ti m' taky hadoo:

—Daap hẽ da hẽ habong do rabets'ëë hã ÿỹ ÿ pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa —nãng mãh. —Dooh ÿ metëëh pé ta heen n'aa hahỹ sa hã. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo —nãng mã ta kyyh.

¹³ Tii bã m' Pariséw taberéd b'ëëh, ti m' p'aa hẽnh tagatsëg sooh marakate gó, ti m' rabatsëg hõm karaj'aa ta myyj jé.

Pariséw, Eróts daheeh raheer'oot do mahãnh ji hyb n'aa matakëë do ky n'aa hahỹỹh

¹⁴ Ta ma matëg ramabaan mã ramahũũm sa waa pãw. Jããm hẽ sét its mã pãw marakate gó. ¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Baad bẽ hyb n'aa matakã da. Baad bẽ kanã da Pariséw, Eróts sa pãw makuj n'aa mahãnh —paa tamaraher'oot mãh.

¹⁶ Ti m' ta ma matëg rakaner'ood bong Jesus her'oot do ky n'aa. Hahỹỹ d' mã sa kyyh:

—Dooh ãr wẽ pãw. Tii d' tawén edoo† —nãk mã sa kyyh.

* **8:11** Jesus wẽ Pariséw rakamaj'ĩ. Dooh raky dahé bã P'op Hagã Do mejũũ do Jesus tado bã. Sa hã péh, dooh Jesus haja bã wẽ hã tapahuuj bã, rawén mejũũ sa matym haj'aa Jesus pahuuj bã wẽ hã. J'ooj madãk doo me ramejũũ do hyb n'aa Jesus wén manetëëh sa hã rakarën do paawã. † **8:16** Dooh rah'yy kadawuung bã panyyg gó Jesus her'oot do hã. Jesus hã Pariséw Eróts daheeh ranu mer'oot. Dooh m' raky dahé bã Jesus P'op Hagã Do t'aah tado bã. Nayyw hẽ jé pad'yyt hẽ takah'ũũm ranu mer'oot do ky n'aa. Pãw makuj nayyw hẽ takamekuunh tiriig mahang hadoo do tii.

17 Ti m' Jesus hapäh ti raky n'aa hajëm doo. Ti m' tabeaanh sa hä:

—H'ëed hyb n'aa pãw bë mabaan hõm bë banäng? —näng mäh. —Dooch tagah'ood nä bã bë hä? Dooch bë h'yy kadawuung nä bã? —näng mä ta kyyh sa hä. 18 —Bë matym enä né paawä, dooch bë hapëë bã. Bë nabuuj genä né paawä, dooch bë maa napëë bã. Bë mabaan 19 5 pãw ÿ etyn bong do 5 miw sa hä? Nyy hë kawaju bë gedë hõm mad'aak doo?

—12 kawaju mad'aak —näk mä sa kyyh.

20 Ti m' Jesus eaanh ënh:

—Setsi pãw ÿ etyn bong do 4 miw sa waa, nyy hë arook bë gedë hõm mad'aak doo?

—Setsi arook mad'aak —näk mäh.

21 Ti m' Jesus bedoo sa hä:

—Dooch bë h'yy genä nä bã? —näng mä ta kyyh ta ma matëg sa hä.

Aj'yy ty gadajuu däk do Jesus ty nä däk do panyyg n'aa hahÿÿh

22 Ti m' Jesus rakaja kãn Betsaj-Da häd näng doo bã panang bã. Ti m' ramanaa mä ta wë aj'yy ty gadajuu däk doo. Retsëë mä Jesus moo däng ta hä tabahub däk hyb n'aa. 23 Ti m' Jesus maso däk ta moo hä, tamahüüm mä dawë hä panang bahãnh. Ti m' Jesus ty hetsós wät, ti m' tamoo däng ta hä. Ti m' tabeaanh ta hä:

—Äkä, mahapëë däk? —näng mäh.

24 Ti m' tabeg'ãäs, ti m' taky hadoo:

—Dooch baad ÿ hapëë nä bã. ÿ hapäh habong doo. B'aa hadoo hä ÿÿ.

25 Ti m' p'aa hënh Jesus moo däng ta matym hä ënh. Ti m' ta matym baad däg kä. Baad mä tabahapäh tii kä. Dooch m' taty gadajuu wäd bã kä.

26 Ti m' Jesus mejüü tababaaj hõm ta tyw n'aa see me ta tób hënh. Dooch m' takarën myyj hënh tajëë wäd.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

‡ 8:29 Ji h'yyb tym dëëb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ramaneënh Mesijas. Gereg kyy me ramaneënh Kristo. “P'op Hagä Do h'yyb däng doo”, tahanäng pé m' ti. § 8:33 Tah'yyb hapäh, Satanas kyy gö m' Peed ber'ood wät tawén ky geãm wät.

27 Ti m' Jesus rabahõm panang wób Sesareja Pirip panang häd näng nedaa badäk doo hënh. Ti m' ramahõm me tabeaanh ta ma matëg sa hä:

—Jaa m' ÿÿh, sa nooh?

28 Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m', õm mä Jowãw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m', õm mä Eriij maküüh. Ta wób noo m', õm mä P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub dejëp do paa seeh —näk mä sa kyyh ta hä.

29 —Bë hä ënh? Jaa ÿ bë hä ënh? —näng mä Jesus sa hä.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Õm ti Kristo, ‡ P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo —näng mä Peed kyyh ta hä.

30 Ti m' Jesus mejüü ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hä ta ky n'aa.

Jesus her'oot do tadajëp do ky n'aa hahÿÿh

31 Ti m' Jesus du doo tama metëëk do ta hataa. Tama metëëk bã m' taky hadoo:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, hajõng da ÿ ahoop. Èr wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa na-ãäj da, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ãäj hë, ÿ da rahyb n'aa wareem. ÿ da dajëp ran'oo bã. Tamawoob hë ta ã jawén paa bã, ÿ ganä wät da p'aa hënh —näng mä ta kyyh.

32 Baad mä ta ky n'aa tabaher'oot. Ti m' Peed naënh dawë hä. Ti m' taky ge'ÿÿm, Jesus tii d' tanaher'oot hyb n'aa.

33 Ti m' Jesus ty kaw'õöd däk ta ma matëg wób sa wë. Ti m' Peed taky geãm wät.

—J'ee! Ahõm mahãnh ÿÿ, Nesaa Do Yb —näng mäh. § —Dooch mah'yyb dëë bã P'op Hagä Do karën do hä. Ajyy rakarën do hä ti mah'yyb däk —näng mä Jesus kyyh.

³⁴Ti m' hajök do ta wë kata däk doo, ta ma matëg na-ããj hë Jesus naëëj wät ta wë. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Jé karën pé hëp ÿ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'ääts hë teréd hõm ta hã hë tah'yy ka'eeh doo, taw'ääts hë teréd hõm ta hã hë tahyb n'aa newëë doo. Taw'ääts hë da tagado had'yyt hë tahoop do hëp ÿ n'aa. Taw'ääts hë tagadoo hëp ÿ n'aa radajëëb bä na-ããj hë. Taw'ääts hë ÿ taky daheeh, taw'ääts hë ÿ bawät doo da da ti bawät. ³⁵Tii d' ÿ wén edoo, badäk hahÿ hã ji hawät do tak'ëp kamahän doo, jé tahoop do hëp ÿ n'aa jeÿÿm doo, dooh da P'op Hagä Do wë tanu dëë bä. Jé hëp ÿ n'aa, panyyg hanäm do hyb n'aa na-ããj hë, tahoop do gadoo péh, hëp ÿ n'aa tadajëëb bä, panyyg hanäm do hyb n'aa tadajëëb bä, ta h'yyb tym P'op Hagä Do wë da tanu däng —näng mä ta kyyh.

³⁶Ti m' taky hadoo ënh:

—Hëd n'aa ji karën sahõnh hë badäk hahÿ ji ta danäh, ji h'yyb tym banesaa hënh tahõm bä? —näng mäh. ³⁷—Dooch ta sãm ji ad'oo pé ta s'ee hënh ji h'yyb tym nahõm hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh. ³⁸—Hëp ÿ n'aa, ÿ ma metëëk do hyb n'aa na-ããj hë nu mebyng pé P'op Hagä Do hã hyb n'aa eréd hõm do sa matym gó, nesaa do moo heb'ooch do sa matym gó, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ d' nu mebyng ënh ta hyb n'aa, Ee hejój gó, ta bag tak'ëp gabarëëh doo gó ÿ bahyng noo gó ääs tak'ëp baad hedoo do sa daheeh —näng mä ta kyyh.

9

¹Ti m' taky hadoo ënh:

—Ta wób babä ër mahang habong do rahapäh nä da ÿ du doo noo gó sahõnh hë ÿ bag'ääs P'op Hagä Do hejój me. Radejöp do pooj jé rahapäh nä da tii. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo.

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahÿÿh

²Ti m' ji moo oow see pé sa ä jawén paa bä m', Jesus mahüüm ta sii Peed, Tsijaag, Jowãw daheeh. Ti m' rabas'ëëg kãn waëë p'op nu däk do hã. Sa mab hë m' t'ii hënh rabaym dó. Ti m' Jesus kawareem däk sa matym gó. Ta see hado däk mäh. ³Tak'ëp mä ta saroor gabar'ëëng däk, tak'ëp mä tabahawag däk. Dooch m' badäk hahÿÿ bä hajaa pé saroor ti hadoo pé tak'ëp hawak péh. ⁴Ti m' p'ooj ub habong do paa Eriij, Mosees häd enäh do rakas'ee b'ëëh sa matym gó. Jesus sii m' raber'oot.

⁵Ti m' Peed ky hadoo Jesus hã:

—Ma matëg! —näng mäh. —Taw'ääts hë babä ër hã! —näng mäh. —Taw'ääts hë tamawoob hë ta tób n'aa ää temaa toonh. Sét hë a tób, sét hë Mosees tób, sét hë Eriij tób —näng mäh.

⁶(Dooch m' tadoo wät pé tak'ëp rabeÿÿm bong do hyb n'aa m', tii d' tawén edoo.) ⁷Ti m' nayyw mä wë puh ganyyh, sahõnh hë sa hã m' tabadäng. Wë puh gó m' P'op Hagä Do ber'oot. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Hahÿ tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahän doo. Bë maa newë, bë ky dahé ta kyyh —näng mäh.

⁸Ti m', nayyw hë m', raty kaw'ööd bong bä m', rabaheg'ääs bä m', jããm hë Jesus rahapäh. Dooch boo m' Jesus pa hab'ëëh do paah.

⁹Ti m' rabahyk bä m' Jesus mejüü ranaher'oot hyb n'aa rahapäh doo, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ganä wät bä kä dejöp do mahang. ¹⁰Ti m' sa h'yyb gó m' rabenäm. Sa mab hë m' rakaner'ood bong. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—H'ëëd ky n'aa tii, dajöp do ganä wät do taheer'oot doo? —näk mä sa kyyh.

¹¹Ti m' rabeaanh ta hã:

—Hëd n'aa Kristo kajaa do pooj jé Eriij m' matëëh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do raher'oot? —näk mä sa kyyh.

¹²⁻¹³Ti m' Jesus ky hadoo:

—Se hub né hē. Eriij matēeh né da sahōnh hē tabenām hyb n'aa —nāng mäh. —Ti hadoo né hē, bē ŷ maher'oot hahŷh: Eriij ewäd hyng né hē. Tii bā rah'yy kajäk doo da né hē rabad'oo paa ta hā. Tii d' né hē takerii däk ta ky n'aa P'op Hagä Do kyy kerih do hā* —nāng mäh.

Ti m' taky hadoo ēnh:

—ŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do ky n'aa ēnh? Nyy da kēh ŷ n'aa kerih do P'op Hagä Do kyyh? ŷ na-āāj da hajōng ŷ ahoop da. ŷ rahyb n'aa wareem da na-āāj hē —nāng mā Jesus kyyh.

Pahēew Jesus haso däk do panyyg n'aa hahŷh

¹⁴ Ti m' Jesus rakajaa bā kā m' ta ma matēg wób rabab'ēeh bā, hajök mā ranu sabug däk sa pa rabahapäh. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetek do ky ked'aak mā sa daheeh. ¹⁵ Tii bā m', nanāng nu sabuk do rabahapäh bā m' Jesus, raty ge-ee bong. Ti m' rawaj'aa nā ta wē rabadēng hyb n'aa m' Jesus.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matēg wób sa hā:

—H'ēed p'āā ti bē ky ked'aak sa wē? —nāng mäh.

¹⁷ Tii bā m' hajök do see ky ganyyh. Ti m' taky hadoo:

—Ma matēg! —nāng mäh. —ŷ manaa a wē paawā tah ŷ. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hā adäk —nāng mäh. —Dooch ter'ood wäd tan'oo bā. ¹⁸ Ta hā tabadāng bā, tūū tadewēes. Ti tah ŷ gadów däk, tēg kamatsēē däk, tsanamäts däk tan'oo bā —nāng mäh. —ŷ eaaj wät a ma matēg sa hā raba-habēē hōm hyb n'aa. Dooch rahaja bā —nāng mā ta kyyh Jesus hā.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do bēeh, da hē badäk hahŷh bā habok doo! —nāng mäh. —Hajōo nuu me ŷ bawät nā g'eeh bē mahang bē ky dahé däk hyb n'aa kā? ŷ hād h'yyb napan däg bē hā, hā ŷ bē h'yy

kanasadä nā do hyb n'aa —nāng mäh. —Bē mana b'ēep pahēew —nāng mäh.

²⁰ Ti m' pahēew ramanaa ta wē. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do bahapäh bā m' Jesus, pahēew tabahehats wät. Ti m' tadawäts jat tūū. Tūū m' takawereem, kawereem, kawereem jat mäh. Tsanamäts jat mäh.

²¹ Ti m' Jesus beanh ta yb hā:

—H'ēed pénh tabadäk ta hā? —nāng mäh.

—P'ooj ub takarapee noo gó tadäg né hē ta hā —nāng mā ta yb kyyh.

²² Hajōo nuu me karap'aar h'yyb nesaa do dahew'ēes tūū tēeg hōo me, tame na-āāj hē. Takarēn tadaj'ēep. Mahaja bā, mado hōm. Mat'yyd mehīn āāh —nāng mäh.

²³ —ŷ haja bā? —nāng mā Jesus kyyh. —Dooch hejoonh pé P'op Hagä Do hā h'yy ka'eeh pé hā —nāng mäh.

²⁴ Ti m' nanyw hē pahēew yb ky hadoo:

—ŷ h'yy ka'eeh né hē —nāng mäh. —Man'oo tak'ēp ŷ h'yy ka'eeh hyb n'aa, ŷ ky nasēm hyb n'aa! —nāng mäh.

²⁵ Ti m' hajök waj'aa padēek sa wē rabaheg'āās hyb n'aa Jesus hapäh bā m', nanyw hē m', hajök do kaj'aa do rabaheg'āās do pooj jé, karap'aar h'yyb nesaa do tageām wät tabanyyh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Karap'aar h'yyb nesaa doo, ky tamah doo, nabuuj gatamah doo, anā pahēew hā hadäk doo! Dooch da ta hā madēē wäd bā! —nāng mā Jesus kyyh.

²⁶ Ti m' tak'ēp mā karap'aar h'yyb nesaa do geēj wät. Ti m' tak'ēp tabahehats wät, ti m' tabanā kån pahēew hā hadäk do paah. Ta wób sa hā m' pahēew dajēp. Bag hēnh mā tabajad hōm, ti hyb n'aa m' dajēp rawén ed'oo. ²⁷ Ti m' Jesus moo takyg sēek. P'op mā tabag'ēed däg kån.

²⁸ Ti m' Jesus tób gó tabajēē suun jawén paa bā, sa m'aa hēnh mā ta ma matēg rabeanh ta hā:

* 9:12-13 Eriij tahanāng doo, Jowāw nu gahem'uun do né hē tii.

—H'ëed hyb n'aa ãã wén nahajaa ãã habëë hõm bã karap'aar h'yyb nesaa doo? —näk mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Jããm hẽ P'op Hagä Do ji ky n'aa etsëë doo me, [ji noo kanawa doo me na-ããj hẽ] ta ti hadoo pé karap'aar h'yyb nesaa do tabanyyh —näng mä Jesus.

³⁰ Ti m' ratsyym kasok ta tii b' naa. Garirej häj n'aa me m' ratabës. Dooh m' Jesus karën bã ta wób raky n'aa napëë bã rabaym doo, ³¹ ta ma matëg tama metëek do hyb n'aa m'. Ti m' taky hadoo sa hä:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da ran'oo däk da ta wób sa moo gó. ÿ radaj'ëep da. Tamawoob hẽ ta ã jawén paa bã ÿ ganä wät da p'aa hënh —näng mä Jesus ta ky n'aa hä.

³² Dooh m' rah'yy genä bã ti taher'oot do sa hä. H'yyb e'ÿÿm mä rawén neaanh.

Raky ked'aak doo, jaa sa bahãnh hadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

³³ Ti m' rakajaa Kapar-Naũm häd näng panang bã. Tób bã tabajëë suun bã m' teaanh mä ta ma matëg sa hä. Ti m' taky hadoo:

—H'ëed p'ãã ti bẽ ky ked'aak ta tyw n'aa me, ër mana me? —näng mäh.

³⁴ Dooh m' raky gado bã. Raky n'aa meb'yyh mäh. Tyyw me rababoo däk bã raky kedag bong ny hadoo do sa mahang hyb n'aa jawyk ta wób sa bahãnh. Ti hyb n'aa m' rawén ky n'aa meb'yyh.

³⁵ Ti m' Jesus bahyy sooh, ti m' ta ma matëg tanaëenh ta wë. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Jé karën pé ta wób sa bahãnh hadoo doo, taw'ããts hẽ da sa yd jé tanu gadäk. Taw'ããts hẽ sahõnh hẽ sa karom hadoo tabahadoo —näng mä Jesus kyyh sa hä.

³⁶ Ti m' karapee t'aah ta moo taky gëet sa mahang, ti m' tabado däk, ti m' taky hadoo:

³⁷ —Hëp ÿ n'aa hahÿ karapee t'aah hadoo pé gadoo péh, ÿ né ti tagadoo

—näng mäh. —ÿ gadoo péh, ÿ had'yyt nado tagadoo, hä ÿ mejũũ do ti na-ããj né hẽ tagadoo —näng mä Jesus sa hä.

³⁸ Ti m' Jowãw ky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh. —Ãã hapäh aj'yy a häd tabesok bã tahebë karap'aar h'yyb nesaa doo. Èr h'yyb hata nado tii, ti hyb n'aa ãã ge'ÿÿm tii d' tanad'oo hyb n'aa —näng mä Jowãw kyyh Jesus hä.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë geãm manäh! —näng mäh. —Dooh hãt ÿÿ gó pahuunh pé ta jawén ÿ tanu mer'oot tii bã —näng mäh. ⁴⁰ —Ti hyb n'aa, ër wë h'yy kawanereem doo, ër h'yyb hata tii —näng mäh.

⁴¹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Jé naëng han'oos pé hãt ÿÿ gó bẽ hä, hata ÿÿ bẽ bahadoo do hyb n'aa, ta ti gadoo né da ta sãm baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ÿ né hẽ ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus sa hä.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Baad nado né paawä pä ta jawyyg n'aa ji hä ranu hũũ däg bã ji radawäts tu tame t'õp ji pahãs hyb n'aa, ti bahãnh tak'ëp baad nado ji hä da, ky n'aa netsëeh do seeh, hahÿ karapee hedoo doo, hä ÿ h'yy ka'eeh do ji h'yyb tatug bã nesaa do tamoo wät hyb n'aa —näng mäh.

⁴³ Ti m' taky hadoo ënh:

—A moo hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bã, taw'ããts hẽ paawä magakyd hõm a mooh. Taw'ããts hẽ mabasëek hÿ pong jé P'op Hagä Do wë sét a mooh, mahõm mahãnh ta s'ee hënh, tabanesaa hënh, pawóp hẽ tado bã a mooh. T'ĩ hënh mahõm bã, tëeg hõõ nadëek do mahoop da had'yyt hẽ. [⁴⁴ T'ĩ hënh madoh-ro ji hawëh doo, dooh radejëb bã. T'ĩ hënh tëeg hõõ dooh tadäg bã —näng mäh.] ⁴⁵ —A tsyym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bã, taw'ããts hẽ paawä magakyd hõm. Taw'ããts hẽ matsyym gahet mabasëek hÿ pong jé P'op Hagä Do wë, ta s'ee hënh, tabanesaa hënh, õm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh, pawóp hẽ tado bã a tsyym. [⁴⁶ T'ĩ

hēnh madoh-ro ji hawēh doo, dooh radejēb bā. T'īi hēnh tēeg hōō dooh tadäg bā —näng mäh.]⁴⁷ —A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bā, taw'ääts hē paawä a matym mado nyyh. Taw'ääts hē mabasēek h̄y pong jé, P'op Hagä Do ji tabag'ääs doo hēnh, sét a matym, jé ta s'ee hēnh, tabanesaa hēnh, ōm P'op Hagä Do aw'oong hōm mahānh pawóp hē tado bā a matym.⁴⁸ “T'īi hēnh madoh-ro ji hawēh doo, dooh radejēb bā. T'īi hēnh tēeg hōō dooh tadäg bā”† —näng mä Jesus.

⁴⁹ Ti m' taky hadoo ēnh:

Sahōnh hē ma matēk ȳy P'op Hagä Do metyy da ji ahoop do hā, sa h'yyb tym banyyw dāk hyb n'aa ta hā, ta dab P'op Hagä Do hā ji ma ejuu do jukiir me ji ennyw dāk doo da.

⁵⁰ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Taw'ääts hē ti jukiir. Ti hadoo né hē, tanadah'ēed wäd bā, taw'ääts hē nado wäd. Ti hadoo né da bē hā. Taw'ääts hē baad had'yyt hē bē babok bē da hadoo do wē. Baad bē babok do bē da hadoo do wē gawatsiig bā, taw'ääts hē nado wäd —näng mäh. —Taw'ääts hē h'yyb nyyw gó bē baboo had'yyt hē bē da hadoo do wē —näng mä Jesus ta ma matēg sa hā.

10

Dooch ji ȳym ji eréd hōm bā do pa-nyyg n'aa hahȳȳh

¹ Ti m' Jesus raberéd dāk Kapar-Naūm, atsēg hōm mä tamii Joradān häd näng doo. Tamyyj dāk hā m', ta tyw n'aa me m' ramahyk Judah hāj n'aa hēnh. Ti m' p'aa hēnh hajōk mä ta wē han'aa. Ti m', tabahed'oo doo d' né hē m' tama metēek mä sa hā.

² Ti m' Pariséw wób rabana ta wē rametyy hyb n'aa m'. Hahȳy da m' rake'aanh:

—Ēr ky n'aa jaw'yyk do anoo g'eeh aj'yy eréd hōm bā ta ȳym? —näk mäh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Nyy da Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'ood bā ēnh? —näng mä Jesus sa hā.

⁴ Ti m' raky hadoo:

—Mosees anoo ji erii dāk ji ȳym ji eréd hōm do heen n'aa, tii b' ji mejō hōm tabahōm hyb n'aa —näk mä Pariséw sa kyyh.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē nabuj keh'ūūm do hyb n'aa tii d' Mosees wén erii wāt ta ti ky n'aa jawyk do ky n'aa —näng mäh.⁶ —P'ooj ub dooh ta tii da tahado bā. Sahōnh hē tadu dahäng noo gó P'op Hagä Do pahuunh aj'yy ȳynh daheeh.⁷ “Ti hyb n'aa kä, aj'yy kä, ta yb, ta ȳyn mahānh kä, sa m'aa hēnh kä, tagatēe hyb n'aa ta ȳym kä.⁸ Takatēe jawén paa bā sét rabahado padēek ta ȳym daheeh”,* näng mäh. Ti hyb n'aa pawóp hē ranado bong. Sét hado däg kän.⁹ Ti hyb n'aa séd hā P'op Hagä Do ata dāk doo, dooh tahaja bā ji etyn bā —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hā.

¹⁰ Tób bā kä m' ta ma matēg rabeaanh ta ti ky n'aa.¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Jé ta ȳym heréd hōm doo, tii bā ȳynh see hā takat'ēe däg bā, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wāt. Ta see ȳym sii he'ȳȳh do hado dāk tii. Ta ȳym paa tah'yyb rejāā —näng mäh.¹² —Jé ta patug heréd hōm do ta see tagat'ēe däg bā, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wāt. Ta see patug sii he'ȳȳh do hado dāk tii —näng mä Jesus kyyh.

Karepé Jesus ky n'aa edēng do pa-nyyg n'aa hahȳȳh

¹³ Ti m' ta wób ramena karepé ned'ēed is do Jesus wē, sa hā Jesus moo däng hyb n'aa, taky n'aa edēng hyb n'aa. Ti m' ta ma matēg rage'ȳym mäh.¹⁴ Ti m' dooh Jesus genaag bā ta ma matēg rabad'oo doo. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Na ramena karepé wē ȳy. Bē geām manäh! Hahȳ karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hē P'op Hagä

† 9:48 T'īi hēnh ji ahob had'yyt hē, tahanäng pé tii. Isajas 66.24 hā takerih do hā tabeh'ūūm. * 10:8 Genesis 2.24

Do bag'ääs do karapee hedo padëek doo —näng mäh.

15 Ti m' taky hadoo ênh:

—Karapee t'aah ky daheeh do hadoo ky nadaheeh péh, dooh P'op Hagä Do bag'ääs do karapee tado bä da. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —näng mä Jesus.

16 Ti m' karepé tabasog däk ta hä, tii bä m' sa nu gad'oo bä m' tamoo däng, taky n'aa edëe boo kân mäh.

Tak'ëp ma näng do panyyg n'aa hahÿÿh

17 Ti m' ta tii b' naa Jesus tsyym kadoo bä m', ana mä aj'yy ta wë. Ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wë. Ti m' taky hadoo:

—Baad òm, ma matëg! —näng mäh. —Nyy da ŷ bad'oo edëb had'yyt do ŷ gadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do pa ŷ bawät hyb n'aa kä? —näng mä aj'yy kyyh.

18 Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Hëd n'aa baad ub hä ŷ ma-banäng? —näng mäh. —Jääm hē P'op Hagä Doo, baad hadoo doo. Dooh ta see pé baad hadoo péh. 19 Mahapäh hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo: “Manaboh manä a da hadoo doo. Aä manä a ŷÿm nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Etsëeg manäh. Daap hē maky n'aa tapa manä ta wób. Mawad'ii manäh. Mawehëe a yb, mawehëe a ŷÿn”† —näng mä Jesus kyyh ta hä.

20 —Ma matëg! —näng mä aj'yy kyyh. —P'ooj ub, ŷ karapee noo gó ŷ panyyg kadeheeh né hē ta tii hä —näng mä ta kyyh Jesus hä.

21 Ti m' Jesus ty däng ta wë, takamahän wät mäh. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Sét hē ti hawät a hä —näng mäh. —Abaaj hóm, mesëem hóm sahõnh hē a wë hanäng doo. Man'oo ta sãm paa kas'uut do sa hä. Tii d' madoo bä hÿ pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti

jawén ana wë ŷÿ, hëp ŷ hata maba-hadoo hyb n'aa kä —näng mä Jesus kyyh ta hä.

22 Ti m' aj'yy h'yy katón gëet. Ti m' ahóm mä Jesus mahänh. H'yy katón wät mäh, tak'ëp tawekâp do hyb n'aa.

23 Ti m' Jesus ty däg ta ma matëg sa wë, ti m' taky hadoo:

—Hejooñ né hē wekâp do sa hä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

24 Ti m' sa h'yyb gó ta ma matëg rameuunh mä Jesus her'oot do hyb n'aa. Ti m' p'aa hënh Jesus ky hadoo sa hä:

—Tah haa —näng mäh. —Hejooñ né hē ji hä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee ji bahadoo hyb n'aa —näng mäh. 25 —Hejooj né paawä kameer hä tatabëej bä gats'uus doo gó, ta bahänh tabahejooñ wekâp do sa hä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

26 Ti m' ti bahänh mä ta ma matëg rameuuj bong mäh. Sa mab hē m' rakaner'oot. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Jaa ênh ti P'op Hagä Do wë hasëek ênh? —näk mäh.

27 Ti m' Jesus ty gadäg däk sa wë, ti m' taky hadoo:

—Ji daaj hē dooh né hē ji haja bä P'op Hagä Do wë ji as'ëeg bä. Ti hadoo né hē, dooh P'op Hagä Do nahajaa péh. Ti hajaa ta wë ji tamasäk —näng mäh.

28 Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hē ää beréd hóm a hataa ää bahadoo hyb n'aa —näng mäh.

29 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Né hup ŷ né hē hahÿ ŷ her'oot doo: Hëp ŷ n'aa, P'op Hagä Do panyyg hanäm do hyb n'aa na-ääj hē heréd hóm pé ta tób, heréd hóm do ta wakään, ta änh, ta yb, ta ŷÿn, ta taah, ta joom banäng doo, 30 ta bahänh hajõng tagadoo da badäk hahÿÿ bä ta mabaj. Tagadoo da tób, ta wakään, ta änh, ta ŷÿn, ta taah, ta joom banäng doo. Ta no n'aa na-ääj da tagadoo. Ta jawén kä, hÿ pong jé kä, tagadoo

† 10:19 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16-20

da edëb had'yyt doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'yyt da. ³¹ Hajök babä hyb n'aa jewyk do wób, ta jawén kä hyb n'aa sekog padäg its da hÿ pong jé. Babä hyb n'aa sekog is do wób kä ti noo gó kä hyb n'aa jewyg kân da —näng mä Jesus kyyh sa hä.

P'aa hënh Jesus her'oot tadajëp do ky n'aa panyyg n'aa hahÿh

³² Ti m' Jesus rabahôm Jerusarënh hënh. Jesus mä sa pooh. Ti m' ta ma matëg rahyb n'aa newëë mä t'ïï hënh Jesus bahôm doo.† Ta wób mä sa sii hah'üüm do e'ÿÿm mäh. Ti m' sa m'aa hënh Jesus naëënh ënh 12 hedoo do ta ma matëg. Ti m' tamaher'oot sa hä ta mo n'aa. ³³ Ti m' taky hadoo:

—Ër ah'üüm Jerusarënh hënh —näng mäh. —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da rahaëëj däk da P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa sa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa moo gó na-ääj da. Dajëb hä raky n'aa etyy da ÿÿh. ÿ da rahaëëj däk Judah buuj nadoo do sa moo gó —näng mäh. ³⁴ —Ta ti ÿ da raky n'aa ej'ees, ÿ da rahetsoos. ÿ da rahewyyh. ÿ da radajëëb kân —näng mäh. —Tamawoob hë äh ÿ jawén paa bä, ÿ d' ganä wäd kân —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

Tsijaag, Jowāw daheeh retsëë do panyyg n'aa hahÿh

³⁵ Ti m' Sebedew taah hedoo doo, Tsijaag, Jowāw daheeh, rabana Jesus wë. Ti m' raky hadoo ta hä:

—Äã karën paawä manoo äã etsëë do a hä —näk mäh.

³⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—H'ëëd ti bë karën hä ÿÿ? —näng mäh.

³⁷ Ti m' raky hadoo:

—Äã karën paawä tak'ëp mak-abaj'aa doo me mabag'ääs doo bä, a hub hadäk hënh äã see basooh

man'oo bä, s'ÿÿ me äã see§ —näk mä sa kyyh.

³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooch bë hapëë bä ti bë etsëë doo —näng mäh. —Bë hajaa da ÿ ahoop do bë ahob bä? Bë hajaa da bë dajëb bä ÿ dajëp doo da? —näng mä Jesus sa hä.

³⁹ —Äã hajaa! —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ahoop né da ÿ ahoop do hadoo doo. ÿ dajëp do hadoo né da bë dejëp —näng mäh. ⁴⁰ —Hÿÿ kä, ta ti bë etsëë do hä ÿÿ, ÿ nado ti hanoo. P'op Hagä Do anoo da hup ÿÿ hënh, sä ÿÿ hënh rabat'oonh, ta pooj jé tabenäm do tah'yyb däng do sa hyb n'aa —näng mäh.

⁴¹ Ti m' ta ma matëg wób, ji moo sahõnh hë hadoo do raky n'aa napäh bä retsëë doo, rah'yy kawaj'ään bong Tsijaag Jowāw sa wë.

⁴² Ti m' Jesus naëëj nä ta wë sahõnh hë ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë hapäh né hë, ta ti Judah buuj nadoo do sa wahë n'aa ky n'aa hedoo doo, tak'ëp ramejüü sa hä. Bë hapäh né hë ti hyb n'aa jew'yyk doo, tak'ëp ramejüü sa karapee n'aa —näng mäh. ⁴³ —Bë mahang taw'ääts hë dooh tii d' tado bä. Bë mahang karën pé kaweh'ëëh péh, taw'ääts hë da ta wób sa karom hadoo tabahado däk, ta wób tamasa. ⁴⁴ Bë mahang karën pé ta wób sa bahänh nu gadäk péh, taw'ääts hë takadad'uuh sahõnh hë sa wë. Taw'ääts hë sahõnh hë sa masa n'aa, sa karom kanep'aak do hado däk tii —näng mäh. ⁴⁵ —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ na-ääj né hë. ÿ ahyng babä ÿ rahyb n'aa jew'yyk do jawén nado. ÿ ahyng babä ÿ masa hyb n'aa ta wób, ÿ ky n'aa en'yyim hyb n'aa ta wób sa hä, ÿ dajëp hyb n'aa hajök do nesaa do sa mo haj'aa säm hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

† **10:32** Ta ma matëg rawén hyb n'aa newëë Jerusarënh hënh Jesus bahôm doo, t'ïï hënh Jesus majïï rababok sa h'yyb. § **10:37** Tak'ëp hyb n'aa jewyk do tii, sa wahë n'aa basooh do pa hat'oonh doo. Rakarën paawä ta wób sa wahë n'aa rabahadoo Jesus sii.

Baritsiméw häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁶ Ti m' rakajaa panang Jerikó häd näng doo bä. Ti m', ta jawén, panang bä naa Jesus, ta ma matëg, hajök do wób ratsyym kasok bä, ta tyw n'aa nabyy me m' tabahäng ty tamah doo. Baritsiméw mä ta häd. Tsiméw häd näng do t'aa m' tii. Ta tyw n'aa me tabahäng dajëer tetsëe hyb n'aa m' ta tii me tebës do sa hä. ⁴⁷ Ti m', Jesus, Nasaréh buuj ramaneëenh do né hë ti ta tii bä tabës taky n'aa napäh bä m', tak'ëp mä tageëej wät. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Mat'yyd mehÿÿn ÿÿh, Jesus, Dawi panaa! ** —näng mäh.

⁴⁸ Ti m' ta wób raky ge'ÿÿm mäh, bag hënh tabahäng hyb n'aa. Raky geãm né paawä m', tak'ëp tageëej wät tii bä:

—Mat'yyd mehÿÿn ÿÿh, Dawi panaa! —näng mäh.

⁴⁹ Ti m' Jesus baym.

—Bë naëej! —näng mäh.

Ti m' raky hadoo Baritsiméw hä:

—Tsebee wäd! P'op as'ëeg g'ëed! Õm tanaëenh! —näk mäh.

⁵⁰ Ti m' ta hatsë taw'oong jat mäh, gatsëg geët, ahöm mä Jesus wë.

⁵¹ Ti m' Jesus beanh ta hä:

—H'ëed ti makarën ÿ moo wät a hä? —näng mäh.

—Ma matëg! ÿ karën ÿ begäã däk —näng mäh.

⁵² Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ahöm nä. Hä ÿ mah'yy ka'eeh do hyb n'aa òm has'oo däk —näng mäh.

Ti m' nayyw hë m' tabahapëe däk. Ti m' tabahöm Jesus sa jawén.

11

Baad Jerusarënh bä Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

** **10:47** Sa h'yyb tym dëeb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ramaneëenh Mesijas . Dawi panaa mahang ta ti ganyyh P'op Hagä Do ky däng do paa hyb n'aa, “Dawi panaa” ramaneëenh na-ãäj hë P'op Hagä Do Ky Däng Doo. Tii da Jesus Baritsiméw wén maneëenh, ta hä pé Jesus né hë ti P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa kaja däk doo. * **11:8** Tii d' né paa m' rabahed'oo sa wahë n'aa ragadoo bä. Ratsebé, raweh'ëeh do heen n'aa tii. † **11:9** Saaw-Mo 118.25-26 hä takerii däk do hä rabe'üüm. † **11:10** Tii d' rawén her'oot, sa hä pé edaa däk Jesus du doo do Isaraéw buuj tabag'ääs doo.

¹ Ti m' Jesus rabahöm. Ti m' Jerusarënh bedaa däk bä m', panang Betapagéh, Betanija häd enäh do w'oo hä rakajaa bä, waëë joom oriib häd näng do banäng bä, pawóp hë ta ma matëg Jesus mejüü sa pooj jé m' rabahöm hyb n'aa. ² Hahÿÿ d' mä ta kyyh sa hä:

—Bë ahöm panang hënh bë pooj jé badäk doo hënh ti nuuj jé. Bë kajaa bä, bë hapäh da jumeto t'aah ji najasoo nã doo. Ta tyd hä da tabahäng —näng mäh. —Bë asood höm da, bë manaa wawëe hë —näng mäh. ³ —“Hëd n'aa ti bë as'oot?”, ranoo bä, “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën, bada m' tamejüü rababaj nã”, näk da bë kyyh —näng mä Jesus pawóp hadoo do sa hä.

⁴ Ti m' rabahöm, ti m' jumeto t'aah rabawyyd kãn tób w'oo hä. Tób noo hä m' takahö. ⁵ Ti m' rabas'oot bä m', p'eets hë hab'ëeh do rabeanh:

—H'ëed ti bë hab'ëeh? Hëd n'aa ti bë as'oot? —näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m' Jesus ma matëg raky hadoo Jesus bedoo doo d' né hë m'. Ti m' rabanoo ramahüüm. ⁷ Ti m' Jesus ma matëg ramana kãn Jesus wë. Ti m' sa hatsë sa hä padëek do paa radatoonh jumeto jó. Ti m' Jesus bas'ëeg sooh ta jó. ⁸ Hajök mä sa hatsë sa hä padëek do paa rat'ëeg höm ta tyw n'aa me, tamahöm doo me, raweh'ëeh hyb n'aa. Ta wób mä ragekyyt mä bag'aad, rat'ëeg höm mä ta tyw n'aa me.* ⁹ Ti m' sahönh hë pooj jé hah'üüm doo, duu hënh han'aa do na-ãäj mä tak'ëp mä sa kyyh:

—P'op Hagä Do äã j'aa etsë! —näk mäh. —Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!† —näk mäh. ¹⁰ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng da ër wahë makü Dawi

bag'ääs do paa hadoo bag'ääs doo[†] — näk mäh. —Hÿ pong jé hawät do hä ää j'aa etsë! —näk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' Jerusarēnh bä Jesus bajëe suun kän. Ti m' tabahōm P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Tabegää däk mäh. Tug bä däg do hyb n'aa m', 12 hedoo do sa sii hē m' tabahōm ta s'ee hēnh, Betanija häd näng doo hēnh, raba'yÿh hyb n'aa m' tii bä.

P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'eēm do Jesus hebëe bong do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' jati péh, Betanija bä naa ratsyym kasok bä, Jesus asa däk. ¹³ Dawëe naa m' tabahapäh joom wiigo häd näng doo. Taheg'ääs mä teag bä. Dooh m' ta hä, ta ag noo gó nado m' ta h'yyb. ¹⁴ Ti m' joom hä taky hadoo:

—Dooh da meag wäd bä! Dooh d' a ag repoo wäd bä! —näng mäh.

Ta ma matëg ramaa napäh mä ta kyyh joom hä.

¹⁵ Ti m' rakajaa bä kä m' p'aa hēnh Jerusarēnh bä, Jesus bajëe suun mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä, kahadë doo gó, wahoo gó. Ti m' Jesus bahabëe bong tii bä hes'eēm doo, hets'eē do na-ääj mäh. Ti m' tabaüüj bëeh dajëer rabaheb'aanh do tyng n'aa. Gurii-i hes'eēm do tyng n'aa na-ääj mä taüüj bëeh. ¹⁶ Dooh m' tan'oo bä ramatabëj bä wak'ääb ta tii me, P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó. ¹⁷ Sa hä tama metëek bä m' taky hadoo:

—Nepäh bë hä kerih do P'op Hagä Do kyyh? —näng mäh. —Hahÿÿ da takerih P'op Hagä Do kyyh: “Tóp ÿÿ ji maneēnh da sahōnh hē badäk hahÿÿ bä habong do P'op Hagä Do hä raky n'aa etsëe do tób n'aa”** —näng mä Jesus. —Hÿÿ kä, baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bä! —näng mä Jesus kyyh sa hä.

¹⁸ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees

ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj mä raky n'aa napëe kän mä ta tii. Ti m' ratyw n'aa esoos mä radaj'ëep hyb n'aa m' Jesus, Jesus rajeÿÿm do hyb n'aa m'. Rawén jeÿÿm mäh, hajök mä gen'aak Jesus metëek do hä.

¹⁹ Ti m' tug bä kä m' Jerusarēnh Jesus raberéd däg kän, ah'üüm kän mäh.

Baad ji h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Jati pé bäp paa m', Jerusarēnh hēnh rabahōm bä m', joom wiigo häd näng doo me m' ratabës. Tsawyy häng mä sahōnh hē m' rabahapäh. ²¹ Ti m' Peed hyb n'aa newë däk mä Jesus ky hadoo do paa joom hä. Ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! Mahegää! —näng mäh. —Tsawyy häng joom mawas'ee häng doo —näng mäh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Taw'ääts hē P'op Hagä Do hä bë h'yy ka'eeh —näng mäh. ²³ —Né hup ÿ né hē hahÿÿ her'oot doo: Hahÿÿ waëe hä ky hadoo péh: “Ahōm, ahob tame”, hanäng péh, P'op Hagä anoo ti ta hä, ta hä baad tah'yy kae bä, P'op Hagä Do ky däng do taky nasëew bä ta h'yyb gó.

²⁴ Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot hahÿÿ da: Bë gadoo né da sahōnh hē P'op Hagä Do hä bë ky n'aa etsëe doo, baad bë ky dahé bä, bë ky nasëew bä bë hä tanoo do hä —näng mäh. ²⁵ —Bë ky n'aa ets'ëe bä, tanyy bä bë h'yyb gó baad nadoo do bë da hadoo do wë, taw'ääts hē pooj jé bë hyb n'aa mabaan hōm tii, bë Yb hÿ pong jé hawät do hyb n'aa mabaan hyb n'aa nesaa do bë hä na-ääj hē. [²⁶ Bë hyb n'aa manabaan hōm bä, dooh na-ääj hē bë Yb hÿ pong jé hawät do hyb n'aa mabaan bä nesaa do bë moo bok do paah —näng mä Jesus kyyh.]

Jesus hä reaanh doo, jaa ky gabuuj rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' rakajaa Jerusarēnh hēnh. Jesus bawät bä m' P'op Hagä Do tób

§ 11:13 Ta ag noo gó nado né paawä, joom baad hadoo do hä ji aw'yyt né hē pawóp its ta ag tabeaak do pooj jé ganyyh doo. Kas'uut do sa waa tii. Ti ti Jesus esoos do tabepöh hyb n'aa paawä. ** 11:17 Isajas 56.7

n'aa wahoo gó, kahadë doo gó, kajaa mä ta wë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sii hë. ²⁸ Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahÿ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj gó hahÿ mamoo wät doo?†† —näk mä sa kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ eanh bë hä ënh. Bë her'ood bä, tii bä ÿ baher'oot bë hä jaa ky gabuuj hahÿ ÿ moo wät doo, hahÿ ÿ bad'oo doo —näng mäh. ³⁰ —Jaa ky gabuuj Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hÿ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hë paah? Bë her'ood hä ÿÿ —näng mäh.

³¹ Tii bä m' sa m'aa hënh mä raky n'aa hajëew bong. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Hÿ pong jé hawät do kyy gó ër noo bä, teanh da ër hä tii bä: “Hëd n'aa paa ti bë ky nadaheeh ënh?”, näng da. ³² Ajyy kyy gó ër noo bä, hajök do kawaj'ään da ër wë —näk mä sa kyyh sa m'aa hënh raky n'aa hajëm bä.

(Rawén jeÿÿm mäh, hajök do hä m' P'op Hagä Do ky n'aa rod né hë paa m' sa h'yyb Jowāw.) ³³ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hä:

—Dooh äã hapëë bä —ken'oooh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ na-ääj né hë, dooh ÿ her'ood bä ky gabuuj näng do hä ÿÿ, tii da ÿ bad'oo doo —näng mä ta kyyh sa hä.

12

Joom näng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'üüm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus baher'oot panyyg ky n'aa me sa hä.* Hahÿÿ da m' taba-her'oot:

†† **11:28** Hes'ëem do Jesus hebëë bong do hyb n'aa, hajök do tama metëek do hyb n'aa na-ääj hë rawén eanh. Jesus hä he'aanh do sa kyy gó ta tii bä hes'ëem do rabehe'sëem. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bä Jesus bad'oo doo. * **12:1** Ta hä kamaj'ii doo, ta hä he'aanh do sa hä ti taba-her'oot. † **12:11**

Saaw-Mo 118.22-23 † **12:11** Ti pä tahanäng péh, ta daaj hë né m' ti takaher'oot.

—Hÿ hadoo aj'yy bejoom hõm uwa häd näng do ta joom. Tahedëë hõm. Ti tagagoos uwa bëeh hood tagatsi hyb n'aa. Ti tamoo wäd sooh p'op nu däk do joom hagä n'aa tyng. Ti tabahaëëj däk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hä. Ti ta danäh bahõm dawëë. ² Joom ag wah'ëë däg bä kä, ta danäh mejüü ta sii moo heb'oooh do see ta kaser n'aa sa wë, tagadoo hyb n'aa paawä joom ag wób. ³ Ti takajaa bä kä, ramaso däk, rahewyyh, ramejõ hõm p'aa hënh bag hënh. ⁴ Tii bä ta danäh mejüü ënh ta seeh. Tii kä ranu ganabooh, rarahejää tii. ⁵ Ti tamejüü ënh ta seeh. Radajëëb kän tii. Ti ta danäh mejüü nä hajök. Tii b' sa wób rahewyuh bong, sa wób raneboh bëeh. ⁶ Sét hë mad'aak ta pa. Ta t'aah takamahän do tii. Ti tamejüü. Ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Tah ÿ raweh'ëëh da”, näng mä ta h'yyb gó. ⁷ Ti ta kaser n'aa rabahapäh bä raky hadoo: “Ta danäh t'aah hahÿÿh. Ti d' ta danä däg ta yb jawén buuj däg”, näk mäh. “Ti bä, ër dajëëb! Ër ma däg da tii bä kä hahÿ joom banäng doo”, näk mä sa kyyh. ⁸ Tii d' né kä, ranaboh jad kän. Dawëë radawäts hõm joom bahänh —näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabeh'üüm sa hä.

⁹ Ti m' teanh sa hä:

—Nyy da joom danäh bad'oo hÿÿ kä? —näng mäh. —Ana da, tadej'ëëp da ta kaser n'aa, ta wób hä da tabahaëënh tii bä —näng mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ënh sa hä:

—Dooh bë ner'ood bä g'eeh hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih doo? “Pä tób n'aa tehem'aa do raty n'aa ges'yyk doo, hÿÿ kä pä ta ba n'aa, mesoo n'aa däg. ¹¹ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa né tii. Taw'ääts hë ër hä tii”,† näng kerih doo —näng mäh.‡

¹² Tii bä kä m', P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma

mehetëk do na-ããj hẽ, Judah buuj sa wahẽ n'aa hedoo do na-ããj mäh, ratyw n'aa esoos mä ramaso däk hyb n'aa m' Jesus. H'yy genäh mä Jesus pes'ããp mä panyyg ky n'aa me sa hä. Ti hadoo né hẽ, e'ÿÿm mä hajök do Jesus maa new'ëë do sa hä, ti hyb n'aa m' Jesus mahãnh rabahõm.

Jesus rano n'aa maso paawä ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ta jawén kä m' ramejũũ Pariséw wób, Judah buuj sa wahẽ n'aa Eróts häd näng do karapee wób na-ããj mä Jesus wẽ. Rakarën paawä rano n'aa masoo ta her'oot do hyb n'aa. ¹⁴ Ti hyb n'aa m' ky ken'yym doo gó rake'aanh:

—Ma matëg! —näk mäh. —Ãã hapäh õm. Baad ub mabawät. Dooh daap mamenä bä. Dooh mahyb n'aa p'eed bä ky n'aa etsëeh do hä, hyb n'aa jawyk do hä mama metëek bä. Dooh maky n'aa ehÿÿd bä sa hyb n'aa ma metëek doo. Ehub né hẽ P'op Hagä Do karën do hä mama metëek doo —näk mäh. —Ti hyb n'aa —näk mäh —ãã mamaher'ood. Taw'ããts hẽ a hä, ji epaag bä Roma buuj sa wahẽ hä rahepak doo, Sesa hä?§ —näk mäh. ¹⁵ —Ji ep'aak g'eeh, dooh apäh ji epaag bä? Nyy da a hä? —näk mä sa kyyh.

Jesus hapäh mä ti sa h'yyb, j'ooj madäk doo me ti raky hadoo. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Hed n'aa tii da bë ke'aanh, këh ÿ hyb n'aa ÿ bë no n'aa maso paawä? —näng mäh.

Ti m' taky hadoo sa hä:

—Na moweed denaari ramaneëenh doo. ÿ megãã —näng mäh.

¹⁶ Ti m' raban'oo däk ta hä. Ti m' tametëeh, ti m' tabeaanh sa hä:

—Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hä? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë an'oo Sesa hä ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bë an'oo P'op Hagä Do hä ta no n'aa hẽ** —näng mäh.

Ti m' sa h'yyb gó rameuuj b'ëeh ta kyyh hyb n'aa.

Saduséw Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' rakajaa Jesus wẽ Saduséw häd enäh doo, rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hä m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä. ¹⁹ Ti m' raky hadoo Jesus hä:

—Ma matëg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees erii däk do paa er hä, aj'yy dajëb bä, ta ÿÿm teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hÿÿj mä gat'ëë däk tii, ta hÿÿj makũ panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh. ²⁰ —Panyyg gó õm ãã maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'yy, 6 ta hÿÿj. Tagat'ëë däk mäh. Dooh m' teta nä bä, aj'yy dajëp. ²¹ Tii bä ta hÿÿj seeh, ta jawén näh, gat'ëë däk mä ta hÿÿj makũ ÿÿm paah. Ti na-ããj mä dajëp né tii d' ënh. Dooh m' reta nä bä tadajëp. Ti hadoo né m' ta wób ënh. ²² Sahõnh hẽ m' raget'ëë bok ta ti ÿÿnh. Sahõnh hẽ m' radejëp ranetaa nä bä. Tagadëëg ub kä ÿÿnh dajëb kãn.

²³ Ti m' rabeaaj kãn Jesus hä:

—Ji genyyh bä kä ënh, dejëp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do ÿÿm kä ta ti ÿÿnh ti noo gó kä? Sahõnh hẽ paa m' ta ti ta pat'uuk —näk mä sa kyyh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooh bë h'yy genä bä baad hadoo do hä, P'op Hagä Do kyy kerih do bë nahapäh do hyb n'aa, P'op Hagä Do hejój bë nahapäh do hyb n'aa na-ããj hẽ —näng mäh. ²⁵ —Dejëp do ragenyyh bä kä, dooh ji kat'ëë wäd bä. ããs hÿ pong jé habong do kanetëë do hadoo da ji tii bä kä —näng mä Jesus.

²⁶ Ti m' taky hadoo ënh:

§ 12:14 Tii da rawén eanh, rakarën paawä Jesus her'oot do hä rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ta hä. “Dooh ji epaag bä Sesa hä” taky hado bä paawä, Eróts karapee raky n'aa tapa paawä Jesus Roma buuj sa hä. “Ji ep'aak né hẽ” Jesus ky hado bä paawä, hajök do maa new'ëë doo, dooh ragenaag bä ta tii. Tii b' rakawaj'ããn paawä ta wẽ. Hejooñh né hẽ ta hä reaanh doo. ** 12:17 Ji né hẽ ti P'op Hagä Do karën doo.

—Dejöp do genyyh doo kä, dooh bë ner'ood bä Mosees mo haj'aa kerih do hä, b'aa kadoo do panyyg n'aa gó, ji ganä wäd do ky n'aa? —näng mäh. —Tii gó naa P'op Hagä Do ber'oot Mosees hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh: “Abaraãm hagä ÿÿh, Isak hagä ÿÿh, Jakóh hagä ÿÿh”,†† näng mäh. ²⁷ —Dooh, “Abaraãm makü hagä, Isak makü hagä, Jakóh makü hagä”, tanoo bä. Dejöp do hagä n'aa nado P'op Hagä Doo. Hedöp do sa hagä n'aa tii —näng mäh. —Tak'öp bë h'yy gatamah —näng mä Jesus kyyh Saduséw sa hä.

Tak'öp ji hyb n'aa jaw'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do see bana. Tamaa napäh mä raky kedag bong do Jesus daheeh. Ta hä m', baad mä Jesus ky gadoo sa hä rake'aanh doo. Ti hyb n'aa m' teanh mäh:

—Ny hadoo do P'op Hagä Do mejüü do see tak'öp ji hyb n'aa jaw'yyk tamejüü do wób bahänh? —näng mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Hahÿ tak'öp ji hyb n'aa jaw'yyk: “Bë maa newë da hahÿÿh, Isaraéw buuj. Tak'öp Hyb N'aa Jawyk doo, P'op Hagä Doo, ér hagä n'aa, sét né hë. ³⁰ Taw'ääts hë tak'öp bë kamahän Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, bë h'yy kaha'eeh doo. Taw'ääts hë tak'öp bë h'yyb padäg ta hä. Taw'ääts hë bë h'yyb tym gó naa né hë bë kamahän ta hä, sahönh hë bë hajaa doo me”,‡‡ näng mäh. ³¹ —Hahÿ ta seeh: “Makamahän a da hadoo doo, a hä makamahän doo da”§§ —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Dooh tak'öp ky n'aa jawyk pé ta ti pawóp hadoo do bahänh —näng mä Jesus ta hä.

³² Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do ky hadoo:

—Baad ti a kyyh, ma matög —näng mäh. —Sét né hë ti P'op Hagä Doo. Dooh ta see péh —näng mäh. ³³ —P'op Hagä Doo tak'öp ji kamahän, tak'öp ji h'yyb däk ta hä. Ji h'yyb tym gó naa né hë, sahönh hë ji hajaa doo me né hë ji kamahän ta hä. Ji kamahän né hë ji da hadoo, ji hä ji kamahän doo da —näng mäh. —Ji ajuu doo, ji anoo do P'op Hagä Do hä bahänh ti ta tii.

³⁴ Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä baad ta kyyh, ta h'yy ganäng doo me tabedoo, ti m' taky hadoo:

—P'eets hë paawä P'op Hagä Do hä mah'yy ka'eeh takarên doo da. P'eets hë paawä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa mabahadoo —näng mäh.

Ti bahänh kä m' dooh m' reej boo bä kä. H'yyb e'ÿÿm mä reej bä kä.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó Jesus ma metëék bä m' taky hadoo:

—Dawi panaa m' ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do sa nooh. Nyy da tii? ³⁶ Hahÿÿ d' mä P'op Hagä Do Sahee hejój gó Dawi baher'oot paa m' Kristo ky n'aa: “Wahë ÿ n'aa hä Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo ky hadoo, ‘Aso hup ÿÿ hënh, si ÿ mabag'ääs hyb n'aa a majiÿ ÿ nes'ëem bä kä’”,*** näng paa Dawi. ³⁷ Hÿÿ kä, “Wahë ÿ n'aa” Dawi maneëej bä ti Kristo, nyy d' ti ta t'aah tabahadoo?††† —näng mä Jesus.

Baad mä hajök do sa hä Jesus kyyh.

³⁸ Jesus ma metëék bä m' taky hadoo:

—Baad da bë kanä ta ti Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do sa mahänh —näng mäh. Baad ub raken'yym, baad rakametëeh saroor henyym doo me, ky n'aa gebah doo me —näng mäh. —Rakarên ji bedëng

†† 12:26 Esodo 3.6 ‡‡ 12:30 Dew-Teronom 6.4-5 §§ 12:31 Rewitikos 19.18 *** 12:36 Saaw-Mo 110.1 ††† 12:37 Dawi panaa né hë ti Jesus aj'yy gó tabahyng do hyb n'aa. Dawi wahë ÿ n'aa tamaneënh do paah, P'op Hagä Do T'aah tabahadoo do hyb n'aa na-ääj hë ti Jesus.

hajök do sa mahang —näng mäh. ³⁹ —Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä ragen'aak ratooj bä hyb n'aa jeryk do rabahetonh bä. Ratsebé do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh doo bä rabahetonh bä ratooj bä —näng mäh. ⁴⁰ —Patug tema bong do radajëer esok, rama esok. Tii bä h'yy kamep'ëeh, bap péj hadoo doo me raky n'aa ets'ëe bä —näng mäh. —Ta ti hedoo do tak'ëp P'op Hagä Do rejää da —näng mä Jesus kyyh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do sa ky n'aa.

Patug tamaa wäd is do tanoo do dajëer panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Ti m' Jesus bahyy sooh dajëer radahet'oonh do dawëe bä. Ti m' tabahég'ääs hajök do radatoonh do dajëer tób P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do dajëer n'aa. Hajök mä dajëer enäh doo, hajöng mä radatoonh. ⁴² Ti m' tabana patug tamaa wäd is doo, tadatooj is mä pawóp its moweed. Kanahën its mä tii. ⁴³ Ti m' Jesus naëenh ta ma matëg ta wë, ti m' taky hadoo sa hä:

—Hahÿ ÿÿnh patug tamaa wäd is doo, sa bahänh tabanoo. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

⁴⁴ —Sahõnh hë ta wób ranoo sa wë mad'aak do uuh —näng mäh. —Hahÿ ÿÿnh, kasuud its né paawä, sahõnh hë taban'oo däg is ta wë hanäng do paats —näng mä Jesus.

13

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ratsyym kasok bä m' P'op Hagä Do tób n'aa bä naa, ta ma matëg see ky hadoo ta hä:

—Mahegää, ma matëg! Ewëeh hÿ pä tób pan'aa. Anäm hahÿ tatama n'aa! —näng mäh.

² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahapäh hahÿ tób yb —näng mäh. —Dooch da hahÿ pä ta see jó haso wät pé da. Sahõnh hë da rabakud bëeh tüü —näng mäh.

³ Ti m' waëe joom oriib banäng doo hënh Jesus rabahöm kän. P'op Hagä Do tób n'aa nu masee me tii. Ta tii bä Jesus bahäng bä, sa m'aa hënh Peed, Tsijaag, Jowāw, Ān-Deréh rabana ta wë, ti m' raky n'aa eanh:

⁴ —Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu däk? H'ëed hado da tabedaa däk do heen n'aa? —näk mäh.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad bë matakä da bë rawanadii hyb n'aa. ⁶ Hajök da han'aa ji hä wad'ii doo. Hät ÿÿ gó rabana, sa nooh. “ÿ Kristo”, näk da sa kyyh. Hajök da rawedii —näng mäh. ⁷ —Bë eÿÿm manä da kaneb'ooh do bë ky n'aa napäh bä. Ti awät né da ta ti hedoo doo. Ti hadoo né hë, dooh takaja nä bä badäk hahÿ bahëej jëng doo —näng mäh. ⁸ —Häj n'aa see babuuj rakaneb'ooh da häj n'aa see babuuj sa daheeh. Häj n'aa sa wahë n'aa, rah'yy kawereem da häj n'aa see sa wahë n'aa wë. Hajöng häj n'aa bä k'ääts katajuus da, sah na-ääj da anäng. Badäk hahÿ bahëej jëng do du däk do metëe n'aa d' tii. Ajän pooj jé ta mahÿÿj ganyyh do hadoo da tii —näng mä Jesus.

⁹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Baad bë kanä sa mahänh —näng mäh. —Bë da rahaëenh panang enäh do sa wahë n'aa sa moo gó, bë raky n'aa etyy hyb n'aa. Bë da rahewyyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo gó. Hëp ÿ n'aa bë da ramahüüm sa wahë n'aa wë, hëej bagä n'aa sa wë na-ääj hë, sa matym gó bë raky n'aa tapaa hyb n'aa. Këh ÿ n'aa bë her'ood kän da tii bä sa hä —näng mäh. ¹⁰ —Badäk hahÿ gawatsig pooj jé, P'op Hagä Do T'aa h panyyg hanäm do jé pad'yyt hë da rabaher'ood hõm sahõnh hë häj n'aa babuuj sa hä —näng mäh. ¹¹ —Bë ramoo maso hõm bä, bë raheaaj bä bë raky n'aa etyy hyb n'aa, bë hyb n'aa tón manä bë her'oot péh. Bë her'oot bä, bë her'ood bë hä P'op Hagä Do anoo do ti noo gó. Bë h'yyb gó naa nado da ti bë her'oot doo. P'op Hagä

Do Sahee da ti her'oot doo —näng mä Jesus sa hä.

¹² Ti m' taky hadoo ênh:

—Hÿÿj näng do ta hÿÿj tan'oo däk da ta wób sa moo gó, radaj'ëep hyb n'aa. Ti hadoo né da t'aah näng do bad'oo ta t'aah hä. Sa taah da h'yykawereem da sa yb wë, sa ÿÿn wë. Rahaëenh da ta wób sa moo gó radej'ëep hyb n'aa. ¹³ Tak'ëp da sahõnh hë rakawajãän da bë wë hëp ÿ n'aa. Ti hadoo né da, jé h'yy kanerét do hä ÿÿ, tadajëb bä kä, edëb had'yyt hë da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa —näng mä Jesus kyyh.

¹⁴ Ti m' taky hadoo ênh:

—Tak'ëp nasaa doo, P'op Hagä Do tób n'aa rejãä doo, P'op Hagä Do tób n'aa rahyb n'aa eréd hõm hanoo doo, P'op Hagä Do tób n'aa bä tahëe däg bä bë hapëe bä, taw'ãäts hë Judah buuj häj n'aa bä haj'eenh do rakejën hõm da waëe banäng hënh. (Sahõnh hë hahÿ ner'oot doo, taw'ãäts hë ramatakëe tagahoot hyb n'aa sa hä nyy d' Jesus hanäng pé ti tak'ëp nesaa doo.)* ¹⁵ Ta ti bë bahapäh bä, taw'ãäts hë jajé p'op tób gadäk do jó hasooh péh, nayyw hë da takejën hõm, dooh da pooj jé tób gó tehëen péh. ¹⁶ Ti hadoo né da ta joom hood hënh hawät doo. Taw'ãäts hë dooh da tajëe bä ta hatsë tabehëen hyb n'aa paawä —näng mäh. ¹⁷ —Tak'ëp tanesaa het'aah doo, sa taah nebii do sa hä kä ti noo gó kä!† —näng mäh.

¹⁸⁻¹⁹ Ti m' taky hadoo ênh:

—Tak'ëp né da ji bahoop ti noo gó. Badäk hahÿ P'op Hagä Do pahuuj wät noo gó naa, dooh nä paa ti hadoo pé tak'ëp rabahoop. Ti jawén kä dooh ti tahado wäd bä kä. Ti hyb n'aa da, bë ky n'aa ets'ëe P'op Hagä Do hä, bë kejën hõm do tabahahëem noo gó, tak'ëp naëng badoos noo gó, tana-hadoo hyb n'aa —näng mäh. ²⁰ —P'op Hagä Do bód gakog hõm da nanäng ji ahoop doo. Tii d' tanado bä

paawä, dooh paawä hedëp péh. Ta wë tasëew hõm do sa hyb n'aa tawén bód gakog hõm ti noo gó rahoop doo —näng mäh. ²¹ —Ti noo gó, “Wät hahÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, “Jajé tahawät”, ranoo bä, bë ky dahé manä da raheer'oot doo. ²² Ta ti ÿ wén her'oot, ti abok da hajök “ÿ Kristo” ken'ooh do hyb n'aa. Ti abok né da “P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿÿh” ken'ooh doo, noo kanesa doo. Tak'ëp hadoo do ta heen n'aa rametëeh da, rapehuunh da, ta wë P'op Hagä Do asëew hõm do rawedii hyb n'aa paawä. ²³ Ti hyb n'aa, bë hyb n'aa matakä! Ta pooj jé ÿ baher'ood däk bë hä —näng mä Jesus kyyh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Ta ti rahoop do jawén paa bä, papÿÿj da badagyb däk, kamarab da dooh ta bag nyy wäd bä. ²⁵ Sagõöh wë hä naa kejäk da. Wë hä habong do ta bag keh'ÿÿt da jé pad'yyt hë, ta see hedo hõm da P'op Hagä Do an'oo bä.‡ ²⁶ Ti noo gó kä da sahõnh hë da rabahapäh ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ bahyng bä kä wë puh mahang. ÿ ahyng da tak'ëp P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo doo me. ²⁷ Ti noo gó ÿ mejüü da äs ÿÿ rabata hõm hyb n'aa jé pad'yyt hë badäk hahÿ hä habong do ÿ asëew hõm doo —näng mä Jesus kyyh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bë hyb n'aa matakä joom wiigo häd näng do ky n'aa hä —näng mäh. —Wiigo tëeg tadu doo bä tagajewäng doo, bë hapäh tabanyyw edaa däk.§ ²⁹ Ti hadoo né da, sahõnh hë ta ti bë ÿ maher'ood wät do kaja däk bä bë bahapäh bä, edaa däk ÿ kajaa do bë bahapäh da —näng mäh.

³⁰ Ti m' taky hadoo ênh:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Da hë habong do rahapäh nä da

* **13:14** Maah-Ko erii wät ta tii, Daniéw erii wät do hä Jesus beh'üüm do hyb n'aa. † **13:17** Tak'ëp tanesaa sa hä, du daa d' rawaj'aah pé do hyb n'aa. ‡ **13:25** Isajas kyy gó Jesus beh'üüm ta ti taheer'oot doo. Isajas 13.10, 34.4 hä kerii däk ta ti ky n'aa. § **13:28** Tabahahëem noo gó, hajõng do häj n'aa bä ti anäng joom ti noo gó barak doo. P'aa hënh tagajewäng tabanyyw bedaa däk bä. Ti hyb n'aa ta ti ky n'aa gó Jesus beh'üüm ta panyyg.

sahõnh hē y her'ood wät do bawäd kän.**³¹ Badäk hahȳh, wē na-āāj da, ahēej jēē né paawä, kēh ȳy da dooh tahēej bä —näng mäh.

³² Ti m' Jesus ky hado kän:

—Dooch d' hapäh pé ny noo gó ta ti bawät. Āās, h̄y pong jé habong doo, dooh rahapēē bä. Ȳh, P'op Hagä Do T'aah, na-āāj hē dooh ȳ hapēē bä. Jāām né hē Ee hapäh. ³³ Dooch da bē hapēē bä ny noo gó ta ti bawät. Ti hyb n'aa baad ub da bē gadaa ta pooj jé, baad ub da bē matakä. ³⁴ Aj'yy karom näng do ta s'ee hēnh hahõm do hadoo tii. Tabahõm pooj jé tamejũ ta karom sahõnh hē rabahag'āās hyb n'aa. Tamaher'ood hõm sa hā ramoo bong do hā. Tamejũ na-āāj hē tób noo hag'āās doo, baad tabahag'āās hyb n'aa. Dooch raheen n'aa enä bä ny noo gó sa kariw n'aa matēeh. ³⁵ Ti hadoo bē hā kä. Taw'āāts hē baad da bē gadaa, baad bē hyb n'aa matakä da. Dooch da bē hapēē bä ȳ matēeh bä, tób danäh matēeh do ta karom nahapäh do hadoo da. Dooch ji hapēē bä tób danäh kajaa bä, tug bá, atsēm, atsēm ub, tapaj'ēē bä. ³⁶ Dooch taw'āāts hē tado bá bē h'yy gatamah bá tób danäh nayyw hē takaja bá —näng mäh. ³⁷ —Ti hyb n'aa ȳ bedoo bē hā, sahõnh hē sa hā: Baad bē gadaa, baad bē matakä! —näng mä Jesus.

14

Buu benyym do ȳnh ahoog wät do Jesus nuu gó panyyg n'aa hahȳh

¹ Ti m' pawóp nä m' ta āh Pas-kowa* häd näng do bawät, pāw makuj tamah do rabawa noo gó. Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oo h do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-āāj mä ratyw n'aa esoos mä Jesus ramoo maso hõm hyb n'aa ta wób raky n'aa

** **13:30** Jesus hā reaaj wät ny noo gó P'op Hagä Do tób n'aa rarejää. ³⁷ ta baab jawén paa bä, hahȳ Jesus her'oot do jawén paa bä, Roma buuj sa warahén n'aa rarejää P'op Hagä Do tób n'aa Jerusarēnh bä hasooh do paah. Sahõnh hē P'op Hagä Do tób n'aa pan'aa pä kepyyj hyng Roma buuj sa warahén ran'oo bä. * **14:1** Pas-kowa ramaneēnh do noo gó Isaraéw buuj rahyb n'aa esee P'op Hagä Do t'yyd mehĩn doo, Esit bä naa rabah'ũm noo gó. Pas-kowa ratab'ēēs noo gó ranaheb'oo h b'ée t'aah aj'yy. Rahyb n'aa esee do heen n'aa tii. Ti noo gó m' ratab'ēēs né hē pāw makuj tamah doo. Séd hā rataheb'ēēs.

nanapäh bä m', radaj'ēep hyb n'aa kä m'. ² Rakaner'oot bä m' raky hadoo:

—Dooch da er dajēeb bä Pas-kowa noo gó, hajök do er wē rah'yy kawereem mahānh —näk mäh.

³ Ti m' panang Betanija häd näng doo bä m', Simaw saraa hā däk do paa tób bä, sa waa tyng hā m' Jesus basooh bä m', ana mä ta wē ȳnh. Buu benyym do hood mä ta moo gó m' tabadäk. Pä s'ēeb mä ta hood. Tak'ep mä taky n'aa gebah, joom nah-do häd näng do s'ēeb heh'äät ta ti gó hanäng do buu benyym doo. Ti m' tanoo gatēh hõm, ti m' tabahah'ook Jesus nuu gó m'. ⁴ Ti m' Jesus pa hat'oonh do wób rakawaj'āān bong, ti m' raky hadoo sa da hadoo do sa hā:

—Hēd n'aa tarejää tii? ⁵ Taw'āāts hē paawä takes'ēem. Tak'ep paawä ji ky n'aa geb'aah. Ta sām ji anoo paawä kas'uut do sa hā —näk mäh.

Ti m' rabahajēew wät ti ȳnh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē hajēew manäh! Na magēd ti ȳnh —näng mäh. —Tak'ep baad hadoo do tamoo wäd wät hā ȳy. ⁷ Kas'uut do aboo had'yyt hē bē mahang. Bē h'yy kajäk bá bē banoo sa hā. Ȳ ti h̄ȳh, dooh bē mahang had'yyt hē ȳ awäd wäd bá —näng mäh. ⁸ —Tahajaa do né hē ti tamoo wät hā ȳy. Ȳ radakä jēē pooj jé buu benāw n'aa tii d' nuh ȳy gó tah'ook doo —näng mäh.

⁹ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Né hup ȳ né hē hahȳ ȳ her'oot doo: Jé pad'yyt hē badäk hahȳ hā P'op Hagä Do T'aah panyyg hanām do rabaher'ood hõm bá, raher'oot da na-āāj hē hā ȳy hahȳ ȳnh moo wäd wät do ky n'aa, ji hyb n'aa esee hyb n'aa ta hā —näng mäh.

¹⁰ Ti m' Judas Ikarijot häd näng doo, ¹² hedoo do ta ma matēg sa seeh,

bahõm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa wë, Jesus tahaëenh hyb n'aa sa hä. ¹¹ Ti m' rah'yy gadejah Judas Ikarijot kyy hä. Ti m' ta sãm raky kajäk mã ta hä. Ti m' Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kãn tabahaëenh hyb n'aa kã sa hä.

Jesus ta ma matëg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawëh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' pãw makuj n'aa tamah do rataheb'ëës do du däk bã m', b'éé t'aah aj'yy P'op Hagä Do matym n'aa ranaheb'oooh noo gó m', Jesus ma matëg rabeaanh ta hä:

—Nyy bã makarën äã benäm Pas-kowa tä n'aa, matab'ëës hyb n'aa? —näk mäh.

¹³ Ti m' tamejũũ pawóp hë ta ma matëg, ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë ahõm nä panang hënh. Bë kajaa bã, bë kataa da aj'yy hä naëng hes'oooh do hä. Ta jawén bë ahõm da.

¹⁴ Ti bajëë suun bã tób gó, bë eaaj da tób danäh hä hahÿÿ da: “Äã ma matëg mejũũ äã beaanh nyy bã tagadäk ta gawakõ, tatab'ëës hyb n'aa Pas-kowa ta ma matëg sa daheeh”, denoo da.

¹⁵ Tii bã da ta gawakõ gaeh doo, p'op gadäk doo, tametëeh da bë hä. Ta tii bã tyng n'aa näng da. Kabenyw däk da —näng mäh. —Ta tii bã bë moo boo ta tä n'aa, ta waa n'aa ër tab'ëës hyb n'aa —näng mã Jesus sa hä.

¹⁶ Ti m' pawóp hë ta ma matëg rabahõm panang hënh. Rakajaa bã m' panang bã, Jesus her'oot do hadoo né kã m'. Ti m' ramoo boo kãn tii bã kã Pas-kowa tä n'aa kã.

¹⁷ Papÿÿj badëë hyng bã kã Jesus kajaa 12 hedoo do sa sii. ¹⁸ Sa waa tyng pa rabat'oonh bã kã m', rabawëh bã kã m', taky hadoo sa hä:

—Bë see ÿ tahaëenh da majĩ moo gó. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

¹⁹ Ti m' rah'yy ketón bong. Ti m' sét ken'yyh mã raky hadoo:

—Hä ÿÿ, dooh ÿ tado bã! —näk mäh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bëeh, 12 hedoo do see né da, nemon ÿ heh'oos do pãw né da —näng mäh. ²¹ —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da dajëp P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né hë —näng mäh. —Ti hadoo né hë, baad nado da aj'yy hä, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do majĩ moo gó han'oo däk do hä! Taw'ääts hë paawä ta ti aj'yy hä tanenyys bã paawä! —näng mã Jesus kyyh.

²² Ti m' rabawëh bã, Jesus bado däk pãw, ti m' P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Taw'ääts hë õm, Ee. Man'oo däk pãw äã hä —näng mäh.

Ti m' taganabäh däk, tan'oo däk mã ta ma matëg sa hä. Ti m' taky hadoo:

—Bë gado däk. Hup ÿ heen n'aa hahÿÿh —näng mäh.

²³ Ti m' Jesus bado däk uwa bëeh hood, ti m' P'op Hagä Do hä ta ky hadoo:

—Taw'ääts hë õm, Ee. Man'oo däk uwa bëeh äã hä —näng mäh.

Ti m' taban'oo däk sa hä. Ti m' rabeëg pëë uwa bëeh.

²⁴ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Majyw ÿÿ, ÿ anoo do ÿ dajëp noo gó hajõk do sa hyb n'aa heen n'aa hahÿÿh. Papuuj sahõnh hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kã. Hÿ jawén majyw ÿ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagä Do ky däng† —näng mã ta kyyh sa hä.

²⁵ Ti m' taky hadoo ënh sa hä:

—Dooh ÿ eëg wäd bã hahÿ uwa s'ëëb. Jããm hë p'aa hënh papuuj däg ÿ eëëk da P'op Hagä Do bag'ääs doo bã. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

²⁶ Ti m' Saaw-Mo wób me P'op Hagä Do rama ejãm do jawén paa bã m', rabahõm kãn waëë joom oriib häd näng do banäng hënh.

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

† 14:24 P'ooj ub Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'oot do nahado hahÿÿh. P'ooj ub b'éé t'aah majyyw rakaner'oot do heen n'aa. Papuuj däk hÿÿ kã. Jesus majyyw hyb n'aa, sét nuu me sahõnh hë sa hyb n'aa dajëp doo, P'op Hagä Do gadoo hÿÿ kã ta wë sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh doo.

—Bë sahõnh hẽ ÿ bë beréd hõm da —näng mäh. —Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih do hã ti ky n'aa: “B'éé hagã ÿ daj'ëep da. Tii bã da jé pad'yyt hẽ b'éé rabeñũm bong”† —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Ta tii d' né paawä da hã ÿÿ, ÿ ganä wät jawén paa bã da, bë pooj jé da ÿ bahõm Garirej hẽnh —näng mäh.

²⁹ Ti m' Peed ky hadoo ta hã:

—Sahõnh hẽ õm reréd hõm bã, ÿ dooh õm ÿ eréd bã —näng mäh.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Badah né hẽ, atsëm, pawóp nuu me karaak bahÿÿh do pooj jé ÿ maky n'aa jejën da. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh Jesus Peed hã.

³¹ Ti m' Peed ky kah'ũm mã ta hã:

—Dooh! —näng mäh. —ÿ radajëeb bã na-ããj hẽ a sii, dooh noo gó da õm ÿ hyb n'aa eréd bã! —näng mäh.

Ti ky hedoo né hẽ m' ta ma matëg wób.

Getsemani bã Jesus ky n'aa ketsëe do panyyg n'aa hahÿÿh

³² Ti m' Jesus rabahõm joom banäng hẽnh Getsemani häd näng doo hẽnh. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Babä bë ayyw dó ÿ ky n'aa ets'ëe nuuj jé —näng mäh.

³³ Ti m' Peed, Tsijaag, Jowãw da-heeh tamahũm ta sii dawë hã. Ti m' Jesus h'yyb gó tak'ëp mã tah'yy katón wät. Dooh baad tado wäd bã ta h'yyb. Ti m' taky hadoo sa hã:

³⁴ —Tak'ëp ÿ h'yy katón. ÿ h'yyb dajëp do hadoo —näng mäh. —Babä bë ayyw, bë matakä. Bë aã manä da! —näng mäh.

³⁵ Ti m' tabahõm dawë hã. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng, ti m' taky n'aa etsëe P'op Hagä Do hã tanahoop hyb n'aa tamo n'aa, tahaja bã. ³⁶ Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Ee —näng mäh. —Dooh hejooñ pé a hã. Ti hyb n'aa ÿ karën paawä mado hõm mahãnh ÿÿ wät hahÿ ÿ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né ÿ bets'ëe paawä, makarën doo d' né hẽ

mabad'oo, ÿ karën doo da nado —näng mäh.

³⁷ Tabana bã m' ta ma matëg tama-woob hẽ hadoo do rahab'ëeh hẽnh, taheg'ããs mäh, aã b'ëeh mäh. Ti m' tanaëej nyh Peed ta häd heh'äät doo me:

—Simaw! —näng mäh. —Õm aã jëng? —näng mäh. —Dooh mahaja bã kanahën d'os hẽ maty gadäg bã si ÿÿ? —näng mäh. ³⁸ —Bë matakä, P'op Hagä Do hã bë ky n'aa ets'ëe, nesaa do h'yyb tatug mahãnh bëeh, ÿ bë eréd hõm mahãnh —näng mäh. —Ji h'yyb karën né paawä baad hadoo do ji moo wät, nahejooj ji, ti hyb n'aa bë ky n'aa ets'ëe ÿ wén näng —näng mäh.

³⁹ Ahõm ênh p'aa hẽnh, taky n'aa etsëe do paa taky n'aa etsëe ênh p'aa hẽnh. ⁴⁰ Ti m' p'aa hẽnh tabana bã ênh, aã b'ëeh ênh mäh, tak'ëp mã raty jewyk sa h'yyb. Dooh m' sa kyyh pé ta hã.

⁴¹ Tamawoob nuu me m' tabahado däk bã m' taky hadoo sa hã:

—Bë kameh'ãäk nä? Bë aã magyys hẽ? Jããm hẽ dó! —näng mäh. —Kaja däk ÿ ran'oo däk doo. Bë hegãã. Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ooh do sa moo gó rabahaëej däk hÿÿ kä —näng mäh. ⁴² —Bë as'ëeg bëh! Hamäh, ër ah'ũm. Wät ta ti ÿ han'oo däk do majë ÿÿ hã —näng mã Jesus kyyh sa hã.

Jesus ramaso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴³ Jesus ber'oot nä bã m', takajaa Judas, 12 hedoo do see paah. Hajök mã han'aa ta sii. Sën-jeer yt hã m', boh yt hã m' rabana. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa kyy gó m', Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa kyy gó m', Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sa kyy gó m' na-ããj hẽ ti rabana.

⁴⁴ Haëenh do baad ub mã taky n'aa her'ood däk. Hahÿÿ da m' ta kyyh sa hã:

—Ta ti ÿ tapa tsanetsup doo da, ti né hẽ tii. Tii d' bë maso däk, bë maso hõm baad ub —tii da m' ta kyy dó sa hã.

† 14:27 Sakarija 13.7

⁴⁵ Ti m' nanyw hē Judas bana Jesus wē, ti m' taky hadoo:

—Ma matēg! —näng mäh.

Ti m' ta tapa tsanetsup mäh. ⁴⁶ Ti m' ta hā rakajäk, ramaso däg kän mä Jesus. ⁴⁷ Ti m' Jesus pa hageēt do seeh, bado däk ta sēn-jeer, tekyyt mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'ääät do karom. Ta nabuuj gakyd hōm mäh.

⁴⁸ Ti m' han'aa do hā Jesus ky hadoo:

—Ēr wahē n'aa wē h'yy kawereem do sa h'yyb mahūūm n'aa bē ed'oo g'eeh yŷh, bē wén n'aa wē yŷ sēn-jeer yt hā, boh yt hā, y bē masoo hyb n'aa? —näng mäh. ⁴⁹ —P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó y awäd had'yyt hē bē sii y ma metēek bā. Doooh ēnh y bē maso bā tii bā ēnh? —näng mäh. —Hŷy ká, taw'ääts hē —näng mäh. —Y hapäh, tii da tawén hadoo, P'op Hagä Do kyy kerih do hā y kaja däk hyb n'aa —näng mä Jesus.

⁵⁰ Ti m' sahōnh hē ká ta hata rawaj'aa bong. Reréd hōm mä Jesus.

⁵¹ Jääm hē sét hē wanajaah, pahēew. Sét mä tadadäk ta hatsē pään rino s'ēeb. Jesus jawén paawä tabahōm, ti m' ramaso däg bā paawä m', ⁵² teréd däk mä ta hatsē. Hahót mä tawaj'aa hōm.

Judah buuj sa wahē n'aa wē Jesus ramahūūm do ky n'aa hahŷyŷh

⁵³ Ti m' Jesus ramahūūm kän P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'ääät do wē ká. Ti m' rakata padēek t'ii hēnh sahōnh hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk doo, Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do sii hē m'. ⁵⁴ Ti m' Peed bahōm mä Jesus sa jawén. Dawēē m' tagadäk. Ajēē suun mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'ääät do

tób wahoo gó. Ti m' warahén sa pa m' tabahyy häng. Katēng mä sa nemuun tēeg me.

⁵⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa hedoo doo, sahōnh hē Sinedirijo§ häd näng do ajyy n'aa sii hē m' resoos mä Jesus hā rap'ää daj'ēep péh. Resóts né paawä m' Jesus raky n'aa tapaa doo, dooh m' raw'yyt pé rap'ää daj'ēep péh. ⁵⁶ Hajōō né paawä m' daap ramenyyh Jesus ky n'aa hā, dooh m' séd gó rer'ood bā. Raky n'aa eh'yŷt mäh. Ta see ky n'aa hadoo mä ta see an'oo bā.

⁵⁷ Ti m' p'op mä ta wób rabes'ēeg b'ēeh, ti m' daap ramenyyh Jesus ky n'aa hā. Hahŷy d' mä sa kyyh:

⁵⁸ —Ää maa napäh ta her'oot doo. Hahŷy da ta kyyh: “Y gawatsiig hōm da hahŷ P'op Hagä Do tób n'aa, ajyy sa mo haj'aa. Tii bā, tamawoob hē ta äh, y moo wäd sooh P'op Hagä Do tób n'aa seeh, ajyy mo haj'aa nadoo doo”, näng ta kyyh —näk mä sa hā.

⁵⁹ Tii d' né paawä m' sa kyyh, ti na-ääj mä dooh m' séd gó rer'ood bā.

⁶⁰ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'ääät do p'op mä tabas'ēeg gēet sa mahang. Teanh Jesus hā:

—Doooh maher'oot pé òm raky n'aa tapaa do hā? —näng mäh.

⁶¹ Doooh m' Jesus ky gado bā. Bag hēnh mä tabagēet.**

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'ääät do beaaj kän ta hā:

—Òm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? Òm P'op Hagä Do T'aah? —näng mä ta kyyh.

⁶² —Yŷ. Y né hē —näng mä Jesus. —Bē hapäh né da Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do Sahōnh Sa Bahānh Hado Do hub hēnh tabasooh bā, ta hā P'op Hagä Do weh'ēeh doo bā. Bē

§ 14:55 Sinedirijo ramaneēēnh doo, ta ti m' 71 ajyy rakaheta padēek do raber'oot hyb n'aa nyy d' rabad'oo Judah buuj sa mahang ji da hadoo do moo nesaa doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do na-ääj mäh. Ta ti m' ta wób mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa wób, ta wób mä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do wób, ta wób sa wahē n'aa na-ääj mäh. ** 14:61 Doooh Jesus kawaj'ään bā. Daap hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'ääät do ke'aanh Jesus wén ky ganadoo.

hapäh né da ênh tabahyng bä wë puh mahang —näng mä Jesus kyyh sa hä.

⁶³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do kawaj'ään gó tawén s'ëed hóm ta daaj hë ta saroor. Ti m' taky hadoo:

—Jääm hë. Dooh hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh —näng mäh.

⁶⁴ —Bë maa napäh né hë ta kyyh, P'op Hagä Do taky n'aa rejää doo —näng mäh. —Nyy da bë hä? —näng mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do kyyh.

Ti m' sahõnh hë raky hadoo:

—Taw'ääts hë tadajëp! —näk mäh.

⁶⁵ Ti m' ta wób rabahetsoos, ti m' raty maw'yyd däk tanahapäh hyb n'aa, ti m' rabetuu sa moo me, ti m' rabeaanh ta hä:

—Maher'ood mahapëe bä! Jaa mo haj'aa? —näk mäh.

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa ramahüüm kán, ti m' rahewyyh mä Jesus.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶⁶ Ti m' Peed bahäng bä m' tób w'oo hä, tabës mä tii bä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do karom ÿÿnh.

⁶⁷ Tahapäh bä m' Peed katëng tëëg noo pa, tabahëg'ääs ta hä. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Öm na-ääj hë Jesus Nasaréh buuj sii hawät do paa öm —näng mäh.

⁶⁸ Ti m' Peed ky n'aa jejën wät.

—Dooh ÿ hapëe bä ta ti maher'oot doo. Dooh ÿ heen n'aa nyy bä —näng mäh.

Ti m' Peed bahóm ta hadë noo bä. ⁶⁹ Tii hënh ÿÿnh bahapäh bä m', taky hadoo sa pa hab'ëeh do sa hä:

—Hahÿ sa hata see né hë —näng mäh.

⁷⁰ Ti m' Peed jejën ênh mäh.

Badah peej hadoo mä kä, ta pa hab'ëeh do p'op, raky hadoo ta hä:

—Sa hata see né hë öm —näk mäh. —Garirej hënh naa né hë öm —näk mä sa kyyh.

⁷¹ Ti m' Peed ta daaj hë taky n'aa kawas'ee kán. Ti m' P'op Hagä Do hä taky däng:

—Dooh ÿ hapëe bä ta ti aj'yy bë ky n'aa her'oot doo —näng mäh.

⁷² Ti m' nayyw hë m' karaak bah'ÿÿ kán pawóp nuu me däg kä. Tii bä m' Peed hyb n'aa newë däk Jesus her'oot do paa ta hä kä: “Pawóp nuu me karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me ÿ maky n'aa jejën da.” Ti né paa kä m' Jesus her'oot do paa kä ta hä.

Ti m' tak'ëp Peed baód kán taky n'aa jejën do hyb n'aa Jesus.

15

Pirato häd näng do wë Jesus ramahüüm kán do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Báp paa m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa, sahõnh hë Sinedirijo ajyy n'aa sii hë m' rahyb n'aa n'oo däk Jesus. Ramoo maw'yyd däk, ramahüüm Pirato häd näng do wë.*

² Ti m' Pirato beaanh Jesus hä:

—Öm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

—ÿÿ. Tii d' né hë, maher'oot doo d' né hë —näng mä Jesus.

³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa hajõng mä Jesus raky n'aa tapaa Pirato hä.

⁴ Ti m' Pirato ky hadoo ta hä:

—Dooh maky gado bä? Hajõng do hä öm raky n'aa tapaa —näng mä Pirato.

⁵ Dooh m' Jesus ky gedag bä.† Ti hyb n'aa m' Pirato hyb n'aa meuj wät.

⁶ Pas-kowa noo gó m' Pirato bahed'oo doo da taberéd hóm radewëes do seeh. Teréd hóm hajök do retsëe doo. ⁷ Ti noo gó m' ragadahew'ëes doo gó m' tabagëet Barabas häd näng doo, ta hataa sa daheeh. Ta see tadaj'ëep paa ta wób sa sii m' Roma buuj wë rah'yy kawereem noo gó. ⁸ Ti m'

* **15:1** Pirato häd näng doo, Roma buuj. Ta ti Judah häj n'aa bagä n'aa. † **15:5** Dooh Jesus kawaj'ään bä. Daap hë raky n'aa tapaa Jesus wén ky ganadoo.

hajõk do rabana Pirato wë, ti m' rabetsëë ragadahew'ëës doo gó hab'ëeh do see tamanyyh hyb n'aa, Pas-kowa noo gó tabahed'oo doo da.

⁹ Ti m' Pirato beaanh sa hã:

—Bë karën ÿ ado nyh bë matym n'aa Judah buuj wahë n'aa ramaneënh doo? —näng mäh.

¹⁰ Tii d' tawén eanh, tahapäh mäh, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa ta hã rahaëej däk Jesus, Jesus hã rah'yy kajew'ëës do hyb n'aa. ¹¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa ky mejüü mä hajõk do rabetsëë hyb n'aa Pirato hã Barabas häd näng doo Jesus jawén buuj.

¹² Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bä, nyy da ÿ bad'oo hÿ Judah buuj sa wahë n'aa bë maneënh do hã? —näng mäh.

¹³ Tii bä m' tak'ëp rageëej bong:

—Mepëëm däg b'aa kajatsëk do hã! —näk mäh.

¹⁴ —Hëd n'aa? —näng mä Pirato. —Doooh mo haj'aa kad'oo do tado bä —näng mäh.

Taher'ood né paawä m' tak'ëp rageëej bong tii bä:

—Mepëëm däg! Mepëëm däg! —näk mäh.

¹⁵ Hajõk do Pirato h'yyb en'yyim hyb n'aa m' taberéd hõm mä Barabas häd näng doo. Ti m' tamejüü raba-hewyyh Jesus. Ti m' tahaëej däk warahén sa hã rabepëëm däk hyb n'aa b'aa kajatsëk do hã.

Jesus warahén rarejää do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' warahén ramahüüm Jesus sa wahë n'aa tób wahoo hënh. Tii bä m' ranaëej nä sahõnh hë sa hataa, séd hã rakata padëek hyb n'aa. ¹⁷ Ti m' radasuun jëng ta hã ta hatsë hahiin doo. Ti m' hetëk do moo m' ramap'õöd däk, ta nuu gó m' radasoooh. ¹⁸ Tii bä m' radu doo raky n'aa ej'ees do ta hã. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Kaweh'ëeh Judah buuj sa wahë n'aa! —näk mäh.

¹⁹ Hajõõ nuu me m' ranu gewyyh tatu me, rabahetsoos sa matsós me. Ti m' sa taron nuu me m' ramehyy b'ëeh ta wë, raweh'ëeh doo gó m' raky n'aa mes'uunh hyb n'aa. ²⁰ Ti m' raky n'aa ej'ees jawén paa bä m' rado nyh mä ta hatsë hahiin doo, radasuun jëng mä ta saroor hë. Ti m' ramanyyh rabepëëm däk hyb n'aa.

Jesus rabepëëm däk do panyyg n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m' ramanyyh bä m', aj'yy Simaw häd näng doo, panang hënh hajëng doo, tabëej paawä m' sa hã. Panang Sirené häd näng doo bä naa m' tii. Aresän, Rupu häd enäh do sa yb tii. Jerusarënh panang hënh tabajëe paawä. Ti m' warahén ramejüü mä tabes'oooh hyb n'aa b'aa Jesus rahepëëm däk do b'aa n'aa. ²² Ti m' Jesus ramahüüm Gogota häd näng doo hënh. (Gogota häd näng doo m', ji nu gabóg k'yy rahanäng pé m' tii.) ²³ Ti m' ramenoo ta hã joom uwa häd näng do s'ëeb hejoooh doo. Kamekuunh mä ti datés do biin me, miir häd näng do s'ëeb. Doooh Jesus eëg bä. ²⁴ Tii bä kä m', repëëm däg kån mäh. Ti m' ramoo bong ramas'uunh doo, raba-hapäh hyb n'aa ta saroor uuh wë ym doo.

²⁵ P'op däg mä papÿÿj, 9 oor däg mä ti rabepëëm däk. ²⁶ Hahÿÿ da m' takerii däk Jesus moo p'ää tadajëp do heen n'aa hã: “Judah buuj sa wahë n'aa hahÿÿh”, näng mä kerih do hã.†

²⁷ B'aa kajatsëk do wób hã rabepëëm padëek na-ãäj hë pawóp hë ajyy baretsëk doo. Hub hënh ta see hahäng, s'ÿÿ hënh ta see hahäng. Hõõ gó Jesus kahepëëm däk do bahäng. [²⁸ Ta tii hã kaja däk P'op Hagä Do kyy kerih do paa hahÿÿ d' her'oot doo: “P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do h'yyb hata däk ran'oo bä P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo.”§] ²⁹ Ta tii me teb'ëës do raky n'aa rejää mä Jesus, sa nuu m' rewõnh Jesus wë. Hahÿÿ d' m' sa kyyh:

† 15:26 P'op ta nu gad'oo pong jé m' rabepëëm däk kerih doo. § 15:28 Isajas 53.12

—Magawats'iik mäh, a nooh, P'op Hagä Do tób n'aa. Tamawoob mä ta äh mamoo wäd sooh p'aa hēnh, a nooh. ³⁰ Ahyy b'aa hä hadäk do òm! A daaj kedëeb! —näk mäh.

³¹ P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hë raky n'aa ej'ees mäh. Sa daaj hë m' rakaner'oot:

—Ta wób ted'ëep —näk mäh. —Doooh tahaja bä ta daaj hë takedëeb bä! ³² Hahÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do hanäng doo, Isaraéw buuj sa wahë n'aa hanäng doo, taw'ääts hë tabahyng b'aa kajatsëk do hä tahadäk do hä naa, ää baheg'ääs hyb n'aa, ää ky daheeh hyb n'aa! —näk mä sa kyyh.

Ta pa habëeh do b'aa hä pad'ëek doo, ti na-ääj hë raky n'aa rejää mäh.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

³³ Wasyk mä ta bag badoo wät, badagyb däk mä badäk hahÿÿ hä. Jääm hë tug bä tabawag däk p'aa hēnh. ³⁴ Tug bä m', tak'ëp mä Jesus geëej wät:

—Eroj, Eroj, rama sabakatani? —näng mäh.

“P'op Hagä Doo, ÿ h'yy kasahadä doo, hëd n'aa ÿ mamakyys?”,** tahanäng pé m' tii.

³⁵ Ta tii bä p'eets hë hab'ëeh do wób ramaa napäh bä m' ta kyyh, raky hadoo:

—Bë maa newë! —näk mäh. —Eriij ti tanaëenh —näk mäh.

³⁶ Ti m' sa see waj'aa däk, sapum do tehoots däk uwa s'ëeb oow me, b'aa hä m' tagadahäng, tamenoo mä Jesus hä tabeëek hyb n'aa. Ti m' ti ky hadoo:

—Na madëeg! —näng mäh. —Ti b'ër heg'ääs Eriij ana bä tamahyyh hyb n'aa —näng mäh.

³⁷ Ti m' tak'ëp mä Jesus geëej wät, ti m' tadajëb kän.

³⁸ Tii bä m', P'op Hagä Do tób n'aa t'öp ta gó noo gatsë hebaan do kas'ëëd hyng mäh. ³⁹ Ti m' warahén sa wahë n'aa Jesus ty gadäk hēnh hab'ëeh doo,

tamaa napäh bä Jesus geëej wät doo, tahapäh bä m' nyy da Jesus dajëp doo, taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah né paa ti hÿ aj'yy! —näng mäh.

⁴⁰ Dawëe naa m' ÿÿj wób rabaheg'ääs. Sa mahang mä ab'ëeh Marija Madarën häd näng doo, Sarome häd näng doo, Marija seeh. Tsijaag, ta jawén nä ramaneëenh doo, Josés ta hÿÿj daheeh sa ÿÿn ti Marija. ⁴¹ Jesus hep'ëeh né hë m' ti ta tii. Garirej häj n'aa bä Jesus hataa né paa m' tii. Sa tä moo bo n'aa né paa m' tii. Hajök mä ÿÿj ta sii han'aa do Jerusarēnh hēnh, ti na-ääj mä tii bä m' rabab'ëeh ēnh.

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁴² Saab pooj jé m' ti tabahadoo. Saab pooj jé né hë m' ta ti Judah buuj rabahenyw hōm Saab hä rakamehehāk hyb n'aa. Tug bä kām', ⁴³ Joséh, panang Arimatsija häd näng do buuj, bahōm Pirato wë. Sinedirijo ajyy n'aa see ky n'aa etsëeh do m' ti Joséh. Tagada né hë m' P'op Hagä Do bag'ääs do du däk. Ti m' tabahōm Pirato wë. Doooh m' tah'yyb eÿÿm bä. Tetsëe mä Jesus kamag n'aa. ⁴⁴ Ti m' Pirato hyb n'aa meuuj wät mä Jesus nayyw hë dajëp tahanäng doo. Ti m' tamejū ranaëenh warahén sa wahë n'aa tabeaanh hyb n'aa ta hä te hub tado bä. ⁴⁵ Ti m' ta heen n'aa nyy däk bä warahén sa wahë n'aa her'oot doo, ti m' tabahaëej däg kän Joséh hä. ⁴⁶ Ti m' Joséh etsëe mä pään hawak doo, rino häd näng do s'ëeb. Ti m' tabado hyy kän Jesus kamag n'aa, ti m' tahabèn däk mä hawak doo me. Ti m' tada-suun jëng pä gabaho doo gó, kamag hood n'aa ragagots däk doo gó. Ti m' pä gatsabak do tepëed nä, taty gatsëe däk mä ta me. ⁴⁷ Marija Madarën, Marija see Josés ÿÿn raheg'ääs. Rahapäh mä ragadasuun jëng do Jesus kamag n'aa.

** 15:34 Saaw-Mo 22.1 hä takerii däk do hä tabeh'üüm.

16

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m' papÿÿj badëe hyng jawén paa bä, Saab bahëej jëng bä, Marija Madarën, Sarome, Marija Tsijaag ÿÿn ah'üüm mä buu benyym doo m' ret-sëe. Jesus kamag n'aa hahog pan'aa m' tii. ² Ti m' bap paah, met'uuh hä, papÿÿj ty ganä këe bä, rabahöm kän pä gabaho doo hënh, Jesus kamag n'aa radasuun jëng hënh. ³ Ramahöm me, tyyw me, rakaner'oot:

—Jaa da pä jawyk do ty gas'ëes? —näk mäh.

⁴ Ti m' raty kajäk, pä kepëed höm taty gatsë. Aeh mä ti pä. ⁵ Ti m' rabajëe p'ëe gabaho doo gó. Ti m' rabahapäh, asooh mä pahëew hadoo. Hawak mä ta saroor tagasooh. Hub tabanäng hënh mä tabasooh. Ti m' rah'yyb e'ÿÿm bong.

⁶ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë eÿÿm manäh! —näng mäh. —Bë esoos Jesus Nasaréh buuj, repëem däk do paah. Dooch wäd bä. Ganä wät! B'ëep, bë hegää radasuun jëng do paa bä —näng mäh. ⁷ —Bë ahöm nä, bë maher'ood ta ma matëg sa hä, Peed hä sii hë. Hahÿh da da bë kyyh: “Ahöm da bë pooj jé Garirej hënh. Bë hapäh da t'ïï hënh, bë tamaher'oot do paa da” —näng mäh.

⁸ Ti m' rawaj'aa höm, kaj'uun mäh, h'yyb manepëe boo m'. Dooch m' raher'ood bä sa hä rabeÿÿm bong do hyb n'aa.

⁹ Ti m' met'uuh hä bap paah, Jesus ganä wät. Pooj jé Marija Madarën hä m' takas'ee wät. Ta ti m' Marija setsi karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do tahebëe bong do paa m'. ¹⁰ Ti m' tabahöm Jesus sii habok do paa wë. A'oot mä tii. H'yy ketón bong mä Jesus hyb n'aa. ¹¹ Ti m' Marija Madarën baher'oot bä m' sa hä Jesus ganä wät doo, Jesus tahapäh doo, dooch m' raky dahé bä.

¹² Ta jawén kä Jesus kas'ee wäd kän ta see hado däk mä pawóp hë ajyy panang s'ee hënh hah'üüm do sa hä,

ta tyw n'aa me rababok bä. ¹³ Ti m' ajyy mat'ëeh p'aa hënh, raher'oot mä ta wób sa hä. Ti sa hä na-ããj mä dooch raky dahé bä.

¹⁴ Tii bä kä m', Jesus kas'ee wäd kän 11 hedoo do ta ma matëg sa hä kä sa tä rabawëh bä m'. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa ti bë nabuj keh'üüm bë ky nadaheeh ÿ hap'ëeh do ÿ ganä wät jawén paa bä? —näng mä Jesus kyyh sa hä.

¹⁵ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë ahöm jé pad'yyt hë badäk hahÿh hä. Bë maher'ood höm sahönh sa hä hanäm do panyyg këh ÿ n'aa —näng mäh. ¹⁶ —Panyyg ky dah'eeh doo, nu kemuun bong doo, P'op Hagä Do ed'ëep da ta wë. Panyyg ky nadah'eeh doo, P'op Hagä Do ky n'aa etyy da banesaa hënh —näng mäh.

¹⁷⁻¹⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Panyyg këh ÿ n'aa ky dah'eeh do hä P'op Hagä Do anoo da hahÿ tak'ëp rahajaa doo: Karap'aar h'yyb nesaa do rahebë da hät ÿÿ gó. Ta wób kyyh rer'oot da. Aw'yy rameso bä da, p'yyim reëg bä da, dooch da ramahÿÿj hob bä. Sa moo radatoonh da nahëe enäh do nu gad'oo bä, heso padëek da nahëe enäh doo. Ta heen n'aa ti ta tii, te hub né hë këh ÿ n'aa ta wób rabahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hä.

¹⁹ Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ber'oot jawén paa bä sa sii, P'op Hagä Do masäg kän hÿ pong jé. P'op Hagä Do hub hënh, takaweh'ëeh doo bä tabaso däg kän. ²⁰ Ti m' ta ma matëg rabahöm kän, ti m' jé pad'yyt hë rabaher'ood höm kän mä Jesus ky n'aa kä. Jesus, p'op naa né hë tamasa sa hä tapehuunh doo me, sahönh hë rabahapäh hyb n'aa te hub né hë ta ti ta ky n'aa.]

Jääm né hë hahÿ Jesus P'op Hagä Do T'aah panyyg kä.

Rukas Jesus ky n'aa hanäm do Rukas erii wät do hahÿÿh

Rukas Teopiro tamaher'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Õm ÿ ma erih hahÿÿh, Teopiro. Hajök herii bong ää häj n'aa bä hawäd wät do ky n'aa, Jesus ky n'aa. ² Sahõnh hẽ tadu däk bä hap'ëeh doo, P'op Hagä Do panyyg hanäm do her'ood hõm do raheer'oot sa hä raberih hyb n'aa. Tii d' né paa raberih. ³ Hÿÿ kä, Teopiro, hyb n'aa jawyk doo, sahõnh hẽ baad ÿ ma kamet'ëeg wät jawén paa bä ta ti ky n'aa, ÿ na-ääj hẽ hÿÿ kä ÿ erih ta ky n'aa. Sét ken'yyh ÿ ma erih doo. ⁴ Ta tii da ÿ wén erih, õm rama met'ëeg wät do Jesus ky n'aa hä, se hub né hẽ baad mabahapäh hyb n'aa ÿ erii wät do hä maner'ood bä.

Ääs ky n'aa her'oot Jowāw nu gahem'uun do benäng do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' sa wahë n'aa Eróts häd näng do Judah häj n'aa bä tabag'ääs noo gó, ti awät mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do seeh. Sakarija m' ta häd. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do wahë n'aa see Abijah makū panaa né m' tii. Ta ÿÿm häd mä Isabew. Sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë wahë n'aa makū Arāw häd näng do panaa né m' tii ënh. ⁶ Baad ub mäh, P'op Hagä Do karën doo da rababok. Baad ub né hẽ raky daheeh sahõnh hẽ P'op Hagä Do mejüü doo, ta ky n'aa jaw'yyk do kerih doo. ⁷ Dooch m' rataah nyy bä. Dooch m' Isabew eta bä. Wehëh padäg mä ta patug daheeh.

⁸ Ti m' ta see pé noo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do wób, Abijah makū karapee, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä ramoo bok noo gó, Sakarija moo wät mä tii bä. ⁹ Sakarija hä m' rah'yy kajäk t'öp gadäk doo gó

tabajëe suun hyb n'aa, buu benyym do in-sijëen häd näng do tabajuu hyb n'aa.* ¹⁰ Ti m' buu benyym do tabajuu bä m', hajök mä ta noo bä hab'ëeh. P'op Hagä Do hä m' raky n'aa etsëe. ¹¹ Ti m' P'op Hagä Do ääs kasee Sakarija hä m'. Buu benyym do rabahejuu do tyng hënh, hub hënh mäh, ääs bag'ëed däk. ¹² Tak'ëp mä Sakarija beÿÿm wät. H'yy gabadoo wät mäh. ¹³ Ti m' ääs ky hadoo ta hä:

—Eÿÿm manäh, Sakarija —näng mäh. —P'op Hagä Do maa napäh metsëe do ta hä —näng mäh. —Etaah da a ÿÿm. Aj'yy da bë t'aaah. Man'oo da ta häd Jowāw —näng mäh. ¹⁴ —Tak'ëp da bë h'yyb tsebé ta hyb n'aa. Hajök ratsebé tabenäng bä, ¹⁵ hyb n'aa jawyk P'op Hagä Do matym gó tabahadoo do hyb n'aa da —näng mäh. —Taw'ääts hẽ dooh d' teeg da uwa bëeh hejooonh doo, ta wób na-ääj hẽ mahÿÿnh doo. P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm da a t'aaah ta ÿÿn wog gó tabasuun nä bä na-ääj hẽ —näng mäh. ¹⁶ —Hajök da Isaraéw buuj tah'yyb wapëen hõm p'aa hënh P'op Hagä Do wë, sa hagä n'aa wë, ta hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mäh. ¹⁷ —Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do pooj jé da Jowāw bawäd däk da, Isaraéw buuj sa h'yyb tym tabenäm hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë. P'op Hagä Do Sahee hejój gó tabawät da, P'op Hagä Do ky n'aa rod Eriij makū hawäd wät do paa hadoo da, sa yb sa taah rah'yyb en'yyim hyb n'aa sa wë, nabuj keh'üüm do rah'yy kawapëen hyb n'aa, rah'yy genäh hyb n'aa kä baad P'op Hagä Do karën doo da habok do rah'yy genäh doo da —näng mä ääs kyyh Sakarija hä.

¹⁸ Ti m' Sakarija ky hadoo:

—Nyy d' ÿ bahapäh ta ti te hub tado bä? —näng mäh. —Wah'ëe däg ÿ ti hÿÿh. Wah'ëe däg äm ÿ né tii ënh —näng mäh.

¹⁹ Ti m' ääs ky hadoo Sakarija hä:

* **1:9** Jääm né sét né hẽ sa ky n'aa rod hajëe suun t'öp gadäk doo gó, taber'oot hyb n'aa P'op Hagä Do wë, P'op Hagä Do tah'yyb en'yyim hyb n'aa.

—Gabirijew häd näng do ÿ ti hÿÿh — näng mäh. —P'op Hagä Do pa hegët do ÿ hÿÿh. Ta ti né hë ti ÿ tamejũũ hahÿ hanäm do ky n'aa òm ÿ maher'oot hyb n'aa —näng mäh. ²⁰ —Hÿÿkä, —näng mä —dooh d' mer'ood wäd bä a t'aah benäng bä kä, ÿ maky nadaheeh do hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yyb däng noo gó da ti awät né da a hã ÿ her'oot do a t'aah ky n'aa —näng mä ääs kyyh Sakarija hã.

²¹ Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa noo bä kata b'ëeh doo, ky n'aa ets'ëe doo, ragada mä Sakarija banyyh. “H'ëed hyb n'aa ti tabadoh?”, nãk mä sa h'yyb gó. ²² Ti m' tabanyyh bä kä m', dooh m' tahaja wäd ter'ood bä. Ta moo me m' tameh'eed däg up. Ti hyb n'aa rah'yy genäh. P'op Hagä Do metëeh do tahapäh sa hã.

²³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa gó tamoo wät do bahãnh bä kä, tababaaj hõm kãn mä ta tób hënh. ²⁴ Ti m' nanyw hë denaa hë kä m', ta ÿÿm Isabew häd näng do beta däg kãn mäh. Ji ma poo oow pé kä m' ta kamarab n'aa ta ÿÿm gada ta tób bä, dooh m' tawäd bä ta s'ee hënh. Ti m' Isabew ky hadoo:

²⁵ —Hahÿ P'op Hagä Do anoo hã ÿÿ —näng mäh. —ÿ tat'yyd mehĩn. Tado hõm hã ÿÿ ÿ nu mebyng doo, ÿ netaah doo —näng mä Isabew kyyh.

Ääs ky n'aa her'oot do Jesus benäng do ky n'aa hahÿÿh

²⁶ 6 kamarab tabahado däk bä m', P'op Hagä Do mejũũ ääs, Gabirijew häd näng doo, tabahõm hyb n'aa panang Nasaréh häd näng doo hënh, Garirej häj n'aa bä. ²⁷ Tamejũũ mä tabeg'ääs hyb n'aa maruus wë, Joséh häd näng do ÿÿm pan'aa wë. Dawi panaa né m' ti Joséh. Dooh m' aj'yy tamepeë nã bä ti maruus. Ta häd mä Marija. ²⁸ Ti m' ääs bahõm ta wë, ti m' taky hadoo:

—ÿ ana a wë òm ÿ panäk hyb n'aa. P'op Hagä Do ky enyym a wë. A hã hë tabawät —näng mä ääs Gabirijew häd näng do kyyh.

²⁹ Ti m' Marija hyb n'aa tón gëet mä ääs her'oot do hã. Ti m' tahyb n'aa newëe. Ta h'yyb gó m' tabedoo:

—H'ëed ky n'aa ti hÿÿ éh? —näng mä Marija ta h'yyb gó.

³⁰ Ti m' ääs ky hadoo ta hã:

—Eÿÿm manä Marija! —näng mäh. —A hã P'op Hagä Do h'yyb däng.

³¹ Òm da eta däk, enyy däg da a t'aah. Mahäd n'oo däk da Jesus. ³² Ky n'aa etsëeh da. P'op Hagä Doo, Sahõnh Hë Sa Bahãnh Hadoo Do T'aah da ramaneëenh —näng mäh. —P'op Hagä Do anoo da ta wahë makũ Dawi häd näng do jawén buuj tabahadoo hyb n'aa, sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. ³³ Jakóh panaa sa wahë pan'aa da had'yyt da. Tabagãã had'yyt da —näng mä ääs kyyh.

³⁴ Ti m' Marija ky hadoo ääs hã. Teanh mäh:

—Nyy d' mä tii? Dooh aj'yy ÿ mepëe bä —näng mäh.

³⁵ Ti m' ääs ky hadoo:

—P'op Hagä Do Sahee da ahyng a wë —näng mäh. —P'op Hagä Doo, Sahõnh Hë Sa Bahãnh Hadoo Do hejój a hã da tabadäng. Ti hyb n'aa da hahÿ karapee hã P'op Hagä Do h'yyb däng. Ramaneëenh da P'op Hagä Do T'aah —näng mä ääs kyyh Marija hã.

³⁶ Ti m' taky hadoo ënh:

—A wakããn, Isabew häd näng doo, ti na-ããj hë etaah ta wah'ëe gó. Ra-her'oot né paa ti netah. Hÿÿkä eta däk —näng mäh. —Ji ma poo oow see pé däg ta kamarab n'aa. ³⁷ Dooh hejooñh pé P'op Hagä Do hã —näng mä ääs kyyh Marija hã.

³⁸ Ti m' Marija ky hadoo:

—P'op Hagä Do karom né ÿÿh. Tamejũũ do ÿ moo wät da —näng mäh. —Taw'ããts hë ta ti tahado bä, maher'oot do hã ÿÿ —näng mäh.

Ti m' ääs ahõm kãn mä p'aa hënh ta mahãnh.

³⁹⁻⁴⁰ Ti m' nanyw hë denaa hë Marija bahõm kãn mä panang hënh, Isabew hagä hënh, waëe habëe hënh, Judah häj n'aa bä. Ta tsym n'aa kaw'aat mä tabahõm. Ti m' tób gó m' tabajëe suun. Isabew mä tedeng. ⁴¹ Ti

m' takedëe sii hē m' ajān Isabew wog gó hasuun do kahasyyg wät mä ta wog gó. Baad mä P'op Hagä Do Sahee badäg däk Isabew h'yyb gó. ⁴² Ti m' Isabew ky hadoo Marija hā, tak'ëp mä ta kyyh:

—Baad òm P'op Hagä Do ky n'aa edëng yÿj wób sa mahānh. Ajān hā na-āāj né hē baad hadoo do tah'yyb dāng —näng mäh.

⁴³ Ti m' Isabew ky hadoo ënh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ta hā y' h'yy kaha'eeh do yÿn pan'aa mabahado né paawā mabana y' mabaheg'āās. Y' maweh'ëeh ta ky n'aa hā.

⁴⁴ Y' medëe sii hē, wok yÿ gó ajān kahasyyg wäd is, tsebee wät —näng mäh. ⁴⁵ —Baad òm P'op Hagä Do ky n'aa edëng maky daheeh do hyb n'aa a hā taheer'oot doo —näng mä Isabew kyyh Marija hā.

⁴⁶ Ti m' Marija ky hadoo:

—Hëp y' tym P'op Hagä Do taj'aa etsë.

⁴⁷ Hëp y' tym tsebee kån P'op Hagä Doo, hëp y' tym dëeb wë.

⁴⁸ Ta wë hëp y' tym wén tsebé, y' ta karom its tahyb n'aa esee do hyb n'aa.

Hÿ jawén sahõnh hē y' ramaneëenh da yÿnh ky n'aa kedëng doo,

⁴⁹ tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Doo, sahõnh haj'ap do banoo do hyb n'aa hā yÿ.

Tsytt hē, sahõnh hē nesaa do mahānh né tii. Baad had'op do né tii.

⁵⁰ Sahõnh hē badäk hahÿy hā habong doo,

sa panaa na-āāj né hē,

ta hā hyb n'aa jew'yyk doo,

P'op Hagä Do t'yyd mehÿn had'yyt hē.

⁵¹ Tak'ëp hejoonh do P'op Hagä Do mo haj'aa.

Hahÿy da tamo haj'aa:

Jé pad'yyt hē dawë hā tabetyn hõm h'yy kasab'ee doo gó sa hā hē h'yy kasadä doo,

P'op Hagä Do karën do raty n'aa ges'yyk doo.

⁵² Tasog hõm hyb n'aa jewyk do sa hejój,

ti taban'oo kån hyb n'aa sakog is do sa hā.

⁵³ Baad taban'oo kån sa tä, sa waa, has'aah do sa hā.

Tan'oo kån ta si n'aa hē rababaaj hõm tak'ëp ma enäh do paah.

⁵⁴ Tamasaa wät Isaraéw buuj, ta karom.

Ta t'yyd mehÿn had'yyt sa hā.

⁵⁵ Dooh tamabaan bā Abaraām hā, Abaraām panaa† hā taky n'aa enooh doo.

Nahëej sa hā taky n'aa enooh do paah —näng mä Marija kyyh.

⁵⁶ Ti m' tamawoob hē kamarab Marija bayyw kån mä Isabew tób bā. Ti m' tababaaj hõm kån ta tób hēnh.

Jowāw nu gahem'uun do henāng do panyyg n'aa hahÿy

⁵⁷ Ti m' Isabew t'aah benyy däk bā kã, enāng mä kã aj'yy. ⁵⁸ Isabew pa haj'eenh doo, ta wakāān na-āāj mä rapanyyg enā hõm bā kã, ratsebee kån mä ta sii. Isabew P'op Hagä Do t'yyd mehÿn, rahegāā bā.

⁵⁹ Ti m' ta t'aah 8 ta āh tabahado däk bā, sa wakāān, sa pa haj'eenh do na-āāj hē rabana ta t'aah masuuj noo byyh kahõg hõm do raheg'āās. Rakarën mä ta häd ramaneëenh Sakarija, ta yb häd. ⁶⁰ Ti m' Isabew ky hadoo:

—Dooh —näng mäh. —Ta häd da Jowāw —näng mäh.

Ti m' raky hadoo ta hā:

⁶¹ —Hëd n'aa ta tii d' ta häd? —näk mäh. —Dooh ta tii da Jowāw häd näng pé bē wakāān —näk mäh.

⁶² Ti m' sa moo me rameaanh ta yb hā nyy da ta t'aah häd. ⁶³ Ti m' ta moo me Sakarija metsëe ta hā rabanoo raheer'iih doo. Ti m' rahyb n'aa meuuj bong terih do hā. “Jowāw” mä terii däk. ⁶⁴ Tii bā kã m', taber'ood däg kån p'aa hēnh kã. Ti m' Sakarija j'aa etsëe kån mä P'op Hagä Doo. ⁶⁵ Ti m' sa pa haj'eenh do rahyb n'aa meuuj bong mä tak'ëp. Jé pad'yyt hē waëe habëeh

† 1:55 Isaraéw buuj né hē ti Abaraām panaa.

hēnh mä Judah häj n'aa bä ta ky n'aa raheer'ood hōm kån mäh. ⁶⁶ Sahōnh hē ta ti maa new'ēē do panyyg hā, rahyb n'aa newēē, rahyb n'aa tón. Sa h'yyb gó m' raky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk da ta ti karapee —näk mä sa h'yyb gó.

Tii da sa h'yyb gó rawén her'oot, P'op Hagä Do hejój karapee hā tabawät do hyb n'aa.

Hahÿ Sakarija her'oot do ta jawén hawät do ky n'aa P'op Hagä Do metēēh doo

⁶⁷ Ti m' baad mä Sakarija h'yyb gó P'op Hagä Do Sahee badäng. Ti m' tadu doo tabaheer'oot ta jawén hawät doo, P'op Hagä Do metēēh doo. Ti m' taky hadoo:

⁶⁸ —Taw'ääts hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā,

Isaraéw buuj rah'yy kaha'eeh do er j'aa etsē.

Tabahyng ta karapee tabed'ēēp hyb n'aa nesaa do mahānh.

⁶⁹⁻⁷⁰ P'ooj ub, ta ky n'aa rod tsyt hē ta wē kasēēw bong do hā taky n'aa enooh doo,

tii da P'op Hagä Do bad'oo hÿÿ kä.

Tamejō kån hÿÿ kä er mahang tak'ēp ta hejój me er hed'ēēp doo,

ta karom Dawi makū panaa hā.

⁷¹ Er da ted'ēēp er majiī mahānh,

er wē h'yy gaēēnh do mahānh.

⁷² Tat'yyd mehīīn paa er wahē makūūh.

Tahyb n'aa esee baad had'op do sa hā taky däng do paah,

⁷³ Abaraām makūū hā taky n'aa enooh do paah.

⁷⁴ Er ted'ēēp da er majiī mahānh, h'yyb neÿÿm doo me er moo bok hyb n'aa P'op Hagä Do wē.

⁷⁵ Tsyt hē nesaa do mahānh, takarēn doo da er baboo had'yyt hyb n'aa ta matym gó.

⁷⁶ Ti m' ta t'aah hā Sakarija ky hadoo:

—Öm da ramaneēēnh P'op Hagä Doo, Sahōnh Hē Sa Bahānh Hadoo Do ky n'aa rod.

Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa do pooj jé panäg n'aa da öm.

Öm da henām sa h'yyb tym, baad ragadoo hyb n'aa takajaa bä.

⁷⁷ P'op Hagä Do karapee hā mamaheer'oot da nyy da sa h'yyb tym tabed'ēēp

hÿÿ pong jé ta pa rababoo had'yyt hyb n'aa,

nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng do tabawug hōm do hyb n'aa da.

⁷⁸ Tii da P'op Hagä Doo, er h'yy kaha'eeh do wén d'oo, taky ennym do hyb n'aa.

Ji tat'yyd mehīīn.

Ti hyb n'aa Tah'yyb Däng Doo, ta bag hadoo er hā,

papÿÿj bag hadoo doo, p'op tabana er hā.

⁷⁹ Ta bag tanoo da gadagyp do hadoo doo gó habok do sa hā,

dajēb gó habok do sa hā.

Er hā tanoo da h'yyb nyyw gó er babok hyb n'aa —näng mä Sakarija kyyh.

⁸⁰ Ti m' karapee bawēē gēēt. H'yyb hejooj g'ēēd kån. Tabanawäng bä kä tabawäd had'yyt hē. Tii bä kä, tadu do kån tama metēēk do Isaraéw buuj.

2

Jesus benäng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti noo gó m', hajōng häj n'aa sa wahē n'aa Aw-Kus häd näng do tamejūū rabetsén hyb n'aa sahōnh hē ta karapee jé pad'yyt hē habok doo, sa häj n'aa had'yyt bä habok doo, Roma buuj ramejūū doo bä. ² Jääm né hē ti pooj jé rabetsén doo. Kirinijo häd näng doo, hēēj Sirija häd näng do babuuj sa wahē n'aa noo gó m' tii. ³ Tii bä m' sahōnh hē rabebanh sa wahē makū panang p'aa hēnh, ta heen n'aa hā sa häd raberih hyb n'aa.

⁴ Ti hyb n'aa m' panang Nasaréh, Garirej häj n'aa bä badäk doo bä naa Joséh ratsyym kasog kån, Judah häj

n'aa hēnh, panang Berēnh häd näng doo hēnh rabahōm hyb n'aa. Dawi häd näng do panang paa né hē m' ti Berēnh. Dawi panaa see m' Joséh. ⁵ T'ī hēnh tawén hōm mā Marija, ta ŷm pan'aa daheeh, retsén do heen n'aa hā sa häd raberih hyb n'aa m'. Etaah mā ti Marija. ⁶ Ta tii bā rabajeej bong noo gó kā m' karapee benyy däg kán. ⁷ Ti m' pooj jé ta t'aah, aj'yy m'. Ti m' tabahabēn dāk. Ta wób sa masāāh tób n'aa yt hā m', b'éé waa hood gó m' tadasooh. Du daa m' dawēē hena do tób ranu kahej'ēēk doo bā m', gabad'ēē dāk do hyb n'aa m'.

⁸ Ti noo gó kā m', atsēm, b'éé hagā n'aa rabaj'eenh p'eets hē. B'éé mā rahag'āās. ⁹ Ti m' P'op Hagā Do āās kasee sa hā. Ti m' P'op Hagā Do hejój tametēēh sa pa. Ta bag tak'ēp gabarēēh do hadoo mäh. Ti m' b'éé hagā n'aa tak'ēp mā rabeŷm bong. ¹⁰ Ti m' āās ky hadoo sa hā:

—Bē eŷm manäh! ŷ manaa tak'ēp ji tsebé do panyyg, sahōnh hē panyyg pan'aa —näng mäh. ¹¹ —Naga hē enyy dāk bē mahang, Dawi panang paa bā, bē h'yyb tym dēēb. Kristo,* P'op Hagā Do H'yyb Däng Doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do tii —näng mā āās kyyh.

¹² Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hahŷ da da bē heen n'aa: Bē aw'yyt da kahabēn is karapee. B'éé waa hood gó da tabasooh —näng mā āās kyyh b'éé hagā n'aa sa hā.

¹³ Ti bā m' nyyw hē m' ragenā b'ēēh hajök do āās ta see pa. Tii bā m' P'op Hagā Do hā rama ejām. Hahŷ da m' sa kyyh:

¹⁴ —Taw'āāts hē hŷ pong jé tak'ēp raweh'ēēh,
tak'ēp rahyb n'aa jew'yyk P'op Hagā Doo.

Badāk hahŷ bā, ta hā habong do hā,
takamahān do hā,
P'op Hagā Do anoo da h'yyb nāw n'aa
—nāk mā āās sa kyyh.

¹⁵ Āās rabedo bong bā m', p'aa hēnh hŷ pong jé rabasēēk bā m', b'éé hagā n'aa rakaner'ood kán, ti m' raky hadoo:

—Hamäh, Berēnh hēnh ēr hegāā ti P'op Hagā Do her'oot do āās hā. Hamäh, hamäh —nāk mäh.

¹⁶ Ti m' nyyw hē m' rah'yy kabawaad bong. Resoos mäh. Ti m' rabawyyd kán Joséh, Marija, karapee kā. Karapee basooh mā b'éé waa hood gó. ¹⁷ Karapee rabahapäh jawén paa bā kā m', jé pad'yyt mā rabaher'ood hōm karapee t'aah ky n'aa, sa hā āās panāk doo. ¹⁸ Sahōnh hē maa nap'ēēh do rameuunh mā ta ky n'aa. ¹⁹ Ti m' Marija enyyw hōm mā ta ti ta h'yyb gó. Ta h'yyb gó m' tahyb n'aa newēē mäh. ²⁰ Ti m' b'éé hagā n'aa rababaaj hōm. P'op Hagā Do raky n'aa ejām hōm mäh. P'op Hagā Do raj'aa etsē mäh. Ti rawén ky hadoo rahapäh mäh, ramaa napäh mā sa h'yyb. Baad né hē m', āās her'oot doo d' né hē kā m'.

²¹ 8 ta āh tabahado dāk bā m' karapee, ta masuuj noo byyh kahōg hōm bā kā m', rahād n'oo dāk mā Jesus, tabasuun dāk do pooj jé āās häd n'oo dāk doo d' né hē ta häd karapee hā.

²² Ti m' takaja kán mā ti noo gó Marija ta patug daheeh sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagā Do matym gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejūū doo da ji t'aah benäng do jawén paa bā.† Ti m' ramahūūm Jesus Jerusarēnh hēnh, P'op Hagā Do wē rametēēh hyb n'aa ta tób n'aa gó. ²³ Tii da rawén d'oo, hahŷ da m' P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do tamejūū do hyb n'aa: “Taw'āāts hē pooj jé ji t'aah wah'ēēh ji ky n'aa enooh P'op Hagā

* **2:11** Ji h'yyb tym dēēb, p'ooj ub Judah buuj hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo, ramaneēēnh Mesijas . Gereg kyy me ramaneēēnh Kristo. “P'op Hagā Do h'yyb däng doo”, tahananäng pé m' ti. † **2:22** Isaraēw buuj sa taah benäng jawén paa bā, 40 ta āh noo gó ajān ŷn dooh tahaja bā P'op Hagā Do tób n'aa hēnh tahōm bā. Dooch na-āj hē tahaja bā tamep'aa bā tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēēw dāk doo. ‡ **2:23** Esodo 13.2, 12

Do hã tsyt hẽ.”† 24 T'ĩ hẽnh rabahõm na-ããj hẽ, P'op Hagä Do hã rama ejuu hyb n'aa pawóp hẽ taw'ëed, h'ooh its hadoo doo, gurii-i hadoo doo. Tii d' né hẽ ta ky n'aa jaw'yyk do mejũũ rabad'oo sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó.

Simijãw häd nãng do her'oot do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahỹh

25 Ti m' ti awät mä Jerusarënh bä aj'yy wah'ëe däk doo, P'op Hagä Do karën doo da hawät doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo. Simijãw mä ta häd. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm. Tagada mä Isaraéw buuj hed'ëep doo. 26 P'op Hagä Do Sahee metëeh mä ta hã, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, tahapäh nä né hẽ m' tadajëb pooj jé. 27 Ti m' ti noo gó né hẽ m' P'op Hagä Do Sahee mahũũm mä Simijãw P'op Hagä Do tób n'aa hẽnh. Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa hẽnh Marija Joséh daheeh ramanaa bä m' karapee t'aats, Jesus, sa ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da ramoo bok hyb n'aa ta hyb n'aa, 28 ti agëet mä Simijãw tób w'oo hã. Ti m' karapee tabado däk ta moo gó, ti m' P'op Hagä Do taj'aa etsë. Hahỹh da m' ta kyyh:

29 —Hỹh kä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk doo, sahõnh hẽ mabag'ããs doo, man'oo yỹh, a karom, h'yyb nãm doo me y dajëp.

Man'oo däk maky däng do y bahapäh.

30 Hỹh kä matym yỹ me baad y bahapäh ji h'yyb tym dëeb,

31 sahõnh hẽ badäk hahỹh hã habong do sa matym gó manoo doo.

32 Judah buuj nadoo do sa h'yyb bag hadoo,

sa h'yyb kadawuung n'aa P'op Hagä Do hã.

Isaraéw buuj ky n'aa etsëeh da ta hyb n'aa —nãng mä Simijãw kyyh karapee t'aah ky n'aa hã.

33 Marija Joséh daheeh rahyb n'aa meuuj bong mä Simijãw her'oot do sa t'aah ky n'aa hã. 34 Ti m' Simijãw taky

n'aa edëe bong sa hã. Ti m' Marija hã, Jesus yỹn hã, ta ky hadoo:

—Hajök Isaraéw buuj wób raty n'aa ges'yyk da hahỹ karapee tawah'ëe däk bã. Ti hyb n'aa banesaa hẽnh rabahõm da P'op Hagä Do an'oo bã. Ta wób da baad ragadoo. P'op Hagä Do ed'ëep ta tii —nãng mäh. —Ta heen n'aa hadoo da hahỹ karapee. Tametëeh da P'op Hagä Do gen'aak doo. Ti hyb n'aa hajök da h'yy kawereem ta wë. 35 Tii bã da kametä däk da rahyb n'aa newëe doo —nãng mäh. —Öm da Marija, tak'ëp da mah'yy katón da ta hã ramoo bok do hyb n'aa da —nãng mä Simijãw kyyh.

36 Ti noo gó né hẽ m' ti agëet mä t'ĩ hẽnh yỹnh P'op Hagä Do ky n'aa rod. ãn mä ta häd. Wah'ëe däg né m' tii. Panuéw mä ta yb makũ häd, Aseer makũ panaa see m'. Patug tamaa wäd, marahud wäd mäh. Raket'ëe däk do jawén paa bã, 7 ta baab tabahado däk bã m' ãn patug maa badoo wät mäh. 37 Wah'ëe däk mäh. 84 däg mä ta baab n'aa. P'op Hagä Do tób n'aa hẽnh had'yyt mä tabehëh'ũũm. Adëb bã, atsëm na-ããj mä P'op Hagä Do tahyb n'aa jaw'yyk. Ta hã taky n'aa etsë mäh. Kas'aah mä taky n'aa etsëe hyb n'aa P'op Hagä Do hã. 38 Ti m' Marija, Joséh wë tabana bã m', taky n'aa tsebee wäd kãn P'op Hagä Doo. Ti m' Jesus ky n'aa taheer'ood kãn t'ĩ hẽnh hab'ëeh do mahang Isaraéw buuj P'op Hagä Do ed'ëep do gad'aa do sa hã.

39 Ti m' Joséh Marija rabahajaa bä kä m' sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo, rababaaaj hõm kãn sa panang hẽnh Nasaréh häd nãng doo, Garirej häj n'aa hẽnh. 40 Awëe däg kãn mä karapee. Hejooj däg kãn mäh. P'op Hagä Do h'yy gan'yyh. Baad P'op Hagä Do hag'ããs ta hã.

P'op Hagä Do tób n'aa yt hã Jesus baym dó panyyg n'aa hahỹh

41 Ta heen n'aa hẽ had'yyt hẽ Jesus yỹn ta patug daheeh rabahõm Jerusarënh hẽnh, Pas-kowa häd nãng do ratab'ëes hyb n'aa. 42 12 m' Jesus ta baab däg rabahõm Pas-kowa

ratab'ëes hyb n'aa rabahed'oo doo da. Jesus ahõm sa sii. ⁴³ Pas-kowa ratab'ëes do tabahëej jëng bä m', rababaa j nã sa panang hënh. Jesus mä aym Jerusarënh bã. Dooch m' rahapëe bã ta ÿÿn hã tabaym. ⁴⁴ Sa wakãan mahang hawät red'oo mäh. Ti m' tug bã kã rabaheg'ããs, dooch m' Jesus. Resoos mä sa wakãan mahang. ⁴⁵ Dooch m' rawyyd bã. Ti m' rabaheg'ããs p'aa hënh Jerusarënh hënh. ⁴⁶ Tamawoob dæg kãn mä sa äh Pas-kowa jawén paa bã m', rabawyyd kãn P'op Hagä Do tób n'aa yt hã m'. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do mahang mä tabasooh. Tamaa newëe mäh, teanh mä sa hã. ⁴⁷ Sahõnh hë Jesus maa napäh do rahyb n'aa meuunh mä tahapäh do hã m', tah'yy ganäng do hã m'. ⁴⁸ Ti m' ta ÿÿn ta patug daheeh rabahapäh bã m' rah'yy gabedo bong mäh. Ti m' ta ÿÿn ky hadoo:

—Hëd n'aa tii d' mabahadoo äã hã, tah ÿÿ? —näng mäh. —Õm äã esoos, õm äã hyb n'aa tón —näng mäh.

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hëd n'aa ÿ bë esoos? Nepäh bë hã Ee tób bã né paawä ti ÿ bë baw'yyt? —näng mä Jesus.

⁵⁰ Dooch m' ta ÿÿn rah'yy genä bã tii d' tahanäng do hã. ⁵¹ Ti m' tababaa j hõm kãn sa sii. Baad mä taky daheeh sa hã. Baad mä Marija benäm ta ti ta h'yyb gó. ⁵² Awëe geët mä Jesus. Anäng mä ta hã kã tahapäh doo. P'op Hagä Do kamahän ta hã, ta wób na-ãã j rakamahän.

3

Jowãw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁻² Ti m' 15 ta baab tabahado dæg bã m' Tiberijo häd näng do Roma bã tabag'ããs noo gó, tabanawäng hënh P'op Hagä Do ban'oo kãn mä ta panyyg Jowãw hã, ta wób tamaher'oot hyb n'aa. Sakarija m' Jowãw yb. Ti

* **3:1-2** Roma buuj had'yyt nado Tiberijo bag'ããs. Hajõng ta wób sa hãj n'aa na-ãã j hë tabag'ããs. Pon-Sijo Pirato, Eróts, Pirip, Risãan na-ãã j hë Tiberijo karom tii, Tiberijo kyy gó ta wób sa hãj n'aa bã rabag'ããs doo. † **3:6** Isajas 40.3-5

noo gó, Judah hãj n'aa bã Pon-Sijo Pirato häd näng do sa wahë n'aa. Garirej hãj n'aa bã, Eróts häd näng do sa wahë n'aa. Eróts hÿÿj mä Pirip häd näng doo, Itureej, Tarakonit häd enäh do hãj n'aa bã m' sa wahë n'aa. Risãan häd näng doo, Abirën hãj n'aa bã sa wahë n'aa.* Anas, Kajapas häd enäh doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooch do sa wahë n'aa heh'äät do ti noo gó. ³ Ti m', P'op Hagä Do panyyg Jowãw gado dæg jawén paa bã kã m', tamaher'ood hõm mä sahõnh hë tamii Joradän nabyy me habong doo. Taher'oot sa hã raberéd hõm hyb n'aa nesaa doo, ranu kemuun hõm hyb n'aa nesaa do raberéd hõm do heen n'aa, P'op Hagä Do awug hõm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng doo.

⁴ Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do erih do paa Jowãw ky n'aa:

“Hahÿÿ da tabanawäng bã her'oot do kyyh:

Bë tyw n'aa bak'ood dæg da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah.

⁵ Bë geh'aa hõm gaderoh doo.

Bë epug hõm wajau doo, waëe na-ãã j hë.

Bë deja hõm ta tyw n'aa gajeroch doo.

Bë benyyw dæg baad ta tyw n'aa.

⁶ Tii bã da sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do rahapäh da

nyy da P'op Hagä Do ji tabed'ëep nesaa do mahänh.”†

⁷ Ti m' hajök rakata dæg Jowãw wë ranu kemuun hyb n'aa. Ti m' Jowãw ky hadoo sa hã:

—Aw'yy p'yym näng do taah hadoo bëeh! —näng mäh. —Nyy da bë ed'oo bë kejën nesaa do bë hã P'op Hagä Do banoo do mahänh? J'ooj madäk doo me bë ed'oo bë nu kemuun nesaa do mahänh. ⁸ Taw'ãäts hë pooj jé bë metäh te hub tado bã nesaa do bë eréd hõm bã. Bë metäh hanäm do hã

bë moo bok do hä. Bë daab yb manä Abaraãm panaa bë hanäk do hä. Bë edoo manäh: “Äã P'op Hagä Do gadoo Abaraãm panaa äã bahadoo do hyb n'aa.” P'op Hagä Do karën bä, taha-jaa hahÿ pä tawareem bä Abaraãm panaa rado padäg bä —näng mäh. ⁹ Edaa däk h'yy kawanereem do P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Aj'yy myym joom kóm pa tadahëë däk do tabagëem hyb n'aa hadoo tii. Sahõnh hë joom tëeg neaak do tagëew jat da, ti tabaju hõm da —näng mä Jowäw kyyh.

¹⁰ Ti m' rabeaanh ta hä:
—Nyy d' äã bad'oo hÿÿ kä?

¹¹ Ti m' Jowäw ky hadoo:
—Pawóp hë saroor näng péh, sét tanoo saroor tamah pé hä. Waa näng doo, tanoo waa tamah do waa ta waa uuh —näng mä Jowäw kyyh.

¹² Ti m' sa wahë n'aa dajëer n'aa gedaag n'aa an'aa mä Jowäw wë tanu gemuun hyb n'aa.

—Ma matëg —näk mäh. —Äã ënh, nyy d' äã bad'oo?

¹³ Ti m' Jowäw ky hadoo sa hä:
—Bë wad'ii manä ta wób —näng mäh. —Dooch ta bahãnh bë ets'ëë sa hä dajëer. Jããm hë bë ets'ëë Roma buuj ky kajäk doo —näng mäh.

¹⁴ Ti m' warahén reaanh:
—Äã ënh? Nyy d' äã bad'oo? —näk mä warahén sa kyyh.

Ti m' Jowäw ky hadoo:

—Bë eãm manä ta wób dajëer rabanoo hyb n'aa bë hä. Bë ky n'aa tapa manä daap hë ta wób. Bë h'yy gadeja dajëer bë wahë n'aa bë hä rep'aak do hä, bë hyb n'aa hüüm manä ti bahãnh —näng mä Jowäw sa hä.

¹⁵ Ti m' hajök do t'ĩ hënh kat'aa do rah'yy kahas'ãap Jowäw hyb n'aa. Sa h'yyb gó m' rahyb n'aa newëë. Sa h'yyb gó m' raky hadoo: “Hahÿ né g'eeh P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, Kristo häd näng doo?” ¹⁶ Ti m' Jowäw ky hadoo sa hä:

—ÿ ti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naëng me. Ti awät da tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahãnh ÿÿ. Hä ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa dooch ÿ haja bä ta tsyym suun kabo n'aa ÿ do bã† —näng mäh. —Tii kä P'op Hagä Do Sahee tabanoo da bë hä, tabajëë suun hyb n'aa bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa. Tëeg hõo hadoo me baad tabanäw däk bë h'yyb tym, bë d' tametty —näng mäh. ¹⁷ Tsyt hë tabetyn hõm da P'op Hagä Do karën do moo heb'ook doo, tsyt hë ta wób. P'op Hagä Do karën do moo b'ook doo, banãm doo hënh tabetyn hõm, tabanesaa hënh ta wób, aj'yy ta nahëë me tetyn hõm do hadoo tiriig ta bóg mahãnh. Ta joom ag tiriig tabataa ta tób n'aa yt hä. Ta bóg taju toonh tëeg hõo me, nadëek doo me —näng mä Jowäw kyyh Kristo ky n'aa hä.

¹⁸ Hajõng mä Jowäw her'oot sa hä. Panyyg wób gó tabeh'üüm. Baad tametëek sa hä. Panyyg hanãm do ta her'oot mä sa hä.

¹⁹ Ti m' Jowäw nabuuj gedoo mä Garirej häj n'aa wahë n'aa Eróts häd näng doo, ta hÿÿj ÿÿm, Erodija, tagat'ëë däk do hyb n'aa. Hajõng baad nadoo do wób Eróts moo wät do hyb n'aa na-ãäj hë Jowäw nabuuj gedoo mä Eróts. ²⁰ Ti m' ti bahãnh tabegyys wät. Tamejüü mä Jowäw radawäts geët ragadahew'ëës doo gó.

Jesus Jowäw nu gemuun do panyyg n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m' ragadahew'ëës doo gó radawäts g'ëed pooj jé m', hajök do Jowäw nu gemuun bong bä m', Jesus na-ãäj mä tanu gemuun wät. Tanu gemuun bä m', Jesus ky n'aa etsëë bä m', wë kabasëets wät. ²² Ti m' P'op Hagä Do Sahee ahyng mä ta wë guri-i hadoo mäh. Ti m' hÿ pong jé naa tamaa ena kãn P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

† **3:16** P'ooj ub sa karom rakeboo paa m' sa kariw n'aa tsyym suun. Tii bä sa kariw n'aa tsyym rahets'yyt. Tak'ëp hyb n'aa sakog its Jowäw Jesus matym gó, ta hä hë Jowäw hegãã bä. Ti hyb n'aa dooch tahaj'as pé Jesus wë tamoo wäd bä ta hä hë tahegãã bä, tahanäng pé tii.

—Ōm tah ȳȳ, tak'ëp ȳ kamahān up doo. Baad ȳ mah'yyb n'yym —näng mäh.

²³ 30 ta baab Jesus bahado däk bā m' tadu doo tamoo wāt do sa mahang.

Jesus wahë makū sa häd ketsén do hahȳh

Joséh t'aah red'oo mä Jesus.

Joséh yb makū häd Eri.

²⁴ Eri yb makū häd Matat.

Matat yb makū häd Rewi.

Rewi yb makū häd Mew-Ki.

Mew-Ki yb makū häd Janaj.

Janaj yb makū häd Joséh.

²⁵ Joséh yb makū häd Matatijas.

Matatijas yb makū häd Amos.

Amos yb makū häd Naūm.

Naūm yb makū häd Eseri.

Eseri yb makū häd Nakaj.

²⁶ Nakaj yb makū häd Maat.

Maat yb makū häd Matatijas.

Matatijas yb makū häd Semej.

Semej yb makū häd Josek.

Josek yb makū häd Jodah.

²⁷ Jodah yb makū häd Jowanan.

Jowanan yb makū häd Resa.

Resa yb makū häd Serubab.

Serubab yb makū häd Saratijéw.

Saratijéw yb makū häd Neri.

²⁸ Neri yb makū häd Mew-Ki.

Mew-Ki yb makū häd Adih.

Adih yb makū häd Kosān.

Kosān yb makū häd Ew-Madān.

Ew-Madān yb makū häd Eer.

²⁹ Eer yb makū häd Josuwéh.

Josuwéh yb makū häd Erijés.

Erijés yb makū häd Jorīm.

Jorīm yb makū häd Matat.

Matat yb makū häd Rewi.

³⁰ Rewi yb makū häd Simijāw.

Simijāw yb makū häd Judah.

Judah yb makū häd Joséh.

Joséh yb makū häd Jonam.

Jonam yb makū häd Eriyakīm.

³¹ Eriyakīm yb makū häd Mereja.

Mereja yb makū häd Mena.

Mena yb makū häd Matatah.

Matatah yb makū häd Natān.

Natān yb makū häd Dawi.

³² Dawi yb makū häd Jesé.

Jesé yb makū häd Obed.

Obed yb makū häd Buwas.

Buwas yb makū häd Saramon.

Saramon yb makū häd Nasōm.

³³ Nasōm yb makū häd Aminadab.

Aminadab yb makū häd Adimih.

Adimih yb makū häd Rām.

Rām yb makū häd Eserōm.

Eserōm yb makū häd Peres.

Peres yb makū häd Judah.

³⁴ Judah yb makū häd Jakóh.

Jakóh yb makū häd Isak.

Isak yb makū häd Abaraām.

Abaraām yb makū häd Terah.

Terah yb makū häd Nahóh.

³⁵ Nahóh yb makū häd Serug.

Serug yb makū häd Rakaw.

Rakaw yb makū häd Pereg.

Pereg yb makū häd Eber.

Eber yb makū häd Serah.

³⁶ Serah yb makū häd Kaj-Nan.

Kaj-Nan yb makū häd Apasad.

Apasad yb makū häd Sēm.

Sēm yb makū häd Nowéh.

Nowéh yb makū häd Ramék.

³⁷ Ramék yb makū häd Metusarēm.

Metusarēm yb makū häd Enók.

Enók yb makū häd Jaréd.

Jaréd yb makū häd Marareew.

Marareew yb makū häd Kenan.

³⁸ Kenan yb makū häd Enós.

Enós yb makū häd Seet.

Seet yb makū häd Adāw.

P'op Hagä Do t'aah hadoo Adāw makūūh, P'op Hagä Do pahu-unh do hyb n'aa.

4

Jesus Dijab metyy do panyyg n'aa hahȳh

¹ Ti m' Jesus basoop pong hēnh tamii Joradān häd doo me naa. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahūūm. Ti m' P'op Hagä Do Sahee mahūūm kån Jesus tabanawäng hēnh, rabanabok hēnh. ² 40 m' ta āh Dijab* metyy mä Jesus. Tabanawäng hēnh tabaym bā, dooh Jesus awa bā. 40 ta

* **4:2** Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng péh ti Dijab.

äh tabahado däk bä m' Jesus mä asa däk tak'ëp.

³ Ti m' Dijab ky hadoo ta hä:

—P'op Hagä Do T'aah mado bä, mamejõ hahÿ pä takawareem däk päw —näng mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh. Hahÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Ji waa hä had'yyt nado ji bedëp”† —näng mä Jesus.

⁵ Ti m' Jesus Dijab masäk waëë jó. Tii b' naa m' nayyw hë tametëeh ta hä sahõnh hë badäk hahÿ hä hanäng do häj n'aa rabag'ääs doo. ⁶ Ti m' taky hadoo ta hä:

—Mahegää! —näng mäh. —Sahõnh hë ta ti ÿ anoo da a hä. Sa wahë wahëh mabahadoo ÿ an'oo bä. Sahõnh hë hanäm doo, hetsooh do ta hä hanäng do ÿ anoo da a hä —näng mäh. —ÿ ti ta ti gadoo. ÿ ta danäh. Ti hyb n'aa ÿ anoo ÿ karën pé hä —näng mäh. ⁷ —Sahõnh hë ÿ banoo a hä, wë ÿÿ, tüü, a taron nuu me ÿ mawehëë bä —näng mä Dijab kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hahÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Jääm hë P'op Hagä Doo, bë hagä n'aa, bë wehëë. Jääm hë ta ti bë hyb n'aa jew'yyk, bë ky daheeh”‡ —näng mä Jesus.

⁹ Ti m' Jesus Dijab mahüüm kän Jerusarënh hënh. Ti m' tabatsyyd hõm P'op Hagä Do tób n'aa jó p'op nu däk doo hënh tabasëëk hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah mado bä, —näng mäh —keréd hyy tüü babä naa.

¹⁰ Hahÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo —näng mä Dijab kyyh: “P'op Hagä Do mejüü da ta ääs baad õm rabahag'ääs hyb n'aa. ¹¹ Õm da ragadoo p'op pä hä a tsyym taganadas hyb n'aa”, § näng P'op Hagä Do kyyh —näng mä Dijab.

¹² Ti m' Jesus ky gadoo:

—Hahÿ da na-ääj hë P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Mamety manä P'op

Hagä Doo, a hagä n'aa”** —näng mä Jesus.

¹³ Ti m' Dijab bahajaa bä kä Jesus tametyy doo, tabahõm dó Jesus mahãnh.

Ta panang bä Jesus raty n'aa ges'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Garirej häj n'aa hënh Jesus babaaj hõm kän. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm mä Jesus. Jé pad'yyt hë Garirej häj n'aa bä rapanyyg enä hõm kän mä ta ky n'aa. ¹⁵ Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä tama metëëk mäh. Sahõnh hë m' raj'aa etsë ta hä.

¹⁶ Ti m' panang Nasaréh hënh tabahõm, tabawäng do paa hënh. Saab hä kä m' tabahõm tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh, tabehed'oo doo da. Ti m' tabas'ëëg gëët P'op Hagä Do kyy kerih do taner'oot hyb n'aa. ¹⁷ Ran'oo däk mä ta hä P'op Hagä Do ky n'aa rod, Isajas makü erii wät do paah, ta heen n'aa. Kapõõs mä ta ti ma kahé bäh. Tii b' mä tabapyn, taw'yyt mä ta hä kerih doo. Hahÿ da m' takerih:

¹⁸ “Hä ÿ P'op Hagä Do Sahee banäng. ÿ tasëew hõm tsyt hë, P'op Hagä Do Panyyg Hanäm Do kasuud is do sa hä ÿ maher'oot hyb n'aa.

ÿ tamejüü ÿ bed'ëëp hyb n'aa ta wób moo gó naa.

ÿ tamejüü ty temah do ÿ matym nä padëëk hyb n'aa.

ÿ tamejüü tak'ëp rarejäã do ÿ bed'ëëp hyb n'aa sa moo gó naa, rabahõm hyb n'aa.

¹⁹ ÿ tamejüü hahÿ da ÿ maher'oot hyb n'aa sahõnh hë sa hä:

Kaja kän P'op Hagä Do ji tat'yyd mehñn doo.”††

²⁰ Ti m' tabahëëj jëng bä taner'oot doo, tap'õõj däk mä p'aa hënh kerih doo. Tan'oo däk mä p'aa hënh tób kaser n'aa hä. Sahõnh hë m' tii b'

† 4:4 Dew-Teronom 8.3 ‡ 4:8 Dew-Teronom 6.13 § 4:11 Saaw-Mo 91.1, 12 ** 4:12 Dew-Teronom 6.16 †† 4:19 Isajas 61.1-2

hat'oonh do baad mä rabahag'ääs Jesus wë. Ragada mä taber'oot. ²¹ Ti m' taky hadoo:

—Naga hë, bë hapëë kân tadu dahëë kân kerih do ÿ ner'ood wät doo kä —näng mäh.

²² Ti m' sahõnh hë tii b' hat'oonh do baad mä raj'aa etsë ta hã. Rahyb n'aa meuunh mä baad ta her'oot do hã. Ti m' rakaner'oot jé hat'oonh doo. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Nyy d' tii éh? Joséh t'aah nado ti hÿÿh? —näk mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—ÿ hapäh né tii, hahÿÿ da bë kyyh bë ky hetëg hã: “A daaj hë makebiin mediko mado bä”, näk da bëeh —näng mäh. —Hahÿÿ da d' bë kyyh: “Taw'ääts hë mamoo wäd meuj n'aa näng doo, babä, a panang bä, Kapar-Naüm bä mapahuunh doo da, äã ky n'aa napäh doo da ra her'oot doo”, näk da bëeh —näng mä Jesus sa hã.

²⁴ Ti m' taky hadoo ënh sa hã:

—Ta panang bä, tabawäng doo bä, dooh P'op Hagä Do ky n'aa rod ragado bä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ²⁵ Eriij hawät noo gó m', hajök mä Isaraéw häj n'aa bä patug tema bong do kas'uut doo, tak'ëp sahõnh hë rabas'aah noo gó m', tamawoob hë ta baab bahãnh tanadots wät do hyb n'aa. ²⁶ Ti hadoo né hë m', dooh m' P'op Hagä Do mejõ bä Eriij sa wë tamasa hyb n'aa. Tamejüü ta s'ee hënh ÿÿnh patug tamah do bawät bä. Panang Sarep-Ta häd näng doo bä tabawät. Häj n'aa Sidõn häd näng doo bä tii. Baad mä tamasa tii. ²⁷ Ta jawén mäh, P'op Hagä Do ky n'aa rod seeh, Erisew häd näng do hawät noo gó m', hajök mä nahëë enäh doo, rog manahuuh do Isaraéw häj n'aa bä. Ti hadoo né hë m', dooh m' sa nahëë Erisew ado hõm bä. Jääm né m' sét hë tanahëë do hõm, Namah häd näng doo. Sirija häd näng do buuj mä tii —näng mä Jesus sa hã.

‡‡ 4:28 Rawén kawaj'ään bong, rahapäh do hyb n'aa nyy d' Jesus hanäng pé Eriij, Erisew sa panyyg gó sa hã tamaher'oot doo. Ta ti sa hã Eriij, Erisew masa do paah, dooh sa häj n'aa babuuj rado bä. Dooh m' Jesus pahuuu jä sa matym haj'aa rakarën doo da, tahanäng péh.

²⁸ Ti m' tii b' hat'oonh do ramaa napäh bä m', tak'ëp mä rakawaj'ään kân ta wë.‡‡ ²⁹ P'op mä rabes'ëëg b'ëeh. Kawaj'ään gó m' Jesus ramahüüm panang bä naa, p'op tabadoo hënh. Gadarong doo gó m' rakarën radawäts hyy paawä tadajëp hyb n'aa. ³⁰ Ti m' Jesus bahõm sa mahãnh, sa mahang mä tatabës.

Jesus habëë hõm mera do hadäk do panyyg n'aa hahÿÿh

³¹ Ti m' Jesus bahyng panang Kapar-Naüm häd näng doo hënh, häj n'aa Garirej häd näng doo bä. Ti m' Saab hã kä tadu doo tama metëëk sa hã P'op Hagä Do panyyg. ³² Ti m' maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mäh. Rawén meuuj bong mäh, hyb n'aa jawyk do ky n'aa me tama metëëk do hyb n'aa m'. ³³ Ti m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo gó m' tabasooah aj'yy karap'aar h'yyb nesaa doo, mera doo. Ti m' tak'ëp mä ta kyyh:

³⁴ —Ej! H'ëëd makarën äã wë Jesus Nasaréh buuj? Äã marejää mawén na! —näng mäh. —ÿ hapäh õm baad ub. Õm P'op Hagä Do hanaa, tak'ëp hanäm doo, baad hadoo do moo wëëd õm —näng mä ta kyyh.

³⁵ Ti m' Jesus geãm wät karap'aar h'yyb nesaa do ta hã hadäk doo. Ti m' taky hadoo:

—Er'ood manäh! Bag hënh! Ahõm aj'yy mahãnh —tah'eed hõm mäh.

Tii bä m' aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do dawäts jat tüü sahõnh hë sa matym gó. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do bahõm kân, ta hã hadäk do paah. Tabanyyh bä dooh tarejä bä aj'yy. ³⁶ Ti m' tii bä kata b'ëëh do rameuuj bong mäh, raky n'aa jög bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ëëd pé ti tama metëëk hahÿÿ hã? Hyb n'aa jawyk doo me, hejoonh doo me tamejüü karap'aar h'yyb nesaa do rabanyyh hyb n'aa. Raky da-heeh né hë —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti hyb n'aa m' dawëë Jesus ky n'aa däg däk Garirej häj n'aa hënh.

Jesus nahëë sog hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Tii kä m' Jesus banyyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä naa. Simaw tób hënh mä tabahõm. Ti m' Simaw mayyn asooh mäh. Tak'ëp oom ta hä. Ti m' Jesus hä rabaher'oot tamasa hyb n'aa. ³⁹ Ti m' p'eets hë tabana gëët Simaw mayyn hasooh hënh. Tameduuk mä oom keréd hõm hyb n'aa. Ti m' oom keréd hõm. Nayyw hë m' Peed mayyn moo wäd däk sa waa.

⁴⁰ Ti noo gó né hë, tug bä kä m', papÿÿj badëë hyng bä kä m', Saab bahëej jëng jawén paa bä, Kapar-Naüm buuj ramenaah sahõnh hë nahëë enäh doo. Hajök mä sa nahëëh. Ti m' sét ken'yyh hä tamoo däng. Sa nahëë tahehëen hõm mäh. Ahub padëëk mäh. ⁴¹ Karap'aar h'yyb nesaa doo, ta wób sa hä hanäng do enä kån mä sa hä hanäng do paah. Raban'yyh bä m' tak'ëp mä sa kyyh:

—P'op Hagä Do T'aah né hë õm — näk mä karap'aar sa kyyh.

Ti m' Jesus ky ge'ÿÿm mäh. Dooh m' Jesus an'oo bä karap'aar h'yyb nesaa do rer'ood bä, rahapäh do hyb n'aa m', Jesus ta ti Kristo P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo.

⁴² Ti m' jati pé tapaj'ëë bä, Jesus bahõm dawë hä, rabanabok hënh. Ti m' Jesus rabesoos jé pad'yyt hë. Ti m' Jesus ramamuun bä kä m' retsëë ta hä sa panang bä tabaym hyb n'aa. ⁴³ Ti m' taky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hanäm do ÿ karën ÿ her'oot panang wób hënh na-ääj né hë. Ti hyb n'aa ÿ P'op Hagä Do mejõ hyng —näng mä Jesus kyyh.

⁴⁴ Ti m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä m', sahõnh hë Judah häj n'aa panang bä tama met'ëëg kån mäh.

5

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó m' karaj'aa Genesaréh* häd näng do nabyy me Jesus ma metëëk. Hajök doo, P'op Hagä Do ky n'aa maa new'ëë doo, gatat'uuk mä ta hä. ² Ti m' pawóp hë marakate tabahapäh ta nabyy me, tah'ÿÿb h'oo n'aa. Karahi rahets'yyt mä marakate danäh hä. ³ Ti m' tagatsëg sooh marakate see gó. Simaw mä marakate danäh. Ti m' tabetsëë taüüj hõm hyb n'aa dawë hä marakate. Tii b' naa m' tama met'ëëg kån.

⁴ Ti m' tabahajaa bä kä tama metëëk doo, tamejüü Simaw tabadajong hënh marakate t'ÿÿ hënh radatu hyb n'aa tah'ÿÿb nahëëh.

—T'ÿÿ hënh bë mo haj'aa enäh da — näng mä Jesus Simaw hä.

⁵ Ti m' Simaw ky hadoo:

—Wahëh ÿÿ, —näng mäh —atsëm had'yyt hë ää baboo paawä, dooh ää mo haj'aa péh. Ti hadoo né hë, mamejüü do hyb n'aa ÿ datu p'aa hënh karahi —näng mäh.

⁶ Ti m' tii d' rabad'oo bä kä m', hajõng mä tah'ÿÿb karahi gó. Tak'ëp hajõng do hyb n'aa karahi gekog bong. ⁷ Ti m' marakate see gó hat'oonh do ranaëënh ramasa hyb n'aa. Ti m' tah'ÿÿb rabata tooj kån marakate gó. Pawóp hë marakate gad'ëë däk mäh. P'eets hë paawä m' tabagyyb paawä marakate tah'ÿÿb jawyg hä.

⁸ Ti m' Simaw Peed bahapäh bä m' Jesus ky haj'aa, ta taron nu paa me tabahyy häng mä Jesus wë. Ti m' taky hadoo:

—Ahõm mahãnh ÿÿ, wahë ÿÿ. Dooh ÿ haja bä a matym gó ÿ ag'ëed bä, nesaa do moo hew'ëët do hyb n'aa ÿÿh —näng mäh.

⁹ Simaw ta hataa daheeh rameuuj bong mä hajõng do hyb n'aa tah'ÿÿb.

¹⁰ Sebedew taah, Tsijaag, Jowāw häd enäh doo, Simaw kanatëë, ti na-ääj

* 5:1 Karaj'aa häd see Garirej.

mä rameuuj bong. Ti m' Jesus ky hadoo Simaw hä:

—Eÿÿm manäh —näng mäh. —Ajyy, ÿÿj sag hadoo da õm hÿÿ kä, P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹¹ Ti m' hood jó kä ratakyg jat marakatekä. Sahõnh hẽ raberéd hõm. Ah'ũũm kãn mä ta sii.

Rog manahuuh do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' panang s'ee hẽnh Jesus ma-muun mä aj'yy rog manahuuh do hanäng doo. Tak'ëp mä ta hä däg ta rog. Jesus tabahapäh bä m', ahyy häng mä tũũ, tetsëe mä Jesus bado hõm hyb n'aa ta nahëeh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —makarẽn bã mahajaa né hẽ nahäh ÿ mado hõm —näng mä ta kyyh.

¹³ Ti m' Jesus moo däg ta hä. Ti m' taky hadoo:

—Ej. ÿ karẽn —näng mäh. —Has'oo däg! —näng mä ta kyyh.

Ti m' nayyw hẽ kä m' ta nahëe badoo wät. Has'oo däg kãn mäh.

¹⁴ Ti m' Jesus baher'oot ta hä:

—Maher'ood manä ta wób sa hä —näng mäh. —Ahõm jajé naga hẽ P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo wät do wë. Mametä ta hä õm has'oo däk doo. Mamoo wäd Mosees mejũũ do paah, ta ti hedoo pé ji nahëe badoo wät do heen n'aa, p'aa hẽnh baad mabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad sahõnh hẽ rabahapäh hyb n'aa õm has'oo däk doo —näng mä Jesus ta hä.

¹⁵ Ti m' Jesus mejõ né paawä m' ta wób tamanaher'oot hyb n'aa, jé pad'yyt hẽ nayyw hẽ rapanyyg enä hõm mä Jesus ky n'aa hä. Ti hyb n'aa m' hajõk han'aa ta wë ramaa newëe hyb n'aa tama metëek doo. Ta wób nahëe enäh do na-ããj hẽ an'aa ta wë tabaheso hõm hyb n'aa sa nahëeh. ¹⁶ Ti m' Jesus, ta see pé noo gó, tabehũũm takabanawät hẽnh taky n'aa etsëe hyb n'aa P'op Hagä Do hä.

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Hÿ hadoo mäh, ta see pé noo gó, tób gó Jesus ma metëek bã kä, Pariséw ramaneënh doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj mäh, ti at'oonh mä maa new'ëe do sa mahang. Jé pad'yyt hẽ naa rabena. Garirej, Judah häd enäh do häj n'aa bã naa rabana. Jerusarẽnh hẽnh naa ta wób rabana. Baad ub P'op Hagä Do hejój Jesus h'yyb gó tabawät nahëe enäh do sa nahëe tawén do hõm. ¹⁸ Ti m' ajyy wób ramanaa mä nahëe näng doo, nawät doo. Ratóg nä ta tyng jó. Rakarẽn paawä m' ramajëe suun tób gó Jesus wë. ¹⁹ Du daa m' rakad'oo pé gatag'uu däk do hyb n'aa m' hajõk doo. Ti m' p'op ramasäk. Ratyw n'aa gas'ëes mäh, ti m' tii b' naa m' ramahy kãn kata däk do mahang Jesus bagëet bã. ²⁰ Ti m' Jesus h'yyb hapäh bã m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hä, nawät do hä taky hadoo:

—Najis ÿÿ —näng mäh. —Nesaa do a h'yyb tym gó hanäng kado hõm —näng mäh.

²¹ Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hẽ raky hadoo sa h'yyb gó:

—Nyy d' mä hÿ ta hä! —näk mäh. —P'op Hagä Do taky n'aa rejãã hahÿÿ hä. Jããm né hẽ P'op Hagä Do hajaa nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do tado hõm bã —näk mä sa h'yyb gó.

²² Jesus h'yyb hap'ëeh mä sa h'yyb. Ti hyb n'aa m' tabeaanh sa hä:

—Hëd n'aa tii da bë hyb n'aa newëe bë h'yyb gó? —näng mäh. —Bë ÿ h'yyb hapäh —näng mäh. ²³ —Nyy da nahejooj bë hä? “Kado hõm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bã? “As'ëeg g'ëed, awäd däg”, ji noo bã? —näng mä Jesus sa hä.

²⁴ Ti m' taky hadoo ãnh sa hä:

—Hÿÿ kä da —näng mäh. —Bë bahapäh hyb n'aa ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ hajaa sa hä hanäng do nesaa do ÿ ado hõm bã, ÿ haso däk da nahëe näng doo —näng mä Jesus kyyh.

Tii bā m' k'yy gadów dāk do hā taky hadoo:

—As'ëeg g'ëed, mado däg a tyng, ahõm kã a tób hēnh —nāng mā Jesus ta hā.

²⁵ Ti m' nanyw hē kã tabas'ëeg g'ëed kãn, tabado dāk ta tyng kã, ahõm kãn sahõnh hē m' rabahapëe kãn. P'op Hagä Do hā taj'aa etsë mā tababaa j hõm bā kã. ²⁶ Sahõnh hē hap'ëeh do rameuj bong mäh. P'op Hagä Do hā m' raj'aa etsë. Ti m' rah'yyb e'ÿÿm bong. Ti m' raky hadoo:

—Meuj n'aa nāng do ãã hapäh naga hē —näk mā sa kyyh.

Rewi häd nāng do Jesus naëenh do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' ta jawén Jesus bahõm bā kã panang bā naa, taw'yyt mā Rewi häd nāng doo. Roma buuj ky gabuuj dajëer ragahed'aak bā m' tabasoo. Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—B'ëep ana wē ÿÿ, hēp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa —nāng mäh.

²⁸ Ti m' Rewi bas'ëeg gëet, sahõnh mā taberéd hõm, ti m' ahõm kãn mā ta sii.

²⁹ Ti m' Rewi moo wät mā ta tób bā sa tā, sa waa Jesus tatsebé do ky n'aa, Jesus taweh'ëeh do ky n'aa. Hajök dajëer gahed'aak doo, Rewi hep'ëeh doo, ta wób na-ããj mā tatsyyd bong do rabana rabawa hyb n'aa ta sii. ³⁰ Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do Pariséw wób hedoo doo, häd kawaj'ããn gó m' rabeanh Jesus ma matëg sa hā:

—Héd n'aa bē bawēh, bē beëek dajëer gahed'aak do sa sii, ta wób na-ããj hē nesaa do moo heb'ooh do sa sii? —näk mā sa kyyh.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Nahëe temah doo, dooh rahõm bā mediko wē. Nahëe enäh do ti hah'ũũm ta wē. ³² Dooh ÿ ahyy bā hÿ pong jé naa P'op Hagä Do karēn doo da habok red'oo do ÿ naëenh hyb n'aa. ÿ ahyng, nesaa do moo

heb'ooh do ÿ naëenh hyb n'aa, nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op Hagä Do hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã —nāng mā Jesus kyyh, Pariséw sa hā.

Jesus hā reanh do ratayy do ky n'aa hahÿÿh

³³ Ti m' h'yy gaëej gó raky hadoo ta hā:

—Jowāw nu gahem'uun do ma matëg ranawa P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do heen n'aa, P'op Hagä Do hā raky n'aa etsë. Tii da na-ããj hē Pariséw ma matëg rabad'oo. Tii d' nado a ma matëg. Ti rawa had'yyt hē. Reeg had'yyt hē —näk mäh.

³⁴ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahÿÿ d' mā ta kyyh:

—Ket'ëe do jām n'aa hēnh ji ats'yyt doo, dooh tahaja bā ji mejō bā ratabëej bā ranoo kanawa do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ëed bā. Jām bawät nā bā ji ats'yyt do rawëe had'yyt hē. Dooh ratay bā. ³⁵ Ti awät da sa najiis, ta patug pan'aa, rado hõm sa mahānh. Ti noo gó da ratay kãn† —nāng mäh.

³⁶ Ti m' panyyg see ky n'aa gó taky hadoo:

—Dooh ji as'ëed bā ji saroor papuuj bāh ta säg hā ji gasyyp hyb n'aa. Tii d' ji adoo bā ji rejãã ji saroor papuuj. Papuuj bāh dooh baad tado bā saroor säg hā —nāng mā ta kyyh. ³⁷ —Ti hadoo né hē uwa bēeh hā. Dooh ji gedu bā uwa bēeh papuuj hegän sooh do pan'aa ta hood b'ée byy säg gó. Tii d' ji adoo bā, uwa bēeh egän so bā, ta hood säg ganabāh hõm. Tii bā kã, uwa bēe waho bēeh da, ta hood kã karejã kãn‡ —nāng mäh. ³⁸ —Uwa bēeh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó, keh'ũũs doo gó —nāng mäh.

³⁹ Ti m' taky hadoo ãnh ta see ky n'aa gó:

—Jé uwa bēeh mahÿÿnh do hajōo ta baab haso dāk do heëek doo, papuuj

† 5:35 Hahÿÿ d' Jesus hanāng pé ta tii: Ta ma matëg sii tabawät nā bā, dooh ratay bā. Sa mahang Jesus badoh bā, tii bā da ratay kãn. ‡ 5:37 Hahÿÿ da Jesus hanāng péh: Dooh ji mekuuj bā papuuj tama metëek doo, pooj jé rabahed'oo do paa da. § 5:39 Dooh papuuj Jesus ma metëek do rakarēn bā, tahanāng pé m' tii. Ragenaa g dāk pooj jé rabahed'oo doo. Dooh rakarēn bā reréd bā tii.

dooh tagenaag bä. “Taw'ääts hē pooj nāh”, näk sa kyyh[§] —näng mä Jesus.

6

Saab ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿ hadoo mä Saab, Judah buuj rakamehehāk do noo gó, Jesus ta ma matëg sa sii joom tiriig banäng doo me m' ratabës. Ramahōm me m', ta ma matëg tiriig ag mä raberik ta byyh banyyh hyb n'aa, tiriig rabawa hyb n'aa. ² Ti m' Pariséw sa sii habok do raky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa bë ky nadaheeh ër ky n'aa jaw'yyk do Saab ky n'aa hã? Saab hã bë moo bok* —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooch bë ner'ood bä g'eeh nyy da ër wahë makū Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bä? ⁴ Dawi ajëë suun P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã, ti m' tabadoo päw P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã hatoonh doo, ti m' tabawa. Ti m' tanoo mä ta hataa rabawa. Jããm né hë paawä ta ti tób yt hã moo heb'ooh do haw'aa ta ti päw Mosees ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä† —näng mä Jesus sa hã.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ënh sa hã:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ né hë ti Saab ky n'aa hã mejüü doo —näng mä Jesus kyyh sa hã.

Moo gadóm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶ Ta see pé noo gó m', Saab see hã m', Jesus bahōm ënh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh. Ti m' tama met'ëëg kãn P'op Hagä Do ky n'aa. Ti yt hã m' tabasooch aj'yy moo gadóm doo. Ta hub mä ti gadóm. ⁷ Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk

do ma mehetëk do na-ääj hë m' ramatakëë mä Jesus aj'yy moo tahaso däg bä Saab hã. Ta moo tahaso däg bä Jesus moo wät né hë Saab hã kä sa hã. Rakarën paawä m' Jesus raky n'aa tapaa Jesus ky nadaheeh do Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. ⁸ Jesus hapäh mä sa h'yyb. Ti m' Jesus ky hadoo aj'yy moo gadóm do hã:

—Ag'ëëd däg sa mahang —näng mäh.

Ti m' aj'yy as'ëëg g'ëëd kãn. ⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—ÿ eanh bë hã —näng mäh. —Nyy da ër ky n'aa jaw'yyk do metëëk Saab ky n'aa hã? H'ëëd ti taw'ääts hë ji moo wät Saab hã? Baad hadoo do ji moo wät, nesaa do ji moo wät? Ji da hadoo do ji ed'ëëp Saab hã, ji da hadoo do ji daj'ëëp Saab hã? —näng mä Jesus kyyh sa hã.

¹⁰ Ti m' taty kaw'ööd däg kãn sa wë. Ti m' aj'yy hã kä taky hadoo:

—Madajoow a mooh —näng mäh.

Ti m' ta moo tadajoow däk. Ahub däg kãn mäh, baad däg mä ta moo kä. ¹¹ Ti m' tak'ëp mä Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hë m' rakawaj'ään kãn Jesus wë. Kaner'oot mä nyy d' rabad'oo ta hã.

Jesus asëm do 12 hedoo do tamejüü do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' ta jawén Jesus basëëk waëë jó taky n'aa etsëë hyb n'aa. Taky n'aa ets'ëë had'yyt hë m' atsëm. ¹³ Ti m' tabawag hōm bä kä tanaëënh mä ta wë sahōnh hë ta ma metëëk doo. Tasëëw hōm mä 12 sa mahang habong doo, tamejüü do rabahadoo hyb n'aa. ¹⁴ Hahÿÿ d' mä tasëëw hōm do sa häd: Simaw mäh, Peed ta häd n'oo däk doo. Ta jawén mä Æn-Deréh, Simaw hÿÿj. Ta jawén mä Tsijaag, Jowäw, Pirip, Batoroméw, ¹⁵ Matew,

* **6:2** Dooch ji moo wäd bä Saab hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü. Tak'ëp Pariséw rahyb n'aa jew'yyk Saab. Sa hã m' Jesus ma matëg ramoo bok tiriig ag rateh'yyk do hyb n'aa. † **6:4** Jããm né hë paawä P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt moo heb'ooh do haw'aa ta ti päw, P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa anoo Dawi rabawa, Dawi tat'yyd mehīn do hyb n'aa. ‡ **6:15** Judah buuj sa häj n'aa bä Roma buuj ramejüü noo gó, Judah buuj wób rakarën rakamaj'ī Roma buuj sa wë. Dooch rakarën bä Roma buuj mejō bä sa hã. Roma buuj wë kamaj'ī do ramaneëënh Serot. Ta ti sa see paa apäh ta ti Simaw rawén maneëënh “Simaw Serot”.

Toméh, Tsijaag Aw-Pew t'aah, Simaw “Serot” ramaneënh doo,† 16 Judas (Tsijaag t'aah), Judas Ikarijot kä m', Jesus haëej däk do maji hã.

Jesus metëek do nyy da P'op Hagä Do bad'oo ji hã panyyg n'aa hahÿÿh

17 Ti m' Jesus ta ma matëg daheeh rabahyng waëë jó naa. Ta hõõ bä m' rabaym dó tabasatë bä. Hajök ta hataa wób tii bä hab'ëeh. Hajök né hë m' ta wób tii bä m' rakata padëek. Judah häj n'aa bä naa m' rabana ta wób. Jerusarënh bä naa m' ta wób. Panang Tiir, Sidõn häd enäh doo, akajar nabyy me badäk doo bä naa m' ta wób. 18 Tii bä m' rabana Jesus ma metëek do ramaa newëë hyb n'aa. Nahëë enäh do na-ãj mä rabena Jesus basog hõm hyb n'aa sa nahëeh. Sa mahang ti abong karap'aar h'yyb hã hadäk doo. Jesus hebëë hõm mä karap'aar h'yyb ne-saa do sa hã hanäng do paah. Heso padëek mäh. 19 P'op Hagä Do anoo ta hejój tabahajaa hyb n'aa sahõnh hë sa nahëë tasog hõm hyb n'aa. Ti hyb n'aa m' sahõnh hë rakarën mä ta hã ramoo kajäk.

20 Ti m' ta ma matëg wë Jesus ty däng, ti m' taky hadoo sa hã:

—P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, kas'uut doo,
P'op Hagä Do bag'ãas do karapee bë bahadoo do hyb n'aa.

21 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, hÿÿ kä has'aah doo,
ta jawén kä bë waa enäh do hyb n'aa.
—P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, hÿÿ kä h'yy kame'oot doo,
ta jawén bë kawew'aam bë tsebë do hyb n'aa.

22 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, hëp ÿ n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do hyb n'aa, bë wë rah'yy gaëëj bä, bë raty n'aa gesyyg bä, bë raky n'aa rejã bä, nesaa do bë ky n'aa ran'oo bä. 23 Baad had'op do P'op Hagä Do anoo da bë hã ta sãm

hÿ pong jé. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë bë tseb'ee tii d' bë hã radoo bä. Bë getsëg da tak'ëp bë tsebë do hyb n'aa. Tii d' né paa sa wahë makû rabad'oo P'op Hagä Do ky n'aa rod sa hã, rarejãã na-ãj hë sa hã —näng mä Jesus.

24 —Ta wób dooh da rah'yy gadajaa bä.

Baad nado da bë hã da hë tak'ëp ma näng doo,

ta jawén kä dooh bë gado wäd bä do hyb n'aa hanäm doo.

Sahõnh hë bë gado wät paah.

25 —Baad nado bë hã da, da hë tak'ëp waa enäh doo,

ta jawén bë basaah do hyb n'aa da.

—Baad nado bë hã da, da hë bë kawew'aam doo,

ta jawén bë h'yy kame'oot do hyb n'aa da, bë h'yy katón do hyb n'aa da.

26 —Baad nado bë hã da sahõnh hë bë hã raj'aa etsëë bä.

Tii d' né paa sa wahë makû raj'aa etsë P'op Hagä Do ky n'aa rod heh'äät nadoo doo. §

Ji maji ji kamahän do panyyg n'aa hahÿÿh

27 Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bëeh, ÿ her'oot do maa new'ëë doo, ÿ maher'oot hahÿÿ da: Bë kamahän da bë maji. Bë moo bok baad hadoo do bë wë h'yy gaëënh do hã. 28 Bë ky n'aa edëë bë ky n'aa wasee do hã. P'op Hagä Do hã bë ky n'aa ets'ëë bë hã rejãã doo —näng mäh. 29 —Õm rapa ewyh bä manu mebyng hyb n'aa paawä, mamabaaj manäh. Man'oo a ta pa s'ee hënh rabewyyh hyb n'aa. A hatsë a hã hadäk do rado hõm bä, na ramahüüm a saroor na-ãj hë. 30 Man'oo a hã retsëë doo. A ma rado hõm bä, mamejõ manä ragabaanh. 31 Taw'ãäts hë bë moo boo ta wób sa hã baad hadoo doo, bë karën do bë hã ramoo bok doo —näng mä Jesus kyyh.

§ 6:26 Baad nado sa hã Jesus wén her'oot, P'op Hagä Do rejãã do hyb n'aa da sa hã, ta ky n'aa rod heh'äät nadoo do tarejãã do paa hadoo.

³² —Jããm né hẽ bẽ kamahãn bã bẽ hã kamahãn doo, dooh P'op Hagã Do bẽ taj'aa etsëe bã tii d' bẽ bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'ooh doo, ti na-ããj hẽ rakamahãn sa hã kamahãn doo. Ti hyb n'aa bẽ hã kamahãn do bẽ kamahãn bã, dooh sa bahãnh bẽ ado bã. ³³ Baad hadoo do bẽ moo boo bã bẽ hã baad hadoo do moo bok do sa hã, dooh P'op Hagã Do bẽ taj'aa etsëe bã tii d' bẽ bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'ooh doo, tii d' né hẽ rabad'oo ênh. ³⁴ Jããm né hẽ bẽ an'oo bã bẽ dajëer uuh hedoo doo, bẽ waa hedoo doo, p'aa hẽnh hab'aanh do hã, dooh P'op Hagã Do bẽ taj'aa etsëe bã tii d' bẽ bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'ooh doo, ti na-ããj né hẽ tii da né hẽ rabad'oo ênh sa da hadoo do hã. Ragahëen p'aa hẽnh rabaj hõm doo. ³⁵ Dooh tii d' bẽ adoo bã —nãng mãh. —Bẽ kamahãn bẽ majiĩ. Baad hadoo do bẽ moo boo sa hã. Bẽ an'oo retsëe doo. Bẽ gadaa manã p'aa hẽnh rabaj bã. Tii bã da baad had'op do P'op Hagã Do banoo bẽ hã ta sãm. Sahõnh Hẽ Sa Bahãnh Hadoo Do taah bẽ tii bã. P'op Hagã Do ky enyym tamasa do baad ganadoo do sa hã, ky nes'aa do sa hã na-ããj hẽ. ³⁶ Taw'ããts hẽ ta wób kamahãn gó bẽ t'yyd mehĩn bẽ Yb, P'op Hagã Do t'yyd mehĩn doo da.

Ji da hadoo do ji ky n'aa netyy do panyyg n'aa hahyÿh

³⁷ —Bẽ ky n'aa ety manã ta wób, dooh tii bã bẽ P'op Hagã Do ky n'aa ety bã kã. Baad nadoo do hã bẽ ky n'aa ety manã bẽ da hadoo do sa mo haj'aa p'ãã, dooh bẽ tii bã P'op Hagã Do ky n'aa ety bã bẽ mo haj'aa p'ãã. Bẽ hyb n'aa mabaan sa hã taw'ããts hẽ nadoo do sa mo haj'aa hã, tii bã da P'op Hagã Do mabaan nesaa do bẽ mo haj'aa hã. ³⁸ Bẽ an'oo ta wób sa hã, tii bã da P'op Hagã Do banoo bẽ hã. Baad P'op Hagã Do banoo da bẽ hã. Panyyg gó bẽ ÿ maher'oot nyy da P'op Hagã Do banoo bẽ hã: Ky en'yym doo, baad tiriig tym hes'eëm doo, baad ta hood gad'ëe däk do hanoo do hadoo

P'op Hagã Doo. Baad ub bẽ hã tabanoo, dooh tabaa es'ĩĩ bã. Ta wób hã bẽ anoo do pénh da, tii da né da P'op Hagã Do banoo bẽ hã.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ênh. Panyyg gó m' tabeh'ũũm:

—Ty tamah do dooh tahaja bã ta da ty hadoo do tamahũũm bã ta tyw n'aa hẽnh. Ta s'ee hẽnh, gadarong doo hẽnh rakajak séd hã —nãng mãh. ⁴⁰ —Doo ma kametëek do ta ma matëg bahãnh tado bã. Ma kametëek do tahaja däk bã tama kametëek doo, ta ma matëg da hado däk, séd demuun rabahaja padëek —nãng mãh.

⁴¹ —Hëd n'aa mamatakëe b'aa hyyj its a da hadoo do matym me hahop doo, b'aa haeh do a matym gó anãng?

⁴² Hëd n'aa, “Na b'aa hyyj a matym gó hatu do ÿ ado hõm”, mabanãng, dooh b'aa haeh do mamatakã bã a matym gó hanãng doo? J'ooj madäk do ti a h'yyb. Mado nã pooj jé b'aa a matym gó hakëe doo. Tii bã da mabahapãh baad ub mabado hõm hyb n'aa a da hadoo do matym gó hatu do b'aa hyyj —nãng mã Jesus.

Ji bawät do hã ji h'yyb gó hanãng do kametëeh do panyyg n'aa hahyÿh

⁴³ Ti m' taky hadoo ênh:

—Joom baad hadoo doo, baad ub ta ag, dooh ta ag nes'aa bã. Ti hadoo né hẽ joom see baad nadoo doo. Ta hẽnh hẽnh ta ag hahõm. Dooh baad hadoo do ta ag. ⁴⁴ Joom ag hã ji bahapãh joom ÿÿn. Dooh ji awyyd bã wiigo ag sasëng tëeg hedoo do hã. Dooh na-ããj hẽ ji awyyd bã uwa ag hetëk do hã. ⁴⁵ Ti hadoo ji hã. Baad hawät doo, baad hadoo do ta h'yyb gó hanãng do ta her'oot. Baad nawät doo, baad nadoo do ta h'yyb gó hanãng do ta her'oot. Ji h'yyb tym gó ji hyb n'aa newë had'yyt doo, ti né hẽ ji her'oot —nãng mã Jesus kyyh.

Tób tema do ky n'aa gó Jesus beh'ũũm do ky n'aa hahyÿh

⁴⁶ Hëd n'aa ÿ bẽ maneëenh “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, dooh ÿ bẽ ky dahé bã ênh? ⁴⁷ ÿ metëeh da ny hadoo ÿ ma metëek do maa newëe

doo, ky daheeh doo. ⁴⁸ Tób tama do hadoo da tii. T'õp tagagoos ta tu n'aa tyw n'aa tababang bã, pä banäng bã. Tamii bag'yyp bã ta tób hã, wän n'aa hejooñh do badäng bã ta hã, dooh ta tób tatë hyy bã, baad ta tób ta tu n'aa babang bã tabejëh do hyb n'aa. ⁴⁹ Ti nado këh ÿ maa newëë do ky nadaheeh doo. Tób tama doo, j'ooj ta tu n'aa tabetuu daap hë, dooh tahej'oonh péh. Tamii bag'yyp bã ta tób hã, wän n'aa hejooñh do adäng ta hã, tii b' tabatë hyng. Sahõñh hë takarejãã ta tób.

7

Warahén sa wahë n'aa see Jesus hã h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bã kä ta ti sa hã ta her'oot doo, tababaaj hõm kån panang Kapar-Naüm häd näng doo hëñh. ² Tii bã panang bã ti awät mä Roma buuj warahén n'aa sa wahë n'aa seeh. Nahëë näng mä ta karom. P'eets mä tadajëp ta nahëë mahÿÿj. Baad mä ta kariw n'aa kamahän tii. ³ Ti m' ta kariw n'aa, warahén sa wahë n'aa, ky n'aa napäh mä Jesus. Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa wób tamejüü mä Jesus wë, ramaher'oot hyb n'aa tabana hyb n'aa, ta karom tabahaso däk hyb n'aa m'. ⁴ Ti m' rakajaa bã kä, tak'ëp mä Jesus ramaher'oot rats'yyt doo. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Taw'ããts hë maky dahé õm tats'yyt doo —näk mäh. ⁵ —Takamahän né hë ëër, Judah buuj. Taky gabuuj ratama tób P'op Hagä Do panyyg ãã yd naherot doo —näk mä sa kyyh Jesus hã.

⁶ Ti m' Jesus bahõm kån sa sii. Ti m' warahén tób bedaa däk bã m' warahén mejüü ta najiis wób ragadoo hyb n'aa Jesus, ramaher'oot hyb n'aa. Hahÿÿ da m' rapanäk Jesus hã warahén kyyh:

—Wahëh ÿ n'aa, hã ÿÿ ÿ hyb n'aa sakog its a hã. Ti hyb n'aa mahyb n'aa tón manä tóp ÿÿ gó mabajëë suun do hã. Jããm né hë mabana. ⁷ ÿ hyb

n'aa sakog its a hã. Ti hyb n'aa a wë ÿ nahõm. Taw'ããts hë babä naa mamejüü ta nahëë hã, tii bã karom ÿ bahas'oo däk da. ⁸ Tii d' ÿ wén edoo ÿ na-ããj né hë ÿ ky daheeh wahëh ÿ n'aa ramejüü do ÿÿh. ÿ na-ããj hë, warahén ÿ n'aa ÿ mejüü, ÿ raky daheeh. Ta see ÿ mejõ bã, “Ahõm”, ÿ noo bã, ahõm né hë. Ta see ÿ mejõ bã, “Ana”, ÿ noo bã, ana né hë. Karom ÿÿ ÿ mejõ bã, “Hahÿ mamoo wäd”, ÿ noo bã, ÿ taky daheeh né hë —tii da m' sa kyyh, warahén kyyh hã.

⁹ Ti m' Jesus maa napäh bã m' warahén mejüü do ra her'oot do warahén kyyh, tahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' taty kaw'õöd däk hajõk ta sii han'aa do sa wë, ti m' taky hadoo sa hã:

—Baad bë ÿ maher'oot —näng mäh. —P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh sa noo né paawä, dooh ÿ hapäh nä pé Isaraéw buuj sa mahang tak'ëp hã ÿ h'yy ka'eeh doo, hahÿ aj'yy, Isaraéw buuj nadoo doo, h'yy ka'eeh do hadoo —näng mä Jesus.

¹⁰ Ti m' warahén Jesus wë tamejüü do rababaaj nä bã m' warahén tób hëñh, has'oo däg kån mä ta karom kä ta hã rahegãã bã kä.

Jesus h'yyb tym ganä däk do dajëp do paa panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m' ta jawén kä m' Jesus bahõm kån mä panang Naïn häd näng doo hëñh. Ta ma matëg, hajõk ta wób na-ããj hë Jesus rahada mäh. ¹² Panang noo bã m' Jesus kajaa bã kä m' tamamuun mä ti buuj. Ramanaa mä dajëp doo. Radakä paawä m'. Jããm né m' sét né hë m' ta ti patug tamaa wät do t'aah. Hajõk ta tii bã buuj rahadaa nä ta ÿÿn. ¹³ Ti m' Jesus baheg'ããs bã m' ta ÿÿn, tat'yyd mehïïn mä ta ti ÿÿnh.

—Aód manäh —näng mä ta hã.

¹⁴ Ti m' Jesus bahõm rabatook hëñh ta tyng jó, ti m' ta tyng hã tamoo däng. Ti m' kamag hat'ook do rabaym. Ti m' Jesus ky hadoo:

—Pahëew —näng mäh. —A hã ÿ mejüü: Nu gas'ëëg gahëë! —näng mä Jesus kamag hã.

15 Ti m' tanu gas'ëeg gahäng dajëp do paah. Ti m' taber'ood däg kån. Ti m' Jesus bahaëej däg kån ta ÿñ hã.

16 Ti m' sahõnh hẽ rameuuj bong mäh, P'op Hagä Do hã m' raj'aa etsë mäh.

—P'op Hagä Do ky n'aa rod tak'ëp haj'ap do kas'ee kån ër mahang —näk mä sa kyyh. —P'op Hagä Do bahyng ta karapee tamasa hyb n'aa —näk mäh.

17 Ti m' Jesus mo haj'aa hã kä sahõnh hẽ rapanäg hõm ta wób, Judah hãj n'aa haw'ãäts hẽ m', Judah hãj n'aa pa hẽ habong do na-ãäj mäh.

Jowãw nu gahem'uun do mejũũ do Jesus reanh do panyyg n'aa hahÿÿh

18 Ti m' Jowãw nu gahem'uun do ma matëg ramaher'oot mä ta hã sahõnh hẽ Jesus moo wät do ky n'aa. Ti m' Jowãw naëenh ta wë pawóp hẽ ta ma matëg. 19 Ti m' tamejũũ mä Jesus wë rabahõm.

—Hahÿÿ da bë eaaj Jesus hã: “Õm né hẽ ti P'op Hagä Do Ky Däng Do ta wë hana doo, ta see ti ãã gada?”, denoo da —näng mä Jowãw nu gahem'uun doo.

20 Ti m' Jesus wë rakajaa bä kä m' raky hadoo ta hã:

—Jowãw nu gahem'uun do ãã tamejũũ, õm ãã eanh hyb n'aa õm né tado bä P'op Hagä Do Ky Däng Do ta wë hana doo, ta see apäh ti ãã gada doo? —näk mä sa kyyh.

21 Ti noo gó né hẽ hajõk sa nahëë Jesus asog hõm doo. Hajõng nahëë Jesus asog hõm doo. Ta see hedoo ta seeh, ta see hedoo ta seeh, ta see hedoo ta seeh. Sahõnh ta ti nahëë tabasog hõm. Karap'aar h'yyb nesaa do ta wób hã hanäng do tahebëë hõm. Ty tsehët doo, sahõnh hẽ taty enä hõm, baad rabahapëë padëek Jesus mo haj'aa.

22 Ti m' Jowãw mejũũ do hã Jesus ky hadoo:

—Bë ahõm nä, bë maher'ood Jowãw babä bë hapäh doo, bë maa newëë

doo: Ty temah do paah, rahapëë padëek. Nabong do paah, aboo padëek p'aa hënh. Rog manahuuh doo, ahub padëek p'aa hënh. Nabuuj gatamah doo, ramaa napëë padëek. Dejëp do wób genä bong ÿ an'oo bã. P'op Hagä Do panyyg hanäm do na-ãäj hẽ kaher'ood däk kas'uut do sa hã. 23 Ky n'aa kedëng da jé ÿ moo wät do hyb n'aa, ÿ her'oot do hyb n'aa tah'yy kaneréd bã hã ÿ tah'yy ka'eeh doo. Tii d' bë her'ood Jowãw hã —näng mä Jesus kyyh Jowãw nu gahem'uun do mejũũ do sa hã.*

24 Ti m' Jowãw nu gahem'uun do mejũũ do rababaaj hõm jawén paa bä kä, hajõk do hã Jesus her'ood kån Jowãw nu gahem'uun do ky n'aa. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—H'ëed ti bë heg'ãäs tabanawäng hënh? Jawii bah'ood ahëm do g'eeh bë heg'ãäs? 25 Ti tanado bã, h'ëed ti bë heg'ãäs t'ĩ hënh? Aj'yy saroor ky n'aa gebah do dadäk do bë heg'ãäs t'ĩ hënh? Doo. Saroor ky n'aa gebah do hanäm do dadäk doo, sahõnh hẽ rah'yy karën do sa wë hanäng doo, dooh raboo bã tabanawäng bã. Sa wahë n'aa tób hanäm doo gó rababok tii. 26 Ti tanado bã, h'ëed ti bë heg'ãäs t'ĩ hënh? P'op Hagä Do ky n'aa rod bë heg'ãäs? ÿ. Ti né ti bë heg'ãäs. P'op Hagä Do ky n'aa rod bahãnh tii.† 27 Ta ti né hẽ ta ti aj'yy ky n'aa näng do P'op Hagä Do kyy kerih do hã. Hahÿÿ da ta ky n'aa: “ÿ mejũũ da panäk ÿ n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyw däk hyb n'aa a pooj jé”,‡ näng kerih doo.

28 —Baad bë ÿ maher'oot —näng mä Jesus. —Badäk hahÿÿ bä habong do sa mahang, dooh Jowãw bahãnh nu gadäk péh. Ti tahado né paawä, P'op Hagä Do bag'ãäs do karapee hedoo do sa mahang, jããm hẽ hyb n'aa

* 7:23 Jesus moo wät do hã wyt ta maab hẽ P'op Hagä Do hanaa. Ti hyb n'aa tamejũũ Jowãw ramaher'oot tamoo wät do hã. Isajas 61.1 hã takerii däk ti P'op Hagä Do ky däng do ky n'aa. † 7:26 P'op Hagä Do ky n'aa rod bahãnh Jowãw Jesus wén edoo, Jesus kajaa do pooj jé panäg n'aa Jowãw bahadoo do hyb n'aa. ‡ 7:27 Marakijas 3.1

sakog its né paawä, Jowāw bahānh tanu gadäk hỹĩ kä —näng mä Jesus. §

²⁹ Ti m' hajök doo, dajēer gahed'aak do sii hē né hē m', ramaa napäh bä m' Jesus her'oot doo, P'op Hagä Do hä m' raky kajäk. Baad ub sa hä P'op Hagä Do moo wät doo. Jesus her'oot do rawén gen'aak, Jowāw nu gemuun hōm do hyb n'aa p'ooj ub sa hä. ³⁰ Pariséw, baad Mosees ky n'aa jaw'yik do hap'ēeh do na-āāj hē, dooh m' ragado bä sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Rawén ganadoo mäh, dooh paa m' rakarēn Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Nyy gó da ŷ baher'oot da, da hē badäk hahỹĩ hä habong do panyyg ky nadah'eeh do sa ky n'aa? —näng mäh. ³² Hahỹ hadoo tii: Karepé wahoo gó hab'ēeh do ramas'uunh do hadoo. Hahỹĩ da karepé wób sa kyyh ta wób hä: “Raketēe do pud n'aa āā gamehỹĩh bē tsebé hyb n'aa paawä, dooh masunh do bē as'āāw bä. Tii bä dajēp do heen n'aa āā wareem, masuuj gó bē ba'oot hyb n'aa paawä. Ti na-āāj dooh bē karēn bä. Dooch h'yy ketón gó bē masuuj bä”, nāk karepé ta wób sa hä. ³³ Ti hadoo né hē da hē habong doo. Tabad'op hē ji raky dahé bä, dooh na-āāj hē ragenaag bä ji moo wät doo. Jowāw nu gahem'uun doo, dooh uwa s'ēeb mahỹĩnh do teēg bä. Ta see pé noo gó noo kanawa doo me P'op Hagä Do tah'yyb en'yyim. Ti hyb n'aa, “Karap'aar h'yyb mahũũm mä tii”, bē nooh. ³⁴ ŷĩ kä, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ŷ eēek, ŷ awa. Ti hyb n'aa ŷ bē maneēēnh, tahawaa, heēek do men, dajēer gahed'aak doo, nesaa do moo heb'ooh do sa najiis. ³⁵ Āā raganado né paawä, P'op Hagä Do né hē ti ŷĩh, Jowāw na-āāj hē h'yy gan'yyh doo. Āā ma met'ēeg wät do

ky dah'eeh do baad rababok do hä takametä däk tii.

Buu benyym do Jesus tsyym hä ŷĩnh ahoog wät do panyyg n'aa hahỹĩh

³⁶ Ti m' Pariséw see Jesus tabats'yyt ta tób hēnh tabawēh hyb n'aa ta sii. Ti m' Jesus bahōm kán ta tób hēnh. Ti m' tabahyy sooh ta tyng hä rabahed'oo doo da, ta jawén p'aa hēnh mä ta tsyym bēeh. Ti m' rabawēē kán. ³⁷ Ti m' ta ti panang bä ti awät mä ŷĩnh nesaa do moo hew'ēet do paah. Ti m' taky n'aa napäh bä m', Pariséw tób hēnh Jesus bawēh bä m', t'ĩ hēnh mä tabahōm. Buu benyym do ta moo gó. Pä s'ēeb, buu benyym do hood. ³⁸ Ti m' Jesus tsyym hä m' ta taron nu paa me tabahyy häng. Ti m' tabaoot. Ta ty nabēeh Jesus tsyym hä takajäk. Ti m' tabahawuuk ta sēen me. Jesus mä tatsyym tsanetsup, ta hä taweh'ēeh do heen n'aa. Buu benyym do tah'ook mä Jesus tsyym hä.

³⁹ Ti m' Pariséw Jesus hats'yyt do bahapäh bä m' ta tii, ta h'yyb gó m' taky hadoo: “P'op Hagä Do ky n'aa rod tado bä paawä hahỹ aj'yy, tahapäh paawä jaa ti ta ti ŷĩnh. Tahapäh paawä ti nesaa do moo hew'ēet doo. Tabahapäh bä paawä, dooh tagado bä ŷĩnh ta hä moo wät doo”, näng mä Pariséw ta h'yyb gó.

⁴⁰ Ti Jesus h'yyb hapäh mä ta ti Pariséw. Ti m' taky hadoo:

—Simaw —näng mä ta hä. —ŷ karēn paawä ōm ŷ maher'oot —näng mäh.

—Éj. ŷ mamaher'ood ma matēg —näng mäh.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo, panyyg gó m' tabenaa wät:

—Ti abong pawóp hē ajyy. Kũüt enäh sa kariw n'aa wē. Ta see kũüt 50, ta see kũüt 500. ⁴² Dooch rahaja bä repaag bä sa kũüt. Ti hyb n'aa sa

§ 7:28 Jesus kajaa do pooj jé Isaraéw buuj P'op Hagä Do bag'āās. Sa hä tabanoo ta ky n'aa jaw'yik doo, raky daheeh hyb n'aa. Ti noo gó Isaraéw buuj P'op Hagä Do ky dah'eeh do ramaneēēnh P'op Hagä Do karapee. Ti see né hē Jowāw nu gahem'uun doo. Sa mahang dooh hanäng pé Jowāw bahānh pé hyb n'aa jawyg ub doo. Jesus du doo tabag'āās do sahōnh hē ta hä h'yy ka'eeh doo, Isaraéw buuj, Isaraéw buuj nadoo do na-āāj hē. Ta ti tamaneēēnh ta karapee, tabag'āās doo. Sahōnh hē ta ti Jowāw bahānh kä. Ky n'aa netsēeh do sa mahang habong doo, ti na-āāj hē Jowāw nu gahem'uun do bahānh ranu gapad'ēek hỹĩ kä.

kariw n'aa bawug hõm sa kũüt. Hỹỹ kã, ÿeanh a hã —nãng mã Simaw hã. —Ny hadoo do sa kariw n'aa tak'ëp takamahãn up a hã péh? —nãng mã Jesus.

⁴³ Ti m' Simaw ky hadoo:

—Hã ÿỹ, kũüt eh do paah —nãng mãh.

—Ti né hẽ —nãng mã Jesus. —Baad a kyyh —nãng mãh.

⁴⁴ Ti m' ÿỹnh wë taty kaw'õõd däk. Ti m' Simaw hã ta ky hadoo:

—Mahegãã hahỹ ÿỹnh —nãng mãh.

—A tób gó ÿ bajëë suun bã, dooh naëng ÿ man'oo bã ji bahed'oo doo da, tsym ÿ hetsyd. Hahỹ ÿỹnh kã, tsym ÿ ta ty nabëë me tatsahë däk, ti tabawug hõm ta sëen me —nãng mãh.

⁴⁵ —ÿ kajaa bã, dooh ÿ matsanetsub bã makedëng do heen n'aa ji bahed'oo doo da. Hahỹ ÿỹnh kã, dooh teréd bã tatsanetsup do tsym ÿỹ hã, ÿ kajaa bã tadu dahãng do né hẽ. ⁴⁶ Dooh mahawug bã ta syyj buu benyym do nuh ÿỹ gó ji bahed'oo doo da. Hahỹ ÿỹnh, buu benyym do tahah'ook tsym ÿỹ hã. ⁴⁷ Tak'ëp ÿ tawén kamahãn, hajõng nesaa do ta wë hanãng do paa P'op Hagã Do mabaan hõm do hyb n'aa. Kanahën hadoo do nesaa do hã nãng do P'op Hagã Do awug hõm doo, kanahën doo hẽ P'op Hagã Do takamahãn —nãng mã Jesus Simaw hã.

⁴⁸ Ti m' ÿỹnh hã kã Jesus ky hadoo:

—Nesaa do a hã hanãng do paa kado hõm —nãng mãh.

⁴⁹ Ti m' Simaw atsyyd bong do wób sa h'yyb gó m' rabadoo:

—Jaa ti hỹỹh? Tahajaa g'eeh nesaa do tado hõm bã? Jããm né hẽ P'op Hagã Do hajaa tii —nãk mã sa h'yyb gó.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ënh ÿỹnh hã:

—Õm P'op Hagã Do wén ed'ëep nesaa do mahãnh, hã ÿ mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahõm kã h'yyb nãm doo me —nãng mã Jesus.

8

Joom tym ky n'aa gó Jesus metëëk do panyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti jawén mã sét panang ken'yyh bã m' Jesus her'ood hõm mã P'op Hagã Do bag'ããs do ky n'aa hanãm doo. ² 12 hedoo do ta ma matëg rahada mã Jesus. ² Ah'ũũm mã na-ããj hẽ ta sii ÿỹj wób, karap'aar h'yyb nesaa do sa hã padëëk do paa Jesus habëë hõm do sa hã, sa nahëë tado hõm do sa hã. Sa mahang ti awät mã Marija Madarën häd nãng doo, ⁷ karap'aar h'yyb ta hã hennyh do paa Jesus habëë hõm doo. ³ Ta see häd mã Jowãn, Kusa häd nãng do ÿỹm. Hãj n'aa wahë n'aa Eróts häd nãng do kaser n'aa m' ti ta patug. Ta see häd mã Susããn. Hajök mã ÿỹj wób rahada Jesus. Sa dajëër me ramasa Jesus ta ma matëg daheeh sa waa hã.

⁴ Ti m' hajök ta wób kata padëëk mã Jesus wë. Jé pad'yyt hẽ naa rabena. Ti m' ta ma matëg hã tamaher'oot hahỹ panyyg:

⁵ —Hỹ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym. Tatsawyh hõm joom tym. Joom tym tatsawyh hõm do wób ta tyw n'aa me takajäk. Ta wób ratsabeeb hõm, ta wób taw'ëed rabajóh jëng. ⁶ Joom tym wób kajäk pä ta yt tabahadoo do jó. Kanahën its k'ããts tii bã. Ti taganyyh bã nanyw hẽ tatsawyy jëng, dooh tabatsahëë ta h'yyb. ⁷ Ta tym wób kajäk sasëng kóm banãng bã. Ta nemuun sasëng gajewãng. Tii bã kã, dooh tawëë wäd bã kã sasëng hyb n'aa. ⁸ Ta tym wób kajäg kãn baad tabadoo bã. Genyyh, baad tabawãng, baad tabeaak. ¹⁰⁰ nuu me tabejoom do bahãnh tabeag kãn baad tabadoo bã kajäk doo —nãng mã Jesus, panyyg ky n'aa me m' tabaher'ood kãn.

Ti m' tabahajaa bã panyyg taher'oot doo, taky hadoo:

—Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bã, taw'ããts hẽ tahyb n'aa matakëë —nãng mãh.

⁹ Ti m' ta ma matëg beanh ta hã nyy d' tahanãng pé m' ti panyyg. ¹⁰ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë hã P'op Hagã Do an'oo däk bë bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do P'op Hagã Do bag'ããs do hã. Ta wób sa hã, P'op Hagã Do hã

h'yy kana'eeh do sa hã, ÿ maher'oot panyyg ky n'aa me —nãng mäh. — Ti hyb n'aa, “rahegãã né paawä m', dooh m' rah'yy genä bä. Ramaa newë né paawä, dooh tagah'ood bä sa hã”^{*} —nãng mä Jesus kyyh sa hã.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Hahÿÿ d' tahanãng pé panyyg ky n'aa: Joom tym, P'op Hagä Do kyyh.

¹² Joom tym wób ta tyw n'aa me kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hã. P'op Hagä Do kyyh sa h'yyb gó kajäk do Dijab asog hõm raky nadaheeh hyb n'aa, ranedëp hyb n'aa nesaa do mahãnh.

¹³ Joom tym wób pä banãng bä kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hã. Ramaa newëë bä h'yy gadajaa gó ragado né hë paawä, nayyw hë rah'yy gejë hõm. Joom kóm nanãng nä do hadoo sa hã. Pooj jé dó raky daheeh. Tii bä, hejooñh doo me P'op Hagä Do metyy bä baad rah'yy kae bä, nayyw hë rah'yy gejë hõm.

¹⁴ Joom tym wób sasëng mahang kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hã. P'op Hagä Do kyyh ramaa napëë né paawä, rahyb n'aa newë had'yyt hë badäk hahÿÿ hã ji bawät do hã.† Dajëër hã, sa ma hã, rakarën do hã rahyb n'aa hũũm had'yyt hë. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahõm. Joom neaak do hado däk tii.

¹⁵ Joom tym wób baad tabadoo bä kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hã. Baad ub sa h'yyb, t'õp madäk doo me ramaa newëë. P'op Hagä Do kyyh ramaa napäh bä, baad rabenãm sa h'yyb gó. Rahyb n'aa matakä had'yyt hë ta hã. Tabad'op hë rah'yy gejë hõm. P'op Hagä Do karën do baad ramoo bok tii kä. Joom he'aak do hadoo tii —nãng mä Jesus.

¹⁶ Ti m' taky hadoo ênh:

—Ta bag dooh ji gataa so bä ji bejën

hyb n'aa manajuu yt hã, ji bejën hyb n'aa ji jó ÿÿh do yt hã. Dooñ. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, tób gó hajëë pëë do rabahapäh hyb n'aa. ¹⁷ Ta ti hadoo da ÿ ma metëek do hã: Sahõnh hë kejën nä doo, ji nahapäh nä doo, ta jawén kä da sahõnh hë da rabahapäh, wyt ta maab däg da sa hã. ¹⁸ Ti hyb n'aa taw'ããts hë baad bë hyb n'aa matakä bë maa newëë do hã. Jé h'yy ganyy däk doo, ti bahãnh P'op Hagä Do banoo nä ta hã ta h'yy ganãng doo. Jé kanahën d'os hë h'yy ganãng doo, tahajaa do ted'oo doo, P'op Hagä Do ado hõm da ta hã kanahën d'os hadoo doo‡ —nãng mä Jesus.

Jesus wakããn heh'äät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' ta see pé noo gó Jesus ÿÿn, ta wakããn sii hë m' rabana, Jesus raheg'ããs. Du daa m' rakad'oo pé hajök do hyb n'aa ta w'oo hã hab'ëëh doo.

²⁰ Ti m' rë tanyy ky hadoo ta hã:

—A ÿÿn, a wakããn ta w'oo hã rabab'ëëh. Õm mä raheg'ããs —nãng mäh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõnh hë P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë doo, ky dah'eeh doo, ti né hë ëën hadoo, ti né hë wakãn haa hadoo —nãng mäh.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' ta see pé noo gó m' Jesus baher'oot ta ma matëg sa hã:

—Ti bä, ër atsëg hõm karaj'aa tamyyj jé.

Ti m' ragatsëg t'oonh marakate gó.

²³ Ti m' rabatsëk bä kä m' Jesus aã sooh mäh. Ti m' bah'ood bana kän tak'ëp. Tewëëp mä maadaka. Marakate m' tetaa m'. Æm n'aa nãng. P'eets mä marakate bagyyb jëë paawä.

²⁴ Ti m' ta ma matëg ramebëë nyh, ti m' raky hadoo:

—Æã Wahë N'aa! —näk mäh. —Ër ag'yyp da! —näk mäh.

^{*} **8:10** Isajas 6.9 † **8:14** Ta ti hedoo do hã raty kanewad had'yyt hë. Rahyb n'aa tón had'yyt hë sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo. ‡ **8:18** Ta ti tawén kado hõm sa hã, rahyb n'aa manatakëë do hyb n'aa. Dooñ rahyb n'aa p'eed bä P'op Hagä Do panyyg hã.

Ti m' tabas'ëeg gëet, ti m' bah'ood, maadaka tameduuk. Ti m' bah'ood badoo wäd. Badatih däk mäh.

²⁵ —Dooch hä ÿ bë h'yy kasadëe bä? —näng mäh.

Ti m' tak'ëp mä rabeÿÿm bong, tak'ëp mä rameuuj bong. Ti m' rakaner'oot sa mab hê:

—Jaa ti hyÿ eh? Bah'ood, maadaka sii hê raky daheeh! —näk mä sa kyyh.

Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁶ Ti m' rakajaa Geras buuj sa häj n'aa bä, karaj'aa tamyyj jé, Garirej häj n'aa nu masee me. ²⁷ Ti m' Jesus gatsëg nyyh bä kä m', nyyw hê m' tabana ta wë aj'yy mera doo, karap'aar h'yyb hä näng doo, ta tii bä babuuj. Bap peej mä tabawät ta si n'aa hê. Bap peej däg mä tanaã wät tób yt hä. Pä gabaho doo gó, panang buuj dejëp do sa kamag n'aa radebong doo bä tabahe'ÿÿh. ²⁸ Ti m' Jesus tabahapäh bä m' tak'ëp mä tageëej wät. Jesus matym gó m' tabadëe hyng. Tak'ëp mä ta kyyh:

—H'ëed makarën wë ÿÿ, Jesus, P'op Hagä Do T'aah, Sahõnh hê Bahãnh Hadoo Do T'aah? ÿ d' marejä manäh! —näng mäh.

²⁹ Tii d' tawén edoo mäh, karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hõm do hyb n'aa m'. Hajõõ nuu me m' karap'aar h'yyb bejëng ta hä tamera doo. Haak sapuuw hadoo doo me né hê m' ramoo maw'yyd né paawä m', ratsyym mew'yyd hõm paawä m', hagä nyy né paawä m', tagahet'ëeh mä haak sapuuw hadoo doo. Tabanawäng hênh daap mä tawajaah karap'aar h'yyb an'oo bä.

³⁰ Ti m' Jesus beanh ta hä:

—Nyy d' a häd? —näng mäh.

—“Hajõk Doo” äã häd —näng mäh.

Hajõk karap'aar h'yyb ta hä hanäng, tii d' ta häd tawén hadoo. ³¹ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do rets'ëe had'yyt mä Jesus hä tanah'eed hyng hyb n'aa tabanesaa hênh.

³² Hajõng mä too yb tii b' habëeh karaj'aa takëen hä, wajapëm doo bä.

Tii b' mä sa waa rabahew'aa. Ti m' karap'aar h'yyb rabetsëe Jesus banoo hyb n'aa rabajëe pëe too yb hä. Ti m' Jesus banoo t'ÿ hênh sa hä kä. ³³ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do benä kãn aj'yy hä hanäng do paah, too yb hä m' rabajëe pä kãn. Ti m' too yb rapah'uud bong, rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëenh tame wajapëm doo hênh, tame m' rakejäg bëenh. Ti m' t'õp mä rapehäs.

³⁴ Ti m' too yb hagä n'aa rabahapäh bä m' ta tii, waj'aa bong mäh. Sa panang bä, panang nedaa bä na-ããj mä ramaher'oot sahõnh hê rahapäh doo. ³⁵ Ti m' t'ÿ hênh buuj rabana t'ÿ hênh rabaheg'ääs hyb n'aa ky n'aa näng doo. Ti m' Jesus wë rakajaa bä kä, rabahegää kãn aj'yy hajõng do karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paah. Asooh mä Jesus tsyym pa. Satoroor näng mäh, baad däg mä ta h'yyb tym. Ti m' rabeÿÿm bong. ³⁶ Ti m', ta ti hap'ëeh do rabaher'ood kãn han'aa do sa hä kä, ta ti aj'yy ky n'aa, Jesus ahub däk do ky n'aa. ³⁷ Ti m' ta ti babuuj rabetsëe Jesus hä, tabahõm hyb n'aa sa häj n'aa bä naa. Tak'ëp mä rabeÿÿm bong rawén eanh tabahõm hyb n'aa. Ti m' Jesus gatsëg so kãn marakate gó, ti m' tabahõm kãn.

³⁸ Aj'yy kä m' karap'aar h'yyb nesaa do hadäk do paa m' betsëe Jesus hä, Jesus sii tabahõm hyb n'aa. Ti m' Jesus baher'oot ta hä tabahõm hyb n'aa. Hahÿÿ da m' taky hadoo ta hä:

³⁹ —Abaaj hõm a tób hênh, a wakãan rababong hênh. Maher'ood sa hä sahõnh hê taw'ääts hê hadoo do a hä P'op Hagä Do mo haj'aa, õm tahuub däk doo —näng mä Jesus kyyh ta hä.

Ti m' aj'yy bahõm kãn. Taher'oot mä sahõnh hê panang buuj hanäm do Jesus mo haj'aa ta hä.

ÿÿnh has'oo däk do ky n'aa, kapee h'yy ganä däk do ky n'aa daheeh hahÿÿh

⁴⁰ Ti m' Jesus batsëg hõm bä p'aa hênh karaj'aa tamyyj jé, hajõk baad ragadoo. Jesus mä ragadaa b'ëeh.

41 Ti m' aj'yy Jaj-Ro häd näng do bana Jesus wë. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do sa wahë n'aa see m' tii. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wë. Ti m' tak'ëp mä tabetsëe ta hã ta tób hënh tabahöm hyb n'aa ta sii. 42 Jããm né m' sét its mä ta toog. P'eets mä tadajëp. 12 m' ta hyb n'aa pé ta baab n'aa.

Ti m' Jesus bahöm ta sii. Tamahöm me m', hajök do ta sii hah'ũum do gatat'uuk mä ta hã. 43 Sa mahang ti awät mä ÿñh. Majyyw mä ta nahëeh. 12 m' ta baab ta nahëe badäk. Dooh m' hajaa pé masa pé ta hã. 44 Ti m' Jesus jó gadäk hënh mä tabana ta wë. Ta saroor noo hã m' tamoo däng. Tii bä kä m', nayyw hë m', dooh wäd mä ta hã ta nahëeh. Ti m' Jesus beaanh:

45 —Jaa hã ÿ moo däng? —näng mäh.

—ÿ ti dooh —näk mä sahõnh hë ta pa hab'ëeh doo.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Ma Matëg —näng mäh. —Hajök gatat'uuk a hã. Hajök a hã moo kajäk —näng mäh.

46 Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Dooh. Hã ÿÿ pé ÿ hapäh hã ÿÿ moo däng doo. Hã ÿ naa anyyh hejóÿ ÿ ky gabuuj —näng mäh.

47 Ti m' ÿñh hegãã bä kä du daa m' takejën péh, ana mä Jesus wë. Kajajãn mä ta ãm n'aa gó m', tabahyy häng mä ta wë ta taron nuu me. Sahõnh hë ramaa napäh bä m' tamaher'oot h'ëed hyb n'aa tawén moo däng ta hã. Taher'oot mä nyy d' tabahas'oo däk nayyw hë. 48 Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Tok ÿÿ, õm has'oo däk P'op Hagä Do hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahöm kä h'yyb näm doo me —näng mäh.

49 Jesus ber'oot nä bä m', takajaa aj'yy Jaj-Ro tób hënh naa. Ti m' taky hadoo Jaj-Ro hã:

—A toog h'yy gakog hõm —näng mäh. —Dooh mah'yyb panasä wäd bä ma matëg —näng mäh.

50 Jesus maa napäh bä m' ta kyyh, ta ky hadoo Jaj-Ro hã:

—Mahyb n'aa tón manäh. Hã ÿ h'yy kasadëe. Tii bä da a toog da has'oo däk! —näng mäh.

51 Ti m' Jaj-Ro tób bä rakajaa bä m', dooh m' Jesus an'oo bä hajök rabahöm ta sii. Jããm né hë m' tanoo hajëe p'ëe Peed, Tsijaag, Jowãw, dajëp do yb, dajëp do ÿñ. 52 Séd dó m' tób yt hã raräb bä rabë bä. A'oot mä ta wób. Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Jããm hë ti bë kyyh —näng mäh. —Bë aód manäh. Karapee dooh tadajëb bä. Aÿñh tii —näng mäh.

53 Tii bä m' rakawew'aam ta kyyh. Dajëp né hë m' sa hã. 54 Ti hadoo né hë dooh m' Jesus hyb n'aa p'eed bä sa kyy hã. Ti m' karapee hã tamoo maso däk, ti m' taky hadoo ta hã:

—As'ëeg g'ëed tok ÿÿ! —näng mäh.

55 Tii bä m' h'yy ganä däk mä p'aa hënh. Nayyw mä tabas'ëeg gëet. Ti m' Jesus maher'oot sa hã rabanoo hyb n'aa maruus awa. 56 Tii bä m' ta yb, ta ÿñh rameuuj bong mäh. Ti m' tak'ëp Jesus mejũũ sa hã ranaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa.

9

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejũũ do panyyg n'aa hahÿñh

1 Ti m' ta see pé noo gó m' Jesus naëenh 12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti m' tabanoo mä sa hã karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebe hyb n'aa, nahëe näng do rabaheho hyb n'aa na-ããj hë. 2 Ti m' tamejũũ mä rabahöm, ji P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa rabaher'ood hõm hyb n'aa, nahëe enäh do rabaheho hõm na-ããj né hë. 3 Hahÿñh da m' tamejũũ:

—Dooh d' bë mahũum péh. Ji tatu hadoo péh, pãw hadoo péh, ta hood hadoo péh, ta sãm hadoo péh, bë saroor see hadoo péh —näng mäh. 4 —Bë nu kajäk bä ta wób tób bä, tii bä da bë baym dó panang bë beréd hõm bä kä. 5 Bë raganado bä, bë ahõm sa mahãnh. Sa panang bä naa bë ahõm bä bë tsyym suun bë tepyng padäg k'ããts. Tii da bë bad'oo, raba-hapäh hyb n'aa dooh baad tado bä

P'op Hagä Do panyyg raky nadaheeh doo —näng mä ta kyyh sa hä.

⁶ Ti m' rabahöm kän. Sét ken'yyh panang bä m' rabaher'oot mä P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Jé pad'yyt hē heso hōm mä nahēē enäh doo.

⁷ Ti m' Garirej häj n'aa wahē n'aa, Eróts häd näng doo, taky n'aa napēē dāk mä tii. H'yyb manepēē wäd mä Eróts Jesus ky n'aa raheer'oot do hä.

—Jowāw nu gahem'uun do paa ti ta ti dejēp do mahang ganä wät doo — näk mä ta wób.

⁸ —Eriij p'ooj ub hawät do paa kas'ee wät do tii —näk mä ta wób.

—P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habok do paa see ganä wät do ti ta tii —näk mä ta wób.

⁹ Ti m' Eróts ky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun doo, ŷ mejūū paa ranu gahōg hōm. Jaa ti ta tii, hä ŷ ramaher'oot do ta ky n'aa? —näng mä Eróts kyyh.

Takarēn paawä m' taheg'ääs Jesus.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahŷh

¹⁰ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejūū doo, rababaaj nä bä m' Jesus wē, ramaher'oot mä ta hä sahōnh hē ramoo bok doo. Ti m' 12 hedoo do Jesus mahūūm sa m'aa hēnh kä, panang Betsaj-Da häd näng doo hēnh. ¹¹ Ta wób, hajōk doo, raky n'aa napäh bä m' n'yy hēnh Jesus rabahöm, ah'ūūm mä sa jawén. Rakajaa bä Jesus gadoo mä hajōk doo, ti m' tama metēēk sa hä ji P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa. Nahēē enäh do heso hōm mäh.

¹² Tūūh tabado dāk bä kä m' 12 hedoo do rabana Jesus wē, ti m' raky hadoo ta hä:

—Mamejō hōm hajōk do panang tabanäng bä, sét ken'yyh rabaj'eenh hēnh na-ääj hē, sa waa rabetsēē hyb n'aa, t'ī hēnh raba'ŷh hyb n'aa. Dawēē hahŷ babä —näk mä sa kyyh.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē né hē hanoo sa waa —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Dooh tahaja bä —näk mäh. — Jāām hē ti hanyys ji ma poo oow pé

pāw, pawóp its tah'ŷh —näk mäh. — Makarēn äā bahōm äā betsēē hajōk do sa waa? —näk mäh.

¹⁴ (5 miw ajyy tahyb n'aa pé m' tii bä hab'ēēh doo.) Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bē mejō rabehyy b'ēēh tūū, 50 ken'yyh ketyn hōm doo —näng mäh.

¹⁵ Ti m' Jesus mejūū doo da né hē m' rabad'oo. Sahōnh hē m' rabehyy b'ēēh. ¹⁶ Ti m' Jesus asog dāk mä pāw, tah'ŷh na-ääj mäh. Hŷ pong jé taty däng bä m', P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Ōm taw'ääts hē Ee. Man'oo dāk äā tā, man'oo dāk äā waa —näng mäh.

Ti m' pāw, tah'ŷh na-ääj né hē taganebäh bong mäh, tets'ēē hōm mä ta ma matēg sa hä, rabets'ēē hōm hyb n'aa hajōk do hä kä. ¹⁷ Tii bä kä m', sahōnh hē m' rabawēē bong. Wog enä hōm mä sahōnh hē. Ti m' mad'aak doo m' ta ma matēg rata hōm mä kawaju gó. 12 m' kawaju gedē hōm mäh.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahŷh

¹⁸ Ti m' ta see pé noo gó ta m'aa hēnh Jesus ky n'aa etsēē mäh. P'eets hē m' ta ma matēg rabab'ēēh. Ti m' tabahajaa bä kä m' taky n'aa etsēē doo, tabeaanh ta ma matēg sa hä:

—Jaa m' ŷh, sa nooh?

¹⁹ Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m' ōm mä Jowāw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m' ōm mä Eriij makūūh. Ōm mä P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub dejēp do paa see ganä wät do m', ta wób sa nooh —näk mä sa kyyh ta hä.

²⁰ —Bē hä ēnh? Jaa ŷ bē hä ēnh? —näng mä Jesus sa hä.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Ōm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus mejūū tak'ēp sa hä ranaher'oot hyb n'aa ta ti ta wób sa hä. ²² Ti m' taky hadoo:

—ŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, hajōng da ŷ ahoop. Ēr wahē n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt

hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa na-ããj da, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hë ÿ da rahyb n'aa wareem. Ý da dajëp ran'oo bã. Tamawoob hë ta ãh, ÿ ganã wät da p'aa hënh —näng mä ta kyyh.

²³ Ti m' taky hadoo sahõnh hë sa hã:

—Jé karën pé hëp ÿ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'ãäts hë teréd hõm ta hã hë tah'yy ka'eeh doo, taw'ãäts hë teréd hõm ta hã hë tahyb n'aa newëë doo. Taw'ãäts hë da tagado had'yyt hë tahoop do hëp ÿ n'aa. Taw'ãäts hë tagadoo hëp ÿ n'aa radajëëb bã na-ããj hë. Taw'ãäts hë ÿ taky daheeh, taw'ãäts hë ÿ bawät doo da da ti bawät. ²⁴ Tii d' ÿ wén edoo, badäk hahÿÿ hã ji hawät do tak'ëp kamahän doo, jé tahoop do hëp ÿ n'aa jeÿÿm doo, dooh da P'op Hagä Do wë tanu dëë bã. Jé hëp ÿ n'aa tahoop do gadoo péh, hëp ÿ n'aa tadajëb bã, ta h'yyb tym da P'op Hagä Do wë da tanu däng.

²⁵ Hëd n'aa ji karën sahõnh hë badäk hahÿ ji ta danäh, ji h'yyb tym ta s'ee hënh tahõm bã? —näng mä ta kyyh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Hëp ÿ n'aa, ÿ ma metëëk do hyb n'aa na-ããj hë nu mebyng péh, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ d' nu mebyng ënh ta hyb n'aa hejój ÿÿ hã ÿ bahyng bã ta bag tak'ëp gabarëëh doo gó, Ee hejój gó, ãäs tak'ëp baad hedoo do sa hejój gó na-ããj hë ÿ bahyng noo gó —näng mäh. ²⁷ —Baad bë ÿ maher'oot. Ta wób babä ër mahang habong do rahapäh nä da ÿ du doo noo gó sahõnh hë ÿ bag'ãäs P'op Hagä Do hejój me. Radejëp do pooj jé rahapäh nä da tii. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus ta ma matëg sa hã.

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ti m' 8 ta hyb n'aa pé sa ä jawén paa bã m', Jesus mahüüm ta sii Peed, Tsijaag, Jowãw daheeh. Ti m' rabas'ëëg kãn waëë jó taky n'aa etsëë hyb n'aa. ²⁹ Ti m' taky n'aa etsëë bã m', Jesus mamets kawareem däk sa matym gó. Ta see hado däk

mäh. Tak'ëp mä ta saroor gabar'ëëng däk, hawyp do gabarëëh doo da. ³⁰ Ti m' pawóp hë ajyy, p'ooj ub habong do paah, Eriij, Mosees häd enäh do ³¹ rakas'ee b'ëëh sa matym gó, ta bag gabarëëh doo gó. Er'oot mä Jesus sii. Er'oot mä ta sii Jerusarënh bã Jesus dajëp do ky n'aa hã. ³² Ty jaw'yyk mä Peed ta najiis daheeh. Ti hyb n'aa äã b'ëëh mäh. Ti m' raty gawëëj padëëk bã m', Jesus bag tak'ëp gabarëëh do rabahapäh. Ti m' ajyy ta pa ab'ëëh mä rabahapäh. ³³ Ti m' ajyy rabahõm bã Jesus mahänh, Peed ky hadoo mä Jesus hã:

—Ma Matëg! —näng mäh. —Taw'ãäts hë babä ër hã! —näng mäh. —Taw'ãäts hë tamawoob hë ta tób n'aa äã temaa toonh. Sét hë a tób, sét hë Mosees tób, sét hë Eriij tób —näng mäh.

(Doooh m' tadoo wät pé tak'ëp rabeÿÿm bong do hyb n'aa m', tii d' tawén edoo.) ³⁴ Ti m' Peed ber'oot nä bã m' wë puh ganyyh. Sahõnh hë sa hã wë puh hadoo do badäng bã m' Jesus ma matëg rabeÿÿm bong mäh. ³⁵ Wë puh gó m' P'op Hagä Do ber'oot. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Hahÿ tah ÿÿ, ÿ h'yyb däng doo. Bë maa newë, bë ky dahé ta kyyh —näng mäh.

³⁶ Tii bã m', kyyh hadoo do ky dawuh bã m', rabaheg'ãäs, dooh boo m' Jesus pa hab'ëëh doo. Ta mab hë m' tabayyw geët. Ti m' sa h'yyb gó m' rabenäm ta ti rahapäh doo, ramaa napäh doo. Doooh m' raher'ood bã ta wób sa hã.

Pahëew Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁷ Ti m' jati pé Jesus rabahyk bã kä m' waëë jó naa, hajök kataa sa hã.

³⁸ Ti m' hajök do see ky ganyyh. Ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh. —Mahegãã tah ÿÿ. Jããm né hë sét had'os do tah ÿÿ. ³⁹ Karap'aar h'yyb nesaa do ta hã adäk. Ta hã tadëë bã tak'ëp tah ÿ geëënh, tak'ëp tameraa wät, tũũ takepëed had'yyt hë, tsanamäts däk tan'oo bã. Doooh tahyb

n'aa eréd bã, tak'ëp tarejãã —näng mäh. ⁴⁰—ÿ eaaj wät a ma matëg sa hä rabahabëë hõm hyb n'aa. Doo rahaja bã —näng mã ta kyyh Jesus hä.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do bëëh, da hë badäk hahÿÿ bã habok doo! Baad nado bë h'yyb tym —näng mäh. —Hajõõ nuu me ÿ bawät nä g'eeh bë mahang bë ky dahé däk hyb n'aa kä? ÿ häd h'yyb napan däg bë hä, hä ÿ bë h'yy kanasadä nä do hyb n'aa —näng mäh. —Mamana b'ëëp a t'aah —näng mã aj'yy hä.

⁴² Ti m' ramanaa bã m', karap'aar h'yyb nesaa do pahëew tadawäts jat tũ. Meraa wät mäh. Tũ m' takawereem, kawereem, kawereem jat mäh. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do Jesus geãm wät tabanyyh hyb n'aa. Ti m' pahëew tabahaso däk. Ti m' Jesus bahaëëj geët ta yb hä. ⁴³ Tak'ëp mã sahõnh hë rameunh P'op Hagä Do mo haj'aa hä.

Jesus mo haj'aa hä sahõnh hë rameuj bong bã m', Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hä:

⁴⁴—Baad bë hyb n'aa matakä da bë ÿ maher'oot doo: ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da ran'oo däk da ta wób sa moo gó —näng mã Jesus ta ky n'aa hä.

⁴⁵ Doo m' rah'yy genä bã ta ti Jesus edoo do sa hä. Doo m' rahapëë bã ta ti tedoo do sa hä. Kejën do hadoo mã sa hä. H'yyb e'ÿÿm mã rawén neanh.

Raky ked'aak doo, jaa sa bahãnh hadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁶ Ti m' ta ma matëg ky ked'aak mã ny hadoo do sa mahang hyb n'aa jawyk ta wób sa bahãnh. ⁴⁷ Jesus h'yyb hap'ëëh mã sa h'yyb, ti hyb n'aa m' karapee t'aah ta moo takyg geët ta pa. ⁴⁸ Ti m' taky hadoo:

—Hëp ÿ n'aa hahÿ karapee t'aah gadoo péh, ÿ né ti tagadoo —näng mäh. —ÿ gadoo péh, hä ÿ mejũũ do tagadoo. Tii d' ÿ wén edoo, tak'ëp hyb n'aa sakog is do bë mahang, ti né da hyb n'aa jawyk P'op Hagä Do matym gó —näng mã Jesus sa hä.

⁴⁹ Ti m' Jowãw ky hadoo:

—Ma Matëg! —näng mäh. —Ãã hapäh aj'yy a häd tabesok bã tahebë karap'aar h'yyb nesaa doo. Èr h'yyb hata nado tii, ti hyb n'aa ãã ge'ÿÿm tii d' tanad'oo hyb n'aa —näng mã Jowãw kyyh Jesus hä.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë geãm manäh! —näng mäh. —Bë wë h'yy kawanereem doo, bë h'yyb hata tii —näng mäh.

Samarija buuj wób Jesus raganadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵¹ Tabedaa däk bã m' p'aa hënh Jesus basëek do hÿ pong jé, Jerusarënh hënh tabahõm tah'yyb däng mäh, tahapëë né paawä m' rarejãã t'ĩ hënh. ⁵² Ramahõm me m' tamejũũ ta panäg n'aa ta pooj jé, takajaa hyb n'aa ta tii bã. Tamejũũ mã Samarija häj n'aa panang s'ee hënh rabenãm hyb n'aa ta pooj jé, takajaa hyb n'aa tii bã.

⁵³ Doo m' panang buuj ragado bã, Jerusarënh hënh Jesus bahõm do hyb n'aa. ⁵⁴ Ti m' Tsijaag Jowãw daheeh raky n'aa napäh bã Jesus raganadoo do ky n'aa, raky hadoo Jesus hä:

—Ãã wahë n'aa —näk mäh. —Makarën p'op naa tëeg hõõ ãã mejõ hyng ragawatsik hyb n'aa? —näk mäh, reanh mäh.

⁵⁵ Ti m' duu hënh Jesus ty kawareem wät, ti m' taky geãm bong tii d' rahyb n'aa newëë do hyb n'aa. ⁵⁶ Ti m' panang s'ee hënh kä Jesus bahõm kãn.

Jesus sii ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

⁵⁷ Ti m' ta tyw n'aa me ramahõm me aj'yy see ky hadoo ta hä:

—Õm ÿ hadaa had'yyt hë mahahõm hënh —näng mäh.

⁵⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Kanari tób näng, taw'ëed maag enäh. ÿÿh Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, dooh tóp ÿÿ pé ÿ yd kameh'ããk péh —näng mäh.

⁵⁹ Ti m' aj'yy see Jesus bats'yyt:

—B'ëëp ana si ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Pooj jé dó ÿ abaaj hõm Ee wë ÿ bahag'ããs hyb n'aa. Tada jëp jawén paa bä kä, ÿ dakä jëng jawén paa bä kä òm ÿ bahadaa kån —näng mäh.

⁶⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Na hã ÿ h'yy kana'eeh doo, dejëp do hadoo doo, dakëë sa da hadoo doo —näng mäh. —Òm tii kä, ÿ karën maher'ood ta wób sa hã P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa —näng mä Jesus.

⁶¹ Ti m' aj'yy see ky hadoo:

—Òm da ÿ hada wahë ÿ n'aa. Pooj jé ÿ karën paawä ÿ babaaj hõm wakån haa, ee, èën ÿ kedëë wät hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

⁶² Ti m' panyyg gó m' Jesus ky gadoo:

—K'ãäts wapën n'aa booj yb takyyk doo me du doo do moo wät doo, ta jawén p'aa hënh tahegãã bä, nas'aa däg tamo haj'aa. Ti hadoo né hë jé du doo do ÿ hada doo, tii bä ta see hã tahyb n'aa newë bä, dooh tahaja bä tamoo wäd bä P'op Hagä Do bag'ããs do hã —näng mä Jesus kyyh.

10

Jesus mejüü 72 hadoo do ta ma matëg panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta ti jawén paa bä 72 ta ma matëg wób Jesus asëew hõm mäh. Pawóp hë ken'yyh mä tamejüü ta pooj jé, ta wób sa panang hënh tabahõm doo hënh. ² Rabahõm do pooj jé taky hadoo sa hã, panyyg gó m' tamaher'oot:

—Hajõng ti anyy däg paawä joom ag wah'ëë däk do ji ataa do pan'aa, pawóp its ta taa n'aa* —näng mäh. —Ti hyb n'aa taw'ãäts hë joom danäh hã, P'op Hagä Do hã, bë ky n'aa ets'ëë tamejõ nä ta wób joom hã ramoo bok hyb n'aa. ³ Sa mahang bë ÿ mejüü, b'éé tabanas'aa mahang habëëh do hadoo† —näng mäh. ⁴ —Dooch d' bë mahüüm dajëer hadoo doo, ta hood hadoo, tsyym suun ta gó bë gawät do

jawén buuj hadoo doo —näng mäh. —Bë kehewad manä bë kedëng do hã ta hõõ bä —näng mä sa hã.

⁵ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë nu kajäg bä ta wób tób bä, hahÿÿ da bë edëë ta yt hã haj'eenh doo: “Bë P'op Hagä Do h'yyb n'yyim”, denoo da. ⁶ Tii bä haj'eenh do baad rado bä, hanäm gó bë ragado bä, P'op Hagä Do h'yyb n'yyim do aym sa wë bë kedëng doo. Hanäm gó bë raganado bä, dooh da P'op Hagä Do h'yyb enäw bä tii. ⁷ Panang bä bë kajaa bä, bë kahÿÿd manä tób wób hënh. Bë ayyw jeej da bë gadoo do tób bä. Taw'ãäts hë bë eëëk, bë awa, bë awëë bë hã ranoo doo. Taw'ãäts hë moo bok do sa hã ramoo bok do sãm ji banoo. Ti hyb n'aa, bë nu mebyy manä bë gadoo do hã —näng mäh.

⁸ —Panang bä bë kajaa bä kä, bë ragado bä, bë hyb n'aa sëew manä bë waa. Taw'ãäts hë bë awa, bë awëë bë hã ranoo doo. ⁹ Nahëë enäh doo, bë nahëë sog hõm. Hahÿÿ da bë her'oot sa hã: “Edah bë hã P'op Hagä Do bag'ããs doo”, denoo da —näng mäh. ¹⁰ —Panang bä bë kajaa bä, bë raganado bä, bë ahõm panang tyw n'aa me. Hahÿÿ da bë maher'ood sa hã: ¹¹ “Äã tsyym suun äã tepyng padëëk bë panang k'ãäts, P'op Hagä Do bë ganadoo do heen n'aa tii. Bë äã maher'oot hÿÿkä: P'eets hë paawä P'op Hagä Do bag'ããs do bë wë, dooh paawä bë gado bä.” Tii da bë kyyh sa hã —näng mäh. ¹² —Baad bë ÿ maher'oot. Sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Sodoma panang buuj sa sãm bahãnh P'op Hagä Do anoo da nesaa doo, bë ganadoo do panang buuj hã —näng mäh.

¹³ Ti m' panang Korasïn, Betsaj-Da häd enäh do buuj ky n'aa ta her'oot mäh:

—Nesaa do P'op Hagä Do anoo da bë hã Korasïn, Betsaj-Da panang buuj. Hajõng ÿ pehuunh do paa bë

* **10:2** Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh: Hajök ta hã h'yy ka'eeh do pan'aa paawä, pawóp its ta ky n'aa sa hã her'oot do pan'aa. † **10:3** Ta wób rakawajãän da sa wë rakanarën do hyb n'aa P'op Hagä Do wë rah'yy kawereem bä, tahanäng pé tii.

mahang. Dooh ŷ bē ky dahé bā. Panang Tiir, Sidōn hād enāh doo bā ŷ pehuuj bā paawā bē mahang ŷ pehuuj wāt doo, p'ooj ub paawā ti buuj nesaa do hā rat'yyd kamehīn paawā, P'op Hagā Do hā rah'yy kawereem paawā. P'ooj ub paawā saroor hebaan do hejoo do rapadadäg né paawā. Rehaa paawā sa nuu hā tēeg ooj rat'yyd kamehīn do heen n'aa paawā ti ta tii. ¹⁴ Sahōnh hē badāk hahŷ hā habong do P'op Hagā Do ky n'aa etyy noo gó kā, Tiir Sidōn buuj p'ooj ub habong do nesaa do ta sām bahānh P'op Hagā Do anoo da bē hā nesaa doo, bē t'yyd kamanehīn do hyb n'aa, bē h'yy kawanereem do hyb n'aa —nāng mäh.

¹⁵ Bēeh, Kapar-Naūm panang buuj, hŷ pong jé has'ēek bē ed'oo g'eeh bēeh? Dooh. Tabanesaa hēnh bē bahyk da P'op Hagā Do an'oo bā —nāng mā Jesus.

¹⁶ Ti m' ta ma matēg sa hā taky hadoo:

—Bē her'oot do maa new'ēē doo, ŷ né hē ti tamaa newēē. Bē ty n'aa ges'yyk doo, ŷ né hē ti taty n'aa ges'yyk. ŷ ty n'aa ges'yyk doo, hā ŷ mejūū do taty n'aa ges'yyk —nāng mäh.

¹⁷ Tii bā m' 72 hadoo do rababaaj nā bā m' Jesus wē, h'yyb tseb'ee doo me m' ramaher'oot ta hā rabeboo nā do ky n'aa.

—Ma matēg —nāk mäh. —Kapar'aar h'yyb nesaa do sii hē m' āā raky daheeh a ky gabuuj gó —nāk mā sa kyyh.

¹⁸ —ŷŷ. ŷ hapäh —nāng mā Jesus. —Matym ŷŷ gó Nesaa Do Yb het'oom do hadoo tabadēē hyng ŷ hegāā bā.

¹⁹ Bē hā ŷ an'oo dāk bē bahajaa hyb n'aa aw'yy, sēej bē tseb'eep hyb n'aa. Bē hā ŷ an'oo dāk bē bahajaa bē nes'ēm hyb n'aa Nesaa Do Yb, ji majī. Dooh tahaja bā nesaa do tan'oo bā bē hā. ²⁰ Taw'āāts hē bē tsebee manā karap'aar h'yyb nesaa do bē raky daheeh do hyb n'aa. Taw'āāts hē bē tsebé bē hād kerii dāk do hyb n'aa hŷ pong jé, P'op Hagā Do karapee sa

hād kerih do heen n'aa hā —nāng mā Jesus 72 hadoo do sa hā.

²¹ Ti noo gó kā m', baad Jesus P'op Hagā Do Sahee h'yyb tsebee kån. Tsebee gó m' taky hadoo:

—Ee, P'op Hagā Doo, a hā ŷj'aa etsē. Sahōnh hē hŷ pong jé, badāk hahŷ hā hanāng do na-āāj hē mabag'āās. Majejēn hahŷ mamoo wāt do haj'ap do sa mahānh, tak'ēp ma kamet'ēek do mahānh. Mametā wāt sa h'yyb gó karapee hadoo pé hā, baad h'yy ka'eeh pé hā. Ta tii da magen'aak Ee —nāng mā Jesus.

²² Ti m' taky hadoo sa hā:

—Sahōnh hē Ee banoo ta hejój hā ŷŷ. Dooh baad hapäh pé ŷŷh, P'op Hagā Do T'aah. Jāām né hē Ee hapäh ŷŷh. Dooh Ee, P'op Hagā Do baad hapäh péh. Jāām né hē ŷŷh, ta T'aah hapäh. Jāām né hē sa hā ŷ metēeh do hapäh Ee —nāng mäh.

²³ Ti m' ta ma matēg wē taty kawōōt. Ta m'aa hēnh tamaher'oot:

—Ky n'aa kedēng bēeh, hahŷ bē bahapäh do hyb n'aa. ²⁴ Baad bē ŷ maher'oot: Rababong noo gó, hajōk P'op Hagā Do ky n'aa rod makūūh, hajōk sa wahē n'aa hedoo do makūūh, rakarēn paawā rahēg'āās bē hapäh doo, dooh paa rahapēē bā. Rakarēn paawā ramaa newēē bē maa newēē doo, dooh paa ramaa napēē booh —nāng mā Jesus ta ma matēg sa hā.

Samarija buuj ky en'yym do panyyg n'aa hahŷŷh

²⁵ Ti m' ta see pé noo gó baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do as'ēeg gēet mā Jesus tametyy hyb n'aa.

—Ma matēg —nāng mäh. —Nyy da ŷ bad'oo edēb had'yyt do ŷ gadoo hyb n'aa, hŷ pong jé P'op Hagā Do pa ŷ bawād had'yyt hyb n'aa ŷ dajēp bā? —nāng mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ny hadoo P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do hā takerih ti ky n'aa? —nāng mäh. —Nyy da ta hā maner'oot doo? —Jesus eanh mäh.

²⁷ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Hahÿÿ da takerii däk: “Taw'ääts hē tak'ēp bē kamahān Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, bē h'yy kaha'eeh doo. Taw'ääts hē tak'ēp bē h'yyb padäg ta hä. Taw'ääts hē bē h'yyb tym gó naa né hē bē kamahān ta hä, sahōnh hē bē hajaa doo me.” † Hahÿÿ da na-āāj takerii däk —näng aj'yy: “Makamahān a da hadoo doo, a hä makamahān doo da” § —näng mä aj'yy kyyh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad ub a kyyh, baad maky gadoo —näng mäh. —Taw'ääts hē tii d' né hē madoo, tii bä baad mabawäd kån hÿ pong jé kä —näng mä Jesus.

²⁹ Ti m' aj'yy karēn paawä tajejēn ta h'yyb j'ooj madäk doo me m' ti takeaj wäd paawä. Ti hyb n'aa m' Jesus hä tabeaanh ta seeh:

—Jaa tii da ÿ hadoo doo? —näng mä ta kyyh.

³⁰ Ti m' panyyg ky n'aa me m' Jesus ky gadoo:

—Ti awät aj'yy panang Jerikó hēnh hahōm doo. Jerusarēnh bä naa tabana. Ta tyw n'aa me tamahōm me takataa moo nes'aa do sa hä. Ramaso däk, rarahejää mäh. Rasaroor kabo nyyh mäh, rahewyyh mäh. Tii bä m' radejaad hōm ta tyw n'aa noo däk bä. P'eets mä tadajēb paawä sa moo gó. ³¹ Ti m' aj'yy P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do see tii me m' tamahōm. Aj'yy tabahapäh bä m', dawēē takenaa wät ta mahānh. Ta tyw n'aa nu masee me m' tatabēs. Dooh m' tat'yyd mehīn bä. ³² Ti hadoo né m' ta seeh. Rewi häd näng do panaa né tii. Tii me né m' tamahōm tii d' ēnh. Ti na-āāj mä dooh tat'yyd mehīn bä aj'yy tyyw me hajad hōm doo. ³³ Ti m' tagadēēg ub aj'yy, Samarija buuj, bana. Ti m' ti t'yyd mehīn kån aj'yy. ³⁴ Ta wē m' tabahōm, ti m' ta rog taty mebiin ta syyj hadoo doo me, uwa s'ēēb hadoo doo me. Ti m' ta rog maw'yyd däk mäh. Ti m' aj'yy batóg sooh ta mas'ää jó. Ti m' tamahūm kån dawēē hena

do tób n'aa bä. Tii bä m' aj'yy tabahagää kån. ³⁵ Jati pé kä m' tets'ēē däk mä tób danäh hä pawóp hē moweed k'ääts hawak do s'ēēb. Ti m' taky hadoo ta hä: “Mahagää hahÿ aj'yy. Hÿ ta sām. Ta sām nahaja bä, ÿ matēēh bä sahōnh hē ÿ ep'aak a hä”, näng Samarija buuj kyyh tób danäh hä —näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabaher'oot ta tii hä.

³⁶ Ti m' Jesus eanh:

—Ny hadoo do ky ennym a hä, ta ti rarejää do hä? Ny hadoo do ta da hadoo a hä? —näng mä Jesus.

³⁷ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh do ky hadoo:

—T'yyd mehīn doo —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ahōm nä, tii d' né hē mabadoo kån a da hadoo do hä —näng mäh.

Maah-Ta Marija daheeh Jesus heg'ääs do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Ti m' Jerusarēnh hēnh Jesus ramahōm me, panang see bä m' ranu kajäg kån. Ta tii bä m' ÿÿnh Maah-Ta häd näng do gadoo. Tats'yyt mä ta tób hēnh Jesus ta ma matēg daheeh.

³⁹ Maah-Ta ānh, Marija häd näng do asooh mäh. Jesus ma metēēk do tamaa newēē mäh. ⁴⁰ Maah-Ta m' ty kanewaat. Ta waa n'aa m' tamoo wät Jesus rawa do pan'aa. Ti m' Jesus wē tabana ti m' taky hadoo:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Nepäh a hä, dooh ānh ÿÿ ÿ tamoo masaa bä? Mamaher'ood ÿ tamoo masa hyb n'aa —näng mä Maah-Ta.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Maah-Ta, —näng mäh —hajōng do hä maty kanewaat. Tii hä mah'yyb däk —näng mäh. ⁴² —Mahyb n'aa tón manä ta tii hä. Jääm né hē sét hē ti taw'ääts hē. Ta tii hä Marija h'yyb däk. Dooh da ÿ mejō bä ta ti teréd hōm —näng mä Jesus Maah-Ta hä.

11

Jesus ma metēēk ji ky n'aa etsēē do ky n'aa hahÿÿh

† 10:27 Dew-Teronom 6.5 § 10:27 Rewitikos 19.18

¹ Ti m' ta see pé noo gó Jesus ky n'aa etsëē mä P'op Hagä Do hä. Tabahajaa bä kä m' taky n'aa etsëē doo, ta ma matëg see ky hadoo ta hä:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Äã mama met'ëëg nyy da ër ky n'aa etsëē, Jowāw nu gahem'uun do ta ma matëg tama metëëk doo da —näng mäh.

² Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë ky n'aa ets'ëē bä, taw'ääts hë hahÿÿ da d' bë kyyh:

“Ee, äã karën sahõnh hë õm rahyb n'aa jew'yyk.

Äã etsëē a hä, sahõnh hë mabag'ääs do nyyw hë takajaa hyb n'aa äã wë.

³ Man'oo had'yyt hë äã waa.

⁴ Mamabaan hõm nesaa do äã moo bok do paah.

Äã na-ääj hë äã mabaan hõm äã wë moo bong do nesaa doo.

Man'oo manä nesaa do äã tah'yyb tatug”, näk da bëëh, bë ky n'aa ets'ëē bä —näng mä Jesus.

⁵ Ti m' panyyg ky n'aa me m' tamer'oot sa hä ji ky n'aa etsëē do ky n'aa:

—Bë see ahõm bä atsëm ub ta najiis tób hënh, päw tets'ëē bä paawä ta wë, ta wë heg'ääs do waa n'aa paawä, hahÿÿ da ta kyyh ta najiis hä: “Na a waa uuh, päw uuh. Tamawoob hë paawä ÿ karën. ⁶ Najis ÿ kajaa nag'aap hë wë ÿÿ atsëm ub. Doo wë ÿ ta waa péh”, näng da.

⁷ Tii bä da ta najiis tób gó ta gawakõ gó hagä do ky gedak ta hä: “ÿ maty hasyyg manäh. Baad tób noo gatsëë däk ta tëg me. Äã aj'eenh tah haa daheeh. Doo ÿ haja bä ÿ an'oo bä a hä metsëē doo”, näng da ta najiis ta hä.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ÿ maher'oot —näng mäh. —Tii d' edo né paawä as'ëëg gëët né hë, päw tabanoo hyb n'aa ta najiis hä.

Ta najiis tabadoo do hyb n'aa nado ti tabas'ëëg gëët. Tawén s'ëëg g'ëëd kån, tanaëëj had'yyt ta h'yyb.

⁹ Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot: Bë ets'ëē, tii bä P'op Hagä Do anoo bë hä. Bë esóts, tii bä bë aw'yyt da. * Bë naëëj tób noo bä naa, tii bä da ta danäh noo gas'ëës.† ¹⁰ Jé hetsëē do gadoo da P'op Hagä Do hanaa. Jé hesoos pé taw'yyt P'op Hagä Do hanaa. Jé tób noo bä naa naëënh péh, tób noo kas'ëës da ta hä P'op Hagä Do hanaa.

¹¹ Ti m' Jesus eanh sa hä:

—Bë t'aah ets'ëē bä tah'ÿÿb, bë anoo ta hä aw'yy? ¹² Karaak tyb bë hä tets'ëē bä, sëëj bë anoo ta hä? Doo. ¹³ Nesaa do moo heb'ook do né paawä bëëh, baad hadoo do bë heno bë taah hä. Ti bahãnh bë Yb hÿ pong jé hawät do anoo da ta Sahee, ta hä hetsëē do hä —näng mä Jesus.

Nesaa Do Yb ky gabuuj Jesus moo wät rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' ta see pé noo gó, karap'aar h'yyb nesaa do Jesus habëë hõm ner'oot do hä hadäk do paah. Aj'yy karap'aar h'yyb beréd hõm bä, aj'yy er'ood däg kån p'aa hënh. Hajök do t'ii hënh kat'aa do rahyb n'aa meuunh mäh. ¹⁵ Ta wób raky sëm Jesus. Ti m' raky hadoo:

—Beresebu,‡ karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti tabahebe karap'aar h'yyb nesaa doo —näk mä sa kyyh.

¹⁶ Ta wób rakarën mä Jesus rame-tyy, P'op Hagä Do hejój me tado bä tamoo wät doo. Ti hyb n'aa rabetsëē mä Jesus hä, tapahuuj bä sa matym haj'aa wë hä.

¹⁷ Jesus hapäh mä sa h'yyb, ti m' panyyg ky n'aa me taky hadoo sa hä:

—Nesaa do Yb kyy gó ÿ hebë karap'aar h'yyb nesaa doo, bë nooh. Nyy d' tii éh? Sa da hadoo do wë sa häj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bä, gawatsik tii bä sahõnh hë —näng mäh. —Sa wakään sa hä hë rahyb

* **11:9** Baad ji hyb n'aa matakëë ji ky n'aa etsëē do hä tahanäng pé m' ti bë esóts, tii bä bë aw'yyt.

† **11:9** Ji ky padäg had'yyt hë P'op Hagä Do hä ji etsëē doo, tahanäng pé m' ti tób noo bä naa ji naëënh doo. ‡ **11:15** Nesaa Do Yb né ti Beresebu.

n'aa wareem bä, sahõnh hẽ kahäj jëng tii bä —näng mäh. ¹⁸—Ti hadoo ênh Nesaa Do Yb hã kä. Ta hã hẽ takawareem bä, ta karapee hã tahyb n'aa wareem bä, nayyw hẽ tabahëej jëe paawä tii bä Nesaa Do Yb bag'ãäs doo. Ta ti ÿ wén her'oot, Beresebu kyy gó ÿ hebë karap'aar h'yyb nesaa do bë her'oot do hyb n'aa. ¹⁹Bë her'oot doo da tado bä, Beresebu kyy gó ÿ hebëe bä paawä karap'aar h'yyb nesaa doo, jaa ky gabuuj bë karapee hebë do karap'aar h'yyb? Bë karapee né da bë raky n'aa etyy, daap bë menyyh do hyb n'aa bë her'oot do hã. ²⁰P'op Hagä Do ky gabuuj gó né hẽ ti ÿ hebë do karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do ji tabag'ãäs do kaja doo kä bë wë, ta ti metëeh bë hã —näng mäh.

²¹Ti m' panyyg ky n'aa see me m' Jesus maher'oot sa hã:

—Aj'yy hejooñh do hajõng ta kuman yt hã ta tób tahagãä bä, dooh ta ma hado hõm péh. ²²Ti aj'yy seeh, ta bahãnh hejooñh do kajaa bä ta wë, ta sãm tam'aah tii, ta hã taj'aa ketsë. Ta kuman paa tasog hõm, ta mejój paah. Tii bä kä, ta ma paa tabasog hõm kãn, tets'ëe bong ta wób hã kä§ —näng mä Jesus.

²³—Hëp ÿ hata nadoo doo, majë ÿ tii. ÿ manasa doo, P'op Hagä Do wë ÿ ataa doo, dawëe rabehũũm tii bä tan'oo bä —näng mäh.

²⁴Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Karap'aar h'yyb nesaa do aj'yy hã, ÿñh hã hadäk do paa ahõm wäd bä ta mahãnh, tabanawãng hënh tabahew'ëet. Ta tób tabesoos takameh'ãäk hyb n'aa. Ti dooh tawyyd bä. Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “ÿ abaaj hõm p'aa hënh ÿ hadäk do paa hã, tóp ÿñh hënh”, näng. ²⁵Tii bä ta tób paa bä takajaa bä, yd kabak'ood däk tabahapäh, baad takabenãm ta hã. ^{**} ²⁶Tii bä tats'yyt 7 karap'aar h'yyb nesaa do

wób ta hataa, ta bahãnh nesaa doo. Tii bä rabajëe pëe ta tób paa gó. Tii bä rabanyy kãn ta hã kä. Ta hã hanãng do paa bahãnh tii kä. Tak'ëp tii kä ta hã kä nesaa doo kä —näng mä Jesus.

²⁷Ti m' Jesus ber'oot bä m', hajök do mahang ÿñh see ky ganyyh:

—Ky n'aa kedëng ta ti a ÿñ òm haw'ëeh doo —näng mäh.

²⁸Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta bahãnh ky n'aa kedëng, P'op Hagä Do kyyh maa newëe doo, ky daheeh doo —näng mä Jesus ta hã.

Jonas Jesus beh'ũũm do ky n'aa hahÿÿh

²⁹Ti m' hajök do gatat'uuk bä m' ta hã, Jesus ky hadoo:

—Da hë, badäk hahÿÿ hã habong doo, nes'aa sa h'yyb. Ti hadoo né hë, ÿ ramejũũ ÿ pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa.†† Dooh da ÿ metä bä sa hã. Jããm né da P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metëe n'aa hadoo sa hã kametëeh da. ³⁰Jonas hã P'op Hagä Do bad'oo do hã, Niniwéh buuj rah'yy genä hõm, P'op Hagä Do né ti mejũũ. Ti hadoo né da hã ÿñ, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do hã rah'yy genä hõm da, P'op Hagä Do né hë ti ÿ tamejũũ doo.

³¹Seba häd näng do häj n'aa sa wahë n'aa ÿñh, da hë, badäk hahÿÿ hã habong do taky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó, sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä. Dawëe naa paa m' tabana tii, tamaa newëe hyb n'aa Saromãw hajaa doo, P'op Hagä Do anoo do ta hã. Saromãw bahãnh ÿ ti hahÿÿh, bë hapäh doo. Ti hado né paawä, dooh bë karën bä bë maa newëe bä hahÿÿh. ³²Niniwéh buuj na-ãäj da raky n'aa tapaa né tii da ênh ti noo gó kä, da hë badäk hahÿÿ hã habong doo. P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas sa hã ta her'oot noo gó, rat'yyd kamehĩĩn nesaa do ramoo

§ **11:22** Hahÿÿ d' tahanãng pé ti panyyg gó teh'ũũm doo: Aj'yy hejooñh doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejooñh do ma hado hõm do hadoo Jesus. Aj'yy hejooñh do ma, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hejój gó Jesus bahebë karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahejooñh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh. ^{**} **11:25** Ta tób paah, aj'yy, ÿñh hã hadäk do paa tii. ^{††} **11:29** Rawén karën Jesus pahuunh sa matym haj'aa, rabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa Jesus tado bä.

bok do hä. Nesaa do reréd hõm. Hahÿÿh, Jonas bahãnh ti ÿ hÿÿh. Bë tii, dooh bë t'yyd kamehÿin bã nesaa do bë moo bok do hä, dooh bë eréd bã —näng mä Jesus hajõk do sa hä.††

Ji bag hadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

³³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh ji bag ji gataa bã ji jejën hyb n'aa. Dooh ji daso bã ji waa hood yt hä. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, tób gó hajëë p'ëë do rabahapäh hyb n'aa. ³⁴ Ji h'yyb bag hadoo ji matym —näng mäh. —Baad tado bã ji matym, ta bag hado däk sahõnh hë ji hä. Baad tanado bã ji matym, badagyp hadoo ji hä. ³⁵ Baad bë hyb n'aa matakä, ta bag hadoo bë hä hanäng bë ed'oo doo, badagyp do tanadoo hyb n'aa. ³⁶ Bë h'yyb tym gó ta bag hadoo do baad tabawag däg bã, badagyp do hadoo do tanado wäd bã, sahõnh hë tii bã tabawag däk ji hä, ta bag hadoo do mehãnh ji hä§§ —näng mä Jesus kyyh. Panyyg gó m' tabeh'üüm.

J'ooj madäk do ky ken'yym do Jesus nabuuj gedoo do ky n'aa hahÿÿh

³⁷ Ti m' Jesus baher'oot do bahãnh bã kä, Pariséw see ats'yyt mäh, ta tób hënh tabawëh hyb n'aa. Ti m' Jesus bahõm kãn mä ta tób hënh, ti m' tabasooh, sa sii tabawëh hyb n'aa. ³⁸ Ti m' tób danãh hyb n'aa meuunh mä Jesus basooh do hyb n'aa, tabawa hyb n'aa ta si n'aa hë. Dooh m' ta moo tahet-syyd bã sa wahë makü rabahed'oo doo da. ³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Bë Pariséw —näng mäh. —Ji waa hood ta gó hasus doo, ta jó ub ji

hets'yyt do hadoo bëeh. Baad bë babok P'op Hagä Do matym gó ji ed'oo. J'ooj madäk doo me tii. T'õp, bë h'yyb gó, tak'ëp bë karën do jawén bë babok. T'õp bë h'yyb tym gó, hajõng nesaa doo. ⁴⁰ Bë h'yy gatamah —näng mäh. —Ji hub pahuunh doo, ji h'yyb tym na-ããj hë tapahuunh. ⁴¹ Taw'ããts hë bë h'yyb gó naa, t'õp naa, bë masaa kas'uut do sa hä, tii bã kä, P'op Hagä Do hä baad ub tabanãm sahõnh hë bë hä*** —näng mäh.

⁴² —Baad nado bë hä da, Pariséw —näng mäh. —Bë waa ty gamabuuj uuh sii hë né paawä bë banoo P'op Hagä Do matym n'aa, dooh paawä baad hadoo do bë moo boo bã bë da hadoo do hä, bë mabaan P'op Hagä Do hä bë kamahãn doo. Taw'ããts hë paawä dooh bë mabaan bã ta tii. Taw'ããts hë P'op Hagä Do matym n'aa bë banoo na-ããj hë —näng mä Jesus.

⁴³ —Baad nado bë hä da, Pariséw —näng mäh. —Bë gen'aak hyb n'aa jewyk do bat'oonh bã bë atooj bã, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bã. Bë gen'aak bë redëng, bë raweh'ëeh, hajõk do mahang rakahet'aa bã, rabaheesãm bã —näng mäh.

⁴⁴ —Baad nado bë hä da, Pariséw —näng mäh. —Kamag hood ta jó ji tsab'eep bã ji nahapäh do hadoo bëeh††† —näng mä Jesus.

⁴⁵ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh do see ky hadoo ta hä:

—Ma matëg —näng mäh. —Ta ti mapes'ããp doo, ãã na-ããj hë mapes'ããp —näng mäh.

⁴⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

†† **11:32** Jonas, tahÿÿb haeh do wog gó tabasuun wät doo, tamawoob hë ta ãh. Ti hadoo né hë Jesus, tamawoob hë né hë ta ãh tabakä wät k'ããts gó. Tii da tahanäng pé m' ti Jesus her'oot do sa hä. §§ **11:36** Ta bag ky n'aa nado ti Jesus hedoo. Panyyg ky n'aa me tabaher'oot. Ta wób sa hä dooh m' tagah'ood nã bã. Ti hyb n'aa rakarën p'aa hënh Jesus pahuunh, baad rabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do T'aah tado bã. Sa hä kejën Jesus hejój. Ti hyb n'aa Jesus ky n'aa eh'üüm ta bag ky n'aa me tama metëëk doo. Dooh kejën do tado bã ti tametëëk doo. Baad ji karën bã baad hadoo do ji bahapäh bã, baad tagahoot ji h'yyb tym gó Jesus metëëk doo. Ji hä ta bag hado däk. Ji kanarën bã baad hadoo do ji bahapëë bã, dooh tagah'ood bã ji hä Jesus metëëk doo. Badagyp do hadoo ji hä. *** **11:41** Hahÿÿ da na-ããj hë tahajaa ji tab'ëes ta tii: “Taw'ããts hë bë waa hood gó hanäng do bë anoo kas'uut do sa hä, tii bã kä baad ub tabanãm sahõnh hë bë hä, P'op Hagä Do hä.” ††† **11:44** Kamag hood banäng bã tsab'eep doo, hasuts däk hadoo P'op Hagä Do hä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'ood bã. Ti hadoo né sa hä ënh, Pariséw sii raboo bã. J'ooj madäk doo me raky ken'yym do hyb n'aa, dooh ji h'yy ganyy bã baad tanado bã sa h'yyb tym.

—Baad nado bë hä da Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hap'ëeh doo —näng mäh. —Hajõng hejooñh do bë mejũũ ta wób raky daheeh hyb n'aa. Ti bahãnh bë bawëed däk Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hadoo né hë, dooh tabad'op hë bë masaa bã bë mejũũ do rabahajaa hyb n'aa —näng mäh.

⁴⁷ —Baad nado bë hä —näng mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa rod, p'ooj ub habong do bë wahë makũ radej'ëep do sa kamag n'aa hood pä s'ëeb, bë tema. ⁴⁸ Ta ti tametëeh, bë wahë makũ h'yyb hadoo bëeh. Bë wahë makũ né hë dej'ëep P'op Hagä Do ky n'aa rod paah. Hÿÿ kä bë temaa toonh ji hyb n'aa esee do heen n'aa sa kamag n'aa hood jó.††† ⁴⁹ Hahÿÿ d' né hë P'op Hagä Do baher'oot ta hapäh doo gó bë ky n'aa: “Sa mahang ÿ mejũũ da këh ÿ n'aa rod, panäk ÿ na-ããj né hë. Sa wób né da radej'ëep, ta wób da rarejãã”, näng paa m' P'op Hagä Do kyyh —näng mä Jesus.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ënh sa hä:

—Ti hyb n'aa da bë hä, da hë habong do hä kä, P'op Hagä Do ban'oo kãn sahõnh hë ta ky n'aa rod radej'ëep do paa sãm kä. P'ooj ub, badäk hahÿ tadu dahäng jawén paa bã radej'ëep doo, ⁵¹ Abéw Kaĩh nabooñh noo gó du däk do né hë. Tii kä, tagadëeg ub, Sakarija radaj'ëep doo kä. Ti radaj'ëep paa m' rama ejuu do tyng, P'op Hagä Do tób n'aa ganahaang gó. Baad ÿ her'oot bë hä, da hë habong do sa hä kä P'op Hagä Do ban'oo kãn sahõnh hë radej'ëep do sãm kä —näng mäh.

⁵² —Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh doo —näng mäh. —Dooñh bë karën bã ta wób raky n'aa napëe bã P'op Hagä Doo. Tób noo tég ji jejën do hadoo sa mahãnh, ranajëe p'ëe hyb n'aa hadoo bëeh. Bë né hë, dooh bë karën bã bë

ajëeh, dooh P'op Hagä Do bë hapëe bã. Ta wób, karën do hajëng doo, bë ge'ÿÿm ranajëng hyb n'aa, P'op Hagä Do ranahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hä.

⁵³ Ti m' Jesus banyyh bã kä m', tak'ëp mä Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hë rakawajããñ ta wë. Hajök mä gatatug däk, tak'ëp mä rabeaanh. Kawajããñ gó m' rabeaanh ta hä. ⁵⁴ Rakarën paawä m' raw'yyt ta her'oot do hä raganen'aak doo, raky n'aa tapaa hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä.

12

J'ooj madäk doo me raky ken'yym do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti noo gó m', hajök rakata b'ëeh mä Jesus wë. Hajök né hë ti kahet'aa doo. Hajök do hyb n'aa, ta wób sa tsyym mä rabep. Ti m' ta ma matëg sa hä Jesus ky hadoo:

—Baad bë hyb n'aa matakä da. Baad bë kanä da Pariséw sa päw makuj n'aa mahãnh, j'ooj madäk doo me ji ky ken'yym do mahãnh, ÿ hanäng péh tii —näng mäh. ² —Dooñh ji haja bã ji jejën bã ji h'yyb. Sahõnh hë ji h'yyb P'op Hagä Do hapäh. Ti awät da ti noo gó, sahõnh hë ji jejën doo P'op Hagä Do metëeh.* ³ Atsëm, kejën do hadoo ta wób ramaa nanapäh bã bë her'oot doo, adëb bã kä, sahõnh hë maa napäh bã takaher'oot da ta jawén, P'op Hagä Do an'oo bã. Kaja hë ta gawakõ gó kahesëeh do ta see hä, tak'ëp da takaher'oot tii kä, sahõnh hë ramaa napäh hyb n'aa. Ti hyb n'aa, bë hyb n'aa matakä ti bë her'oot doo!

⁴ —Najis haa, bë jeÿÿm manä ji majĩ ji daj'ëep do hä. Jããm né hë ji hub rahajaa radajëeb bã. Ji h'yyb tym dooh rahaja bã. ⁵ ÿ maher'oot bëeh, ny hadoo do bë jeÿÿm. Taw'ããts

††† **11:48** Dooñh sa wahë makũ rapanyyg kadehé bã P'op Hagä Do ky n'aa hä, P'op Hagä Do ky n'aa rod ra her'oot do paah. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób, rawehëe né paawä P'op Hagä Do ky n'aa rod makũũh, dooh raky dahé bã sa kyyh paah. J'ooj madäk doo me raky kenäw ub tii. * **12:2** Tii d' Jesus wén her'oot, j'ooj madäk doo me ji ky ken'yym mahãnh Pariséw rabad'oo doo da.

hë P'op Hagä Do ji jeÿÿm. Ti ti ha-jaa ji tadaj'ëep do jawén paa bä, ji h'yyb tym taw'oong hõm kån tabane-saa hënh. Ti hyb n'aa, ji hyb n'aa jaw'yyk, ji jeÿÿm P'op Hagä Doo —näng mäh.

⁶ —Ji moo oow pé taw'ëed taah, kanahën d'os hë rabesëem is, ky n'aa ganebats. Ti hado né paawä, dooh sét had'os do sa see P'op Hagä Do mabaan bä. ⁷ Ti hyb n'aa, bë eÿÿm manäh. Hajõng taw'ëed takamahän do bahänh bë P'op Hagä Do kamahän. Sahõnh hë ji sëen sii hë P'op Hagä Do betsén. Baad ji tabahag'ääs ÿ hanäng péh —näng mä Jesus.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Këh ÿ n'aa najejën pé ta wób sa hä, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Doo, ÿ na-ääj hë, dooh ÿ ky n'aa jejën bä ta tii, ääs P'op Hagä Do pa hab'ëeh do sa hä. ⁹ Këh ÿ n'aa jejën péh, ÿ na-ääj da ÿ ky n'aa jejën tii d' ënh, ääs P'op Hagä Do pa hab'ëeh do sa matym gó. ¹⁰ Jé Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Do ky n'aa rejää péh, P'op Hagä Do mabaan ti ta hä. P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejää pé kä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä, dooh tat'yyd mehün bä kä tii kä —näng mäh.

¹¹ —Bë ramoo maso däg bä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh bë ramahüüm bä, sa wahë n'aa wób wë bë ramahüüm bä, hyb n'aa jewyk do wë na-ääj né hë, bë hyb n'aa tón manä bë her'oot do hä bë ky n'aa. ¹² P'op Hagä Do Sahee anoo da bë her'oot do pan'aa —näng mä Jesus.

H'yy gatamah doo, tak'ëp ma näng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' hajök do mahang ta see ky ganyyh:

—Ma matëg —näng mäh. —Mamaher'ood häj ÿÿ, tabetyn hyb n'aa ää yb wë naa —näng mä aj'yy kyyh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Najis ÿÿ, ÿ nado ti hetyn bë hä bë yb ma paah —näng mäh.

¹⁵ Ti m' sahõnh hë sa hä Jesus ky hadoo:

—Bë hyb n'aa matakä da, bë hyb n'aa nah'üüm hyb n'aa bë ma, bë da-jëer. Ji ma tak'ëp hajõng do nado ji h'yy gadajang hanoo do babä ji awät bä —näng mäh.

¹⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó m' tabeh'üüm ta ti ky n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Hÿ hadoo aj'yy tak'ëp wekãp doo. Baad ta gëew bä. Ti hyb n'aa baad né hë ta joom beaak. ¹⁷ Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “N'yy d' ÿ bad'oo hÿÿ kä?”, näng. “Gedë hõm joom ag tób n'aa”, näng ta kyyh. “N'yy hënh hÿÿ kä ta wób ÿ bataa?”, näng ta h'yyb gó. ¹⁸ Ti taky hado kån: “ÿ hapäh. Hahÿÿ da ÿ bad'oo”, näng ta kyyh. “ÿ apyn hõm dó joom ag tób n'aa”, näng ta kyyh. “P'aa hënh da ÿ tamaa sooh. Aeh da hÿÿ kä joom s'ëeb tób n'aa, ma ÿ tób n'aa na-ääj né hë”, näng. ¹⁹ “ÿ bahajaa bä kä”, näng, “hahÿÿ da d' këh ÿÿ hä ÿÿ hë”, näng “Hajõng wakãp ÿÿ. Doo d' nayyw tahëej bä. Hajõng da ta baab teh'ëenh wakãp ÿÿ hä”, näng. “Taw'ääts hë hÿÿ kä, ÿ kameh'ääk hÿÿ kä. Baad ÿ hÿÿ kä. Baad ÿ beëek hÿÿ kä, baad ÿ bawa hÿÿ kä, ÿ tsebë hÿÿ kä”, näng ta ti aj'yy h'yyb gó.

²⁰ Ti P'op Hagä Do ky hadoo ta hä: “H'yy gatamaa õm”, näng. “Badah atsëm da madajëp! Jaa wë tabayyw kån a ma paah?”, näng P'op Hagä Do kyyh aj'yy hä kä —tii d' mä Jesus baher'oot ji ma ky n'aa, ji dajëer ky n'aa.

²¹ Ti m' Jesus ky hado kån sa hä:

—Ti hadoo né kä ta ti tak'ëp sa wak'ääb hyb n'aa h'üüm do hä, P'op Hagä Do dooh rahyb n'aa es'ee bä —näng mä Jesus.

Ji P'op Hagä Do kamahän do ky n'aa hahÿÿh

²² Ti m' ta ma matëg hä Jesus ky hadoo:

—Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Bë hyb n'aa tón had'yyt manä bë babok do hä, bë waa hä, bë saroor hä. ²³ Tii d' ÿ wén edoo, ji awa do bahänh ti ji edëp doo. Ji

saroor bahānh ji. ²⁴ Bē hegāā taw'ēēd. Dooh rejoom bā joom tym. Dooh rata bā joom ag. Dooh sa waa tób n'aa rayd taa péh. Ti hado né paawä P'op Hagä Do anoo sa waa. Taw'ēēd P'op Hagä Do kamahān do bahānh bē takamahān! ²⁵ Tak'ēp bē hyb n'aa newē had'yyt né paawä, dooh bē haja bā bē aboo dawēd bā ta tii da. ²⁶ Ta ti bē nahaja bā, nahejooj né paawä, h'ēēd hyb n'aa bē hyb n'aa newē had'yyt hē ta wób.

²⁷ —Bē hegāā tabawä n'aa ts'oooh —näng mäh. —Dooh né paawä ramoo boo bā, dooh né paawä sa saroor rages'yyb bā, Saromāw saroor anyyw né paawä, gabar'ēēng né paawä, ti bahānh tabanām ti tabawä n'aa ts'oooh. ²⁸ Tii da baad ub P'op Hagä Do adoo bā tabawä n'aa hā, nanyw hē tsawyy jēng do hā, ji gatang do hā, ti bahānh da P'op Hagä Do bahag'āās bēēh. Tanoo né da bē hā bē saroor. H'ēēd hyb n'aa P'op Hagä Do hā baad bē h'yy kana'eeh? ²⁹ Bē hyb n'aa newē had'yyt manā bē eēēk doo, bē awa doo, bē awēh doo. Bē hyb n'aa tón had'yyt manā ta tii. ³⁰ P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do ti tii, ti hā h'yyb pad'ēēk doo. Bē ti dooh tii d' bē adoo bā. P'op Hagä Doo, bē Yb, hapäh bē wē bedoh doo. ³¹ Taw'āāts hē baad bē h'yyb padäg bē Yb bag'āās do hā. Tii bā kā, tanoo da bē hā sahōnh hē bē wē bedoh doo —näng mäh.

³² —Bē eỹm manā b'éé taah nahejooj is doo. Hanām gó bē Yb, hỹ pong jé hawät do tabanoo bē hā, ta sii bē bag'āās hyb n'aa. Ti hyb n'aa, bē eỹm manäh, ỹ wén näng. ³³ Taw'āāts hē bē esēēm hōm bē wē hanäng doo. Kas'uut do hā bē banoo bē ma paa sām. Tii bā kā, bē ma näng hỹ pong jé kā. Ta ti dooh tahēēj bā. T'īī hēnh dooh retsēēg bā kā bē ma. T'īī hēnh dooh kamera rejā bā kā bē ma. ³⁴ Ta tii d' ỹ wén her'oot, tak'ēp bē kamahān do banäng bā, tii bā bē h'yyb bawät —näng mäh Jesus.

Baad ji gada do Jesus bahyng do panyyg n'aa hahỹh

³⁵ Ti m' taky hadoo:

—Taw'āāts hē bē h'yy kahasāāb bē moo bok hyb n'aa, baad ub da bē gadaa had'yyt da, atsēm na-āāj hē bē gada, p'aa hēnh ỹ bahyng bā. ³⁶ Taw'āāts hē tób danäh karom, atsēm sa kariw n'aa raket'ēē hēnh jām n'aa baad gad'aa do hadoo da bēēh. Ta bag ahōō had'yyt hē ran'oo bā. Ty gapad'ēēk ragada sa kariw n'aa, tanaēēnh bā, nanyw hē ragas'ēēs hyb n'aa tób, sa kariw n'aa bajēē suun hyb n'aa. ³⁷ Baad da gad'aa do sa hā, sa kariw n'aa kajaa bā kā raty gapad'ēēk do hyb n'aa —näng mäh Jesus. —Né hup ỹ né hē hahỹ ỹ her'oot doo: Sa kariw n'aa ats'yyt da, rabat'oonh, rabawēh hyb n'aa. Tii bā da ta saroor see tah'ỹt, tii bā sa tā, sa waa taban'oo kån sa hā. ³⁸ Taw'āāts hē da sa kariw n'aa awyyd bā ty gapad'ēēk do sa hā, atsēm ub takaja bā, tapaj'ēē bā takaja bā na-āāj hē —näng mäh.

³⁹ Ti m' tabaher'oot ēnh panyyg see ky n'aa me sa hā:

—Bē hyb n'aa newē hahỹh: Tób danäh hapēē bā paawä hets'ēēk do kajaa bā, dooh paawä tan'oo bā hets'ēēk do ta tób tanoo eē nā bā. Baad paawä tagada. ⁴⁰ Ti hadoo bē hā. Taw'āāts hē baad bē hyb n'aa matakä, baad bē gadaa ta pooj jé. Ta ti ỹ wén her'oot, bē ganadaa bā Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do kajaa da p'aa hēnh —näng mäh Jesus.

⁴¹ Ti m' Peed beaanh ta hā:

—Āā wahē n'aa —näng mäh. —Āā hā ub ti mabaheer'oot ta ti panyyg? Sahōnh hā ti mabaheer'oot? —näng mäh.

⁴² Ti m' Jesus ky gadoo panyyg see ky n'aa me m':

—Ta ti ỹ maher'oot, sahōnh hē bē mahang ta kaser n'aa baad had'yyt hē ta kariw n'aa mejūū do moo wät doo, h'yy ganäng do hadoo rabahadoo doo. Ta tii hā ta kariw n'aa banoo, ta karom tabahag'āās hyb n'aa, sa waa tabetsēēh hyb n'aa sa hā, ta s'ee hēnh ta kariw n'aa awäd nuuj jé. ⁴³ Taw'āāts hē ta kaser n'aa hā, ta kariw n'aa awyyd bā ta mejūū do hā

moo wät doo, ta kariw n'aa matëeh bä. ⁴⁴ Ta kariw n'aa weh'ëeh da ta ti hadoo doo. Sahõnh hë tahaëenh ta hã ta ma, ta ma hagã n'aa tabahado däk hyb n'aa kä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ⁴⁵ Hÿÿ kä, baad ta kaser n'aa moo nawäd bä paawä, ta h'yyb gó taky hado bä: “Doo n'ayyw hë kariw ÿ n'aa kaja bä”, tanoo bä, karom wób tahewyh had'yyt bä kä, tatsebé do waa n'aa tamoo hewëed bä, taom bä jarakë hedoo do mahÿÿj, ⁴⁶ ti taganada bä né kä ta kariw n'aa kajaa da. Tahyb n'aa napeet bä kä takajaa. Tii bä, tak'ëp da ta kariw n'aa rejã kãn da. Tanoo da ta kaser n'aa paa ahoop, P'op Hagã Do ky nadah'eeh do nesaa do rahoop doo da.

⁴⁷ —Jé karom ta kariw n'aa ganada doo, ta kariw n'aa karën do tamoo nawät doo, tahapëë né paawä baad ub ta kariw n'aa mejüü doo, tak'ëp da rabahewyyh ta mabaj. ⁴⁸ Jé nesaa do moo wät doo, ta kariw n'aa mejüü do nahapäh doo, dooh denaa hë rahewyh ta mabaj. Ti hyb n'aa kä, ji hã P'op Hagã Do anoo do pénh, ti pénh né takarën ji moo wät ta wë. Hajõng do hã kahanoo doo, hajõng na-ããj takarën tamoo wät ta wë, hajõng takarën ta mabaj. Ta bahãnh kahanoo do hã, ta pénh né ta mabaj.

Jesus hyb n'aa raketyn hõm do ky n'aa hahÿÿh

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hÿ pong jé naa ÿ bahyng, tëëg hadoo ÿ gahõ jat hyb n'aa, badäk hahÿÿ hã habong do sa mahang tetyn hõm hyb n'aa. ÿ karën paawä n'ayyw hë tabahõõ jat ti tëëg hadoo doo. ⁵⁰ Tak'ëp da nesaa do ÿ bahoop da. Tak'ëp ÿ h'yy katón ta ti ÿ bahajaa bä kä. ⁵¹ ÿ ahyy wät babä, bë ed'oo apäh, h'yyb n'ayyw gó badäk hahÿÿ hã habong do rababok hyb n'aa sa da

hadoo do wë, ÿ an'oo bä do hyb n'aa. Tii d' bë hyb n'aa newë manäh. ÿ ahyy wät do hyb n'aa, hëp ÿ n'aa raketyn bong da. ⁵² Hÿ jawén da, sa wakãän hedoo do ketyn hõm da hëp ÿ n'aa. Sa wakãän tamawoob hë hadoo do ragadoo da këh ÿ n'aa. Pawóp hë, dooh d' ragado bä. Ky kedak da hëp ÿ n'aa. ⁵³ Ta wób da, sa yb sa taah daheeh ketyn bong da hëp ÿ n'aa. Ti hadoo né da sa ÿÿn sa toog daheeh, raketyn bong da hëp ÿ n'aa. Sa mayyn sa takaanh na-ããj da —näng mã Jesus ta ma matëg hã.

⁵⁴ Ti m' hajõk do hã taky hadoo:

—Papÿÿj badëë hyng hënh naa naëng poo wäd bä, “Badah tabadoos”, näk bë kyyh. Te hub né hë, adoos né hë. ⁵⁵ Ta karawaa me tagahëm bä, “Badah banäm”, näk bëeh. Te hub né hë, banäm né kä, baju né hë kä. ⁵⁶ J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bëeh! Bë h'yy genä né paawä naëng hadoos do heen n'aa hã, banäm do heen n'aa hã, dooh bë h'yy genä bä, da hë kä, ta heen n'aa bë hã kametëeh do hã† —näng mãh.

⁵⁷ —Hëd n'aa bë hyb n'aa nanewëë bë daaj hë, baad hadoo do ji moo wät doo? ⁵⁸ Bë ky n'aa tapaa pé sii bë ahõm bä, hyb n'aa jawyk do wë õm taky n'aa etyy hyb n'aa, taw'ãäts hë ta hõõ bä, bë sii hõm do sii baad bë ber'oot, taberéd hõm hyb n'aa ta ti bë ky n'aa tamahüüm do hyb n'aa jawyk do wë. Tii d' bë nadoo bä, bë d' tamahüüm hyb n'aa jawyk do wë. Ta tii kä, warahén hã bë tabahaëenh, bë tadewäts bëeh hyb n'aa kä. ⁵⁹ Baad bë ÿ maher'oot: Doo d' bë anä bä kä tii bä, sahõnh hë bë nepaag bä —näng mã Jesus.‡

13

Nesaa do ji neréd bä, ji da P'op Hagã Do rejãã do ky n'aa hahÿÿh

† **12:56** Naëng badoos do pooj jé, rahapäh ta heen n'aa. Tabanäm do pooj jé, rahapäh na-ããj hë ta heen n'aa. Hajõng Jesus pehuunh né paawä, dooh rah'yy genä bä P'op Hagã Do T'aah tado bä né hë.

‡ **12:59** Ji da hadoo do ji ky n'aa tapaa do ky n'aa had'yyt nado hahÿÿh. Hahÿÿ d' tahanäng pé na-ããj hë: Taw'ãäts hë n'ayyw hë, ji hajaa nä bä, ji h'yyb tym ji benäm P'op Hagã Do wë, ta jawén ji tanarejãã hyb n'aa.

¹ Ti noo gó m' ta wób rabana Jesus wë. Jesus mä ramaher'oot Pirato häd näng do warahén n'aa radej'ëep do Garirej buuj wób, P'op Hagä Do hä rama ejuu bä. ² Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Garirej buuj wób sa mahānh nesaa do ramoo bok, rawén dejëp, bë ed'oo? ³ Doo. Tak'ëp nesaa do sa hä, ta wób sa mahānh hyb n'aa nado. Bë hä na-āāj hē da tabadäng P'op Hagä Do mo haj'aa nesaa do bë moo bok do sām, nesaa do bë neréd bä. Tabanesaa hēnh bë da tah'eed hōm. ⁴ Ta ti 18 hedoo doo, Siroéh häd näng do tób yb sa jó hatēh hyng doo ēnh? Radejëp bë ed'oo g'eeh, tak'ëp ranesaa do hyb n'aa Jerusarēnh buuj wób sa mahānh? ⁵ Doo. Ti hyb n'aa nado. Bë hä na-āāj hē da tabadäng P'op Hagä Do mo haj'aa, nesaa do bë moo bok do sām, nesaa do bë neréd bä. Tabanesaa hēnh bë da tah'eed hōm —näng mä Jesus.

⁶ Ti m', panyyg gó m' Jesus baher'oot nyy da P'op Hagä Do bad'oo ji hä, baad hadoo do ji moo nawäd bä. Ti m' taky hadoo:

—Hÿ hadoo aj'yy bejoom joom wiigo häd näng doo, uwa tyd mahang. Hajōō nuu me tabahōm tabahēg'āās hyb n'aa ta joom teag bä. Doo tawyyd bä ta ag ta hä. ⁷ Tii kä, tagadëeg ub, ta joom mahang moo wät do hä taky hadoo: “Tamawoob hē ta baab ÿ gadaa wät teag bä. Doo teag bä. Tabad'op hē ta ag ÿ aw'yyt péh. ÿ karēn mabagëew jat”, näng mäh. “Daap tabewaat”, näng mäh. “Joom see ër ejoom paawä tabasoo hä”, näng joom danäh ta sii moo wät do hä. ⁸ Ti m' ta sii moo wät do ky hadoo: “Taw'āāts hē sét hē ta baab ër gamedaa wät”, näng mäh. “Baad ÿ bahag'āās hÿÿ kä”, näng mäh. “Baad ÿ w'oo eh'aa këë k'āāts baad hadoo doo me”, näng mäh. ⁹ “Wät hahÿÿ hä ta baab teag bä, taw'āāts hē. Taneag bä kä, tii bä kä mamejō ÿ bagëew hyng”, näng aj'yy ta kariw n'aa hä —näng mä Jesus.

ÿÿnh jadatog is do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰ Ti m' Saab hä kä, Judah buuj rakamehehāk bä kä m', tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä m' Jesus ma metëek bä kä m', ¹¹ tahapäh mä tii bä ÿÿnh jadatog is doo, karap'aar h'yyb nesaa do ta hä hadäk do haj'aa. Doo m' tahaja tadajoow bä. ¹² Ti m' ÿÿnh Jesus bahapäh bä, tanaëēnh mä ta wë. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Tok ÿÿ, òm has'oo däk! —näng mäh.

¹³ Ti m' ta hä tamoo däng. Ta hä tamoo dëe sii hē m', takadajoow gëet. Tak'ëp mä ÿÿnh j'aa etsëe kån P'op Hagä Doo.

¹⁴ Ti m', doo m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa genaag bä Saab hä ÿÿnh nahëe Jesus ado hōm doo.

—Ti anäng ji moo oow see pé ji moo wät do pan'aa ta āh —näng mä tób hagä n'aa tób gó kahet'aa do sa hä. —Taw'āāts hē tii hä bë bana, bë nahëe kado hōm hyb n'aa. Saab hä ti dooh! —näng mä ta kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—J'ooj madäk do ta ti bë h'yyb! —näng mäh. —Bë na-āāj hē bë moo bok Saab hä. Doo g'eeh bë asood hōm bä bë masāäh booj yb, jumeto, sa tób n'aa yt hä habëeh do Saab hä, bë mahÿÿm hyb n'aa rabeheek doo hēnh? ¹⁶ Doo g'eeh taw'āāts hē tado bä, Saab noo gó ÿ asood hōm bä hahÿ Abaraām panaa paa seeh, 18 ta baab takamawyyt do Nesaa Do Yb moo gó? —näng mä Jesus kyyh.

¹⁷ Ta ti tabedoo bä kä m', ta majÿ m' nu mebyy bong. Hajōk do tii bä hab'ëeh do ratsebë mä sahōnh hē hanäm doo, Jesus moo wät do hä.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metëeh hahÿÿ hä P'op Hagä Do bag'āās do ky n'aa

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Panyyg ky n'aa me ÿ her'oot bë hä P'op Hagä Do bag'āās do ky n'aa —näng mäh. ¹⁹ —Joom motaad häd näng do tym nad'ëed is do hadoo né

hë P'op Hagä Do bag'ääs doo, tadu doo noo gó. Motaad tym aj'yy ejoom ta joom wób babëeh bã. Ti tabawëë kân, ti tabaee hëë kân. Tii hã kä taw'ëed batooj kân ta hã kä* —näng mä Jesus kyyh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Panyyg see ky n'aa me ÿ her'oot bë hã P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa —näng mäh. ²¹—Pãw makuj ÿñh ado däk doo, tiriig s'ëeb hajõng do mahang tamekuuj däk do hadoo né tii. Baad tabajõõts däk, baad takamekuuj wät hyb n'aa sahõnh hë tiriig s'ëeb mahang† —näng mä Jesus panyyg gó m' tabeh'üüm.

Hÿ pong jé, P'op Hagä Do panang bã, ji bajëë suun do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' Jesus bahõm Jerusarënh hënh. Ti m' tamahõm me, tama metëek panang ta hõõ bã habong do sa hã. ²³ Ti m' aj'yy see eanh ta hã:

—Hyb n'aa jawyk doo —näng mäh. —Jããm hë pawóp its g'eeh ked'ëep P'op Hagä Do wë? —näng mä aj'yy kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hã. Panyyg gó m' tabeh'üüm:

²⁴ —Noo nad'ëed its do hadoo hÿ pong jé ji bajëë suun doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hë tak'ëp bë hyb n'aa eréd manäh, bë bahajaa hyb n'aa bë bajëng do t'ï hënh. Ta jawén, hajõk né paawä da karën hajëë p'ëë, dooh da rahaja wäd bã. ²⁵ Tób danäh noo gatsëë däg bã, dooh ji haja wäd bã ji ajëë suun ta gó. Tób w'oo hã bë wób rababë hõm tii bã. Tak'ëp bë wób ranaëenh da tagas'ëes hyb n'aa: “Äã wahë n'aa, manoo gasëets a tób, äã bajëë p'ëë hyb n'aa”, näk da bë wób kyyh ti noo gó. Ti d' taky hadoo: “Jaa bëeh? Dooh bë ÿ hapëë bã”, näng da bë wób hã. ²⁶ Ti d' bë wób raky gedak: “A sii paa äã beëek, a sii paa äã bawa. Äã panang bã, ta tyw n'aa me, mama

metëek do paa äãh.” ²⁷ Ti d' bë wób hã taky hadoo: “Dooh bë ÿ hapëë bã. Bë ahõm mahãnh ÿÿ, nesaa do moo heb'ooh doo”, näng da ta kyyh —näng mä Jesus ta hã h'yy kana'eeh do ky n'aa.

²⁸ Ti m' taky hadoo:

—Tak'ëp bë wób ba'oot da. Sa tæg kamegëej däk da. Tak'ëp bë wén oot da, bë hapäh do hyb n'aa da hÿ pong jé P'op Hagä Do bag'ääs bã Abaraãm, Isak, Jakóh, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa rod, bëë kä, dooh ran'oo bã t'ï hënh kä. ²⁹ Badäk hahÿÿ hã jé pad'yyt hë naa rabena da, P'op Hagä Do bag'ääs doo bã ratsebé do jãm n'aa tyng n'aa jó rabat'oonh hyb n'aa.

³⁰ Babä hyb n'aa sekog is do wób kä, ti noo gó kä, hyb n'aa jewyg kân da. Babä hyb n'aa jewyk do paa wób kä, ti noo gó kä, hyb n'aa sekog padäg its tii kä —näng mä Jesus.

Jerusarënh panang hyb n'aa Jesus h'yy katón do panyyg n'aa hahÿÿh

³¹ Ti noo gó né hë m' Pariséw wób rabana Jesus wë. Ti m' raky hadoo:

—Ahõm ta s'ee hënh. Õm da Eróts daj'ëep —näk mä sa kyyh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë ahõm nä. Bë maher'ood ta ti aj'yy ji rahejãã do yb. Bë her'ood ta hã, pawóp nä ta äh karap'aar h'yyb sa hã hanäng do ÿ bahebë nä. Pawóp nä ta äh nahëë enäh do ÿ asog hõm nä sa nahëeh. Tii bã kä, ÿ haja kân da ÿ moo wät doo kä badäk hahÿÿ bã. Tii da bë kyyh ta hã. ³³ Jerusarënh bã né hë P'op Hagä Do ky n'aa rod ranaheb'ooh. Ti hyb n'aa, t'ï hënh né hë ÿ bahõm, ÿ dajëp hyb n'aa sa nemuun —näng mä Jesus ta ky n'aa hã.

³⁴ Ti m' taky hadoo:

—Jerusarënh, Jerusarënh! A babuuj ranaheb'ooh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Pã me ramahek'uut bë wë P'op Hagä Do mejüü doo, radejëp hyb n'aa. Hajõõ nuu me ÿ karën paawä ÿ

* **13:19** Joom motaad häd näng do ky n'aa gó Jesus metëeh nyy da P'op Hagä Do bag'ääs do kah'üüm, ny hadoo ta hã h'yy ka'eeh do kah'üüm. † **13:21** Pãw makuj, jé pad'yyt hë tiriig s'ëeb mahang kamekuuj däk doo da, jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ bã P'op Hagä Do bag'ääs do bawäd däk da.

bataa a babuuj, nesaa do mahānh ŷ mo n'aa jesuu hyb n'aa sa hā, karaak ta taah ŷŷn ta kēg yt hā tata bēeh do mo n'aa me. Tii da ŷ badoo paawā sa hā, dooh tii d' rakarēn bā. ³⁵ Bē hegāā da Jerusarēnh buuj, P'op Hagā Do beréd hōm da bē panang. P'op Hagā Do mak'yyts dāk bē panang. Dooh da ŷ bē hapēē bā kā. Jāām né da p'aa hēnh ŷ bē bahapāh da, bē h'yy kawareem bā, hahŷŷ da bē her'ood bā: “Ky n'aa kedēng tii, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!”†

14

Saab hā Jesus nahēē do hōm do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m', ta see pé noo gó Saab hā, Pariséw hyb n'aa jawyk do see tób bā Jesus bawēh bā m', baad mā Jesus ramatakēē. ² Tii bā m' ti anāng mā aj'yy nahēē nāng doo. Dehepung bēeh mā ta tsyym, ta mooh. Rakarēn mā raheg'āās Jesus ado hōm bā ta nahēē Saab hā, ratayy do hā. ³ Ti m' Pariséw hā, Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hap'ēēh do hā na-āāj mā Jesus beaanh:

—Mosees ky n'aa jaw'yyk do anoo, nahēē nāng do sa nahēē ji ado hōm Saab hā? Dooh g'eeh tan'oo bā? — nāng mā Jesus.

⁴ Dooh m' raky gedag bā. Bag hēnh mā rabab'ēēh. Ti m' Jesus moo dāng nahēē nāng do hā. Ta nahēē do hōm. Ti m' tamejūū tababaaj hōm hyb n'aa.

⁵ Ti m' tabeaanh ta wób sa hā:

—Bē t'aah, bē mas'āā booj yb t'aah, tadēē hyy bā t'ōp naēng gajat doo gó Saab hā, dooh g'eeh nayyw hē bē ej'ooj nā bā, Saab hā né paawā? — nāng mā Jesus.

⁶ Dooh m' sa kyy péh.

Jesus metēēk ji kanasab'ee do panyyg n'aa hahŷŷh

⁷ Ti m', sahōnh hē Pariséw atsyyd wāt do resoos mā ta tyng n'aa baad hadoo doo bā, ji weh'ēēh do tyng n'aa. Ta ti Jesus bahapāh bā m' taky hadoo, panyyg gó m' tabeh'ūūm:

⁸ —Ket'ēē do jām n'aa hēnh ji ratsyyd bā, bē esóts manā baad hadoo doo, hyb n'aa jawyk do tyng bē tyng. Hyb n'aa jawyk do tyng n'aa bē esóts bā, hyb n'aa jawyk do bē mahānh tatsyyd wāt do kajaa bā, ⁹ kat'ēē do noo gana do ky hadoo da bē hā: “Man'oo hahŷŷ hā ta tyng majasoo doo”, nāng da. Tii bā kā da, sa matym gó da bē da nu mebyy bong. Tii bā kā, bē kahŷŷd kán ky n'aa nets'ās do tyng jó kā. ¹⁰ Bē ratsyyd bā, taw'āāts hē bē atooj dawē hā, hyb n'aa najewyk do tyng jó. Ti m' jām noo gana do kajaa bā, hahŷŷ da ta kyyh bē hā: “B'ēēp dana, p'eets hē, baad hadoo doo bā bē atooj.” Tii bā kā, tats'yyt do wób sa matym gó bē kawehēē dāk da. ¹¹ Jé ta daaj hē kaweh'ēēh doo, nu mebyy wāt da, ta wób sa yd jé tanu gadāg hōm. Jé ta daaj hē kawaneh'ēēh doo, raweh'ēēh da, P'op Hagā Do an'oo bā —nāng mā Jesus.

¹² Ti m' tób danāh hā Jesus baher'oot:

—A waa, a tā mamoo wād bā a sii ratsebé, a sii rabawa hyb n'aa, matsyyd manā a najiis hedoo doo, a hŷŷj hedoo doo, a wakāān hedoo doo, a pa haj'eenh do tak'ēp ma enāh doo. Ti matsyyd bā, ōm da rats'yyt ta mabaj. ¹³ Taw'āāts hē matsyyd kasuud is do hedoo doo, k'yy gedóm do hedoo doo, nabong do hedoo doo, ty tsehēt do hedoo doo. ¹⁴ Tii bā kā da ōm P'op Hagā Do ky n'aa edēng. Dooh né paawā rahaja bā rabaj bā, P'op Hagā Do tii kā hanoo a hā ta mabaj, baad habong do paa ragenā bong noo gó —nāng māh.

Hŷ pong jé jām haeh do hadoo panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁵ Ti m' Pariséw ats'yyt do see Jesus her'oot do tamaa napāh bā m', taky hadoo:

—Ky n'aa kedēng da jé hŷ pong jé, P'op Hagā Do bag'āās do jām n'aa bā ta waa n'aa tawa bā sa sii —nāng mā aj'yy kyyh.

¹⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo:

† 13:35 Saaw-Mo 118.26

—Hÿ hadoo aj'yy ratsebé do waa n'aa, ta tä n'aa tamoo wät. Hajök tats'yyt ta sii ratab'eës hyb n'aa ta ti jäm. ¹⁷ Sahõnh hē ta waa n'aa, ta tä n'aa, tabahaja däk bā, tamejūū ta karom tabahõm, pooj jé tatsyyd bong do tabats'yyt hyb n'aa. ¹⁸ Ti m' sahõnh hē tats'yyt do raky kamep'eēh. Ta see ky hadoo: “Nag'aap hē ÿ betseē hõm hēej. ÿ karēn ÿ heg'āās”, nāng. “Dooh ÿ haja bā ÿ ahõm bā”, nāng. “Mamaher'ood a kariw n'aa, du daa ÿ bahõm péh”, nāng ta kyyh.

¹⁹ Ti ta see ky hadoo: “Nag'aap hē ÿ betseē wät 10 booj yb. Hÿÿ kã ÿ metyy, baad rado bā. Ti hyb n'aa, dooh tahaja bā ÿ ahõm bā”, nāng ta kyyh. “Mamaher'ood a kariw n'aa, du daa ÿ bahõm péh”, nāng ta kyyh.

²⁰ Ti ta see ky hadoo: “Nag'aap hē ÿ gat'eē däk äm ÿÿ. Dooh tahaja bā ÿ ahõm bā”, nāng ta kyyh.

²¹ Ti ta karom babaaj hõm kãn, tamaher'oot mä ta kariw n'aa sa kyyh. Tii bā kã, jãm no gana do kawaj'ään wäd kãn sa wē, ti taky hado kãn ta karom hã kã: “Nayyw hē, ahõm nã. Panang tyw n'aa me matsyyd hõm kas'uut doo, k'yy gedóm doo, ty tsehēt doo, nabong do sii hē”, nāng ta hã.

²² Ti tabahajaa bā sahõnh hē tamejūū doo, taky hadoo ta kariw n'aa hã: “Sahõnh hē ÿ bahajaa mamejūū doo da. Ti hadoo né hē, ti anāng nã ta tyng n'aa, ti anāng nã ta waa n'aa”, nāng ta karom kyyh ta kariw n'aa hã.

²³ Ti ta kariw n'aa ky hadoo ta hã: “Ahõm panang bahãnh. Sahõnh maw'yyt do matsyyd. ÿ karēn tóp ÿ gabad'eē däk. ²⁴ Baad ÿ her'oot a hã. Pooj jé katsyyd bong doo, dooh da ÿ an'oo bā sa tä, dooh ÿ an'oo bā sa waa”, nāng ta kariw n'aa kyyh* — nāng mä Jesus sa hã.

Nyy da ji bawät Jesus h'yyb hata ji karēn bā ji hado bā do ky n'aa hahÿÿh

²⁵ Hajök mä Jesus had'aa doo, Jerusarēnh hēnh tabahõm bā. Ti m'

ta jawén p'aa hēnh taty kaw'õöd däk, ti m' taky hadoo:

²⁶ —Bē karēn bā hēp ÿ hata bē hado bā, taw'āāts hē bē yb, bē ÿÿn, bē ÿÿm, bē taah, bē hÿÿj, bē ānh bē kamahãn do bahãnh ÿ bē kamahãn. Taw'āāts hē bē kamahãn do bē hã bahãnh ÿ bē kamahãn. Sahõnh hē sa bahãnh ÿ bē kamanahãn bā, dooh bē haja bā hēp ÿ hata bē do bā. ²⁷ Jé hēp ÿ n'aa tamo n'aa tahoop do tajeÿÿm bā, h'yyb nahedoo do nemon ÿÿ, dooh tahaja bā hēp ÿ hata tado bā —nāng mä Jesus.

²⁸ Ti m', panyyg gó m' tabaher'oot, pooj jé m' baad mä ji hyb n'aa newēē, ji haja bā ta h'yyb hata ji ado bā. Ti taky hadoo:

—Tób pä s'eēb haeh do tama doo, pooj jé dó taw'āāts hē tahyb n'aa newēē tahaja bā ta wē hanāng do ta sãm, sahõnh hē tahaja so bā ta tób. ²⁹ Daap tadu do bā, tanetsén nã bā ta sãm, dooh ji hapēē bā ta baa bā tabawäd däk bā, ta sãm bahēej jēng. Tii bā ta wób rawajehēēt ta hã: ³⁰ “Wät ta ti tób tama doo. Ahēej jēng ta wē ta sãm, kanaja nã tób”, nāk da.

³¹ Hahÿ panyyg see bē maa newēē: Kaneb'ooh do du doo pooj jé, dooh g'eeh sa wahē n'aa hyb n'aa newē, rahaja bā sa maji hã raj'aa ketsē, sa yd jé né paawä ta warahén n'aa? ²⁰ miw ta maji warahén n'aa, ¹⁰ miw ta warahén tanyy bā? ³² Tahyb n'aa newē bā tanahajaa doo, nayyw hē tamejūū rapanäk ta maji wē, dawēē nã rababok nã ta maji, raky n'aa her'oot rakananeb'ooh hyb n'aa — nāng mä Jesus.

³³ Ti m' taky hadoo:

—Ti hyb n'aa, sahõnh hē ta wē hanāng doo, hēp ÿ n'aa tanerēt doo, dooh tahaja bā hēp ÿ hata tado bā — nāng mäh.

³⁴ Ti m' taky hado kãn:

—Taw'āāts hē ti jukiir. Ti hadoo né hē, tanadah'eēd wäd bā, taw'āāts hē nado wäd.† ³⁵ Dooh hyb n'aa ji

* **14:24** P'op Hagä Do bag'āās do jãm n'aa hēnh, ji P'op Hagä Do bats'yyt do ky n'aa hahÿÿh. † **14:34** Jukiir nadah'eēd wät do hadoo, Jesus hã h'yy ka'eeh do h'yy gejë hõm doo.

karën wät péh. Ji aw'oong hõm tii. Jé karën pé ÿ ma metëek do tamaa newë bä, taw'ääts hë tamatakëë —näng mä Jesus kyyh.

15

B'éé kanapëë wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ma metëek bä m', sa wahë n'aa dajëer gedaag n'aa, nesaa do moo heb'oo do na-ääj hë rabana, Jesus metëek do ramaa newëe hyb n'aa. ² Ti hyb n'aa m', Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hë, raky hadoo:

—Hahÿ aj'yy nesaa do moo heb'oo do tagadoo. Awëh na-ääj hë sa sii — näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus baher'oot panyyg sa hä:

⁴ —Bë see tanyy bä 100 b'éé, ta masãäh, ti m' 100 hedoo do see takanapëë wäd bä, dooh g'eeh teréd dó 99 hedoo do ta masãäh, kanapëë wät do tabesoos hyb n'aa? ⁵ Ti tabaw'yyt bä kä, tasebee wät do hyb n'aa tatóg sooh ta nu k'yy hä, tama-jëeh hyb n'aa kä. ⁶ Tób bä takajaa bä kä, tanaëenh da ta najiis, tanaëenh ta wób ta pa haj'eenh doo, ratsebë hyb n'aa ta sii, ta mas'ãã see taw'yyt do hyb n'aa kä, kanapëë wät do paah.

⁷ Bë ÿ maher'oot hahÿÿh —näng mä Jesus: Ti hadoo né da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa habong doo, tak'ëp da ratsebë baad nadoo do paa see h'yy kawareem bä P'op Hagä Do hä. 99 hadoo baad habong doo, dooh hyb n'aa rah'yy kawereem pé sa hyb n'aa ratsebee né paawä, ta bahãnh ratsebë, sét hë baad nadoo do paa P'op Hagä Do wë h'yy kawareem do hyb n'aa —näng mä Jesus.

Moweed nepä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

⁸ Ti m' tabaher'oot ënh panyyg see gó. Ti m' taky hadoo:

—ÿÿnh see wë tanyy bä 10 moweed k'ääts tég hawak do s'ëeb, tii bä, ta see badoo wäd bä, tagataa däk ta bag, tabakoot tób, baad tabesoos da.

⁹ Tabaw'yyt bä kä, tanaëenh ta najiis, tanaëenh ta pa haj'eenh doo, ta sii ratsebë hyb n'aa moweed nepä wät do taw'yyt do hyb n'aa. ¹⁰ Ta ti hadoo, P'op Hagä Do ääs ta pa hab'ëeh do ratsebë nesaa do moo hew'ëet do paa see P'op Hagä Do hä tah'yy kawareem bä.

Aj'yy ta yb wë matëeh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m' Jesus baher'oot ënh panyyg seeh. Ti m' taky hadoo:

—Ti awät aj'yy ma näng doo. Pawóp hë ta taah. ¹² Ta see pé noo gó, ta t'aah tagad'oo hadoo do ky hadoo ta yb hä: “Na ÿ karën no n'aa ÿÿ, madajëb nuuj jé no n'aa paah. Nayyw hë ÿ karën ÿ gadoo”, näng ta t'aah. Tii bä sa yb betyn hõm ta ma ta taah sa hä.

¹³ Dooh tahajõõ nä bä ta äh, tagad'oo hadoo do bata hõm kãn sahõnh hë ta ma, ta yb mo haj'aa kä. Ti tabahõm kãn dawëe, hëej s'ee hënh. T'ii hënh kä tabahäj kãn sahõnh hë ta wë hanäng do paah. Tah'yyb däng do hä tabeh'ëenh. ¹⁴ Ti bahãnh kä ta dajëer bahëej jëe kãn. Dooh wäd ta dajëer kä. Tii bä awäd kãn sah. Asa kãn. Dooh tadoo wät péh. ¹⁵ Ti ta tyw n'aa esóts kãn tamoo wät doo. Ti awät aj'yy too yb masãäh näng doo. Ti hä tabetsëe tamoo wät doo. Ti tamoo wäd kãn, too yb tahagãã kãn. Too yb tanejë kãn. ¹⁶ Tak'ëp ta ti aj'yy basa kãn. Takarën paawä too yb waa tabawa. Dooh hanoo pé ta hä ta waa.

¹⁷ Tii bä tat'yyd kamehĩn kãn. Ta h'yyb gó taky hadoo: “Jajé, sahõnh hë ee sii moo bong doo, ee karom, dooh rasa bä. Anäng sa waa. Mad'aak né sa waa. Ti ÿ bas'as babä”, näng. ¹⁸ “Taw'ääts hë ÿ babaaj hõm ee wë”, näng ta kyyh. “ÿ maher'oot ta ti ee”, näng. “‘Ee’, näng da käh ÿÿ”, näng, “‘nesaa do ÿ moo wäd wät P'op Hagä Do hä, a hä na-ääj hë’, näng da käh ÿÿ”, näng ta kyyh ta h'yyb gó. ¹⁹ Ti tahyb n'aa newëe ta h'yyb gó: “ÿ etsëe da ÿ moo wät doo. ‘A karom däg da ÿÿh. Dooh a t'aah ÿ doo wäd bä’, näng da

ÿÿh”, näng ta h'yyb gó. ²⁰ Ti tababaa j ná kán p'aa hēnh ká ta yb wē ká.

Takajaa bá ká ta yb wē, dawēē naa ta yb gadoo. Baad ta yb gadoo. Dawēē naa tabahapáh bá, tat'yyd mehīn. Ti tawaj'aa dák ta wē, takedēng hyb n'aa. Tawaké dák, ta tapa tsanetsub wát takedēng do heen n'aa. ²¹ Ti ta t'aah ky hadoo: “Ee”, näng, “nesaa do ÿ moo wäd wát P'op Hagá Do há, a há na-āāj hē”, näng. “Dooch a t'aah ÿ mamaneēēj wäd bá”, näng ta kyyh.

²² Ti ta yb ky hadoo ta karom há: “Nayyw hē, bē mana saroor tak'ēp hanám doo, ta há bē dadäg. Ta ma poo heen n'aa, ta tsyym suun sii hē bē mana. ²³ Bē naboh booj yb t'aah hepuh doo, ēr nejē häng doo, ēr tsebé do tá n'aa”, näng. “Ēr tsebé da, p'aa hēnh tah ÿ kajaa do hyb n'aa”, näng. ²⁴ “Dajēp do hadoo hahÿ tah ÿÿ. Edēb wát p'aa hēnh hÿÿ ká. Nepá wäd paah. Hÿÿ ká kaw'yyt p'aa hēnh”, näng ta yb kyyh ta karom há. Tii ká ratsebee kán, rabajám kán ta hyb n'aa ká.

²⁵ Ta t'aah seeh, wah'ēēh hadoo do moo wát sa joom banäng bá. Ti nuuj jé takajaa. Wah'ēēh hadoo do bajēng bá ká, tamaa newē dák ketēn doo, kejám doo. ²⁶ Ti tanaēēnh sa karom seeh. Tabeaanh hēd n'aa ta tii. ²⁷ “A hÿÿj kaja ná p'aa hēnh”, näng. “A yb mejūū āā naboh jat booj yb t'aah hepuh doo, ēr tsebé do tá n'aa, baad takajaa do hyb n'aa”, näng sa karom kyyh ta há.

²⁸ Ti wah'ēēh hadoo do kawaj'āān kán. Dooch takarēn bá tajēē suun tób gó. Ti ta yb banyyh tamaher'oot hyb n'aa, tabajēē suun hyb n'aa. ²⁹ Dooch ta t'aah karēn bá tamaa newē bá ta ti ta her'oot doo. “Hajōō ta baab tak'ēp ÿ moo wäd wát a sii”, näng ta yb há. “Dooch noo gó ōm ÿ ky nadaheeh péh”, näng. “Dooch noo gó tabad'op hē man'oos pé b'éé t'aah, najis ÿ daheeh āā tsebé do tá n'aa”, näng ta kyyh. ³⁰ “Hÿÿ ká a t'aah mahanäng doo, ÿÿj hajōk sii he'ÿÿh do há tabahāj jēng do a dajēēr tababaa j ná bá ká, mamejūū ranabooh booj yb hepuh doo!”, näng wah'ēēh hadoo do ta yb há.

³¹ Ti ta yb ky hadoo: “Tah ÿÿ”, näng, “pa ÿ had'yyt ti ōm bagá”, näng ta yb kyyh. “Sahōnh hē wē ÿ haym doo, a ma had'yyt né hē tii”, näng. ³² “A hÿÿj ti hÿ dajēp do paa hadoo. Hÿÿ ká edēb wát p'aa hēnh. Nepá wát do hadoo, p'aa hēnh takaw'yyt”, näng. “Ti hyb n'aa, taw'āāts hē né hē tii d' ēr tsebé, taw'āāts hē né hē jām ji moo wát”, näng ta yb kyyh wah'ēēh hadoo do há —näng mä Jesus panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot.

16

Ta kaser n'aa kamatakēē do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta ma matēg há Jesus maher'oot hahÿ panyyg:

—Ti awát aj'yy tak'ēp ma näng doo. Ta see pé noo gó ramaher'oot ta kaser n'aa ky n'aa. Dooch m' baad taná ta kariw n'aa ma, tah'ēēnh mä ta ma. ² Ti hyb n'aa tanaēēj kán ta wē. Teanh ta há: “Nyy d' ti a ky n'aa ÿ ky n'aa napáh doo?”, näng. “Taw'āāts hē maheen n'aa eta hōm dajēēr n'aa há, ma ÿÿ há na-āāj hē. Dooch da kaser ÿ n'aa mado wäd bá”, näng ta kariw n'aa kyyh.

³ Ti ta h'yyb gó ta kaser n'aa ky hadoo: “Nyy d' ÿ bad'oo hÿÿ ká?”, näng. “Kariw ÿ n'aa dooch da takarēn wäd bá ÿ moo wäd wát ta sii. Dooch ÿ haja bá tak'ēp hadoo do ÿ moo wäd bá. ÿ nu mebyng na-āāj ÿ ets'ēē ub bá dajēēr”, näng ta kyyh ta h'yyb gó.

⁴ Ti taky hadoo ēnh ta h'yyb gó: “ÿ hapēē dák hÿÿ ká nyy d' ÿ bad'oo, sa tób hēnh ÿ ragadoo hyb n'aa, ÿ moo wát do bahēēj jēng bá”, näng ta kaser n'aa ta h'yyb gó.

⁵ Ti tanaēēnh ta wē sét ken'yyh ta kariw n'aa wē kūūt enäh doo. Pooj jé kajaa do há tabeaanh: “Nyy hē a kūūt kariw ÿ n'aa wē?”, näng.

⁶ “100 ta hood joom syyj”, näng aj'yy.

Ti ta kaser n'aa ky hadoo: “Hahÿ a kūūt heen n'aa. Nayyw hē, merii däg ta heen n'aa papuuj”, näng. “Merii däg a kūūt 50”, näng ta kyyh ta há. ⁷ Ta see há tabeaanh ēnh: “A kūūt ēnh kariw ÿ n'aa wē?”, näng ta kaser

n'aa. “100 wog tiriig s'ëeb”, näng kũüt näng do see kyyh. Ti ta kaser n'aa ky hadoo: “Hahỹ a kũüt heen n'aa. Papuuj merii däg. 80 wog da merii”, näng ta kyyh. Tii d' had'yyt tabedoo hõm ta wób sa hã.

⁸ Tii bã ta kariw n'aa hyb n'aa meu-unh ta hã, kamatakëe do hyb n'aa ta kaser n'aa paa kã, ta ma baad nan'yyh do paah —näng mã Jesus her'oot do panyyg.

—Te hub né hẽ —näng Jesus. — P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh doo, baad rakamatakëe ta wób sa hã rabad'oo do hã. P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do sa mahãnh rakamatakëe ta tii hã —näng mã Jesus.

⁹ Ti m' Jesus baher'ood kãn ta ma matëg sa hã panyyg ky n'aa kã:

—Bë ỹ maher'oot —näng mãh. — Taw'ããts hẽ badäk hahỹỹ bã hanäng do hã bë wẽ hanäng doo me ta wób bë masaa, bë najiis rabahadoo hyb n'aa kã. Tii bã da, ta jawén, bë wẽ hanäng do badoo wät bã kã, ti anyy kãn bë gadoo do hỹ pong jé. P'op Hagä Do gadoo da bë t'ĩ hẽnh —näng mãh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Kanhën d'os hẽ ji ma hedoo doo, ji dajëer hedoo doo, baad han'yyh doo, hajõng do na-ããj hẽ baad taban'yyh. Kanhën d'os hẽ hadoo do baad nan'yyh doo, hajõng do na-ããj hẽ dooh baad tanã bã. ¹¹ Ti hyb n'aa, badäk hahỹỹ bã bë wẽ hanäng do baad bë nanã bã, dooh da P'op Hagä Do an'oo bã bë hã bë ma heh'ããt do hỹ pong jé. ¹² Badäk hahỹỹ bã bë hã P'op Hagä Do anoo do baad bë nanã bã, dooh bë ma hanoo pé bë hã hỹ pong jé —näng mãh.

¹³ Ti m' Jesus ky hado kãn:

—Doo sa karom haja bã pawóp ta kariw n'aa sii tamoo wäd bã séd noo gó. Tii d' tahado bã, ta kariw n'aa see dooh takamahãn bã, ta see ti takamahãn. Ta see wẽ da baad tamoo wät da, ta see taty n'aa ges'yyk da. Ti hadoo bë hã. Doo bë haja bã bë h'yy keséj bã. Doo bë haja bã P'op Hagä

Do hã bë h'yyb däg bã, dajëer hã na-ããj hẽ bë h'yyb däng bã —näng mã Jesus.

¹⁴ Pariséw dajëer mã ragen'aak. Ti hyb n'aa Jesus her'oot do ramaa napãh bã m', raky n'aa rejãã mã Jesus. ¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—J'ooj madäk doo me bë ky ken'yyim ta wób sa matym gó. Ti hado né paawã bë h'yyb, P'op Hagä Do hapãh bë h'yyb tym. P'op Hagä Do mak'yyts däk badäk hahỹỹ bã hanäng do tak'ëp rakamahãn doo.

P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa hahỹỹh

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Jowãw nu gahem'uun do kajaa do pooj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa kametëek paah. Hỹỹ kã, P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa hanãm do kamet'ëeg däg kãn. Hajõk tak'ëp rah'yyb hedoo, P'op Hagä Do bag'ããs do karapee rabahadoo hyb n'aa. ¹⁷ Ti hado né paawã, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tahëej bã. Wẽ, badäk hahỹ hëej gawatsig né paawã, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tagawatsig bã. Doo ta bód had'os pé gawatsik péh. ¹⁸ Ti hyb n'aa, jé ta ỹỹm heréd hõm doo, tii bã ỹỹnh see hã takat'ëe däg bã, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ỹỹm sii he'ỹỹh do hado däk tii. Aj'yy see gat'ëe däg bã ỹỹnh ta patug heréd hõm doo, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ỹỹm sii he'ỹỹh do hado däk tii —näng mã Jesus.

Tak'ëp ma näng do Rasaro daheeh panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁹ Ti m' panyyg gó m' Jesus tabeh'ũũm. Ti m' taky hadoo:

—Hỹ hadoo aj'yy tak'ëp wekãp doo. Tak'ëp ky n'aa gebah, hetsooh, ta saroor ta hã hadäk doo. Tak'ëp hanãm doo gó tabawäd had'yyt hẽ. ²⁰ Ta tób noo bã tabahäng aj'yy kasuud is doo, ta waa hets'ës doo. Nahëe nyy is ta tii. Rog manahuuh do tii. Rasaro ta häd. ²¹ Tak'ëp takarën

paawä tabawëh, tak'ëp wekâp do tä hyyj kajäk do tüü. Awaar rahedëp ta rog, ta tii bä tabahëes bä.

²² Ti aj'yy hets'ës do dajëp bä kä, ääs ramaasäg kân ta h'yyb tym hÿ pong jé kä, Abaraâm pa. Ti tak'ëp wekâp do dajëb kân na-ääj hë. Ti radakä jëng, tabanesaa hënh kä tabahöm. ²³ Tabanesaa hënh tak'ëp tabahoop bä kä nesaa doo, dawëë naa tabahapäh Abaraâm, Rasaro häd näng doo kä, ta pa. ²⁴ Ti wekâp do ky hadoo Abaraâm hä, tak'ëp ta kyyh: “Wahëh ÿÿ, Abaraâm”, näng, “ÿ mat'yyd mehïin”, näng ta kyyh. “Mamaher'ood Rasaro ta moo poo tadatu naëng taheh'oos, nagat ÿ tadah'ëëm hyb n'aa”, näng. “Tak'ëp ÿ bahoop baju doo, hahÿ tëëg hõoh”, näng wekâp do paa kyyh.

²⁵ Ti Abaraâm ky hadoo ta hä: “Tah ÿÿ”, näng, “mahyb n'aa es'ee baad mabawät do paah. Sahõnh paa tabanäng makarën doo”, näng. “Rasaro paa ti dooh. Nesaa do tagadoo paah. Hÿÿ kä baad ta hä kä. Hÿÿ kä h'yy gadajaa kân. Öm hÿÿ kä hahoop nesaa doo”, näng Abaraâm kyyh. ²⁶ “Ti anäng gaeh gadarong doo, t'öp gajëng do ta baa besuu. Babä naa karën pé t'ï hënh tahöm bä, dooh tahaja bä. T'ï hënh naa na-ääj hë, dooh tahaja bä ënh”, näng Abaraâm kyyh tak'ëp ma näng do paa hä.

²⁷ Ti aj'yy betsëë Abaraâm hä tak'ëp, ti m' taky hadoo: “Wahëh ÿÿ”, näng, “mamejõ Rasaro tabahyng ee tób hënh”, näng. ²⁸ “Ti abong nä ji ma poo oow pé wakân haa tii bä”, näng ta kyyh. “Mamejõ baad tamaher'oot, babä tak'ëp ji ahoop doo bä ranana hyb n'aa nemon ÿÿ”, näng tak'ëp ma näng do paa kyyh.

²⁹ Tii bä Abaraâm ky hadoo: “Dooh. Ti anäng Mosees erii wät do paah, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah. Taw'ääts hë ti né ramaa newë raner'oot bä. Tii hä rapanyyg enä kân”, näng Abaraâm.

³⁰ “Dooh, wahë ÿ n'aa”, näng aj'yy. “Sét hë dejëp do mahang ganä wäd

bä, sa wë tahöm bä, tii bä kä da rah'yy kawereem P'op Hagä Do wë”, näng aj'yy kyyh.

³¹ Ti Abaraâm ky hadoo: “Mosees erii wät do paah, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paa ramaa nanewë bä, tii bä na-ääj da dooh ramaa newë bä ganä wät doo”, näng Abaraâm kyyh tak'ëp wekâp do paa hä.

17

Nesaa do hä ta see ji h'yyb tatuk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matëg hä:

—Tanyy had'yyt né hë nesaa do hä ji tah'yyb tatuk doo. Ti hado né paawä da, P'op Hagä Do rejää da nesaa do hä h'yyb tatuk do du n'aa doo —näng mäh. ² —Baad nado né paawä pä ta jawyyg n'aa ji hä ranu hüü däg bä, ji radawäts tu tame t'öp ji pahäs hyb n'aa, ti bahänh tak'ëp baad nado ji hä da, ky n'aa netsëeh do seeh, hahÿ karapee hedoo doo, hä ÿ h'yy ka'eeh doo, ji h'yyb tatug bä, nesaa do tamoo wät hyb n'aa —näng mäh. ³ —Ti hyb n'aa, baad bë hyb n'aa matakä, ji h'yyb tanatuk hyb n'aa ta seeh —näng mäh.

Ji hyb n'aa mabaan do ky n'aa hahÿÿh

—A da hadoo doo, hä ÿ h'yy ka'eeh do seeh nesaa do tamoo wäd bä, mageäm, tamoo nawät hyb n'aa baad nadoo doo. Nesaa do hä tat'yyd kamehïin bä, taw'ääts hë mahyb n'aa mabaan hõm ta hä tii bä. ⁴ Séd noo gó né hë 7 nuu me nesaa do a wë tamoo wäd bä, 7 nuu me tets'ëë bä mamabaan hyb n'aa, taw'ääts hë baad mahyb n'aa mabaan hõm né hë —näng mä Jesus.

Ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejüü do raky hadoo ta hä:

—Tak'ëp man'oo magyys hë P'op Hagä Do hä ää h'yy ka'eeh hyb n'aa —näk mäh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Motaad häd näng do tym, nu nad'ëet do ta tym. Ti tahanyy bä paawä bë h'yy ka'eeh doo, tii b' bë haja paawä hahÿ b'aa bë mejüü takadawäts nyyh, takadawäts tu ta me akajar me. Bë paawä taky daheeh —näng mäh.

⁷ Ti m' panyyg gó m' tabeh'üüm. Ti m' taky hadoo:

—Ji karom kanep'aak do gëew gó tamoo wät do jawén paa bä tabajëng bä kä, b'éé tahagãã wät do jawén paa bä tabajëng bä kä, dooh ta kariw n'aa an'oo nä bä nanyw hë ta waa tabawa. ⁸ Tabawëh pooj jé ta kariw n'aa mejüü da tamoo wät ta tä n'aa, tii bä tamana kân ta kariw n'aa tä kä. Tii bä kä, ta kariw n'aa bahajaa bä kä tawëh doo, tii bä kä ta karom bawëë kân. ⁹ Ta karom moo hew'ëet ub né tii. Ti hyb n'aa, “taw'ääts hë” ta kariw n'aa naher'oot ta hä. ¹⁰ Ti hado kân bë hä kä. Sahõnh hë bë bahaja däk bä bë P'op Hagä Do mejüü doo, taw'ääts hë hahÿ da da bë kyyh: “Äã moo heb'oooh do né hë tii. Dooh äã gahëen bä äã hä P'op Hagä Do j'aa etsë doo, tamejüü do äã bahajaa do hyb n'aa”, bë noo da —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

Ajyy rog maneh'uuh do Jesus heso hõm do panyyg n'aa hahÿh

¹¹ Ti m' Jerusarënh hënh Jesus bahõm bä, Samarija häd näng do häj n'aa, Garirej häj n'aa baa besuu n'aa me tamahõm. ¹² Panang see bä takajaa bä kä, tamamuun 10 ajyy, rog maneh'uuh do sa nahëeh. Dawë mä rabab'ëeh. ¹³ Ti m' tak'ëp mä ranaëenh:

—Jesus, äã Wahë N'aa —näk mäh.
—Mat'yyd mehïin ääh! —näk mäh.

¹⁴ Ti m' Jesus bahapäh bä m' taky hadoo sa hä:

—Bë ahõm nä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wë, bë hä raheg'ääs hyb n'aa bë heso padäg bä —näng mäh.

Ti m' rabahõm. Ramahõm me m' rameheso padëek.

¹⁵ Ti m' sét hë m' matëh nä Jesus wë, tahapäh do hyb n'aa has'oo däk

doo. Tak'ëp mä ta kyyh. P'op Hagä Do taj'aa etsëë kân. ¹⁶ Tüü takadawäts hyng Jesus bagëet bä, taweh'ëeh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hë Jesus. ÿ mahaso däk!
—näng mäh.

Samarija buuj mä ta tii.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—N'yy hënh ta wób? —näng mäh.
—ÿ heso hõm sahõnh hë. Hëd n'aa sahõnh hë ranana? —näng mäh. ¹⁸ — Ta wób dooh ramatëh bä. Jääm hë hahÿ Judah buuj nadoo do matëeh p'aa hënh, P'op Hagä Do hä taj'aa etsë hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹⁹ Ti m' aj'yy hä taky hadoo:

—As'ëeg g'ëed! Õm has'oo däk ÿ maky daheeh do hyb n'aa —näng mäh.

P'op Hagä Do bag'ääs do panyyg n'aa hahÿh

²⁰ Ti m' ta see pé noo gó, Pariséw reaanh Jesus hä:

—Ny noo gó sahõnh hë P'op Hagä Do bag'ääs do du däk? —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõnh hë P'op Hagä Do bag'ääs do du däk doo, dooh da ji hapëë bä ji matym me ta heen n'aa —näng mäh.

²¹ —Dooh da raky hado bä: “Wät nanäng, wät hahÿh”, ranoo bä takajaa bä. Ji hapäh do nado ta ti ji matym me. Ji matym me ji wén napäh, ji h'yyb tym gó da P'op Hagä Do bag'ääs do banäng —näng mäh.

²² Ti m' taky hadoo ta ma matëg sa hä:

—Ti awät da ti noo gó tak'ëp nesaa do ji wë. Ti noo gó da tak'ëp da bë karën ÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do bë bahapäh. Sét nuu me hadoo pé da bë karën bë baheg'ääs. Dooh da bë haja nä bä bë hegãã bä.

²³ Ta wób da daap da bë rapanäk ÿ kajaa doo. “Wät hahÿh”, näk da ta wób. “Wät nanäng”, näk da ta wób. Bë ky dahé manä ta ti hedoo doo. ²⁴ ÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa bä, sahõnh hë da ÿ rabahapäh. Hawyp doo, wë hä naa jé pad'yyt hë sahõnh hë tabawag hõm do ji hapäh

do hadoo da ŷ kajaa do rabahapäh.
²⁵ Ti pooj jé da ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, hajõng da tak'ëp ŷ ahoop näh. Badäk hahŷŷ bä da hē habong do ŷ raty n'aa ges'yyk da.

²⁶ P'ooj ub, Nowéh häd näng do hawät noo gó habong doo da né da rababok da ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé.

²⁷ Sahõnh hē tabag'yyp do pooj jé, h'yy kanap'eed gó rababok. Ratsebé do waa n'aa reëëk, ratsebé do waa n'aa rawa. Rakehet'ëë doo da raketëë. Dooch rahyb n'aa peet péh. Tii d' né rabad'oo marakate gó Nowéh rabajëë p'ëë bä kä. Ti m' rabagyyb kän, ti m' sahõnh hē radejëb kän.

²⁸ Ti hadoo né hē m' Róh häd näng do hawät noo gó ênh. H'yy kanap'eed né hē m' ti noo gó ênh. Ramoo heb'ooh paa m' ratsebé do wa n'aa, reëëk ratsebé do waa n'aa. Rahesäm paa m', rahetsë paa m', rahejóm paa m', ratahem'aa sa tób.
²⁹ Sa panang, Sodoma häd näng do Róh beréd hõm bä kä m', tēëg hõõ, saw'aak do mahŷŷnh doo, kajäk sa jó. Ti mahŷŷj mä sahõnh hē ragawatsig hõm Sodoma panang buuj.

³⁰ Ti hadoo né da, dooh rah'yy kap'eed bä, ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé.

³¹ Ti noo gó kä, p'op tób gadäk do jó hasooh péh, taw'ääts hē da dooh tajëë suun bä tób gó, ta h'ëëd tabehëen hyb n'aa paawä. Taw'ääts hē nayyw hē takejën hõm, tabedëp hyb n'aa. Ti hadoo né da ta joom hood hēnh hawät doo. Taw'ääts hē nayyw hē da takejën hõm. Taw'ääts hē dooh tajëë bä, tehëen bä ta h'ëëd hedoo doo. ³² Bë hyb n'aa newë Róh ŷŷm ti noo gó.* ³³ Jé badäk hahŷŷ hä ji hawät do hä tak'ëp kamahän doo, ta ma hyb n'aa hawät péh, dooh da P'op Hagä Do wë tanu dëë bä. Jé ta wë hanäng do heréd hõm péh, dooh ta hä tabaa es'ĩi bä, edëp da, P'op Hagä Do wë da

tanu däng. ³⁴ ŷ kajaa bä kä, pawóp hē ha'ŷŷh do sa see da ŷ mahũũm si ŷŷ, ta see da keréd hõm. ³⁵ Pawóp hē hedoo pé ŷŷj tiriig ramoo bok do sa see da ŷ mahũũm si ŷŷ, ta see da ŷ eréd gëët. [³⁶ Pawóp hē hedoo pé ajyy gëew gó moo bok do sa see ŷ mahũũm, ta see dooh ŷ mahũũm bä —näng mä Jesus.]†

³⁷ Ti m' ta ma matëg rabeaanh:
 —Nyy bä ti bawät maher'oot doo?
 —näk mäh.

Ti m' panyyg gó m' Jesus ky hadoo:
 —Dajëp do bajat bä, tii bä da kuruj-du rakata padëëk —näng mä Jesus.‡

18

Patug tamah do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' panyyg gó m' Jesus ma metëëk ta ma matëg hä, raky n'aa ets'ëë had'yyt hyb n'aa, ranerét hyb n'aa raky n'aa etsëë doo. ² Ti m' taky hadoo:

—Sa panang bä ti awät aj'yy tak'ëp hyb n'aa jawyk doo, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa. Dooch P'op Hagä Do hä tah'yy kae bä ti aj'yy. Dooch tawehëë bä ta wób. ³ Ti ŷŷnh patug tamah do tets'ëë had'yyt hē, tamasa hyb n'aa ta majĩi ky n'aa.

⁴ Pooj jé dó, dooh tahyb n'aa p'eed bä, dooh taky dahé bä ŷŷnh her'oot doo. Ti ta jawén kä, taky hadoo ta h'yyb gó: “Dooch né paawä P'op Hagä Do hä ŷ h'yy kae bä, dooh né paawä ta wób ŷ wehëë bä, ⁵ ŷ masa dó hŷŷ kä, ŷ mo n'aa jesuu hŷŷ kä. ŷ mo n'aa najesu bä, ŷ ky nap'eed bä, ŷ d' h'yyb napan däg, ŷ tah'yyb panasä had'yyt do hyb n'aa”, näng aj'yy hyb n'aa jawyk do kyyh ta h'yyb gó —näng mä Jesus.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë hyb n'aa newë aj'yy ky n'aa kaher'oot do hä. Bë hyb n'aa newë ta ti kametëëk doo —näng mäh. ⁷ —Ky nes'aa né paawä ta ti aj'yy hyb n'aa

* **17:32** Róh ŷŷj wén dajëp, ta wak'ääb takamahän do hyb n'aa! † **17:36** Ta hä h'yy ka'eeh do tamahũũm, ta wób ta hä h'yy kana'eeh do rabaym da, tahanäng pé m' tii. ‡ **17:37** Wyt ta maab hē, ji bahapäh da ti ta tii, tahanäng pé m' Jesus her'oot doo.

jawyk doo, ta jawén kä tamasaä kân. Ti bahânh P'op Hagä Do ky ennym. Baad P'op Hagä Do masa, baad tamo n'aa jesuu ta wë tasëew hõm doo, ta hã had'yyt hë ky n'aa etsëe doo. Dooch bap peeji gadaa bã P'op Hagä Do an'oo bã. Nayyw hë tagadoo jiky n'aa etsëe doo. ⁸ Nayyw hë baad hadoo do tabanoo jihã —näng mäh.

Ti m' tabeaanh:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa bã, ÿ aw'yyt g'ee da badäk hahÿÿ bã hã ÿ h'yy ka'eeh doo? —näng mä Jesus.

Parisëw, dajëer gahedak do daheeh panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti m' Jesus ma metëek do maa new'ëe do mahang ti abong mä ta wób, baad ub, P'op Hagä Do karën doo da rababok red'oo doo, sa hã hë rahegãã bã. Kasab'ee do me ta wób ramakyyis. Sa hã m' Jesus baher'oot hahÿ panyyg:

¹⁰ —Ti abong pawóp hë ajyy P'op Hagä Do tób n'aa hënh hah'üüm doo, P'op Hagä Do hã raky n'aa etsëe hyb n'aa. Sét hë Parisëw, ta see sa wahë n'aa dajëer n'aa gahedak doo.* ¹¹ Ti Parisëw, ta m'aa hënh mä tabag'ëed däk, ti m' taky n'aa etsëe. “P'op Hagä Doo”, näng, “a hã ÿ h'yyb tsebë, dooh ta wób nesaa do moo heb'ooh do ÿ hado bã do hyb n'aa. Dooch wahed'ii do ÿ do bã. Dooch nesaa do moo hed'oo do ÿ do bã. Dooch ta wób sa ÿÿm sii he'ÿÿh do ÿ do bã. Dooch hahÿ dajëer gahedak do hadoo ÿ hado bã”, näng. ¹² “Pawóp nuu me sét semaan ken'yyh õm ÿ hyb n'aa esee ÿ noo kanawa doo me. Sahõnh hë ÿ gadoo do uuh ÿ an'oo had'yyt a hã”, näng Parisëw kyyh P'op Hagä Do hã.

¹³ Dajëer gahedak doo, dawëe tabagëet. Dooch hÿ pong jé taty däg bã, rabahed'oo doo da raky n'aa etsëe bã. Ta h'yyb tagedyyk t'yyd kamehÿn do ky n'aa. Ti taky hadoo: “P'op Hagä Doo, ÿ mat'yyd mehÿn”, näng. “Nesaa do moo hew'ëet do ÿÿh”, näng ta kyyh

—näng mä Jesus panyyg gó ta her'oot doo.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ÿ maher'oot baad ub —näng mäh. —Sa tób hënh rababaa j hõm bã kä, dajëer gahedak do ky n'aa etsëe do P'op Hagä Do gadoo. Ta ti tii, baad hado däk ta h'yyb tym P'op Hagä Do an'oo bã. Parisëw, ti dooh P'op Hagä Do gado bã. Sahõnh hë sa daaj hë kaweh'ëeh doo, nu mebyy bong da, ta wób sa yd jé da ranu gapadäg hõm. Jé ta daaj hë kawaneh'ëeh doo, raweh'ëeh da P'op Hagä Do an'oo bã —näng mä Jesus.

Karepé Jesus ky n'aa edëng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ti m' ta wób ramena sa taah ned'ëed is do Jesus wë, sa hã Jesus moo däng hyb n'aa, taky n'aa edëng hyb n'aa. Ti m' ta ma matëg rage'ÿÿm mäh. ¹⁶ Ti m' karepé Jesus naëenh ta wë, ti m' taky hadoo ta ma matëg sa hã:

—Na ramena karepé wë ÿÿ. Bë geãm manäh! Hahÿ karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hë P'op Hagä Do bag'ããs do karapee hedo padëek doo —näng mäh.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

—Karapee t'aa h ky daheeh do hadoo ky nadaheeh péh, dooh P'op Hagä Do bag'ããs do karapee tado bã da. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus.

Tak'ëp ma näng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' aj'yy sa wahë n'aa see eeahn mä Jesus hã. Ti m' taky hadoo:

—Baad õm ma matëg! —näng mäh. —Nyy da ÿ bad'oo edëb had'yyt do gadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do pa ÿ bawät hyb n'aa kä? —näng mä aj'yy kyyh.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hëd n'aa baad ub hã ÿ ma banäng? —näng mäh. —Jããm hë P'op Hagä Doo, baad hadoo doo. Dooch ta see pé baad hadoo péh —näng mäh. ²⁰ —Mahapäh hahÿ P'op Hagä

* **18:10** Dooch m' ragenaag bã dajëer Roma buuj hã kan'oo däk do gahedaag n'aa.

Do ky n'aa jaw'yyk doo: “Aã manä a ÿÿm nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Manaboh manä a da hadoo doo. Etsëeg manäh. Daap hë maky n'aa tapa manä ta wób. Mawehëe a yb, mawehëe a ÿÿn”† —näng Jesus ta hä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hä.

²¹ —P'ooj ub, ÿ karapee noo gó ÿ panyyg kadeheeh né hë tii hä —näng mä aj'yy Jesus hä.

²² Ti m' ta her'oot do Jesus maa napäh bä kä, taky hadoo ta hä:

—Sét hë ti hawät a hä —näng mäh. —Mesëem hõm sahõnh hë a wë hanäng doo. Man'oo ta sãm paa kas'uut do sa hä. Tii d' madoo bä, hÿ pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén, ana wë ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa kä —näng mä Jesus kyyh ta hä.

²³ Ti m' ta hä Jesus her'oot do aj'yy maa napäh bä m', h'yy katón wät mäh, tak'ëp tawekäp do hyb n'aa.

²⁴ Ti m' Jesus ty gadäk ta wë, ti m' taky hadoo:

—Hejooñh né hë wekäp do sa hä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh. ²⁵ —Hejooj né paawä kameer hä tatabëej bä gats'uus doo gó, ta bahãnh tabahejooñh wekäp do sa hä, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁶ Tii bä m', ta ti maa nap'ëeh do raky hadoo:

—Jaa ënh ti P'op Hagä Do wë hasëek ënh? —näk mäh.

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ji daaj hë ji nahaja bä paawä P'op Hagä Do wë ji as'ëeg bä, P'op Hagä Do hajaa ta wë ji tamasäk —näng mäh.

²⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hë äã wë hanäng do paa äã beréd hõm, a hataa äã bahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: P'op Hagä Do bag'ääs do hyb n'aa heréd hõm pé ta tób, heréd hõm do ta ÿÿm, ta wakãan, ta yb, ta

ÿÿn, ta taah, ³⁰ ta bahãnh hajõng da tagadoo badäk hahÿÿ bä ta mabaj. Ta jawén kä, hÿ pong jé kä tagadoo da edëb had'yyt doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'yyt da —näng mä Jesus kyyh.

P'aa hënh Jesus her'oot tadajëp do ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

³¹ Ti m' sa m'aa hënh Jesus naëënh 12 hedoo do ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Ër ah'üüm Jerusarënh hënh —näng mäh. —Sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ky n'aa hä, kametä däg kån hÿÿ kä hä ÿÿ —näng mäh. ³²—ÿ da rahaëej däk Judah buuj nadoo do sa moo gó —näng mäh. —ÿ da raky n'aa ej'ees. ÿ da raky n'aa rejää. ÿ da rahetsoos. ÿ da rahewyyh. ÿ da radajëeb kån —näng mäh. ³³ —Tamawoob hë äh ÿ jawén paa bä, ÿ d' ganä wäd kån —näng mä Jesus.

³⁴ Dooch m' Jesus ma matëg rah'yy genä bä Jesus her'oot do hä. Kejën Jesus hanäng pé ta ti sa hä. Dooch m' rah'yyb mepëe bä Jesus her'oot do hä.

Ty tamah do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti m' panang Jerikó häd näng doo bä Jesus kajaa bä kä m', ti ahäng mä ta tyw n'aa nabyy me ty tamah doo. Tahetsë mä dajëer ta tii me tebës do sa hä. ³⁶ Ti m' hajök do ta tii me m' tab'ëes do tamaa napäh bä m', teanh sa hä h'ëed ta tii. ³⁷ Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jesus, Nasaréh hënh naa, ti ti tabës —näk mä ta hä.

³⁸ Ti m' tageëej wät. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Mat'yyd mehÿn ÿÿh, Jesus, Dawi panaa! —näng mäh.

³⁹ Ti m' poo hënh hah'üüm do raky ge'ÿÿm, bag hënh tabahäng hyb n'aa. Raky geãm né paawä m', tak'ëp tageëej wät tii bä:

—Mat'yyd mehÿn ÿÿh, Dawi panaa! —näng mäh.

† 18:20 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16-20

⁴⁰ Ti m' Jesus baym. Ti m' tamejũũ ramanaa ta wë. P'eets hë Jesus wë tabag'ëed däk bä m', Jesus beanh ta hã:

⁴¹ —H'ëed ti makarën ÿ moo wät a hã? —näng mäh.

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —ÿ karën ÿ begãã däk —näng mäh.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Mabegãã däg —näng mäh. —Hã ÿ mah'yy ka'eeh do hyb n'aa òm has'oo däk † —näng mäh.

⁴³ Ti m' nayyw hë m' tabahapëe däk. Ti m' tabahòm kãn Jesus sa jawén. P'op Hagä Do hã m' taj'aa etsëe kãn. Hajök do na-ããj mäh, rabahapäh bä m', raj'aa etsë né hë m' tii d' ënh.

19

Sakéw häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bajëe suun panang Jerikó häd näng do noo bä. Ti m' panang me m' tatabës. ² Tii bä m' ti awät mä aj'yy Sakéw häd näng doo. Dajëer gahed'aak do wahë n'aa see m' ta ti Sakéw. Tak'ëp mä ta ma näng. ³ Takarën paawä m' Jesus taheg'ããs. Dooch m' tahaja bä, tũũ tanu däg is do hyb n'aa, hajök do raty gasuu do hyb n'aa m'. ⁴ Ti m' sa pooj jé tawaj'aa hòm, b'aa hã m' tabas'ëeg sooh, tabaheg'ããs hyb n'aa baad ub Jesus hana doo.

⁵ B'aa basooch bä m' Jesus kajaa bä m', tabaheg'ããs p'op b'aa hã, ti m' taky hadoo Sakéw hã:

—Nayyw hë ahyyh —näng mäh. —Badah a tób bä ÿ nu däng —näng mäh.

⁶ Ti m' tabahy gëet, h'yyb tsebë doo me tagadoo Jesus ta tób bä.

⁷ Sahõnh hë m' rabahapäh bä m' ta tii, baad nadoo doo me m' ramaher'oot. Baad nado m' ti sa hã. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Nesaa do moo hew'ëet do tób hënh tabajëe suun. Tawëh ta sii —näk mäh.

⁸ Ti m' Sakéw bas'ëeg gëet, ti m' Jesus hã taky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk doo —näng mäh. —ÿ anoo hÿÿ kã wakãp ÿ bód, ÿ gakook kas'uut do sa hã —näng mäh. —ÿ wad'ii bä ta wób, 4 nuu me ÿ banoo ÿ ab'aanh doo.

⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Naga hë hahÿÿ bä tób bä haj'eenh do P'op Hagä Do bed'ëep, Abaraãm panaa heh'äat, Abaraãm karapee hahÿ aj'yy tabahadoo do hyb n'aa —näng mäh. ¹⁰ —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ ahyng babä ÿ besooch hyb n'aa, ÿ bed'ëep hyb n'aa ta s'ee hënh habong do paa P'op Hagä Do mahãnh —näng mä Jesus kyyh.

Ji moo sahõnh hë hadoo do karom panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m', ta ti taheer'oot do maa napäh do hã Jesus baher'oot panyyg. Edaa däk Jerusarënh panang. Nayyw hë P'op Hagä Do bag'ããs do tadu doo red'oo mäh. Ti hyb n'aa Jesus baher'oot sa hã hahÿ panyyg:

¹² —Ti awät aj'yy sa wahë n'aa t'aa. Dawëe, häj n'aa s'ee hënh takarën tabahòm, t'ii hënh hajõng häj n'aa bagã n'aa ta hã tamejũũ hyb n'aa, ta häj n'aa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Tii b' naa da tababaaj nä p'aa hënh ta häj n'aa hënh. ¹³ Ti m', tabahòm pooj jé, tatsyyd bong ta wë 10 ta karom wób. Sét moweed k'ããts tég gabarëeh do tabanoo sét ken'yyh sa hã. Ti tamejũũ ta tii me ramoo bok hyb n'aa, ta dajëer kah'ũũm hyb n'aa ta s'ee hënh tawäd nuuj jé. Ti tabahòm kãn.

¹⁴ Ta karapee wób dooch ragenaag bä ta ti aj'yy. Ti hyb n'aa ramejũũ ta rod n'aa, ta jawén rabahòm hyb n'aa, hajõng häj n'aa bagã n'aa hã ramaher'oot hyb n'aa, rakanarën do ta ti aj'yy sa wahë n'aa tado bä.

† 18:42 Dawi makü panaa mahang ti ganyyh da ji h'yyb tym dëeb, P'op Hagä Do ky n'aa enooh paa pooj ub Dawi hã. Jesus né hë tii, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa aj'yy ty tsahët do ky daheeh. Ti hyb n'aa "òm has'oo däk hã ÿ mah'yy kae däk do hyb n'aa", Jesus wén näng.

15 Tii kä m', ta wób dooh né paawä ragenaağ bā, ti né sa wahë n'aa dāğ. Ti ta häj n'aa hēnh tababaağ hōm kän. Takajaa bā kä tamejūū ranaēēnh ta wē ta karom, dajēēr tahanoo do paah, tahapāh hyb n'aa nyy da rabad'oo ta ti dajēēr kă.

16 Ti m' pooj jé hana do ky hadoo: "Wahë ÿ n'aa", nāng, "a dajēēr jó ana 10", nāng ta kyyh.

17 Ti ta kariw n'aa ky hadoo: "Baad ub mamoo wād wāt", nāng. "Karom baad hadoo do òm", nāng. "Baad ma-ban'yyh, kanahēn d'os hē né paawä, ti hyb n'aa da ÿ anoo hÿÿ kă a hā 10 panang mabag'āās hyb n'aa", nāng ta kariw n'aa kyyh.

18 Ti ta see bana ta wē, ti taky hadoo: "Wahë ÿ n'aa", nāng, "a dajēēr jó ana 5", nāng ta kyyh.

19 Ti ta kariw n'aa ky hadoo: "A hā kă ÿ anoo 5 panang bagā n'aa òm kă", nāng.

20 Ti ta see bana ta wē, ti taky hadoo: "Wahë ÿ n'aa", nāng, "hÿ a dajēēr hā ÿ manoo do paah", nāng. "Saroor me ÿ bahabēn dāk, ti ÿ benyyw dāk mamatēēh bā kă", nāng. 21 "Tak'ēp mamejūū a karom sa hā. Ti hyb n'aa òm ÿ jeÿÿm", nāng. "Mado hōm a ma nadoo doo. Mataa joom manejoom doo", nāng ta karom kyyh.

22 Ti ta kariw n'aa ky hadoo ta hā: "Karom ky nesaa do òm", nāng. "A kyy hyb n'aa òm ÿ ky n'aa etyy hÿÿ kă", nāng. "Mahapāh mā, a nooh, tak'ēp baad ÿ ban'yyh karom ÿ moo bok doo, ma ÿ nadoo do ÿ ado hōm mäh, joom ÿ nejoom do ÿ ataa, a nooh", nāng. 23 "Mahapāh mäh, a nooh. Hēd n'aa dajēēr manan'oo dāk dajēēr me moo heb'ooh do sa hā? Tii bā kă, ÿ kajaa bā kă, ta bahānh paawä ÿ gadoo dajēr ÿÿ", nāng ta kariw n'aa ta hā.

24 Ti ta pa hab'ēēh do hā taky hadoo: "Bē ado hōm sét hē moweed ta wē hanāng doo. Bē an'oo 10 moweed wē nāng do hā", nāng ta kyyh.

25 Ti raky hadoo: "Āā wahë n'aa", nāk. "Ti anyy dāk ēnh 10 ta wē."

26 Ti taky hadoo: "Bē ÿ maher'oot", nāng. "Jé wē nāng do sa hā, ti bahānh takan'oo dāk sa hā.* Kanahēn d'os hē wē nāng doo, kanahēn had'os do sii hē ta wē hanāng do kado hōm da",† nāng. 27 "Hÿÿ kă majē ÿÿ hā kă, ÿ rakanarēn do sa wahë n'aa ÿ nahadoo hyb n'aa, bē manaa babā. Bē dajēēb matym ÿÿ gó", nāng hēēj wahë n'aa kyyh —nāng mā Jesus panyyg gó m' tabeh'ūūm sa hā.

Baad Jerusarēnh bā Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

28 Ti m' Jesus bahajaa bā kä pa-nyyg ta her'oot doo, tabahōm kän mā Jerusarēnh hēnh. 29 Ti m' tabedaa dāk bā panang Betapagéh, Betanija hād enāh doo, waēē joom oriib hād nāng do banāng bā, pawóp hē ta ma matēg Jesus mejūū mā sa pooj jé. Hahÿÿ d' mā ta kyyh sa hā:

30 —Bē ahōm panang hēnh bē pooj jé badāk doo hēnh ti nuuj jé. Bē kajaa bā, bē hapāh da jumeto t'aaħ ji najasooħ nā doo. Ta tyd hā da tabahāng —nāng mäh. —Bē asood hōm da, bē mana wawēē hē —nāng mäh. 31 —"Hēd n'aa ti bē as'oot?", ranoo bā, "Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn", nāk da bē kyyh —nāng mā Jesus pawóp hadoo do sa hā.

32 Ti m' rabahōm, ti m' Jesus maher'oot doo da né hē m' rabawyyd kän. 33 Ti m' rabas'oot bā kă m', ta danāh rabeaaj kän:

—H'ēēd ti bē hab'ēēh? Hēd n'aa ti bē as'oot? —nāk mäh.

34 Ti m' raky hadoo:

—Āā wahë n'aa karēn —nāk mäh.

35 Ti m' ramana kän Jesus wē. Ti m' sa hatsē sa hā padēēk do paa rada-toonħ jumeto jó. Ti m' ramasa, Jesus bas'ēēg so kän ta jó. 36 Jumeto jó tabahōm me m', hajōk do sa hatsē sa hā padēēk do paa rat'ēēg hōm ta tyw n'aa me, tamahōm doo me, raweh'ēēh hyb n'aa. 37 Ti m' ta tyw n'aa waēē

* 19:26 Tii d' tawén hadoo, baad raban'yyh do hyb n'aa tii. Baad ramoo bok do hyb n'aa. † 19:26 Tii d' tawén hadoo, baad tanan'yyh do hyb n'aa ta hā kan'oo dāk doo. Baad tamoo nawāt do hyb n'aa.

Oriib häd näng doo hēnh naa ta poo hyng bä kä rakajaa bä kä m', hajök do ta ma matēg h'yyb tsebē doo me P'op Hagä Do hä m' raj'aa etsēē kän. Tak'ēp mä sa kyyh. Raj'aa etsēē kän, sahōnh hē Jesus pahuunh do paa rahapäh do hyb n'aa. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

³⁸ —Ky n'aa kedēng hahÿ ēr wahē n'aa, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!† —näk mäh. —Äã karēn sahōnh hē hÿ pong jé h'yyb nyyw gó raky daheeh P'op Hagä Doo. —Hÿ pong jé hawät do hä äã j'aa etsē —näk mäh.

³⁹ Ti m' Pariséw, sa mahang habong doo, raky hadoo:

—Ma matēg! —näk mäh. —Maky geām a ma matēg —näk mäh.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bag hēnh rabē bä paawä, hä ÿ raj'aa netsēē bä paawä, hahÿ pä paawä ÿ raj'aa etsēē kän sa jawén buuj —näng mäh.

Jerusarēnh hyb n'aa Jesus baoot do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Ti m' tabedaa däk bä Jerusarēnh hēnh, panang tabahapäh bä m', Jesus p'ää oot mäh. ⁴² Ti m' taky hadoo:

—Tak'ēp ÿ karēn paawä hahÿÿ hä, a babuj n'aa, rabahapäh hyb n'aa paawä nyy d' rabaw'yyt sa h'yyb näw. Doo rah'yy genä bä ta hä. Kejēn sa hä —näng mäh. ⁴³ —Ti awät da a majÿi ramoo bok do a hadē rabehaa doo, tii me ramajēē p'ēē hyb n'aa. Ōm da ranu get'ēē däk. Ōm da ranoo gatsēē hōm. ⁴⁴ Ōm da ranes'ēēm, a babuj n'aa radej'ēēp da. Doo paa a babuj n'aa rakarēn ragado P'op Hagä Do mejūū do sa mahang. Ti hyb n'aa a majÿi da dooh da a babuuj tób n'aa pä hadoo pé rerét pé ta see jó. Sahōnh hē takepyyj hyng —näng mä Jesus Jerusarēnh hä.

† **19:38** Saaw-Mo 118.26 § **19:46** Isajas 56.7 ** **19:46** Baretsēg tób n'aa hado däk bë an'oo bä Jesus wén näng, tak'ēp taky n'aa gebah rabes'ēēm do hyb n'aa. Tak'ēp rabetsēēg häng tii. * **20:2** Hes'ēēm do Jesus hebēē bong do hyb n'aa, hajök do tama metēēk do hyb n'aa na-ääj hē rawén eanh. Jesus hä he'eah do sa kyy gó ta tii bä hes'ēēm do rabehe's'ēēm. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bä Jesus bad'oo doo.

P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'ēēm do Jesus hebēē bong do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁵ Ti m' Jesus bajēē suun mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä, kahadē doo gó, wahoo gó. Ti m' Jesus bahabēē bong tii bä hes'ēēm doo. ⁴⁶ Ti m' taky hadoo:

—Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyyh: “Tóp ÿÿ da, P'op Hagä Do hä ji ky n'aa etsēē do tób n'aa da”§ —näng mäh. —Hÿÿ kä baretsēg tób n'aa hado däk bë an'oo bä! ** —näng mä Jesus sa hä.

⁴⁷ Ti m' tama met'ēēg had'yyt hē m' P'op Hagä Do tób n'aa bä. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk doo, ta wób sa wahē n'aa na-ääj mä rakarēn mä Jesus radaj'ēēp. ⁴⁸ Du daa m' rabad'oo pé hajök do Jesus manew'ēē do hyb n'aa m'.

20

Jesus hä reanh doo, jaa ky gabuuj rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, kahadē doo gó, panyyg hanäm do Jesus ma metēēk bä kä m', kajaa mä ta wē P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk doo, na-ääj mä Judah buuj sa wahē n'aa hedoo doo. ² Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahÿ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj? * —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ eanh bë hä ēnh —näng mäh. —Bē her'ood hä ÿÿ —näng mäh. ⁴ —Jaa kyy gó Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hÿ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hē paah? —näng mäh.

⁵ Tii bā m' sa m'aa hēnh mā raky n'aa hajēew bong. Hahỹ d' mā sa kyyh:

—Hỹ pong jé hawät do kyy gó er noo bā, teanh da er hā tii bā: “Hēd n'aa paa ti bē ky nadaheeh ēnh?”, nāng da. ⁶ Ajyy kyy gó er noo bā, hajōk do er da rakut pä me er dejēp hyb n'aa, sa hā m' P'op Hagä Do ky n'aa rod paa m' sa h'yyb Jowāw —nāk mā sa kyyh.

⁷ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hā:

—Dooch āã hapēē bā jaa kyy gó —ken'ooch mäh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Ỹ na-āãj né hē dooh ỹ her'ood bā ky gabuuj nāng do hā ỹỹ, tii da ỹ bad'oo doo —nāng mā ta kyyh sa hā.

Joom nāng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'ūūm do panyyg n'aa hahỹh

⁹ Ti m' Jesus baher'ood kán panyyg ky n'aa me sa hā.† Hahỹ da m' taba-her'oot:

—Hỹ hadoo aj'yy bejoom hōm uwa hād nāng do ta joom. Tii b' taba-haēēj dāk ta joom banāng do ta kaser n'aa sa hā. Ti ta s'ee hēnh ta danāh bahōm hajōō ta baab n'aa. ¹⁰ Joom ag wah'ēē dāk bā kā, ta danāh mejūū ta sii moo wät do see ta kaser n'aa sa wē, tagadoo hyb n'aa joom ag wób. Ti takajaa bā kā, rabahewyh wät, ramejō hōm p'aa hēnh bag hēnh. ¹¹ Ti ta danāh mejūū ēnh ta seeh. Rahewyh wät né tii d' ēnh, rarahejāã, ramejō hōm né tii d' ēnh bag hēnh. ¹² Ti tamejō kán ta seeh. Rog nāng sa mo haj'aa tii kā, ti radawäts nyh joom bahānh.

¹³ Ti joom danāh ky hadoo ta h'yyb gó: “Nyy d' ỹ bad'oo hỹ kā”, nāng mäh. “Tah ỹỹ, ỹ kamahān do ỹ mejūū hỹ kā. Tah ỹ apāh da raweh'ēēh”, nāng mā ta h'yyb gó.

¹⁴ Ti tamejō kán. Ta kaser n'aa rabahegāã dāk bā kā, sa mab hē rakaner'oot. Hahỹ da sa kyyh: “Ta danāh t'aah hahỹh. Ti d' ta danā däg ta yb jawén buuj däg”, nāk mäh. “Ti bā, er dajēēb! Er ma däg da tii bā kā hahỹ joom banāng doo”, nāk mā sa kyyh. ¹⁵ Tii d' né kā, ramejō hōm joom bahānh, ti ranaboh jad kán —nāng mā Jesus. Panyyg gó m' tabeh'ūūm sa hā.

Ti m' teanh sa hā:

—Nyy da joom danāh bad'oo hỹ kā sa hā? —nāng mäh. ¹⁶ —Ana da, tadej'ēēp da ta kaser n'aa, ta wób hā da tabahaēēnh tii bā —nāng mā Jesus.

Ti m' maa new'ēē do raky hadoo:

—Dooch paawä tii d' āã karēn P'op Hagä Do an'oo bā† —nāk mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus ty dāng sa hā, ti m' tabeaanh:

—Nyy da bē hā ēnh hahỹ P'op Hagä Do kyy kerih doo? “Pä tób n'aa them'aa do raty n'aa ges'yyk doo, hỹ kā pä ta ba n'aa däg, mesoo n'aa däg”§ —nāng mäh.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahōnh hē pä hadoo do ty n'aa ges'yyk péh, ra hoop da nesaa doo. Ji jó ta ti pä tadēē bā, sahōnh hē ji gawatsik —nāng mā Jesus.**

¹⁹ Tii bā kā m', Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooch do sa wahē n'aa na-āãj mäh, ratyw n'aa esoos mäh, nayyw hē ramaso dāk hyb n'aa paawä m' Jesus. H'yy genāh mā Jesus pes'āãp mā panyyg ky n'aa me sa hā. E'ỹm mā hajōk do Jesus maa new'ēē do sa hā.

Jesus rano n'aa maso paawä ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahỹh

²⁰ Ti m' baad mā ramatakä had'yyt hē Jesus. Ti hyb n'aa m' ramejūū ta

† **20:9** Ta hā he'aanh do sa hā ti taba-her'oot. ‡ **20:16** Tii da maa new'ēē do rawén ky hadoo, rahapāh do hyb n'aa Jesus hanāng péh. Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do Jesus pes'āãp. Ti né ti joom danāh kaser n'aa hadoo. § **20:17** Saaw-Mo 118.22 ** **20:18** Ta ky n'aa hē né hē Jesus her'oot. Jesus né ti pä hadoo doo. Judah buuj sa wahē n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooch do na-āãj, dooh rakanrēn bā Jesus, tób them'aa do rakanarēn do hadoo nanāng pä. Rakanarēn né paawä, tak'ēp hyb n'aa jawyng dāk Jesus, P'op Hagä Do an'oo bā.

wób ky ken'yym doo gó rake'aanh Jesus hä. Rakarën paawä rano n'aa masoo ta her'oot do hyb n'aa, rahaëenh hyb n'aa Roma buuj ta tii bä hagã n'aa hä. ²¹ Ti m' j'ooj madäk doo me raky hadoo Jesus hä:

—Ma matëg! —näk mäh. —Äã hapäh baad hadoo do né hë ti mama metëek, baad hadoo do né hë ti maher'oot —näk mäh. —Dooch maky n'aa ehÿÿd bä ta wób sa hä, séd gó mabaher'oot sahõnh hë sa hä. Ehub né hë P'op Hagã Do karën do hä mama metëek doo —näk mäh. —Ti hyb n'aa —näk mäh —ää mamaher'ood. ²² Taw'ääts hë a hä ji epaag bä Roma buuj sa wahë hä rahepak doo, Sesa hä? —näk mäh. —Ji ep'aak a hä? —näk mä sa kyyh.

²³ Jesus hapäh mä ti sa h'yyb. J'ooj madäk doo me ti raky hadoo doo. Ti m' taky hadoo sa hä:

²⁴ —Bë metäh hä ÿÿ moweed de-naari ramaneëenh doo —näng mäh. —Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hä? —näng mäh.

²⁵ Ti m' raky hadoo:
—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:
—Bë an'oo Sesa hä ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bë an'oo P'op Hagã Do hä ta no n'aa hë†† —näng mäh.

²⁶ Dooch m' raw'yyt pé ta hä ta s'ee hënh ta her'oot pé hajõk do maa napäh bä. Rahyb n'aa meuunh mä ta kyyh hyb n'aa, ti hyb n'aa dooh radoo wät péh. Bag hënh rababë hõm.

Saduséw Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' rakajaa Jesus wë Saduséw häd enäh do wób, rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hä m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä. ²⁸ Ti m' raky hadoo Jesus hä:

—Ma matëg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees erii däk do paa ër hä, aj'yy dajëb bä, ta ÿÿm teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hÿÿj mä gat'ëe däk tii, ta hÿÿj makü panaa näng hyb n'aa

m' —näk mäh. ²⁹ —Panyyg gó õm äã maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'yy 6 ta hÿÿj. Tagat'ëe däk mä ta ÿÿm paah. Dooch m' teta nä bä, aj'yy dajëp. ³⁰ Tii bä ta hÿÿj seeh, ta jawén näh, gat'ëe däk mä ta hÿÿj makü ÿÿm paah. ³¹ Ta jawén mä ta hÿÿj seeh. Ti hadoo né m' ta wób ënh. Sahõnh hë m' raget'ëe bok ta ti ÿÿnh. Sahõnh hë m' dooh reta nä bä radejëp. ³² Tii kä m' ÿÿnh dajëb kån —näk mä Saduséw panyyg gó m' rabeu'uum Jesus hä.

³³ Ti m' rabeaaj kån Jesus hä:
—Ji genyyh bä kä ënh, dejëp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do ÿÿm kä ta ti ÿÿnh ti noo gó kä? Sahõnh hë paa ta ti ta pat'uuk —näk mä sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:
—Ji ketëe badäk hahÿÿ bä tii. ³⁵ Tii d' nado hÿ pong jé hasëek do hä. P'op Hagã Do anoo do ragenä bong doo, dooh raket'ëe boo bä. ³⁶ Ääs kanetëe do hadoo da tii kä. P'op Hagã Do anoo ragenä bong hyb n'aa, ti hyb n'aa P'op Hagã Do taah kä —näng mäh. ³⁷ —Mosees mo haj'aa kerih do hä, b'aa kadoo do panyyg n'aa gó, ji ganä wät Mosees metëek. Hahÿÿ da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh Mosees erii wät do hä: “P'op Hagã Doo, Abaraãm hagã n'aa, Isak hagã n'aa, Jakóh hagã n'aa ÿ ti hÿÿh.”†† ³⁸ Dooch, “Abaraãm makü hagã, Isak makü hagã, Jakóh makü hagã” tanoo bä. P'op Hagã Do hä ti edëp. Dejëp do hagã n'aa nado P'op Hagã Doo. Hedëp do sa hagã n'aa tii —näng mä Jesus kyyh.

³⁹ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób raky hadoo:

—Baad mabaher'oot, baad a kyyh, ma matëg! —näk mäh.

⁴⁰ Ti bahãnh kä m' dooh m' reaaj boo bä kä. H'yyb e'ÿÿm mä reaaj bä kä.

Jesus eaanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:
—Dawi panaa mä ti Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Däng Doo, sa nooh. Nyy da tii? ⁴² Hahÿÿ da paa m' Dawi

†† 20:25 Ji né hë ti P'op Hagã Do karën doo. †† 20:37 Esodo 3.6

kyyh Saaw-Mo hä: “Wahë ÿ n'aa hä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky hadoo, ‘Aso hup ÿÿ hënh, ⁴³ si ÿ mabag'ããs hyb n'aa a majiï ÿ nes'ëem bä kä’ ”, §§ näng paa Dawi. ⁴⁴ Hÿÿ kä, “Wahë ÿ n'aa” Dawi maneëej bä ti Kristo, nyy da ti ta t'aah tabahadoo?*** —näng mä Jesus.

⁴⁵ Ti m' sahõnh hë maa new'ëe bä m', Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hä:

⁴⁶ —Baad da bë kanä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo da bë nad'oo hyb n'aa —näng mäh. —Baad ub da raken'yym, baad rakametëeh saroor henyym doo me, ky n'aa gebah doo me —näng mäh. —Rakarën ji bedëng hajök do sa mahang —näng mäh. —Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä ragen'aak ratooj bä hyb n'aa jewyk do rabahetonh bä. Ratsebë do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh do rabahetonh bä ratooj bä —näng mäh. ⁴⁷ —Patug tema bong do sa wë hanäng do bë esok. Ti bäp peej hadoo doo me bë ky n'aa etsëe, bë hä ta wób raj'aa etsë hyb n'aa. Ta ti hedoo do ta bahãnh tak'ëp P'op Hagä Do rajãã da —näng mä Jesus kyyh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky n'aa.

21

P'op Hagä Do matym n'aa patug tamah do an'oos do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa bä Jesus bagëet bä, tahapãh tak'ëp da-jëer enãh do radatoonh do dajëer, tób P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do da-jëer n'aa. ² Ti m' tabana ÿÿnh, patug tamaa wäd is doo. Tadatooj is mä pawóp its moweed. Kanahën its mä tii. ³ Ti m' Jesus bahapãh bä ta tii, taky hadoo:

—Hahÿ ÿÿnh, patug tamaa wäd is doo, sahõnh hë sa bahãnh tabanoo. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh. ⁴ —Sahõnh hë ta wób ranoo do tii, hajõng do sa wë mad'aak

do uuh —näng mäh. —Hahÿ ÿÿnh, kasuud its né paawä, sahõnh hë taban'oo däg is ta wë hanäng do paats —näng mä Jesus.

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' Jesus ma matëg wób ra-her'oot mä pä s'ëeb P'op Hagä Do tób n'aa. Hetsooh mä sa hä. Ra-her'oot na-ããj mä ta wób sa mo haj'aa ta hetsó wób, P'op Hagä Do matym n'aa ret-sëeh doo. Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

⁶ —Ti awät da ti noo gó kä, ta ti pä jé pad'yyt hë takajäg jëng. Doooh da ta see jó haso wät pé hahÿ bë hapãh do pä. Sahõnh hë da rabakud bëeh tũ —näng mäh.

⁷ Ti m' ta ma matëg rabeaanh:

—Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu däk? H'ëed hado da tabedaa däk do heen n'aa? —näk mäh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad bë matakä da, bë rawanadii hyb n'aa. Hät ÿÿ gó rabana, sa nooh. “ÿ Kristo”, nãk da sa kyyh. “Edaa däk sahõnh hë tagawatsik doo”, nãk da. Bë ky dahé manä tii —näng mäh. ⁹ —Bë eÿÿm manä da kaneb'ooh do bë ky n'aa napãh bä, ta wób sa wahë n'aa wë rah'yy kawereem do bë ky n'aa napãh bä na-ããj hë. Badãk hahÿ gawatsik do pooj jé, ti hadoo né da. Ti hado né hë paawä, dooh nyyw hë takaja bä badãk hahÿ bahëej jëng doo —näng mäh.

¹⁰ Ti m' taky hadoo ënh sa hä:

—Häj n'aa see babuuj rakaneb'ooh da häj n'aa see babuuj sa daheeh. Häj n'aa sa wahë n'aa, rah'yy kawereem da häj n'aa see sa wahë n'aa wë. ¹¹ Hajõng häj n'aa hënh da tak'ëp né da hëej katajuus. Sah na-ããj da anäng. Hajök da tak'ëp ranahëe enãh da. Äm n'aa näng do ti awät da. Äm n'aa näng do heen n'aa ganyyh da wë hä. ¹² Ti pooj jé da bë da rano n'aa masoo. Bë da rarejãã. Bë da rahaëenh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do

§§ 20:43 Saaw-Mo 110.1 *** 20:44 Dawi panaa né hë ti Jesus, aj'yy gó tabahyng do hyb n'aa. Dawi wahë ÿ n'aa tamaneëenh do paah, P'op Hagä Do T'aah do hyb n'aa na-ããj ti Jesus.

wahë n'aa sa moo gó, bë raky n'aa etyy hyb n'aa. Bë da radewäts b'ëeh. Bë da ramahũũm hëej bagã n'aa sa wë, sa wahë n'aa wób wë na-ããj hë, bë raky n'aa tapaa hyb n'aa sa hã. Hëp ÿ n'aa tii da rabad'oo da bë hã —näng mäh. ¹³ —Këh ÿ n'aa bë her'ood kãn da tii bã sa hã —näng mäh. ¹⁴ —Bë hyb n'aa tón manäh, bë ky n'aa sa hã bë her'oot do hã. ¹⁵ ÿ anoo da bë hã bë er'oot do pan'aa. Tak'ëp da bë ÿ h'yy gan'yyh. Ti hyb n'aa bë maji dooh da bë rahaja bã, dooh d' sa kyy péh —näng mäh. ¹⁶ —Bë yb, bë ÿñ, bë wakãñ, bë najiis na-ããj né hë bë né rahaëej padëek bë maji sa hã. Radej'ëep da bë wób. ¹⁷ Tak'ëp da sahõnh hë rakawajãñ da bë wë, hëp ÿ n'aa. ¹⁸ Ti hadoo né hë, dooh P'op Hagä Do mabaan bëeh. Sahõnh hë bë hã tahapäh. ¹⁹ Bë h'yy kaneréd bã hã ÿ bë h'yy ka'eeh do hã, P'op Hagä Do wë da bë baboo had'yyt hë kä —näng mä Jesus.

²⁰ Ti m' taky hadoo ënh:

—Jerusarënh nu kat'ëë däk ta maji warahén n'aa ran'oo bã bë bahapäh bã, edaa däk da bë bahapëë kãn tagawatsik doo. ²¹ Tii bã da taw'ãäts hë Judah häj n'aa bã haj'eenh do rakejën hõm da waëë banäng hënh. Jerusarënh bã haj'eenh do taw'ãäts hë rakejën hõm sa panang bã naa. Panang bahãnh habong do taw'ãäts hë da dooh rana bã p'aa hënh panang hënh. ²² Ti noo gó da P'op Hagä Do anoo da Isaraéw buuj ta sãm baanh. Sahõnh hë P'op Hagä Do kyy kerih do kametã kãn sa hã kä —näng mäh. ²³ —Tak'ëp tanesaa het'aah doo, sa taah nebii do sa hã kä ti noo gó kä!* Tak'ëp nesaa do rabahoop Isaraéw häj n'aa bã. Tak'ëp da P'op Hagä Do banoo sa hã nesaa doo —näng mäh. ²⁴ —Ta wób da dejëp sa maji kuman haj'aa. Ta wób da ramoo maw'yyd hõm ta s'ee hënh, jé pad'yyt hë häj n'aa hënh. Panang kä, Jerusarënh, rababep da Judah buuj nadoo do hã.

* **21:23** Du daa m' rakejën péh. † **21:32** Sahõnh hë Jerusarënh ky n'aa sa hã Jesus maher'ood wät do né hë tii, ti noo gó habong do rahapäh doo. Doo badäk hahÿ bahëej jëng do tado bã rahapäh doo.

Tii da rabad'oo P'op Hagä Do h'yyb däng do peej kä —näng mä Jesus.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Ta jawén, papÿÿj hã, kamarab hã, sagõõh sa hã ji hapäh da meuj n'aa näng do heen n'aa, ãm n'aa näng do heen n'aa. Sahõnh hë häj n'aa babuuj rahyb n'aa tón da, h'yy gabedo bong da, hewëeh do hyb n'aa akajar maadaka, tak'ëp hadoo do hyb n'aa akajar maadaka kyyh. ²⁶ Tak'ëp rajeÿÿm do hyb n'aa da ti noo gó, ta wób degõn jëng da. H'yyb e'ÿÿm bong da, tak'ëp nesaa do ti hawät do hã rahyb n'aa newëë do hyb n'aa. Wë hã habong do ta bag keh'ÿÿt da jé pad'yyt hë, ta see hedo hõm da P'op Hagä Do an'oo bã. ²⁷ Ti noo gó kä da sahõnh hë rabahapäh da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo kä, ÿ bahyng bã kä wë puh mahang. ÿ ahyng da P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo doo gó —näng mäh. ²⁸ —Bë h'yy kahasãb kä ta ti ta heen n'aa bë bahapäh bã kä, edaa däk do hyb n'aa bã bë P'op Hagä Do ed'ëep do nesaa do mahãnh —näng mä Jesus.

²⁹ Ti m' panyyg gó m' tabaher'oot sa hã. Ti m' taky hadoo:

—Ta heen n'aa ÿ her'oot doo, joom wiigo häd näng doo, joom wób ky n'aa hadoo na-ããj hë tii —näng mäh. ³⁰ —Joom tadu doo bã tagajewäng doo, baad bë bahapäh, edaa däk tabanyyw. ³¹ Ti hadoo né da, sahõnh hë ta ti bë ÿ maher'ood wät do kaja däk bë bahapäh bã, edaa däk P'op Hagä Do bag'ãäs doo —näng mäh.

³² Ti m' taky hadoo ënh:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Da hë habong do rahapäh nä da sahõnh hë ÿ her'ood wät do bawäd kãn.† ³³ Badäk hahÿÿh, wë na-ããj da, ahëej jëë né paawã, këh ÿÿ da dooh tahëej bã —näng mäh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hado kãn:

—Bë hyb n'aa matakä da, ta s'ee hënh bë h'yyb nawät hyb n'aa. Bë h'yyb padäg manä jarakë hedoo do hä. Bë an'oo manä badäk hahÿÿ hä ji hyb n'aa tón do bë hyb n'aa hüüm bä, ta s'ee hënh bë h'yyb nawät hyb n'aa. Taw'ääts hë bë hyb n'aa matakä bë h'yy ganatemah hyb n'aa ÿ kajaa bä. ³⁵ ÿ kajaa do heen n'aa, nayyw hë da, raganada bä, takajaa sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do sa wë —näng mäh. ³⁶ —Taw'ääts hë bë hyb n'aa matakä had'yyt hë. Bë ky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do hä, bë ked'ëëp hyb n'aa ta ti ÿ her'oot do paa nesaa do mahãnh. Bë ky n'aa ets'ëë na-ãäj hë, bë bahajaa hyb n'aa matym ÿÿ gó, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do matym gó, bë bab'ëëh hyb n'aa, baad bë ÿ gadoo hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

³⁷ Jesus ma met'ëëg had'yyt mä P'op Hagä Do tób n'aa bä. Tug bä hadoo tabaheh'üüm panang bahãnh, waëë Oriib häd näng doo hënh, t'ii hënh mä tabahe'ÿÿh hyb n'aa. ³⁸ Bãp paa m' hajök do rabaheh'üüm, ramaa newëë hyb n'aa Jesus P'op Hagä Do tób n'aa yt hä.

22

Judas taky n'aa enooh Jesus tahaëënh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', edaa däk Pas-kowa häd näng do bawät, pãw makuj tamah do rabawa noo gó. ² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ãäj mä ratyw n'aa esoos mä Jesus radaj'ëëp hyb n'aa. Rahyb n'aa newëë nyy d' rabad'oo, hajök do rakawaj'ãän bä sa wë rajeyÿm do hyb n'aa. ³ Ti m' Judas Ikarijot häd näng do h'yyb gó Nesaa Do Yb bajëë suun. ⁴ Ti m' Judas bahõm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa wë, P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa sa wahë n'aa wë na-ãäj hë, séd hä rakaner'oot hyb n'aa nyy da sa hä Jesus tabahaëënh. ⁵ Ti m' rah'yy gadejah Judas Ikarijot

kyy hä. Ti m' ta sãm raky kajäk ta hä. ⁶ Ti m' Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kãn, tabahaëënh hyb n'aa kä sa hä rabanahajök bä.

Jesus ta ma matëg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawëh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m' pãw makuj n'aa tamah do rataheb'ëës do du däk. Ti noo gó b'éé t'aah aj'yy ranaheb'oooh P'op Hagä Do matym n'aa, Pas-kowa rahyb n'aa esee do hyb n'aa. ⁸ Ti m' Jesus mejüü Peed Jowãw daheeh, ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë ahõm nä Pas-kowa tä n'aa bë moo bok hyb n'aa, ër tab'ëës hyb n'aa —näng mäh.

⁹ Ti m' rabeaanh ta hä:

—Nyy bä makarën äã benãm Pas-kowa tä n'aa? —näk mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ahõm nä panang hënh. Panang bä bë kajaa bä, bë kataa da aj'yy hä, naëng hes'oooh do hä. Ta jawén bë ahõm da. Ta ti bajëë suun bä tób gó, ¹¹ bë eaaj da tób danäh hä hahÿÿ da: “Äã ma matëg mejüü äã beaanh, nyy bä tagadäk ta gawakõ, tatab'ëës hyb n'aa Pas-kowa, ta ma matëg sa daheeh”, denoo da. ¹² Tii bä da ta gawakõ gaeh doo, p'op gadäk doo, tametëëh da bë hä. Ta tii bä tyng n'aa näng da. Kabenyww däk da —näng mäh. —Tii bä bë moo boo Pas-kowa tä n'aa, ta waa n'aa —näng mä Jesus sa hä.

¹³ Ti m' rabahõm kãn. Rakajaa bä m' panang bä, Jesus her'oot do hadoo né kä m'. Ti m' ramoo boo kãn tii bä kä Pas-kowa tä n'aa kä.

¹⁴ Ti m' Pas-kowa tä n'aa kajaa bä kä m', Jesus bahyy sooh mä 12 hedoo do tamejüü do sii hë sa waa tyng pa.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad ÿ h'yyb däng né hë hahÿ ÿ awëh bë daheeh, ÿ rarejãã do ÿ ahoop do pooj jé —näng mäh. ¹⁶ —Doooh ÿ awëë wäd bä kä hahÿ ta jawén. Séd debaa hë ÿ bawëë kãn Pas-kowa heh'äät doo kä hÿ pong jé, P'op Hagä Do bag'ããs bä kä —näng mäh.

¹⁷ Ti m' tabado däk uwa bëeh hood, ti m' P'op Hagä Do hä ta ky hadoo:

—Taw'ääts hē òm, Ee. Man'oo däk uwa bëeh ää hä —näng mäh.

Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë gadoo, bë ets'ëeh bë hä —näng mäh. ¹⁸ —Hahÿÿ d' bë ÿ maher'oot: Hÿ jawén dooh ÿ eëg wäd bä uwa s'ëeb. Jääm hē p'aa hēnh ÿ eëek da P'op Hagä Do bag'ääs do kajaa bä kä —näng mäh.

¹⁹ Ti m' tabado däk päw, ti m' P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Taw'ääts hē òm, Ee. Man'oo däk päw ää hä —näng mäh.

Ti m' taganabäh däk, tan'oo däk mä ta ma matëg sa hä. Ti m' taky hadoo:

—Hup ÿÿ, bë hyb n'aa ÿ an'oo däk do heen n'aa hahÿÿh —näng mäh. —Hÿ jawén hahÿÿ d' bë bad'oo, ÿ bë hyb n'aa esee do hyb n'aa —näng mäh.

²⁰ Ti hadoo ënh, rabawëh, rabawa do jawén paa bä, Jesus bado däk ënh uwa bëeh hood, ti m' taky hadoo:

—Majyw ÿÿ, ÿ anoo do ÿ dajëp noo gó bë hyb n'aa heen n'aa hahÿÿh. Papuuj sahõnh hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kä. Hÿ jawén majyw ÿ hyb n'aa ji tagadoo, P'op Hagä Do ky däng* —näng mä Jesus.

²¹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë maa newè! —näng mäh. —Ër mahang ti asooh majë ÿ moo gó ÿ tahaëenh doo —näng mäh. ²² —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da dajëp P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né hē —näng mäh. —Ti hadoo né hē, baad nado da aj'yy hä, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do majÿi moo gó han'oo däk do hä! —näng mäh.

²³ Ti m' sa mahang rabeaanh:

—Jaa g'eeh tii? —näk mäh.

²⁴ Ti m' sa bahãnh hadoo do p'ää m' raky ked'aak. ²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Judah buuj nadoo do sa wahë n'aa, hyb n'aa jeyyk hedoo doo, tak'ëp ramejüü sa karapee n'aa. “Sa

masa n'aa” sa daaj hē rakamaneëenh —näng mäh. ²⁶ —Bë mahang taw'ääts hē dooh tii d' tahado bä —näng mäh. —Bë mahang karën pé ta wób sa bahãnh hyb n'aa jawyk péh, taw'ääts hē da ta wób sa yd jé da tanu gadäk. Bë wahë n'aa hadoo doo, taw'ääts hē ta wób sa karom hado däk —näng mäh. ²⁷ —Ny hadoo pé hyb n'aa jawyk? Ta tyng n'aa jó hasooh doo, ta tyng jó hasoo do waa manaa doo? Ny hadoo pé hyb n'aa jawyk? Ta tyng jó hasooh do né hē —näng mäh. —ÿ tii, dooh tii da ÿ adoo bä. Sa karom sa tä manaa do hadoo ÿ bë mahang, ÿ hyb n'aa jawyg né paawä bë bahãnh —näng mäh. ²⁸ —Hëp ÿ hata had'yyt hē bëeh, nesaa do ÿ ahoop noo gó. ²⁹ Ti hyb n'aa hä ÿ Ee banoo do hadoo ÿ bag'ääs doo, tii da ënh bë ÿ banoo bë bag'ääs si ÿÿ. ³⁰ Ti hyb n'aa bë awëh da, bë eëek da si ÿÿ, ÿ bag'ääs do noo gó, bë ÿ weh'ëeh do ky n'aa. Bë da at'oonh wahë n'aa tyng jó, 12 hedoo do Isaraéw taah panaa bë bag'ääs hyb n'aa, bë ky n'aa etyy hyb n'aa —näng mä Jesus.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo Peed hä:

—Simaw, Simaw —näng mäh. —Nesaa Do Yb ets'ëë wät tak'ëp bë tametyy hyb n'aa. Takarën paawä bë beréd hõm hä ÿ bë h'yy ka'eeh doo. ³² Ti hado né paawä, P'op Hagä Do hä ÿ ky n'aa ets'ëë wät òm, manerët hyb n'aa hä ÿ mah'yy ka'eeh doo —näng mäh. —Mah'yy kawareem bä, p'aa hēnh tak'ëp hä ÿ mah'yy kae bä, mah'yyb enäw ta wób hä ÿ h'yy ka'eeh doo —näng mä Jesus Peed hä.

³³ Ti m' Peed ky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Doo ÿ h'yy keréd bä a hä —näng mäh. —ÿ radawäts g'ëed bä, na radawäts g'ëed ÿ a sii. ÿ rada-jëeb bä, na ÿ radajëeb a nemuun, näng mäh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Baad òm ÿ maher'oot Peed —näng mä —Badah, atsëm, karaak

* **22:20** P'ooj ub Mosees sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, b'éé majjyw ta heen n'aa. Papuuj hahÿ ji hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me da ÿ maky n'aa jejèn da —näng mä Jesus Peed hä.

³⁵ Ti m' Jesus beanh ta ma matëg sa hä:

—Bë ÿ mejüü noo gó P'op Hagä Do ky n'aa bë baher'ood hõm hyb n'aa, dooh ÿ an'oo bä bë mahüüm pé dajëer hadoo péh, ta hood hadoo péh, bë tsyym suun bë wareem péh. Bedoh bë wë ti noo gó? —näng mäh.

—Dooh —näk mäh. —Dooh badoh pé äã wë —näk mä sa kyyh.

³⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hÿÿ kä bë mahüüm bë wë tanyy bä dajëer, bë h'ëed hood na-ããj hë. Bë wë tananyy bä bë kuman mariij, taw'ããts hë bë esëem hõm bë hatsë bë hä hadäk doo, bë kuman bë betsëe hyb n'aa ta säm† —näng mäh. ³⁷ —Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do këh ÿ n'aa hä: “P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do h'yyb hata däk ran'oo bä P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”,‡ näng P'op Hagä Do kyy kerih doo —näng mä Jesus. —Sahõnh hë këh ÿ n'aa kerih doo gó her'oot doo, ta ti hadoo né kä —näng mä Jesus.

³⁸ Ti m' ta ma matëg raky hadoo ta hä:

—Ma matëg! —näk mäh. —Pawóp hë äã wë kuman mariij —näk mäh.

—Jããm tii —näng mäh. §

Getsemani bä Jesus ky n'aa ketsëe do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁹ Ti m' tabahed'oo doo da, waëe joom oriib banäng doo hënh Jesus bahõm kån. Ta ma matëg had'aa mäh.

⁴⁰ Rakajaa bä m' Jesus ky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ëe, nesaa do h'yyb tatug mahãnh bëeh, ÿ bë eréd hõm mahãnh —näng mäh.

⁴¹ Ti m' tabahõm dawë hä. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng, ti

m' taky n'aa etsëe P'op Hagä Do hä. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

⁴² —Ee, —näng mäh —makarën bä mado hõm mahãnh ÿÿ wät hahÿ ÿ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né hë ÿ bets'ëe paawä, makarën doo da né hë mabad'oo, ÿ karën doo da nado —näng mäh.

[⁴³ Ti m' hÿ pong jé naa äãs see kasee ta hä, tah'yyb hej'oonh hyb n'aa. ⁴⁴ Ti m' tak'ëp mä taky n'aa etsëe, tak'ëp tah'yy katón do hyb n'aa. Baad nado ta h'yyb tym. Majyyw hadoo mä tahehud. Tüü m' tabatõom.] ⁴⁵ Ti m' tabas'ëeg gëet jawén paa bä m', taky n'aa etsëe do jawén paa bä, tabahõm ta ma matëg rahab'ëeh hënh. Äã b'ëeh mä tii. Tak'ëp mä raty jewyk rah'yy ketón do hyb n'aa. ⁴⁶ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa bë ba'ÿÿh? —näng mäh. —Bë as'ëeg bëh! P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ëe, bë nesaa do h'yyb tatug mahãnh, ÿ bë eréd hõm mahãnh —näng mäh.

Jesus ramaso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁷ Jesus ber'oot nä bä m', rakaja kån hajõk do ta wë. Judas, ta ma matëg 12 hedoo do see paah, sa pooj jé tabana. Ti m' Jesus wë Judas bana. Ta tapa tsanetsub wät. Kedëng do ky n'aa né paawä tii. ⁴⁸ Ti m' Jesus beanh ta hä:

—Judas, —näng mäh —matsanetsup doo me ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do maban'oo däk? —näng mä Jesus Judas hä. **

⁴⁹ Ti m' Jesus sii habok do raba-hapäh bä m' hajõk do rakarën ramaso, raky hadoo ta hä:

—Makarën ër gadoo kuman me?

⁵⁰ Ti m' Jesus sa hata see tekyyt mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do

† 22:36 Kuman ky n'aa nado ti Jesus her'oot. Kuman ky n'aa me tamaher'oot. Kaneb'ooh do du doo do pooj jé ji benäm ji kuman, baad ji gada hyb n'aa ji wë ji maji kajaa bä. Ti noo gó né tadu doo Jesus, ta ma matëg na-ããj hë rano n'aa masoo doo. Ti hyb n'aa ta ma matëg Jesus maher'ood wät, baad rahyb n'aa matakëe hyb n'aa baad nadoo do hä, sa h'yyb rabenäm hyb n'aa, edaa däk do hyb n'aa sa hä rarejäã doo. ‡ 22:37 Isajas 53.12 § 22:38 “Jããm tii” Jesus wén her'oot, dooh ta ti tado bä do hyb n'aa tahanäng doo. Dooh kuman ky n'aa tado bä sa hä tamaher'oot doo. ** 22:48 Tsanetsup doo me Judas metëeh ta wób sa hä Jesus, ti né hë ramaso däk hyb n'aa.

karom. Ta nabuuj hub hēnh hadäk do tagakyd hōm mäh. ⁵¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ti moo hado manäh —näng mäh.

Ti m' Jesus moo däng aj'yy rog hä. Has'oo däk mäh.

⁵² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa hä, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahē n'aa hä, Judah buuj sa wahē n'aa hä na-ããj hē, Jesus ramaso däk hyb n'aa ta no n'aa han'aa do sa hä Jesus ky hadoo:

—Ēr wahē n'aa wē h'yy kawereem do sa h'yyb mahūūm n'aa bē ed'oo g'eeh ŷh, bē wén n'aa wē ŷh sēn-jeer yt hä, boh yt hä? —näng mäh. ⁵³ —P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó ŷ awäd had'yyt hē bē sii. Dooh ēnh ŷ bē maso bā tii bā ēnh? —näng mäh. —Hŷh kā, taw'ããts hē —näng mäh. —ŷ hapäh, da hē né kā ŷ bē bahajaa. Da hē né hē Nesaa Do Yb mejūū —näng mä Jesus.

Jesus Peed ky n'aa jejēn do panyyg n'aa hahŷh

⁵⁴ Ti m' ramaso däk Jesus, ti m' ramahūūm kán P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'ãät do tób hēnh kā. Peed bahōm sa jawén. Dawēē m' tagadäk. ⁵⁵ Ti m' warahén ragahō jat tēēg tób w'oo hä, ti m' rabehyy b'ēēh tēēg noo pa. Sa pa m' Peed bahyy häng. ⁵⁶ Ti m' ŷhnh, sa karom, bahapäh Peed tēēg bag hä m' tabahäng bā. Ti m' baad tabahēg'ããs ta hä. Ti m' taky hadoo:

—Hahŷ Jesus hata seeh —näng mäh.

⁵⁷ Ti m' Peed ky n'aa jejēn wät.

—Dooh ŷ hapēē bā ta ti aj'yy —näng mäh.

⁵⁸ Badah peej däg kā m', ta see bahēg'ããs Peed hä, ti m' taky hadoo:

—Ta hata see né hē ōm —näng mäh.

—Dooh. Dooh sa see ŷ do bā —näng mä Peed.

⁵⁹ Badah peej däg kā m', sét oor tabahado däk bā m', ta see ky hadoo:

—Jesus ma matēg see né ti hŷh. Garirej buuj né ti hŷh —näng mäh.

⁶⁰ Ti m' Peed ky hadoo:

—Dooh ŷ hapēē bā ta ti maher'oot doo —näng mäh.

Ti m' nanyw hē, taher'oot nā bā m', karaak ky ganā kán, tabah'ŷh kán. ⁶¹ Ti m' Jesus ty kaw'ōöd däk Peed wē. Tii bā m' Peed hyb n'aa newē däg kán Jesus her'oot do paa ta hä kā: “Karaak bahŷh do pooj jé da ŷ maky n'aa jejēn tamawoob nuu me.” Tii d' né paa kā m', Jesus her'oot do paa kā ta hä. ⁶² Ti m' Peed banyyh wahoo gó naa. Tak'ēp tabaód g'ēēd kán mäh, taky n'aa jejēn do hyb n'aa Jesus.

Jesus warahén rarejã do panyyg n'aa hahŷh

⁶³ Ti m', warahén Jesus hag'ããs do raky n'aa ejeets kán mäh, rarejã mä tak'ēp. ⁶⁴ Ti m' raty maw'yyd däk, tanahapäh hyb n'aa. Ti m' raba-hewyyh bā m' raky hadoo:

—Maher'ood mahapēē bā! Jaa mo haj'aa? —näk mäh.

⁶⁵ Hajōng nā m' sa kyyh, raky n'aa rejã doo.

Judah buuj sa wahē n'aa Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahŷh

⁶⁶ Ti m', bāp paa m', rakata padēēk Judah buuj sa wahē n'aa hedoo doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk doo. Ti m' ramahūūm kán Jesus sa wē, ⁶⁷ ti m' raky hadoo:

—Mamaher'ood ãã hä, ōm Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do mado bā —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē ŷ maher'ood bā paawä, dooh paawä ŷ bē ky dahé bā. ⁶⁸ Bē ŷ eaaj bā, dooh bē ky gedag bā —näng mäh. ⁶⁹ —

Ti tahado né paawä, hŷ jawén Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do asooh da P'op Hagä Doo, Sahōnh Sa Bahānh Hado Do hub hēnh, ta hä P'op Hagä Do weh'ēēh doo bā —näng mä Jesus.

⁷⁰ Ti m' sahōnh hē kata däk do raky hadoo:

—Ōm mä P'op Hagä Do T'aah, a nooh? —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë né tii, ti tii d' her'oot. Baad ub ti bë kyyh —näng mäh.

⁷¹ Ti m' raky hadoo:

—Dooh hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh. Ta daaj né hë ti taky n'aa kaher'oot —näk mäh.

23

Pirato häd näng do wë Jesus ramahüüm kän do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', sahõnh hë ajyy kata däk do ramahüüm kän Jesus Pirato häd näng do wë.* ² Ti m' radu doo Jesus raky n'aa tapaa Pirato hä. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Hahÿ aj'yy h'yyb mahüüm Judah buuj, raky nadahé wät hyb n'aa sa wahë n'aa, Roma buuj. Tamoo ge'ÿÿm ranep'aak hyb n'aa Sesa hä ji hepak doo, Roma buuj sa wahë n'aa hä ji hepak doo. “ÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. Häj n'aa wahë n'aa ÿÿh”, näng mä ta kyyh —näk mä ta ti ajyy Pirato hä.

³ Ti m' Pirato beanh Jesus hä:

—Öm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿÿ. Tii d' né hë, maher'oot doo da né hë —näng mä Jesus.

⁴ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa hä, hajök do t'ÿ hënh kat'aa do hä na-ääj mä Pirato ky hadoo:

—Dooh ÿ aw'yyt pé ta hä ta sãm ÿ anoo péh —näng mä Pirato.

⁵ Ti m' raky kah'üüm Pirato hä:

—Sahõnh Judah häj n'aa bä, sa wahë n'aa wë rah'yy kawereem tan'oo bä tama metëek do hä. Garirej häj n'aa bä tadu doo tama metëek doo. Hÿÿ kä babä Jerusarënh bä tama met'ëeg kän —näk mä sa kyyh.

Eróts häd näng do wë Jesus ramahüüm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶ Garirej häj n'aa bä Jesus du doo paa tama metëek do Pirato ky n'aa napäh bä m', teaaj wät sa hä:

—Garirej häj n'aa babuuj ti hÿ aj'yy? —näng mäh.

⁷ Ti m' Pirato ky n'aa napäh bä m' Jesus t'ÿ hënh naa, tamejüü ramahüüm Eróts Än-Tipas häd näng do wë, Garirej häj n'aa wahë n'aa tabadoo do hyb n'aa. Jerusarënh panang bä Eróts bag'ääs dó ti noo gó.

⁸ Ti m' Eróts tsebee wät Jesus tahapäh bä. P'ooj né hë m' takarën paawä m' Jesus tabahapäh. Ta ky n'aa napëe däk paa m' Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa m' takarën paawä m' tabahag'ääs Jesus pahuunh doo. ⁹ Ti m' Jesus ramanaa bä m', hajõng mä teanh ta hä. Dooh m' Jesus ky gedag bä.† ¹⁰ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hë, tak'ëp mä raky n'aa tapaa ta ky n'aa Eróts hä. ¹¹ Ti m' Eróts, Eróts warahén n'aa sii hë m' raky n'aa ej'ees mäh, raky n'aa rejää mä Jesus. Ti m' radadäk ta hä saroor tak'ëp hanäm doo, sa wahë n'aa hedoo do saroor n'aa, raweh'ëeh doo gó m' raky n'aa manes'uunh hyb n'aa. Ti m' Jesus Eróts mejõ hõm p'aa hënh Pirato wë. ¹² Ti pooj jé m' Eróts Pirato daheeh ta majiü dó m'. Ti noo gó kä m' ta najiis hado däg kän mäh.

¹³ Ti m' Pirato mejüü P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa, hajök do na-ääj rakataa hyb n'aa ta wë. ¹⁴ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë mana wät hahÿ aj'yy wë ÿÿ —näng mäh. —“Hahÿ aj'yy h'yyb mahüüm Judah buuj raky nadahé wät hyb n'aa sa wahë n'aa, Roma buuj”, bë nooh —näng mäh. —Baad ÿ beaaj wät bë matym gó ta ky n'aa bë her'oot doo. Dooh ÿ aw'yyt pé ta hä nesaa do bë her'oot doo. ¹⁵ Ti hadoo né hë Eróts. Dooh taw'yyt pé nesaa do ta hä, ti hyb n'aa tamejüü p'aa hënh ää wë —näng mäh. —Dooh tamo haj'aa pé ta p'ää dajëp péh. ¹⁶ Ti hyb n'aa ÿ mejüü da rahewyyh hyb n'aa,

* **23:1** Pirato häd näng doo, Roma buuj ta ti Judah häj n'aa bagä n'aa. † **23:9** Jesus wén ky ganadoo Eróts, j'ooj madäk doo me Eróts eanh do hyb n'aa.

ti jawén da ŷ eréd hõm tabahõm hyb n'aa —näng mä Pirato kyyh.

[¹⁷ Pas-kowa noo gó né m' Pirato mahen'yyh radewëes do seeh, hajõk do retsëe doo.] ¹⁸ Ti m' hajõk doo, séd hã m' raky hadoo, tak'ëp mä sa kyyh:

—Manaboh hÿ aj'yy. ãã karën maberéd hõm Barabas häd näng doo —näk mä sa kyyh.

¹⁹ Ragadahew'ëes doo gó m' tabagëet ta ti Barabas häd näng doo, Jerusarënh panang bä Roma buuj sa hã tah'yy kawareem do hyb n'aa ta h'yyb hataa sa daheeh, ta see tadaj'ëep do hyb n'aa na-ããj mäh. ²⁰ Pirato karën paawä taberéd hõm Jesus, ti hyb n'aa p'aa hënh taky kah'üüm sa hã. ²¹ Ti m' rageëej bong:

—Mepëem däg! Mepëem däg! Mepëem däg! —näk mä hajõk do sa kyyh.

²² Ti m' tamawoob nuu me däg mä Pirato ky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa? —näng mäh. —Dooh mo haj'aa kad'oo do tado bä —näng mäh. —Dooh ŷ aw'yyt pé ta hã ta p'ãã dajëp péh. Ti hyb n'aa ŷ mejüü da rahewyyh hyb n'aa, ti jawén da ŷ eréd hõm tabahõm hyb n'aa —näng mä Pirato kyyh.

²³ Ti m' raky kah'üüm Pirato hã. Tak'ëp rageëej bong, Jesus tabepëem hyb n'aa. Ti m' sa kyy me m' rahaja kãn Pirato. ²⁴ Ti hyb n'aa kä m' Pirato ban'oo kãn rakarën doo da. ²⁵ Tado nyyh mä Barabas, Jerusarënh panang bä Roma buuj sa wë tah'yy kawareem do hyb n'aa radawäts gëet do paah, ta see tadaj'ëep do paah. Ti né m' ti retsëe Pirato hã. Ti m' Pirato mejüü Jesus rabepëem däk b'aa hã, rakarën doo d' né hë m'.

Jesus rabepëem däk do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁶ Jesus warahén ramahüüm bä rabepëem hyb n'aa, ramaso däk mä aj'yy Simaw häd näng doo. Panang Sirené häd näng doo bä naa m' tii. Jerusarënh panang hënh tabajëe

paawä. Ti m' warahén ramejüü mä tabes'ooh hyb n'aa b'aa Jesus rahepëem däk do b'aa n'aa. Ti m' ramejüü Jesus jawén tabahõm. ²⁷ Hajõk mä hah'üüm sa jawén. ŷÿj na-ããj mä ah'üüm sa sii. A'oot mäh. Sa h'yyb mä ragedyyk. Rah'yy ketón do ky n'aa m' ta tii. ²⁸ Ti m' Jesus ty kaw'õöd däk sa wë, ti m' taky hadoo sa hã:

—ŷÿj, Jerusarënh buuj —näng mäh. —ŷ had'yyt nado bë p'ãã ód. Bë daaj hë bë p'ãã kaód, bë taah na-ããj hë bë p'ãã ód, tak'ëp nesaa do bë wë hana do hyb n'aa. ²⁹ Ti awät da ti noo gó hahÿÿ da d' bë kyyh: “Taw'ãäts hë ŷÿj taah nanäng do hã, ŷÿj netaah do hã, ŷÿj nanebii do hã”, tak'ëp nesaa do taah enäh do rabahoop do hyb n'aa. ³⁰ Ti noo gó Judah buuj raky hadoo da waëë hã: “Keréd hyy äã jó, nayyw hë ër dejëp hyb n'aa.” Wajapëm do hã raky hadoo da: “ãã jó wamii hyyh”, † näk da. ³¹ Hahÿÿ da hã ŷ ran'oo bä, b'aa tsahë do hadoo do ŷÿh, nesaa do nahanäng doo, ta bahãnh da ti P'op Hagä Do bad'oo sa hã, b'aa hawoonh do hadoo, hajõng nesaa sa hã hanäng doo. Sahõnh hë haoj jëng do hadoo sa hã —näng mä Jesus ŷÿj sa hã.

³² Pawóp hë ajyy moo nesaa do ramahüüm, Jesus sii rabepëem padëek hyb n'aa sa moo p'ãã. ³³ Ti m' rakajaa Jí Nu Gabóg K'yy ramaneëënh doo bä. Ti m' rabepëem däk Jesus b'aa kajatsëk do hã kä. B'aa kajatsëk do wób hã rabepëem padëek moo nesaa do Jesus pa. Ta hub hënh ta see hahäng, s'ÿÿ hënh ta see hahäng.

³⁴ [Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ee, —näng mäh —mamabaan sa hã hahÿ nesaa doo, hã ŷ ramoo bok doo. Dooh rah'yy genä bä ramoo bok do hã§ —näng mä Jesus.]

Ti m' warahén ramoo bong ramas'uunh doo, rabahapäh hyb n'aa ta saroor uuh wë ym doo.

† 23:30 P'op Hagä Do ky n'aa rod pooj jé hawät doo, Osejas häd näng do erih do hã Jesus ky däng. Osejas 10.8 hã takerii däk tii. § 23:34 Dooh rah'yy genä P'op Hagä Do T'aah tado bä ti radaj'ëep doo.

³⁵ Hajök do rabaheg'ääs bä m', Judah buuj sa wahë n'aa raky n'aa ej'ees mäh, rakawew'aam mä Jesus. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Ta wób ted'ëep —näk mäh. —Taw'ääts hë ta daaj hë taked'ëep Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do asëew hõm do tado bä? —näk mä sa kyyh.

³⁶ Ti ky hadoo né hë m' warahén ênh. Ramenoo ta hã uwa s'ëeb oow, ramanes'uunh do heen n'aa. ³⁷ Ti m' raky hadoo:

—A daaj hë kedëeb, Judah buuj sa wahë n'aa mado bä! —näk mä sa kyyh.

³⁸ P'op, ta nu gad'oo pong jé m', warahén rabepëem däk kerih doo. Hahÿÿ da m' kerih do hã: “Judah buuj sa wahë n'aa hahÿÿh”, näng mä kerih do hã.

³⁹ Ti m' moo nesaa do see Jesus pa hahäng do ky n'aa rejää mä Jesus. Hahÿÿ da m' taky n'aa ej'ees:

—Õm Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do õm? Ti bä, a daaj hë kedëeb, ää na-ääj né hë! —näng mä ta kyyh.

⁴⁰ Ti m' ta see ky geãm wät:

—Dooch P'op Hagä Do majeÿÿm bä? Õm na-ääj né da dajëp ta nemuun —näng mä ta hã. ⁴¹ —Taw'ääts hë ti ää radej'ëep, nesaa do ää moo bok do hyb n'aa —näng mäh. —Hahÿÿ aj'yy dooh nesaa pé tamo haj'aa —näng mä ta hã.

⁴² Ti m' Jesus hã kä taky hadoo:

—Mahyb n'aa es'ee ÿÿh, mabag'ääs doo hënh, hÿ pong jé makajaa bä —näng mäh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Né hup ÿ né hë hahÿ a hã ÿ her'oot doo: Badah mabasëek da si ÿÿ hÿ pong jé, P'op Hagä Do wë —näng mä Jesus.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁴ Wasyg däk mä ti nuuj jé. Ti m' ta bag badoo wät, badagyb däk mä badäk hahÿÿ hã. Jääm hë tug bä tabawag däk p'aa hënh. ⁴⁵ Dooch m' papÿÿj bag wät péh. Tii bä m', P'op

Hagä Do tób n'aa t'õp ta gó noo gatsë hebaan do kas'ëed hyng mäh. ⁴⁶ Tii bä m' tak'ëp mä Jesus geëej wät:

—Ee, —näng mäh —a moo gó ÿ banoo hëp ÿ tym —näng mäh.

Ti m' ta ti taky hadoo bä m', tadajëb kãn mäh.

⁴⁷ Ti m' sahõnh hë ta ti warahén sa wahë n'aa hapäh bä m', P'op Hagä Do hã taj'aa etsëe kãn. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Te hub né hë, —näng mäh —baad hadoo do né paa ti hÿ aj'yy —näng mäh.

⁴⁸ Ti m' hajök doo, kepëem do heg'ääs doo, sahõnh hë ta ti raba-hapäh bä m', sa h'yyb ragedyyk rabajëk, rah'yy ketón do heen n'aa.

⁴⁹ Dawëe naa m' Jesus najiis raba-heg'ääs. Sa mahang mä ab'ëeh mä ÿÿj Garirej häj n'aa bä naa, Jesus hataa paah.

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁵⁰⁻⁵¹ Ti awät mä aj'yy ky enyym doo, P'op Hagä Do karën doo da hawät doo, Judah häj n'aa, panang Arimat-sija häd näng doo bä naa. Joséh mä ta häd. Tagada né hë m' P'op Hagä Do bag'ääs do du däk. Judah buuj sa wahë n'aa see né paawä m' tii, dooh m' ta h'yyb hedo bä sa sii, Jesus hã rabad'oo do hã. ⁵² Ti m' ti Joséh bahõm Pirato wë, Jesus kamag n'aa tabetsëe hyb n'aa. ⁵³ Ti m' tabado hyy kãn Jesus kamag n'aa, ti m' tahabën däk mä pään hawak doo me rino häd näng do s'ëeb. Ti m' tadasuun jëng pä gabaho doo gó, kamag hood n'aa ragagots däk doo gó. Papuuj mä ta ti kamag hood. ⁵⁴ Saab pooj jé m' ti ta tii. Saab pooj jé né hë m' ta ti Judah buuj rabahenyw hõm, Saab hã rakamehehäk hyb n'aa. Tüüh däg mä papÿÿj. Edaa däk Saab du däk doo. **

⁵⁵ ÿÿj Garirej häj n'aa bä naa, Jesus had'aa do paah, rabahõm Joséh jawén. Rahapäh mä gabaho doo. Rahapäh mä na-ääj hë ragadakä jëng doo Jesus kamag n'aa. ⁵⁶ Ti m' rabajëk

** 23:54 Judah buuj sa hã, papÿÿj badëe hyng do jawén paa bä Saab du däg däk.

myyj hēnh. Ti m' rabenyw dāk bag'aad, buu benyym do bēeh, Jesus kamag n'aa hahog pan'aa m'. Rabenyw dāk do rabahajaa bā m', Saab dāg mäh. Ti hyb n'aa ragada mā Saab tabēej hōm hyb n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk mejūū doo da.

24

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahȳȳh

¹ Ti m' bāp paah, met'uuh hā, ȳȳj rabahōm kän pä gabaho doo hēnh, Jesus kamag n'aa radasuun jēng hēnh. Buu benyym do renyyw dāk do paa ramahūūm. ² Kepēed hōm mā pä gabaho do ty gatsē paah, rakajaa bā. ³ Ti m' rabajēē p'ēē ta gó. Dooh m' tii bā Jesus kamag n'aa. ⁴ Rahyb n'aa newē b'ēeh bā m', nyyw hē kasee sa pa pawóp hē ajyy. Gabarēeh mā sa saroor, hawyp do gabarēeh doo da. ⁵ Tak'ēp mā ȳȳj rah'yyb e'ȳym bong. Ti hyb n'aa, tūū rabehyy b'ēeh. Ti m' āās raky hadoo sa hā:

—Hēd n'aa hawät do bē esoos dejēp do mahang? —nāk mäh. ⁶ —Dooh wäd bā. Ganä wät! Dooh bē hyb n'aa es'ee wäd bē hā ta her'oot do Garirej hāj n'aa bā? ⁷ Hahȳȳ d' paa ta kyyh bē hā: “Ran'oo dāk da Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ook do sa moo gó, rabepēēm dāk hyb n'aa. Tamawoob dāg bā kā ta āh, ganä wät da p'aa hēnh”, nāng bē hā —nāk mā āās kyyh sa hā.

⁸ Ti m' rahyb n'aa es'ee kän Jesus her'oot do paa kā. ⁹ Ti m' rabajēk, ¹¹ hedoo do Jesus mejūū do hā, ta wób na-āāj hā, rapanāk hyb n'aa. ¹⁰ Marija Madarēn, Jowān, Marija Tsijaag ȳyn, ȳȳj wób mā na-āāj hē m', ti panāk do sa hā. ¹¹ Dooh m' Jesus ma matēg raky dahé bā. Daap hē red'oo mā ti ȳȳj ra her'oot doo. ¹² Ti hadoo né hē m', Peed as'ēeg gēet, ti m' waj'aa hōm Jesus kamag n'aa hood gadāk hēnh. Gabaho do tageg'āās bā m', jāām né hē m' pāān hawak do rino hād nāng do s'ēeb tahapäh. Ti m' tabajēng. Tahyb n'aa newēē mā ta tii.

Pawóp hē ajyy hā Jesus kasee do panyyg n'aa hahȳȳh

¹³ Ti noo gó né hē, pawóp hē Jesus ma matēg wób rabahōm panang Emaus hād nāng doo hēnh. Dawēē péj tii, Jerusarēnh bā naa. ¹⁴ Ramahōm me ra her'oot mā Jesus dajēp do ky n'aa. ¹⁵ Ti bahānh mā Jesus kataa sa hā. Sa sii m' tabahōm. ¹⁶ Dooh m' rah'yy genä bā Jesus tado bā, P'op Hagä Do an'oo bā. ¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—H'ēed ti bē her'oot? —nāng mäh.

Ti m' rabayyw b'ēeh dó. Rahyb n'aa tón mäh. ¹⁸ Ti m' sa seeh, Kerew-Pas hād nāng do ky hadoo:

—Jāām né hē ōm Jerusarēnh bā heg'āās do ky n'aa nanapäh do t'ī hēnh hawäd wät doo? —nāng mā ta kyyh.

¹⁹ —H'ēed ky n'aa? —nāng mā Jesus.

—Nasaréh buuj, Jesus hād nāng do ky n'aa —nāk mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa rod né tii. Tak'ēp ta hejój gó tama metēek, tapehuunh na-āāj hē. Baad ub ti P'op Hagä Do matym gó. Baad ub na-āāj hē ta wób sa matym gó —nāk mäh. ²⁰ —Tii bā P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa, ēr wahē n'aa wób na-āāj hē, raban'oo kän Roma buuj sa moo gó, radaj'ēep hyb n'aa. Tii bā rabepēēm dāk b'aa hā —nāk mäh. ²¹ —Kristo, ēr majīī moo gó naa ēer, Isaraéw buuj ted'ēep do paawā, āā ed'oo. Tamawoob dāg mā ta āh tadajēp —nāk mäh. ²² —Ti anāng nā ta ky n'aa —nāk mäh. —Bāp paa ȳȳj wób, āā h'yyb hataa, rabeboo nā Jesus kamag n'aa hood hēnh. Āā h'yyb gabedo bong ran'oo bā. ²³ Dooh wäd mā ta kamag n'aa ta gó, sa nooh. Āās kas'ee bong mā sa hā, sa nooh. Jesus mā ganä wät āās her'ood bā, ȳȳj sa nooh. ²⁴ Tii bā āā wób rawaj'aah rabaheg'āās hyb n'aa. Se hub né hē m' ȳȳj sa kyyh. Dooh wäd mā Jesus kamag n'aa tii bā. Dooh né hē m' rahapēē bā Jesus —nāk mā ajyy kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—H'yy gatamah bëeh! —näng mäh.
—Nayyw hē nado bë ky daheeh sahõnh hē P'op Hagä Do ky n'aa rod raheer'oot do paah —näng mäh. ²⁶ — Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ahoop do pan'aa né hē sahõnh hē ta tii, hÿ pong jé, raweh'ëeh hēnh, tabasëek do pooj jé. Baad né hē P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong paa ta tii —näng mä Jesus sa hä.

²⁷ Ti m' Jesus ma met'ëeg wät mä sa hä sahõnh hē ta ky n'aa, P'op Hagä Do kyy kerih do hä hanäng doo. Mosees erii wät do hä tadu doo ta ky n'aa tama metëek doo. Sahõnh hē P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do ta ky n'aa, Jesus her'oot né m' tii kä.

²⁸ Ti m' edaa däk mä panang Emaus häd näng doo. Panang bahãnh mä Jesus kateb'ëes. ²⁹ Ti m' tak'ëp rabetsëe sa pa tabaym hyb n'aa, tũüh däg do hyb n'aa papÿÿj. Badajuu däk mäh. Ti m' Jesus bahõm kãn sa sii. Sa pa m' tabayyw kãn. ³⁰ Rabehyy t'oonh bä kä rabawa hyb n'aa kä, Jesus bado däk pãw, ti m' P'op Hagä Do hä taky n'aa etsëe ta hyb n'aa, ti m' taganabäh hõm, ti m' tabanoo sa hä kä. ³¹ Tii bä kä m', rah'yy kadaw'uuh Jesus hä. Rah'yy kadawuung sii hē m' Jesus dawuh.

³² Ti m' sa daaj hē rakaner'oot. Ti m' raky hadoo:

—Mahapäh né hē, ti baad ër h'yyb tym tsebé do hadoo ër sii taber'oot bä, P'op Hagä Do kyy kerih do hä ër tamaher'oot bä ër mana me —näk mä sa kyyh.

³³ Ti m' nayyw hē kä rabajëe kãn Jerusarënh hēnh, 11 hedoo do Jesus ma matëg, ta wób na-ããj hē rakata padëek bä. Rakajaa bä kä m', kata b'ëeh do raky hadoo sa hä:

³⁴ —Se hub né hē. Ganä wät né hē ër Wahë N'aa! —näk sa kyyh. —Simaw hä takas'ee wät! —näk mä kata b'ëeh do sa kyyh.

³⁵ Ti m', panang Emaus häd näng doo hēnh naa han'aa do rabaher'oot sa hä nyy da Jesus kasee sa hä ta tyw n'aa ramahõm me, nyy da rah'yy kadaw'uuh ta hä pãw taganebëeh bä.

³⁶ Tii bä kä m', rabaher'oot nä bä m', Jesus ganä g'ëed kãn mä sa mahang. Ti m' takedëng sa hä:

—Taw'ãäts hē bë P'op Hagä Do h'yyb en'yym —näng mäh.

³⁷ Ti m' tak'ëp rabeÿÿm bong. H'yy gabedo bong mäh. Maëts red'oo mäh.

³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa bë beÿÿm? —näng mäh. —Hëd n'aa bë panyyg ky nadaheeh hahÿ bë hapäh do hä? —näng mäh.

³⁹ —Bë hegãã moh ÿÿ, tsym ÿÿ, atapuwa tyw n'aa paah. ÿ né ti hÿÿh. Maës ÿ nado ti hÿÿh. Bë mep'aa hä ÿÿ, maëts nado ÿÿh, bë bahapäh hyb n'aa. Maëts dooh ta dab nyy bä, dooh ta k'yy nyy bä, baad bë hapäh do ÿÿh —näng mä Jesus sa hä.

⁴⁰ Ti m' tametä däg kãn mä sa hä ta mooh, ta tsym. ⁴¹ Dooh m' raky dahé nä bä, tak'ëp rah'yyb tsebé do hyb n'aa, tak'ëp rah'yyb meuunh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa Jesus ky hadoo sa hä:

—Ti anyy ji awa péh? —näng mäh.

⁴² Ti m' rabanoo tah'ÿÿb dab. ⁴³ Ti m' tabawëe kãn sa matym gó.

⁴⁴ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë mahang ÿ bawät nä bä, ÿ dajëp do pooj jé, “Kametä däk da hä ÿ sahõnh hē këh ÿ n'aa Mosees erii wät do paah, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, Saaw-Mo hä kerih do na-ããj hē”, bë ÿ maher'ood bong paah —näng mäh.

⁴⁵ Ti m' rah'yy genä padëek P'op Hagä Do kyy kerih do hä, Jesus an'oo bä. ⁴⁶ Ti m' taky hadoo ënh sa hä:

—Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do këh ÿ n'aa: Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, ahoop né da dajëb. Ta jawén kä da, tamawoob hē ta ãh tabado däk bä, taganä wät da p'aa hēnh. ⁴⁷ Kristo ky gabuuj sahõnh hē häj n'aa babuuj sa hä rabaher'ood hõm da hahÿ ky n'aa: P'op Hagä Do awug hõm da sahõnh hē nesaa do ji moo wät do paah, ta hä ji h'yy kawareem bä. Jerusarënh bä naa da radu doo raheer'ood hõm doo —näng mä Jesus.

⁴⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bě hapäh sahõnh hě ta ti nesaa do
 ỹ ahoop doo, ỹ dajëp doo, ỹ ganä wät
 doo, ti hyb n'aa ỹ karën bë baher'oot
 ta ti kēh ỹ n'aa ta wób sa hã —näng
 mäh. ⁴⁹—Ÿ mejũũ da bë wë P'op Hagä
 Do Sahee, Ee ky n'aa enooh doo —
 näng mäh. —Ti hyb n'aa bë ayyw dó
 Jerusarēnh bä, bë gado däk bä kã p'op
 naa P'op Hagä Do Sahee hejój —näng
 mã Jesus.

*Hỹ pong hēnh Jesus basëek do ky
 n'aa hahỹh*

⁵⁰ Ti m' ta ma matëg Jesus mahũũm
 kãn panang bahãnh, panang Betanija
 häd näng doo hēnh. Ti m', p'op ta moo
 tagadabë sëek, ti m' taky n'aa edëe
 bong sa hã. P'op Hagä Do hã taky n'aa
 etsëe sa hyb n'aa. ⁵¹ Ta ky n'aa edëng
 bä m', P'op Hagä Do masäg kãn hỹ
 pong jé. ⁵² Ti m', sa taron nu paa me
 m' ta ma matëg ramehyy b'ëeh, Jesus
 raweh'ëeh do ky n'aa, Jesus hã raj'aa
 etsë hyb n'aa. Ti m' tak'ëp rah'yy
 gadejah doo gó m', rah'yyb tsebé doo
 gó m' rabajëk. ⁵³ P'op Hagä Do tób n'aa
 bä m' P'op Hagä Do hã raj'aa etsëe
 had'yyt hě m'. Jããm hě kã hahỹ Jesus
 panyyg.

Jowāw Jesus ky n'aa Jowāw erih do hahỹỹh

*P'op Hagä Do kyyh Jesus hä take-
sok do ky n'aa hahỹỹh*

¹ P'ooj ub, sahõnh hẽ tadu dahäng do pooj jé, tawäd né hẽ P'op Hagä Do Kyyh häd näng doo.* P'op Hagä Do sii tabawät. P'op Hagä Do né hẽ tii. ² Sahõnh hẽ tadu dahäng do pooj jé, P'op Hagä Do sii tabawät tii. ³ Sahõnh hẽ tamo haj'aa hanäng doo. Dooh tapanahuunh péh. ⁴ Ji edëb had'yyt up doo, P'op Hagä Do Kyyh häd näng do hä né hẽ tabana. Ji h'yyb tym bag hadoo né hẽ ta ti edëb had'yyt ub doo. ⁵ Badagyp doo gó, nesaa do badäk hahỹỹ hä hanäng doo gó ta ti bag kadaw'uuh. Dooh badagyp do haja bä ta hä.

⁶ Ti m' ti awät mä aj'yy P'op Hagä Do kyy gó hana doo. Ta häd mä Jowāw.† ⁷ P'op Hagä Do mejũũ ta hä, ta wób tamaher'oot hyb n'aa ta ti ji h'yyb tym bag ky n'aa, ta tii hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa. ⁸ Dooh Jowāw tado bä ta ti ji h'yyb tym bag. Ta bag ky n'aa rod ub ti Jowāw. ⁹ Ahyy kãn badäk hahỹỹ bä, ta bag heh'äät ub doo, Jesus Kristo, sahõnh hẽ badäk hahỹỹ hä habong do sa h'yyb tym bag.‡

¹⁰ Badäk hahỹỹ bä paa tabawäd wät. Badäk hahỹỹ hä habong do tapehuuj né paawä, dooh ragado bä tii, dooh rah'yy genä bä ta hä. ¹¹ Ta karapee, Isaraéw buuj wë tabahyng, ti hadoo né hẽ, dooh ragado bä. ¹² Sahõnh hẽ gad'oo doo, ta hä h'yy ka'eeh do sa hä P'op Hagä Do banoo ta taah rabahadoo hyb n'aa. ¹³ P'op Hagä Do taah ti rawén hedo padëëk, aj'yy karën do jawén nado, aj'yy panaa ji bahadoo do hyb n'aa nado.

* **1:1** Jesus né ti P'op Hagä Do Kyyh häd näng doo. † **1:6** Jowāw nu gahem'uun do tii. Hajök ti noo gó Jowāw häd enäh doo. Hahỹ Jesus panyyg hanäm do herii wät doo, Jowāw seeh, Jesus ma matëg seeh. ‡ **1:9** Jesus ji tah'yy gan'yyh baad hadoo do hä, P'op Hagä Do karën do hä, tahanäng pé m' ti ji h'yyb tym bag.

P'op Hagä Do taah rawén hedo padëëk, P'op Hagä Do tii d' tabanoo do hyb n'aa sa hä. Sa yb hado däk P'op Hagä Doo.

¹⁴ Ti m' aj'yy gó P'op Hagä Do Kyyh häd näng do kesok. Äã mahang paa tabawäd wät. Äã hapäh né hẽ tak'ëp hadoo do ta hejój, sét ub P'op Hagä Do T'aah tak'ëp hadoo do hejój. Tak'ëp né hẽ taky enyym. Heh'äät ub had'yyt né hẽ ta tii.

¹⁵ Baad ub Jowāw nu gahem'uun do paa baher'oot paa ta ti ky n'aa. Hahỹỹ da m' ta kyyh:

—Hahỹ ti ỹ ky n'aa her'oot doo, hahỹ da ỹ baher'oot bä: “Jawén ỹ hana doo, hyb n'aa jawyk ti bahãnh ỹỹ, tawäd däg né hẽ pój ỹỹ jé do hyb n'aa” —näng mä Jowāw kyyh.

¹⁶ Tak'ëp né hẽ P'op Hagä Do Kyyh häd näng do ky enyym. Ti hyb n'aa ër hä taky enyww had'yyt hẽ. Baad hadoo do ër hä tametä had'yyt hẽ. ¹⁷ Mosees makũ anoo paa P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Jesus Kristo kã metä kãn P'op Hagä Do ji takamahãn doo, ky n'aa heh'äät ub do na-ããj hẽ. ¹⁸ Dooh noo gó hapäh pé P'op Hagä Doo. Tii d' né paawä, jããm né sét hadoo do ta T'aah, ta da hadoo doo, ta pa hawät doo, ër tamaher'oot ta ky n'aa. Ta hä hẽ takametëeh P'op Hagä Doo.

*Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa
hahỹỹh*

¹⁹ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa panang Jerusarënh bä habong do ramejũũ P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do wób, t'ĩĩ hënh ramoo heb'ook do Rewi panaa wób na-ããj hẽ, Jowāw hä rabeaanh hyb n'aa Kristo, P'op Hagä Do Ky Däng Do tado bä. ²⁰ Baad ub mä Jowāw baher'oot sa hä, dooh taky n'aa jejën bä. Hahỹỹ da m' Jowāw kyyh sa hä:

—Dooh Kristo,§ P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ÿ do bä —näng mä sa hä.

²¹ Ti m' rabeaanh:

—Öm Eriij, p'ooj ub hawät do paah? —näk mäh.

—Dooh —näng mä Jowāw.

P'aa hēnh mä rabeaaj wät ēnh:

—Öm nanäng P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do kyy kerih do ky däng doo? —näk mäh.

—Dooh ÿ ti tado bä —näng mäh.

²² Ti m' tagadēeg ub rabeaanh:

—Jaa ti öm? —näk mäh. —Äã mamaher'ood, äã panäk hyb n'aa äã hä mejüü doo. Jaa öm, a nooh? —näk mä sa kyyh.

²³ Ti m' Jowāw ky hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa rod, Isajas häd näng do her'oot doo da:

—“ÿ né hē hahÿÿ da tabanawäng bä her'oot doo: Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.”**

²⁴ Ti m' sa wób, Pariséw ramaneēēnh doo, ²⁵ rabeaaj wät ta hä:

—Häd n'aa manu gemuun, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do nadoo do öm? Häd n'aa manu gemuun Eriij p'ooj ub hawät do paa nadoo do öm, nanäng P'op Hagä Do ky n'aa rod nadoo do na-äaj hē öm? —näk mä sa kyyh.

²⁶ Ti m' Jowāw ky hadoo:

—ÿ ti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naēng me —näng mäh. —Ti awät bë mahang bë nahapäh doo. ²⁷ Ti né ti jawén ÿ hana doo, tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahänh ÿÿ. Hä ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta tsyym suun kabo n'aa ÿ do bä —näng mäh.

²⁸ Ta ti reaanh doo, panang Betanija häd näng doo bä tii, tamii Joradän häd näng do ta myyj jé. Tii bä

m' Jowāw nu gemuun bong mä ta wē han'aa doo.

Jowāw nu gahem'uun do her'oot do Jesus ky n'aa hahÿÿh

²⁹ Ti m' jati péh, Jesus Jowāw nu gahem'uun do hapäh ta wē hana doo. Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Bë hegãã, —näng mäh —P'op Hagä Do mas'ãã b'éé t'aah hadoo, badäk hahÿÿ hä habong do nesaa do sa hä hanäng do hado hōm doo†† —näng mä Jowāw Jesus ky n'aa hä. ³⁰ —Hahÿ né hē ta ti ÿ her'oot do paa kä, hahÿÿ da ÿ baher'oot noo gó: “Jawén ÿ hana doo, hyb n'aa jawyk ti bahänh ÿÿ, tawäd däg né hē pój ÿÿ jé do hyb n'aa”, ÿ hanäng do paah. ³¹ —Dooh paa ÿ hapëë nä bä nanäng hyb n'aa jawyk do hahÿ tado bä. ÿ wén nu gemuun bong tame, takametëēh hyb n'aa Isaraéw buuj sa hä —näng mä Jowāw.

³² Ti m' Jowāw ky hado kän:

—P'op Hagä Do Sahee ÿ hapäh hÿ pong jé naa tabahyng ta wē gurii-i hadoo. Ta hä tabaym. ³³ Pooj jé, dooh ÿ hapëë nä bä ti tado bä. Hahÿÿ da paa ÿ P'op Hagä Do maher'oot, ÿ paa tamejüü tame ÿ nu gemuun hyb n'aa: “Aj'yy wē Sahé ÿ ahyy bä, ta wē tabaym mabahapäh bä”, näng P'op Hagä Doo, “ti né hē tii kä tabanoo sa hä Sahé ÿÿ kä sa h'yyb tym gó tabajëë suun hyb n'aa, Sahé ÿÿ h'yyb mahüüm hyb n'aa kä sa hä”, näng P'op Hagä Do hä ÿÿ. ³⁴ ÿ hapäh ta ti Jesus wē kä. Ti hyb n'aa baad ÿ baher'oot ta ky n'aa kä: P'op Hagä Do T'aah né hē ti hÿÿh —näng mä Jowāw nu gahem'uun doo.

Pooj jé Jesus sii habok do sa ky n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti m' jati péh, p'aa hēnh mä Jowāw nu gahem'uun do tii bä

§ 1:20 Ji h'yyb tym dēeb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ramaneēēnh Mesijas . Gereg kyy me ramaneēēnh Kristo. “P'op Hagä Do h'yyb däng doo” , tahanäng pé m' ti. ** 1:23 Isajas

40.3 †† 1:29 P'ooj ub, Jesus hewäd hyng do pooj jé, P'op Hagä Do mejüü b'éé t'aah radaj'ëep nesaa do sa mo haj'aa säm. B'éé t'aah majyyw hyb n'aa P'op Hagä Do mabaan hōm nesaa do ramoo bong do paah. B'éé t'aah jawén buuj däg Jesus. Jesus dajëp nesaa do ër moo bok do hyb n'aa. Ta majyyw hyb n'aa kä P'op Hagä Do bawug hōm sahōnh hē nesaa do ër moo bok doo. Ti hyb n'aa, b'éé t'aah gó Jowāw wén eh'üüm Jesus ky n'aa.

tabawät. Pawóp hē m' ta ma matēg rahada. ³⁶ Jesus tabēs bā Jowāw bahapäh bā m', taky hadoo ta ma matēg sa hā:

—Bē hegāā! P'op Hagā Do mas'āā b'éé t'aah hadoo —näng mā Jowāw.

³⁷ Ti m' ta ma matēg ramaa napäh bā m' Jowāw her'oot doo, Jesus sii m' rababoo kän. ³⁸ Ta jawén p'aa hēnh Jesus baheg'āās bā m', ta jawén han'aa do tabahapäh bā m', tabeaanh sa hā:

—H'ëed bē karēn? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Rabi†† —näk mäh, —nyy bā mabagä? —näk mā sa kyyh.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—B'ëep, bē hegāā —näng mäh.

Ti m' rabahōm ta sii, ti m' rabaheg'āās tabahe'ÿÿh doo. Ti m' rabaym ta pa, tūūh däg do hyb n'aa papÿÿj, 4 oor m'.

⁴⁰ Aj'yy Ān-Deréh häd näng doo, Simaw Peed häd näng do hÿÿj, Jowāw nu gahem'uun do her'oot do maa napäh do seeh, Jesus sii hawäd däk do seeh. ⁴¹ Ti m' nayyw hē Ān-Deréh bahōm ta hÿÿj tesoos, Simaw. Ti m' tabaw'yyt bā kã, taky hadoo ta hā:

—Āā aw'yyt Mesijas rahanäng doo —näng mäh. (Kristo, P'op Hagā Do h'yyb däng doo, tahanäng pé ti Mesijas.)

⁴² Ti m' Ān-Deréh mahūūm kän Simaw Jesus wē kã. Ti m' Jesus begāā däk Simaw wē, ti m' taky hadoo ta hā:

—Ōm né Simaw. Jowāw häd näng do t'aah ōm§§ —näng mäh. —Hÿ jawén Sepas a häd kã —näng mäh. (Peed rahanäng pé ti ta tii, sa kyy me ti Sepas. “Pä” rahanäng pé m' tii.)

Pirip, Natanajéw daheeh Jesus naēēh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴³ Ti m' jati pé Jesus h'yyb däng Garirej häj n'aa hēnh tabahōm. Tabahōm pooj jé tahapäh mā aj'yy Pirip häd näng doo.

—Hata ÿ ōm hÿÿ kã —näng mā Jesus ta hā.

⁴⁴ Betsaj-Da panang häd näng doo bā naa ti Pirip. Ti né hē na-āāj hē Ān-Deréh Peed sa panang. Sét panang buuj né tii. ⁴⁵ Ti m' aj'yy seeh, Natanajéw häd näng do hā Pirip kataa. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Āā awyyd kän Mosees erii wät do paa gó kaher'oot doo kã, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii bong do paa gó kaher'oot do na-āāj hē —näng mäh. —Jesus né ti ta tii, Nasaréh häd näng do panang hēnh naa, Joséh t'aah —näng mā Pirip Natanajéw hā.

⁴⁶ —Nasaréh hēnh naa? —näng mā Natanajéw. —Nasaréh bā naa dooh baad hadoo do ana bā —näng mā Natanajéw.

Ti m' Pirip ky hadoo ta hā:

—Hamäh, ër hegāā —näng mā Pirip.

⁴⁷ Ti m' rabahōm. Ti m' Jesus bahapäh bā Natanajéw kaja nã bã, taky hadoo:

—Wät ta ti Isaraéw buuj heh'äät ub doo. Dooh tawad'ii bã, dooh tajejēn bã —näng mäh.

⁴⁸ Ti m' Natanajéw ky hadoo:

—Nyy d' ÿ mabahapäh? —näng mā Jesus hā.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ōm Pirip aw'yyt do pooj jé, ōm ÿ bahapäh joom wiigo häd näng do yt hā —näng mā Jesus.

⁴⁹ Ti m' Natanajéw hyb n'aa meuij wät, ti m' taky hadoo:

—Ma matēg! —näng mäh —Ōm né P'op Hagā Do T'aah. Ōm né hē Isaraéw buuj sa wahē n'aa —näng mäh.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Hã ÿ mah'yy ka'eeh, joom wiigo yt hã ōm ÿ bahapäh ÿ banäng do hyb n'aa? —näng mäh. —Ti bahānh da mabahapäh da meuj n'aa näng doo —näng mäh.

⁵¹ Ti m' Jesus ky hado kän:

†† 1:38 “Āā ma matēg” rahanäng pé m' ti Rabi. Raweh'ëeh do ky n'aa tii. §§ 1:42 Jowāw see ta ti Simaw yb. Dooh Jowāw nu gahem'uun do paa tado bã. Dooh na-āāj hē ti Jesus ma metēek do seeh, Jowāw häd näng do tado bã. Hajök Jowāw häd enäh doo.

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Wē gasēets hōm do bē bahapäh da. P'op Hagä Do ääs rabehyng rabesēek Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do wē, bē hapäh da —näng mä Jesus sa hä.

2

Naeng kawapēen däk do panyyg n'aa hahŷh

¹Ti m', jati hawät hadoo hä, panang Kanah häd näng doo bä, Garirej häj n'aa bä, ramoo bong ket'ēē do jām waa n'aa, ta tä n'aa. Jesus ŷŷn awät tii bä, raket'ēē do jām noo gó. ²Jesus, ta ma matēg sii hē, rabats'yyt jām hēnh. ³Ti bahānh, tabahēej jēng uwa bēeh hejooñh doo. Ti m' Jesus ŷŷn ky hadoo Jesus hä:

—Ahēej jēng uwa bēeh hejooñh doo —näng mä Jesus ŷŷn.

⁴Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Hēd n'aa tii hä ŷ mamaher'oot? —näng mäh. —Dooñ takaja nä bä hejój ŷŷ ŷ metēēh doo —näng mäh.

⁵Tii bä m', ta ti tób yt moo bo n'aa hä m' Jesus ŷŷn ky hadoo:

—Bē moo boo da sahōnh hē bē tamejūū doo —näng mä ta ŷŷn kyyh sa hä.

⁶Tób yt hä ti abēēh ji ma poo oow see pé naeng hood pä s'ēēb. Sa moo hetsyd, sa waa hood getsyd naeng n'aa. Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do ky n'aa né tii. Tamawoob hē raat ken'yyh tahyb n'aa pé ta ti ta gabuuj.

⁷Ti m', tii b' moo heb'ooñh do sa hä Jesus ky hadoo:

—Bē gedu bēh naeng ta hood gó —näng mä Jesus.

Ti m' ragedu bēeh sahōnh hē. ⁸Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bē agób ta uuh. Bē mahūūm jām kaser n'aa wē —näng mä ta kyyh.

Ti m' ramahūūm kån ta wē ta uuh. ⁹Ti m' jām kaser n'aa tameēek naeng paah, uwa bēeh hejooj däk doo. Dooñ tahapēē bä n'yy hēnh naa tii. Tii bä

moo heb'ooñh doo, ti rahapäh ta tii. Ti m' dawē hä aj'yy katēē do tanaēēnh, ¹⁰ti taky hadoo ta hä:

—Pooj jé ji heno uwa bēeh hejooñh do baad hadoo doo. Ta jawén, baad rabeēg bong bä kä, rahäd kanahapēē bong bä kä, ji heno baad nadoo doo. Ōm tii, dooñ tii d' madoo bä. Menyyw hōm baad had'op do tagadēēg ub —näng mä ta kaser n'aa kyyh aj'yy katēē do hä.

¹¹Pooj jé Jesus du doo do tapahuñh do ta tii. Ta tii hä kä tametä kån tak'ēp hadoo do ta hejój, ti hyb n'aa ta ma matēg ta hä rah'yy kae padäg kån. Panang Kanah häd näng doo bä, Garirej häj n'aa bä ti ta tii.

P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó hes'ēēm do Jesus hebēē bong do panyyg n'aa hahŷh

¹²Ti jawén mäh, panang Kaparnaüm häd näng doo hēnh Jesus rabahōm ta ŷŷn, ta hŷŷj, ta ma matēg sa daheeh. Tŷŷ hēnh mä tabaym pawóp hē ta äh.

¹³Tabedaa däk bä Pas-kowa* häd näng do Judah buuj rahyb n'aa esee doo, Jesus bahōm kån mä Jerusarēnh hēnh. ¹⁴P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä, kahadē doo gó, wahoo gó, tabahapäh mä booj yb, b'éé, gurii-i hes'ēēm doo. Dajēer meb'aanh doo, tii b' né rabat'oonh, Jesus hapäh. ¹⁵Ti m' tabarig däk ta tyd tamehewyyh hyb n'aa. Ti m' tabahabēē bong booj yb, b'éé sii hē. Ti m' tabaūūj bēeh mä dajēer rabaheb'aanh do tyng n'aa. Jé pad'yyt hē taparara bong mä moweed, Jesus mo haj'aa. ¹⁶Ti m' taky hadoo gurii-i hes'ēēm do hä:

—Bē manä ti j'eep! —näng mäh. —Ji es'ēēm do tób n'aa bē adoo manä Ee tób! —näng mä Jesus kyyh sa hä.

—Bē manä ti j'eep! —näng mäh. —Ji es'ēēm do tób n'aa bē adoo manä Ee tób! —näng mä Jesus kyyh sa hä.

¹⁷Ti m' ta ma matēg rahyb n'aa es'ee däg kån P'op Hagä Do kyy kerih do hä kerih doo: “ŷ gawats'iik da

* **2:13** Pas-kowa ramaneēēnh doo, Isaraéw buuj rahyb n'aa esee do P'op Hagä Do t'yyd mehūñ doo, rabah'ūūm do Esit bä naa. Pas-kowa ratab'ēēs noo gó m' ranaheb'ooñh mä b'éé t'aah aj'yy. Rahyb n'aa esee do heen n'aa m' tii. Ti noo gó m' ratab'ēēs né hē m' pāw makuj tamah doo. Séd hä m' rataheb'ēēs.

tak'ëp ÿ kamahän do hyb n'aa a tób n'aa.”†

¹⁸ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa rabana Jesus wë, ti m' raky hadoo ta hä:

—Jaa kyy gó hahÿÿ d' mabad'oo? —näk mä sa kyyh. —Mametä äã hä meuj n'aa näng do heen n'aa, P'op Hagä Do ky gabuuj tado bä —näk mä sa kyyh.

¹⁹ —Ej —näng mä Jesus. —Bë karën bä, bë apyn hõm hahÿ P'op Hagä Do tób n'aa. Tamawoob hë tabado däk bä ta äh, ÿ tamaa sooh p'aa hënh —näng mä Jesus.

²⁰ —Nyy d' ti ta tii? —näk mä Judah buuj wahë n'aa sa kyyh. —46 ta baab ramoo bok rabahaja sooh hyb n'aa. Tamawoob mä ta äh matamaa sooh p'aa hënh? —näk mä sa kyyh Jesus hä.

²¹ Dooh P'op Hagä Do tób n'aa Jerusarënh bä hasooh do paa tado bä, Jesus hanäng péh. Ta daaj hë, ta ky n'aa né hë ti ta her'oot. ²² Ta jawén, Jesus ganä wät jawén paa bä kä m', ta ma matëg rahyb n'aa newë kán ta ti ta her'oot doo. Tii bä kä m' raky dahé kán Jesus her'oot do paa kä. Raky daheeh na-ääj hë P'op Hagä Do kyy kerih doo kä.

²³ Ti m', Pas-kowa rahyb n'aa esee noo gó, Jerusarënh bä Jesus baym bä, hajök h'yy kae kán ta hä, hajõng tapehuunh do rahapäh do hyb n'aa.

²⁴ Dooh Jesus h'yyb dahé bä sa hä, baad tabahapäh do hyb n'aa sa h'yyb.

²⁵ Dooh hyb n'aa rabaher'oot pé Jesus hä badäk hahÿÿ hä habong do sa ky n'aa, baad Jesus bahapäh do hyb n'aa sa h'yyb.

3

Aj'yy Nikodëm häd näng do sii Jesus ber'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

† **2:17** Saaw-Mo 69.9 hä takerii däk tii. Dawi kyy gó Jesus beh'üüm. Tak'ëp Jesus kamahän P'op Hagä Do tób n'aa. Baad takarën P'op Hagä Do rahyb n'aa esee ta ti yt hä. Dooh tagenaag bä ta see hyb n'aa tii bä ramoo bong doo. * **3:5** Hahÿÿ d' Gereg kyy me, Jowāw erih doo me: “Dooh ji haja bä P'op Hagä Do bag'ääs doo gó ji ajëë suun bä, naëng me ji nenny bä, P'op Hagä Do Sahee me ji nenny bä na-ääj hë.”

Hahÿÿ da ta ti naëng ky n'aa: Ji kahetsyyd wät do hadoo naëng me hasus do mahänh, ji h'yyb ji benäm nesaa do mahänh. † **3:8** Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Dooh né paawä ji hapëë bä nyy d' ti p'aa hënh rabenäng do hadoo, wyt ta maab hë sa h'yyb tym kawareem kán P'op Hagä Do Sahee an'oo bä.

¹ Ti m', ti awät mä aj'yy Nikodëm häd näng doo, Pariséw sa seeh, Judah buuj sa wahë n'aa see m'. ² Atsëm tabana Jesus wë, ti taky hadoo ta hä:

—Ma matëg, —näng mäh —ää hapäh, òm P'op Hagä Do mejüü, äã mama metëek hyb n'aa. Ta ti äã wén hapäh, dooh hajaa pé ta tii d' mapahuunh doo da P'op Hagä Do nawäd bä ta sii —näng mä Nikodëm kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Dooh hajaa pé P'op Hagä Do bag'ääs do karapee ji doo bä, p'aa hënh ji nenny bä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus Nikodëm hä.

⁴ Ti m' Nikodëm ky hadoo:

—Nyy d' tii? —näng mäh. —Nyy da p'aa hënh ji benäng, wah'ëë däk doo ji? Ny daa p'aa hënh ji bajëë suun ji ÿÿn wog gó, p'aa hënh ji benäng hyb n'aa? —näng mä Nikodëm kyyh.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh ji haja bä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee ji doo bä, ji h'yyb ji nennyw bä nesaa do mahänh, P'op Hagä Do Sahee ji h'yyb gó tanajëë suun bä na-ääj hë.* Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh. ⁶ —Aj'yy hä hana doo, ta da hadoo né hë tii. P'op Hagä Do Sahee hä hana doo, P'op Hagä Do taah hedo padëek tii. ⁷ Ti hyb n'aa mahyb n'aa meuuj manäh, “Taw'ääts hë p'aa hënh bë benäng do hadoo”, ÿ hanäng do hä —näng mä Jesus.

⁸ Ti m' taky hadoo:

—Tabahëm do ky n'aa gó òm ÿ maher'oot p'aa hënh ji benäng do ky n'aa. Tabahëm do tabahëm takarën hënh. Ji maa napëë né paawä ta kyyh, dooh ji hapëë bä n'yy hënh tahana, dooh ji hapëë bä nyy bä tabaym. Ti hadoo P'op Hagä Do Sahee gó p'aa

hēnh henäk do sa hä† —näng mä Jesus Nikodēm hä.

⁹ Ti m' Nikodēm ky hadoo:

—Nyy d' tii?

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Isaraéw buuj sa ma matëg né paawä òm, dooh tagah'ood bä a hä? —näng mäh. ¹¹ —Né hup ÿ né hē

hahÿ òm ÿ maher'oot doo: Äã her'oot äã hapäh do ky n'aa, äã hapäh do äã matym me na-ääj hē. Ti hadoo né hē, dooh bë gado bä äã her'oot doo —

näng mäh. ¹² —Òm ÿ maher'ood wät badäk hahÿy bä ky n'aa, dooh ÿ maky dahé bä. Nyy da da ÿ bë ky daheeh hÿ pong jé ky n'aa ÿ her'ood bä? —

näng mäh. ¹³ —Dooh hewäd sëek pé hÿ pong jé. Dooh ta ky n'aa her'oot péh. Jääm né hē hawät t'ii hēnh Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo.

¹⁴ P'ooj ub, tabanawäng bä, aw'yy heen n'aa Mosees gadahäng p'op, b'aa hä, ta wë rahegää bä ranadejöp hyb n'aa. Ti hadoo né da b'aa hä, p'op, rabepëem däk da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ¹⁵ sahõnh hē ta hä h'yy ka'eeh do redëb had'yyt hyb n'aa hÿ pong jé P'op Hagä Do pa.

¹⁶ Taköp badäk hahÿy hä habong do P'op Hagä Do kamahän. Ti hyb n'aa taban'oo däg kän sét hadoo do ta T'aah, sahõnh hē ta hä h'yy ka'eeh do tabanesaa hēnh ranahõm hyb n'aa, rabadëb had'yyt hyb n'aa hÿ pong jé P'op Hagä Do pa kä. ¹⁷ Taky n'aa etyy hyb n'aa nado nesaa do sa hä

P'op Hagä Do wén mejõ hyng ta T'aah badäk hahÿy bä. Tawén mejõ hyng, ta hä rabadöp hyb n'aa nesaa do mahänh —näng mä Jesus kyyh.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Dooh P'op Hagä Do ky n'aa ety bä nesaa doo hēnh, ta T'aah hä h'yy ka'eeh doo. P'op Hagä Do h'yyb gó tabanyy däk taky n'aa etyy do sa hä nesaa doo hēnh, ta T'aah hä h'yy kana'eeh do sa hä. Ta wén ky n'aa etyy nesaa doo hēnh sa hä, sét had'os do ta T'aah hä rah'yy kana'eeh do hyb n'aa —näng mäh. ¹⁹ —Hahÿ hyb n'aa P'op Hagä Do rejää da sa hä: Ta

t'aah, ji h'yyb tym bag, baad hadoo do P'op Hagä Do gen'aak do ji hä tametëeh doo, kajaa badäk hahÿy hä habong do sa mahang. Ti hado né paawä, dooh rakamahän bä ta ti bag. Rakamahän badagyp do hadoo doo, nesaa do ramoo bong do hyb n'aa. ²⁰ Nesaa do moo heb'ook doo, dooh rakamahän bä ta bag. Dooh rakarën bä ta bag hadoo doo gó rabooh, nesaa do ramoo bok do kamanetëeh hyb n'aa. ²¹ Baad hadoo do ky n'aa P'op Hagä Do metëek doo da habok doo, tabawak bä hadoo doo gó rababok, P'op Hagä Do ky gabuuj né ta ti ramoo bong doo, takametä däk hyb n'aa —näng mä Jesus Nikodēm hä.

Jesus ky n'aa Jowāw nu gahem'uun do her'oot do panyyg n'aa hahÿy

²² Ta jawén mäh, Jesus, ta ma matëg daheeh raberéd hõm mä Jerusarënh panang. Panang bahänh, Judah häj n'aa bä tabaym dó ta ma matëg daheeh. Ta tii bä tanu gemuun bong ta wë han'aa doo. ²³ Ti noo gó

Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun wät panang Anon häd näng doo bä, panang Sarim häd näng do nedaa bä, tamii maeh do hyb n'aa tii bä. Hajök Jowāw wë han'aa ranu kemuun hyb n'aa. ²⁴ (Jowāw nu gahem'uun do radawäts gëet do pooj jé tii.) ²⁵ Ti m'

Jowāw nu gahem'uun do ma matëg raky ked'aak Judah buuj see sii. Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do mejüü nyy da ji behop ji h'yyb enyyw däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ti p'ää raky ked'aak. Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matëg rabana ta wë, ti m' raky hadoo ta hä:

²⁶ —Äã ma matëg —näk mä Jowāw hä. —Aj'yy tamyyj däk hä makahataa doo, maky n'aa her'oot do paah, ta ti na-ääj hē nu gemuun hÿy kä. Sahõnh hē rabahõm kän ta wë. Dooh äã wë rana boo bä —näk mä Jowāw nu gahem'uun do ma matëg ta hä.

²⁷ Ti m' Jowāw ky hadoo:

—P'op Hagä Do né hē ti hanoo ji hä ji moo wät do pan'aa. P'op Hagä Do ky gabuuj né hē ti tamoo wät doo.

28 Bē hapäh né hē, bē maa napäh né hē bē hā ŷ her'oot do paah. P'op Hagä Do H'yyb Däng Do nado ŷ hÿh, näng paa ŷh. P'op Hagä Do mejüü ŷ ta pooj jé, näng paa ŷh. 29 —Raketëe do jām n'aa rabajām noo gó, ta patug pan'aa wē né ta ŷm pan'aa bahōm. Aj'yy najiis, jām h'yyb mahūm n'aa, tsebee kån katëe do pan'aa kyyh hā. Katëe do najiis tsebé do hadoo ŷ hÿh —näng mä Jowāw. —Baad ŷ tsebee kån sahōnh hē rabahōm do hyb n'aa ta wē. 30 Taw'ääts hē rahyb n'aa jawyyg magyys hē ta tii. Ti yd jé taw'ääts hē ŷ rahyb n'aa sakog magyys hē —näng mä Jowāw.

31 Ti m' Jowāw ky hadoo ēnh:

—Hÿ pong jé hana doo, sahōnh hē sa bahānh ta tii. Badäk hahÿ bā naa ŷ ti hÿh. Badäk hahÿ bā naa ti ŷ hajaa ŷ her'ood bā. Hÿ pong jé hana doo, sahōnh hē bahānh hadoo doo, 32 ti né hē sahōnh hē tabaheer'oot t'ī hēnh tahapäh doo, tamaa napäh do ky n'aa. Ti hado né paawä, dooh ragado bā taheer'oot doo. 33 ŷ gadoo ti hÿ pong jé hana do her'oot doo. Te hub né hē P'op Hagä Doo, baad ŷ ky däng. 34 ŷ P'op Hagä Do mejüü ta ky n'aa ŷ baher'oot hyb n'aa. Baad tabanoo hā ŷ ta Sahee. Ti hyb n'aa, te hub né hē bē hapäh Jesus ky n'aa ŷ her'oot doo. 35 —P'op Hagä Do kamahānh ta T'aah. Sahōnh hē bagā n'aa tabahadoo ta Yb an'oo bā. 36 P'op Hagä Do T'aah hā h'yy ka'eeh doo, edëb had'yyt da P'op Hagä Do pa hÿ pong jé. Nabuj keh'ūm doo, ta hā h'yy kana'eeh doo, dooh da t'ī hēnh raboo bā. Rahob had'yyt hē da nesaa doo, P'op Hagä Do an'oo bā —näng mä Jowāw kyyh.

4

Samarija häj n'aa buuj ŷh panyyg n'aa hahÿ

1 Ti m', hajōō däk Jesus ma matëg, Jowāw nu gahem'uun do ma matëg bahānh däg, Jowāw bahānh däg

* 4:9 Dooh Judah panaa heh'äät do Samarija buuj rado boo bā. Ti hyb n'aa, dooh Judah buuj ragado bā sa mahang, dooh raheerod bā sa sii. Dooh Judah buuj ragenaag bā Samarija buuj. Dooh na-ääj hē Samarija buuj ragenaag bā Judah buuj.

na-ääj hē Jesus ranu gemuun doo, Pariséw raky n'aa napëe kån. 2 (Dooh m' Jesus nu gemuun bā. Ta ma matëg ti nu gemuun Jesus wē han'aa doo.)

3 Jesus heen n'aa nyy däk bā m', Pariséw raky n'aa napäh bā kå, teréd hōm Judah häj n'aa. Garirej häj n'aa hēnh tabahōm kån p'aa hēnh. 4 Ta tyw n'aa Samarija häj n'aa tabës doo me m' tabahōm.

5 Ramahōm me m', rakajaa panang Sikar häd näng doo bā, Samarija häj n'aa bā. Hëej Jakóh ta t'aah Joséh hā tanoo do paa nedaa hēnh ti panang. 6 Tii bā ti majat mä naëng Jakóh gagots däk do paah. Jesus akaaj däk mäh, dawëe rababok do hyb n'aa. Ti m' Jesus baso däk naëng majat do pa. Wasyg këe mäh.

7-8 Ti nuuj jé ta ma matëg rabahōm panang hēnh, sa waa rabetsëe hyb n'aa. Ti m' naëng majat bā ŷh, Samarija buuj, kajaa mä naëng tabagóp hyb n'aa. Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Na ŷ eëg naëng uuh —näng mäh.

9 Ti m' ŷh hyb n'aa newëe teanh do hyb n'aa. Dooh Judah buuj raheerod bā Samarija buuj sa sii.* Ti hyb n'aa m' taky hadoo:

—H'ëed hyb n'aa mabetsëe hā ŷ naëng? —näng mäh. —Ōm Judah buuj, ŷ ti Samarija buuj —näng mäh.

10 Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Mahapëe bā paawä ji matym n'aa P'op Hagä Do anoo do ji hā, mahapëe bā paawä hahÿ naëng hetsëe do a hā, metsëe paawä ta hā naëng. Ji h'yyb ed'ëep do naëng n'aa paawä tanoo a hā —näng mä Jesus.

11 Ti m' ŷh ky hadoo:

—Ny ta hood? T'öp hahÿ naëng majat. N'yy hēnh naa mabagóp ti naëng menooh doo? —näng mäh. 12 —Èr wahë makū Jakóh gagots jat hahÿ naëng. Ti mo haj'aa paah, ti ti hanoo paa ää hā. Ti ti heëek paah, ta taah reëek paah, ta masāh reëek paa hahÿ

naeng. Ēr wahē makū bahānh g'eeh ōm? —nāng mā ŷyñh kyyh.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Majat hahy naeng heëek doo, p'aa hēnh da tahoo kaaj dāk —nāng mäh. ¹⁴—Naeng y anoo do heëek doo, dooh da tahoo kaaj wäd bä. Naeng y anoo do tawäd had'yyt hē da sa h'yyb tym gó.† Tanoo sa hā hy pong jé, P'op Hagä Do pa sa h'yyb tym edēb had'yyt hē —nāng mā Jesus.

¹⁵ Ti m' ŷyñh ky hadoo:

—Na ta ti naeng y karēn, y hoo nakaaj wät hyb n'aa, y nana wät hyb n'aa, y nagób wät hyb n'aa hahy naeng —nāng mā ŷyñh kyyh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Abaaj hōm! Mahahēen nā a patug —nāng mā Jesus.

¹⁷—Dooh y patug nyy bä —nāng mā ŷyñh kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ehub né hē ōm, “Dooh y patug nyy bä”, hanāng do ōm —nāng mäh.

¹⁸—Ji ma poo oow pé paa a pat'uuk. Hyy kā mapa gā doo, dooh né hē a patug tado bä. Ehub né hē ōm ti hedoo doo —nāng mā Jesus.

¹⁹ Ti m' ŷyñh ky hadoo ēnh ta hā:

—P'op Hagä Do ky n'aa rod ti ōm —nāng mäh. ²⁰—Sooh nanāng waëe jó āā wahē makū rahyb n'aa jew'yyk P'op Hagä Doo. Bēeh, Judah buuj, Jerusarēnh bä m' ji hyb n'aa jaw'yyk, bē nooh. Nyy da a hā? —nāng mäh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Baad y baher'oot a hā, y maky dahé. Ti awät da ti noo gó, dooh da P'op Hagä Do ji Yb ji hyb n'aa jew'yyg wäd bä nanāng waëe jó, Jerusarēnh bä na-āāj né da —nāng mäh. ²²—Bēeh, Samarija buuj, dooh bē hapēe bä ta ti bē hyb n'aa jew'yyk doo. Āā hahy Judah buuj, āā hapäh ta ti āā hyb n'aa jew'yyk doo. Āāh, Judah buuj, āā mahang né hē ti taganyyh sahōnh hē sa h'yyb tym dēeb —nāng mäh. ²³—Ti awät da ti noo gó kā, da hē né hē ta du dāk, baad P'op Hagä Do ji Yb hyb n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä

Do Sahee hejój gó, tak'ēp baad hadoo doo gó na-āāj hē rahyb n'aa jew'yyk da. Ta ti hedoo do P'op Hagä Do ji Yb karēn. ²⁴ Sahee né hē ti P'op Hagä Doo. Ti hyb n'aa taw'āāts hē ta hā hyb n'aa jew'yyk doo, ta Sahee hejój gó, tak'ēp baad hadoo doo gó na-āāj hē P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk —nāng mā Jesus ŷyñh hā.

²⁵ Ti m' ŷyñh ky hadoo:

—Y ky n'aa napäh ti awät da Mesijas (Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ramaneēēnh doo) —nāng mäh. —Takajaa bä, sahōnh hē da ēr tamaher'oot —nāng mā ŷyñh kyyh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Y né ti hy Mesijas, a sii her'oot do né hē —nāng mā Jesus.

²⁷ Tii bä kā m', Jesus ma matēg raka-jaa. Rahyb n'aa meuunh mā ŷyñh sii Jesus ber'oot do hyb n'aa. Rahyb n'aa meuuj né paawä, dooh m' reaaj bä ta hā ŷyñh hā taher'oot doo.

²⁸ Ti m' ŷyñh beréd häng ta naeng hood, myyj hēnh tabajēng. Takajaa bä m' tabaher'ood kän myyj bä haj'eenh do sa hā. Ti m' taky hadoo:

²⁹—Hamäh, ēr hegāā aj'yy sahōnh hē y moo wät do paa y tamaher'oot doo —nāng mäh. —Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do hyb n'aa hadoo ti ta tii —nāng mäh.

³⁰ Ti m' rabahōm kän rabaheg'āās hyb n'aa kā.

³¹ Ti nuuj jé Jesus ma matēg ramejō bong tabawa wät hyb n'aa ta waa:

—Mawa wäd a waa, ma matēg! —nāk mā sa kyyh.

³² Ti Jesus ky hadoo sa hā:

—Ti anāng wa y bē nahapäh doo —nāng mā ta kyyh.

³³ Ti m' sa da hadoo do hā ta ma matēg rabeaanh:

—Ramana wät g'eeh ta waa? —nāk mā sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus baher'oot sa hā:

—Ta ti hā y mejō hyng do karēn do y moo wät. Y karēn y bahajaa hā y tamejūū doo. Ti né hē wa y hadoo doo, y hanāng doo. Ti né hē

† 4:14 P'op Hagä Do Sahee tii, naeng hadoo do Jesus anoo doo.

hëp ÿ hejój —näng mäh. ³⁵ —Hahÿÿ da bë ky hetëg: “4 nä ta kamarab n'aa takata däk hyb n'aa joom tym”, bë nooh. —Bë hegãã, bok ta ti hajök wë ÿ han'aa doo. Joom ag hahöo däk do hadoo tii. Kaja kån ji ataa P'op Hagä Do wë, joom ag ji ataa do hadoo. ³⁶ Ta ti wë ÿ hataa do gadoo da tamoo wät do sãm. Hÿ pong jé, P'op Hagä Do pa ragadoo da edëb had'yyt doo, wë ÿ hata däk doo. Jé P'op Hagä Do kyyh sa h'yyb tym gó hejoom do hadoo doo, hã ÿ h'yy ka'eeh do taa n'aa na-ããj né hë, séd hã da rah'yy gadejah. ³⁷ Te hub né hë hahÿ sa ky hetëg: “Ta see tejóm n'aa, ta see tataa n'aa.” ³⁸ Tii da da bë hã kä. Bë ÿ mejüü bë bataa hyb n'aa bë nejoom doo. Ta wób ti moo bong tii.† Ta wób ramoo bok do sãm bë gado kån —näng mä Jesus ta ma matëg hã.

Hajök Samarija buuj Jesus hã h'yy kae padëek do ky n'aa hahÿÿh

³⁹ Ti m', hajök Samarija buuj, ta ti panang buuj, rah'yy kae padäg kån mä Jesus hã, ÿÿnh maher'oot do hyb n'aa sa hã. Hahÿÿ d' mä ÿÿnh kyyh sa hã: “Sahõnh hë ÿ tamaher'oot ÿ moo wät do paah”, näng paa m' ÿÿnh sa hã. ⁴⁰ Ti m', Jesus wë panang buuj rakajaa bä, rabetsëe ta hã sa panang bä tabaym hyb n'aa. Tii bä kä, pawóp hë ta äh tabayyw wät. ⁴¹ Ti bahãnh kä, hajök panang buuj rah'yy kae kån, sa hã Jesus her'oot do hyb n'aa. ⁴² Ti m' ÿÿnh hã raky hadoo:

—Maher'oot do hyb n'aa nado wäd äã wén ky daheeh. Äã wén ky daheeh hÿÿ kä, ta kyyh äã maa napäh do hyb n'aa. Sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do sa h'yyb tym dëeb né hë ti hahÿÿ kä, äã hapäh hÿÿ kä —näk mä sa kyyh ÿÿnh hã.

Aj'yy hyb n'aa jawyk do t'aah nahëe näng do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴³ Pawóp däg kä m' ta ä kä sa panang bä tatab'ëes doo, Jesus bahöm kån Garirej häj n'aa hënh. ⁴⁴ Hahÿÿ d' mä Jesus her'oot do paah: “Ta häj

n'aa bä dooh ragado bä P'op Hagä Do ky n'aa rod.” ⁴⁵ Ti m', Garirej häj n'aa bä takajaa bä, ragadoo Jesus. Rawén gadoo, sahõnh hë Jesus pahuunh doo, Pas-kowa Jerusarënh bä ratab'ëes noo gó, rabahapäh do hyb n'aa paah.

⁴⁶ P'aa hënh mä Jesus bahöm ënh panang Kanah häd näng doo hënh, naëng, uwa bëeh matsing do tawareem paa bä. Ti awät aj'yy hyb n'aa jawyk doo, sa häj n'aa wahë n'aa kaser n'aa. Nahëe näng ta t'aah. Kapar-Naüm panang bä m' tabagä ti ta t'aah. ⁴⁷ Ti m' aj'yy ky n'aa napäh bä Jesus kajaa do Garirej häj n'aa bä, Judah häj n'aa bä naa, panang Kanah hënh tabahöm Jesus wë. Ti m' Jesus hã tabetsëe ta sii tabahöm, ta t'aah nahëe tabahahëen höm hyb n'aa. P'eets mä ta t'aah dajëb paawä.

⁴⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë nahapëe bä tak'ëp hadoo do ji pehuunh doo, dooh né da bë ky dahé bä ënh —näng mä Jesus kyyh.

⁴⁹ —Hyb n'aa jawyk doo, —näng mä aj'yy —hamä si ÿÿ, tah ÿ nadajëp hyb n'aa —näng aj'yy kyyh.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Abaaj höm. Has'oo däk da a t'aah. Nadajëb da a t'aah —näng mä Jesus.

Aj'yy ky dahé kån Jesus her'oot doo, ti hyb n'aa tababaaj höm kån. ⁵¹ Ti m' ta tyw n'aa me, ta hõo bä, takata däk mä ta karom sa hã, ta tób hënh han'aa doo.

—Has'oo däk a t'aah —näk mä ta hã.

⁵² Ti m' tabeaanh sa hã:

—Nyy b' akëe papÿÿj, ta nahëe badoo wät? —näng mäh.

—Tsém né hë, atëh këe —näk mä sa kyyh.

⁵³ Ti m' aj'yy hyb n'aa newëe, tii b' akä däk né hë m' Jesus baher'oot ta hã: “Has'oo däk da a t'aah”, tabanäng. Ti m' aj'yy, ta tób yt hã haj'eenh do na-ããj mä rah'yy kae padäg kån Jesus hã.

⁵⁴ Pawóp däg kä m' Jesus pahuunh do Garirej häj n'aa bä takajaa bä, Judah häj n'aa hënh naa.

† 4:38 Ta wób paa ti rer'oot sa hã P'op Hagä Do kyyh, tahanäng pé tii.

5

Aj'yy nawät do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ta jawén Jesus bahôm kân Jerusarēnh hēnh, Judah buuj rahyb n'aa esee do ratab'ëes hyb n'aa.

² Kahadē panang Jerusarēnh häd näng doo. Panang noo seeh, B'éé Sa Tyw N'aa häd näng do pa ti majat karaj'aa bā mahan'yyts its. Betés-Da mā karaj'aa häd. Eberew* kyy me tii. Ta w'oo hā 4 tób hatoonh kawōōt doo, sét hē ta hoo gad'oo bā hasooh.

³ Ta ti yt hā hajök nahēē enäh. Sa mahang ty temah doo, nabong doo, k'yy gedóm doo. [Ta tii bā ragada mā naēng ketaam doo. ⁴ Ta see pé noo gó m' P'op Hagä Do ããs bahyng mäh, tabetaam hyb n'aa naēng. Tabetaam jawén paa bā, pooj jé tame hahop do has'oo däk mā nahēē näng do paah.]

⁵ Nahēē enäh do sa mahang ti asooh mā aj'yy, 38 däg ta baab ta nahēēh. Nawäd tii. ⁶ Ti m' Jesus bahapäh bā aj'yy hasooh doo, taky n'aa napäh bā p'ooj däg ta nahēēh taky hadoo ta hā:

—Makarēn mabahas'oo däk? —näng mäh.

⁷ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Dooh ÿ haja bā —näng mäh. —Dooh ÿ masa pé naēng ketaam jawén paa bā, ÿ bahop hyb n'aa. ÿ kakoon nuuj jé, ta see bahop pój ÿÿ jé. Ti hedo had'yyt hē —näng mā aj'yy kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—As'ëeg g'ëed! —näng mäh. —Mado däg a tyng. Awäd däg —näng mā Jesus kyyh aj'yy hā.

⁹ Nayyw hē m' tabas'ëeg g'ëed kân, tado däk ta tyng kâ, awäd däg kân mäh.

Saab noo gó m' ta tii, Judah buuj rakamehehāk do hā. ¹⁰ Ti hyb n'aa Judah buuj sa wahē n'aa raky hadoo aj'yy hā:

—Saab naga hē. Dooh er ky n'aa jaw'yyk do an'oo bā ji tyng ji atón bā Saab hā —näk mā sa kyyh.

¹¹ Ti m' aj'yy ky hadoo sa hā:

—Aj'yy ÿ haso däk do ky hadoo hā ÿÿ: “Mado däg a tyng. Awäd däg”, näng hā ÿÿ —näng mā aj'yy.

¹² Ti m' raky hadoo ta hā:

—Jaa ti ta ti a hā hedoo doo? —näk mäh.

¹³ Dooh m' aj'yy hapëē bā. Dooh wäd mā tii bā Jesus. Hajök do mahang tabawäd däk.

¹⁴ Ti noo gó né hē m', badawäd däk, Jesus hapëē kân aj'yy P'op Hagä Do tób n'aa bā. Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Mahegāã. Ōm has'oo däk —näng mäh. —Mamoo wäd wäd manä nesaa doo, ti bahānh tanahadoo hyb n'aa nesaa do a hā —näng mā Jesus kyyh aj'yy hā.

¹⁵ Ti m' aj'yy bahôm kân. Tama-her'oot mā Judah buuj sa wahē n'aa sa hā, Jesus ta ti haso däk doo.

¹⁶ Tii bā kâ m' Jesus raky n'aa hajëēw kân, ranu mer'ood kân, Saab hā tahaso däk do hyb n'aa aj'yy. ¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Ee moo wäd had'yyt hē. ÿ na-ããj né hē ÿ moo wäd had'yyt hē —näng mäh.

¹⁸ Ta tii d' tabedoo do hyb n'aa, tak'ëp kâ Judah buuj sa wahē n'aa rakarēn radajëeb kân. Pooj jé, dooh Saab tatay bā sa hā, ta jawén kâ P'op Hagä Do m' ta yb mäh, tanooh. Sa hā, P'op Hagä Do hadoo mäh, tanooh.

P'op Hagä Do T'aah hyb n'aa jawyk do ky n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo Judah buuj sa wahē n'aa hā:

—Né hup ÿ né hē hahÿ ÿ her'oot doo: ÿÿh, P'op Hagä Do T'aah, dooh daj ÿÿ hē ÿ hajaa péh. Jããm né hē ÿ moo wät Ee, P'op Hagä Do moo wät do ÿ hapäh doo. Ee moo wät do né hē ti ÿ moo wät. ²⁰ Ee, P'op Hagä Doo, ÿ takamahān. Sahōnh hē tamoo wät doo, hā ÿ tametëēh. Hahÿ aj'yy ÿ haso däk do bahānh da, hā ÿ P'op Hagä Do banoo ÿ moo wät hyb

* 5:2 Judah buuj sa kyyh ji maneëēnh Eberew. Badäk hahÿÿ hā Jesus bawät noo gó, tamawoob hē kyyh rahe'ood Judah häj n'aa bā: Eberew kyyh, Aramew kyyh, Gereg kyyh. Eberew kyyh ti sa kyyh heh'äät doo.

n'aa. Bē hyb n'aa meuunh da ta tii.
²¹ Dejēp do genā bong, Ee an'oo bā. Rabadēb had'yyt doo kā, tanoo. Ti hadoo né ŷȳh, P'op Hagā Do T'aah, ŷ anoo rabadēp, ŷ h'yyb dāng do sa hā. ²² Ee nado ta wób ky n'aa etyy. Hā ŷȳ, T'aah hā, Ee banoo sahōnh hē ŷ ky n'aa etyy hyb n'aa. ²³ Ta tii d' tawén d'oo ŷ raweh'ēeh, ŷ rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa ta hā raweh'ēeh doo da, ta hā rahyb n'aa jew'yyk doo da. P'op Hagā Do T'aah waneh'ēeh doo, dooh né hē tawehēē bā ēnh Ee P'op Hagā Doo, hā ŷ mejō hyng doo —nāng mā Jesus sa hā.

²⁴ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Né hup ŷ né hē hahȳ ŷ her'oot doo: ŷ her'oot do gad'oo doo, hā ŷ mejūū do hā h'yy ka'eeh doo, edēb had'yyt do ta hā dāg, tawād had'yyt hē da hỹ pong jé P'op Hagā Do pa. Dooh nesaa do hā taky n'aa kety dāk da. Dooh banesaa doo hēnh tahōm wād bā. Edēb had'yyt hē kā ta h'yyb tym. P'op Hagā Do pa da tabawād had'yyt hē kā —nāng mā ta kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Né hup ŷ né hē hahȳ ŷ her'oot doo: Ti awāt da ti noo gó, da hē né hē tadu dāk, P'op Hagā Do hā h'yy gatamah doo, dejēp do hadoo doo, ramaa napāh da kēh ŷȳ, P'op Hagā Do T'aah kyyh. Kēh ŷ ky dah'eeh doo, edēb had'yyt hē da sa h'yyb tym. ²⁶ Ee, P'op Hagā Do hanaa né hē ji edēp doo. Ti hadoo né hē ta T'aah hā hana doo, P'op Hagā Do an'oo bā. ²⁷ Hā ŷȳ, T'aah hā P'op Hagā Do banoo ŷ hyb n'aa jawyk hyb n'aa, sahōnh hē sa hā ŷ ky n'aa etyy hyb n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do ŷ bahadoo do hyb n'aa. ²⁸ Bē hyb n'aa meuuj manā ta ti ŷ her'oot do hā. Ti awāt da ti noo gó, P'op Hagā Do T'aah kyyh sahōnh hē dejēp do paa ramaa napāh da.†
²⁹ Tii bā da ragenā bong. Baad hadoo do moo heb'ooh do paah, hỹ pong jé da, P'op Hagā Do pa raboo had'yyt hē da. Nesaa do moo heb'ooh do paah, tabanesaa hēnh da raky n'aa kety dāk.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Dooh ŷ hajaa pé ti daj ŷȳ hē. P'op Hagā Do ŷ tamaher'oot doo da né hē ŷ bad'oo sa hā. Ti hyb n'aa baad ub had'yyt hē ta ti sa hā ŷ ky n'aa etyy doo. Hā ŷ mejūū do karēn doo da ŷ bad'oo. ŷ karēn do jawén nado —nāng mā Jesus.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh Judah buuj wahē n'aa sa hā:

—Daj ŷȳ hē kēh ŷ n'aa ŷ her'ood bā paawā, dooh paawā baad tado bā tii.

³² Ti awāt nā ta seeh baad ub kēh ŷ n'aa her'oot doo. P'op Hagā Do né tii. Te hub né hē kēh ŷ n'aa ta her'oot doo, ŷ hapāh. ³³ Bē mejūū paa raky n'aa eanh Jowāw wē. Baad Jowāw nu gahem'uun do baher'oot sa hā kēh ŷ n'aa. ³⁴ Dooh hyb n'aa ŷ karēn pé badāk hahȳ bā naa kēh ŷ n'aa rod, tii d' ŷ wén her'oot. ŷ wén ky dāng Jowāw nu gahem'uun do her'oot do paa hā kēh ŷ n'aa, ta her'ood wāt do bē ky daheeh hyb n'aa, bē h'yyb tym bedēp hyb n'aa nesaa do mahānh. ³⁵ Ji bag bawag dāk do hadoo Jowāw nu gahem'uun do ma metēek doo. Pooj jé dó, bē tsebee bong tama metēek do hā —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

³⁶ Ti m' taky hadoo:

—Baad ub né paawā Jowāw nu gahem'uun do baher'ood wāt kēh ŷ n'aa, ti anāng ta bahānh hadoo do kēh ŷ n'aa metēeh doo. Hā ŷ Ee P'op Hagā Do anoo do ŷ pehuunh do pan'aa né tii. ŷ pehuunh do hā ji bahapāh ŷ P'op Hagā Do mejō hyng do ŷ ti hỹh. ³⁷ Ee, P'op Hagā Doo, hā ŷ mejō hyng doo, baad ub na-āāj hē ta her'oot kēh ŷ n'aa. Dooh noo gó bē maa napāh pé ta kyyh. Dooh noo gó ta mamets bē ty gahapāh péh. ³⁸ Dooh bē h'yyb tym gó tayyw bā ta kyyh, tamejūū do hā bē ky nadaheeh do hyb n'aa. ³⁹ Baad né paawā bē ma kametēek P'op Hagā Do kyy kerih do hā. Tii d' bē wén ma kametēek, tii hā bē aw'yyt bē ed'oo bē edēb had'yyt do P'op Hagā Do wē. Hājōō nuu me né hē bē ner'ood paawā, dooh bē h'yy ganyy bā kēh ŷ n'aa hā

† 5:28 Ta jawén tii, p'aa hēnh Jesus bahyng bā.

ta hã taher'oot do hã! ⁴⁰ Këh ÿ n'aa ti taher'ood né paawä, dooh bë ana bä wë ÿÿ, edëb had'yyt do ÿ banoo hyb n'aa bë hã.

⁴¹ Ti m' taky hadoo:

—ÿ raj'aa etsë do jawén nado ÿ bawät. ⁴² ÿ h'yyb hapäh bëëh! Dooh bë kamahän bä P'op Hagä Do bë h'yyb gó. ⁴³ Ee kyy gó né paawä ÿ bahyng, dooh ÿ bë gado bä. Ta seeh, ta daaj hë ta ky gabuuj gó hana doo, ti paawä bë gadoo. ⁴⁴ Bë gen'aak bë da hadoo do bë hã raj'aa etsëë bä. Dooh bë hyb n'aa p'eed bä bë ky n'aa, P'op Hagä Doo, sét had'op do her'oot do hã. Ti hyb n'aa bë nahajaa hã ÿ bë h'yy ka'eeh doo.

⁴⁵ —Bë ÿ ky n'aa tapaa bë edoo manä Ee, P'op Hagä Do wë. ÿ nado tii, bë hã ky n'aa tapaa doo. Mosees hã ti bë h'yy kejäg ub. Ti né hë da bë taky n'aa tapaa. ⁴⁶ Mosees bë ky dahé bä paawä, ÿ né paawä bë ky daheeh. Mosees né hë këh ÿ n'aa herih do paah. ⁴⁷ Dooh bë ky dahé bä ti terih do paah. Ti hyb n'aa bë wén ky nadaheeh ÿ her'oot doo —näng mä Jesus kyyh Judah buuj sa wahë n'aa sa hã.

6

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ta jawén kä m', karaj'aa Garirej häd näng do Jesus batsëg hõm. Tiberijas karaj'aa häd seeh. ² Hajök Jesus jawén habok, hajõng tapehuunh doo, nahëë enäh do taheso padëëk do na-ãj hë rabahapäh do paa hyb n'aa. ³ Ti m', Jesus ta ma matëg daheeh rabasëëk waëë hã. Tii b' rabaym, ti m' rabehyy b'ëëh. ⁴ Edaa däk mä Judah buuj Pas-kowa rataheb'ëës doo. ⁵ Ti m' Jesus baheg'ãas, hajök ti han'aa doo. Ti m' Pirip hã taky hadoo:

—N'yy hënh da ër betsëë hajök do sa waa? ⁶ —näng mä Jesus, Pirip tame-tyy hyb n'aa. Jesus hapäh ta h'yyb gó nyy d' tabad'oo.

⁷ Ti m' Pirip ky hadoo:

—8 kamarab ji moo wät do sãm dooh tahaja nä bä sa waa sãm —näng mä Pirip.

⁸ Ti m' ta ma matëg seeh, Æn-Deréh, Simaw Peed hÿÿj, ky hadoo mäh:

⁹ —Gëët hÿ karapee. Ti anäng ta wë its ji ma poo oow pé pãw ned'ëed is doo, sewada häd näng do s'ëëb. Tah'ÿÿb pawóp hë. Tahaj'as mä ti hajök do hã? —näng mä ta kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë mejõ rabehyy b'ëëh jawii jó —näng mäh.

Baeh jawii tii bä. Ti m' rabehyy b'ëëh. 5 miw ajyy tahyb n'aa pé tii bä hab'ëëh doo. ¹¹ Ti m' Jesus basog däk pãw, P'op Hagä Do hã taky hadoo:

—Õm taw'ãats hë Ee. Man'oo däk ãã waa —näng mäh.

Ti m' taban'oo kãn hab'ëëh do sa hã. Ti hadoo né tah'ÿÿb ënh. Wog enä hõm mä sahõnh hë. ¹² Rabahajaa bä kä rawëh doo, Jesus ky hadoo:

—Bë ata däg mad'aak doo, takanerejãã hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹³ Ti m' mad'aak do ta ma matëg rata hõm kãn kawaju gó. ¹² m' kawaju gedë hõm doo. Ji ma poo oow hadoo do paa madaag kãn hajõng pãw bód.

¹⁴ Ti m' hajök do rabahapäh bä Jesus pahuunh doo, raky hadoo:

—Hahÿ né hë P'op Hagä Do ky n'aa rod badäk hahÿÿ hënh hana doo, kerih do hã taher'oot doo —näk mä sa kyyh.

¹⁵ Jesus h'yyb gó tabahapäh bä, tak'ëp rah'yyb tatug paawä sa hãj n'aa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa, ta mab hë kä p'op tabasëëk waëë jó sa mahänh.

Tamii pong jé Jesus bawät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁶ Tüüh däg kä m', Jesus ma matëg rabawëëj kãn karaj'aa hënh. ¹⁷ H'oo gó m' ragatsëg t'oonh, Kapar-Naũm häd näng do panang nemuun rabatsëg paawä. Badajuu däk mäh. Dooh m' Jesus awëëj nä bä sa wë. ¹⁸ Ti m', tak'ëp bah'ood ty gahëm. Tewëëp maadaka. ¹⁹ Dawëë péj rababoo däk

bä kä, Jesus rahapäh. Tamii pong jó tabana sa wë. Ti m' tak'ëp rabeÿÿm bong. ²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë eÿÿm manäh! ÿ ti hÿÿh —näng mäh.

²¹ Ti m' rah'yyb tsebee kân tagatsëg sooh bä sa sii. Ti m', nayyw hë rakaja kân jajé raty gapad'ëek hënh.

Ji h'yyb tym dëeb panyyg n'aa Jesus hanäng do hahÿÿh

²² Ti m' jati péh, hajök do tamyyj däk hä ha'yyim do Jesus mä resoos. Tsém hadoo, sét né h'oo tii bä hajat. Ti gó né hë Jesus ma matëg rabatsëg hõm. Dooh m' Jesus gatsëg so bä sa sii, sa hä. Ti hyb n'aa m' tii bä aym, red'oo.

²³ Ti noo gó né hë panang Tiberijas häd näng doo bä naa marakate wób ranu kajäk, päw rabawa p'aa hënh tabanäng hënh. Tsém hadoo päw rabawa do paah, Jesus P'op Hagä Do hä taky n'aa etsëe do jawén paa bä.

²⁴ Ti m' rah'yy kadaw'uuh, dooh né hë m' Jesus tii bä, dooh ta ma matëg tii bä. Ti m' ragatsëg tooj kân marakate gó. Panang Kapar-Naüm tabanäng hënh rabatsëg hõm kân mäh, t'ïi hënh Jesus rabesoos hyb n'aa.

²⁵ Karaj'aa ta myyj jé Jesus rabaw'yyt bä kä m' raky hadoo ta hä:

—Ma matëg, —näk mäh —nyy b' akä makajaa? —näk mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: ÿ pehuunh do hä bë h'yy genä däk do hyb n'aa nado ÿ bë wén esoo. ÿ bë wén esoo, päw hä bë wog enä padëek do hyb n'aa. ²⁷ Taw'ääts hë dooh bë waa hä had'yyt hë bë h'yyb padäg. Nayyw hë takarejää tii. Taw'ääts hë bë h'yyb padäg had'yyt hë ji h'yyb tym edëb had'yyt do hanoo do hä. Kanarejā tii. ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ né hë bë hä hanoo tii. Ee, P'op Hagä Do ky gabuuj gó ÿ moo wät —näng mä Jesus sa hä.

²⁸ Ti m' rabeanh Jesus hä:

—H'ëed ti P'op Hagä Do karën ää moo bok? —näk mä sa kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hahÿÿ da P'op Hagä Do karën bë hä: Takarën bë h'yy ka'eeh tamejõ hyng do hä —näng mä Jesus.

³⁰ Ti m' raky hadoo:

—Ää karën mametä ta heen n'aa. Mapahuunh do ää bahapäh bä kä, õm ää ky daheeh. H'ëed mametëeh ää hä? ³¹ Ær wahë makü na-ääj hë rawa paa päw hadoo do Manah häd näng doo, tabanawäng hënh rahabok noo gó. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do ta ky n'aa hä: “Tanoo sa hä hÿ pong jé hana do päw.”* Ti bahänh ti ää karën mametëeh —näk mä sa kyyh Jesus hä.

³² Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Mosees nado ti hanoo ta ti päw hÿ pong jé hana doo. Ee mo haj'aa ti ta ti päw. Ee né hë ti hÿÿh, bë hä han'oo kân päw heh'äät do hÿ pong jé hana doo. ³³ Badäk hahÿÿ bä hahyng doo, badäk hahÿÿ hä habong do sa h'yyb hed'ëep doo, ti né kä ta ti Päw heh'äät kä P'op Hagä Do anoo doo.

³⁴ Ti m' raky hadoo Jesus hä:

—Man'oo had'yyt hë ta ti ää hä, maky däng doo —näk mä sa kyyh.

³⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ né ti päw hadoo do edëb had'yyt hë hanoo doo. Wë ÿ hana doo, dooh tasa wäd bä. Hä ÿ h'yy ka'eeh doo, dooh tahoo kaaj wäd bä —näng mäh.

³⁶ —ÿ her'ood wät né paa bë hä, dooh hä ÿ bë h'yy kae bä, ÿ bë hapëe né paawä. ³⁷ Ti hadoo né hë, wë ÿ rabana da sahõnh hë Ee anoo do hä ÿÿ. Dooh da ÿ mak'yyts bä wë ÿ han'aa doo. ³⁸ Baad ÿ wén gadoo sa hä, P'op Hagä Doo, hä ÿ mejõ hyng do karën do ÿ moo wät hyb n'aa. Dooh daj ÿÿ hë ÿ karën do jawén nado.

³⁹ Hahÿÿ da P'op Hagä Do karën hä ÿÿ: Dooh takarën bä hä ÿ tanoo do see tabanesaa hënh tahõm bä, ÿ an'oo bä. Takarën ÿ genyy bong sahõnh hë hä ÿ tanoo doo, hÿ pong jé, P'op Hagä Do pa rababoo had'yyt hyb n'aa, sahõnh hä ta sãm tabanoo noo gó. ⁴⁰ Ee P'op

* 6:31 Esodo 16.4, Nemijas 9.15, Saaw-Mo 78.24-25

Hagä Do karēn sahōnh hē ta T'aah hã h'yyb padëek doo, ta T'aah hã ky dah'eeh doo, redëb had'yyt hē kä hÿ pong jé ta pa. Sahōnh hē ta sãm ragadoo bã kä, ÿ genyy boo kãn P'op Hagä Do wë, hã ÿ h'yy ka'eeh doo —näng mã Jesus.

⁴¹ Ti m' hajök do raky n'aa hajēm, “ÿ pãw hadoo doo, hÿ pong jé naa hahyng doo”, tahanäng do hyb n'aa.

⁴² Hahÿÿ d' mã sa kyyh rabaher'oot bã:

—Hahÿ ta see nado ti hÿÿh. Joséh t'aah né hē ti hÿÿh —näk mäh. —Äã hep'ëeh ti ta yb, äã hep'ëeh ti ta ÿÿn. H'ëed hyb n'aa, “Hÿ pong jé naa ÿÿh”, tabanäng? —näk mã sa kyyh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Jããm ti bē kyyh, bē ky kak'ëe doo —näng mäh. ⁴⁴ —Dooch hajaa pé wë ÿ hana péh, hã ÿ h'yy ka'eeh péh, Ee, mejō hyng do ÿÿh, wë ÿ tanatsyyd bã sa h'yyb tym. Jããm hē hajaa wë ÿ rana bã, Ee h'yyb tatug bã wë ÿÿ. Hã ÿ h'yy ka'eeh do ÿ genyy bong da, P'op Hagä Do wë ranu kajäk hyb n'aa, sahōnh hã ta sãm ÿ banoo noo gó. ⁴⁵ Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong paa ji ta h'yyb tatuk do ky n'aa: “Sahōnh hē sa hã P'op Hagä Do ma metëek da.”† Ti hyb n'aa, sahōnh hē Ee ma metëek do maa new'ëe doo, sa h'yyb gó renäm doo, wë ÿÿ da rabana, hã ÿÿ da rah'yy ka'eeh. ⁴⁶ Dooch hapäh pé Ee, P'op Hagä Doo. Jããm né hē ÿÿh, P'op Hagä Do wë naa hahyng do hapëe wät —näng mã Jesus hajök do sa hã.

⁴⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Né hup ÿ né hē hahÿ ÿ her'oot doo: Hã ÿ ky dah'eeh do redëb had'yyt da hÿ pong jé, P'op Hagä Do pa. ⁴⁸ ÿ né ti pãw hadoo do edëb had'yyt hē hanoo doo.

⁴⁹ Tabanawäng hēnh pãw hadoo Manah häd näng do bē wahë makū rawa né paawä, dejëp né hē. ⁵⁰ Hahÿ pãw hadoo do hÿ pong jé naa hahyng do hawa doo, dooh tadajëb bã ta h'yyb tym, dooh tabanesaa hēnh

tahōm bã. ⁵¹ ÿ né hē ta ti pãw hadoo do ji hed'ëep doo, hÿ pong jé naa hahyng doo. Sahōnh hē hahÿ pãw hawa doo, raboo had'yyt hē da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. Hup ÿ ta ti pãw ÿ anoo do ÿ dajëp bã, badäk hahÿÿ hã habong do hÿ pong jé rabadëb had'yyt hyb n'aa P'op Hagä Do pa —näng mã Jesus.

⁵² Ti m' tak'ëp Judah buuj raky kakä bong, tii da Jesus edoo do hyb n'aa. Hahÿÿ d' mã sa kyyh:

—Nyy da hahÿ aj'yy banoo ër bawëh hyb n'aa ta dab? —näk mã sa kyyh.

⁵³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Né hup ÿ né hē hahÿ ÿ her'oot doo: Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do dab bē nawëe bã, ta majyyw bē neëg bã, dooh bē haja bã hÿ pong jé bē nu kajäg bã P'op Hagä Do pa. ⁵⁴ Jé dap ÿ hawëh doo, majyw ÿ heëek doo, hÿ pong jé edëb had'yyt da P'op Hagä Do pa. ÿ ganyy wät da P'op Hagä Do wë, sahōnh hã ta sãm ÿ banoo noo gó kä. ⁵⁵ Tanawë heh'äät hadoo dap ÿÿ. Ji heëk do heh'äät hadoo majyw ÿÿ. ⁵⁶ Jé dap ÿ hawëh doo, majyw ÿ heëek doo, séd hã däg ta h'yy kata däk hã ÿÿ. ÿ na-ããj da ta h'yyb gó ÿ bawäd kãn. ⁵⁷ Ee hã tabana hedëp doo. Ti né hē ÿ tamejüü. Ta hyb n'aa ÿ bedëp. Ti hadoo né hē, hã ÿ h'yy kamasoo doo, edëp da hëp ÿ n'aa. ⁵⁸ Gëet hahÿ pãw hadoo do hÿ pong jé hana doo. P'ooj ub bē wahë makū rawa do paa nahado ti hÿÿh. Rawa né paawä ti dejëp. Hahÿ pãw hawa doo, tawäd had'yyt hē da P'op Hagä Do pa ⁵⁹ —näng mã Jesus, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã tama metëek noo gó, Kapar-Naüm panang bã.

Hajök Jesus heréd hōm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶⁰ Ta ti Jesus her'oot do ramaa newëe däk bã, hajök Jesus ma matëg wób raky hadoo mäh:

† 6:45 Isajas 54.13

—Ti bahānh hēeh ta ti taheer'oot doo. Doooh ky daheeh pé ta ti hedoo doo —nāk mā sa kyyh.

⁶¹ Ta ma matëg wób kawaj'ãān gó rabaher'oot ta kyyh p'ãā Jesus bahapäh bä m' ta h'yyb gó m', taky hadoo sa hã:

—ÿ her'oot do hã bë h'yy kejäg bong? ⁶² Bë h'yy kejäg bong tan'oo bä, nyy da da bë baher'oot ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do bë bahapäh bä, p'aa hēnh hÿ pong jé tabasëek bä? ⁶³ P'op Hagä Do Sahee ti ji h'yyb tym hed'ëep doo. Ji daaj hē ji hejó me dooh ji hajaa péh. P'op Hagä Do Sahee hã naa né hē ti ta ti kēh ÿÿ, bë hã ÿ her'oot doo, hÿ pong jé, P'op Hagä Do pa ji edëb had'yyt hē hanoo doo. Te hub né hē kēh ÿÿ. ⁶⁴ Ti hadoo né hē, bë mahang dooh raky dahé bä —näng mā Jesus.

Ta tii da Jesus wén her'oot, pooj jé Jesus hapëe dāk do hyb n'aa ta h'yyb gó sa mahang ky nadah'eeh doo. Tahapëe dāk né hē ãnh ta majiï moo gó haëēnh do pan'aa.

⁶⁵ Ti m' Jesus ky hadoo kãn:

—Ti hyb n'aa bë hã ÿ bedoo, dooh hajaa pé wë ÿ hana pé Ee natatug bä —näng mā Jesus.

⁶⁶ Ti noo gó né kã m' hajök heréd hõm Jesus. Doooh ta sii raboo boo bä. ⁶⁷ Ti m' 12 hedoo do ta ma matëg hã Jesus beaaj wät:

—Bë na-ãāj bë karēn bë bahõm mahānh ÿÿ? —näng mäh.

⁶⁸ Ti m' Simaw Peed häd näng do ky hadoo ta hã:

—Hyb n'aa jawyk doo, —näng mäh —jaa sii ãā bahõm kãn? Õm ti her'oot ji h'yyb tym hedëb had'yyt do ky n'aa hã. ⁶⁹ Õm né hē baad had'op doo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, ãā ky daheeh. ãā hapëe dāk né hē tii —näng mā Peed kyyh.

⁷⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ né hē, bëeh, 12 hedoo doo, wë ÿÿ ÿ asëew hõm doo. Sét hē bë mahang Dijab† karom!

⁷¹ (Judas, Simaw Ikarijot häd näng do t'aah ky n'aa ti taheer'oot. 12 hedoo do see né tii, ta jawén Jesus taky n'aa her'ood dāk do pan'aa kã majiï hã.)

7

Judah buuj rahyb n'aa esee do rataheb'ëes doo hēnh Jesus bahõm do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ta jawén kã Jesus bawäd kãn mā Garirej häj n'aa hēnh. Doooh m' takarēn tahõm bä Judah häj n'aa hēnh, ta tii bä wahé n'aa rakarēn radaj'ëep do hyb n'aa. ² Tabedaa dāk bä m', bag'aad me tób Judah buuj rabahemak do rataheb'ëes doo,* ³ Jesus hÿÿj raky hadoo mā ta hã:

—Ayyw manä babä. Taw'ãäts hē Judah häj n'aa hēnh mabahõm, mapahuunh do a hataa rabahapäh hyb n'aa. ⁴ Ji karēn bä ji raky n'aa ets'ëeh, dooh ji jejēn bä ji moo wät doo. Taw'ãäts hē sahõnh hē rabaheg'ãās ti mapahuunh doo —nāk mā sa kyyh.

⁵ Ta hÿÿj na-ãāj hē dooh m' rah'yy kae bä ta hã, tii d' rawén edoo.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Doooh takaja nä bä ti noo gó ÿ bahõm doo. Bëeh, bë h'yyb karēn do noo gó né hē bë bahõm. ⁷ Badāk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh doo, dooh bë hã rakamajē bä. Wë ÿ rawén kamajïï, nesaa do ramoo heb'oooh do ky n'aa, nesaa do rahyb n'aa nahew'ëe do ky n'aa ÿ her'oot do hyb n'aa. ⁸ Bë ahõm ta ti rataheb'ëes hēnh. Doooh ÿ ahõm nä bä ta t'ïï hēnh. Doooh takaja nä bä ti noo gó ÿ bahõm doo —näng mā Jesus kyyh ta hÿÿj sa hã.

⁹ Ta ti taheer'oot do jawén paa bä m', Jesus baym dó Garirej häj n'aa bä.

¹⁰ Ti m', ta hÿÿj rabahõm jawén paa bä, Jesus bahõm kãn. Kejēn do hadoo tabahõm, ta wób ranahapäh bä. ¹¹ Ti

† **6:70** Gereg kyy me ramaneëēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahananäng péh ti Dijab. * **7:2** Sét ta baab ken'yyh Judah buuj rabahemak tób bag'aad me, tabanawäng hēnh sa wahé makü rababok do paa rahyb n'aa esee hyb n'aa.

m' rahyb n'aa esee do rataheb'ëes hēnh Judah buuj sa wahē n'aa resoos mā Jesus. Rabesoos bā m' rabeaanh n'yy hēnh Jesus.

¹² Jé pad'yyt hē hajōk do wób rarer'oot mā Jesus ky n'aa hā.

—Ky enyym —nāk mā ta wób.

—DooH —nāk mā ta wób. —Ji tawadii tii —nāk mäh.

¹³ Kaja hē m' rabahešēenh ta ky n'aa, sa wahē n'aa rajeŷŷm do hyb n'aa.

¹⁴ Rataheb'ëes do hōō bā, 4 ta ā dāg, Jesus bahōm kån mā P'op Hagā Do tób n'aa hēnh. Tii bā tama met'ëeg kån. ¹⁵ Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa rahyb n'aa meuunh, ti m' raky hadoo:

—Nyy d' hajōng tabahajaa, ma kamamet'ëeg né paawā hahŷ aj'yy? —nāk mā sa kyyh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Hā ŷ naa nado ti ŷ ma metëek doo. Hā ŷ mejūū do hanaa né tii.

¹⁷ P'op Hagā Do gen'aak do karēn moo wāt doo, ti tahapāh da ta h'yyb gó, P'op Hagā Do hanaa tado bā, hana ŷ tado bā ŷ ma metëek doo. ¹⁸ Jé ta daaj hē, ta ky gabuuj her'oot doo, ta hā raweh'ëeh do hyb n'aa tii. Ti hadoo nado ta hā mejūū do raweh'ëeh karēn doo. DooH ji tawad'ii bā ta tii hā. DooH j'ooj madāk do tado bā ta h'yyb. Baad had'op do tii —nāng mā Jesus.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Mosees né hē bē hā hanoo P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hado né paawā, dooh bē ky dahé bā. H'ëed hyb n'aa ti bē karēn ŷ bē daj'ëep? Ta ky n'aa bē ky dahé bā paawā, dooh paawā bē karēn bā ŷ bē dajëeb bā —nāng mā Jesus kyyh Judah buuj sa wahē n'aa sa hā.

²⁰ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Karap'aar h'yyb nesaa do a hā anāng! DooH ōm daj'ëep péh —nāk mā sa kyyh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sét hē ŷ pahuunh do hyb n'aa Saab hā, bē h'yy kejǎg bong. ²² Bē na-āāj né hē Saab hā né bē moo bok. Bē taah masuuj noo byyh kahōk do heen n'aa Saab noo gó tado bā, tii

hā né hē bē moo bok, Mosees mejūū do hyb n'aa. (Mosees nado du n'aa tii. Mosees pooj jé habong do paa er wahē makūūh, ti ti du n'aa.) ²³ Hŷŷ kā bē hā ŷ beaanh: Saab hā bē an'oo bā ji t'aah masuuj noo byyh ji gahōg bā, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa, h'ëed hyb n'aa ti bē kawajāān wē ŷŷ, Saab hā aj'yy baad ŷ ahub dāk do hyb n'aa? ²⁴ Daap hē ŷ bē ky n'aa ety manāh. Taw'āāts hē P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do hā bē baheg'āās ta ky n'aa —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

Rahyb n'aa newëe P'op Hagā Do H'yyb Dāng do Jesus tado bā ky n'aa hahŷŷh

²⁵ Ti m' Jerusarēnh panang buuj wób raky hadoo:

—Hahŷ nado aj'yy radaj'ëep ranāng doo? ²⁶ Ti babā tabagëēt ēnh. Hajōō mahang tabaher'ood né paawā, dooh sa kyy pé ta hā. Er wahē n'aa rahyb n'aa newē dāk apāh, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo, Kristo hād nāng do tado bā tii? ²⁷ Nyy d' ti hŷŷ éh? Āā hapāh ti hahŷ aj'yy n'yy hēnh naa. Kristo hād nāng do kajaa bā, dooh ji hapëe bā n'yy hēnh tahana —nāk mā sa kyyh.

²⁸ Ti hyb n'aa m', P'op Hagā Do tób n'aa bā Jesus ma metëek bā taky hadoo, tak'ëp mā ta kyyh:

—Bē hapāh mā ŷŷ, bē nooh. Bē hapāh mā n'yy hēnh naa ŷŷ, bē nooh. DooH kēh ŷ gabuuj tado bā hŷ ŷ bahyng. Ti awāt né hē ta ti hā ŷ mejō hyng doo. Te hub né hē ta tii. Tahajaa ji h'yy kasadëe bā taky dāng do hā. Ti dooh bē hapëe bā. ²⁹ ŷ ti hapāh. ŷ wén hapāh, ta wē naa ŷ bahyng. ŷ tamejō hyng —nāng mā Jesus sa hā.

³⁰ Tii d' tabedoo do hyb n'aa m', sa wahē n'aa rakarēn ramoo maso dāg paawā. DooH hajaa pé ta hā, dooh nā tadajëp do noo gó tado nā bā do hyb n'aa. ³¹ Sa wahē n'aa rakarēn ramaso dāg né paawā, hajōk mā ta hā h'yy kae padëek. Hahŷŷ da m' sa kyyh:

—Kristo, P'op Hagä Do Ky Däng Do kajaa bä, dooh tapehuuj da hahỹ pehuunh do bahãnh† —näk mä sa kyyh.

³² Ti m' Pariséw ramaa napäh bä ta tii da Jesus ky n'aa rabaheer'oot bä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa daheeh ramejũũ, P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa Jesus ramasoo hyb n'aa.

³³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ỹ aym nä bë pa, ta jawén ỹ babaaj hõm hã ỹ mejõ hyng do wë. ³⁴ Ỹ da bë esoos tii bä. Dooh da ỹ bë awyyd bä, bë nahajaa do hyb n'aa bë ahõm bä ỹ hawät hënh —näng mä Jesus.

³⁵ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa rabaheer'oot ta tii d' tedoo do ky n'aa. Dooh tagah'ood nä bä sa hã taheer'oot doo. Hahỹỹ da m' sa kyyh:

—N'yy hënh g'eeh tabahõm ãã naw'yyt, tahanäng doo? Gereg sa panang hënh g'eeh ti tahahõm, èr wakãan wób rahabong hënh? Gereg buuj g'eeh tama met'ëëg kãn? ³⁶ Nyy d' tahanäng pé ti: “Ỹ da bë esoos tii bä. Dooh da ỹ bë awyyd bä, bë nahajaa do hyb n'aa bë ahõm bä ỹ hawät hënh”, tahanäng doo? —näk mä sa kyyh.

³⁷ Tagadëëg ub rataheb'ëës do ã n'aa, tak'ëp rahyb n'aa jew'yyk. Tii bä kã m', ti noo gó kã m' Jesus bas'ëëg gëët. Ti m' taky hadoo, tak'ëp mä ta kyyh:

—Taw'ããts hë hoo kaanh do hadoo do ta hã, wë ỹ tabana tabeëëk do hadoo hyb n'aa. ³⁸ Hahỹỹ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Hã ỹ h'yy ka'eeh do h'yyb gó naa ganyyh da ji h'yyb bed'ëëp do naëng n'aa” —näng mä Jesus.

³⁹ P'op Hagä Do Sahee tahanäng pé tii, Jesus hã h'yy ka'eeh do ta jawén ragadoo doo kã. Dooh Jesus an'oo nä bä ti noo gó P'op Hagä Do Sahee, dooh tadjëb nä bä, dooh taganä wäd nä bä,

dooh P'op Hagä Do wë takaweheë däk doo hënh tas'ëëg nä bä do hyb n'aa.

⁴⁰ Jesus her'oot do ta wób ramaa napäh bä m', raky hadoo:

—Hahỹ né ti P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do Ky Däng Doo —näk mä sa kyyh.

⁴¹ Ta wób mä raky hadoo:

—Hahỹ né hë Kristo häd näng doo —näk mä sa kyyh.

—Dooh. Garirej häj n'aa hënh naa nado Kristo bana —näk mä ta wób. ⁴² —Dawi panaa da ta ti Kristo. Panang Berënh häd näng doo bä naa, Dawi panang paa bä naa Kristo bana da, näng P'op Hagä Do kyy kerih do hã† —näk mä sa kyyh.

⁴³ Sa h'yyb retyn hõm kãn mä Jesus ky n'aa hã. ⁴⁴ Ta wób rakarèn paawä Jesus ramaso däk. Ti hadoo né hë m', dooh ta hã moo däng péh.

⁴⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa, ramejõ nä do Jesus ramasoo hyb n'aa paawä, abaa j h'ũũm P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa sa wë, Pariséw sa wë na-ããj hë. Ti m' rabeaanh sa hã:

—Hëd n'aa bë manana wät? —näk mä sa kyyh warahén sa hã.

⁴⁶ Ti m' warahén raky hadoo:

—Dooh noo gó her'oot pé ta ti aj'yy her'oot doo da —näk mä sa kyyh.

⁴⁷ Ti m' Pariséw raky hadoo warahén sa hã:

—Bë na-ããj hë tawadii? —näk mäh.

⁴⁸ —Dooh èr wahë n'aa raky dahé bä ta hã. ãã Pariséw, ãã na-ããj hë dooh ãã ky dahé bä ta hã. ⁴⁹ H'yy gatemah ti hajõk do ta hã ky dah'eeh doo. Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do rahapëë bä, ti rawén sũüt. P'op Hagä Do was'ee bong ti ta ti hajõk doo —näk mä Pariséw sa kyyh warahén sa hã.

⁵⁰ Ti m' sa seeh, Nikodëm häd näng doo, Jesus wë hegãã wät doo, ky hadoo ta wób sa hã:

† 7:31 Sa hã m', Jesus né hë ti Kristo. ‡ 7:42 Se hub né hë raheer'oot doo. Berënh panang bä né hë Kristo häd näng do benäng, P'op Hagä Do kyy kerih do ky däng. Rawén ky nadah'eeh, dooh rahapëë bä do hyb n'aa Berënh panang bä né hë Jesus benäng. Sa hã m' Garirej häj n'aa bä naa Jesus, tii bä tabawëë gëët do hyb n'aa.

⁵¹ —Dooh ər ky n'aa jaw'yyk do an'oo bā daap hē ər ky n'aa ety bā ər da hadoo doo. Taw'ãäts hē pooj jé ər beanh ta hā tamoo wät doo, tama metëek doo, ər ky n'aa napäh hyb n'aa —näng mä Nikodēm.

⁵² Ti m' ta wób raky n'aa rejã kãn, ti m' raky hadoo ta hã:

—Ōm na-ãäj né hē apäh Garirej hēnh naa? —näk mäh. —P'op Hagä Do kyy kerih do hã mahegãã bā, mabahapäh, P'op Hagä Do ky n'aa rod dooh Garirej häj n'aa hēnh naa tana bā —näk mä sa kyyh Nikodēm hã.

[⁵³ Ti m' sahõnh hē rabahõm sa tób hēnh.

8

ÿñh ta patug nadoo do sii haÿÿh do raky n'aa tapaa do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus baym panang bahãnh péj, waëë Oriib häd näng doo bā. ² Jati péh, báp paah, Jesus bahõm ênh p'aa hēnh P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Hajõk kata däk ta wë, P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hã. Ti m' tabahyy sooh, ti m' tama met'ëëg kãn. ³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Pariséw sa daheeh, ramanaa ÿñh ta patug nadoo do sii haÿÿh doo, ta wób raw'yyt doo. Ti m' ÿñh ramejũũ hajõ gó tabag'ëëd däk hyb n'aa. ⁴ Ti m' Jesus hã raky hadoo:

—Ma matëg, —näk mäh —hahÿ ÿñh raw'yyt ta patug nadoo do sii tabaÿÿh bā —näk mäh. ⁵ —Èr ky n'aa jaw'yyk do hã ər Mosees mejũũ, pä me ji daj'ëëp ta ti hedoo do hyb n'aa. Nyy da a hã pé ji bad'oo? —näk mä sa kyyh.

⁶ Ta tii da rawén ke'aanh, rakarën Jesus kyyh hã rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ky n'aa. Ti m' Jesus nu wajakoo sooh, tama poo me tũũ taberih. ⁷ Raky n'aa h'ũũm do hyb n'aa, as'ëëg gëet, ti m' taky hadoo sa hã:

—Taw'ãäts hē bē mahang nesaa do h'yyb gó nanäng doo, ti pooj jé hakut pä me —näng mä Jesus sa hã.

⁸ Ti m' p'aa hēnh tanu wajakoo sooh ênh. Tũũ m' taberih p'aa hēnh. ⁹ Ta tii d' Jesus bedoo bā sa hã, rabahõm kãn sét kenäh hõm. Wahëh hedoo do ti pooj jé hah'ũũm. Jããm né hē haym Jesus. ÿñh hayyw gëet ta pa. ¹⁰ Ti m' Jesus as'ëëg gëet, ti m' ÿñh hã taky hadoo:

—N'yy hēnh ta wób? Dooh õm ky n'aa etyy péh? —näng mä Jesus ta hã.

¹¹ —Dooh. Tabad'op hē —näng mä ÿñh kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—ÿ na-ãäj hē, dooh õm ÿ ky n'aa ety bā. Ahõm kã. Meréd hõm hÿÿ kã nesaa do sahõnh hē —näng mä Jesus ta hã.]

Jesus badäk hahÿÿ bā habong do sa h'yyb tym bag hadoo do ky n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' p'aa hēnh Jesus baher'oot kata b'ëëh do sa hã. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Badäk hahÿÿ hã habong do sa h'yyb bag hadoo ÿÿh. Hã ÿ ky dah'eeh doo, dooh tabad'op hē badagyp do hadoo doo gó, nesaa doo gó, raboo bā tii. Ti anäng da sa wë sa h'yyb bag, P'op Hagä Do wë ji ted'ëëp doo, ta pa ji bawäd had'yyt hē hanoo doo —näng mä Jesus kyyh.

¹³ Ti m' Pariséw raky hadoo ta hã:

—A mab hē, a daaj hē maky n'aa her'oot a ky n'aa —näk mäh. —Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do an'oo bā ji mab hē, ji daaj hē, ji ky n'aa ji her'ood bā. Ti hyb n'aa taw'ãäts hē nado ta ti maher'oot doo —näk mä sa kyyh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Map ÿÿ hē, daj ÿÿ hē, kēh ÿ n'aa ÿ her'ood né paawä, né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo. ÿ hapäh ti n'yy hēnh ÿ bana, ÿ hapäh ti n'yy hēnh ÿ bahõm, né hup ÿ né hē ÿ wén näng. Bē tii, dooh bē hapëë bā n'yy hēnh ÿ hana, n'yy hēnh ÿ bahõm. ¹⁵ ÿ bē ky n'aa tapaa j'ooj hanäng do hã bē hapäh do hã. ÿ dooh ÿ ky n'aa tapaa péh. ¹⁶ Sa hã ÿ ky n'aa ety bā paawä, baad paawä ÿ ky däng sa hã, map ÿÿ hē nadoo do hyb n'aa ÿ ky n'aa etyy. Ti anäng hã ÿ ky masa doo. Ee, hã ÿ mejõ

hyng doo, ti né hē ȳ taky masa —nāng mäh. ¹⁷—Pawóp hē ajyy séd demuun raheer'ood bä, baad ub tii, ji ky daheeh sa kyyh, bē ky n'aa jaw'y'yk do mejūū doo. ¹⁸Tii d' né hē āā bad'oo. Ȳ her'oot kēh ȳ n'aa. Ee, hā ȳ mejō hyng doo, ȳ taky masa kēh ȳ n'aa hā —nāng mā Jesus kyyh Pariséw sa hā.

¹⁹Ti m' rabeaaj kän:

—N'y'yy hēnh a yb? —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooch ȳ bē hapēē bä. Dooch né hē Ee bē hapēē bä ēnh —nāng mäh. —Ȳ bē hapēē bä paawä, Ee na-āā; hē paawä bē hapäh —nāng mā Jesus kyyh.

²⁰P'op Hagä Do matym n'aa rabeheeno do hood basooh do pa Jesus baher'oot tii, tama met'ēek bä P'op Hagä Do tób n'aa yt hā. Rakarēn né paawä ramosoo, dooh ta hā moo dāng péh. Rawén moo nadāng, dooh takaja nā bä tadajēp do heen n'aa kä.

²¹Ti m' p'aa hēnh Jesus baher'ood wät sa hā:

—Ȳ da ahōm bē mahānh. Ȳ d' bē esoos. Nesaa do anāng nā da bē hā bē dejēp. Ȳ hahōm hēnh, dooh bē haja bä bē ahōm bä —nāng mā Jesus.

²²Ta tii d' tabedoo do hyb n'aa rakeaj kän mā sa hā hē né hē. Hahȳȳ d' mā sa kyyh:

—Nyy d' tahanāng pé g'eeh: “Ȳ hahōm hēnh dooh bē haja bä bē ahōm bä”, tahanāng doo? Ta daaj hē g'eeh takadaj'ēep? —näk mā sa kyyh.

²³Ti m' Jesus ky hadoo ēnh sa hā:

—Babä naa bē ti h̄ȳh. P'op naa ȳ ti h̄ȳh. Badäk hahȳȳ bä naa bē ti h̄ȳh. Ȳ ti dooh. Dooch badäk hahȳȳ bä naa tado bä ȳh. ²⁴Nesaa do anāng nā da bē hā bē dejēp, nāng ȳh. Ȳ né hē ti hawäd had'y'yt do bē ky nadahé bä, bē da dejēp né hē nesaa do bē h'y'yb tym gó anāng nā —nāng mā Jesus.

²⁵Ti m' raky gakog hōm:

—Jaa ēnh ōm? —näk mā sa kyyh.

—Poojé bē ȳ maher'oot do né hē —nāng mā Jesus.

²⁶Ti m' taky hadoo ēnh:

—Ti anāng nā wē ȳh hajōng nā bē ȳ ky n'aa tapaa do pan'aa —nāng mäh. —Te hub né hē hā ȳ mejō hyng do her'oot doo. Tahajaa ji h'y'yy kasadēē bä taky dāng do hā. Ȳ tamaher'oot do né hē ti ȳ her'oot do badäk hahȳȳ hā habong do sa hā —nāng mā Jesus.

²⁷Dooch m' rah'y'yy genä bä ta Yb ky n'aa Jesus her'oot bä. ²⁸Ti hyb n'aa m' Jesus ky hadoo sa hā:

—P'op, b'aa hā Aj'y'yy Hadoo Do H̄ȳ Pong Jé Hana Do bē basäg hāng do jawén paa bä, ȳ né hē ti hawäd had'y'yt do tii bä bē h'y'yy genä kän. Dooch daj ȳh hē ȳ moo wät péh, ȳ her'oot péh, ti noo gó kä bē bahapäh. Ti noo gó kä bē bahapēē kän hahȳȳh: Jāām hē ȳ her'oot bē hā, Ee ȳ tama metēek doo. ²⁹Hā ȳ mejō hyng do awäd had'y'yt hē si ȳh. Dooch ȳ teréd bä, tagen'aak do ȳ moo wäd had'y'yt do hyb n'aa —nāng mā Jesus kyyh.

³⁰Ta ti tabaher'oot bä m', hajök h'y'yy kae padäg kän ta hā.

Nesaa do moo wät doo, nesaa do karom, ky n'aa hahȳȳh

³¹Ti m' Judah buuj ta hā h'y'yy kae padēek do hā Jesus ky hadoo:

—Ȳ ma metēek do bē ky dahé had'y'yt bä, hēp ȳ hata heh'āāt padäg bē tii bä. ³²Bē hapäh da tii bä baad hadoo do ky n'aa. Baad hadoo do ky n'aa bē da ted'ēep, baad bē babok hyb n'aa kä —nāng mā Jesus sa hā.

³³Ti m' raky hadoo:

—H'ēed hyb n'aa tii da mabaheer'oot? Abaraām panaa né hē ti āāh. Dooch noo gó ta wób sa karom kanep'aak do āā ado bä. Nyy d' mahanāng pé ta ti maher'oot doo? —näk mā sa kyyh.

³⁴Ti m' Jesus ky hadoo:

—Né hup ȳ né hē hahȳ ȳ her'oot doo: Nesaa do moo wät doo, nesaa do karom né kä tii. ³⁵Dooch da ta kariw n'aa tób yt hā ta karom awäd had'y'yt hē. Jāām né hē ta t'aah hadoo do ti haym ta tób bä. ³⁶Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do T'aah bē tedēeb bä, baad né tii bä bē baboo kän, nesaa do karom nado boo bēeh —nāng mäh.

³⁷ Ỹ hapäh, Abaraām panaa né ti bëëh. Ti hado né paawä, ỹ bë karën ỹ bë daj'ëep, baad takanejäk do hyb n'aa bë h'yyb gó ỹ ma metëek doo. ³⁸ Bë ỹ ma metëek Ee metëek do hä ỹỹ. Bë tii, bë yb wë bë ma kametëek doo, ti bë moo bok —näng mä Jesus sa hä.

³⁹ Ti m' raky hadoo:

—Abaraām ti äã wahë makūūh —näk mä sa kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Abaraām panaa bë do bä paawä, Abaraām bad'oo doo da paawä bë bad'oo —näng mä Jesus. ⁴⁰ —Baad hadoo do ky n'aa, hä ỹ P'op Hagä Do an'oo däk do bë ỹ maher'oot. Tii d' né paawä ỹ metëek bë hä, bë karën ỹ bë daj'ëep. Dooh paa ta tii da Abaraām adoo bä. ⁴¹ Bë yb moo wät do ti ta ti bë moo bok doo —näng mä Jesus sa hä.

Ti m' raky hadoo:

—Äã yb daap nado. Jääm né hë P'op Hagä Do äã Yb. Ta taah heh'äät äã —näk mä sa kyyh.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do tado bä paawä bë Yb, bë kamahän paawä ỹyh, P'op Hagä Do wë ỹ bana do hyb n'aa. Dooh këh ỹ gó tado bä ỹ bahyng. Ti né hë ti hä ỹ mejō hyng doo. ⁴³ Hëd n'aa ti taganahoot bë hä, ỹ her'oot doo? Bë h'yyb gó tawén ganahoot, këh ỹ bë ganadoo do hyb n'aa. ⁴⁴ Dijab taah bëëh. Takarën do bë karën bë moo bok. P'ooj ub, tadu däk noo gó, dahej'ëep do né paa tii. Dooh baad hadoo doo, heh'äät ub do ky n'aa tagenaag bä. Dooh baad hadoo do ky n'aa ta h'yyb gó tabawäd bä. Daap tamenyyh bä, ta kyyh né hë ti ta her'oot doo. Daap menyyh do tii. Daap menyyh do yb né tii. ⁴⁵ Baad hadoo doo, heh'äät ub do ky n'aa ỹ her'oot do hyb n'aa ỹ bë ky nadaheeh. ⁴⁶ Jaa bë mahang hajaa pé nesaa do hä ỹ taky n'aa tapa bä? Baad hadoo do ky n'aa ỹ her'oot. H'ëed hyb n'aa ỹ bë ky nadaheeh? ⁴⁷ P'op Hagä Do taah

hedoo do ramaa newëe P'op Hagä Do her'oot doo. Bë tii, dooh P'op Hagä Do taah bë do bä, ti hyb n'aa bë wén maa nanewëe ta kyyh —näng mä Jesus kyyh sa hä.

⁴⁸ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa raky hadoo Jesus hä:

—Baad né äã ky kajäk. Samarija buuj né òm!* Karap'aar h'yyb nesaa do a hä adäk! —näk mä sa kyyh Jesus hä.

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh. Dooh karap'aar h'yyb nesaa do adäg bä hä ỹỹ —näng mäh. Ỹ ti hỹyh, ỹ weh'ëeh Ee. Bë tii, ỹ bë ky n'aa rejää. ⁵⁰ Dooh ỹ as'üüd bä ỹ raweh'ëeh doo. Sét hë ti hawät ỹ raweh'ëeh karën doo. Ti né hë ti taky däng ji hä baad ji hado bä, baad ji nado bä. Bë nado ti ky kajäk doo. ⁵¹ Né hup ỹ né hë hahỹ ỹ her'oot doo: Ỹ ma metëek do ky daheeh doo, dooh tadajëb wäd bä —näng mä Jesus sa hä.

⁵² Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa raky hadoo:

—Äã hapäh né hë hỹyh kä, karap'aar h'yyb nesaa do a hä adäk né hë —näk mäh. —Abaraām dajëp paah, P'op Hagä Do ky n'aa rod dejëp né paah, ti hadoo né hë, jé mama metëek do ky daheeh doo, dooh tadajëb bä, näng òm. ⁵³ Äã wahë makū Abaraām bahänh g'eeh òm? Abaraām dajëp paah, ti hadoo ënh P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habok do paah. Jaa òm a hä péh? —näk mä sa kyyh.

⁵⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Daj ỹỹ hë ỹ kawehëe bä paawä, dooh taw'ääts hë tado bä ta tii. Ee, bë h'yy kaha'eeh bë hanäk doo, ti né ti ỹ taweh'ëeh. ⁵⁵ Dooh bë hapëe bä tii. Ỹ ti hapäh. “Dooh ỹ hapëe bä”, ỹ noo bä paawä, ỹ paawä noo kanesa bë nemuun. Ỹ hapäh né hë ti P'op Hagä Doo. Ỹ ky daheeh ta kyyh. ⁵⁶ Abaraām, bë wahë makūūh, tsebee

* **8:48** Sa majī hadoo Samarija buuj. Dooh ragenaag bä Samarija buuj. Samarija buuj né òm Jesus hä rawén her'oot, raky n'aa ej'ees hyb n'aa. † **8:56** 2.000 ta baab Jesus bewäd hyng do pooj jé Abaraām bawät paah. P'op Hagä Do metëeh paa Abaraām hä, badäk hahỹh bä tabawät nä bä.

wät ŷ kajaa noo gó tabahapäh bä. Tahapäh né paah† —näng mä Jesus.

⁵⁷ —Öm ky kew'oonh ta ti maher'oot do hä —näk mä Judah buuj sa wahë n'aa. —Dooch mawah'ëë nä bä, dooh 50 ta baab mado nä bä, mahapäh mä Abaraãm a nooh —näk mä sa kyyh.

⁵⁸ Ti m' Jesus ky hadoo kân:

—Né hup ŷ né hë hahŷ ŷ her'oot doo: Abaraãm benäng do pooj jé ŷ awäd däg né hë! —näng mä Jesus sa hä.

⁵⁹ Ti m' ta ti ramaa napäh bä, raba-sog padëëk pä, ta hä radewëës hyb n'aa paawä, radajëëb paawä. Ti Jesus kejën hõm. Ahõm P'op Hagä Do tób n'aa bä naa.

9

Ty tamah do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Tamahõm me tabahapäh aj'yy ty tamah doo. Ta hä d' né hë m' tabenäng bä. ² Ti m' ta ma matëg rabeaanh:

—Ma matëg —näk mäh. —H'ëëd hyb n'aa hahŷ aj'yy tawén ty tamah tabenäng? Ta yb, ta ŷŷn nesaa do ramoo bok do hyb n'aa, ta daaj hë apäh nesaa do tamoo wät do hyb n'aa? —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooch, ti hyb n'aa nado ti hahŷ tabahadoo —näng mäh. —Ty tamaa gó tawén enäng, ta hä P'op Hagä Do hejój kametëëh hyb n'aa —näng mäh. ⁴—Taw'ääts hë tabawaknä bä èr moo bok, hä ŷ mejõ hyng do karën doo. Ti awät tabadajuuh, du daa d' ji moo wät péh.* ⁵ Badäk hahŷŷ hä habong do sa h'yyb tym bag hadoo ŷŷh, badäk hahŷŷ hä ŷ bawät nä bä —näng mä Jesus kyyh.

⁶ Ta ti taky hadoo do jawén paa bä, tũũ tabetsós wät. K'ääts me tamekuuj wät, ti m' aj'yy matym hä tahawug hõm mä ta uuh.

⁷—Ahõm kä —näng mä aj'yy hä. —Mahetsyyd a matym naëng majat do Siroéh häd näng doo me —näng mä Jesus aj'yy hä.

* **9:4** Taw'ääts hë ji moo wät ji bahajaa nä bä, tahanäng pé m' tii.

(“Mejũũ doo”, tahanäng pé ti Siroéh.) Ti m' aj'yy bahõm kân, tahetsyyd wät mäh, tabahapëë däg kân mäh. Ti m' tababaaj hõm kân ta tób hënh.

⁸ Ti m', ta tób pa haj'eenh doo, pooj jé dajëër tabehetsë bä hep'ëëh do paa m' rahapäh mä aj'yy. Ti m' raky hadoo:

—Hahŷ nado dajëër hetsë do paah? —näk mä sa kyyh.

⁹ Ti né m' ta wób sa hä. Ta wób raky hadoo:

—Dooch ti tado bä —näk mäh. —Ta da hed'op —näk mäh.

—ŷ né tii —näng mä aj'yy ty tamah do paa kyyh.

¹⁰ Ti m' rabeaaj kân:

—Nyy da mabahapëë däk? —näk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Aj'yy, Jesus ramaneëënh doo, mekuuj wät k'ääts, tii bä matym ŷŷ hä tahawug hõm ta uuh. Siroéh hënh ŷ tamejũũ, ŷ bahets'yyt hyb n'aa. ŷ ahõm, ŷ hetsyyd wät, ti ŷ bahapëë däg kân —näng mä aj'yy kyyh.

¹² —Ny tawät ti aj'yy? —näk mä ta hä.

—Dooch ŷ hapëë bä —näng mä aj'yy kyyh.

Pariséw rabeaanh do aj'yy ty tamah do paa hä ky n'aa hahŷŷh

¹³ Ti m' ramahũũm mä aj'yy ty tamah do paa Pariséw sa wë. ¹⁴ Saab né hë paa m' k'ääts Jesus mekuuj wät, aj'yy taty nä däk. ¹⁵ Ti m' aj'yy hä Pariséw rabeaanh nyy da ta matym nyy däg kân. Ti m' aj'yy ky hadoo:

—K'ääts me matym ŷ tabahawug wät. ŷ hetsyyd wät. Hŷŷkä ŷ bahapëë däk —näng mäh.

¹⁶ Ti m' Pariséw wób raky hadoo:

—Dooch P'op Hagä Do mejũũ do tado bä ta ti aj'yy. Dooch Saab hä ky n'aa kajew'yyk do taky dahé bä —näk mä sa kyyh.

Ti m' ta wób raky gadoo:

—Nesaa do moo hew'ëët do tado bä paawä, dooh paawä tahaja bä hahŷ

hadoo do meuj n'aa nāng do tapahuuj bā —nāk mā ta wób sa kyyh.

Séd h'yyb nehedo boo m' Jesus hā.

¹⁷ Ti m' p'aa hēnh rabeaaj wāt aj'yy hā:

—Nyy d' mabaheer'oot ta ti aj'yy ky n'aa? Ōm né ti tamatym nā dāk —nāk mā sa kyyh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—P'op Hagā Do ky n'aa rod né hē tii —nāng mäh.

¹⁸ Dooh nā Judah buuj sa wahē n'aa raky dahé nā bā aj'yy ty tamah doo, dooh né hē m' raky dahé nā bā aj'yy ty nyy dāk doo. Ti hyb n'aa m' ta yb, ta ŷŷn ranaëej kån. ¹⁹ Ti m' rabeaanh sa hā:

—Bē t'aah né hahŷŷh? —nāk mäh. —Hahŷ né hē ti ty tamah do bē hanäk doo, tabenāng noo gó? Nyy da taba-hapēē dāk hŷŷ kã? —nāk mā sa kyyh ta yb sa hā.

²⁰ Ti m' ta yb raky hadoo:

—Āã t'aah né ti ta tii. Ta hā d' né hē tabenāng —nāk mäh. ²¹ —Dooh āã hapēē bā nyy da taty nyy dāk, jaa ty nā dāk. Ta hā bē eaaj. Wah'ēē tii, karapee nado. Tahajaa taheer'ood bā ta daaj hē ta ky n'aa —nāk mā sa kyyh.

²² Hahŷŷ d' paa m' Judah buuj sa wahē n'aa sa kyyh: “Āã ado nyyh da, Jesus ti Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do hanāng doo. Dooh da āã gado wād bā tób P'op Hagā Do panyyg āã yd naherot do yt hā”, nāk mā sa kyyh. Ti hyb n'aa m' ta yb tii da rawén edoo. Judah buuj sa wahē n'aa rajeŷŷm. ²³ Ti hyb n'aa m', “Wah'ēē dāg. Ta daaj hē tabaheer'oot”, rawén nāng.

²⁴ Ti m' p'aa hēnh ěnh ranaëēnh sa wē ty tamah do paah. Ti m' raky hadoo ta hā:

—P'op Hagā Do hā maky dēē te hub tado bā! Baad maher'ood! —nāk mäh. —Āã hapäh né hē, nesaa do moo hew'ēēt do ti ta ti aj'yy —nāk mā sa kyyh.

²⁵ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Dooh ŷ hapēē bā nesaa do moo hew'ēēt do tado bā, nesaa do moo hew'ēēt do tanado bā. Sét hē ti ŷ

hapäh: Ty tamaa né paa ŷŷh, ŷ taty nā dāk —nāng mā aj'yy Pariséw sa hā.

²⁶ Ti m' p'aa hēnh rabeaanh ěnh:

—Nyy da tabad'oo? Nyy da ōm taty nā dāk? —nāk mäh.

²⁷ —Bē ŷ maher'ood wāt. Dooh ŷ bē ky dahé bā. Héd n'aa bē karēn p'aa hēnh ŷ baheer'oot? Bē na-āãj né hē bē karēn ta ma matēg bē bahadoo? —nāng mā aj'yy sa hā.

²⁸ Ti m' raky n'aa rejāã aj'yy. Ti m' raky hadoo ta hā:

—Ōm ti ta ma matēg! Mosees ma metēek do āã ti hŷŷh! ²⁹ P'op Hagā Do her'oot paa Mosees hā. Ti ti āã hapäh, āã ky n'aa napäh. Ta ti aj'yy, dooh āã hapēē bā n'yy hēnh naa tii —nāk mā sa kyyh.

³⁰ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—B'ēs ky kewooj éh. ŷ né matym nyy dāg paawā tamo haj'aa, dooh m' bē hapēē bā, bē nooh. ³¹ Ji hapäh né ti hahŷŷh: Dooh P'op Hagā Do maa newē bā nesaa do moo heb'ooh doo. P'op Hagā Do weh'ēēh doo, takarēn do moo heb'ooh doo, ti né hē ti tamaa newēē. ³² Pooj jé tadu dahāng noo gó, dooh ji ky n'aa napäh pé ty tamah doo gó henāng do hapēē dāk doo —nāng mäh. ³³ —P'op Hagā Do wē naa tanado bā paawā, dooh paawā taha-jaa péh, tabad'op hē —nāng mā aj'yy kyyh sa wahē n'aa sa hā.

³⁴ Ti m' raky gadoo:

—Nesaa do a hā anāng mabenāng, āã mama metēek? —nāk mā sa kyyh aj'yy hā.

Ti m' rah'eed nyyh mā P'op Hagā Do panyyg rayd naherot doo bā naa. Dooh m' ran'oo wād bā tajēē wād bā p'aa hēnh t'ĩ hēnh.

H'yy ganehot do sa ky n'aa hahŷŷh

³⁵ Ti m' Jesus ky n'aa napäh aj'yy rah'eed nyyh doo. Aj'yy tamamuun bā, taky hadoo ta hā:

—Ōm h'yy ka'eeh Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do hā? —teanh mā ta hā.

³⁶ Ti m' aj'yy ty tamah do paa ky hadoo:

—Jaa tii? Ý mamaher'ood, ta hã ÿ h'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Mahapäh paah. Ý tii, a sii her'oot doo —näng mäh.

³⁸ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—A hã ÿ h'yy kae däg kãn, hyb n'aa jawyk doo —näng mäh.

Ti m' ta taron nuu me m' aj'yy bahyy häng Jesus wë, Jesus taweh'ëeh hyb n'aa.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ý wén hyng babä, ÿ ky n'aa etyy hyb n'aa sa hã, ty temah do ÿ ty nä padëek hyb n'aa, matym enäh do ranahapäh hyb n'aa, rah'yy ganahoot hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

⁴⁰ Ti m' Pariséw wób ta sii habong do ramaa napäh ta her'oot doo. Ti m' rabeanh ta hã:

—Nyy d' mahanäng pé tii? Äã sii hë ty temah mahanäng? —näk mä sa kyyh.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ty temah do bë hado bä paawä, bë h'yy ganah'ood bä paawä, bë h'yyb haj'aa hë nado tii, hã ÿ bë h'yy kana'eeh doo —näng mäh. “Äã hapäh, äã h'yy ganäng a hã”, bë hanäk do hyb n'aa, bë h'yyb haj'aa hë né hë hã ÿ bë h'yy kana'eeh doo —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hã.

10

B'éé hagã n'aa heh'äät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo ënh, panyyg ky n'aa gó tabenaa wät:

—Né hup ÿ né hë hahÿÿ her'oot doo: B'éé hood kahadë do noo me najëë suun doo, ta hadë pong jé gatsëk doo, baretsëk do tii, kamaj'ï do tii. ² Ta noo me hajëë suun doo, ti né hë ta masãäh b'éé hagã n'aa.

³ B'éé hagã n'aa kajaa bä kä, ta noo hagã n'aa tagas'ëës ta nooh tabajëë suun hyb n'aa. Ta masãäh hã ramaa napäh ta kyyh, sét ken'yyh tanaënh

bä sa häd me. Ti tamahüüm kãn ta masãäh ta w'oo hã. ⁴ Sahõnh hë ta masãäh tamanyyh do jawén paa bä kä, sa pooj jé tabahõm, tamahüüm kãn. Ta masãäh ah'üüm sa hagã n'aa jawén, ta kyyh ramepäh do hyb n'aa.

⁵ Tabad'op hë rahõm ramanepäh do jawén. Waj'aa bong ta mahãnh, raky manepäh do hyb n'aa.

⁶ Ta ti ky n'aa me Jesus baher'oot sa hã. Dooch m' tagah'ood bä Pariséw sa hã ta her'oot doo. ⁷ Ti hyb n'aa m', p'aa hënh Jesus ky hadoo sa hã:

—Né hup ÿ né hë hahÿÿ her'oot doo: Ý né hë b'éé hood noo hadoo.

⁸ Sahõnh hë pój ÿÿ jé heboo nä doo, ma matëg oow hedoo doo, P'op Hagã Do H'yyb Däng do hanäk do na-ääj, baretsëg paa tii, kamaj'ï paa tii.*

Dooch paa raky dahé bä sa kyyh, b'éé ky nadah'eeh do hadoo sa hagã n'aa nadoo doo. ⁹ Ý né hë b'éé hood noo hadoo. Wë ÿ nu däng doo, edëb had'yyt hë kä nesaa do mahãnh. P'op Hagã Do wë da tanu däng. Baad tabajëng, baad tabanyyh, tawyyd had'yyt hë baad hadoo doo, sa waa b'éé raw'yyt do hadoo. H'yyb nyyw gó, neÿÿm doo gó, tabawäd kãn P'op Hagã Do matym gó kä.

¹⁰ Hets'ëek do rabana rabets'ëek hyb n'aa, radej'ëep hyb n'aa, ragawats'ïik hyb n'aa. Ti no n'aa rabana. Dooch ti ÿ hado bä. Ý ahyng babä ÿ bed'ëep hyb n'aa, baad hadoo doo gó rababoo had'yyt hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹¹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Ý né hë b'éé hagã n'aa baad hadoo doo. B'éé hagã n'aa baad hadoo do kan'oo däk da, tadajëp ta masãäh hyb n'aa. ¹² Sa karom, b'éé tabahag'ääs ramejüü doo, ta sãm tagadoo hyb n'aa, dooch b'éé hagã heh'äät tado bä. B'éé danäh nado tii. Eÿÿm wät tii, waj'aa wät tabanas'aa

b'éé hek'ook do tabahapäh bä. Teréd bëeh b'éé. Tii bä awad japuk b'éé seeh, tii bä ta wób jé pad'yyt hë rawaj'aa bong ta ti hyb n'aa. ¹³ Ta sãm

* **10:8** Jesus ewäd hyng do pooj jé, hajök rawad'ii paawä Judah buuj. “Ý ti Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Däng Doo”, näk paa sa kyyh. Daap ramenyyh tii. Sa ky n'aa né hë Jesus her'oot hahÿÿ hã.

hyb n'aa paa ti sa karom bahag'ãās b'éé. Dooh b'éé tahyb n'aa p'eed bã. Ti hyb n'aa tawajaah. ¹⁴⁻¹⁵ Ý ti hÿÿh, b'éé hagã n'aa heh'ãät hadoo. Ee, P'op Hagã Doo, ÿ tamepãh, ÿ na-ããj hẽ ÿ mepãh Ee, P'op Hagã Doo. Tí hadoo né hẽ baad ÿ mepãh masãh haa. Masãh haa na-ããj né hẽ, baad né hẽ ÿ ramepãh. Daj ÿÿ hẽ ÿ kan'oo dãk, ÿ dajëp hyb n'aa masãh haa sa hyb n'aa. ¹⁶ Ti abong nã masãh haa hedoo do wób, bong hahÿ wób nado tii.† Ti na-ããj né da ÿ manaa wẽ ÿÿ. Raky daheeh né da ÿÿh. Séd hã dæg da rakata padëek, hã ÿ h'yy ka'eeh doo. Sét né hẽ da ÿÿh, sa hagã n'aa. ¹⁷ Ý Ee kamahãn. Ý tawén kamahãn, daj ÿÿ hẽ ÿ kan'oo dãk ÿ dajëp hyb n'aa, p'aa hẽnh ÿ bedëb wät hyb n'aa. ¹⁸ Dooh hajaa pé ÿ daj'ëep péh. Daj ÿÿ hẽ ti ÿ kan'oo dãk dajëb hã. Ý hajaa ÿ kan'oo dæg bã dajëb hã. Ý hajaa p'aa hẽnh ÿ ganã wät p'aa hẽnh ÿ edëb wät hyb n'aa. Tii d' né hẽ Ee mejüü ÿ bad'oo —näng mã Jesus kyyh.

¹⁹ Ti m' p'aa hẽnh séd h'yyb nehedo boo Jesus hã, Jesus kyyh hyb n'aa.

²⁰ Hahÿÿ da hajök do wób sa kyyh:

—Karap'aar h'yyb nesaa do ta hã adãk. Baad h'yyb nado. Héd n'aa bë maa newëe ti ta kyyh? —näk mã sa kyyh.

²¹ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Dooh. Dooh tí taky hado bã karap'aar h'yyb nesaa do hadãk doo. Dooh karap'aar h'yyb ta ti hadoo do taheer'ood bã. Dooh karap'aar h'yyb haja bã ty tsehët do raty nã padæg bã —näk mã ta wób sa kyyh.

Jesus kyyh raganadoo do ky n'aa hahÿÿh

²² Ti m', Jerusarënh bã P'op Hagã Do tób n'aa hyb n'aa ratsebé do rataheb'ëes do kajaa. Tabahahëem bawät noo gó m' tii. ²³ Jesus awät P'op Hagã Do tób n'aa yt hã, Saromãw häd näng doo bã. ²⁴ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa ranu get'ëe dãk Jesus. Ti m' raky hadoo ta hã:

—Jããm hẽ, ãã mah'yyb manepã wäd manäh! Baad ub ãã mamaher'ood hÿÿ kã òm P'op Hagã Do H'yyb Däng Do mado bã —näk mã sa kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ÿ maher'ood wät, dooh bë ky dahé bã —näng mãh. —Ee ky gabuuj ta ti ÿ pehuunh doo. Ti ti metëeh këh ÿ n'aa. ²⁶ Baad këh ÿ n'aa rametã né paawã bë hã, dooh bë ky dahé bã. Bë wén ky nadaheeh, dooh masãh haa b'éé wób bë do bã. ²⁷ Masãh haa b'éé raky daheeh ÿÿh. Ý mepãh masãh haa. Ý rahadaa had'yyt hẽ. ²⁸ Sa hã ÿ banoo edëb had'yyt do P'op Hagã Do pa. Tabad'op hẽ rahob bã tabanesaa hẽnh. Dooh hajaa pé masãh haa moh ÿÿ gó naa tado hõm bã. ²⁹ Ee, masãh haa hanoo doo, tak'ëp takabaj'aa sahõnh hẽ sa bahãnh. Tí hyb n'aa, dooh hajaa pé masãh haa tado hõm bã Ee moo gó naa. ³⁰ Ýÿh, Ee, sét ãã —näng mã Jesus.

³¹ Ti m', p'aa hẽnh Judah buuj wób, Jesus majüü hedoo doo, rabasog padëek pä, ta hã radewëes hyb n'aa paawã, tadajëp hyb n'aa paawã. ³² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hajõng baad hadoo do Ee ky gabuuj ÿ pehuunh do ÿ metã wät bë hã. Ny hadoo do ÿ pahuunh do p'ãã bë karën ÿ bë daj'ëep? —näng mã Jesus sa hã.

³³ Ti m' Judah buuj wahë n'aa raky hadoo:

—Baad hadoo do mamoo wäd wät do hyb n'aa nado òm ãã daj'ëep pä me. Òm a wén kut pä me, P'op Hagã Do maky n'aa rejãã do hyb n'aa. Aj'yy né paawã òm, “Ý P'op Hagã Doo”, ma-banäng —näk mã sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Hahÿÿ da P'op Hagã Do her'oot paa sa hã, bë ky n'aa jaw'yyk do hã takerih: “P'op Hagã Do hadoo bëeh.”†

³⁵ Ti né hẽ P'op Hagã Do kyyh. Bë hapãh né hẽ, dooh P'op Hagã Do kyy kerih do ji haja bã ji ahÿÿd bã. Ti hyb n'aa, ajyy tamejüü do hã P'op Hagã

† 10:16 Judah buuj wób nadoo doo, ta jawén ta hã h'yy ka'eeh do tii. † 10:34 Saaw-Mo 82.6

Do ky n'aa hadoo ta häd n'oo däg bä, ³⁶ häd n'aa, “P'op Hagä Do maky n'aa rejää”, bë banäng hä yÿ, “ÿ P'op Hagä Do T'aah”, ÿ hanäng do hyb n'aa? ÿ né hë, Ee P'op Hagä Do asëew hõm doo, tah'yyb däng doo, wawëe hë tamejõ hyng doo. ³⁷ ÿ moo nawäd bä paawä Ee, P'op Hagä Do moo wät doo, bë ky dahé manä yÿh. ³⁸ Ee moo wät do ÿ moo wäd bä, ÿ bë ky nadahé nä bä, taw'ääts hë bë ky daheeh ÿ pehuunh do metëeh do hä, hëp yÿ gó Ee bawät, Ee h'yyb gó ÿ bawät, baad bë bahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hä.

³⁹ Ti m' p'aa hënh rakarën ramoo maso däk Jesus ta kyyh p'ää. Dooch m' rahaja bä. Jesus ahõm sa mahänh.

⁴⁰ Ti m' Jesus batsëg hõm p'aa hënh tamii Joradän häd näng do ta myyj jé. Ta myyj däk hä, Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun wät paa bä tabaym dó. ⁴¹ Hajök an'aa ta wë. Ti m' raky hadoo:

—Dooch né paawä Jowāw nu gahem'uun do pehuuj bä, te hub né hë sahõnh hë hahÿ aj'yy ky n'aa Jowāw nu gahem'uun do her'oot do paah —näk mä sa kyyh.

⁴² Tii bä m', hajök rah'yy kae däk Jesus hä.

11

Aj'yy Rasaro häd näng do panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m', ti awät aj'yy Rasaro häd näng doo. Nahëe näng mä Rasaro. Panang Betanija häd näng doo bä tabawät ta änh Maah-Ta, Marija daheeh. ² Ta ti né hë Marija, Jesus tsyym hah'ook do buu benyym doo me, ta sëen me tahawug hõm doo. ³ Ti m', Rasaro änh ramejüü Jesus rapanäk. Hahÿh d' mä sa kyyh:

—Mahegää, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk doo. Nahëe näng a najiis makamahän doo —näk mäh.

⁴ Ti m' Jesus maa napäh bä kä ta ky n'aa taky hadoo:

—Rasaro madajëp do nado ti ta nahëeh. Rasaro wén nahëe näng, P'op Hagä Do kabaj'aa do kametëeh hyb n'aa, P'op Hagä Do T'aah kabaj'aa do kametëeh hyb n'aa na-ääj hë da ta hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

⁵ Maah-Ta, Maah-Ta änh, Rasaro, Jesus kamahän né paawä, ⁶ dooh nayyw hë tahyb n'aa jöh bä. Pawóp nä ta äh tatab'ëes, Rasaro nahëe näng do taky n'aa napäh bä. ⁷ Ta jawén kä Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hä:

—Hamäh, p'aa hënh ër bah'üüm Judah häj n'aa hënh, Rasaro rahabok hënh —näng mä Jesus kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ma matëg raky hadoo ta hä:

—Ma matëg, —näk mäh —nag'aap hë Judah buuj sa wahë n'aa rakarën õm radaj'ëep. Häd n'aa t'ii hënh makarën mababaaj hõm? —näk mä sa kyyh.

⁹ Ti m' panyyg gó Jesus ky hadoo:

—Badawëet adëb bä tabawag. Adëb bä ji awäd bä, baad ji bawät. Dooch ji tsyym poo däng péh, badäk hahÿ bag n'aa yt ji bawät do hyb n'aa —näng mäh. ¹⁰ —Badagyp doo gó ji awäd bä, daap ji tsyym poo kejak, ta bag badoh do hyb n'aa ta hä —näng mä Jesus kyyh.*

¹¹ Ti m', ta ti Jesus her'oot do jawén paa bä, taky hadoo ënh:

—Ër najiis Rasaro ää jëng. ÿ ahõm dó t'ii hënh ÿ mebëe nyy hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹² Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Ää wahë n'aa, —näk mäh —tabaÿÿh bä, has'oo däk da —näk mä sa kyyh.

¹³ Dajëp né hë Rasaro, näng Jesus. Äÿÿh ta ma matëg red'oo. ¹⁴ Ti m' baad ub Jesus baher'ood kän sa hä:

—Dajëp Rasaro ÿ hanäng doo —näng mäh. ¹⁵ —Baad tanyy ÿ badoh

* **11:10** Dooch Jesus maji rahaja bä, dooh na-ääj hë Nesaa Do Yb haja bä Jesus hä raj'aa ketsëe bä Jesus moo wät do nahänh nä bä, tahanäng pé m' tii. Ta see ky n'aa Jesus her'oot na-ääj hë ta tii da. Jesus né ti badäk hahÿh hä habong do bag n'aa hadoo. Jesus sii ji nawäd bä, gadagyp doo gó hawät do hadoo ji. Nesaa do j'aa ketsë tii bä ji hä.

t'īi hēnh tadajēp do hā, hā ŷ bē h'yy kae kån hyb n'aa kā —nång mäh. — Hamäh, ēr ah'ũũm t'īi hēnh —nång mä Jesus kyyh.

¹⁶ Ti m', Toméh, “Kawareeh” ramaneeēnh doo, ky hadoo ta wób sa hā:

—Hamä ta sii, ta sii ēr dejēp hyb n'aa† —nång mä Toméh kyyh.

¹⁷ Ti m' panang Betanija bedaa däk bä, Jesus ky n'aa napäh, ji meheet pé däg mä ta äh Rasaro pä gabaho doo gó radakä jēng doo.

¹⁸ Edah panang Betanija, Jerusarēnh bä naa. ¹⁹ Ti hyb n'aa hajök Judah buuj sa wahē n'aa hedoo doo, ta wób na-ääj mä an'aa Maah-Ta wē, Marija wē rah'yyb en'yym hyb n'aa, rahyb n'aa natón hyb n'aa sa hỹj makũũh. ²⁰ Ti m' Maah-Ta ky n'aa napäh bä Jesus kajaa, anyyh mä ta tób bä naa, ahöm ta wē. Marija ahäng mä sa tób yt hā.

²¹ Ti m' Maah-Ta kajaa Jesus wē kä, ti m' taky hadoo ta hā:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nång mäh —babä magēē bä paawä, dooh paawä häj ŷ dajēb bä —nång mäh.

²² —Ti hadoo né hē paawä, ŷ hapäh, P'op Hagä Do anoo né da a hā sahõnh hē ta hā maky n'aa etsēē doo —nång mä Maah-Ta kyyh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ganä wät da a hỹj —nång mäh.

²⁴ Ti m' Maah-Ta ky hadoo:

—ŷ hapäh, ganä wät né da sahõnh hē ragenä bong do hā kä P'op Hagä Do betyn bong do hā kä banäm doo hēnh, banesaa doo hēnh —nång mä Maah-Ta.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—ŷ né da hanoo ta ti genyy bong doo. ŷ né ti hedēb had'yyt hanoo doo. Hā ŷ h'yy ka'eeh doo, dajēb né paawä, tawäd had'yyt hē da hỹ pong jé P'op Hagä Do pa. ²⁶ Hahỹ hedēp nä doo, hā ŷ h'yy ka'eeh doo, tabad'op hē da tadajēp ta h'yyb tym. P'op Hagä Do pa

had'yyt hē da tabawäd kån —nång mä Jesus.

Ti m' Maah-Ta hā tabeaa j kån:

—Maky daheeh ta ti ŷ her'oot doo? —nång mäh.

²⁷ —ŷj, Hyb N'aa Jawyk Doo. ŷ ky daheeh õm Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do T'aah, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah —nång mä Maah-Ta kyyh Jesus hā.

²⁸ Ti m' ta ti tabaheer'oot do jawén paa bä kä m' Maah-Ta bahõm, ta änh Marija tanaēēnh hyb n'aa. Ta m'aa hēnh mä tanaēēnh, ti m' taky hadoo:

—Ma matēg kajaa. Ta kyy gó õm ŷ naēēnh —nång mä Maah-Ta ta änh hā.

²⁹ Ti m', Marija maa napäh bä ta tii, nyyw hē m' tabas'ēēg gēēt, ahõm kån mä Jesus wē. ³⁰ Dooh Jesus ajēē suun nä bä panang bä. Ta hā Maah-Ta mamuun doo bä tabagēēt nä. ³¹ Ti m' Judah buuj tób bä hat'oonh doo, Marija h'yyb en'yym doo, rabahapäh bä nyyw hē Marija bas'ēēg gēēt bä, tabanyyh bä, rabahõm kån ta jawén. Kamag hakēē hēnh hahõm red'oo mäh. T'īi hēnh haoot red'oo mäh.

³² Ti m', Marija kajaa bä kä Jesus bagēēt bä, ta taron nu paa me tabahyy häng ta wē. Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nång mäh —babä magēē bä paawä, häj ŷ dooh paawä tadajēb bä —nång mäh.

³³ Ti m' Jesus bahapäh bä Marija haoot doo, Judah buuj Marija sii han'aa do na-ääj hē ha'oot doo, baad nado wäd ta h'yyb, tak'ēp tahyb n'aa tón wät. Tahyb n'aa esów wät. ³⁴ Ti m' tabeaa j kån:

—Nyy bä bē dakä jēng? —nång mäh.

Ti m' raky hadoo:

—B'ēēp, mahegää, Hyb N'aa Jawyk Doo —näk mä sa kyyh.

³⁵ Ti m' Jesus baód wät.

³⁶ Ti m' Judah buuj raky hadoo:

—Bē hegää, tak'ēp paa takamahän —näk mä sa kyyh.

† 11:16 Dooh tahajõõ nä bä ta äh, t'īi hēnh Jesus majīi rakarēn radaj'ēēp Jesus. T'īi hēnh Jesus matēēh do hyb n'aa, Jesus radaj'ēēp Toméh ed'oo. Ti hyb n'aa tii da tawén edoo sa hā.

³⁷ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Ty tamah do taty nä däk, tanoo. Hëd n'aa tananoo hahỹ tanadajëp hyb n'aa? —näk mä sa kyyh.

³⁸ P'aa hënh ënh baad nado wäd Jesus h'yyb. Tak'ëp tahyb n'aa tón takajaa bä kamag basuun bä. Pä gabaho doo gó radakä jëng. Pä gatsabak doo me ranoo gatsëë däk. ³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë noo gatsë do hõm —näng mäh.

Ti m' Maah-Ta, dajëp do änh, ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —buu banes'aa däg. Ji meheet pé däg ta äh tadajëp —näng mä Maah-Ta kyyh.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Hä ỹ mah'yy kae bä, mahapäh da P'op Hagä Do kabaj'aa doo —näng mä Jesus Maah-Ta hä.

⁴¹ Ti m' ranoo gasëëts hõm kån. Ti m', p'op Jesus ty dëë wät taky n'aa etsëë hyb n'aa P'op Hagä Do hä. Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hë Ee. Mamaa napäh, maky daheeh ỹ ky n'aa etsëë doo. ⁴² Ỹ hapäh né hë ỹ mamaa napäh, ỹ maky dahé had'yyt hë. Ta tii d' ỹ wén edoo, babä hab'ëeh do sa hyb n'aa, õm né hë ti ỹ mejõ hyng do raky daheeh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh P'op Hagä Do hä.

⁴³ Ti m' ta ti tabedoo do jawén paa bä kä, tak'ëp tanaëëj kån mäh:

—Rasaro! —näng mäh. —Anäh! —näng mäh.

⁴⁴ Ti m' dajëp do paa anä kån. Kahapõõs ta mooh, ta tsyym sii hë pään hawak doo me. Ta matym na-ääj mä kahabën pään me.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë apyn hõm pään, baad tabahõm hyb n'aa kä —näng mä Jesus.

⁴⁵ Ti m' hajõk Judah buuj Marija heg'ääs do Jesus pahuunh do hapäh doo, ta hä rah'yy kae padäg kån. ⁴⁶ Ta wób ah'üüm mä Parisëw sa wë, ramaher'oot mä Jesus mo haj'aa ky n'aa hä.

Jesus hä Parisëw rakamaj'ĩĩ do pa-nyyg n'aa hahỹyh

⁴⁷ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Parisëw daheeh ratsyyd bong Sinedirijo ajyy n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo, séd hä rakata padëëk hyb n'aa. Rakata däk bä kä m', raky hadoo mäh:

—Nyy d' ër bad'oo? Bë hegää! Hajõng hahỹ aj'yy pehuunh doo. ⁴⁸ Èr hyb n'aa nap'eed had'yyt bä tapehuunh do hä, sahõnh hë da rah'yy kae padëëk ta hä, sa wahë n'aa tabahado däk hyb n'aa. Roma buuj warahén n'aa kamajë bong da äã hä tii bä. Rado hõm da P'op Hagä Do tób n'aa. Rado hõm da äã häj n'aa —näk mä sa kyyh.

⁴⁹ Ti m' sa seeh, Kajapas häd näng doo, ti noo gó P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do ky hadoo sa hä:

—Doo hë hapäh péh —näng mäh.

⁵⁰ —Doo hë h'yy genä bä? Taw'ääts hë ta ti sét né hë dajëp, sahõnh hë Judah buuj ranadejëp hyb n'aa —näng mä Kajapas kyyh.

⁵¹ Ta daaj hë tahajaa do hyb n'aa nado ta tii d' tabaher'oot. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do tado hyb n'aa, P'op Hagä Do banoo ta hä ti tabaher'oot hyb n'aa, ta pooj jé Jesus ky n'aa hä. Jesus dajëp da Judah buuj sa hyb n'aa tahanäng pé m' tii d' taher'oot doo. ⁵² Tadajëp Judah buuj sa hyb n'aa had'yyt nado. Tata däk séd hä da na-ääj hë sahõnh hë P'op Hagä Do taah hedoo do jé pad'yyt hë habong doo.

⁵³ Ti jawén paa bä kä m', Kajapas her'oot jawén paa bä kä m', Judah buuj wahë n'aa rabaher'ood kån nyy da da Jesus radaj'ëep.

⁵⁴ Ti hyb n'aa, dooh Jesus awäd wät bä sahõnh hë mahang kä. Ti hyb n'aa ahõm kån mä ta ma matëg sa sii kä panang Eparajĩm häd näng do tabanäng hënh, tabanawäng do nab'yy hënh kä. T'ĩĩ hënh rabaym dó.

⁵⁵ Tabedaa däk bä Pas-kowa häd näng do Judah buuj rataheb'ëës doo, hajõk hah'üüm mä Jerusarënh hënh,

t'ĩ hēnh ratab'ēēs hyb n'aa. Pas-kowa pooj jé rabahōm, sa h'yyb rabenām hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad ratab'ēēs hyb n'aa.† 56 Jesus mä resoos P'op Hagä Do tób n'aa yt hā rabab'ēēh bā. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Nyy da bē hā? Ana g'eeh da Pas-kowa ér tab'ēēs bā? —näk mäh.

57 Tii da rawén edoo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Pariséw sa daheeh rame-jũũ do hyb n'aa ramaher'oot hyb n'aa Jesus rahapēē bā. Rakarēn paawā ramaher'oot ramaso dāk hyb n'aa.

12

Buu benyym do Marija ah'ook do Jesus tsyym hā panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ji moo oow see pé ta äh Pas-kowa häd näng do pooj jé, Jesus matēh kån panang Betanija häd näng doo hēnh, Rasaro taganyy wät do panang bā. 2 Takajaa bā kã m', Jesus najiis ramoo bok Jesus raweh'ēēh do tä n'aa. Maah-Ta manaa ti hat'oonh do sa waa, sa tä. Rasaro asooh sa mahang. 3 Ti m' Marija bado dāk buu benyym do hood. Häd eh ta hood.* Tak'öp ky n'aa gebah, heh'äät, joom nah-do häd näng do s'ēēb ti buu benyym doo. Ti m' tabahah'ook Jesus tsyym hā. Ti m' tatsyym hawug hōm ta sēēn me. Jé pad'yyt hē däg tób yt hā buu benyym do buu bewäd dāk.

4 Ti m' Judas Ikarijot häd näng doo, Jesus ma matēg seeh, ta jawén Jesus tahaēēj dāk doo, ky hadoo:

5 —Häd n'aa buu benyym do takanes'ēēm? 300 moweed k'ääts tēg hawak paawā ta sām. Ta sām ji an'oo paawā kas'uut do sa hā —näng mä Judas kyyh.

6 Kas'uut do tat'yyd mehĩn do hyb n'aa nado ta tii da tawén her'oot. Baretsēg tii. Jesus sa dajēer hagä n'aa Judas. Tahes'ook mä ta gó radahep'ēē doo.

7 Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

† 11:55 Tii da P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejũũ paah. * 12:3 Riit gó ji ety bā, ta baa bā tagadāk. † 12:13 Saaw-Mo 118.25-26 † 12:15 Jerusarēnh panang ti Sijōn. Isaraéw buuj na-āāj hē kā ramaneēēj kån Sijōn. § 12:15 Sakarija 9.9

—Na magēd ti ÿÿnh. ÿ radakä jēng noo gó buu benāw n'aa tii d' tabad'oo. 8 Kas'uut do aboo had'yyt hē bē mahang. ÿ ti hÿÿh, dooh bē mahang ÿ awäd wäd bā had'yyt hē —näng mä Jesus Judas hā.

9 Ti nuuj jé m' hajök Judah buuj raky n'aa napēē dāk Betanija bā Jesus bawäd dāk doo. Ti m' rabana kån Jesus rabaheg'ääs hyb n'aa. Rasaro, dajēp do paah, Jesus ganyy wät do rabaheg'ääs hyb n'aa na-āāj né hē. 10-11 Rasaro hyb n'aa hajök Judah buuj rahyb n'aa eréd hōm sa wahē n'aa. Jesus hā m' rah'yy kae padäg kån. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa Rasaro sii hē rakarēn radaj'ēēp.

Baad Jesus ragadoo Jerusarēnh bā panyyg n'aa hahÿÿh

12 Ti m', jati pé hajök doo, Pas-kowa hyb n'aa Jerusarēnh hēnh han'aa doo, Jesus raky n'aa napäh hana do Jerusarēnh hēnh. Ta hōō bā tabawäd dāk. 13 Madyyk g'aad hadoo do rakekyyt mäh, an'yyh mä panang bā naa, Jesus ragadoo hyb n'aa. Ti m' raky hadoo, tak'öp sa kyyh:

—P'op Hagä Do ää j'aa etsē! —näk mäh. —Ky n'aa kedēng tii, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!† —näk mäh. —Ky n'aa kedēng, Isaraéw buuj sa wahē n'aa! —näk mä sa kyyh.

14 Ti m' jumeto t'aah jó Jesus baso kån. Tii d' né paa ta ky n'aa, P'op Hagä Do kyy kerih doo. Hahÿÿ da takerih:

15 “Bē eÿÿm manä Sijōn† buuj. Bē hegãã! Bē wahē n'aa ti awät da. Jumeto t'aah jó tabana.”§

16 Pooj jé dó, dooh Jesus ma matēg rah'yy genä nä bā ta ti P'op Hagä Do kyy kerih do Jesus hā kametä wät ti noo gó. Ta jawén, Jesus dajēp, Jesus ganä wät, Jesus basēēk do jawén paa bā kã, rahyb n'aa es'ee däg kån ta ti

ta ky n'aa kerih doo, ta hã kametëeh doo.

¹⁷ Ti m' hajök do wób, hap'ëeh do Rasaro Jesus ganyy wät doo, rarer'oot mä ta wób sa hã. ¹⁸ Ti hyb n'aa kä m', ta ti Jesus pahuunh do raky n'aa napäh do hyb n'aa, hajök an'yyh panang bä naa Jesus ragadoo hyb n'aa. ¹⁹ Ti m' Pariséw raky n'aa jög bong sa da hadoo do hã. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Bë hegãã! Dooh ãã haja bä hahÿÿh. Sahõnh hẽ ta wë rabahõm kãn —näk mä sa kyyh.

Gereg buuj wób rakarën do raheg'ããs Jesus panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Ti m' Pas-kowa noo gó, P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa han'aa do sa mahang ti abong mä Gereg buuj wób. ²¹ Pirip wë rabana. Betsaj-Da panang bä, Garirej häj n'aa bä naa ti Pirip. Ti m' raky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk doo, —näk mäh —ãã karën Jesus ãã bahegãã paawä —näk mäh.

²² Ti m' Pirip ahõm Æn-Deréh wë, tamaher'oot hyb n'aa. Ti m' Æn-Deréh bahadaa hõm Pirip. Jesus wë rabahõm ramaher'oot hyb n'aa Gereg buuj rakarën doo. ²³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Kaja däk hÿÿ kä ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do dajëp doo, baad ÿ P'op Hagä Do wén weh'ëeh da —näng mäh. ²⁴ —Né hup ÿ né hẽ hahÿÿ her'oot doo: Tiriig ag k'ããts gó takanajäg bä, k'ããts gó ta bóg nadajëb bä, ta mab hẽ, sét hẽ had'yyt hẽ tabaym ti ta ag. Ta bóg dajëb bä, papuuj ganyyh bä, tii bä hajõng ta ag ganä kãn ta hanaa** —näng mäh.

²⁵ —Jé badäk hahÿÿ hã ji hawät do hã tak'ëp kamahän doo, dooh da tanu dëe bä P'op Hagä Do wë. Badäk hahÿÿ hã ji hawät do hã kamanahän doo, edëb had'yyt da P'op Hagä Do pa. ²⁶ Jé karën pé wë ÿ moo wät péh, taw'ããts hẽ hëp ÿ hata had'yyt hẽ. ÿ bawät bä

tabawäd had'yyt hẽ da wë ÿ moo wät doo. Ee weh'ëeh da tii —näng mäh.

²⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

—Hÿÿ kä, taw'ããts hẽ nado hëp ÿÿ. Nyy da da këh ÿÿ P'op Hagä Do hã? “Ee, ÿ medëeb nesaa do ÿ ahob mahänh, ÿ dajëb mahänh”, näng g'ee d' ÿÿh? Dooh. ÿ dajëp hyb n'aa né hẽ ÿ bahyng —näng mä Jesus.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo P'op Hagä Do hã:

—Ee, mametä baad had'op do õm, tak'ëp kabaj'aa do sahõnh hã —näng mä Jesus kyyh.

Ti m', hÿ pong jé naa tamaa ena kyyh. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—ÿ metä wät. P'aa hënh da ÿ metëeh ënh —näng mäh.

²⁹ Darung mä hajök do tii bä hab'ëeh do sa hã.

—ããs ti her'oot ta sii —näk mä ta wób sa kyyh.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hëp ÿ n'aa nado ti kyy ber'oot. Bë hyb n'aa ti taber'oot, bë ky daheeh hyb n'aa —näng mä Jesus.

³¹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Hÿÿ kä kajaa däk P'op Hagä Do ky n'aa etyy do badäk hahÿÿ hã habong do ta hã h'yy kana'eeh doo. Da hẽ kä Nesaa Do Ýb, badäk hahÿÿ hã habong do hã mejüü do kahabëe hõm kãn.

³² Ýÿ kä, p'op kajatsëk do hã, b'aa hã, ÿ radahëe däk bä, ÿ naëenh da wë ÿÿ sahõnh hẽ badäk hahÿÿ hã habong doo —näng mä Jesus.

³³ Ta tii d' tawén her'oot, tametëeh hyb n'aa nyy da tadajëp.

³⁴ Ti m' hajök do raky hadoo:

—ãã ky n'aa napäh P'op Hagä Do kyy kerih doo. Kristo häd näng doo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, awäd had'yyt hẽ m', dooh tadajëb bä tak'erih doo gó ta her'ood bä. Hëd n'aa Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do p'op radahäng, mabanäng? —näk mä sa kyyh.

** **12:24** Ta ky n'aa hã né hẽ Jesus her'oot ta tii. Jesus né hẽ tiriig ag hadoo. Jesus nadajëb bä paawä, dooh takahüüm boo tii bä ta hã h'yy ka'eeh doo, tahanäng pé tii. †† **12:35** Ta daaj hẽ, ta ky n'aa né hẽ ti ta her'oot. Jesus né hẽ ti ji bag hadoo.

³⁵ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus baher'oot sa hã:

—Kanhën doo nä ta bag bawät nä bë mahang.†† Taw'ãäts hë bë babok tabawak nä bä, badajung do‡‡ adëë pooj jé bë hã. Ta tii d' ÿ wén her'oot bë hã, tabadajuu gó hawät doo, dooh tabahapëë bä do hyb n'aa n'yy hënh tahahôm. ³⁶ Bë mahang ta bag bawät nä bä, taw'ãäts hë bë h'yy ka'eeh ta hã tabahajaa nä bä, ta bag taah§§ bë bahadoo hyb n'aa —näng mä Jesus hajök do sa hã.

Ta ti taher'oot do jawén paa bä kä m', Jesus bahôm kân hajök do sa mahãnh. Ta m'aa hënh mä tabawäd däk, ta ma matëg ta sii.

Hëd n'aa Jesus hã rah'yy kana'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁷ Hajöng ta metëë n'aa Jesus pehuuj né paawä sa matym gó, ta wób dooh rah'yy kae padäg bä ta hã. ³⁸ Rawén h'yy kana'eeh, Isajas, P'op Hagä Do ky n'aa rod makü her'oot do paa kametëeh hyb n'aa. Hahÿÿ da Isajas baher'oot paa P'op Hagä Do H'yyb Däng Do kyyh:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, dooh raky dahé bä ër her'oot doo. Dooh rah'yy genä bä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do hejój sa hã kametëeh doo.”***

³⁹ Rawén nahajaa rah'yy ka'eeh, hahÿÿ da Isajas erii wät do paa hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh:

⁴⁰ “P'op Hagä Do gatsëë däk sa matym, ranahapäh hyb n'aa. P'op Hagä Do gatsëë däk sa h'yyb tym, rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa, rah'yy kawanareem hyb n'aa. Rah'yy kadawuung bä paawä hã ÿÿ, rah'yy kawereem bä paawä,

ÿ h'yyb wareem paawä, baad rababok hyb n'aa kä.”†††

⁴¹ Ta tii da Isajas wén her'oot paah, Jesus hejój, Jesus bag tak'ëp gabarëeh do tabahapäh do hyb n'aa dawëë naa. Ti m' ta ky n'aa né m' ti taher'oot, Isajas hã.

⁴² Dooh né paawä hajök do raky dahé bä, hajök Judah buuj wahë n'aa sii hë rah'yy kae padäg kân Jesus hã. Dooh raher'ood bä Jesus hã rah'yy ka'eeh doo, Pariséw rajeÿÿm do hyb n'aa. Rahabëë nyyh tii bä sa h'yyb, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä naa. Sa h'yyb gó ub rah'yy ka'eeh. ⁴³ Sa hã baad ub sa da hadoo rawehëë bä sa hã. Dooh denaa hë ragenaag bä P'op Hagä Do ji taweh'ëeh do hã.†††

⁴⁴ Ti m' Jesus ky hadoo, tak'ëp ta kyyh:

—Jé hã ÿ h'yy ka'eeh doo, hã ÿ had'yyt nado tah'yy ka'eeh. Hã ÿ mejüü do hã né hë tah'yy ka'eeh tii. ⁴⁵ ÿ hapäh doo, hã ÿ mejüü do na-ãäj né hë tahapäh. ⁴⁶ Hÿ pong jé naa ÿ bahyng, badäk hahÿÿ hã habong do sa h'yyb bag ÿ bahadoo hyb n'aa, sahõnh hë hã ÿ h'yy ka'eeh do badagyp doo gó ranaym hyb n'aa. ⁴⁷ Dooh ÿ tado bä hã ÿ ky nadah'eeh do ky n'aa etyy doo. ÿ wén hyng babä, nesaa do ÿ ky n'aa etyy do jawén nado badäk hahÿÿ hã habong do sa hã. ÿ wén hyng ÿ bed'ëëp hyb n'aa nesaa do mahãnh. ⁴⁸ Ti anäng né hë ÿ ty n'aa ges'yyk doo, ÿ her'oot do ganadoo do sa ky n'aa etyy n'aa. Këh ÿÿ, sa hã ÿ her'ood wät do né hë ti sa ky n'aa etyy n'aa. Këh ÿÿ, sa hã ÿ her'ood wät do paa ky n'aa etyy sa hã, P'op Hagä Do banoo noo gó sahõnh hã ta sãm. ⁴⁹ Ta ti ÿ ma metëëk doo, këh ÿ gabuuj nado. Ee, ÿ mejö hyng doo, ti né hë hanoo hã ÿÿ, ÿ tamejüü ÿ

†† 12:35 Tabadajung doo, Nesaa Do Yb hejój ji tamasoo doo. Jesus, sa bag hadoo, edaa däk ti noo gó takado hóm, P'op Hagä Do wë tamatëeh. Jesus hã rah'yy kanae bä, Nesaa Do Yb moo gó rababok tii bä. Tabadajuu gó ji bawät do hadoo tii. §§ 12:36 Jesus né hë ti ta bag hadoo. Ta hã h'yy ka'eeh doo, ta karapee, ta bag taah. *** 12:38 Isajas 53.1 ††† 12:40 Isajas 6.10 ††† 12:43 Ti hyb n'aa rajejën Jesus hã rah'yy ka'eeh doo, ta wób rakawanajãän hyb n'aa sa wë.

her'oot doo. Ti hyb n'aa, “sa ky n'aa etyy n'aa däg, ŷ her'ood wät doo”, ŷ wén näng. ⁵⁰ ŷ hapäh né hē hahŷŷh: Ee kyyh ji ted'ēep, ji bawäd had'yyt hē hyb n'aa. Ti hyb n'aa ŷ tamejũũ do ŷ her'oot do pan'aa, ti né hē ŷ her'ood had'yyt hē.

13

Ta ma matëg sa tsyym Jesus hets'yyt do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' sét wäd Pas-kowa ratab'ëës do äh. Jesus hapäh ta h'yyb gó, kaja däk ti noo gó taberéd däk hyb n'aa badäk hahŷŷh, ta Yb wë tabasëek hyb n'aa kä. Jesus kamahän bong né paa ta ma matëg badäk hahŷŷ hã ta sii habok doo. Ta tii d' né kä m' tametëeh sa hã tak'ëp takamahän doo.

² Atsëm mä Pas-kowa tä n'aa rabawëh. Dijab h'yyb tatug däk mä Simaw t'aah, Judas Ikarijot, Jesus tabahaëenh hyb n'aa. ³ Jesus hã ta Yb an'oo däk sahõnh hē ta hejooj, Jesus hapäh. P'op Hagä Do hã tabana, p'aa hēnh tamatëeh ta wë Jesus hapäh na-ääj hē. ⁴ Ti m' Jesus bas'ëeg gëet, tado nyyh ta saroor j'ooj hadäk doo. Tawaho däk mä ta baa bä pään ji kamehewuuk doo. ⁵ Ti m' naëng tagedu jat ta hood gó, ti m' ta ma matëg sa tsyym tahetsyyd kän. Ti m' tabawug hõm ta hã hadäk doo me.

⁶ Simaw Peed wë takajaa bä kä m', Peed ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —tsym ŷ sii hē mabahets'yyt? —näng mäh.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Doo mah'yy ganyy nä bä hahŷ ŷ moo wät doo. Ta jawén da mabahapäh —näng mäh.

⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Doo. Tabad'op hē tsym ŷ mahetsyyd* —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—A tsyym ŷ nahetsyyd bä, dooh hëp ŷ hata mado wäd da —näng mä Jesus ta hã.

⁹ Ti m' Simaw Peed ky hadoo kän:

—Tii d' madoo bä, ŷ karën paawä sahõnh hē ŷ mabahets'yyt! —näng mä Peed kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hehob wät doo, baad däg ta hã sahõnh hē. Jääm né hē ta tsyym tahets'yyt nä. Baad däg bë hã. Jääm né hē sét hē bë see baad nadoo —näng mä Jesus.

¹¹ Jesus hapäh mä ta hã haëenh doo. Ti hyb n'aa, “Doo sahõnh hē baad tado bä”, tawén näng.

¹² Jesus bahaja däk bä sa tsyym tahets'yyt doo, p'aa hēnh tadadäk ta saroor j'ooj hadäk doo, ahyy sooh p'aa hēnh, ti m' taky hadoo:

—Bë hapäh nyy d' tahanäng pé ta ti ŷ moo wät do bë hã? —näng mäh.

¹³—ŷ bë maneëenh “Ma matëg”, “Hyb N'aa Jawyk Doo”, näk bëeh. Baad né ti bë kyyh. Ti né hē ŷŷh. ¹⁴ ŷŷh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, bë ma matëg né paawä, bë tsyym ŷ hetsyyd wät. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bë na-ääj hē da bë hetsyyd bë h'yy kanatëe tsyym.

¹⁵ Taw'ääts hē ŷ metä wät doo da da bë bad'oo.† ¹⁶ Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Doo sa karom sa kariw n'aa bahänh tanu gadäg bä. Doo sa panäg sa hã mejũũ do sa bahänh tado bä.‡ ¹⁷ Bë hapëe däg kän ta tii. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do bë taky n'aa edëng da ta tii da bë moo hedo bä.

Ta majĩ moo gó rahaëenh do ky n'aa Jesus her'oot do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Doo sahõnh hē bë ky n'aa had'yyt tado bä ta ti ŷ her'ood wät doo. ŷ hapäh ta ti sahõnh hē ŷ asëew däk doo. Hahŷŷ da P'op Hagä Do kyy kerih do ŷ asëew hõm do see ky n'aa:

* **13:8** Peed wén ganadoo paawä, ji karom moo heb'oooh do mo n'aa me Jesus bad'oo sa hã. Hyb n'aa jawyk Jesus, Peed matym gó. † **13:15** Ji da hadoo do ji masa, tahanäng pé tii. Doo ji daaj hē ji kawehëe bä. Doo hahŷŷ da ji kyyh: “Doo ta ti ŷ moo wäd bä. Ta karom nado ŷŷh.” Doo tii da ji kyyh. Ji da hadoo do ji masa sahõnh hã. ‡ **13:16** Doo Jesus bahänh rado bä, tahanäng pé tii. § **13:18** Saaw-Mo 41.9

“Si ŷ hawa do ŷ tahyb n'aa wareem dāk.”[§] Kametä kän ta ti kerih doo gó ta ky n'aa kä. ¹⁹ Ta pooj jé ta ti bë ŷ maher'oot, kametëeh do pooj jé, takametä däg bä, ŷ né hë Hawäd Had'yyt Do bë ky daheeh hyb n'aa. ²⁰ Jé ŷ mejüü do gadoo doo, ŷ na-ããj né hë tagadoo. ŷ gadoo doo, hã ŷ mejüü do tagadoo. Né hup ŷ né hë ta ti ŷ her'oot doo —näng mäh.

²¹ Jesus bahajaa bä kä m' ta ti taher'oot doo, baad nado wäd ta h'yyb. Ti m' baad tabaher'oot sa hã:

—Bë see ŷ tahaëenh da majï moo gó. Né hup ŷ né hë ta ti ŷ her'oot doo —näng mä Jesus sa hã.

²² Ti m' sa daaj hë ta ma matëg raky kakä bong. Doo rahapëë bä jaa ky n'aa ta ti taher'oot doo. ²³ Sa kanatëë, Jesus tak'ëp kamahän do asooh p'eets hë Jesus pa.** ²⁴ Ti m' ta moo me Simaw Peed häd näng do beheet, p'eets hë hasooh do hã tabeaanh hyb n'aa ta hã jaa ti tahedoo doo. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Mameaaj ta hã jaa péh —näng mä Peed kyyh.

²⁵ Ta ti Peed mejüü doo, p'eets hë takatahã däk ta hã, tabeaanh hyb n'aa. Ti m' tabeaanh:

—Jaa tii, Hyb N'aa Jawyk Doo? —näng mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hahŷ päw ŷ heh'oos do ŷ hanoo doo. Ti né kä —näng mä Jesus.††

Ti m' tabehoots kän, tan'oo kän Judas Ikarijot hã, Simaw t'aah hã kä.‡‡ ²⁷ Judas gado däg sii hë m', Nesaa Do Yb bajëë suun ta h'yyb tym gó.

Ti m' Judas hã Jesus ky hadoo:

—Nayyw hë mamoo wäd mamoo wät doo kä —näng mä Jesus kyyh ta hã.

²⁸ Tii bä hat'oonh doo, dooh m' rah'yy genä bä tii d' Jesus bedoo do Judas hã. ²⁹ Sa dajëër wë näng do ta ti Judas. Ti hyb n'aa Jesus mejõ hõm Pas-kowa waa n'aa hata hetsëë,

red'oo mäh. Kasuud is do sa hã dajëër tanoo, ta wób red'oo mäh. ³⁰ Ti m', päw tagadoo do jawén paa bä, Judas bahõm kän. Badajuu däk.

Papuu ky n'aa jawyk do ky n'aa hahŷh

³¹ Judas banyyh do jawén paa bä kä Jesus ky hadoo ta wób sa hã:

—Kametä däg kän hŷh kä Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong jé Hana Do tak'ëp hadoo do ta kabaj'aa doo, tak'ëp raweh'ëeh doo. P'op Hagä Do tak'ëp ta kabaj'aa doo, raweh'ëeh doo, kametä däk Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do hyb n'aa. ³² P'op Hagä Do tak'ëp ta kabaj'aa doo, raweh'ëeh doo, ta hyb n'aa kametä däg bä, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong jé Hana Do tak'ëp ta kabaj'aa doo, raweh'ëeh doo, kametä däk da P'op Hagä Do an'oo bä. Nayyw hë ŷ P'op Hagä Do weh'ëeh.

³³ Ti m' taky hadoo ënh:

—Tah haa hedoo doo, dooh tabadawëd wäd bä bë mahang ŷ bawät doo. Bë esóts né paawä da ŷh, dooh bë haja nä bä bë ahõm bä ŷ hawät hënh. Tii d' né hë ti ŷ her'oot do paa Judah buuj sa wahë n'aa hã —näng mäh. ³⁴ Papuu ky n'aa jawyk do bë hã ŷ mejüü: Taw'ãäts hë bë kamahän ta wób. Taw'ãäts hë bë ŷ kamahän doo da bë kamahän ta wób. ³⁵ Ta wób bë kamahän do hã, ma matëk ŷh bëeh, tii hã da sahõnh hë rabahapäh —näng mäh.

³⁶ Ti m' Simaw Peed ky hadoo ta hã: —N'yy hënh mabahõm, Hyb N'aa Jawyk Doo? —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Doo tahaja nä bä ŷ hahõm hënh mahõm bä nag'aap hë. Ta jawén da, jawén ŷ mabana kän —näng mä Jesus Peed hã.

³⁷ Ti m' Peed ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —hëd n'aa tanahajaa nayyw hë ŷ ahõm bä a sii? —näng mäh. —ŷ radajëëb bä a hyb n'aa, na madajëëb

** 13:23 Jowāw tii. †† 13:26 Kaja hë apäh Jesus her'oot ta ti Jowāw hã. Ta wób apäh dooh ramaa napëë bä Jowāw hã Jesus her'oot doo, ti hyb n'aa dooh rah'yy genä bä Jesus bedoo do Judas hã. ‡‡ 13:26 Simaw see ti Judas Ikarijot yb. Simaw Peed nado.

its ȳyh. A hyb n'aa né hē ȳ kan'oo dāk —nāng mā Peed.

³⁸ —Ōm dajēp né da hēp ȳ n'aa? —nāng mā Jesus. —Karaak bahȳyh do pooj jé, tamawoob nuu me da ȳ maky n'aa jejēn da. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo —nāng mā Jesus kyyh Peed hā.

14

Ta ma matēg Jesus h'yyb en'yyim do panyyg n'aa hahȳyh

¹ Ti m' sahōnh hē ta ma matēg sa hā Jesus ky hadoo:

—Bē hyb n'aa tón manāh. Taw'āāts hē bē h'yy kae had'yyt hē P'op Hagā Do hā. Hā ȳ na-āāj hē taw'āāts hē bē h'yy kae had'yyt hē. ² H̄y pong jé, Ee tób bā, tabawāt bā, ti anāng hajōng bē baym doo. T'ī hēnh ȳ basēek bē pooj jé, ȳ benām hyb n'aa bē baym do hood. Tii d' tanado bā paawā ȳ her'oot paawā bē hā. ³ Ȳ basēek bē tyw n'aa ȳ benām hyb n'aa. Tii bā ȳ matēeh da bē ȳ mahūūm hyb n'aa wē ȳy, ȳ bawāt bā bē babok hyb n'aa na-āāj hē. ⁴ Bē hapāh né hē ta tyw n'aa ȳ mahōm doo —nāng mā Jesus kyyh.

⁵ Ti m' Toméh ky hadoo ta hā:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng māh —doo āā hapēē bā n'yy hēnh mabahōm. Ti hyb n'aa nyy da āā bahapāh ta ti ta tyw n'aa? —nāng mā Toméh kyyh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ȳ né hē ta tyw n'aa, ȳ né hē ta hub her'oot doo, ȳ né hē hanoo hedēb had'yyt do P'op Hagā Do pa. Jāām né hē hēp ȳ n'aa Ee wē ji nu dāng. ⁷ Baad ub ȳ bē mepēē bā, bē mepāh na-āāj hē Ee. Sét né hē āāh. H̄y k̄ā bē mepēē dāk, bē ty gepēē dāk na-āāj hē Ee —nāng mā Jesus sa hā.

⁸ Ti m' Pirip ky hadoo:

—Mametā āā hā a Yb. Jāām né ti āā karēn, Hyb N'aa Jawyk Doo —nāng mā Pirip.

⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bāp peej né paawā ȳ bawād dāk bē sii, dooh ȳ mamepēē nā bā, Pirip? —nāng māh. —Tahapēē dāk do ȳyh, Ee na-āāj hē tahapēē dāk. H'ēed hyb n'aa ti mabedoo, “Mametā āā hā a Yb”, mabanāng? ¹⁰ Dooch maky dahé bā? Ee h'yyb gó ȳ bawāt, hēp ȳy gó Ee bawāt. Bē hā ȳ her'ood wāt doo, kēh ȳ gabuuj had'yyt nado tii. Ee kyyh né hē tii. Ȳ moo wāt doo, Ee, hēp ȳy gó had'yyt hawāt doo, ti né hē moo wāt tii. ¹¹ Taw'āāts hē bē ky daheeh, Ee h'yyb gó ȳ bawāt, hēp ȳy gó Ee bawāt, ȳ hanāng doo. Bē ky nadahé nā bā, taw'āāts hē bē ky daheeh ȳ pehuunh do hyb n'aa. ¹² Né hup ȳ né hē hahȳ ȳ her'oot doo: Hā ȳ h'yy ka'eeh do tamoo wāt da ȳ moo wāt do paah. Ȳ moo wāt do paa bahānh da tamoo wāt tii k̄ā, Ee wē ȳ basēek do hyb n'aa k̄ā.* ¹³ Sahōnh hē hāt ȳy gó bē etsēē do ȳ moo wāt da bē hā, ȳ moo wāt do hā Ee kawehēē dāk hyb n'aa. ¹⁴ Sahōnh hē hāt ȳy gó hā ȳ bē ets'ēē bā, ȳ ky daheeh né hē, ȳ anoo né hē.

P'op Hagā Do Sahee Jesus ky n'aa enooh do panyyg n'aa hahȳyh

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Ȳ bē kamahān bā, bē ky daheeh da ȳ mejūū doo —nāng māh. ¹⁶⁻¹⁷ —Ee hā ȳ etsēē da, tii bā da bē hā taban'oo k̄ān bē masa n'aa seeh, bē sii tabawād had'yyt hyb n'aa. P'op Hagā Do Sahee, baad hadoo do ky n'aa metēeh do né tii. Badāk hahȳy hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do dooh rahaja bā ragado bā ta Sahee, ranahapāh do hyb n'aa, ramaa nanapāh do hyb n'aa na-āāj hē. Bē ti bē mepāh, bē sii tabawāt do hyb n'aa, ta jawén k̄ā bē h'yyb gó tabajēē suun k̄ān. ¹⁸ Dooch bē ȳ eréd bā. Dooch da kabarii boo bē do bā. P'aa hēnh da ȳ bana bē wē.† ¹⁹ Dooch tabadawēd nā bā, tii bā badāk hahȳy hā dawēē P'op

* **14:12** Ta yb wē Jesus basēek do jawén paa bā, tamejō hyng P'op Hagā Do Sahee, ta hā h'yy ka'eeh do h'yyb tym gó tabawāt hyb n'aa. Jé pad'yyt hē rabaheer'ood hōm k̄ān Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa hajōk h'yy kae padāg k̄ān Jesus hā, P'op Hagā Do Sahee an'oo bā. Ti hyb n'aa, ȳ moo wāt do paa bahānh da tamoo wāt tii k̄ā, Jesus wén nāng. † **14:18** P'op Hagā Do Sahee gó Jesus bana sa wē p'aa hēnh, tahanāng pé m' tii.

Hagä Do mahānh habong do dooh ŷ rahapëe wäd bä. Bë hapäh da ŷ tii. ŷ awäd had'yyt do hyb n'aa, bë na-ääj hë bë aboo had'yyt hë da. ²⁰ ŷ ganä wät noo gó, Sahé ŷŷ ŷ mejüü noo gó, tii bä da bë bahapäh Ee h'yyb gó ŷ bawät. Hëp ŷŷ gó bë babok, bë h'yyb gó ŷ bawät bë bahapäh na-ääj né hë ti noo gó. Séd ér h'yyb hedoo. ²¹ Këh ŷ gadoo doo, ky daheeh doo, ti né hë ta ti hã ŷ kamahän doo. Hã ŷ kamahän doo, Ee kamahän da. ŷ na-ääj hë ŷ kamahän tii. Ta hã ŷ banoo, tah'yy gahoot hyb n'aa hã ŷŷ.

²² Ti m' Judas see (Ikarijot nadoo doo), ky hadoo ta hã:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —h'ëed hyb n'aa äã hã had'yyt hë mabanoo a hã ji h'yy ganäng doo, ta wób sa hã dooh? —näng mä Judas see kyyh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hã ŷ kamahän do ky daheeh né hë ŷ ma metëek doo. Ee kamahän ti ta tii. Äã an'aa da ta wë. Ta h'yyb tym gó da äã babok. Jääm hë hã ŷ kamahän do hã ŷ banoo tah'yy ganäng hyb n'aa hã ŷŷ. ²⁴ Hã ŷ kamanahän doo, dooh taky dahé bä ŷ ma metëek doo. Ti hyb n'aa, dooh sa hã ŷ an'oo bä hã ŷ rah'yy genäh hyb n'aa. Këh ŷ nado ta ti bë maa newëe doo. Ee, hã ŷ mejüü do kyy né tii.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Ta ti bë ŷ maher'ood wät, babä bë sii ŷ bawät nä bä. ²⁶ Bë masa n'aa, P'op Hagä Do Sahee, këh ŷŷ gó Ee P'op Hagä Do mejüü doo, ti né da bë tama metëek sahõnh hã. Sahõnh hë bë hã ŷ her'ood wät do paah, bë hyb n'aa newëe tan'oo bä bë hã.

²⁷ H'yyb n'yym do ŷ banoo bë hã. Bë wë da tabaym. ŷ anoo hëp ŷ näw bë hã. Badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do nahapäh do ranoo do nahado tii. Bë h'yy ketón manäh. Bë eÿÿm manäh —näng mä Jesus kyyh.

²⁸ Ti m' taky hadoo ênh:

—Bë maa napëe bok hahÿ bë hã ŷ her'ood wät doo: “ŷ da ahõm, tii bä p'aa hënh ŷ bana bë wë”, näng ŷÿh.

ŷ bë kamahän bä paawä, bë paawä tseb'ee Ee wë ŷ basëek do hyb n'aa. ŷ hyb n'aa jawyk do bahänh Ee hyb n'aa jawyk. ²⁹ Ta pooj jé bë ŷ maher'ood wät, tametëeh bä kä bë h'yy ka'eeh hyb n'aa hã ŷŷ. ³⁰ P'eets däg Nesaa Do Yb, badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do hã mejüü doo. Ti hyb n'aa, dooh tabadawëd wäd bä ŷ her'oot bë hã. Dooch Nesaa Do Yb haja bä hã ŷŷ. ³¹ Daj ŷŷ hë ŷ kan'oo däk dajëb hã, sahõnh hë hã ŷ Ee mejüü do ŷ ky daheeh do hyb n'aa, Ee ŷ kamahän do hyb n'aa. Taw'ääts hë sahõnh hë dawëe P'op Hagä Do mahänh habong do rabahapäh ŷ ky daheeh Ee, ŷ kamahän Ee.

Ti m' Jesus ky hado kân:

—Hamäh, ér ah'üüm ta s'ee hënh.

15

Jesus joom uwa häd näng do hadoo do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Joom uwa patuuh heh'äät hadoo ŷÿh. Ee, uwa danäh, ta hã moo wät doo. Uwa tyd hadoo hã ŷ h'yy ka'eeh doo. ² Uwa tyd, tyt ŷ hadoo do neaak do Ee gakyd hõm da. Uwa tyd, tyt ŷ heaak do baad taban'yyh. Ta poo gekyd hõm, baad tabeak hyb n'aa ta bahänh kä. ³ Baad däg bëeh. Tabenyyw däk bëeh, bë ŷ ma metëek do hyb n'aa. ⁴ ŷ karën séd hã bë h'yy kata däg had'yyt hã ŷŷ, tii bä ŷ h'yy kata däg had'yyt hë bë hã kä. Dooch uwa tyd haja bä ta m'aa hënh teag bä. Taw'ääts hë ta patuuh hã tadäg had'yyt hë. Ti hadoo bë hã. Dooch bë haja bä joom heaak do bë hado bä, dooh bë haja bä P'op Hagä Do gen'aak do bë moo boo bä, hã ŷ bë h'yy kanata bä.

⁵ —ŷ né hë uwa patuuh hadoo. Tyt ŷ hadoo bëeh. Hã ŷ had'yyt h'yy kata däk doo, ta hã ŷ h'yy kata däk doo, ti ti ta ti baad heaak do hadoo. Ta tii d' ŷ wén her'oot, dooh bë daaj hë bë hajaa péh. Hã ŷ bë nayyw bä, dooh bë hajaa péh. ⁶ Hã ŷ h'yy kanata wät doo, uwa tyd kaw'oong hõm, tsawyy

bëeh do hadoo da tii. Ti hedoo do rabataa, tēeg hōō gó radewäts toonh, tii bä tabahōō jēng. ⁷ Hã ÿ had'yyt hē bë h'yy kata däg bä, ÿ ma met'ēeg wät do bë h'yyb gó tayyw bä, bë ky dahé bä, bë ky n'aa ets'ēē bë karēn do né hē, tii bä bë gadoo né hē. ⁸ Baad bë beaak do hadoo do hã Ee kaweh'ēeh. Bë eaak do hadoo do hã bë kametēeh hēp ÿ hata hadoo bëeh.*

⁹ —Ee ÿ takamahän doo da bë ÿ kamahän. Taw'ääts hē ÿ kamahän do bë h'yyb gó tabawäd had'yyt hē. Bë eréd manä tii hã. ¹⁰ Bë hã ÿ mejüü do bë ky dahé bä, ÿ kamahän do awäd had'yyt da bë h'yyb tym gó. Dooh bë eréd bä tii bä. Bë gado had'yyt hē tii bä bë ÿ kamahän doo. Taw'ääts hē ÿ bad'oo doo da bë bad'oo: Hã ÿ Ee mejüü do ÿ ky daheeh. Ti hyb n'aa Ee kamahän do awäd had'yyt hē hēp ÿ tym gó. Ti hyb n'aa, dooh ÿ eréd bä takamahän do hã. ¹¹ Ta ti bë hã ÿ her'ood wät, ÿ tsebé doo da bë tsebé hyb n'aa, baad bë tsebee had'yyt hē hyb n'aa. ¹² Hahÿ ti ÿ mejüü doo: Bë kamahän bë da hadoo doo, bë ÿ kamahän doo da. ¹³ Jääm né hē tak'ēp kamahän doo, jé ta najiis sa hyb n'aa dajēp doo, ÿ bad'oo doo da. ¹⁴ Najis haa né hē bëeh, ÿ mejüü do bë ky dahé bä. ¹⁵ Dooh “karom ÿÿ” ÿ maneēj wäd bëeh. Dooh sa karom rahapēē bä sa kariw n'aa h'yyb. “Najis haa” bë ÿ wén maneēēnh, sahōnh hē hã ÿ Ee maher'oot do ÿ tabēj däk do hyb n'aa bë hã. ¹⁶ Bë nado ti ÿ hasēew wät doo. ÿ ti hasēew bong bëeh. Bë ÿ wén sēew hōm, ÿ mejüü joom heaak do hadoo bë bahadoo hyb n'aa. Joom ag kanarejää do hadoo ti ÿ karēn bë hã.† Tii bä da sahōnh hē hāt ÿÿ gó bë ky n'aa etsēē doo, Ee anoo da bë hã. ¹⁷ Bë ÿ mejüü bë kamahän bë da hadoo doo.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do bë wē

rakamajē bä, bë hyb n'aa es'ee, pooj jé hã ÿ rakamajē bong. ¹⁹ Badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do wób bë ado bä paawä, bë paawä rakamahän, sa da hadoo do rakamahän doo da. Dooh sa wób bë ado boo bä. Bë ÿ asēew hōm sa mahänh. Ti hyb n'aa bë hã rakamaj'ī. ²⁰ Bë hyb n'aa es'ee bë hã ÿ her'oot do paah. Dooh sa karom ta kariw n'aa bahänh tanu gadäg bä, näng paa ÿ bë hã. Ta wób ÿ rano n'aa masoo paah. Bë na-ääj né da rano n'aa masoo né da. Ta wób, kēh ÿ raky dahé wät paah. Bë na-ääj da raky daheeh. ²¹ Hēp ÿ n'aa da bë rano n'aa masoo, hã ÿ mejō hyng do ranahapäh do hyb n'aa. ²² ÿ nahyy bä paawä, sa hã ÿ naher'ood bä paawä, dooh P'op Hagä Do ky n'aa ety bä sa hã nesaa do sa mo haj'aa hyb n'aa. Hÿÿ kä, ÿ ahyy wät do hyb n'aa, panyyg hanäm do ÿ maher'ood wät do hyb n'aa sa hã, dooh da sa kyy pé sa hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó. Sa h'yyb haj'aa hē tii d' rabad'oo. ²³ Hã ÿ kamaj'ī doo, Ee hã na-ääj hē takamaj'ī. ²⁴ Sa mahang tak'ēp ÿ pehuuj wät. Dooh hajaa pé ta tii da pehuunh péh, ÿ pehuunh doo. Ta ti ÿ panehuj bä paawä, dooh paawä P'op Hagä Do ky n'aa ety bä sa hã, nesaa do sa mo haj'aa hyb n'aa. Hÿÿ kä, rahapēē wät né hē ÿ pehuunh doo. Ti hadoo né hē hã ÿÿ, Ee hã na-ääj hē rakamajē bong. ²⁵ Ta tii da rawén d'oo, P'op Hagä Do kyy kerih do kametä däk hyb n'aa. Hahÿÿ da takerih: “Daap hē hã ÿÿ rakamajē däk”,‡ näng mä kerih doo gó.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Bë masa n'aa, P'op Hagä Do Sa-hee, baad hadoo do ky n'aa metēeh do kajaa bä kä, ta her'oot da kēh ÿ n'aa. Ee hanaa ÿ mejüü da bë wē. ²⁷ Bë na-ääj hē ÿ karēn bë her'ood hōm kēh ÿ n'aa, pooj jé, ÿ du doo noo gó bë baboo had'yyt do hyb n'aa si ÿÿ.

* **15:8** Ji da hadoo do ji masa, ji da hadoo do ji kamahän, P'op Hagä Do karēn do ji moo wät, ji heaak do ky n'aa. † **15:16** Hahÿÿ joom ag kanarejää do hedoo do ji hã: Ji da hadoo do ji kamahän doo, ji tsebé doo, baad ji bawät doo, P'op Hagä Do karēn do ji moo wät doo. P'op Hagä Do matym gó dooh tahēēj bä tii. ‡ **15:25** Saaw-Mo 35.19, 69.4

16

¹ —Sahōnh hē ta ti bē hā ŷ wén her'oot, bē h'yy kanerét hyb n'aa hā ŷ bē h'yy ka'eeh doo. ² Bē da rahabēē nyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bā naa. Ta ti bahñh da ti awät nä. Ti awät ti noo gó, P'op Hagä Do rah'yyb en'yyim red'oo da bē radejëēb bā. ³ Ta ti hedoo do ramoo bong da, Ee daheeh ŷ ranahapäh do hyb n'aa sa h'yyb gó. ⁴ Hahŷ ŷ wén her'ood wät bē hā, takametä wät bā kã, bē hyb n'aa esee hyb n'aa bē ŷ maher'ood wät do paah. ŷ wén naher'oot nä paah, ŷ awät nä do hyb n'aa bē sii.

P'op Hagä Do Sahee ji hā metēēh do ky n'aa hahŷŷh

⁵ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hŷŷ kã ŷ basēēk hā ŷ mejō hyng do wē. Ti hado né paawä, dooh ŷ bē eaaj bā n'yy hēnh ŷ bahōm. ⁶ Bē h'yy ketón up ta ti bē hā ŷ her'ood wät do hyb n'aa. ⁷ Né hup ŷ né hē hahŷ bē ŷ maher'oot doo: Baad tanyy bē hā Ee wē ŷ basēēk. ŷ nas'ēēg bā, dooh paawä bē masa n'aa, P'op Hagä Do Sahee ana bā bē wē. ŷ basēēk bā kã ŷ mejō hyng bē wē. ⁸ Takajaa bā kã, badäk hahŷŷ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do hā baad tametēēh ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē nesaa do ramoo bok do hā. Tametēēh da ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē baad had'op do hā. Tametēēh da ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē sa hā P'op Hagä Do ky n'aa etyy do hā sa mo haj'aa p'ãã. ⁹ Ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē nesaa do ramoo bok do hā, hā ŷ rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. ¹⁰ P'op Hagä Do Sahee metēēh da sa hā, ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē baad had'op do hā, Ee wē ŷ basēēk hyb n'aa, ŷ bē nahapäh hēnh kã. ¹¹ P'op Hagä Do Sahee metēēh da ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē sa hā P'op Hagä Do ky n'aa etyy do hā sa mo haj'aa p'ãã, Nesaa Do Yb, sa hā mejūū do hā, P'op Hagä Do ky n'aa ety däg kãn do hyb n'aa nesaa doo.

¹² Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hajōng nä paawä ŷ her'oot bē hā, dooh bē haja nä bā bē gado bā. ¹³ P'op Hagä Do Sahee, baad hadoo do ky n'aa metēēh do kajaa bā kã, sahōnh hē baad hadoo do ky n'aa bē da tametēēk. Dooh ta ky gabuuj tado bā taher'oot doo. Hana ŷ naa tamaa napäh do bē d' tamaher'oot. Taher'oot na-ãäj da ta jawén hana do ky n'aa. ¹⁴ ŷ da tahyb n'aa jaw'yyk. ŷ tawén hyb n'aa jaw'yyk, hana ŷŷ tagadoo, tatab'ēēs hyb n'aa bē hā. ¹⁵ Sahōnh hē Ee wē hanäng doo, ma ŷ had'yyt hē. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee gadoo ma ŷŷ, bē hā tatab'ēēs hyb n'aa, ŷ wén näng —näng mä Jesus kyyh.

¹⁶ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Nayyw hē denaa hē, dooh da ŷ bē hapēē wäd bā kã. Nayyw hē denaa hē da, p'aa hēnh ŷ bē bahapäh ēnh —näng mä Jesus.

¹⁷ Ti m' ta ma matēg wób raky hadoo sa da hadoo do sa hā:

—Nyy d' tahanäng pé tii éh, “Nayyw hē denaa hē m', dooh da ŷ bē hapēē wäd bā kã. Nayyw hē denaa hē da, p'aa hēnh ŷ bē bahapäh ēnh”, tahanäng doo? Nyy d' tahanäng péh, “Ee wē ŷ basēēk hyb n'aa”, tahanäng doo? —näk mä sa kyyh.

¹⁸ Ti m' sa m'aa hēnh rakaner'ood kãn:

—Nyy d' tahanäng pé g'eeh, “Nayyw hē denaa hē”, tahanäng doo? Dooh ãã h'yyb mepēē bā ti taher'oot do hā —näk mä sa kyyh.

¹⁹ Jesus hapäh rakarēn reaanh ta hā. Ti m' taky hado kãn:

—Bē karēn paawä bē eanh ta ti ŷ her'oot do hā? Hahŷŷ da paawä bē kyy bē h'yyb gó: “Nyy d' tahanäng pé tii éh, ‘Nayyw denaa hē dooh da ŷ bē hapēē wäd bā kã. Nayyw hē denaa hē da p'aa hēnh ŷ bē bahapäh ēnh’, tahanäng doo”, näk bē kyyh. ²⁰ Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Bē da a'oot, bē da h'yy ketón. Badäk hahŷŷ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do tseb'ee da ti noo gó kã. Bē h'yy ketón né paawä da, bē h'yy katón do kawareem da tsebé do hā. ²¹ ŷŷnh

wog mahÿÿnh ajān henāng doo kā, kajaa do hyb n'aa ti noo gó tabenāng doo. Ta t'aah henāng do jawén paa bā kā, tamabaan hōm tak'ēp ta mahÿÿj tahoop do paah, tak'ēp tatsebé do hyb n'aa kā. ²² Ti hadoo né da bē hā: Hÿÿ kā bē d' h'yy ketón. ÿ bē bahapāh bā p'aa hēnh kā, tii bā bē tsebee kān. Dooh hado hōm pé ta ti bē tsebé doo.

²³ Ti noo gó kā, dooh hā ÿ bē ets'ēē wāt péh. Né hup ÿ né hē hahÿ ÿ her'oot doo: Ee, P'op Hagā Do banoo da bē hā sahōnh hē hāt ÿÿ gó bē etsēē doo.

²⁴ Dooh bē etsēē nā pé hāt ÿÿ gó. Bē ets'ēē da. Bē gadoo né hē da, tii bā baad da bē tsebee kān.

²⁵ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Panyyg ky n'aa gó bē ÿ maher'ood bong paah. Ti awāt da ti noo gó, dooh da bē ÿ maher'ood wād bā ta tii da. Baad ub, kejēn do hadoo nado da bē ÿ maher'ood kān Ee ky n'aa hā. ²⁶ Ti noo gó bē etsēē da hāt ÿÿ gó. Dooh hyb n'aa da bē ÿ ky masa pé ta hā. ²⁷ Ta daaj hē bē Ee kamahān. Ti hyb n'aa, dooh hyb n'aa bē ÿ ky masa péh, ÿ wén nāng. Bē Ee wén kamahān, ÿ bē kamahān do hyb n'aa, P'op Hagā Do hanaa ÿ bahyng bē ky daheeh do hyb n'aa na-āāj hē. ²⁸ Ee, P'op Hagā Do wē naa ÿ bahyng badāk hahÿÿ bā. Badāk hahÿÿ hā ÿ bawād wāt. Hÿÿ kā ÿ beréd dāk badāk hahÿÿh. Ee wē ÿ basēek p'aa hēnh —nāng mā Jesus kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ma matēg raky hadoo:

—Baad hÿÿ kā mabaher'ood wāt. Panyyg gó nado wād. ³⁰ Sahōnh hē mabahapāh, āā hapāh hÿÿ kā. Ji eanh do pooj jé mabahapēē dāk ji karēn do ji eanh doo. P'op Hagā Do hanaa ōm tii hā āā bahapāh, āā wén ky daheeh —nāk mā sa kyyh.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē ky dahé dāg né hÿÿ kā. ³² Ti awāt da ti noo gó, kaja kān, bē waj'aa bong doo kā bē tób hēnh. Map ÿÿ hē da ÿ bē beréd wāt. Tii d' né paawā, map ÿÿ hē nawād ÿÿh. Ee si ÿ awāt.

³³ Ta ti P'op Hagā Do Sahee ky n'aa bē ÿ wén maher'ood wāt, h'yyb nyyw gó bē babok hyb n'aa, si ÿÿ séd bē h'yyb hedoo do hyb n'aa. Badāk hahÿÿ hā bē ahoop né da nesaa doo. Ti hado né paawā, bē h'yy gadeja da, badāk hahÿÿ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do hā ÿ j'aa ketsē do hyb n'aa.*

17

Jesus ky n'aa etsēē do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bā kā ta ti taheer'oot doo, wē hā taty dāg, ti m' P'op Hagā Do hā taky n'aa ets'ēē kān:

—Ee, —nāng mäh —kaja kān ÿ dajēp doo kā sahōnh hē sa hyb n'aa. Mametā a T'aah tak'ēp ta makam-abaj'aa doo. ÿ mawehēē, ōm a T'aah weh'ēēh hyb n'aa, makabaj'aa do tametēēh hyb n'aa. ² Hā ÿ maban'oo dāk sahōnh hē badāk hahÿÿ hā habong do ÿ bag'āās hyb n'aa, ÿ bedēēb had'yyt hē hyb n'aa a wē, hā ÿ manoo doo. ³ Hahÿ hedēb had'yyt hadoo do rawén gadoo: Ōm, jāām hē sét had'op doo, P'op Hagā Do heh'āāt do rabahapāh do hyb n'aa. Jesus Kristo, mamejō hyng do rabahapāh do hyb n'aa na-āāj né hē. ⁴ ÿ haja dāk sahōnh hē hā ÿ mamejūū doo. Tii hā ōm ÿ wehēē dāk badāk hahÿÿ bā. ⁵ Hÿÿ kā Ee, man'oo tak'ēp ÿ kabaj'aa hyb n'aa a matym gó, p'ooj ub, badāk hahÿ madu dahāng do pooj jé, a pa ÿ bawāt noo gó, ÿ kabaj'aa doo da.

⁶ A ky n'aa ÿ metā wāt badāk hahÿÿ hā habong do wób hā, hā ÿ manoo do sa hā. A karapee paa tii, ti man'oo dāk do hā ÿÿ. A ky n'aa raky dahé dāk.

⁷ Sahōnh hē hā ÿ man'oo dāk doo, a hanaa né ti rabahapēē dāk hÿÿ kā. ⁸ Ti rawén hapāh, sa hā ÿ tab'ēēs do hyb n'aa a kyyh hā ÿ manoo do paah, ti ragadoo. Baad rabahapāh, a wē naa né hē ÿÿh. Ōm né hē ÿ mejō hyng doo, raky daheeh.

* **16:33** Badāk hahÿÿ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do hā Jesus j'aa ketsēē kān. Nesaa do Yb hā, sa hā mejūū do hā Jesus j'aa ketsēē kān na-āāj hē.

⁹ A hã ÿ ky n'aa etsëë sa hyb n'aa. Dooh ÿ ky n'aa ets'ëë bã badäk hahÿÿ hã dawëë a mahãnh habong do sa hyb n'aa. Hã ÿ manoo do sa hyb n'aa ÿ ky n'aa etsëë, a karapee rabahadoo do hyb n'aa. ¹⁰ Sahõnh hë karapé haa, a karapee né tii. A karapee, karapé haa. Sa hyb n'aa ÿ kawehëë däk. ¹¹ Dooh da badäk hahÿÿ bã ÿ ayyw wäd bã, a wë da ÿ bas'ëëg kån. Ti d' hayyw kån badäk hahÿÿ bã. Ti hyb n'aa, Ee, tsyt hë hawät do òm nesaa do mahãnh, mamoo n'aa jesu da a hejój me, hã ÿ manoo doo me né hë, séd hã rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hã ër h'yyb hedoo doo da. ¹² Sa mahang ÿ hawät noo gó, ÿ mo n'aa jesu bong a hejój me, hã ÿ manoo doo me. Dooh h'yy kawareem pé nesaa do hã. Jããm hë sét hë nesaa do hã h'yy kawareem. Karejãã do pan'aa né tii. Ti tawén hadoo, a kyy kerih do kametëeh hyb n'aa. ¹³ Hÿÿ kã da, dooh sa mahang ÿ awäd wät bã kã. A wë da ÿ bas'ëëg kån. Badäk hahÿÿ bã ÿ bawät nã bã ÿ her'oot nã ta tii, ÿ tsebé do baad sa h'yyb gó tabawät hyb n'aa. ¹⁴ ÿ an'oo däk sa hã a kyyh. Badäk hahÿÿ hã habong do a hã h'yy kana'eeh do kamajë däk sa hã, sa wób ranahado bong do hyb n'aa, sa see ÿ nahadoo do hadoo né tii. ¹⁵ Dooh ÿ ets'ëë bã mabasog hõm hyb n'aa badäk hahÿÿ bã habong do sa mahãnh. Jããm né hë ÿ etsëë a hã, mamoo n'aa jesuu hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh. ¹⁶ Badäk hahÿÿ hã habong do a hã h'yy kana'eeh do wób nado tii, ta ti see ÿ nahadoo doo da. ¹⁷ Tsytt hë mabetyn däk hanãm do ky n'aa me, magen'aak do ramoo bok hyb n'aa. A kyyh né hë ti hanãm do ky n'aa. ¹⁸ Badäk hahÿÿ bã mamejõ hyng doo da ÿÿh, tii da ÿ mejüü sa hã badäk hahÿÿ hã habong do sa mahang. ¹⁹ Sa hyb n'aa ÿ kan'oo däk, tsyt hë magen'aak do ÿ moo wät hyb n'aa, ta ti na-ããj hë baad tsyt hë magen'aak do ramoo bok hyb n'aa. ²⁰ Sa hyb n'aa had'yyt nado ÿ ky n'aa etsëë. ÿ ky n'aa etsëë na-ããj né hë ta jawén hã ÿ

h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, hahÿ sa kyyh hyb n'aa h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa. ²¹ ÿ ky n'aa etsëë sahõnh hë hã ÿ h'yy ka'eeh doo, séd hã rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hã ër h'yyb hedoo doo da. Hëp ÿÿ gó mabawät, a h'yyb gó ÿ bawät doo da. ÿ karën séd hã rah'yy kata däk ër hã, badäk hahÿÿ hã habong do rabahapäh hyb n'aa òm né hë hã ÿ mejõ hyng doo. ²² Tak'ëp baad hadoo do hã ÿ man'oo däk do paa ÿ an'oo däk né sa hã, séd hã rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hã ër h'yyb hedoo doo da. ²³ Sa h'yyb gó ÿ bawät. Hëp ÿÿ gó mabawät. ÿ karën baad ub, séd hã rah'yyb hedoo, ÿ mamejõ hyng ta wób rabahapäh hyb n'aa, hã ÿ h'yy ka'eeh do hã makamahãnh ÿ makamahãnh do hadoo, ta wób rabahapäh hyb n'aa —nãng mã Jesus taky n'aa etsëë bã.

²⁴ Ti m' taky hadoo kån ta yb hã:

—Ee, —nãng mãh —ÿ karën ÿ bawät bã rababok hã ÿ manoo doo. ÿ karën rabahapäh ÿ kabaj'aa doo, bak ÿ tak'ëp gabarëeh doo, badäk hahÿ madu dahãng noo gó pooj jé, ÿ makamahãnh do hyb n'aa hã ÿ man'oo däk do paah. ²⁵ Ee, baad had'op do had'yyt moo wät do òm. Badäk hahÿÿ hã dawëë a mahãnh habong doo, dooh né paawã òm rahapëë bã sa h'yyb gó, ÿ ti hapäh òm. B'ëeh hahÿ rahapäh ÿ mamejõ hyng doo. ²⁶ A ky n'aa ÿ metã wät sa hã. A ky n'aa ÿ metã had'yyt hë da sa hã, ÿ makamahãnh do sa h'yyb gó tabawät hyb n'aa, ÿ na-ããj hë sa h'yyb gó ÿ bawät hyb n'aa.

18

Jesus ramaso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Jesus bahajaa bã kã taky n'aa etsëë doo, ahõm kån mã ta ma matëg sa daheeh. Kapÿÿj madarong doo, Kidorõn häd nãng do rabatsëg hõm. Tii bã tabanãng joom Oriib häd nãng doo. Tii bã, joom banãng bã Jesus baym.

² Judas, Jesus haëej däk do tahapäh mä Jesus bahe'yym doo. Hajõõ nuu me ta tii bä Jesus bahew'ëet ta ma matëg sa daheeh. ³ Ti m' Judas bahõm kån joom banäng bä. Warahén, ta wób P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa ramejüü doo, Pariséw ramejüü do na-ãäj hë tamanaa. Bag enäh rabana. Kuman yt hä m' rabana.

⁴ Jesus hapäh ta h'yyb gó sahõnh hë ta hä rabad'oo doo. Ti hyb n'aa m' sa wë tabahõm, ti m' tabeaaj kån:

—Jaa no n'aa bë ban'aa? —näng mäh.

⁵ Ti m' raky hadoo:

—Jesus, Nasaréh buuj no n'aa — näk mä sa kyyh.

—ÿ né hÿÿh —näng mä Jesus sa hä.

(Sa mahang Judas, ky ken'yym doo gó haëej däk do bagëet.) ⁶ “ÿ né hÿÿh” Jesus her'ood sii hë, sa jawén p'aa hënh rakajäk tüü.

⁷ Ti m' Jesus beaanh ënh p'aa hënh:

—Jaa no n'aa bë ban'aa? —näng mäh.

—Jesus, Nasaréh buuj no n'aa — näk mäh p'aa hënh sa kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ né hÿÿh, ÿ hanäng do bë hä — näng mäh. —No na ÿ tado bä, bë an'oo hata haa rabahõm hyb n'aa —näng mä Jesus sa hä.

⁹ (Ta tii d' Jesus wén edoo, “Dooh h'yy kawareem pé nesaa do hä”, ta yb hä taker'ood wät do paa kametëeh hyb n'aa.) ¹⁰ Ti m' Simaw, Peed häd näng do bado däk ta sën-jeer, ta nabuuj hub hënh hadäk do tagakyd hõm mä aj'yy Maw-Kó häd näng doo. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do karom tii. ¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo Peed hä:

—Menyyw däg a sën-jeer. Dooh g'eeh ÿ gado bä ÿ ahoop doo, Ee anoo doo? —näng mä Jesus ta hä.

Anas wë Jesus ramahüüm do ky n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' warahén sa wahë n'aa, ta warahén n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa

hagä n'aa sii hë ramaso däk Jesus. Ramoo maw'yyd däg kån, ¹³ tii bä pooj jé ramahüüm aj'yy Anas häd näng do wë. Kajapas mayb ti Anas. Ti noo gó P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do ti Kajapas. ¹⁴ Ta ti Kajapas né hë ta ti her'oot do paa Judah buuj sa wahë n'aa sa hä, “Taw'ääts hë sét hë dajëp sahõnh sa hë hyb n'aa”, hanäng doo.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵ Simaw, Peed häd näng doo, Jesus ma matëg see sii tabahõm warahén sa jawén. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do hep'ëeh do ta ti ta ma metëek do seeh. Ti hyb n'aa rabanoo tabajëe suun tób wahoo gó, kahadë doo gó, Jesus ramajë sun doo gó. ¹⁶ Peed gada ta noo bä. Jesus ma matëg seeh, tób danäh hep'ëeh doo, anyyh p'aa hënh maruus ta noo hagä n'aa wë tabetsëe hyb n'aa Peed bajëe suun hyb n'aa. Ti m' tamajë sun kån Peed.

¹⁷ Ti m' maruus, ta hadë noo hagä n'aa ky hadoo Peed hä:

—Nanäng aj'yy ma matëg see nado õm? —näng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Dooh ta ma matëg see ÿ do bä — näng mäh.

¹⁸ Tak'ëp tabahahëem ti atsëm. Ti hyb n'aa tób danäh karom, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sii hë ragahõ sooh tëeg sëh. Tëeg noo pa rabab'ëeh rakatëng hyb n'aa. Peed agëet katëng sa pa.

Sa wahë n'aa Jesus hä teanh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti nuuj jé m', tób gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do eanh mä Jesus ta ma matëg ky n'aa, tametëek do ky n'aa na-ãäj hë. ²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõnh hë ramaa napëe had'yyt hë ÿ her'ood wät doo —näng mäh. —Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hë, P'op Hagä Do tób n'aa yt hë na-ãäj hë ÿ ma met'ëeg wät paah. Dooh kejën gó ÿ her'ood bä

—nāng mäh. ²¹ —Häd n'aa hä ŷ bë beaanh? Bë eaaj këh ŷ maa new'ëë do sa hä. Ta ti rahapäh ŷ her'ood wät doo —nāng mä Jesus kyyh.

²² Ta tii d' Jesus baher'oot do hyb n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa see Jesus ta tapa ewyh wät, ti taky hadoo:

—Tii da ji kyyh P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do hä? —nāng mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Mametä nesaa do ky n'aa ŷ her'ood bä. Baad hadoo do ŷ her'oot do p'ää ŷ matapa ewyyh? —nāng mä Jesus ta hä.

²⁴ Ti m' Anas mejüü mä ramahüüm Jesus, Kajapas, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do wë. Moo kamewyyt nä m' Jesus.

P'aa hēnh Peed ky n'aa jejēn do Jesus panyyg n'aa hahŷh

²⁵ Ti m' tēeg noo pa Peed katēng bä, rabeaaj kän mä ta hä:

—Ta ma matēg see nado ōm? —näk mäh.

Ti m' Peed ky n'aa jejēn:

—Dooh. Ta ma matēg see nado ŷh —nāng mäh.

²⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do karom seeh, Peed nabuuj gakyd hōm do wakään ky hadoo:

—Ōm nado ta ti ŷ hapäh do ta sii, joom mahang? —nāng mä ta kyyh.

²⁷ Ti m' p'aa hēnh Peed ky n'aa jejēn ēnh. Tii bä karaak ky ganä kän, tabahŷh kän.

Pirato häd nāng do wë Jesus ramahüüm kän do panyyg n'aa hahŷh

²⁸ Ti m', Kajapas tób bä naa ramahüüm kän Jesus aj'yy Roma buuj Judah häj n'aa bagä n'aa tób hēnh, Pirato häd nāng do wë. Jati pé bap paa m' tii. Judah buuj wahë n'aa Jesus man'aa doo, dooh rajēë pä bä Roma

buuj tób gó. Rakarēn mä baad ratayy rabawēh nä do hyb n'aa Pas-kowa tä n'aa.* ²⁹ Ti hyb n'aa Pirato banyyh sa wë, ti m' taky hadoo:

—H'ëed p'ää bë ky n'aa tapaa hahŷ aj'yy? —nāng mäh.

³⁰ Ti m' raky hadoo:

—Moo nesaa do tanado bä, dooh paawä ää haëej bä a hä —näk mä sa kyyh.

³¹ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Bë né hē ky n'aa etyy ta hä bë ky n'aa jaw'yyk do banoo doo da —nāng mäh.

—Dooh ää haja bä ää dajēeb bä. Dooh Roma buuj ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä —näk mä sa kyyh Pirato hä.

³² Tii d' tawén hado kän, nyy d' tadajep Jesus her'ood wät do paa kametä wät hyb n'aa.†

³³ P'aa hēnh Pirato bajēë suun tób gó, Jesus tanaēēnh mä ta wë, teaaj kän:

—Ōm Judah buuj sa wahë n'aa? —nāng mäh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—A ky gabuuj hē ti meaanh? Ōm ta wób ramaher'oot do këh ŷ n'aa hyb n'aa mabeaanh? —nāng mä Jesus.

³⁵ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Judah buuj nado ŷ hŷh —nāng mäh. —A wakään, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa ti ōm haēēnh hä ŷh. H'ëed p'ää? —nāng mä Pirato.

³⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Badäk hahŷh bä nado ŷ bag'ääs doo. Badäk hahŷh bä tado bä paawä, karapé haa ŷ ramo n'aa jesu paawä Judah buuj sa wahë n'aa sa mahänh. Badäk hahŷh bä nado ŷ bag'ääs doo —nāng mäh.

³⁷ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bä, ōm né hē häj n'aa wahë n'aa? —teanh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

* **18:28** Dooh Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä, Judah buuj nadoo do tób bä rabajēë pä bä. Hasus do hadoo sa hä P'op Hagä Do matym gó red'oo, tii d' radoo bä. Ta ti hedoo doo, dooh rahaja bä Pas-kowa tä n'aa rawëë bä. † **18:32** Judah buuj radajēeb bä paawä, pä me paawä ramakut. Roma buuj radej'ëep, b'aa kajatsëk do hä rabepëem däk. B'aa kajatsëk do hä Jesus dajep, ta daaj hē paa tabaher'oot.

—Ehub né hē ōm tii d' hanäng. Baad hadoo doo, heh'äät do ky n'aa ŷ her'oot hyb n'aa ŷ benäng, ti hyb n'aa né hē ŷ bahyng badäk hahŷy bä. Baad hadoo do ky n'aa gen'aak do ky daheeh ŷ her'oot doo —näng mä Jesus Pirato hä.

³⁸ Ti m' Pirato ky hadoo:

—H'ëed ti baad hadoo do ma-hanäng? —näng mäh.

Ti m' nawayw hē Pirato banyyh Judah buuj sa wē. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Dooch ŷ aw'yyt pé ta hä ky n'aa ketyy doo —näng mäh. ³⁹ —Pas-kowa bë teheb'ëes do hä bë mehejö ŷ bado nyh ŷ dawäts gëet do seeh. Bë karën ŷ ado nyh bë matym n'aa Judah buuj wahë n'aa ramaneënh doo? —näng mäh.

⁴⁰ Ti m' raky hadoo, tak'ëp mä rageënh:

—Ta ti nado ää karën! —näk mäh. —Barabas häd näng do ti ää karën! —näk mäh.

Roma buuj wē h'yy kawereem do see paa ti Barabas.

19

Jesus raky n'aa ety däk do b'aa hä tadajëp hyb n'aa panyyg n'aa hahŷy

¹ Ti m' Pirato mejũ Jesus raba-hewyyh. ² Ti m' hetëk do moo m' warahën ramap'õöd däk, ta nuu gó m' radaso kån. Ti m' radasuun jëng ta hä ta hatsë hahiin doo.* ³ Ti m' hajõ nuu me m' rabena ta wē raky n'aa ej'ees hyb n'aa. Hahŷy d' mä sa kyyh:

—Kaweh'ëeh Judah buuj sa wahë n'aa! —näk mäh.

Ti m' ratapa ewyyh hajõ nuu me.

⁴ Ti m' p'aa hënh Pirato ber'oot Judah buuj sa sii:

—ŷ manyyh da hŷy kã bë wē ta w'oo hä, dooch ŷ aw'yyt pé ta hä ky n'aa ketyy do hä bë bahapäh hyb n'aa —näng mäh.

* **19:2** Raky n'aa mes'uunh do ky n'aa m' ti hetëk do moo ramap'õöd däk do ta nuu gó radasooh doo. Sa wahë n'aa soog ky n'aa ti ta tii. Ti hadoo né hē ënh ta hatsë hahiin doo. Sa wahë n'aa hatsë ky n'aa né ti ta tii ënh.

⁵ Ti m' ta nu gaheen n'aa hetëk do mooh, ta hatsë hahiin doo gó ta-banyyh bä, Pirato ky hadoo sa hä:

—Bë hegã! Gëet hahŷy aj'yy —näng mäh.

⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa Jesus rabahapäh bä, nawayw hē rageëj bong:

—Mepëem däg, mepëem däg! —näk mäh.

Ti m' Pirato ky hadoo:

—Bë né hē hepëem däk. ŷ ti dooch ŷ aw'yyt pé ta hä ky n'aa ketyy do hä —näng mä Pirato.

⁷ Ti m' Judah buuj wahë n'aa raky kah'ũm ta hä:

—Ää ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa hyb n'aa taw'ääts hē tadajëp né hē, P'op Hagä Do T'aah tabanäng do hyb n'aa —näk mä sa kyyh.

⁸ Pirato maa newë däk bä tii da, tak'ëp mä tabeyym tii bä kã. ⁹ Ti m' p'aa hënh tabajëe suun tób gó, ti m' Jesus hä tabeaanh:

—N'yy hënh naa ōm? —näng mäh.

Jesus kawanaj'ään né paawä, dooch m' taky gado bä. ¹⁰ Ti m' Pirato ky hadoo ta hä:

—Dooch maky gado bä? Mahapäh né hē, ŷ hajaa ŷ mejõ bä ōm raberéd hõm hyb n'aa, ŷ hajaa na-ääj hē ŷ mejõ bä ōm rabepëem däk —näng mä Pirato.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Dooch paawä mahaja bä hä ŷy, P'op Hagä Do nan'oo bä. Ti hyb n'aa, ŷ haëej däk do sa hä, a hä hanäng do nesaa do bahãnh sa hä —näng mä Jesus Pirato hä.

¹² Ti m' ta ti Pirato maa newë däk bä takarën paawä taberéd hõm Jesus. Tak'ëp mä Judah buuj rageëj had'yyt hē tii bä:

—Ta ti aj'yy meréd hõm bä, dooch Sesa, sahõnh hē bä wahë n'aa h'yyb hata mado bä. Häj n'aa wahë n'aa hanäng doo, Sesa tahyb n'aa wareem —näk mä sa kyyh.

¹³ Ti m' Pirato maa napäh bä m' ta tii, tamanyyh Jesus, ahyy sooh mä ji ky n'aa etyy n'aa tyng jó. Pä ta yt ta tii bä. (Eberew kyy me ramaneëenh ta ti Gabatah.) ¹⁴ Pas-kowa rataheb'ëes do pooj jé noo gó m' tii. Wasyk mäh. Ti m' Pirato ky hadoo Judah buuj sa hä:
—Gëet hahÿ bë wahë n'aa —näng mäh.

¹⁵ Ti m' raky hadoo tak'ëp:
—Mado hõm, mado hõm, mepëëm däg! —näk mäh.

—Bë wahë n'aa ÿ epëëm däk g'eeh? —näng mä Pirato.

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa raky hadoo:

—Jääm né hë sét hë ää wahë n'aa, Sesa! —näk mäh.

¹⁶ Ti m' tagadëëg ub kä, Jesus Pirato bahaëej däg kän sa hä takepëëm däk hyb n'aa.

Jesus rabepëëm däk do panyyg n'aa hahÿÿh

Ti m' warahén sa hä kä takahaëej däk Jesus. ¹⁷ Ta daaj hë Jesus besoo hõm b'aa rahepëëm däk do pan'aa ta hä. Ji Nu Gabóg K'yy ramaneëenh doo hënh ramahüüm. (Eberew kyy me ramaneëenh ta tii bä Gogota.) ¹⁸ Tii bä rabepëëm däk b'aa kajatsëk do hä kä. B'aa kajatsëk do wób hä rabepëëm däk na-ääj hë pawóp hë ajyy. Hub hënh ta see hahäng, s'ÿÿ hënh ta see hahäng. Hõö gó Jesus kahepëëm däk do bahäng.

¹⁹ Pirato kyy gó raberii bong ta heen n'aa, ti m' p'op, Jesus nu gad'oo pong jé, rabepëëm däk. Hahÿÿ da m' takerih ta hä: “Jesus, Nasaréh buuj, Judah buuj wahë n'aa hahÿÿh.”

²⁰ Edah tii, Jerusarënh bä naa. Ti hyb n'aa hajök ner'ood bong kerih doo. Tamawoob hë kyyh takamerih doo: Eberew kyy me, Ratïn kyy me, Gereg kyy me. ²¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa rabahõm kän Pirato wë, ti m' raky hadoo:

—Merii manäh: “Judah buuj sa wahë n'aa”, hanäng doo da. Taw'ääts

hë merii: “Ta daaj hë Judah buuj sa wahë n'aa tabanäng hahÿ aj'yy” —näk mä sa kyyh.

²² Ti m' Pirato ky hadoo:

—Taw'ääts hë ÿ erii wät doo. Dooh ÿ ahÿÿd wäd bä —näng mä sa hä.

²³ Ti m' Jesus warahén rabepëëm däk do jawén paa bä m', rabasog hõm ta saroor. Retyn hõm ji meheet pé hadoo do sa hä. Sét hë, ta hatsë, mad'aak kanasuuh doo. ²⁴ Ti m' raky hadoo:

—Dooh ër as'ëëd bä hahÿÿh. Hamäh, masuuj ër moo bong ër bahapäh hyb n'aa jaa wë tabaym —näk mä sa kyyh.

Ti tawén hadoo, P'op Hagä Do kyy kerih do kametëeh hyb n'aa. Hahÿÿ da takerih ta ti ky n'aa:

“Rabetyn hõm sa hä hë saror ÿÿ. Masuuj ramoo bong saror ÿ hyb n'aa.”†

Tii da né hë warahén ramoo boo kän.

²⁵ B'aa kajatsëk do Jesus hadäk do dewë hä, ti ab'ëeh ta ÿÿn, ta kaat, Keropas häd näng do ÿÿm Marija häd näng doo, Marija Madarën häd näng do daheeh. ²⁶ Ti m' Jesus bahapäh bä ta ÿÿn, ta ma matëg seeh, tak'ëp takamahän do rabab'ëeh bä, Jesus ky hadoo ta ÿÿn hä:

—Gëet ta ti a t'aah —näng mäh.

²⁷ Ti m' ta ma matëg hä m' taky hadoo:

—Gëet ti a ÿÿn —näng mä Jesus ta ÿÿn ky n'aa hä.

Tii bä kä, ta ti tagado kän Jesus ÿÿn ta tób bä kä, tabahag'ääs hyb n'aa kä.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ta jawén kä, sahõnh hë tabahaja däk bä kä tamoo wät do paah, P'op Hagä Do kyy kerih do kametëeh hyb n'aa kä taky hado kän: “ÿÿ hoo kaanh”, näng mäh. ²⁹ Ti asooh tii bä uwa s'ëëb oow. Ti m' raheh'oos sapum doo, Jesus hä rabanoo hyb n'aa. B'aa isop häd näng do hä radadäk, ti rabanoo p'op, Jesus beëëk hyb n'aa ta naëng

† 19:24 Saaw-Mo 22.18

hadoo. ³⁰ Jesus beëek do jawén paa bä, taky hadoo:

—Jāām né kā ÿ moo wät doo —näng mäh.

Ti m' ta nu wakoo däg kän, ti m' h'yy keréd hōm mäh.

³¹ Saab pooj jé m' ti ta tii. Saab pooj jé né hē m' ta ti Judah buuj raba-henyyw hōm Saab hā rakamehehāk hyb n'aa. Tak'ep ratayy ti noo gó, Pas-kowa noo gó tabadoo do hyb n'aa. Dooh Judah buuj rakarēn bä Saab hā rapadäg nä bä kepëem padëek doo. Ti hyb n'aa rabetsëe Pirato hā tamejũũ hyb n'aa warahén ragetēh bong hyb n'aa sa tsyym k'yy, nayyw hē radejēp hyb n'aa. Rabetsëe rasog hyk hyb n'aa sa kamag Saab du doo do pooj jé. ³² Ti m' Pirato mejũũ warahén sa tsyym k'yy ragetēh bong hyb n'aa. Ti m' Jesus pa hadäk do ragetēh bong ta tsyym k'yy, ta jawén mä ta see tsyym k'yy. ³³ Jesus tsyym k'yy ragetēh paawä, tii bä rabahapäh Jesus dajēp. Dooh Jesus ratsyym k'yy getēh boo bä. ³⁴ Ti warahén bejöh kän ta baa bä. Ti m' majyyw banyyh näeng mahang. Dajēp né kā m'. ³⁵ Aj'yy ta ti hapäh doo, baad tabaheer'oot ta ti ky n'aa. Dooh daap tamenä bä. Ta ti aj'yy hapäh né hē, te hub né hē taheer'oot doo. Ta ti tawén erii wät hahÿÿ hā, bë na-ääj bë ky daheeh hyb n'aa, bë h'yy ka'eeh hyb n'aa. ³⁶ Jesus tsyym wén ganetëeh, P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerih do kametëeh hyb n'aa. Hahÿÿ d' paa m' takerih ta ky n'aa: “Dooh da ta k'yy gatēh is péh.”† ³⁷ Rawén baa ejooh, hahÿÿ kerih do paa kametëeh hyb n'aa: “Raheg'ääs da rabaa ejooh do wë.”§

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Tii bä kä, Jesus kamag n'aa paa Joséh, panang Arimatsija häd näng do buuj hadoo doo, bets'ëe kän Pirato hā. Jesus h'yyb hata ta ti Joséh. Dooh tametä bä ta h'yyb, ta hā tah'yy

ka'eeh doo, tajeÿÿm do hyb n'aa Judah buuj sa wahë n'aa wób. Ti m' Pirato bahaëej däk ta hā. Ti m' Joséh bana, tado hyy kän mä Jesus kamag n'aa paah. ³⁹ Nikodēm Joséh hata. Nikodēm né hē tii, p'ooj ub Jesus heg'ääs do atsēm. Nikodēm manaa mä 35 m' ta nu jawyg b'aa s'ëeb buu benyyim doo. Aroé ramaneëenh do s'ëeb, miir ramaneëenh do s'ëeb ta ti buu benyyim. ⁴⁰ Ti m' Jesus kamag n'aa paa rahabēn däk pāän me, hawak doo me, rino häd näng do s'ëeb. Buu benyyim mä ta hā. Judah buuj rabahed'oo doo da né hē rabad'oo Jesus kamag n'aa hā. ⁴¹ Jesus rabepëem däk doo bä ti anäng joom. Ti mahang tagadäk papuuj kamag hood, pä gó ragagots däk doo. ⁴² Saab pooj jé, Judah buuj rabahenyyw hōm noo gó tado hyb n'aa, p'eets hē ta ti kamag n'aa hood tagadäk do hyb n'aa na-ääj hē, tii b' né radasuun jëe kän Jesus kamag n'aa.

20

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' bap paah, met'uuh hā, badajung nä, Marija Madarēn häd näng do bahōm kän pä gabaho doo hēnh, Jesus kamag n'aa radasuun jëng hēnh. Taheg'ääs mäh, noo gasëets hōm gabaho do ty gatsë. ² Ti m' tawaj'aa jëng Peed, Jesus ma matëg baad Jesus kamahän do daheeh rabab'ëeh hēnh. Ti m' taky hadoo pawóp hadoo do sa hā:

—Rado nyh Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do kamag n'aa. Dooh ää hapëe bä n'yy hēnh ramahũüm —näng mä ta kyyh.

³ Ti m' Peed, Jesus ma matëg see daheeh ah'ũüm mä Jesus kamag n'aa hood gadäk hēnh. ⁴ Waj'aa h'ũüm. Tak'ep Jesus ma matëg see wajaah ta pooj jé. Peed pooj jé takajaa. ⁵ Ta noo bä takajaa bä, dooh tajëe suun bä. Nu hyy däk, tabaheg'ääs ta gó.

† 19:36 Esodo 12.46, Numeros 9.12, Saaw-Mo 34.20 § 19:37 Sakarija 12.10 hā takerii däk tii. Dooh warahén raky n'aa napëe bä ta ti kerih doo. P'op Hagä Do né hē hanoo, kerih do kametëeh hyb n'aa.

Tahapäh pãän hewak doo, rino häd näng do s'ëeb. ⁶ Ti m' Peed, duu hënh hana do kaja nä. Gabaho doo gó tabajëe suun. Pãän hewak doo, Jesus kamag n'aa ramahabën däk do paah, tahapäh. ⁷ Pãän hawak doo, ta mamets jesuu n'aa paah, tahapäh na-ãäj hë. Ti asooh tsyt hë, baad takamatëh däk. ⁸ Tii bä m' Jesus ma matëg seeh, pooj jé kajaa doo, bajëe suun kån. Ta ti tabahapäh bä kä, Jesus ganä wät do taky dahé kån. ⁹ (Dooch tagah'ood nä bä sa hä P'op Hagä Do kyy kerih doo gó taheer'oot doo, Jesus ganä wät da hanäng doo.)

Marija Madarën hä Jesus kasee do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰ Ti m' rabajëk sa tób hënh. ¹¹ Marija Madarën baym kamag hood paa noo bä. Aoot mäh. Ta ód gó tanu hyy däk gabaho doo gó tageg'ãäs hyb n'aa. ¹² Tii bä m' pawóp hë ãäs tabahapäh. Hewak mä sa saroor. At'oonh mä Jesus kamag n'aa basooh do paa bä m'. Ta nuu hënh tabanäng hënh mä ta seeh, ta tsyym tabanäng hënh ta seeh. ¹³ Ti m' ãäs rabeaanh ta hä:

—H'ëed p'ãä mabaoot? —näk mäh.

Ti m' taky hadoo:

—Rado hóm wahë ÿ n'aa. Dooch ÿ hapëe bä n'yy hënh rahed'oo —näng mä Marija Madarën.

¹⁴ Ti m' ta jawén p'aa hënh tabegãä wät. Taheg'ãäs mä Jesus tii bä hageët. Dooch m' tah'yy ganyy bä Jesus tado bä. ¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—H'ëed p'ãä mabaoot? Jaa ta ti mesoos doo? —näng mäh.

Ta tii bä joom mahang moo hew'ëet do ted'oo mäh. Ti hyb n'aa taky hadoo ta hä:

—Öm tado bä ti hado nyh, maher'ood hä ÿ n'yy hënh mamahüüm, ÿ behëen hyb n'aa ta kamag n'aa —näng mä Marija Madarën.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Marija! —näng mäh.

Ti m' Marija ty kaw'ööd däk ta wë, ti m' Eberew kyy me* taky hadoo:

—Raboni! —näng mäh. (“Ma matëg”, tahanäng pé m' tii.)

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Moo dëe manä hä ÿÿ —näng mäh. —Dooch Ee wë ÿ ewäd s'ëeg nä bä. Ahôm hãj haa hedo padëek do sa wë. Hahÿÿ da maher'ood sa hä këh ÿ n'aa: “ÿ asëek Yp ÿ wë, bë Yb na-ãäj, P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh doo, bë h'yy kaha'eeh do wë”, tii da a kyyh —näng mä Jesus ta hä.

¹⁸ Ti m' Marija Madarën bajëng Jesus ma matëg sa wë. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do tahapäh mä tanooh. Tapanäk sa hä Jesus kyyh.

Ta ma matëg hä Jesus kasee do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti noo gó né hë m', met'uuh hä, atsëm, séd hä Jesus ma matëg rakata padëek. Baad ranoo gatsëe däk ta tég me tób nooh, sa wahë n'aa rajeyÿm do hyb n'aa. Ti m' Jesus kas'ee g'ëed kån sa mahang, ti m' takedëng sa hä:

—Taw'ãäts hë bë P'op Hagä Do h'yyb en'yyim —näng mäh.

²⁰ Takedëng do jawén paa bä tametëeh sa hä ta mooh, ta baa. Tak'ëp ta ma matëg ratsebee bong Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rahapäh bä kä.

²¹ P'aa hënh Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë P'op Hagä Do h'yyb en'yyim —näng mäh. —Ee ÿ tamejüü doo da, bë ÿ mejüü hÿÿ kä —näng mäh.

²² Ti m' tapahuunh sa wë, ti m' taky hadoo:

—Bë gado P'op Hagä Do Sahee —näng mäh. ²³ —Bë hyb n'aa mabaan bä nesaa do sa mo haj'aa, P'op Hagä Do mabaan né sa hä. Bë hyb n'aa manabaan bä sa hä, dooch P'op Hagä Do mabaan bä sa hä —näng mäh.

²⁴ 12 hedoo do sa seeh, Toméh häd näng doo, “Kawareeh” ramaneëeh doo, dooch sa mahang Jesus kasee bä.

²⁵ Ti m' ta wób rabaher'oot bä Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rahapäh doo, dooch taky dahé bä.

—Atapuwa tyw n'aa ÿ nahapëe bä ta moo hä, moh ÿÿ me ÿ manep'aa bä

* **20:16** Judah buuj sa kyyh ti Eberew kyyh.

atapuwa tyw n'aa ta moo hã, ta baa rejooh do tyw n'aa na-ããj hẽ, dooh ÿ ky dahé bã! —nãng mã Toméh.

²⁶ Ti m' met'uuh see hã, p'aa hẽnh ta ma matëg rakata p'ëë tób gó. Toméh sa sii kã. Noo gatsëë né paawã tób, Jesus kas'ee g'ëëd kãn sa mahang, ti m' takedëng sa hã:

—Bë P'op Hagã Do h'yyb en'yym —nãng mãh.

²⁷ Ti m' Toméh hã taky hadoo:
—Mamep'aa hahÿÿh —nãng mãh.
—Mahegãã moh ÿÿ. Magadahëë a mooh, mamep'aa bah ÿÿ bã —nãng mãh. —Maky sëew manäh! Maky dahé! —nãng mã Jesus Toméh hã.

²⁸ Ti m' Toméh ky hadoo:
—Wahëh ÿ n'aa, P'op Hagã Do ÿ h'yy kaha'eeh do òm! —nãng mã Toméh kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:
—ÿ mahapäh do hyb n'aa mawén ky daheeh. P'op Hagã Do ky n'aa edëng da jé ÿ ranahapëë né paawã ky dah'eeh doo —nãng mã Jesus.

³⁰ Hajõng nã Jesus pehuunh ta ma matëg rabahapäh bã. Dooh ta ti takerii bã hahÿÿ hã. ³¹ Hahÿÿ hã kerih do wén kerii wät, Jesus ti Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Dãng Doo, P'op Hagã Do T'aah bë ky daheeh hyb n'aa. Ta hã bë h'yy kae bã, bë d' edëb had'yyt hẽ P'op Hagã Do wë Jesus hyb n'aa.

21

Karaj'aa nabyy hã Jesus kas'ee wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ta jawén Jesus kas'ee wät p'aa hẽnh ta ma matëg sa hã karaj'aa Tiberijas* häd nãng do nabyy me. Hahÿÿ d' paah: ² Simaw Peed häd nãng doo, Toméh (“Kawareeh” ramaneënh doo), Natanajéw häd nãng doo (panang Kanah, Garirej häj n'aa bã hana doo), Sebedew häd nãng do taah, pawóp hẽ Jesus ma matëg wób, séd hã rababoo däk. ³ Ti m' Simaw Peed ky hadoo sa hã:

—Tah'ÿÿb ÿ es'aak —nãng mãh.

—Ej. A sii ãã bah'ũũm —nãk mã ta wób sa kyyh.

Ti m' rabaw'ëënh. H'oo yb gó ragatsëg t'oonh. Ti m' rabesaag kãn. Resaag had'yyt hẽ paawã atsëm, dooh sa mo haj'aa péh.

⁴ Bãp paa Jesus bag'ëëd kãn karaj'aa takëen hã. Dooh ta ma matëg rah'yy genã bã Jesus tado bã.

⁵ Ti m', tii b' naa Jesus naëënh:
—Najis haa —nãng mãh. —Äkã, bë mo haj'aa? —nãng mãh.

—Tabad'op hẽ ãã mo haj'aa —nãk mã sa kyyh.

⁶ Ti m' taky hadoo:
—Taw'ããts hẽ hub hẽnh tabanãng hẽnh bë datu karahi, tii bã bë mo haj'aa enäh da —nãng mãh.

Tii d' rabad'oo bã kã, hajõng tah'ÿÿb karahi gó. Dooh rahaja bã rej'ooj nã bã, tak'ëp hajõng do hyb n'aa tah'ÿÿb.

⁷ Ti m' Jesus ma matëg baad Jesus kamahän do ky hadoo Peed hã:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do né tii —nãng.

Ti m' Simaw Peed häd nãng do maa napäh bã kã Jesus tii, tahanãng doo, nayyw hẽ tadadäg däk ta hatsé pooj jé tado nyh dó. Ti tabahop tame, Jesus wë tabatsóm hõm hyb n'aa. ⁸ Ta wób ah'ũũm ta jawén h'oo gó. Edah ta nabyy. 100 meet tahyb n'aa péh. Ti hyb n'aa karahi rabejoonh tame naa. ⁹ Rakajaa bã kã ta nabyy me, tëëg sêh hahõng do rahapäh. Tah'ÿÿb kejã ta jó. Pawóp na-ããj pãw tii b' hatoonh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:
—Bë mana tah'ÿÿb bë mo haj'aa wób —nãng mãh.

¹¹ Ti m' Simaw Peed gatsëk h'oo gó. Tii b' naa tabej'ooj nã kãn karahi. Hajõng tah'ÿÿb hew'äp do ta gó. 153 tah'ÿÿb. Jawyg né paawã, dooh karahi gekog boo bã. ¹² Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—B'ëëp bë ana, bë awëeh —nãng mãh.

H'yyb e'ÿÿm “Jaa òm?” rawén neanh. Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do né sa hã. ¹³ Ti m' Jesus

* 21:1 Karaj'aa häd see Garirej, ta häd see Genesaréh. Tamawoob hẽ ta häd.

bado dāk pāw, tah'ÿÿb daheeh, ti m' taban'oo dāk sa hã. ¹⁴ Tamawoob nuu me däg tii, Jesus kasee do sa hã, taganã wät do jawén paa bä.

Peed sii Jesus her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵ Rabahaja dāk bä rawëh doo, Jesus ky hadoo mä Simaw Peed hã:

—Simaw, Jowāw t'aah, ta wób ÿ rakamahãn do bahãnh ÿ makamahãn? —näng mäh.

—ÿÿ —näng mä Peed. —Mahapäh né hë òm ÿ gen'aak —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagãã masãh ÿ b'éé taah hedo padëek doo —näng mäh.

¹⁶ P'aa hënh Jesus beaanh ta hã:

—Simaw, Jowāw t'aah, ÿ né makamahãn? —näng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

—ÿÿ —näng mäh. —Mahapäh né hë òm ÿ gen'aak —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagãã masãh ÿ b'éé hedo padëek doo —näng mäh.

¹⁷ Ti m' tamawoob nuu me däg kä tabeaanh ënh:

—Simaw, Jowāw t'aah, ÿ né magen'aak? —näng mäh.

Peed hyb n'aa tón wät mä tamawoob nuu me, “ÿ makamahãn?” tahanäng do hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —sahõnh hë mabahapäh. Mahapäh né hë òm ÿ gen'aak doo —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagãã masãh ÿ b'éé hedo padëek doo —näng mäh. ¹⁸ —Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Mapapunh nä bä mabeheh'yyh, mabeh'üüm mah'yyb däng doo hënh. Mawah'ëë dāk bä kä, madajoom da a mooh, òm da ramaw'yyd dāk, makanarën hënh òm da ramahüüm —näng mä Jesus ta hã.

¹⁹ (Ta tii d' tawén her'oot, tametëeh hyb n'aa nyy da Peed dajëp, tadajëp do hã P'op Hagä Do kawehëë dāk hyb n'aa.)

Ti m' Jesus ky hadoo Peed hã:

—Hamäh, jawén ÿ ahõm —näng mäh.

Jesus ma matëg baad Jesus kamahãn do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Dawë hã Jesus sii Peed bawät bä kä, ta jawén p'aa hënh tabegãã wät. Tahapäh Jesus ma matëg baad Jesus kamahãn do sa jawén hana doo. (Ti né hë ta ti Jesus ma matëg Pas-kowa tä n'aa rabawëh noo gó p'eets hë takatahã dāk Jesus hã, “Jaa ti òm haëënh doo, Hyb N'aa Jawyk Doo”, heaanh doo.) ²¹ Ta ti Peed bahapäh bä, tabeaanh mä Jesus hã:

—H'ëed hado da ër jawén hana do hã? —näng mäh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ karën bä paawä tanadajëb bä, p'aa hënh hÿ pong jé naa ÿ bahyng bä kä, hëd n'aa ti a hã? ÿ karën ti òm hëp ÿ hata had'yyt hë —näng mä Jesus Peed hã.

²³ Ta tii d' Jesus her'oot do hyb n'aa, raheer'ood hõm kån Jesus ma matëg sa mahang, dooh m' ta ti Jesus ma matëg dajëb bä. Dooh tii d' Jesus edo bä. Jããm hë hahÿÿ da Jesus kyyh: “ÿ karën bä paawä tanadajëb bä, p'aa hënh hÿ pong jé naa ÿ bahyng bä kä, hëd n'aa ti a hã”, näng paa m' Jesus ta hã.

²⁴ ÿ né hë ti ta ti ta ma matëg. ÿ né hë ta ti Jesus ky n'aa her'oot doo. ÿ né hë hahÿ ta ky n'aa herii wät doo. Baad ÿ bahapäh, te hub né hë sahõnh hë ta ky n'aa ÿ erii wät doo.

²⁵ Hajõng Jesus moo wäd wät do ÿ nerii wät doo. Hã ÿÿ, ji erii bä paawä sahõnh hë, dooh paawä badäk hahÿ tahaja wäd bä ta tyw n'aa, ji erii bä sahõnh hë. Jããm hë kä.

Atos Jesus mejũũ do ramoo bok do paa panyyg n'aa hahỹỹh

*P'op Hagä Do Sahee Jesus ky n'aa
enooh do panyyg n'aa hahỹỹh*

1-2 Teopiro, õm ti ÿ ma erih. Pooj jé ÿ erii wät doo gó, ÿ erii wät sahõnh hẽ Jesus mo haj'aa paah, tama metëek do paa na-ããj hẽ, hỹ pong jé Jesus bas'ëeg kãn P'op Hagä Do an'oo bã. Hỹ pong jé tabasëek do pooj jé, P'op Hagä Do Sahee kyy gó, tamejũũ do sa hã, tasëew hõm do sa hã, Jesus maher'ood hõm nyy d' rabad'oo da. Sahõnh hẽ ti ÿ erii wät, pooj jé ÿ erih do hã.*

3 Ti m' Jesus dajëp jawén paa bã kã m', Jesus kas'ee wät sa hã. Baad takas'ee wät sa hã. Baad tametëeh sa hã rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa, edëb wät né hẽ rabahapäh hyb n'aa. Hajõõ nuu me takametëeh sa hã. 40 m' ta äh takas'ee wät sa hã. Taher'oot mã sa hã ji P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa, ji tah'yyb mahũũm do ky n'aa. 4 Ti m', ta see pé noo gó m', sa sii tabawëh noo gó m', hahỹỹ d' mã tamejũũ sa hã:

—Panang Jerusarënh bã bẽ ayyw dó. T'ĩ hënh da bẽ gada Ee ky n'aa enooh doo, ta Sahee, bẽ hã ÿ her'oot do paah. 5 Hahỹ né hẽ ti ÿ her'oot do paah: “Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun wät naëng me. Dooch ta äh hajõõ bã, bẽ hã P'op Hagä Do banoo ta Sahee bẽ h'yyb tym gó, bẽ tah'yyb mahũũm hyb n'aa” —näng mã Jesus ta mejũũ do sa hã.

6 Ti m' ta see pé noo gó, rakata padëek bã séd hã, tamehej'ũũ do reanh Jesus hã. Hahỹỹ d' mã sa kyyh:

—Hahỹỹ hã mabanoo ãã hã, Is-araéw buuj hã, ãã wahë n'aa, ãã tabahag'ããs hyb n'aa? —näk mã sa kyyh ta hã.

7 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooch bẽ panyyg enäh do jawén tado bã, Ee ky däng do heen n'aa ta hejój hã. Dooch ti hyb n'aa tado bã. 8 P'op Hagä Do Sahee bajëë suun bã bẽ h'yyb tym gó, tii bã da bẽ h'yyb tym hejooñh, këh ÿ n'aa bẽ baher'oot hyb n'aa. Këh ÿ n'aa bẽ her'ood da panang Jerusarënh bã, Judah hãj n'aa bã, Samarija hãj n'aa bã na-ããj da. Badäk hahỹ haw'ããts hẽ da bẽ baher'oot këh ÿ n'aa —näng mã Jesus kyyh sa hã.

9 Ti m' ta ti taher'oot do jawén paa bã kã m', P'op Hagä Do masäg kãn hỹ pong jé. Sa matym gó né hẽ tabasëek. Wë puh ejën wät mã rawén nahapëë wäd kãn. 10 Rabahag'ããs bã Jesus hasëek doo, nayyw hẽ m' rakasee pawóp hẽ ajyy sa pa. Hewak mã sa saroor. ããs mã tii. 11 Ti m' ããs raky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa babä bẽ bab'ëeh, wë hã bẽ baheg'ããs, Garirej buuj? —näk mãh. —Ti né hẽ Jesus bẽ mahang hawät doo, hỹ pong jé hasëek doo, ti né hẽ da paa me hahyng. Bẽ hapäh do hadoo tabasëek, ti hadoo né da tabahyng p'aa hënh —näk mã ããs sa kyyh sa hã.

*Judas Ikarijot jawén buuj resoos do
panyyg n'aa hahỹỹh*

12 Ti m', tii b' naa, waëë joom oriib banäng doo bã naa, rababaañ nã Jerusarënh panang hënh. Dawëë nado m' tii. Judah buuj sa hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do tanoo do rabeheb'ooch do Saab hã, ti pénh mã tii. 13 Ti m' rakajaa bã m', rabajëë p'ëë mã ta gawakõ p'op gadäk doo gó, rabahej'eenh doo hënh. Hahỹỹ d' paa m' kata j'eenh do sa häd: Peed, Jowãw, Tsijaag, ãn-Deréh, Pirip, Toméh, Batoroméw, Matew, Tsijaag Aw-Pew t'aah, Simaw Serot, Judas Tsijaag t'aah. 14 Sahõnh hẽ ta ti rakahet'aa, Jesus wakãän, Marija (Jesus ÿÿn), ÿÿj wób sa sii, séd hã raky n'aa etsëë hyb n'aa.

* 1:1-2 Rukas ti mo haj'aa hahỹ kerih doo. Jesus ky n'aa hanãm do tii, pooj jé terii wät doo.

15-16 Ti m', ta see pé noo gó Jesus hã h'yy ka'eeh do rakataa séd hã. (120 hyb n'aa hadoo mä ti kata pad'ëek doo.) Ti m' Peed bas'ëeg gëet sa mahang, ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë maa newë keh ÿÿ, wakân haa —nängmäh. —P'oojub ër wahë makü Dawi häd näng doo, P'op Hagä Do Sahee kyy gó taheer'oot Judas Ikarijot makü ky n'aa, P'op Hagä Do kyy kerih do paa gó. Dawi erih do paah, P'op Hagä Do kyy kerih doo gó, ti d' né paa Judas ky n'aa. Jesus maso däk do metëe n'aa ti Judas Ikarijot.

17 Äã see paa né tii, äã kanatëe paah.

18 (Jesus maji sa moo gó tan'oo däk do säm n'aa me tamets'ëe hõm tób hood pan'aa. Ti m' ta jawén tabadëe hyng p'op naa ta nuu paa me. Sahõnh mä taganabäh hõm. Ta j'aa tyd mä gatsëk. 19 Ti m' sahõnh hë Jerusarënh buuj raky n'aa napäh bä m', ta häd ramaneëenh “ta majyyw hood” ta tób hood paah. Sa kyy me ramaneëenh Akaredäm) —näng mä Peed kyyh.

20 Ti m' taky hadoo ënh:

—P'op Hagä Do kyy kerih do paa hã, Saaw-Mo hã, takerii däk Judas Ikarijot ky n'aa. Hahÿÿ da takerii däk:

“Ta tób paah, dooh ta yt hagëe wät pé.”†

Saaw-Mo see hã takerii däk hahÿÿ da:

“Taw'ääts hë ta see ta jawén buuj”, ‡
näng mä Peed kyyh, P'op Hagä
Do kyyh taheer'oot do Saaw-Mo
hã.

21-22 Ti m' Peed ky hadoo:

—Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ër esoos hapäh do seeh, Jesus Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun noo gó, Jesus hawät noo gó äã mahang, tabasëek jawén paa bä hapäh doo. Ti né hë da äã ky hata. Äã sii her'oot do pan'aa, Jesus ganä wät do tadajëp jawén paa bä ky n'aa —näng mä Peed kyyh sa hã.

23 Ti m' rah'yy kajäk pawóp hë ajyy. Hahÿÿ d' paa m' sa häd: Joséh, Bar-Saba ramaneëenh doo (ta häd see ramaneëenh Jus-To). Ta see häd mä Matsijas. 24-25 Ti m' hahÿÿ da Jesus hã h'yy ka'eeh do raky n'aa etsëe:

—Jesus, baad mah'yyb hapäh äã sahõnh hë —näk mäh. —Mametä jaa ta ti masëew däk do Judas jawén buuj, mamejüü do see tabadoo hyb n'aa ta jawén buuj. Dooh Judas maküü mamejüü do see tado wäd bä. Ahõm nesaa do tamoo wät do säm tagadoo hënh —näk mä sa kyyh Jesus hã.

26 Ti m' pä taah hã raberii padëek sa häd. Ti m' ramekuuj bong pä taah, ti m' pä t'aah adëe hyng tüü. Ti m' rabaheg'ääs. Matsijas häd mä ta hã. Ti hyb n'aa 12 rabado däg kân p'aa hënh Jesus mejüü doo.

2

Jäm Pën-Tekos häd näng do noo gó P'op Hagä Do Sahee bahyng do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ti m', jäm Pën-Tekos häd näng do noo gó m', séd hã m' sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do rakata padëek sét tób yt hã. 2 Ti m' nyyw hë, hÿ pong jé naa ky ganä däk bah'ood tak'ëp hana do ky hadoo mäh. Tób rayd t'oonh do haw'ääts hë m' maa ena ta ti kyyh.

3 Ti m' rabahapäh, tëeg hõo hadoo mä tabehüüm sa hã. 4 Ti m' sahõnh hë kat'aa do sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajëng, tabanyy däk hyb n'aa. Baad mä sa h'yyb tamahüüm. Ti m' radu doo ta wób sa kyy me rer'oot doo. P'op Hagä Do Sahee anoo do hadoo sa hã, ti hadoo né m' rer'oot.

5 Ti noo gó m' ti abong mä Jerusarënh panang bä Judah buuj, P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk doo, badäk hahÿ haw'ääts hë häj n'aa bä naa han'aa doo. 6 Ti m' bah'ood hadoo do kyyh ramaa napäh bä m', séd hã m' rakata padëek. Ramaa napäh Jesus hã h'yy ka'eeh do ramer'oot mä sa kyy me. Sahõnh hë häj n'aa s'ee hënh han'aa do sa kyy me m' ramer'oot. Ti hyb n'aa m' rameuuj

† 1:20 Saaw-Mo 69.25 ‡ 1:20 Saaw-Mo 109.8

bong. ⁷ Tak'ëp rameuuj bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ëed hado hÿÿ éh? —näk mäh.
—Sahõnh hẽ her'oot doo, Garirej häj n'aa buuj né ti hÿÿh —näk mäh. ⁸ —H'ëed hyb n'aa ti rabahajaa sahõnh hẽ er kyyh rer'ood bä? Er maa napäh rer'oot do er kyyh —näk mä sa kyyh. ⁹ —Er mahang ti abong Par-Tos häj n'aa babuj n'aa, Medija häj n'aa bä naa, Mesopotäm babuj n'aa, Judah häj n'aa bä naa, Kapados häj n'aa babuuj, Põn-Tus häj n'aa babuuj, Asija häj n'aa babuuj, ¹⁰ Pirikija häj n'aa bä naa, Pam-Pirija häj n'aa bä naa, Esit häj n'aa bä naa, Ribija häj n'aa Sirené nedaa bä naa ta wób —näk mäh. —Ti abong na-ãäj hẽ panang Roma häd näng doo bä naa ta wób. ¹¹ (Er mahang ti abong Judah buuj heh'äät ub doo. Ta wób Judah buuj nadoo do né paawä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh Judah buuj rabahed'oo doo da.) Tsyt dëeg hä, Keret häd näng doo bä naa ta wób. Arab häj n'aa babuuj ta wób. Er sahõnh hẽ er maa napäh er kyy me P'op Hagä Do tak'ëp haj'ap do mo haj'aa rer'oot doo —näk mä sa kyyh.

¹² Ti m' sahõnh hẽ rah'yyb manepëe bong. Rameuuj bong mäh. Ti m' sa da hadoo do hä rabeanh:

—H'ëed hado hahÿÿ éh? —näk mäh.

¹³ Dooh. Ti a'oom sa h'yyb —näk mä ta wób. Raky n'aa ej'ees mäh.

¹⁴ Ti m' Peed, ¹¹ hedoo do Jesus mejüü do wób, sa sii tabas'ëeg gëet. Ti m' kata pad'ëek do sa hä tabaher'oot. Tak'ëp mä ta kyyh. Ti m' taky hadoo:

—Judah buuj, wakän haa, Jerusarënh buuj na-ãäj hẽ, baad bë maa newë bë ÿ maher'oot doo —näng mäh. —ÿ her'oot bë hä hahÿ bë hapäh do ky n'aa —näng mäh. ¹⁵ —Ha'oom doo, bë ed'oo hahÿ ajyy. Dooh raom bä. Bap paa nä. Dooh ji aoom bä nayyw hẽ bap paah. ¹⁶ Hahÿ bë hapäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod Jowéw häd näng do her'oot do paah. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

¹⁷ “Sahõnh hẽ tagawatsig pooj jé, näng mä P'op Hagä Doo, ÿ anoo da Sahé ÿÿ sahõnh hẽ badäk hahÿ haw'ääts hẽ habong do sa hä.

Bë taah, bë toog na-ãäj hẽ raher'oot da ta jawén ganyyh do ky n'aa. S'ëeh hadoo da pahëew sa hä.

Wahëh s'ëeh enäh da.

¹⁸ Wë ÿ moo bok do sa hä né da ÿ banoo da ti noo gó Sahé ÿÿ.

ÿ anoo ajyy sa hä, ÿÿj sa hä na-ãäj hẽ. Ti hyb n'aa ta jawén ganyyh do pan'aa raher'oot da.

¹⁹ Wë hä ÿ pehuunh da tak'ëp had'op doo.

Tüü ta heen n'aa ÿ metëeh da.

Majyyw, tëeg hõõh, atsyg na-ãäj hẽ ÿ metëeh da.

²⁰ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ahyng do pooj jé,

ti noo gó né hẽ, papÿÿj badagyb däk da.

Kamarab ty hahiin majyyw hado däk da.

Tak'ëp da tabanäm, hetsooh né hẽ da, gabarëeh do bag hadoo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hahyng noo gó.

²¹ Sahõnh hẽ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä ky n'aa etsëe doo, wë ÿÿ da sa h'yyb tym edëp ÿ an'oo bä.”*

²² Ti m' Peed ky hadoo ënh:

—Isaraéw buuj, bë maa newë hahÿÿh —näng mäh. —Jesus Nasaréh buuj pehuunh tak'ëp hadoo doo. Tametëeh P'op Hagä Do hejój. P'op Hagä Do né hẽ ti hanoo ta ti ta hä, baad P'op Hagä Do h'yyb däng ta hä ji bahapäh hyb n'aa. Bë hapäh né hẽ tii. ²³ Ti né hẽ Jesus ran'oo däk do bë moo gó, p'ooj ub P'op Hagä Do h'yyb däng do hadoo né hẽ. Ti né hẽ Jesus bë daj'ëep doo, bë epëem däk doo. Ajyy P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bë mejüü repëem däk.

²⁴ Tii da bë badoo né paawä, Jesus ganä wät dejëp do mahang P'op Hagä Do an'oo bä. Tadjëp jawén paa bä, edëb wät P'op Hagä Do an'oo bä. Tii d' tawén d'oo, dooh dajëb haja bä taj'aa

* **2:21** Jowéw 2.28-32

ketsëe bä Jesus hä. ²⁵ Hahỹỹ da ër wahë makũ Dawi her'ood däk do paa Jesus ky n'aa:

“Matym ỹỹ gó Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk
Do ỹ hapäh had'yyt hë,
pój ỹỹ jé tabahöm. Hup ỹỹ hënh
tabawät do hyb n'aa, dooh ỹ
h'yyb eỹỹm bä.

²⁶⁻²⁷ Ti hyb n'aa ỹ h'yy gadajang,
ti hyb n'aa ỹ ma ejäm ỹ tsebé do hyb
n'aa.

Dooh kamak ỹ n'aa meréd bä ỹ
radakä jëng doo hënh.

Dooh man'oo bä a karom tsyt hë a
wë moo wät do ta kamag n'aa
karejã bä.

Ti hyb n'aa, dooh ỹ eỹỹm bä ỹ dajëb né
paawä.

²⁸ Hã ỹ mametëeh ta tyw n'aa hỹ pong
jé hahöm doo,

ji awäd had'yyt doo hënh.

Tak'ëp ỹ tsebé a matym gó man'oo
bã”,† näng mä Dawi Jesus ky
n'aa hä.

²⁹ Ti m' Peed baher'oot ënh sa hä:
—Wakän haa —näng mäh. —Wyt
ta maab hë ti ỹ her'oot do bë hä. Ǝr
wahë makũ Dawi, ta ti her'oot do
paah, dajëp. Radakä jëng. Da hë ti
anäng nä ër panang bä ta kamag n'aa
paa hood. ³⁰ Noo ese ti Dawi makũũh,
P'op Hagä Do ky n'aa rod seeh. Dooh
ta daaj hë ta ky n'aa ta her'ood bä.
Tahapäh né hë ky kaneh'ỹỹt doo me
P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa
ta hä. Ti awät, P'op Hagä Do ky n'aa
enooh ta hä, Dawi panaa see ër wahë
pan'aa tabahadoo hyb n'aa ta jawén
buuj. ³¹ Ta jawén hawät do tahapäh
do hyb n'aa Dawi makũ wén her'ood
däk, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng
Do ky n'aa, Kristo dajëp do jawén paa
bã ganä wät do ky n'aa. Dooh P'op
Hagä Do H'yyb Däng Do radakä jëng
doo hënh tayyw bä, tanooh. Dooh ta
kamag n'aa karejã bä, tanooh. ³² Ta ti
Jesus, ta ky n'aa bë hä ỹ her'oot doo,
ti né hë P'op Hagä Do an'oo bä edëb
wät p'aa hënh. Taganä wät jawén paa

bã, äã sahõnh hë äã bahapäh, ta ky
n'aa äã wén maher'oot. ³³ Hỹ pong
jé tabasëek P'op Hagä Do an'oo bä.
P'op Hagä Do hub hënh tabasooH P'op
Hagä Do an'oo bä, ta sii tabag'ääs hyb
n'aa. Tii bä ta Yb an'oo däk ta Sahee
ta hä, Ǝr hä taky n'aa enooh do paah.
Ti né hë hỹỹ kä tanoo do äã hä kä. Ti
né hë ti bë maa newëe doo, babä bë
hapäh doo. ³⁴ Dooh Dawi makũ hỹ
pong jé hasëek do tado bä. Ti hadoo
né hë hahỹỹ da ta kyyh:

“Wahëh ỹỹ hä P'op Hagä Do ky hadoo:
'Aso hup ỹỹ hënh, si ỹ mabag'ääs hyb
n'aa.

³⁵ Tii bä kä da a majĩ da ỹ nes'ëem,
öm da raky daheeh ỹ an'oo bä.' †

Tii da né Peed kyyh Dawi erih do paa
hã P'op Hagä Do kyyh.

³⁶ Ti m' Peed ky hado kãn sa hä:

—Isaraéw buuj, wakän haa, bë ỹ
maher'oot baad ub, bë sahõnh hë
baad bë bahapäh hyb n'aa ti hahỹỹh:
Ta ti Jesus, bë epëem däk doo, P'op
Hagä Do an'oo däk tak'ëp hyb n'aa
jawyky tabado däk hyb n'aa, Kristo,
P'op Hagä Do H'yyb Däng Do tabado
däk hyb n'aa na-ääj hë —näng mä
Peed kyyh.

³⁷ Ti m' kat'aa do ramaa napäh bä
m' Peed kyyh, tak'ëp mä rah'yy ketón
bong. Ti m' rabeaanh Peed sa hä:

—Wakän haa, —näk mäh —nyy da
ër bad'oo hỹỹ kä?

³⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Taw'ääts hë bë h'yy kawareem
P'op Hagä Do wë. Taw'ääts hë Jesus
Kristo häd gó bë ranu gemuun hõm,
ta ti heen n'aa. Tii da nesaa do bë
h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagä
Do awug hõm da. Tii bä da tanoo
da ta Sahee bë hä —näng mäh. ³⁹ —
Bë hä, bë panaa hä, ta wób hä na-
ääj hë dawëe habong do P'op Hagä
Do mahãnh taky n'aa enooh paa ta
Sahee. Sahõnh hë tanaëenh do sa hä
taky n'aa enooh ta tii —näng mä Peed
kyyh kata padëek do sa hä.

⁴⁰ Ti m' hajõng Peed her'oot nä sa hä. Tak'ëp tabetsëe sa hä rah'yy kawereem hyb n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Bë kedëeb, ky nes'aa do sa ne-muun bë P'op Hagä Do narejää hyb n'aa —näng mäh.

⁴¹ Ti m' ranu gemuun hõm mä Peed her'oot do gad'oo doo. Kata däg kän mä P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do sa hä. Kata däk doo kä ti noo gó tahyb n'aa pé 3 miw. ⁴² Baad mä rahyb n'aa matakëe 12 hedoo do Jesus mejüü do rama metëek do hä. Séd hä had'yyt hë rababong. P'op Hagä Do sii raber'oot, ta hä raky n'aa etsëe. Raganebäh hõm päw, sahõnh hë rabawa, Jesus sa hyb n'aa dajëp do rahyb n'aa esee hyb n'aa.

⁴³ Hajõk do rameuuj bong mä Jesus mejüü do rametëek doo, rapehuunh do hyb n'aa. Tak'ëp né hë rapehuunh mäh. ⁴⁴ Séd hä rababok Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Sahõnh hë sa ma sa hä né hë rabetyn. ⁴⁵ Ti m' res'ëem sa ma sa wë hanäng doo. Ta sãm retyn hõm mä sahõnh hä, wë bedoh do sa hä. ⁴⁶ P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, séd hä Jesus hä h'yy ka'eeh do rakahet'aa had'yyt hë. Sa tób yt hä séd hä sa tä rabawëh, sa waa rabawa, rah'yyb tsebé do hyb n'aa, baad tabahadoo do hyb n'aa sa h'yyb. ⁴⁷ P'op Hagä Do rama ejäm, P'op Hagä Do raj'aa etsë do ky n'aa rahe'oot. Sahõnh hë ta wób ragen'aak Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Ti m' Jesus an'oo bä ta hä h'yy ka'eeh do kahüüm magyys hë.

3

K'yy gadóm do Peed haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó, tug bä, Peed Jowāw daheeh rabah'üüm P'op Hagä Do tób n'aa hënh, P'op Hagä Do hä Judah buuj raky n'aa hetsë do heen n'aa gó m'. ² Tób wahoo n'aa hadë noo bä aj'yy k'yy gadóm do bahäng. Ta hä d' né hë takenäng noo gó. Ta noo “Hanäm Doo” ramaneëenh doo bä tabahäng. T'ii hënh ramana had'yyt hë, dajëer tabetsëe hyb n'aa hejëng do sa hä. ³ Ti m' tabahapäh bä Peed

Jowāw daheeh hajëe p'ëe doo, tetsëe mä sa hä. ⁴ Ti m' rabaheg'ääs ta hä, ti m' Peed ky hadoo:

—Mahegää ää wë —näng mäh.

⁵ Ti m' aj'yy hyb n'aa matakä däk mäh. Ranoo ted'oo dajëer ta hä. ⁶ Ti m' Peed ky hadoo ta hä:

—Dooch wë ÿ hanäng pé k'ääts tög gabarëeh doo, hewak do na-ääj hë. Wë ÿ hanäng do ÿ anoo da Jesus Kristo, Nasaréh buuj ky gabuuj: Awäd däg! —näng mäh.

⁷ Tii bä m' Peed moo ej'ooj sëek mäh. Ta hub me m' tamoo ej'ooj sëek. Ti m' nayyw hë ta tsyym bahub däk.

⁸ Tabas'ëeg gëet bä getsëg wät mäh. Ti m' tadu doo tabawäd däk. Ajëe suun kän mä sa sii P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, awäd däk mäh, getsëk mä tawäd bä. P'op Hagä Do m' taj'aa etsëe wät. ⁹ Ti m' sahõnh hë rabahapäh bä hawäd däk doo, P'op Hagä Do taj'aa etsëe däk bä, ¹⁰ raky hadoo:

—Ti né paa ër hep'ëeh doo, tób noo bä “Hanäm Do” häd näng doo bä hahäng doo, dajëer hetsë doo —näk mä sa kyyh.

Ti m' rahyb n'aa meuuj bong mä hawäd däk do hyb n'aa.

¹¹ Ti m' ta tii kä aj'yy hawäd däk doo, dooh m' teréd bä Peed Jowāw daheeh. Ti m' sahõnh hë t'ii hënh rawaj'aa padëek, raheg'ääs hyb n'aa. Saromāw häd näng doo bä rabab'ëeh. ¹² Ti m' Peed rabab'ëeh bä m' ranu sabug däk. Ti hyb n'aa m' Peed ky hadoo sa hä:

—Isaraéw buuj —näng mäh. —H'ëed hyb n'aa bë meuunh? H'ëed hyb n'aa ää wë bë baheg'ääs? Ää ky gabuuj bë ed'oo, baad P'op Hagä Do hä ää h'yy kasadä do hyb n'aa bë ed'oo, ti aj'yy bawäd däk —näng mäh.

¹³ —P'op Hagä Doo, Abaraäm, Isak, Jakóh rah'yy kaha'eeh doo, ër wahë makü rah'yy kaha'eeh doo, ti hanoo tak'ëp Jesus kawehëe däk hyb n'aa. Ti né hë bë an'oo däk paa ta wób sa moo gó tadajëp hyb n'aa. Baad né paawä Pirato beréd hõm tabahõm, bë ty n'aa ges'yyk. ¹⁴ Bë h'yy kawareem baad had'op do wë, P'op Hagä Do karën doo

da hawät do wë. Bë mejũũ Pirato beréd hõm ta da hadoo do dahej'ëep doo, Jesus jawén buuj. ¹⁵ Bë daj'ëep paa ji hed'ëep doo. Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do an'oo bã taganä wät p'aa hënh. Äã sahõnh hë, baad ub äã bahapäh ta tii, ta ky n'aa äã wén maher'oot. ¹⁶ Jesus häd gó äã h'yy ka'eeh do hyb n'aa, hahÿ aj'yy bë hep'ëeh do wén k'yy hub däk. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus häd gó né hë tawén has'oo däk, baad ub bë bahapäh doo kä —näng mä Peed sa hä.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

—Wakän haa —näng mäh. —ÿ hapäh, dooh bë h'yy ganyy bã, bë wahë n'aa na-ääj hë, tii da bë bad'oo do paa Jesus bë rejää noo gó. ¹⁸ Tii da né hë takaja däk P'op Hagä Do an'oo bã, ta pooj jé sahõnh hë ta ky n'aa rod raher'oot do paa Kristo ky n'aa hä. Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, ahoop mä da dajëb, raher'oot paah. ¹⁹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë bë t'yyd kamehĩn bë bad'oo do hä. Bë h'yy kawareem, P'op Hagä Do hä bë h'yy ka'eeh, nesaa do bë h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm hyb n'aa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bë tah'yyb en'yym hyb n'aa, ²⁰ Jesus, Kristo, p'ooj ub bë hyb n'aa tasëm do P'op Hagä Do mejũũ hyb n'aa bë mahang —näng mäh.

²¹ Ti m' Peed ky hadoo ënh:

—Hÿ pong jé Jesus bagä nä, takajaa bã kä sahõnh hë P'op Hagä Do benäm doo. Tii da né hë p'ooj ub taky däng tabad'oo ta ky n'aa rod tsyt hë ta wë kasëew bong do raher'oot do hä. ²² Hahÿ da m' taky n'aa enooh do Mosees her'oot do hä: “P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿ hadoo doo da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do bë h'yy kaha'eeh do an'oo bã bë mahang ganyyh da. Bë ky dahé da ta kyyh ta her'oot doo. ²³ Jé ta hä ky nadaheeh doo, dooh né hë P'op Hagä Do gado wäd bã ta karapee mahang”,* näng Mosees kyyh —näng mä Peed.

²⁴ Ti m' Peed ky hadoo ënh:

—Sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa rod, Samuëw, P'op Hagä Do ky n'aa rod wób na-ääj hë Samuëw jawén her'oot doo, ra her'oot paah, da hë ër mahang Jesus bad'oo doo. ²⁵ Bë né hë ti gadoo do pan'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa ta ky n'aa rod sa hä. Bë né hë ti gadoo do pan'aa ër wahë makũ sii P'op Hagä Do kaner'oot doo. Hahÿ da P'op Hagä Do ky däng do paa ër wahë makũ Abaraãm hä: “Sahõnh hë badäk hahÿ hä habong do raky n'aa kedëng da a panaa see† hyb n'aa”,‡ näng mäh.

²⁶ Ti m' taky hado kån:

—Ta t'aah P'op Hagä Do ganyy wät jawén paa bã, pooj jé tamejũũ bë wë, bë taky n'aa edëng hyb n'aa, bë tah'yyb wareem hyb n'aa nesaa do bë moo bok do mahänh.

4

Sinedirijo ajyy n'aa raky ge'ÿÿm do Peed Jowãw daheeh panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh doo, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahë n'aa, Sadusëw häd enäh do na-ääj hë, an'aa Peed Jowãw daheeh rabaher'oot bã hajök do mahang. ² Tii kä m', han'aa do tak'ëp mä rakawajään, Peed Jowãw daheeh rama metëek do hyb n'aa ti Jesus edëb wät dajëp do paa P'op Hagä Do an'oo bã.* ³ Ti m' rameso padëek Peed Jowãw daheeh. Tũũh däg mä papÿÿj rawén dewäts bëeh dó, jat'iip hadoo rabaher'oot hyb n'aa. ⁴ Ti hadoo né hë, hajök raky daheeh Jesus ky n'aa Peed ra her'oot doo. Kahũũm magyys hë Jesus hä h'yy ka'eeh doo. 5 miw däk mä tahyb n'aa péh.

⁵ Ti m' jati pé Judah buuj sa wahë n'aa, sa wahë n'aa wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hë, Jerusarënh bã rakata padëek rabaher'oot hyb n'aa. ⁶ Ti abok sa mahang P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo

* **3:23** Dew-Teronom 18.15, 18, 19 † **3:25** Jesus né hë ti Abaraãm panaa see, taky däng doo. ‡ **3:25** Genesis 22.18, 26.4 * **4:2** Sadusëw sa hä ji dajëp jawén paa bã, dooh ji ganä wäd bã p'aa hënh.

heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do Anas häd näng doo, Kajapas, Jowāw, Aresān, ajyy wób na-āāj hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahë n'aa wakāän. ⁷ Ti m' ramejũ ramena b'ëeh Peed Jowāw daheeh sa wë. Ti m' radu doo reeah doo. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—H'ëed hejój me, jaa kyy gó aj'yy k'yy gadóm do bē haso dāk? —nāk mā sa kyyh.

⁸ Ti m' baad mā Peed P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũm. Ti m' Peed ky gadoo:

—Bëeh, Judah buuj bag'ääs doo, bëeh, sa wahë n'aa hedoo doo —näng mäh ⁹ —ää bē eanh nahëe näng do hā baad äā moo bok do ky n'aa. Bē karēn mā bē bahapäh nyy da tabahas'oo dāk. ¹⁰ ÿ her'oot baad ub bē hā, baad bē bahapäh hyb n'aa, sahõnh hē Isaraéw buuj na-āāj hē: Jesus Kristo, Nasaréh buuj, bē epëem dāk do paah, P'op Hagä Do an'oo bā ganā wät do hejój gó né hē tabahas'oo dāk hahÿ aj'yy bē mahang hag'ëed dāk doo —näng mäh. ¹¹ —Jesus né hē ti pä hadoo, bëeh, tób n'aa tehem'aa do hedoo do ty n'aa ges'yyk doo, hÿÿ kā pä ta ba n'aa, mesoo n'aa hado dāk doo —näng mā Peed kyyh, P'op Hagä Do kyy kerih do paa hā.†

¹² Ti m' taky hadoo ënh:

—Jääm hē Jesus häd gó ji P'op Hagä Do bed'ëep nesaa do mahñh ta wë ji basëek hyb n'aa. Doooh ta see pé badāk hahÿ haw'ääts hē ji h'yyb tym hed'ëep doo —näng mäh.

¹³ Ti m' sa wahë n'aa rameuuj bong, h'yyb neÿÿm doo me Peed Jowāw daheeh raheer'oot rabahapäh bā, dooh né paawä tak'ëp rama kamet'ëeg bā, ky n'aa netsä né paawä. Peed raheer'oot do hā, Jesus sii rababong do paa sa wahë n'aa rahapäh. ¹⁴ Sa mahang né hē aj'yy has'oo dāk do bagëet. Baad rabahapäh ti has'oo dāk né hē, ti hyb n'aa dooh sa kyy péh. ¹⁵ Ti m' ramejũ Peed Jowāw daheeh raban'yyh dó. Ti m' sa wahë n'aa

rakaner'oot nyy d' rabad'oo. ¹⁶ Ti m' raky hadoo:

—Nyy d' ër bad'oo sa hā? Sahõnh hē Jerusarēnh buuj raheen n'aa enä hahÿ baad rapahuunh doo. Doooh tahaja bā ër ky n'aa jejën bā —nāk mäh. ¹⁷ —Taw'ääts hē ër meduuk sa hā, ranaher'ood bong hyb n'aa ta wób sa hā Jesus häd gó, rapahuunh do ky n'aa kanah'ũm hyb n'aa —nāk mā Judah buuj sa wahë n'aa sa kyyh, sa daaj hē rakaner'ood bā.

¹⁸ Ti m' ramejũ Peed Jowāw daheeh rabajëe p'ëe p'aa hēnh. Ti m', tak'ëp ramejũ sa hā ranaher'oot hyb n'aa, rama manetëek hyb n'aa Jesus häd gó.

¹⁹ Ti m' Peed raky hadoo:

—Bē daaj hē bē hyb n'aa newë baad hadoo do P'op Hagä Do matym gó. Bē mejũ do hā äā ky daheeh, P'op Hagä Do mejũ do hā äā ky daheeh? ²⁰ Doooh äā haja bā äā ky n'aa eréd bā äā her'oot do äā maa napäh do hā, äā hapäh do hā —nāk mā Peed sa kyyh.

²¹ Ti m' p'aa hēnh rage'ÿÿm sa hā. Rage'ÿÿm jawén paa bā m', raberéd hõm rabah'ũm hyb n'aa. Doooh rahapëe bā nyy d' rabad'oo Peed Jowāw daheeh rarejäa hyb n'aa, hajök do P'op Hagä Do raj'aa etsë do hyb n'aa, aj'yy has'oo dāk do hyb n'aa. ²² Aj'yy has'oo dāk doo, 40 bahñh däg ta baab n'aa.

Jesus hā h'yy ka'eeh do raky n'aa etsëe do panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Ti m' Peed Jowāw daheeh raberéd hõm jawén paa bā kā m', rabahõm sa najiis hedoo do sa wë, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wë. Ti m' rabaher'oot sa hā sahõnh hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa wób sa kyyh. ²⁴ Ti m' raky n'aa napäh bā m', séd hā m' raky n'aa etsëe P'op Hagä Do hā. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hē mabag'ääs doo —nāk mäh. —A mo haj'aa sahõnh hē

† 4:11 Saaw-Mo 118.22 hā takerii dāk tii, Peed ky däng doo.

badäk hahÿÿh, wë, akajar na-ããj hë, sahõnh hë ta hã habong do na-ããj hë. ²⁵ Hahÿÿ da maher'ood wät paa a Sahee kyy gó, a karom kyy hã, Dawi, ãã wahë makû kyy hã, a wë rah'yy kawapëen do ky n'aa:

“H'ëed hyb n'aa badäk hahÿ haw'ãäts hë habong doo,
Judah buuj nadoo doo, rakawajãän?
H'ëed hyb n'aa daap hë rahyb n'aa newëë
nyy d' rah'yy kawereem P'op Hagä Do wë,

ta hã raky nadaheeh hyb n'aa.

²⁶ Badäk hahÿ haw'ãäts hë häj n'aa sa wahë n'aa rakataa séd hã, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë, Kristo, Tah'yyb Däng Do wë na-ããj hë, rakamaj'ĩ hyb n'aa.”†

²⁷ —Te hub né hë —näk mäh. — Babä panang bä, ãã wahë n'aa Eróts häd näng do kataa Pirato sii, Isaraéw buuj nadoo do sii, Isaraéw buuj sii na-ããj hë rah'yy kawapëen hyb n'aa a karom tsyt hë a wë kasëew däk do wë, Jesus wë, mah'yyb däng do wë. ²⁸ P'ooj ub maky däng do paa hadoo doo da né hë rabad'oo. ²⁹ Mahapäh né hë ãã rage'ÿÿm doo. A karom né hë ããh. Man'oo baad ub, h'yyb neÿÿm doo me, a ky n'aa ãã baher'oot hyb n'aa. ³⁰ Man'oo ãã hã a hejój, nahëë enäh do ãã baheso hyb n'aa, ãã pehunh hyb n'aa, ãã moo bok hyb n'aa ji hyb n'aa meuunh doo, Jesus a karom tsyt hë a wë kasëew däk do häd gó —näk mä sa kyyh raky n'aa etsëë bä.

³¹ Rabahajaa bä raky n'aa etsëë doo, rabab'ëeh bä katajus wät mä k'ãäts. Tii bä kä m', P'op Hagä Do Sahee sahõnh hë sa hã tak'ëp mä sa h'yyb tamahüüm. Ti m' h'yyb neÿÿm doo me rabaher'ood kãn P'op Hagä Do ky n'aa.

Séd rah'yyb hedo padëek do panyyg n'aa hahÿÿh

³² Ti m', séd rah'yyb hedoo sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Jé ma enäh do ky en'yyim ta wób sa hã. Dooch

sa mab hë sa ma tado bä, sahõnh hë sa ma hadoo. ³³ Tii kä m' 12 hedoo do Jesus mejüü doo, P'op Hagä Do hejój me raheer'oot mä Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do ganä wät do ky n'aa. Baad P'op Hagä Do moo wät sa hã, baad tabahag'ãäs sa hã. ³⁴ Dooch kas'uut pé sa mahang. Ta see pé noo gó ken'yyh, jé tób see enäh doo, tób hood pan'aa enäh do na-ããj hë, resëem hõm mä tii. ³⁵ Ta sãm ramanaa Jesus mejüü do sa wë, rabets'ëë hõm hyb n'aa wë bedoh do sa hã.

³⁶ Sa mahang ti awät Rewi panaa, tsyt dëeg hã Tsi-Peré häd näng doo bä henäng doo. Joséh mä ta häd. Jesus mejüü do rahäd n'oo däk Béh-Nabéh. (“Ji h'yyb en'yyim doo”, tahanäng pé ti Béh-Nabéh.) ³⁷ Béh-Nabéh besëem hõm tób hood pan'aa ta ma paah, ti m' ta sãm tamanaa Jesus mejüü do sa wë, rah'yyb däng doo da rabad'oo hyb n'aa ta me.

5

Ananijas Sapira daheeh rawad'ii paawä do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Sa mahang ti awät mä aj'yy seeh. Ta häd mä Ananijas. Ta ÿÿm Sapira häd näng do daheeh resëem hõm mä na-ããj hë tób hood pan'aa, sa ma paah. ² Ta ÿÿm daheeh rakaner'oot jawén paa bä m', Ananijas manaa mä ta sãm uuh Jesus mejüü do sa wë. Ta uuh sa wë tabaym.

³ Ti m' Peed ky hadoo ta hã:

—Ananijas, —näng mäh —ny hadoo Satanas, Nesaa Do Yb, õm tah'yyb mahüüm P'op Hagä Do Sahee mawadii hyb n'aa paawä? A wë tabaym tób hood pan'aa a ma paa sãm, a hã rep'aak do uuh. ⁴ A h'ëed né hë paa ti tób hood pan'aa. Ta sãm, mesëem hõm do jawén paa bä, a ma né hë paawä. H'ëed hyb n'aa, sahõnh hë a hã rep'aak do mets'ëë däk maken'ooh? Dooch ãã tado bä ti mawadii doo, P'op Hagä Do ti mawad'ii paawä —näng mä Peed kyyh ta hã.

† 4:26 Saaw-Mo 2.1-2

⁵ Ananijas maa napäh bä m' Peed her'oot doo, adëë hyng mä tũũ, dajëp mäh. Ti m' sahõnh hẽ raky n'aa napäh bä m' ta tii, rajeÿÿm bong mä tak'ëp.
⁶ Ti m' pahëew wób rabana, rahabën däk mä ta hub, ti m' radakä jëng mäh.

⁷ Nayyw hẽ denaa hẽ Ananijas makũ ÿÿm bajëë suun mä tób gó, Peed rabab'ëeh bä. Dooch m' ta heen n'aa nyybä ta patug dajëp doo. ⁸ Ti m' Peed eanh ta hã:

—Baad maher'ood hã ÿÿ —näng mäh. —Jããm né hẽ hahÿ tób sãm, a patug daheeh bë gadoo doo? —näng mäh.

—ÿÿ. Ti né hẽ ta sãm —näng mä ÿÿnh.

⁹ Ti m' Peed ky hadoo ta hã:

—H'ëed hyb n'aa bë kaner'oot bë metyy hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee? —näng mäh. —Mahegãã, bok ta ti a patug dakä jëk doo. Õm da ramahũũm hÿÿkä —näng mä Peed Sapira hã.

¹⁰ Ti m' Sapira badëë hyng Peed bagëët bä, dajëp mäh. Pahëew he-doo do rabajëë p'ëë bä, rahapäh mä Sapira dajëp doo. Ti m' ramanyyh, radakä jëng ta patug makũ pa. ¹¹ Ti m' sahõnh hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ta wób heen n'aa enäh do na-ããj hẽ rajeÿÿm bok mäh.

Jesus mejũũ do hajõng ranahëë esog hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' Jesus mejũũ doo, 12 hedoo doo, hajõng mä rapehuunh. Meuj n'aa näng do ramoo bok hajõk do sa mahang. Jesus hã h'yy ka'eeh do rakahet'aa mä tób P'op Hagä Do rayd hyb n'aa esee do yt hã, Saromãw häd näng doo bä. ¹³ Ta wób, ragenaag né paawä Jesus hã h'yy ka'eeh doo, dooh sa sii rakata bä, h'yyb e'ÿÿm do hyb n'aa. ¹⁴ Ti hadoo né hẽ m' ajyy, ÿÿj, Jesus hã h'yy ka'eeh do ka'oot. ¹⁵ Ti m' nahëë enäh do ramena tyw n'aa hahãd hã. Sa tyng jó m' radatoonh, Peed tabës bä, ta wób sa hã ta maëts badäng hyb n'aa. ¹⁶ Hajõk panang Jerusarënh nedaa bä haj'eenh do han'aa. Ramena nahëë enäh doo, karap'aar h'yyb nesaa do

pahad'ëek do na-ããj hẽ. Ti m' sahõnh hẽ rabaheso hõm.

Jesus mejũũ do Judah buuj wahë n'aa rarejãã do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ãät doo, Sadusëw häd enäh do ta sii habong do na-ããj hẽ rah'yy ka-jewëëts kãn Jesus mejũũ do sa wë.

¹⁸ Ti m' rameso padëek, ti m' ragada-hew'ëës doo gó m' radewäts b'ëeh.

¹⁹ Ti m' atsëm, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do ããs tanoo gasëëts nyyh mä Jesus mejũũ doo. ²⁰ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë ahõm nä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hã. T'ĩ hënh bë her'ood hajõk do sa hã hahÿ ji bawät do papuuj ky n'aa, ji h'yyb näm do Jesus an'oo däk do ky n'aa. Sahõnh hẽ bë her'ood sa hã —näng mä ããs kyyh.

²¹ Ti m' tabawag hõm bä kä rabahõm P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hã, ããs mejũũ doo da sa hã. Ti m' radu doo rama metëek doo.

Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ãät doo, ta sii habong doo, ranaëënh sahõnh hẽ Isaraëw buuj sa wahë n'aa, séd hã rakata padëek hyb n'aa. Sahõnh hẽ sa wahë n'aa ramaneëënh Sinedirijo. Tii bä m' ramejũũ rahahëen Jesus mejũũ do radewäts b'ëeh do paa bä. ²² Ti m' warahén rakaja hõm bä t'ĩ hënh, dooh m' rawyyd bä. Ti m' rababaaj nä, raky n'aa manaa. ²³ Ti m' raky hadoo:

—Ãã kaja hõm bä, baad tanoo katsë. Ta noo bä warahén rabab'ëeh. Ãã noo gasëëts hõm bä, dooh ta gó hab'ëeh péh! —näk mä sa kyyh.

²⁴ P'op Hagä Do tób n'aa hagã n'aa sa wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa wób raky n'aa napäh bä m' tii, h'yyb manepëë boo m'. Ti m' rakaner'oot:

—Nyy d' tii éh? —näk mäh.

²⁵ Ti nuuj jé m' ta see kajaa, ti m' taky hadoo:

—Ajyy bë dewäts b'ëeh do paa ti ab'ëeh P'op Hagä Do tób n'aa w'oo

hã. Hajök do hã rama metëek —näng mäh.

²⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahë n'aa, ta sii moo bok do daheeh rahahëen mä 12 hedoo do Jesus mejüü doo. Rakaja hõm bä, baad raber'oot sa sii, dooh m' rarahejã bä. Rajeÿÿm hajök doo, Jesus mejüü do sa kyyh maa new'ëe doo. Pã me ramakut red'oo do hyb n'aa, 12 hedoo do rarahejã bä paawä. ²⁷ Ti m' rakaja hõm bä, ramena Sinedirijo ajyy n'aa rabat'oonh bä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oo do sa wahë n'aa heh'äat do beanh hyb n'aa sa hã. Ti m' ta ti ky hadoo sa hã:

²⁸ —Tak'ëp bë äã mejüü paa äã ky n'aa jaw'yik doo me, bë ma manetëek hyb n'aa ta ti aj'yy ky n'aa. “Tabad'op hë da bë her'ood”, näk paa äã kyyh bë hã. Ti hadoo né hë bë nabuj keh'üüm. Sahõnh hë Jerusarënh buuj sa hã bë met'ëeg hõm nanäng Jesus ky n'aa. Äã daj'ëep ta ti aj'yy bë ky n'aa h'üüm. Äã hã bë ky n'aa tapaa —näng mä ta kyyh.

²⁹ Ti m' Peed, ta wób Jesus mejüü do na-ääj hë raky hadoo:

—Taw'ääts hë P'op Hagä Do kyyh ti äã ky daheeh. Dooh tahaja bä ajyy sa kyyh äã ky dahé bä, äã hã ramejüü do baad tanu nadëe bä P'op Hagä Do mejüü do hã —näk mäh. ³⁰ —P'op Hagä Doo, ër wahë makü rah'yy kaha'eeh doo, Jesus ganä wät dejëp do sa mahang tan'oo bä. Ti d' né hë Jesus bë epëem däk do paa b'aa kajatsëk do hã. ³¹ P'op Hagä Do wehëe däk tii. Hÿ pong jé tabasëek tan'oo bä. P'op Hagä Do hub hënh tabasoo do sa sii sahõnh hë tabag'ääs hyb n'aa tan'oo bä. Ji h'yyb tym dëeb tabahadoo P'op Hagä Do an'oo bä, P'op Hagä Do hã Isaraéw buuj rah'yy kawereem hyb n'aa Jesus an'oo bä, nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo tabasog hõm hyb n'aa. ³² Äã sahõnh hë äã bahapäh ta tii. P'op Hagä Do Sahee, ta hã ky dah'eeh do sa hã P'op Hagä Do an'oo däk doo, ti na-ääj hë tahapäh sahõnh hë tii —näk mä Peed sa kyyh.

³³ Ti m' ramaa napäh bä m' Peed raheer'oot doo, tak'ëp mä rakawajãän. Rakarën mä radej'ëep. ³⁴ Ti m' Pariséw see sa mahang hawät do as'ëeg gëet mäh. Ti m' tabaheer'oot sa hã. Gamarijéw mä ta häd. Mosees ky n'aa jaw'yik do ma mehetëk do seeh. Hyb n'aa jawyk Isaraéw buuj sa mahang. Ti m' tamejüü 12 hedoo do raman'yyh dó. ³⁵ Ti m' taky hadoo ta da hadoo do sa hã:

—Bë maa newë këh ÿÿ, Isaraéw buuj —näng mäh. —Baad bë hyb n'aa newë bë bad'oo do sa hã —näng mäh. ³⁶ —Bë hyb n'aa newë p'ooj ub du n'aa doo, Tew-Das häd näng doo. Ky n'aa etsëeh paa m', tanooh. 400 ajyy tahyb n'aa pé ta sii habok do paah. Ti m' radajëeb kån. Radaj'ëep jawén paa bä m', ta sii habok do paa ketyn bong. Tadajëp bä, ahëej jëng sahõnh hë. ³⁷ Ta jawén, sahõnh hë häj n'aa babuuj rabetsén noo gó, du n'aa do ta see Judas häd näng doo, Garirej buuj. Ti hadoo né hë tii. Ta wób ta sii rababok. Ti na-ääj hë radajëeb kån. Ti m' ta sii habok do paa ketyn bong mä na-ääj hë. ³⁸ Ti hyb n'aa ÿ baher'oot bë hã: Na maboh. Bë eréd rabahõm hyb n'aa. Aj'yy du n'aa do tado bä ti rametëek doo, ti ramoo bok doo, tii b' gawatsik da —näng mäh. ³⁹ —P'op Hagä Do du n'aa do tado bä, dooh bë haja bä bë medug bä sa hã —näng mäh. —Baad bë matakä, ji hapäh mä ti P'op Hagä Do hã bë kamaj'ii —näng mä Gamarijéw kyyh sa hã.

⁴⁰ Ti m' raky daheeh ta kyyh. Ti hadoo né hë, 12 hedoo do ramena, ti m' ramejüü rabaheer'oot. Ti m' ramejüü mä sa hã ranaher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa. Ti m' raberéd hõm rabahõm hyb n'aa.

⁴¹ Ti m' Jesus mejüü do raban'yyh Sinedirijo sa mahang hab'ëeh do paah. Tseb'ee mä rabaheer'oot jawén paa bä, P'op Hagä Do hyb n'aa gadoo rabahoop hyb n'aa Jesus hyb n'aa. ⁴² Ti m', P'op Hagä Do tób n'aa yt hã, sa tób hënh na-ääj hë raheer'oot ta äh hã had'yyt hë, rama metëek Jesus, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa.

6

Resoos do 7 ajyy Jesus mejũũ do ramoo masa hyb n'aa panyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti noo gó Jesus hã h'yy ka'eeh do kah'ũũm. Sa mahang ti abong mã Judah buuj, ta s'ee hēnh hena doo, Gereg kyyh her'oot doo. Ta ti m' ramaher'oot mã Jesus mejũũ do sa hã ta tii bã babuuj sa ky n'aa. Hahỹỹ da m' sa kyyh:

—Patug tema bong do sa waa raba-hetsēh doo bã, dooh ran'oo bã ãã sii habok do sa hã —näk mã sa kyyh.

² Ti m' 12 hedoo do ramejũũ sahõnh hē Jesus hã h'yy ka'eeh do rakata padēek séd hã, sa hã rabaher'oot hyb n'aa. Ti m' raky hadoo:

—Dooh baad tado bã ãã eréd bã P'op Hagä Do kyyh ãã metēek doo, sa waa ãã betseēh hyb n'aa paawä.

³ Ti hyb n'aa, wakān haa, ãã karēn bē esoos bē mahang ajyy bē hep'ēeh do h'yy genäh doo, P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm doo. Ti ãã mejũũ sa hã rabetsēeh hyb n'aa sa waa. ⁴ ãã né hē, ãã ky n'aa etsēē, P'op Hagä Do sii ãã ber'oot. ãã né hē ãã ma metēek P'op Hagä Do ky n'aa —näk mã sa kyyh.

⁵ Ti m' baad mã sa hã raher'oot doo. Tii bã m' rasēm mã Es-Tew häd näng doo. Tak'ēp paa m' tah'yy ka'eeh P'op Hagä Do hã. Baad P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm mã tii. Hahỹỹ d' mã rasēm do wób sa häd: Pirip, Porokoro, Nikanóh, Timom, Parame-nas, Nikoraw. Ān-Tijoka panang häd näng doo hēnh naa ta ti Nikoraw. Jesus hã tah'yy ka'eeh do pooj jé, Judah buuj nado né paawä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do taky dahé däk Judah buuj rabahed'oo doo da. ⁶ Ti m' rabasēm jawén paa bã, ramehũũm kån mã Jesus mejũũ do sa wē. Tii bã kã m', Jesus mejũũ do sa moo radatoonh sa nuu gó, raky n'aa etsēē sa hyb n'aa.

⁷ Ti m' P'op Hagä Do ky n'aa kah'ũũm. Nayyw hē Jerusarēnh bã takah'ũũm Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Hajök P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do wób rah'yy kae kån Jesus hã.

Es-Tew ramaso däk do panyyg n'aa hahỹỹh

⁸ Ti m', baad mã P'op Hagä Do hejój awät Es-Tew häd näng do h'yyb gó. Baad mã P'op Hagä Do ky n'aa edēng. Es-Tew pehuunh, meuj n'aa näng do heen n'aa tamoo wät hajök do sa ma-hang. ⁹ Ti m' Judah buuj wób, ta wób sa karom paah, radu doo Es-Tew raky gedak. Ti asooh tsyt hē sa tób P'op Hagä Do panyyg ti rayd naherot do yt hã. Sa sii ti abong Sirené panang buuj wób, Aresān-Dirija panang buuj wób, Siris häj n'aa buuj wób, Asija häj n'aa buuj wób. ¹⁰ Es-Tew mã raky hũũm paawä, dooh m' rahaja bã. Es-Tew P'op Hagä Do Sahee h'yy gan'yyh do hyb n'aa rawén nahajaa.

¹¹ Ti m' ramaher'oot ajyy wób sa hã, daap ramenyyh hyb n'aa Es-Tew ky n'aa.

—Hahỹỹ da bē her'ood —näk mãh. —“ãã maa napäh Mosees, P'op Hagä Do na-ããj hē Es-Tew ky n'aa rejãã doo”, denoo da —näk mã sa kyyh.

¹² Ti m' Judah buuj, Judah buuj sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-ããj hē rakawajãän Es-Tew wē ta ti ajyy sa kyyh hyb n'aa. Ti m' ramaso däk, ti m' ramahũũm Sinedirijo ajyy n'aa sa wē, sa wahē n'aa wē. ¹³ Ti m' ramejũũ ta wób, noo kanesa doo, daap ramenyyh hyb n'aa Es-Tew ky n'aa sa wahē n'aa hã. Ti m' daap mehen'yyh do raky hadoo:

—Dooh hahỹỹ ajyy eréd bã taky n'aa rejãã do P'op Hagä Do tób n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do na-ããj hē —näk mãh. ¹⁴ —ãã maa napäh ta kyyh. P'op Hagä Do tób n'aa Jesus Nasaréh buuj ahäj jēng da, tanooh. Ky n'aa jaw'yyk do Mosees metēek do Jesus ahỹỹd hõm da, tanooh —näk mã noo kanesa do sa kyyh.

¹⁵ Ti m' sahõnh hē Sinedirijo ajyy n'aa, t'ĩĩ hēnh hat'oonh doo, baad mã raty padēek Es-Tew wē. Ta mamets, ããs mamets hado däk mã sa hã.

7

Es-Tew kyyh Sinedirijo ajyy n'aa sa hã panyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do eanh Es-Tew hä:

—Äkä, se hub né hë ta ti raheer'oot do a ky n'aa? —näng mäh.

² Ti m' Es-Tew ky hadoo:

—Wakän haa, yp ÿ hyb n'aa hed'oo doo, bë maa newë këh ÿÿ —näng mäh. —P'op Hagä Doo, sahõnh hë sa bahãnh hadoo doo, kas'ee wät ër wahë makû Abaraãm hä, Mesopotãm häd näng do häj n'aa bä Abaraãm bawät nä bä, Arãn panang hënh takahÿÿd gä do pooj jé. ³ Hahÿÿ d' paa m' P'op Hagä Do kyyh ta hä: “Maberéd däg mabawät do paah, a wakään, a yb tób paah. Ahõm da hëej s'ee hënh, õm ÿ metëeh hënh”,* näng mä P'op Hagä Do ta hä. ⁴ Ti m' taberéd däk Kaw-Dew sa häj n'aa, Mesopotãm häd näng doo, ti m' tabahõm Arãn panang häd näng doo hënh. Ta yb dajëp do jawén paa bä, P'op Hagä Do manaa wawëë hë ër babong do häj n'aa bä. ⁵ Dooch P'op Hagä Do an'oos pé ta hä, hëej uuh hadoo pé paawä, taky n'aa enooh né hë paawä hahÿ hëej ta panaa pan'aa sa häj n'aa pan'aa, Abaraãm dajëp jawén paa bä. Tii d' taky n'aa enooh ta hä, dooh nä né paawä Abaraãm t'aah nyy nä bä ti noo gó. ⁶ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh ta hä: “Sa häj n'aa nadoo hënh da a panaa rababok da. Tak'ëp da ramejüü sa hä 400 ta baab noo gó. Ta si n'aa hë da ramoo bok da t'ii hënh. Rarahejää da t'ii hënh a panaa. ⁷ Ý abanh da ta sãm ta tii d' moo hed'oo do sa hä. Ý rahejää da. Ti jawén paa bä, tii b' naa a panaa rababaaj nä bä wawëë hë. Babä ÿ rahyb n'aa jew'yyk da”,† näng mä P'op Hagä Do kyyh Abaraãm hä —näng mä Es-Tew kyyh.

⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Ti m' Abaraãm P'op Hagä Do mejüü sa taah ramasuuj noo byyh ehök, P'op Hagä Do karapee rabadoo do heen n'aa. Ti hyb n'aa m' Abaraãm t'aah, Isak häd näng doo, ⁸ tabado däk bä ta äh, Abaraãm masuuj

noo byyh hõg hõm. Tii d' né hë kä Isak Jakóh yb. Jakóh kä, ta häd see Isaraéw, ¹² hedoo do radu na do Isaraéw buuj sa panaa. ⁹ Ti né hë Jakóh taah, ër wahë makûü, rahyb n'aa jewës do sa hÿÿj Joséh. Ti hyb n'aa rabesëem hõm Esit häj n'aa hënh, ta si n'aa hë tamoo wät hyb n'aa t'ii hënh. Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do hagää had'yyt hë Joséh. ¹⁰ Joséh P'op Hagä Do ed'ëep sahõnh hë nesaa do mahãnh. Tah'yy gan'yyh. Baad Esit häj n'aa wahë n'aa, Paraóh ramaneëenh do gadoo, P'op Hagä Do an'oo bä. Ti hyb n'aa Paraóh an'oo bä kä sahõnh hë Esit häj n'aa hagä n'aa, ta tób hagä n'aa na-ääj hë tabahadoo hyb n'aa. ¹¹ Ta jawén ji hasaah do bawäd kãn Esit häj n'aa bä, Kanaäh häj n'aa bä na-ääj hë. Sahõnh hë m' rabahoop sah. Dooch m' ër wahë makû sa waa rawyyd bä. ¹² Tii bä kä, Jakóh ky n'aa napäh bä joom s'ëeb Esit bä hanäng doo, tamejüü ër wahë makû t'ii hënh sa waa rabetsëe hyb n'aa. ¹³ Ti m', ta jawén, p'aa hënh t'ii hënh rabahõm bä kä sa waa hets'ëe doo, Joséh baher'ood kãn sa hä sa hÿÿj né hë. Tii bä Paraóh na-ääj hë heen n'aa nyy däk Joséh wakään hä, Joséh yb hä. ¹⁴ Tii bä kä m', Joséh mejüü ramanaa ta yb, ta wakään had'yyt hë Esit hënh. ¹⁵ Sa sahõnh hë han'aa do paah. ¹⁵ Ti m' Jakóh rakahÿÿd j'eenh Esit bä. T'ii hënh tadajëb kãn. Tii b' né paa m' ër wahë makû radejëb kãn. ¹⁶ Sa kamag paa ramahüüm p'aa hënh Sikëm panang hënh. Gabaho doo gó, Sikëm bä Amoor taah sa hä Abaraãm ets'ëe hõm do paa radaboo jëng sa kamag n'aa —näng mä Es-Tew kyyh.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

—Tabedaa däk bä kä Abaraãm hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ka-jaa doo, tak'ëp ër wahë makû panaa rakaood bong Esit häj n'aa bä. ¹⁸ Ti m' ta see pé noo gó Esit häj n'aa wahë n'aa see tadu doo tabag'ääs doo. Dooch m' ta ti ky n'aa napëe bä Joséh makûü. ¹⁹ Ta ti sa wahë n'aa tawedii ër wahëh makûü, tarejää na-ääj hë. Tamejüü sa taah papuuj henyys do

* 7:3 Genesis 12.1 † 7:7 Genesis 15.13-14

raberéd is, radejöp hyb n'aa. ²⁰ Ti noo gó m' tabenäng Mosees häd näng doo. Anäm ti karapee. Ta yb, ta ŷŷn rawä wät, rejën sa tób bä tamawoob hē kamarab. ²¹ Ranahaja wäd bä rejën doo, raberéd tu ta hood gó jawii mahang. Tii bä kä, Paraóh toog rabawyyd kán, taw'ëeh mäh, ta t'aah hadoo tan'oo bä. ²² Sahõnh hē Esit buuj rahajaa do rama metëek ta hã. Tak'ëp tii bä kä tahyb n'aa jawyk ta her'oot do hã, tamoo wät do hã. ²³ 40 ta baab Mosees bahado dák bá, takarën tabahag'ääs ta wakãän, Isaraéw buuj. ²⁴ Takajaa bá, tahapäh ta wakãän see Esit buuj see rejää. Ti hyb n'aa ta sãm baanh. Tanaboh jat Esit buuj. ²⁵ Ta h'yyb gó Mosees ed'oo, ta wakãän raheen n'aa enäh P'op Hagä Do ti mejüü tabed'ëep sa hã Esit buuj sa moo gó naa. Doo rah'yy genä bä. ²⁶ Jat'iip hadoo tabahapäh pawóp hē Isaraéw buuj kep'uuk doo. Mosees karën paawä doo ti d' radoo bä. “Wakãän haa”, näng, “bē wakãän had'yyt hē. H'ëed hyb n'aa bē kamaj'ii?”, näng. ²⁷ Ta see rejää do aũj hõm mä Mosees, ti m' taky hadoo ta hã: “Jaa g'eeh hanoo ää wahë n'aa, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa mabahadoo hyb n'aa? ²⁸ ŷ makarën manaboh jat Esit buuj tsém hē manaboh jat doo da?”, † näng mäh. ²⁹ Ti m' aj'yy kyyh Mosees maa napäh bä, kejën hõm Midijän häj n'aa hēnh. T'ii hēnh tabag'ëed däg kán ta wakãän nadoo do sa mahang. T'ii hēnh takat'ëe dák. Pawóp hē ta taah.

³⁰ Ti m' Es-Tew ky hadoo ênh:

—40 ta baab jawén paa bä P'op Hagä Do ääs kasee Mosees hã tēg hõ gó, b'aa tũ nu däg is do kadoo doo gó naa. Banawäng bä, waë Sinaih häd näng do nedaa bä tii. ³¹ B'aa kado né paawä, doo m' taooj jëe bä Mosees bahapäh bä, tahyb n'aa meuunh mäh. T'ii hēnh tabahõm bä, p'eets hē tabahag'ääs hyb n'aa, tamaa napäh mä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh her'oot do ta hã: ³² “ŷ né hē P'op Hagä Doo, a yb h'yy kaha'eeh

doo. ŷ né hē P'op Hagä Doo, Abaraãm, Isak, Jakóh rah'yy kaha'eeh doo”, § näng mäh. Mosees kajajän wät mä tak'ëp tabeŷŷm wät do hyb n'aa. Doo tahegää bá t'ii hēnh, eŷŷm wät do hyb n'aa m'. ³³ Ti m' P'op Hagä Do ky hadoo ta hã: “Makabo nä a tsyym suun, majó gëet do k'ääts ma ŷ hadoo do hyb n'aa, tsyt hē takasëew dák ti wē ŷŷ. ³⁴ ŷ hapäh né hē ny hadoo karapé haa rarejäã do Esit häj n'aa bá. ŷ maa napäh sa kyyh rah'yy kame'oot doo. Ti hyb n'aa hŷ pong jé naa ŷ bahyng ŷ bed'ëep hyb n'aa Esit buuj sa moo gó naa. Ti hyb n'aa kä, Esit hēnh õm ŷ mejüü, karapé haa t'ii hēnh naa mabasog nyyh hyb n'aa”, ** näng mä P'op Hagä Do kyyh Mosees hã, näng mä Es-Tew.

³⁵ Ti m' Es-Tew ky hadoo ênh:

—Ti né hē ti Mosees ta wakãän raty n'aa ges'yyk do paah. “Jaa hanoo ää wahë n'aa, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa mabahadoo hyb n'aa?”, nák paa sa kyyh ta hã. Ääs b'aa kadoo doo gó Mosees hã kasee do kyyh hã P'op Hagä Do mejüü sa wahë n'aa pan'aa Mosees bahadoo hyb n'aa, Esit buuj sa moo gó naa ta wakãän tabed'ëep hyb n'aa. ³⁶ Ti né hē Mosees ër wahë makü manyyh do Esit häj n'aa bá naa. Tapahuunh paa m', hyb n'aa meuj n'aa näng do tametëeh Esit bá, akajar Hahiin Do häd näng doo bá, tabanawäng bá na-ääj hē 40 ta baab noo gó m'. ³⁷ Ti né hē ti Mosees hahŷŷ da Isaraéw buuj hã ky hadoo doo: “P'op Hagä Do ky n'aa rod ŷ hadoo do P'op Hagä Do an'oo bá bē mahang ganyyh da.” †† ³⁸ Ti né hē ti Mosees Isaraéw buuj sa mahang hawät do paa tabanawäng bá rakata padëek noo gó, waë Sinaih häd näng doo bá ääs her'oot do gadoo doo. Ti né hē ti ër wahë makü sa mahang hawäd wät doo. Ti né hē gadoo do paa P'op Hagä Do kyyh ji edëb had'yyt hē hanoo doo, ër wahë makü sa hã tama metëek hyb n'aa. ³⁹ Ti

† 7:28 Esodo 2.14 § 7:32 Esodo 3.6 ** 7:34 Esodo 3.5, 7, 8, 10 †† 7:37 Dew-Teronom 18.15

hadoo né paa m', dooh paa m' er wahé makū raky dahé bā Mosees. Raky n'aa gesyyg wāt mā Mosees. Rakarēn mā rababaaj hōm p'aa hēnh Esit hēnh. ⁴⁰ Ti m' ta hyyj hā, Arāw hād nāng do hā ramejūū: “Mamoo wād er h'yy kaha'eeh do pan'aa, er pooj rababok hyb n'aa. Dooh ji hapēē bā h'eed hado ta ti aj'yy Mosees hā, Esit hāj n'aa bā naa er manyyh doo”,^{††} nāk mā sa kyyh. ⁴¹ Ti noo gó m' ramoo wād kán kabariih, booj yb t'aah heen n'aa. Tii bā m' sa masāh wób raneboh bēeh, raju toonh kabarii sa mo haj'aa raweh'ēeh hyb n'aa. ⁴² Ti hyb n'aa m' dawē hā P'op Hagä Do wén kanä dāk sa mahānh. Tanoo mā wē hā habong do rahyb n'aa jew'yyk. Ti hadoo né hē takerii dāk P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hā:

“Isaraéw buuj,
hā y g'eeh ti bē banoo ta ti bē ejuu doo
40 ta baab banawāng hēnh bē babok
noo gó?
⁴³ Hā y nado ti bē banoo.
Bē kabarii Morók hād nāng do tób n'aa
its ti bē mahang bē manaa doo.
Kabarii Repā hād nāng do sagōōh n'aa
hā bē h'yy kaha'eeh.
Ta ti né hē kabarii bē mo haj'aa, sa hā
bē h'yy ka'eeh hyb n'aa.
Ti hyb n'aa bē y ah'eed n'yyh da bē hāj
n'aa bā naa.
Bē y mejūū da Babirōn panang
bahānh.”^{§§}

Tii da né hē P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hā —nāng mā Es-Tew kyyh.

⁴⁴ Ti m' Es-Tew ky hadoo ēnh:

—Tabanawāng bā er wahé makū rababok noo gó, P'op Hagä Do sa hā kahesé do tób n'aa ramahūūm mā sa sii. P'op Hagä Do mejūū doo da Mosees hā, P'op Hagä Do metēeh do hadoo ta hā waēē hā, tii d' né paa ratama. ⁴⁵ Josuwéh sa wahé n'aa tabahadoo noo gó, er wahé makū ramanaa sa sii ta ti tób hahy hāj n'aa bā. Ti noo gó Josuwéh bado hōm ta

wób sa hāj n'aa, P'op Hagä Do habēē n'yyh do sa hāj n'aa. Tii bā kā, ta ti tób er hāj n'aa bā aso had'yyt hē. Asooh nā paa m' na-āāj hē Dawi er wahé makū sa wahé n'aa tabahadoo noo gó. ⁴⁶ Baad P'op Hagä Do hyb n'aa gadoo mā Dawi. Ti tetsēē mā P'op Hagä Do hā, tanoo hyb n'aa P'op Hagä Do Jakóh panaa rah'yy kaha'eeh do tób n'aa pā s'ēēb tatamaa sooh hyb n'aa. ⁴⁷ Tii d' Dawi karēn né paawā, ta t'aah Saromāw hād nāng do tii, P'op Hagä Do tób n'aa tatamaa sooh doo. ⁴⁸ Ta tób n'aa tamoo wād né paawā, dooh P'op Hagä Do Sahōnh Hē Sa Bahānh Hadoo Do agēē bā tób ji tamaa sooh do yt hā. Tii d' né hē ta ky n'aa rod see her'oot paa P'op Hagä Do kyyh:

⁴⁹ “Wē, y bag'āās do tyng.

Badāk hahy hēej, tsym y tyng hadoo.
Tii d' tahadoo do hyb n'aa,
ny hadoo pé tób y pan'aa ti bē karēn ti
bē tamaa sooh doo?
Ny yt hā bē ed'oo y kameh'āāk?

⁵⁰ Y né hē sahōnh hē mo haj'aa nāng doo”,^{***} nāng mā P'op Hagä Do kyyh, nāng mā Es-Tew.

⁵¹ Ti m' Es-Tew ky hado kán Sinedirijo ajyy n'aa sa hā:

—Nabuj keh'ūūm bēeh! Ganah'ood bē hā. P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do h'yyb hadoo bē h'yyb. P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh doo, ta kyyh maa nanapāh do hadoo bēeh. Bē wahé makū hadoo né bēeh. P'op Hagä Do Sahee hā bē kamaj'ū, bē wahé makū rabad'oo do paa hadoo né hē. ⁵² Sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do bē wahé makū rarejāā. P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do karēn doo da hawāt do kajaa do ky n'aa her'oot doo, bē wahé makū radej'ēep paah. Hyy kā, Baad Had'op Do kajaa bā kā, bē h'yy kawareem ta wē, bē dajēeb kán. ⁵³ Āās an'oo dāg né paawā bē hā P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo,

^{††} 7:40 Esodo 32.1 ^{§§} 7:43 Amos 5.25 ^{***}

7:50 Isajas 66.1-2

dooch bē ky dahé bā —näng mä Es-Tew kyyh Sinedirijo ajyy n'aa sa hä.

⁵⁴ Ti m' Es-Tew kyyh ramaa napäh bā m', tak'ëp mä rah'yy gaëëj bong. Kawaj'ään bong mä ta wë. ⁵⁵ Ti m' Es-Tew P'op Hagä Do Sahee baad tah'yyb mahũm. Ti m' wë hä tabaheg'ääs, ti m' tabahapäh P'op Hagä Do hejój, ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo doo. Tahapäh Jesus hageët do P'op Hagä Do hub hēnh, takaweh'ëeh doo bā.

⁵⁶ Ti m' taky hadoo:

—Bē hegää! —näng mäh. —Wë kas'ëes do ÿ hapäh. Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ÿ hapäh na-ääj hē, P'op Hagä Do hub hēnh —näng mäh.

⁵⁷ Ti m' sa nabuuj ragetsëe padëek sa moo me. Tak'ëp mä rageëenh. Ta wë m' rawaj'aa padëek. ⁵⁸ Ti m' Es-Tew rabado nyyh panang bā naa. Ti m' rabakut pä me, tadajëp hyb n'aa. Ti m' Es-Tew ky n'aa daap menyyh do sa hatsë hebaan doo, sa hä padëek doo, rakebo bëeh rabakut hyb n'aa pä Es-Tew hä. Aj'yy wanehēh nä doo, Saw-Ru häd näng doo, enäm ti nuuj jé sa saroor hebaan doo.

⁵⁹ Ti m' rabakut bā, Es-Tew ky n'aa etsëe mäh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo, magado hëp ÿ tym —näng mäh.

⁶⁰ Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng. Ti m' tak'ëp mä taky hadoo:

—Jesus hyb n'aa jawyk doo, säm ÿ mabaaj manä sa hä —näng mäh.

Ti m' tadajëb kån.

8

¹ Taw'ääts mä Saw-Ru hä Es-Tew dajëp doo.

Jesus hä h'yy ka'eeh do Saw-Ru rejää do panyyg n'aa hahÿÿh

Ti noo gó né hē m' radu doo rarejää do Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Jerusarēnh panang bā. Ti hyb n'aa m', sahōnh hē Jesus hä h'yy ka'eeh do raketyn bong Judah häj n'aa bā, Samarija häj n'aa bā na-ääj hē. Jääm hē Jerusarēnh bā ha'yym 12 hedoo do Jesus mejũ doo. ² Ti m', Es-Tew radaj'ëep jawén paa bā m', ta wób

P'op Hagä Do weh'ëeh do rabahōm, radakä jëng hyb n'aa Es-Tew kamag n'aa. Tak'ëp mä rabaód bong ta hyb n'aa. ³ Saw-Ru kä, tarahejää Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Sahōnh hē tabaheg'ääs tób yt hä, Jesus hä h'yy ka'eeh do tabesoos hyb n'aa. Tamejũ mä radewëes Jesus hä h'yy ka'eeh doo, ajyy ÿÿj sii hē.

Samarija buuj raky n'aa napäh do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

⁴ Ti m' ketyn bok do rabaher'oot Jesus ky n'aa ramahōm me. ⁵ Ti m' sa seeh, Pirip häd näng doo, bahōm kån panang hēnh Samarija häd näng do häj n'aa bā. Tÿ hēnh tabaher'oot sa hä Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa. ⁶ Ti m' panang buuj rabahapäh bā Pirip pehuunh doo, baad mä ramatakëe ta kyyh. ⁷ Pirip hebë karap'aar h'yyb nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo. Rabenyyh bā sa hä hanäng doo, tak'ëp mä rageëenh. Hajök k'yy gedóm doo, seäk do heso hōm. ⁸ Ti hyb n'aa tak'ëp panang buuj ratsebé.

⁹ Pirip kaja pooj jé sa mahang ti awät aj'yy Simaw häd näng doo, mehēm do paah. Hajök mä tawahed'ii Samarija buuj. Ta daaj hē, ta hä hē takasab'ee, ta hä hē tahyb n'aa jawyk do hyb n'aa. ¹⁰ Sahōnh hē, hyb n'aa jewyk doo, hyb n'aa sekog is do na-ääj hē raky daheeh mä ta kyyh. Hahÿÿ d' mä sa kyyh ta ky n'aa:

—Ta ti aj'yy gó P'op Hagä Do hejój tak'ëp hadoo do kametëeh —sa nooh.

¹¹ Báp peej däg tamehēm doo me panang buuj Simaw wedii, rawén ky sũt. ¹² Pirip kajaa bā kä, taher'oot mä sa hä P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky n'aa hanäm doo, Jesus Kristo ky n'aa hanäm do na-ääj hē. Ti m' raky daheeh bā Jesus ky n'aa, ranu gemuun hōm ajyy ÿÿj na-ääj hē. ¹³ Mehēm do paa na-ääj hē taky daheeh Jesus ky n'aa. Ti sii hē ranu gemuun wät. Ti m' jé pad'yyt hē tabawäd däg kån Pirip sii. Tameuunh tak'ëp Pirip pehuunh doo, hyb n'aa

meuj n'aa näng do tahapäh do hyb n'aa.

¹⁴ Ti m' Jesus mejüü do Jerusarēnh bä haj'eenh do raheen n'aa enäh bä m' Samarija buuj raky daheeh do P'op Hagä Do ky n'aa, ramejüü mä Peed Jowāw daheeh, t'īī hēnh rabaheg'ääs hyb n'aa. ¹⁵ Rakaja hōm bä t'īī hēnh, raky n'aa etsēē Samarija buuj Jesus hā rah'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do banoo hyb n'aa ta Sahee sa h'yyb gó. ¹⁶ Dooh nä P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb gó, ranu gemuun up Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do häd gó. ¹⁷ Ti m' Peed Jowāw daheeh moo tooj wät mä sa nuu gó. Ti m' P'op Hagä Do Sahee bajëē suun kän mä sa h'yyb tym gó.

¹⁸ Ti m' Simaw mehēm do paa bahapäh bä P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb tym gó hajëng do ramoo toonh bä sa nuu gó, takarēn paawä m' tanoo sa hā dajëēr, tii d' ranoo tabahajaa hyb n'aa. ¹⁹ Hahÿÿ d' mä ta kyyh Peed sa hā:

—Bē an'oo hā ÿÿ, tii da ÿ bahajaa hyb n'aa, ÿ moo sooh bä sa nuu gó, P'op Hagä Do Sahee bajëng hyb n'aa sa h'yyb tym gó —näng mä mehēm do paa kyyh.

²⁰ Ti m' Peed ky hadoo:

—Taw'ääts hē paawä òm a dajëēr daheeh P'op Hagä Do aw'oong hōm baad tanadoo hēnh, ji matym n'aa ji hā P'op Hagä Do anoo do makarēn metsēē do hyb n'aa dajëēr me —näng mäh. ²¹ Baad nado a h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa dooh ää sii mamoo wäd bä —näng mäh. ²² —Meréd hōm ta ti nesaa doo, tii d' mabahed'oo doo da. Maky n'aa ets'ēē P'op Hagä Do hā. Tii bä da apäh òm tat'yyd mehīīn, tii bä da apäh nesaa do mahyb n'aa newēē do tado hōm. ²³ ÿ hapäh né hē a h'yyb gó hanäng doo. Òm h'yy gaēēnh mah'yy kajew'ēēs do hyb n'aa. Nesaa do òm tah'yyb mahūūm.

²⁴ Ti m' Simaw ky hadoo:

—ÿ karēn paawä bē ky n'aa ets'ēē hēp ÿ n'aa, bē her'oot do tanadäng hyb n'aa hā ÿÿ —näng mäh.

²⁵ Ti m' Jesus ky n'aa raher'oot jawén paa bä, P'op Hagä Do kyyh rametëek jawén paa bä, Peed Jowāw daheeh rababaaj hōm kän Jerusarēnh hēnh. Samarija buuj sa panang bä ramabaaj hōm me, ranu kejäk doo bä, raher'oot Jesus panyyg hanäm doo.

Etsijop hāj n'aa buuj hā Pirip her'oot do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

²⁶ Ti m', ta jawén Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do ääs see her'ood kän mä Pirip hā. Ti m' ääs ky hadoo:

—Ahōm banawäng do tyw n'aa me Gasa hēnh hahyng do Jerusarēnh bä naa —näng mäh.

²⁷ Ti m' Pirip bahōm kän. Ta tyw n'aa me takataa mä aj'yy hā, Etsijop hāj n'aa buuj. Hyb n'aa jawyk ti aj'yy. Etsijop buuj sa wahē n'aa ÿÿnh, Kän-Das häd näng do kaser n'aa. Sa wahē n'aa dajëēr hagä n'aa ti aj'yy. Jerusarēnh hēnh tahewäd nä, P'op Hagä Do tahyb n'aa esee do hyb n'aa. ²⁸ Tamabaaj nä me kä, ta hood gó kawaaro takyyk doo gó tabasooh bä, taner'oot P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do erih do paah. ²⁹ Ti m' P'op Hagä Do Sahee ber'oot Pirip h'yyb gó:

—Ahōm nä ta wē —näng mäh.

³⁰ Ti m' takata däk bä ta hā, tamaa napäh taner'oot do Isajas erih do paah. Ti m' tabeaanh ta hā:

—Äkä, mamaa napäh ti maner'oot doo? —näng mäh.

³¹ Ti m' aj'yy hadoo do ky hadoo Pirip hā:

—Nyy da ti ÿ maa napäh? Dooh metëek pé hā ÿ ta ky n'aa —näng mäh.

Ti m' tabatsyyd kän Pirip gatsëg sooh hyb n'aa ta pa.

³² Hahÿÿ d' ti aj'yy ner'oot doo:

“B'éé radaj'ëep do hadoo ta tii. B'éé t'aah hadoo, dooh ta kyy pé ta wii ragekää bä.

Ti hadoo tii. Dooh ter'ood bä.

³³ Rarejää, rej'ees ta ky n'aa.

Sahōnh hē tak'öp baad nadoo do ramoo bok ta hā.

Dooh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo da tado bä ti ramoo bok ta hä.

Dooh da her'oot pé ta panaa ky n'aa, radaj'ëep do hyb n'aa.”*

³⁴ Ti m' aj'yy beanh Pirip hä:

—Jaa ky n'aa Isajas her'oot? Ta daaj hē ta ky n'aa, ta see ky n'aa apäh? —näng mäh.

³⁵ Ti m' Pirip du doo ta her'oot do tanager'oot do hä, P'op Hagä Do kyyh see hä, sahōnh hē Jesus panyyg hanäm do ky n'aa. ³⁶ Ti m' ratabēs bä naēng banäng bä aj'yy ky hadoo:

—Babä ti majat naēng —näng mäh. —Tahajaa ŷ manu gemuun? —näng mäh.

[³⁷ Ti m' Pirip ky hadoo:

—Tak'ëp mah'yy kae bä, tahajaa —näng mäh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—ŷ ky daheeh. P'op Hagä Do t'aah né hē Jesus Kristo —näng mäh.]

³⁸ Ti m' aj'yy mejūū ta sii habok do rabaym hyb n'aa. Tii bä kä m', rabawëej bëej kån tame. Ti m' Pirip nu gemuun wäd kån. ³⁹ Ti m' rabas'oob n'yyh bä tame naa Pirip P'op Hagä Do Sahee mahūūm kån. Dooh aj'yy hapëe wäd bä. Ahōm kån mä tahahōm hēnh. Tsebé mä tahōm bä. ⁴⁰ Ti m' Pirip ganä wät panang Asot häd näng doo bä. Ti m' tabahōm kån Sesareja hēnh. Tamahōm me m' ta her'oot Jesus panyyg hanäm do sahōnh hē panang bä.

9

Saw-Ru hä Jesus kasee do panyyg n'aa hahŷh

¹ Ti noo gó né hē Saw-Ru h'yy kaneréd tahehō Jesus hä h'yy ka'eeh doo, tadej'ëep hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do hä ² tetsēe rerih do raky n'aa jaw'yyk doo, tabahōm hyb n'aa panang Damas-Ko häd näng doo hēnh. T'ii hēnh takarēn paawä tametëeh kerih

doo, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä, tamoo mesoo hyb n'aa paawä, tamanaa hyb n'aa paawä Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarēnh hēnh. Takarēn paawä tamanaa ajyy ŷŷj sii hē. ³ Ti m' tabedaa däk bä Damas-Ko, tii bä gabarëeh do ta bag p'op naa gabar'ëeng wät ta hahäd hä. ⁴ Tūū m' tabadëe jat tii bä. Ti m' tamaa napäh kyyh ta hä her'oot doo:

—Saw-Ru, Saw-Ru, h'ëed hyb n'aa ŷ marejää?

⁵ —Jaa ōm Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo? —näng mä Saw-Ru.

—ŷ né hē, Jesus marejää doo —näng mäh. ⁶ —As'ëeg g'ëed! Ahōm nä panang hēnh. T'ii hēnh rabaher'oot a hä nyy da mabad'oo do pan'aa —näng mä Jesus kyyh.

⁷ Ta sii habok do ramaa napëe né paawä ta ti kyyh, dooh m' rahapäh péh. Ti hyb n'aa rah'yyb panado bong. ⁸ Tii bä m' Saw-Ru as'ëeg gëet. Tahegää paawä, dooh tahapëe wäd bä.* Ti hyb n'aa ramoo maso hōm tabawät hyb n'aa. Ti m' ramahūūm kån Damas-Ko panang hēnh. ⁹ T'ii hēnh nawa wäd, neeg wäd, ty tamaa wäd, tamawoob hē m' ta äh.

¹⁰ Ti m', Damas-Ko bä ti awät mä Jesus hä h'yy ka'eeh do seeh, Ananijas häd näng doo. Ti m' Jesus kasee ta hä ta s'ëeh hadoo doo gó. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ananijas —näng mäh.

—H'ëed? Bä agëet ŷŷh, Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ahōm aj'yy Judas häd näng do tób hēnh. Ta tyw n'aa “Dajang Doo” häd ramaneëeh do hahäd hä ta tób basooh. T'ii hēnh mameaaj aj'yy Saw-Ru häd näng doo, Tas hēnh naa. P'op Hagä Do hä taky n'aa etsëe. ¹² Ta s'ëeh hadoo doo gó tahapäh aj'yy Ananijas häd näng do hajëe suun doo, ta nuu gó ta mooh tadasooh doo, p'aa hēnh tabahapëe däk hyb n'aa —näng mä Jesus Ananijas hä.

* **8:33** Isajas 53.7-8 * **9:8** Tawén nahapëe wät, Jesus bag gabarëeh do tahapäh do hyb n'aa.

¹³ Ti m' Jesus kyyh tamaa napäh bä m', Ananijas ky hadoo:

—Wahëh ÿ n'aa, hajõng ta ky n'aa rahe'oot hä ÿÿ. Sahõnh hë ÿ ky n'aa napäh nesaa do tamoo wät do Jerusarënh bä, a hä h'yy ka'eeh do sa hä —näng mäh. ¹⁴ —Wawëë hë tabana hÿÿ kä. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa raky n'aa jaw'yyk doo me tabana, tadewäts bëeh hyb n'aa a häd gó h'yy ka'eeh doo —näng mä Ananijas kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ahõm nä. Ahõm né hë t'ïï hënh. ÿ asëew däk panäk ÿ n'aa tabahadoo hyb n'aa, këh ÿ n'aa tabahe'oot hyb n'aa Judah buuj nadoo do sa hä, sa wahë n'aa sa hä, Isaraéw buuj sa hä na-ääj hë —näng mäh. ¹⁶ —ÿ metëeh da ta hä tak'ëp tabahoop do pan'aa hëp ÿ n'aa —näng mä Jesus.

¹⁷ Ti m' Ananijas bahõm kån Saw-Ru yt gä doo hënh. Tabajëë suun jawén paa bä m', ta moo tadasooh Saw-Ru nuu gó. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Saw-Ru, wakån ÿ hado däk õm hÿÿ kä —näng mäh. —Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo, ta tyw n'aa me a hä kasee doo, ti né hë ÿ tamejüü a wë ÿ bana hyb n'aa, p'aa hënh mabahapëë däk hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee a h'yyb tym gó tabajëng hyb n'aa —näng mäh.

¹⁸ Ti m' nyyw hë m' Saw-Ru matym gó naa kajäg bëeh tah'ÿÿb päd hadoo. Ti m' p'aa hënh mabahapëë däg kån. Ti m' tabas'ëëg gëët, ti m' ranu gemuun wät. ¹⁹ Ti m' tabawëh jawén paa bä m', h'yyb hejooj däg kån p'aa hënh. Ti m' Damas-Ko panang bä tabaym dó Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang.

²⁰ Ti m', nyyw hë Saw-Ru du doo tahe'oot do tób P'op Hagä Do panyyg rayd nahe'rot do yt hä. P'op Hagä Do T'aah né hë Jesus, tamaher'oot mä kat'aa do sa hä. ²¹ Sahõnh hë maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mäh. Hahÿÿ d' mä raky n'aa her'ood bong:

—Ti né pa doo aj'yy Jesus häd gó h'yy ka'eeh do rejää do Jerusarënh bä. Ti né paa wawëë hë hana doo, Jesus

hä h'yy ka'eeh do Jerusarënh hënh tamahüüm hyb n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa sa moo gó tahaëënh hyb n'aa? —näk mäh.

²² Ky n'aa jawyk doo me Saw-Ru her'ood magyys hë tii bä sa hä. Jesus né hë ti P'op Hagä Do Ky Däng Doo, baad ub tametëeh sa hä. Ti hyb n'aa Judah buuj Damas-Ko bä haj'eenh do h'yyb manepëë bong ta kyyh hä.

²³ Ti m', hajõõ ta ä jawén paa bä Judah buuj rakaner'oot radaj'ëep hyb n'aa Saw-Ru. ²⁴ Ti hadoo né hë, Saw-Ru ky n'aa napäh rakaner'oot doo. Adëb bä, atsëm na-ääj hë ta majïï ragada sa panang tyw n'aa noo bä, radaj'ëep hyb n'aa paawä m'. ²⁵ Ti m' Saw-Ru Jesus hä h'yy ka'eeh do rabah'yyh ta hadë n'aa hä naa arook gó. Tii bä kä m' tabahõm kån.

²⁶ Takaja hõm bä Jerusarënh hënh, takarën paawä m' Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang tabawäd däk. Sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do rajeÿÿm mä ta hä. Dooch raky dahé bä te hub tado bä Jesus hä Saw-Ru h'yy ka'eeh doo. ²⁷ Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do seeh, Béh-Nabéh häd näng doo, mahüüm mä Saw-Ru, tametëeh hyb n'aa Jesus mejüü do sa hä. Béh-Nabéh her'oot sa hä Jesus kasee do Saw-Ru hä ta tyw n'aa me Damas-Ko hënh tahahõm noo gó ky n'aa, Saw-Ru hä Jesus her'oot do ky n'aa na-ääj hë. Béh-Nabéh her'oot na-ääj hë sa hä, nyy da h'yyb neÿÿm doo me Jesus ky n'aa Damas-Ko bä Saw-Ru her'ood wät. ²⁸ Ti m' Saw-Ru bayyw kån Jerusarënh hënh. Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang tabawäd däg kån. Neÿÿm doo me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do häd gó tabahe'oot Jesus ky n'aa. ²⁹ Ti m' tabahe'oot Judah buuj ta s'ee hënh hena doo, Gereg kyyh her'oot do sa hä. Ky kedak sa sii. Ti m' rakarën paawä m' radaj'ëep. ³⁰ Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do raky n'aa napäh bä radaj'ëep rakarën doo, ramahüüm kån Saw-Ru panang Sesareja häd näng doo hënh. Tii b' naa ramejüü panang Tas häd näng doo hënh.

³¹ Ti m' baad rababok Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Judah häj n'aa bä, Garirej häj n'aa bä, Samarija häj n'aa bä habong doo. Dooch rarejã bä. Ti m' baad rah'yy kae kãn, dooh rah'yyb eÿÿm bã P'op Hagã Do Sahee an'oo bã. Jesus hä h'yy ka'eeh do kah'ũm P'op Hagã Do Sahee an'oo bã. P'op Hagã Do hä raweh'ëeh baad rababok do hä.

Enejas Peed haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

³² Ti m' sahõnh hẽ panang Peed beg'ããs, Jesus hä h'yy ka'eeh do tabahehẽn hyb n'aa. Tamahõm me tabeg'ããs Jesus hä h'yy ka'eeh doo, panang Rida häd nãng do bã habong doo. ³³ T'ĩ hẽnh tamamun aj'yy Enejas häd nãng doo. K'yy gadóm mã tii. 8 ta baab tabasooch ta tyng jó. ³⁴ Ti m' Peed ky hadoo ta hä:

—Enejas, Jesus Kristo õm tahaso däk —nãng mãh. —As'ëeg g'ëed, menytyw a tyng majasooch doo —nãng mãh.

Ti m' nyyw hẽ Enejas bas'ëeg gëet. ³⁵ Ti m' Rida panang buuj, Sarõn panang buuj na-ããj hẽ, rabahapãh bã kã Enejas has'oo däk doo, rah'yy kae kãn Jesus hä.

Doh-Kas panyyg n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti noo gó, panang Jopéh häd nãng doo bã, ti awät ÿÿnh Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Ta häd mã Tabita. Gereg kyyh ramaneëenh mã Doh-Kas. Baad mã tamoo wät, tamasaa had'yyt hẽ kas'uut doo. ³⁷ Ti noo gó kã ta nahëe nãng, ti tadajëp. Ti m' rabahets'yyt ta kamag n'aa paah, ti m' ramasäg kãn ta gawakõ p'op gadäk doo gó. ³⁸ Ti m' Rida panang bã Peed bawät Jopéh buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do raky n'aa napãh bã, ramejũ pawóp hẽ ajyy Peed rabats'yyt hyb n'aa. Jopéh nedaa bã ti Rida panang. Ti m' raka-jaa bã raky hadoo Peed hä:

—Nyyw hẽ ãã karẽn mabahõm Jopéh hẽnh —nãk mãh.

³⁹ Ti m' Peed bahõm kãn sa sii. Takajaa bã m' ramasäg kãn kamag hasooch hẽnh. Ti m' ÿÿj patug tema bok do Peed hä ranu sabug däk.

Raba'oot bã m' rametëeh ta hä tamo haj'aa paa sa saroor tahedëp noo gó. ⁴⁰ Ti m' Peed mejũ mã raban'yyh dó. Ta taron nu paa me m' tabahyy hãng, taky n'aa etsëe mãh. Taheg'ããs kamag wë, ti m' taky hadoo:

—Tabita, as'ëeg g'ëed! —nãng mã Peed.

Tabita begãã däk mã tii bã. Peed tabahapãh bã, nu gas'ëeg sooh. ⁴¹ Ti m' Peed moo ej'ooj sëek. Ti m' tanaëej kãn mã Jesus hä h'yy ka'eeh doo, patug tema bok doo. Tametëeh sa hä tabedëb däk bã kã. ⁴² Jé pad'yyt hẽ Jopéh panang bã raky n'aa napãh ta tii, ti hyb n'aa m' hajök rah'yy kae kãn mã Jesus hä. ⁴³ Ti m' Peed bayyw g'ëed kãn hajõng ta ãh ta ti panang bã, Simaw, sa masããh byyh s'ëeb tahem'aa do tób bã.

10

Aj'yy Kóh-Nerijo häd nãng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Panang Sesareja häd nãng doo bã m' ti awät mã aj'yy Kóh-Nerijo häd nãng doo. Isaraéw buuj nado m' tii. Roma buuj warahén n'aa 100 hadoo do sa wahë n'aa. Itarija warahén n'aa t'ĩ hẽnh kat'aa do sa häd. ² P'op Hagã Do hä Kóh-Nerijo h'yy ka'eeh, Judah buuj rah'yy ka'eeh do hadoo. Sahõnh hẽ ta tób yt haj'eenh do rah'yy ka'eeh na-ããj hẽ P'op Hagã Do hä. Kóh-Nerijo heno mã dajëer kas'uut do Judah buuj sa mahang habong do sa hä. P'op Hagã Do hä m' taky n'aa hetsë. ³ Ti m', ta see pé noo gó m', tug bã m', ta s'ëeh hadoo do tabahapãh. Ta s'ëe gó baad mã tabahapãh P'op Hagã Do ããs ta wë hana doo. Hahÿÿ d' ããs kyyh ta hä:

—Kóh-Nerijo —nãng mãh.

Ti m' h'yyb eÿÿm doo me Kóh-Nerijo heg'ããs ããs wë, ti m' taky hadoo:

—H'ëed, tak'ëp hyb n'aa jawyk doo? —nãng mãh.

⁴ Ti m' ããs ky hadoo:

—P'op Hagã Do gadoo a kyyh ta hä maky n'aa hetsë doo. Tahapãh na-ããj hẽ kas'uut do sa matym n'aa

sa hã maheno doo —nãng mäh. ⁵ — Mamejõ a sii moo heb'ooch do wób Jopéh hënh rabahõm hyb n'aa, aj'yy Simaw Peed häd nãng do ramanaa hyb n'aa. ⁶ Simaw, sa masãäh byy s'ëëb tahem'aa do tób bã tabagä. Aka-jar nabyy me ta tób basooh —nãng mã ääs kyyh ta hã.

⁷ Ti m' ääs dawuh jawén paa bã kä m', Kóh-Nerijo naëënh pawóp hë ta sii moo heb'ook doo, warahén see sii hë P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh doo. Ta karom see né hë m' ti warahén. ⁸ Ti m' ta her'oot sa hã sahõnh hë tahapäh doo. Ti m' tamejũũ Jopéh panang hënh rabahõm hyb n'aa.

⁹ Ti m' jati péh, Kóh-Nerijo mejũũ do rabedaa däk bã Jopéh hënh, Peed basëëk tób jó, basatë doo bã, taky n'aa etsëë hyb n'aa. Wasyk mäh. ¹⁰ Asa däk mäh. Takarën paawä m' ta tä tabawëh. Ta tä ramoo boo nuuj jé m' s'ëëh hadoo tahapäh. ¹¹ Ti m' ta s'ëëh hadoo doo gó m' tahapäh wë noo kas'ëës doo. Ti m' hÿ pong jé naa ta hood pãän hadoo do bahyng tabagëët bã. Ta sasu hã ta hood pãän kamewyyt. ¹² Ta gó tabanãng mã har'ëëng, tababo n'aa, taw'ëëd sii hë. Ta mahang ti anãng Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa ranawëh doo. ¹³ Ti m' tamaa napäh kyyh her'oot do ta hã:

—As'ëëg g'ëëd. Manaboh a tä — nãng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

¹⁴ —Dooch Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Dooch ÿ hewë bã nesaa doo, maganen'aak doo —nãng mäh.

¹⁵ Ti m' kyyh ber'oot p'aa hënh:

—Mamaneëëj manä nesaa doo me, baad tabahado däk P'op Hagä Do anoo doo —nãng mäh.

¹⁶ Tamawoob nuu me m' ta ti kyy ber'oot ta hã. Ti m' nayyw hë hÿ pong jé pãän hadoo do basëëk p'aa hënh.

¹⁷ Ti m' Peed hyb n'aa newëë nyy d' tahanãng pé ti ta s'ëëh. Ti nuuj jé né hë m' Kóh-Nerijo mejũũ do raka-jaa Simaw häd nãng do tób noo bã. Ramana me m' rabeaanh Simaw tób.

¹⁸ Ti m' rabeaaj kãn Peed tagëë bã.

¹⁹ Ti m' Peed hyb n'aa newëë nä bã ta s'ëëh hadoo doo, P'op Hagä Do Sahee ky hadoo ta hã ta h'yyb gó:

—Tamawoob hë ajyy õm resoos — nãng mäh. ²⁰ —As'ëëg g'ëëd, ahyy sa wë. Ahõm né hë sa sii, ÿ né hë mejũũ a wë rabana hyb n'aa —nãng mã P'op Hagä Do Sahee.

²¹ Ti m' Peed bahyy kãn sa wë. Ti m' taky hadoo sa hã:

—ÿ né hë bë eanh doo —nãng mäh. —H'ëëd hyb n'aa bë wén n'aa? —nãng mäh.

²² Ti m' ajyy raky hadoo:

—Kóh-Nerijo häd nãng doo, 100 he-doo do warahén sa wahë n'aa seeh, ää tamejũũ —nãk mäh. —P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh. Baad hadoo do moo hew'ëët do ta ti aj'yy. Sahõnh hë Judah buuj raj'aa etsë ta hã. P'op Hagä Do ääs see kas'ee wät mã ta hã. Ta hã tamejũũ mã õm ranaëënh hyb n'aa, ta tób hënh mabeg'ääs hyb n'aa, ta hã maba her'oot hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa —nãk mã sa kyyh.

²³ Ti m' Peed batsyyd kãn tób hënh, t'ĩ hënh rabawëh, raba'ÿÿh hyb n'aa. Ti m' jati pé Peed bahõm kãn sa sii. Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, Jopéh panang bã habong do rahada mäh.

²⁴ Ti m' jat'iip hadoo rakajaa Sesareja panang bã. T'ĩ hënh Kóh-Nerijo, ta wakãän, ta najiis tats'yyt do ragada mäh. ²⁵ Ti m' Peed kajaa bã Kóh-Nerijo tób bã, Kóh-Nerijo ahyy hãng tũũ ta taron nu paa me, Peed taweh'ëëh hyb n'aa. ²⁶ Ti m' Peed mejũũ tabas'ëëg gëët hyb n'aa, ti m' taky hadoo ta hã:

—As'ëëg g'ëëd! —nãng mäh. —Aj'yy ÿÿh. A da hadoo do né hë ÿÿh. P'op Hagä Do nado ÿ hÿÿh —nãng mäh.

²⁷ Ti m' Peed ber'oot bã m' ta sii, ajëë suun mã tób gó. Ti m' hajõk do t'ĩ hënh kat'aa do tabahapäh. ²⁸ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë hapäh né hë, Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do dooh tan'oo bã Judah buuj nadoo do mahang Judah buuj raboo bã. Dooch tan'oo bã sa tób yt hã Judah buuj ajëë suun bã. Ti

hadoo né hē, s'ëeh hadoo doo gó ŷ P'op Hagä Do metëek ŷ mananeëenh hyb n'aa baad nadoo doo, P'op Hagä Do ganadoo doo, ta wób —näng mäh. ²⁹—Ti hyb n'aa ŷ ranaëej bä, ŷ gadoo ŷ rats'yyt doo. Nayyw hē ŷ bana —näng mäh. —Maher'ood h'ëed hyb n'aa ŷ maneëenh —näng mä Peed kyyh.

³⁰ Ti m' Kóh-Nerijo ky hadoo:

—Ji meheet pé ta ä däg, da hē, tug bä ŷ ky n'aa etsëe bä, tii bä pój ŷj jé takasee aj'yy. Gabarëeh ta saroor.

³¹ Ti taky hadoo hã ŷj: “P'op Hagä Do maa napäh a kyyh ta hã maky n'aa hetsë doo. Tahapäh na-ããj hē kas'uut do sa matym n'aa sa hã maheno doo”, näng. ³² “Mamejõ a sii moo heb'oo do wób Jopéh hēnh rabahõm hyb n'aa, aj'yy Simaw Peed häd näng do ramanaa hyb n'aa. Simaw, sa masãh byy s'ëeb tahem'aa do tób bä tabagä. Akajar nabyy me ta tób basooh”, näng äãs kyyh hã ŷj. ³³ Ti hyb n'aa nayyw hē ŷ mejüü õm ranaëenh hyb n'aa. Baad tanyy né hē ti mabana —näng mäh. —Sahõnh hē äã kata däk P'op Hagä Do matym gó, äã matakëe hyb n'aa P'op Hagä Do mejüü do maher'oot do äã hã —näng mä Kóh-Nerijo kyyh.

³⁴⁻³⁵ Ti m' Peed du do kãn ta her'oot do sa hã:

—Baad ŷ bahapäh hÿy kã, sahõnh hē badäk hahÿ haw'ãats hē häj n'aa babuuj ta hã h'yy ka'eeh doo, baad hadoo do moo b'ook do P'op Hagä Do gadoo. Séd hã ji P'op Hagä Do gadoo —näng mä Peed.

³⁶ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë ky n'aa napäh P'op Hagä Do ta her'oot do äã hã, Isaraéw buuj sa hã: Jesus Kristo dajëp ji hyb n'aa. Ti hyb n'aa dooh P'op Hagä Do majü ji do boo bä. Tahajaa ta najiis ji hado däg bä hÿy kã. Sahõnh hē badäk hahÿ hã habong do sa wahëh ti Jesus. ³⁷ Bë ky n'aa napäh né hē Jesus moo wäd wät do Judah häj n'aa bä, Jowãw nu gahem'uun do her'oot do jawén paa

bä Garirej häj n'aa bä ji nu gemuun hõm do ky n'aa. ³⁸ P'op Hagä Do hejõj, ta Sahee na-ããj hē Jesus Nasaréh buuj tah'yib mahüüm, P'op Hagä Do an'oo bä. Jé pad'yyt hē baad hadoo do Jesus moo wäd wät. Taheso sahõnh hē Di-jab* rejãã doo. Sahõnh hē ta ti Jesus bahajaa, ta sii P'op Hagä Do bawät do hyb n'aa. Bë ky n'aa napäh né hē ta tii. ³⁹ Baad äã bahapäh sahõnh hē Jesus moo wäd wät do Judah buuj sa häj n'aa bä, Jerusarënh panang bä na-ããj hē. Ti hyb n'aa äã wén her'oot äã hapäh doo. Ta jawén kã rabepëem däk b'aa hã kajatsëk do hã, tadajëp hyb n'aa. ⁴⁰ Tadajëp jawén paa bä, tamawoob däg ta äh, taganã wät P'op Hagä Do an'oo bä. Ta jawén takas'ee kãn äã hã P'op Hagä Do an'oo bä. ⁴¹ Dooh sahõnh hē Judah buuj sa hã takas'ee bä. Jããm hē äã hã takasee, äãh, P'op Hagä Do asëew bong doo, ta t'aah ky n'aa äã baher'oot hyb n'aa. Äã awëe bong, äã eëg bong Jesus sii taganã wät do jawén paa bä —näng mä Peed.

⁴² Ti m' taky hadoo ënh:

—Äã tamejüü ta ky n'aa äã baher'oot hyb n'aa ta wób sa hã. Äã tamejüü äã maher'oot hyb n'aa, ti né hē ti sahõnh hē hedëp doo, dejëp do paa na-ããj hē sa ky n'aa etyy n'aa P'op Hagä Do an'oo bä. ⁴³ Sahõnh hē P'op Hagä Do ky n'aa rod ra her'oot wät paa ta ky n'aa. Hahÿy da ra her'oot doo: Jé ta hã h'yy ka'eeh do sa h'yyb tym gó hanäng do nesaa do P'op Hagä Do awug hõm da, sa hyb n'aa Jesus dajëp do hyb n'aa.

⁴⁴ Ti m' Peed er'oot nä m', sahõnh hē ta kyyh maa new'ëe do sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajëng. ⁴⁵ Ti m' Judah buuj Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Peed sii han'aa doo, rameuuj bong mäh, P'op Hagä Do Sahee Judah buuj nadoo do sa h'yyb gó tabajëng do hyb n'aa. ⁴⁶ Ramaa napäh mä kyy wób me rer'oot doo, P'op Hagä Do raj'aa etsë doo. ⁴⁷ Ti m' Peed ky hadoo:

* **10:38** Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab.

—Dooch hewaap pé ranu kemuun hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee bajëng do hyb n'aa sa h'yyb gó, ér hã tabajëng do hadoo —näng mä Peed.

⁴⁸ Ti m' Peed mejüü ranu gemuun hyb n'aa Jesus Kristo häd gó. Ti m' retsëe sa sii Peed baym hyb n'aa dó.

11

Peed maher'oot do Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Jesus mejüü doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do Judah häj n'aa bä habok do na-ããj hë raky n'aa napäh Judah buuj nadoo do na-ããj hë ragadoo do P'op Hagä Do panyyg. ² Ti m' Peed kaja hõm bä kä Jerusarënh hënh, Judah buuj wób Jesus hä h'yy ka'eeh doo, masuuj noo byyh kehök doo, ranabuuj gedoo mä Peed. ³ Hahÿÿ d' mä sa kyyh ta hä:

—Hëd n'aa mabajëe suun Judah buuj nadoo do sa tób gó? Hëd n'aa mabawëh sa sii? —näk mäh.

⁴ Ti m' baad Peed baher'oot sa hä sahõnh hë tahapäh do tahewäd nä hënh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

⁵ —Panang Jopéh häd näng doo bä ÿ bagëe wät bä, ÿ ky n'aa etsëe bä, s'ëeh hadoo hä ÿÿ. ÿ hapäh hÿ pong jé naa tabahyng, ÿ bagëet bä, ta hood pãän hadoo doo. Ta sasu hä pãän kamewyyt. ⁶ Baad ÿ baheg'ããs h'ëed ta gó hanäng péh. Tii bä har'ëeng, tababo n'aa, taw'ëed sii hë ÿ hapäh ta gó. Ta mahang ti anäng ér ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa ér nawëh doo. ⁷ Ti ÿ maa napäh kyyh her'oot do hä ÿÿ: “As'ëeg g'ëed. Manaboh a tä”, näng mä hä ÿÿ. ⁸ Ti ÿ ky hadoo: “Dooch Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Dooch ÿ hewë bä nesaa doo, maganen'aak doo”, näng këh ÿÿ. ⁹ Tii bä hÿ pong jé naa kyyh her'oot p'aa hënh hä ÿÿ: “Mamaneëej manä nesaa doo me, baad tabahado däk P'op Hagä Do anoo doo”, näng mä ta kyyh. ¹⁰ Tamawoob nuu me ta ti kyyh ber'oot hä ÿÿ. Ti m' nayyw hë hÿ pong jé pãän hadoo do basëek p'aa hënh. ¹¹ Ti noo gó né hë tamawoob

hë ajyy, Sesareja hënh naa ramejüü doo, rakajaa ÿ bagä bä. ÿ rahahëen rawén n'aa. ¹² Tii bä P'op Hagä Do Sahee ÿ tamejüü sa sii né hë ÿ bahõm hyb n'aa. Ti äã bahõm kãn. B'ëeh hahÿÿ ji ma poo oow see pé ajyy ér hÿÿj hedoo doo, si ÿ rabahõm. Séd hä äã bajëe p'ëe aj'yy tób yt hä. ¹³ Ti aj'yy baher'oot äã hä ta tób yt tahapäh do äãs, hahÿÿ da m' ta sii her'oot doo: “Mamejõ Jopéh panang hënh Simaw Peed häd näng do ramanaa hyb n'aa. ¹⁴ Taher'oot da a hä nyy da bë P'op Hagä Do bed'ëep nesaa do mahãnh, ta sii bë baboo had'yyt hyb n'aa hÿ pong jé, õm, a tób yt haj'eenh doo”, näng äãs ta hä —näng mä Peed kyyh tamaher'oot do sa hä.

¹⁵ Ti m' ahõm nä Peed kyyh:

—ÿ du doo bä ÿ her'oot do sa hä, sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajëng, pooj jé ér h'yyb gó tabajëng do hadoo. ¹⁶ Ti ÿ hyb n'aa esee Jesus her'oot do paah: “Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun wät naëng me. Hÿÿ kä bë hä P'op Hagä Do anoo da ta Sahee bë h'yyb tym gó.” ¹⁷ Sa hä P'op Hagä Do an'oo däk ta Sahee, ér hä tan'oo däk doo da, Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä äã h'yy ka'eeh noo gó. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do hä ÿ hajëm g'eeh tamo haj'aa hadoo do hyb n'aa? —näng mä Peed sa hä.

¹⁸ Ti m' ramaa napäh bä m' Peed her'oot doo, dooch m' ranabuuj gedo boo bä kä. Ti m' radu doo P'op Hagä Do raj'aa etsë. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Judah buuj nadoo do hä na-ããj hë P'op Hagä Do anoo ta hä rah'yy kawapëen, ta hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa, edëb had'yyt do ragadoo hyb n'aa kä P'op Hagä Do pa —näk mä sa kyyh.

Än-Tijoka bä habong do Jesus hä h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Jesus hä h'yy ka'eeh do rarejäã doo, Es-Tew radaj'ëep noo gó, raketyng bong. Sa wób Penisija häd näng do häj n'aa hënh rabahõm, ta wób tsyt dëeg hä Tsi-Peré häd näng doo hënh rabahõm, ta wób panang Än-Tijoka

häd näng doo hēnh rabahōm. T'īi hēnh jāām hē Judah buuj hā rama-her'oot Jesus ky n'aa. ²⁰ Ti hadoo né hē, Jesus hā h'yy ka'eeh do wób, Tsi-Peré, Sirené häd enäh doo bā naa, ah'ūūm Ān-Tijoka hēnh. T'īi hēnh raba-her'oot Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hā kā. ²¹ P'op Hagä Do hejój sa hā tabawät, ti hyb n'aa hajök raky dahé dāk panyyg hanäm doo. Jesus hā rah'yy kae padäg kän.

²² Ti m' Jesus hā h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bā habong do raky n'aa napäh bā ta tii, ramejūū Béh-Nabéh, Ān-Tijoka hēnh tabahég'āās hyb n'aa. ²³ Ti m', t'īi hēnh Béh-Nabéh kajaa bā, tahapäh P'op Hagä Do ky n'aa edēē bong hanäm doo me Judah buuj nadoo doo. Ti hyb n'aa tasebee wät. Ti m' baad taba-her'oot sa hā, t'öp madäk doo me rahyb n'aa hūūm had'yyt hē hyb n'aa Jesus. ²⁴ Ky enyym mä ti Béh-Nabéh. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahūūm, baad tah'yy ka'eeh Jesus hā. Hajök t'īi hēnh rah'yy kae kän Jesus hā.

²⁵ Ti m' Béh-Nabéh bahōm kän Tas hēnh, Saw-Ru hesoos doo. ²⁶ Tabaw'yyt bā m' tamana kän Ān-Tijoka panang hēnh. Ti m' sét ta baab rababoo kän ta tii bā Jesus hā h'yy ka'eeh do sa mahang. Hajök do sa hā rama metēek Jesus ky n'aa. Ān-Tijoka bā né kā pooj jé radu doo ramaneēnh doo doo me Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Kristo karapee.

²⁷ Ti noo gó P'op Hagä Do ky n'aa rod rabana Ān-Tijoka hēnh, Jerusarēnh hēnh naa. ²⁸ Sa seeh, Agab häd näng doo, as'ēeg gēet, P'op Hagä Do Sahee kyy gó ta-her'oot sa hā, ana ji hasaah doo pan'aa sahōnh hē hēej Roma buuj rabag'āās doo bā. Te hub né hē, Roma buuj sa wahē n'aa Karaw-Dijo häd näng doo bag'āās noo gó rabas'aah né hē. ²⁹ Tii kā m', Jesus hā h'yy ka'eeh doo Ān-Tijoka bā habok do ramasaa kän Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Judah häj n'aa bā habong doo. Sahōnh hē ranoo rahajaa do

pénh. ³⁰ Ti m' ramejūū Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh ramahūūm ramasa doo, Jesus hā h'yy ka'eeh doo Judah häj n'aa bā habong do sa wahē n'aa wē.

12

Eróts mejūū radaj'ēep paawä Peed panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ti noo gó Judah buuj sa wahē n'aa Eróts häd näng doo doo tare-jāā doo doo Jesus hā h'yy ka'eeh doo wób. ² Tamejūū mä radaj'ēep Tsijaag sēn-jeer me. Jowāw hÿÿj mä ti Tsijaag. ³ Ti m' Eróts bahapäh bā kā ti Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh doo ragen'aak Tsijaag tadaj'ēep doo, tamejūū na-āāj hē ramaso dāk Peed. Pāw makuj temah doo rabawa doo ratab'ēes noo gó m' tii. ⁴ Ti m' ramaso dāk jawén paa bā tamejūū radawäts gēet. Ti m' tamejūū 16 warahén, ji meheet pé ken'yyh raketyn hōm, rabahag'āās hyb n'aa Peed. Takarēn né paawä Pas-kowa ratab'ēes jawén paa bā tamejūū Peed ramanaa, hajök doo sa matym gó ta hā taky n'aa etyy hyb n'aa. ⁵ Ti m' ragadahew'ēes doo gó Peed ag'ēed nuuj jé, tak'ēp né hē Jesus hā h'yy ka'eeh doo P'op Hagä Do hā raky n'aa etsēē ta hyb n'aa.

⁶ Ti m' atsēm, Eróts ky däng doo pooj jé, hajök doo sa matym gó Peed taky n'aa etyy doo paawä, Peed aÿÿh mä warahén sa hōō gó. Hub hēnh warahén seeh, s'ÿÿ hēnh ta seeh. Pawóp hē haak sapuuw hadoo doo me Peed ramoo maw'yyd dāk. Warahén sa hā taty padēek. Warahén wób ragadahew'ēes doo noo bā rabab'ēeh rabahag'āās hyb n'aa. ⁷ Ti m', nanyw hē m' P'op Hagä Do āās kas'ee wät. Ragadahew'ēes doo gó m' ta bag ganyyh. Ti m' āās mebē Peed karapa hā, taty gawēej dāk hyb n'aa. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Nanyw hē, h'yy kabawaad wäd! As'ēeg g'ēed! —näng mäh.

Ti m' nanyw hē haak sapuuw hadoo doo, ta moo hā padēek doo paah, keréd bēeh tūū. ⁸ Ti m' āās ky hadoo ta hā:

—Madadäg a saroor, a tsyym suun —näng mäh.

Ti m' Peed dadäk ta saroor, ta tsyym suun. Ti m' ääs ky hadoo ênh:

—Madadäg a hatsë a hä, jawén ŷ ana! —näng mäh.

⁹ Ta jawén Peed banä kân ragadahew'ëes doo gó naa. Dooch tah'yy ganyy bä te hub tado bä né hë ääs moo wät doo. Ta s'ëeh hadoo tahapäh ted'oo. ¹⁰ Ratab'ëes pooj jé hab'ëeh do warahén. Ta jawén hab'ëeh do ratab'ëes né hë m' tii d' ênh. Ti m' rakajaa bä ta noo sapaar s'ëeb ty katsë doo, panang hënh ji bahôm bä kä, ta daaj hë tanoo kasëets hôm. Ti m' ratabëej nä kân mäh. Dawëë péj rababoo däk bä kä m', ääs badoo wäd kân, ta pooj jé hawät doo.

¹¹ Ti m' Peed h'yy kadaw'uuh. Ta h'yyb gó m' taky hadoo:

—Hÿÿ kä baad ub ŷ bahapëe kân. P'op Hagä Do mejüü ta ääs ŷ tabed'ëep hyb n'aa Eróts moo gó naa, ŷ rarejää do paawä Judah buuj sa mahänh —näng mä ta h'yyb gó.

¹² Ti m' Peed h'yy kadaw'uuh bä m', tabahôm Marija häd näng do tób hënh. T'ii hënh hajök kata b'ëeh raky n'aa etsëe hyb n'aa. Marija häd näng doo, Jowāw Maah-Ko häd näng do ŷÿn. ¹³ Ti m' sa tób nooh, ta tyw n'aa tabës bä nasooch doo me Peed naëenh. Tanoo edas mäh. Ti m' maruus, sa karom Rode häd näng do banyyh tabahëg'ääs hyb n'aa. ¹⁴ Tamaa napäh bä Peed noo ged'op, tsebee wät do hyb n'aa p'aa hënh tamatëh hôm tapanäk hyb n'aa ta wób sa hä Peed ti agëet tób noo bä. H'yyb manepëe wät do hyb n'aa, dooh m' tanoo gasëets wäd tób nooh. ¹⁵ Ti m' ta wób raky hadoo maruus hä:

—Öm ky kew'oonh —näk mäh.

—Dooch. Né hup ŷ né hë. Peed né hë —näng mä maruus.

—Dooch Peed tado bä —näk mäh. —Ääs ta hä hag'ääs do apäh —näk mäh.

¹⁶ Ti nuuj jé m' Peed naëenh nä tób noo bä. Ti m' ranoo gasëets kân, ti m' Peed rahapäh, ti m' h'yy gabedo bong mäh. ¹⁷ Ta moo me m' Peed meduuk, bag hënh rabab'ëeh hyb n'aa. Ti m' ta her'oot sa hä ny hadoo P'op Hagä Do manyyh ragadahew'ëes doo gó naa. Ti m' taky hadoo:

—Bë maher'ood Tsijaag, ta wób Jesus hä h'yy ka'eeh do sii hë —näng mäh.

Ti m' sa hä taba her'oot jawén paa bä, ahôm kân ta s'ee hënh.

¹⁸ Ti m' tabawag hôm bä kä, tak'ëp warahén rah'yyb manepëe bong, h'yyb e'ÿÿm b'ëeh mä Peed badoo wät do hyb n'aa m'. ¹⁹ Ti m' Eróts mejüü rabesoos hyb n'aa. Dooch m' rawyyd bä. Ti m' hajông Eróts eanh warahén sa hä, ti m' tamejüü radej'ëep sahôn hë warahén hag'ääs do paah.* Ti m' ti jawén paa bä Eróts beréd däk dó Judah häj n'aa. Sesareja panang hënh tabeg'ääs dó.

Eróts dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Eróts paa kamajë wät Tiir panang, Sidôn panang babuj n'aa sa hä. Ti m' Tiir panang, Sidôn panang babuj n'aa, baad ub rakaner'oot raba her'oot hyb n'aa Eróts sii, Eróts kamanajë wät hyb n'aa sa hä. Tii d' rawén d'oo sa waa hyb n'aa, Eróts häj n'aa bä retsëe do hyb n'aa. Ti m' pooj jé rakaner'oot Baras häd näng do sii, Eróts hä tabetsëe hyb n'aa tan'oo bä ta sii raber'oot hyb n'aa. Eróts karom, ta masa n'aa Eróts weh'ëeh do ti Baras. ²¹ Ti m' Eróts ky däng sa hä, ta sii raber'oot hyb n'aa. Ti m' ti noo gó tadadäk sa wahë n'aa saroor n'aa, ti m' taba her'oot hajök do sa hä. ²² Ti m' maa new'ëe do tak'ëp mä sa kyyh:

—Ta ti her'oot doo, dooh aj'yy tado bä! P'op Hagä Do hadoo né hë tii! —näk mä sa kyyh.

²³ Ti m' Eróts gadoo sa kyyh, “P'op Hagä Do öm”, hanäk doo. Tsebee wät

* **12:19** Hajông Eróts wén eanh sa hä, tahapäh hyb n'aa ranoo kanesa bä. Peed ramasa ragadahew'ëes doo gó tabanyyh ted'oo apäh. Ti noo gó radej'ëep né hë ragadahew'ëes doo gó hagëet do hagä n'aa, ta see kejën nä bä sa mahänh.

ti hyb n'aa. Dooh tawehëe bä P'op Hagä Doo. Ti hyb n'aa ti noo gó né hë kä, nayyw hë, P'op Hagä Do ääs an'oo bä ta nahëe nyy kän. Tii bä m', tadajëb kän as'ood no haj'aa.

²⁴ P'op Hagä Do ky n'aa ahöm tii bä. Jé pad'yyt hë tii bä rabaher'oot.

²⁵ Ti m' Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh rabahaëej däk jawén paa bä dajëer Än-Tijoka buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do mejüü doo, rababaaj nä kä Än-Tijoka hënh. Sa sii ramahüüm kän Jowäw Maah-Ko häd näng doo.

13

Jesus ky n'aa mahüüm do rasëm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Än-Tijoka bä, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang ti anäng P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do kyyh ma metëek doo. Hahÿÿ da m' sa häd: Béh-Nabéh, Simijāw “byyh hasus doo” ramaneëenh doo, Rusijo (panang Sirené häd näng doo hënh naa), Manaën (Eróts Garirej häj n'aa wahë n'aa daheeh hawäng do paah), Saw-Ru kä. ² Ti m' ta see pé noo gó, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rahyb n'aa jew'yyk bä, ranoo kanawa doo me Jesus rahyb n'aa esee bä, P'op Hagä Do Sahee ky hadoo sa h'yyb gó:

—Tsytt hë, wë ÿÿ bë asëew Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh. Ti anäng ÿ karën do ramoo bok doo, ÿ wén naëenh —näng mä P'op Hagä Do Sahee.

³ Ti m' raky n'aa etsëe jawén paa bä, ratayy do ji noo kanawa doo me Jesus ji hyb n'aa esee hyb n'aa jawén paa bä, sa moo radatooj kän Béh-Nabéh Saw-Ru* sa nuu gó.† Ti m' raky n'aa edëe wät rabahöm hyb n'aa kä.

Tsytt dëeg hä Jesus ky n'aa raheer'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴ Ti m' Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh rabahöm kän P'op Hagä Do Sahee mejüü doo da. Ti m' panang Serew-Sija häd näng doo hënh rabaw'ëenh. Tii b' naa ragatsëg t'oonh marakate

gó rabatsëg höm hyb n'aa tsytt dëeg hä Tsi-Peré häd näng doo hënh. ⁵ Rakaja höm bä panang Saramin häd näng doo bä, raheer'oot mä P'op Hagä Do panyyg tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hä. Jowäw Maah-Ko sa sii m' tabawät, tamasa hyb n'aa sa hä.

⁶ Ti m' tsytt dëeg ratabëej däk, Pap panang bä rakajaa. T'ii hënh ramamuun mä sëew oow, Judah buuj seeh. Bar-Jesus mä ta häd. Gereg sa kyy me Erimas ramaneëenh. P'op Hagä Do panyyg rod mä tanooch. Noo kanesa do tii. ⁷ Sesijo Paw-Ro, tsytt dëeg hä buuj sa wahë n'aa sii tamoo wät. H'yy ganäng mä ti sa wahë n'aa Sesijo Paw-Ro häd näng doo. Ti m' tamejüü ta wë ranaëenh hyb n'aa Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh, ta hä rabaher'oot hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh. ⁸ Ti m' ta ti aj'yy sëew oow, Erimas häd näng doo, dooh tagenaag bä raheer'oot doo. Takarën paawä dooh sa wahë n'aa h'yy kae bä Jesus hä. ⁹ Ti m' baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm Saw-Ru, Paw-Ro ramaneëenh doo. Ti m' baad Paw-Ro baheg'ääs sëew oow wë. ¹⁰ Ti m' taky hadoo ta hä:

—Dijab t'aah òm! Baad hadoo do ganen'aak do òm. Ky nesaa òm, noo kanes'ats òm —näng mäh. —Mawareem had'yyt hë g'eeh baad hadoo do Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do metëek doo? —näng mäh.

¹¹ Ti m' taky hadoo ënh ta hä:

—A wë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb wareem däk. Òm da ty tamaa wät dó. Ti noo gó dooh mahapëe wäd bä papÿÿj bag —näng mä Paw-Ro kyyh.

Ti m' nayyw hë Erimas ty tamaa wäd kän. Tesóts wät mä nayyw hë moo takyyk do pan'aa. ¹² Ti m' sa wahë n'aa bahapäh bä aj'yy ty tamaa wät doo, Jesus hä tah'yy kae däg kän. Tameuuj wät mä Jesus ky n'aa hä.

Än-Tijoka s'ee hënh raheboo nä do panyyg n'aa hahÿÿh

* **13:3** Saw-Ru häd see Paw-Ro. † **13:3** Sa moo radatooj bong, P'op Hagä Do Sahee hejój sa sii tabawät hyb n'aa.

13 Ti m' Pap bä naa Paw-Ro rabatsëg hõm tamyyj däk hä, Peh-Ke häd näng doo hënh, Pam-Pirija häj n'aa bä. Ti m' panang Peh-Ke häd näng doo bä rakajaa bä, Jowāw Maah-Ko eréd bong mä Paw-Ro Béh-Nabéh da-heeh, Jerusarënh hënh tababaaj hõm hyb n'aa. 14 Peh-Ke bä naa Paw-Ro rabahõm panang Ān-Tijoka s'ee hënh, Pisidija häj n'aa bä. Ti m' Saab hä, Judah buuj rakamehehāk do hä, rabahõm tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh. Ta yt hä m' rabat'oonh. 15 Ti m' tób yt hä kat'aa do see taner'oot mä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do bód, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do bód na-āāj hë. Taner'ood wät do jawén paa bä, tób sa wahë n'aa rabats'yyt Paw-Ro raheer'oot hyb n'aa rakarën bä. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Āā wakāān —näk mäh. —Tanyy bä bë wë bë her'oot pé babä hat'oonh do ratsebë hyb n'aa, bë her'ood —näk mäh.

16 Ti m' Paw-Ro bas'ëëg gëët. Ta moo me m' tameduuk, bag hënh rabab'ëëh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Bë maa newë këh ÿÿ, Isaraéw buuj, Isaraéw buuj nadoo do na-āāj hë P'op Hagä Do hä hyb n'aa es'ee doo —näng mäh. 17 —P'op Hagä Do Isaraéw buuj rah'yy kaha'eeh do tasëëw hõm paa ër wahë makūūh. Tak'ëp rakaood bong P'op Hagä Do an'oo bä Esit bä, sa wakāān nadoo do sa mahang rababong noo gó. Ti m' t'īī hënh häj n'aa bä naa ta hejój me ër wahë makū taman'yyh. 18 40 m' ta baab rababong tabanawäng bä, P'op Hagä Do baad taheg'āās sa hä. 19 Hëëj Kanaāh häd näng doo bä 7 t'īī hënh habong do paa sa wahë n'aa sa karapee sii hë ër wahë makū nu gad'eet, P'op Hagä Do an'oo bä. Èr wahë makūū hä tan'oo däk sa häj n'aa paah. 20 450 ta baab tabado däk bä kã ër wahë makū tasëëw hõm do jawén paa bä tii.

—Ta jawén P'op Hagä Do anoo sa hä ajyy ky n'aa etsëëh do sa mahang ky n'aa etyy doo. Tii d' tabahadoo, P'op

Hagä Do ky n'aa rod Samuëw bawäd däg bä kã. 21 Ti m' ër wahë makū rabatsëë, P'op Hagä Do anoo hyb n'aa sa wahë n'aa pan'aa. Ti m' P'op Hagä Do banoo né hë Sauh häd näng doo, Kis häd näng do t'aah, sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Bën-Jamih häd näng do panaa ti Sauh. 40 ta baab Sauh bag'āās. 22 Ta jawén tado hõm Sauh, Dawi ta jawén buuj P'op Hagä Do an'oo bä, sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Hahÿÿ da m' P'op Hagä Do kyyh Dawi ky n'aa: “ÿ karën doo da Dawi bawät ÿ hapäh. Tamoo wät da sahõnh hë ÿ karën doo”, näng mä P'op Hagä Do kyyh Dawi ky n'aa hä —näng mä Paw-Ro kyyh.

23 Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Dawi panaa see P'op Hagä Do mejõ kãn, Isaraéw buuj sa h'yyb tym dëëb, taky n'aa enooh do paa hadoo. Jesus né hë tii. 24 Jesus du doo do pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa taheer'oot doo, Jowāw nu gahem'uun do häd näng do her'oot sahõnh hë Isaraéw buuj sa hä, raberéd hõm hyb n'aa ta ti nesaa doo. Tanu gemuun hõm nesaa do raberéd hõm do heen n'aa. 25 Sahõnh hë ta hä P'op Hagä Do mejüü do tametëëk do pan'aa tabahajaa bä, Jowāw nu gahem'uun do ky hadoo: “Jaa ÿ bë hä?”, näng mäh. “Doooh bë hyb n'aa newëë do tado bä ÿÿh. Doooh P'op Hagä Do H'yyb Däng Do tado bä ÿÿh. Ti awät da jawén ÿÿ. ÿ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa, dooh ÿ haja bä ta tsyym suun ÿ kabo nä bä”, näng mä Jowāw nu gahem'uun do kyyh —näng mä Paw-Ro sa hä.

26 Ti m' ahõm nä Paw-Ro kyyh:

—Wakān haa, Abaraām panaa, Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do hä hyb n'aa hesé doo, bë na-āāj hë, bë sahõnh hë bë maa newë. Èr hä né hë P'op Hagä Do an'oo däk ër panyyg näng hyb n'aa nyy da ji h'yyb tym Jesus bed'ëëp. 27 Jerusarënh panang buuj, sa wahë n'aa na-āāj hë, dooh rah'yy ganyy bä jaa ti Jesus. Dajëb hä Jesus raky n'aa ety däk. Tii da takajaa Saab hä had'yyt hë tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä P'op

Hagä Do ky n'aa rod sa kyy kerih do raner'oot doo. † 28 Dooh rawyyd bä né paawä dajëb hä Jesus raky n'aa etyy hyb n'aa, retsëë Pirato hä tamejüü radaj'ëep hyb n'aa. 29 Sahõnh hë ta ky n'aa kerih do paa P'op Hagä Do kyy kerih do hä ta hä rabad'oo do jawén paa bä, rabado hyy kån Jesus hub b'aa hä naa. Ti m' radasuun jëng pä gabaho doo gó. 30 Ti m' taganä wäd kån p'aa hënh, P'op Hagä Do an'oo bä. 31 Tadjëb pooj jé, hajök ta sii hah'üüm Garirej häj n'aa bä naa Jerusarënh hënh. Sa hä né hë Jesus kas'ee wät hajõng ta äh, taganä wät do jawén paa bä. Ti né hë rahapäh doo, hÿÿ kä raheer'oot Jesus ky n'aa Isaraéw buuj sa hä —näng mä Paw-Ro kyyh.

32-33 Hahÿÿ panyyg hanäm do ää her'oot bë hä. P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ër wahë maküü hä, ti né hë hÿÿ kä tan'oo däk ër sa panaa paa hä. Ti d' né hë tabad'oo Jesus ganä wät tan'oo bä kä. Hahÿÿ hadoo ta ky n'aa kerih do Saaw-Mo 2 hä:

“Tah ÿ õm. A yb ÿ hado däk naga hë.” §

34 Ta pooj jé P'op Hagä Do her'ood däk ta t'aaah ganä wät do ky n'aa, ta kamag karejã mahãnh. Hahÿÿ da takerii däk ta ti ky n'aa:

“Õm ÿ ky n'aa edëng, baad had'op doo me,
ky kaneh'ÿÿt doo me, Dawi hä ÿ ky n'aa enooh do paa me.” ***

35 Hahÿÿ da na-ããj hë takerii däk P'op Hagä Do kyyh see hä:

“Dooh man'oo bä a karom,
tsyt hë a wë moo wät do ta kamag n'aa karejã bä.” ††

36 Dooh Dawi ta daaj hë ta ky n'aa tado bä ti taheer'oot doo. P'op Hagä Do

karën doo da né hë sahõnh hë Dawi moo wät tahawät noo gó. Ta jawén tadjëb kån. Ta wahë makü rahabong hënh tabas'ëëg kån. Karejã däk ta kamag n'aa. 37 Tii d' nado dejëp do mahang ganä wät P'op Hagä Do anoo do hä. Dooh ta ti ta kamag n'aa karejã bä.

38 —Ti hyb n'aa wakån haa, —näng mäh —baad ÿ karën bë heen n'aa nyy däk hahÿÿ ÿ her'oot do bë hä: Jesus dajëp do hyb n'aa, taganä wät do hyb n'aa, P'op Hagä Do awug hõm da sahõnh hë nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng doo. 39 Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, dooh tahaja bä baad ji hado däg bä tan'oo bä P'op Hagä Do matym gó. Jé h'yy ka'eeh do Jesus hä, baad tabahado däk hÿÿ kä P'op Hagä Do matym gó —näng mäh. 40 —Baad bë hyb n'aa matakä bë hä takanajaa hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod raheer'oot do paah. Hahÿÿ d' paa raheer'oot P'op Hagä Do kyyh:

41 “Bë maa newë këh ÿ ty n'aa ges'yyk doo.

Bë meuuj da! Bë dejëb kä!

ÿ moo wät da bë habong do noo gó sét hadoo doo,

tabad'op hë da bë ky dahé, bë rapanäg né hë paawä ta ky n'aa.” ††

—Tii d' né hë P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hä —näng mä Paw-Ro tób yt hat'oonh do sa hä, Jesus ky n'aa raky nasëm hyb n'aa.

42 Ti m' Paw-Ro bahajaa bä taheer'oot doo, anä kån mä Béh-Nabéh daheeh. Raban'yyh bä m' tób gó naa, t'ï hënh hat'oonh do rabatsyyd kån, Saab see hä p'aa hënh rabaher'oot hyb n'aa ta ti panyyg. 43 Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa kat'aa do hä rakedëë hõm jawén paa bä, sahõnh hë raban'yyh do jawén paa bä, hajök

† 13:27 Raneherod né paawä P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji h'yyb tym dëeb ky n'aa, nyy da rarahejã, nyy da radaj'ëep, dooh rah'yy genä bä. Jesus radaj'ëep noo gó kaja däk P'op Hagä Do maher'oot do paah. § 13:32-33 Saaw-Mo 2.7 ** 13:34 Isajas 55.3 †† 13:35 Saaw-Mo 16.10 †† 13:41 Habakuk 1.5

Judah buuj, Judah buuj nadoo do P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk do na-ããj hē, rahadaa hōm Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh. Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh raky n'aa jebaanh sa sii hah'ũũm do sa hã, rahyb n'aa nerét hyb n'aa P'op Hagä Do ky enyym do ky n'aa ramaa napëe wät doo.

⁴⁴ Ti m' Saab see hã kä, hajök panang buuj kat'aa, P'op Hagä Do ky n'aa maa new'ëe doo. ⁴⁵ Ti m' Judah buuj rabahapäh bä m' hajök do kat'aa doo, h'yy kajewëets bong Paw-Ro sa hã. Ti m' raky hadoo:

—Dooch te hub tado bä Paw-Ro ra-her'oot doo —näk mäh. —Noo kanesa tii —näk mä sa kyyh.

Raky n'aa rejää mä Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh. ⁴⁶ Ti m' h'yyb neỹỹm doo me Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh raky gadoo:

—Äã her'ood wät P'op Hagä Do panyyg pooj jé bë hã. Dooch bë karën bä bë gado bä. Dooch bë karën bä bë h'yyb tym hedëb had'yyt doo. Ti hyb n'aa hỹỹ kä äã bahōm kãn, äã baher'ood kãn Judah buuj nadoo do sa hã kä —näk mäh. ⁴⁷ —Tii d' né hē äã P'op Hagä Do mejũũ kerih do hã:

“ÿ an'oo bä õm sahōnh hē Judah buuj nadoo do sa h'yy ganä n'aa mabahadoo hyb n'aa.

Tii d' ÿ bad'oo, mamahũũm hyb n'aa kēh ÿ n'aa dawëe habong do sa hã,

ÿ bed'ëep hyb n'aa sa hã nesaa do mahānh,

si ÿ had'yyt hē rababok hyb n'aa kä.”§§

⁴⁸ Ti m' Judah buuj nadoo do ramaa napäh bä ta tii, ratsebee bong.

—Baad ub P'op Hagä Do ky n'aa —näk mä sa kyyh.

Ti m' sahōnh hē P'op Hagä Do asëew hōm doo, edëb had'yyt do ragadoo hyb n'aa ta pa, raky dahé kãn Jesus ky n'aa. ⁴⁹ Ti m' ra-her'ood kãn Jesus ky n'aa panang bä, panang nedaa bä haj'eenh do sa hã na-ããj hē. ⁵⁰ Ti m' Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh do

rabahōm kãn ÿỹj ky n'aa etsëeh doo, P'op Hagä Do hyb n'aa esee do wë, panang bä ky n'aa etsëeh do ajyy n'aa sa wë na-ããj hē. Ra-her'ood had'yyt hē sa hã rah'yy kawereem hyb n'aa Paw-Ro Béh-Nabéh sa wë, rabah'eed h'ũũm hyb n'aa ta s'ee hēnh. Ti m' tii d' né hē rabad'oo. Ra-her'ood n'yyh sa panang bä naa. ⁵¹ Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh ratapyng hōm k'ääts sa tsyym suun hã padëek doo. Tii d' rawén d'oo baad nado ta wób sa mo haj'aa sa hã, rahanāng péh. Ti m' rabahōm kãn panang Ikonijo häd nāng doo hēnh. ⁵² Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do ratsebee bong. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm kãn.

14

¹ Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh rakajaa bä panang Ikonijo häd nāng doo bä, rabahōm tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hã, rabahed'oo doo da. Baad rabaher'oot t'ĩĩ hēnh Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa hajök Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ããj hē, raky daheeh Jesus ky n'aa. ² Ti m' Judah buuj Jesus ky n'aa ganadoo doo, rah'yyb metsëeh Judah buuj nadoo doo, rah'yy kawereem hyb n'aa Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wë. ³ Ti hyb n'aa Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabaym ta tii bä hajōng ta äh. H'yyb neỹỹm doo me rabaher'oot Jesus ky n'aa. Ti m' Jesus anoo sa hã rabahajaa hyb n'aa rapehuunh doo, ji hyb n'aa meuunh doo, sahōnh hē rabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do kyy gó né hē ti P'op Hagä Do ky enyym do ky n'aa ra-her'oot doo. ⁴ Ti m' panang buuj wób raky daheeh Paw-Ro ra-her'oot doo, ta wób raky daheeh Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh doo. ⁵ Ti m' Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh doo, Judah buuj nadoo doo, sa wahë n'aa sii hē rakaner'oot Paw-Ro Béh-Nabéh rarejää hyb n'aa, pä me rabakut hyb n'aa. ⁶ Ti m' Paw-Ro raky n'aa napäh bä m' tii, rakejën hōm hëej bód Rikonikas häd nāng doo

hēnh, panang Ris, Derebé häd enäh doo hēnh, ta tii bä häj n'aa hēnh. ⁷Ti hēnh na-ããj mä rahe'oot Jesus ky n'aa hanäm doo.

Paw-Ro rakut do pä me panyyg n'aa hahÿÿh

⁸Ti m', Ris bä Paw-Ro her'oot do maa new'ëë do sa mahang aj'yy k'yy gadóm do bahäng. Ta hä d' né hē tahenäng noo gó. Doo noo gó tabawäd bä. ⁹Tamaa newëë mä Paw-Ro her'oot doo. Ti m' Paw-Ro baheg'ããs ta wë. Tah'yyb hapäh né hē, aj'yy h'yy ka'eeh Jesus hä tabahub däk hyb n'aa. ¹⁰Ti m' taky hadoo ta hä:

—As'ëëg g'ëëd! —näng mäh.

Ti m' nanyyw hē tabas'ëëg gëët mäh. Ti m' tadu doo hawäd däk doo.

¹¹Ti m' hajök do rahapäh bä Paw-Ro mo haj'aa, tak'ëp mä raky kakä bong. Sa kyy me raky hadoo:

—P'op habong doo, ër h'yy kaha'eeh do ahyy b'ëëh. Ajyy gó rakesok —näk mäh.

¹²Béh-Nabéh ramaneëënh Sewus häd me, rah'yy kaha'eeh doo. Paw-Ro ramaneëënh Er-Mes häd me, rah'yy kaha'eeh do seeh, Paw-Ro ti her'ood ub do hyb n'aa. ¹³Ti m' tób Sewus rahyb n'aa esee do yt hä moo hew'ëët do tamanaa booj yb, b'aa ts'oooh sii hē, sa panang noo bä. Panang babuj n'aa sii hē takarën paawä tajuu booj yb, Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rahyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa. Panang nedaa bä tób Sewus rahyb n'aa esee do basoo.

¹⁴Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabahapäh bä m', ras'ëëd hóm sa daaj hē sa saroor tii da raganen'aak do heen n'aa. Ti m' rawaj'aa bong sa mahang. Rawaj'aah bä m' tak'ëp mä rageëënh:

¹⁵—H'ëëd hyb n'aa tii d' bë bad'oo? —näk mäh. —Ajyy né hē ããh, bë da hadoo doo! —näk mäh. —Bë ãã panäk ãã wén na, bë beréd hóm hyb n'aa hahÿÿ daap hē bë h'yy kaha'eeh doo. Doo redëb bä tii. Taw'ããts hē P'op Hagä Do hä, hedëp do hä bë h'yy kawareem, sahõnh hē pahuunh do hä bë h'yy ka'eeh hyb n'aa. Sahõnh

hē badäk hahÿÿh, wë, akajar na-ããj hē, sahõnh hē ta hä habong do na-ããj hē P'op Hagä Do mo haj'aa. ¹⁶P'ooj ub rakarën doo da paa P'op Hagä Do banoo rababok sahõnh hē badäk hahÿÿ haw'ããts hē häj n'aa babuuj. ¹⁷Ti hadoo né hē, P'op Hagä Do ta daaj hē takametëëh sa hä. Tametä had'yyt hē baad had'op do sa hä tanoo doo me. Ti né hē mejüü naëng badoos doo. Ti né hē hanoo bë joom baad tawén eaak. Ti né hē bë waa hanoo. Ti né hē bë h'yyb tsebé tan'oo bä —näk mä Paw-Ro sa kyyh.

¹⁸Ti m' rahe'ood wäd né paawä, p'eets ub paawä raky nadaheeh. P'eets ub paawä rabajuu né hē booj yb sa hyb n'aa. ¹⁹Ti m' rabaher'oot nä bä, Paw-Ro sa maji, Judah buuj, kaja nä. ãn-Tijoka, Ikonijo panang häd enäh doo bä naa rabana. Ti m' rahe'oot hajök do sa hä, rah'yy kawapëëh hyb n'aa Paw-Ro sa wë. Ti m' hajök do rakawaj'ããn bong Paw-Ro sa wë. Paw-Ro rakud kán pä me. Dajëp red'oo rawén takyng hóm panang bahänh. Tii b' raberéd jat. ²⁰Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do kata b'ëëh mä Paw-Ro pa. Ti m' Paw-Ro bas'ëëg gëët. P'aa hēnh tabahóm ënh panang hēnh. Ti m' jat'iip hadoo Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabahóm kán panang Derebé häd näng doo hēnh.

Paw-Ro rababaaj hóm do ãn-Tijoka hēnh panyyg n'aa hahÿÿh

²¹Ti m', ta ti panang bä rahe'oot Jesus ky n'aa hanäm doo. Hajök mä Jesus hä h'yy kae kán rahe'oot do hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rababaaj hóm kán Ris bä, Ikonijo hēnh, ãn-Tijoka hēnh. ²²Ti m' ramabaaj nä me, panang buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä baad raky n'aa edëë däk, ranerét hyb n'aa Jesus hä rah'yy ka'eeh doo. Baad rabaher'oot ratsebé hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä na-ããj hē ramaher'oot sa hä: “Hajõng né da ji ahoop P'op Hagä Do bag'ããs do karapee ji bahadoo hyb n'aa.” ²³Sahõnh hē panang ramatebës me, Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rasëëw hóm Jesus

hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa. Ti m' raky n'aa etsëë sa hyb n'aa. Ranoo kanawa doo me m' Jesus rahyb n'aa esee. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Baad mahagãã hahÿ a hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, baad ramoo bok hyb n'aa a hã h'yy ka'eeh do sa hã —näk mäh.

²⁴ Ti m' ratabës Pisidija häj n'aa bä. Ti m' rakajaa Pam-Pirija häj n'aa bä. ²⁵ Ti m' panang Peh-Ke häd näng doo bä rahe'oot Jesus ky n'aa. Tii b' naa rabaw'ëenh mä panang Atarija häd näng doo hënh. ²⁶ Tii bä ragatsëg tooj kån marakate gó. Ti m' rabatsëg hõm kån Æn-Tijoka hënh, rahana doo hënh. Æn-Tijoka bä né hë Jesus hã h'yy ka'eeh do raky n'aa ets'ëë wät do paa Paw-Ro sa hyb n'aa, baad P'op Hagä Do bahag'ããs hyb n'aa sa hã. Tii b' naa né hë ti ramejũũ do paah, jé pad'yyt hë rabaher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa. Paw-Ro rabahajaa do hyb n'aa rababaaj nä kån. ²⁷ Rakajaa bä kä m' Æn-Tijoka bä, ramejũũ Jesus hã h'yy ka'eeh do rakata padëëk hyb n'aa. Ti m' rahe'oot sa hã sahõnh hë P'op Hagä Do mo haj'aa sa hã raheboo nä hënh. Rahe'oot na-ããj hë m', Judah buuj nadoo do sa hã Jesus an'oo däg kån ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. ²⁸ Ti m' hajõng ta äh Æn-Tijoka bä Paw-Ro rabaym Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahang.

15

Jerusarënh bä Jesus hã h'yy ka'eeh do rakaner'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ti noo gó ajyy wób raka-jaa Æn-Tijoka bä, Judah häj n'aa hënh naa. Ti m' radu doo rama metëëk Judah buuj nadoo do hã, Jesus hã h'yy ka'eeh do hã. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Taw'ãäts hë bë masuuj noo byyh ehõk Mosees ky n'aa jaw'yyk do metëëk doo da. Tii da bë moo naboo bä, dooh bë P'op Hagä Do edëëb bä ta wë —näk mäh.

² Dooh Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh ragenaag bä rahe'oot doo. Ky kedag bok sa sii ta ti hyb n'aa. Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do Æn-Tijoka bä habong do

rabasëew hõm Paw-Ro, Béh-Nabéh, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, Jerusarënh hënh rabahõm hyb n'aa. T'ĩ hënh ramejũũ rabahõm, masuuj noo byyh kahõk do ky n'aa rabeaanh hyb n'aa 12 hedoo do Jesus mejũũ do sa hã, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa t'ĩ hënh habong do sa hã.

³ Ti m' rabahõm kån. Ramahõm me m', Penisija häd näng do häj n'aa bä, Samarija häd näng do häj n'aa bä na-ããj hë rahe'oot Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã nyy da Judah buuj nadoo do wób h'yy kae padëëk P'op Hagä Do hã. Jesus hã h'yy ka'eeh do panang bä habok do raky n'aa napäh bä tii, tak'ëp ratsebee bong.

⁴ Ti m' Paw-Ro rakaja hõm bä kä Jerusarënh hënh, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, sa wahë n'aa na-ããj hë, 12 hedoo do Jesus mejũũ do na-ããj hë baad ragadoo. Ti m' Paw-Ro rahe'oot mä sa hã sahõnh hë ramoo bok do hã P'op Hagä Do mo haj'aa do ky n'aa raheboo nä hënh. ⁵ Ti m' Parisëw wób Jesus hã h'yy ka'eeh do raky hadoo:

—Taw'ãäts hë ji mejũũ Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy kae padëëk do sa hã, sa masuuj noo byyh ehõg hõm. Taw'ãäts hë na-ããj hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh —näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m', ti hyb n'aa m' 12 hedoo do Jesus mejũũ doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa na-ããj hë rakata b'ëeh rabaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa. ⁷ Ti m' báp peej däg raky n'aa her'oot do jawén paa bä, Peed as'ëëg gëët, ti m' taky hadoo:

—Wakån haa —näng mäh. —Bë hapäh né hë p'ooj ub ÿ P'op Hagä Do asëm do ÿ baher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hã, rah'yy ka'eeh hyb n'aa Jesus hã.

⁸ P'op Hagä Doo, ji h'yyb tym hapäh doo, tametëeh tagadoo na-ããj hë Judah buuj nadoo doo. Tanoo ta Sahee sa h'yyb tym gó tabajëng doo, ër hã tanoo do hadoo. ⁹ Dooh ta see hadoo pé ër hã, sa hã na-ããj hë. P'op Hagä Do awug hõm sa h'yyb tym gó hanäng doo, Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb

n'aa, ər h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagä Do awug hõm do hadoo, ər h'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus hä. ¹⁰ Ti hyb n'aa, h'ëed hyb n'aa bë gahëen Judah buuj nadoo do Jesus hä h'yy kae padëek do ramoo bok hyb n'aa ta ti ər nahajaa doo, ər wahë makü na-ääj hë ranahajaa doo? H'ëed hyb n'aa bë karën P'op Hagä Do bë metyy? ¹¹ Dooh taw'ääts hë tado bä —näng mäh. —Dooh ər moo bok do hyb n'aa tado bä ər h'yyb tym P'op Hagä Do bed'ëep. Jesus hyb n'aa, ər Jesus kamahän do hyb n'aa tii. Ti hadoo né hë sa hä, Judah buuj nadoo do sa hä —näng mä Peed kyyh.

¹² Ti m' sahõnh hë bag hënh rababë hõm ramaa newëe bä Béh-Nabéh Paw-Ro daheeh raheer'oot doo. Paw-Ro raheer'oot mä rapehuunh doo, ji hyb n'aa meuunh doo, P'op Hagä Do hejój me ramoo bok doo, Judah buuj nadoo do sa mahang. ¹³ Rabahajaa bä raheer'oot doo, Tsijaag ky hadoo mäh:

—Bë maa newë këh yÿ, wakän haa —näng mäh. ¹⁴ —Peed her'ood wät nyy da P'op Hagä Do t'yyd mehïin wät Judah buuj nadoo doo, sa mahang P'op Hagä Do karapee rabadoo hyb n'aa. ¹⁵ Ta ti taher'oot do baad tanu däng P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa hä. Hahÿÿ da takerii däk:

¹⁶ “Ta ti jawén y matëeh da.

Hajõõ ta baab né paawä dooh Dawi panaa rabagää boo bä, p'aa hënh Dawi panaa see sa wahë n'aa tabahado däk y an'oo bä da.*

¹⁷⁻¹⁸ Tii da y wén d'oo, Judah buuj wób, sahõnh hë Judah buuj nadoo do sii hë, karapé haa pan'aa hedoo doo, y rabesoos hyb n'aa', näng mä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, p'ooj ub taky däng do moo wät doo.”†

* **15:16** Tób hadëe hyng do paah, p'aa hënh ji tama sooh do ky n'aa gó tabeh'üüm Gereg kyy me Dawi panaa ky n'aa. P'op Hagä Do hä Judah buuj raky nadaheeh do hyb n'aa, hajõõ ta baab noo gó dooh Dawi panaa rabagää boo bä paa Judah häj n'aa bä. Tii bä kä, ta ky n'aa rod raheer'oot do hä, ti awät da Dawi panaa seeh, p'aa hënh sa hä tabag'ääs doo, P'op Hagä Do ky däng. Jesus né ti ta ti Dawi panaa P'op Hagä Do ky däng doo. † **15:17-18** Amos 9.11-12

¹⁹ —Ti hyb n'aa, —näng mä Tsi-jaag —hä yÿ péh, taw'ääts hë dooh ta bahänh ər mejõ bä Judah buuj nadoo do P'op Hagä Do hä h'yy kae padëek do sa hä. ²⁰ Taw'ääts hë ər erih ranawëh hyb n'aa P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh'ëeh do tä n'aa. Taw'ääts hë ər erih ranayÿh hyb n'aa sa yÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii. Ranawëh hyb n'aa sa masääh dab, har'ëeng dab, ranaboh bä ta majyyw gatsëe däk doo. Taw'ääts hë ər erih na-ääj hë ranawëh hyb n'aa majyyw. ²¹ Tii d' ər wén erih, Mosees ky n'aa jaw'yyk do raner'ood had'yyt hë däg panang haw'ääts hë Saab hä had'yyt hë, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naheer'oot do yt hä. Ti hyb n'aa raheen n'aa nyy däk né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä —näng mä Tsijaag kyyh sa hä.

Judah buuj nadoo do rama erih do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' 12 hedoo do Jesus mejüü doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh doo, rasëew hõm sa wób, ramejüü hyb n'aa Béh-Nabéh Paw-Ro sa sii, Än-Tijoka hënh. Rasëm do häd hahÿÿh: Judas Bar-Saba häd näng doo, Siras daheeh. Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa wób tii. ²³ Ti m' sa hä ramejüü rerih doo kä. Hahÿ ti rama erih doo:

“Ääh, 12 hedoo do Jesus mejüü doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa na-ääj hë, bë wakään hedoo ääh. Bëeh, Judah buuj nadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do Än-Tijoka panang bä habong doo, Sirija häj n'aa bä, Siris häj n'aa bä habok do na-ääj hë ää ma erih. Ää edëng bëeh.

²⁴ “Ää heen n'aa enäh babä naa t'ïi hënh heboo nä doo. Ää heen n'aa enäh, ajyy raheer'oot doo me

baad nado wäd bë h'yyb ran'oo bä. Bë h'yyb manepëë boo ran'oo bä. Dooh äã kyy gó tado bä ta ti rama metëëk doo. ²⁵ Ti hyb n'aa baad ub babä äã kaner'oot, bë wë äã mejüü hyb n'aa äã wób, Paw-Ro Béh-Nabéh ér najiis bë mejüü do sa sii rabahôm hyb n'aa. ²⁶ P'eets ub radejëëb paawä Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa rabaher'ood hôm do hyb n'aa, dooh Paw-Ro Béh-Nabéh rah'yyb eÿÿm bä, dooh rah'yy gejë hôm bä. ²⁷ Äã mejüü Judas Siras daheeh raky masa hyb n'aa äã erih do hä. ²⁸ Baad ub né hë P'op Hagä Do Sahee metëëh äã hä, äã ganahëen hyb n'aa bë hä tak'ëp hejooñh doo. Äã hä na-ääj hë baad ub P'op Hagä Do Sahee metëëh doo. Jääm hë bë tayy hahÿ äã her'oot do bë hä: ²⁹ Taw'ääts hë bë nawëh P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh'ëëh do tä n'aa. Taw'ääts hë bë nawëh bë masääh dab, har'ëeng dab bë naboh bä ta majyyw gatsëë däk doo. Bë awëë manä ta majyyw. Bë aä manä bë ÿÿm nadoo do sii, bë patug nadoo do sii. Ta ti bë ky dahé bä, taw'ääts hë. Jääm hë kä äã erih doo."

³⁰ Ti m' Jesus mejüü doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa daheeh ramejüü Paw-Ro, Béh-Nabéh, Judas, Siras daheeh rabahôm hyb n'aa. Ti m' rabahôm kân. Ti m' rakajaa bä Än-Tijoka bä, ramejüü sahônñ hë Jesus hä h'yy ka'eeh do séd hä rakata padëëk hyb n'aa. Ti m' ranoo sa hä 12 hedoo do rama erih doo. ³¹ Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do t'ii hëñh kata däk do raner'ood bong kerih doo. Ti m' ratsebee bong ta ky n'aa hyb n'aa. ³² Ti m' Judas, Siras daheeh, baad mä ramaher'oot Jesus hä h'yy ka'eeh doo, baad ub, tsebë doo gó rababok hyb n'aa, rah'yy ganejë hôm hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa rod né hë m' ti Judas, Siras daheeh. ³³ Ti m', hajông ta äh t'ii hëñh rabaym do jawén paa bä m', Jesus hä h'yy ka'eeh do kedëë bong, rababaaj hôm hyb n'aa Jerusarëñh

hëñh. Sa hä rakedëë bong bä m' raky hadoo:

—Baad tanyy né hë ti bë bana. Baad äã karën P'op Hagä Do bë taky n'aa edëng. H'yyb näm doo me äã karën bë babaaj hôm —näk mäh.

Ti m' ta wób rababaaj hôm kân. [³⁴ Siras aym dó.] ³⁵ Ti m' Paw-Ro, Béh-Nabéh rabaym Än-Tijoka bä. T'ii hëñh rama metëëk ta wób sa sii Jesus ky n'aa.

Jesus hä h'yy ka'eeh do rabeg'ääs panang raheboo nä doo hëñh panyyng n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti m' ta see pé noo gó Paw-Ro ky hadoo Béh-Nabéh hä:

—Hamäh, ér ah'üüm p'aa hëñh ér heboo nä do paa hëñh. Jesus hä h'yy ka'eeh do ér heg'ääs, jé pad'yyt hë Jesus ky n'aa ér her'oot do paa hëñh. Ér heg'ääs baad raboo bä —näng mäh.

³⁷ Ti m' Béh-Nabéh karën paawä Jowāw Maah-Ko bahôm sa sii. ³⁸ Paw-Ro hä dooh baad tado bä, Pam-Pirija bä Jowāw Maah-Ko, sa sii hawät do paah, teréd bong do hyb n'aa. ³⁹ Dooh rah'yyb däng do tado bä, ti hyb n'aa raketyn bong. Béh-Nabéh, Jowāw Maah-Ko daheeh rabatsëg hôm tsyt dëëg hä Tsi-Peré häd näng doo hëñh.

⁴⁰ Ti m' Paw-Ro hata kä Siras. Ti m' ratsyym kasok bä m' Jesus hä h'yy ka'eeh do Än-Tijoka bä habong do raky hadoo sa hä:

—Baad ub bë P'op Hagä Do kamahän. Baad ub bë tabahag'ääs —näk mäh.

⁴¹ Ti m' Sirija häd näng do häj n'aa bä, Siris häd näng do häj n'aa bä raka-jetsëg hôm. Rakajetsëk me Paw-Ro maher'oot Jesus hä h'yy ka'eeh do panang bä habong do sa hä, baad rababok hyb n'aa, ratsebë hyb n'aa, rah'yy kae magyys hë hyb n'aa.

16

¹ Ti m' panang Derebé häd näng doo hëñh Paw-Ro rabeboo nä jawén paa bä, rabahôm panang Ris häd näng doo hëñh. Tii bä tamamuun Jesus hä h'yy ka'eeh do seeh, Tsimoot häd näng doo. Ta ÿÿn mä Judah buuj.

Ta yb mä Gereg buuj. ² Jesus hä h'yy ka'eeh do Ris bä habong doo, Ikonijo bä habong do na-ããj hē, baad mä rabaher'oot Tsimoot ky n'aa. ³ Ti m' Paw-Ro karēn Tsimoot ahōm sa sii. Pooj jé tamejūū ta masuuj noo byyh kahōg hōm, Judah buuj t'īi hēnh hāj n'aa bä habong do sa hyb n'aa, sahōnh hē rahapäh do hyb n'aa Gereg buuj Tsimoot yb. Dooch takarēn bä Judah buuj rakawajāän ta hyb n'aa. ⁴ Ti m' sahōnh hē panang ramatebēs me raheer'oot rama erih do ky n'aa 12 hedoo do Jesus mejūū doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa na-ããj hē Jerusarēnh bä habong doo, rerih doo. ⁵ Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh doo, panang haw'ãäts hē habong doo, tak'ēp mä rah'yy kae kän Jesus hä. Jesus hä h'yy ka'eeh do kahūūm had'yyt hē.

Paw-Ro s'ëeh hadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶ Ti m', dooh P'op Hagä Do Sahee an'oo bä raheer'oot Jesus ky n'aa Asija hāj n'aa bä. Ti hyb n'aa m' ratabēs Pirikija, Garata häd enäh do hāj n'aa. ⁷ Misija hāj n'aa bahēej jēng bä, rakarēn paawä Bitinija hāj n'aa hēnh rabahōm. Ti hadoo né hē dooh m' Jesus Sahee an'oo bä. ⁸ Ti hyb n'aa Misija hāj n'aa bä rakajetsēg w'ēenh. Panang Torowas häd näng doo hēnh mä rabaw'ēenh. ⁹ Tii bä, panang bä, atsēm, Paw-Ro s'ëeh hadoo mä ta hä. Ta s'ëe gó tahapäh mä aj'yy hageēt doo, Paw-Ro hats'yyt doo. Hahÿÿ d' mä aj'yy hageēt do kyyh: “B'ëep Masedonija hāj n'aa hēnh. ãã mamasaa”, näng mäh. ¹⁰ Paw-Ro s'ëeh hadoo do tahapäh do jawén paa bä, nayyw hē ãã benyyw hōm ãã h'ëed, ãã tsyym kasok hyb n'aa Masedonija hēnh hah'ūūm doo. ãã hä, P'op Hagä Do ti ãã naēenh doo, Masedonija babuj n'aa hä ãã baher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa.†

* **16:7** Sa h'yyb gó m' rabahapäh tii. † **16:10** Rukas ti hahÿ erii wät doo. Masedonija hēnh Paw-Ro rabahōm do pooj jé Rukas kata däk sa hä. Sa sii tabawäd kän. ‡ **16:13** Pawóp its rado bä Judah buuj ta wób sa panang bä haj'eenh doo, dooh ratamaa bä P'op Hagä Do panyyg raneherót do tób n'aa. Tamii nabyy me rakahet'aa, P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa.

ÿÿnh Ridija häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m', tii b' naa ãã gatsēg t'oonh marakate gó. Ti m' nayyw hē ãã batsēg hōm tsyt dēeg hä Samotaras häd näng doo hēnh. Ti m' jat'iip hadoo ãã kajaa panang Newaporis häd näng doo bä. ¹² Tii b' naa ãã bahōm kän panang Pirip häd näng doo hēnh. Jāām né hē ky n'aa etsēeh ta ti panang Masedonija hāj n'aa bä. Hajōk Roma buuj t'īi hēnh rababong. Tii bä ãã baym pawóp hē ta äh. ¹³ Ti m' Saab hä, Judah buuj rakamehehāk do hä, panang bahānh ãã babok. Tamii me ãã baw'ēenh. ãã hä, tamii takēen hä Judah buuj rikat'aa P'op Hagä Do hä raky n'aa etsēe hyb n'aa.‡ Ta tii bä kata b'ëeh do ãã mamuun bä, tūū ãã bab'ëeh sa pa. Ti m' ãã du doo ãã her'oot do Jesus ky n'aa, ÿÿj tii bä kata b'ëeh do sa hä. ¹⁴ Sa mahang ti ahäng ÿÿnh Ridija häd näng doo, Panang Tijatira häd näng doo bä naa. Pāän hebaan do hahiin do hesäm do tii. Judah buuj nado né paawä, P'op Hagä Do tahyb n'aa jaw'yyk. Ti m' baad tahyb n'aa gadoo Paw-Ro her'oot doo, Jesus an'oo bä. ¹⁵ Ti m' ranu gemuun wät ta wakāän daheeh. Ti m' ãã tabats'yyt sa tób hēnh. Ti m' Ridija ky hadoo:

—Bē hä ÿ h'yy kae bä né hē Jesus hä, ÿ karēn paawä bē ayyw dó tóp ÿ yt hä —näng mäh.

Ky kah'ūūm ãã hä, ãã wén ym.

Paw-Ro, Siras daheeh, radewäts b'ëeh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' ta see pé noo gó Judah buuj raky n'aa hetsē hēnh ãã bahōm bä, ãã mamuun maruus. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hä adäk. Noo ese karap'aar h'yyb nesaa do an'oo bä. Taher'oot ta wób sa hä h'ëed hado ta jawén rababok doo. Ti hyb n'aa ta kariw n'aa hajōng dajēer ragedak. ¹⁷ Paw-Ro sii hē, ãã sii hē, ta ti maruus

bawäd had'yyt hē. Āã sii tabawät bā tak'ëp tageënh:

—P'op Hagä Doo, Sahõnh Hē Bahãnh Hadoo Do wē moo heb'ook do hahỹ ajyy. Raheer'oot bē hã nyy da P'op Hagä Do bē tabed'ëep nesaa do mahãnh, ta wē bē basëek hyb n'aa! —näng mä maruus.

¹⁸ Hajõng ta äh tii da tabed'oo. Ti m' Paw-Ro tah'yyb panas'ëeh do hyb n'aa taheer'oot do hã, Paw-Ro ty kaw'õöd däk ta wē, ti m' taky hadoo karap'aar h'yyb nesaa do hã:

—Jesus Kristo häd gó òm ÿ mejüü mabanyyh hyb n'aa maruus hã hadäk doo —näng mäh.

Ti m', nyyw hē karap'aar h'yyb nesaa do ta hã hadäk do paa anä kån.

¹⁹ Ti m' ta kariw n'aa rabahapäh bā m', dooh ragedag wäd bā da-jëer,§ rameso padëek Paw-Ro, Siras daheeh. Ti m' ramahüüm panang buuj rakahet'aa bā, hyb n'aa jew'yyk do sa wē. ²⁰ Hyb n'aa jew'yyk doo, ji ky n'aa etyy do sa matym gó raky n'aa tapaa sa hã. Hahỹ d' mä sa kyyh:

—Hahỹ Judah buuj rametëek er panang buuj sa hã rakamaj'üü hyb n'aa. ²¹ Rametëek na-ããj hē raba-hed'oo doo da er nahajaa doo. Dooh taw'ããts hē tado bā er gado bā. Roma buuj ëer —näk mä sa kyyh.

²² Ti ky hedoo né hē hajõk do sa kyyh. Tii bā kã m', hyb n'aa jew'yyk do ramejüü rakebo bëeh Paw-Ro Siras sa saroor rabahewyyh hyb n'aa.

²³ Ti m' tak'ëp rabahewyyh do jawén paa bā, ramejüü radewäts b'ëeh. Ti m' ragadahew'ëes do hagã n'aa hã ramejüü, baad tabahag'ããs Paw-Ro Siras daheeh. ²⁴ Ti m' ragadahew'ëes do hagã n'aa dewäts b'ëeh t'õp gadäg ub doo gó. Ti m' b'aa gó ji tsyym tyw n'aa ragegots padëek doo gó tatabong sa tsyym.

²⁵ Ti m' atsëm ub, gawak'aap, Paw-Ro Siras daheeh raky n'aa etsëe mäh, P'op Hagä Do hã rama ejäm mäh. Ta

wób radewäts b'ëeh do ramaa newëe sa kyyh. ²⁶ Tii bā, nyyw hē, tak'ëp tabana k'ããts katajuus doo. Pã ragadahew'ëes do mesoo n'aa katajus wät na-ããj hē. Ti m' ragadahew'ëes do nooh, noo kasëets hõm ta daaj hē katajuus do hyb n'aa. Haak sapuuw hedoo do radewäts b'ëeh do sa moo hã padëek do paah, kajäg bëeh tüü.

²⁷ Ti m' ragadahew'ëes do hagã n'aa ty gawëej däk bā, tahapäh bā ragadahew'ëes do noo gasëets hõm doo, tado däk sën-jeer ta daaj hē takadaj'ëep hyb n'aa paawä. Sahõnh hē raban'yyh ted'oo. ²⁸ Ti m' tak'ëp Paw-Ro beënh:

—Kadajëeb manä a daaj hē! —näng mäh. —Sahõnh hē äãh, babä äã bab'ëeh —näng mäh.

²⁹ Ti m' aj'yy betsëe ta bag, ti m' tawaj'aa suun, ti m' ahyy häng ta taron nu paa me Paw-Ro Siras sa wē.

³⁰ Ti m' taman'yyh ragadahew'ëes doo gó naa. Teanh mä tii bā:

—Nyy d' ÿ bad'oo hëp ÿ tym P'op Hagä Do bed'ëep hyb n'aa nesaa do mahãnh, ta wē ÿ basëek hyb n'aa? —näng mäh.

³¹ Ti m' raky hadoo:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do hã mah'yy kae. Tii bā a h'yyb tym P'op Hagä Do ed'ëep da, ta wē mabawät hyb n'aa da, òm a tób yt hã haj'eenh do na-ããj hē —näk mäh.

³² Ti m' raheer'oot ta hã, ta tób yt habong do sa hã na-ããj hē Jesus ky n'aa. ³³ Ti m' ti noo gó né hē, atsëm ub, Paw-Ro Siras sa rog rahewyyh do haj'aa paah, ragadahew'ëes do hagã n'aa hetsyyd hõm. Ti m' nyyw hē ranu gemuun wät ta wakãän daheeh. ³⁴ Ti jawén Paw-Ro Siras daheeh tamahüüm mä ta tób hënh. Ti m' tanoo sa waa. Ti m' tak'ëp tatsebee kån ta wakãän daheeh, P'op Hagä Do hã rah'yy kae däk do hyb n'aa.

³⁵ Ti m' jati péh, hyb n'aa jew'yyk do ramejüü warahén wób, ragadahew'ëes do hagã n'aa wē, tabasog

§ 16:19 Noo ese do paa hyb n'aa, ta wób rabena maruus wē, tamaher'oot hyb n'aa sa hã ny hadoo sa pooj jé hawät doo. Maruus kariw n'aa hã rep'aak sa hã tamaher'oot hyb n'aa. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hã hadäk do paa anä kån do jawén paa bā, dooh maruus noo ese wäd bā. Ti hyb n'aa né hē ta kariw n'aa rakawajãän Paw-Ro sa wē.

nyyh hyb n'aa ragadahew'ëes doo gó hab'ëeh do paah, Paw-Ro Siras daheeh raban'yyh hyb n'aa. ³⁶ Ti m' ragadahew'ëes do hagã n'aa her'oot Paw-Ro hã:

—Hyb n'aa jew'yyk do ÿ ramejũũ, õm Siras daheeh ÿ basog nyyh ragadahew'ëes doo gó naa, baad bë bah'ũũm hyb n'aa —nãng mäh. —Ti hyb n'aa bë anãh, h'yyb nyyw gó bë ahõm —nãng mäh.

³⁷ Ti m' Paw-Ro baher'oot warahén panäk do sa hã:

—Bë hapäh né hë Roma buuj ky n'aa jaw'yyk doo. Doo tahaja bä Roma buuj rahewyh bä ranaher'oot nä bä raky kes'ëem do ky n'aa. Roma buuj né paawä äãh, äã rahewyyh sahõnh hë sa matym gó, dooh né paawä äã hã ran'oo bä äã her'oot äã ky n'aa. Äã radewäts b'ëeh tii bä ragadahew'ëes doo gó. Tii d' rabad'oo do jawén paa bä äã hã, hÿÿ kä rakarën kejën do hadoo äã bahõm. Doo baad tado bä. Äã karën rabana wawëë hë, sa daaj hë äã ramanyyh hyb n'aa —nãng mä Paw-Ro kyyh panäk do sa hã.

³⁸ Ti m' warahén rabahõm kãn, raher'oot mä sa hã. Ti m' hyb n'aa jew'yyk do raky n'aa napäh bä, Paw-Ro Siras daheeh Roma buuj, tak'ëp mä rabeÿÿm bong.** ³⁹ Ti m' rabahõm Paw-Ro sa wë, raber'oot hyb n'aa sa sii. Ti m' raky hadoo:

—Äã karën bë hyb n'aa mabaan hõm äã mo haj'aa bë hã. Bë kawaj'ããn manä äã wë —näk mä sa kyyh.

Ti m' baad hadoo doo me ret-sëë rabahõm hyb n'aa sa panang bä naa. ⁴⁰ Paw-Ro raban'yyh bä ragadahew'ëes doo gó naa, Ridija tób hënh rabahõm. T'ĩ hënh rakat'aa Jesus hã h'yy ka'eeh do sa sii. Baad ub mä rabaher'oot sa hã, rah'yyb neÿÿm doo me Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti m' rabahõm kãn.

** **16:38** Rawén jeÿÿm bong, rabahewyyh bä, dooh rahapëë bä Roma buuj rado bä. Daap hë ramejũũ rabahewyyh. Daap hë radewäts b'ëeh. Doo tii da Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do an'oo bä Roma buuj hã radoo bä. * **17:7** Roma buuj sa wahë n'aa hyb n'aa jawyk do ti Sesa.

17

Jesus hã h'yy kana'eeh do radu n'aa kamaj'ĩ do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Paw-Ro ramahõm me ratabës Äm-Piporis häd nãng do panang, Aporonija häd nãng do panang na-ããj hë. Kaja hõm kãn mä panang Tesaronika häd nãng doo bä. Tii bä ti asooh tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo. ²⁻³ Ti m', t'ĩ hënh Paw-Ro rabahõm Judah buuj rakamehehãk do hã, rabahed'oo doo da. Tamawoob hë Saab noo gó P'op Hagä Do kyy kerih do paa hã Paw-Ro metëeh sa hã, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Dãng Do ky n'aa. Tamaher'oot mäh, tametëeh Kristo dajëp né hë, ganä wät né hë tadajëp jawén paa bä, ta ky n'aa kerih däk doo da né hë. Ti m' taky hadoo:

—Jesus, ta ky n'aa ÿ her'oot do bë hã, ti né hë Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Dãng Doo —nãng mäh.

⁴ Ti m' Judah buuj wób raky daheeh Jesus ky n'aa. Séd rah'yyb hedo däg kãn Paw-Ro sa hã. Hajõng Gereg buuj P'op Hagä Do hyb n'aa hes'ee do na-ããj hë raky dahé kãn Jesus ky n'aa. Ti hadoo ënh hajök ÿÿj ky n'aa etsëeh doo. ⁵ Ti hyb n'aa m' Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh do rah'yy kajewëets kãn. Rah'yy kajew'ëes do hyb n'aa rabats'yyt panang bä habong do moo nesaa doo, ti m' radu n'aa kamaj'ĩ do panang bä. Ti m' rawaj'aa hõm Jasõn häd nãng do tób hënh. Rakarën paawä Paw-Ro Siras daheeh tii bä haj'eenh do ramesoo, ramahũũm hyb n'aa panang buuj rakahet'aa bä. ⁶ Ti m' dooh rawyyd bä Paw-Ro Siras daheeh. Ti hyb n'aa ramaso däk Jasõn, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób na-ããj hë. Ramahũũm mä panang wahë n'aa sa wë. Tak'ëp mä rageënh:

—Hahÿ ayy badäk hahÿ haw'ããts hë kamaj'ĩ doo, hÿÿ kä babä rakaja nä —näk mäh. ⁷ —Gëet hahÿ Jasõn ats'yyt, ta tób yt hã rabaj'eenh hyb

n'aa. Sahõnh hẽ hahỹ ajyy dooh raky dahé bã Sesa.* Sa noo m' ti anäng ji wahẽ n'aa seeh, Jesus ramaneëenh doo —näk mäh.

⁸ Ti m' ramaa napäh bã ta tii, hajõk do t'ĩ hẽnh kat'aa doo, panang wahẽ n'aa na-ãj hẽ rah'yy ganapõ kãn. ⁹ Ti m' ramejũũ Jasõn, ta wób na-ãj hẽ, rep'aak raberéd hõm hyb n'aa. Reréd hõm mã tii bã.

Bereja häd näng doo hẽnh Paw-Ro rabahõm do panyyg n'aa hahỹh

¹⁰ Ti m' atsẽm, Jesus hã h'yy ka'eeh do tii bã habong do sa kyyh gó Paw-Ro rabah'ũũm Bereja hẽnh. Rakajaa bã, rabahõm tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo hẽnh. ¹¹ Ti m', Judah buuj Bereja bã habong do ky en'yyim Tesaronika habong do sa mahãnh. Baad ragadoo Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot doo. P'op Hagä Do kyy kerih do hã raner'ood had'yyt hẽ, rabahapäh hyb n'aa te hub tado bã sa hã Paw-Ro her'oot doo. ¹² Ti m' hajõk Judah buuj rah'yy kae kãn Jesus hã. Hajõk yỹj Gereg buuj ky n'aa etsëeh doo, ajyy na-ãj hẽ Gereg buuj, h'yy ka'eeh né hẽ tii da ãnh. ¹³ Ti m' Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh doo, panang Tesaronika habong doo, raky n'aa napäh bã Paw-Ro her'oot do P'op Hagä Do ky n'aa Bereja däg bã, Bereja hẽnh rabana. Ti m' radu n'aa Bereja buuj rakamaj'ĩ hyb n'aa Paw-Ro sa wë. ¹⁴ Ti m' nanyw hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do ramejũũ Paw-Ro bawëenh akajar nabyy me. Ti hadoo né hẽ, Siras Tsimoot daheeh rabaym dó Bereja bã. ¹⁵ Paw-Ro sii hah'ũũm do paah, had'aa doo, panang Atën häd näng doo bã rabebe nä. Tii b' naa rababaaj nä. Rakajaa bã raheer'oot Paw-Ro kyyh Siras, Tsimoot sa hã, nanyw hẽ rabah'ũũm hyb n'aa, Atën bã rakataa hyb n'aa Paw-Ro hã.

Atën bã Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahỹh

¹⁶ Ti m' Paw-Ro gadaa nuuj jé Atën bã, h'yy katón wät mã tahapäh do hyb n'aa hajõng Atën buuj sa kabariih. Sa panang haw'ãäts hẽ anyy had'yyt hẽ.

¹⁷ Ti hyb n'aa m' tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hã Paw-Ro ky wõnh Judah buuj, Gereg buuj P'op Hagä Do hã hyb n'aa hes'ee do na-ãj hẽ. Panang buuj rakahet'aa bã, rabaheb'ëeh bã, Paw-Ro ky wõnh ta ãh hã had'yyt hẽ t'ĩ hẽnh kat'aa doo. ¹⁸ Ti m' Epikuréw häd enäh do ma matëg wób, Es-Toj-Ko häd enäh do ma matëg wób raky ked'aak mã Paw-Ro hã. Ti m' ta wób raky n'aa rejãã. Hahỹ d' mã reanh:

—H'ëed hahỹ tar'ood yỹn karën taheer'oot? —näk mäh.

Ti m' ta wób raky hadoo:

—Häj n'aa s'ee hẽnh rah'yy kaha'eeh do sa ky n'aa taheer'oot. Ta ti sa hã ji h'yy ka'eeh takarën, tahyb n'aa péh —näk mäh.

Tii d' rawén her'oot, Jesus ky n'aa hanãm doo, Jesus ganä wät do ky n'aa na-ãj hẽ Paw-Ro maher'oot do hyb n'aa sa hã.

¹⁹ Ti m' Paw-Ro rabatsyyd hõm Are-jopak häd näng doo hẽnh, ma matëg sa wahẽ n'aa rakahet'aa doo hẽnh. Ti m' raky hadoo Paw-Ro hã:

—Ãã karën paawä ãã bahapäh mama metëek do ky n'aa. Dooch ãã ky n'aa napëe nä bã ta tii —näk mäh. ²⁰ —Õm ky kew'oonh maher'oot do hã. ãã karën ãã hapäh h'ëed ky n'aa tii —näk mäh.

²¹ (Atën buuj, ta s'ee hẽnh naa hena do panang bã habong do na-ãj hẽ maa kereed had'yyt hẽ papuuj hadoo do ky n'aa ramaa newë bã, raheer'ood bã na-ãj hẽ. Ti hado had'yyt hẽ. Dooch ramoo boo bã. Ti hyb n'aa m' Paw-Ro rabats'yyt.)

²² Ti m' Paw-Ro bas'ëeg gëet Are-jopak bã, ti m' taky hadoo sa hã:

—Atën buuj —näng mäh. —Y hapäh ti bë maa ker'eet bë wehëe bã bë h'yy kaha'eeh doo —näng mäh. ²³ —Y hawät noo gó bë panang bã, y hapäh sahõnh hẽ bë kabariih. Y hapäh na-ãj hẽ bë h'yy kaha'eeh do hã bë ma heju do tyng n'aa. Y hapäh sa mahang bë ma heju do tyng n'aa seeh, hahỹ da ta hã kerih doo: “P'op Hagä Do Ji Nahapäh Do Ji Ma Heju Do Tyng

N'aa Hahÿÿh.” Ta ti né hē P'op Hagä Doo, bë hyb n'aa esee doo, dooh né paawä bë hapëë bä, ti ky n'aa né hē ti ÿ her'oot bë hä —näng mäh.

²⁴ —P'op Hagä Doo, sahõnh hē badäk hahÿ mo haj'aa näng doo, badäk hahÿÿ hä habong do tamò haj'aa. Sahõnh hē badäk hahÿ haw'ääts hē habong do sa wahë n'aa tii. Sahõnh hē tabag'ääs. Dooh ta ti tagëë bä tób ji tama doo, ji yd hyb n'aa esee do yt hä. ²⁵ Dooh hyb n'aa ta hä ji masa péh, sahõnh hē ji bahãnh tabahadoo do hyb n'aa. Ti né hē ti hanoo ër hä ër bedëp hyb n'aa. Ti né hē ti sahõnh hē hanoo do ër hä. ²⁶ Sét hē aj'yy du na do sahõnh hē badäk hahÿ häj n'aa bä habong do P'op Hagä Do an'oo bä, badäk hahÿÿ hä rababong hyb n'aa. P'op Hagä Do né hē hanoo ny noo gó rababong doo, sa panang rababong do pan'aa na-ääj hē. ²⁷ P'op Hagä Do wén d'oo tii da, P'op Hagä Do baad ji esóts bä né hē, apäh ji baw'yyt, baad ji hyb n'aa newë bä né hē tii. Dooh né paawä dawëë P'op Hagä Do awäd bä ër mahãnh. ²⁸ P'op Hagä Do hyb n'aa ër bedëp. P'op Hagä Do hyb n'aa né hē ër babok. Tii d' né hē bë see erih do paah: “P'op Hagä Do panaa ëër”, näng mäh.

²⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ënh:

—P'op Hagä Do panaa hadoo do hyb n'aa ëër, ti hyb n'aa dooh taw'ääts hē tado bä kabarii hadoo ji ed'oo P'op Hagä Doo. Dooh kabarii ji daaj hē ji moo wät do tahado bä. Dooh kabarii k'ääts tég gabarëeh do s'ëëb, k'ääts tég hawak do s'ëëb, pä s'ëëb hadoo do tahado bä P'op Hagä Doo. ³⁰ P'ooj ub P'op Hagä Do hyb n'aa mabaan hõm tii da ji adoo bä. Hÿÿ kä ti dooh. Hÿÿ kä tamejüü sahõnh hē badäk hahÿ haw'ääts hē habong do reréd hõm ne-saa doo, ta hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä. ³¹ Tii da tawén mejüü, taky däng do hyb n'aa ti awät nä. Ti awät ti noo gó taky däng, sahõnh hē badäk hahÿÿ hä habong do ta matym gó rakata b'ëëh bä. Ti noo gó kä tamejüü da aj'yy, tah'yyb däng doo, taky n'aa etyy hyb n'aa sahõnh hē badäk hahÿ

haw'ääts hē habong doo. Baad ub né hē da tabaher'oot. Dooh tesõöts bä. Ti né hē ti ta h'yyb däng doo, sahõnh hē ky n'aa etyy doo, P'op Hagä Do metëeh sahõnh hē sa hä. Hahÿÿ da P'op Hagä Do metëeh ta tii: Tah'yyb Däng Do ganä wät dejëp do mahang, tan'oo bä —näng mä Paw-Ro kyyh.

³² Ti m' ganä wät do ky n'aa ramaa napäh bä tadajëp jawén paawä, ta wób raky n'aa ej'ees mä Paw-Ro. Ta wób kä raky hadoo:

—Taw'ääts hē. Jääm hē dó —näk mäh. —Äã karën ta jawén äã mama-her'oot p'aa hënh ta ti ky n'aa —näk mäh.

³³ Ti m' Paw-Ro bahõm panang buuj ma mehetëk do sa wahë n'aa rakahet'aa doo bä naa. ³⁴ Ta wób raky daheeh taher'oot doo, ti m' rahadaa hõm mä Paw-Ro. Sa mahang ti awät mä ma mehetëk do sa wahë n'aa seeh, Dijonis häd näng doo. Sa mahang ti awät mä na-ääj hē ÿÿnh, Damaris häd näng doo, ta wób na-ääj hē.

18

Korïn bä Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ti jawén paa bä, Paw-Ro bahõm kãn Atën bä naa Korïn hënh. ² Ti m', t'ii hënh mä takataa Judah buuj seeh hä, Akira häd näng do hä. Panang Põn-Tus häd näng doo bä tabenäng paa tii. Akira, ta ÿÿm Pisiir häd näng do daheeh, papuuj nä rakajaa Itarija häj n'aa hënh naa. Itarija bä naa rawén n'yyh, Roma buuj sa wahë n'aa, Karaw-Dijo häd näng do ah'eed h'üüm do hyb n'aa sahõnh hē Judah buuj, Roma bä habong doo. Ti m' Paw-Ro beg'ääs sa wë. ³ Ramoo bok doo péh, ti né hē Paw-Ro moo wät. Ti hyb n'aa sa pa tabagä, séd hä ramoo bok hyb n'aa. Tób pan'aa pään s'ëëb, ji kah'ÿÿt bä ji mahüüm do ji sii, ratema. ⁴ Ti m' Saab had'yyt hē Paw-Ro ahõm had'yyt hē tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo hënh. T'ii hënh taky wõnh

Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ããj hē. Takarēn né paawä Jesus hã rah'yy ka'eeh.

⁵ Ti m' Siras Tsimoot daheeh rakaja nä bä m' Masedonija häj n'aa hēnh han'aa doo, Paw-Ro moo yyw kãn tamoo wät do paah, Jesus ky n'aa hanäm do tama met'ëëg had'yyt hē hyb n'aa. Judah buuj sa hã taheer'ood had'yyt hē, sa hã tametëëh Jesus né hē ti P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. ⁶ Ti hadoo né hē m', dooh Judah buuj rakarēn bä ramaa newë bä. Radu doo rakamaj'ĩĩ do ta hã. Raky n'aa rejãã mäh. Ti hyb n'aa ta tsapoog ta hã hadäk do tatapyng wät sa wë, rabahapäh hyb n'aa dooh baad tado bä tii d' rad'oo do heen n'aa. Ti m' ta ky hadoo sa hã:

—Bë h'yyb haj'aa hē né hē ti dawëë bë baboo hõm P'op Hagä Do mahãnh. Kēh ÿ gabuuj nado —näng mäh. —ÿ her'ood wät baad ub bë hã. Hÿÿ kä ÿ her'oot Jesus ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hã kä —näng mä Paw-Ro kyyh.

⁷ Ti m' Paw-Ro banä kãn tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã naa. Ti m' tabahõm kãn aj'yy Tisijo-Jus häd näng do tób hēnh. Judah buuj nado m' tii. P'op Hagä Do m' tahyb n'aa esee tii hã. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do pa ta tób basooh. ⁸ Ti m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa, Kiris-Po häd näng do h'yy kae kãn Jesus hã. Ti hadoo né hē m' sahõnh hē ta tób yt haj'eenh doo. Ti m' hajõk na-ããj hē Korĩn babuj n'aa Jesus hã rah'yy ka'eeh, ta ky n'aa ramaa napäh jawén paa bä. Ti m' ranu gemuun bong.

⁹ Ti m' ta see pé noo gó, atsēm, s'ëëh hadoo Paw-Ro hã. S'ëëh hadoo doo gó Jesus ber'oot Paw-Ro sii. Hahÿÿ d' mä ta kyyh Paw-Ro hã:

—Eÿÿm manäh. Maher'ood had'yyt hē kēh ÿ n'aa. Maky n'aa eréd manäh. ¹⁰ ÿ awäd had'yyt hē a sii. Dooh da a hã moo däng péh. Dooh da õm rarejã bä. Babä babuj n'aa sa mahang hajõk

ÿ raky daheeh da —näng mä Jesus kyyh Paw-Ro hã.

¹¹ Ti hyb n'aa sét hē ta baab, ji ma poo oow see pé ta kamarab n'aa ta jó, Paw-Ro bayyw kãn Korĩn bä, P'op Hagä Do kyyh tama metëëk hyb n'aa.

¹² Ti m', aj'yy Garijo häd näng doo, Akaja häj n'aa bä wahë n'aa noo gó, Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh do rakamaj'ĩĩ Paw-Ro hã. Ti m' Paw-Ro ramaso däk, ramahüüm mä sa häj n'aa wahë n'aa Garijo häd näng do wë. Rakarēn paawä m' Garijo ky n'aa etyy Paw-Ro. ¹³ Ti m' Garijo hã raky hadoo:

—Hahÿ aj'yy ky kah'üüm ër panang bä habong do sa hã, P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa ãã ky n'aa jaw'yyk do nanoo doo da —näk mäh.

¹⁴ Ti m' Paw-Ro du do paawä taheer'oot do raky n'aa tapaa do ky n'aa, Garijo ky hadoo Judah buuj sa hã:

—Tamo haj'aa kadoo bä paawä, tak'ëp nesaa do tamoo wäd wäd paawä, ÿ maa newë né paawä bë kyyh, Judah buuj. ¹⁵ Jããm hē kyyh p'ãã, sa häd p'ãã, bë ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa p'ãã bë ky ked'aak. Ti hyb n'aa bë daaj hē bë hyb n'aa newë nyy d' bë bad'oo. Dooh ÿ ky n'aa ety bä ta ti hedoo doo —näng mäh.

¹⁶ Ti m' tabah'eed n'yyh Judah buuj. ¹⁷ Ti m' aj'yy Sotenés, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa see wë rah'yy kawereem, rahewyh wät mä Garijo moo hew'ëët do tób n'aa w'oo hã. Dooh Garijo hyb n'aa p'eed bä rabahewyyh bä.

Ån-Tijoka hēnh Paw-Ro babaaj hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' ti jawén Paw-Ro aym nä hajõng ta äh Korĩn bä. Ti m' Paw-Ro kedëë wät Jesus hã h'yy ka'eeh do Korĩn bä habong do sa hã. Ti m', Pisiir Akira sa daheeh ragatsëg t'oonh marakate gó häj n'aa Sirija häd näng doo hēnh hahõm doo. Marakate atsëg pooj jé, Paw-Ro ahoo bëëh ta sëën, panang Sën-Kerej häd näng doo

bä. Bap peej däk tanahoh ta sëen, P'op Hagä Do hä taky däng do paa hyb n'aa.* ¹⁹ Ti m' atsëg hõm kån. Ti m' rakajaa panang Epeso häd näng doo bä. T'ii hënh Pisiir Akira daheeh rabayyw kån. Paw-Ro kä ahõm tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh. Ti m' taky wõnh Judah buuj t'ii hënh kat'aa doo. ²⁰ Ti m' rabats'yyt bä sa sii tabaym dó, dooh m' takarën bä. ²¹ Tób yt naa tabanyyh bä taky hadoo sa hä:

—P'aa hënh da ÿ bana P'op Hagä Do karën bä —näng mäh.

Ti m' tagatsëg sooh marakate hatsëk doo gó, häj n'aa Sirija häd näng doo hënh hahõm doo gó. ²² Panang Sesareja häd näng doo bä rakaja hõm bä, Paw-Ro gatsëg nyyh. Ti m' tabas'oob kån Jerusarënh hënh, Jesus hä h'yy ka'eeh do t'ii hënh habong do taheg'ääs hyb n'aa m'. Tii b' naa Än-Tijoka hënh mä tabahõm. ²³ Ti m' ta see pé noo gó Paw-Ro ahõm Pirikija, Garata häd enäh do häj n'aa hënh. Tamahõm me, panang banäng bä taheg'ääs sahõnh hë panang buuj Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Tah'yyb en'yyim mä sa hä. Taher'oot mä sa hä, baad ub Jesus hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Aj'yy Aporos häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁴ Ta see pé noo gó, aj'yy, Judah buuj, Aporos häd näng do kajaa panang Epeso häd näng doo bä, panang Pisiir Akira daheeh rabaym do paa bä. Panang Aresän-Dirija häd näng doo bä tabenäng paa ti Aporos. Ky mepäh ter'ood bä. Baad tabahapäh P'op Hagä Do kyy kerih doo. ²⁵ Heen n'aa näng né hë Jesus ky n'aa. Tak'ëp h'yyb hedoo doo me tabaher'oot sa hä, baad tama metëek Jesus ky n'aa na-ääj hë, jääm né hë paawä tahapëe paawä Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun do ky n'aa. ²⁶ Ti m' neÿÿm doo me tabaher'oot Jesus ky n'aa, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä. Ti m' taher'oot

do Pisiir Akira daheeh ramaa napäh bä m', rabatsyyd kån sa tób hënh. T'ii hënh rabaher'oot baad ub né hë P'op Hagä Do ky n'aa ta hä, tanahapäh nä doo.

²⁷ Ti m' ta see pé noo gó Aporos karën tabatsëg hõm Akaja häj n'aa hënh. Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do Epeso bä habong do raky hadoo:

—Taw'ääts né hë mabahõm —näk mäh.

Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do Akaja bä habong do hä rama erih, baad ragadoo hyb n'aa Aporos. Ti m' takajaa bä t'ii hënh Aporos masa Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Jesus hä rah'yy kae padëek tii, P'op Hagä Do ky ennyim do hyb n'aa sa wë. ²⁸ Aporos ky wõnh Judah buuj. Sahõnh hë ramaa napäh bä baad tabaher'oot, baad tametëeh Judah buuj sa hä, Jesus né hë ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. P'op Hagä Do kyy kerih do hä tametëeh tii. Ti hyb n'aa, dooh Judah buuj sa kyy pé taher'oot do hä.

19

Epeso bä Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Korin bä Aporos bawät noo gó, Paw-Ro bahõm panang Epeso häd näng doo hënh. Ta tyw n'aa waëe me tabës doo me tamahõm. T'ii hënh tamamuun Jesus ky n'aa ky dah'eeh do wób. ² Ti m' teanh sa hä:

—Äkä, bë gado däk P'op Hagä Do Sahee bë du doo noo gó bë ky daheeh doo? —näng mä Paw-Ro.

Ti m' raky hadoo:

—Dooh ää ky n'aa napëe nä bä tanyy bä P'op Hagä Do Sahee —näk mäh.

³ Ti m' Paw-Ro eanh mä sa hä:

—H'ëed hadoo doo me ti bë ranu gemuun bong? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun doo da —näk mäh.

⁴ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Jowāw nu gemuun doo, nesaa do ji beréd hõm do heen n'aa, P'op Hagä

* **18:18** Tabëej däk ta ky däng do heen n'aa, tawén hoo bëeh ta sëen.

Do hã ji h'yy ka'eeh do heen n'aa. Jowãw nu gahem'uun do maher'oot paa maa new'ëë do sa hã, ta jawén hana do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa — nãng mã Paw-Ro.

⁵ Ti m' raky n'aa napäh bã Paw-Ro her'oot doo, ranu gemuun hõm kãn mã Jesus häd gó kã. ⁶ Ti m' Paw-Ro dasooh ta moo sa nuu gó, ti m' P'op Hagä Do Sahee bajëë kãn sa h'yyb tym gó. Ti hyb n'aa kyy wób rer'ood wät dó. P'op Hagä Do ky n'aa m' rahe'oot na-ããj hẽ. ⁷ 12 m' ajyy tahyb n'aa pé m' tii.

⁸ Tamawoob hẽ ta kamarab Paw-Ro ahõm had'yyt hẽ tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hẽnh. H'yyb neÿÿm doo me baad tabahe'oot sa hã P'op Hagä Do ji tabag'ããs do ky n'aa.

⁹ Ti m' sa mahang ti abong nabuj keh'ũm doo. Dooch m' rakarën bã raky dahé bã Jesus ky n'aa. Ti m' ta wób maa napäh bã, raky n'aa rejãã Jesus ky n'aa, papuuj hadoo do ky n'aa Paw-Ro her'oot doo. Ti m' Paw-Ro ahõm sa mahãnh. Ti m' tatsyyd h'ũm Jesus hã h'yy ka'eeh doo, tób Tirãn häd nãng do yd ma mehetëk doo hẽnh. T'ĩ hẽnh tabahe'ood had'yyt hẽ sa hã Jesus ky n'aa. ¹⁰ Pawóp mã ta baab tabahe'oot t'ĩ hẽnh. Ti hyb n'aa m', sahõnh hẽ Judah buuj, Judah buuj nadoo do Asija häj n'aa bã habong doo, raky n'aa napäh Jesus ky n'aa. ¹¹ P'op Hagä Do an'oo bã tak'ëp Paw-Ro pehuunh. ¹² Paw-Ro saroor tapadedëek do sii hẽ radaso bã nahëë nãng do hã, has'oo däk tan'oo bã. Karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek do sii hẽ tabahe'oot Paw-Ro saroor hã.

¹³ Ti m' Judah buuj wób, jé pad'yyt hẽ karap'aar h'yyb nesaa do hebë doo, rakarën paawä karap'aar h'yyb nesaa do rahebë Jesus häd gó. Hahÿÿ da m' sa kyyh karap'aar h'yyb nesaa do sa hã:

—Jesus, Paw-Ro ky n'aa her'oot do häd gó, õm ãã mejũũ maberéd hõm hyb n'aa mahadäk doo —nãk mãh.

¹⁴ Tii d' hed'oo do 7 ajyy, Judah buuj Sewah häd nãng do taah. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa

wahë n'aa see m' ti Sewah. ¹⁵ Ti m' ta see pé noo gó karap'aar h'yyb nesaa do see ky gadoo mã sa hã:

—ÿ hapäh ti Jesus. ÿ ky n'aa napäh ta ti Paw-Ro —nãng mãh. —Bë ti dooh. Dooch ÿ mepëë bã bëeh —nãng mãh.

¹⁶ Ti m' aj'yy, karap'aar hã hadäk do her'oot doo, sa hã tawaj'aa däk. Tak'ëp tabahe'oonh karap'aar h'yyb nesaa do ta hã adäk do hyb n'aa, ti hyb n'aa taj'aa ketsë sa hã. Tare-jãã tak'ëp sa hã, ti hyb n'aa rawaj'aa n'yyh bag hẽnh tób gó naa. Majyyw ratag nyyh raban'yyh bã. ¹⁷ Ti m' sahõnh hẽ Epeso bã habong do Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ããj hẽ raky n'aa napäh bã m' rabeÿÿm bong. Raweh'ëeh mã tak'ëp Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

¹⁸ Ti m' hajök Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, sahõnh hẽ ramaa napäh bã rakawoom nesaa do sa mo haj'aa. ¹⁹ Hajök mehëm do paa ramenaa sa h'ëed kerih doo. Ta hã tabanãng ramehëm do ky n'aa paah. Ti m' sahõnh hẽ rabahapäh bã m' rabaju toonh sahõnh hẽ ta ti hedoo do kerih doo. Ta hyb n'aa pé 50 miw moweed k'ããts tæg hawak do s'ëeb raju toonh do sãm paah. ²⁰ Tii bã kã m', ky n'aa etsä dæg kãn mã Jesus ky n'aa. Jé pad'yyt dæg kã ta ky n'aa tii bã. Hajök h'yy ka'eeh doo kã Jesus hã.

²¹ Ta ti jawén paa bã Paw-Ro h'yyb dãng tabeg'ããs Masedonija, Akaja häd enäh do häj n'aa hẽnh. Tii b' naa takarën Jerusarënh hẽnh tabahõm. Ti m' taky hadoo:

—Jerusarënh hẽnh ÿ bewäd nä jawén paa bã, ÿ beg'ããs nä Roma panang —nãng mãh.

²² Ti m' ta sii moo bok do wób, Tsimoot, Eras häd enäh do tamejũũ Masedonija häd nãng do häj n'aa hẽnh rabahõm hyb n'aa ta pooj jé. Ti nuuj jé m' Paw-Ro baym dó Asija häj n'aa bã.

Demeet du n'aa do rakamaj'ĩ do Paw-Ro sa wë panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Ti m' ti noo gó Epeso bã hajök kamaj'ĩ Jesus ky n'aa hyb n'aa. ²⁴ Aj'yy

Demeet häd näng do du n'aa raka-maj'ĩ doo. K'ääts tög hawak do moo hew'ëet do tii. Tób taah its sa kabarii Dijãän* häd näng do tób n'aa mo n'aa me tatema tób taah its. Demeet, ta moo hataa daheeh ratehem'aa sa kabarii tób n'aa its. Hajõng ta sãm ragedak. ²⁵ Ti m' Demeet maher'oot ta sii moo heb'ook doo, ta wób na-ããj hē k'ääts tög hawak do s'ëeb moo heb'ooh doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh sa hã:

—Bē hapäh né hē ti baad ub ēr gedak ēr moo bok do sãm —näng mäh. ²⁶ —Bē ky n'aa napäh na-ããj hē Paw-Ro häd näng do her'oot do hã. Taher'oot sa hã, kabarii ji moo wät doo, dooh ji h'yy kaha'eeh do pan'aa tado bä. Hajõk ky dah'eeh ta kyyh hã, Epeso panang buuj had'yyt hē nado. Asija häj n'aa bä, jé pad'yyt hē da raky daheeh ta kyyh —näng mäh. ²⁷ — Ji äm n'aa hoop da taher'oot do hã. Hajõo magyys hē ky dah'eeh da ta kyyh hã, dooh da ēr moo bok do hã raky dahé wäd bä. Dooh da na-ããj hē Dijãän tób n'aa, tak'ēp haj'ap doo, rawehëe wäd bä. Dijãän, Asija häj n'aa bä, sahõnh hē häj n'aa bä rah'yy kaha'eeh doo, ti na-ããj hē, dooh da rah'yy kae wäd bä, dooh da rawehëe wäd bä. Ta häd ky n'aa etsëeh do paa ahëej jëng da —näng mä Demeet kyyh.

²⁸ Ti m' Demeet her'oot do ramaa napäh bä m', tak'ēp mä rakawajãän Paw-Ro wë. Ti m' radu doo rageëenh doo:

—Tak'ēp haj'ap do Dijãän, Epeso buuj hag'ääs doo! Tak'ēp haj'ap do Dijãän, Epeso buuj hag'ääs doo! — nãk mä sa kyyh.

²⁹ Ti m' ti hyb n'aa, nayyw hē sahõnh hē Epeso buuj rageëenh mäh. Ky kak'ëe mä tak'ēp. Ti m' rameso padëek ajyy Gajo, Aris-Tako häd enäh doo, Masedonija häj n'aa bä naa Paw-Ro had'aa doo. Ti m' Epeso buuj ramahũüm rakahet'aa doo bä. ³⁰ Ti m' Paw-Ro karën paawä t'ĩ hēnh

tabahõm, hajõk do hã tabaher'oot hyb n'aa. Ti hadoo né hē, dooh m' Jesus hã h'yy ka'eeh do ran'oo bä tahõm bä t'ĩ hēnh, äm n'aa näng do hyb n'aa. ³¹ Ta ti häj n'aa wahë n'aa wób sii hē, Paw-Ro najiis, rapanäk ta hã tanahõm hyb n'aa, takamanew'aa hyb n'aa sa mahang.† ³² Daap hē kat'aa do rageëenh. Ta see hadoo ta wób sa kyyh, ta see hadoo ta wób sa kyyh. Hajõk sa mahang dooh rahapëe bä h'ëed hyb n'aa t'ĩ hēnh rakata padëek daap hē. ³³ Ti m' Judah buuj sa mahang kata padëek do ramejũũ aj'yy Aresän häd näng doo, hajõk do hã tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' kata däk do wób raher'oot Aresän hã nyy da ta kyyh sa hã. Ti m' Aresän moo me tamedug paawä, bag hēnh rabab'ëeh hyb n'aa, sa hã tamaher'oot hyb n'aa paawä. ³⁴ Ti m' Judah buuj rabahapäh bä Aresän, radu doo rageëenh doo:

—Tak'ēp haj'ap do Dijãän, Epeso buuj hag'ääs doo! Tak'ēp haj'ap do Dijãän, Epeso buuj hag'ääs doo! — nãk mä sa kyyh.

Séd ky hedoo mä rageëenh, pawóp oor. Dooh rakarën bä ramaa newëe bä sa hã Aresän maher'oot do paawä.

³⁵ Ti m' panang wahë n'aa hyb n'aa jawyk do medug kãn. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bē maa newëe kēh ÿÿ, Epeso buuj —näng mäh. —Sahõnh hē häj n'aa buuj rahapäh ti Dijãän tób n'aa hagä n'aa ēr panang buuj. Ēr hag'ääs na-ããj hē ta heen n'aa hadoo doo, pä s'ëeb, wë hã naa hadëe jat doo. ³⁶ Sahõnh hē raky n'aa napäh ta tii. Dooh ta ky n'aa jejën péh. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bag hēnh bë bab'ëeh. Ti hyb n'aa dooh bë hyb n'aa jób bä bë moo bok do hã sa hã. ³⁷ Hahÿ ajyy bë manaa doo, dooh Dijãän tób n'aa yt hã ret-sëeg hõm péh. Dooh raky n'aa rejã bä ēr h'yy kaha'eeh doo —näng mäh. ³⁸ —Demeet wë, ta hataa ta sii moo b'ook do sa wë tanyy bä ta wób raky n'aa tapaa do ky n'aa, taw'ääts hē hyb

* **19:24** Ta ti Dijãän häd näng doo, Epeso buuj sa kabarii rah'yy kaha'eeh doo. † **19:31** Rajeyÿm mä Paw-Ro radajëe bä, kata b'ëeh doo hã.

n'aa jeryk do ji ky n'aa etyy n'aa wë rabahôm. Ti anäng na-ãäj hë Roma buuj sa wahë n'aa seeh. Taw'ãäts hë sa hã rabaher'oot. ³⁹ Tanyy nä bä bë her'oot do seeh, taw'ãäts hë bë her'oot sahõnh hë Epeso buuj rakahet'aa noo gó ër ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da. ⁴⁰ Äm n'aa näng Roma buuj sa wahë n'aa ër raky n'aa tapaa, hajõõ gó bë ky ked'aak doo. Ër reaaj bä h'ëed hyb n'aa tak'ëp bë geëenh, dooh ër her'oot péh, dooh hyb n'aa péh —näng mäh.

⁴¹ Ti m' taky hado kån sa hã:

—Jããm hë. Taw'ãäts hë bë abaa j h'ũũm —näng mäh.

20

Masedonija häj n'aa hënh, Keres häj n'aa hënh Paw-Ro bahôm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' kawejän do paa rababaa j hõm jawén paa bä sa tób hënh, Jesus hã h'yy ka'eeh do Paw-Ro ats'yyt mä ta wë rabana hyb n'aa. Ti m' baad tabaher'ood däk sa hã, h'yyb neÿÿm doo me Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti m' takedëe hõm sa hã. Ahõm kån mä tii bä Masedonija häj n'aa hënh. ² Tamahõm me panang bä taher'oot Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã, h'yyb neÿÿm doo me Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Hajõng baad hadoo do taher'ood däk sa hã. Ti m' Gereg buuj sa häj n'aa bä takajaa. ³ Tamawoob hë kamarab tabaym dó tii bä. Ti m' takarën tagatsëg so paawä marakate gó Sirija häj n'aa hënh hahõm doo gó. Tagatsëg so pooj jé, heen n'aa nyy däk Judah buuj rano n'aa masoo do hã. Ti hyb n'aa tahyb n'aa newë däk tababaa j hõm Masedonija häj n'aa bä tabës doo me ta tyw n'aa. ⁴ Ta sii habaa j h'ũũm do sa häd hahÿÿ da: Sopa-ter (panang Bereja häd näng doo bä naa, Piho häd näng do t'aah), ta see Aris-Tako, ta see Sekün (panang Tesaronika häd näng doo bä naa), ta see Gajo (panang Derebé häd näng doo bä naa), ta see Tsimoot, ta see Tikiko,

ta see Toropimo (Asija häj n'aa hënh naa). ⁵ Äã pooj jé rabahõm ti nuuj jé. Äã ragadaa kån panang Torowas häd näng doo bä. ⁶ Tii bä, pãw makuj n'aa tamah do äã tab'ëes jawén paa bä, äã gatsëg t'oonh Pirip bä naa marakate gó. Ji moo séd hënh ta ä jawén paa bä, äã kataa sa hã panang Torowas häd näng doo bä. ⁷ ta äh äã baym dó tii bä.

Hadëe hyng do panyyg n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m' met'uuh hã äã kata b'ëeh Jesus hã h'yy ka'eeh do sa sii, pãw äã ganebäh hõm hyb n'aa, Jesus äã hyb n'aa esee hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro baher'ood kån Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã. Jati pé tatsyym kadoo do hyb n'aa, taher'oot do dawëet. ⁸ Äã kata däk tób gó p'op gadäk doo gó, ta bag banäng hënh. ⁹ Ti m' atsëm ub, gawak'aap, pahëew Ew-Tiko häd näng doo, tób noo bä hasooh doo, aã jëng tabasooh bä, Paw-Ro her'oot do dawëet do hyb n'aa, ty jawyg däk do hyb n'aa m'. Ti m' tabadëe hyng p'op naa. Dajëp. ¹⁰ Ti m' Paw-Ro bahyng, ahyy häng, tawaké däk dajëp do hã. Ti m' taky hadoo:

—Bë eÿÿm manäh. Edëp! —näng mäh.

¹¹ Ti m' Paw-Ro rabas'ëeg kån p'aa hënh tób gawakõ p'op gadäk doo gó. Tii bä äã hã Paw-Ro ganebäh hõm kån pãw, sahõnh hë äã bawa. Ti m' p'aa hënh tabaher'oot, tabawag hõm bä kä taky yyw däk. Ti m' tatsyym kadoo. ¹² Ti m' marahud hadëe hyng do paa ramahũũm kån ta tób hënh. Edëp tabahõm. Sahõnh hë rah'yy gadejah.

Epeso buuj sa hã Paw-Ro kedëe wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ta pooj jé tii bä äã bah'ũũm marakate gó. Panang Asós häd näng doo hënh äã bah'ũũm. Tii bä äã gada Paw-Ro, tagatsëg sooh hyb n'aa äã sii. Tii da ta kyyh äã hã. Takarën mä takanaa hëej hã. ¹⁴ Asós bä takajaa bä, äã mahũũm kån marakate gó. Panang Mitirën häd näng doo hënh äã bahõm. ¹⁵ Jat'iip hadoo äã tsyym kasok ënh, äã kaja hõm kån tsyt dëeg hã Kiw häd näng do nedaa bä. Jat'iip

hadoo äã batsëg hõm kån tsyt dëeg hã, Samos häd näng doo hënh. Jati pé äã kaja hõm kån panang Mirét häd näng doo bä kä. ¹⁶ Dooh Paw-Ro karën bä Epeso bä äã nu kajäg bä. Nayyw hë takarën mä takaja hõm Jerusarënh hënh. Tahaja bä m' takarën Pën-Tekos ratab'ëes do pooj jé takajaa Jerusarënh hënh. ¹⁷ Ti m', Mirét bä naa Paw-Ro mejüũ ranaëenh hyb n'aa Epeso bä habong do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa. ¹⁸ Ti m', Mirét bä rakajaa bä, Paw-Ro ky hadoo sa hã:

—Bë hapäh né hë nyy da ÿ bawäd had'yyt hë bë mahang Asija häj n'aa bä ÿ kajaa noo gó naa —näng mäh. ¹⁹ —Jesus hã ÿ moo wäd had'yyt hë, ta ky n'aa ÿ her'ood had'yyt hë. Dooh né ÿ h'yy kasabé bä. Jesus ky n'aa ÿ her'oot bä, hajõõ nuu me ÿ h'yyb heoot Jesus hã rah'yy ka'eeh tak'ëp ÿ karën do hyb n'aa. Tii da né hë ÿ bad'oo, hajõõ nuu me né hë paawä ÿ bahoop Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh do sa moo gó. ²⁰ Dooh ÿ ky n'aa eréd bä ÿ her'oot do baad hadoo do ky n'aa bë hã. Sahõnh hë baad hadoo do bë ÿ ma met'ëeg wät. Bë tób yt hã bë ÿ metëek, sahõnh hë ramaa napäh. ²¹ Judah buuj, Judah buuj nadoo do sa hã na-ääj hë ÿ baher'oot nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op Hagä Do hã rah'yy kawereem hyb n'aa, Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. ²² Jerusarënh hënh ÿ bahõm hÿÿ kä ÿ P'op Hagä Do Sahee mejüũ. Dooh ÿ hapëë bä h'ëed hado hã ÿ t'ii hënh. ²³ Jääm né hë ÿ hapäh, sahõnh hë panang ÿ bewäd nä hënh, ÿ P'op Hagä Do Sahee maher'oot ÿ da radawäts gëet, tak'ëp da ÿ bahoop, tanooh. ²⁴ Ti hadoo né hë paawä, dooh ÿ h'yyb n'aa p'eed bä ÿ hedëp do hã. Jääm hë ÿ karën ÿ bahajaa, Jesus Hyb N'aa Jawyk Do hã ÿ tamejüũ doo. ÿ tamejüũ ÿ baher'oot hyb n'aa sahõnh hë sa hã P'op Hagä Do kamahån do ky n'aa —näng mä Paw-Ro kyyh.

²⁵ Ti m' taky hadoo ënh:

—ÿ hapäh baad ub, dooh da ÿ bë hapëë wäd bä bë mahang her'oot do paa P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky n'aa —näng mäh. ²⁶ —Ti hyb n'aa baad ÿ baher'oot bë hã. Këh ÿ gabuuj nado tii, ta wób sa h'yyb tym P'op Hagä Do wë tanas'ëeg bä. ²⁷ Sahõnh hë bë hã ÿ her'ood wät sahõnh hë P'op Hagä Do karën doo. Dooh ÿ ky n'aa jejën péh. ²⁸ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë baad ub bë bahag'ääs bë daaj hë, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã na-ääj hë, sa wahë n'aa bë bahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. Taw'ääts hë bë hagää baad ub P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh doo. Sa hyb n'aa paa Jesus kan'oo däk, tadajëp sa hyb n'aa, ta karapee rabahado padëek hyb n'aa. ²⁹ ÿ hapäh hahÿÿh: ÿ bahõm jawén paa bä, bë mahang an'aa da ta wób. Tabanas'aa b'ée hek'ook do hadoo da. Dooh da rat'yyd mehüün bä Jesus hã h'yy ka'eeh doo. ³⁰ Bë mahang na-ääj né hë ta wób radu doo da rawareem do P'op Hagä Do kyyh, sa hã kä Jesus hã h'yy ka'eeh do raky süüt hyb n'aa. ³¹ Ti hyb n'aa, baad bë hyb n'aa matakä da! Bë hyb n'aa es'ee nyy da tamawoob hë ta baab noo gó had'yyt hë ÿ ky n'aa jebaanh sahõnh hë bë hã sét ken'yyh. Ta see pé noo gó ÿ h'yyb heoot doo me ÿ ky n'aa jebaanh, baad ÿ karën do hyb n'aa paawä bë h'yy ka'eeh Jesus hã —näng mä Paw-Ro sa hã.

³² Ti m' taky hado kån:

—ÿ karën P'op Hagä Do bë tahag'ääs. ÿ karën P'op Hagä Do ji wë ky ennym do panyyg n'aa bë h'yyb gó tawäd had'yyt hë. Ti né hë tan'oo bä baad bë h'yy kae magyys hë Jesus hã. Tan'oo däk da bë hã baad hadoo doo, ta karapee tasëew hõm do sa hã taky däng doo —näng mäh. ³³ —Dooh hëp ÿÿ gó ÿ karën pé paa ta wób sa dajëer, ta wób sa saroor —näng mäh. ³⁴ —Bë hapäh né hë ny hadoo ÿ moo wät daj ÿÿ hë, ma ÿ säm hã, hata ÿ ma säm hã. ³⁵ Sahõnh hë ÿ bad'oo do hã ÿ metëeh bë hã, bë bahapäh hyb n'aa, tak'ëp né hë ji moo wät ji masa hyb

n'aa kas'uut doo. Bë hyb n'aa es'ee Jesus kyyh: “Ji tsebee né paawä ji hä ran'oo bä ji karën doo, ta bahñh ji tsebé da ta wób hä ji an'oo bä rakarën doo”, näng mä Jesus —näng mä Paw-Ro kyyh.

³⁶ Ta ti Paw-Ro her'oot do jawén paa bä m', ahyy häng ta taron nuu me, ta wób na-ãñj hē m'. Ti m' taky n'aa etsēē. ³⁷ Sahōnh hē rabaód bong, rawaké wät, redēē wät. ³⁸ Tak'ëp rawén h'yy ketón bong Paw-Ro her'oot do hä, dooh raty gepēē wäd bä ta her'oot do hyb n'aa. Ti m' rabahadaa wēēnh marakate gó tagatsäg sooh bä.

21

¹ Ti m', ãã kedēē bong jawén paa bä Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa Epeso bä naa han'aa do sa hä, ãã gatsäg tooj kån marakate gó. ãã gagēd hōm ub tsyt dēēg hä, Kos häd näng doo hēnh. Jat'iip hadoo ãã bahōm tsyt dēēg hä, Rodes häd näng doo hēnh. Tii b' naa ãã bahōm panang Pataar häd näng doo hēnh. ² Pataar bä ãã baw'yyt marakate Penisija häj n'aa hēnh hahōm doo. Ti m' ãã gatsäg tooj kån ta gó. ³ ãã matsäk me ãã hapäh tsyt dēēg hä, Tsi-Peré häd näng doo, ji s'ÿÿ hadäk hēnh. ãã ahōm kån Sirija häj n'aa hēnh. Marakate gabuuj ramesób nuuj jé, ãã as'oop panang Tiir häd näng doo hēnh. ⁴ Tii bä ãã mamuun Jesus hä h'yy ka'eeh do tii bä habong doo. 7 ta ãñ ãñ baym dó sa pa. Ti m' P'op Hagä Do Sahee baher'oot Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä nyy d' rabad'oo Paw-Ro hä Jerusarēnh hēnh. Ti hyb n'aa m' raky hadoo Paw-Ro hä:

—Ahōm manä Jerusarēnh hēnh — nāk mäh.

⁵ Ti m', 7 ta ãñ tabado däk bä, ãã bawēēj kån. Jesus hä h'yy ka'eeh do ajyy, sa ÿÿm, sa taah ãã rahadaa w'ēēnh hood jó. Hood jó ãã behyy bēēh ãã taron nu paa me, ti ãã ky n'aa etsēē. ⁶ Ti m' ãã kedēē bong sa hä. Ti m' ãã gatsäg tooj kån marakate gó. Tii bä ãã hadaa w'ēēnh do rabas'oob kån sa tób hēnh.

⁷ Tiir bä naa marakate bahōm, Toremajida bä tanu däng. Ta tii bä ãã beg'ãäs Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wē. Sét adēb bä ãã tab'ēēs sa sii. ⁸ Jat'iip hadoo ãã kaja hōm panang Sesareja häd näng doo bä. Pirip, Jesus ky n'aa rod tób bä ãã ba'yyim. 7 ajyy Jesus mejūū do sa hata see ti Pirip. ⁹ Ji meheet pé Pirip toog, marahud. Rahajaa ra her'ood bä ta jawén hawät doo, P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. ¹⁰ Hajōō däk ãã ãñ Pirip tób bä, takaja nä Judah häj n'aa hēnh hana doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod seeh, Agab häd näng doo. ¹¹ ãã pa tabana gēēt bä, tapyn hōm Paw-Ro baa wyd. Ti m' ta daaj hē ta mooh, ta tsyym takamaw'yyd gēēt ta me. Ti m' taky hadoo:

—Hahÿ baa wyd näng do danäh, hahÿÿ da da Judah buuj ramaw'yyd däk Jerusarēnh bä. Ran'oo däk da Judah buuj nadoo do sa moo gó, P'op Hagä Do Sahee her'oot —näng mä Agab kyyh.

¹² Ta ti ãã maa napäh bä, ta wób na-ãñj hē ta tii bä hab'ēēh doo, ãã sahōnh hē ãã ky kah'ūūm Paw-Ro hä, tanahōm hyb n'aa Jerusarēnh hēnh. ¹³ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Hēd n'aa bē ba'oot? Tak'ëp ÿ h'yy katón bē an'oo bä —näng mäh. —Doo ÿ eÿÿm bä ÿ ramaw'yyd däk do hä. Rakarēn bä ÿ radajēēb bä Jerusarēnh bä, ÿ dajēp né hē Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa. Doo ÿ eÿÿm bä —näng mäh.

¹⁴ Doo ãã taky dahé bä. Ti hyb n'aa doo ãã ky kah'ūūm boo bä ta hä. Ti m' ãã ky hadoo:

—Na manä Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb däng do hadoo ta hä —nāk ãñ.

¹⁵ Ti m' ãã benyyw hōm ãã h'ēēd, ti m' ãã tsyym kasog kån Jerusarēnh hēnh hah'ūūm doo. ¹⁶ Jesus hä h'yy ka'eeh do wób, Sesareja bä habong doo, ah'ūūm ãã sii. ãã ramah'ūūm ajyy bap peej Jesus hä h'yy kae däk do tób hēnh, t'ñ hēnh ãã ba'ÿÿh hyb n'aa. Ta häd Masōn. Tsytt dēēg hä Tsi-Peré häd näng doo bä tabana.

Tsijaag wë Paw-Ro beg'ããs do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' ãã kaja hõm bã kã Jerusarënh bã, baad Jesus hã h'yy ka'eeh do ãã ragadoo. ¹⁸ Jat'iip hadoo ãã beg'ããs Paw-Ro sii Tsijaag tób hënh. T'ïï hënh rakata b'ëeh sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa. ¹⁹ Ti m' Paw-Ro kedëng sa hã. Baad ub tabaher'oot sa hã sahõnh hë tamoo wät do hã P'op Hagä Do mo haj'aa Judah buuj nadoo do mahang. ²⁰ Ta ti ramaa napäh bã m', raj'aa etsë P'op Hagä Do hã. Ti m' raky hadoo Paw-Ro hã:

—Mahapäh né hë, ãã wakãän, hajök Judah buuj babä rah'yy kae padëek Jesus hã. Ti hadoo né hë sahõnh hë raky kah'üüm Mosees ky n'aa jaw'yyk doo da ji bad'oo hyb n'aa. ²¹ Raheer'oot mä sa hã, mametëek mä jé pad'yyt hë habong do Judah buuj sa hã, Judah buuj nadoo do sa mahang habong do sa hã, Mosees kyy kerih do raky nadaheeh hyb n'aa. Raheer'oot mä sa hã, dooh m' makarën bã sa taah masuuj noo byyh ranoo ehög hõm. Raheer'oot mä na-ããj hë, maher'oot mä sa hã ti dooh ër bad'oo doo da radoo bã —näk mä Tsijaag sa kyyh.

²² Ti m' raky hadoo ënh:

—Taw'ãäts hë ër hyb n'aa newëe nyy da ër bad'oo. Raky n'aa napäh da õm kaja nä doo. ²³ Ti hyb n'aa taw'ãäts hë ãã her'oot doo da mabad'oo —näk mä Paw-Ro hã. —Ti abong ji meheet pé ajyy ãã mahang sa sëen hehoh doo, P'op Hagä Do hã raky däng do ahëej jëng do heen n'aa. ²⁴ Sa sii ahõm P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Mamoo wäd sa sii ër ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da, bë h'yyb bë benäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Taw'ãäts hë sa hyb n'aa mepaag hõm rama ejuu do pan'aa, sa sëen rabehoh hyb n'aa. Tii d' madoo bã, sahõnh hë rabahapäh da raheer'oot do a ky n'aa dooh se hub tado bã. Rahapäh da maky daheeh né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. ²⁵ Judah buuj nadoo doo kã, ãã ma erii wät nyy da rabad'oo do pan'aa.

Hahÿÿ da ãã kyy kerih doo: “Taw'ãäts hë bë nawëh P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh'ëeh do tä n'aa. Taw'ãäts hë bë nawëh bë masãäh dab, har'ëëng dab, bë naboh bã ta majyyw gatsëe däk doo. Bë awëe manä ta majyyw. Bë aã manä bë ÿÿm nadoo do sii, bë patug nadoo do sii” —näk mä Tsijaag tób bã kata b'ëeh do sa kyyh.

P'op Hagä Do tób n'aa yt hã Paw-Ro ramaso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁶ Ti m' jat'iip hadoo Paw-Ro mahüüm ta ti ajyy. Tamoo wät sa sii Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da, sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ti m' tabahõm P'op Hagä Do tób n'aa hënh, tapanäk hyb n'aa ta tii bã moo b'ook do sa hã, ny noo gó tabahänh P'op Hagä Do matym gó sa h'yyb rabenäm doo. Tapanäk mä na-ããj hë sa hã ny noo gó P'op Hagä Do hã rama ejuu doo.

²⁷ P'eets ub paawä m' tabahëej jëng bã ta ti 7 ta äh, Paw-Ro rabenyyw bong do ä n'aa, Judah buuj wób, Asija häj n'aa hënh han'aa doo, rabahapäh mä Paw-Ro P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Ti m' hajök do t'ïï hënh kata b'ëeh do rah'yyb tatuk Paw-Ro wë rakamaj'ïï hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro wë rawaj'aa padëek. ²⁸ Rageëenh bã m' raky hadoo:

—Äã bë masaa Isaraéw buuj! —näk mäh. —Hahÿ né hë ajyy jé pad'yyt hë hawät doo, tametëek do kamaj'ïï ãã hã, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã na-ããj hë, hahÿÿ hã na-ããj hë P'op Hagä Do tób n'aa hã. Hÿÿ kã na-ããj hë tamanaa Judah buuj nadoo do wawëe hë, P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Ta yd rejãã tan'oo bã —näk mä sa kyyh.

²⁹ Tii da rawén ky hadoo, pooj jé rabahapäh Paw-Ro sii Epeso buuj, Toropimo häd näng doo, panang bã rababong bã. Paw-Ro mahüüm red'oo P'op Hagä Do tób n'aa yt hã.

³⁰ Ti m' sahõnh hë panang buuj rakawajãän. Jé pad'yyt hë rabana, rawaj'aa padëek P'op Hagä Do tób

n'aa hēnh. Ramaso däg kän mä tii bä Paw-Ro, ramahũüm mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä. Ti m' nayyw hē ranoo gatsēē däk ta nooh. ³¹ Ranaboh nuuj jé paawä Paw-Ro, Roma buuj warahén n'aa wahē n'aa hä rapanäk mä Jerusarēnh buuj kamaj'ĩ do ky n'aa. ³² Ti m' warahén sa wahē n'aa tanaēēnh mä warahén wób, warahén sa wahē n'aa wób na-ãāj hē. Ti m' rawaj'aah Jerusarēnh buuj sa wē. Rabahapäh bä m' warahén sa wahē n'aa sa sii han'aa doo, moo yyw padēēk mä Paw-Ro rej'ãã doo. ³³ Ti m' warahén sa wahē n'aa kaja nä bä tamaso däk Paw-Ro, ti m' tamejũũ ramoo maw'yyd däk haak sapuuw hadoo doo me. Ti m' teanh mäh:

—Jaa hahỹ aj'yy? H'ēēd hado tamo haj'aa? —näng mäh.

³⁴ Ti m' ta see hadoo ta wób rageēēnh, ta see ky n'aa hadoo ta wób sa kyyh. Dooh m' warahén sa wahē n'aa h'yyb mepēē bä ta ky n'aa hä, tak'ēp rageēēnh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa tamejũũ ramahũüm warahén tób n'aa yt hä. ³⁵ T'ĩ hēnh rakaja hõm bä, tób gó ji basēēk do tyng n'aa jó, warahén ratóg sēēk mä Paw-Ro, hajõk do ta hä rapahuut do hyb n'aa. ³⁶ Ti m' hajõk do rageēēj nä:

—Ji daj'ēēp, ji daj'ēēp! —näk mäh.

³⁷ Ti m' warahén ramajēē suun pooj jé Paw-Ro beanh sa wahē n'aa hä Gereg kyy me:

—Ỹ karēn paawä ỹ her'oot a hä —näng mäh.

Ti m' warahén sa wahē n'aa eanh:
—Mer'oot Gereg kyyh? —näng mäh. ³⁸ —Õm nado Esit buuj kamaj'ĩ do du n'aa do nag'aap hē denaa hē? Õm nado ti mahũüm do 4 miw heb'oooh do banawäng doo hēnh? —näng mäh.

³⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Dooh. Ỹ nado tii —näng mäh. —Judah buuj ỹ ti hỹh. Panang Tas häd näng doo bä naa, Siris häj n'aa bä naa

ỹh. Panang ky n'aa etsēēh do buuj ỹh —näng mäh. —Ỹ karēn paawä man'oo ỹ baher'oot hyb n'aa sa hä —näng mäh.

⁴⁰ Ti m' warahén sa wahē n'aa an'oo kän tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro bag'ēēd däk tsyym tyng n'aa jó. Ti m' tameduuk ta moo me, bag hēnh rababē däk hyb n'aa. Ti m' bag hēnh rababē däk bä, tadu doo ta her'oot do Eberew kyy me.* Ti m' taky hadoo:

22

¹ —Wakān haa, yp ỹ hyb n'aa hedoo doo. Bē maa newē kēh ỹh. Hä ỹ rakamaj'ĩ do ky n'aa ỹ her'oot —näng mäh.

² Ti m' ramaa napäh bä m' ter'oot do Eberew kyy me, sa kyy me, bag hēnh rababē däg magyys hē tii bä. Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

³ —Judah buuj né ỹ hỹh. Panang Tas häd näng doo bä, Siris häj n'aa bä ỹ benäng. Babä Jerusarēnh bä ỹ bawäng. Gamarijéw* baad ub né hē ỹ tama metēēk ēr wahē makū ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa. Baad ub né hē ỹ karēn paa ỹ h'yyb n'yyym P'op Hagä Doo, da hē bē bad'oo doo da né hē. ⁴ Ỹ rejãã né paa Jesus hä h'yy ka'eeh doo, radejēp hyb n'aa. Ỹ mesoo paa ỹj, ajyy, ỹ dewēēs ragadahew'ēēs doo gó. ⁵ P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'äät doo, ēr wahē n'aa na-ãāj hē rahapäh tii. Né hup ỹ né hē ta ti ỹ her'oot do bē hä. Hä ỹ raban'oo däk paa kerih doo, ramejũũ do ky n'aa, ỹ banoo hyb n'aa ēr wakān, Judah buuj, panang Damas-Ko häd näng doo bä habong do sa hä. Ti t'ĩ hēnh ỹ bahõm paah, ỹ mena paawä Jesus hä h'yy ka'eeh doo, rarejãã hyb n'aa Jerusarēnh hēnh —näng mä Paw-Ro sa hä.

⁶ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Ti, wasyk, ỹ bedaa däk bä Damas-Ko, tii bä wē hä naa gabarēēh do ta

* **21:40** Judah buuj sa kyyh heh'äät do ramaneēēnh Eberew kyyh. Judah buuj na-ãāj hē rer'oot Aramew kyyh. Sa wób na-ãāj hē rahajaa rer'ood bä Gereg kyyh. * **22:3** Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do ky n'aa etsēēh do ti Gamarijéw. Atos 5.34 hä takerii däk ta ky n'aa.

bag gabar'ëeng wät hahät yÿ. ⁷ Tüü y badëë jat tii bä. Ti y maa napäh kyyh, hä y her'oot doo: “Saw-Ru, Saw-Ru, h'ëed hyb n'aa y marejãã?”, näng mä kyyh hä yÿ. ⁸ “Jaa òm?”, näng yÿh. “Y né hë Jesus, Nasaréh buuj marejãã doo”, näng mäh. ⁹ Si y habok do rapapëë né paawä ta bag, dooh rah'yy ganyy bä kyyh hä, hä y her'oot do hä. ¹⁰ Y eanh tii bä: “Nyy d' y bad'oo, Hyb N'aa Jawyk Doo?”, näng yÿh. Ti taky hadoo hä yÿ: “As'ëeg g'ëed. Ahöm nä panang hënh. Tii hënh rabaher'oot a hä nyy da mamoo wät do pan'aa hä yÿ”, näng mä Jesus kyyh hä yÿ. ¹¹ Y hapäh ta bag tak'ëp gabarëeh do hyb n'aa y wén ty tamaa wät. Ti hyb n'aa hata haa y ramoo maso hóm Damas-Ko hënh äã bah'üüm hyb n'aa.

¹² —Aj'yy Ananijas häd näng do y taheg'ããs. Baad ta ti Ananijas ky dahé had'yyt hë Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ta ti panang bä habong do Judah buuj raweh'ëeh ti Ananijas. ¹³ Pa y tabag'ëed däk bä taky hadoo: “Wakän yÿ, Saw-Ru, mabegãã däk p'aa hënh!”, näng mäh. Y bahapëë däg kân nyyw hë tii bä. ¹⁴ Ti m' taky hadoo ënh hä yÿ: “P'op Hagä Do ër wahë makü rah'yy kaha'eeh doo, ti né hë hasëew wät òm, mabahapäh hyb n'aa takarën doo, mabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do karën doo da hawät doo,† mamaa napäh hyb n'aa ta ti ta kyyh. ¹⁵ Òm né hë da Baad Had'op Do rod n'aa sahõnh hë sa hä. Maher'ood da mamaa napäh doo, mahapäh do ky n'aa”, näng mä ta kyyh hä yÿ. ¹⁶ Ti m' taky hadoo: “Magadaa wäd manäh. Ahöm nä òm ranu gemuun wät hyb n'aa. Òm ranu gemuun bä, Jesus hä mabetsëe a hä hanäng do nesaa do tabawug hóm hyb n'aa”, näng ta kyyh hä yÿ.

¹⁷ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ënh:

—Jerusarënh hënh y babaaj nä bä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä y bahóm y ky n'aa etsëe hyb n'aa. Ta tii bä s'ëeh hadoo hä yÿ. ¹⁸ S'ëeh hadoo doo gó

y hapäh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Hahÿÿ da ta kyyh hä yÿ: “Nyyw hë! Ahöm nä Jerusarënh bä naa. Dooh da raky dahé bä kèh y n'aa maher'oot doo”, näng mä hä yÿ. ¹⁹ Ti y ky gadoo: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hë ajyy babä habong do rahapäh nyy da y bahóm do paa sahõnh hë tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä, a hä h'yy ka'eeh do y dewëes hyb n'aa, y rejãã hyb n'aa. ²⁰ Radaj'ëep noo gó a ky n'aa rod paa Es-Tew häd näng doo, y na-ããj hë sa da h'yyb hadoo. Y né paa pä me hakut do sa saroor henäm”, näng kèh y ta hä. ²¹ Ti taky hadoo hä yÿ: “Ahöm nä, òm y mejüü dawëe, Judah buuj nadoo do sa mahang”, näng mäh.

²² Ti m', jããm né hë ramaa newëe do Paw-Ro her'oot doo. Judah buuj nadoo do sa mahang Paw-Ro Jesus mejüü Paw-Ro her'oot hyb n'aa, radu doo mä rageëenh doo:

—Dooch taw'ãäts hë tado tawäd bä badäk hahÿÿ hä! Taw'ãäts hë tadajëp! —näk mä Paw-Ro maji sa kyyh.

²³ Ti m' rageëenh. Sa hatsë sa hä padëek do ratepyh, rakawajããn do heen n'aa. K'ãäts rehaa p'op. ²⁴ Ti hyb n'aa, warahén sa wahë n'aa mejö kân Paw-Ro ramajëe suun warahén tób n'aa yt hä. Tamejüü mä rahewyyh. Tamejüü mä reanh ta hä h'ëed hyb n'aa ta maji tii da rawén geëenh. ²⁵ Ti m' ramaw'yyd däk bä rahewyyh do pan'aa paawä, Paw-Ro eanh warahén wahë n'aa see hä:

—Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do anoo g'eeh bë hewyh bä Roma buuj seeh, bë nahapëe nä bä tamo haj'aa kadoo bä? —näng mäh.

²⁶ Ti m' warahén sa wahë n'aa see maa napäh bä Paw-Ro her'oot doo, nyyw hë tabahóm kân warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do wë. Ti m' teanh ta hä:

—Nyy da mabad'oo hahÿ aj'yy hä? Roma buuj né hë ti hÿÿh —näng mäh.

²⁷ Ti m' sa wahë n'aa heh'äät ub do bahóm Paw-Ro wë. Ti m' tabeanh:

† 22:14 Jesus né hë ti P'op Hagä Do karën doo da hawät doo.

—Te hub né hē, Roma buuj né hē òm? —näng mäh.

—ÿÿ. Roma buuj né hē ÿÿh —näng mä Paw-Ro kyyh.

²⁸ Ti m' warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do ky hadoo:

—Tak'ëp ÿ bepaag hõm paah, Roma buuj ÿ bahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti Paw-Ro ky hadoo ta hã:

—Roma häj n'aa bä ÿ benäng, ti hyb n'aa ÿ benäng noo gó naa Roma buuj né ÿ hÿÿh —näng mäh.

²⁹ Ti m' hewyyh do paawä narryw hē m' raberéd gëet Paw-Ro. Sa wahë n'aa eÿÿm wät tah'yy ganyy bä Roma buuj né ti tamejüü ramoo maw'yyd ðäk do haak sapuuw hadoo doo me.†

Sinedirijo ajyy n'aa hã Paw-Ro her'oot do ky n'aa hahÿÿh

³⁰ Ti m' jati pé warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do mejüü ramanyyh Paw-Ro. Takarën mä ta heen n'aa näng baad ub h'ëed p'ää Judah buuj Paw-Ro hã raky n'aa tapaa. Ti m' tamejüü P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa wób, rakata b'ëeh hyb n'aa, Sinedirijo häd enäh doo. Ti m' Paw-Ro tamanaa rabab'ëeh bä.

23

¹ Ti m' baad ub mä Paw-Ro bahég'ääs Sinedirijo ajyy n'aa sa wë, ti m' taky hadoo sa hã:

—Wakän haa —näng mäh. —P'ooj ub ÿ bawät do hadoo né hē ÿ da hē. Baad ub hëp ÿ tym P'op Hagä Do matym gó —näng mäh.

² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät doo, Ananijas häd näng doo, mejüü mäh, Paw-Ro pa hab'ëeh do Paw-Ro ranoo gewyyh hyb n'aa. ³ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ta hã:

—P'op Hagä Do òm hewyyh da! Ta hadë hawak doo me j'ooj hē rep'ees do hadoo òm!* Òm tii bä hasooh ÿ maky n'aa etyy hyb n'aa Mosees ky

n'aa jaw'yyk do her'oot doo da. Ti hadoo né hē, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do maky dahé bä, ÿ mamejüü ÿ rabahewyyh hyb n'aa. Dooh tii da Mosees ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä —näng mä Paw-Ro kyyh ta hã.

⁴ Ti m' Paw-Ro pa hab'ëeh do raky hadoo Paw-Ro hã:

—Òm ky neÿÿm maky n'aa rejã bä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät doo! —näk mäh.

⁵ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Wakän haa, dooh ÿ hapëë bä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do tado bä. P'op Hagä Do kyy kerih do hã hahÿÿ da takerih: “Maky n'aa rejã manã bē wahë n'aa”† —näng mäh.

⁶ Ti m' Paw-Ro hapäh do hyb n'aa ti anäng ta wób Saduséw, ta wób Pariséw sa mahang, taky hadoo kat'aa do sa hã:

—Wakän haa, —näng mäh — Pariséw né ti ÿ hÿÿh. Pariséw t'aa hÿÿh —näng mäh. —Hã ÿ rawén ky n'aa tapaa, ÿ gada do hyb n'aa dejëp do ragenã bong doo —näng mäh.

⁷ Tii da ta her'oot do hyb n'aa, radu doo raky ked'aak do Pariséw Saduséw sa mahang. Ti hyb n'aa raketyn b'ëeh mä sa wahë n'aa ta tii bä kata padëek doo. ⁸ (Saduséw sa hã ji dajëp jawén paa bä, dooh ji ganã wäd bä. Sa hã, dooh ääs. Sa hã dooh na-ääj sahee péh. Pariséw sa hã kä, ji dajëp jawén paa bä ji ganyyh nä p'aa hēnh. Ti anäng na-ääj hē sa hã ääs, sahee na-ääj hē.)

⁹ Ti hyb n'aa raky ked'aak mä ta ti p'ää. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób, Pariséw wób as'ëëg b'ëeh mäh. Tak'ëp mä sa kyyh. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Dooh hahÿ aj'yy nesaa do tamoo wäd bä. Ji hapäh mä ääs her'ood bä ta hã. Ji hapäh mä tii, sahee her'ood bä ta hã —näk mä sa kyyh.

† **22:29** Dooh Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do an'oo bä Roma buuj see ramaw'yyd bä ranahapäh nä bä tamo haj'aa kadoo bä. Ti hyb n'aa warahén sa wahë n'aa wén eÿÿm wät. * **23:3** J'ooj madäk do ta h'yyb tym, Paw-Ro hanäng pé panyyg ky n'aa gó ta her'oot doo. † **23:5** Esodo 22.28

10 Ti m' Pariséw Saduséw kamajé dag mä tak'ep. Ti m' warahén sa wahé n'aa beÿÿm wät, rejes wät ted'oo Paw-Ro. Ti hyb n'aa tamejüü warahén rabahôm rabej'ooj nyuh hyb n'aa Paw-Ro, warahén tób hēnh ramahüüm hyb n'aa p'aa hēnh.

11 Ti m' atsēm kā, Jesus kasee Paw-Ro hā. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Eÿÿm manäh! —näng mäh. —Maher'oot do hadoo keh ÿ n'aa babä Jerusarēnh bä, ti hadoo né hē da maher'ood panang Roma häd näng doo bä —näng mä Jesus ta hā.

Paw-Ro Judah buuj wób radajëëb paawä panyyg n'aa hahÿÿh

12 Ti m' jati péh, Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh do wób rakaner'oot Paw-Ro radaj'ëëp hyb n'aa. P'op Hagä Do hā raky däng radaj'ëëp né hē. Ti m' raky hadoo:

—Dooch d' er awa bä, dooch d' er eëg bä er nanaboh nä bä Paw-Ro —näk mä sa kyyh.

13 Tahyb n'aa pé 40 ajyy ti h'yyb hedoo doo. 14 Ti m' rabahôm P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooch do sa wahé n'aa, Judah buuj sa wahé n'aa wē na-ããj hē. Ti m' raky hadoo sa hā:

—P'op Hagä Do hā ãã ky däng, dooch ãã awa bä, dooch ãã eëg bä Paw-Ro ãã nanaboh nä bä —näk mäh. 15 —Ãã karēn paawä Sinedirijo ajyy n'aa sii hē bë ky n'aa etsēë warahén sa wahé n'aa hā, Paw-Ro tamanaa hyb n'aa bë bab'ëëh bä. Taw'ããts hē bë her'oot bë karēn baad bë ky n'aa napäh ta ky n'aa, bë keno da —näk mäh. —Ãã gadaa däk da ta baa bä, ãã daj'ëëp hyb n'aa bë hab'ëëh hēnh takajaa do pooj jé —näk mä sa kyyh.

16 Ti m' Paw-Ro s'aah ky n'aa napäh rahe'oot doo. Ti m' tabahôm kän warahén sa tób hēnh, Paw-Ro tapanäk hyb n'aa. 17 Ti m' Paw-Ro naēēnh warahén sa wahé n'aa seeh. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Mamahüüm hahÿ pahëew bë wahé n'aa wē. Ti anäng panyyg tahe'oot pé ta hā —näng mä Paw-Ro.

18 Ti m' warahén wahé n'aa see mahüüm kän pahëew sa wahé n'aa heh'äät ub do wē. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Paw-Ro, er maso gëet doo, ÿ tanaëej nä, tahe'oot hā ÿÿ, ÿ manaa hyb n'aa hahÿ pahëew a wē. Ti anäng mä panyyg tahe'oot pé pan'aa a hā —näng mäh.

19 Ti m' pahëew warahén sa wahé n'aa heh'äät ub do moo taky hōm ramaa nanapäh hēnh. Teanh mäh:

—H'ëed ti makarēn maher'oot hā ÿÿ? —näng mäh.

20 Ti m' pahëew ky hadoo:

—Judah buuj kaner'ood bong a hā raky n'aa her'oot hyb n'aa Paw-Ro mamahüüm hyb n'aa Sinedirijo ajyy n'aa rakahet'aa hēnh. Rakarēn mä paawä raky n'aa napëë magyys hē Paw-Ro ky n'aa, ken'ooch da. 21 Maky dahé manä da. 40 ajyy tahyb n'aa pé ragadaa däk radaj'ëëp hyb n'aa. Kejēn rabē bä. P'op Hagä Do hā raky däng dooch rawa bä, dooch reëg bä ranaboh nä bä Paw-Ro. Da hē ti abē padëek. Ragadaa däk maher'oot do pan'aa sa hā —näng mä Paw-Ro s'aah kyyh warahén sa wahé n'aa heh'äät ub do hā.

22 Ti m' warahén sa wahé n'aa heh'äät ub do edëë wät pahëew. Ti m' taky hadoo:

—Maher'ood manä ÿ mapanäk doo —näng mäh.

23-24 Ti m' warahén sa wahé n'aa heh'äät ub do naēēnh pawóp hē warahén sa wahé n'aa. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bë etyn hōm da 200 warahén tsyym me hah'üüm péh, 70 kawaaro jó hah'üüm do ta wób, 200 jook yt hā hah'üüm doo, kawaaro Paw-Ro jahôm pé sii hē da, atsēm rabahôm hyb n'aa panang Sesareja häd näng doo hēnh —näng mä ta kyyh.

Ti m' tamejüü baad ub ramahüüm hyb n'aa Paw-Ro, sa wahé n'aa Peris häd näng do wē. 25 Tamejüü sa hā tama erih do Peris. Terih doo, hahÿÿ da m':

26 “ÿ, Karaw-Dijo Risijas, ÿ edëng òm Peris, hyb n'aa jawyk doo, Sesa

kyy gó babä bag'ääs do òm. ²⁷ Òm ÿ panäk hahÿÿ da: Judah buuj ramaso däk hahÿ aj'yy. Rakarën paawä radaj'ëep. Ti ÿ ky n'aa napäh bä Roma buuj tado bä, ÿ bahòm warahén sii hë ÿ bed'ëep hyb n'aa sa moo gó naa. ²⁸ ÿ karën paawä ÿ heen n'aa näng h'ëed hyb n'aa rakamaj'ïï ta hä, ti hyb n'aa ÿ wén mahüüm paa Judah buuj wahë n'aa sa wë. ²⁹ Tii bä ÿ heen n'aa nyy däk raky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa raky kes'ëem. Dooh tamo haj'aa kadoo bä ji daj'ëep hyb n'aa paawä. Dooh tamo haj'aa kadoo bä na-ääj hë ji dawäts geët hyb n'aa. ³⁰ Tii bä ÿ ky n'aa napäh rakarën radaj'ëep. Ti hyb n'aa nyyw hë ÿ mejö hóm a wë. ÿ maher'oot da ta majïï, a wë rabahóm a sii raber'oot hyb n'aa ta ky n'aa", näng mä terih do hä.

³¹ Ti m' warahén sa wahë n'aa mejüü doo da rabadoo kån. Ramahüüm kån mä atsëm Paw-Ro. Ti m' panang An-Tiparis häd näng doo bä rakajaa. ³² Tii b' naa, jati péh, warahén tsyym me hah'üüm do rababaaj nä p'aa hënh sa tób hënh. Kawaaro jó hah'üüm do ramahüüm kån tii bä Paw-Ro. ³³ Rakaja hóm bä Sesareja bä, ran'oo däg kån sa wahë n'aa ma erih do Peris hä. Ti m' rahaëenh Paw-Ro ta hä. ³⁴ Ti m' Peris ner'ood kån kerih doo, ti m' teanh mä Paw-Ro hä ny hado tabanäng hënh tabana, Roma häj n'aa. Siris hënh naa tabana Paw-Ro her'oot bä m', ³⁵ Peris ky hadoo ta hä:

—ÿ maa newëe da a ky n'aa a hä kamaj'ïï do rakaja nä bä —näng mäh.

Ti m' tamejüü Eróts, Judah buuj sa wahë n'aa tób haeh do yt hä warahén rabahag'ääs hyb n'aa Paw-Ro.

24

Peris hä Paw-Ro her'oot do raky n'aa tapaa do ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' 5 ta ä jawén paa bä, Ananias, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do kajaa nä Sesareja bä. Ta sii tamanaa mä Judah buuj sa wahë n'aa wób, sa

ky n'aa rod Ter-Turus häd näng do na-ääj hë. Ti m' raky n'aa tapa kån Paw-Ro ta ti häj n'aa bagä n'aa matym gó. ² Ti m' Paw-Ro ramana geët bä, Ter-Turus häd näng do du doo ta her'oot do Peris hä. Paw-Ro taky n'aa tapaa. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Baad tanyy né hë, a hyb n'aa baad ub ää hä ää häj n'aa bä. Dooh kamaj'ïï péh. Òm h'yy ganäng do hyb n'aa, baad tawén hadoo ää hä, ää häj n'aa bä. ³ Jé pad'yyt hë ää häj n'aa bä ää h'yy gadajang a mo haj'aa hyb n'aa, Peris, tak'ëp hyb n'aa jawyk doo —näng mäh. ⁴—Dooh ää karën bä òm ää h'yyb panasä bä. Ti hyb n'aa ää karën paawä kanahën d'os hë mamaa newë ää her'oot doo. ⁵ Geët hahÿ aj'yy, kamaj'ïï do du na do tii, ää hä. Jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ bä Judah buuj rakamaj'ïï sa hä hë tan'oo bä. Aj'yy Nasaréh buuj ky s'üüt doo, ta wób sa wë h'yy kawereem hóm do sa wahë n'aa see hahÿÿh. ⁶ Takarën paawä tan'oo bä baad tanado wät P'op Hagä Do matym gó P'op Hagä Do tób n'aa. Ti hyb n'aa ää wén maso däk. [⁷ Ää karën paawä ää ky n'aa etyy ää ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da. Ti nuuj jé warahén sa wahë n'aa, Risijas häd näng doo, ta warahén sii hë tabana. Ää hä rawaj'aa padëek, Paw-Ro rabej'ooj hóm hyb n'aa ää mahänh. ⁸ Tamejüü ta hä ky n'aa tapaa do a wë rabahóm.] Baad hahÿ aj'yy hä meaj bä, maheen n'aa näng da ää ehüb né hë ää ky n'aa tapaa do hä —näng mä Ter-Turus kyyh Peris hä.

⁹ Ti m' Judah buuj, Jerusarënh bä han'aa doo, raky masa Ter-Turus. Raky n'aa tapaa ënh Paw-Ro. Te hub né hë m' Ter-Turus her'oot doo, sa nooh.

¹⁰ Ti m' sa wahë n'aa Peris häd näng do mejüü Paw-Ro ber'oot hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Hajöo däg ta baab ää häj n'aa bä baad maky n'aa etyy. Ti hyb n'aa h'yyb neÿÿm doo me ÿ her'oot a hä këh ÿ n'aa hä ÿ raky n'aa tapaa do ky n'aa hä —näng mäh. ¹¹—12 ta ä nä ÿ

kaja nä Jerusarēnh bä, P'op Hagä Do ÿ hyb n'aa esee hyb n'aa. Makarēn bä mameaaj ÿ kajaa noo gó ÿ rahapäh doo, te hub né hē ta ti ÿ her'oot do mabahapäh hyb n'aa. ¹² B'ēēh hahÿÿ hä ÿ kamaj'ī doo, dooh noo gó ÿ rahapēē bä ÿ ky kedag bä P'op Hagä Do tób n'aa bä. Dooh noo gó ÿ rahapēē bä ÿ kamajē bä tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä, panang bä na-āāj hē. ¹³ Hahÿÿ ajyy dooh rahaja bä rametä bä te hub tado bä hä ÿ raky n'aa tapaa do ky n'aa.

¹⁴ Hÿÿ kä, dooh ÿ ky n'aa jejēn bä, ÿ hyb n'aa jaw'yyk né hē P'op Hagä Doo, āā wahē makū rah'yy kaha'eeh doo. Ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wē ky n'aa ÿ ky daheeh.* Ta wób wē āā h'yy kawareem hōm ramaneēēj né paawä ta tyw n'aa papuuj, sahōnh P'op Hagä Do kyy kerih do ÿ ky daheeh. P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ÿ ky daheeh. ¹⁵ Hä ÿ kamaj'ī do ragada do hadoo né hē ÿ gada dejēp do ragenä bong doo, P'op Hagä Do mo haj'aa. P'op Hagä Do karēn doo da habong do paah, baad nabok do paa na-āāj hē da āā gada ragenä bong doo. ¹⁶ Sahōnh hē da ragenä bong do hyb n'aa, baad ub had'yyt hē ÿ karēn ÿ bawät, hēp ÿÿ gó baad had'yyt hē tabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hä, ta wób sa hä na-āāj hē —näng mä Paw-Ro.

¹⁷ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ēnh:

—Hajōng ta baab häj n'aa s'ee hēnh ÿ bewäd nä. Ta jawén ÿ babaaj hōm p'aa hēnh Jerusarēnh hēnh, kasuud is do Judah buuj sa mahang habong do sa matym n'aa ÿ tajoooh hyb n'aa, P'op Hagä Do hä ÿ ma ejuu do hyb n'aa na-āāj hē. ¹⁸⁻¹⁹ Ti né hē ÿ bad'oo P'op Hagä Do tób n'aa yt hä, sahōnh hē ÿ bahajaa jawén paa bä āā ky n'aa jaw'yyk do mejūū doo da ji h'yyb banyyw dāk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Dooh hajōk do tado bä si ÿ habok doo. Dooh na-āāj hē ÿ kamajē bä ta wób sa wē. Daap ramenyyh hä ÿ raky n'aa tapaa doo. P'op Hagä

Do tób n'aa yt hä né hē ÿ bag'ēēd dāk Judah buuj wób Asija häj n'aa hēnh naa ÿ rabahapäh bä. Taw'āāts hē né hē paawä ta ti né hē ajyy wawēē hē rabana, hä ÿ raky n'aa tapaa hyb n'aa tanyy bä sa wē hä ÿ raky kes'ēēm péh. Ti né hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hä ÿ raky n'aa tapaa do paah. ²⁰ Ta ti ranan'aa do hyb n'aa, na b'ēēh hahÿÿ raher'ood ny hadoo pé rahapäh ÿ mo haj'aa kadoo bä Sinedirijo ajyy n'aa raky kes'ēēm do hä ÿÿ. ²¹ Jāām né hē hahÿÿ da kēh ÿÿ Sinedirijo ajyy n'aa sa hä: “Dejēp do ragenä bok do ÿ gada do hyb n'aa, hä ÿ raky n'aa etyy bē matym gó”, näng paa kēh ÿ sa hä. Nepäh ta tii hä rawyyd bä sa hä baad nadoo do mo haja ÿÿ —näng mä Paw-Ro kyyh.

²² Ti m', baad Peris ky n'aa napäh né hē Jesus ky n'aa, ta tyw n'aa papuuj ramaneēēnh doo. Paw-Ro her'oot do jawén paa bä taky hadoo:

—Jāām hē dó —näng mäh. — Warahén sa wahē n'aa Risijas häd näng do kajaa bä, ÿ baher'oot da nyy da ÿ bad'oo ōm raky n'aa tapaa do hä —näng mä Peris kyyh.

²³ Ti m' Peris mejūū warahén sa wahē n'aa see rabaheg'āās nä Paw-Ro. Hahÿÿ da m' ta kyyh sa hä:

—Taw'āāts hē bē eréd tabawät hyb n'aa, tabeg'āās hyb n'aa. Bē an'oo na-āāj hē ta najiis rabeg'āās ta wē rabanoo hyb n'aa takarēn doo —näng mäh.

²⁴ Ti m' ta jawén, p'aa hēnh Peris bana Paw-Ro wē. Ta ÿÿm sii hē tabana. Dusir mä Peris ÿÿm häd. Judah buuj mä ti ta ÿÿm. Ti m' tamejūū Paw-Ro ranaēēnh. Tamaa newēē mä Paw-Ro her'oot doo, ji h'yy ka'eeh do Kristo Jesus hä ky n'aa. ²⁵ Ti m' Paw-Ro baher'oot bä baad ub ji bawät do ky n'aa, ji h'yy keb'aah do ky n'aa, ta jawén ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy do ky n'aa na-āāj hē, Peris eÿÿm wät mäh. Ti m' taky hadoo:

* **24:14** Jesus ky n'aa né hē ti “ta tyw n'aa papuuj” ramaneēēnh doo.

—Jããm hẽ dó. Ahõm nã. Ý karẽn bã, ý mejũũ da õm ranaẽenh p'aa hẽnh — nãng mã ta kyyh Paw-Ro hã.

²⁶ Peris karẽn paawã Paw-Ro anoo dajẽer ta hã, taberéd hõm hyb n'aa. Ti hyb n'aa m' hajõõ nuu me tanaẽenh ta wẽ Paw-Ro sii taber'oot hyb n'aa.

²⁷ Ti m' pawóp hẽ ta baab tabahado dãk bã, Posijo-Pes Peris jawén buuj dæg. Peris sa wahẽ n'aa tabadoo do paa tabanyyh bã, teréd gëet Paw-Ro, Judah buuj tah'yyb en'yym hyb n'aa.

25

Roma buuj sa wahẽ n'aa see sii Paw-Ro ber'oot do panyygn'aa hahỹỹh

¹ Ti m' tamawoob hẽ tabahado dæg bã ta ãh Pes Peris jawén buuj tabahado dæg bã, Jerusarẽnh hẽnh tabahõm kãn Sesareja panang hãd nãng doo bã naa. ² Ti m' Jerusarẽnh bã takajaa bã, P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahẽ n'aa, Judah buuj sa wahẽ n'aa wób na-ããj hẽ, rabahõm ta wẽ. Paw-Ro raky n'aa tapaa ta matym gó. ³ Ky kah'ũũm mã ta hã, rakarẽn doo da tabad'oo hyb n'aa. Rakarẽn né paawã Pes mejõ nã Paw-Ro Jerusarẽnh hẽnh. Rakarẽn né paawã radaj'ëep Paw-Ro tana bã ta tyw n'aa me. ⁴ Ti m' Pes ky hadoo:

—Doooh —nãng mãh. —Sesareja bã Paw-Ro bagëet. T'ĩĩ hẽnh da ý babaaj hõm p'aa hẽnh nyyw hẽ. ⁵ Taw'ããts hẽ né paawã bẽ wahẽ n'aa wób rabah'ũũm si ýỹ, t'ĩĩ hẽnh raky kes'ëem hyb n'aa tamo haj'aa kadoo bã —nãng mãh.

⁶ Ti m' ji moo sahõnh hẽ ta ã jawén paa bã, Pes babaaj hõm kãn Sesareja hẽnh. Ti m' jat'iip hadoo Pes bana sooh ji hã raky kes'ëem do ky n'aa rabaherot bã. Ti m' tamejũũ ranaẽej nã Paw-Ro. ⁷ Paw-Ro bana gëet bã, Judah buuj, Jerusarẽnh bã naa han'aa do ranu sabug dãk tabagëet bã. Ti m' radu doo tak'ëp Paw-Ro raky n'aa tapaa. Hajõng mã nesaa do tamo haj'aa, sa nooh. Daap mã ramenyyh. Doooh m' rahaja bã rametã bã se hub tado bã ti raher'oot doo.

⁸ Ti m' ta daaj hẽ Paw-Ro ky n'aa kaher'oot sa hã:

—Doooh ý mo haj'aa kad'oo pé Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do hã. Doooh ý mo haj'aa kadoo bã P'op Hagã Do tób n'aa hã. Doooh ý mo haj'aa kadoo bã Sesa, Roma buuj sa wahẽ n'aa heh'ããt ub do hã —nãng mã Paw-Ro kyyh.

⁹ Ti m', Pes h'yyb enãw paawã Judah buuj. Ti hyb n'aa hahỹỹ da m' ta kyyh Paw-Ro hã:

—Makarẽn mabahõm Jerusarẽnh hẽnh, t'ĩĩ hẽnh ý maa newëe hyb n'aa õm raky n'aa tapaa doo, õm ý ky n'aa etyy hyb n'aa? —nãng mãh.

¹⁰ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Babã ý bagëet hỹỹ kã, raky kes'ëem do ky n'aa rabaherot bã. Babã né hẽ ji ky n'aa etyy Sesa kyy gó, Roma buuj sa wahẽ n'aa heh'ããt ub do kyy gó. Babã né hẽ ý maky n'aa etyy. Baad mabahapãh né hẽ, dooh ý mo haj'aa kadoo bã Judah buuj sa hã.

¹¹ Ý mo haj'aa kadoo bã paawã, dajëb hã ý maky n'aa ety bã ta hyb n'aa, ý gadoo né da ý radaj'ëep doo. Se hub tanado bã hã ý raky n'aa tapaa doo, dooh Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do an'oo bã sa moo gó ý rahaẽenh. Ý karẽn Sesa né hẽ ý taky n'aa etyy —nãng mã Paw-Ro kyyh.

¹² Ti m' Pes beanh ta hã masa do sa hã nyy d' rabad'oo. Ti m' rakaner'oot do jawén paa bã Pes ky hadoo Paw-Ro hã:

—Makarẽn mã Sesa õm taky n'aa etyy. Ti hyb n'aa t'ĩĩ hẽnh né da mabahõm ta wẽ —nãng mãh.

Judah buuj sa wahẽ n'aa hã Pes her'oot do Paw-Ro ky n'aa panyygn'aa hahỹỹh

¹³ Ti m' ta jawén, ta see pé noo gó, Judah buuj sa wahẽ n'aa heh'ããt ub do Agaripa hãd nãng doo, ta ãnh Berenis hãd nãng do daheeh rabana, Sesareja hẽnh rabeg'ããs hyb n'aa Pes wẽ. ¹⁴ Hajõõ ta ãh t'ĩĩ hẽnh rabajeej bong. Ti hyb n'aa Agaripa hã Pes baher'oot Paw-Ro ky n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Ti agëet babä aj'yy Peris eréd gëet do paah —näng mäh. ¹⁵ —Jerusarënh hënh ÿ bewäd nä noo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ããj hë raheer'oot hã ÿÿ ta hã raky kes'ëem do ky n'aa. Rakarën né paawä dajëb hã ji ky n'aa etyy —näng mäh.

¹⁶ —ÿ her'oot sa hã, dooh Roma buuj ramejõ bã rarejã bã nayyw hë ji hã. Pooj jé ji ky naa etyy n'aa an'oo bã ta matym gó ji hã ky n'aa tapaa do ji ky gadoo. Tii d' né këh ÿ sa hã. ¹⁷ Ti m' wawëë hë rakaja nä bã, nayyw hë, jati péh, ÿ mejüü Paw-Ro ramanaa, ta hã ky kes'ëem do rabab'ëeh bã. ¹⁸ Ta hã raky n'aa tapaa bã, dooh ÿ h'yyb däng do tado bã raky n'aa tapaa doo. ¹⁹ Raky n'aa hajëm rah'yy kaha'eeh do ky n'aa hã. Raky n'aa hajëm na-ããj hë dajëp do ky n'aa, Jesus häd näng doo. Paw-Ro her'ood bã edëp mäh, tanooh. ²⁰ Dooh ÿ hapëë bã nyy da ÿ bad'oo ta ti hedoo do hã. Ti hyb n'aa ÿ beaanh ta hã takarën bã Jerusarënh hënh tabahõm, t'ĩ hënh raky n'aa etyy hyb n'aa. ²¹ Ti m' Sesa hã Paw-Ro ky däng. Takarën mä Sesa ky n'aa etyy ta hã. Ti hyb n'aa ÿ mejüü rabahag'ããs nä Sesa wë ÿ manejo nä bã —näng mä Pes kyyh.

²² Ti m' Agaripa ky hadoo:

—ÿ karën paawä ÿ maa newëë ta ti aj'yy her'oot doo —näng mäh.

—Taw'ãäts hë. Jat'iip né da mamaa newëë taheer'oot doo —näng mä Pes.

²³ Ti m' jat'iip hadoo Agaripa, Berenis daheeh rabajëë p'ëë ta gawakõ gaeh doo gó, raky n'aa tapaa do ky n'aa rabaherot bã. Rabajëë p'ëë bã, baad ub t'ĩ hënh kat'aa do raweh'ëeh Agaripa, Berenis daheeh. Sa sii m' rabajëë p'ëë warahén sa wahë n'aa ky n'aa etsëeh doo, ajyy panang buuj ky n'aa etsëeh do na-ããj hë. Ti m' Pes häd näng do mejüü Paw-Ro ramanaa hyb n'aa. ²⁴ Ti m' Pes ky hadoo:

—Agaripa, Judah buuj sa wahë n'aa heh'ãät ub doo, bëeh, ãã mahang kata b'ëeh doo, bë hegãã hahÿ aj'yy —näng mäh. —Jerusarënh hënh,

babä Sesareja bã na-ããj hë sahõnh hë Judah buuj hã ÿ raky n'aa her'oot ÿ daj'ëep hyb n'aa. Tak'ëp sa kyyh rabetsëë hã ÿÿ —näng mäh. ²⁵ —Hã ÿÿ, dooh tamo haj'aa pé tadajëb bã. Ti hadoo né hë, Sesa ky n'aa etyy ta hã taky däng do hyb n'aa, ÿ h'yyb däng Roma hënh, Sesa wë né hë ÿ mejüü. ²⁶ Tii da né da ÿ bad'oo. Ti hadoo né hë, dooh wë ÿ ta ky n'aa ÿ ma erih pé Sesa hã. Ti hyb n'aa ÿ mana gëet bë matym gó. A wë né hë ÿ mana gëet Agaripa, hajõng ta hã ër eaanh do jawén paa bã, ÿ bahapäh hyb n'aa h'ëed ÿ ma erih pé ta ky n'aa hã. ²⁷ Dooh taw'ãäts hë tado bã ta si n'aa hë ÿ mejõ bã Paw-Ro, ta hã ky n'aa tapaa do ky n'aa tamah doo me —näng mä Pes kyyh Agaripa sa hã.

26

¹ Ti m' Agaripa ky hadoo Paw-Ro hã:

—Maher'ood a daaj hë a ky n'aa —näng mäh.

Ti m' Paw-Ro meduuk ta moo me, bag hënh rabab'ëeh hyb n'aa. Ti m' ta du doo taheer'oot doo:

² —ÿ h'yy gadajang né hë Agaripa, naga hë ÿ her'oot do hyb n'aa Judah buuj hã ÿ raky n'aa tapaa do ky n'aa mamaa napäh bã —näng mäh. ³ —ÿ h'yy gadajang na-ããj hë, baad mabahapäh do hyb n'aa nyy da ëër, Judah buuj, ër bahed'oo doo da. Mahapäh né hë h'ëed p'ãã ëër, Judah buuj, ër ky ked'aak. Ti hyb n'aa ÿ karën paawä h'yyb jawyk doo me da ÿ mamaa newëë —näng mäh.

⁴ Ti m' taky hadoo ënh:

—Sahõnh hë Judah buuj rabahapäh nyy da ÿ bawäd wät ÿ karapee noo gó naa häj ÿ n'aa bã ÿ bawäng doo bã, Jerusarënh bã na-ããj hë. ⁵ Bãp peej däg ÿ rabahapäh né hë. Rakarën bã rahajaa raheer'ood bã nyy da ÿ bawät paah. Baad had'op, ta wób sa bahãnh Pariséw raky daheeh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër mahang. Pariséw sa see né hë paa ÿÿh. Rababok doo da ÿ bawäd wät paah. ⁶ Hÿÿ kã hã ÿ raky n'aa etyy, ÿ gada do hyb n'aa

ër wahë makũũ hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh doo. ⁷ Isaraéw taah 12 hedoo do du na do sa panaa ragada P'op Hagã Do ky n'aa enooh doo, P'op Hagã Do rawén hyb n'aa jewyyg had'yyt hẽ. P'op Hagã Do ky n'aa enooh do ÿ gada do hyb n'aa né hẽ Judah buuj hã ÿ rawén ky n'aa tapaa —nãng mäh.

⁸ Ti m' teaanh mäh:

—H'ëed hyb n'aa bẽ mahang habong do sa hã dooh P'op Hagã Do haja bã dejëp do ragenã boo bã p'aa hẽnh tan'oo bã? —nãng mã ta kyyh.

⁹ —P'ooj ub ÿ na-ããj hẽ sa da hadoo né paa ÿÿh. Ti noo gó hã ÿ taw'ããts hẽ sahõnh hẽ ÿ hajaa doo me ÿ karën ÿ rejãã Jesus Nasaréh buuj hãd. ¹⁰ Tii d' né paa ÿ bad'oo Jerusarënh bã. P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa kyy gó hajõk Jesus hã h'yy ka'eeh do ÿ dewãts b'ëeh. Radejëeb bã, ÿ karën né hẽ paa radejëp. ¹¹ Hajõõ nuu me jé pad'yyt hẽ tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do basooh hẽnh ÿ bahõm paah, ÿ rejãã hyb n'aa Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahang habong doo. ÿ rejãã doo me ÿ karën né paawã Jesus hã raky n'aa rejãã. Tak'ëp né hẽ ÿ kawajããn paa sa wẽ. Ti hyb n'aa ÿ bahõm panang s'ee hẽnh, Judah buuj hãj n'aa tanadoo hẽnh, ÿ rejãã hyb n'aa t'ĩ hẽnh —nãng mäh.

¹² —Ti ta see pé noo gó ÿ bahõm Damas-Ko hẽnh. P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa kyy gó ÿ bahõm t'ĩ hẽnh, Jesus hã h'yy ka'eeh do ÿ rejãã hyb n'aa paawã. ¹³ Ti m' wasyk, ta tyw n'aa me ÿ bahõm bã, tii bã ÿ bahapäh wẽ hã naa ta bag tak'ëp gabarëeh do hahãt ÿÿ hã, hata haa sa hã na-ããj hẽ. Papÿÿj gabarëeh do bahãnh ta ti bag. ¹⁴ Tũũ ãã kajãg b'ëeh tii bã. Ti ÿ maa napäh kyyh, hã ÿ her'oot do Eberew kyy me: “Saw-Ru, Saw-Ru, h'ëed hyb n'aa ÿ marejãã? A daaj né hẽ maker'ook ÿ maky nadahé bã, booj yb gasõõm do hã tedats bã ta jawén p'aa hẽnh hadoo.” ¹⁵ Ti ÿ eeah ta hã: “Jaa õm Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk

Doo?”, nãng ÿÿh. Ti taky hadoo: “ÿ né hẽ Jesus, marejãã doo. ¹⁶ As'ëeg g'ëed! A hã ÿ wén kas'ee wãt õm ÿ asëew wãt do hyb n'aa. Õm ÿ asëew wãt, hëp ÿ n'aa mamoo wãt hyb n'aa, ta wób sa hã mabaheer'oot hyb n'aa mahapäh do ÿ hÿÿ kã. Maher'ood sa hã na-ããj hẽ ÿ metëek nã do a hã ky n'aa. ¹⁷ Õm da ÿ ed'ëep Judah buuj, Judah buuj nadoo do sa moo gó naa õm rarejã bã. Judah buuj nadoo do sa mahang õm ÿ mejũũ hÿÿ kã, ¹⁸ mamaher'oot hyb n'aa sa hã. Ty temah do hadoo, gadagyp do hadoo doo gó habok do hadoo tii. ÿ karën mabaheer'oot sa hã këh ÿ n'aa, rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa, gadagyp do hadoo doo gó ranaboo bong hyb n'aa, Nesaa Do Yb manejõ wãt hyb n'aa sa hã, P'op Hagã Do karën doo da rababok hyb n'aa, ta bag nãng hẽnh hadoo gó rababoo dãk hyb n'aa, hã ÿ rah'yy ka'eeh hyb n'aa, nesaa do sa h'yyb tym gó hanãng do ÿ bawug hõm hyb n'aa. Tii bã da P'op Hagã Do karapee, hã ÿ rah'yy ka'eeh do hyb n'aa tsyt hẽ ta wẽ tasëew hõm do rabahado padëek hyb n'aa da”, nãng Jesus kyyh hã ÿÿ.

¹⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ënh:

—Ti hyb n'aa, nayyw né hẽ ÿ ky daheeh Jesus mejũũ do wẽ hã naa, hã ÿ takasee bã. ²⁰ Nayyw hẽ kã ÿ baher'ood kãn Jesus ky n'aa Damas-Ko bã habong do sa hã, ta jawén Jerusarënh bã habong do sa hã, sahõnh hẽ Judah hãj n'aa bã habong do sa hã kã. ÿ maher'oot na-ããj hẽ Judah buuj nadoo do sa hã. Sa hã ÿ her'oot nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op Hagã Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã. ÿ her'oot sa hã, baad rababok hyb n'aa, baad ub ji bahapäh hyb n'aa nesaa do reréd hõm doo, P'op Hagã Do hã rah'yy kae dãk doo. ²¹ Ti hyb n'aa né hẽ, Jesus mejũũ do ÿ moo wãt do hyb n'aa, ÿ Judah buuj ramaso dãk P'op Hagã Do tób n'aa w'oo hã kahadë doo gó, ti ÿ radajëeb paawã.

²² Ti hadoo né hẽ ÿ P'op Hagã Do masaa had'yyt hẽ, da hẽ na-ããj hẽ.

Ti hyb n'aa né hē babä ŷ wén geēt, ta ky n'aa ŷ baher'oot hyb n'aa ky n'aa etsēeh do sa hã, ky n'aa net-sēeh do sa hã na-ãäj hē. Dooh P'op Hagä Do ky n'aa rod makū rer'oot do paa bahãnh, Mosees her'oot do paa bahãnh ŷ her'ood bä. ²³ Ti raheer'oot né hē P'op Hagä Do H'yyb Däng Do dajēp do ky n'aa. Jããm né hē pooj jé dejēp do mahang taganä wät do hyb n'aa, tamaher'oot da Judah buuj sa hã, Judah buuj nadoo do sa hã na-ãäj hē, nyy da ta bag hadoo doo gó rababok hyb n'aa —näng mä Paw-Ro kyyh.

²⁴ Ti m' Pes ky gakog hõm Paw-Ro. Ti m' taky hadoo:

—Õm ky bawad däk tak'ēp mama kametēek do haj'aa! —näng mä Pes kyyh Paw-Ro hã.

²⁵ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Dooh —näng mäh. —Dooh ŷ ky bawad bä. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo. Baad tabadäng ji h'yyb gó baad ji hyb n'aa newē bä —näng mäh. ²⁶ —Mameaaj paawä Agaripa hã. Baad ub tabahapäh ŷ her'oot do ky n'aa. Ti hyb n'aa tahajaa baad ŷ baher'oot ta hã. Hã ŷŷ, ta heen n'aa näng né hē ŷ her'oot do ky n'aa hã. Dooh kejēn doo gó tawäd wäd hahŷ Jesus ky n'aa ŷ her'oot doo. Sahõnh hē raheen n'aa enäh —näng mä Paw-Ro.

²⁷ Ti m' Paw-Ro beaanh Agaripa hã: —Maky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa rod n'aa raheer'oot do paah? —näng mäh. —Maky daheeh né hē, hã ŷŷ —näng mäh.

²⁸ Ti m' Agaripa ky hadoo:

—Nayyw hē med'oo g'eeh mahajaa ŷ mah'yyb tatug bä Kristo hã h'yy ka'eeh do see ŷ bahado däk hyb n'aa? —näng mäh.

²⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Nayyw hē tado bä, nayyw hē tanado bä, P'op Hagä Do hã ŷ ky n'aa etsēē õm, ta wób ŷ ramaa newēē do na-ãäj hē, da ŷ rabahado padēek hyb n'aa. Dooh hahŷŷ da, ŷ moo kamewyyt doo da tado bä —näng mä Paw-Ro.

³⁰ Ti m' Agaripa, Pes, Berenis, sahõnh hē sa pa hab'ēeh do as'ēeg b'ēeh. ³¹ Ti m' raban'yyh ta gawakó gó naa. Sa m'aa hēnh rakaner'oot bä raky hadoo:

—Dooh tamo haj'aa kadoo bä ji dajēeb bä. Dooh hyb n'aa ji dawäts geēt péh —näk mäh.

³² Ti m' Agaripa ky hadoo Pes hã:

—Taky nahado bä paawä Sesa ky n'aa etyy hyb n'aa ta hã raky n'aa tapaa do ky n'aa hã, taw'ãäts hē paawä ji eréd hõm tabahõm hyb n'aa —näng mäh.

27

Paw-Ro ramejõ hõm do Roma hēnh panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' Itarija häj n'aa hēnh, Roma panang hēnh ãã ramejũũ raky däng do jawén paa bä, rahaēej däk Paw-Ro, radewäts b'ēeh do wób na-ãäj hē warahén sa wahē n'aa see Jurijo häd näng do moo gó, Roma hēnh Paw-Ro tamahũũm hyb n'aa. “Sesa warahén n'aa” ramaneēēnh do sa see ti Jurijo.

² Ti m' panang Adaramit häd näng doo bä naa ãã gatsēg t'oonh marakate gó, Asija häj n'aa hēnh hahõm doo gó. ãã sii hahõm na-ãäj hē aj'yy Aris-Tako häd näng doo. Masedonija häj n'aa bä, panang Tesaronika häd näng doo bä naa tii. ³ Ti m' jati pé ãã kajaa panang Sidõn häd näng doo bä. ãã kajaa bä Sidõn bä, Jurijo ky enyym Paw-Ro hã. Tanoo tabeg'ãäs hyb n'aa pong hēnh ta najiis sa wē, ta hã rabanoo hyb n'aa ta wē badoh doo. ⁴ ãã tsyym kasok bä, ãã habok hēnh bah'ood ty gahēm. Ti hyb n'aa tsyt dēeg hã, Tsi-Peré häd näng do nu masee me ãã kenaa bong. ⁵ Ti m' ãã batsēk bä ãã tabēs Siris, Pam-Pirija häd enäh do häj n'aa. Ti m' ãã kaja hõm panang Mira häd näng doo bä, Risija häj n'aa bä.

⁶ Ta tii bä warahén sa wahē n'aa baw'yyt marakate panang Aresãndirija häd näng doo bä naa, Itarija häj n'aa hēnh hahõm doo. Ti m' tamejũũ ãã gatsēg t'oonh, tii gó ãã bah'ũũm

hyb n'aa. ⁷ Ti m', hajõng ta ãh kaja hẽ ãã bahõm sэд bã ãã karip do hyb n'aa, bah'ood ãã habok hẽnh taty gahẽm do hyb n'aa. Tak'ep né hẽ marakate gó moo b'ook do ramoo bok ãã kaja hõm hyb n'aa panang Kinid häd nãng do nedaa bã. Dooch bah'ood an'oo bã ãã ty gahõm hẽnh ãã ahõm bã. Ti hyb n'aa s'ÿÿ tabanãng hẽnh ãã bah'ũm. Tsyт деег hã Keret, Saramone häd enäh do hoo gad'oo bã ãã tabës. Tii da ãã wén d'oo, tsyt деег hã Keret häd nãng do nu masee me ãã kenaa bong hyb n'aa. ⁸ Kaja hẽ ãã bahõm is Keret nabyy me. Tak'ep né hẽ marakate gó moo b'ook do ramoo bok marakate bahõm hyb n'aa. Ti m' ãã kaja hõm kãn Datyyw Banãm Do häd nãng doo bã. Panang Raseja häd nãng do nedaa bã däg tii.

⁹ Tabëej hõm ta ãh rakahej'aa do paawã Itarija häj n'aa hẽnh. Tabëej hõm Jõm Kipur* rataheb'ëes doo. Äm n'aa nyy däk ji atsëg bã akajar, edaa däk do hyb n'aa tabahahëem do bawät doo. Tabahahëem do noo gó tak'ep bah'ood bana. Ti hyb n'aa Paw-Ro ky hadoo mä sa hä:

¹⁰ —Hã ÿÿ pé da, dooh da baad tado bã er hahÿ hah'ũm doo. Er da ta see hadoo, er da kamana'uuh marakate hã, ta gabuuj hã, er na-ããj hẽ da. Taw'ãäts hẽ babã er ba'yym dó —nãng mä Paw-Ro.

¹¹ Paw-Ro maher'ood né paawã sa hä, dooh warahén sa wahë n'aa karën bã tamaa newë bã ta kyyh. Taky daheeh marakate poo masoo n'aa, marakate danäh daheeh. ¹² Dooch baad tado bã ratabëej bã tabahahëem do noo gó “Datyyw Banãm Do” häd nãng doo bã. Ti hyb n'aa hajõk do rakarën rabah'ũm, rakajaa hyb n'aa paawã panang Pënis häd nãng doo bã, t'ÿÿ hẽnh ratab'ëes hyb n'aa paawã tabahahëem do noo gó. Pënis bã marakate ranu kahej'ëek, tsyt деег hã Keret häd nãng doo bã. T'ÿÿ hẽnh dooh tabahẽm bã tagajaroх hyb n'aa.

¹³ Tii bã, tadu doo bã tabahẽm do raty gahõm hẽnh, ratsebee bong, h'yy kahasë bong. Rah'yyb dãng doo da né hẽ red'oo mäh. Ti m' resäg toonh marakate mesoo n'aa. Ti m' rabahõm kãn tsyt деег nabyy me. ¹⁴ Dawë péj rababoo däg bã kã tak'ep bah'ood bana kãn. Tsyт деег hadäk hẽnh naa tabana. Rahepëe däk ti bah'ood tak'ep hen'aa doo. ¹⁵ Ti m' marakate bah'ood bahẽm hõm. Dooch ãã haja bã ãã ahõm bã bah'ood gó. Ti hyb n'aa ãã beréd hõm bah'ood marakate tamahũm hyb n'aa. ¹⁶ Ti m', tsyt деег nad'ëed is doo, Kaw-Da häd nãng do nu masee me ãã kenaa bong bã bah'ood an'oo bã, tii bã ãã bahaja kãn ãã ej'ooj nã kãn h'oo yb marakate duu me hadäk doo. T'ÿÿ hẽnh dooh denaa hẽ né paawã bah'ood tabahẽm bã, ti hadoo né hẽ tak'ep ãã bej'ooj nã kãn. ¹⁷ Ti m' ta gó rabatóg so kãn h'oo marakate agyyb jëe bã hood n'aa. Ti m' ta mawyd n'aa hewëeh doo me ramew'yyd hõm marakate hã tagananabëeh hyb n'aa, maadaka tak'ep hejoonh do hyb n'aa. Ra-jeÿÿm na-ããj hẽ marakate adëe kã bã hood jó, hood Sirit häd nãng do jó. Ti hyb n'aa rabaw'oong bëenh marakate yb mesoo n'aa sekeek doo. Tii bã raberéd hõm bah'ood ty gahẽm hẽnh marakate bahõm. ¹⁸ Ti m', tak'ep ketaam do hyb n'aa maadaka marakate hã, jat'iip hadoo rakud bëenh marakate gabuuj tagasakog däk hyb n'aa. ¹⁹ Tamawoob hẽ tabado däg bã ta ãh, sa daaj hẽ rabaw'oong bëenh marakate gó ramoo mabok do nahëe paah. ²⁰ Poo hajëe had'yyt hẽ. Dooch papÿÿj ty ganã wäd bã, sagõõh dooh ji hapëe boo bã, ny nemuun ãã bahõm ãã bahapäh hyb n'aa paawã. Kaneréd bah'ood. Ti hyb n'aa sahõnh hẽ ãã dejëp ãã ed'oo.

²¹ Hajõõ däg ta ãh ranawa bong do jawén paa bã, Paw-Ro bas'ëeg geët tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Taw'ãäts hẽ né paawã ÿ bë ky dahé ÿ baher'ood wät bã er nahõm

* **27:9** Jõm Kipur häd nãng do Judah buuj rataheb'ëes, nesaa do kawug hõm do rahyb n'aa esee hyb n'aa.

hyb n'aa paawä Keret bä naa. Ý bë ky dahé bä paawä, dooh né hë paawä bë kamanau bä bë aw'oong bëenh do hä —näng mäh. ²² —Ti hado né hë paawä, bë h'yy ketón manäh. Dooh da dajëp pé ër seeh. Jääm hë marakate karejã hõm da —näng mäh. ²³ —Naga hë, atsëm, P'op Hagä Doo, ý hyb n'aa jaw'yyk doo, mejüü ääs, ta karom seeh, hä ý takasee hyb n'aa. ²⁴ Hahýý da ääs kyyh: “Eýým manä Paw-Ro. Sesa hä da makametëeh nä. A hyb n'aa da P'op Hagä Do bed'ëep sahõnh hë marakate gó habok doo”, näng mä ääs kyyh. ²⁵ Ti hyb n'aa bë tsebee, bë h'yy kahasë. Ý h'yy ka'eeh né hë P'op Hagä Do hä. Ý hapäh baad ub, hä ý ääs her'oot do hadoo né hë da ër hä. ²⁶ Hood jó, tsyt dëeg hä bah'ood tapooh da marakate —näng mä Paw-Ro.

²⁷ Ti m' 14 däg äã äh, äã bah'ood mahüüm akajar Adirijat häd näng doo bä. Ti atsëm ub, edaa däk hëej badäk marakate gó moo b'ook do rahyb n'aa hapäh. ²⁸ Ti m' rametyy tetyy n'aa me. ³⁶ meet mä tahajaa rametyy bä. Ta bahãnh rametyy p'aa hënh. Ta yd jé däg: ²⁷ meet däg mäh. ²⁹ Rajeýým mä pä hä tatapóh bä. Ti hyb n'aa ji meheet pé raw'oong bëenh marakate mesoo n'aa, ta duu hënh kanehõ doo. Ti m' raky n'aa etsëe nayyw hë tabawag hõm hyb n'aa paawä. ³⁰ Ti m' marakate gó moo b'ook do radawäts tuu paawä h'oo yb. Marakate poo hä rabahõ ta mesoo n'aa ken'oo. Rakarën paawä rakejën hõm sa mahãnh. ³¹ Tii bä warahén sa wahë n'aa hä, warahén sa hä na-ääj hë Paw-Ro ky hadoo mäh:

—Marakate gó moo b'ook do ranayyw bä, dooh da bë edëb bä —näng mäh.

³² Ti m' warahén ragekyd bong h'oo mesoo n'aa. Tame tabahop ran'oo bä.

³³ Ti m' tapaj'ëe bä däg, Paw-Ro etsëe sahõnh hë rabawa hyb n'aa. Hahýý d' mä ta kyyh:

—14 äã ä däg dooh bë awa boo bä, bë h'yy ketón padëek do hyb n'aa. ³⁴ Ti hyb n'aa, tak'ëp ý betsëe bë hä bë

bawa hyb n'aa bë waa. Taw'ääts hë bë h'yyb hejooj padäg bë bedëp hyb n'aa —näng mäh. —Edëp da bëeh, baad ub da sahõnh hë —näng Paw-Ro.

³⁵ Ti m' Paw-Ro baher'ood wät jawén paa bä sa hä, tado däk päw, ti m' taky n'aa ets'ëe wät P'op Hagä Do hä sahõnh hë ramaa napäh bä. Taganabäh hõm tii bä, tii b' tabawa kãn. ³⁶ Ti m' ta wób rah'yy kahasë bong, rabawa kãn tii bä. ³⁷ Sahõnh hë marakate gó habok do ²⁷⁶ ajyy. ³⁸ Ti m' rah'yy kajäk do pénh sahõnh hë rabawa bong do jawén paa bä, radewäts bëenh tiriig, marakate häd gasakog däk hyb n'aa.

³⁹ Ti m' tabawag hõm bä kä, marakate gó moo b'ook doo, dooh rahapëe bä tsyt dëeg. Tii b' rahapäh tagajaroh yb hood banäng bä. Rah'yy kajäk t'ii hënh marakate badäng hyb n'aa paawä. ⁴⁰ Ti m' ragekyd bong ta mesoo n'aa. Ti m' rapyn hõm ta du ewöd n'aa ramaw'yyd däk do paah. Ti m' ragaj'eej däg kãn pään gaeh do tah'üüm doo, ta poo bä hadäk doo. Tii bä kä, marakate bahõm kãn hood hanäng hënh. ⁴¹ Ti m' hood wajau do hä marakate badëe këe. Hood jó ta poo baa këe. Ti hyb n'aa ta duu hënh takameb'ood wät maadaka an'oo bä.

⁴² Tii bä kä, warahén rakarën radejëb paawä radewäts b'ëeh do paa ramahüüm do sa sii, ranatsóm hõm hyb n'aa sa mahãnh. ⁴³ Ti hadoo né hë dooh sa wahë n'aa an'oo bä radejëb bä, Paw-Ro tat'yyd mehüün do hyb n'aa. Ti m' warahén sa wahë n'aa mejüü jé hatsóm do rakajäk hyb n'aa tame, rabatsóm hõm hyb n'aa hood hakëe hënh. ⁴⁴ Ta wób, nats'oom do tamejüü sekeek do hä rakame-soo hyb n'aa, rabahõm hyb n'aa hood hakëe hënh. Tii da né hë kä sahõnh hë äã kaja nä kãn hëej hä.

28

*Tsyt dëeg hä Maw-Ta häd näng doo
bä rabaym dó panyyg n'aa hahýýh*

¹ Sahõnh hë äã babë padëek bä ta nabyy me, äã heen n'aa enä däg Maw-Ta ta ti tsyt dëeg häd. ² Ti m' tsyt dëeg

bä habong do ky en'yym sahõnh hē äã hä. Ti m' naeng adoos do hyb n'aa, bahahëem do hyb n'aa, ragahõ jat tēeg, äã rats'yyt äã katēng hyb n'aa. ³ Paw-Ro kab'ood däk tēeg. Tadawäts toonh bä hahõng doo me, batēe däk do hyb n'aa aw'yy bana tadawäts toonh do mahang, ta moo hä tabegēej däk bä adäg däk. ⁴ Ti m' tsyt dēeg bä habong do rabahapäh bä aw'yy ta moo hä kas'ēe däk doo, rahe'oot rabab'ēeh bä:

—Hahỹ aj'yy tahyb n'aa pé ji nahheb'ooh doo. Kedēeb wäd né hē paawä akajar me naa, hỹy kä da tadajēb kån ji sãm heb'aanh do an'oo bä —näk mäh.

⁵ Ti m' aw'yy Paw-Ro tsawyh wät tēeg hõo me ta moo hä kas'ēe däk doo. Dooh tadateej bä ta hä, baad tabawät. ⁶ Ti m' tsyt dēeg buuj ragada ta moo dap'uung s'ēeg bä, ragada na-äãj hē tadagõn jēe bä. Bap peej ragada ta hä. Dooh tadateej bä ta hä, ti hyb n'aa m' ta see hado däk rahyb n'aa newē däk ta hä. Tak'ep haj'ap do red'oo mäh.

⁷ Ta tii bä p'eets hē ti anäng hēej uuh, Pubirijo häd näng do ma. Tsyd dēeg buuj sa wahē n'aa tii. Baad äã tagadoo ta tób bä. Tamawoob hē äã äh ta tii bä. ⁸ Ta yb nahēe näng tagēe bä. Oom ta hä, w'oo gatsēg ta hata. Ti m' Paw-Ro beg'ääs tahagä hēnh. Ti m' taky n'aa etsēe P'op Hagä Do hä ta nahēe hyb n'aa. Taky n'aa ets'ēe wät jawén paa bä ta moo tadasooh ta nuu gó. Ti m' aj'yy bahas'oo däk. ⁹ Ti jawén paa bä tsyt dēeg hä haj'eenh doo, nahēe en'ỹh doo, an'aa Paw-Ro wē. Heso hõm né m' tii d' ēnh. ¹⁰ Baad ub äã tsyt dēeg buuj raweh'ēeh. Ta jawén kä, äã tsyym kasok bä, äã hä rabanoo sahõnh hē äã mahũum doo, äã batsēg hõm do waa n'aa na-äãj hē.

¹¹ Tamawoob hē kamarab tsyt dēeg hä äã baj'eenh do jawén paa bä, äã gatsēg t'oonh marakate gó Aresän-Dirija hēnh hana doo gó, tsyt dēeg hä tabahahëem noo gó tab'ēes doo. Marakate poo hä sa kabarii kawareeh do sa heen n'aa badäk, Kas-Tor,

Porus häd enäh doo. ¹² Ti m' äã kajaa panang Sirakus häd näng doo bä. Tamawoob hē äã äh tii bä äã tab'ēes. ¹³ Tii b' naa äã bahõm ta nabyy me had'yyt hē. Ti m' äã kajaa panang Resijo häd näng doo bä. Jati pé bah'ood bana, äã ty gahõm hēnh tabahēm. Ti m' jat'iip hadoo äã kaja hõm panang Putewori häd näng doo bä. ¹⁴ Tii bä äã kat'aa Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä. Äã rats'yyt äã baym hyb n'aa dó 7 ta äh sa pa. Tagadēeg ub kä Roma bä äã kaja hõm kån. ¹⁵ Jesus hä h'yy ka'eeh do Roma bä habong do heen n'aa enä däk né hē äã ky n'aa hä. Ti hyb n'aa rawén na, äã ragadoo hyb n'aa panang Apijo häd näng doo bä, panang buuj rakahet'aa doo bä. Ta wób äã ragadaa däk Tamawoob hē Taber-Nas häd näng doo bä. Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do Paw-Ro bahapäh bä, tatsebee wät, ti m' P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Taw'ääts hē mamejõ nä do hyb n'aa Jesus hä h'yy ka'eeh doo —näng mä ta kyyh.

¹⁶ Äã kaja hõm bä Roma bä, ranoo ta m'aa hēnh Paw-Ro bagä. Sét hē warahén ta hagä n'aa.

Roma bä Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahỹh

¹⁷ Ti m' tamawoob hē däg mä ta äh, Paw-Ro mejũũ ranaēenh hyb n'aa sahõnh hē Judah buuj sa wahē n'aa, Roma bä habong doo. Ti m' rabana bä, Paw-Ro ky hadoo sa hä:

—Wakån haa —näng mäh. —Dooh ỹ mo haj'aa kad'oo pé er wakään sa hä, er wahē makũ rabahed'oo do paa hä na-äãj hē. Ỹ ramaso däk Jerusarēnh bä, tii bä ỹ ran'oo däk Roma buuj sa moo gó. ¹⁸ Hä ỹ rabeaanh jawén paa bä, rakarēn né hē paawä ỹ raberéd hõm. Dooh ỹ mo haj'aa kadoo bä ta hyb n'aa ỹ radaj'ēep hyb n'aa paawä, ti hyb n'aa rakarēn ỹ raberéd hõm. ¹⁹ Dooh Judah buuj, er wakään, rakarēn ỹ reréd hõm bä. Ti hyb n'aa ỹ betsēe, Sesa hä ỹ taky n'aa etyy, hä ỹ raky tapaa do ky n'aa hä. Ỹ ti dooh ỹ ky kes'ēem pé er

wakãän sa hä. ²⁰ Ti hyb n'aa ŷ mejũũ bẽ ranaëenh ŷ baher'oot hyb n'aa bẽ hä —näng mäh. —Isaraéw buuj sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ragada do ŷ gada hyb n'aa né hẽ babä ŷ wén gëet ŷ moo kamewyyt haak sapuuw hadoo doo me —näng mä Paw-Ro.

²¹ Ti m' Judah buuj sa wahẽ n'aa Roma bã habong do raky hadoo Paw-Ro hä:

—Dooch äã gadoo pé kerih do Judah häj n'aa bã naa a ky n'aa. Dooch na-ããj hẽ èr wakãän t'ĩĩ hẽnh naa han'aa do rer'ood bã baad nadoo pé a ky n'aa —näk mäh. ²² —Äã karẽn paawä äã maa napäh h'ëed hado a hä pé papuuw hadoo do ky n'aa. Jé pad'yyt hẽ baad nadoo doo me rabaheer'oot ta ti papuuw ky n'aa hä —näk mäh.

²³ Ti m' raky kajäg däk Paw-Ro her'oot do pan'aa hä. Raky kajäk do noo gó hajök mä kat'aa Paw-Ro hagä hẽnh. Tabaher'oot bã, bap paa tadu doo, tug bã taky keréd hõm mäh. Taher'oot mä sa hä ji P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa. Baad ub mä tabaher'oot sa hä. Mosees erii wät do paa mahang, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa mahang na-ããj hẽ taner'oot sa hä, Jesus né hẽ P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, raky daheeh hyb n'aa. ²⁴ Sa mahang raky daheeh mä Paw-Ro her'oot do hä. Ta wób mä dooh raky dahé bã. ²⁵ Séd h'yyb nahe-doo maa new'ëe do sa mahang. Paw-Ro her'oot do jawén paa bã Isajas erih do paa P'op Hagä Do Sahee kyyh, radu doo hah'ũũm doo. Hahỹỹ d' mä Paw-Ro her'oot sa hä P'op Hagä Do Sahee kyyh Isajas hä:

²⁶ “Ahõm da sa wë. Hahỹỹ da da mamaher'ood sa hä:
‘Bẽ maa napëe né paawä, dooh bẽ maa newë bã.
Bẽ hegäã né paawä, dooh bẽ hapëe bã’, noo da sa hä.

²⁷ Sa h'yyb tym gó abaa padëek do hado däk.
Dooch d' rah'yy kadawuung wäd bã.
Sa nabuuj ragetsëe hõm.

Sa matym ty kajaã hõm.
Tii da tanado bã paawä,
rabahapäh né paawä,
ramaa napëe né paawä,
h'yy kadewuung né paawä,
wë ŷỹ rah'yy kawereem né paawä
hä ŷỹ rah'yy ka'eeh hyb n'aa.
Hä ŷỹ rah'yy kasadëe bã paawä ŷ
t'yyd mehĩĩn sa hä.”*

²⁸ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ënh:

—ŷỹ karẽn bẽ heen n'aa enäh hahỹỹ hä: Hỹỹ kä da, ji P'op Hagä Do ed'ëep do ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hä da takaher'oot. Ti raky daheeh da —näng mä Paw-Ro.

[²⁹ Ti m' ta tii da Paw-Ro baher'oot jawén paa bã sa hä, ah'ũũm mäh. Ky ked'aak mä ramahõm me sa da hadoo do hä.]

³⁰ Ti m' pawóp hẽ ta baab sa tób bã Paw-Ro bagëe wät. Tapaag had'yyt mä ta sãm tób danäh hä. Baad mä tagadoo sahõnh hẽ ta wë heg'ääs doo. ³¹ H'yyb neỹỹm doo me taher'oot P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa. Dooch hewaat péh ta hä. Tametëek mä Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa. Jääm hẽ kä hahỹ panyyg.

* **28:27** Isajas 6.9-10

Roma Jesus hã h'yy ka'eeh doo, panang Roma häd näng doo bä habong do hã, Paw-Ro ma erih do hahỹh

¹ Paw-Ro, Kristo Jesus karom ỹ ti hỹh. Hã ỹ P'op Hagä Do h'yyb däng, Jesus mejũ do ỹ bahadoo hyb n'aa. Tsyt hẽ ỹ P'op Hagä Do asëew däk, ta panyyg hanäm do panäg n'aa ỹ bahadoo hyb n'aa. ²⁻⁴ Ta T'aah, Jesus Kristo, ẽr Wahë N'aa ky n'aa né hẽ ta ti panyyg hanäm doo. Jesus kajaa do pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do hã P'op Hagä Do ky n'aa eno däk paa ta ti ta panyyg hanäm doo. Tak'ẽp hanäm do ta kyy kerih do hã rerih paa ta tii. Ji da hadoo Jesus bahado däk noo gó, Dawi panaa né paa tii. P'op Hagä Do T'aah kabaj'aa do na-ãäj hẽ Jesus, P'op Hagä Do Sahee, tak'ẽp hanäm do metä wät. Dejẽp do mahang Jesus ganä wät do hã tametä wät tii. ⁵ Jesus hyb n'aa P'op Hagä Do ky enyym wẽ ỹỹ. Ta hyb n'aa, hã ỹ taban'oo däk na-ãäj hẽ Jesus mejũ do ỹ bahadoo hyb n'aa, Judah buuj nadoo do mahang ta ky n'aa ỹ maher'oot hyb n'aa, ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus raky daheeh hyb n'aa kã. ⁶ Ti sa wób né hẽ bëeh, P'op Hagä Do naëej wät doo, Jesus Kristo karapee rabahadoo hyb n'aa. ⁷ Ỹ edëng bë sahõnh hẽ, panang Roma häd näng doo bä habong doo, P'op Hagä Do kamahän doo, P'op Hagä Do naëej wät doo, tsyt hẽ ta wẽ bë babok hyb n'aa. Ỹ karën P'op Hagä Do ẽr Yb, Jesus Kristo Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do na-ãäj hẽ ky en'yym bë hã. Ỹ karën baad ub Kristo bë rah'yyb en'yym.

⁸ Pooj jé ỹ ky däng do hahỹh: Jesus Kristo häd gó, P'op Hagä Do ỹ h'yy kaha'eeh do hã ỹ j'aa etsë, jé pad'yyt hẽ badäk hahỹh bä rabaher'oot do

hyb n'aa nyy da baad ub P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh. ⁹⁻¹⁰ Bë ỹ ky n'aa ets'ëẽ had'yyt hẽ. P'op Hagä Do hapäh ỹ ky n'aa etsëẽ bëeh. Ta wẽ t'õp hẽp ỹỹ gó naa ỹ moo wät, ta T'aah ky n'aa ỹ maher'ood hõm. Ta hã ỹ ky n'aa etsëẽ, takarën bä tabanoo hyb n'aa ta tyw n'aa, bë ỹ bahehëen hyb n'aa. ¹¹ Ta ti ỹ wén her'oot, tak'ẽp ỹ karën do hyb n'aa bë ỹ bahapäh, P'op Hagä Do Sahee hã hana doo me bë ỹ masa hyb n'aa baad bë h'yy kae had'yyt hẽ hyb n'aa. ¹² Hahỹh d' ỹ hanäng pé tii: Ỹ karën bë ỹ h'yyb en'yym, baad ỹ h'yy ka'eeh do bë bahapäh bä. Ỹ karën na-ãäj hẽ ỹ bë h'yyb en'yym bë h'yy ka'eeh doo me, séd demuun ẽr h'yyb tsebé hyb n'aa kã. ¹³ Wakän haa hedoo doo, ỹ karën bë bahapäh, hajõõ nuu me paa ỹ h'yyb däng bë ỹ bahehëen, baad Kristo hã bë panang buuj wób rah'yy ka'eeh ỹ anoo hyb n'aa, ta wób Judah buuj nadoo do mahang ỹ bad'oo do paa hadoo. Hajõõ nuu me ỹ paa h'yyb däng bë ỹ bahehëen paawä, dooh ỹ haja nã bä bë wẽ ỹ ahõm bä. Ti anyy had'yyt hẽ ỹ tahewaat doo.

¹⁴ Hã ỹ kamejõ däk, sahõnh hẽ sa hã Kristo ky n'aa ỹ baher'oot hyb n'aa, panang bä haj'eenh do rado bä, daap habong do rado bä, ma kamet'ëek do rado bä, ma kamanet'ëeg do rado bä na-ãäj hẽ. ¹⁵ Ti hyb n'aa, tak'ẽp ỹ h'yyb hedoo, bë hã na-ãäj hẽ Kristo ky n'aa hanäm do ỹ maher'oot hyb n'aa, bëeh, Roma bä haj'eenh do hã.

¹⁶ Dooh ỹ nu mebyy bä Kristo ky n'aa hã. Ỹ wén nu manebyng, ta ky n'aa hã kametä däk do hyb n'aa P'op Hagä Do hejój. Ta tii me tabed'ëep sahõnh hẽ Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Pooj jé dó tabed'ëep Judah buuj, tii bä tabed'ëep na-ãäj hẽ Judah buuj nadoo doo. ¹⁷ P'op Hagä Do hejój né hẽ ti ta ti ỹ wén her'oot, Kristo ky n'aa hanäm do metëeh do hyb n'aa nyy da baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó, jããm hẽ Kristo hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Tii da né hẽ takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: “Jããm hẽ edëb had'yyt da, jé ta hã h'yy ka'eeh

do hyb n'aa baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó”, * näng kerih doo.

¹⁸ Hÿ pong jé naa P'op Hagä Do metëeh takawajãän sahõnh hẽ ta pannyg kanadah'eeh do sa wë, nesaa do moo heb'ook do sa wë na-ãäj hẽ. Baad hadoo do ky n'aa rah'yyb panas'ëeh nesaa doo gó rababok doo me. ¹⁹ P'op Hagä Do rajãä da ta tii, rahapäh do hyb n'aa paawä P'op Hagä Do hã ji hapäh doo, sahõnh hẽ sa hã P'op Hagä Do metä wät do hyb n'aa. ²⁰ Badäk hahÿ P'op Hagä Do pahuuj wät noo gó naa, P'op Hagä Do pehuuj wät do hã takametä däk P'op Hagä Do hã ji nahapäh doo. Ta hejój gawanatsik doo, sahõnh hẽ sa bahãnh ta kabaj'aa do na-ãäj hẽ kametä däk ÿ hanäng péh. Tamo haj'aa hã ji h'yy ganäng hyb n'aa ta hã. Ti hyb n'aa, dooh da tahaja bä ji ky hado bä, “Dooh P'op Hagä Do ÿ hapëë bä”, ji noo bä. ²¹ Rahapëë né paawä P'op Hagä Doo, dooh rawehëë bä ta hã, dooh na-ãäj hẽ raj'aa etsëë bä ta hã tanoo do hyb n'aa sa hã. Daap hadoo do ti rahyb n'aa newë däk. Dooh rah'yy kadawuung wäd bä baad hadoo do hã. ²² H'yy genäh redoo né paawä sa hã hẽ rahegãä bä, h'yy gatema padäg. ²³ Dooh rakarën wäd bä rawehëë bä P'op Hagä Doo, kabaj'aa doo, hawäd had'yyt doo. P'op Hagä Do rahyb n'aa eréd hõm, tii bä kabarii ajyy nahejooj is do heen n'aa hã, taw'ëed heen n'aa hã, ta babo n'aa heen n'aa hã na-ãäj hẽ rah'yy kawereem kãn, ta tii hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä.

²⁴ Ti hyb n'aa kä P'op Hagä Do anoo nesaa doo, tak'ëp nu meby n'aa näng do sa h'yyb tym tak'ëp karën do ramoo bok sa hã hanäng doo me. Sa hub, sa hã hanäng doo, baad nado wäd ran'oo bä, tak'ëp nesaa do ta tii me sa da hadoo do sii hẽ ramoo bok do hyb n'aa. ²⁵ Rahyb n'aa eréd hõm P'op Hagä Do ky n'aa baad hadoo doo, heh'äät ub doo, tii bä daap hadoo do hã rah'yy kawereem däk, P'op Hagä Do pehuuj wät do rawén hyb n'aa jewyyg kãn. P'op Hagä Doo, sahõnh

hẽ mo haj'aa näng doo, dooh rahyb n'aa jewyyg wäd bä —ti né hẽ paawä ji j'aa etsëë had'yyt doo. ÿÿ. Tii d' né hẽ. Taw'ãäts hẽ.

²⁶ Tii d' rabad'oo do hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa ety däk tii, baad nadoo doo, nu meby n'aa näng doo, ramoo bok hyb n'aa kä sa h'yyb tym tak'ëp karën doo da. ÿÿj sii hẽ reréd hõm baad hadoo do sa patug wë rababok doo, P'op Hagä Do karën doo da paawä. ÿÿj wób ÿÿj wë raba-boo däg kãn. ²⁷ Tii d' na-ãäj hẽ ajyy wób rabad'oo. Reréd hõm sa ÿÿm wë rababok doo, P'op Hagä Do karën doo da paawä. Tak'ëp rah'yy karën ajyy wób wë rababok. Tak'ëp nu meby n'aa näng do ajyy wób ramoo bok ajyy wób sa sii. Ti hyb n'aa rahoop nesaa do ramoo bok do sãm.

²⁸ Tii d' had'yyt nado. Rakanarën do hyb n'aa P'op Hagä Do rabahapäh, ramakyys do hyb n'aa P'op Hagä Do hã ji hapäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa ety däk tii, baad nadoo do rahyb n'aa newëë hyb n'aa, nu meby n'aa näng do ji moo nawät do ramoo bok hyb n'aa kä. ²⁹ Séd dó sa h'yyb gó nesaa péh. Tak'ëp rakarën nesaa do ramoo bok ta wób sa hã. Sa h'yyb karën do jawén rababok. Tak'ëp raky nes'aa däk. Tak'ëp ta wób sa ma rahyb n'aa jewëts däk. Ta wób wë rakarën rakamaj'ĩ. Sa h'yyb gó had'yyt hẽ kaj'õök do bawät. Rakarën rawad'ii had'yyt hẽ ta wób. Nesaa do rahyb n'aa newë had'yyt hẽ ta wób sa wë. Ta wób na-ãäj hẽ ranu mer'oot. ³⁰ Ta wób raky n'aa rejãä. Tak'ëp rakamajë däk P'op Hagä Do wë. Ta wób sa bahãnh ranu gapad'ëek red'oo do hyb n'aa, ta wób raky n'aa rejãä, ta wób rarejãä. Ta wób sa bahãnh ranu gapad'ëek red'oo. H'yy kasab'ee. Rahyb n'aa newëë nyy da nesaa do ramoo bok. Dooh raky dahé bä sa yb, sa ÿÿn. ³¹ H'yy gatamah. Ky keh'ÿÿt. Dooh rakamahãn bä ta wób. Dooh rat'yyd mehĩn bä ta wób. ³² Rahapëë né paawä dajëb hã P'op Hagä Do ky n'aa

* 1:17 Habakuk 2.4

etyy ta ti hedoo do nesaa do moo b'ook doo, dooh reréd bã ta tii. Tii d' had'yyt nado rabad'oo. Taw'ããts hẽ na-ããj hẽ sa hã, ta wób, sa nemuun baad nadoo do ramoo boo bã.

2

Sahõnh hẽ badäk hahỹỹ bã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy do ky n'aa hahỹỹh

¹ Bëeh, Judah buuj wób, ta wób nesaa do moo heb'ooh do bë ky n'aa etyy. Ti hadoo né hẽ, dooh da bë kyy pé P'op Hagä Do matym gó ji taky n'aa etyy noo gó. Ta wób bë ky n'aa ety bã, bë daaj hẽ né hẽ bë ky n'aa ketyy, bë na-ããj hẽ bë moo bok do hyb n'aa ta wób bë p'ãã ky n'aa etyy doo. ² Èr hapäh, daap hẽ hyb n'aa nado P'op Hagä Do ky n'aa etyy nesaa do moo b'ook doo. Tahapäh do hyb n'aa taky n'aa etyy sahõnh hẽ. ³ Ti hyb n'aa, kabaj'aa nadoo do bëeh, nesaa do moo heb'ooh do ky n'aa etyy doo, bë na-ããj hẽ bë moo bok ta wób bë p'ãã ky n'aa etyy doo. Ti hyb n'aa, dooh né da bë kedëeb bã bë P'op Hagä Do ky n'aa etyy do mahãnh. ⁴ Bë makyys apäh tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym do bë wë, ji tahyb n'aa b'aah doo? Dooh tagah'ood bã bë hã, bë wë tawén ky enyym, ta wë bë h'yy kawareem hyb n'aa paawä ta hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa kä? ⁵ Bë nabuj keh'ũüm do hyb n'aa, bë h'yy kawanareem do hyb n'aa na-ããj hẽ, bë an'oo bã tak'ëp bë P'op Hagä Do rejãã da takawajããn noo gó, sahõnh hẽ tanes'õõs doo me P'op Hagä Do ky n'aa etyy do kajaa bã kä. ⁶ Rabad'oo do pénh da P'op Hagä Do anoo da ta sãm sahõnh hẽ sa hã. ⁷ Ti anäng tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hã hana do gada doo, ta wë rakaweh'ëeh gad'aa doo, h'yyb nadajëp do ragadoo rakarën doo. Ta tii hã rah'yy kajäk do hyb n'aa, h'yy kanerét doo me baad hadoo do ramoo boo had'yyt hẽ. Ta

ti hedoo do sa hã P'op Hagä Do anoo da edëb had'yyt do ta pa. ⁸ Ti anäng ta wób. Sa hã hẽ ub rahyb n'aa newëë tii. Baad hadoo do P'op Hagä Do her'oot do raty n'aa ges'yyk. Nesaa do jawén rababok. Ta ti hedoo doo, ta kawaj'ããn gó tak'ëp P'op Hagä Do rejãã da. ⁹ Tak'ëp rabahoop da sahõnh hẽ nesaa do moo heb'ooh doo, Judah buuj pooj jé,* Judah buuj nadoo do na-ããj hẽ. Tak'ëp baad nadoo do adäng da sahõnh hẽ sa hã. ¹⁰ Sahõnh hẽ baad hadoo do moo bok do hã, tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do anoo da. Rakawehëë däk da P'op Hagä Do matym gó. H'yyb nãm do P'op Hagä Do anoo da sa hã. Pooj jé, Judah buuj baad hadoo do moo wät do hã tabad'oo da tii, tii bã Judah buuj nadoo do hã na-ããj hẽ. ¹¹ Dooh P'op Hagä Do asëew bã ji mahang. Judah buuj ji do bã, Judah buuj ji nado bã, sét né hẽ ji ta hã.†

¹² P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã kan'oo däk do nahapäh do nesaa do moo b'ook doo, dawëë da rababoo had'yyt hẽ P'op Hagä Do mahãnh, ta ky n'aa jaw'yyk do dooh né paawä rahapëë bã. Hỹỹ kä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hapäh do nesaa do moo b'ook doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa etyy da sa hã. ¹³ Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do maa new'ëp do nado baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do tii, baad hedo padëëk do ta matym gó. ¹⁴ Ta see pé noo gó Judah buuj nadoo doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do nahapäh doo, ramoo bok ta ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo, dooh paawä rahapëë bã ta ky n'aa jaw'yyk doo. Tii da ta see pé noo gó rawén d'oo, sa h'yyb sa hã mejũũ do hyb n'aa. ¹⁵ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do ramoo bong bã, rametëeh tii hã, ti anäng né hẽ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do

* **2:9** Pooj jé Judah buuj du d'oo da rahoop doo. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do rahapäh do hyb n'aa né paawä, dooh raky dahé bã. † **2:11** Baad hadoo do moo b'ook doo, baad hadoo do ragadoo né da ta hanaa. Nesaa do moo b'ook doo, nesaa do ragadoo né da ta hanaa.

sa h'yyb gó. Sa h'yyb ky n'aa tapaa sa hã hẽ, baad nadoo do ramoo boo bã. Sa h'yyb gó rahyb n'aa newëe do metëeh da sa hã, baad tado bã, baad tanado bã rabad'oo do paah. ¹⁶ Ta tii d' tabawät sahõnh hẽ ji h'yyb gó ji jejën do paa Kristo Jesus metyy noo gó, P'op Hagä Do ky gabuuj gó. Tii da né da tabahadoo, ta ky n'aa hanäm do y maher'ood hõm do hã metëeh.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do Judah buuj raky nadaheeh do ky n'aa hahyÿh

¹⁷ Bë m' Judah buuj, bë wób sa nooh. Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã bë daap yyp. P'op Hagä Do bë hapäh do hyb n'aa bë h'yy kasab'ee. ¹⁸ Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë ma kametëek do hyb n'aa, P'op Hagä Do karën do bë bahapäh, tak'ëp baad hadoo do bë bahapäh na-ãäj hẽ. ¹⁹ Ty temah do sa h'yyb mahũum n'aa hadoo bëeh, bë hã péh. † Badagyp doo gó habok do sa bag hadoo bëeh, bë hã péh. ²⁰ P'op Hagä Do nahapäh do hã bë metëeh baad hadoo doo. Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë hapäh do hyb n'aa, sahõnh hẽ bë bahapäh, sahõnh hẽ baad hadoo do bë bahapäh na-ãäj hẽ. Ti hyb n'aa, nahapäh doo, karapee hadoo do sa ma matëg hadoo bëeh. ²¹ Ti hyb n'aa kã, hëd n'aa bë hã hẽ bë ma manetëek, ta wób ma metëek do bëeh? Hëd n'aa bë bets'ëek, ti bë baher'oot ta wób nets'ëek? ²² Hëd n'aa bë yÿm nadoo do sii bë beÿÿh, sa yÿm nadoo do sii ranaÿÿh ta wób bë maher'ood bã? Hëd n'aa sa kabarii tób n'aa yt hã hanäng do bë bets'ëek, tak'ëp kabarii ganen'aak do bëeh? ²³ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã kan'oo däk do hã bë h'yy kasab'ee, ti hadoo né hẽ, dooh bë wehëe bã P'op Hagä Doo, bë ky nadaheeh do hyb n'aa ta ky n'aa jaw'yyk doo. ²⁴ Ta tii d' bë bad'oo do hyb n'aa, bë hã kametä däk hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerii däk doo: “Bë

hyb n'aa Judah buuj nadoo do raky n'aa rejãã P'op Hagä Doo.”§

²⁵ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã kan'oo däk do bë ky dahé bã, tii bã taw'ãäts hẽ né hẽ ji masuuj noo byyh ji gahök doo, P'op Hagä Do karapee ji bahadoo do heen n'aa. Hÿÿ kã, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ji ky nadahé bã, ji masuuj noo byyh kahõg hõm né paawä, dooh ji P'op Hagä Do gado bã. Masuuj noo byyh kanehök do hado däk ji tii bã, Judah buuj né paawä ji. ²⁶ Hÿÿ kã, ta wób, Judah buuj nadoo doo, masuuj noo byyh kanehök doo, ramoo boo bã P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejũ doo, tii bã sa masuuj noo byyh kehök do hadoo rabahado padëek tii, P'op Hagä Do hã. P'op Hagä Do gadoo né da tii. ²⁷ Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo, ta masuuj noo byyh kanahõg né paawä, bë da taky n'aa etyy P'op Hagä Do matym gó. Bë tawén ky n'aa etyy da, bë ky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, bë hapëe né paawä ti ta ky n'aa jaw'yyk doo, anyy né paawä bë hã na-ãäj hẽ ji masuuj noo byyh kahök do heen n'aa. ²⁸ Ta ti y wén her'oot, dooh Judah buuj heh'äät ji do bã P'op Hagä Do matym gó, jããm hẽ j'ooj madäk doo me Judah buuj rabahed'oo doo da ji bad'oo do hyb n'aa. Ti hadoo P'op Hagä Do karapee ji hado däk do heen n'aa heh'äät do hã: Dooh j'ooj madäk doo me ji masuuj noo byyh kahök do tado bã tii. ²⁹ Jé ta h'yyb gó naa P'op Hagä Do karën do moo wät doo, ti né hẽ Judah buuj heh'äät doo. P'op Hagä Do Sahee baad hadoo do hã ji tah'yyb wareem däk doo, ti né hẽ P'op Hagä Do karapee ji hado däk do heen n'aa heh'äät doo. Jããm hẽ j'ooj madäk doo me tamejũ doo da ji masuuj noo byyh ji gahök doo, dooh ta karapee ji hado däk do heen n'aa heh'äät do tado bã. Ta wób raganado bã né paawä ta ti

† **2:19** Judah buuj nadoo do ramaneënh “ty temah doo”. P'op Hagä Do karën paa Judah buuj rah'yyb mahũum Judah buuj nadoo doo, ta ky n'aa rahapäh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ty temah do sa h'yyb mahũum n'aa bëeh, Paw-Ro wén näng. § **2:24** Isajas 52.5, Esekijew 36.22

hedoo doo, P'op Hagä Do gadoo né da jé ta h'yyb gó naa P'op Hagä Do karën do moo wät doo.

3

Dooh P'op Hagä Do ky kahÿÿd bä taky däng do hä ky n'aa hahÿÿh

¹ Nyy d' ÿ hanäng pé ta tii hä?* Daap hē g'eeh Judah buuj P'op Hagä Do asēew hōm ta wób sa mahang? Daap hē g'eeh ji masuuj noo byyh ji kahōk do heen n'aa, Judah buuj hä tan'oo dāk doo? ² Dooh. Dooh tii d' tado bä ÿ hanäng péh. Hajōng baad hadoo do ti anäng né hē äã Judah buuj wē, ta wób wē nanäng doo. Ta ti hajōng baad hadoo do mahang hahÿ ti ta bahānh baad hadoo doo: Judah buuj hä takan'oo dāk P'op Hagä Do kyyh.

³ Hÿÿ kä, Judah buuj wób raky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh, dooh wäd g'eeh hÿÿ kä P'op Hagä Do moo wäd wäd bä sa hä taky däng doo? P'op Hagä Do ky kahÿÿt g'eeh hÿÿ kä sa hä taky däng doo? ⁴ Dooh. Dooh P'op Hagä Do ky kahÿÿd bä taky däng doo. Baad hadoo do ta her'ood had'yyt hē. Sahōnh hē badāk hahÿÿ bä habong do ti daap men'yyh doo. Tii da né hē takerii dāk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó, Dawi makū kyyh P'op Hagä Do hä. Hahÿÿ da ta kyyh:

“Maher'oot bä, baad ub né a kyyh ji bahapäh da.

Ōm da j'aa ketsē ōm raky n'aa tapaa bä”† —näng Dawi kyyh.

⁵ Hÿÿ kä, baad nadoo do er moo bok do hä wyt ta maab däg, dooh tii da P'op Hagä Do bad'oo. Baad had'op sahōnh hē P'op Hagä Do bad'oo doo, ji nahadoo do hyb n'aa. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, nyy da ji kyyh tii bä nesaa do hä ji taky n'aa ety bä? “Taw'ääts hē nadoo do P'op Hagä Do bad'oo, äã tarejäã do hyb n'aa”, näng g'eeh ji? (Badāk hahÿÿ bä habok

do hyb n'aa newëe doo da, reaanh doo da, ÿ her'oot ti ÿ erih do hä.)

⁶ Dooh. Baad had'yyt hē P'op Hagä Doo. Tii d' tanado bä paawä, dooh P'op Hagä Do haja bä paawä badāk hahÿÿ hä habong do taky n'aa ety bä. ⁷ Hÿÿ kä, hahÿÿ da apäh da ÿ her'ood wät do maa newëe do see ÿ taky gadoo: “Ji nawäd bä baad hadoo do ky n'aa metëeh doo da, ta bahānh baad had'op P'op Hagä Do ji bahapäh tii hä. P'op Hagä Do kawehëe däg kän baad nadoo do ji moo wät do hyb n'aa. Ti hyb n'aa hēd n'aa ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy nesaa do ji moo wät do hyb n'aa”, näng mä ta kyyh. ⁸ “Taw'ääts hē nesaa do er moo bok. Baad hadoo do du n'aa tii”, näk mä ta wób. “Baad had'op P'op Hagä Doo, kametëeh tii hä”, näk mäh. Tii d' mä ÿ ma meheték doo, sa nooh. Daap ramenyyh kēh ÿ n'aa hä, ÿ raky n'aa rejää. P'op Hagä Do rejää né da tii da hyb n'aa newëe doo, tii da her'oot doo!

Dooh baad hadoo pé P'op Hagä Do matym gó ky n'aa hahÿÿh

⁹ Hÿÿ kä, ta wób sa bahānh g'eeh äãh, Judah buuj, P'op Hagä Do matym gó? Dooh, tabad'op hē. Nesaa do mejüü sahōnh hē ji hä, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hē. ÿ metä däg kän ta tii. ¹⁰ Tii da né hē takerii dāk P'op Hagä Do kyy kerih do hä:

“Dooh baad hawät pé P'op Hagä Do karën doo da!

¹¹ Dooh baad hadoo do hä h'yy kadaw'uuh péh.

Dooh P'op Hagä Do hä hyb n'aa newëe péh.

¹² Sahōnh hē dooh rahyb n'aa newëe wäd P'op Hagä Doo.

Dawë hä rababoo hōm ta mahānh. Nes'aa padäg sahōnh hē.

Dooh baad hadoo do moo wät péh!

Dooh sét had'os pé baad hadoo do moo wät péh.”‡

* **3:1** Tëg eh do 2, tëg nad'ëed is do 25-29 hä terii wät do ky n'aa Paw-Ro ah'üüm nä babä. † **3:4**

Saaw-Mo 51.4 ‡ **3:12** Saaw-Mo 14.1-3, 53.1-3, Ekeresijas 7.20

13 “Kamag hood noo gasëets däk do hadoo sar'ood. Dajëb ta hanaa. Ramer'oot doo me rawedii ta wób.”§
 “Aw'yy p'yyim mahÿÿj hadoo sa kyyh.”**

14 “Sa noo me raky n'aa was'ee had'yyt hë,

h'yy gaëej gó rabaher'oot.”††

15 “Nayyw hë radej'ëep ta wób.

16 Rahahõm hënh ragawats'iik sahõnh hë,

nesaa do ta wób rahoop ran'oo bä.

17 Dooh h'yyb nyyw gó ta wób wë raboo bä.”††

18 “Dooh P'op Hagä Do rawehëe bä, dooh P'op Hagä Do rajeÿÿm bä sa h'yyb gó.”§§

Tii d' P'op Hagä Do kyyh.

19 Hÿÿ kä, ër hapäh hahÿÿh: Sahõnh hë né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo, ta kyyh her'oot doo, ta ky n'aa jaw'yyk do gado däk do sa hã né hë ti tabaher'oot, Judah buuj hã ti tabaher'oot.*** Tii d' tawén hadoo, bag hënh sahõnh hë rababë däk hyb n'aa da P'op Hagä Do matym gó. Dooh da sa kyy péh. Sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy da. 20 Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü do ji moo wät do hã, dooh da baad hadoo pé P'op Hagä Do matym gó. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã kan'oo däk do hã ji h'yy kadaw'uuh nesaa do ji h'yyb gó hanäng do hã.†††

Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji hado däk P'op Hagä Do matym gó ky n'aa hahÿÿh

21 Hÿÿ kä P'op Hagä Do metä däk nyy da ji hajaa baad ji bahado däk ta matym gó. Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do ji ky daheeh do hyb n'aa

nado tii. Ti hadoo né hë, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do na-ãäj hë, raher'oot paa ta ti ky n'aa hã.

22 P'op Hagä Do anoo baad ji bahado däk ta matym gó, Jesus Kristo hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa kä. Sahõnh hë né hë ta hã ky dah'eeh doo, baad rabahadoo da ta matym gó.††† Dooh P'op Hagä Do asëew bä ji mahang Judah buuj ji do bä, Judah buuj ji nado bä. 23 Sahõnh hë né hë ramoo boo däk nesaa doo. Dawëe sahõnh hë rababoo däk tak'ëp baad hadoo do mahãnh, sa hã P'op Hagä Do anoo do paawä.§§§

24 Ti hado né paawä, bag hënh P'op Hagä Do banoo baad sahõnh hë rabahado padëek hÿÿ kä ta matym gó, tak'ëp ji wë taky ennym do hyb n'aa, Kristo Jesus ër hyb n'aa dajëp do hyb n'aa ër tedëeb wät do hyb n'aa nesaa do mahãnh. 25 Ta T'aah P'op Hagä Do an'oo wät, ër wë P'op Hagä Do kawajãän do ër hyb n'aa tabahoop hyb n'aa, ër hyb n'aa tadajëp hyb n'aa kä. Baad ër bahado däk hÿÿ kä P'op Hagä Do matym gó, ër hyb n'aa Jesus dajëp ër ky dahé bä. Tii da P'op Hagä Do wén d'oo, baad had'op sahõnh hë tamoo wät doo, tametëeh hyb n'aa. P'op Hagä Do sa hã tahyb n'aa b'aah do hyb n'aa, Kristo kajaa do pooj jé dooh tabaaj bä nesaa do ramoo bok do mabaj. 26 Ta T'aah P'op Hagä Do wén n'oo däk, baad had'op sahõnh hë tamoo wät doo, tametëeh hyb n'aa hÿÿ kä. Baad ub né hë P'op Hagä Doo. Ti hadoo, baad rabahado padëek na-ãäj hë ta matym gó tan'oo bä, Jesus hã h'yy ka'eeh doo.

27 Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé ta hã hë tah'yy kasabé bä. Ji hã hë ji wén nahajaa ji h'yy kasab'ee doo, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tadoo do hyb n'aa

§ 3:13 Saaw-Mo 5.9 ** 3:13 Saaw-Mo 140.3 †† 3:14 Saaw-Mo 10.7 ††† 3:17 Isajas 59.8

§§ 3:18 Saaw-Mo 36.1 *** 3:19 Tëg nad'ëed is do 10 hanaa kerii däk doo, Judah ky n'aa na-ãäj hë. Ti na-ãäj hë baad nadoo do ramoo bong do tii. ††† 3:20 Saaw-Mo 143, Garata 2.16 †††† 3:22

Tahajaa na-ãäj hë ji erii bä hahÿÿ da: “P'op Hagä Do anoo baad ji bahado däk ta matym gó, baad had'yyt hë Jesus Kristo bad'oo do hyb n'aa. Sahõnh hë né hë ta hã ky dah'eeh doo, baad rabahadoo da ta matym gó.” §§§ 3:23 Tak'ëp hanäm do P'op Hagä Do h'yyb däng Adäw hã tabanoo hyb n'aa, ta panaa hã na-ãäj hë. Ta jawén, Adäw ky nadaheeh do hyb n'aa, dooh ta ti tagado wäd bä.

baad ji bahado däk do P'op Hagä Do matym gó. Kristo bad'oo do hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji wén hado däk ta matym gó. Ti hyb n'aa dooh ji haja bä ji hä hē ji h'yy kasabé bá.
²⁸ Ýÿ. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tado bá.
²⁹ Judah buuj had'yyt nado P'op Hagä Do bag'ääs. Sahõnh hē ta wób na-ääj hē né hē tabag'ääs.
³⁰ Sét ub P'op Hagä Doo. Baad rabahado padëek tan'oo bá ta matym gó Judah buuj ta hä h'yy ka'eeh doo, Judah buuj nadoo do ta hä h'yy ka'eeh do na-ääj hē.
³¹ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, dooh apäh ji karën wät ta ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk do paa ý hanäng pé g'eeh? Dooh. Ti bahãnh ër ky daheeh hÿÿ kä ta ky n'aa jaw'yyk doo.*

4

Abaraãm h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Taw'ääts hē ër hyb n'aa newë nyy da Abaraãm, äã Isaraéw buuj wahë makũũh, baad hado däk paa P'op Hagä Do matym gó. ² Baad Abaraãm hado däg bá paawä P'op Hagä Do matym gó, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do tamoo wät do hyb n'aa paawä, tii d' tado bá paawä, tahajaa paawä ta hä hē tah'yy kasabé bá. Ta hä hē tah'yy kasabé bá paawä, dooh P'op Hagä Do matym gó tado bá paawä tii. ³ Hahÿÿ da né hē P'op Hagä Do kyy kerih do hä takerii däk Abaraãm ky n'aa: “Abaraãm ky dahé kãn Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Taky daheeh do hyb n'aa né kä m', baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó”, * näng kerih doo.

⁴ Hÿÿ kä, ji moo wät do ky n'aa gó bë ý maher'oot: Ji moo wäd wät do hyb n'aa ji gadoo bá ji moo wät do sãm, tii bá ta sãm ji gadoo doo, dooh daap hē ji gadoo do tado bá tii. Dooh bag

hēnh ji gadoo do tado tii. Ji moo wät do sãm né hē tii. Ti hadoo baad ji hado däk do hä P'op Hagä Do matym gó. Baad ji bahado däg bá paawä baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa, tii bá dooh bag hēnh tado wäd bá paawä tii. ⁵ P'op Hagä Do né hē ti hanoo, baad rabahado padëek baad nadoo do paah. Ta hä h'yy ka'eeh doo, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē baad tabahado däk ti P'op Hagä Do matym gó, ta ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do tamoo wät do hyb n'aa nado. ⁶ Tii d' né hē Dawi makũ baher'oot paah. Ky n'aa kedëng mäh, baad hadoo do ramoo bok do hyb n'aa nado baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó. Hahÿÿ da m' Dawi kyyh Saaw-Mo hä kerih doo:

⁷ “Ky n'aa kedëng tii, sa hä P'op Hagä Do hyb n'aa mabaan do ta ky n'aa jaw'yyk do raky nadaheeh do paah,

baad nadoo do ramoo bok do paa P'op Hagä Do awug hõm doo.

⁸ Ky n'aa kedëng tii, baad nadoo do ramoo bok do paa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do netsén doo”, näng Dawi kyyh.†

⁹ Ýeanh hÿÿ kä, jããm hē sa masuuj noo byyh kehõk do ti ky n'aa kedëng g'eeh? Dooh. Judah buuj nadoo doo, sa masuuj noo byyh kanehõk doo, ti na-ääj hē raky n'aa kedëng. Abaraãm h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē baad tawén hado däk P'op Hagä Do hä, ër ky hadoo paah. ¹⁰ Bë hyb n'aa newë, ny noo gó baad Abaraãm hado däk P'op Hagä Do matym gó? Ta masuuj noo byyh gahõk jawén paa bá, ta masuuj noo byyh tagahõk do pooj jé? Ti pooj jé né hē, dooh ta jawén tado bá. ¹¹ Ta jawén tii, Abaraãm hä takan'oo däk sa masuuj noo byyh kahõk do heen n'aa. Ta masuuj noo byyh kanahõk nä bá, P'op Hagä Do hä tah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad tabahado däk do metëe n'aa tii. Ti hyb n'aa, sahõnh hē sa masuuj noo

* **3:31** Jesus hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji hajaa hÿÿ kä baad ji ky dahé bá ta ky n'aa jaw'yyk doo.

* **4:3** Genesis 15.6 † **4:8** Saaw-Mo 32.1-2

byyh kanehög né paawä, P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad rabahado padëek do P'op Hagä Do matym gó, sa wahë makü hado däk Abaraãm. ¹² Sahõnh hë sa masuuj noo byyh kehök doo, Abaraãm masuuj noo byyh kanahök nä bä h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ti na-ãj hë Abaraãm panaa.

¹³ Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh do hyb n'aa tado bä, Abaraãm hä, Abaraãm panaa hä na-ãj hë, P'op Hagä Do ky n'aa enooh sahõnh hë badäk hahÿ ta danäh rabadoo hyb n'aa. Dooh. Ta ti P'op Hagä Do wén ky n'aa enooh sa hä, ta hä rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad rabahado padëek P'op Hagä Do matym gó hyb n'aa tii.† ¹⁴ Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä daab 'yyp do rado bä paawä ti Abaraãm hä taky n'aa eno däk do gadoo doo, tii bä daap hë paawä ji h'yy ka'eeh doo, daap hë na-ãj hë paawä tii bä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. ¹⁵ Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji gadoo ÿ wén näng, nesaa do hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji taky n'aa etyy do hyb n'aa. Ji tawén ky n'aa etyy, baad ji nahajaa do hyb n'aa ji ky dahé bä. Tanyy bä ky n'aa jaw'yyk doo, ji ky nadahé had'yyt hë né hë ta mahang. ¹⁶ Ti hyb n'aa kä, ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hë P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji gadoo. Jããm hë tak'ëp ji wë P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa tii. Tii d' tawén hadoo, sahõnh hë Abaraãm panaa ragadoo hyb n'aa Abaraãm hä P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paah. Tii bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do Jesus hä h'yy ka'eeh do ragadoo tii. Ta wób, Judah buuj nadoo doo, Abaraãm h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ti na-ãj hë ragadoo. Sahõnh hë P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do sa wahë makü ti Abaraãm.

¹⁷ Tii da né hë takerii däk P'op Hagä Do kyyh Abaraãm hä: “Hajõng häj

n'aa buuj sa yb da õm ÿ an'oo bä”,§ näng mäh. Èr yb né hë ti Abaraãm, P'op Hagä Do Abaraãm h'yy kaha'eeh do matym gó. Ti né hë P'op Hagä Doo, dejëp do hed'ëep doo. Ti né hë ky n'aa enooh badoh nä doo. ¹⁸ Tabëej däg né paawä ta baab n'aa rabetaah do pan'aa, Abaraãm ky daheeh hyb n'aa tagadaa had'yyt hë ta hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa hajõng häj n'aa buuj sa yb tabahado däk, ta hä P'op Hagä Do her'oot doo da né paah: “Metsén sagõõh, mahaja bä. Ti hawób da a panaa”,** näng paa P'op Hagä Do ta hä. ¹⁹ Abaraãm hä péh, dajëp do hadoo ta hub, tahyb n'aa newë bä. P'eets däg 100 ta baab däg ti noo gó. Sarah wog dajëp hadoo na-ãj hë, Abaraãm hä. Ti hadoo né hë, baad ub Abaraãm h'yy ka'eeh P'op Hagä Do hä. ²⁰ Dooh taky sëew bä ta hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Tak'ëp P'op Hagä Do hä tah'yy kae däk. Ta hä tah'yy ka'eeh doo me tawehë däk P'op Hagä Doo. ²¹ P'op Hagä Do hajaa né hë tamoo wäd bä taky däng doo, baad Abaraãm bahapëe däg kán ta h'yyb gó. ²² Ti hyb n'aa né hë baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó P'op Hagä Do an'oo bä, takerii däk do né hë. ²³ Abaraãm hyb n'aa had'yyt nado takerii däk ta tii. ²⁴ Takerii däk èr hyb n'aa na-ãj hë, èer, baad ta matym gó hado däk doo, P'op Hagä Do mo haj'aa. Takerii däk èr hyb n'aa, Jesus èr wahë n'aa dejëp do mahang taganá wät hanoo do hä h'yy ka'eeh doo. ²⁵ Jesus né ti nesaa do èr h'yyb tym gó hanäng do hyb n'aa dajëb hä kan'oo däk do paah. Jesus né ti dejëp do mahang ganä wät do P'op Hagä Do an'oo bä, baad èr bahado däk hyb n'aa kä P'op Hagä Do matym gó.

5

P'op Hagä Do najiis èr bahado däk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa kä, baad èr bahado däk do hyb n'aa kä P'op Hagä Do matym

† 4:13 Genesis 17.4-6, Genesis 22.17-18 § 4:17 Genesis 17.5 ** 4:18 Genesis 15.5

gó ta hã er h'yy ka'eeh do hyb n'aa, P'op Hagä Do najiis er bahado däk hÿÿ kä. Dooch ta majiï er hadoo boo bä. Er Wahë N'aa Jesus Kristo hyb n'aa tii. ² Er h'yy ka'eeh do hyb n'aa Kristo an'oo däk, papuu gó, h'yyb nyw gó er babok hyb n'aa kä, P'op Hagä Do er wë ky ennyim do matym gó. Tsebee gó baad er gada P'op Hagä Do kabaj'aa do er gadoo ta sii. ³ Ti hyb n'aa had'yyt nado er tsebé. Baad nadoo do er ahob bä, er tsebé na-ããj hë. Er hapäh, baad nadoo do ji ahoop doo, nayyw hë ji h'yy ganajëë hõm tan'oo bä. ⁴ Nayyw hë ji h'yy ganajëë hõm doo, baad P'op Hagä Do hã ji bawäd däg had'yyt hë tan'oo bä. Baad ji bawäd däk do hyb n'aa, baad ji gadaa kân baad hadoo do ji gadoo do ta jawén. ⁵ Ta jawén er gadoo do baad er gada do hyb n'aa, dooch da er h'yy ketón bä er gadoo do hã, baad er h'yyb tym gó P'op Hagä Do kamahän do bawäd däk do hyb n'aa. Ta Sahee er h'yyb tym gó tabawäd däk P'op Hagä Do an'oo bä do hyb n'aa tii. ⁶ Bë hegäã, P'op Hagä Do h'yyb däng do noo gó, er nahaja bä er daaj hë er kedëeb bä, Kristo dajëp nesaa do moo heb'ooch do sa hyb n'aa. ⁷ Dooch nayyw hë ji aw'yyt pé baad hawät do see hyb n'aa dajëp péh. Ti hadoo né paawä ji aw'yyt apäh ky ennyim do see hyb n'aa dajëp péh. ⁸ Tii d' nado P'op Hagä Do hã! Hahÿÿ da P'op Hagä Do metëeh er takamahän doo: Kristo dajëp er hyb n'aa, nesaa do er bahadoo nä noo gó. ⁹ Hÿÿ kä, baad er bahado däk do hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, Kristo er hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa, baad né hë er da ted'ëep nesaa do hã ji taky n'aa etyy do mahänh. ¹⁰ P'op Hagä Do majiï er bahadoo nä noo gó, ta najiis er bahado däg kân tan'oo bä, er hyb n'aa ta T'aah dajëp do hyb n'aa. Ti bahänh hÿÿ kä er da ted'ëep banesaa hënh er ahõm mahänh, ta najiis er bahado däk do hyb n'aa kä. Tii d' tawén hadoo, taganä wät do jawén paa bä, p'aa hënh Kristo bawäd däk do

hyb n'aa. ¹¹ P'op Hagä Do äã j'aa etsë, Jesus Kristo er Wahë N'aa hyb n'aa. Jesus Kristo hyb n'aa né hë P'op Hagä Do najiis er bahado däk. Ta hyb n'aa, dooch P'op Hagä Do majiï er do boo bä.

Adäw ky n'aa Kristo ky n'aa daheeh hahÿÿh

¹² Sët hë aj'yy nesaa do du n'aa badäk hahÿÿ bä.* Nesaa do hyb n'aa kä, dajëb du däk. Tii bä sahõnh hë badäk hahÿÿ bä hajëenh do sa wë dajëb banyy däg kân, nesaa do sahõnh hë ramoo boo däk do hyb n'aa. ¹³ Ta ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã P'op Hagä Do an'oo däk do pooj jé tanyy däg né hë nesaa do badäk hahÿÿ bä. Nesaa do badäk hahÿÿ hã habong do ramoo boo däg né hë. Ti hadoo né hë, ta ky n'aa jaw'yyk takanan'oo nä bä do hyb n'aa sa hã, dooch P'op Hagä Do etsén nä bä sa hã nesaa doo. ¹⁴ Dooch né paawä taketsén bä nesaa do ti noo gó, radejëp né hë. Adäw bä naa, Mosees bawät bä kä, sahõnh hë radejëp. Dooch né paawä sa wób P'op Hagä Do mejüü do raky nadahé bä Adäw bad'oo do paa da, radejëp né hë. Kristo, ta jawén kajaa do häd hadoo ti Adäw, pawóp hadoo do radu n'aa do hyb n'aa ji wë ratab'ëes doo. ¹⁵ Tii d' tahado né paawä, baad hadoo doo, bag hënh er gadoo do Kristo du n'aa doo, dooch Adäw ky nadaheeh do hyb n'aa tadu n'aa do hadoo tahado bä. Sët hë aj'yy ky nadaheeh do hyb n'aa hajök do hã dajëb banyy däg kân. Ti bahänh hÿÿ kä P'op Hagä Do ji wë taky ennyim do tabës hajök do sa wë. Ji matym n'aa bag hënh ji hã kanoo do na-ããj hë tabës hajök do sa hã, sët hadoo doo, Jesus Kristo, ky ennyim do hyb n'aa er wë. ¹⁶ Bag hënh P'op Hagä Do anoo do ji hã, dooch Adäw du n'aa do hadoo do tahado bä. Sët hë nesaa do Adäw moo wät doo, nesaa do hã ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy tan'oo bä. Tii d' nado bag hënh P'op Hagä Do ji hã tanoo do hã. Hajöõ nuu me badäk hahÿÿ bä habong do P'op Hagä Do raky nadaheeh do jawén paa bä,

* 5:12 Adäw tii.

taky enyym doo gó bag hēnh ji hā P'op Hagä Do anoo ji matym n'aa, baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. ¹⁷ Sét hē hadoo do ky nadaheeh do hyb n'aa, dajëb j'aa ketsë paa ji hā. Hÿÿ kä sét hadoo do see hyb n'aa, Jesus Kristo hyb n'aa, baad ër da j'aa ketsë nesaa do hā kä badäk hahÿÿ bä ër babok bä. Ër tii kä tak'ëp ji wë P'op Hagä Do ky enyym do gadoo doo. Ër tii kä baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó kä.

¹⁸ Sét hē aj'yy ky nadaheeh do hyb n'aa, sahōnh hē raky n'aa kety däk paa dajëb hā. Ti hadoo na-ãäj hē sét hē, Kristo, baad hadoo do tamoo wät do hyb n'aa,† sahōnh hē rahajaa baad rabahado padëek P'op Hagä Do matym gó, rabadëb had'yyt hē hyb n'aa kä P'op Hagä Do pa kä. ¹⁹ Sét hē ky nadaheeh do hyb n'aa, sahōnh hē baad nadoo do moo heb'oooh do rabahado padëek. Ti hadoo na-ãäj hē, sét hē ky daheeh do hyb n'aa, hajök baad rabahado padëek da P'op Hagä Do matym gó.

²⁰ Hÿÿ kä Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā. Ta ti tawén kan'oo däk, ji bahapäh hyb n'aa nyy da tak'ëp baad nadoo tabahadoo nesaa do ji moo wät doo. Nesaa do kah'üüm noo gó, ti bahānh P'op Hagä Do ji wë taky enyym do kah'üüm kän. ²¹ Nesaa do mejō had'yyt hē paa ji hā. Dajëb tamanaa ji wë. Hÿÿ kä, ti bahānh P'op Hagä Do ji wë taky enyym do wén kah'üüm kän, taky enyym do j'aa ketsë hyb n'aa kä. P'op Hagä Do ji wë taky enyym do ër tamejüü hÿÿ kä, baad ër bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ër edëb had'yyt do tamanaa ër wë, Jesus Kristo ër Wahë N'aa hyb n'aa.

6

Nesaa do hā ër dejëp Kristo sii ky n'aa hahÿÿh

† **5:18** Ji hyb n'aa tadajëp do tii, baad hadoo do tamoo wät doo. * **6:8** Papuuj hadoo do ji bawät do Kristo sii, badäk hahÿÿ bä tadu doo né paawä ta hā ër h'yy ka'eeh noo gó naa, ti awät nä ër gadoo do hÿ pong jé ër hub papuuj nadajëp doo.

¹ Nesaa do kah'üüm bä kä, ti bahānh P'op Hagä Do ji wë taky enyym do kah'üüm kän, näng ÿÿh. Taw'ãäts hē g'eeh nesaa do ër moo bok nä, ër wë P'op Hagä Do ky enyym do kah'üüm hyb n'aa, ÿ hanäng pé g'eeh tii? ² Dooh. Dooh né taw'ãäts hē tado bä tii. Ër dajëp paa nesaa do hā. Ti hyb n'aa, taw'ãäts hē nado nesaa doo gó ër aboo nä bä. ³ Dooh g'eeh bë hapëë bä sahōnh hē Jesus häd gó ër nu kemuun bong doo, séd ër h'yyb hedo däk Kristo Jesus dajëp do hā? Ër dajëp hadoo ta sii. ⁴ Ti hyb n'aa, ër ranu gemuun bong doo me ër kadakä jëng hadoo Kristo sii. Ta tii d' tawén d'oo, papuuj gó ër babok hyb n'aa hÿÿ kä, dejëp do mahang ta Yb kabaj'aa doo me Kristo ganä wät do hadoo. ⁵ Tii da séd ër h'yyb hedo bä tadajëb hā, séd hā na-ãäj né hē ër h'yyb hedoo da taganä wät do hā. ⁶ B'aa hā takepëem däk Kristo sii ër h'yyb säg Adāw hana doo, ër h'yyb säg hejój gawatsig hōm hyb n'aa, nesaa do ër hā tamanejō wät hyb n'aa kä sa kariw n'aa sa karom mejüü doo da. ⁷ Tii d' tawén hadoo, dooh nesaa do haja wäd do hyb n'aa dejëp do hā tamejō bä. ⁸ Hÿÿ kä, Kristo sii ër dejëp do hyb n'aa hadoo, ta sii ër babok na-ãäj hē baad ër gada.* ⁹ Kristo ganä wät do hyb n'aa, dooh tadajëb wäd bä kä, ër bahapäh. Dooh dajëb haja wäd bä Kristo. ¹⁰ Sét nuu me paa Kristo dajëp, nesaa do ër moo bok do hejój tagawats'iik hyb n'aa. Dooh hyb n'aa tadajëb wät péh. Taganä wäd kän. Tawäd had'yyt hÿÿ kä, P'op Hagä Do taweh'ëeh hyb n'aa kä. ¹¹ Ti hadoo né da bëeh. Taw'ãäts hē hahÿÿ da bë hyb n'aa newë: “ÿ dajëb wät nesaa do ji moo hew'ëet do hā. Kristo Jesus hā ÿ h'yy kata däk do hyb n'aa, P'op Hagä Do ÿ weh'ëeh hyb n'aa ÿ bawäd had'yyt hÿÿ kä”, näk da bëeh, bë h'yyb gó.

¹² Ti hyb n'aa kä, bë an'oo manä ne-

saa do bë moo hew'ëet do paa badäk hahÿÿ bä bë hub n'aa tamejõ bä. Bë ky dahé manä nesaa do bë hub karën doo. ¹³ Bë an'oo manä nesaa do hä bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, bë hub hedoo do na-ääj hë. Bë an'oo manä baad nadoo do ta tii me bë moo bok. Bë genä bong hadoo dajëb moo gó naa. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë bë daaj hë bë kan'oo däg P'op Hagä Do karën doo da bë babok hyb n'aa. Taw'ääts hë P'op Hagä Do hä bë an'oo bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo bë hub na-ääj hë, baad hadoo do ta tii me bë moo bok hyb n'aa kä. ¹⁴ Ta ti ÿ wén her'oot, dooh nesaa do ji h'yyb säg karën do bë hä tamejõ wäd bä, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë tah'yyb mahüüm wät do hyb n'aa. P'op Hagä Do ji wë taky enyym do ti bë tah'yyb mahüüm kân hÿÿ kä. ¹⁵ Hÿÿ kä ênh, tahajaa g'eeh nesaa do ër moo boo nä bä p'aa hënh, dooh wäd Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër tah'yyb mahüüm wäd do hyb n'aa, P'op Hagä Do ji wë taky enyym do ji tah'yyb mahüüm kân do hyb n'aa? Dooh. Dooh taw'ääts hë tado bä tii. ¹⁶ Baad bë bahapäh ti hahÿÿh: Ta hä bë ky daheeh doo, ta ti bë kariw n'aa hadoo. Ta karom bëeh. Nesaa do ji h'yyb säg karën do karom bë do bä, bë da dajëp.† P'op Hagä Do karom bë do bä, P'op Hagä Do bë da tagadoo ta wë, baad däg bë ta matym gó tan'oo bä. ¹⁷ P'op Hagä Do ÿ j'aa etsë, pooj jé nesaa do ji h'yyb säg karën do karom bë bahado né paawä, bë h'yyb gó naa bë ky dahé däk hÿÿ kä bë ää ma met'ëeg wät doo. ¹⁸ Baad bë baboo däk. Dooh nesaa do ji h'yyb säg karën do bë hä tamejõ wäd bä. Baad hadoo do P'op Hagä Do karën do karom bë hÿÿ kä.

¹⁹ Sa kariw n'aa ky n'aa gó, sa karom ky n'aa gó, bë ÿ maher'oot, nayyw hë ganahoot do hyb n'aa bë hä, bë daaj hë bë h'yyb nahejooj nä do hyb n'aa. P'ooj ub, bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, ta see he-

doo do na-ääj hë bë anoo paah, nu meby n'aa näng doo, ky n'aa jaw'yyk do nanoo do bë moo bok hyb n'aa ta tii me. Nesaa do karom hadoo paa bëeh. Bë an'oo hÿÿ kä bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, bë né hë, baad hadoo do P'op Hagä Do karën do bë moo bok hyb n'aa ta tii me, tsyt hë, nesaa do mahänh, P'op Hagä Do wë bë babok hyb n'aa kä. ²⁰ Pooj jé, nesaa do ji h'yyb säg karën do karom bë bahadoo noo gó, dooh baad hadoo do P'op Hagä Do karën do mejõ bä bë hä. ²¹ H'ëed baad hadoo do bë gadoo ti noo gó ta ti hedoo do hanaa, ta hyb n'aa hÿÿ kä bë nu mebyng doo? Dooh baad hadoo do bë gado bä ta ti hedoo do hanaa. Ji dajëp, banesaa hënh ji ahöm ta ti an'oo bä! ²² Hÿÿ kä, dooh nesaa do bë hä tamejõ wäd bä. Baad bë baboo däg kân. P'op Hagä Do karom bë bahado däk. Tsyt hë, baad P'op Hagä Do wë bë baboo däk ta ti an'oo bä. Ti hyb n'aa hÿÿ pong jé P'op Hagä Do pa kä bë da aboo had'yyt hë. ²³ Banesaa hënh, dawëe P'op Hagä Do mahänh ji h'yyb tym bawäd had'yyt hë, baad nadoo do ji moo wät do sãm. Tii d' nado ji matym n'aa P'op Hagä Do ji hä tanoo doo. Hÿÿ pong jé, ta pa had'yyt hë ji bawät P'op Hagä Do an'oo bä, ër wahë n'aa Kristo Jesus hä ër h'yy kata däk do hyb n'aa.

7

Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do tado wäd bä ër hä mejüü do ky n'aa hahÿÿh

¹ Wakän haa hedoo doo, bëeh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do hä ÿ maher'oot. Ti hyb n'aa bë hapäh né hë hahÿÿh: Ta ky n'aa jaw'yyk do jääm hë ji hä tamejüü, ji edëp nä bä. ² ÿÿnh kat'ëe däk do ky n'aa gó bë ÿ maher'oot: Ta patug bawät nä bä, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä ta see hä takat'ëe bä. Ta patug dajëp bä kä, tii bä dooh ta ky n'aa jaw'yyk do geäm wäd bä. ³ Ti hyb n'aa kä, aj'yy see hä takat'ëe bä paawä ta

† **6:16** Nesaa do ji h'yyb säg karën do karom ji do bä, dooh P'op Hagä Do wë ji nu dëe bä, tahanäng pé ti bë da dajëp.

patug bawät nä bä, “Nesaa do moo hew'ëët doo, ta patug nadoo do sii haÿÿh doo”, ramaneëenh tii bä ta ti ÿÿnh. Tii d' nado ta patug dajëb bä. Ta patug dajëp jawén paa bä, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do geãm wäd bä ta see tagat'ëë bä. Ta patug dajëp bä kä, dooh nesaa do moo hew'ëët doo, ta patug nadoo do sii haÿÿh do tado wäd bä, ta see hä ÿÿnh kat'ëë bä.*

⁴ Ti hyb n'aa kä, wakân haa hedoo doo, bë na-ããj hë bë dajëp paa hadoo Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä Kristo sii, P'op Hagä Do an'oo bä. Tii d' tawén hadoo, ta see hä bë h'yy kata däk hyb n'aa hÿÿ kä. Kristo, dejëp do mahang ganä wät do hä bë h'yy kata däk hyb n'aa, baad hadoo do P'op Hagä Do weh'ëëh do ër moo bok hyb n'aa kä. ⁵ Pooj jé, ër h'yyb säg karën doo da ër babok noo gó, nesaa do tak'ëp ër h'yyb karën doo, ta ky n'aa jaw'yyk do nanoo do hyb n'aa tak'ëp ji karën doo, awät né paa ër hä. Nesaa do dajëb hanoo do ër moo bok ti noo gó. ⁶ Hÿÿ kä, ër dajëb wät do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër tamesoo do paa hä, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër hä tamejõ wäd bä. Papuu jé P'op Hagä Do wë ër moo bok hÿÿ kä, ta Sahee ër tah'yyb mahüüm do hyb n'aa. Dooh pooj jé ji bahed'oo doo da, ky n'aa jaw'yyk do hä takerii däk doo da tado wäd bä, P'op Hagä Do wë ër moo bok doo.

⁷ Nyy d' ÿ hanäng pé tii? Nesaa g'eeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk doo? Dooh. Dooh nesaa do tado bä. Mosees ky n'aa jaw'yyk do tanado bä paawä, dooh ji hapëë bä paawä ny hadoo do nesaa do P'op Hagä Do matym gó. Dooh paawä ji hapëë bä baad nado ji h'ëed nadoo do hä ji h'yyb däk doo, “Mah'yyb däg manä a da hadoo do ma hä”† ta ky n'aa jaw'yyk do naher'ood bä paawä. ⁸ Ti hadoo né hë, nesaa do tyw n'aa esóts kân, tii bä hajõng baad nadoo do ji h'yy karën do hedoo do hä ji h'yyb däg däk tan'oo

bä, “Mah'yyb däg manä a h'ëed nadoo do hä”, ta ky n'aa jaw'yyk do mejüü do hyb n'aa. Ky n'aa jaw'yyk do badoo bä nesaa do hä ji moo ge'ÿÿm doo, tii bä dooh nesaa do ji tah'yyb tatug bä. ⁹ Pooj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do hä ÿ h'yy ganahoot nä bä, dooh ÿ hyb n'aa p'eed bä ÿ bawät doo. Ta jawén, ta ky n'aa jaw'yyk do ÿ bahapäh bä kä, nesaa do banny däg kân hëp ÿ tym gó. ¹⁰ Tii bä ÿ dajëb wät hadoo, dawëë P'op Hagä Do mahãnh ÿ bawäd kân, ÿ hanäng pé tii. P'op Hagä Do mejüü doo, ta hä ji edëb had'yyt hë paawä ji ky dahé bä, dajëb tamana kân wë ÿÿ, tii b' ÿ bahapëë däk. ¹¹ Hahÿÿ da tii: Nesaa do ji h'yyb gó hanäng do ÿ tawadii. ÿ hajaa, ÿ ed'oo, ÿ ky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk doo, P'op Hagä Do pa ÿ bawäd had'yyt hë hyb n'aa ta jawén. Tii bä, ÿ nahajaa do hyb n'aa tii, dajëb hä ÿ ky n'aa kety däg kân, dawëë P'op Hagä Do mahãnh ÿ ketyn hõm. Ti hyb n'aa, nesaa do ÿ tawadii ta tii hä, ÿ wén näng. ¹² Ti hyb n'aa kä, dooh nesaa do tado bä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk doo. Tsyt hë, nesaa do mahãnh tii. Tsyt hë, nesaa do mahãnh P'op Hagä Do mejüü doo. Baad had'op do tii. Taw'ãäts hë tii. ¹³ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, baad hadoo do an'oo bä g'eeh ÿ dajëb kân hadoo, dawëë P'op Hagä Do mahãnh ÿ bawäd däk? Dooh. Dooh ta ti tado bä ta ti hanoo doo. Nesaa do tii, tahana ÿ dajëp, dawëë P'op Hagä Do mahãnh ÿ bawäd däk doo. Baad hadoo do ÿ bahapäh bä kä, nesaa do ÿ tah'yyb tatug wät baad hadoo do ÿ ky nadaheeh hyb n'aa, nesaa do nas'aa né hë ji bahapëë däk hyb n'aa kä. Ti hyb n'aa kä, tak'ëp nas'aa né hë nesaa doo, P'op Hagä Do mejüü do metä däk.

¹⁴ Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do hanaa tado bä nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hanaa né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, ër hapäh. Tii d' nado

* **7:3** Jããm hë ji edëp nä bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji hä tamejüü, Paw-Ro hanäng pé ta tii hä. † **7:7** Esodo 20.17, Dew-Teronom 5.21

ÿÿh. Badäk hahÿÿ bä naa ÿÿh, ji daaj hē ji karēn do jawén hawät doo. Nesaa doo, kariw ÿ n'aa hadoo. Tak'ëp tamejō had'yyt hē hā ÿÿ.† 15 Dooh ÿ h'yy ganyy bä ÿ bahed'oo do hā. ÿ karēn do ÿ moo wät doo, dooh ÿ moo hewëed bä. Tak'ëp ÿ ganen'aak doo, ti né ti ÿ moo wät doo. 16 ÿ kanarēn do ÿ moo wät do tahadoo do hyb n'aa, tii bä, “Te hub né hē, baad ub P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo”, näng ÿÿh. 17 Dooh ÿ tado wäd bä ta ti baad nadoo do moo wät doo. Nesaa do hēp ÿ tym gó hawät do ti ta ti moo wät doo. 18 ÿ hapäh né hē, dooh baad hadoo pé hēp ÿ säg gó hawät péh. Ta ti ÿ wén hapäh, ÿ karēn né hē paawä baad hadoo do ÿ moo wät, dooh ÿ haja bä. 19 Baad hadoo do ÿ karēn do nado ti ÿ moo hew'ëet doo. ÿ kanarēn doo, nesaa doo, ti ti ÿ moo wäd had'yyt hē. 20 Hÿÿ kä, ÿ kanarēn do tado bä ti ÿ moo hew'ëet doo, dooh ÿ tado wäd bä ta ti moo wät doo. Nesaa do hēp ÿ tym gó hawät do moo wät ti ta tii.

21 Ti hyb n'aa kä, hahÿÿ da hēp ÿÿ gó awäd had'yyt hē ÿ bahapäh: Baad hadoo do ÿ karēn bä ÿ moo wäd paawä, nesaa do hēp ÿÿ gó takametëeh, ÿ tahewaat, baad hadoo do ÿ moo nawät hyb n'aa. 22 Hēp ÿÿ gó P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ÿ gen'aak. 23 Ti hadoo né hē, hā ÿÿ hē awät na-ãäj hē, ÿ hapäh, hejój see péh, baad hadoo do ÿ hyb n'aa newëe do ÿ gen'aak do maji hadoo doo. Nesaa do hēp ÿÿ gó hanäng do ÿ moo wäd had'yyt hē tan'oo bä tii. ÿ tamaso had'yyt hē tii hā. 24 Tak'ëp baad nado né hē ÿÿh! Jaa ÿ hed'ëep da dajëb hejój mahänh hup ÿÿ gó hawät doo? 25 P'op Hagä Do wē ÿ tsebé. Ti né ti ÿ hed'ëep doo, èr Wahë N'aa Jesus Kristo hyb n'aa.

Ti hyb n'aa kä, hahÿÿ da ti hā ÿÿ ÿ hapäh doo: Hēp ÿÿ gó ÿ karēn ÿ ky

daheeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hadoo né hē, nesaa do ji moo hew'ëet do hejój karēn do hēp ÿ säg moo wät.

8

Baadji bawäd had'yyt hē P'op Hagä Do wē ta Sahee an'oo bä ky n'aa hahÿÿh

1 Ti hyb n'aa kä, dooh P'op Hagä Do ky n'aa ety wäd bä kä banesaa hēnh jé Kristo Jesus hā h'yy kata däk doo. 2 Banesaa hēnh èr tawén ky n'aa nety wät, P'op Hagä Do Sahee hejój, ji edëb heh'äät do hanoo doo, èr tabedëeb wät do hyb n'aa nesaa do ji moo hew'ëet do hejój mahänh, dajëb mahänh* na-ãäj hē. Kristo Jesus hyb n'aa tii d' tabad'oo. 3 Nahejoonh do hyb n'aa èr h'yyb säg, èr nahajaa do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do èr ky dahé bä, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do haja bä èr tedëeb bä nesaa do hejój mahänh. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do èr tedëeb wät hÿÿ kä. Hahÿÿ da tabad'oo tii: Ta T'aah tamejō däk èr mahang. Nahejoonh doo gó, ji hadoo doo da né hē tabana. P'op Hagä Do mejō däk nesaa do mabaj tadajëp hyb n'aa. Dajëb hā ta T'aah taky n'aa ety däk nesaa do ji moo wät do hyb n'aa. 4 Tii d' tawén d'oo, baad had'op, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da, èr bahado däk hyb n'aa, èer, ta Sahee h'yyb mahüüm doo da habok doo, ji h'yyb säg karēn doo da nado.

5 Jé sa h'yyb säg karēn doo da habok doo, sa h'yyb säg karēn do hā had'yyt hē rah'yyb padëek. Jé P'op Hagä Do Sahee karēn doo da habok doo, ta Sahee karēn do hā rah'yyb padëek. 6 Ji da dajëp, dawëe P'op Hagä Do mahänh ji bawäd däg had'yyt hē ji h'yyb säg an'oo bä. P'op Hagä Do Sahee kä ji tah'yyb mahüüm bä, ji edëb had'yyt hē P'op Hagä Do pa ta Sahee an'oo bä. H'yyb nyyw gó ji

† 7:14 Tëg nad'ëed is do 14 bä naa, tëg nad'ëed is do 23 tadu däk bä, Paw-Ro her'oot doo, ti hadoo né hē sahönh hē ji hā. Èr daaj hē, dooh èr haja bä èr moo boo bä P'op Hagä Do karēn doo. Jääm hē Kristo hā ji h'yy kata däg bä, baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó. * 8:2 Dawëe P'op Hagä Do mahänh ji bawät do mahänh ji tedëeb wät, tahanäng pé ti dajëb mahänh èr tedëeb wät doo.

bawät tan'oo bä na-ääj hē. ⁷ Ji h'yyb säg nesaa do gen'aak doo, P'op Hagä Do maji. Dooch taky dahé bä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Dooch na-ääj hē tahaja bä taky dahé bä. ⁸ Ti hyb n'aa, sa h'yyb säg karēn doo da habok doo, dooh rahaja bä ran'oo bä P'op Hagä Do tsebé sa wē.

⁹ Tii d' nado bëeh. Dooch ji h'yyb säg tado wäd bä bë tah'yyb mahüüm doo. P'op Hagä Do Sahee ti bë tah'yyb mahüüm doo kä, bë h'yyb gó ta Sahee awäd bä tii. Kristo Sahee sa h'yyb gó badoh doo, dooh Kristo karapee rado bä. ¹⁰ Bë h'yyb gó Kristo awäd bä, bë hub dajëb né da paawä nesaa do hyb n'aa, bë da edëb had'yyt hē hÿ pong jé P'op Hagä Do Sahee an'oo bä, baad bë bahado däk do hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. ¹¹ Dejëp do mahang Kristo ganä wät hanoo do Sahee bë h'yyb gó tawäd bä, tii bä Kristo ganä wät hanoo do genä hōm tan'oo bä na-ääj hē badäk hahÿy bä bë hub n'aa paah. Ta Sahee bë h'yyb gó hawät doo me tii d' tabad'oo da.

¹² Ti hyb n'aa kä wakān haa he-doo doo, taw'ääts hē dooh ër ky dahé boo bä ji h'yyb säg ji hā mejüü doo. Taw'ääts hē dooh ër aboo boo bä ji h'yyb säg karēn doo da. ¹³ Ta ti ŷ wén her'oot, ji h'yyb säg karēn doo da bë aboo bä, bë da dajëp, dawëë da bë baboo had'yyt hē tii bä P'op Hagä Do mahānh. Hÿy kä, P'op Hagä Do Sahee hejój me bë medug bä nesaa do ji karēn doo, tii bä bë da aboo had'yyt hē P'op Hagä Do sii. ¹⁴ Sahōnh hē P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm doo, P'op Hagä Do taah tii. ¹⁵ Dooch sa karom sa kariw n'aa tak'ëp sa hā mejüü do jeÿÿm do hadoo bë hado bä, ta Sahee bë gado däk do an'oo bä. Ta Sahee, bë hā tan'oo däk doo, P'op Hagä Do taah däg bë tan'oo bä kä. Ti né hē ta Sahee an'oo bä, “Ee” ër maneëēnh P'op Hagä Doo, ër Yb. ¹⁶ P'op Hagä Do taah né hē ëër, baad P'op Hagä Do Sahee metëeh ër h'yyb tym hā. ¹⁷ Ta taah ër bahadoo do hyb

n'aa, ër gadoo da ta taah hā P'op Hagä Do ky däng doo. Kristo sii ër gadoo da ta hā P'op Hagä Do an'oo däk doo. Kristo sii ër ahob bä, ta sii da ër babok ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó, ta sii da ër kabaj'aa.

Tak'ëp hetsooh do ta jawén ji gadoo do ky n'aa hahÿy

¹⁸ Da hē ër ahoop doo, dooh its tii hā ŷÿ péh, tak'ëp hetsooh doo, kabaj'aa do ta jawén ër hā kametä däk do matym gó. ¹⁹ Sahōnh hē P'op Hagä Do pahuunh do paa tsebee gó ragada tak'ëp hetsooh doo, kabaj'aa do P'op Hagä Do taah ragadoo do noo gó kä. ²⁰ Sahōnh hē P'op Hagä Do pahuunh do ta ti tawén gada, P'op Hagä Do ky n'aa was'ee wät do hyb n'aa sahōnh hē tapehuunh doo, baad tawén nado wäd. P'op Hagä Do né hē tii, tii d' had'oo do paah.† Ti hadoo né hē, ti awät ti noo gó sahōnh hē baad tabahado däk da p'aa hēnh, tapehuunh do gad'aa, P'op Hagä Do an'oo bä. ²¹ Ta ti kajaa bä kä, P'op Hagä Do ed'ëep da sahōnh hē tapehuunh do paa takarejā mahānh. Tak'ëp hetsooh doo gó, kabaj'aa doo gó P'op Hagä Do taah rababok bä kä, sahōnh hē kapahuuj wät do na-ääj kä ragadoo baad hadoo do sa nemuun.

²² Èr hapäh, sahōnh hē badäk hahÿy bä P'op Hagä Do pahuunh do paa ahoop ŷÿnh ajān mahÿÿj tahoop do hadoo. ²³ Ti had'yyt nado hahoop. Èr na-ääj hē ër ahoop. Èër, ti nuuj jé P'op Hagä Do Sahee gadoo doo, ta jawén hÿ pong jé ër gadoo do metëë n'aa, ër ahoop baad ër gadaa nuuj jé ta wē P'op Hagä Do ër tagadoo bä kä. Ta taah ëër, ër gada. Èr gada papuuj ër hā däg. ²⁴ Èr tedëeb wät do hyb n'aa ër gada né hē ta tii. Èr gado däg bä paawä ër hā taky n'aa enooh doo, dooh hyb n'aa ta ti ji gadaa wät péh. Dooch ji gadaa bä ji gado däk doo. ²⁵ Èr ganadoo nä do hyb n'aa, baad ër gada sahōnh hē ër hā taky n'aa enooh do

† 8:20 Tapahuunh do paa P'op Hagä Do wén ky n'aa was'ee wät, Adāw, P'op Hagä Do pahuunh do hagä n'aa, tamejüü do taky nadaheeh do paa hyb n'aa.

takajaa bä kä. Dooh er h'yy gejë hõm bä.

²⁶ Ër gadaa nuuj jé P'op Hagä Do Sahee er tamasa, nahejoonh do hyb n'aa er h'yyb. Dooh er hapëë bä nyy da taw'ääts hë ji ky n'aa etsëë. Ti hadoo né hë, ji kyyh nadoo doo me P'op Hagä Do Sahee taky n'aa etsëë er hyb n'aa. ²⁷ P'op Hagä Doo, er h'yyb tahapäh doo, tamaa napäh ta Sahee kyyh er h'yyb gó naa. P'op Hagä Do karën doo da né hë ta Sahee ky n'aa etsëë, P'op Hagä Do karapee tsyt hë ta wë kasëew däk do sa hyb n'aa.

²⁸ Ër hapäh, sahõnh hë né hë ji hã kametëeh doo, baad nadoo do sii hë, baad tabahado däk da P'op Hagä Do an'oo bä ta hã kamahän do sa hã, tanaëenh do sa hã. Ër tanaëej wät, ji hã tah'yyb däng do takaja däk hyb n'aa kä. ²⁹ Sahõnh hë tadu däng do pooj jé, P'op Hagä Do hapëë däk do sa hã P'op Hagä Do h'yyb däng, ta T'aah hadoo rabahadoo hyb n'aa, hajök do ta wakään hedoo do sa hÿÿj wah'ëeh hadoo do ta T'aah tabahadoo hyb n'aa.† ³⁰ P'op Hagä Do h'yyb däng do ta pooj jé, ti na-ääj hë tanaëej kån. Tanaëej wät doo, baad rabahado padëek ta matym gó tan'oo bä. Baad hado däk do ta matym gó tan'oo däk doo, kabej'aa da, ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang rababoo däk da tan'oo bä.

³¹ Tii d' P'op Hagä Do bad'oo do hyb n'aa ji hã, wyt ta maab hë hahÿÿh: P'op Hagä Do bahag'ääs do hyb n'aa ëer, dooh hajaa pé er hã. ³² Dooh P'op Hagä Do baa es'ii bä sét hadoo do ta T'aah. Dajëb hã tahaëenh paa er sahõnh hë hyb n'aa. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, tanoo né da ji hã na-ääj hë sahõnh hë ta seeh, takarën doo da er bahajaa er babok hyb n'aa. ³³ Jaa g'eeh hajaa P'op Hagä Do hasëew hõm do hã taky n'aa tapa bä? P'op Hagä Do tii, baad rabahado padëek tan'oo bä ta matym gó. ³⁴ Kristo Jesus er hyb n'aa dajëp do paah, p'aa hënh ganä wät doo, P'op Hagä Do hub

hadäk hënh hasooh doo, er hyb n'aa taky n'aa etsëë. Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé banesaa hënh er taky n'aa ety bä. ³⁵ Jaa g'eeh hajaa Kristo er takamahän do mahänh er tetyn bä? Ji ahoop doo, baad nadoo do ji wë kajaa doo, ji rarejäã doo, ji asaah doo, ji sa-roor tamah doo, äm n'aa näng doo, ji radaj'ëep do na-ääj hë, dooh tabad'op hë tahaja bä Kristo er takamahän do mahänh er tetyn bä. ³⁶ Hahÿ takerii däk doo da né hë P'op Hagä Do hã Dawi her'oot do kametëeh er hã:

“A hyb n'aa dajëb gó had'yyt hë äã babok,
b'éé radahej'ëep doo hënh ramahüüm doo da ran'oo bä äã hã.”§

³⁷ Ta ti hedoo do bawäd bä né paawä er hã, baad er j'aa ketsëë had'yyt hë, P'op Hagä Doo, er hã kamahän doo, an'oo bä. ³⁸ Baad ÿ bahapäh hahÿ hëp ÿÿ gó: Dooh hajaa pé er hã P'op Hagä Do kamahän do mahänh er tetyn hõm bä. Dooh dajëb haja bä, dooh ji awät do haja bä, dooh ääs rahaja bä, dooh nesaa do hejój enäh do rahaja bä, dooh da hë ji wë hawät do haja bä, dooh ji pooj jé hawät do haja bä, dooh hejój n'aa enäh do rahaja bä, ³⁹ dooh p'op habong do hejój enäh do rahaja bä, dooh tũũ habong do hejój enäh do rahaja bä, dooh na-ääj hë P'op Hagä Do pahuunh do see haja bä tii. Kristo Jesus, er wahë n'aa hã takametëeh er hã P'op Hagä Do kamahän doo. Dooh hajaa pé er hã takamahän do mahänh er tetyn hõm bä.

9

Isaraéw buuj ky n'aa hahÿÿh

¹ Séd hã ÿ h'yy kata däk do hyb n'aa Kristo hã, né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot do hã. Dooh daap ÿ menä bä. Hëp ÿÿ gó P'op Hagä Do Sahee bawät do hyb n'aa, te hub né hë hahÿ ÿ her'oot doo, baad hëp ÿ metëeh hã ÿÿ: ² Tak'ëp né hë ÿ hyb n'aa tón,

† 8:29 P'ooj ub, dooh nä badäk hahÿÿ bä habong pé né paawä, ji P'op Hagä Do hapëë däk né hë.

§ 8:36 Saaw-Mo 44.22

ÿ ahoop hëp ÿÿ gó³⁻⁴ wakän haa, Isaraéw buuj sa hyb n'aa. Tahaja bä paawä, ÿ gadoo paawä ÿ ky n'aa kawas'ee däk doo, ÿ gadoo paawä dawëë Kristo mahänh ÿ bawäd höm doo, wakän haa, Isaraéw buuj sa hyb n'aa, ti raky n'aa kawas'ee bong hyb n'aa paawä, Kristo karapee rabadado padëëk hyb n'aa paawä. P'op Hagä Do asëew höm do tii, ta taah rabahadoo hyb n'aa paawä. Sa hä né hë P'op Hagä Do metä wät ta bag tak'ëp gabarëeh doo, ta kabaj'aa doo. Sa wahë n'aa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät paa nyy da tabad'oo sa hä. Sa hä paa taban'oo däk ta ky n'aa jaw'yyk doo. Sa hä P'op Hagä Do metëeh paa nyy da takarën ji hyb n'aa jaw'yyk ta hä. Sa hä né hë hajöng baad hadoo do P'op Hagä Do ky n'aa enooh paah.⁵ Abaraäm, Isak, Jakóh né ti sa wahë maküüh. Isaraéw buuj sa see né hë ti Kristo, ji da hadoo tabahado däk do hyb n'aa. P'op Hagä Doo, sahönh hë sa bahänh hadoo doo, ji j'aa etsëe had'yyt do ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

⁶ Hÿÿ kä, Isaraéw buuj mahang hajök raganadoo do hyb n'aa Jesus, dooh takaja bä g'eeh sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, Jesus raganadoo do metëeh apäh? Dooh. Tii d' bë edoo manäh. P'op Hagä Do moo wät né hë sa hä taky däng doo. Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Dooh sahönh hë Isaraéw buuj panaa, Isaraéw buuj heh'äät rado bä P'op Hagä Do hä, dooh sahönh hë P'op Hagä Do karapee rado bä.⁷ Abaraäm panaa rabahado né paawä, dooh sahönh hë Abaraäm panaa heh'äät do rado bä. Jääm hë ta wób tii, Abaraäm panaa heh'äät do P'op Hagä Do hä. Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky däng paa Abaraäm hä: "Isak hanaa da a panaa heh'äät."^{*} ⁸ Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Dooh sahönh hë Abaraäm hanaa P'op Hagä Do karapee rado bä. Jääm hë P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb

n'aa henäk do P'op Hagä Do karapee heh'äät tii.⁹ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh Abaraäm hä taky däng do paah: "Wät hahÿÿ hä, ta baab, p'aa hënh da öm ÿ bahehëen. Öm ÿ bahehëen bä p'aa hënh, t'aah nyy däk da a ÿÿm Sarah",[†] näng mä P'op Hagä Do kyyh Abaraäm hä taky n'aa enooh doo.

¹⁰ Ta ti hä had'yyt hë nado ji bahapäh nyy da P'op Hagä Do basëew höm ta karapee. Sét hë Rebéka taah sa yb, Isak ää wahë n'aa maküüh.¹¹⁻¹² Sét hë né paawä sa yb, ta taah kawareeh henäk do pooj jé, dooh nä baad hadoo do ramoo boo nä bä, dooh nä baad nadoo do ramoo boo nä bä na-ääj hë, P'op Hagä Do ky hadoo Rebéka hä: "Wah'ëeh hadoo doo, ta jawén nä karom da",[‡] näng mäh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do h'yyb däng do kaja däk hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yyb däng do né hë ti tanaëenh doo. Dooh ramoo bok do hyb n'aa tado bä sa hä P'op Hagä Do h'yyb däng doo.¹³ Tii da né hë P'op Hagä Do kyy kerih do bód see her'oot: "Jakóh ÿ kamahän wät. Esauh dooh ÿ genaag bä."§

¹⁴ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, "Dooh baad hadoo do P'op Hagä Do moo wäd ji hä", näng g'eeh ji kyyh? Dooh. Taw'ääts hë tii da dooh ji edo bä.¹⁵ Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky hadoo Mosees hä: "ÿ ky ennym da jé ÿ h'yyb däng do hä. ÿ t'yyd mehïïn da jé ÿ h'yyb däng do hä",^{**} näng mä ta kyyh.¹⁶ Ti hyb n'aa, ji karën do hyb n'aa nado ji tabasëm. Dooh tak'ëp ji hyb n'aa tam'aah do hyb n'aa tado bä na-ääj hë. Jääm hë ji tat'yyd mehïïn do hyb n'aa P'op Hagä Do ji tawén sëm.¹⁷ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh Paraóh hä ta kyy kerih doo gó: "Öm ÿ asëew höm, hejój ÿÿ ÿ metëeh hyb n'aa né hë a hä, hät ÿ ky n'aa etsëeh hyb n'aa na-ääj hë badäk hahÿ haw'ääts hë", näng mä ta kyyh.¹⁸ Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do t'yyd mehïïn tah'yyb däng do hä, ranabuj keh'üüm tan'oo

* 9:7 Genesis 21.12 † 9:9 Genesis 18.10, 14 ‡ 9:11-12 Genesis 25.23 § 9:13 Marakijas 1.2-3

** 9:15 Esodo 33.19

bä tah'yyb däng doo.

19 “Tii d' tado bä, h'ëed hyb n'aa ër P'op Hagä Do ky n'aa tapaa nä? Dooh ji haja bä P'op Hagä Do h'yyb däng do wë ji h'yy kawareem bä”, näng apäh bë kyyh hä ÿÿ. 20 Bë ÿ eanh ënh: Jaa bë ajyy its, P'op Hagä Do bë ky gedag bä? “Hëd n'aa tii da ÿ mabewyd wät”, näng g'eeh apäh manajuu kyyh hewyt do hä?†† 21 Dooh. Takarën doo da né hë hewyt do moo wät tsäng me. Takarën bä, sét ta pan'aa me tabewyt hanäm do hood ta seeh, hanäm do hood nado ta seeh.

22 Ti hadoo P'op Hagä Do hajaa tamoo wäd bä ji hä takarën doo da. P'op Hagä Do karën bä tahajaa paawä tametëeh ta kawajään do nesaa do sa wë, tahajaa paawä tametä bä ta hejó, sa hä tamoo wät do hä. Ti hadoo né hë tak'ëp h'yyb jawyg gó tagada, nyyw hë tanarejää hyb n'aa sa wë takawajään doo, ta jawén tarejää doo. 23 Tii da P'op Hagä Do bad'oo tak'ëp ta kamabaj'aa do tametëeh hyb n'aa jé tat'yyd mehïïn do sa hä, ta pooj jé tenäm doo, tak'ëp hetsooh do ta jawén ragadoo hyb n'aa. 24 Ta ti sa wób né ëer, Judah buuj mahang, Judah buuj nadoo do mahang na-ãäj hë ta wë tasëew bong doo. 25 Tii d' né paa P'op Hagä Do ky n'aa rod Osejas häd näng do berii wät paa P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ d' paa ta kyyh:

“Karapé haa ÿ maneëenh da, karapé haa nadoo do paah.

ÿ kamanahän do paa ÿ maneëenh da ÿ kamahän doo”,‡‡ näng ta kyyh.

26 Hahÿÿ da na-ãäj hë P'op Hagä Do her'oot paah:

“Ti awät da ti noo gó kä,
karapé haa ÿ nanäng do paa ÿ naëëj
däk da karapé haa däg.”§§

†† 9:20 Isajas 29.16, 45.9 ‡‡ 9:25 Osejas 2.23
hanaa Paw-Ro erii wät doo. ††† 9:29 Isajas 1.9

27 Isaraéw buuj hä kä, hahÿÿ d' paa P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot:

“Hood tég hawób hado né paawä Isaraéw buuj,
jäãm né da sa wób P'op Hagä Do ed'ëep.

28 Tii d' tawén hadoo,
nayyw hë né hë Tak'ëp Hyb N'aa
Jawyk Do gawats'iik da sa häj
n'aa buuj.

Jäãm né da sa wób ked'ëep”,*** näng
mä Isajas kyyh.

29 Isajas her'oot do paa hadoo né
kä. Hahÿÿ d' paa ta kyyh:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,
Sahõnh hë Haj'ap Do taneréd bä
paawä ër wób rabadëp hyb
n'aa

ër panaa näng hyb n'aa,
Sodoma, Gomoha hado däg paawä
ëer.

Ër paawä gawatsig jëng.”†††

30 Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Judah
buuj nadoo doo, dooh né paawä
resóts bä nyy da baad rabahado
padëek hyb n'aa P'op Hagä Do matym
gó, baad rawén hado däg kån hÿÿ
kä ta matym gó, rah'yy ka'eeh do
hyb n'aa. 31 Isaraéw buuj kä, tak'ëp
rah'yyb padäg né paawä Mosees
ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da
rababok hyb n'aa, baad rabahado
padëek hyb n'aa paawä P'op Hagä
Do matym gó, dooh baad rahado
padäg bä ta matym gó. 32 Hëd n'aa
ti rawén nahajaa? Rawén nahajaa,
doo rah'yy ka'eeh doo me resóts bä
tii. Jäãm hë ramoo bok do hä rakarën
baad rabahado padëek ta matym gó.
Ti hyb n'aa, ta tii hä tak'ëp rah'yyb
padëek do hyb n'aa, dooh tagah'ood
bä sa hä h'ëed hyb n'aa Kristo dajëp,
Jesus rawén makyys. Ta see hä tak'ëp
ji h'yyb däk do hyb n'aa pä hä ji tsyym
poo heo, ji adëe hyng do hadoo tii.

§§ 9:26 Osejas 1.10 *** 9:28 Isajas 10.22-23

33 Tii d' né hē takerii dāk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó:

“Bē hyb n'aa matakä.

Sijōn bā††† ŷ daj'aat da pä, ta hā ratsyym poo heo hyb n'aa.

Ta hā ratsyym poo heo da.

Ti hadoo né hē, ta tii hā h'yy kasadä doo,

dooh da tanu mebyy bā”, nāng ta kyyh. §§§

10

1 Wakān haa hedoo doo, bē ŷ maher'oot hahŷŷh: Tak'ēp paawä ŷ karēn Isaraéw buuj rabadēp P'op Hagä Do wē. Tii d' né hē ŷ ky n'aa etsēē P'op Hagä Do hā sa hyb n'aa.

2 ŷ hapäh né hē sa ky n'aa ŷ wén her'oot hahŷŷh: Tak'ēp né hē rakarēn paawä P'op Hagä Do rah'yyb en'yym. Ti hadoo né hē, dooh rah'yy gah'ood bā P'op Hagä Do h'yyb dāng do hā.

3 Dooh rah'yy gah'ood bā nyy da P'op Hagä Do bad'oo baad ji bahado dāk hyb n'aa ta matym gó. Ratyw n'aa esoos nyy da rabad'oo, sa daaj hē baad rabahado padēēk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa, dooh rakarēn bā ragado bā P'op Hagä Do benyyw dāk doo, baad ji bahado dāk hyb n'aa ta matym gó. 4 Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do tado wäd bā ji tah'yyb mahũũm doo, Kristo an'oo bā. Ti hyb n'aa, sahōnh hē Kristo hā h'yy ka'eeh doo, baad rabahado padēēk hŷŷ kā P'op Hagä Do matym gó.*

5 Hahŷŷ da Mosees erii wät do paa ta ky n'aa jaw'yyk do hā hana do baad

ji bahado dāk do ky n'aa: “Jé hahŷŷ hā kamejũũ do moo wät doo, edēb né paawä da ta hyb n'aa”, † nāng ta kyyh.

6-7 Ta see hadoo Mosees kyyh seeh, ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad P'op Hagä Do matym gó ji bahado dāk do ky n'aa. Hahŷŷ da ta kyyh: “Hahŷŷ da medoo manäh, ‘Jaa hasēēk pé hŷ pong jé? Jaa hahyng pé t'öp dejēp do rababong bā?’ ” nāng mäh. Hahŷŷ d' tahanāng pé Mosees kyyh: Dooh hyb n'aa pé Kristo bahyng ji an'oo bā. † Dooh hyb n'aa pé dejēp do mahang Kristo ganyyh ji an'oo bā. § 8 Hahŷŷ da takerii dāk: “Dawēē nado a mahānh panyyg hanām doo. A h'yyb gó tabawät, a kyyh hā tabawät”, ** nāng kerih doo. †† Ta ti né hē ti panyyg hanām do ji ky daheeh do pan'aa, āā maher'ood hōm doo. 9 Hahŷŷ da āā panāk sahōnh hā: T'öp, a h'yyb gó naa ta wób ramaa napäh bā, “Jesus né hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo”, manoo bā, dejēp do mahang ganä wät P'op Hagä Do an'oo bā baad a h'yyb gó maky dahé bā na-āāj hē, tii bā ōm da P'op Hagä Do ed'ēēp nesaa do mahānh, ōm da ted'ēēp ta wē. 10 Ji tawén ed'ēēp, ji h'yyb gó né hē ji ky daheeh do hyb n'aa baad ji bahado dāk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ji tawén ed'ēēp na-āāj hē, ji noo me ji her'oot do hyb n'aa, “Jesus né hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo.” 11 Tii da né hē takerii dāk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: “Sahōnh hē né hē ta hā h'yy kasadä doo, dooh da ranu mebyy bā”, †† nāng P'op Hagä Do kyyh. 12 Séd hā P'op Hagä Do gadoo

††† 9:33 Jerusarēnh panang ti Sijōn . Isaraéw buuj na-āāj hē kā ramaneēēj kán Sijōn . §§§ 9:33

Isajas 8.14, 28.16 daheeh ta ti kerii dāk. Jesus ky n'aa né ti pä ky n'aa gó teh'ũũm doo. Hajōk Isaraéw buuj sa hā, dooh paawä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do dajēb bā b'aa kajatsēk do hā. Ky n'aa kawas'ee dāk sa hā b'aa hā dajēp doo. Ti hyb n'aa Jesus rawén makyys, rawén ganadoo. Panyyg gó Isajas erii wät doo da, hajōk Isaraéw buuj ratsyym poo heo do hadoo. * 10:4 Hahŷŷ da na-āāj hē tahajaa ji erii bā tii: “Kristo hā takaja dāk Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb n'aa, sahōnh hē Kristo hā h'yy ka'eeh doo, baad rabahado padēēk hŷŷ kā P'op Hagä Do matym gó.” † 10:5 Rewitikos 18.5 † 10:6-7 Dooh hyb

n'aa pé Kristo bahyng ji an'oo bā, Kristo ewäd hyng do hyb n'aa. § 10:6-7 Dooh hyb n'aa pé dejēp do mahang Kristo ganyyh ji an'oo bā, Kristo ganä wäd kán do hyb n'aa. ** 10:8 Nahejooj baad ji bahado dāk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, kerih do hā ji bahapäh. †† 10:8 Dew-Teronom 30.14

†† 10:11 Isajas 28.16 hā takerii dāk tii. Dooh da ranu mebyy bā ta matym gó rabē bā, sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó, tahanāng pé tii.

ta hã h'yy kasadã doo, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ããj hẽ. Sét né hẽ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hẽ sa wahẽ n'aa. Baad taky n'aa edëng sahõnh hẽ ta hã ky n'aa ets'ëẽ doo. ¹³ Tii d' tawén hadoo, hahÿÿ da P'op Hagã Do ky däng do hyb n'aa: "Sahõnh hẽ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ky n'aa ets'ëẽ doo, wẽ ÿÿ da sa h'yyb tym edëp ÿ an'oo bã."§§

¹⁴ Ti hado né paawã, nyy d' raky n'aa etsëẽ g'eeh, dooh ta hã rah'yy kae bã? Nyy da Jesus Kristo hã rah'yy ka'eeh da g'eeh, dooh raky n'aa napëẽ bã ta ky n'aa? Nyy da raky n'aa napäh da, tananyy bã ta ky n'aa sa hã maher'oot doo? ¹⁵ Nyy da rabaher'oot P'op Hagã Do panyyg hanäm do ta wób sa hã, P'op Hagã Do manejø bã ramaher'oot hyb n'aa? Hahÿÿ da P'op Hagã Do kyy kerih do hã ta ti ky n'aa: "Taw'ãäts hẽ, baad ub ta ti panyyg hanäm do panäg n'aa kajaa doo",*** näng kerih do hã.

¹⁶ Taw'ãäts hẽ né paawã tii, dooh sahõnh hẽ Isaraéw buuj ragado bã P'op Hagã Do panyyg hanäm doo. Tii da né hẽ Isajas her'oot do paah. Hahÿÿ d' mä ta kyyh P'op Hagã Do hã: "Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, dooh raky dahé bã ër her'oot doo",††† näng mäh. ¹⁷ Ti hadoo né hẽ, ji h'yy ka'eeh doo, panyyg hanäm do ji maa newëẽ do hã tabana. Kristo kyyh né hẽ ti panyyg hanäm doo. ¹⁸ Hÿÿ kã, hajök Isaraéw buuj rah'yy kana'eeh do hyb n'aa ÿ eanh hahÿÿh: Dooh g'eeh rapanyyg enã hõm Kristo ky n'aa hã? Rapanyyg enã hõm né hẽ. Hahÿÿ P'op Hagã Do kyy kerih do her'oot do hã rapanyyg enã hõm né hẽ ji bahapäh:

"Badäk hahÿÿ bã haw'ãäts hẽ sa kyyh keh ÿ n'aa bawäd däk.

Dawëẽ sa kyyh kaja däk keh ÿ n'aa hã."†††

§§ 10:13 Jowéw 2.32 *** 10:15 Isajas 52.7 ††† 10:16 Isajas 53.1 ††† 10:18 Saaw-Mo 19.4 §§§ 10:19 Dew-Teronom 32.21 * 10:20 Isajas 65.1 † 10:21 Isajas 65.2. Isaraéw buuj rapanyyg enã né paawã, rah'yy genã né paawã, ranabuj keh'üüm do hyb n'aa rawén ganadoo Kristo ky n'aa hanäm doo.

¹⁹ Hÿÿ kã, rapanyyg enã hõm né paawã, dooh apäh Isaraéw buuj rah'yy genã bã Kristo ky n'aa hã, rawén ganadoo? Dooh. Dooh tii d' tado bã. Pooj jé dó hahÿÿ da paa Mosees baher'oot P'op Hagã Do kyyh Isaraéw buuj sa hã:

"Ta wób buuj hã da, p'ooj ub karapé haa nadoo do hã, bë da h'yy kajew'ëes ÿ an'oo bã. ÿ anoo da bë kawajãän ta wób buuj wë bë hã h'yy gatamah doo",§§§ näng mäh.

²⁰ Ta jawén, baad ub Isajas baher'oot paa P'op Hagã Do kyyh Isaraéw buuj nadoo do ky n'aa hã. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

"Hã ÿ hyb n'aa napeet do paa ÿ d' rawyyd kãn sa h'yyb me.

ÿ kametã däk hã ÿ hyb n'aa napeet do paa hã",* näng mäh.

²¹ Isaraéw buuj ky n'aa hã kã hahÿÿ da Isajas erii wät P'op Hagã Do kyyh:

"Moh ÿÿ ÿ an'oo had'yyt paa nabuj keh'üüm do sa wë, hã ÿ h'yy kawereem do sa wë, ÿ masa do hyb n'aa paawã."†

11

Isaraéw buuj ta jawén P'op Hagã Do t'yyd mehüün do ky n'aa hahÿÿh

¹ Hahÿÿ da ÿ eanh hÿÿ kã: P'op Hagã Do mak'yyts kãn g'eeh ta karapee, Isaraéw buuj? Dooh. Dooh P'op Hagã Do mak'yyts bã. Bë hegãã ÿÿh. ÿ na-ããj hẽ Isaraéw buuj, Abaraãm makü panaa seeh, Bën-Jamih 12 he-doo do Isaraéw taah see panaa ÿÿh. ² Dooh P'op Hagã Do mak'yyts bã ta karapee p'ooj ub tasëew hõm doo. Bë hapäh né hẽ P'op Hagã Do kyy kerih doo gó P'op Hagã Do hã Eriij her'oot

do paah. Hahÿÿ da Eriij makÿ kyyh P'op Hagä Do hä, Isaraéw buuj taky n'aa tapaa bä: ³ “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, radejëëb kân sahõnh hë a ky n'aa rod hedoo doo. Rarejã bëeh a wë ji ma ejuu do tyng. Sét né hë ÿ mad'aak a ky n'aa rod sa see paah. ÿ na-ããj hë hÿÿ kã rakarën radaj'ëëp”,* näng mä Eriij kyyh. ⁴ Ti m' hahÿÿ da P'op Hagä Do ky gadoo Eriij: “ÿ asëew däk tsyt hë wë ÿÿ 7 miw ajyy. Ta ti dooh sa taron nuu me rehyy bë bã ta wób sa kabarii Baaw häd näng do wë”,† näng mä P'op Hagä Doo. ⁵ Ti hadoo né hë da hë. P'op Hagä Do asëew hõm Isaraéw buuj sa wób, sa wë taky ennyym do hyb n'aa. ⁶ Hÿÿ kã, sa wë taky ennyym do hyb n'aa tado bã P'op Hagä Do wén sëew hõm tii, dooh sa daaj hë baad hadoo do ramoo bok do hyb n'aa tado bã. Ji moo wät do hyb n'aa tado bã paawä, tii bã dooh ji wë taky ennyym do hyb n'aa had'yyt hë tado wäd bã.

⁷ Hahÿÿ da tabawät, da hë, Isaraéw buuj mahang: Dooh Isaraéw buuj rawyyd bã ti resoos doo.‡ Jããm hë sa wób, P'op Hagä Do asëew hõm do rawyyd kân tii. Ta wób dooh rah'yy gah'ood bã. Abaa padëek sa h'yyb P'op Hagä Do an'oo bã. ⁸ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh do hä takerii däk sa ky n'aa:

“Dooh rah'yy gah'ood bã P'op Hagä Do an'oo bã.
Matym enä né paawä, dooh sa h'yyb gó rahapëë bã.
Nabuu enä né paawä, dooh ramaa napëë bã.” §

⁹ Dawi na-ããj hë her'oot paa Isaraéw buuj h'yy ganahoot do sa ky n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh sa ky n'aa hä, P'op Hagä Do hä taky n'aa etsëë bã:

“Man'oo sa tä, sa waa tak'ëp hanaak do na-ããj hë,

h'yy kanap'eed gó rababok tan'oo bã, raganadaa bã baad nadoo do raba-hoop hyb n'aa,
nesaa do ramoo bok do sãm ragadoo hyb n'aa kã.

¹⁰ Man'oo sa matym gabah'ũüd däk, ranahapäh hyb n'aa.

Man'oo ta wób karom rabahadoo hyb n'aa.”**

¹¹ Isaraéw buuj rah'yy kana'eeh do hyb n'aa, dawëë P'op Hagä Do mahãnh rababoo däg had'yyt hë g'eeh hÿ jawén? Dooh. Dooh da raboo däg had'yyt hë dawëë P'op Hagä Do mahãnh. Jesus ky n'aa raganadoo do hyb n'aa, resõõts hõm do hyb n'aa, ta wób, Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do edëeb kân hÿÿ kã ta wë, sa wë Isaraéw buuj rah'yy kajew'ëës hyb n'aa.†† ¹² Isaraéw buuj resõõts hõm do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa edëe kân hÿÿ kã badäk hahÿÿ bã habong do Isaraéw buuj nadoo doo. Isaraéw buuj raganadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do sa hä tanoo do paawä, baad P'op Hagä Do ky n'aa edëe kân hÿÿ kã Isaraéw buuj nadoo doo. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, bë hyb n'aa newë nyy da tak'ëp ti bahãnh baad ub tabahadoo sahõnh hë ër hä, p'aa hënh P'op Hagä Do wë Isaraéw buuj rah'yy kawereem bã kã, Jesus hä rah'yy kae padëek bã kã.

¹³ Bëeh, Isaraéw buuj nadoo do hä ÿ maher'oot hÿÿ kã. ÿ Kristo asëew hõm, ÿ tamejũũ, Isaraéw buuj nadoo do mahang ta ky n'aa ÿ ma metëek hyb n'aa. Ti hyb n'aa tak'ëp ÿ kamahãnh ta ti hä ÿ tamejũũ doo, tak'ëp ÿ wén hyb n'aa tam'aah. ¹⁴ Tii d' ÿ wén d'oo, ÿ karën ÿ an'oo bã paawä wakãh ÿ wób, Isaraéw buuj, bë wë rah'yy kajew'ëës. Bë wë rah'yy kajewëëts bã, rat'yyd kamehũũn, Jesus hä rah'yy ka'eeh ÿ karën paawä, sa wób rabadëp hyb n'aa. ¹⁵ Da hë hajõk Isaraéw buuj P'op Hagä Do etyn hõm

* **11:3** 1 Reis 19.10, 14 † **11:4** 1 Reis 19.18 ‡ **11:7** Isaraéw buuj ratyw n'aa esoos, baad rabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. § **11:8** Dew-Teronom 29.4, Isajas 29.10 ** **11:10** Saaw-Mo 69.22-23 †† **11:11** Rah'yy kajew'ëës bã da rat'yyd kamehũũn, tii bã da Jesus ragadoo.

ta mahãnh, Jesus raganadoo do hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ti nuuj jé, hajõk Isaraéw buuj nadoo do wób, ta majiĩ hedoo do paah, tii kä ratyw n'aa nyy dák P'op Hagä Do najiis rabahadoo hyb n'aa kä. Ta jawén, Isaraéw buuj rat'yyd kamehiĩn bä kä, Kristo hä rah'yy kae bä kä, p'aa hënh da P'op Hagä Do gadoo ti ta wë. Tak'ëp tabahetsooh da ti noo gó kä. Dejëp do paa genä bong do hadoo da tii! ¹⁶ Panyyg ky n'aa gó bë ý maher'oot Isaraéw buuj ky n'aa: Tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däg bä pãw pan'aa uuh ta hä kan'oo dák doo, tii bä tsyt hë na-ããj hë ta wë kasëew dák sahõnh hë mad'aak doo. Tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew dák do tado bä joom patuuh, tii bä tsyt hë ta wë kasëew dák na-ããj hë joom moo sahõnh hë.††

¹⁷ Joom oriib häd nãng do hadoo P'op Hagä Do karapee, Isaraéw buuj. P'op Hagä Do gekyd hõm joom moo wób. Tii bä bëe kä, Isaraéw buuj nadoo doo, oriib häd nãng do daap hawãng do moo hadoo do tets'aa dák joom tëeg heh'ãat hä, joom moo heh'ãat do mahang. Ta tãg, joom kóm hana doo, tabës hÿÿ kä bë hä na-ããj kä.§§ ¹⁸ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, bë mak'yyts manä joom moo hedoo do P'op Hagä Do gekyd hõm doo, Isaraéw buuj. Bë h'yy kasabé manäh. Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Doooh bë tado bä joom patuuh hej'oonh doo. Joom patuuh ti bë hä hej'oonh doo.

¹⁹ Hahÿÿ da apäh h'yy kasab'ee doo gó bë see ky hadoo hä ýÿ: “P'op Hagä Do gakyd hõm joom moo wób, Isaraéw buuj, ýÿh, Isaraéw buuj nadoo doo, joom hä tabats'aa dák hyb n'aa, ý tagadoo hyb n'aa”, nãng apäh bë see kyyh. ²⁰ Te hub né paawä tii, P'op Hagä Do wén gekyd hõm tii,

rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. Õm P'op Hagä Do wén gadoo Kristo hä mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ããts hë mahyb n'aa eãm, a hä hë h'yy kasabé manäh. ²¹ P'op Hagä Do t'yyd manehiĩn bä joom mooh, Isaraéw buuj h'yy kana'eeh doo, õm na-ããj hë dooh da tat'yyd mehĩn bä P'op Hagä Do mahyb n'aa eréd hõm bä. ²² Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Ky enyyw né paawä P'op Hagä Do ji wë, dooh tahaja bä ji manesuj bä. P'op Hagä Do ky n'aa ety wät Isaraéw buuj Kristo ganadoo doo. Ky ennym bë hä Isaraéw buuj nadoo doo. Taky enyyw had'yyt hë bë hä, bë manabaan bä hahÿÿh: Jããm hë taky ennym do hyb n'aa bë tawén gadoo. Ta ti bë mabaan bä, bë hä hë bë du do bä bë h'yy ka'eeh, bë na-ããj hë P'op Hagä Do etyn hõm da, joom moo ji gakyd hõm do hadoo. ²³ Isaraéw buuj h'yy kana'eeh do paa rah'yy kawereem bä, p'aa hënh rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä, tii bä P'op Hagä Do gadoo p'aa hënh tii, joom moo joom tëeg hä ji ets'aa dák doo da. P'op Hagä Do hajaa tii d' tadoo bä sa hä. ²⁴ Bëeh, daap hawãng do b'aa oriib moo hedoo doo, P'op Hagä Do gakyd bëeh, tii bä bë tets'aa dák joom oriib häd nãng do heh'ãat do tëeg hä, joom moo nahado né paawä bë p'ooj ub. Ta tii da P'op Hagä Do haja bä tamoo wäd bä, ta bahãnh tahajaa Isaraéw buuj, joom oriib heh'ãat do moo hedoo doo, p'aa hënh tets'aa bä ta tëeg hä.***

Ta jawén Isaraéw buuj P'op Hagä Do ed'ëep do ky n'aa hahÿÿh

²⁵ Wakãn haa hedoo doo, ý karën bë bahapäh hahÿÿ pooj jé ji nahapäh nä doo, bë hä hë bë h'yy kasabé mahãnh: Hajõk Isaraéw buuj wób

†† **11:16** Hahÿÿ d' tahanãng pé tii: Tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew dák paa Abaraãm, Isak, Jakóh, Isaraéw buuj sa wahë n'aa. Ti hyb n'aa sa panaa na-ããj hë kasëew bong tsyt hë ta wë. Hahÿÿ na-ããj hë: Tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew padëek jããm hë pooj jé Kristo hä h'yy ka'eeh doo. Isaraéw buuj né tii. Ti hyb n'aa, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew padëek sahõnh hë pooj jé h'yy ka'eeh do sa wakãan.

§§ **11:17** Hahÿÿ d' tahanãng pé tii: P'op Hagä Do asog hõm Isaraéw buuj wób. Isaraéw buuj nadoo do tagadoo sa jawén buuj. Hÿÿ kä ti ragado dák na-ããj hë sa sii Abaraãm hä, Abaraãm panaa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. *** **11:24** P'aa hënh P'op Hagä Do hajaa tagadoo ta wë Isaraéw buuj Jesus hä rah'yy kae bä kä, tahanãng pé tii.

nabuj keh'ũũm dó, dooh Jesus hã rah'yy gah'ood nä bã, sahõnh hẽ ta ti Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do pan'aa ta hã rah'yy kae padäg bã kä. ²⁶ Ta ti kajaa bã kä, P'op Hagä Do ed'ëep da ta wë sahõnh hẽ Isaraéw buuj. Tii da né hẽ P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot:

“Panang Sijõn††† häd näng doo bã naa kajaa da ji h'yyb tym dëeb.

Tado hõm da P'op Hagä Do ganen'aak do Isaraéw panaa ramoo bok doo.

²⁷ Hahÿ ti sa hã ÿ ky n'aa enooh doo, sa hã ÿ bad'oo doo, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do ÿ ado hõm bã kä”,††† näng P'op Hagä Doo.

²⁸ Jesus Kristo ky n'aa hanäm do raganadoo do hyb n'aa, P'op Hagä Do majĩ dó ti Isaraéw buuj, bëeh, Isaraéw buuj nadoo doo, tyw n'aa enäh hyb n'aa, Kristo hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti hadoo né hẽ, P'op Hagä Do asëew hõm do hyb n'aa sa wahë makũũh, P'op Hagä Do kamahñ had'yyt hẽ Isaraéw buuj, sa wahë makũũ hã taky n'aa enooh do hyb n'aa. ²⁹ Tii d' tawén hadoo, dooh P'op Hagä Do ado hõm bã sa hã tanoo do paah. Dooh na-ãäj hẽ tah'yy kahÿyd bã tasëew hõm do sa hã. ³⁰ Isaraéw buuj raky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do t'yyd mehĩn bëeh, p'ooj ub ta hã ky nadaheeh doo. ³¹ Hÿÿ kä, Isaraéw buuj na-ãäj hẽ raky nadaheeh do wób rabahado padëek do hyb n'aa kä, P'op Hagä Do t'yyd mehĩn da sa hã, bë P'op Hagä Do t'yyd mehĩn doo da. ³² Sahõnh hẽ badäk hahÿÿ bã habong do nabuj keh'ũũm, P'op Hagä Do metä kän. Dooh sa daaj hẽ rahaja bã rakedëeb bã, ti hyb n'aa P'op Hagä Do t'yyd mehĩn sahõnh hẽ.

P'op Hagä Do Paw-Ro j'aa etsë do ky n'aa hahÿÿh

††† **11:26** Jerusarënh häd see ti Sijõn. Isaraéw buuj ti na-ãäj hẽ ramaneënh Sijõn. ††† **11:27** Isajas 59.20-21, 27.9, Jeremij 31.33-34. §§§ **11:34** Isajas 40.13 * **11:35** Jóh 41.11

³³ Tak'ëp né hẽ P'op Hagä Do ky enyym!

Tak'ëp baad ub sahõnh hẽ tamoo wät doo.

Sahõnh hẽ P'op Hagä Do hapäh.

Dooh ji haja bã ji h'yy ganyy bã nyy da

P'op Hagä Do h'yyb däng tamoo wät doo.

Dooh ji haja bã ji h'yy gah'ood bã h'ëed hyb n'aa

P'op Hagä Do bad'oo tamoo wät doo.

³⁴ “Dooh hapäh pé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb.

Dooh maher'oot pé ta hã nyy da tabad'oo.”§§§

³⁵ “Dooh hanoo pé P'op Hagä Do hã, tamab'aanh péh!”*

³⁶ Tii d' tawén hadoo, sahõnh hẽ ta hanaa had'yyt hẽ.

Ti né hẽ sahõnh hẽ mo haj'aa näng doo.

Ta no n'aa had'yyt hẽ.

Taw'ãäts hẽ ta hã ji j'aa etsëe had'yyt hẽ. ÿÿ. Tii d' né hẽ. Taw'ãäts hẽ.

12

Tsyt hẽ P'op Hagä Do wë ji awät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa kä wakän haa, P'op Hagä Do ër tat'yyd mehĩn do hyb n'aa, tak'ëp ÿ betsëe bë kan'oo däk hyb n'aa P'op Hagä Do hã, ta wë bë baboo had'yyt hẽ hyb n'aa. Taw'ãäts hẽ tsyt hẽ, nesaa do mahñh, tagen'aak doo da bë babok. Tii da né hẽ P'op Hagä Do ji hyb n'aa jewyyg heh'ääät doo. Tii da né hẽ ta Sahee karën P'op Hagä Do ji hyb n'aa jaw'yyk. ² Bë aboo manä badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do rababok doo da. Bë an'oo bë P'op Hagä Do h'yyb h'ÿÿt, papuu, P'op Hagä Do karën do bë hyb n'aa newëe hyb n'aa. Tii bã bë hapäh da P'op Hagä Do karën doo. Taw'ãäts hẽ, baad had'op, P'op Hagä Do tsebë hanoo do ti P'op Hagä Do karën doo.

³ Taky enyym doo gó ÿ P'op Hagä

Do asëew hõm do hyb n'aa ta mejũũ do ÿ bahadoo hyb n'aa, hahỹỹ da ÿ etsëẽ bẽ hã: Bẽ kawehëẽ manã bẽ hã hẽ. P'op Hagã Do anoo do pẽnh bẽ h'yy ka'eeh doo, bẽ hyb n'aa newëẽ. ⁴ Hahỹ hyb n'aa ta ti ÿ etsëẽ bẽ hã: Sèt hẽ né paawã ji, hajõng ji hã hanãng doo, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo doo, ji matym hedoo doo. Ta see ti ji mooh moo wãt doo. Ta see ti ji tsyym bad'oo doo. Ta see pan'aa ji matym, ta see pan'aa ji nabuuj. ⁵ Ti hadoo ër hã: Hajõk né paawã ëër, sèt hẽ Kristo hub hadoo ëër, sèt hẽ Kristo karapee ëër, ta hã ër h'yy kata dãk do hyb n'aa. Hajõk né paawã ëër, sэд hã ër kata dãk ër da hadoo do hã, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo do sэд hã ji hã takata dãk doo da. Ti hyb n'aa, bẽ kawehëẽ manã bẽ hã hẽ ÿ wén nãng. ⁶ Ta ky enyyw gó P'op Hagã Do an'oo dãk ër hã ta Sahee hejój gó ji hajaa doo. Èr hã tetyn hõm ta Sahee ky gabuuj gó ër hajaa doo. Ti hyb n'aa kã, ër see hã P'op Hagã Do an'oo dãg bã P'op Hagã Do metëeh do ta wób hã tamaher'oot hyb n'aa, taw'ããts hẽ ta h'yy ka'eeh do pẽnh tamaher'oot tii. ⁷ Ji hã tan'oo dãg bã ta wób ji masa doo, tii bã taw'ããts hẽ ji masa né hẽ. Ji hã tan'oo dãg bã ta wób ji ma metëek hyb n'aa, taw'ããts hẽ ji ma metëek né hẽ. ⁸ Ji hã tan'oo dãg bã ta wób ji h'yyb en'yym hyb n'aa, tii bã taw'ããts hẽ ji h'yyb en'yym né hẽ ta wób. Ji hã tan'oo dãg bã bedoh do sa hã ji masa hyb n'aa, taw'ããts hẽ baad né hẽ ji masa. Ji hã tan'oo dãg bã ta wób sa wahë n'aa ji bahadoo hyb n'aa, taw'ããts hẽ h'yyb hedoo doo me ji bag'ããs. Ji hã tan'oo dãg bã ta wób ji t'yyd mehĩĩn hyb n'aa, taw'ããts hẽ tsebee gó tii d' ji bad'oo.

⁹ Taw'ããts hẽ bẽ h'yyb gó naa bẽ kamahãn bẽ da hadoo doo. Bẽ kamahãn manã nesaa doo. Taw'ããts hẽ baad hadoo do bẽ kamahãn had'yyt hẽ. ¹⁰ Taw'ããts hẽ ji wakããn baad ji kamahãn doo da bẽ kamahãn bẽ da hadoo doo. Bẽ wehëẽ bẽ da hadoo doo, bẽ hã hẽ bẽ kaweh'ëeh do

bahãnh.

¹¹ Taw'ããts hẽ tak'ëp bẽ hyb n'aa tam'aah P'op Hagã Do wẽ bẽ moo bok do hã. Bẽ h'yyb nahũũj manãh, bẽ moo nahũũj manãh. Taw'ããts hẽ bẽ h'yyb gó naa, h'yyb hedoo doo me bẽ moo boo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wẽ.

¹² Baad hadoo do bẽ gadoo da ta jawén bẽ bahapãh do hyb n'aa, taw'ããts hẽ h'yyb tsebee gó bẽ aboo had'yyt hẽ. Taw'ããts hẽ h'yyb jawyg gó bẽ gadoo baad nadoo do bẽ ahob bã. Bẽ eréd manã bẽ ky n'aa etsëẽ doo.

¹³ Bẽ masaa bẽ wẽ hanãng doo me P'op Hagã Do karapee, tsyt hẽ ta wẽ kasëew bong doo, bedoh doo. Taw'ããts hẽ baad bẽ gadoo bẽ tób yt nu kejãk doo.

¹⁴ Bẽ ky n'aa edëẽ bẽ hã rejãã doo. Taw'ããts hẽ bẽ ky n'aa edëẽ tii. Bẽ ky n'aa was'ee manãh.

¹⁵ Taw'ããts hẽ bẽ tsebee tsebé do sa sii. Bẽ aód ha'oot do sa sii.

¹⁶ Taw'ããts hẽ baad bẽ babok ta wób sa wẽ, sэд bẽ h'yyb hedoo hyb n'aa. Sa bahãnh bẽ nu gadãk bẽ edoo manãh. Taw'ããts hẽ ta wób sa yd jé had'os do sa da bẽ h'yyb hedoo. Bẽ hajaa ta wób mahãnh bẽ edoo manãh.

¹⁷ Baad nadoo do bẽ hã ramoo boo bã, bẽ mabaaj manã baad nadoo doo me. Taw'ããts hẽ bẽ hyb n'aa newë nyy da baad hadoo do bẽ moo bok ta wób sa matym gó. ¹⁸ Taw'ããts hẽ sahõnh hẽ bẽ hajaa doo me bẽ tyw n'aa esoos nyy da bẽ bad'oo, hanãm gó bẽ babok hyb n'aa sahõnh hẽ sa wẽ. ¹⁹ Wakãn haa hedoo do ÿ kamahãn doo, bẽ mabaaj manã baad nadoo do bẽ hã ramoo bok bã. P'op Hagã Do ti hanoo ta ti hedoo do sãm. Tii da né hẽ kerih doo gó P'op Hagã Do kyyh:

“ÿ né hẽ ti ta sãm habaanh doo.

ÿ né hẽ ti baad nadoo do ta sãm hanoo doo”, * nãng mã P'op Hagã Doo.

²⁰ P'op Hagã Do kyyh her'oot doo da né bẽ bad'oo. Hahỹỹ da ta kyyh:

* 12:19 Dew-Teronom 32.35

“A majĩ asa bã,
man'oo ta hã ta waa.
Tahoo kaaj bã,
man'oo ta naëng,
Nu mebyng da tii bã,
baad nadoo tamoo wät do paa hyb
n'aa.”†

21 Bë an'oo manä nesaa do j'aa ketsë
bë hã. Taw'ääts hë bë j'aa ketsë nesaa
do hã baad hadoo doo me.

13

*Hyb n'aa jowyk do sa hã ji ky da-
heeh do ky n'aa hahÿÿh*

1 Taw'ääts hë bë sahõnh hë bë ky
daheeh hyb n'aa jowyk do ji rabag'ääs
doo. Ta ti ÿ wén mejũũ, dooh P'op
Hagä Do ky gabuuj nadoo pé ji wahë
n'aa. P'op Hagä Do né hë ti hanoo ji
wahë n'aa rabahadoo hyb n'aa. 2 Ti
hyb n'aa sa wahë n'aa wë h'yy kawa-
reem doo, P'op Hagä Do hanoo do wë
né hë tah'yy kawareem. Tii d' hedoo
do sa daaj hë raky n'aa katakyykbaad
nadoo doo me. 3 Baad moo bok doo,
doo hyb n'aa rajeÿÿm pé hyb n'aa
jowyk do hedoo doo. Baad nadoo do
moo bok do ti ti he'ÿÿm sa hã. Baad
ub, neÿÿm doo gó ji karën bã ji awäd
bã ji wahë n'aa wë, taw'ääts hë baad
hadoo do ji moo wät, tii bã ji wahë
n'aa tsebë da ji wë. Ji moo wät do
hã da raj'aa etsë tii bã. 4 P'op Hagä
Do karom hadoo ji wahë n'aa hedoo
doo, baad hadoo do ramoo bok hyb
n'aa ji hã. Hÿÿ kä, baad nadoo do
ji moo wäd bã, taw'ääts hë ji eÿÿm
sa hã, rahajaa do hyb n'aa ji rarejãã.
P'op Hagä Do karom, nesaa do moo
bok do rejãã do hadoo tii. 5 Ti hyb
n'aa, taw'ääts hë ji ky daheeh né hë
ji wahë n'aa. Ji ranarejãã hyb n'aa
had'yyt hë nado ji ky daheeh. Ji wén
ky daheeh na-ääj hë, ji h'yyb ji hã
taky n'aa tapa mahãnh. 6 Ti hyb
n'aa, ji gadoo do uuh ji an'oo had'yyt
hë ji häj n'aa bag'ääs do sa hã. Sa
hã ji wén noo ta tii, P'op Hagä Do
karom hadoo rabahadoo do hyb n'aa,

raty kanewad had'yyt hë do hyb n'aa
rabag'ääs do hã. 7 Taw'ääts hë bë
an'oo né hë dajëër ji häj n'aa bag'ääs
do ramejũũ doo. Taw'ääts hë na-ääj
hë baad ji weh'ëeh hyb n'aa jowyk do
ji hã bag'ääs doo.

8 Bë küüt enä manäh. Tabad'op hë
bë küüt enäh. Jããm hë ji da hadoo do
ji kamahãn do ti bë küüt hado had'yyt
hë sa wë. Ta ti ÿ wén her'oot, ta da
hadoo do kamahãn doo, taky dahé
däk do hyb n'aa sahõnh hë P'op Hagä
Do ky n'aa jaw'yyk doo. 9 Hahÿÿ da
P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo:
“Aã manä ta see ÿÿm sii. Mada-
jëëb manä a da hadoo doo. Etsëëg
manäh. H'yyb däg manä a da hadoo
do h'ëed hã.”* Ta ti ta ky n'aa jaw'yyk
doo, ta ky n'aa jaw'yyk do wób na-
ääj hë, hahÿÿ sét hadoo do tamejũũ
do hã takaja däk: “Makamahãn a
da hadoo doo, a hã makamahãn doo
da.”† 10 Jé kamahãn doo, dooh baad
nadoo do tamoo wäd bã ta da hadoo
do hã. Ti hyb n'aa, jé kamahãn do
ky dahé däg kãn P'op Hagä Do ky
n'aa jaw'yyk doo. 11 Taw'ääts hë bë
ÿ maher'ood wät doo da bë babok,
da hë ër babok bã Kristo matëëh do
ji gadaa had'yyt hë bë hapäh do hyb
n'aa. Bë h'yy kanap'eed manä ha'ÿÿh
do rah'yy kanapeet doo da. Taw'ääts
hë bë h'yyb hedoo, ji h'yyb nãm do
hadoo. Èr du doo noo gó Jesus hã
ër h'yy ka'eeh doo, hãd badawëët nã
ta wë ji Kristo ed'ëep doo. Hÿÿ kä
hãd edaa däk. Ti hyb n'aa taw'ääts
hë bë h'yyb hedo bë ÿ maher'ood wät
doo da bë babok hyb n'aa. 12 Panyyg
ky n'aa gó bë ÿ maher'oot tii: Edaa
däk atsëm bahãnh doo, edaa däk
tabawak, ti hyb n'aa, taw'ääts hë ër
erét badagyp hadoo do ji moo wät do
paah.‡ Taw'ääts hë baad hadoo doo
gó ër babok, ta bag gó ër babok do
hyb n'aa. Ji kuman hadoo ti baad
hadoo doo, ta me nesaa do hã ji j'aa
ketsë doo. 13 Taw'ääts hë baad ër
babok, adëb bã, ta bag gó, ji awät

† 12:20 Proweh-Bijos 25.21-22 * 13:9 Esodo 20.13-15, 17, Dew-Teronom 5.17-19, 21 † 13:9
Rewitikos 19.18 ‡ 13:12 Badagyp hadoo doo, sahõnh hë nesaa pé tii.

do hadoo. Taw'ääts hē dooh ji aoom bā jarakē hedoo do hā. Taw'ääts hē dooh ta bahānh ji awëë bā na-āāj hē. Taw'ääts hē dooh ër aā bā ji ŷŷm ji patug nadoo do sii. Taw'ääts hē dooh ër moo boo nu meby n'aa nāng doo. Taw'ääts hē dooh ër aboo bā séd ji h'yyb nahedoo doo gó ji da hadoo do hā, dooh ta wób hā ër h'yy ka-jewëets na-āāj hē. ¹⁴ Bē an'oo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus Kristo, bē h'yyb gó tabawäd had'yyt hē, bē tah'yyb mahüüm, Kristo bawät doo da bē babok hyb n'aa kä. Bē an'oo manä nesaa do ji h'yyb säg karën do bē h'yyb gó tawäd bā, nesaa do bē moo boo mahānh.

14

Nyy da ji bawät ji da hadoo do wë ky n'aa hahŷŷh

¹ Taw'ääts hē bē gadoo ji hā P'op Hagä Do karën do hā baad h'yy ganehot nä doo. Bē ky kedag manä sa sii sa hā baad hadoo do p'ää. ² Ta wób sa hā tahajaa sahōnh hē ji awëë bā. Tii d' nado ta wób sa hā. Baad h'yy ganehot nä do sa hā, dooh ji awëë bā ta dab. ³ Sahōnh hē haw'aa doo, sahōnh hē hawëh doo, taw'ääts hē dooh ramak'yyts bā ta dab nawëh doo. Ti hadoo ënh ta dab naw'ëeh doo, taw'ääts hē dooh raky n'aa ety bā baad nadoo do hā ta dab haw'ëeh doo, P'op Hagä Do gado dāk do hyb n'aa sahōnh hē haw'aa doo, sahōnh hē hewëh doo. ⁴ Karom ky n'aa gó bē ŷ maher'oot ta tii: Doo h'yy taw'ääts hē tado bā ta see karom ji nabuuj gedo bā, baad tamoo nawäd bā ji edoo bā. P'op Hagä Doo, ta kariw n'aa ti ta her'oot da baad tawäd bā, baad tanawäd bā. Baad däg da tabahadoo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hajaa do hyb n'aa baad had'yyt hē tabahado dāk tan'oo bā.

⁵ Ta wób rahyb n'aa jew'yyk ta äh see ta äh wób mahānh. Ta wób sa hā, séd uuh had'yyt hē ji äh. Ti hyb n'aa, taw'ääts hē baad bē bahapäh bē h'yyb gó h'ëed hyb n'aa bē bad'oo

bē bahed'oo doo. ⁶ Ta ä see hyb n'aa jaw'yyk doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ëeh do hyb n'aa tii d' tabad'oo. Sahōnh hē hawëh doo, sahōnh hē hawa doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ëeh do hyb n'aa tii d' tabad'oo na-āāj hē, ta waa, ta tä hyb n'aa P'op Hagä Do hā taj'aa etsë do hyb n'aa. Ta dab nawëh doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ëeh do hyb n'aa tii d' tabad'oo na-āāj hē. P'op Hagä Do hā na-āāj hē taj'aa etsë tii. ⁷ Doo h'yy daaj hē ër ta danäh ër do bā ër aboo bā, ër dajëb bā na-āāj hē. Doo h'yy daaj hē ji h'yyb en'yyim hyb n'aa ji awäd bā, ji dajëb bā. ⁸ Badäk hahŷŷ bā ër abok doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër h'yyb en'yyim hyb n'aa tii, ër dajëb na-āāj né hē. Ti hyb n'aa kä, badäk hahŷŷ bā ër abok bā, ër dajëb bā na-āāj hē, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ma had'yyt hē ëër. ⁹ Ti hyb n'aa né hē Kristo wën dajëp, tawën ganä wät, sahōnh hē sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa, dejëp do sa wahë n'aa, edëp do sa wahë n'aa na-āāj hē.

¹⁰ Ti hyb n'aa, h'ëed hyb n'aa bē ky n'aa etyy bē wakāän hadoo do ta dab tabawëh do hyb n'aa? Bëë kä, baad h'yy ka'eeh doo, h'ëed hyb n'aa bē makyys bē wakāän hadoo do ta dab tanawëh do hyb n'aa? Èr sahōnh hē, ër da kametä dāk P'op Hagä Do matym gó ër taky n'aa etyy hyb n'aa, ër hā tabaher'oot hyb n'aa tagado bā, taganado bā ër moo bok do paah. ¹¹ Hahŷŷ da takerii dāk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó:

“Baad ŷ ky däng, dooh ŷ ky kahŷŷd bā”, nāng mä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,

“sahōnh hē rabe hyy b'ëeh da sa taron nu paa me pój ŷŷ jé.

Sahōnh hē raj'aa etsë da P'op Hagä Doo”, nāng mä P'op Hagä Do kyyh.*

¹² Ti hyb n'aa kä, ër sahōnh hē, sét ken'yyh da P'op Hagä Do hā ër da kaner'oot ër babok do paa hā.

* 14:11 Isajas 45.23

13 Ti hyb n'aa taw'ääts hē er erét er da hadoo do er ky n'aa etyy doo. Taw'ääts hē baad bē hyb n'aa matakä, tabad'op hē bē moo boo mahānh, tabad'op hē bē her'ood mahānh baad nadoo do hā h'yyb tatuk do bē seeh. 14 Jesus, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do hā ŷ h'yy kata dāk do hyb n'aa, baad ub hēp ŷŷ gó ŷ bahapäh hahŷŷh: Ji awa do mahang, ji awēh do mahang, dooh ti hanäng pé baad nado wäd ji bahado dāk P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. Baad ub ti sahōnh hē. Ti hadoo né hē, jé hahŷŷ da hyb n'aa newēē doo: “Hahŷ dooh ji awēē bā. Dooh P'op Hagä Do karēn bā ji awēē bā”, tanoo bā ta h'yyb gó, tii bā taw'ääts hē nado tawēē bā. Baad nado dāk ti ta hā. 15 Bē awa do hyb n'aa, bē awēh do hyb n'aa bē wakāän hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do bē h'yyb rejā bā, tii bā dooh kamahān gó bē aboo booh. Bē an'oo manā bē awēh do hyb n'aa bē wakāän hedoo doo, sa hyb n'aa Kristo dajöp doo, baad rawén h'yy kanae wät. 16 Ti hyb n'aa hahŷ ŷ etsēē bē hā: Bē adoo manā bē wakāän hedoo do h'yyb rejā doo, baad né paawä ti bē hā. Taw'ääts hē bē h'yyb bē meso, baad hadoo do bē hā hyb n'aa, ta wób Jesus hā h'yy kana'eeh do bē raky n'aa rejā mahānh. 17 Ta ti ŷ wén etsēē bē hā, ji awa do hyb n'aa nado, ji nawa do hyb n'aa nado, ji eēēk do hyb n'aa nado tabag'ääs doo bā ji P'op Hagä Do gadoo. Ti nado P'op Hagä Do karēn do ji hā. P'op Hagä Do ji tabag'ääs bā, takarēn ta Sahee ji tah'yyb mahūm do hyb n'aa baad ji bawät ta matym gó, h'yyb nyw gó ji bawät ji da hadoo do wē, tsebee gó ji bawät na-ääj hē. 18 Ta tii da Kristo wē moo bok do rah'yyb en'yyim P'op Hagä Doo. Baad ub da na-ääj hē ta wób rahe'oot ta tii d' hawät do sa ky n'aa.

19 Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hē h'yyb nyw gó ji bawät ji da hadoo do wē

hanoo do hā er h'yyb padēēk, er moo booh. Taw'ääts hē er h'yyb padēēk na-ääj hē er moo bok er da hadoo do masa do hā, Jesus hā er h'yy ka'eeh do takah'ūm hyb n'aa. 20 Bē rejā manā bē da hadoo do h'yyb gó P'op Hagä Do moo wät doo, bē awa do hyb n'aa, bē awēh do hyb n'aa sa hā baad nadoo doo. Tahaja né paawä sahōnh hē ji awa bā, ji awēē bā, dooh taw'ääts hē tado bā ji awēē bā, ji awa bā ta see h'yyb panas'ēēh doo, baad tah'yy kanae wät hanoo doo.† 21 Taw'ääts hē dooh ji eēg bā uwa s'ēēb, taw'ääts hē dooh ji awēē bā ji tā, ta ti ji da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do tah'yyb tatug bā. Taw'ääts hē tabad'op hē er moo boo er da hadoo do baad nadoo do hā tah'yyb tatuk doo.

22 Baad tado bā a hā sahōnh hē he-doo pé ji awēē bā, uwa s'ēēb ji eēg bā, taw'ääts hē tii. P'op Hagä Do hapäh a h'yyb. Mamejō manā ta wób ragadoo a hā pé baad hadoo doo. Ky n'aa kedēng jé ta hā hē ky n'aa kanatapaa doo, ta hā pé baad hadoo do p'ää. 23 Tii d' nado h'yy ketyn doo gó ta tā tawēē bā, ta hā pé ji nawēh doo. P'op Hagä Do ky n'aa etyy da ta ti hedoo doo, h'yy ka'eeh doo me tanadoo do hyb n'aa tabad'oo doo. Sahōnh hē ji h'yy ka'eeh doo me nadoo do ji moo wät doo, baad nado ti P'op Hagä Do matym gó.

15

1 Taw'ääts hē eēr, baad P'op Hagä Do hā h'yy kasadä doo, er gadoo, er masa er da hadoo do baad nado nä P'op Hagä Do hā h'yy kasadä doo. Taw'ääts hē dooh er karēn do jawén er abooh. 2 Taw'ääts hē er sahōnh hē er h'yyb en'yyim er wakāän hedoo doo, baad tabadoo hyb n'aa sa hā, baad P'op Hagä Do hā rah'yy kasadä hyb n'aa kä. 3 Kristo na-ääj hē, dooh ta daaj hē tah'yyb en'yyim do jawén nado paa tabawät. Ta wób tamasa

† 14:20 Hahŷŷ d' apäh Paw-Ro hanäng péh: Ji awēē bā ji da hadoo do tayy doo, ji h'yyb tatuk tabawēh hyb n'aa ta hā pé ji nawēh doo. Tii bā ta hā hē, ta daaj hē ta h'yyb ky n'aa tapaa, tii d' tabad'oo do hyb n'aa. Tii bā teréd hōm Jesus hā tah'yy ka'eeh doo, ta daaj hē, ta hā hē ta h'yyb ky tapaa do hyb n'aa, baad nado tamoo wät ted'oo do hyb n'aa.

hyb n'aa paa ti tabawät, hahÿ kerih do paa metëeh doo da né hë: “Jó ÿÿ tabadäng òm raky n'aa rejãã doo. Ý né hë gado däk, a hã tanadäng hyb n'aa”,* näng kerih do paah. ⁴ Sahõnh hë P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerii däk doo, takerii däk ër tama metëek hyb n'aa, h'yy ganajëng doo me, ta kyy kerih doo gó hana do ji h'yyb näm doo me ër gada hyb n'aa baad hadoo do ër hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. ⁵ P'op Hagä Do hã, ji h'yy ganajëng do hanoo doo, ji tah'yyb en'yyim doo, ÿ ky n'aa etsëe, séd bë h'yyb hedo had'yyt hë tan'oo bã, Kristo Jesus bawäd wät doo da bë babok hyb n'aa, ⁶ sét hadoo doo me bë h'yyb, sét hadoo doo me bë kyyh, P'op Hagä Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo Yb, bë j'aa etsë hyb n'aa kã.

⁷ Ti hyb n'aa kã, taw'ããts hë bë gadoo bë da hadoo doo Jesus hã h'yy ka'eeh doo, bë Kristo gado däk doo da. Taw'ããts hë tii da bë bad'oo P'op Hagä Do kawehëe däk hyb n'aa. ⁸ Bë hyb n'aa newë bë ÿ maher'oot doo: Kristo bana kãn Judah buuj tamasa hyb n'aa, te hub né hë P'op Hagä Doo, tametëeh hyb n'aa, Judah buuj sa wahë makũũ hã P'op Hagä Do ky däng do takaja däk hyb n'aa, ⁹ Judah buuj nadoo do P'op Hagä Do raj'aa etsë hyb n'aa, sa wë tat'yyd mehĩĩn do hyb n'aa. Tii da né paa takerii däk ta ti ky n'aa:

“Ti hyb n'aa a hã ÿ j'aa etsë da Judah buuj nadoo do mahang.

Òm ÿ ma ejãm da.”†

¹⁰ Hahÿÿ da na-ããj hë takerii däk:

“Bëeh, Judah buuj nadoo doo, bë tsebee P'op Hagä Do karapee sa sii, Judah buuj sa sii.”‡

¹¹ Hahÿÿ da na-ããj hë takerii däk:

* **15:3** Saaw-Mo 69.9 hã takerii däk ti P'op Hagä Do hã kaher'oot do paah. † **15:9** 2 Samuëw 22.50, Saaw-Mo 18.49 ‡ **15:10** Dew-Teronom 32.43 § **15:11** Saaw-Mo 117.1 *** **15:12** Isajas 11.10. Dawi makũ yb ta ti Jesé. Jesus né ti Jesé panaa Judah buuj nadoo do bag'ããs doo.

“Bëeh, Judah buuj nadoo doo, bë j'aa etsëe Tak'ëp Hyb N'aa Jawyky Doo.

Sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong doo,

bë j'aa etsëe ta hã.”§

¹² Hahÿÿ d' paa Isajas baher'oot:

“Ganyyh da Jesé panaa mahang Judah buuj nadoo do bag'ããs doo. Ta hã da rah'yy kasadã.”***

¹³ P'op Hagä Do hã, baad taky n'aa enooh doo ji gada hanoo doo hã ÿ ky n'aa etsëe bë h'yy gadajang tan'oo bã, h'yyb nyyw gó bë babok tan'oo bã bë hã, ta hã bë h'yy ka'eeh doo hyb n'aa. Ta ti ÿ wén ky n'aa etsëe, ta Sahee hejój me tan'oo bã baad ub had'yyt hë bë gada hyb n'aa ër hã taky n'aa enooh doo.

¹⁴ Wakãn haa hedoo doo, baad ÿ bahapäh hahÿ hëp ÿÿ gó: Bë ky enyyw had'yyt né hë bë da hadoo doo wë, baad bë bahapäh nyy da P'op Hagä Do karën ji bawät, baad bë bahajaa bë maher'oot bë da hadoo doo, baad rababok hyb n'aa. ¹⁵ Ti hadoo né hë, dooh né hë ÿ ky n'aa eãm bã bë ÿ ma erii wät do hã, ta ti bë mabaan mahãnh. Tii da bë ÿ wén ma erii wät, ta ky enyyim doo gó P'op Hagä Do anoo doo hyb n'aa hã ÿÿ, ¹⁶ Judah buuj nadoo doo mahang Kristo Jesus panäg n'aa ÿ bahadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh doo, P'op Hagä Do matym n'aa manaa do hadoo ÿÿh. Judah buuj nadoo do hã ÿ maher'oot P'op Hagä Do panyyg hanãm doo, P'op Hagä Do matym n'aa hadoo P'op Hagä Do gen'aak doo rabahadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb gó moo wät doo hyb n'aa, tsyt hë nesaa do mahãnh kasëew hõm doo rabahadoo hyb n'aa kã.

¹⁷ Ti hyb n'aa, ti anäng ÿ h'yy kasab'ee doo pan'aa Kristo Jesus hejój gó P'op Hagä Do wë ÿ moo wät doo hyb

n'aa. ¹⁸ Ti hadoo né hē, jāām hē ŷ h'yy kasab'ee ŷ moo wät do hä Kristo moo wäd wät do hyb n'aa. Ta ky n'aa sa hä ŷ maher'oot do hyb n'aa, sa mahang ŷ moo wäd wät do hyb n'aa, Kristo an'oo bä Judah buuj nadoo do P'op Hagä Do hä raky daheeh hyb n'aa. ¹⁹ Ta heen n'aa hejój gó, meuj n'aa näng do hejój gó, P'op Hagä Do Sahee hejój gó ŷ moo wäd wät sa mahang. Jerusarēnh bä naa, Iririko häd näng do häj n'aa bód hēnh kā baad ŷ baher'ood hōm sahōnh hē sa hä Kristo panyyg hanām doo. ²⁰ Hahŷŷ da had'yyt hē ŷ bahed'oo: ŷ karēn ŷ maher'oot Kristo ky n'aa ta wób ranaher'oot nā bä, ta wób ramoo bok do jó ŷ moo nawät hyb n'aa. ²¹ P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerii dāk doo da ŷ karēn ŷ bad'oo. Hahŷŷ da takerii dāk:

“Panyyg tamah do rahapäh da, Ta ky n'aa nanapäh do h'yy kadew'uuh da.”††

²² Raky n'aa nanapäh nā bä ŷ maher'ood hōm do hyb n'aa Kristo ky n'aa, dooh paa tahaja bä bë wē ŷ hegää bä. ²³ Hŷŷ kā, ŷ haja dāk do hyb n'aa babä Kristo ky n'aa ŷ maher'oot doo, hajōō dāk hyb n'aa na-āāj hē ta baab ŷ karēn do bë wē ŷ baheg'ääs, ²⁴ ŷ karēn paawä bë panang bä ŷ nu däng dó Es-Päj häj n'aa bä ŷ mahōm me, bë ŷ bahehēen hyb n'aa. Bë ŷ bahehēen do jawén paa bä, banadawēd né paawä, ŷ karēn paawä ŷ bë masa Es-Päj hēnh ŷ bahōm doo. ²⁵ Jerusarēnh hēnh ŷ bahōm dó pooj jé, Jesus hä h'yy ka'eeh do t'īi hēnh habong do sa matym n'aa ŷ tajooh hyb n'aa. ²⁶ H'yyb tsebé doo me Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Masedonija, Akaja häd enäh do häj n'aa bä habong do rabata padēek dajēer, Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bä habong do ramasa hyb n'aa. ²⁷ Sa daaj hē, sa h'yyb gó naa ramasa. Taw'ääts hē né hē ti ramasa sa hä, rakūūt enäh

do hadoo do hyb n'aa sa wē. Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bä habong do sa hyb n'aa né hē Judah buuj nadoo do ragado dāk sa h'yyb gó baad hadoo do P'op Hagä Do Sahee hä hana doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hē ti ramasa hŷŷ kā Judah buuj hä sa wē hanäng doo me, ramabaanh do hadoo. ²⁸ Sa matym n'aa ŷ tajooh do jawén paa bä, baad sahōnh hē dajēer ragado dāk ŷ bahapäh bä kā, ŷ tsyym kadoo da Es-Päj häj n'aa hēnh ŷ bahōm doo. Ta hōō bä ŷ nu däng dó bë panang bä, bë ŷ baheg'ääs hyb n'aa. ²⁹ Baad ŷ bahapäh hahŷŷh: Bë wē ŷ kajaa bä, tak'ēp bë da Kristo ky n'aa edēng da hēp ŷ n'aa.

³⁰ Hŷŷ kā wakān haa hedoo doo, Jesus Kristo er Wahē N'aa karapee er bahadoo do hyb n'aa, er da hadoo do er kamahän P'op Hagä Do Sahee anoo do hyb n'aa na-āāj hē, tak'ēp ŷ betsēē bë hä, si ŷŷ P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ēē had'yyt hē hēp ŷ n'aa. ³¹ Bë ky n'aa ets'ēē ŷ P'op Hagä Do mo n'aa jesuu hyb n'aa Judah häj n'aa bä habong do Jesus hä h'yy kana'eeh do sa mahänh.‡‡ Bë ky n'aa ets'ēē na-āāj hē, baad Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bä habong do ragadoo hyb n'aa sa matym n'aa sa wē ŷ mahūūm doo. ³² Taw'ääts hē tii da bë ky n'aa ets'ēē, P'op Hagä Do karēn bä, h'yy gadajaa gó bë wē ŷ kajaa hyb n'aa, bë mahang ŷ h'yy kameh'ääk hyb n'aa, p'aa hēnh ŷ h'yyb hedo dāk hyb n'aa kā. ³³ Hŷŷ kā ŷ karēn P'op Hagä Doo, ji tah'yyb en'yyim doo, bë mahang tabawät. ŷŷ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē.

16

Sa hä Paw-Ro hyb n'aa esee do ky n'aa hahŷŷh

¹ Bë ŷ maher'oot er änh hadoo do Pēb häd näng do ky n'aa. Baad tabawät. Jesus hä h'yy ka'eeh do panang Sēn-Kerej häd näng doo bä habong do sa masa n'aa see tii.

†† 15:21 Isajas 52:15 ‡‡ 15:31 Tii d' tawén etsēē sa hä, Judah buuj wób, Jesus hä h'yy kana'eeh doo, rakawajään do hyb n'aa ta wē. Rano n'aa masoo Paw-Ro.

² Taw'ãäts hē bē gadoo bē wē takajaa bā, bē nemuun Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā tah'yy kata dāk do hyb n'aa. Taw'ãäts hē baad bē gadoo Jesus hā h'yy ka'eeh doo, tsyt hē ta wē kasēew dāk do ji gadoo doo da. Taw'ãäts hē bē masaa ta hā, hajōng do tamasa wāt do hyb n'aa. Ý na-ãäj hē tamasa wāt.

³ Bē maher'ood Pisiir, ta patug Akira daheeh, ý hyb n'aa esee sa hā. Nemon ý Kristo Jesus wē ramoo bok tii. ⁴ Rahapēē né paawā dajēp sa hā péh, ti hadoo né hē ý ramasa. Ýh, sahōnh hē Judah buuj nadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do na-ãäj hē, ãä tsebé sa wē, baad hadoo do ãä hā rabad'oo do hyb n'aa. ⁵ Taw'ãäts hē hāt ýh gó bē edēē na-ãäj hē Jesus hā h'yy ka'eeh do Akira sa tób bā kahet'aa doo.

Bē maher'ood najis ýh, Epenet hād nāng doo, ý hyb n'aa esee ta hā. Hāj n'aa bód Asija hād nāng doo bā, jāām hē pooj jé Kristo hā h'yy ka'eeh do ti Epenet. ⁶ Hāt ýh gó bē edēē Marija, tak'ēp bē hyb n'aa moo wāt do paah. ⁷ Hāt ýh gó bē edēē nemon ýh Isaraéw buuj hedoo doo, Ān-Doroniko, Junijas hād enāh doo, si ýh radewāts b'ēeh do paah. Ky n'aa etsēeh tii, Jesus mejūū do sa mahang. Pój ýh jé Kristo hā rah'yy kae padēek tii.

⁸ Hāt ýh gó bē edēē aj'yy Ām-Pijat hād nāng doo, ý kamahān doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā tah'yy kata dāk do hyb n'aa. ⁹ Hāt ýh gó bē edēē aj'yy Uh-Bān hād nāng doo, ér sii Kristo wē moo wāt doo. Hāt ýh gó bē edēē najis ýh Es-Takis hād nāng doo. ¹⁰ Hāt ýh gó bē edēē aj'yy Aperes hād nāng doo, h'yy kanerét doo me baad had'yyt hē Kristo hā h'yy ka'eeh doo. Hāt ýh gó bē edēē aj'yy Aris-Tob hād nāng do tób yt hā haj'eenh doo. ¹¹ Hāt ýh gó bē edēē aj'yy Erodijōn hād nāng doo, nemon ýh Isaraéw buuj hedoo doo. Hāt ýh gó bē edēē aj'yy Nar-Sis hād nāng do tób yt hā haj'eenh doo Jesus hā h'yy ka'eeh doo.

¹² Hāt ýh gó bē edēē ýh Tiripena,

Tiriposa hād enāh doo. Tak'ēp ramoo bok do ti Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē. Hāt ýh gó bē edēē ýhnh Peh-Sid hād nāng doo, najis ýh, tak'ēp né hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē moo wād wāt doo. ¹³ Hāt ýh gó bē edēē aj'yy Rupu hād nāng doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē kasēew hōm doo. Hāt ýh gó bē edēē na-ãäj hē ta ýh. Ta t'aah hadoo ý tagadoo paah. ¹⁴ Hāt ýh gó bē edēē aj'yy Asīn-Kirito, Peregōn, Er-Mes, Patorobas, Er-Mas hād enāh doo. Hāt ýh gó bē edēē na-ãäj hē ér hýh hedoo do P'op Hagā Do rahyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa sa sii kahet'aa doo. ¹⁵ Hāt ýh gó bē edēē aj'yy Pirorogo hād nāng doo, ýhnh Jurija hād nāng doo, aj'yy Neru hād nāng doo, ta ānh daheeh. Hāt ýh gó bē edēē na-ãäj hē aj'yy Orim-Pas hād nāng doo, sahōnh hē P'op Hagā Do karapee wób sa sii kahet'aa do na-ãäj hē.

¹⁶ Baad bē kedēē bē da hadoo do hā. Sahōnh hē Kristo hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do bē m' rahyb n'aa esee.

¹⁷ Wakān haa hedoo doo, ý etsēē bē hā, bē kanā séd ji h'yyb nahe-doo hanoo do sa mahānh, ji rah'yyb panas'ēeh do mahānh na-ãäj hē, ta see hadoo, bē gado dāk do hadoo nado ma met'ēek doo. Bē ky dahé manā sa hā. Dawēē bē kanā sa mahānh. ¹⁸ Dooh Kristo, ér Wahē N'aa wē ramoo bok tii. Sa h'yyb karēn do jawén rababok. Ky kamep'ēeh doo me, ji hā raj'aa etsē doo me rawedii baad manatakēē doo.

¹⁹ Kristo hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē habong do raky n'aa napēē dāk baad bē ky dahé dāk Kristo ky n'aa, ti hyb n'aa ý h'yy gadajang. Ti hadoo né hē, baad hadoo do hā ý karēn paawā bē h'yy ganāng, taw'ãäts hē bē nahapāh do hadoo nesaa doo. ²⁰ Edaa dāk P'op Hagā Doo, h'yyb nyyw gó ji bawāt hanoo doo, bē j'aa ketsē tan'oo bā Nesaa Do Yb hā. Jesus, ér Wahē N'aa ky enyym da bē hā.

²¹ Tsimoot, si ý moo wāt doo, bē m' tahyb n'aa esee. Nemon ýh Isaraéw

buuj hedoo doo, Rusijo, Jasõn, Sosipater häd enäh doo, ti na-ããj hē bē m' rahyb n'aa esee.

²² Ỹh, Tesijo häd näng doo, hahỹ Paw-Ro mejũũ do herih doo, bē sii Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo hã h'yy kata däk doo, bē ỹ hyb n'aa esee.

²³ Aj'yy Gajo häd näng do bē m' tahyb n'aa esee. Baad ta tób bā ỹ tagado had'yyt hē. Sahõnh hē Jesus hã h'yy ka'eeh do babä habong doo, ti na-ããj hē baad tagadoo. Eras, panang dajëër hagã n'aa, ër hỹj hadoo do Kuwar-To häd näng do na-ããj hē, bē m' rahyb n'aa esee. [²⁴ Ỹ karën Jesus Kristo, ër Wahë N'aa, ky enyym sahõnh hē bē wë. Ỹ. Tii d' né hē. Taw'ããts hē.]

²⁵ Hỹ kã, taw'ããts hē ër j'aa etsë P'op Hagã Doo. Ti né hē tahajaa panyyg hanäm do ỹ maher'oot doo me, Jesus Kristo ky n'aa me, baad bē h'yy kae had'yyt hē tan'oo bā. P'ooj ub dooh rahapëë nã bā ta ti ky n'aa. ²⁶ Hỹ kã, P'op Hagã Do ky n'aa rod rerih do paa hã kametã däk P'op Hagã Do panyyg hanäm doo, sahõnh hē rabahapäh hyb n'aa. P'op Hagã Do hedëb had'yyt do mejũũ do hyb n'aa, kaher'ood däk sahõnh hē badäk hahỹ hã habong do sa hã, Kristo hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, raky daheeh hyb n'aa na-ããj né hē. ²⁷ Taw'ããts hē P'op Hagã Doo, sét hadoo do tak'ëp h'yy ganäng doo, ji j'aa etsëe had'yyt hē Jesus Kristo hyb n'aa. Ỹ. Tii d' né hē. Taw'ããts hē. Jããm hē kã.

1 Korīn Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Korīn hãd nãng doo bã habong do hã pooj jé Paw-Ro ma erih do hahỹh

Ji matym n'aa ji hã Jesus anoo do ky n'aa hahỹh

¹ Paw-Ro ŷ ti hỹh, P'op Hagã Do karēn do hyb n'aa ŷ tanaēēnh doo, Kristo Jesus mejũũ do see ŷ bahado dāk hyb n'aa, ta ky n'aa ŷ baher'ood hõm hyb n'aa kã. Ēr hỹj hadoo do Sotenés hãd nãng do sii bē ŷ edēng, ² bēēh, P'op Hagã Do karapee hedoo doo, Korīn hãd nãng do panang bã habong doo. Tsyt hē, ta wē bē tabetyn hõm Kristo Jesus bad'oo do hyb n'aa.* Sahõnh hē jé pad'yyt hē ěr Wahē N'aa Jesus Kristo hã j'aa hets'ēē do sii hē bē tabetyn hõm tsyt hē, ta wē had'yyt hē bē babok hyb n'aa. Sahõnh hē ěr wahē n'aa né hē ti Jesus. Jé pad'yyt hē habong do sa Wahē N'aa, ěr Wahē N'aa na-ããj hē. ³ ŷ karēn P'op Hagã Do ěr Yb, Jesus Kristo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hē ky en'yym bē hã. ŷ karēn baad bē rah'yyb en'yym.

⁴ P'op Hagã Do hã ŷ tseebe had'yyt hē bē hyb n'aa, baad bē wē taky enyym do hyb n'aa Kristo Jesus hyb n'aa. ⁵ Kristo hyb n'aa, baad tabanoo bē hã ta ky n'aa baad bē bahajaa bē baher'oot, baad tabanoo bē hã takarēn do baad bē bahapãh hyb n'aa, baad tagahoot hyb n'aa bē hã. ⁶ Baad bē gado dāk Kristo ky n'aa bē hã ãã her'ood wät do paah. Te hub né hē kã bē hã kã. ⁷ Ti hyb n'aa kã, hỹh kã bē h'yyb gó tabanyy dāk sahõnh hē P'op Hagã Do Sahee ji hã hanoo do ji hajaa doo, baad bē gadaa nuuj jé Jesus Kristo, ěr Wahē N'aa p'aa hēnh tabahyng bã kã. ⁸ Baad had'yyt hē Jesus Kristo bē tah'yyb

hej'oonh, baad bē baboo had'yyt hē hyb n'aa, tagadēēg ub, takajaa bã kã, baad had'yyt hē bē hã tabahapãh hyb n'aa, tanaw'yyt hyb n'aa bē hã taky n'aa tapaa do ky n'aa. ⁹ P'op Hagã Doo, bē tanaēēnh do Jesus Kristo ěr Wahē N'aa sii bē babok hyb n'aa, dooh bē teréd bã. Tamoo wät né hē ji hã taky dãng doo.

Sa h'yyb gó raketyn hõm do ky n'aa hahỹh

¹⁰ Wakãn haa, ěr Wahē N'aa Jesus Kristo kyy gó tak'ēp ŷ betsēē bē hã, séd hã bē h'yyb hedoo hyb n'aa, bē h'yy kanetyn hyb n'aa, séd hã had'yyt hē bē babok hyb n'aa. ¹¹ ŷhnh Korowéh hãd nãng do karapee ŷ rapanãk bē ky n'aa. Bē ky ked'aak bē mahang, sa nooh. ¹² Hahỹh d' mã bē kyyh: “Paw-Ro karapee ããh”, nãk mã bē wób sa kyyh. “Aporos karapee ããh”, nãk mã bē wób. “Peed karapee ããh”, nãk mã ta wób. “Kristo karapee ããh”, nãk mã ta wób kã. H'yy kasab'ee doo gó ta tii d' bē kyyh. ¹³ Ketyn hõm g'eeh ti Kristo bē hã? ŷ g'eeh, Paw-Ro, bē hyb n'aa b'aa kajatsěk do hã kepēēm dāk do paah? Hãt ŷh gó paa bē ranu gemuun? Dooh. ¹⁴ Taw'ããts hē hã ŷh, ŷ tsebé, dooh bē ŷ nu gemuun bã do hyb n'aa. Jããm hē ajyy Kiris-Po, Gajo hãd enãh do ŷ nu gemuun paah. ¹⁵ Taw'ããts hē dooh bē ŷ nu gemuun boo bã ŷ wén nãng, hãt ŷh gó bē nu kemuun bē naher'oot hyb n'aa. ¹⁶ ŷ hyb n'aa es'ee dāk hỹh kã Es-Tepanas tób yt hē habong do na-ããj hē ŷ nu gemuun paah. ¹⁷ Dooh ta wób ŷ nu gemuun do hyb n'aa tado bã tii, Kristo mejũũ do hã ŷh. Ta ky n'aa hanãm do ŷ baher'ood hõm ti ŷ tamejũũ doo. Ta ky n'aa ŷ baher'oot bã, dooh ŷ her'ood bã badãk hahỹh hã hanaa ji hajaa doo me, b'aa kajatsěk do hã Kristo dajēp do hejój hã maa newēē do raj'aa etsē hyb n'aa. Dooh ŷ karēn bã kēh ŷ tak'ēp ŷ haj'ap do hã raj'aa etsēē bã.

* **1:2** Ji hyb n'aa tadajēp, ji hyb n'aa taganã wät, tahanãng pé ti Kristo bad'oo doo.

¹⁸ B'aa kajatsēk do hā Kristo dajēp do ky n'aa, daap hadoo do ky n'aa banesaa hēnh hahōm do sa hā. Ēr hā kā, banesaa mahānh ted'ēep do hā, P'op Hagā Do hejój kametā dāk ta tii hā. ¹⁹ Tii da né hē P'op Hagā Do kyy kerih doo gó. Hahỹỹ da ta kyyh:

“Ÿ ahāj jēng da tak'ēp hajaa do rahapäh doo.

H'yy ganäng do sa h'yyb Ÿ makyys da”,† näng kerih do hā.

²⁰ Äkä, nyy da P'op Hagā Do h'yyb tak'ēp hep'ēeh do sa hā? Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do sa hā ēnh? Badäk hahỹỹ hā tak'ēp h'yy ganäng doo gó her'oot do sa hā ēnh? P'op Hagā Do wareem dāk badäk hahỹỹ hā habong do ta hā h'yy kana'eeh do tak'ēp rahajaa doo. H'yy gatamah do h'yyb hado dāk rahajaa do paa tan'oo bā. ²¹ Tak'ēp tabahajaa doo gó P'op Hagā Do anoo badäk hahỹỹ hā habong do ta hā h'yy kana'eeh do ta hā ranahapäh hyb n'aa sa h'yyb gó rahajaa doo me. P'op Hagā Do h'yyb däng ted'ēep ta wē ta ky n'aa hyb n'aa ta hā h'yy ka'eeh doo, daap ta wób redoo né paawā Kristo ky n'aa.

²² Judah buuj rakarēn kapehuunh doo, meuj n'aa näng doo, rabahapäh raky daheeh hyb n'aa. Judah buuj nadoo do resoos tak'ēp ji hajaa doo, raky daheeh hyb n'aa. ²³ Tii d' né hē paawā rakarēn, āā maher'ood had'yyt hē Kristo b'aa kajatsēk do hā kepēem dāk do ky n'aa. Ta ti ky n'aa Judah buuj tah'yyb rejāā. Judah buuj nadoo do sa hā, daap mä ta ti Jesus dajēp do ky n'aa. ²⁴ P'op Hagā Do h'yyb däng do sa hā kā, Judah buuj rado bā, Judah buuj nadoo do rado bā na-āāj hē, Kristo hā kametā dāk P'op Hagā Do hejój, P'op Hagā Do hajaa do na-āāj hē. ²⁵ Daap hedoo do P'op Hagā Do wē hanäng do red'oo doo, badäk hahỹỹ hā habong do tak'ēp rahajaa do bahānh tii. P'op Hagā Do nahejooj

red'oo doo, badäk hahỹỹ hā habong do tak'ēp sa hejój bahānh né hē tii.

²⁶ Bē hyb n'aa es'ee wakān haa bē P'op Hagā Do asēew hōm noo gó. Ti noo gó dooh tahajōō bā bē mahang tak'ēp hajaa doo, badäk hahỹỹ hā habong do h'yy kasab'ee do sa matym gó. Ti noo gó dooh tahajōō bā bē mahang hyb n'aa jew'yyk doo. Dooh bē mahang tahajōō bā ky n'aa etsēeh do ti noo gó. ²⁷ P'op Hagā Do asēew hōm ta wē badäk hahỹỹ hā habong do sa hā h'yy gatamah doo. Ta tii d' tawén d'oo, tak'ēp haj'aa do rakadad'uu hyb n'aa P'op Hagā Do wē kā. P'op Hagā Do wén sēew hōm ta wē badäk hahỹỹ hā habong do sa hā hyb n'aa sakog is doo, hejooñh do rakadad'uu hyb n'aa. ²⁸ P'op Hagā Do asēew hōm badäk hahỹỹ hā raty n'aa ges'yyk doo, hyb n'aa sekog is doo. P'op Hagā Do asēew hōm ky n'aa nets'ās doo, ky n'aa etsēeh do ky n'aa netsā bong hyb n'aa ta hā. ²⁹ Tii d' tawén d'oo, tabad'op hē ranahajaa hyb n'aa rah'yy kasabé bā sa hā hē P'op Hagā Do matym gó. ³⁰ P'op Hagā Do né hē ti h'yyb ta dāk bēeh, Kristo Jesus hā. Kristo hā kametā dāk P'op Hagā Do hajaa doo. Kristo hyb n'aa né hē ji tabed'ēep. Kristo hyb n'aa né hē baad tabahado dāk ēr h'yyb tym P'op Hagā Do matym gó. Kristo hyb n'aa tsyt hē ēr baboo kån P'op Hagā Do wē. Kristo né hē ti ēr hed'ēep do nesaa do mahānh. ³¹ Ti hyb n'aa kā, “Jé h'yy kasab'ee doo, taw'āāts hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā takasab'ee.”‡ P'op Hagā Do kyy kerih do hā tii da ta kyyh.

2

B'aa kajatsēk do hā Kristo dajēp do ky n'aa hahỹỹh

¹ Wakān haa, bē wē Ÿ kajaa noo gó P'op Hagā Do ky n'aa bē hā Ÿ baher'oot hyb n'aa, dooh Ÿ her'ood bā tak'ēp ma kamet'ēek do rer'oot doo da. Dooh na-āāj hē Ÿ her'ood bā tak'ēp hajaa do kyy da. ² Tii d' Ÿ wén d'oo, hahỹỹ da Ÿ h'yyb däng bē mahang Ÿ

† 1:19 Isajas 29.14 ‡ 1:31 Jeremij 9.24

bawät noo gó do hyb n'aa: Jããm hē Jesus Kristo ky n'aa, b'aa kajatsēk do hã tadajēp do ky n'aa ŷ karēn bē ŷ maher'oot. ³ Bē mahang ŷ bawät bā ŷ nahejooj its, ŷ kajajān paa ŷ eŷŷm do hyb n'aa.*

⁴ Ta ky n'aa bē ŷ panāk noo gó, bē ŷ ma metēek noo gó, dooh badāk hahŷŷ hã habong do tak'ēp hajaa do kyy me bē ŷ maher'ood bā bē ŷ h'yyb wareem hyb n'aa, bē ky daheeh hyb n'aa. Dooh. Bē ŷ maher'oot noo gó, P'op Hagä Do Sahee hejój tametēeh bē h'yyb gó te hub né hē ta ky n'aa ŷ her'oot doo. ⁵ Tii da ŷ wén d'oo paah, P'op Hagä Do hejój hyb n'aa bē h'yy ka'eeh hyb n'aa, dooh badāk hahŷŷ hã habok do hajaa do hyb n'aa nado.

Ta Sahee hyb n'aa ji hapäh P'op Hagä Do ji h'yyb gó ky n'aa hahŷŷh

⁶ Ti hado né paawä, baad Jesus Kristo ky n'aa hapäh doo, ky dah'eeh do sa mahang äã her'oot né hē kyyh tak'ēp hajaa doo. Dooh badāk hahŷŷ hã hanäng do hajaa do tado bā, dooh badāk hahŷŷ hã habong do sa wahē n'aa hajaa do tado bā äã ma metēek doo. Ahēej jēes da ta ti sa wahē n'aa hejój. Edah ta ti sa wahē n'aa ragawatsig jēng. ⁷ P'op Hagä Do tak'ēp hajaa do ky n'aa pooj jē ji nahapäh do ti äã her'oot doo.† Kejēn né paawä tii, badāk hahŷŷ hã habong do sa mahānh, sahōnh hē tadu dahäng do pooj jē P'op Hagä Do h'yyb däng ta ti ēr hã, ta tii gó ēr j'aa etsē hyb n'aa.

⁸ Dooh badāk hahŷŷ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa wahē n'aa rah'yy genä bā ta ti P'op Hagä Do hajaa do hã. Ta hã rah'yy genä bā paawä, dooh paawä repēem däg bā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, kabaj'aa doo. ⁹ Hahŷŷ da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot:

“Dooh noo gó rahapäh doo,
dooh noo gó ramaa newēē doo,
dooh noo gó rahyb n'aa newēē doo,

ti né hē ti P'op Hagä Do enām do ta hã kamahān do sa hã”,‡ näng kerih doo.

¹⁰ Ti né hē ti ta ti ta Sahee me P'op Hagä Do metä wät paa äã hã. Sahōnh hē P'op Hagä Do Sahee hag'ääs. P'op Hagä Do h'yyb ji nahapäh do sii hē taheg'ääs, tahapäh. Ti hyb n'aa taha-jaa tametēeh ji hã. ¹¹ Dooh hapäh pé ta wób hyb n'aa newēē doo. Jããm né hē hapäh ji daaj hē ji h'yyb. Ti hadoo né hē P'op Hagä Do hyb n'aa newēē do hã. Jããm né hē ta Sahee hapäh. ¹² Hŷŷ kä, dooh badāk hahŷŷ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do rahyb n'aa newēē do tado bā äã gado däk doo. Ta Sahee né hē ti P'op Hagä Do anoo do ēr hã, taky enyym doo gó baad ēr hã tabanoo do ēr bahapäh hyb n'aa. ¹³ Ta ti ky n'aa ēr hã tama metēek do äã her'oot P'op Hagä Do Sahee anoo doo me. Dooh badāk hahŷŷ hã hanäng do ji hajaa doo me tado bā. P'op Hagä Do Sahee hanaa, P'op Hagä Do Sahee äã hã tanoo doo me äã tab'ēes baad hadoo do ky n'aa. ¹⁴ Jē P'op Hagä Do Sahee ta h'yyb gó badoh doo, dooh tagado bā P'op Hagä Do Sahee hã hana doo. Daap hadoo do ti ta hã. Dooh tah'yy ganyy bā ta hã, jããm hē P'op Hagä Do Sahee ji tah'yy gan'yyh do hyb n'aa ta ti hã. ¹⁵ P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb gó hanäng doo, ti né hē h'yy gan'yyh sahōnh hē P'op Hagä Do Sahee hana doo. Ta wób, sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee nawät doo, dooh rah'yyb mepēē bā P'op Hagä Do Sahee hanäng do sa hã. ¹⁶ Ti d' né hē P'op Hagä Do kyy kerih do hã:

“Dooh hapäh pé Tak'ēp Hyb N'aa
Jawyk Do h'yyb.

Dooh ta hã ma metēek péh.”§

ēr tii, ēr h'yyb gó Kristo h'yyb bawät. Ti hyb n'aa ēr wén h'yy genäh ta hã hana doo.

* **2:3** Paw-Ro wén eŷŷm apäh sa mahang tabawät noo gó, dooh takarēn bā tesōōts bā P'op Hagä Do ta hã mejūū do hã. Dooh Paw-Ro karēn bā ta hã raj'aa etsēē bā. Jesus hã takarēn raj'aa etsē. † **2:7** Jesus Kristo ky n'aa né hē tii. ‡ **2:9** Isajas 64.4 § **2:16** Isajas 40.13

3

Séd hã Jesus wë Paw-Ro ramoo bok do ky n'aa hahÿÿh

¹ Wakān haa, bē panang bā ÿ bewäd nä noo gó, dooh ÿ haja bā paawä bē ÿ maher'ood bā P'op Hagä Do Sahee h'yyb mah'ũüm do sa hã ji her'oot doo da. Bē ÿ maher'oot paa sa h'yyb karēn do jawén habok do sa hã ji her'oot doo da. Karepé taah h'yyb hedoo nä bē ti noo gó. Dooh nä Kristo baad bē hapēē nä bā, ÿ hanäng péh. ² Jãām hē hãd nahejoonh doo me bē ÿ metēēk paa P'op Hagä Do hã hana doo, ta bii gamyyj ub ji anoo do hadoo karapee t'aah hã. Dooh ÿ haja bā hejoonh do bē ÿ ma met'ēēg bā. Karapee t'aah ta tā tanahajaa nä do hadoo bē ti noo gó. Tii d' ÿ wén d'oo, taganahoot nä do hyb n'aa bē hã. Da hē na-ãj hē, dooh tagah'ood nä bā bē hã, ³ badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do nahapäh do sa h'yyb hadoo nä do hyb n'aa bē h'yyb. Bē mahang h'yy kajew'ēēs nä, bē kaj'ōök nä. Badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do nahapäh do sa h'yyb hadoo nä bē h'yyb ta ti tametēēh. P'op Hagä Do nahapäh do rababok doo da bē babok nä. ⁴ “ÿ Paw-Ro karapee”, näng bē seeh. “ÿ Aporos karapee”, näng ta seeh. P'op Hagä Do nahapäh do rababok doo da bē babok nä ta ti metēēh.

⁵ Jaa Aporos bē hã péh, jaa ÿ bē hã péh, bē p'ãã kajew'ēēs doo? P'op Hagä Do karom ub ãã ti hÿÿh. ãã hyb n'aa, ãã ma metēēk do hyb n'aa, bē h'yy kae däg kãn Jesus Kristo hã. ãã moo bok P'op Hagä Do anoo do ãã hã. Hã ÿ tanoo do ÿ moo wät, Aporos hã tanoo do tamoo wät. ⁶ Ji joom ky n'aa gó bē ÿ maher'oot. Ta tym hejoom do hadoo ÿÿh. Naëng hataag n'aa hadoo Aporos. Tii d' ãã badoo né paawä, dooh ãã tado bā joom hawäng do hanoo doo. P'op Hagä Do ta ti hanoo. ⁷ Ti hyb n'aa, joom tym hejoom do

nado hyb n'aa jawyk, dooh na-ãj hē naëng hataag n'aa hyb n'aa jawyg. Jãām hē P'op Hagä Do hyb n'aa jawyk, joom hawäng do hanoo doo. ⁸ Séd hã joom tym hejoom doo, naëng hataag n'aa ramoo bok. Ti hadoo né hē, ramoo bok do pénh ragadoo da ta sãm P'op Hagä Do hanaa. ⁹ Séd hã ãã moo bok P'op Hagä Do wë. P'op Hagä Do gëew hadoo bēēh. P'op Hagä Do tób n'aa hadoo bēēh, ãã tamaa sooh doo. ¹⁰ Hã ÿ taky enyym do hyb n'aa P'op Hagä Do an'oo däk hã ÿÿ, pä s'ëēb me tób tahem'aa do sa wahē n'aa hado däk ÿ bahadoo hyb n'aa. Pä tób hejój n'aa ÿ at'ëēg sēēk do hadoo. Ti jó ta wób ratamaa sēēk do hadoo tób. ÿ du doo do hã ramoo bok ÿ hanäng pé.* Taw'ãäts hē sahõnh hē baad rahyb n'aa matakēē nyy da tób hadoo do hã ramoo bok. ¹¹ Ti anyy däk tób hejój n'aa hadoo. Jesus Kristo né hē tii. Dooh hajaa pé tób hejój n'aa see moo wät péh. Ti hyb n'aa, “Taw'ãäts hē baad rahyb n'aa matakēē nyy da ta hã ratamaa sēēk”, ÿ wén näng. ¹² Tób hejój n'aa hã ta wób rat'ëēg sēēk apäh pä ky n'aa gebah do s'ëēb hadoo doo me, k'ãäts tēg gabarēēh do s'ëēb hadoo doo me, k'ãäts tēg hawak do s'ëēb hadoo doo me. Ta wób rat'ëēg sēēk apäh ta hã b'aa hadoo doo me, bag'aad hadoo doo me, jawii hadoo doo me. ¹³ Jesus matēēh bā kã, tii bā da ramoo bok do tametyy, baad tado bā, baad tanado bā. Ti noo gó kametēēh da ramoo bok doo, nyy da. Tēēg hõõ hadoo doo gó kametä däk da baad tado bā ramoo bok doo, baad tanado bā. Ramoo bok do tēēg hõõ hadoo do metyy da. ¹⁴ Ta see tatama do tanaooj jēē bā, tagadoo da tamoo wät do sãm baad hadoo doo. ¹⁵ Tatama do taooj jēē bā, dooh da tagado bā tamoo wät do sãm, Jesus edēēb né paawä ta hã. Tedēēb né paawä, aj'yy tób kataa hõm do mahãnh ked'ēēp do hadoo ta hã.

* **3:10** Tób ji tamaa sooh do ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot Jesus ky n'aa ta wób hã ji ma metēēk doo. Paw-Ro ti pooj jé Kristo ky n'aa Korīn buuj hã tamaher'oot doo. Ta jawén ta wób rama met'ëēg magyys hē, baad Korīn buuj rah'yy ka'eeh hyb n'aa Jesus hã. Ti hyb n'aa, ÿ du doo do hã ramoo bok, Paw-Ro wén näng.

Sahõnh hē ta wē hanäng do aooj jëng do hadoo.

¹⁶ P'op Hagä Do tób n'aa hadoo bëeh, Jesus hã h'yy ka'eeh doo. P'op Hagä Do Sahee bë mahang tabawät. Dooch g'eeh bë hapëe bä ta tii? ¹⁷ P'op Hagä Do tób n'aa hadoo do rejää doo, † P'op Hagä Do rejää na-ääj hē, baad had'op, tsyt hē ta wē ketyn däk do hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa. Bë né hē ti P'op Hagä Do tób n'aa.

¹⁸ Bë kawad'ii manäh! Badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa matym gó tak'ëp hajaa ted'oo doo, taw'ääts hē teréd hõm ta tii da tahyb n'aa newëe doo. Taw'ääts hē paawä h'yy gatamah do hadoo tabahadoo P'op Hagä Do nahapäh do sa matym gó, P'op Hagä Do matym gó kä h'yy ganäng do tabahadoo hyb n'aa kä. ¹⁹ Tii d' ÿ wén näng, h'yy gatamaa né hē P'op Hagä Do matym gó ta hã h'yy kana'eeh do h'yy genäh red'oo doo. Tii d' né hē P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: "P'op Hagä Do no n'aa masoo hadoo tak'ëp hajaa doo, rah'yy kamep'ëeh doo me." ‡ ²⁰ Hahÿÿ da na-ääj hē takerii däk: "Daap né hē tak'ëp hajaa do sa h'yyb, P'op Hagä Do hapäh." § ²¹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē dooch bë h'yy kasabé wäd bä bë ma matëg sa hyb n'aa, sa karapee bë bahadoo hyb n'aa. Sahõnh hē P'op Hagä Do an'oo däk bë hã: ²² ÿ Paw-Ro, Aporos, Peed, sahõnh hē badäk hahÿÿ hã hanäng do P'op Hagä Do pahuunh doo, ji edëp doo, ji dajëp doo, da hē ji bawät nä bä, hÿ jawén hawät doo. Sahõnh hē tii, bë matym n'aa né hē tii. ²³ Bëe kä, Kristo ma hadoo bëeh, Kristo karapee bëeh. Kristo kä, P'op Hagä Do ma hadoo, P'op Hagä Do t'aah kä.

4

Jesus mejüü do sa ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē hahÿÿ da bë h'yyb äã hã, bë ma matëg hedoo do sa hã: Kristo kaser n'aa, sa hã kan'oo

däk do P'op Hagä Do ky n'aa pooj jé ji nahapäh do rama metëek hyb n'aa äãh. ² Hÿÿ kä, taw'ääts hē baad had'yyt hē sa kariw n'aa kaser n'aa hedoo do ramoo bok sa hã kamejüü doo. ³ ÿÿ kä, baad g'eeh ÿ moo wät? Dooch ÿ hyb n'aa p'eed bä ÿ moo wät do hã bë hyb n'aa newëe doo. Dooch na-ääj hē ÿ hyb n'aa p'eed bä ta wób sa h'yyb hã ÿÿ. Dooch na-ääj hē daj ÿÿ hē ÿ kamety bä. ⁴ Dooch hëp ÿ tym ÿ taky n'aa tapaa pé ÿ moo wät do hã. Ti hadoo né hē, ta ti dooch tametä bä baad had'yyt hē ÿ moo wäd bä. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do né hē ti ÿ tame-tyy doo. Ti né hē her'oot baad tado bä, baad tanado bä ÿ moo wät doo. ⁵ Ti hyb n'aa taw'ääts hē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa do pooj jé, dooch bë h'yy kajäg bä baad tado bä, baad tanado bä ta wób moo bok doo. Kristo kajaa bä kä tametëeh da sahõnh hē ji h'yyb gó kejën doo. Tametëeh da na-ääj hē ji hyb n'aa newëe do paa hã. Ti noo gó, sa hã tahapäh do pénh P'op Hagä Do j'aa etsë da sahõnh hē sa hã kä.

⁶ Wakän haa, ÿ erii wät do bë p'ää ky ked'aak do ky n'aa, ny hado äã Aporos daheeh. Bë hyb n'aa né hē ti ÿ baher'ood wät tii da, jääm hē P'op Hagä Do kyy kerih do hã takerih doo da bë bad'oo hyb n'aa. Takerih do hã bë matakä bä, tii bä dooch bë kasabé bä bë ma matëg hyb n'aa. Dooch tii bä bë hyb n'aa jewëts bä ma matëg wób. ⁷ Ta wób sa bahänh nado bëeh. Sahõnh hē bë wē hanäng doo, P'op Hagä Do anoo do tii. Bag hënh bë gadoo sahõnh hē bë wē hanäng doo. Ti hyb n'aa h'ëed hyb n'aa bë h'yy kasab'ee bë hanaa bë hanäk doo?

⁸ Bë wē anyy däg is sahõnh hē bë h'yyb karën do bë ed'oo g'eeh? Tak'ëp bë wē anyy däg is P'op Hagä Do Sahee ji hã hanoo do bë ed'oo g'eeh? Sa wahë n'aa sa bahänh hado däg is do bëeh, bë ed'oo g'eeh? Äã bë gakog hõm is bë ed'oo. ÿ karën paawä te

† 3:17 P'op Hagä Do tób n'aa hadoo do rejää doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do raketyn hõm hanoo do tii. Ky ked'aak do hanoo do tii. Séd hã ranaboo bong do hanoo doo. ‡ 3:19 Jóh 5.13 § 3:20 Saaw-Mo 94.11

hub tado bä, sa wahë n'aa sa bahãnh hadoo do né hë ÿ karën paawä bëëh. Tii bä paawä bë sii ãã bag'ããs. ⁹ ãã tii, dooh sa wahë n'aa sa bahãnh he-doo do ãã ado bä. Hã ÿ duu hënh, sahõnh hë sa yd jé had'os do P'op Hagä Do an'oo bä ãã Jesus mejũũ do hedoo doo. Kaneb'oooh do jawén paa bä, j'aa kets'ëë do rabajëk bä sahõnh hë sa matym gó, duu hënh radej'ëëp do hood hënh sa majĩ ramahũũm do hadoo ããh. Sahõnh hë, ajyy, ããs na-ããj hë ãã rahag'ããs.*

¹⁰ Kristo ãã ky daheeh do hyb n'aa, h'yy gatamah do ããh, ta wób sa matym gó. Bëë kä, tak'ëp hajaa do bë ed'oo, Kristo karapee bë bahadoo do hyb n'aa. Dooh ãã haj'as pé ta wób sa hã. Bëë kä, tak'ëp hej'oonh do hadoo bë ed'oo. Bëëh, bë raweh'ëëh. ããh, ãã raty n'aa ges'yyk. ¹¹ P'ooj ub, da hë na-ããj hë, ãã as'aah, ãã hoo k'aanh. Ta säg its ãã saroor. ãã rarejãã. Dooh ãã panang péh. ¹² Tak'ëp ãã moo bok ãã waa säm hã. ãã raky n'aa was'eee bä, ãã ky n'aa edëng sa hã. ãã rarahejã bä, h'yyb jawyk doo me ãã gadoo tii. ¹³ ãã raky n'aa rejã bä, baad hadoo doo me ãã ky gadoo. Nesaa doo, hesus doo, badäk hahÿÿ hã habong do raw'oong hõm do hadoo ããh, ran'oo bä.

¹⁴ Bë ÿ nu meb'yyh do jawén nado ta ti ÿ berih. Bë ÿ ma metëëk hyb n'aa tii. Tah haa ÿ kamahãnh do hadoo bë hã ÿ an'oo bä. ¹⁵ Tanyy bä né paawä hajõk bë ma matëg, sét ub né hë bë yb hadoo. Bë yb hado däk ÿÿh, Kristo ky n'aa hanãm do bë ÿ maher'ood wät do hyb n'aa ta karapee bë bahado däk do hyb n'aa kä. ¹⁶ Ti hyb n'aa ÿ karën paawä ÿ bawät doo da né hë bë babok. ¹⁷ ÿ mejũũ da Tsimoot bë wë. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ãã h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tah ÿÿ ÿ kamahãnh do hado däk tii. Baad had'yyt hë

tamoo wät. P'aa hënh da Tsimoot bë tamaher'oot nyy da ÿ bawäd had'yyt hë, Kristo hã ÿ h'yy kata däk do hyb n'aa. Jé pad'yyt hë Jesus Kristo hã h'yy ka'eeh do sa hã ÿ ma mehetëk doo da né hë ÿ bawät.

¹⁸ ÿ negãã wäd bë wë, bë wób red'oo. Ti hyb n'aa kä, kasab'ee do hã sa hã hë rayd kaweh'ëëh. ¹⁹ T'ĩ hënh da nayyw hë ÿ bahõm bë wë, P'op Hagä Do karën bä. ÿ kajaa bä da, ÿ heg'ããs da P'op Hagä Do hejój sa wë tanyy bä, sa kyyp apäh sa r'ood hã. ²⁰ P'op Hagä Do bag'ããs do karapee ji do bä, dooh ji her'oot do hã ji hapäh do tado bä. P'op Hagä Do hejój gó ji bawät do hã ji bahapäh. ²¹ Nyy da bë karën ÿ bad'oo bë hã ÿ kajaa bä? Bë gen'aak tak'ëp bë ÿ hajëëw bä? Kamahãnh doo gó, ky ennym doo gó bë hã ÿ her'ood bä bë karën?

5

Baad nadoo sa see bawät do ky n'aa hahÿÿh

¹ ÿ ky n'aa napëë däk tak'ëp nesaa do bë see moo wät. Ta yb ÿÿm sii tabahe'ÿÿh mäh. Ta wób mahang, P'op Hagä Do ranahapëë né paawä, dooh tii da radoo bä. ² Ti awäd né hë paawä ta tii da bë mahang, bë h'yy kasab'ee nä? Taw'ããts hë paawä bë h'yy katón ta ti hyb n'aa. Taw'ããts hë paawä bë ah'eed hõm ta ti hadoo doo, bë mahang tanawät hyb n'aa. ³ ÿ nawäd né hë paawä bë mahang, ÿ hyb n'aa newëë do bë mahang tabawät. Jesus häd gó ÿ ky n'aa ety däk ta ti aj'yy hã, ÿ badoo né paawä bë mahang. ⁴ Bë kahet'aa bä kä, bë mahang hëp ÿ bawät bä, Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hejój bë sii tabawät bä, ⁵ tii bä da taw'ããts hë bë ah'eed hõm bë mahãnh, Nesaa Do Yb moo gó bë haëëj, tarejãã hyb n'aa ta hã, ta h'yyb tym bedëp hyb n'aa

* **4:9** Rakaneb'oooh do jawén paa bä, raj'aa ketsëe bä, tsebee gó Roma buuj sa warahén rakametëëh rabajëk bä panang hënh. Duu hënh ramena sa majĩ. Sa majĩ wób radej'ëëp sahõnh hë sa matym gó. Sahõnh hë panang buuj rabahõm radej'ëëp do hood hënh. Ta ti ky n'aa me Paw-Ro wén eh'ũũm, Paw-Ro bahãnh däg Korin buuj red'oo do hyb n'aa. Paw-Ro bahãnh däg ragadoo P'op Hagä Do Sahee hana do red'oo. Paw-Ro hyb n'aa jawyk do bahãnh däg red'oo.

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matëeh noo gó.

⁶Baad nado ta ti bë h'yy kasab'ee do bë hajaa do hã, ta ti hadoo do awäd bã bë mahang. Sét ub né paawä nesaa do moo wät do bë mahang, sahõnh hã tah'yyb rejãã. Pãw makuj n'aa hadoo tii. Nad'ëed its né paawä ta makuj n'aa, jé pad'yyt hë takamekuuj däk pãw pan'aa mahang. ⁷Taw'ãäts hë bë ah'eed hõm bë mahãnh nesaa do moo wät doo, nesaa do hã ta wób h'yyb tatuk doo, pãw makuj n'aa Judah buuj raw'oong hõm doo da Pas-kowa noo gó, P'op Hagä Do karapee nesaa do nanäng doo, P'op Hagä Do wë kasëew bong do bë bahadoo hyb n'aa, pãw makuj n'aa tamah do P'op Hagä Do wë kasëew däk doo da. Ta tii d' ÿ wén edoo, Kristo ër hyb n'aa dajëp P'op Hagä Do anoo do hyb n'aa, b'éé t'aah Pas-kowa noo gó radahej'ëep do hadoo. ⁸Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër tabedëeb wät do ër hyb n'aa esee do hyb n'aa, taw'ãäts hë ër erét sahõnh hë nesaa doo, ky nesaa do na-ããj hë pooj jé ër bahed'oo doo, Pas-kowa rahyb n'aa esee noo gó pãw makuj n'aa Judah buuj raw'oong hõm do hadoo. Taw'ãäts hë papuuj gó ër babok, baad hadoo do ër her'oot, j'ooj madäk doo me nado, pãw makuj n'aa tamah doo me Pas-kowa Judah buuj rahyb n'aa esee doo da.

⁹Pooj jé mo haja ÿÿ hã, bë ÿ ma erih doo gó, bë ÿ mejũũ séd hã bë nabok hyb n'aa ta ÿÿm nadoo do sii he'ÿÿh do sa sii, ta patug nadoo do sii he'ÿÿh do sa sii. ¹⁰Dooch Jesus Kristo nahapäh do sa ky n'aa ÿ her'ood bã, ta wób sii he'ÿÿh doo, tak'ëp sa wë hanäng do kah'ũũm do karën doo, hets'ëek doo, kabarii hã h'yy ka'eeh doo. Tsyt hë, dawëe ta ti hedoo do mahãnh ji karën bã ji awäd bã, jããm hë ji hajaa badäk hahÿ ji eréd hõm bã paawä. ¹¹Jesus Kristo hã h'yy ka'eeh hanäk do sa ky n'aa ÿ her'oot, ta wób sii he'ÿÿh doo, tak'ëp sa wë hanäng do kah'ũũm do kar'ëen doo, kabarii

hã h'yy ka'eeh doo, ta wób ky n'aa rejãã doo, ha'oom doo, hets'ëek doo. Bë awëe manä na-ããj hë ta ti hedoo do sa sii. ¹²⁻¹³Dooch ÿ ky n'aa ety bã Jesus Kristo karapee nadoo doo. P'op Hagä Do ky n'aa etyy tii. Taw'ãäts hë bë nemuun h'yy ka'eeh do Jesus hã nesaa do moo wät do bë ky n'aa etyy bë meduuk doo me. P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerih doo da bë bad'oo: "Bë ah'eed hõm nesaa do moo wät doo, bë mahang tanawät hyb n'aa."*

6

Sa da hadoo do raky n'aa tapaa do ky n'aa hahÿÿh

¹Ta da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do bë see ky n'aa tapa bã, h'ëed hyb n'aa P'op Hagä Do nahapäh do wë tamahũũm ta ti ky n'aa, ramasa hyb n'aa? Dooch tii d' ji adoo bã. Taw'ãäts hë paawä Jesus Kristo hã h'yy ka'eeh do wób wë bë mahũũm ta ti ky n'aa, bë ramasa hyb n'aa. ²Dooch g'eeh bë hapëe bã, P'op Hagä Do nahapäh do hã Jesus hã h'yy ka'eeh do raky n'aa etyy da ta jawén? Tii d' tado bã, P'op Hagä Do nahapäh do bë ky n'aa etyy bã da, dooch g'eeh bë haja bã bë mahang hawät do ky n'aa katep'aa doo, bë her'ood bã baad hadoo doo, baad nadoo doo? Ta ti dooch tahejooj bã. ³Dooch g'eeh bë hapëe bã ääs sii hë da ëer, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ër ky n'aa etyy da ta jawén? Tii d' hadoo do hyb n'aa, badäk hahÿÿ hã hawät do p'ãã ji ky kedak doo, ti bahãnh baad ër bahajaa ër her'ood bã baad hadoo doo, baad nadoo doo. ⁴Ti hyb n'aa, tanyy bã bë mahang badäk hahÿÿ hã ji hawät do p'ãã bë ky ked'aak doo, h'ëed hyb n'aa bë mahũũm ta ky n'aa Jesus hã h'yy ka'eeh do sa matym gó hyb n'aa sakog is do sa wë, hyb n'aa jewyg né paawä ta wób sa hã? ⁵Tii d' ÿ wén her'oot bë hã, bë nu mebyy bok hyb n'aa. Dooch g'eeh bë mahang tanyy bã hapäh doo, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa, Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang raky ked'aak

* 5:12-13 Dew-Teronom 17.7, 19.19, 21.21, 22.21, 23, 24.7

bä? ⁶ Ti anyy né paawä bë mahang baad hadoo do her'oot doo, bë see ky n'aa tapaa ta da hadoo doo, hyb n'aa jeryk do P'op Hagä Do panyyg ky nadah'eeh do sa matym gó. Jesus Kristo panyyg hanäm do bë ky n'aa rejää tii d' bë bad'oo do hä.

⁷ Dooh paawä Jesus hä h'yy ka'eeh do mahang ji mejö bä ji da hadoo do raky n'aa etyy. Tii d' bë bad'oo do hyb n'aa, tak'ëp bë besööt hóm Kristo karën do hä. Taw'ääts hë paawä bag hënh bë gadoo baad nadoo do bë hä ramoo bok doo. Taw'ääts hë paawä kawanajään doo gó bë gadoo bë rawadii doo. ⁸ Taw'ääts hë né paawä tii da bë bad'oo, bë né hë ti ta wób wad'ii doo, bë né hë ti baad nadoo do moo bok do ta wób sa hä. Bë hÿÿj hedoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä tii d' bë bad'oo.

⁹ Nepäh bë hä, dooh P'op Hagä Do gado bä tabag'ääs bä nesaa do moo heb'ooh doo? Bë kawad'ii manä da. Ta patug nadoo do sii, ta ÿÿm nadoo do sii he'ÿÿh doo, kabarii hä h'yy ka'eeh doo, ta patug h'yyb rejää doo, ta ÿÿm h'yyb rejää doo, aj'yy ÿÿnh ked'oo do ta see aj'yy tagadoo doo, aj'yy, aj'yy sii he'ÿÿh doo, ¹⁰ hets'ëek doo, tak'ëp tahyb n'aa h'üüm doo, ha'oom doo, ta wób ky n'aa rejää doo, ta wób wad'ii do na-ääj hë, dooh rahaja bä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee rado bä. ¹¹ Ta ti sa wób paa né paawä bë wób pooj jé, hÿÿ kä bë h'yyb tym kahawug däk nesaa do mahänh. Tsyt hë, ta wë bë P'op Hagä Do benyyw däk. Baad hado däk bë h'yyb tym ta matym gó P'op Hagä Do an'oo bä. Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ta tii, P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do Sahee hyb n'aa na-ääj hë.

Ji hub ky n'aa hahÿÿh

¹² “Sahönh hë ÿ karën do ÿ hajaa ÿ moo wät. Dooh ky n'aa jaw'yyk do ÿ moo ge'ÿÿm péh”, näk bë wób. Te hub né paawä tii, dooh sahönh hë baad ub ji hä. Te hub né hë, sahönh hë ÿ hajaa ÿ moo wät ÿ karën doo. Ti hado

né paawä, dooh taw'ääts hë tado bä ÿ h'yyb karën do mejö bä hä ÿÿ. ¹³ “Ji waa ji wog gó hajëng do pan'aa. Ji wog ji waa gejëng do pan'aa”, näk ta wób. Te hub né paawä tii, ti awät ti noo gó P'op Hagä Do ahäj jëng tii. Dooh tii da ji hub hä. Dooh taw'ääts hë tado bä ji hub gado bä ji ÿÿm nadoo do hä, ÿÿnh ta patug nadoo do hä. Dooh né hë. Ji hub, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä ji moo wät do hyb n'aa tii. Ji hub Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hag'ääs. ¹⁴ Ta hejój me Jesus hub P'op Hagä Do bed'ëep doo da taganä wät hyb n'aa, ti hadoo da ër hub na-ääj hë tabed'ëep da ër genä bong hyb n'aa.

¹⁵ Nepäh bë hä, ër hub, Kristo hub uuh hadoo? Taw'ääts hë g'eeh tii bä Kristo hub uuh ji do däg bä, ÿÿnh hajök do sii he'ÿÿh do hä ji h'yy gedag bä? Dooh. ¹⁶ Nepäh bë hä, ÿÿnh hajök do sii he'ÿÿh do tah'yy gedag bä, sét tabahado däk ta sii? Sét hado däk sa hub. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Pawóp hadoo doo, sét rabahado padëek da.”* ¹⁷ Ti nado ti nanäng kä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä h'yy kata däk doo. Sét tabahado däk ta h'yyb tym Jesus h'yyb tym hä.

¹⁸ Tabad'op hë da bë aä bë ÿÿm nadoo do sii, bë patug nadoo do sii. Baad bë kanä da ta ti hedoo do mahänh. Sahönh hë nesaa do ji moo wät doo, nesaa do ji hyb n'aa newëe do na-ääj hë dooh ji hub tarejä bä tii. Tii d' nado ji ÿÿm, ji patug nadoo do sii ji baÿÿh do hä. Ta ti tarejä ta hä hë ji hub. ¹⁹ Nepäh bë hä, P'op Hagä Do Sahee tób hadoo bë hub? Bë h'yyb gó ta Sahee bë hä P'op Hagä Do anoo do bawät. ²⁰ Dooh bë hub danäh bë do bä. P'op Hagä Do ma däg bëeh. Tak'ëp tabepaag hóm bë sãm, b'aa kajatsëk do hä Jesus dajëp noo gó. Ti hyb n'aa da, taw'ääts hë P'op Hagä Do bë weh'ëeh bë hub me.

7

Ji kat'ëe däk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿÿ kä, ÿ bë ma erih do hä ÿ bë eanh do ky n'aa bë ÿ maher'ood kän.

* 6:16 Genesis 2.24

“Taw'āāts hē apāh dooh aj'yy awād bā ta ŷm wē?”,* nāk bē kyyh bē eanh doo.† 2 Hahŷy da bē ŷ maher'oot: Hajōk baad nadoo doo da rababok do hyb n'aa, hajōk sa ŷm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'ŷy h do hyb n'aa ŷ hanāng pēh, taw'āāts hē sahōnh hē ajyy sa ŷm wē rababok nā, sahōnh hē ŷy sa patug wē rababok nā. 3 Taw'āāts hē ajyy sa ŷm ragadoo, sa wē rababok. Ti né hē baad ub, raket'ēē padēēk do hyb n'aa. Ti hadoo ēnh ŷy sa hā. Taw'āāts hē sa patug ragadoo, sa wē rababok. 4 Ji ŷm, dooh ta hub danāh tado bā. Ta patug ti ta danāh. Ti hadoo ēnh ji patug hā. Ta patug, dooh ta hub danāh tado bā. Ta ŷm ti ta danāh. 5 Taw'āāts hē ket'ēē padēēk doo, dooh rakajesyg bā ta patug daheeh. Jāām hē ratayy pawóp its ta āh rakarēn bā, baad pooj jé rakaner'ood bā, P'op Hagā Do hā raky n'aa etsēē hyb n'aa ti noo gó. Tii d' rabad'oo do jawén paa bā kā, taw'āāts hē p'aa hēnh séd hā raba'ŷy h sa ŷm daheeh, Nesaa Do Yb h'yyb natatuk hyb n'aa, ranahajaa do hyb n'aa ji h'yy keb'aah do hā. 6 Bē karēn bā tii, pawóp its ta āh bē tayy. Dooh bē ŷ mejūū do tado bā ti ŷ her'oot doo. 7 Hā ŷy pēh, ŷ karēn paawā sahōnh hē da ŷ rabahadoo.‡ Ti hadoo né hē ŷ karēn doo da nado. Séd uuh had'yyt hē nado ēēr, P'op Hagā Do an'oo bā. P'op Hagā Do anoo ta wób sa hā raketēē hyb n'aa, ta wób sa hā tabanoo rakanetēē hyb n'aa, ŷ hanāng pēh.

8 Hŷy kā, marahud bong do bē mahang habok do sa hā, patug tema bong do sa hā na-āāj hē ŷ erih hahŷy h: Taw'āāts hē paawā rakanet'ēē bong ŷ kanatēē doo da. 9 Ti né hē paawā kēh ŷ sa hā, ranahaja bā rah'yy keba bā, taw'āāts hē raketēē né hē. Baad nado sa hā aj'yy tado bā, ŷy h tado bā,

rahyyb n'aa newē had'yyt bā rakarēn do hā. Ti hyb n'aa, taw'āāts hē raketēē né hē tii d' tado bā.

10 Ket'ēē padēēk do sa hā hahŷy da ŷ mejūū (kēh ŷy gó nado tii, Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ti mejūū): Taw'āāts hē ŷy dooh reréd bā sa patug! 11 Ti hadoo né hē, ta patug teréd bā paawā, dooh tahaja bā ta see hā takat'ēē bā. Takanarēn bā ta mab hē tawād bā, taw'āāts hē ta patug paa sii taber'oot, p'aa hēnh tagadoo hyb n'aa, p'aa hēnh séd hā rababok hyb n'aa. Taw'āāts hē ajyy dooh reréd bā na-āāj hē sa ŷm. 12 Ta wób sa hā ŷ mejūū hahŷy h, (dooch Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do tado bā ti mejūū doo, kēh ŷ tii): Ta ŷm h'yy kanae bā Jesus hā, ta sii had'yyt hē ta ŷm karēn bā tawād bā, tii bā taw'āāts hē dooh teréd bā ta ŷm. 13 Ti hadoo ēnh ŷy sa hā ēnh. ŷy h patug h'yy kanae bā Jesus hā, ta sii had'yyt hē ta patug karēn bā tawād bā, tii bā taw'āāts hē dooh teréd bā ta patug. 14 Ta tii da ŷ wén mejūū, ta patug h'yy kanae né paawā, tsyt hē ti takasēēw dāk do hyb n'aa P'op Hagā Do wē, ta ŷm hyb n'aa, Jesus hā ta ŷm h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo ēnh ŷy sa hā kā. Ta ŷm Jesus hā tah'yy kanae bā né paawā, tsyt hē ti takasēēw dāk P'op Hagā Do wē, ta patug hyb n'aa, Jesus hā ta patug h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Tii d' tanado bā paawā, nes'aa né paawā tii bā bē taah P'op Hagā Do matym gó. Dooh ranes'aa bā P'op Hagā Do matym gó. Tsyt hē, P'op Hagā Do wē rakasēēw padēēk bē taah. 15 Hŷy kā, Jesus hā h'yy kana'eeh do karēn bā teréd hōm bā ta patug, na mahūūm tii bā. Ta mahānh tahōm bā, na mahūūm. Jesus hā h'yy kana'eeh do karēn bā teréd hōm bā ta ŷm, na mahūūm tii bā. Ta mahānh tahōm bā, na mahūūm. P'op Hagā Do asēēw hōm ēēr, ta hā h'yy ka'eeh doo, h'yyb nyyw

* 7:1 Hahŷy d' Gereg kyy me takerii dāk tii: “Taw'āāts hē apāh dooh aj'yy moo dēē bā ŷy h hā?” Ji ŷm wē ji bawāt do ky n'aa ta tii. Ti hadoo né hē hahŷy da ta wób ratab'ēēs ta tii: “Taw'āāts hē apāh dooh aj'yy ŷy h hā takat'ēē bā?” † 7:1 Ta tii da rawén eaaj wāt, baad P'op Hagā Do ji tagadoo red'oo ji ŷm wē ji nawād wād bā, Jesus hā ji h'yy kae dāg kán do hyb n'aa, nyyw hē Jesus matēēh red'oo do hyb n'aa na-āāj hē. ‡ 7:7 Dooh Paw-Ro ŷm nyy bā. Tahajaa tah'yy keba bā. Ti hyb n'aa tii da tawén her'oot.

gó ər babok hyb n'aa sahōnh hē sa wē.
¹⁶ Bēeh, ỹj Jesus hā h'yy ka'eeh doo, ji hapāh mā da bē hyb n'aa da ta jawén bē patug rah'yy ka'eeh da Jesus hā. Bēeh, ajyy Jesus hā h'yy ka'eeh doo, ji hapāh mā da bē hyb n'aa da ta jawén bē ỹm rah'yy ka'eeh da Jesus hā.

¹⁷ Taw'āāts hē ər hā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do anoo doo da ər babok hyb n'aa ər P'op Hagā Do basēew dāk noo gó, tii da né hē ər baboo had'yyt hē. Ti né hē ti ỹ mejūū do jé pad'yyt hē Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā. Sét gó ỹ mejūū ta ti ky n'aa hā. ¹⁸ Hahỹ d' ỹ hanāng: Aj'yy ta masuuj noo byyh kahōg hōm do tado bā P'op Hagā Do basēm noo gó Jesus hā tah'yy ka'eeh hyb n'aa, taw'āāts hē. Na manā tii. Dooh hyb n'aa ji jejēn pé tii. Aj'yy masuuj noo byyh kanahōk do tado bā P'op Hagā Do naēēnh noo gó, taw'āāts hē na-āāj hē. Dooh hyb n'aa pé ta ti ramoo bok ta hā. ¹⁹ Dooh P'op Hagā Do gahēēn bā ji hā ji masuuj noo byyh kahōg hōm doo, kanahōk doo. Jáām hē tagahēēn ji hā tamejūū do ji ky daheeh doo. ²⁰ Ji kan'yyh doo da ji P'op Hagā Do basēm noo gó, tii da taw'āāts hē sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do rababoo had'yyt hē. ²¹ Ji kariw n'aa karom ji do bā paa ji P'op Hagā Do basēew hōm noo gó, taw'āāts hē. Dooh ji hyb n'aa tón bā sa karom ji bahadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hē, ji kariw n'aa karēn bā ta da hadoo ji do bā, ta karom ji nado wāt hyb n'aa, tii bā taw'āāts hē ji gadoo tii. ²² Ji kariw n'aa karom ji do bā paa ji P'op Hagā Do basēew hōm noo gó, ji Jesus edēeb kán hỹ kā nesaa do mahānh, Jesus wē ji moo wāt hyb n'aa kā. Kariw n'aa tamah do ji do bā paa ji P'op Hagā Do naēēnh noo gó, Kristo karom hado dāk ji hỹ kā. ²³ Tak'ēp P'op Hagā Do bepaag hōm bē hyb n'aa b'aa kajatsēk do hā Jesus

dajēp noo gó, ta karapee bē bahadoo hyb n'aa. Ti hyb n'aa bē an'oo manā ta wób bē ramejūū. ²⁴ Ti hyb n'aa wakān haa, bē marahud nā bā, bē ket'ēē hōm bā, kariw n'aa mejūū do bē do bā, kariw n'aa tamah do bē do bā bē P'op Hagā Do basēew hōm noo gó, tii da né hē bē babok.

²⁵ Hỹ kā kanetēē nā do ky n'aa hā, bē eanh doo, bē ỹ maher'ood kán. Bē ỹ maher'oot doo, dooh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do mejūū do tado bā. Dooh ər hā tamejō bā ta ti ky n'aa hā. Bē ỹ maher'oot, hā ỹ pé baad hadoo do ta ti ky n'aa hā. Jesus ky enyym do hyb n'aa hā ỹ, ỹ tah'yy gan'yyh. Ti hyb n'aa, baad ub ta ti ỹ her'oot doo. ²⁶ Da hē nesaa do ji ahoop do hyb n'aa, hā ỹ pé taw'āāts hē paawā dooh raket'ēē bā kanetēē nā doo. ²⁷ Tii d' tado né paawā, ji ỹm nyy bā, taw'āāts hē dooh ji mejō hōm ji mahānh. Ji ỹm nanyy nā bā, taw'āāts hē dooh ji esóts bā ji ỹm pan'aa, hā ỹ péh. ²⁸ Ti hadoo né hē, ji kat'ēē bā, dooh nesaa do tado bā ta ti P'op Hagā Do matym gó. Maruus kat'ēē bā, dooh na-āāj hē nesaa do tamoo wād bā ta tii hā P'op Hagā Do matym gó. Ti hadoo né hē, hajōng nesaa do ket'ēē padēek do rahoop da badāk hahỹ hā rababok bā. Ỹ karēn paawā bē ỹ mo n'aa jesuu ta ti mahānh.

²⁹ Wakān haa, hahỹ d' ỹ hanāng péh: Edaa dāk Jesus matēēh doo. Ti hyb n'aa taw'āāts hē paawā ỹm enāh do tii hā had'yyt hē nado rah'yyb padēek hỹ jawén. ³⁰ Taw'āāts hē paawā h'yy ketón doo, tii hā had'yyt hē nado rah'yyb padēek hỹ jawén na-āāj hē. Tseb'ee doo, tii hā had'yyt hē nado rah'yyb padēek hỹ jawén. Taw'āāts hē sa ma hets'ēē doo, sa ma hā had'yyt hē nado rah'yyb padēek. ³¹ Taw'āāts hē badāk hahỹ hā hanāng do hā moo bok doo, tii

§ 7:23 Ta wób ramejūū Korīn buuj sa hā rakanet'ēē bok hyb n'aa, sa masuuj noo byyh ragahōg hōm hyb n'aa na-āāj hē. Ta ti ji moo wād bā, baad ji P'op Hagā Do gadoo, baad ji tagen'aak, sa nooh. Ta bahānh rakarēn ran'oo bā. Dooh te hub tado bā ta tii d' mejūū do sa kyyh. Ti hyb n'aa Paw-Ro mejūū raky nadaheeh hyb n'aa ta ti hedoo do sa kyyh. Ji P'op Hagā Do gadoo ji kat'ēē bā, ji kanat'ēē bā na-āāj hē. Ji tagadoo Judah buuj ji do bā, ta wób buuj ji do bā na-āāj hē.

hã rah'yyb padäg had'yyt hẽ nado hỹ jawén. Ta tii da ÿ wén näng, gawatsik do hyb n'aa da badäk hahỹh, sahõnh hẽ ta hã hanäng do na-ãäj hẽ.

³² ÿ karēn paawä bẽ hyb n'aa tón manä badäk hahỹ hã bẽ babok do hã. Kanetëe doo, Jesus gen'aak do hã rah'yyb padëek, ramoo bok, Jesus rah'yyb en'yyim hyb n'aa. ³³ Ajyy ÿm enäh doo, badäk hahỹ hã ji hawät do hã rah'yyb padëek, sa ÿm rah'yyb en'yyim hyb n'aa. ³⁴ Pawóp hẽ hadoo do hã rah'yyb padäg kãn. Sa ÿm, Jesus na-ãäj hẽ rakarēn rah'yyb en'yyim. Ti hadoo ãnh ÿj sa hã kã. ÿj patug tema bong doo, maruus na-ãäj hẽ, Jesus gen'aak do hã rah'yyb padäg had'yyt hẽ, tsyt hẽ, Jesus hã ub ramoo bok hyb n'aa sahõnh hẽ sa wẽ hanäng doo me. ÿj patug enäh doo, badäk hahỹ hã ji hawät do hã rah'yyb padëek, sa patug rah'yyb en'yyim hyb n'aa. ³⁵ Bẽ ÿ h'yy ge'ÿm hyb n'aa nado ÿ wén erih ta tii. Bẽ hyb n'aa né hẽ, baad tabadoo hyb n'aa bẽ hã, ÿ wén erii wät tii. ** Baad Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do wẽ bẽ moo bok hyb n'aa bẽ tamasa tii hã. Ta hã had'yyt hẽ ÿ karēn bẽ h'yyb padäg. Doo ÿ karēn bã bẽ h'yyb panas'ëeh péh.

³⁶ Aj'yy see ta h'yyb gó taky hado bã ta ÿm pan'aa hã: “Doo hado bã äm ÿ pan'aa hã ÿ bad'oo doo”, p'eets hẽ na-ãäj hẽ tatabëej däg bã ta j'oo hado bã n'aa tagatëe do pan'aa, takarēn bã tagat'ëe bã, taw'ãäts hẽ raketëe né hẽ. Doo nesaa do tado bã ta tii, P'op Hagä Do matym gó.†† ³⁷ Aj'yy see ta daaj hẽ, ta wób mejũũ do nado kã tii, tahyb n'aa newë däg bã ta ÿm pan'aa hã, taganatëe hyb n'aa, tahaja bã tah'yy keba bã, nyy d' tabad'oo tahyb n'aa newë bã kã, tii bã

** **7:35** Doo hado bã ji tah'yy geãm bã ji kanatëe hyb n'aa. P'op Hagä Do an'oo bã ji hã ji katëe hyb n'aa, ji katëe né hẽ. †† **7:36** Hahỹ da na-ãäj hẽ ji hajaa ji erii bã tii, aj'yy ky n'aa tado bã taher'oot doo: “Aj'yy see ta h'yyb gó taky hado bã ta ÿm pan'aa hã: ‘Doo hado bã äm ÿ pan'aa hã ÿ bad'oo doo’, tanahaja bã tah'yy keba bã, takarēn bã takat'ëe bã, taw'ãäts hẽ raketëe né hẽ. Doo nesaa tado bã tii, P'op Hagä Do matym gó.” †† **7:40** Ti noo gó Korīn panang bã ta wób raky sēm Paw-Ro her'oot doo. Sa hã, sa h'yyb gó had'yyt hẽ P'op Hagä Do Sahee bawät. Sa hã hẽ rah'yy kasab'ee. P'op Hagä Do Sahee hẽp ÿj gó na-ãäj hẽ tabawät, Paw-Ro wén her'oot, terih do raner'oot bã, raky nasēm hyb n'aa.

taw'ãäts hẽ rakanetëe. Ti na-ãäj hẽ baad hadoo do tamoo wät. ³⁸ Ket'ëe padëek doo, baad né ti sa hã. Kanatëe doo kã, marahud kã, ti baad tabad'oo ÿm näng do mahãnh.

³⁹ Taw'ãäts hẽ ÿnh kat'ëe däk doo, ta patug sii had'yyt hẽ tabawäd kãn tabedep nã bã. Ta patug dajeb bã, ta jawén paa bã kã, tahajaa ta see hã takat'ëe bã, Jesus hã h'yy ka'eeh do see tado bã tii. ⁴⁰ Hã ÿpéh, ta bahãnh baad ub ta hã takanat'ëe wäd bã. Tii d' né hẽ hã ÿ. P'op Hagä Do Sahee hẽp ÿj gó na-ãäj hẽ tabawät. Ta wób sa h'yyb gó had'yyt hẽ nado.††

8

Kabarii hã Jesus hã h'yy kana'eeh do ranoo do ky n'aa hahỹh

¹ Kabarii rah'yy kaha'eeh do ta n'aa ky n'aa hã bẽ ÿ maher'oot hỹ kã. “Ër sahõnh hẽ, Ër h'yy genäh, hajõng baad hadoo do Ër wén hapäh”, nãk bẽ wób. Te hub né hẽ paawä tii, ji h'yy kasab'ee hajõng ji hapäh do an'oo bã! Tii d' nado ji kamahãnh doo. Ji kamahãnh do ta wób tamasa. ² H'yy ganäng ted'oo doo, dooh tah'yy ganyy nã bã heh'äät ub. ³ Ti nado P'op Hagä Do kamahãnh doo. P'op Hagä Do kamahãnh ti ta tii.

⁴ Kabarii hã kan'oo däk do ky n'aa kã, ji awëe bã, ji nawëe bã. Doo hado bã kabarii redëb bã Ër hapäh. Jããm hẽ sét ub P'op Hagä Doo. Doo hado bã see péh. ⁵ Sa hã ti anyy né hẽ paawä sa hã kabaj'aa pé badäk hahỹ hã, wẽ hã na-ãäj hẽ, hajõ né hẽ paawä sa hã pé kabaj'aa doo, raweh'ëeh do na-ãäj hẽ, ⁶ Ër, Jesus hã h'yy ka'eeh do hã kã sét ub P'op Hagä Doo, ta Yb, sahõnh hẽ pahuunh doo, ta hyb n'aa Ër babok doo. Jããm hẽ sét ub né hẽ Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus Kristo, sahõnh

hē mo haj'aa nāng doo, papuuj gó ər babok hanoo doo.

⁷ Tii d' tahado né paawä, dooh sahõnh hē rahapëë bā tii. Ta wób dooh ramabaan nā bā pooj jé rabad'oo do paa kabarii hā rah'yy ka'eeh noo gó. Ti hyb n'aa, da hē na-ãj né hē, kabarii hā kan'oo dāk do tā uuh rawëë bā, kabarii ratayy sa hā sa h'yyb gó. Tii bā sa h'yyb ky n'aa tapaa sa hā hē ta ti an'oo bā, dooh baad tado nā bā do hyb n'aa sa h'yyb. ⁸ Te hub né hē, ji awëh do hyb n'aa, ji nawëh do hyb n'aa nado ji P'op Hagä Do wén gadoo. Ji nawëë bā, dooh ta wób sa yd jé ji hado däg bā P'op Hagä Do matym gó. Ji awëë bā, dooh sa bahãnh ji do bā ta matym gó. ⁹ Ti hadoo né hē, sahõnh hē bē hajaa bē bad'oo bē edoo né paawä, taw'ãäts hē bē hyb n'aa matakä bē babok do hā, baad Jesus ranahapäh nā do bē h'yyb natatuk hyb n'aa baad nadoo do hā. ¹⁰ Jesus hā h'yy ka'eeh do wób sa hā, dooh taw'ãäts hē tado bā ji awëë bā kabarii tā n'aa. Nayyw hē, daap hē sa h'yyb tym ky n'aa tapaa sa hā ramoo bok do hā. Õm ti hapäh, ji awëh do ji nawëh do hyb n'aa nado ji P'op Hagä Do wén gadoo. Mahapäh na-ãj hē dooh kabarii redëb bā. Ti hadoo né hē õm rahapëë bā kabarii tób n'aa yt hā hawëh doo, mah'yyb metsä kã sa hā, rabawëh tii bā kã a nemuun kabarii hā kan'oo dāk doo. Tii bā sa h'yyb ky n'aa tapa kã sa hā hē, rawëh do hyb n'aa sa hā ji nawëh doo. ¹¹ Tii bā kã, a hÿÿj hadoo do baad h'yy kana'eeh nā doo, ta hyb n'aa Kristo dajëp do tarejä dāk mahajaa med'oo do hyb n'aa. ¹² Ta tii da nesaa do mamoo wäd bā a hÿÿj hadoo do wë, ta h'yyb tym ta hā hē taky n'aa tapaa man'oo bā, tii bā da Kristo wë né hē nesaa do mamoo wäd däg kã! ¹³ Ti hyb n'aa, ÿ awëh do tah'yyb tatug bā nesaa do hā hãj ÿ hadoo doo, dooh ÿ awëë wäd bā ta dab, hãj ÿÿ ÿ h'yyb natatuk hyb n'aa nesaa do hā.

* **9:9** Dew-Teronom 25.4 † **9:11** Jesus ky n'aa hanãm do sa hā tamaher'oot doo, sa hā tama metëëk doo, tahanāng pé tii.

9

Jesus mejüü do see heh'äät Paw-Ro ky n'aa hahÿÿh

¹ Nepäh bē wób hā Jesus mejüü do see ÿ do bā? Dooh ta wób mejüü pé hā ÿÿ. Dooh g'eeh Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ÿ hapëë wäd matym ÿÿ me? Hëp ÿ n'aa nado g'eeh Jesus hā bē h'yy kae däg kã? ² Jesus mejüü do heh'äät ub ÿ nado bā paawä ta wób sa hā, bē hā kã Jesus mejüü do né hē ÿÿh. Bē hā né hē ji hapäh Kristo mejüü do né hē ÿÿh. Hëp ÿ n'aa Jesus hā bē h'yy kae dāk do hyb n'aa.

³ Hahÿÿ da ÿ ky gadoo, hā ÿ hedoo do Jesus mejüü do nado ÿÿh, hanäk doo: ⁴ Dooh g'eeh ãã haja bā bē hanaa ãã gado bā ãã waa, ãã karën bā paawä? ⁵ Dooh g'eeh taw'ãäts hē tado bā, ãã karën bā paawä, ãã rahadaa bā ji ÿÿm Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Jesus mejüü do wób rabad'oo doo da? Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hÿÿj, Peed na-ãj hē rabad'oo doo da? ⁶ Jããm hē g'eeh ÿÿh, Béh-Nabéh daheeh, ãã waa sãm hā moo bok doo?

⁷ Dooh warahén ta daaj hē hep'aak pé ta waa! Ta sii moo wät do ti hep'aak. Joom danäh hā ënh? Ny hadoo do g'eeh joom danäh rananoo pé ta joom ag nepóh péh? B'éé hag'ãäs doo ënh? Ny hadoo pé ti b'éé hag'ãäs do rananoo pé ta masãäh bii gamyyj neëëk péh? ⁸ Panyyg gó ÿ her'ood wät doo, ÿ had'yyt hē nado ti her'oot. Mosees ky n'aa jaw'yyk doo gó tii da né hē takerih. ⁹ Hahÿÿ da Mosees ky n'aa jaw'yyk doo: "Taw'ãäts hē ji anoo tiriig uuh tabawa booj yb hā, tiriig tahes'ooj hõm do ta moo me. Dooh ji noo maw'yyd däg bā tanawa hyb n'aa."* Jããm hē booj yb hyb n'aa g'eeh P'op Hagä Do mejüü ta tii? ¹⁰ Ɛr hyb n'aa nado g'eeh ti ta her'oot tii? Ɛÿ. Ɛr hyb n'aa né hē ta ti takerii dāk. Booj yb takyyk doo me k'ãäts wapën doo, joom ag tahes'ooj hõm do na-ãj hē, ramoo bok bā ragahëen joom ag uuh. ¹¹ Ti hadoo ënh ãã hā. P'op Hagä

Do Sahee hã hana do bë h'yyb gó ãã ejoom hõm do hadoo.† Ta bahãnh dæg bë edoo däk, bë hanaa ãã gahëen bã hÿÿ kä ãã waa hedoo doo, ãã saroor hedoo doo? ¹² Ta wób bë mahang Jesus ky n'aa ma mehetëk doo, ta tii hã bë masa. Taw'ããts hë nado g'eeh ti sa bahãnh ãã bë masaa paawä? Ti hadoo né hë, dooh noo gó ãã daab yb bã bë hã. Dooh. Hejooj né paawä ta ti ãã hã, ãã gadoo sahõnh hë ãã hã hejooj doo, Kristo ky n'aa hanäm do ãã nahewaat hyb n'aa.‡

¹³ Dooh g'eeh bë hapëe bã, P'op Hagä Do tób n'aa hënh ramanaa do waa uuh ta yt moo heb'ook do ragadoo sa waa pan'aa? Ti hadoo ënh P'op Hagä Do hã rama ejuu do tyng hã moo b'ook doo. P'op Hagä Do hã kan'oo däk do uuh sa tä. ¹⁴ Ti hadoo ënh Jesus ky n'aa hanäm do ma mehetëk do hã. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mejüü, sa hã ma mehet'ëek do hanaa ragadoo sa waa hedoo doo, sa saroor hedoo doo. ¹⁵ Ti hado né paawä, dooh ta tii hã ÿ daab yb bã. Dooh na-ããj hë ta ti ÿ erii bã, ta tii hã ÿ bë masa hyb n'aa. ÿ h'yy gadajang, bag hënh Jesus ky n'aa ÿ maher'oot do hyb n'aa. Dooh ÿ gahëen péh. Taw'ããts hë paawä ÿ dajëp ta ti ÿ h'yy gadajang do rado hõm do pooj jé. ¹⁶ Dooh ÿ haja bã ÿ h'yy kasabé bã Jesus ky n'aa hanäm do ÿ maher'oot do hã. P'op Hagä Do ÿ tamejüü ÿ maher'oot hyb n'aa. Tak'ëp baad nado hã ÿÿ, ta ky n'aa ÿ naher'ood bã ta wób sa hã. ¹⁷ ÿ karën do hyb n'aa tado bã paawä ta ky n'aa ÿ her'oot doo, tii bã ÿ haja paawä ÿ gahëen bã ta sãm. Dooh ti hyb n'aa tado bã. ÿ P'op Hagä Do mejüü do hyb n'aa, hã ÿ tabanoo do hyb n'aa ta ky n'aa ÿ wén her'oot ta ky n'aa. ¹⁸ Ny hadoo ta sãm hã ÿÿ? Jããm hë hahÿÿ kä ta sãm: ÿ tsebé doo, bag hënh Jesus ky n'aa hanäm do ÿ maher'oot do hyb n'aa. Ta ky n'aa

hanäm do ÿ panäk bã, ÿ ma metëek bã, dooh ÿ gahëen bã ÿ ramasa doo, dooh na-ããj hë ÿ mejõ bã ÿ ramasa, ÿ haja né paawä ÿ mejõ bã Jesus mejüü do ÿ bahadoo do hyb n'aa.

¹⁹ Dooh ajyy hÿÿ kä hã ÿ mejüü péh, sa hanaa ÿ ganadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hë, daj ÿ hë ÿ kan'oo däk, sahõnh hë sa karom ÿ bahadoo hyb n'aa, hajök Jesus wë ÿ manaa hyb n'aa paawä. ²⁰ Hahÿÿ ÿ hanäng pé tii: Judah buuj mahang ÿ awäd bã, sa da hado däk ÿÿh, Kristo wë ÿ manaa hyb n'aa Judah buuj. Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do tamanejõ né paawä hã ÿÿ, sa ky n'aa jaw'yyk do ÿ ky daheeh, Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do wób Kristo wë ÿ manaa hyb n'aa. ²¹ Judah buuj nadoo do Mosees ky n'aa jaw'yyk do nahapäh do mahang ÿ awäd bã, sa da hadoo ÿ bahadoo, Jesus wë ÿ manaa hyb n'aa ta tii. Dooh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do ÿ ado bã ti hyb n'aa. Kristo ky n'aa jaw'yyk do ÿ ky dahé had'yyt hë. ²² Baad h'yy ganehot nä do sa hã, sa da ked'oo né ÿÿh, baad rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa Jesus hã.§ Sahõnh hë ta wób rababok doo da, ti ked'oo né ÿÿh, sa wób Jesus wë ÿ bed'ëep hyb n'aa. ²³ Sahõnh hë ta tii da ÿ wén d'oo, Jesus ky n'aa hanäm do kah'üüm hyb n'aa, baad hadoo do ta hã hana do ÿ gadoo hyb n'aa sahõnh hë ta ti ky dah'eeh do sa nemuun.

²⁴ Bë hapäh né hë, ratsyym kasã bã kä, sahõnh hë rawaj'aa né hë paawä, jããm hë sét hë gadoo ta sãm, pooj jé kajaa doo. Taw'ããts hë bë waj'aa do hadoo j'aa ketsë do wajaah doo da, ta sãm bë gadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa. ²⁵ Sahõnh hë tsyym kas'ÿÿ kar'ëen doo, baad rahyb n'aa matakëe. Tii d' rawén d'oo, j'aa ketsë do soog n'aa ragadoo hyb n'aa, karejã

† **9:12** Paw-Ro, Béh-Nabéh daheeh, dooh radaab yb bã Korīn buuj hã. Tak'ëp ramoo bok sa waa sãm hã, sa hã radaab nayyp hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ta see pé noo gó rahoop baad nadoo doo. § **9:22** Pooj jé 8.7 hã Paw-Ro her'oot ta ti hedoo do sa ky n'aa. Sa h'yyb ky n'aa tapaa näh, dooh baad Jesus hã rah'yy kadawuung nä bã do hyb n'aa.

né paawä ti nayyw hē. ** Ēēr kā, ēr wén hyb n'aa matakēē, nahānh do sām ēr gadoo hyb n'aa. ²⁶ Ti hyb n'aa daap wajaah do nahado ȳȳh. Kep'uuk do daap hē hetuu do nahado ȳȳh. ²⁷ Dooh. Hā ȳȳ hē ȳ ketuu hadoo, †† hup ȳȳ ȳ taky daheeh hyb n'aa. Tii da hā ȳȳ hē baad ȳ wén kan'yyh, ȳȳ kā ta sām ȳ nahasōg hōm hyb n'aa, ta wób sa hā ȳ maher'ood wāt, ȳ ma met'ēēg wāt do jawén paa bā Jesus ky n'aa hanām doo.

10

Taw'āāts hē Isaraéw buuj rabad'oo do paa ēr nad'oo do ky n'aa hahȳȳh

¹ Ȳ karēn bē hyb n'aa newē hahȳ wakān haa: Sahōnh hē ēr wahē makū rababok paa ta ti wanakud yt hā. Sahōnh hē rabatsēg hōm ta ti akajar “Hahiin Doo” hād nāng doo. ² Sahōnh hē nu kemuun bok hadoo wanakud gó, akajar gó na-āāj hē Mosees sa wahē n'aa tabahadoo bā kā. ³ Sahōnh hē paa rabawa sa waa P'op Hagā Do hanaa.* ⁴ Sahōnh hē paa rabeēēk naēng P'op Hagā Do hanaa. Pā hada do hadoo sa hā, P'op Hagā Do mo haj'aa gó ganyyh do hā naa rabeēēk. Kristo né hē paa ti pä. ⁵ Sahōnh hē tii d' rabadoo né paawä, P'op Hagā Do dooh tagenaag bā hajōk do sa hā. Ti hyb n'aa hajōk dejēp. Jé pad'yyt hē banawāng doo bā sa kamag n'aa tawén nyy hōm.

⁶ Sahōnh hē ta ti bawād wāt, ēr tama metēēk do heen n'aa, nesaa do hā ēr h'yyb nadāg wāt hyb n'aa, ta ti rabad'oo doo da. ⁷ Bē tametēēh, kabarii hā bē h'yyb panadēēk hyb n'aa, sa wób rabad'oo do paa da. Hahȳȳ da takerih ti ky n'aa: “Ehyy t'oonh mā rabawa, rabeēēk hyb n'aa. Tii bā m' rabajām, ramas'uunh”, † nāng kerih do hā. † ⁸ Ēēr tametēēh, ji

naỹȳh hyb n'aa ji ȳym nadoo do sii, ji patug nadoo do sii, sa wób rabad'oo do paa da. Ti noo gó né hē, sét adēb bā, ²³ miw dejēp ta ti ramoo bok do hyb n'aa. ⁹ Pooj jé hawād wāt do ēr tametēēh, Kristo ēr manetty hyb n'aa, sa wób rabad'oo do paa da. Rametty do hyb n'aa radejēp aw'yy tēg haj'aa mahȳȳj. ¹⁰ Bē h'yy kawapēēn manā bē nu gabóg wē, sa wób rabad'oo do paa da. Dejēp tii, P'op Hagā Do mejūū do āās an'oo bā.

¹¹ Sahōnh hē ta ti bawād wāt paa ēr wahē makūū hā, ta ti ēr tama metēēk do heen n'aa. Ta ti tawén kerii dāk ēēr, tagadēēg ub noo gó habok do tamarher'oot hyb n'aa, ēr hyb n'aa matakēē hyb n'aa, baad ēr kan'yyh hyb n'aa, rabad'oo do paa da ēr nad'oo hyb n'aa. ¹² Ti hyb n'aa, baad hawāt ted'oo doo, taw'āāts hē baad tahyb n'aa matakēē, nesaa do tamoo nawāt hyb n'aa ta ti ramoo bok do paa da. ¹³ Bē hā kametty doo, ji sahōnh hē hā kametty do hadoo né hē tii. Dooh ta wób hā kametty do bahānh tado bā. Baad ji P'op Hagā Do kamahān had'yyt hē. Dooh tah'yy gajēē hōm bā ji hā. Tahajaa né hē ta hā ji h'yy kasadēē bā. Dooh P'op Hagā Do an'oo bā ta bahānh hadoo doo, bē nahajaa do bē tametty. Kametty do bē wē takajaa bā, bē da P'op Hagā Do masa, bē bahajaa hyb n'aa baad bē kan'yyh doo.

¹⁴ Ti hyb n'aa kā, najis haa, taw'āāts hē baad bē kanāh, kabarii hā bē h'yy kae mahānh. ¹⁵ Baad hyb n'aa newēē do bēēh. Ti hyb n'aa, bē daaj hē bē hyb n'aa newē te hub tado bā hahȳȳ erih doo: ¹⁶ Jesus majyyw heen n'aa, ta hyb n'aa P'op Hagā Do ēr j'aa etsē doo, ēr beēēk bā, sēd uuh had'yyt hē ēēr, Kristo majyyw ēr gadoo bā. Pāw, Jesus hub heen n'aa ēr ganebēēh bā, sēd uuh had'yyt hē ēēr, Jesus hub ēr

** **9:25** Paw-Ro bawāt noo gó, kas'ȳȳ do j'aa ketsē do nuu hā radasoo ta soog bag'aad kap'ōōj dāk doo, taj'aa ketsē do heen n'aa. Nayyw hē tatsawyy jēng ta ti sa soog, nayyw hē takarejāā. Ti ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot sa hā. †† **9:27** Baad takan'yyh tahanāng pé ti ta hā hē taketuu do hadoo.

* **10:3** Banawāng hēnh rababok noo gó P'op Hagā Do anoo paa sa waa. Ta ti sa waa ramanēēnh Manah. † **10:7** Esodo 32.6 † **10:7** Kabarii hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa ta tii d' rabad'oo. Rejām doo, ramas'uunh doo, sa āj nadoo do sii tii. Isaraéw buuj nadoo do rabad'oo doo da rabad'oo.

gadoo bā. ¹⁷ Hajōō né paawā ēēr, sét né hē pāw ēr awa doo, ti hyb n'aa séd uuh had'yyt hē ēēr. ¹⁸ Bē hyb n'aa newē Isaraéw buuj rabahed'oo doo. P'op Hagā Do hā kan'oo dāk do hawēh doo, séd hā rah'yy kata dāk P'op Hagā Do hā kanoo do hā. ¹⁹ Nyy d' ŷ hanäng péh? Ji tayy ta tā kabarii hā ran'oo dāk doo? Kabarii edēp ŷ hanäng pé g'eeh? ²⁰ Dooh. Hahŷŷ d' ŷ hanäng pé tii: Kabarii hā P'op Hagā Do sa h'yyb gó nahapäh do ranoo doo, karap'ar h'yyb nesaa do hā takan'oo dāk né hē tii. Dooh P'op Hagā Do hā takan'oo däg tii. Hahŷŷ da na-āāj hē ŷ her'oot: Dooh ŷ karēn bā karap'ar h'yyb nesaa do weh'ēēh do h'yyb hataa bē hado bā. ²¹ Dooh bē haja bā pawóp hā bē h'yyb däng bā. Dooh bē haja bā bē eēg bā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do majyyw heen n'aa hood gó hanäng do uuh, karap'ar h'yyb nesaa do hā kanoo do uuh na-āāj hē! Dooh bē haja bā bē awa bā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hub heen n'aa uuh, karap'ar hā kan'oo dāk do na-āāj hē! ²² Ta tii d' bē adoo nā bā, bē karēn apäh bē anoo P'op Hagā Do hyb n'aa jewēs, tah'yy kawajāān bē wē? P'op Hagā Do bahānh bē ed'oo g'eeh bēēh?

²³ “Sahōnh hē ji karēn do ji hajaa ji moo wād bā. Dooh ky n'aa jaw'yyk do ji moo ge'ŷŷm péh”, nāk bē wób. Te hub né paawā tii, dooh sahōnh hē baad ub ji hā. Sahōnh hē ji karēn do ji haja né paawā ji moo wāt, dooh hajaa pé ge'ŷŷm pé paawā, dooh sahōnh hē ji hā masa pé P'op Hagā Do karēn doo da ji bawāt do hā. ²⁴ Dooh ji karēn do jawén ji awād bā. Ta wób sa wē baad hadoo doo, ti né hē bē moo booh.

²⁵ Taw'āāts hē hahŷŷ da bē bad'oo: Bē awēē sahōnh hē rahesām doo hēnh naa. Bē eaaj manā n'yy hēnh naa tii. Bē an'oo manā bē h'yyb bē taky n'aa tapa ta ti hyb n'aa. ²⁶ Ta tii d' ŷ wén edoo, hahŷŷ da P'op Hagā Do kyy kerih do hyb n'aa: “Badāk hahŷŷh, sahōnh hē ta hā hanäng do na-āāj hē, P'op Hagā Do ma.”Š

Š **10:26** Saaw-Mo 24.1. Sahōnh hē P'op Hagā Do hanaa tahanäng pé tii. Ti hyb n'aa tahajaa ji awēē bā sahōnh hē.

²⁷ Jesus hā h'yy kana'eeh do ōm tatsyyd bā ta tób hēnh ta sii mabawēh hyb n'aa, makarēn bā ti mabahōm. Taw'āāts hē mawēē sahōnh hē. Man'oo manā a h'yyb ōm taky n'aa tapa ta ti hyb n'aa. ²⁸ Hŷŷ kā, hahŷŷ d' bē ramaher'ood bā paawā: “Hahŷ kabarii hā kan'oo dāk do hahŷ ji tā”, raher'ood bā, mawēē manā d' tii bā, ōm aj'yy maher'oot do hyb n'aa, ji h'yyb ji taky n'aa tapaa do hyb n'aa na-āāj hē. ²⁹ Ta see h'yyb hyb n'aa ti ŷ bedoo, a h'yyb hyb n'aa nado. Bē an'oo manā bē h'yyb bē taky n'aa tapa, ŷ hanäng. Hahŷŷ da apäh bē kyyh hā ŷŷ: “H'ēēd hyb n'aa ŷ an'oo bā ta see h'yyb ŷ taky n'aa tapaa ŷ natayy do hyb n'aa, ŷ awēh do hyb n'aa? ³⁰ ŷ awēē bā tā ŷŷ, ta hyb n'aa P'op Hagā Do hā ŷ ky n'aa ets'ēē wāt doo, h'ēēd hyb n'aa ŷ raky n'aa tapaa, P'op Hagā Do wē tsebé doo me ŷ bawēh do hyb n'aa?”, näng apäh bē kyyh. ³¹ Hahŷŷ da kēh ŷ bē hā: Taw'āāts hē P'op Hagā Do bē weh'ēēh sahōnh hē bē moo bok do hā, bē awēē bā, bē eēg bā na-āāj hē. ³² Bē moo boo manā baad nadoo do hā ta wób h'yyb tatuk doo, Judah buuj rado bā, Judah buuj nadoo do rado bā, P'op Hagā Do karapee bē panang bā habong do rado bā na-āāj hē. ³³ ŷ bad'oo doo da né hē, sahōnh hē ta wób ŷ h'yyb en'yym doo da bē bad'oo. Hā ŷŷ hē ŷ h'yy ken'yym do jawén nado ŷ bawāt. Baad hadoo do ti ŷ karēn ta wób sa hā, sa h'yyb tym bedēp hyb n'aa Jesus Kristo wē kā.

11

¹ Taw'āāts hē ŷ bawāt doo da bē babok, Kristo bawāt doo da ŷ bawāt do hadoo.

Nyy d' rabad'oo rakahet'aa bā do ky n'aa hahŷŷh

² ŷ tsebé bē hā, ŷ bē hyb n'aa es'ee had'yyt hē do hyb n'aa. ŷ tsebé na-āāj hē, bē ŷ ma met'ēēg wāt do bē ky daheeh do hyb n'aa. ³ Ti hadoo né hē, hahŷ ŷ karēn bē bahapäh: Kristo, sahōnh hē ajyy sa nu gabóg. Ajyy, ŷŷj

sa nu gabóg. P'op Hagä Doo, Kristo nu gabóg. ⁴ Ajyy sa nu kajesuu doo me raky n'aa ets'ëë bã, sa nuu kajesuu doo me P'op Hagä Do ky n'aa ratabëej bã na-ãaj hë, Kristo, sa nu gabóg, dooh rawehëë bã tii hã. ⁵ Ýÿj kã raky n'aa ets'ëë bã, P'op Hagä Do ky n'aa ratabëej bã na-ãaj hë, sa nuu ranajesu bã, sa patug, sa nu gabóg, dooh rawehëë bã tii hã. Ýÿj sa nuu rahab wät do hadoo tii, tanu mebyng do heen n'aa tii.* ⁶ Ýÿnh nu kanajesuu doo, taw'ãäts hë ta sëen tagek'ãã bëeh. Tanu meby n'aa nyy bã ýÿj hã sa sëen ragekãã doo, rahab bëeh doo, taw'ãäts hë sa nuu rajesuu. ⁷ Ta da hadoo P'op Hagä Do pahuunh aj'yy. Ajyy sa hyb n'aa P'op Hagä Do kawehëë däk. Ti hyb n'aa, ajyy dooh ranu kajesu bã Jesus hyb n'aa rakahet'aa bã. Ýÿj sa hã kã, sa hyb n'aa ajyy rakawehëë padëek.† ⁸ Ýÿnh hanaa nado aj'yy. Aj'yy tahana ti ýÿnh. ⁹ Ýÿnh hyb n'aa nado aj'yy kapahuuj kãn. Ýÿnh kapahuuj wät aj'yy hyb n'aa. ¹⁰ Ti hyb n'aa né hë, ããs rahapäh do hyb n'aa na-ãaj hë, taw'ãäts hë ýÿj ranu kajesuu hyb n'aa jawyk do heen n'aa. ¹¹ Tii d' tahado né paawä, Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, sa m'aa hënh nado ýÿj ajyy sa mahãnh. Ti hadoo ënh ajyy sa hã. Sa m'aa hënh nado ýÿj sa mahãnh. ¹² Ta ti ý wén her'oot, aj'yy hanaa ýÿnh ganyyh doo da, ýÿj hanaa ajyy na-ãaj hë tii d' raganyyh. Sahõnh hë ta ti tabana P'op Hagä Do hanaa.

¹³ Bë hyb n'aa newë baad tado bã, Jesus hyb n'aa ji kahet'aa bã, ýÿj raky n'aa ets'ëë bã sa nuu kanajesuu doo me. ¹⁴ Badäk hahÿÿ hã ji bad'oo doo, P'op Hagä Do anoo doo, ti na-ãaj hë tametëeh hahÿÿh: Baad nado ajyy sa hã sa sëen dewëet doo me raboo bã. Sëen dewëet do ajyy hã tawaneh'ëeh do haj'aa. ¹⁵ Sëen dewëet doo, ýÿj sa hetsó ti ta tii. P'op Hagä Do an'oo däk ti sa hã, sa nu jesuu n'aa. ¹⁶ Ta

ti hedoo do p'ãã karën do ky ked'aak do hã hahÿÿ da ý baher'oot: Dooh ta see mo n'aa me ãã adoo bã, P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do panang wób hënh habok do na-ãaj hë, dooh ta see mo n'aa me rabahed'oo Jesus hyb n'aa rakahet'aa bã.

Jesus ji hyb n'aa esee do heen n'aa rataheb'ëës do ky n'aa hahÿÿh

¹⁷ Hahÿÿ hã bë ý metëek doo, dooh bë hã ý j'aa etsëë bã. Ta tii d' ý wén her'oot, teg'yys baad nadoo do bë kahet'aa bã. ¹⁸ Pooj jé ý ky n'aa napäh, dooh m' séd hã bë h'yyb hedo bã. Bë m' h'yy ketyn hõm bë kahet'aa bã. Ta mahang ý ky daheeh ý rapanäk doo. ¹⁹ (Doooh ji ky sëew its bã! Taw'ãäts hë bë h'yy ketyn hõm, P'op Hagä Do matym gó baad hadoo do bë mahang habong do rakametä däk hyb n'aa.) ²⁰ Bë kahet'aa bã, dooh Jesus ji hyb n'aa esee do waa n'aa tado wäd bã bë awa doo. ²¹ Bë awa bã, dooh m' bë gadaa bã ta wób. Sa pooj jé bë karën bë bawa bë waa. Ti hyb n'aa, ta wób rabas'aah nä bã, ta wób a'oom kãn ta bahãnh reëek do haj'aa. ²² Dooh g'eeh bë tób enä bã, bë yd wa péh, bë yd eëek péh? Bë ty n'aa ges'yyk P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do kahet'aa doo. Bë nu meb'yyh kas'uut do bë mahang habong doo. Nyy da kèh ý bë hã? Bë ý j'aa etsë g'ee da ta tii da bë bad'oo do hyb n'aa? Dooh. Dooh né hë bë ý j'aa etsëë bã.

²³ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ý gadoo doo, ti né hë ti ý tabëj wät do bë hã. Hahÿÿ né hë ti ý gadoo ta ky n'aa: Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, atsëm, ta maji moo gó takahaëënh noo gó, tabado däk pãw, ²⁴ ti m' ta hyb n'aa taky n'aa ets'ëë wät do jawén paa bã, taganabäh hõm, ti m' taky hadoo: “Hup ýÿ, bë hyb n'aa ý an'oo däk do heen n'aa hahÿÿh. Hahÿÿ da d' bë bad'oo, ý bë hyb n'aa esee do hyb n'aa”, näng mäh. ²⁵ Ti hadoo ënh, rabawëh, rabawa do jawén paa bã, Jesus bado däk ënh uwa

* **11:5** Paw-Ro bawät noo gó, Korīn panang bã rahap ýÿj sa nuuh, nesaa do ramoo boo bã. Tii d' rawén d'oo, ranu mebyng hyb n'aa. † **11:7** Tii d' tahadoo do hyb n'aa, taw'ãäts hë ranu kajesuu Jesus hyb n'aa ji kahet'aa bã.

bëeh hood ti m' taky hadoo: “Majyyw ÿÿ, ÿ anoo do ÿ dajëp noo gó heen n'aa hahÿÿh. Papuuj sahõnh hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kä. Hÿ jawén majyyw ÿ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagä Do ky däng.† Hahÿ bë eëg had'yyt bä hÿ jawén, tii d' bë bad'oo ÿ bë hyb n'aa esee hyb n'aa”, näng mä Jesus. ²⁶ Ta ti pãw bë awa bä, ta ti ta hood gabuuj uuh bë eëg bä, bë her'ood hõm Jesus dajëp do ky n'aa p'aa hënh tamatëeh bä kä.

²⁷ Ti hyb n'aa, daap hë ta ti pãw hawa doo, ta ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do majyyw heen n'aa hood gó hanäng do uuh heëek doo, nesaa do tamoo wäd däk tii hã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hub wë, ta majyyw wë na-ãäj hë. ²⁸ Taw'ãäts hë ji daaj hë ji h'yyb ji hyb n'aa newë bä baad tado bä pãw uuh ji awa do pooj jé, majyyw heen n'aa ji eëek do pooj jé. ²⁹ Hahÿ hyb n'aa ta ti ÿ wén her'oot: Daap hë ji awa bä, daap hë ji eëg bä, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hub ky n'aa ti ji hyb n'aa nanewë bä, ji daaj hë ji ky n'aa katakyyk baad nadoo doo me. ³⁰ Ti hyb n'aa né hë hajök bë mahang nahejooj boo, hajök bë mahang nahëe enäh, ta wób dejëp. ³¹ Jesus heen n'aa ër gadoo do pooj jé ër daaj hë ër hyb n'aa newë bä baad ër h'yyb tado bä, dooh tii bä ër P'op Hagä Do rejä bä. ³² Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër hã taky n'aa etyy bä, nesaa do tanoo ër hã ër tama metëek hyb n'aa, badäk hahÿÿ hã habong do ta hã h'yy kana'eeh do sa nemuun ër tanarejää hyb n'aa ta jawén kä.

³³ Ta tii kä, wakän haa, taw'ãäts hë bë gada ta wób, bë kahet'aa bä Jesus heen n'aa bë bawa hyb n'aa. ³⁴ Bë bas'aah bä, taw'ãäts hë bë tób yt hë bë bawa séd hã bë kahet'aa do pooj jé Jesus heen n'aa bë tab'ëes hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa netyy hyb n'aa nesaa do bë hã.

ÿ kajaa bä kä, ky n'aa see ÿ ba-her'oot bë hã.

12

P'op Hagä Do Sahee hã hana do ji hajaa do ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿÿ kä wakän haa, baad ÿ karën bë bahapäh P'op Hagä Do Sahee hejój gó ji hajaa doo. ² Bë hapäh, p'ooj ub, Jesus hã bë h'yy kana'eeh nä noo gó, ta s'ee hënh bë rah'yyb mahüüm had'yyt hë, kabarii nedëp do hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa. ³ Ti hyb n'aa ÿ karën bë bahapäh hahÿÿh: P'op Hagä Do Sahee hejój gó her'oot doo, dooh Jesus taky n'aa was'ee bä. Dooh na-ãäj hë ji haja bä, “Jesus né hë ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, ji her'ood bä P'op Hagä Do Sahee hejój gó tanado bä ji hã.

⁴ Ti anäng hajöng ta wób hedoo do ji hajaa ji moo wät doo, P'op Hagä Do Sahee anoo doo. Sét né hë P'op Hagä Do Sahee tahana tii hã. ⁵ Ti anäng ta wób hajöng ji mamasa doo. Ti hadoo né hë, jããm né hë sét ub Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ër wë moo wät doo. ⁶ Ti anäng hajöng ta wób ji hajaa ji moo wät doo. Ti hadoo né hë, sét ub ti P'op Hagä Do ta ti ji hã hanoo doo, ta tii me ta wë ji moo wät hyb n'aa. ⁷ P'op Hagä Do Sahee hã hana doo, sahõnh hã takan'oo däk sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do tamasa hyb n'aa. ⁸ Ta see hã P'op Hagä Do Sahee anoo tak'ëp hajaa doo me ta wób tamaher'oot hyb n'aa. Ta see hã P'op Hagä Do Sahee anoo h'yy ganäng doo me ta wób tamaher'oot hyb n'aa. ⁹ P'op Hagä Do Sahee, sét hadoo doo, anoo ta see hã baad tah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ta see hã tabanoo ta wób tabaheso hyb n'aa. ¹⁰ Ta see hã P'op Hagä Do Sahee anoo ta hejój me tapehuunh hyb n'aa. Ta see hã tabanoo P'op Hagä Do kyyh tabaher'oot hyb n'aa. Ta see hã tabanoo tabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee tado bä, sahee see tado bä ti her'oot doo. Ta see hã tabanoo kyy wób me, ji h'yy kanadaw'uuh doo me, tabaher'oot hyb n'aa. Ta see hã tabanoo

† 11:25 P'ooj ub Mosees sa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, b'ée majyyw ta heen n'aa. Papuuj hahÿ ji hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

kyy wób me kaher'oot do tatab'ëës hyb n'aa maa new'ëë do sa hä. ¹¹ Sét né hē P'op Hagä Do Sahee sahõnh hē ta ti hanoo doo. Tah'yyb däng doo da né hē sahõnh hē sa hä tabanoo tii.

Sahõnh hē ëër, Jesus uuh hadoo do ky n'aa hahÿÿh

¹² Hajõõ né paawä ji hä, ji noo hedoo doo, ji nabuuj hedoo doo, ji matym hedoo doo, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo doo, sét né hē ji. Ti hadoo ënh Kristo hä, Kristo hä h'yy ka'eeh do sa hä. ¹³ Èr wób, Judah buuj. Èr wób, ta wób buuj. Èr wób, ta wób sa karom hedoo doo. Èr wób, kariw n'aa temah doo. Tii d' tahado né paawä, ër nu kemuun bong P'op Hagä Do Sahee an'oo bä, sét Jesus hub hadoo ër bahadoo hyb n'aa. Sét né hē ti P'op Hagä Do Sahee ër gadoo doo.

¹⁴ Hajõng né hē ji hä hanäng do ji uuh. Sét uuh had'yyt nado ji uuh. ¹⁵ Ji tsyym ky hado bä paawä: “Ta moo ÿ nadoo do hyb n'aa, dooh ta uuh ÿ do bä”, ji uuh had'yyt né hē tii, ta ti edo né paawä. ¹⁶ Ji nabuuj ky hado bä paawä: “Ta matym see ÿ nadoo do hyb n'aa, dooh ta uuh ÿ do bä”, ji uuh had'yyt né hē tii, ta ti edo né paawä. ¹⁷ Sahõnh hē ji hä hanäng do ji matym tado bä paawä, nyy da paawä ji maa newëë tii bä? Sahõnh hē ji hä hanäng do ji nabuuj tado bä paawä, nyy da ji matsehÿÿk tii bä? ¹⁸ Sahõnh hē ji hä hanäng do ji uuh P'op Hagä Do bat'ëëg hõm ji hä, tah'yyb däng doo da. ¹⁹ Séd uuh had'yyt hē tado bä paawä ji hä, dooh paawä ji hub had'yyt hē tado bä. ²⁰ Hahÿÿ da né hē: Hajõng né paawä ji hä hanäng do ji uuh, sét né hē ji.

²¹ Ji matym dooh tahaja bä taky hado bä ji moo hä: “Dooh hyb n'aa õm ÿ karën péh.” Dooh na-ãäj hē ji moo haja bä ji tsyym hä taky hado bä: “Dooh hyb n'aa õm ÿ karën péh.” ²² Ta ti ji hä hanäng do uuh nahejooj is doo, ti né hē ti baad ji karën up doo. ²³ Ji uuh ji hä ky n'aa netsëeh doo, baad ji weh'ëeh. Ta wób hä ji manetëeh doo, baad ji ban'yyh. ²⁴ Ji uuh wób ji metëeh doo, dooh hyb n'aa

baad ji ban'yyh péh. Baad P'op Hagä Do benyyw hõm ji hä hanäng doo, ta ti ji hä häd ky n'aa netsëeh hedoo do rakawehëë däk hyb n'aa. ²⁵ Tii da tawén d'oo, ji hä takanetyn hõm hyb n'aa, sahõnh hē ji hä hanäng do séd demuun baad rakahag'ãäs hyb n'aa na-ãäj hē. ²⁶ Sét hē ji hä hanäng do ji uuh nesaa do tahob bä, sahõnh hē séd demuun rabahoop. Ta see ji uuh kawehëë däg bä, sahõnh hē ji uuh wób taw'ãäts hē sa hä.

²⁷ Bë sahõnh hē, Kristo hub hadoo bëeh. Sét ken'yyh bëeh, ta uuh hadoo. ²⁸ Jesus Kristo hä h'yy ka'eeh do sa mahang P'op Hagä Do banoo, pooj jé Jesus mejüü do rabad'oo doo. Ta jawén ta ky n'aa herot doo. Ta jawén ta ky n'aa ma mehetëk doo. Ta jawén rapehuunh do haj'aa doo, ta wób rabaheso hajaa doo, ta wób masa doo, ta wób h'yyb mahüüm n'aa hedoo doo, kyy wób ji h'yy kanadaw'uuh do hajaa her'oot do na-ãäj hē. ²⁹ Sahõnh hē g'eeh Jesus mejüü do had'yyt hē? Sahõnh hē g'eeh ta ky n'aa rod had'yyt hē? Sahõnh hē g'eeh ta ky n'aa ma mehetëk do had'yyt hē? Sahõnh hē g'eeh rabahajaa rapehuuj had'yyt hē? ³⁰ Sahõnh hē g'eeh rahajaa ta wób rabaheso? Sahõnh hē g'eeh kyy wób rahajaa rer'ood bä? Sahõnh hē g'eeh rahajaa kyy wób me kaher'oot do ratabëj bä? ³¹ Dooh. Taw'ãäts hē ji hajaa do P'op Hagä Do Sahee ji hä hanoo do ta bahãnh had'op do hä, ta wób masa do hä, bë h'yyb padäg. Pooj jé dó bë ÿ metëeh hÿÿ kä sahõnh hē ta bahãnh baad hadoo doo:

13

Ji kamahãn do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ajyy sa kyy me, ãäs sa kyy me na-ãäj hē ÿ haja bä né paawä ÿ her'ood bä, ÿ kamanahãn bä paawä, dooh taw'ãäts hē tado bä. Jããm hē sapaar redas do ky hado däk ÿ tii bä. ² P'op Hagä Do ky n'aa ÿ haja bä né paawä ÿ maher'ood bä, P'op Hagä Do Sahee hä ÿ tabanoo do hyb n'aa tii, ji nahapäh do hä ÿ h'yy ganyy bä paawä, sahõnh

hē ŷ hapēē bā paawā, tak'ēp ŷ h'yy ka'eeh do hyb n'aa waēē hā ŷ haja bā paawā ŷ mejō bā takahŷŷd häng, ta wób ŷ kamanahän bā paawā, daap paawā ŷŷh. ³ Sahōnh hē wē ŷ hanäng do kas'uut do sa hā ŷ an'oo bā paawā, daj ŷŷ hē paawā ŷ kan'oo dāk ŷ rabaju tēē, ŷ kamanahän bā, daap paawā ti hā ŷŷ.

⁴ Kamahän do kanejäg. Kamahän do ky ennym. Dooh tah'yy kajewēēts bā. Dooh ta hā hē taj'aa etsēē bā. Dooh takasabé bā. ⁵ Tawaneh'ēēh do nado. Dooh ta daaj hē takarēn do jawén tawäd bā. Dooh nayyw hē takawaj'ään bā. Dooh tah'yy gaēēj bā ta wób sa wē. ⁶ Dooh tatsebee bā baad nadoo do hā. Baad hadoo do hyb n'aa tatsebé. ⁷ Kamahän doo, dooh tah'yy gajēē hōm bā. Ta wób hā tah'yyb eeh had'yyt hē. Tagadaa had'yyt hē. H'yyb jawyk doo gó sahōnh hē tagadoo.

⁸ Kamahän doo, dooh tahēēj bā. Tii d' nado P'op Hagä Do ky n'aa ji her'oot do ji hajaa doo, kyy wób ji h'yy kanadaw'uuh do ji hajaa ji her'oot doo, ji hapäh do na-ääj hē. Ahänh da tii. ⁹ Da hē ji hapäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa ji hajaa ji her'oot do na-ääj hē, ta uuh ub tii. ¹⁰ Baad had'op do heh'äät do kaja bā kã, tii bā kã, dooh hyb n'aa ji karēn wät pé ta uuh hadoo doo. ¹¹ Hahŷ hadoo tii: ŷ karapee noo gó, karepé raber'oot doo da ŷ ber'oot paah, karepé rahyb n'aa newēē doo da ŷ hyb n'aa newēē paah. ŷ wah'ēē wät bā kã ŷ eréd hōm ta ti karapee ŷ h'yyb hadoo do paah. ¹² Da hē, dooh baad ēr hapēē nã bā P'op Hagä Doo, japow gó ji heg'ääs do hadoo. Ta jawén da ēr bahapäh baad ub kã, heh'äät kã. Da hē, jāām hē ta uuh ŷ bahapäh. Ta jawén da, sahōnh hē ŷ bahapäh ta hā, ŷ P'op Hagä Do hapäh doo da né hē.

¹³ Hŷŷ kã tamawoob hē hadoo do ti haym: Ji h'yy ka'eeh doo, ji gada doo, ji kamahän doo. Ji kamahän doo, sa bahänh baad had'op do tii.

14

Ji hajaa do P'op Hagä Do Sahee hana do ky n'aa bód hahŷŷh

¹ Taw'ääts hē kamahän do hā baad bē h'yyb padäg. Taw'ääts hē P'op Hagä Do Sahee hā hana do ji hajaa do hā bē h'yyb padäg na-ääj hē. Pooj jé, P'op Hagä Do ky n'aa ji hajaa ji her'oot do hā baad ub bē h'yyb padäg.

² Hahŷ hyb n'aa ta ti ŷ wén her'oot: Kyy wób me her'oot doo, dooh ta wób tamaher'ood bā. P'op Hagä Do sii taber'oot tii hā. Dooh maa napäh pé ta ti ta her'oot doo. Ji nahapäh do ky n'aa ta her'oot tii, P'op Hagä Do Sahee an'oo bā. ³ Tii d' nado P'op Hagä Do ky n'aa her'oot do hā. Ta wób hā ti ramaher'oot. Ta ti ji tamasa, ji h'yy ka'eeh do kah'üüm hyb n'aa. Ji tamaher'oot, baad ji bawät hyb n'aa. Ji tah'yyb en'yym. ⁴ Kyy wób me her'oot doo, ta daaj hē, ta hā hē takamasa tii, P'op Hagä Do ky n'aa kah'üüm hyb n'aa ta h'yyb gó. P'op Hagä Do ky n'aa her'oot do tamasa ta wób, P'op Hagä Do ky n'aa sa h'yyb gó takah'üüm hyb n'aa. ⁵ ŷ karēn paawā sahōnh hē bēēh, bē bahajaa kyy wób me bē baher'oot. Ti hadoo né hē, tak'ēp ŷ karēn P'op Hagä Do ky n'aa bē her'oot. Kyy wób me kaher'oot do bahänh baad hadoo P'op Hagä Do ky n'aa her'oot doo.* Kyy wób me kaher'oot doo, ta ky n'aa nyy d' tahanäng pé ji her'ood bā, Jesus hā h'yy ka'eeh do kahet'aa do ramaa napäh hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa sa h'yyb gó kah'üüm hyb n'aa, ti na-ääj hē baad ub.

⁶ Ti hyb n'aa wakän haa, bē wē ŷ kajaa bā, kyy wób me bē ŷ maher'ood bā paawā, nyy d' paawā bē tamasa tii? Dooh paawā bē tamasa bā. Hā ŷ P'op Hagä Do metēēh doo, ji hajaa do ky n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa, ji ma metēēk do ky n'aa bē ŷ maher'oot do na-ääj hē, ti bē tamasa. ⁷ Ji gamehŷŷh do ky n'aa me, ji etēn do ky n'aa me na-ääj hē tii d' bē ŷ metēēh ŷ hanäng pé tii, ta ti hedēp

* **14:5** P'op Hagä Do ky n'aa ji her'oot do baad ub tawén doo, kyy wób me kaher'oot do bahänh, hajōng tamasa do hyb n'aa.

do nado né paawä. Baad ranetēn bā, baad ragamanehā bā, nyy da ta wób rabahapäh ti teh'ũm doo? ⁸ Ti hadoo né hē torōm-bet hād nāng do hā. Nyy da g'eeh warahén rah'yy genā bā kaneb'ooh doo hēnh tanaēej bā, baad torōm-bet ragamanehā bā? ⁹ Ti hadoo né hē bē hā. Kyy wób me ta wób bē maher'ood bā, nyy da ramaa napäh ta ti ky n'aa, nyy d' tahanāng péh? Daap hē ti bē baher'oot kyy wób me. ¹⁰ Hajōng ti anāng kyyh badäk hahỹ hā. Baad ub sahōnh hē tii, maa napäh do sa hā. ¹¹ Ÿ kyy maa nanapäh doo, ta tii hā, Ÿ ta s'ee hēnh naa, ta s'ee hēnh naa Ÿ ta hā. ¹² Ti hadoo né hē bē hā. Tak'ēp bē karēn P'op Hagä Do Sahee hana do bē gado bā do hyb n'aa, taw'ääts hē bē h'yyb padäg sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do masa do hā.

¹³ Ti hyb n'aa kyy wób haj'aa doo, taw'ääts hē raky n'aa etsēē P'op Hagä Do hā, tabanoo hyb n'aa na-āāj hē sa hā rabahajaa hyb n'aa ratab'ēēs do nyy d' tahanāng pé tii. ¹⁴ Kyy wób me P'op Hagä Do hā Ÿ ky n'aa etsēē bā, hēp Ÿ tym ti ky n'aa etsēē. Dooch Ÿ hapäh pé Ÿ her'oot doo. ¹⁵ Nyy d' Ÿ bad'oo ti tahado bā? Hahỹ da Ÿ bad'oo: Ÿ da ky n'aa etsēē hēp Ÿ tym me, Ÿ hapäh doo me na-āāj hē da Ÿ ky n'aa etsēē. P'op Hagä Do Ÿ ma ejām da hēp Ÿ tym me, Ÿ hapäh doo me na-āāj hē. ¹⁶ Jāām hē a h'yyb tym gó P'op Hagä Do maj'aa etsēē bā, nyy da ōm raky masa ranahapēē bā maher'oot doo? ¹⁷ Baad né paawä P'op Hagä Do maj'aa etsē, kyy wób me maher'oot doo, dooch ta wób tamasaa bā rah'yy ka'eeh do kah'ũm hyb n'aa.

¹⁸ P'op Hagä Do Ÿ j'aa etsē, sahōnh hē bē bahānh Ÿ bahajaa kyy wób me Ÿ maher'oot do hyb n'aa. ¹⁹ Ti hadoo né hē, Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang, hā Ÿỹ, taw'ääts hē ji ma poo oow pé kyyh ji maa napäh do Ÿ her'ood bā Ÿ ma metēek bā, 10 miw kyyh ji maa nanapäh do mahānh.

²⁰ Wakān haa, karepé h'yy gatamah

do bē hado manä P'op Hagä Do Sahee ji hā hanoo do hā. Taw'ääts hē wah'ēē h'yyb hadoo bēeh, ta ti hā. Taw'ääts hē nesaa do hā bē h'yy gatamah karapee t'aah h'yy gatamah do hadoo. ²¹ Hahỹ da P'op Hagä Do kyy kerih do hā:

“Ji nahapäh do kyy me,
ta s'ee hēnh naa do sa kyy me, Ÿ ma-
her'oot da karapé haa.
Ti hadoo né hē da, dooch da raky dahé
bā Ÿỹh”,†
nāng mä Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do
kyyh.

²² Ti hyb n'aa kā, kyy wób me ka-her'oot doo, Jesus hā h'yy kana'eeh do metēē n'aa, ta hā h'yy ka'eeh do metēē n'aa nado. P'op Hagä Do ky n'aa ji her'oot doo, Jesus hā h'yy ka'eeh do metēē n'aa tii, ta hā h'yy kana'eeh do metēē n'aa nado. ²³ Séd hā Jesus hā h'yy ka'eeh do rakata bā kā, kyy wób me sahōnh hē rer'ood bā paawä, ti ta seeh, nahapäh doo, Jesus hā h'yy kana'eeh do na-āāj hē tajēē suun bā tii bā, sahōnh hē bē meraa bong hadoo ted'oo da. ²⁴ Jesus hā h'yy kana'eeh doo, nahapäh do na-āāj tajēē suun bā P'op Hagä Do ky n'aa sahōnh hē rer'ood nuuj jé, kametä dāk tii bā ta hā nesaa do ta h'yyb tym gó hanāng doo. Ky n'aa kety dāk tii bā sahōnh hē bē her'oot do hyb n'aa. ²⁵ Kametä dāk tii bā sahōnh hē ta h'yyb tym gó tahyb n'aa newēē do pooj jé ji nahapäh doo. Ta taron nu paa me tabahyy hāng da, P'op Hagä Do taj'aa etsē hyb n'aa. “P'op Hagä Do awät né hē bē mahang”, nāng da.

²⁶ Wakān haa, taw'ääts hē hahỹ da bē bad'oo bē kahet'aa bā: Ta see P'op Hagä Do hā tama ejām, ta see ma metēek P'op Hagä Do ky n'aa, ta see her'oot P'op Hagä Do ta hā tametēeh doo, ta see her'oot kyy wób me, ta see tab'ēēs kyy wób me kaher'oot do nyy d' tahanāng péh. Taw'ääts hē sahōnh hē ta tii d' ji bad'oo, sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do h'yyb gó P'op

† 14:21 Isajas 28.11-12

Hagä Do ky n'aa takah'ũüm hyb n'aa. ²⁷ Kyy wób me raheer'ood bä, jããm né hẽ pawóp hẽ, tamawoob hẽ ti her'oot. Taw'ãäts hẽ sét ken'yyh raber'oot. Tii bä, taw'ãäts hẽ ta see tab'ëes nyy d' tahanäng péh. ²⁸ Tabadoo bä ta ky n'aa tab'ëes doo, nyy d' tahanäng pé ti tab'ëes doo, taw'ãäts hẽ bag hẽnh tabasoo hẽ kahet'aa bä kyy wób me her'oot doo. Taw'ãäts hẽ ta m'aa hẽnh, ta tób hẽnh taber'oot P'op Hagä Do sii.

²⁹ Taw'ãäts hẽ pawóp hẽ, tama-woob hẽ raheer'oot P'op Hagä Do ky n'aa. Taw'ãäts hẽ ta wób ramatakëe, ta ti taheer'oot do baad tado bä. ³⁰ Sa mahang hat'oonh do gadoo bä ta h'yyb tym gó P'op Hagä Do ky n'aa, taw'ãäts hẽ pooj jé her'oot do ky ym, ta ti hasoo do ber'oot hyb n'aa kä. ³¹ Ta tii da sét ken'yyh bẽ baher'oot P'op Hagä Do ky n'aa, bẽ sahõnh hẽ bẽ ma kametëek hyb n'aa, bẽ h'yyb hedo magyys hẽ hyb n'aa. ³² P'op Hagä Do ky n'aa rod rahajaa rah'yy kamedug bä, rahajaa ragadaa bä rabaher'oot hyb n'aa. ³³ Dooch P'op Hagä Do hanaa tado bä ta ti jé pad'yyt hẽ kaher'oot doo, baad nahõm doo. Baad hadoo do ji h'yyb n'yyim doo, ti ti P'op Hagä Do hanaa.

Sahõnh hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hẽ habong do rabahed'oo doo da, ³⁴ taw'ãäts hẽ ýj dooch rer'ood bä séd hã rakahet'aa bä. Taw'ãäts hẽ bag hẽnh rabab'ëeh. Dooch taw'ãäts hẽ tado bä rer'ood bä ji kahet'aa bä. Taw'ãäts hẽ ýj raky daheeh ajyy, Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo da. ³⁵ Tanyy bä sa hã reaanh doo, taw'ãäts hẽ sa tób hẽnh sa patug hã rabeaanh, dooch taw'ãäts hẽ tado bä do hyb n'aa ji kahet'aa bä ýj rer'ood bä.

³⁶ Bẽ hanaa bẽ ed'oo g'eeh P'op Hagä Do ky n'aa hanãm doo? Jããm hẽ bẽ tii, ta ti gadoo do bẽ ed'oo g'eeh? ³⁷ P'op Hagä Do ky n'aa rod ta hã pé ted'oo doo, P'op Hagä Do Sahee hanaa gadoo do ted'oo doo, taw'ãäts hẽ tah'yy kadaw'uuh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mejũũ do né hẽ ti ý erii wät

doo. ³⁸ Hahý manatakëe doo, dooch né hẽ ji hyb n'aa p'eed bä tii.

³⁹ Ti hyb n'aa kä, wakãh haa, taw'ãäts hẽ P'op Hagä Do ky n'aa bẽ her'oot do hã bẽ h'yyb padäg. Bẽ medug manã kyy wób me rer'ood bä. ⁴⁰ Ti hado né hẽ paawã, baad bẽ adoo ti ta tii, ta tyw n'aa nãng bä.

15

Jesus ganã wät do ky n'aa hahýh

¹ Hý kã, wakãh haa, ý karẽn bẽ hyb n'aa esee Jesus Kristo ky n'aa hanãm do bẽ ý ma met'ëeg wät do paah, bẽ gadoo do paah. Ta ti né hẽ bẽ h'yy ka'eeh do mejój n'aa. ² Ta ti ky n'aa hanãm do ed'ëep bẽ h'yyb tym P'op Hagä Do wẽ, baad bẽ hyb n'aa matakã bä tii, bẽ neréd bá ý ma metëek do ky n'aa. Tii d' tanado bá, daap bẽ h'yy ka'eeh.

³ Jããm hẽ baad hadoo do ta ky n'aa ý gadoo do ti bẽ hã ý tab'ëes doo. Hahý né hẽ tii: Kristo dajëp nesaa do er moo bok do sãm, P'op Hagä Do kyy kerih do ta pooj jé taheer'oot doo d' né kä. ⁴ Ti m' radakã jëng, ti m' tama-woob däg kä ta ä kä taganã wät p'aa hẽnh, pooj jé P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né kä. ⁵ Ti jawén mäh, Peed hã takas'ee wäd kãn. Ti jawén mäh, 12 hedoo do sa hã takasee ênh. ⁶ Ti bahãnh mäh, séd noo gó 500 ta ma matëg sa hã takas'ee wäd kãn. Hajõng sa wób ed'ëep nã hahý ý berih bá. Hap'ëeh do wób radejeb kãn. ⁷ Ti m' takasee Tsijaag hã, sahõnh hẽ tamejũũ do hedoo do sa hã na-ããj hẽ. ⁸ Tagadëeg ub takas'ee kãn hã ýj, ý ajãn s'oo hadoo do hã. ⁹ Sa yd jé had'os do ýh, Jesus mejũũ do sa mahang. Dooch paawã ý ramaneëej bá Jesus mejũũ doo, P'op Hagä Do karapee ý rejãã do paa hyb n'aa. ¹⁰ Ti hadoo né hẽ, ta mejũũ do see da hẽ ý wén hado däk, P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa hã ýj. Daap hyb n'aa nado ta ti hã ý taky enyym doo. Dooch. Ta wób moo bok do bahãnh ý moo wäd wät. Ti hadoo né hẽ, dooch ý tado bá ti moo wät doo. Hã ý P'op Hagä Do ky enyym

do hanaa tii. ¹¹ Hÿÿ kä ÿ tado bä bē hā maher'ood wāt doo, ta wób rado bä, ti né hē ti ta kyn'aa āā her'oot doo. Ti ky n'aa né hē ti bē ky dahé bong doo.

Jesus ganā wāt do ky n'aa ta wób raky sēm do ky n'aa hahÿÿh

¹² Kristo ganā wāt āā her'ood bä, h'ëed hyb n'aa dooh ji ganā bä dejëp do mahang bē wób sa kyyh? ¹³ Te hub tado bä ta ti bē wób her'oot doo, ji ganā bä paawā, Kristo na-āāj hē paawā dooh paawā taganā wād bä tii bä. ¹⁴ Kristo ganā wād bä paawā, daap paawā tii bä āā maher'ood hōm do ta ky n'aa. Daap hē na-āāj hē paawā bē h'yy ka'eeh doo. ¹⁵ Kristo ganā wād bä paawā, noo kanesa do paawā āā tii bä, Kristo ganā wāt P'op Hagā Do an'oo bä āā ma metëek do hyb n'aa. Dejëp do ganā bä paawā, dooh Kristo ganā wād P'op Hagā Do an'oo bä paawā. ¹⁶ Dejëp do ganā bä, dooh paawā Kristo ganā wād bä. ¹⁷ Kristo ganā wād bä paawā, daap hē paawā bē h'yy kae dāk ta hā. Ti tahado bä paawā, dooh na-āāj hē takawug bä nesaa do bē h'yyb tym gó hanāng do paah. ¹⁸ Te hub tado bä paawā ta tii, gawatsig hōm paawā Kristo hā h'yy ka'eeh do sa makūūh. ¹⁹ Jāām hē da hē, badāk hahÿÿ hā ji bawāt nā bä Kristo hanaa ji gahēen bä, tii bä taw'āāts hē paawā tak'ëp, sahōnh hē mahānh, ër rat'yyd mehīn paawā.

²⁰ Tii d' nado. Kristo ganā wāt né hē dejëp do mahang P'op Hagā Do an'oo bä. Pooj jé dejëp do mahang ganā wāt do tii. Ta wób na-āāj hē genyyh do metëe n'aa tii. ²¹ Hahÿÿ hyb n'aa ÿ wén her'oot tii: Sét hē aj'yy ji dajëp do du na doo. Ti hadoo na-āāj hē sét hē aj'yy see ji ganyyh do dejëp do mahang du na doo. ²² Adāw hyb n'aa sahōnh hē ji dejëp. Ti hadoo ënh Kristo hyb n'aa kā sahōnh hē ragenyyh da. ²³ Sahōnh hē genyyh do

bahānh, pooj jé ganā wāt do Kristo. Ta jawén, Kristo kajaa bä kā, ta hā h'yy ka'eeh do ragenā boo kán da. ²⁴ Tii bä kā, badāk hahÿÿ gawatsik do kaja kán. Kristo j'aa ketsē do jawén paa bä sahōnh hē mejūū do ji nahapäh do sa hā, sahōnh hē bag'āās do ji nahapäh do sa hā, sahōnh hē hejój enäh do ji nahapäh do sa hā na-āāj hē, tii bä tabag'āās do Kristo bahaëej kán da P'op Hagā Do ta Yb hā kā. ²⁵ Kristo bag'āās da sahōnh hē ta majī hā taj'aa ketsē bä kā. ²⁶ Tagadëeg ub kā majī tagawats'iik doo, dajëb. ²⁷ Ta ti ÿ wén her'oot, hahÿÿ da P'op Hagā Do kyy kerih do her'oot do hyb n'aa: “Sahōnh hē ta tsyym yt hā P'op Hagā Do an'oo bä tabag'āās hyb n'aa.”* “Sahōnh hē tabag'āās” tabaher'oot bä, dooh P'op Hagā Do ta Yb sii hē tado bä tii, ti né hē hanoo do hyb n'aa ta hā sahōnh hē tabag'āās doo. ²⁸ Takajaa bä kā sahōnh hē Kristo bag'āās doo kā, ti noo gó kā, ta daaj hē ta Yb yd jé da tanu gadäg kán. Tii d' tawén hadoo, ta Yb, sahōnh hē ta hā han'oo dāk doo, tabag'āās hyb n'aa, sahōnh hē bahānh tabahado dāk hyb n'aa kā, sahōnh hē tabag'āās hyb n'aa kā.

²⁹ Hÿÿ kä, ji ganā bä paawā, nyy da rabad'oo da dejëp do hyb n'aa nu kemuun doo? Dejëp do ganā bä paawā, héd n'aa tii d' rawén d'oo?† ³⁰ Ji ganā bä paawā, dooh hyb n'aa pé had'yyt hē ÿ ahoop doo. Ji ganā wāt do hyb n'aa ÿ wén gadoo Jesus hyb n'aa ÿ ahoop doo. ³¹ Dajëb gó had'yyt hē ÿ bawāt tak'ëp ÿ rarejāā do haj'aa. Né hup ÿ né ta ti ÿ her'oot do bē wén hapäh, ÿ h'yy kasab'ee do hyb n'aa bē hyb n'aa Kristo Jesus ër Wahē N'aa hyb n'aa. ³² H'ëed hyb n'aa ÿ kamety wāt paa aj'yy tabanas'aa hedoo do sa sii Epeso panang bä, jāām hē badāk hahÿÿ hā ji hawāt do hā ÿ h'yyb däg bä paawā, ji ganā bä paawā? Ji ganā bä paawā, se hub

* **15:27** Saaw-Mo 8.6 † **15:29** Dooh ji hapëe bä ta tii d' hed'oo doo. Dooh Paw-Ro met'ëeg bä dejëp do hyb n'aa ji nu kemuun bä. Jāām né hē ti ky n'aa gó tabeh'ūūm ji ganā wāt do ky n'aa. ‡ **15:32** Ji h'yyb karën doo da né hē ji moo wāt tahanāng pé ti sa ky hetëg doo. Ji ganā bä paawā, se hub né hē tii bä paawā raher'oot doo.

né hē paawā hahỹỹ da sa ky hetēg: “Hamāh, ēr awēēh, hamāh, ēr eēg jati ēr dejēb kån do hyb n'aa.”†

³³ Bē an'oo manā bē rawad'ii. “Nesaa do moo heb'ooh do sii ji awād bā, sa da h'yyb hadoo da ji, baad né paawā ji bawāt pooj jé.” ³⁴ Taw'āāts hē p'aa hēnh bē h'yyb bē an'oo baad hadoo do hā. Bē moo boo manā wād nesaa doo. Ta ti ŷ wén mejũũ, bē wób ranahapāh do hyb n'aa P'op Hagā Do sa h'yyb gó. Bē nu mebyy bok hyb n'aa ŷ wén her'oot tii.

³⁵ Hahỹỹ da apāh da ta wób rabeaanh: Nyy da dejēp do paa ragenā bok? Ny hadoo do sa hub? ³⁶ Baad nadoo do heaanh do tii! Joom tym ji ejoom doo, dooh taganā bā ta bóg nadajēb bā. ³⁷ Tiriig tym, joom tym wób na-āāj hē ji ejoom bā, dooh ta gajewēē tado bā ji ejoom doo. Ta tym ub ti ji ejoom doo. ³⁸ P'op Hagā Do bad'oo nyy d' tabahadoo joom, tah'yyb dāng doo da. Joom tym ta wób hedoo tawēē bā. Ta see hadoo ta seeh, ta see hadoo ta seeh. ³⁹ Ti hadoo ēnh ti anāng ta wób hedoo ta dab. Ta see hadoo ji dab, ta see hadoo har'ēēng dab, ta see hadoo taw'ēēd dab, ta see hadoo na-āāj hē tah'ỹỹb dab. ⁴⁰ Ta wób hedoo wē hā habong do bag. Ta wób hedoo badāk hahỹỹ hā habong doo. Ta see hadoo wē hā habong do sa hetsóh. Ta see hadoo badāk hahỹỹ hā habong do sa hetsóh. ⁴¹ Ta see bag hadoo papỹỹj, ta see bag hadoo kamarab, ta see bag hadoo sagōōh. Sagōōh wób ta wób hedoo ta matym.

⁴² Ti hadoo né da dejēp do mahang ji ganyyh do hā. Karejāā ji kamag ji dakā jēng doo. Taganyyh bā kā, kanarejā wād. ⁴³ Nas'aa ji kamag ji dakā jēng bā. Tak'ēp tabahetsooh taganyyh bā kā. Nahejooj its ji dakā jēng bā. Hejooonh taganyyh bā kā. ⁴⁴ Dab nāng ji kamag ji dakā jēng doo. Taganyyh bā kā, papuuj dāg ji hub P'op Hagā Do Sahee ed'ēēp doo. Ji hub dab nāng do tanyy bā, tii b' ti anāng na-āāj hē ji hub papuuj P'op

Hagā Do Sahee ed'ēēp doo. ⁴⁵ Hahỹỹ da takerih doo gó: “Jāām pooj jé aj'yy, Adāw, hedēb gēēt doo.”§ Tagadēēg ub Adāw hedoo doo, Kristo, ji edēp do hanoo do Sahee hado dāk tii. ⁴⁶ Pooj jé dó tabanyy dāk ji hub dab nāng doo. Ta jawén ji hub papuuj, P'op Hagā Do Sahee ed'ēēp doo. ⁴⁷ Jāām pooj jé aj'yy, badāk hahỹỹ hā tsāng hanaa. Aj'yy ta jawén hana doo, Kristo, hỹ pong jé naa tii. ⁴⁸ Badāk hahỹỹ hā habong doo, Adāw k'āāts gó hana do hadoo ti sahōnh hē. Hỹ pong jé hana do hadoo da ēr hub papuuj hỹ pong jé naa ēr gadoo doo. ⁴⁹ Da hē, badāk hahỹỹ hā ēr babok nā bā, Adāw hadoo nā ēēr. Ti hadoo né hē da, ti awāt ti noo gó, hỹ pong jé hana do hadoo da ēēr.

⁵⁰ Hahỹ ti ŷ her'oot, wakān haa: Dab nāng doo, majyyw nāng doo, dooh da tanu dēē bā P'op Hagā Do bag'āās bā. Karejāā doo, dooh tagado bā nadajēp doo. ⁵¹ Bē hyb n'aa matakā da! Bē ŷ maher'oot ji nahapāh do hā: Dooh ēr sahōnh hē ēr dejēb bā.** Ti hadoo né hē, sahōnh hē ēr da kawereem. ⁵² Nayyw hē ti ji kawareem doo, ji ty watsig wād sii hē, tagadēēg ub torōm-bet hād nāng do ky ganyyh bā kā. Torōm-bet ky ganā sii hē da sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do dejēp do paa ragenā boo kån da. Ta ti dooh radejēb boo bā kā. Ti ēēr kā, ti noo gó hedēp nā doo, ēr kawereem boo kån, hedēb had'yyt do ēr gadoo hyb n'aa kā. ⁵³ Karehejāā do kawareem da kanarejāā do hā. Dejēp do kawareem da nadajēp do hā kā. ⁵⁴ Ta ti bawāt bā kā, karehejāā do kawareem bā kā kanarejāā do hā, dejēp do rakawareem bā kā nadajēp do hā kā, tii bā kā hahỹ kerih do ky dāng do paa kā kaja kån:

“Dajēb gawatsig kån.

Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do j'aa ketsēē kån ta hā.”††

⁵⁵ “Dajēb, ny maj'aa ketsē doo?

§ 15:45 Genesis 2.7 ** 15:51 Jesus matēēh noo gó ta hā h'yy ka'eeh do ky n'aa ti tahe'oot.
†† 15:54 Isajas 25.8 †† 15:55 Osejas 13.14

Dajëb, ny a hejój ji mamarahejää doo?"††

⁵⁶ Nesaa do ji moo wät doo, ji hyb n'aa newëë doo, ti né hë dajëb mahÿÿj. Ky n'aa jaw'yyk doo, nesaa do ji moo wät do hejój. ⁵⁷ P'op Hagä Do hä ër j'aa etsë. Ti né hë hanoo ër j'aa ketsë doo, Jesus Kristo ër Wahë N'aa hyb n'aa.

⁵⁸ Ti hyb n'aa kä, wakän haa ÿ kamahän doo, taw'ääts hë bë h'yy kahejój. Bë an'oo manä bë tahewaat do hä, bë h'yy ganejë hõm hyb n'aa. Taw'ääts hë bë moo boo had'yyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë sahõnh hë bë wë hanäng doo me, daap hë nado ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë bë moo bok doo, bë bahapäh do hyb n'aa.

16

Ta wób ji masa do dajëër n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿÿ kä, P'op Hagä Do karapee Judah häj n'aa bä habong do ji masa do dajëër n'aa ky n'aa bë ÿ ma erih. Taw'ääts hë Garata häd näng do häj n'aa hënh habong do Jesus hä h'yy ka'eeh do ÿ mejüü doo da, bë na-ääj hë tii d' bë bad'oo. ² Taw'ääts hë sét met'uuh hä ken'yyh bë betyn hõm tsyt hë bë dajëër uuh bë gadoo do pénh. Hajõng tado bä bë gadoo doo, hajõng do ta uuh bë betyn hõm tsyt hë. Kanahën d'os hë tado bä, dooh denaa hë. Taw'ääts hë bë ata ÿ kajaa do pooj jé. ³ Tii bä, ÿ kajaa bä kä, ÿ erih do ÿ mejüü da ajyy ta ti dajëër Jerusarënh hënh ratajooh do bë asëew hõm do sa sii, baad t'ii hënh ragadoo hyb n'aa. ⁴ Taw'ääts hë tado bä, ÿ na-ääj hë ÿ ahõm. ÿ d' rahadaa hõm tii bä.

⁵ ÿ h'yyb däng Masedonija häj n'aa ÿ jatsëk. T'ii hënh ÿ bewäd nä do jawén paa bä, bë wë ÿ bahõm kän bë ÿ baheg'ääs hyb n'aa. ⁶ Badawëët apäh da ÿ bawät bë pa. T'ii hënh hyb n'aa hadoo da tarab'ëer ÿ tab'ëes. Tii bä ÿ bë masa da ÿ bahõm hënh. ⁷ Dooh ÿ karën bä ÿ h'yy kajóh gó bë wë ÿ beg'ääs doo, ti hyb n'aa nayyw hë ÿ

wén nahõm nä bë wë. ÿ karën paawä badawëët ÿ bawät bë pa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën bä tii. ⁸ Ti nuuj jé ÿ baym da babä Epeso panang bä, jäm Pën-Tekos häd näng do kajaa bä kä. ⁹ Tyw n'aa näng babä hä ÿÿ, baad Jesus ky n'aa ÿ beher'oot hyb n'aa, hajök né paawä ÿ raganen'aak.

¹⁰ Tsimoot kajaa bä bë wë, taw'ääts hë baad bë gadoo bë mahang, baad tabahadoo hyb n'aa ta hä. Tii d' ÿ wén etsëë bë hä, ÿ moo wät doo da Tsimoot moo wät na-ääj hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë. ¹¹ Bë an'oo manä bë wób raty n'aa gesyyg Tsimoot hä. Taw'ääts hë hanäm doo gó bë kedëë hõm, wë ÿ tababaa j hõm hyb n'aa. Òr wakään wób Jesus hä h'yy ka'eeh do sa sii takajaa ÿ gada.

¹² Òr wakään Jesus hä h'yy ka'eeh do Aporos häd näng do hä kä. Tak'ëp ÿ betsëë ta hä, tabahõm hyb n'aa ër wakään sa sii bë rabahehëen bä. Dooh m' takarën nä bä tahõm bä. Baad tahaja bä m' tabahõm.

¹³ Taw'ääts hë baad bë kanäh. Taw'ääts hë baad had'yyt hë bë h'yy kae. Bë h'yyb eÿÿm manäh. Bë h'yy kahejój. ¹⁴ Taw'ääts hë kamahän gó bë moo bok sahõnh hë bë moo bok doo.

¹⁵ Bë hapäh, Es-Tepanas ta tób yt hä haj'eenh do sii hë jääm hë pooj jé ti Akaja häj n'aa bä Jesus hä rah'yy kae padëek doo. Bë hapäh nyy da ramasa had'yyt hë Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä. Tak'ëp ÿ betsëë bë hä, wakän haa, ¹⁶ bë ky dahé ta ti hedoo doo. Bë ky dahé na-ääj hë ta wób ta ti hedoo do sa sii Jesus ky n'aa hä moo b'ook doo. ¹⁷ ÿ h'yy gadajang ajyy Es-Tepanas, Por-Tunat, Akajo häd enäh do bë wë naa wë ÿ rakajaa bä kä, bë jawén buuj, hä ÿ ramasa do hyb n'aa. ¹⁸ Baad ÿ rah'yyb en'yyim, bë rah'yyb en'yyim doo da. Taw'ääts hë bë weh'ëeh ta ti hedoo doo.

¹⁹ Jesus hä h'yy ka'eeh do Asija häj n'aa bä habong do bë m' rahyb n'aa esee. Akira, ta ÿÿm Pisiir häd näng do daheeh, bë nemuun séd hä h'yyb hedoo do Jesus Kristo hä, tak'ëp mä

bē rahyb n'aa esee. Jesus hã h'yy ka'eeh do sa tób bã kahet'aa doo, ti na-ããj hē bē m' rahyb n'aa esee tii da. ²⁰ Sahõnh hē Jesus hã h'yy ka'eeh do babä habong do bē m' raky n'aa edēng. Baad bē kedēē bē da hadoo do hã.

²¹ ÿ Paw-Ro, moh ÿÿ me ti hÿ ÿ berii kãn: * Bē ÿ hyb n'aa esee.

²² Ky n'aa kawas'ee dāk da Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kamanahñ doo. B'ēēp matēh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo!

²³ ÿ karēn, Jesus, ēr wahē n'aa ky enyym bē hã.

²⁴ ÿ kamahñ bē sahõnh hē nemon ÿÿ sēd hã h'yyb hedoo do Kristo Jesus hã. Jããm hē kã.

* **16:21** Paw-Ro bawät noo gó dooh sa daaj hē rerii bã, rahaja né paawä rerii bã. Sa masa n'aa rerih sa ma matēg esok doo. Paw-Ro esok do teri n'aa erii kãn. Tagadēēg ub kã, tabahajaa bã kã, Paw-Ro gadoo terih do nahēēh, ta daaj hē taberih hyb n'aa tahyb n'aa esee do ky n'aa. Ta tii hã rabahapäh, Paw-Ro kyyh né hē sahõnh hē ta tii hã kerii dāk doo. Paw-Ro mo haj'aa né hē rabahapäh.

2 Korīn Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Korīn hãd nãng doo bã habong do hã ta jawén Paw-Ro ma erih do hahỹh

Kedëng do ky n'aa hahỹh

¹ Paw-Ro ỹ ti hỹh, P'op Hagä Do karën do hyb n'aa ỹ tanaëenh doo, Kristo Jesus mejũũ do see ỹ bahado däk hyb n'aa, ta ky n'aa ỹ baher'ood hõm hyb n'aa kã. Èr hỹj hadoo do Tsimoot hãd nãng do sii bẽ ỹ edëng bẽeh, P'op Hagä Do karapee hedoo doo, Korīn hãd nãng do panang bã habong doo. Sahõnh hẽ Akaja hãd nãng do hãj n'aa bã P'op Hagä Do tsyt hẽ ta wẽ tabasëew hõm do ãã edëng na-ããj hẽ.

² Ỹ karën P'op Hagä Do èr Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hẽ ky en'yym bẽ hã. Ỹ karën baad bẽ rah'yyb en'yym.

P'op Hagä Do ji tah'yyb en'yym do ky n'aa hahỹh

³ Taw'ããts hẽ èr j'aa etsë P'op Hagä Doo, èr Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Ti né hẽ ji yb ji hã t'yyd mehĩn doo. Ti né hẽ P'op Hagä Do ji tah'yyb enãw had'yyt doo. ⁴ Sahõnh hẽ baad nadoo do ãã wẽ tadëe bã, ãã tah'yyb enãw had'yyt hẽ, ta wób ãã bahajaa hyb n'aa ãã h'yyb en'yym hyb n'aa, baad nadoo do sa wẽ tadëe bã, ãã hã P'op Hagä Do h'yyb en'yym doo me. ⁵ Jesus ahoop do ãã wẽ tabës doo da, ãã wẽ tabës na-ããj hẽ Jesus Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do èr tah'yyb en'yym doo. ⁶ Nesaa do ãã ahob bã, bẽ hyb n'aa né hẽ ti ãã bahoop. Bẽ h'yyb enyym hyb n'aa tii, bẽ bedëp hyb n'aa nesaa do mahãnh na-ããj hẽ. P'op Hagä Do ãã tah'yyb en'yym bã, bẽ hyb n'aa né hẽ ti ãã tah'yyb en'yym doo. H'yyb jawyk doo me ãã ahoop do ãã gadoo bẽ bahapäh

bã, bẽ da h'yyb enyww bok. Ti hyb n'aa, h'yyb jawyk doo me bẽ gadoo had'yyt hẽ da nesaa do bẽ ahoop doo. Jesus hyb n'aa ãã ahoop doo, ti né hẽ bẽ ahoop na-ããj hẽ. ⁷ Baad ãã bahapäh hahỹ bẽ hã: ãã nemuun bẽ ahob bã ãã ahoop doo, ji P'op Hagä Do h'yyb en'yym do bẽ gadoo ãã nemuun na-ããj hẽ. Ti hyb n'aa, dooh bẽ h'yy gejë hõm bã Jesus hã ãã hapäh, nesaa do bẽ ahob né paawä.

⁸ Wakän haa, ỹ karën bẽ bahapäh tak'ëp nesaa do Asija hãj n'aa bã ãã wẽ kajaa doo. Tak'ëp né hẽ ti nesaa do ãã hã kametyy doo. Dooh ãã haja wäd bã ta hã. Dooh paa ãã gadaa bã ãã edëp doo. ⁹ ãã d' dejëp ãã ed'oo paa ãã h'yyb gó. ãã wẽ ta ti wén wäd wät, ãã hã hẽ ãã h'yy kanasadã hyb n'aa, P'op Hagä Do hã, dejëp do genyy bong do anoo do hã, ãã h'yy kasadã hyb n'aa kã. ¹⁰ Ti né hẽ tii, dajëb mahãnh ãã tedëeb wät doo. ãã d' ted'ëep nã. Ta hã ãã h'yyb eh, ãã ted'ëep hỹ jawén ¹¹ ãã bẽ masaa bã, ãã bẽ ky n'aa etsë doo me. Tii bã kã, hajök raj'aa etsë da P'op Hagä Doo, ãã ted'ëep do hyb n'aa, hajök do sa kyyh P'op Hagä Do gadoo do hyb n'aa.

Paw-Ro maher'oot do h'ëed hyb n'aa tawén ky kahỹd wät sa hã ky n'aa hahỹh

¹² Hahỹ hyb n'aa ãã kasab'ee: J'ooj madäk doo me nado ãã baboo bong bẽ mahang, ta wób sa mahang na-ããj né hẽ. Baad ãã h'yyb metëeh ta ti ãã hã. Dooh ãã jejën bã ãã h'yyb. Tii da ãã wén bok, P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa ãã wẽ. Dooh badäk hahỹ hã habong do hajaa do hã ãã h'yyb ee bã. ¹³⁻¹⁴ Dooh kejën pé bẽ ãã ma erih do mahang. Wyt ta maab hẽ bẽ ỹ ma erii wät do ky n'aa, nyy d' tahanãng péh. Bẽ ner'oot doo, bẽ maa napäh do na-ããj né hẽ, ti né hẽ. Dooh kejën péh. Hỹ kã, bẽ hãd hapëe däg né paawä ãã h'yyb, ỹ gada da baad ãã h'yyb bẽ bahapäh nã, Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matëeh noo gó kã, ãã hyb n'aa bẽ h'yy kasab'ee hyb n'aa, bẽ hyb n'aa ãã h'yy kasab'ee doo da ti noo gó.

15 Hëp yÿ bë hapäh y ed'oo do hyb n'aa, hä y bë h'yy ka'eeh y ed'oo do hyb n'aa na-ãaj hë, y hyb n'aa newë däk paa bë y bahehëen Masedonija bä y kajaa do pooj jé. Y hyb n'aa newë wät paah, pawóp nuu me bë y bahehëen paawä, pawóp nuu me baad hadoo do hyb n'aa bë hä paawä. 16 Y h'yyb däng paa Masedonija hënh y mahöm me bë y bahehëen, y matëeh me na-ãaj hë, y bë masa hyb n'aa Judah häj n'aa hënh y bahöm bä. 17 Tii d' né y h'yyb dëe paawä, y ky kahÿyd wät. Daap y h'yyb däng bë ed'oo g'eeh, y wén ky kahÿyd wät? J'ooj madäk doo me bë ed'oo g'eeh “yÿ” y banäng, hëp yÿ gó “doo”? Ky kahëät do bë ed'oo yÿh? 18 Bë hä y her'oot doo, ta ky n'aa bë y maher'oot do na-ãaj né hë, ky kah'ÿyt do nado. P'op Hagä Doo, ji hä ky kaneh'ÿyt doo, ji hä h'yy kaneh'ÿyt doo, hapäh te hub né hë y her'oot doo. 19 P'op Hagä Do T'aah, Jesus Kristo, ta ky n'aa bë mahang Siras, Tsimoot sa daheeh y maher'oot doo, dooh taky kahÿyd bä ji hä. Taky däng doo, ti né hë tamoo wäd had'yyt hë. Ti hadoo ääh, ta ky n'aa rod hedoo doo. 20 Sahönh hë P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji hä, Kristo moo wäd wät. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër j'aa etsë bä, “Yÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë”, * ër wén näng ta hä, Jesus Kristo häd gó. 21 P'op Hagä Do né hë tii, ääh, bë na-ãaj né hë baad tah'yyb ta däk do Kristo hä, ër h'yy kanerét hyb n'aa ta hä. Ääh hä tah'yyb däng, tsyt hë ta wë ääh moo bok hyb n'aa. 22 Èr ta ma däg tan'oo bä. Tan'oo däk dó ër h'yyb gó ta Sahee, ta jawén, hÿ pong jé ër gadoo do metëe n'aa.

23 P'op Hagä Do hä y ky däng hahÿh: Bë hyb n'aa né hë, bë y nahajëm hyb n'aa, bë panang hënh y wén nahöm wät p'aa hënh. Né hup y né hë ti y her'oot doo. 24 Bë ääh

karën ääh mejüü hyb n'aa nado bë h'yy kaha'eeh do hä y wén näng ta tii. Baad bë h'yy kae däg kän Jesus hä, ääh hapäh. Jääm hë ääh karën bë ääh masa, baad bë tsebë hyb n'aa.

2

1 Ti hyb n'aa, hëp yÿ gó y ky hadoo hahÿ da: “Dooch y ahöm wäd bä sa wë y bahehëen hyb n'aa”, näng y hëp yÿ gó. Dooch y karën bä bë y bahehëen do bë h'yy ketón tan'oo bä.* 2 Bë h'yy katón do y an'oo bä paawä, jaa hanaa tii bä y tsebë doo? Bë né hë ti tsebë do hanoo do hä yÿ. 3 Ti hyb n'aa né hë, pooj jé bë y ma erii wät doo gó, ta tii da bë y wén ma erii wät, bë wë y kajaa bä kä, y h'yy katón bë an'oo mahanh hä yÿ, bë paawä ti tsebë do hanoo do hä yÿ. Y tsebë doo da bë da tsebë nemon yÿ, baad y gada bë sahönh hë wë. 4 Tak'ëp y h'yy katón doo gó, y aoot doo me ta ti bë y ma erii wät paah. Bë h'yy katón y an'oo bä do hyb n'aa nado bë y wén ma erii wät, pooj jé y erii wät do hä. Bë y wén ma erii wät, tak'ëp bë y kamahän y erii wät do hä bë bahapäh hyb n'aa.

Ji hyb n'aa mabaan do ky n'aa hahÿh

5 Ta ti aj'yy, bë mahang ji h'yy katón do du na doo, y had'yyt hë nado ti h'yy katón tan'oo bä. Hajök bë wób h'yy ket'oon tan'oo bä. Dooch y karën bä y her'ood bä, bë sahönh hë bë h'yy ket'oon tan'oo bä, ta bahanh y naher'oot hyb n'aa. 6 Hÿy kä, ta ti aj'yy hä kä, jääm né ti hajök bë wób ta hä nesaa do ky n'aa etyy doo.† 7 Taw'ääts hë bë hyb n'aa mabaan hÿy kä tamoo wät do paah. Taw'ääts hë bë h'yyb enäw ta hä, tah'yy ganajëe höm hyb n'aa tak'ëp tah'yy katón do an'oo bä. 8 Ti hyb n'aa tak'ëp y betsëe bë hä, bë metëeh hyb n'aa ta hä bë kamahän doo. 9 Bë y wén ma erii wät paah,

* 1:20 P'ooj ub, da hë na-ãaj nä, P'op Hagä Do ji j'aa etsë bä, Amen ta wób resok. “Yÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë” tahanäng pé ti amen. * 2:1 Korin buuj Paw-Ro bahehëen bä paawä ti noo gó, Korin buuj Paw-Ro nabuuj gedo paawä baad ranabok do hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta tii da Paw-Ro wén erii wät.

† 2:6 Jääm né tii Paw-Ro wén her'oot, ta ti aj'yy t'yyd kamehün wät do hyb n'aa, nesaa do teréd höm do hyb n'aa.

aj'yy nesaa do moo wäd wät do bë ky n'aa etyy hyb n'aa, bë ÿ metyy hyb n'aa, ÿ bahapäh hyb n'aa ÿ bë ky dahé bä. ¹⁰ Bë hyb n'aa mabaan bä ta ti aj'yy moo wäd wät do paah, ÿ na-ääj da ÿ hyb n'aa mabaan ta hä. ÿ hyb n'aa mabaan doo, tanyy bä ÿ hyb n'aa mabaan péh, ÿ hyb n'aa mabaan tii, Kristo matym gó, baad tabadoo hyb n'aa bë hä. ¹¹ Tii da ÿ wén d'oo, Nesaa Do Yb er tawanadii hyb n'aa.† Baad er bahapäh né hë nesaa do tahyb n'aa newëë do ji hä.

Tiit Paw-Ro esoos do ky n'aa hahÿÿh

¹² Panang Torowas häd näng doo bä ÿ kajaa bä Kristo ky n'aa hanäm do ÿ maher'oot hyb n'aa, tyw n'aa näng ta tii bä hä ÿÿ, baad ÿ maher'oot hyb n'aa ta ky n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bä. ¹³ Ti hadoo né hë, dooh baad tado nä bä hëp ÿÿ, Tiit, hãj ÿ hadoo do tii bä ÿ mamuun ÿ ed'oo doo, ÿ naw'yyt do hyb n'aa. Ti hyb n'aa ÿ kedëë hõm sa hä. Ti Masedonija häj n'aa hënh ÿ bahõm kån, Tiit ÿ besoos hyb n'aa.

J'aa ketsë do ky n'aa gó Paw-Ro eh'üüm do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ P'op Hagä Do hä ÿ j'aa etsë, ää tamahüüm hado had'yyt hyb n'aa Kristo sii, Kristo j'aa ketsë do tametëeh bä kä. Jé pad'yyt hë, ää hyb n'aa P'op Hagä Do maher'ood hõm Kristo ky n'aa, buu benyym do jé pad'yyt hë bewäd däk do hadoo. ¹⁵ P'op Hagä Do hä, Kristo buu benyym do hadoo ää banesaa do mahãnh hedëp do sa mahang, banesaa hënh hah'üüm do sa mahang na-ääj né hë. ¹⁶ Banesaa hënh hah'üüm do sa hä, ** dajëp do babuu hadoo ääh. Banesaa do mahãnh hedëp do

sa hä, Kristo ky n'aa ky dah'eeh do sa hä, hedëp do babuu hadoo ääh. Dooh hajaa pé ta daaj hë ta hejój gó ta ti tamoo wäd bä. ¹⁷ Ää wén hajaa tii, P'op Hagä Do anoo do hyb n'aa ää hä. Dooh ta sãm jawén ää maher'ood hõm P'op Hagä Do ky n'aa, hajök ta wób rabahed'oo doo da. Séd ää h'yyb hedoo Kristo hä. T'öp hanäng doo me ää baher'oot P'op Hagä Do matym gó, P'op Hagä Do mejüü do ää bahadoo do hyb n'aa.

3

¹ P'aa hënh ää daaj hë ää j'aa etsë bë ed'oo g'eeh ta ti ÿ erii wät do hyb n'aa? Ää hyb n'aa karën g'eeh, ta wób rabahed'oo doo da, ää manaa bë hä sa mo haj'aa kerih doo, rerii wät do bë ner'oot jawén paa bä, baad ää bë gadoo hyb n'aa? Bë mo haj'aa kerih do ää hyb n'aa karën pé apäh, ta wób rabahed'oo doo da, panang s'ee hënh baad ää ragadoo hyb n'aa? Dooh. ² Dooh hyb n'aa ää karën pé ta wób mo haj'aa kerih doo, baad ää ragadoo hyb n'aa sa wë. Bë hä né hë sahõnh hë rabahapäh nyy da ää babok, nyy da ää ma metëek. Baad däg bë baboo däk bë ää ma met'ëeg wät do hyb n'aa rabahapäh bä, ää d' ragadoo. Baad bë babok do hä ää h'yyb kametä däk. ³ Wyt ta maab hë: Bë hä Kristo ky n'aa ää ma met'ëeg wät do hyb n'aa, Kristo mo haj'aa kerih do hado däk bëeh, ta wób hä kametä däk doo. Dooh ta nahëë me kerih do tado bä tii. P'op Hagä Do hedëb had'yyt do Sahee bë h'yyb gó taban'oo däk P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, ÿ hanäng doo. P'ooj ub, pä gatsebak do hä takerii däk paa ta ky n'aa jaw'yyk doo. Hÿÿ kä ji h'yyb gó tabawäd däg kån, ji tah'yyb mahüüm hyb n'aa.

† **2:11** Ji kanarën bä ji hyb n'aa mabaan do ji da hadoo do hä, Nesaa Do Yb hä ji anoo tii bä ta tyw n'aa ji tawadii hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hë ji mabaan ji da hadoo do moo wät doo. **§ 2:14** Rakaneb'ooh do jawén paa bä, raj'aa ketsë bä, tsebee gó Roma buuj sa warahén wahë n'aa sa warahén sii hë rakametëeh rabajëk bä panang hënh. Buu benyym do rejuu ti noo gó. Jé pad'yyt hë ratabës bä buu benyym do bewäd däk. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'üüm Jesus ky n'aa ta her'ood hõm doo. Warahén sa wahë n'aa j'aa ketsë do hadoo ti Kristo. Ta sii P'op Hagä Do mahüüm hadoo Paw-Ro, ta wób Jesus mejüü do na-ääj hë, ta t'aah j'aa ketsë do ky n'aa ramaher'oot hyb n'aa. **** 2:16** Kristo ky n'aa ky nadah'eeh do ti banesaa hënh hah'üüm doo.

⁴ Bē āā ma met'ëëg wät do hyb n'aa, Kristo hā bē h'yy kae padëëk baad āā bahapäh P'op Hagä Do matym gó Kristo an'oo bä. ⁵ Ti hadoo né hē, āā daaj hē hyb n'aa nado tii. Āā daaj hē, dooh āā hajaa péh. P'op Hagä Do hanaa āā hajaa doo. ⁶ Ti né ti hanoo āā hā, papuuj taky n'aa enooh do ky n'aa panäg n'aa āā bahadoo hyb n'aa. Pooj jé taky n'aa enooh do kerih do nahado papuuj taky n'aa enooh doo. Papuuj hā, P'op Hagä Do Sahee moo wät hÿÿ kä ji h'yyb tym gó. Pooj jé kerii däk do paah, ji h'yyb tym dajëp tan'oo bä.* Papuuj taky n'aa enooh do hā kä, ji h'yyb tym ted'ëëp P'op Hagä Do Sahee an'oo bä kä.

⁷ P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëeh do mahang ta ky n'aa jaw'yyk do kaja, pä gatsebak do hā kerih do paah. Dajëb hā ji taky n'aa ety né paawä, gabarëeh do mahang takajaa. Tak'ëp gabarëeh do hyb n'aa, dooh paa m' Isaraéw buuj rahaja bä bap peej Mosees mamets rahagäā bä ta ky n'aa jaw'yyk do tagadoo noo gó, gabarëeh do ta mamets hā kametëeh do kahäj né paawä. ⁸ Hÿÿ kä, tak'ëp ti bahänh tabahetsooh, baad ub, papuuj ji hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ta Sahee ji h'yyb gó moo wät doo, ji h'yyb tym hedëp do hanoo doo. ⁹ Ti hyb n'aa kä, baad ub tado bä paa P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, dajëb hā ji taky n'aa ety né paawä, tak'ëp tii bä ta bahänh baad ub, tabahetsooh hÿÿ kä papuuj taky n'aa enooh doo kä, baad däg ji h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. ¹⁰ Tak'ëp né hē ta bahänh baad ub, tak'ëp ta bahänh tabahetsooh ta ti papuuj ji hā taky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa ta tii hā ji mety bä, dooh wäd its hÿÿ kä ta ky n'aa jaw'yyk do p'ooj ub kan'oo däk doo. ¹¹ Gabarëeh do mahang kaja däk paa kah'ëenh doo, pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ta ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb

n'aa tak'ëp ta bahänh tabahetsooh, baad ub, papuuj taky n'aa enooh do nahänh doo.

¹² Tak'ëp ta bahänh tabahetsooh, baad ub, papuuj taky n'aa enooh do baad āā bahapäh do hyb n'aa, neÿÿm doo me baad āā baher'oot ta ky n'aa. ¹³ P'ooj ub, P'op Hagä Do kyyh Isaraéw buuj sa hā Mosees maher'oot jawén paa bä, ta mamets tajahe'suu pään sawas'aap doo me, gabarëeh do kah'ëenh do ta mamets hā hadäk do wë raty kanëjak hyb n'aa. Tii d' nado āā bad'oo papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hā. Neÿÿm doo me āā baher'oot ta ky n'aa. ¹⁴ Ta bag gabarëeh do Isaraéw buuj rahapëë né paawä ti noo gó, dooh m' rah'yy kadawuung bä, dooh m' rah'yy gah'ood bä. Da hē na-āāj nā, pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa enooh do kerih do kaner'oot bä, kajesuu do hadoo sa h'yyb, rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa ta hā. Jāām hē Kristo hā ji h'yy kae bä takado hōm ta ti ji h'yy kajasuu do hadoo do paah. ¹⁵ Da hē na-āāj nā, Mosees ky n'aa jaw'yyk do kerih do kaner'oot bä, kajesuu do hadoo sa h'yyb. ¹⁶ Tii d' tado né paawä, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë ji h'yy kawareem bä, ta hā ji h'yy ka'eeh hyb n'aa kä, kado hōm kån ti ji h'yy kajasuu doo. ¹⁷ Ta ti tawén hadoo, P'op Hagä Do Sahee né hē ti ta ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do Sahee bawät bä, baad däg ji bawäd däk tan'oo bä. Doo ji hewad wät péh. ¹⁸ Ti hyb n'aa ëër kä, ta hā h'yy ka'eeh doo, ër mamets jesuu n'aa tamah doo me ër hā takametä kån Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ta hetsó gabarëeh doo. Ër kawareem had'yyt hē, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hadoo ër bahadoo do kahüüm had'yyt hyb n'aa. Kahüüm had'yyt hē ta bag gabarëeh do hadoo ër hā kametëeh doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do

* **3:6** Ji h'yyb tym dajëp tawén näng, ji nahajaa do hyb n'aa ji ky dahé bä sahönh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hā kan'oo däk do paah. Ji ky nadaheeh do hyb n'aa, ji taky n'aa ety dawëë had'yyt hē P'op Hagä Do mahänh ji h'yyb tym bawät hyb n'aa, tak'ëp nesaa do ji h'yyb tym ahob had'yyt hē hyb n'aa.

Sahee hadoo do hã hana doo.†

4

1 Ti hyb n'aa kã, ãã wë P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa papuuj taky n'aa enooh do rod n'aa ãã bahadoo tanoo do hyb n'aa, dooh ãã h'yy gejë hõm bã. 2 Dooh né hë ãã h'yy gejë hõm bã. ãã eréd hõm kejën doo gó moo kaheb'oooh doo, nu meby n'aa nãng doo. Dooh ãã wad'ii bã ta wób. Dooh ãã ehÿÿd bã P'op Hagä Do kyy kerih doo. Baad ub ãã baher'oot baad hadoo do ky n'aa. Baad ãã babok P'op Hagä Do matym gó sahõnh hë sa hã kametä däk. Jé hyb n'aa matakëë do hapäh tii. 3 Baad né paawä ãã baher'oot panyyg hanäm doo, dooh tagah'ood nä bã ta wób sa hã, jããm hë taganahoot banesaa hënh hah'ũũm do sa hã. 4 Bag hadoo Kristo tak'ëp kabaj'aa do ky n'aa. P'op Hagä Do hadoo né hë ti Kristo. Ti hadoo né hë Nesaa Do Yb, badäk hahÿÿ hã P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do hã mejũũ doo, tan'oo bã panyyg hanäm do hã rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa. Tii d' Nesaa Do Yb wén d'oo, ta ti bag hadoo do ranahapäh hyb n'aa. 5 Dooh ãã ky n'aa tado bã ti ãã maher'ood hõm doo. Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ji Wahë N'aa, ti ãã ky n'aa her'ood hõm doo. ãã tii, bë karom hadoo Jesus hyb n'aa. 6 P'op Hagä Doo, “Ganä ta bag badagyp do mahang” her'oot do paah,* ti né hë ti ër h'yyb gó ta bag ganyyh hanoo doo, P'op Hagä Do hejój hã, tak'ëp ta kabaj'aa do hã, ta bag gabarëeh do Kristo mamets hã kametëeh do hã ãã h'yy kadaw'uuh hyb n'aa.

7 Ta ti tak'ëp hanäm doo, ta bag gabarëeh doo, ta hejój na-ããj hë,

kan'oo däk ãã hã, ãã nahejoonh do hã. Tii d' tawén d'oo, P'op Hagä Do hanaa ji bahapäh hyb n'aa sahõnh hë bahãnh hadoo do hejój, ãã hanaa nado. 8 Nesaa do jé pad'yyt hë ãã ahob né paawä, ãã medëp né hë. Dooh né paawä ãã ad'oo péh, dooh ãã h'yy gejë hõm bã. 9 ãã rano n'aa mahes'oo né paawä, dooh P'op Hagä Do ãã teréd bã. ãã majiã ãã radewäts né paawä tũũ, dooh rahaja bã ãã h'yy gejë hõm bã ran'oo bã. 10 ãã ahoop do hyb n'aa, ãã kata däg had'yyt hë Jesus dajëp do hã, Jesus edëp do kametä däk hyb n'aa ãã hã. 11 Hahÿÿ hyb n'aa ÿ wén her'oot tii: ãã hedëp doo, dajëb gó had'yyt ãã babok Jesus hyb n'aa, Jesus edëp do ãã hã kametä däk hyb n'aa, ãã nahejooj is do hã. 12 Ti hyb n'aa dajëb gó ãã babok, edëb heh'äät do bë gadoo hyb n'aa.

13 Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: “ÿ h'yy kae däk, ti hyb n'aa ÿ wén her'ood wät”,† nãng kerih do hã. Ti hadoo ãã na-ããj hë. ãã wén her'oot Jesus ky n'aa, ãã h'yy kae däk do hyb n'aa. 14 ãã her'oot ta tii, hahÿÿ d' ãã bahapäh do hyb n'aa: Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ganä wät hanoo doo, ãã na-ããj hë da genä bok tan'oo bã da Jesus nemuun. Tii b' bë sii hë ãã tamahũũm da ta wë, ta matym gó ër tametëeh hyb n'aa kã. 15 Bë hyb n'aa né hë sahõnh hë ta ti ÿ ahoop doo, baad tabahadoo hyb n'aa bë hã. Tii d' tawén d'oo P'op Hagä Do ji hã taky enyym do ky n'aa gad'oo do kah'ũũm hyb n'aa. Tii bã kã, hajök tseb'ee da P'op Hagä Do wë, P'op Hagä Do j'aa ketsëë däk hyb n'aa kã.

16 Ti hyb n'aa dooh ãã h'yy gejë hõm

† 3:18 Hahÿÿ da na-ããj hë tahajaa ji erii bã tég nad'ëed is do 18: Ti hyb n'aa sahõnh hë ëer, ta hã h'yy ka'eeh doo, japow gó ji heg'ããs do hadoo ër baheg'ããs Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ta hetsó gabarëeh doo. Èr mamets jesuu n'aa tamah doo me ër heg'ããs. Èr hegãã nuuj jé, ër kawareem had'yyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hadoo ër bahadoo do kahũũm had'yyt hyb n'aa. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahee hadoo doo, ti né hë ta ti hanoo do ër hã. * 4:6 Badäk hahÿÿ tapahuunh noo gó tii d' ta kyyh.

† 4:13 Saaw-Mo 116.10 hã takerii däk tii. Hajõng nesaa do Saaw-Mo 116 erii wät do paa ahoop paah. Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa, P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëë dajëb mahãnh tabedëp hyb n'aa. Ti hadoo Paw-Ro bad'oo na-ããj hë. Hajõng nesaa do tabahoop. Ti hado né paawä, P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooh Paw-Ro eréd bã Jesus ky n'aa hanäm do taher'oot doo, tama metëek doo.

bä. Äã hub kahäj jëë né paawä, äã h'yyb papuuj hado däg had'yyt hë. 17 Äã wén h'yy ganejë hõm, kanahën d'os hë hadoo do ër ahoop do nayyw hë tabës do ër hä tabanoo tak'ëp baad hadoo do nahänh doo. Dooch its ti ji ahoop doo, tak'ëp baad hadoo do matym n'aa. 18 Ti hyb n'aa dooh äã h'yyb padäg bä ji hapäh do hä.† Ji nahapäh do hä äã h'yyb padëëk.‡ Ji hapäh do ahänh. Ji nahapäh doo, dooh tahëej bä. Tawäd had'yyt hë.

5

Ër hub papuuj ky n'aa hahÿÿh

1 Ër hub badäk hahÿÿ bä hanäng do dajëp bä, ti anyy däk ër hapäh, hÿ pong jé ër hub papuuj gawanatsik do P'op Hagä Do mo haj'aa. Ajyy mo haj'aa nado tii kä. 2 Ti nuuj jé, badäk hahÿÿ bä ër babok nä bä, hejooonh ër hä. Tak'ëp ër karën hÿ pong jé hub n'aa ër gadoo, ër kah'ÿÿt 3 ër hub papuuj däg hyb n'aa. Tii bä, dooh da ër hub tamaa bä. 4 Da hë, ta säg gó ër babok nä bä ër ahoop nä. Hejooonh ër hä. Nyy d' ÿ hanäng péh? Ër karën ër dejëp ër hub tamah hyb n'aa, ÿ hanäng pé g'eeh? Dooch. Hÿ pong jé hub n'aa ër karën paawä nayyw hë ër gadoo, dahej'ëëp do kawareem däk hyb n'aa nadajëp do hä kä, edëb had'yyt do hä kä.* 5 P'op Hagä Do né hë tii, edëb had'yyt do ër gadoo hyb n'aa ër tawén pehuuj wät doo. Ti nuuj jé tan'oo däk dó ër h'yyb gó ta Sahee, ta jawén hÿ pong jé ër gadoo do metëeh doo.

6 Ti hyb n'aa baad ër gahëen had'yyt hë ër pooj jé ër gadoo do pan'aa. Da hë ër babok nä bä, dooh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do pa ër aboo nä bä ër hapäh. 7 Badäk hahÿÿ bä ër babok nä bä, ta hä ër h'yy kae had'yyt hë, dooh né paawä ji hapëë nä bä ji matym me ji hä taky däng doo. 8 Tsebee gó ër gahëen né hë ër gadoo do pan'aa.

Tak'ëp ër karën paawä ër berét badäk hahÿÿ bä ër babong nä doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do pa had'yyt ër baboo däk hyb n'aa kä. 9 Ti hyb n'aa tagen'aak do hä tak'ëp ër h'yyb padëëk, tatsebë hyb n'aa ër wë kä. Ta tii hä ër h'yyb padëëk, badäk hahÿÿ bä ër hub n'aa gó ër babok nä bä, badäk hahÿÿ bä ër hub n'aa ër beréd hõm bä na-ääj hë né hë. 10 Tagen'aak do hä ër wén h'yyb padäg had'yyt hë, ër sahõnh hë ër da kametä däk do hyb n'aa Kristo matym gó ër taky n'aa etyy hyb n'aa, ji gadoo hyb n'aa badäk hahÿÿ hä ër babok nä bä baad hadoo do ji moo wäd wät do mabaj, baad nadoo do ji moo wäd wät do sãm na-ääj hë.

Ji P'op Hagä Do gadoo do ky n'aa hahÿÿh

11 Ji weh'ëeh né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do baad äã bahapäh, ti né hë ti ji taky n'aa etyy do hyb n'aa. Ti hyb n'aa äã h'yy kah'üüm ta wób hä äã her'oot doo, Jesus hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Baad äã P'op Hagä Do bahapäh, dooh ÿ ky kenäw bä. T'öp madäk doo me, baad hadoo doo me ÿ bawät P'op Hagä Do hapäh. Bë na-ääj né hë bë hapäh tahyb n'aa péh. 12 Dooch äã daaj hë äã j'aa ketsëë bä p'aa hënh bë matym gó. Dooch. Jääm hë äã anoo bë hä ta tyw n'aa, äã hyb n'aa bë h'yy kasab'ee hyb n'aa, bë bahajaa hyb n'aa bë ky gadoo j'ooj hë madäk do hä j'aa kehets'ëë doo, ma matëg oow, t'öp ji h'yyb gó hanäng do hyb n'aa napeet doo. 13 Äã h'yyb mera ta wób redoo bä, na r-her'ood. P'op Hagä Do hyb n'aa tii bä ti äã h'yyb mera doo. Baad tado bä äã h'yyb, bë hyb n'aa né tii, baad tabahadoo hyb n'aa bë hä. 14 Kristo kamahän do äã tah'yyb mahüüm. Hahÿÿ da baad äã bahapäh: Sét hë dajëp sahõnh hë sa hyb n'aa. Ti

† 4:18 Dooch badäk hahÿÿ hä ji ahoop do hä rah'yyb padäg bä, Paw-Ro hanäng péh. § 4:18 Hÿ pong jé ji gadoo do hä rah'yyb padëëk, Paw-Ro hanäng péh. * 5:4 Hahÿÿ d' Paw-Ro hanäng péh: Taw'ääts hë paawä ji hä, badäk hahÿÿ bä ji bawät nä bä Jesus matëeh. Tii d' tado bä, ji hub dahej'ëëp do kawareem däk nadajëp do hä.

hyb n'aa sahōnh hē dejēp do hadoo.†
 15 Sahōnh hē sa hyb n'aa tawén dajēp, papuuj ji bawät do gadoo doo, sa hã hē ranaboo bong hyb n'aa. Kristo hã, sa hyb n'aa dajēp do hã, sa hyb n'aa ganã wät do hã kã rababoo däg kãn hyb n'aa kã. 16 Ti hyb n'aa, hỹ kã dooh ãã da hadoo do ãã hyb n'aa hũüm wäd bä P'op Hagä Do nahapäh do sa da hadoo do rahyb n'aa h'ũüm doo da. P'op Hagä Do nahapäh doo da né paawä Kristo ŷ hyb n'aa hũüm wät paah,‡ dooh tii da ŷ adoo wäd bä. 17 Kristo hã h'yy kata däk doo, papuuj däg tii kã. Gawatsig hōm ji h'yyb säg hejój. Papuuj däg ji hỹ kã. 18 P'op Hagä Do hanaa sahōnh hē ta tii. Ti né hē ti P'op Hagä Doo, Kristo hyb n'aa p'aa hēnh ta wē er tagadoo doo, ta majī er nahado wät hyb n'aa, ta najiis er bahado däk hyb n'aa kã. P'op Hagä Do anoo ãã hã, ta wób ãã maher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa hanäm doo. 19 Hahỹ ti ta ky n'aa: Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do gadoo ta wē badäk hahỹ hã habong doo, ta majī ranado bong hyb n'aa, ta najiis rabahado padēek hyb n'aa kã. Dooh tetsén wäd bä sa hã nesaa do ramoo bok doo. Tamabaan hōm kãn. Ti tamejũ ãã hã, ji tagadoo do ky n'aa ãã baher'ood hōm hyb n'aa kã ta wób sa hã. 20 Ti hyb n'aa Kristo rod n'aa ããh. Ta mejũ do ããh. ãã her'oot do hã P'op Hagä Do bē tamaher'oot. Kristo ky gabuuj gó tak'ēp ãã betsēē bē hã, bē banoo hyb n'aa bē P'op Hagä Do h'yyb wareem ta wē, ta najiis bē bahado padēek hyb n'aa kã. 21 Kristo, tabad'op hē nesaa do moo nawät doo, nesaa do er moo bok do sãm tabahado däk P'op Hagä Do an'oo bä, Kristo hyb n'aa baad had'op er bahado padēek hyb n'aa kã P'op Hagä Do matym gó.

† 5:14 Dooh ji h'yy gakog hōm do ky n'aa tado bä hahỹ hã Paw-Ro her'oot doo. Dooh ji hub dajēp do ky n'aa tado bä. Hahỹ d' tahanäng pé tii: Er hyb n'aa Kristo dajēp nesaa do er moo bok do sãm. Hỹ kã, Kristo hã h'yy ka'eeh doo, ta hã rah'yy kata däk do hyb n'aa, radejēp do hadoo nesaa do hã. Ti hyb n'aa nesaa do ji h'yyb säg karēn do ji ky nadahé wät. P'op Hagä Do Sahee ji hã metēeh do ji ky dahé kãn hỹ kã. Dooh ji karēn doo da ji awäd wäd bä tahanäng pé tii, tēg nad'ēed is do 15 hã kerii däk doo da.

‡ 5:16 Ta hã Jesus kasee do pooj jé, aj'yy ub Jesus, Paw-Ro ed'oo. * 6:2 Isajas 49.8

6

1 Ti hyb n'aa kã, P'op Hagä Do masa n'aa ãã bahadoo do hyb n'aa, tak'ēp ãã betsēē bē hã, daap hē bē ganadoo hyb n'aa P'op Hagä Do anoo doo, bē hã taky ennym doo. 2 Tii da ŷ wén her'oot, hahỹ da ta kyy kerih doo gó P'op Hagä Do her'oot do hyb n'aa:

“Ōm ŷ gadoo do noo gó kajaa bä kã, ŷ maa newē wät maky n'aa etsēē doo. Ōm ŷ bed'ēep do noo gó kajaa bä kã, ŷ masaa wät ōm.”*

Bē maa newē baad ub! Da hē né kã ji tagadoo do noo gó kã. Da hē né kã ji tabed'ēep do noo gó kã.

Baad ub Paw-Ro rababok hejoonh do rahob né paawä ky n'aa hahỹh

3 Dooh ãã moo bong pé ta wób h'yyb hewaata péh, P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do ãã maher'oot do raky n'aa narejãã hyb n'aa. 4 P'op Hagä Do karom ãã bahadoo do hyb n'aa, sahōnh hē sa hã ãã metēeh nyy da tak'ēp h'yyb jawyk doo me baad ub ãã babok, baad nadoo do ãã ahob bä, ãã wē badoh do ãã ahob bä, dooh ãã ad'oo pé né paawä, 5 ãã rahewyh bä, ãã radewäts bē bä, hajök do rakamajē bä ãã hã, tak'ēp ãã moo bok do hã, ty jawyk do ãã ahob bä, ãã basaah bä na-ããj né hē. 6 Dooh ãã moo boo bä nu meby n'aa näng doo. Kristo ky n'aa ãã hapäh. ãã h'yy kanejäg. Ta wób wē ãã ky en'yyim. P'op Hagä Do Sahee ãã tah'yyb mahũüm. Baad ub, t'öp madäk doo me ãã kamahän ta wób. 7 Baad hadoo do ãã her'oot. P'op Hagä Do hejój gó ãã babok. P'op Hagä Do karēn doo da ji bawät doo, ãã kuman hadoo. Tii me ãã kamej'oonh. Tii me ãã mesoo. 8 P'op Hagä Do wē ãã moo bok ãã raweh'ēeh bä, ãã rawanehēē bä na-ããj hē. P'op Hagä

Do wē āā moo bok baad raher'ood bā āā ky n'aa, āā raky n'aa rejā bā na-āāj né hē. Ta wób mā āā wedii, ta wób sa hā. Ti hadoo né hē baad hadoo do ky n'aa āā her'oot. ⁹ Āā ky n'aa netsā né paawā ta wób sa hā, P'op Hagā Do baad āā tabahapāh. Dajēb gó āā baboo né paawā, āā edēp nāh. Āā rahewyh né paawā, dooh āā dejēb bā. ¹⁰ H'yy katón n'aa nāng né paawā, āā tsebee had'yyt hē. Āā kasuud its né paawā, hajōk do hā āā banoo hajōng baad hadoo doo.† Dooh né paawā āā wē hanāng péh, ti anyy had'yyt hē P'op Hagā Do karēn do āā wē.

¹¹ Baad bē āā maher'oot najis haa, Korīn buuj. Dooh āā jejēn bā āā h'yyb. Tak'ēp bē āā kamahān né hē. ¹² Āā nado bē hā kasaē doo. Bē ti kasaē āā hā. ¹³ Ji taah ji maher'oot doo da né hē ŷ maher'oot bēēh: ŷ karēn paawā bē ŷ kamahān doo da bē kamahān ŷyh.

Dooh séd hā ji h'yyb hedo bā Jesus hā h'yy kana'eeh do sa hā ky n'aa hahŷyh

¹⁴ Taw'āāts hē bē kamekuuj manāh, taw'āāts hē séd hā bē h'yyb hedo manā Jesus hā h'yy kana'eeh do sa hā. Tii d' ŷ wén her'oot, dooh séd gó tanu dēē bā baad had'op do ji moo wāt doo, P'op Hagā Do mejūū do ji ky nadaheeh do hā. Dooh tanu dēē bā ta bag gadagyp do hā. ¹⁵ Séd h'yyb nahedoo Kristo, Nesaa Do Yb daheeh. Séd h'yyb nahedoo Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Jesus hā h'yy kana'eeh do daheeh. ¹⁶ Dooh tahaja bā séd hā rah'yyb hedo bā P'op Hagā Do tób n'aa, kabarii daheeh. Ēr tii, P'op Hagā Do hedēb had'yyt do tób n'aa hadoo. Ta daaj né hē P'op Hagā Do her'oot ta tii. Hahŷyh da ta kyy kerih doo gó taky dāng ji hā:

“Sa h'yyb gó da ŷ bawāt, sa mahang da ŷ bawāt.

† **6:10** Dooh dajēer tado bā ti ta wób sa hā ranoo doo. Jesus ky n'aa hanām do Paw-Ro maher'oot do ragado bā, h'yyb n'yyim doo, h'yyb tym nadajēp do P'op Hagā Do pa ragadoo. Ti ky n'aa né tii. † **6:16** Rewitikos 26.12, Jeremij 32.38, Esekijew 37.27 **S 6:17** Isajas 52.11, Esekijew 20.34, 41 **** 6:18** 2 Samuēw 7.8, 14

ŷ da P'op Hagā Do rah'yy kaha'eeh doo. Karapé haa d' tii.”†

¹⁷ “Ti hyb n'aa, bē anā da hā ŷ h'yy kana'eeh do sa mahang naa.

Taw'āāts hē da tsyt hē bē babok”, nāng mā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh.

“Baad bē kanā baad nadoo do mahānh, tii bā da bē ŷ gadoo”,^S nāng māh.

¹⁸ “Tii da bē adoo bā, bē yb da ŷ tii bā. Bē da tah haa, bē da tok haa, nāng mā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, Sahōnh Hē Haj'ap Do kyyh, ji taky n'aa enooh doo.”**

7

¹ Najis haa, ēr hā ta ti taky n'aa enooh do hyb n'aa, taw'āāts hē ēr enyyw hōm ēr hā rejāā doo, ēr h'yyb rejāā do na-āāj hē. P'op Hagā Do ēr weh'ēēh do hyb n'aa, taw'āāts hē ēr kan'oo dāg had'yyt hē ta hā, tsyt hē, ta wē had'yyt ēr babok hyb n'aa kā.

Paw-Ro tsebé do ky n'aa hahŷyh

² Taw'āāts hē paawā baad bē kamahān āāh! Dooh baad nadoo do āā moo boo bā sa hā. Dooh āā rejā bā sa hā. Dooh āā wad'ii bā sa hā. ³ Bē ŷ ky n'aa etyy do hyb n'aa nado ti ŷ wén erih. ŷ her'ood dāk né paa baad bē āā kamahān. Bē āā kamahān had'yyt hē ēr bedēp bā, ēr dejēb bā na-āāj hē. ⁴ ŷ hapāh bē gadoo ŷ her'oot doo. Ti hyb n'aa neŷŷm doo me bē ŷ maher'oot. Bē hyb n'aa ŷ kasab'ee. Tak'ēp ŷ h'yyb nyyw dāg kán, ŷ tsebee kán. Sahōnh hē baad nadoo do āā ahob né paawā, tak'ēp ŷ h'yy gadajang.

⁵ Masedonija hāj n'aa bā āā kaja hōm noo gó, dooh kameh'āāk do āā hā. Jé pad'yyt naa ji h'yyb panas'ēēh do kejāk āā wē. Āā wē ta wób rah'yy kawereem. Āā h'yyb gó h'yy katón badāk. ⁶ Ti hadoo né hē, P'op Hagā Doo, h'yy ketón do h'yyb en'yyim doo, āā tah'yyb en'yyim Tiit kajaa do hā,

bë wë tabewäd nä do jawén paa bä.
 7 Tiit kajaa do had'yyt nado ÿ tah'yyb en'yym doo. Ý wén h'yy gadajang, ÿ wén h'yyb nyyw däk na-ããj hë, Tiit mä bë h'yyb en'yym, tanooh. Tak'ëp mä ÿ bë hyb n'aa esee, tanooh. Tak'ëp mä bë h'yy ketón bong baad nadoo do bë mahang hawäd wät do hyb n'aa. Tak'ëp mä bë h'yyb tseb'ee wë ÿÿ, näng ta kyyh. Ti hyb n'aa kä, tak'ëp ÿ wén tsebee kän hÿÿ kä.

8 Pooj jé bë ÿ ma erih do hä bë hyb n'aa tón boo né paawä, dooh ÿ t'yyd kamehïin bä tii da bë ÿ ma erih do hä. Pooj jé dó ÿ t'yyd kamehïin dó ÿ erih do bë hyb n'aa tón bong tan'oo bä ÿ bahapäh bä, banadawëd né paawä bë h'yy ket'oon doo. 9 Tii d' tahado né paawä, ÿ h'yy gadajaa kän hÿÿ kä. Bë hyb n'aa tón do hyb n'aa nado ÿ wén h'yy gadajaa kän. Ý wén h'yy gadajang, bë hyb n'aa tón do hyb n'aa bë t'yyd kamehïin bong baad nadoo do hä. Bë hyb n'aa tón do P'op Hagä Do gadoo. Ti hyb n'aa kä, dooh nesaa pé äã moo boo bä bë hä bë ÿ ma erih doo me. 10 Ji h'yy katón do P'op Hagä Do gadoo doo, ji h'yy kawareem baad hadoo do wë tan'oo bä. Baad hadoo do wë ji h'yy kawareem doo, ji h'yyb tym tabed'ëep tan'oo bä kä. Ti hyb n'aa dooh ji jesyg bä ta ti hedoo do ji h'yy katón doo. Ji gadoo né hë. Badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rah'yy katón doo, ji h'yyb tym dajëp tan'oo bä.* 11 Bë hegäã bë h'yy ket'oon do bë hä P'op Hagä Do anoo do tan'oo bä bë hä: Bë h'yy katón do hyb n'aa, nyyw hë bë karën nesaa do bë ado hõm bë mahãnh, dooh bë karën bä nesaa do moo bok do h'yyb hataa bë do bä, tak'ëp bë ganen'aak nesaa do bë mahang hawäd wät doo. Bë h'yy katón do hyb n'aa bë h'yyb eÿÿm bong, tak'ëp bë karën ÿ bë bahapäh, tak'ëp bë h'yy kahasããb baad hadoo do bë moo bok hyb n'aa, nyyw hë bë karën nesaa do moo wät do ky

n'aa kety däk. Sahõnh hë ta tii me bë metä wät, bë h'yyb haj'aa hë nado wäd nesaa do bë mahang hawäd wät doo.

12 Pooj jé bë ÿ ma erii wät doo, pooj jé bë gadoo doo, aj'yy nesaa do moo wät do had'yyt hyb n'aa nado ÿ wén erii wät. Ta ti aj'yy h'yyb rejã däk do hyb n'aa had'yyt nado hyb n'aa na-ããj hë. Ta ti bë ÿ wén ma erii wät paah, bë h'yy kadaw'uuh hyb n'aa, bë h'yyb baad hadoo do bë metëeh hyb n'aa kä äã wë P'op Hagä Do matym gó. 13 Ti hyb n'aa dooh äã h'yy ketón boo bä. Äã h'yyb tseb'ee.

ÿÿ. Dooh äã h'yy ketón boo bä. Äã h'yyb nyyw padëek né hë. Tak'ëp äã tsebee na-ããj hë tak'ëp Tiit h'yy gadajaa kän äã bahapäh do hyb n'aa. Tiit wén h'yy gadajang, bë sahõnh hë bë h'yyb en'yym do hyb n'aa ta hä. 14 Bë ÿ j'aa etsë paa Tiit hä. Ý her'oot doo da né hë bë ky n'aa, ti né hë bë metëeh Tiit hä. Dooh ÿ bë nu meby bä. Te hub né hë sahõnh hë bë ÿ maher'ood wät doo. Bë hyb n'aa ÿ j'aa etsë doo, te hub né hë na-ããj hë kametä däk hÿÿ kä. 15 Ta bahãnh Tiit bë takamahãnh kän tahyb n'aa newë bä nyy da baad bë ky daheeh ta kyyh, baad bë gadoo bë mahang, bë h'yyb eÿÿm doo gó bë weh'ëeh ta hä. 16 Ý h'yy gadajang, bë hä baad ji hajaa ji h'yyb eh hyb n'aa.

8

Ji etsëeh do ky n'aa hahÿÿh

1 Hÿÿ kä wakän haa hedoo doo, äã karën bë äã maher'oot nyy da Kristo hä h'yy ka'eeh do Masedonija häj n'aa bä habong do rabad'oo P'op Hagä Do ky enyym do sa h'yyb gó hawät do an'oo bä. 2 Tak'ëp nesaa do rahob né paawä, tak'ëp ratsebë. Tak'ëp ratsebë do hyb n'aa tak'ëp ramasa sa wë hanäng doo me. Tak'ëp rabetsëeh, kasuud its né paawä. 3 Baad bë ÿ maher'oot sa ky n'aa. Rahajaa do pénh né hë rabanoo. Ti bahãnh rabanoo, rahajaa do bahãnh. Sa h'yyb

* 7:10 Tii d' tawén hadoo, sa h'yyb kawanareem do hyb n'aa. Ta ti hedoo do ji h'yy katón doo, dooh tan'oo bä ji t'yyd kamehïin hyb n'aa nesaa do ji moo wäd wät do hä.

gó naa, sa daaj hē né hē ti tak'ēp rabetsēeh. ⁴ Rets'ēeh had'yyt hē āā hā, āā banoo hyb n'aa ramasa hyb n'aa Kristo karapee Judah hāj n'aa bā habong doo. Baad ub sa hā ti ji masa doo. ⁵ Āā hyb n'aa newēē do bahānh rabad'oo. Sa daaj hē rakan'oo dāg pooj jé Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn do ramoo bok hyb n'aa, āā karēn do na-āāj hē. P'op Hagā Do karēn doo da né hē ji hā, tii da rabad'oo. ⁶ Ti hyb n'aa kā tak'ēp āā betsēē Tiit, pooj jé du doo do bē tah'yyb mahūūm dajēēr masa n'aa bē ataa do hā, bē tah'yyb mahūūm p'aa hēnh, ta ti bē masa do dajēēr n'aa takaja dāk hyb n'aa. ⁷ Tak'ēp bē gado dāk baad hadoo doo: Tak'ēp bē h'yy ka'eeh. Tak'ēp bē bahajaa bē baher'oot P'op Hagā Do ky n'aa. Baad bē bahapāh ji hā P'op Hagā Do karēn doo. Tak'ēp bē h'yy kahasa'āāp baad hadoo do bē moo bok hyb n'aa. Tak'ēp āā bē kamahān. Ti hyb n'aa, ŷ karēn paawā tak'ēp na-āāj hē bē banoo ta wób ji masa doo. Taw'āāts hē ti ji hŷŷj hedoo do ji masa doo. ⁸ Dooh bē ŷ mejō bā ta wób bē masa hyb n'aa. Jāām hē ŷ karēn bē ky n'aa napāh nyy da sa h'yyb hedoo doo me ta wób ramasa sa da hadoo doo, bē na-āāj hē baad bē kamahān bē da hadoo do bē metēeh hyb n'aa. ⁹ Taw'āāts hē paawā ta wób bē masaa, bē hapāh do hyb n'aa nyy da ēr Wahē N'aa Jesus Kristo bad'oo do paah. Taky ennym do hyb n'aa ji wē, sahōnh hē ta wē anyy wād né paawā, kasuud is tabahado dāk bē hyb n'aa, tak'ēp baad hadoo do bē wē tabanyy dāk hyb n'aa kā P'op Hagā Do matym gó.*

¹⁰⁻¹¹ Ta baab tabēēj hōm do hā, bē né ti jāām pooj jé dajēēr hat'aa do du d'oo doo. Bē né ti pooj jé kar'ēēn mas'aa doo. Ti hyb n'aa, hā ŷŷ taw'āāts hē tsebē doo gó bē du

doo doo da né hē bē bahajaa hŷŷ kā bē du doo do paah. Taw'āāts hē bē hajaa do bē anoo. ¹² Bē h'yyb n'oo bā, P'op Hagā Do gadoo da bē hajaa do bē anoo doo. Dooh P'op Hagā Do gahēen bā bē hā bē wē badoh doo. ¹³ Dooh āā karēn bā ta wób hā bē banoo do hyb n'aa, bēē kā ti hahoop badoh doo. Āā karēn paawā séd demuun tabanāng sahōnh hē sa wē. ¹⁴ Da hē bē wē hanāng do masa sa hā. Ta jawén bē wē tananyy bā, bē d' ramasaa kán ta mabaj. Tii bā kā, séd demuun tabanāng sahōnh hē sa wē. ¹⁵ Tii d' tabaher'oot P'op Hagā Do kyy kerih do hā:

“Dooh mad'aak pé hajōng do hat'aa do sa wē.

Kanahēn d'os hē hat'aa doo, dooh badoh pé sa wē ēnh.”†

¹⁶ P'op Hagā Do ŷ j'aa etsē Tiit hā tabanoo do hyb n'aa bē tahyb n'aa esee bē ŷ hyb n'aa esee do hadoo da. ¹⁷ Tiit gadoo āā etsēē do ta hā, bē wē tabahōm hyb n'aa. Tak'ēp tah'yyb hedoo bē wē tabeg'āās hyb n'aa. Ta hā āā eanh do pooj jé, ta daaj hē tahyb n'aa newē dāk bē wē tabahōm hyb n'aa. ¹⁸ Tiit sii āā mejūū da āā hŷŷj ky n'aa hadoo do jé pad'yyt hē Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang ky n'aa etsēeh doo, Jesus ky n'aa hanām do hā tamoo wāt do hyb n'aa. ¹⁹ Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do rasēew hōm ta ti hŷŷj ky n'aa hadoo doo, āā tabahada hyb n'aa Jerusarēnh hēnh dajēēr kata dāk do āā tajooch bā kā. Ta ti sa masa n'aa āā tajooch Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do āā weh'ēeh hyb n'aa, baad āā karēn āā masa ēr wakāān Jesus hā h'yy ka'eeh doo, āā metēeh hyb n'aa na-āāj né hē.

²⁰ Āā hŷŷj hedoo do āā d' rahada, ta wób daap rah'yy genā mahānh da-

* **8:9** Wawēē hē Jesus bewād hyng do pooj jé, tak'ēp takabaj'aa. Tii bā kā, aj'yy tabahado dāk, dajēb kán ji tabed'ēep hyb n'aa. Tii d' tahanāng pé ti kasuud is do tabahado dāk. Taw'āāts hē ji hyb n'aa newēē nyy da tak'ēp ji Jesus t'yyd mehīn, ji na-āāj ji t'yyd mehīn hyb n'aa ji da hadoo do. † **8:15** Esodo 16.18. Pāw hadoo Manah hād nāng do P'op Hagā Do mo haj'aa doo, tabanawāng hēnh Isaraéw buuj rababok noo gó ky n'aa gó Paw-Ro beh'ūūm. Ti noo gó kanahēn d'os hē Manah hat'aa doo, dooh badoh péh. Hajōng hat'aa doo, dooh mad'aak pé sa wē.

jēer āā mahūūm do hā. ²¹ Baad āā matakēē, baad hadoo do āā moo bok hyb n'aa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, ajyy sa matym gó na-āāj hē. ²² Tiit sa sii āā mejūū ná āā hỹj seeh. Hajōō nuu me āā mety dāk tii. Baad tah'yyb hedo had'yyt hē ta wób tamasa hyb n'aa. Baad bē hā tah'yyb ee dāk do hyb n'aa, tak'ēp tah'yyb hedo dāk dajēēr bē bataa do hā bē tamasa hyb n'aa. ²³ Tiit hā kā, hēp ŷ hata ti bē hā ŷ moo wāt do hā. Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do mejūū do ta wób, ajyy Tiit had'aa doo. Kristo raweh'ēēh do tii. ²⁴ Ti hyb n'aa kā, taw'āāts hē kamahān gó bē gadoo bē wē rakajaa bā kā. Taw'āāts hē bē metēēh ta wób Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt habong doo, dooh daap hē tado bā bē āā j'aa etsē doo.

9

¹ Dooh hyb n'aa bē ŷ ma erih pé Jesus hā h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bā habong do bē masa do ky n'aa hā. ² ŷ hapāh né hē nyy da tak'ēp bē h'yy karēn ta wób bē masa. Bē ŷ j'aa etsē paa Masedonija hāj n'aa bā habong do ēr wakāān hedoo do sa matym gó. P'ooj ub ta baab tabēēj hōm do hā, bēēh, hēēj Akaja hād nāng do babuuj,* bē du doo bē karēn bē masa doo, nāng kēh ŷ sa hā. Hajōk Masedonija hād nāng do hāj n'aa babuuj ēr wakāān hedoo doo, raky n'aa napāh bā baad bē karēn bē masa ta wób, ti na-āāj hē rah'yyb hedo padēēk ramasa hyb n'aa. ³ Ta wób bē karēn bē masa ŷ hapēē né paawā, ŷ mejūū Tiit ta hataa daheeh bē wē, bē ramasa hyb n'aa dajēēr bē bataa do hā, ta ti hā bē ŷ j'aa etsē do paa daap tanadoo hyb n'aa, ŷ kajaa do pooj jé bē h'yyb bē matakā dāk hyb n'aa. ⁴ Ēr hỹj hedoo do wób, Masedonija hāj n'aa buuj, si ŷ rakajaa bā bē wē, ŷ d' nu mebyy wāt da bē nahaja ná bā, dajēēr bē nata ná bā, baad bē ky n'aa ŷ her'ood wāt

do paa hyb n'aa. Bē na-āāj né da bē nu mebyy bong sa wē, bē nahaja ná bā. ⁵ Ti hyb n'aa ŷ hyb n'aa newē dāk, taw'āāts hē ta ti ajyy ŷ mejūū āā pooj jé, bē ramasa hyb n'aa, kamasa do dajēēr n'aa bē bataa hyb n'aa, bē ky kajāk do paah. Tii bā, kaja dāk da āā pooj jé. Bē etsēēh do metēē n'aa dāg ti ta tii kā, bē ramejūū do hyb n'aa nado.

⁶ Bē hyb n'aa newē hahỹh: Kanahēn d'os hē hejoom doo, kanahēn d'os hē ta ag tabataa ēnh. Hajōng hejoom doo, hajōng né ta ag tataa.† ⁷ Taw'āāts hē sahōnh hē bēēh, bē banoo bē h'yyb gó bē h'yy kajāk doo. Taw'āāts hē dooh bē an'oo bā bē h'yyb nanoo doo me. Bē ramejūū do hyb n'aa nado bē banoo. Bē daaj hē bē banoo. Ta ti ŷ wén erih, P'op Hagā Do kamahān do hyb n'aa tsebee gó hanoo doo. ⁸ P'op Hagā Do hajaa bē hā tabanoo sahōnh hē baad hadoo doo, tabanyy had'yyt hyb n'aa sahōnh hē bē karēn doo, tamad'aak hyb n'aa, sa wē bedoh do bē masa hyb n'aa. ⁹ Hahỹh da P'op Hagā Do kyy kerih do paa hets'ēēh do sa ky n'aa hā:

“Etsēēh da wē bedoh do sa hā.
Ky enyyw had'yyt hē.” ‡

¹⁰ P'op Hagā Doo, joom jóm hā ta joom tym hanoo doo, ji waa hanoo do na-āāj hē, bē hā da tabanoo hajōng bē ma, ta tii me tak'ēp bē masa hyb n'aa wē bedoh do sa hā. ¹¹ Hajōng hedoo pé da tabanoo bē hā, bē betsēh had'yyt hyb n'aa. P'op Hagā Do raj'aa etsē da, sa hā bē anoo do āā tajoooh bā sa wē. ¹² Ta ti bē masa do tamasa da Jesus hā h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bā habok do sa wē bedoh doo. Tak'ēp P'op Hagā Do ratsebē da, bē masa do an'oo bā da. ¹³ P'op Hagā Do hā raj'aa etsē da. P'op Hagā Do rawén j'aa etsē da, baad bē ky daheeh Kristo panyyng hanām do bē h'yy kaha'eeh bē hanāk doo, bē masa do metēēh do hyb n'aa. P'op Hagā Do raj'aa etsē na-āāj da, sa hā, ta wób sa hā na-āāj hē bē betsēēh

* **9:2** Akaja hāj n'aa bā Korin panang badāk. † **9:6** Ji ejoom do ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot ji masa do ky n'aa. Taw'āāts hē ji etsēēh. Baad ub P'op Hagā Do banoo hets'ēēh do sa hā. ‡ **9:9** Saaw-Mo 112.9

do hyb n'aa. ¹⁴ Tak'ëp kamahñn gó bë da raky n'aa etsëë P'op Hagä Do hä, P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa bë wë, sa hä bë wën masa. ¹⁵ P'op Hagä Do hä äã j'aa etsë er matym n'aa tak'ëp hanäm do er hä tanoo do hyb n'aa. Tak'ëp baad ub tii. Ti hyb n'aa dooh ji kyy pé ta ky n'aa ji her'ood bä. §

10

Paw-Ro ky gadoo ta hä ky sëm do ky n'aa hahÿh

¹ ÿ eÿÿm do m' bë mahang ÿ bawät bä, näk mä ta wób sa kyyh. Dawëë ÿ bawät bä kä, ÿ neÿÿm kä ÿ erih do hä, näk sa kyyh, ÿ ranu mer'oot bä. ÿ né hë, Paw-Ro, Kristo ji tah'yyb en'yym do kyy gó, ji hä ky enyym do kyy gó, ² tak'ëp ÿ h'yy kah'üüm bë hä, p'aa hënh bë ÿ bahehëen bä kä, bë an'oo manä kyyh tak'ëp hadoo doo me ÿ gadoo hyb n'aa ÿ nu mer'oot doo. P'op Hagä Do nahapäh do h'yyb karën do jawén habok doo da äã babok, näk äã nu mer'oot do sa kyyh. Kyyh tak'ëp hadoo doo me da ÿ gadoo tii, ÿ h'yyb däng. ³ Badäk hahÿÿ bä äã baboo né paawä, dooh äã kamety bä sa hä badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do nahapäh do rabahed'oo doo da sa maji hä. ⁴ Äã kuman äã kamety doo, dooh badäk hahÿÿ hä habong do kuman tahado bä. Dooh. P'op Hagä Do hejój me äã gawats'iik sa mejój. ⁵ Äã gawats'iik rahyb n'aa newëë doo, rah'üüm doo, sahõnh hë h'yy kasab'ee do hewaata do P'op Hagä Do rabahapäh nanoo doo. Sahõnh hë ji hyb n'aa newëë do äã no n'aa masoo hadoo, ji maji ji no n'aa masoo doo da, äã meduuk ÿ hanäng péh, ji h'yyb ky daheeh hyb n'aa kä Kristo. ⁶ Baad bë ky dahé däg bä kä, äã nabuuj gedoo da ky nadah'eeh nä doo.

⁷ Taw'ääts hë bë hyb n'aa matakä wyt ta maab hadoo doo!* H'yy kasab'ee doo gó, “Äã ti Kristo karapee” hanäk doo, taw'ääts hë hahÿ rahyb n'aa newëë: Äã na-ääj hë Kristo karapee. Dooh äã bahñnh rado bä. ⁸ Ta bahñnh ÿ h'yy kasabé bä paawä, ta hyb n'aa jaw'yyk do Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do hyb n'aa äã hä, dooh hyb n'aa ÿ nu mebyng péh. Ta hyb n'aa jaw'yyk do äã hä taban'oo däk, bë h'yy ka'eeh do kah'üüm äã anoo hyb n'aa, bë äã re-jää hyb n'aa nado. ⁹ Bë ÿ ma erih doo me, bë ÿ e'ÿÿm do hyb n'aa nado. Tii d' bë hyb n'aa newë manäh. ¹⁰ Hahÿÿ da sa kyyh ÿ ranu mer'oot bä: “Tak'ëp ji tamejüü. Ky n'aa jaw'yyk doo gó, kejÿÿk doo gó Paw-Ro ji tama erih. Tii bä ji mahang tawäd bä, nahejooj däg its. Dooh baad her'oot do tado tii”, näk. ¹¹ Ta tii d' her'oot do taw'ääts hë tahyb n'aa newëë hahÿÿh: Dawëë äã babok bä äã erih doo da, tii da na-ääj äã bad'oo bë mahang äã aboo däg bä p'aa hënh.

¹² Dooh ÿ haja bä “sa da ÿ hado bä” ÿ noo b'äts, sa hä hë j'aa kehets'ëë doo. Dooh ÿ haja b'äts sa hä hë ÿ kamety b'äts.† Sa hä hë rakame-tyy doo, sa hä hë raheg'ääs do ny hadoo do sa bahñnh hadoo doo, h'yy gatemah ti tametëeh. ¹³ Äã hä kä, dooh ta bahñnh äã kasabé bä. Dooh äã kasabé bä äã hä P'op Hagä Do nanoo do hä. Jääm hë äã kasab'ee äã hä P'op Hagä Do anoo do hä äã moo bok hyb n'aa. Bë panang bä na-ääj hë tabanoo äã moo bok hyb n'aa. ¹⁴ Äã hä P'op Hagä Do anoo do bahñnh nado äã baboo däk. Äã tii, pooj jé bë wë kaj'aa doo, Kristo ky n'aa hanäm do bë hä maher'oot doo. ¹⁵ Dooh na-ääj hë äã kasabé bä ta wób ramoo bok do hä. Hahÿ ti äã karën doo: Bë h'yy ka'eeh do kah'üüm bä kä, äã karën äã moo bok do tak'ëp takah'üüm na-ääj

§ 9:15 Jesus né tii, ji matym n'aa tak'ëp hetsooh doo. * 10:7 Wyt ta maab hadoo do hä rahyb n'aa matakä bä, tii bä dooh ragado bä paawä ma matëg oow. Tii bä Paw-Ro Jesus mejüü do heh'äat ub rahapäh paawä. † 10:12 Paw-Ro ej'ees doo gó tabeh'üüm. Tii da tawén edoo, sa hä hë raj'aa etsë do hyb n'aa. Paw-Ro bahñnh mä rahyb n'aa jawyk sa nooh.

hë, ¹⁶ panang wób hënh, bë panang bahãnh Jesus ky n'aa hanãm do ãã maher'oot hyb n'aa kã, ta wób rana-her'oot nã bã. Dooh ãã karën bã ãã kasabé bã ta wób ramoo bok do hã, sa hã P'op Hagã Do anoo doo hënh. ¹⁷“Jé h'yy kasab'ee doo, taw'ãäts hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã takasab'ee.”†
¹⁸ Ta hã hë h'yy kasab'ee do nado ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do gadoo doo. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do j'aa etsë doo, ti né ti ta wë tagadoo doo.

11

“Jesus mejüü do ýÿh” daap hanäk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Bë badoo däk doo da ý karën paawä bë gadoo nã hãd h'yy gatamah do her'oot doo da ý er'ood bã.*
² Tak'ëp bë ý kamahãn do hyb n'aa ý karën bë gadoo tii. P'op Hagã Do hanaa ji kamahãn doo me né hë bë ý kamahãn. Ti hyb n'aa, dooh ý an'oo bã bë rawad'ii. Maruus aj'yy manepäh nã do baad hawät do hadoo bëeh. Maruus yb hadoo ýÿh. Bë ý haëej däk do hadoo sét ub aj'yy hã, Kristo hã, bë patug hadoo tabahadoo hyb n'aa da. ³ Ti hadoo né hë, ky ken'yym doo gó bë da rawedii ý jeÿÿm, jããm hë sét hã, Kristo hã baad bë h'yyb nadäg wät hyb n'aa, Ewa aw'yy wad'ii wät do paa hadoo da. ⁴ Tii d' ý wén her'oot, Jesus ky n'aa seeh, ãã ma met'ëëg wät do nadoo do raheer'ood bã, ti nayyw hë bë gadoo. Nayyw hë na-ããj hë bë gadoo sahee seeh, bë gado däk do paa nadoo doo. Nayyw hë bë gadoo panyyg seeh, bë ãã panäk do nadoo doo. ⁵ Dooh né hë Jesus ky n'aa rod sa bahãnh red'oo do sa yd jé ýÿh. ⁶ Dooh né paawä tak'ëp herot do tado ýÿh, hajõng ý hajaa do ý hapäh doo. Hajõõ nuu me né hë ý metä wät ti bë hã.

⁷ Bë sãm noo do hyb n'aa nado ý her'oot do P'op Hagã Do ky n'aa bë hã. Dooh bë ý mejõ bã ta sãm bë an'oo bã

hã ýÿ. Daj ýÿ hë ý kadaduu ý moo wät do hã, bë kawehëë däk hyb n'aa. Nesaa do g'eeh bë hã, tii d' ý ad'oo doo? ⁸ Jesus hã h'yy ka'eeh do panang wób hënh habong do hã ý daab yyp, sa dajëer ý ado hõm hadoo, ý ramasa hyb n'aa Jesus ky n'aa bë ý maher'oot hyb n'aa. ⁹ Bë mahang ý bawät noo gó, wë ý tabadoh bã ý karën doo, dooh bë hã ý daab yb bã. Èr wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh do Masedonija hãj n'aa bã naa hana do ý ranoo ý karën doo. Dooh paa ý karën bã bë hã ý daab yb bã, tanajawyk hyb n'aa bë jó. Hÿ jawén dooh na-ããj hë bë hã ý daab yb bã. ¹⁰ Kristo ky n'aa hanãm do hëp ýÿ gó tabawät. Ti hyb n'aa, dooh Akaja hãj n'aa bã habong pé ý ky meduuk péh, ý ky däng, bë hã ý daab nayyp do hyb n'aa ý h'yy kasab'ee do hã. ¹¹ H'ëëd hyb n'aa ti ta ti ý her'oot? Bë ý kamanahãn do hyb n'aa g'eeh? Dooh. P'op Hagã Do hapäh bë ý kamahãn.

¹² Ý ad'oo do paah, ý badoo had'yyt hë da. Dooh da ý gado bã ta sãm, sa daaj hë Jesus mejüü do raka-maneeënh do ranahajaa hyb n'aa rah'yy kasabé bã ãã nemuun ramoo bok rabanäng do hyb n'aa. ¹³ Kristo mejüü do heh'äät nadoo do tii. Bë rawedii ramoo bok do hã. Kristo mejüü do ked'oo do tii. ¹⁴ Dooh ý hyb n'aa meuuj bã rabahed'oo do hã. Nesaa Do Yb sii hë tahajaa takawareem bã ããs ta bag gó hawät do ji ed'oo hyb n'aa, ji tawadii hyb n'aa. ¹⁵ Ti hyb n'aa, dooh ý hyb n'aa meuuj bã Nesaa Do Yb karapee baad moo bok do rabahed'oo rakeno bã. Ti hedoo do ragadoo da nesaa do ramoo bok do sãm.

Nesaa do tahoop do hyb n'aa Paw-Ro kasab'ee do ky n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ý ab'aanh pooj jé ý her'ood wät doo: Bë hyb n'aa newë manä ý h'yy gatamah doo! Ti hadoo né hë, ý h'yy gatamah do bë ed'oo nã bã paawä, taw'ãäts hë ý bë gadoo h'yy gatamah

† 10:17 Jeremii 9:24 * 11:1 Dooh Paw-Ro genaag bã ta daaj hë tah'yy kasabé bã. Ti hyb n'aa, hãd h'yy gatamah do her'oot doo da ý er'ood bã, tawén näng. Ta daaj hë tah'yy kasab'ee, Korin buuj sa hã tametëeh hyb n'aa ma matëg oow rawedii sa hã.

do bē gadoo doo da, ỹ na-ãāj hē ỹ h'yy kasab'ee hyb n'aa. ¹⁷ Kēh ỹỹ, ỹ h'yy kasab'ee doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ber'oot doo da nado. H'yy gatamah do ber'oot doo da ỹ baher'oot. ¹⁸ Hajōk ma matēg oow bē mahang habong do rah'yy kasab'ee. Badāk hahỹ hā habong do rah'yy karēn do jawén habok do rabahed'oo doo da rah'yy kasab'ee. Hỹ kã, ỹ na-ãāj da ỹ h'yy kasab'ee.† ¹⁹ Bē ti h'yy genāh bē edoo né paawä, tsebee gó bē gadoo h'yy gatamah doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē gadoo na-ãāj hē ỹyh, ỹ h'yy kasabé bā. ²⁰ Bē gadoo tak'ēp bē hā mejũ doo, sa karom hadoo bē ran'oo bā. Bē gadoo bē dajēer hā daab 'yyp doo, bē wad'ii doo, bē bahñh nu gapad'ēek kar'ēen doo, bē rejã doo, bē ratapa ewyyh doo. ²¹ Ỹ hād nu mebyys ỹ nahaj'as do hyb n'aa bē hā ỹ moo wäd bā ta tii da bē hā ramoo bok doo.‡

Ãã kanahēn its né paawä ta tii hā, ta ti neỹm doo me rap'ãã kasab'ee doo, ỹ na-ãāj hē ỹ hajaa neỹm doo me ỹ p'ãã kasabé bā. H'yy gatamah do hadoo ỹ baher'oot ta tii. ²² Eber buuj had'oo mäh, sa nooh. Ỹ na-ãāj hē Eber buuj. Isaraéw buuj had'oo mäh, sa nooh. Ỹ na-ãāj hē Isaraéw buuj. Abaraãm panaa had'oo mäh, sa nooh. Ỹ na-ãāj hē Abaraãm panaa. ²³ Kristo karom had'oo mäh, sa nooh. Ỹ Kristo karom heh'äät do sa bahñh. (H'yy gatamah do her'oot do hadoo ỹ baher'oot ta tii da.) Tak'ēp sa bahñh ỹ moo wäd wät. Sa bahñh hajōo nuu me ỹ radawäts gēēt, Jesus ky n'aa ỹ her'oot do hyb n'aa. Sa bahñh hajōo nuu me tak'ēp ỹ rabaheyyh. Hajōo nuu me dajēb gó ỹ bewäd nä. ²⁴ Ji ma poo oow pé nuu me ken'yyh

39 nuu me ỹ rabaheyyh ta tyd me, Judah buuj hā.§ ²⁵ Tamawoob nuu me ken'yyh b'aa t'aah me ỹ rabaheyyh.** Sét nuu me ỹ radajēeb paawä, pä me ỹ ramakut. Tamawoob nuu me marakate ỹ gahōm do tabegyb jēk. Sét adēb bā, sét atsēm ỹ batu tame. ²⁶ Hajōo nuu me ỹ bawät. Äm n'aa näng hā ỹỹ, tamii ỹ mawät doo. Äm n'aa näng hā ỹỹ, moo nesaa do sa hyb n'aa. Äm n'aa näng hā ỹỹ, hāj ỹ n'aa buuj wób sa hyb n'aa. Äm n'aa näng hā ỹỹ, Judah buuj nadoo do wób sa hyb n'aa. Äm n'aa näng hā ỹỹ, panang bā. Äm n'aa näng hā ỹỹ, ranabok hēnh ỹ bawät bā. Äm n'aa näng hā ỹỹ, akajar me ỹ bawät bā. Äm n'aa näng hā ỹỹ, Jesus hā h'yy ka'eeh do ken'oooh do sa mahang. ²⁷ Tak'ēp ỹ moo wäd wät. Tak'ēp ỹ bakaanh ỹ moo wät do hyb n'aa. Hajōo nuu me ỹ naỹh.†† Sah, hoo kaanh do na-ãāj hē ỹ bahoop. Hajōo nuu me ỹ waa tamah. Hajōo nuu me ỹ bahoop hahēem doo. Hajōo nuu me dooh saroor hebaan do wē ỹỹ, ỹ kahat'ēeh hyb n'aa. ²⁸ Sahōnh hē ỹ ahoop do wób bahñh ti anäng nä sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt habong do sa hyb n'aa ỹ hyb n'aa tón do had'yyt hē, Jesus karēn doo da rababok ỹ karēn do hyb n'aa paawä. ²⁹ Rah'yy kanejój bā kã Jesus hā rah'yy ka'eeh do hā, ỹ t'yyd mehĩn sa hā, ỹ hyb n'aa tón hēp ỹỹ gó sa hyb n'aa. Nesaa do ta see moo wäd bā rah'yyb tatuk do hyb n'aa, tak'ēp ỹ h'yy katón ta ti hedoo do hyb n'aa.

³⁰ Ỹ h'yy kasabé bā, jããm hē né hē ỹ h'yy kasab'ee da ỹ nahejooj is do metēeh do hā. ³¹ Dooh daap ỹ menä bā P'op Hagä Do ji j'aa etsēē

† **11:18** Tii da Paw-Ro wén d'oo, Korīn buuj rah'yy genāh hyb n'aa ma matēg oow sa hā. ‡ **11:21** Ma matēg oow sa kyyh hyb n'aa Paw-Ro wén ej'ees. Nahejooj its Paw-Ro, sa nooh. Dooh Paw-Ro nu meby heh'äät tado bā. Hād nu mebyng tawén näng, ma matēg oow ramoo bok do hā rah'yy genāh takarēn do hyb n'aa. § **11:24** Jããm né hē 40 nuu me ji bahewyyh do séd noo gó, Judah hāj n'aa buuj ky n'aa jaw'yyk do an'oo bā rasām baanh. Ranesōōts hōm hyb n'aa ti yd jé rabetsén. 39 nuu me rabaheyyh. ** **11:25** Roma buuj ti ky n'aa ety do b'aa me rabaheyyh. †† **11:27** Ta see pé noo gó Paw-Ro moo wät atsēm ta waa sām hā. Ta see pé noo gó Jesus ky n'aa tama metēek atsēm. Ta see pé noo gó taky n'aa etsēē atsēm, ti hyb n'aa ty jawyg tabahoop.

had'yyt doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yy kaha'eeh doo, ta Yb, hapäh. ³² Damas-Ko panang hënh ÿ hewäd nä noo gó, panang bagä n'aa sa wahë n'aa Aretas häd näng do wë moo wät do mejüü panang hadë do noo bä warahén ÿ ragada ÿ ramosoo hyb n'aa. ³³ Tii d' radoo né paawä, arook gó Jesus hä h'yy ka'eeh do ÿ rabahy g'ëed is tüü, panang hadë pong jé naa. Tii bä ÿ kejën hõm is sa mahänh.

12

¹ Dooch né paawä ÿ genaag bä, ahõm nä ÿ h'yy kasab'ee do ran'oo bä, daap né paawä ti ta tii. Bë ÿ maher'oot hÿÿ kä s'ëeh hadoo do Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do hä ÿÿ. Bë ÿ maher'ood kân na-ääj hë hä ÿ tametëeh doo. ² ÿ hapäh aj'yy Kristo hä h'yy ka'eeh doo. ¹⁴ däg ta baab tabëej hõm doo, P'op Hagä Do mahüüm dó hÿ pong jé, ta wë. Dooch ÿ hapëe bä ta h'yyb tym ub tado bä t'ïï hënh hasëek doo, ta hub sii hë tado bä. P'op Hagä Do ti hapäh. ³⁻⁴ ÿ hapäh né hë hÿ pong jé P'op Hagä Do masäk. (ÿ ab'aanh, dooch ÿ hapëe bä ta h'yyb tym ub tado bä t'ïï hënh hasëek doo, ta hub sii hë tado bä.) T'ïï hënh ta ti aj'yy* maa napäh kyyh ji nahajaa do ji her'ood bä, P'op Hagä Do nanoo do ji er'ood bä.† ⁵ Ti hadoo do aj'yy hyb n'aa ÿ haja paawä ÿ kasabé bä. Hä ÿÿ hë dooch ÿ h'yy kasabé bä. Hä ÿÿ hë ÿ kasabé bä paawä, jããm hë ÿ h'yy kasab'ee da ÿ nahejooj is do metëeh do hä. ⁶ ÿ karën bä paawä hä ÿÿ hë ÿ h'yy kasabé bä, h'yy gatamah do nado né paawä ÿÿh, né hup ÿ né hë paawä ta ti ÿ h'yy kasab'ee do hä. Ti hado né paawä, dooch ÿ h'yy kasabé bä. Dooch ÿ karën bä ta bahänh ÿ rahyb n'aa newë bä. Jããm né hë hä ÿ

rahapäh ÿ moo wät doo, ÿ her'oot do na-ääj hë.

⁷ Hä ÿÿ hë ÿ h'yy kasabé mahänh, tak'ëp hetsooh do kametä däk do hyb n'aa hä ÿÿ, P'op Hagä Do anoo hä ÿÿ nesaa do ÿ ahoop doo, sasëng tég ejoooh do hadoo ji. Nesaa Do Yb mejüü do tii, ÿ tarejãã hyb n'aa, hä ÿÿ hë ÿ h'yy kasabé mahänh. ⁸ Tamawoob nuu me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä ÿ betsëe tabado hõm hyb n'aa ta ti ÿ ahoop doo. ⁹ Tii d' né paawä, hahÿÿ da ta kyyh hä ÿÿ: “Jããm hë né hë ÿ ky enyym do a hä, sahõnh hë hejój ÿÿ baad takametä däk do hyb n'aa nahej'oonh do sa hä”, näng ta kyyh hä ÿÿ. Ti hyb n'aa kä, tsebee gó ÿ h'yy kasab'ee ÿ nahejoooh do hä, Kristo hejój bawät hyb n'aa hä ÿÿ. ¹⁰ Ti hyb n'aa kä ÿ tsebé Kristo hyb n'aa nahejoooh do ÿ ahob bä, Kristo hyb n'aa ÿ raky n'aa rejã bä, Kristo hyb n'aa wë ÿ badoh do ÿ ahob bä, Kristo hyb n'aa ÿ rarahejã bä, Kristo hyb n'aa dooch ÿ ad'oo pé na-ääj hë. ÿ nahejooj bä, hëp ÿ tym hä ÿ bahejoooh.

¹¹ H'yy gatamah do her'oot doo da ÿ ber'ood däk. Bë né ti han'oo tii d' ÿ wén her'oot. Bë né paawä tii baad her'oot do këh ÿ n'aa hä. Dooch its né paawä ÿÿh,‡ dooch tabad'op hë Jesus ky n'aa rod sa bahänh red'oo do sa yd jé ÿÿh. ¹² H'yyb jawyk doo me ÿ moo wäd wät bë mahang Jesus mejüü do heh'äät ji do bä metëeh doo: Hetsooh do P'op Hagä Do hanaa ÿ metä wät, meuj n'aa näng do ÿ moo wäd wät, ÿ pehuunh do na-ääj hë. ¹³ Ny hadoo do ÿ moo wäd wät ta wób Jesus hä h'yy ka'eeh do hä, bë hä ÿ moo nawäd wät doo? Jããm né hë hahÿÿ bë hä ÿ nad'oo doo: Bë ÿ daab nayyp doo! Bë mabaan ta ti hyb n'aa bë ÿ ky n'aa

* **12:3-4** Ta daaj hë, ta ky n'aa né hë Paw-Ro her'oot. Ti né ti aj'yy hÿ pong jé P'op Hagä Do masäk doo. Kejën doo gó Paw-Ro wén her'oot, dooch takarën bä tah'yy kasabé bä do hyb n'aa. † **12:3-4** P'op Hagä Do wén nanoo kyyh tamaa napäh do ter'ood bä, tak'ëp tabahetsooh do hyb n'aa. Dooch ër haja nä bä ta ti hadoo do ër gado bä badäk hahÿÿ hä ër babok nä bä. ‡ **12:11** Dooch its né paawä ÿÿh Paw-Ro wén her'oot wät, dooch né ji hajaa péh P'op Hagä Do tanado bä paawä. Ta ti tabaher'oot bä tapes'ääp na-ääj hë ta hä ky n'aa rejãã doo. “Dooch its Paw-Ro”, näk sa kyyh.

rejãã hadoo doo.Š

14 Tamawoob nuu me däg bē ŷ bahehēen da hŷŷ kã. P'aa hēnh dooh né da bē ŷ daab yb bã ēnh. Bē ma nado ti ŷ karēn. Bē ti ŷ karēn sa yb sa taah karēn doo da. Ji taah ned'ēed is do nado sa yb sa ŷŷn karēn do hanoo doo. Sa yb ti sa taah nad'ēed is do karēn do hanoo doo.** 15 Baad ŷ h'yyb hedoo sahōnh hē ŷ ah'ēēnh wē ŷ hanāng doo, ŷ kan'oo dāk bē hã bē ŷ masa hyb n'aa. ŷ eanh hŷŷ kã bē hã. Dooh denaa hē ŷ bē kamahān, tak'ēp bē ŷ kamahān do mabaj?

16 Hahŷŷ d' mā bē mahang habong do sa nooh: “Te hub né hē. Dooh bē tadaab yb bã. Dooh né paawã bē tadaab yb bã, kamatakēē doo me bē tawedii”, nãk sa kyyh. 17 Ajyy bē wē ŷ mejũũ do hã bē ŷ wadii bē hã? 18 Tak'ēp paa ŷ betsēē Tiit bē wē tabahōm hyb n'aa. ãã h'yyb hata ŷ mejũũ ta sii ti noo gó. Bē Tiit wadii, bē hã péh? Sét hēp ŷŷ Tiit daheeh. Séd h'yyb hedoo ãã babok Tiit daheeh. Dooh bē ãã wad'ii bã.

19 Ta ti ãã wén her'oot bē hã, ãã kawoom hyb n'aa bē ed'oo g'eeh? Dooh. Dooh ti hyb n'aa tado bã. Séd ãã h'yyb hedoo Kristo hã. T'ōp hanāng doo me ãã baher'oot sahōnh hē ãã her'oot doo. P'op Hagã Do maa napãh ãã her'oot doo. Najis haa, sahōnh hē ãã bad'oo doo, bē hyb n'aa né hē tii, baad tabahadoo hyb n'aa bē hã, Jesus hã bē h'yy ka'eeh do kah'ũũm hyb n'aa paawã. 20 ŷ eŷŷm, bē wē ŷ kajaa bã, ta see hadoo bē h'yyb hã ŷŷ da. Tii bã, dooh na-ããj hē bē genaag da bē ŷ maher'ood bã. ŷ aw'yyt apãh da bē mahang kaj'ōök doo, h'yy kajew'ēēs

doo, kawajããn doo, séd hã h'yyb nahed'oo doo, ta wób ky n'aa rejãã doo, kasab'ee doo, kamanejũũ do na-ããj hē. ŷ hyb n'aa newē bã, ŷ hyb n'aa tón ta ti hedoo do ŷ awyyd bã da bē mahang. 21 ŷ eŷŷm da, bē wē ŷ kajaa bã p'aa hēnh da ŷ nu mebyng bē hyb n'aa P'op Hagã Doo, ta hã ŷ h'yy kaha'eeh do an'oo bã. ŷ hyb n'aa tón da ŷ eŷŷm, pooj jé nesaa do moo bok do rat'yyd kamaneh'ĩĩn do hyb n'aa baad nadoo do ramoo bok do hã, sa ŷŷm sa patug nadoo do sii rabeŷŷh do hã, nu meby n'aa nāng do hã, sa matym gó ramoo bong doo.

13

Tagadēeg ub Paw-Ro maher'oot do ky n'aa hahŷŷh

1 Tamawoob nuu me däg hahŷ bē ŷ bahehēen doo. ŷ kajaa bã, sahōnh hē ky n'aa katep'aa do bē mahang hanāng doo, pawóp hē, tamawoob hē ta rod n'aa raheer'oot da te hub tado bã.* 2 ŷ ab'aanh, pooj jé, pawóp nuu me däg bē ŷ bahehēen noo gó nesaa do moo boo bok do sa hã ŷ maher'ood wät doo. Ta ti moo hedoo doo, bē sahōnh hē na-ããj hē, ŷ maher'oot hahŷŷ da: Dooh da ŷ t'yyd mehĩĩn bã pooj jé du d'oo do nesaa do moo bok doo, ta wób na-ããj hŷŷ kã nesaa do moo bok doo. 3 Dooh da bē ŷ t'yyd mehĩĩn bã. Bē karēn mäh, bē ŷ metēēh Kristo tado bã hã ŷ her'oot doo, bē nooh. Nahejooj nado Kristo bē wē. Hejooonh né hē bē mahang. 4 Nahejooonh doo gó b'aa kajatsēk do hã kepēēm däg né paawã, ti awäd had'yyt hŷŷ kã P'op Hagã Do hejój hyb n'aa. Ti hadoo né hē ãã hã. Kristo nahejooj hã séd hã ãã h'yyb hedoo né

Š 12:13 Sahōnh hē ta wób sa mahang tamoo wäd wät doo, Korin buuj mahang na-ããj tamoo wäd wät. Jããm hē dooh tadaab yb bã sa hã. Ta wób hã ti tadaab yyp. Ti hyb n'aa apãh dooh baad Paw-Ro kamahān sa hã ta wób red'oo. Bē mabaan bē hã ŷ daab nayyp doo Paw-Ro baher'oot bã, tahäd ky n'aa ej'ees. Nesaa do nado ti ji da hadoo do ji daab nayyp doo. ** 12:14 Korin buuj Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Paw-Ro taah hadoo. Dooh Paw-Ro karēn bã sa dajēēr tagado bã. Takarēn tamasa sa hã, baad Jesus hã rah'yyb padēēk hyb n'aa. Sa yb hadoo Paw-Ro, ta hyb n'aa Jesus hã rah'yy kae dāk do hyb n'aa.

* 13:1 Tii d' né ji bad'oo P'op Hagã Do kyy kerih do ji tamaher'oot, ta see ta da hadoo do taky n'aa tapa bã. Dew-Teronom 19.15 hã takerii dāk tii. Dooh ji ky dahé bã sét hē her'ood bã. Jããm hē ji ky daheeh pawóp hē, tamawoob hē hadoo doo, te hub né hē ranoo bã ky n'aa katapaa do ky n'aa. Tii da P'op Hagã Do kyy kerih do wén mejũũ, daap hē ji ky n'aa tapa mahānh ji da hadoo do.

paawä, bë wë da äã babok Kristo sii P'op Hagä Do hejój hyb n'aa. Bë wë äã kajaa bä, ta hejój gó da äã babok bë wë.†

⁵ Taw'ääts hë bë ti bë hä hë bë kamety, bë hyb n'aa newë, Jesus hä bë h'yy kae bä heh'äät ub. Dooh g'eeh bë hapëë bä, Jesus Kristo bë h'yyb gó awät? Ta nehub tado bä bë hegäã bä, dooh Kristo hä h'yy ka'eeh do heh'äät do bë do bä. ⁶ Wyt ta maab hë bë hä ŷ gada, bë hapäh Jesus mejüü do heh'äät do ŷŷh.‡ ⁷ P'op Hagä Do hä äã ky n'aa etsëë, baad nadoo do bë moo nabok hyb n'aa. Dooh äã ky n'aa ets'ëë bä ta tii, baad bë mahang äã moo boo bok do ta wób rabaher'oot hyb n'aa. Dooh. Tii d' äã wén ky n'aa etsëë, baad hadoo do bë moo bok hyb n'aa. Ti né hë ti äã karën doo. Dooh ŷ hyb n'aa p'eed bä, baad nadoo äã moo boo bok doo, ta wób redoo bä. Jääm né hë ŷ karën, baad bë babok doo. ⁸ Tii d' ŷ wén her'oot, dooh äã haja bä baad hadoo do äã geäm bä. Jääm hë äã hajaa äã moo bok baad hadoo do masa doo, kah'üüm do hanoo doo. ⁹ Tsebee gó äã gadoo äã nahejoonh doo. Jääm hë äã karën, baad Jesus hä bë h'yy ka'eeh. Äã ky n'aa etsëë bëëh, bë t'yyd kamehīn hyb n'aa baad nadoo do hä, p'aa hënh baad ub bë babok hyb n'aa. ¹⁰ Hahŷ mo haja ŷŷ kerih do bë ŷ ma erih bë wë ŷ kajaa do pooj jé, bë wë ŷ kajaa bä kä, dooh hyb n'aa bë ŷ nabuuj gedoo pé hyb n'aa ky n'aa jawyk doo me, hä ŷ kan'oo däk doo me. Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo ta ti ŷ ky n'aa jaw'yyk doo, baad hadoo do ŷ moo wät hyb n'aa bë hä, bë h'yy ka'eeh do kah'üüm hyb n'aa. Hä ŷ tabanoo ta ti ta ky n'aa jaw'yyk do bë h'yyb tym gó hanäng do ŷ rejää hyb n'aa nado.

Paw-Ro kedëë hōm do ky n'aa

† **13:4** Korīn panang bä habong do wób raky sēm Paw-Ro. Dooh raky dahé bä. Nesaa do rakarën ramoo bok nä. Ti hyb takajaa do pooj jé Paw-Ro maher'oot sa hä. Pooj jé dó tat'yyd mehīn né paawä, dooh da tat'yyd mehīn wäd bä nabuj keh'üüm do sa hä. Kristo hejój gó Paw-Ro ky n'aa etyy da hŷŷ kä sa hä takajaa bä. ‡ **13:6** Korīn buuj wób ramejüü Paw-Ro metëeh Jesus mejüü do heh'äät do tado bä. Ti Paw-Ro mejüü sa daaj hë sa hä hë rakametyy rabahapäh hyb n'aa Jesus hä rah'yy kae bä, Jesus hä rah'yy kanae bä. Jesus hä rah'yy kae bä tii bä rabahapäh Paw-Ro Jesus mejüü do heh'äät tii, Paw-Ro hyb n'aa Jesus hä rah'yy kae däk do hyb n'aa.

hahŷŷh

¹¹ Tagadëeg ub, wakän haa, bë tsebee. Taw'ääts hë bë t'yyd kamehīn baad nadoo do bë moo boo bok do hä. P'aa hënh baad hadoo do bë moo boo hŷŷ kä. Bë ky dahé hahŷŷ hä, bë ŷ ma erih do hä bë ŷ maher'oot do ta hä. Taw'ääts hë séd bë h'yyb hedo. Taw'ääts hë hanäm doo gó bë babok bë da hadoo do wë. Tii bä da P'op Hagä Doo, ta hanaa ji kamahän doo, ta hanaa ji h'yyb näm doo, awät da bë mahang.

¹² Taw'ääts hë baad ub, hanäm doo gó bë edëë sahōnh hë bë da hadoo doo. ¹³ Sahōnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do babä habong do bë rahyb n'aa esee.

¹⁴ ŷ karën, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym do bë h'yyb gó tabawät. ŷ karën ji P'op Hagä Do kamahän do sahōnh hë bë h'yyb gó tabawät. ŷ karën na-ääj hë séd hä ji h'yyb hedoo P'op Hagä Do Sahee ji hä hanoo do sahōnh hë bë h'yyb gó tabawät. Jääm hë kä.

Garata Jesus hã h'yy ka'eeh do Garata häd näng do panang bä habong do hã Paw-Ro ma erih do hahỹyh

Kedëng do ky n'aa hahỹyh

¹ Jesus mejũũ do see ŷ ti hỹ Paw-Ro. Ajyy ŷ rasëew hõm do hyb n'aa nado Kristo mejũũ do see ŷ wën hado däk. Ajyy sa kyy gó nado tii. Jesus Kristo kyy gó né tii. P'op Hagä Do ta Yb, dejëp do mahang Jesus ganä wät hanoo do kyy gó na-ããj hẽ.

² Èr hỹj hedoo do pa ŷ habong do sa sii ŷ edëng bëeh, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Garata hãj n'aa bä jé pad'yyt hẽ bë panang bä kahet'aa doo.

³ ŷ karën P'op Hagä Do èr Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hẽ ky en'yym bë hã. ŷ karën baad ub Kristo bë rah'yyb en'yym. ⁴ Jesus né hẽ tii, P'op Hagä Do èr Yb karën doo da, ta daaj hẽ takan'oo däk dajëb hã, nesaa do èr moo bok do sãm, èr tabed'ëep hyb n'aa, da hẽ Nesaa Do Yb mejũũ doo da habok doo da èr naboo bong hyb n'aa kä. ⁵ Taw'ãäts hẽ P'op Hagä Do hã jij'aa etsëe had'yyt hẽ. ŷj. Tii d' né hẽ. Taw'ãäts hẽ.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã rah'yy kawereem do ky n'aa hahỹyh

⁶ ŷ hyb n'aa tón, nayyw hẽ né hẽ bë du doo do hyb n'aa bë beréd hõm P'op Hagä Doo, Kristo hyb n'aa né hẽ bë wë taky enyym, bë tagadoo doo. Panyyg see bë ky dahé däg kãn. ⁷ Jesus panyyg hanãm do tii, ta wób sa noo né paawä, dooh panyyg hanãm do tado bä. Ta wób rakarën bë rawedii. Rakarën rah'ỹt Kristo ky n'aa hanãm doo. ⁸ Ky n'aa kawas'ee däk da had'yyt hẽ jé ta see hadoo Jesus ky n'aa hanãm do ma metëek doo, bë ãã ma met'ëeg wät do paa nadoo doo. ŷ tado bä paawä, ããs

wë hã hana do tado bä paawä na-ããj hẽ ta see hã ma metëek doo, ky n'aa kawas'ee däk da. ⁹ ŷ ab'aanh pooj jé bë ãã maher'ood wät doo: Ky n'aa kawas'ee däk da had'yyt hẽ jé ta see hadoo Kristo ky n'aa hanãm do bë tamaher'ood bä, pooj jé bë gadoo do nahadoo doo! Tabanesaa hënh hahõm do ti ma matëg oow.

¹⁰ Ta ti ŷ erih do hã wyt ta maab hẽ, dooh hã ŷ raj'aa etsë do jawén ŷ awäd bä. P'op Hagä Do ŷ taj'aa etsë ŷ karën. Ta wób ŷ karën ŷ h'yyb en'yym g'eeh? Dooh. Da hẽ ŷ karën nä bä paawä ta wób ŷ h'yyb enäw up, dooh Kristo karom ŷ do bä paawä.

¹¹ Baad bë ŷ maher'oot hahỹ wakän haa: Kristo ky n'aa hanãm do bë ŷ ma met'ëeg wät doo, dooh ajyy sa hanaa tado bä. ¹² Dooh aj'yy tado bä hã ŷ tab'ëes do ta panyyg. Dooh ŷ rama met'ëeg bä ta tii. Jesus Kristo né hẽ tii, ta ti metëeh do hã ŷj.

¹³ Bë ky n'aa napäh paa nyy da p'ooj ub Judah buuj ky n'aa jew'yyk do mejũũ doo da ŷ bawäd wät. Bë ky n'aa napäh nyy da tak'ëp ŷ paa rejää P'op Hagä Do karapee, Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Bë ky n'aa napäh na-ããj hẽ tak'ëp ŷ karën paawä Kristo hã h'yy ka'eeh do ŷ gawats'iik ti noo gó. ¹⁴ Tak'ëp paa ŷ ma kamet'ëeg wät Judah buuj ky n'aa jew'yyk doo, baad paa ŷ ky daheeh. Ti hyb n'aa ŷ akog bong paa hajök Judah buuj nemon ŷj ma kamet'ëek doo. Tak'ëp paa ŷ karën ŷ ky daheeh sahõnh hẽ ãã wahë makũ metëek do hã. ¹⁵⁻¹⁶ Tii bä kä, tii da né hẽ ŷ bawäd né paawä, P'op Hagä Do metä wät hã ŷ ta T'aah, ŷ tah'yy gan'yyh ta hã tan'oo bä, Judah buuj nadoo do hã ta ky n'aa ŷ maher'oot hyb n'aa. P'ooj ub, ãn ŷ wog gó ŷ basuun nä bä, tsyt hẽ ŷ P'op Hagä Do asëew däk. Taky enyym do hyb n'aa hã ŷj, nes'aa né paawä ŷj, hã ŷ tabanoo ta wë ŷ moo wät hyb n'aa. Tii bä, ta T'aah hã ŷ tametëeh P'op Hagä Do h'yyb däng noo gó, dooh ŷ eaaj bä ajyy sa hã nyy d' ŷ bad'oo. ¹⁷ Dooh na-ããj hẽ Jerusarënh hënh ŷ ahõm bä, pój ŷj jé Jesus mejũũ do rabahado

padëek do sa wë ÿ beaanh hyb n'aa paawä. Dooh. Nayyw hë ÿ bahôm paa Arab häd näng do häj n'aa hënh. Ta jawén, tii b' naa Damas-Ko panang hënh ÿ babaaj hôm kân.

¹⁸ Tii bä kä, tamawoob hë ta baab jawén paa bä, Jerusarënh hënh ÿ bahôm kân, Peed ÿ baheg'ääs hyb n'aa. ¹⁵ ta äh ta pa ÿ baym. ¹⁹ Ta tii bä na-ääj hë ÿ bahapäh Tsijaag, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do hÿÿj.* Jesus mejüü do wób, dooh ÿ hapëë bä ti noo gó. ²⁰ P'op Hagä Do matym gó bë ÿ maher'oot: Te hub né hë hahÿ ÿ erih doo. Dooh ÿ noo kanesa bä. ²¹ Ta jawén ÿ bahôm kân Sirija, Siris häd enäh do sa häj n'aa hënh. ²² Kristo hä h'yy ka'eeh do Judah buuj häj n'aa bä, jé pad'yyt hë sa panang hënh rakahet'aa doo, dooh ÿ rahapëë nä bä ti noo gó. ²³ Jääm hë hahÿ ÿ raky n'aa napäh. Hahÿÿ d' sa kyyh: "Aj'yy p'ooj ub ää tarahejää doo, hÿÿ kä tama met'ëeg kân Kristo ky n'aa p'ooj ub takarën do tagawats'iik do paah", näk mä sa kyyh. ²⁴ Ta ti ÿ raky n'aa napäh bä, P'op Hagä Do raj'aa etsë hëp ÿ n'aa.

2

¹ Ti m', 14 ta baab jawén paa bä, p'aa hënh Jerusarënh hënh ÿ bahôm. Béh-Nabéh sii ÿ bahôm. Tiit ÿ mahüüm si ÿÿ. ² T'ii hënh ÿ wén hôm, P'op Hagä Do metëeh hyb n'aa taw'ääts hë né hë ÿ bahôm. Ta tii bä ÿ ats'yyt Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ky n'aa näng doo, ÿ maher'oot hyb n'aa sa hä nyy da Kristo ky n'aa hanäm do Judah buuj nadoo do hä ÿ ma mehet'ëek doo. ÿ wén maher'oot, ÿ karën ÿ baheg'ääs séd rah'yyb hedo bä hä ÿÿ, ÿ ma mehet'ëek do hä. Séd rah'yyb nahedo bä paawä ÿ ma mehet'ëek do hä, daap paawä tii bä ÿ ma met'ëeg wät doo, da hë ÿ ma metëek do na-ääj hë, Jesus hä h'yy ka'eeh do wób ÿ da raky sëm do hyb n'aa ta ti raky n'aa napäh bä. ³ Séd hä sa wahë n'aa hedoo do rah'yyb hedoo né hë hä ÿÿ,

ÿ ma mehet'ëek do hä. Dooh ënh ramejō bä Tiit, t'ii hënh si ÿ hewäd nä doo, ta masuuj noo byyh kahōg hōm bä, Judah buuj nado né paawä. ⁴ Ta wób ti tii d' karën paawä tabad'oo. Jesus hä h'yy ka'eeh do oow né tii. Èr mahang rakamekuuj bong rabaheg'ääs hyb n'aa nyy da Kristo Jesus hyb n'aa, dooh sa ky n'aa jaw'yyk do èr jeÿÿm wäd bä, neÿÿm doo gó èr wén boo kân. Rakarën paawä p'aa hënh sa ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ji bawät. Rakarën paawä sa ky n'aa jaw'yyk do karom hadoo ji bahado däk p'aa hënh. ⁵ Tii d' rakarën né paawä, dooh tabad'op hë ää ky dahé bä sa kyyh, bë hyb n'aa, Kristo ky n'aa hanäm doo, baad hadoo doo, baad tabenyyw däk hyb n'aa, ta panyyg kamanekuuj däk hyb n'aa.

⁶ Jerusarënh bä Jesus hä h'yy ka'eeh do mahang rahyb n'aa jew'yyk do sa hä, sa wahë n'aa ky n'aa näng do sa hä, baad ub ÿ ma mehet'ëek doo. Dooh ÿ ma mehet'ëek do jó ramejüü péh. (Ta ti ÿ her'ood né paawä, dooh ÿ ky s'üüd bä sa hä Jesus sii rababok do paa hyb n'aa. Séd gó P'op Hagä Do ji tagadoo. Ky n'aa etsëeh doo, ky n'aa nets'äs do na-ääj hë tagadoo.) ⁷ Dooh né hë ÿ ma mehet'ëek do jó ramejüü péh, ÿ hanäng. Rahapäh, hä ÿ P'op Hagä Do anoo, Kristo ky n'aa hanäm do ÿ ma metëek hyb n'aa Judah buuj nadoo do sa mahang, Peed hä tabanoo do hadoo Judah buuj mahang tama metëek hyb n'aa. ⁸ P'op Hagä Doo, Peed tahej'oonh doo, Judah buuj mahang Jesus mejüü do tabahadoo hyb n'aa, ÿ na-ääj né hë tahej'oonh Judah buuj nadoo do sa mahang Jesus mejüü do ÿ bahadoo hyb n'aa, rabahapäh. ⁹ Ti m', Tsijaag, Peed, Jowäw daheeh, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa hyb n'aa jew'yyk do ky n'aa enäh doo, rabahapäh bä nyy da P'op Hagä Do ÿ tasëew hôm tsyt hë, Judah buuj nadoo do mahang ÿ moo wät hyb n'aa, Béh-Nabéh daheeh ÿ ragadoo sa h'yyb hataa ää bahado

* **1:19** Tsijaag, Jesus hÿÿj. Sét hë sa ÿÿn.

däk hyb n'aa kä. Sa moo hub me äã redëng tii bä, äã ragadoo rametëeh hyb n'aa ta tii hä. Sa sii äã kaner'oot noo gó, baad ub sa hä Judah buuj nadoo do mahang ý Béh-Nabéh da-heeh äã moo bok hyb n'aa. Ti nuuj jé Judah buuj mahang ramoo bok tii. ¹⁰ Dooch äã hä ramejõ bá. Jáãm hë äã hä retsëë, Jesus hä h'yy ka'eeh do kas'oot do Jerusarënh panang bá habong do äã hyb n'aa esee hyb n'aa, äã masa hyb n'aa. Tii d' né da tak'ëp ý karën up ý bad'oo.

¹¹ Än-Tijoka panang bá äã wë Peed baheg'ääs noo gó, Peed ý nabuuj gedoo baad nadoo do hyb n'aa tabad'oo doo. ¹² Pooj jé dó baad Peed awa had'yyt hë Jesus hä h'yy ka'eeh do Judah buuj nadoo do sa sii. Tii bá kä, Än-Tijoka bá rakajaa ajyy Tsijaag hep'ëeh doo. Ti m' ta ti ajyy rakajaa bá kä, dawë hä Peed bawäd däk Judah buuj nadoo do sa mahänh. Dooch sa sii tawa wäd bá, Judah buuj wób ji masuuj noo byyh kahök do hä ky kah'üüm do tajeýým do hyb n'aa.* ¹³ Tii bá Judah buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do ta tii bá habong doo, Peed mo n'aa me rabadoo däk na-ääj hë. J'ooj madäk doo me ti noo gó Peed bad'oo doo da tii d' na-ääj hë rabad'oo. Dawë hä rababoo däk Judah buuj nadoo do sa hýj hedoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahänh.† Béh-Nabéh sii hë sa h'yyb

hata däg ti noo gó.

¹⁴ Ti m', dooh baad hadoo doo, Kristo ky n'aa hanäm do metëeh doo da raboo boo bá ý bahapäh bá, sa hýj hedoo do raty n'aa gesyyg däk† ý bahapäh bá, sahõnh hë sa matym gó Peed hä ý ky hadoo: “Judah buuj né paawä õm, Judah buuj nadoo doo da mabawäd däk. Meréd hõm Judah buuj raky n'aa jaw'yyk doo. H'ëed hyb n'aa hýj kä, mabad'oo do hä, makarën mamejüü Judah buuj nadoo do er hýj ky n'aa hedoo doo, Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do ragadoo sa hä magadoo hyb n'aa, õm né heréd hõm paawä tii?§ ¹⁵ Te hub né hë, Judah buuj taah er bahadoo do hyb n'aa Judah buuj né hë èer. Dooch ta wób, baad nadoo do moo heb'ooch do er ado bá.** ¹⁶ Dooch né paawä baad nadoo do moo heb'ooch do er ado bá paawä, er hapäh, jáãm hë Jesus Kristo hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji wén hado däk P'op Hagä Do matym gó. Jáãm hë Jesus hyb n'aa ji tagadoo. Dooch Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tado bá. Er na-ääj hë, Judah buuj, Kristo Jesus hä er h'yy kae däk baad er bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, er tagadoo hyb n'aa. Dooch Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hä er daab yb wäd bá. Dooch hajaa pé baad tabahado däk P'op Hagä Do matym gó Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü

* **2:12** Ti noo gó, Judah buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do wób ramejüü Judah buuj nadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do sa masuuj noo byyh ragahög hõm, jáãm hë tii bá P'op Hagä Do gadoo Judah buuj nadoo do red'oo do hyb n'aa. Judah buuj wób, Jesus hä h'yy ka'eeh doo, tii da ramejüü Judah buuj nadoo do rabad'oo, Judah buuj wób Jesus hä h'yy kana'eeh do rajeýým do hyb n'aa. Sa hä rawén jeýým, ta ti rarejää sa ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh doo. † **2:13** Ti noo gó, jáãm hë Judah buuj rabawa Judah buuj nadoo do sa sii, Judah buuj nadoo do sa masuuj noo byyh ragahög hõm bá. Tii da né sa ky n'aa jaw'yyk do mejüü. Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang dooh tii d' tahado wäd bá. Séd gó ji P'op Hagä Do gadoo Jesus hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hë né hë paawä Judah buuj nadoo do sii Peed bawa. Ta tii bá heg'ääs do Peed raky n'aa her'oot ta wób sa hä Peed jeýým. Ti hyb n'aa dooh takarën bá Judah buuj nadoo do sii tawa bá heg'ääs do sa matym gó. Ti hyb n'aa tsyt hë tabawäd däk, tahapëë né paawä dooh ji masuuj noo byyh kahög hõm do hyb n'aa ji P'op Hagä Do gadoo. ‡ **2:14** Rawén ty n'aa ges'yyk, dooh Garata häj n'aa buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do sa masuuj noo byyh kehög bá. Ti hadoo né hë P'op Hagä Do gadoo na-ääj hë sa hä Peed hapëë né paawä, ta ty n'aa ges'yyk ta sii wa do paah, ta wób tajeýým do hyb n'aa. J'ooj madäk do ta h'yyb. § **2:14** Dooch né paawä Peed her'ood bá Judah buuj nadoo do sa hä sa masuuj noo byyh ragehög hõm hyb n'aa, tii d' tahanäng pé dawëë tabawäd däk do sa mahänh, Judah buuj wób rakajaa bá. ** **2:15** Judah buuj ramaneënh ta wób “baad nadoo do moo heb'ooch doo”, sa ky n'aa jaw'yyk do raky nadaheeh do hyb n'aa.

do taky daheeh do hyb n'aa. ¹⁷ Hÿÿ kä, ëër, Judah buuj hedoo doo, Kristo hyb n'aa kä ër karën do hyb n'aa baad ër bahado däk P'op Hagä Do matym gó, baad nadoo do moo heb'ooh do ër bahado däk Judah buuj nadoo do nemuun, näk ër buuj wób. Nyy d' rahanäng pé ta tii? Kristo hyb n'aa g'eeh nesaa do moo heb'ooh do ër bahado däk? Doooh. Doooh tii d' tado bã! ¹⁸ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do ji bahadoo, p'aa hënh ji du do bã Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã ji daab yb bã, pooj jé ji eréd hõm doo.†† ¹⁹ Doooh taw'ääts hë tado bã p'aa hënh ÿ du do bã ÿ daap yyp Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã. Mosees ky n'aa jaw'yyk do dajëb hã ji taky n'aa etyy do hyb n'aa, ÿ paa dajëb wät hadoo ta hã.‡‡ Hÿÿ kä, tamanejõ wät do hyb n'aa hã ÿÿ, ÿ hajaa P'op Hagä Do karën doo da ÿ bawät. ²⁰ Hahÿÿ d' ÿ hanäng pé ti ta ky n'aa jaw'yyk do hã ÿ paa dajëb wät do hadoo ÿ baher'oot bã: Kristo sii ÿ kepeëm däk do hadoo b'aa kajatsëk do hã tadajëp noo gó. Gawatsig hõm pooj jé ÿ bawät do paah. Kristo ti hÿÿ kä hëp ÿÿ gó hawät doo. Da hë, badäk hahÿÿ bã ÿ bawät nä bã, ÿ h'yy kae had'yyt hë P'op Hagä Do T'aah hã, hã ÿ kamahän do hã, hëp ÿ n'aa dajëp do hã.§§ ²¹ Jääm hë P'op Hagä Do ër wë taky enyym do hyb n'aa baad ër wén hado däk ta matym gó. Doooh ÿ ty n'aa gesyyp bã ta tii. Ta ti ÿ wén her'oot, ji haja bã paawä baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa, tii bã daap paawä Kristo dajëp!”, näng mä ÿ Peed hã.

†† **2:18** Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: P'aa hënh ji daab yb bã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hã, ta ti ji eréd wät do jawén paa bã, tii bã né hë nesaa do moo heb'ooh do ji bahado däk né hë, ji nahajaa do hyb n'aa sahõnh hë ji ky dahé bã. Doooh Jesus hã ji daap yyp do hyb n'aa tado bã nesaa do moo heb'ooh do ji hado bã. ‡‡ **2:19** Doooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejõ wäd bã ji hã Paw-Ro hanäng péh.

§§ **2:20** Ti hadoo ër hã na-ääj hë. Paw-Ro bawät do hã ër tametëeh nyy da taw'ääts hë ër sahõnh hë ër babok. *

3:4 Doooh ji hapëë bã baad ub nyy d' tahanäng pé tég nad'ëed is do 4 hã kerih doo. Sét né paawä Gereg kyyh, pawóp hë ta ky n'aa ta see pé noo gó. Hahÿÿ da na-ääj hë tahajaa ji erii bã: “Daap hë g'eeh tak'ëp bë ahob wät doo, Kristo hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa bë rarejää noo gó? ÿ karën paawä bë bahapäh, dooh daap hë tado bã bë ahoop do paah.” † **3:6** Genesis 15.6 ‡ **3:7** Abaraãm karapee, P'op Hagä Do karapee, Isaraéw buuj sa hã. Ti hyb n'aa jé h'yy ka'eeh do tii, P'op Hagä Do karapee heh'äät doo, Paw-Ro wén näng.

3

¹ H'yy ganahoot nä do hadoo bëeh, Garata buuj! Tak'ëp bë rawad'ii bong bë wén nahapëë wät baad hadoo doo! Jaa bë hã wadii? Baad ub né paa bë ÿ ma met'ëëg wät Jesus Kristo ky n'aa b'aa, kajatsëk do hã ji hyb n'aa dajëp doo. ² Sét ub ti ÿ eanh bë hã hÿÿ kä: P'op Hagä Do anoo bë hã ta Sahee, Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë ky daheeh do hyb n'aa g'eeh, Kristo hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa ta ky n'aa bë maa napäh noo gó? ³ Tak'ëp bë h'yy ganahoot? Bë du do däk noo gó Kristo hã bë h'yy ka'eeh doo, bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee bë wén gadoo. Ta Sahee bë tah'yyb mahüüm. Bë karën apäh hÿÿ kä bë daaj hë bë hajaa doo me bë bahajaa pooj jé bë du doo doo? Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hã g'eeh bë karën bë daap yyp hÿÿ kä? ⁴ Hajõng baad hadoo do bë bahapäh paa bë mahang. Daap hë g'eeh ta ti bë hã? ÿ karën paawä bë bahapäh, dooh daap hë tado bã.* ⁵ Wyt ta maab hë, ta Sahee P'op Hagä Do wén noo bë hã, hanäm do tawén pehuunh bë mahang, Kristo hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë ky daheeh do hyb n'aa tado bã.

⁶ Bë hyb n'aa newë Abaraãm bad'oo doo. P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né kä m', baad tawén hado däk paa P'op Hagä Do matym gó.† ⁷ Ti hyb n'aa kä, tii d' h'yy ka'eeh doo, Abaraãm karapee kä.‡ ⁸ P'ooj ub P'op Hagä Do kyy kerih do hã kaher'ood däk paah, rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, Judah buuj nadoo do sii hë da baad rabahado padëek da P'op Hagä Do

matym gó. Hahÿÿ da Kristo ky n'aa hanäm do P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot paa Abaraäm hä: “A hyb n'aa né da sahõnh hẽ badäk hahÿÿ hä habong do ky n'aa kedëng da”, § näng kerih doo. ⁹ Ti hyb n'aa, sahõnh hẽ Kristo hä h'yy ka'eeh do tii, Abaraäm h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ragadoo da Abaraäm hä P'op Hagä Do ky n'aa edëng do paah.

¹⁰ Tii d' nado sahõnh hẽ tii, Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh do hä daab 'yyp doo. Ky n'aa kawas'ee däk tii. Tii d' né hẽ P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot ti ky n'aa: “Ky n'aa kawas'ee däk sahõnh hẽ ajyy, ÿÿj, sét né paawä resõõts bä sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo gó kerih do mahang. Sét nuu me né paawä resõõts hõm bä, raky n'aa kawas'ee däk da”, ** näng kerih doo. ¹¹ Ti hyb n'aa, wyt ta maab hẽ, dooh baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do hä ji daap yyp do hyb n'aa. Ti né hẽ ti P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo. Hahÿÿ da takerii däk ta ti ky n'aa: “Jããm hẽ edëb had'yyt da, jé ta hä h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó”, †† näng kerih doo. ¹² Hÿÿ kä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do ji moo wät doo, dooh ji h'yy ka'eeh do tado bä. Ramoo bok do hä radaab yyp ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh kar'ëen doo. Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó ta ti ky n'aa: “Jé hahÿÿ hä kamejüü do moo wät doo, edëb né paawä da ta hyb n'aa.” ††

¹³ Ær paa ky n'aa kawas'ee däk Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do Ær nahajaa do hyb n'aa Ær ky dahé bä. Tii bä kä, Ær Kristo bedëeb wät Ær ky n'aa kawas'ee däk do mahãnh. Ta hä tabadäng Ær ky n'aa kawas'ee däk do Kristo an'oo bä, Ær hä tanadëe wät hyb n'aa. Ær hyb n'aa Kristo ky n'aa kawas'ee däk paa ÿ wén näng, hahÿÿ

da P'op Hagä Do kyy kerih do hyb n'aa ta ti ky n'aa: “Ky n'aa kawas'ee däk da sahõnh hẽ b'aa hä sa kamag padëek doo”, §§ näng kerih doo. ¹⁴ Ær ky n'aa kawasee do mahãnh Ær Kristo Jesus bedëeb wät do hyb n'aa, Judah buuj nadoo do na-ããj hẽ ragadoo hÿÿ kä Abaraäm hä P'op Hagä Do ky n'aa edëng doo. Hÿÿ kä, Ær sahõnh hẽ, Ær h'yy ka'eeh do hyb n'aa Ær gadoo P'op Hagä Do Sahee taky n'aa enooh do paah.

¹⁵ Kaner'oot do ky n'aa jaw'yyk doo gó bë ÿ maher'oot Abaraäm hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ky n'aa, wakã haa. Sa da hadoo do sii rakaner'ood bä, ramoo boo bä kerih do rakaner'oot do heen n'aa, sa häd ta hä raberih bä hyb n'aa jeryk do sa matym gó, tii bä dooh hajaa pé ta ti tahÿÿd bä. Dooh na-ããj hẽ ta jawén sa see haja bä kaner'oot do heen n'aa hä taberih nä ta ky n'aa papuuj, pooj jé, ta da hadoo do sii rakaner'oot do bód nadoo doo. Ti hadoo Abaraäm hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hä. ***

¹⁶ Abaraäm hä, ta panaa hä na-ããj hẽ P'op Hagä Do ky n'aa enooh paah, ta hyb n'aa sahõnh hẽ badäk hahÿÿ hä habong do raky n'aa kedëng. Dooh paa P'op Hagä Do ky dëe bä hajök do ta panaa sa hyb n'aa, ta ti taky n'aa enooh doo. Sét hẽ ta panaa hyb n'aa taky däng. ††† Kristo né hẽ ti sét hadoo do Abaraäm panaa, ta hyb n'aa ji wén ky n'aa kedëng. ¹⁷ Hahÿÿ d' ti ÿ hanäng péh, dooh P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa hahÿÿt pé ÿ noo bä: Abaraäm sii P'op Hagä Do kaner'ood wät paah. Baad P'op Hagä Do ky däng ta hä. Taky däng ta hä, dooh taky kahÿÿd bä ta hä taky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa, ta ky n'aa jaw'yyk doo, 430 ta baab jawén paa bä Mosees hä kan'oo däk doo, dooh tahaja bä tahÿÿd bä pooj jé Abaraäm hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. ¹⁸ Abaraäm hä P'op Hagä Do ky n'aa edëng do Ær wë tatabëej bä paawä

§ 3:8 Genesis 12.3, 18.18, 22.18 ** 3:10 Dew-Teronom 27.26 †† 3:11 Habakuk 2.4 †† 3:12 Rewitikos 18.5 §§ 3:13 Dew-Teronom 21.23 *** 3:15 Dooh kahÿÿt pé tii. Dooh ta bahãnh hanoo péh. ††† 3:16 Genesis 12.7, 13.15, 24.7

Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa, ji haja bā paawā tii, tii bā dooh P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa tado wäd bā. P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa né hē Abaraām gadoo P'op Hagä Do ky n'aa edëng do ta hā. P'op Hagä Do wén ky n'aa edëng Abaraām, P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa ta hā.

¹⁹ Tii d' tado bā, h'ëed hyb n'aa g'eeh takan'oo dāk ta ky n'aa jaw'yyk doo? Tawén kan'oo dāk, nesaa do ramoo nabok hyb n'aa paawā. Takan'oo dāk dó, Kristo, Abaraām panaa, kanajaa nā bā. Ti panaa hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. P'op Hagä Do anoo paa ta ky n'aa jaw'yyk do āās sa hā, Mosees hā raban'oo dāk hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa rod Isaraéw buuj sa wē, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wē na-āāj hē ti Mosees. ²⁰ Hÿÿ kā, sét hē tado bā, ta daaj hē taky n'aa enooh doo, dooh ji hyb n'aa karēn pé ji ky n'aa rod. Sét ub né hē P'op Hagä Doo, ta daaj hē Abaraām hā tamaher'oot do ta hā taky n'aa enooh doo.

²¹ Ti hyb n'aa kā, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do h'yy kawareem g'eeh pooj jé taky n'aa enooh do paa hā? Dooh! Dooh ta hā tah'yy kawareem bā. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do haja bā paawā ji edëb had'yyt do ji hā tan'oo bā, tii bā kā baad èr bahado däg né hē paawā P'op Hagä Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do èr ky daheeh do hyb n'aa. ²² Dooh né hē tahaja bā ta tii. P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot, nesaa do ji h'yyb gó ji karēn do ji hā tamejō had'yyt hē. Ti hyb n'aa, jāām hē Jesus Kristo hā ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji gadoo P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

²³ Kristo ewäd hyng do pooj jé, ti nuuj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk do āā tamoo masoo hadoo. Āā tadewäts bëeh hadoo. Āā tahag'āās ti nuuj jé, tób rayd ragadahew'ëes do hagä n'aa tabad'oo doo da, P'op Hagä Do èr hā tametëeh bā kā Kristo hā ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa kā hÿÿ kā, baad ji bahado dāk ta matym gó.

²⁴ Kristo ewäd hyng do pooj jé, āā hagä n'aa hadoo ti nuuj jé Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, nesaa do āā moo nabok hyb n'aa. Hÿÿ kā, Kristo ewäd hyng do hyb n'aa, baad èr bahado dāk P'op Hagä Do matym gó ta hā èr h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ²⁵ Hÿÿ kā, Kristo hā èr h'yy ka'eeh do hyb n'aa kā, Kristo hā èr daap yyp do hyb n'aa kā, dooh hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do èr tahagāā wäd bā.

²⁶ Ti hyb n'aa kā, P'op Hagä Do taah bë sahōnh hē, Kristo hā bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Séd bë h'yyb hedo dāk hÿÿ kā Kristo Jesus hā. ²⁷ Bë nu kemuun bong bā séd hā bë h'yy kata dāk hyb n'aa Kristo sii, Kristo hadoo bë bahado dāk hÿÿ kā. ²⁸ Séd uuh had'yyt èr hÿÿ kā Kristo Jesus hā èr h'yy kata dāk do hyb n'aa: Judah buuj ji do bā, Judah buuj nadoo do ji do bā, sa kariw n'aa ji do bā, sa karom ji do bā, aj'yy ji do bā, ÿÿnh ji do bā na-āāj hē. Séd uuh had'yyt né hē ji. ²⁹ Kristo karapee bë bahado dāk do hyb n'aa, Abaraām panaa heh'äät hadoo bë bahado dāk. Ti hyb n'aa Abaraām hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa tabës hÿÿ kā bë hā.

4

¹ Panyyg ky n'aa gó bë ÿ maher'oot ji hā tabës do ky n'aa: Ji t'aah, sahōnh hē ta yb ma gadoo do pan'aa, sa karom bahānh nado ta karapee noo gó, sahōnh hē ta yb ma ta ma hado däg né paawā ta jawén. ² Ta yb ky däng do noo gó kanajaa nā bā, ta hagä n'aa mejüü ta t'aah hā ti nuuj jé. Ta ma tagadoo do pan'aa ti nuuj jé hag'āās do hā taky daheeh. Dooh ta t'aah haja bā tah'yy karēn do tamoo wäd bā. ³ Ti hadoo èr hā. Kristo èr tabed'ëep do pooj jé, karapee t'aah hadoo èer. Badāk hahÿÿ hā nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawät do ky n'aa jaw'yyk doo, tak'ëp èr hā tamejüü ti noo gó. Ta ti kamejüü do karom hadoo nā èer ti noo gó. ⁴ Tii bā kā, P'op Hagä Do ky däng do noo gó kajaa bā kā, P'op Hagä Do mejüü ta T'aah. ÿÿn näng, ji da tabahadoo hyb n'aa.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo bā tabenāng, ⁵ āã tabed'ëep hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa ky n'aa kawas'ee dāk do paah, P'op Hagä Do taah er bahadoo hyb n'aa kā. ⁶ P'op Hagä Do taah er bahadoo do hyb n'aa, P'op Hagä Do mejũũ ta T'aah Sahee er h'yyb tym gó tabawät hyb n'aa. Ti né hē, ta Sahee an'oo bā, “Ee” P'op Hagä Do er maneëenh hyb n'aa. ⁷ Ti hyb n'aa kā, dooh ji hā mejũũ do karom mahado wäd bā. P'op Hagä Do t'aah kā òm. Ta t'aah mabahado dāk do hyb n'aa, sahõnh hē ta taah sa hā tabanoo doo, a hā da tabanoo na-ããj hē.

⁸ Pooj jé, P'op Hagä Do bē nahapäh nā bā, bē h'yy kaha'eeh do sa karom hadoo paa bēeh, P'op Hagä Do nado né paawä ta tii. ⁹ Hỹĩ kā, P'op Hagä Do bē hapäh hyb n'aa bē h'yyb gó, (bē P'op Hagä Do hapäh do hyb n'aa ŷ hanāng), h'ëed hyb n'aa p'aa hēnh bē h'yy kawareem ta ti ky n'aa jaw'yyk do nahejoonh doo, daap hadoo do wē? Bē karēn apäh ta ti hedoo do bē tamejũũ p'aa hēnh, p'ooj ub bē babok doo da? ¹⁰ Tsynt hē däg bē basëew dāk ta āh, bē daaj hē bē tayy hyb n'aa. Kamarab heen n'aa bē teb'ëes, ji joom ji ataa do hedoo do heen n'aa bē teb'ëes, tsynt hē däg bē basëew dāk ta see pé noo gó ta baab.* ¹¹ Bē ŷ hyb n'aa tón! Daap hē apäh ŷ ma met'ëeg wät Kristo ky n'aa bē mahang?

¹² Tak'ëp ŷ betsëe bē hā, wakān haa, ŷ bad'oo doo da taw'ãäts hē bē bad'oo. Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā ŷ daab yb wäd bā. Pooj jé ta tii hā bē daab nayyp do hado dāk ŷh.

Pooj jé baad ŷ bē gadoo. ¹³ Bē hapäh né hē, ŷ nahëe nāng do hyb n'aa ti noo gó bē hāj n'aa bā ŷ bewäd nā. Ti noo gó né hē pooj jé bē ŷ maher'ood wät Kristo ky n'aa hanām doo. ¹⁴ Nahäh ŷh taw'ãäts hē nado né paawä bē hā ti noo gó, dooh né paa ŷ bē ty n'aa gesyyg bā. Baad ŷ bē gadoo ti noo gó. P'op Hagä Do āã bē gadoo doo da ŷ bē gadoo paah. Kristo Jesus bē gadoo

doo da ŷ bē gadoo paah. ¹⁵ Tak'ëp bē tsebé ti noo gó. H'ëed hyb n'aa bē tsanebee bong? Ti noo gó, bē haja bā paawä, bē matym sii hē bē ado nyh paawä hā ŷh bē banoo hyb n'aa. ¹⁶ Bē hā, bē maji hado dāk g'eeh ŷ hỹĩ kā, baad hadoo do bē ŷ maher'oot do hyb n'aa?

¹⁷ Tak'ëp né paawä nanāng ma matëg oow bē rah'yyb en'yyim bē gadoo hyb n'aa sa hā, dooh bē hyb n'aa tado bā bē rah'yyb en'yyim doo. Rakarēn paawä bē hyb n'aa wareem ŷh, sa hā bē h'yyb en'yyim hyb n'aa, sa hā bē maa newëe hyb n'aa kā.

¹⁸ Taw'ãäts hē had'yyt hē ji rah'yyb en'yyim doo, baad hadoo do hyb n'aa tado bā tii. Hỹĩ kā, bē mahang ŷ badoh bā, bē an'oo manā baad nadoo do jawén bē rah'yyb en'yyim doo. ¹⁹ Tah haa hadoo do ŷ kamahān doo, ŷhnh ajān benyy däg bā ta mahỹhnh do tahoop doo da, p'aa hēnh ŷ bahoop bē hyb n'aa, Kristo bawäd wät doo da bē baboo dāk bā kā. ²⁰ Dooh ŷ haja bā bē wē ŷ ahõm bā, ti hadoo né hē ŷ karēn paawä bē wē ŷ bahõm, baad bē sii ŷ ber'oot hyb n'aa. Ta ti ŷ wén her'oot, dooh ŷ hapëe wäd bā nyy d' ŷ bad'oo bē hā.

²¹ Bëeh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do bē hā mejũũ kar'ëen doo, bē hā ŷ eanh hahỹh: Dooh bē hapëe bā Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo? ²² Pawóp mã Abaraām taah, nāng kerih do hā. Ta ŷh karom Agah hād nāng do sii ta t'aah seeh, ta ŷh heh'äät do Sarah hād nāng do sii ta t'aah seeh. ²³ Ta ŷh karom sii tawén eta dāk, ta ŷh karom hā ta t'aah wén nyy dāk, nyy d' rabad'oo sa daaj hē rahyb n'aa newë dāk do hyb n'aa. Ta ŷh heh'äät do sii tawén eta dāk, tii da P'op Hagä Do ky n'aa eno dāk do paa hyb n'aa ta hā.

²⁴ Ta ti ky n'aa gó tahajaa ji ma met'ëeg bā. Pawóp hē hadoo do ŷh, Agah, Sarah, pawóp hē hadoo pé P'op Hagä Do sa sii kaner'ood dāk do hadoo, Abaraām sii, Mosees sii kaner'ood dāk doo. Waëe Sinaih

* **4:10** Ta ti hedoo do rateb'ëes do hyb n'aa P'op Hagä Do gadoo red'oo.

häd näng doo bä ta ky n'aa jaw'yyk do sa hã tanoo doo, Agah hadoo tii. Sahõnh hẽ Sinaih bã kanoo do hã daap yyp doo, tak'ëp raba-hoop kamejũũ doo. ²⁵ Agah, waëë Sinaih häd näng do hadoo, Arab häj n'aa bã hahäng doo. Agah hadoo Jerusarënh panang da hẽ. Agah, Agah panaa tak'ëp sa hã ramejũũ do rahoop doo da paah, Jerusarënh buuj da hẽ rahoop tak'ëp kamejũũ doo. Sa karom hadoo Jerusarënh buuj. ²⁶ Hÿÿ kä, Jerusarënh hÿ pong jé hana doo,† Sarah, kamanejũũ do nahoop do hadoo tii. Jerusarënh hÿ pong jé hana do karapee ëër, Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Doo kamejũũ do ër ahob bã. ²⁷ Ti ky n'aa né hẽ P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerii däk. Hahÿÿ da takerih:

“H'yy gadajaa da õm, ÿÿnh netaah doo, taah nanäng doo.

Tsebee gó mageëënh, õm ajãn mahÿÿj nahoop doo.

H'yy gadajaa da, tsebee ÿ wén näng, ta bahãnh hajök do ÿÿnh reréd hõm do taah.

Doo denaa hẽ ÿÿnh patug näng do taah.”†

²⁸ Ti hyb n'aa kä, bëëh, wakãn haa hedoo doo, Isak hadoo bëëh, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa tabenäng doo. P'op Hagä Do taah bë wén hado däk, Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ta ky bajawaa hyb n'aa. ²⁹ P'ooj ub, Abaraãm t'aah Agah sii, nyy d' rabad'oo sa daaj hẽ rahyb n'aa newë däk do hyb n'aa henäng doo, Is-maéw, rejã wät ta t'aah Sarah sii P'op Hagä Do Sahee

ky gabuuj gó henäng doo. Ti hadoo da hẽ. Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã daap yyp do ër rarejãã, P'op Hagä Do Sahee ër h'yyb gó hanäng doo. ³⁰ Hÿÿ kä, hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot ta ti ky n'aa: “Mah'eed hõm ÿÿnh karom ta t'aah daheeh. Doo hÿÿnh karom t'aah gado bã ta yb hanaa ta ÿÿm heh'äät do t'aah nemuun”,§ näng kerih doo.** ³¹ Ti hyb n'aa wakãn haa, tak'ëp ta hã kamejũũ do taah nado ëër.†† Baad hawät do taah, kamanejũũ do nahoop do taah ëër.‡‡

5

¹ Kristo ër tabed'ëëp tak'ëp ër hã kamejũũ do ër ahoop do mahãnh, baad ër babok hyb n'aa kä. Ti hyb n'aa bë an'oo manä ta see hã bë rah'yyb mahũũm. Bë gado manä tak'ëp kamejũũ do rakarën bã p'aa hënh bë gadoo.

² Bë hyb n'aa matakä bë ÿ maher'oot doo! ÿÿh, Paw-Ro, baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Masuuj noo byyh kahög hõm do bë gado bã, daap hẽ da bë hã tii bã Kristo ji hyb n'aa dajëp doo. ³ Sahõnh hẽ ajyy sa masuuj noo byyh kahög hõm do gadoo do sa hã ÿ ab'aanh ÿ maher'ood wät doo: Ta ti bë gado bã, kamejõ däk bë hã tii bã sahõnh hẽ Mosees ky n'aa jaw'yyk do wób bë ky daheeh na-ããj hẽ. ⁴ Bëëh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do hyb n'aa kar'ëën do baad bë bahado däk paawä P'op Hagä Do matym gó, dawëë bë baboo däg kãn Kristo mahãnh. Ji hã P'op Hagä Do ky ennym do bë ty n'aa gesyyg däg kãn.

† **4:26** Jesus Kristo hã h'yy ka'eeh do ky n'aa né hẽ tii. Jé Kristo hã h'yy ka'eeh doo, doo tahob wäd bã ky n'aa jaw'yyk do tak'ëp kamejũũ doo. ‡ **4:27** Isajas 54.1 hã takerii däk ta tii. Hahÿÿ d' kerih do hanäng péh: ÿÿnh reréd hõm do taah, Jesus hã h'yy ka'eeh do hadoo. Hajõõ däk tii. ÿÿnh patug näng do taah, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã ky dah'eeh do hadoo. Doo Jesus hã rah'yy kae bã tii. Hajök Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã ky dah'eeh do bahãnh. § **4:30** Genesis 21.10

** **4:30** P'ooj ub, Agah, Is-maéw daheeh sa ky n'aa ta ti kerih doo. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro pes'ääp ma matëg oow sa mahang habong doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do sa hã karën mejũũ doo. Doo ta ti hedoo do ji gado bã ji mahang, tahanäng péh. Doo P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ragado da tii. †† **4:31** Tak'ëp Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do nado ëër, tahanäng pé tii. ‡‡ **4:31** P'op Hagä Do taah ër hado däk, ta hã ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tahanäng pé tii. Èr tawén gadoo, tak'ëp ër wë taky ennym do hyb n'aa, nes'aa né paawä ëër.

5 Ëër kä, baad ër gada P'op Hagä Do Sahee an'oo bä, Kristo hä ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ër bahado däk P'op Hagä Do matym gó. 6 Séd hë ji h'yy kata däg bä Kristo Jesus hä, ji masuuj noo byyh kahög hõm do hyb n'aa nado ji tagadoo, ji masuuj noo byyh kanahög hõm do hyb n'aa nado ji tagadoo na-ããj hë. Séd hä né hë ji ta hä. Jããm hë takarën do ji hä, baad ji h'yy kae heh'äät do ta hä, ji da hadoo do ji kamahän do hä kametëeh doo.

7 Baad paa bë babok pooj jé. Jaa bë tahewad kãn baad hadoo do ky n'aa bë ky nadahé wät hyb n'aa? 8 Ta ti bë hä raky kah'üüm doo, dooh P'op Hagä Do bë tanaëenh do hanaa tado bä. 9 Nad'ëed its né paawä päw makuj n'aa, jé pad'yyt hë däg takamekuuj däk.* 10 Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä ÿ h'yy kasadä do hyb n'aa, baad ÿ bahapäh hëp ÿÿ gó, ÿ hyb n'aa newëe doo da bë da hyb n'aa newëe na-ããj hë, séd bë h'yyb hedoo da hä ÿÿ. Dooh da ta see hadoo bë hyb n'aa newëe bä da. P'op Hagä Do rejää da bë h'yyb manepëe bong hanoo doo, hyb n'aa jawyg né paawä ta ti ta wób sa hä.

11 Wakãn haa, ÿ na-ããj hë ÿ mejõ nä bä paawä ta wób ramasuuj noo byyh kahög hõm hyb n'aa, te hub tado bä paawä tii, dooh paawä Judah buuj ÿ rarahejä bä. ÿ ma met'ëeg nä bä paawä taw'ãäts hë né hë ji masuuj noo byyh kahög hõm doo, tii bä Kristo b'aa hä kajatsëk do hä dajëp do ky n'aa, dooh paawä Judah buuj tah'yyb rejä wäd bä. 12 Ta ti ajyy ji masuuj noo byyh kahög hõm do mejüü doo, ta ti ky n'aa me bë h'yyb manepëe bong hanoo doo, taw'ãäts hë paawä sahõnh hë sa hä hanäng do ragahög hõm.

13 Bëeh, wakãn haa, P'op Hagä Do bë tatsyyd wät ky n'aa jaw'yyk hedoo do tak'ëp ji mejüü do bë hä tamanejõ wät hyb n'aa, baad bë babok hyb n'aa kä. Dooh nesaa do ji h'yyb säg karën do jawén ji awät do hyb n'aa tado bä tii d' tabad'oo ër hä. Dooh. Tak'ëp

ky n'aa jaw'yyk do ji hä tamejüü do mahänh ji tawén ed'ëep, kamahän gó ër masa hyb n'aa ër da hadoo doo. 14 Ta tii d' ÿ wén her'oot, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, hahÿ sét hë hadoo do tamejüü do hä kametä däk: “Makamahän a da hadoo doo, a hä makamahän doo da.”† 15 Bë hyb n'aa matakä! Bë kamanahän bä bë da hadoo doo, bë mahang ta see kamajë bä ta see wë, ta see rejä bä ta see tabanas'aa mo n'aa me, tii bä da bë d' gawatsik.

Taw'ãäts hë ji anoo P'op Hagä Do Sahee ji tah'yyb mahüüm do ky n'aa hahÿÿh

16 Ti hyb n'aa kä bë ÿ maher'oot hahÿÿ da: Bë an'oo P'op Hagä Do Sahee bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa, tii bä da dooh bë moo boo bä nesaa do bë h'yyb säg karën doo. 17 Nesaa do ji h'yyb säg karën doo, dooh takarën bä P'op Hagä Do Sahee karën doo. P'op Hagä Do Sahee dooh takarën bä na-ããj hë nesaa do ji h'yyb säg karën doo. Pawóp hadoo do kamaj'ii ji h'yyb gó, ti hyb n'aa dooh bë haja bä bë moo boo bä ti bë karën paawä bë moo bong doo. 18 P'op Hagä Do Sahee bë tah'yyb mahüüm bä bë an'oo bä, dooh ky n'aa jaw'yyk do bë hä tamejõ wäd bä.

19 Wyt ta maab hë nesaa do sa h'yyb säg karën do jawén habok do moo bok doo: Sa ÿÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'ÿÿh, nesaa do nu meby n'aa näng do sa hä hanäng doo me ramoo bong, dooh rah'yy keba bä ta ti hedoo do hä. 20 Kabarii hä rah'yy ka'eeh, raweh'ëeh. Ramehëm. H'yy gaëej gó rababok, ky ked'aak, ta wób hä rah'yy kajew'ëes. Nayyw hë rakawajään. Ta wób sa bahänh rakarën ranu gapad'ëek, dooh rakarën bä séd rah'yyb hedo bä ta wób sa hä. 21 Ta wób wë hanäng do raty ge-eh. Jarakë hedoo do hä raboom. Ta bahänh rabawëh, rabeëek. Hajõng nä ti hedoo

* 5:9 Hahÿÿ d' Paw-Ro hanäng péh: Kanahën d'os hë né paawä baad nadoo do ma matëg oow rama met'ëeg bä, ta s'ee hënh da rah'yyb mahüüm hajök doo. † 5:14 Rewitikos 19.18

do ramoo bong na-ãäj hê. P'aa hênh tak'ëp péj bë ÿ maher'oot: Tii d' hawät doo, dooh da P'op Hagä Do gado bä tabag'ãäs doo bä.

²² Tii d' nado rabad'oo P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũüm doo. P'op Hagä Do Sahee hanaa ji kamahän doo, baad ji tsebé doo, ji h'yyb näm doo, nayyw hê kawanajãän doo, ji ky ennyim doo, baad ji da hadoo do ji gadoo doo, h'yy kaneh'ÿÿt doo, ²³ kaja hê denaa hê ji h'yyb ji mahũüm do ji da hadoo do wê, ji h'yyb ji meduuk do na-ãäj hê. Dooh ky n'aa jaw'yyk pé ta ti hedoo do meduuk péh. ²⁴ Kristo Jesus karapee hedoo doo, dooh nesaa do sa h'yyb säg karên do jawén raboo boo bä. Reréd hõm nesaa do sa h'yyb tak'ëp karên doo. B'aa kajatsëk do hã repëëm däk hadoo ta tii. ²⁵ Ti hyb n'aa, papuuj gó ër babok P'op Hagä Do Sahee anoo do hyb n'aa, taw'ãäts hê hÿÿ kä ër ky daheeh né hê P'op Hagä Do Sahee ër hã metëeh do ër h'yyb gó. ²⁶ Taw'ãäts hê dooh ër h'yy kasabé bä. Taw'ãäts hê dooh ër mety bä ër da hadoo doo. Taw'ãäts hê dooh ër h'yy kajewëets bä ër da hadoo do wê.

6

Ji da hadoo do ji masa do ky n'aa hahÿÿh

¹ Wakän haa, nesaa do bë see moo wäd bä, tii bä taw'ãäts hê bëeh, P'op Hagä Do Sahee h'yyb mah'ũüm doo, bë maher'ood ta hã nesaa do taberéd hõm hyb n'aa, p'aa hênh tabanoo hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũüm ta hã. Taw'ãäts hê kaja hê denaa hê bë h'yyb bë mahũüm ta hã bë maher'oot bä. Ta ti hedoo do hyb n'aa ta see mamaher'oot bä, taw'ãäts hê baad mamatakä a daaj hê, nesaa do òm sii hê tah'yyb natatuk hyb n'aa. ² Bë masaa bë da hadoo doo, hejooñh do ta wê takametëeh bä. Tii d' bë adoo

bä, Kristo ky n'aa jaw'yyk do bë ky dahé däg kån.*

³ Hyb n'aa sakog is do seeh, “ÿ hyb n'aa jawyk”, ta h'yyb gó taky hado bä, ta daaj hê takawadii. ⁴ Taw'ãäts hê ji daaj hê ji moo wät do hã ji hyb n'aa newëe baad ji do bä. Baad ji do bä, ji hegãä bä ji daaj hê, tii bä ji moo wät do hã tahajaa ji tsebé. Dooh hyb n'aa pé tii bä ta wób rababok do hã ji kametyy. ⁵ Taw'ãäts hê sét ken'yyh ji, ji gadoo, ji moo wät P'op Hagä Do anoo do ji hã ji moo wät hyb n'aa. Ti hyb n'aa, dooh hyb n'aa pé ta wób ramoo bok do hã ji kametyy ÿ wén näng.

⁶ Taw'ãäts hê P'op Hagä Do kyyh ma kamet'ëek do ramasa sa ma matëg, sa wê hanäng do uuh me.

⁷ Bë hã hê bë kawad'ii manäh! Dooh hajaa pé P'op Hagä Do wadii péh. Ji ejoom doo, ti né hê ti ta jawén ji ataa doo. ⁸ Hahÿÿ d' ÿ hanäng péh: Jé sa h'yyb säg karên do jawén habok doo, ti hanaa né hê ragadoo da tak'ëp rahob had'yyt doo. Jé P'op Hagä Do Sahee karên do jawén habok doo, ragadoo da ji edëb had'yyt do P'op Hagä Do pa. ⁹ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hê dooh ër h'yy gejë hõm bä baad hadoo do ër moo bok do hã. Èr h'yy ganejë bä, P'op Hagä Do h'yyb däng do noo gó ër gadoo da baad hadoo doo. ¹⁰ Ti hyb n'aa kä, ër haja bä, taw'ãäts hê baad hadoo do ër moo boo had'yyt bä sahõñh hê sa hã. Taw'ãäts hê ti bahãñh tii d' ër bad'oo, ër masa, ër nemuun Kristo hã h'yy ka'eeh do sa hã.

Tagadëeg ub Paw-Ro maher'oot do hahÿÿh

¹¹ Bë hegãä hahÿ bë ner'ood bä, tëg ewëeh do hã moh ÿÿ me bë ÿ ma erii kån hahÿ tagadëeg ub do bód.†

¹² Ta tii d' karên do bë ramejũü bë masuuj noo byyh bë kahõg hõm hyb n'aa, jããm hê ta wób rah'yyb en'yyim

* **6:2** Hahÿ Kristo ky n'aa jaw'yyk doo: “Taw'ãäts hê bë ÿ kamahän doo da bë kamahän ta wób.” Jowāw 13.34. † **6:11** Paw-Ro bahed'oo doo da, tamaher'oot baad herih hajaa do hã nyy da raberih hyb n'aa ta kyyh. Tii bä kä, tagadëeg ub, ta daaj hê tado däk ji merih do nahëeh, tagadëeg ub hadoo do ta daaj hê taberih hyb n'aa. Ti hyb n'aa tii da Paw-Ro wén her'oot ta tii.

do hyb n'aa tii d' rawén mejũũ. Dooh rakarên bã Judah buuj wób, tak'ëp ta ti mejũũ do sa hã rarahejãã Kristo b'aa hã kajatsëk do hã dajëp do ky n'aa hyb n'aa. ¹³ Sa daaj hë dooh raky dahé bã Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, ti hadoo né hë rakarên bë gadoo bë masuuj noo byyh kahõg hõm doo, ta ti bë gadoo do hyb n'aa Judah buuj wób sa matym gó rah'yy kasab'ee hyb n'aa. ¹⁴ Ýÿ kã, jããm hë ý karên ý h'yy kasab'ee b'aa kajatsëk do hã Jesus Kristo, Ër Wahë N'aa dajëp do hyb n'aa. B'aa kajatsëk do hã Kristo dajëp do hyb n'aa, sahõnh hë badäk hahÿÿ hã ji h'yyb karên do dajëb kãn hadoo hã ýÿ. Ý na-ããj né hë ý dajëb wät hadoo ta ti hedoo do hã. Dooh ta ti jawén ý awäd wäd bã. ¹⁵ Ji masuuj noo byyh kahõg hõm do hã nado ti ji hyb n'aa matakëë doo, ji masuuj noo byyh kanahõg hõm do hã nado na-ããj hë. Dooh its ti P'op Hagä Do matym gó. Jããm hë taw'ããts hë ji hyb n'aa matakëë papuuj gó ji bawät do hã, P'op Hagä Do Sahee anoo doo. ¹⁶ Ta tii hã hyb n'aa matakëë do sa hã, papuuj gó habok do sa hã, h'yyb näm do ý karên P'op Hagä Do anoo. Ý karên P'op Hagä Do t'yyd mehĩĩn tii. Ti né hë ta karapee heh'äät doo.

¹⁷ Hup ýÿ hã ti anäng rok ý tyw n'aa paah, Jesus hyb n'aa ý rarahejãã doo.† Ti hyb n'aa, hÿ jawén, dooh ý karên wäd bã ran'oo bã, bë hyb n'aa h'yy katón do ý ahob wäd bã.

¹⁸ Ý karên ër Wahë N'aa Jesus Kristo ky enyym sahõnh hë bë hã, wakãn haa hedoo doo. Jããm hë kã.

† **6:17** Ma matëg oow rah'yy kasab'ee masuuj noo byyh kahõg hõm do heen n'aa hã. Sa hã, ti ti metëeh baad ji do bã P'op Hagä Do matym gó. Dooh its ta tii. Paw-Ro hub hã rahapäh hajõng ta rog tyw n'aa paah, tak'ëp rarahejãã do paa haj'aa. Jesus panyyg hanäm do hyb n'aa Paw-Ro ahoop tii. Tii hã rahapäh ny hadoo do baad Jesus ky daheeh doo.

Epeso

Jesus hã h'yy ka'eeh do Epeso hãd nãng do panang bã habong do hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ Paw-Ro ÿ ti hÿÿh, P'op Hagä Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejüü do see ÿ hado däk doo. Ý edëng bëëh, Epeso panang bã habong do tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew hõm doo, Kristo Jesus hã h'yy kata däk doo, ta hã h'yy kanerët doo.

² Äã karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'yyim bë hã. Äã karën baad bë rah'yyb en'yyim.

Kristo hyb n'aa ji P'op Hagä Do ky n'aa edëng do ky n'aa hahÿÿh

³ Taw'ããts hë ji j'aa etsë P'op Hagä Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Ti né ta ti tabag'ããs doo bã ër taky n'aa edëng do sahõnh hë baad hadoo doo me, hÿ pong jé hana doo me, badäk hahÿÿ bã naa nadoo doo me. Ër taky n'aa edëng, Kristo hã ër h'yy kata däk tabanoo do hyb n'aa. ⁴ Hahÿÿ da tabad'oo ër hã: Sahõnh hë badäk hahÿÿ tapahuunh do pooj jé, Kristo hyb n'aa ër tabasëew hõm ta wë. Ër tabasëew hõm tsyt hë, nesaa do mahãnh, baad had'op doo da ër babok hyb n'aa ta matym gó. Ër takamahãn do hyb n'aa, ⁵ sahõnh hë tapahuunh do pooj jé, Jesus Kristo hyb n'aa ër hã tah'yyb däng, ta taah ër bahadoo hyb n'aa kã. Tii d' tawén d'oo, tii da tah'yyb däng do hyb n'aa, tii da takarën do hyb n'aa. ⁶ Ta wë ër tabasëew hõm, ta taah ër bahado däk tabanoo na-ããj hë, tak'ëp taky en'yyim do hyb n'aa ji j'aa etsë hyb n'aa ta hã. Baad ër wë taky en'yyw hõm ta T'aah hyb n'aa, takamahãn doo. ⁷ Ta T'aah hyb n'aa,

ta T'aah majyyw me ër tabed'ëep nesaa do mahãnh. Ta T'aah ër hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa, tabawug hõm nesaa do ër h'yyb tym gó hanäng doo. Tii d' tawén d'oo, tak'ëp taky en'yyim do hyb n'aa. ⁸ Tak'ëp né hë ër wë taky en'yyw hõm. Sahõnh hã ër tah'yy gan'yyh, sahõnh hã ër h'yy kadaw'uuh tan'oo bã. ⁹ P'op Hagä Do karën do hyb n'aa tametä wät ër hã nyy da tah'yyb däng tabad'oo Kristo hyb n'aa. Pooj jé, dooh hapäh pé tah'yyb däng doo. ¹⁰ Hahÿÿ ti P'op Hagä Do h'yyb däng tabad'oo: Tah'yyb däng do noo gó kajaa bã kã, sahõnh hë, hÿ pong jé habong doo, badäk hahÿÿ hã habong do na-ããj hë, séd hã da tabata däk, sahõnh hë sa nu gabóg Kristo bahado däk hyb n'aa kã.

¹¹ Kristo hyb n'aa, äã P'op Hagä Do asëew hõm ta karapee äã bahadoo hyb n'aa. Tii d' tawén d'oo, p'ooj ub tah'yyb däng do hyb n'aa tii da äã hã tabad'oo. Takarën doo da né hë P'op Hagä Do moo wät sahõnh hë. ¹² Äã tabasëew hõm ta wë, P'op Hagä Do kabaj'aa do äã j'aa etsë hyb n'aa, äã pooj jé Kristo hã h'yy kae däk doo. ¹³ Kristo hyb n'aa, bë hã na-ããj hë taban'oo däg kãn ta karapee bë bahadoo hyb n'aa hÿÿ kã. Baad hadoo do ky n'aa, ji tabed'ëep do pannyg n'aa hanãm do bë maa napäh bã, Kristo hã bë h'yy kae däk bã kã, bë hã taban'oo däg kãn ta Sahee taky n'aa enooh do paah. ¹⁴ Ta jawén, ta karapee P'op Hagä Do baad tabed'ëep noo gó kajaa bã kã, ër gadoo da sahõnh hë ër hã taky n'aa enooh doo. Pooj jé dó ër hã tabanoo ta Sahee, ta jawén ër gadoo do metëe n'aa. Sahõnh hë ta ti tawén d'oo, ta kabaj'aa do ji j'aa etsë hyb n'aa.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa Paw-Ro ky n'aa etsëe do ky n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ti hyb n'aa, ÿ ky n'aa napäh bã Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã bë h'yy kae däk doo, sahõnh hë ta hã h'yy ka'eeh do bë kamahãn ÿ ky n'aa napäh bã na-ããj hë, ¹⁶ ÿ paa du doo

P'op Hagä Do hä ÿ j'aa etsë bë hyb n'aa. Dooh ÿ eréd bä bë hyb n'aa P'op Hagä Do ÿ j'aa etsë doo. P'op Hagä Do hä ÿ ky n'aa etsëë bä, bë ÿ ky n'aa etsëë had'yyt hë. ¹⁷ P'op Hagä Do ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ër Yb tak'ëp kabaj'aa doo, tak'ëp baad hadoo do hä ÿ ky n'aa etsëë, ta Sahee me bë tah'yy gan'yyh hyb n'aa, bë hä tagahoot hyb n'aa na-ãäj hë, baad P'op Hagä Do bë bahapäh hyb n'aa kä. ¹⁸ Bë hyb n'aa ÿ ky n'aa etsëë, bë h'yy kadaw'uuh P'op Hagä Do an'oo bä, bë hapäh hyb n'aa ny hadoo do baad hadoo do ta jawén bë gadoo do pan'aa bë P'op Hagä Do wén naëëj wät.* Äã karën bë bahapäh tak'ëp hajöng doo, tak'ëp hetsooh do ta karapee tsyt hë ta wë kasëew bong do sa hä taky n'aa enooh doo, ta jawén ragadoo hyb n'aa. ¹⁹ Äã ky n'aa etsëë na-ãäj hë bë bahapäh hyb n'aa, tak'ëp sahõnh hë bahãnh hadoo do ta hejój ëër, ta hä h'yy ka'eeh do hä tanoo doo. Ti né hë ta ti ta hejój tak'ëp ta kabaj'aa doo me tametëeh doo, ²⁰ dejëp do mahang Kristo ganä wät tan'oo bä. Ta ti hejój me né hë, hÿ pong jé, ta hub hadäk hënh, takaweh'ëeh doo bä, Kristo basooh P'op Hagä Do an'oo bä, ²¹ sahõnh hë kabaj'aa do ji nahapäh do sa bahãnh, sahõnh hë bag'ääs do ji nahapäh do sa bahãnh, sahõnh hë hejój enäh do ji nahapäh do sa bahãnh, sahõnh hë mejüü do ji nahapäh do sa bahãnh Kristo bahado däk hyb n'aa kä. Sahõnh hë hyb n'aa jewyk doo, da hë habong doo, ta jawén habong do na-ãäj hë, sa bahãnh hyb n'aa jawyk Kristo bahadoo P'op Hagä Do an'oo bä na-ãäj hë. ²² Sahõnh hä Kristo mejüü P'op Hagä Do an'oo bä, sa hä taj'aa ketsëë däk do hyb n'aa. Sahõnh hë ta hä h'yy ka'eeh do sa nu gabóg Kristo, P'op Hagä Do an'oo bä. ²³ Kristo hä h'yy ka'eeh doo, Kristo hub hadoo, ta tsyym hadoo, ta moo hadoo. Sa hyb

n'aa baad sahõnh hë takaja däk Kristo wë, ta hä rakata däk hyb n'aa. Kristo né hë ti sahõnh hë baad takaja däk hanoo doo.

2

¹ Bëeh, dejëp do hadoo bë h'yyb tym p'ooj ub P'op Hagä Do hä, tamejüü do bë ky nadaheeh do hyb n'aa, baad nadoo do bë moo bok do hyb n'aa na-ãäj hë. ² Nesaa do bë moo heb'ooh paah, badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rabadhed'oo doo da né hë. Ti noo gó bë paa ky daheeh Nesaa Do Yb, karap'ar h'yyb nesaa do wë hä habong do sa wahë n'aa, P'op Hagä Do hä ky nadah'eeh do sa h'yyb mejüü doo. ³ Äã na-ãäj hë, äã sahõnh hë, ky nadah'eeh do sa da h'yyb hadoo paa ääh, Jesus hä äã h'yy kana'eeh nä bä. Nesaa do äã hub karën do jawén, äã h'yyb säg karën do jawén na-ãäj hë äã babok paah. Nesaa hyb n'aa ji h'yyb ji henäng noo gó naa, äã na-ãäj hë P'op Hagä Do rejää paawä, sahõnh hë ta wób sa nemuun.

⁴ Ti hado né paawä, P'op Hagä Do tak'ëp ji tat'yyd mehün doo, tak'ëp ër takamahãnh do hyb n'aa ⁵ ër tabedëeb wät hadoo Kristo sii ër dejëp do hadoo noo gó. Dajëp hadoo paa ëër, P'op Hagä Do mejüü do ër ky nadaheeh do hyb n'aa. (Jääm hë bë hä taky enyym do hyb n'aa bë tawén edëeb wät nesaa do mahãnh. Dooh bë hanaa tado bä tii.) ⁶ Kristo sii ër ganä wät hadoo tan'oo bä, Kristo Jesus sii hÿ pong jé ër bat'oonh hadoo tan'oo bä na-ãäj hë,* Kristo hä ër h'yy kata däk do hyb n'aa. ⁷ Tii d' tawén d'oo, tak'ëp, sahõnh hë bahãnh hadoo do taky enyym do hÿ jawén sahõnh hä takametëeh hyb n'aa. Ër hä Kristo Jesus bad'oo do hä kametä däk tak'ëp ji wë taky enyym doo. ⁸ Jääm hë bë hä taky enyym do hyb n'aa bë tedëeb wät nesaa do mahãnh, bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa ta hä. Dooh bë hanaa

* **1:18** Badagy p do hadoo doo gó ji bawät nä noo gó, ji P'op Hagä Do naëënh Jesus hä ji h'yy ka'eeh hyb n'aa, edëb had'yyt do takarën tabanoo do hyb n'aa ji hä. Hajöng baad hadoo do na-ãäj hë takarën tabanoo ji hä. * **2:6** Ta sii ër bag'ääs hyb n'aa, ta sii hÿ pong jé ër bat'oonh tan'oo bä.

tado bä tii. P'op Hagä Do anoo tii, ji matym n'aa hadoo. ⁹ Dooh baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa ji tawén ed'ëep, ji daaj hē ji hā hē ji h'yy kasabé mahānh. ¹⁰ P'op Hagä Do mo haj'aa ëer. Papuu j'ër tapehuunh Kristo Jesus hyb n'aa, baad hadoo do ër moo bok hyb n'aa hÿÿ kä. P'op Hagä Do enyyw däk paa ër pooj jé ta ti baad hadoo do ër moo bok do pan'aa.

Séd rah'yyb hedo däg kän sahōnh hē Kristo hā h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti hyb n'aa, bëeh, Judah buuj nadoo doo, “Masuu j'noo byyh kanehōk do” bë ramaneëenh do Judah buuj hā, sa daaj hē “Masuu j'noo byyh kehōk do” rakamaneëenh do hā, bë hyb n'aa newë nyy da pooj jé bë babok do paah. (Ta ti Judah buuj bad'oo doo, sa daaj hē sa hā hē ramoo bok do tii.) ¹² Ti noo gó, dooh Kristo bë hapëe bä. Dooh Isaraéw buuj, P'op Hagä Do karapee uuh bë do bä. Dooh bë gado bä ti noo gó Isaraéw buuj sa hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, sa uuh bë nadoo do hyb n'aa. Badäk hahÿÿh bä bë baboo né paawä, dooh baad hadoo do bë gada pé ti noo gó, daap bë babok, dooh P'op Hagä Do bë hapëe bä ti noo gó. ¹³ Hÿÿ kä, Kristo Jesus hā bë h'yy kata däk do hyb n'aa, bëeh, pooj jé dawëe P'op Hagä Do mahānh habong doo, p'eets hē, ta wë bë tamana kän, Kristo ji hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa.

¹⁴ Kristo né ti hanoo, Judah buuj, Judah buuj nadoo do rakamanajë bong hyb n'aa. Séd uuh hē ër bahado däk tan'oo bä kä. Pooj jé ti anäng ta baa besuu n'aa hadoo, sa h'yyb gó Judah buuj dooh ragado bä Judah buuj nadoo do hanoo doo. Dooh séd rah'yyb hedo bä pooj jé, rakamaj'ïi paah. Hÿÿ kä Jesus ado hōm ta baa besuu n'aa hadoo doo. ¹⁵ Hahÿÿh d' tabad'oo tii: Ji hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, hajōng hedoo do hā ji tamejūū do hyb n'aa tado wäd bä

P'op Hagä Do ji tagadoo, Kristo an'oo bä. Tii d' tawén d'oo papuu j' hadoo do takarēn. Takarēn sét rabahado padëek Judah buuj Judah buuj nadoo doo, ta hā rah'yy kata däk do hyb n'aa. Tii d' tabad'oo do hyb n'aa, tado hōm rakamaj'ïi doo. ¹⁶ B'aa kajatsëk do hā tadajëp do hyb n'aa, tado hōm kän rakamaj'ïi doo. P'op Hagä Do najiis rabahado padëek tan'oo bä, b'aa kajatsëk do hā tadajëp do hyb n'aa. Dooh ta majiï rahado boo bä tan'oo bä, ta hā h'yy ka'eeh doo. ¹⁷ Kristo ewäd hyng, ta ky n'aa hanäm do ji tamaher'oot hyb n'aa. Ta ky n'aa hanäm do an'oo bä h'yyb nyyw gó ji bawät P'op Hagä Do wë, ta wób sa wë na-āāj hē. Bë hā, dawëe P'op Hagä Do mahānh habong do paa hā, āā Judah buuj hā, P'op Hagä Do ky n'aa napäh do hā na-āāj hē tamaher'ood wät ta ti ky n'aa. ¹⁸ Hÿÿ kä Kristo hyb n'aa, sahōnh hē ëer, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-āāj hē, ër hajaa ër ana bä ër Yb hÿ pong jé hawät do matym gó, † sét ub ta Sahee hyb n'aa, ër gadoo doo.

¹⁹ Ti hyb n'aa kä, bëeh, Judah buuj nadoo doo, dooh ta wób buuj bë do wäd bä. P'op Hagä Do karapee uuh né hē bë hÿÿ kä. P'op Hagä Do taah né hē bëeh, ta wób sa nemuun. ²⁰ Tsäng s'ëeb, tób pan'aa ta hejój n'aa jó ji at'ëeg häng do hadoo bëeh. Jesus mejūū doo, Jesus ky n'aa rod na-āāj hē, ta ti tób hejój n'aa hadoo. Pä yb, sahōnh hē tób mesoo doo, Kristo Jesus né hē tii. ²¹ Sahōnh hē ëer, ër h'yy kata däk Kristo hā. Kristo hyb n'aa, p'op gadat'ëe sëek do hadoo tób pan'aa hadoo do ëer, P'op Hagä Do tób n'aa hadoo ër bahadoo hyb n'aa, tsyt hē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë kasëew däk doo. ²² Kristo hā bë h'yy kata däk do hyb n'aa, bëeh, Judah buuj nadoo doo, bë na-āāj hē séd hā bë h'yy kata däk sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do wób sa sii, P'op Hagä Do tób n'aa

† 2:18 Ji ky n'aa ets'ëe bä tii, ji ma ejäm bä, P'op Hagä Do ji j'aa etsëe bä na-āāj hē.

hadoo ər bahadoo hyb n'aa kä. Ta Sahee ər mahang tabawäd kän.†

3

¹ Ti hyb n'aa kä, ỹỹh, Paw-Ro, Judah buuj nadoo do hä Kristo Jesus ky n'aa ỹ ma metëek do hyb n'aa ỹ radawäts gëet doo, ỹ ky n'aa etsëe bë hyb n'aa.

P'op Hagä Do h'yyb däng do Paw-Ro hä takametä däk do ky n'aa hahỹỹh

² Hä ỹ P'op Hagä Do anoo, bëeh, Judah buuj nadoo do ỹ ma metëek hyb n'aa ji wë taky enyym do ky n'aa. Hä ỹỹ, bë ky n'aa napäh hä ỹ tan'oo däk doo. ³ Ta h'yyb däng doo, pooj jé ji nahapäh nä do P'op Hagä Do metä wät hä ỹỹ. Ganapog is doo me bë ỹ ma erii däk ta ti ky n'aa hä nag'aap hë. ⁴ Bë ner'ood bä, bë hyb n'aa matakä bä, bë hapäh da, baad ỹ bahapäh Kristo ky n'aa pooj jé ji nahapäh doo. ⁵ P'ooj ub, ji wahë maküü hä dooh P'op Hagä Do metä bä paa nyy da tah'yyb däng tabad'oo doo, da hë ta Sahee me Jesus mejüü do sa hä, ta ky n'aa rod sa hä na-ääj hë tametëeh do pénh. Tsyt hë ta wë tasëew hõm do sa hä tametä kän. ⁶ Hahỹ ti da hë tametëeh doo: Jesus ky n'aa hanäm do ragado bä, séd hä rah'yy kata däk Kristo Jesus hä. Ti hyb n'aa kä, Judah buuj nadoo do ragadoo da Judah buuj sii P'op Hagä Do sa hä taky n'aa edëng doo. Sét hë Jesus hub hadoo rabahado padëek Judah buuj sa sii. Sét né hë P'op Hagä Do karapee rabahado padëek. Judah buuj sa sii ragadoo da hỹỹ kä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

⁷ P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa wë ỹỹ, ta hejój hä ỹ tabanoo do hyb n'aa, hä ỹ taban'oo däk ta ti ky n'aa hanäm do panäg n'aa ỹ bahadoo hyb n'aa. ⁸ Sahõnh hë P'op Hagä Do karapee sa yd jé had'os do né paawä ỹỹh, P'op Hagä Do anoo hä ỹỹ, Judah buuj nadoo do sa hä ỹ maher'oot hyb n'aa Kristo tak'ëp ky enyym doo,

tak'ëp kabaj'aa do ky n'aa. Dooh ji haja bä baad ji h'yy kadawuung bä Kristo wë hanäng do hä. Jääm hë ta uuh hä ji h'yy kadaw'uuh, tak'ëp ta bahãnh baad tabahadoo do hyb n'aa. ⁹ P'op Hagä Doo, sahõnh hë mo haj'aa näng doo, hä ỹ tabanoo ta wób ỹ maher'oot hyb n'aa nyy d' tabad'oo tah'yyb däng doo, p'ooj ub sahõnh hë badäk hahỹỹ bä habong do paa hä tamanetëeh doo, ta h'yyb gó tenäm doo. ¹⁰ Tii d' P'op Hagä Do wén d'oo, hỹỹ kä, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa kametä däk hyb n'aa wë hä habong do kabaj'aa do sa hä, wë hä bag'ääs do sa hä na-ääj hë, P'op Hagä Do h'yy ganäng sahõnh hë hä. ¹¹ P'ooj ub, sahõnh hë tadu dahäng do pooj jé P'op Hagä Do h'yyb gó tabanyy däk doo da né hë tabadoo kän ta tii, Kristo Jesus, Ɛr Wahë N'aa bad'oo do hä. ¹² Kristo hä ər h'yy kata däk do hyb n'aa, ta hä ər h'yy ka'eeh do hyb n'aa na-ääj hë, h'yyb neỹỹm doo me ər hajaa ər ana bä P'op Hagä Do matym gó ər ky n'aa ets'ëe bä, ər ma ejäm bä. Dooh ge'ỹỹm pé ji. ¹³ Ti hyb n'aa ỹ etsëe bë hä, bë h'yy gejë hõm manäh, nesaa do ỹ radawäts gëet doo bä bë hyb n'aa ỹ ahoop do hyb n'aa, baad tabahadoo hyb n'aa bë hä ta ti ỹ ahoop doo. Taw'ääts hë bë tsebee ta ti hyb n'aa.

¹⁴ Ti hyb n'aa kä, taron ỹ nu paa me ỹ bahyy häng ər Yb hỹ pong jé hawät do wë, bë hyb n'aa ỹ ky n'aa etsëe hyb n'aa. ¹⁵ Ta ti ər Yb an'oo bä hỹ pong jé habong doo, sahõnh hë badäk hahỹỹ hä habong do na-ääj hë rababok hyb n'aa. ¹⁶ Tak'ëp ər Yb kabaj'aa, tak'ëp baad ub. Ti hyb n'aa ỹ ky n'aa etsëe ta Sahee me bë tah'yyb hej'oonh hyb n'aa. ¹⁷ Ää ky n'aa etsëe na-ääj hë bë h'yyb gó Kristo bawäd had'yyt hë hyb n'aa, ta hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ää ky n'aa etsëe bëeh, baad had'yyt hë bë kamahãh

† **2:22** Hahỹ tahanäng pé ti tég nad'ëed is do 20, 21, 22 hä kerii däk doo: Sét ken'yyh sahõnh hë ëer, ər ky daheeh Kristo ky n'aa Jesus mejüü doo, ta ky n'aa rod na-ääj hë ər hä rama met'ëeg wät doo. Kristo hyb n'aa né hë séd hä ər h'yy kata däk. P'op Hagä Do karapee, tsyt hë ta wë kasëew bong do ər bahado däk Kristo an'oo bä. Ta Sahee me P'op Hagä Do awät hỹỹ kä ər mahang.

hyb n'aa, kamahän gó sahõnh hē bē moo bok hyb n'aa, ¹⁸ sahõnh hē P'op Hagä Do karapee wób sa sii baad bē h'yy kadaw'uuh hyb n'aa tak'ëp baad had'op ji Kristo kamahän do hä. ¹⁹ Äã karën paawä bē bahapäh ta ti ji Kristo kamahän doo, dooh né paawä ji haja bā sahõnh hē ji hapëë bā, ta bahänh baad ub tabahadoo do hyb n'aa. Ji hä takamahän do bē bahapäh ý wén karën, baad bē h'yyb gó P'op Hagä Do bawät hyb n'aa, P'op Hagä Do bawät doo da né hē bē baboo däk hyb n'aa kä.

²⁰ Ta hä er hajaa er ky n'aa etsëë do bahänh, er hajaa er hyb n'aa newëë do bahänh tak'ëp P'op Hagä Do hajaa tamoo wät er mahang, ta hejój me er h'yyb gó hawät doo me. ²¹ Äã karën Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, Kristo Jesus hyb n'aa na-ääj hē P'op Hagä Do kawehëë däg had'yyt hē. Ýÿ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē.

4

P'op Hagä Do karën doo da ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa, ýÿh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa ý ma metëëk do hyb n'aa ý radawäts gëët doo, tak'ëp ý betsëë bē hä P'op Hagä Do ta wë tats'yyt do sa hä takarën doo da né hē bē babok. ² Taw'ääts hē dooh né hē bē h'yy kasabé bā. Taw'ääts hē kaja hē denaa hē bē h'yyb bē mahüüm ta wób sa wë. Nayyw hē bē kawaj'ään manäh. Taw'ääts hē kamahän gó bē gadoo, ta wób bē ganen'aak do ramoo boo né paawä bē hä. ³ Séd er h'yyb hedo däk P'op Hagä Do Sahee an'oo bā. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē hyb n'aa tam'aah, h'yyb nyyw gó had'yyt hē bē babok ta wób sa wë, tanahänh hyb n'aa séd bē h'yyb hedoo doo. ⁴ Sét né hē Jesus hub hadoo ëër, ta hä h'yy ka'eeh doo. Sét né hē P'op Hagä Do Sahee er gadoo doo. Ti hadoo na-ääj hē, sét né hē baad hadoo do bē gada do ta jawén bē gadoo do pan'aa, bē P'op Hagä Do wén naëëj wät. ⁵ Sét né hē er Wahë N'aa, Jesus, Tak'ëp Hyb

N'aa Jawyk Doo. Sét né er h'yy ka'eeh doo. Sét né hē er nu gahem'uun doo.

⁶ Sét né hē P'op Hagä Doo, sahõnh hē ta hä h'yy ka'eeh do sa Yb, sahõnh hē tabag'ääs doo, sahõnh hä moo wät doo, sahõnh hē er h'yyb gó hawät doo.

⁷ Tii d' tahado né paawä, sét nado er hä tanoo do er hajaa doo. Kristo h'yyb däng doo da, sahõnh hē sa hä tabanoo ji hajaa do P'op Hagä Do Sahee anoo doo. ⁸ Ti hyb n'aa né hē hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot paah:

“P'op tabasëëk noo gó,

duu hënh rabana ta maji wób tameso padëëk do tan'oo bā.

Tii bā sa matym n'aa taban'oo däg kän ta karapee hä.”*

⁹ (Hahÿÿ d' tahanäng pé ti p'op tabasëëk doo: Tabasëëk do pooj jé badäk hahÿÿ bā Kristo bewäd hyng.

¹⁰ Ti né hē ti hÿ pong jé hasëëk do sahõnh hē sa bahänh tabahadoo däk hyb n'aa, sahõnh hē tabag'ääs hyb n'aa kä.) ¹¹ Ti né hē ti ta wób hä tabanoo ta mejüü do rabahadoo hyb n'aa. Ta wób hä tabanoo P'op Hagä

Do Sahee sa hä metëëh do her'oot doo. Ta wób hä tabanoo ta panyyg hanäm do jé pad'yyt hē raba-her'ood hõm hyb n'aa. Ta wób hä tabanoo Jesus hä h'yy ka'eeh do sa

hagä n'aa, sa ma matëg rabahadoo hyb n'aa. ¹² Ti hadoo pé tawén noo sa hä, P'op Hagä Do karapee ramasa hyb n'aa, takarën do ta karapee ra-

hajaa ramoo bok hyb n'aa. Tii d' tawén d'oo na-ääj hē, Kristo hä h'yy ka'eeh do rah'yy kahej'oonh hyb n'aa, baad rah'yy ka'eeh, baad raky dahé magyys hē hyb n'aa, ¹³ sahõnh hē ëër,

séd hä er h'yyb hedo däg kän hyb n'aa er h'yy kaha'eeh do hyb n'aa, P'op Hagä Do T'aah er hapäh do hyb n'aa. Aj'yy h'yyb mapëë däk do hadoo er

bahado däk tii bā, Kristo hado däk né hē er bahadoo hyb n'aa kä. ¹⁴ Tii bā, dooh karepé er hado boo bā kä. Dooh h'oo t'aah hadoo er hado boo

bā, jé pad'yyt hē maadaka maeh do

* 4:8 Saaw-Mo 68.18

mahũũm doo, jé pad'yyt hē bah'ood ahēm hōm doo. Dooch ajyy ji hā wad'ii doo, h'yy kamep'ēēh doo me panyyg hahup nadoo do rama mehet'ēēk do ēr ky dahé wād bā, ŷ hanäng péh. ¹⁵ Hÿÿ kā, taw'ääts hē kamahän gó ēr ber'oot ēr maa newēē baad hadoo do ky n'aa, sahōnh hē ta tii hā ēr h'yyb mepēē dāk hyb n'aa, Kristo hadoo ēr bahado dāk hyb n'aa kā. Ta hā h'yy ka'eeh do sa nu gabóg né ti Kristo. ¹⁶ Ta hub hadoo ēēr. Sahōnh hē ji hā hanäng doo, ji tsyym hedoo doo, ji moo hedoo doo, ji jarää masoo baad tabahadoo hyb n'aa. Sahōnh hē ji hā hanäng do baad rado bā, baad ub tii bā ji, ji hejooñh. Ti hadoo ēr hā, Jesus hā h'yy ka'eeh do hā: Kamahän gó ēr sahōnh hē ēr moo boo bā Kristo, ēr nu gabóg, sét ken'yyh ēr hā tanoo doo, tii bā ēr da h'yy kahej'oonh, baad ēr h'yy kae magyys hē, baad ēr ky dahé magyys hē.

¹⁷ Ti hyb n'aa, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó tak'ēp péj bē ŷ mejüü, P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do rababok doo da bē aboo boo manä wād! Daap hadoo do rahyb n'aa newēē do jawén rababok tii. ¹⁸ H'yy gatamah baad hadoo do hā. Nabuj keh'ũũm do hyb n'aa, dooh rah'yy kadawuung bā, dooh rah'yy gah'ood bā P'op Hagä Do hā. Ti hyb n'aa dooh rahapēē bā na-ääj hē papuuj gó ji awät doo, ji hā P'op Hagä Do anoo doo. ¹⁹ Rawao dāk nesaa do ramoo bok do hā. Ti hyb n'aa dooh ranu mebyy wād bā nesaa do ramoo bok do hā. Sa h'yyb karēn do jawén rababoo had'yyt hē. Hajōng hedoo pé nu meby n'aa näng do ramoo boo had'yyt hē. Dooch rah'yy keba bā ta ti hedoo do hā. Kah'ũũm ta ti nesaa do rakarēn doo. ²⁰ Bēē kā, dooh ta ti rababok doo da bē aboo boo bā do hyb n'aa Kristo bē wén hapēē dāk bē h'yyb gó. ²¹ Bē ky n'aa napäh né hē Kristo ky n'aa. Bē äā ma met'ēēg wät nyy da takarēn bē babok, ta hā bē h'yy kata dāk do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa Jesus hanaa bē äā

ma met'ēēg wät doo. ²² Bē äā ma met'ēēg wät, bē beréd hōm hyb n'aa pooj jé bē babok do paah, ji h'yyb karēn do ji tawadii do hyb n'aa baad nado wād doo. ²³ Bē äā ma met'ēēg wät, bē an'oo bē P'op Hagä Do h'yyb wareem. ²⁴ Bē äā ma met'ēēg wät, bē gadoo hyb n'aa kā bē h'yyb tym papuuj, P'op Hagä Do mo haj'aa ta da hadoo tabahadoo hyb n'aa. Baad had'op ji bawät, P'op Hagä Do karēn doo da ji bawät ta ti an'oo bā. Baad hadoo do hanaa ta tii da ji bawät doo.

²⁵ Ti hyb n'aa bē noo kanesa manäh. Taw'ääts hē bē noo gehub bē da hadoo do sii bē er'ood bā, séd uuh ēr sahōnh hē ēr bahadoo do hyb n'aa. ²⁶ Bē kawaj'ään bā, bē an'oo manä baad nadoo do bē moo boo ta ti hyb n'aa. Kawaj'ään bē hyb n'aa hũũm manäh. Bē h'yyb ehód manä bē kawaj'ään doo. ²⁷ Bē an'oo manä ta tyw n'aa Dijab† hā, bē tah'yyb natatuk hyb n'aa.

²⁸ Pooj jé hets'ēēk doo, taw'ääts hē dooh tetsēēg wād bā. Taw'ääts hē tamoo wät hÿÿ kā, ta wē tabanäng hyb n'aa, wē bedoh do tamasa hyb n'aa kā.

²⁹ Bē esog manä nesaa do ta wób h'yyb rejää doo. Jääm hē baad hadoo doo, ta wób masa do bē her'ood. Ji da hadoo do h'yy katón bā, ji h'yyb en'yyym ji her'oot doo me. Tatsebee bā, tsebé doo me ji ber'oot. Ti hōm do had'yyt hē. Tii d' bē bad'oo baad tanu däng hyb n'aa maa newēē do sa hā. ³⁰ Bē er'ood manäh, bē moo boo manä na-ääj hē P'op Hagä Do Sahee h'yy katón hanoo doo. Ta Sahee P'op Hagä Do anoo dó ēr hā, ēr ta karapee tametēēh hyb n'aa. Tanoo dó ēr hā baad ēr tabed'ēēp bā kā. ³¹ Taw'ääts hē bē eréd hōm sahōnh hē bē manabaan doo, h'yy ganapüü doo, ji kawaj'ään doo, ky ked'aak doo, ta see ji ky n'aa rejää do na-ääj hē. Taw'ääts hē bē eréd hōm né hē bē da hadoo do bē pan'aa takyyk doo. ³² Taw'ääts hē h'yyb nyyw gó bē

† 4:27 Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab.

gadoo ta wób. Taw'ääts hē bē t'yyd mehīn bē da hadoo doo. Taw'ääts hē bē mabaan hōm baad nadoo do ta wób bē hā rabad'oo doo, nesaa do bē moo bok do paah Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do mabaan hōm doo da né hē.

5

¹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē P'op Hagä Do bad'oo doo da né hē bē bad'oo, ta taah tak'ëp takamahän do bē bahadoo do hyb n'aa. ² Taw'ääts hē kamahän gó bē babok, Kristo ër takamahän doo da né hē, ta daaj hē takan'oo däk doo, ër hyb n'aa tadajëp hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yy gadajang Jesus hā, ta daaj hē takan'oo däk do hyb n'aa ër hyb n'aa tadajëp noo gó.

³ Bē aã manä bē ÿm nadoo do sii, bē patug nadoo do sii. Bē moo boo manä nesaa do nu meby n'aa näng do bē hā hanäng doo me. Bē hyb n'aa hūm manä bē ma. Tabad'op hē ti hedoo do bē moo boo manäh. Dooh bē er'ood bē da hadoo do sii ta ti hedoo do ky n'aa. Dooh tii da P'op Hagä Do karapee tsyt hē ta wē tasëew hōm do raboo bā. ⁴ Bē er'ood manä nesaa do nu meby n'aa näng doo. Daap hadoo do na-ääj hē, taw'ääts hē dooh bē her'ood. Taw'ääts hē dooh bē ky masuuj bā nu meby n'aa näng doo me ta wób rakawew'aam hyb n'aa. Dooh tii da rer'ood bā Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hē hahÿ da bē bad'oo: P'op Hagä Do wē ër tsebé baad hadoo do ër hā tanoo do hyb n'aa. ⁵ Baad ÿ karën bē bahapäh hahÿh: Sa ÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii he'ÿh doo, nesaa do nu meby n'aa näng do sa hā hanäng doo me ramoo bong doo, sa ma rahyb n'aa h'ūm do na-ääj hē, dooh ragado bā Kristo P'op Hagä Do daheeh rabag'ääs doo bā. Sa ma rahyb n'aa h'ūm doo, kabarii hā h'yy kaha'eeh do hadoo, sa ma hā rah'yyb padëek do hyb n'aa. Dooh P'op Hagä Do hā rah'yy kae heh'äät ta tii. ⁶ Bē gado manä ky kamep'ëeh doo me bē rakarën bā bē rawad'ii bā, ji

hajaa nanäng nesaa do ji moo wäd bā raheer'ood bā. Ta ti hedoo do hyb n'aa né hē P'op Hagä Do rejää da nabuj keh'ūm doo. ⁷ Ti hyb n'aa sa da bē h'yyb hedo manäh.

⁸ Badagyp do hadoo doo gó bē babok paah. Hÿ kã ta bag hadoo doo gó bē baboo däk Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hā bē h'yy kata däk do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hē ta bag hadoo doo gó né hē bē babok. ⁹ Ta bag gó ji awäd bā, baad ji ky enyym, baad hadoo do P'op Hagä Do karën do ji moo wät, dooh ji noo kanesa bā, dooh ji wad'ii bā. ¹⁰ Baad bē hyb n'aa newë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën do hā bē h'yy kadaw'uuh hyb n'aa. ¹¹ Bē moo boo manä badagyp do hadoo doo gó habok do ramoo heb'ooh doo. Dooh baad hadoo do ta ti hanaa. Bē maher'ood sa hā, bē metäh sa hā, baad nado rabahapäh hyb n'aa ta ti badagyp hadoo doo gó moo kahew'ëet doo. ¹² (Nu meby n'aa näng kejën doo gó ramoo heb'ooh do ky n'aa ji her'ood bā.) ¹³⁻¹⁴ Ti hadoo né hē, sa hā ji maher'ood bā, ji metä bā sa hā nyy da P'op Hagä Do karën ji hā, nesaa do né hē ti ramoo bok doo, rabahapäh da tii bā. Ta bag banäng bā ji manyyh do badagyp doo gó kejën do hadoo tii. Ta bag metëeh, ji bahapäh da ny hadoo ta tii. Ti hyb n'aa hahÿ da ta wób sa kyyh:

“Ty gawëej däg haÿh do òm.
Ganä da dejëp do mahang hawät do òm.
Tii bā Kristo bag adäng da a hā.”*

¹⁵ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē baad bē hyb n'aa matakä nyy da bē babok. H'yy gatemah do rababok doo da bē aboo manäh. Taw'ääts hē P'op Hagä Do karën do hā h'yy genäh do rababok doo da bē babok. ¹⁶ Ta tyw n'aa nyy bā baad hadoo ji moo wät hyb n'aa, taw'ääts hē bē moo boo né hē baad hadoo doo, nesaa do jé pad'yyt hē takah'ūm kån do hyb

* **5:13-14** Gadagyp do hadoo doo gó habok doo, ha'ÿh do hadoo, dejëp do hadoo na-ääj hē P'op Hagä Do ranahapäh do hyb n'aa. Kristo ky n'aa ji gado bā ji ty gawëej däk do hadoo, ji ganä wät do hadoo.

n'aa da hē. ¹⁷ Ti hyb n'aa bē h'yy gatema manäh. Taw'ääts hē bē h'yy kadaw'uuh Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do karēn do hä. ¹⁸ Bē eēg manä hejooñh do bē ba'oom hyb n'aa. Ji baoom do ji tah'yyb mahūūm nesa do ji her'oot, nesaa do ji moo wät hyb n'aa, ji tarejää na-ääj hē. Taw'ääts hē P'op Hagä Do Sahee tii, bē an'oo baad bē tah'yyb mahūūm hyb n'aa. ¹⁹ Tii bä, Saaw-Mo hä hanäng do kejäm do ky n'aa me, ta see pé P'op Hagä Do ji ma ejäm do ky n'aa me na-ääj hē bē maher'ood ta wób.† Tii bä, bē h'yyb gó naa Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do bē j'aa etsē, bē ma ejäm. ²⁰ Tii bä, P'op Hagä Do Sahee bē tah'yyb mahūūm do hyb n'aa, taw'ääts hē er Wahē N'aa Jesus Kristo häd gó had'yyt hē bē h'yy gadeja P'op Hagä Do er Yb wē. Taw'ääts hē sahōñh hē hyb n'aa bē h'yy gadeja ta wē. ²¹ Kristo bē weh'ēeh do hyb n'aa taw'ääts hē bē da hadoo do bē ky daheeh. Taw'ääts hē kawanajään doo gó bē gadoo bē ramaher'ood bä.

Ÿj hā tamaher'oot do ky n'aa hahŸh

²² Ÿj, taw'ääts hē bē ky daheeh bē patug, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do bē ky daheeh doo da. ²³ Ta Ÿm nu gabóg ta patug, Kristo, ta hä h'yy ka'eeh do sa nu gabóg hadoo doo da. Kristo hub hadoo do ta hä h'yy ka'eeh doo. Kristo sa h'yyb tym dēeb. ²⁴ Taw'ääts hē Kristo hä h'yy ka'eeh do ta hä raky daheeh doo da sahōñh hä sa Ÿm raky daheeh sa patug.

Ajyy hā tamaher'oot do ky n'aa hahŸh

²⁵ Ajyy, taw'ääts hē bē kamahän bē äj, Kristo ta hä h'yy ka'eeh do takamahän doo da, ta daaj hē sa hyb n'aa takan'oo däk doo, ²⁶ tsyt hē ta wē tabasēew hōm hyb n'aa, baad sa hä tabenäm hyb n'aa. Ta ky n'aa hyb n'aa sa hä tabenäm. Naēng me tabenäm hadoo sa hä.‡ ²⁷ Tii d'

tawén d'oo, tak'öp hanäm gó takarēn ta hä h'yy ka'eeh do rababoo däg kän, ta wē tagadoo noo gó. Takarēn dooh hesus hedoo doo pé sa mahang hanäng. Takarēn dooh baad nadoo do sa mahang hanäng péh. Tsytt hē nesaa do mahänh, baad had'op doo da rababoo däk takarēn. ²⁸ Taw'ääts hē ajyy rakamahän sa äj, Jesus bad'oo doo da né hē ta hä h'yy ka'eeh do wē. Taw'ääts hē sa hä hē rakamahän doo da ajyy rakamahän sa äj. Jé ta Ÿm kamahän doo, ta daaj hē ti takamahän ta hä hē. ²⁹ Ta ti Ÿ wén her'oot, dooh ta daaj hē, ta hub ty n'aa ges'yyk péh. Ji waa ji esoos ji bahejooñh hyb n'aa, baad ji hag'ääs ji hub hä. Ti hadoo Kristo bad'oo ta hä h'yy ka'eeh do hä, baad ji tabahag'ääs. ³⁰ Sét ken'yyh eēr, ta hub uuh hadoo eēr. ³¹ HahŸ da takerii däk Genesis hä: “Ti hyb n'aa kä m' ajyy kä sa yb sa Ÿn mahänh kä sa m'aa hēnh kä, tagatēe hyb n'aa ta Ÿm kä. Raketēe jawén paa bä sét raba-hado padēek ta Ÿm daheeh”,§ näng kerih doo. ³² Tak'öp tabahetsooh ta ti kerih do ky n'aa see pooj jé ji nahapäh doo. Hä Ÿ, Kristo, ta hä h'yy ka'eeh doo, séd h'yyb hedoo do ky n'aa ta ti taher'oot na-ääj hē. ³³ Te hub né paawä ta tii, ketēe do sa ky n'aa na-ääj hē taher'oot. Ti hyb n'aa sahōñh hē bē ajyy, taw'ääts hē bē kamahän bē äj bē hä hē bē kamahän doo da. Taw'ääts hē Ÿj raweh'ēeh sa patug.

6

Karapee, pahēew, maruus, sa yb hā na-ääj hē tamaher'oot do ky n'aa hahŸh

¹ Karapee, pahēew, maruus, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do karapee bē bahadoo do hyb n'aa, bē ky dahé bē yb, bē Ÿn. Taw'ääts hē né hē ta tii da bē bad'oo. ² HahŸ da kerih do hä: “Mawehēe a yb, mawehēe a Ÿn.” Jääm pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ji ky dahé bä baad hadoo

† 5:19 Ta wób ji h'yyb en'yyim hyb n'aa tii, sahōñh hē ratsebē hyb n'aa na-ääj hē. ‡ 5:26 Ji nu kemuun do ky n'aa tii. § 5:31 Genesis 2.4

do ji gadoo taky däng do tii. ³ Hahÿÿ da ji hã taky däng: “Mawehëë bä a yb, mawehëë bä a ÿÿn òm wäd dawëët da badäk hahÿÿ bä.”*

⁴ Bëeh, sa yb, bë ejäg manä bë taah rah'yy ganapõ mahãnh. Taw'ãäts hë baad bë baw'ëëh baad bë maher'ood sa hã, baad rababok hyb n'aa. Bë ma met'ëëg sa hã nyy da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën ji bawät.

Sa karom hã, sa kariw n'aa hã na-ãäj hë tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Bëeh, sa karom, bë ky dahé bë kariw n'aa. Baad bë wehëë sa hã. J'ooj madäk doo me bë moo boo manäh bë ramejũũ doo. Kristo bë ky daheeh doo da bë ky dahé bë kariw n'aa. ⁶ Taw'ãäts hë dooh jããm hë bë ky daheeh bë moo bok do tahegãã bä, bë hã taj'aa etsë bë karën paawä do hyb n'aa. Kristo karom bë bahadoo do hyb n'aa, bë h'yyb gó naa, P'op Hagä Do karën doo da bë moo boo sahõnh hë. ⁷ T'öp bë h'yyb gó naa, tsebé doo me, bë moo boo bë ramejũũ doo. Taw'ãäts hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë bë moo bok ta ti bë h'yyb gó, ajyy wë had'yyt nado. ⁸ Hahÿÿ bë hyb n'aa newë: Sahõnh hã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo da baad hadoo do ji moo wäd wät do mabaj, ta see karom ji do bä, sa karom ji nado bä na-ãäj hë.

⁹ Bëeh, sa kariw n'aa hedoo doo, bë karom bë raweh'ëëh doo da bë wehëë na-ãäj hë sa hã. Bë eãm manä bë karom, sét né hë ji Kariw N'aa hÿ pong jé hawät do bë bahapäh do hyb n'aa. Bë karom sa Kariw N'aa, bë kariw n'aa na-ãäj hë né tii. Ta ti dooh tasëew bä ji mahang. Séd gó tagadoo sahõnh hë. Ti hyb n'aa tabad'oo doo da bë bad'oo.

Ji mo n'aa jesuu n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹⁰ Tagadëëg ub bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Bë h'yy kahejój Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa, tak'ëp hadoo do ta hejój hanaa. ¹¹ Kaneb'ooh do pooj jé sahõnh hë ta mo n'aa jesuu

n'aa warahén dadäk doo da, ta kuman tado däk doo da, bë dadäg hadoo bë mo n'aa jesuu n'aa, bë ado däg bë kuman hadoo do bë hã P'op Hagä Do an'oo däk doo, Dijab karën bä bë tawadii, bë hã tanahajaa hyb n'aa, ta hã bë j'aa ketsë hyb n'aa. ¹² Ta ti ÿ wén her'oot, dooh ajyy ër majiĩ rado bä. Karap'aar h'yyb nesaa do hedoo do hyb n'aa jewyk doo, nesaa do hejój n'aa näng doo, badäk hahÿÿ bä badagyp do hadoo doo gó habok do hã bag'ãäs doo, ti né hë ër majiĩ. Kabaj'aa hedoo do nesaa do wë hã habong doo, ti né hë na-ãäj hë ër majiĩ. ¹³ Ti hyb n'aa, bë ado däg sahõnh hë bë mo n'aa jesuu n'aa, bë kuman hadoo do na-ãäj hë P'op Hagä Do anoo doo, nesaa do bë wë takajaa noo gó nesaa do bë hã tanahajaa hyb n'aa, sahõnh hë bë bahajaa bä kä, bë j'aa ketsë hyb n'aa kä. ¹⁴ Baad bë hyb n'aa matakä däg. Bë ehub had'yyt hë bë her'oot do hã, ër majiĩ wë bë bahej'oonh hyb n'aa. Warahén ta baa wyd tadadäk doo da tii, tanahewaat hyb n'aa. Warahén ta h'yyb gatsapoog n'aa tadadäk doo da baad takan'yyh hyb n'aa, baad had'op bë aboo baad bë kan'yyh hyb n'aa. ¹⁵ Warahén ta tsyym suun tapadedëëk doo da takahej'oonh hyb n'aa, tii da baad bë gado panyyg hanäm doo, h'yyb nyyw gó ji bawät hanoo doo, nesaa do hã bë h'yy kahej'oonh hyb n'aa. ¹⁶ Warahén gatoj jesuu n'aa hadoo ji h'yy ka'eeh doo. Bë h'yy kae né hë. Bë h'yy kae bä bë hajaa bë meduuk gatoj hadoo do hahõng do Nesaa Do Yb hanaa. Bë h'yy kae bä, bë hajaa bë medug bä Nesaa Do Yb bë tah'yyb tatuk doo. ¹⁷ Warahén ta soog sapaar s'ëëb tadadäk doo da, baad bë hyb n'aa newë had'yyt hë bë Jesus edëëb wät né hë nesaa do mahãnh. Bë ado däg na-ãäj hë P'op Hagä Do Sahee anoo do sën-jeer, P'op Hagä Do kyyh. ¹⁸ Bë er'ood had'yyt hë P'op Hagä Do sii, bë hã ta Sahee h'yyb mahũũm doo da. Bë

* 6:3 Dew-Teronom 5.16

ky n'aa ets'ëë bë tamasa had'yyt hë hyb n'aa. Bë hyb n'aa matakä had'yyt hë. Bë h'yy gejë hõm manäh. Bë ky n'aa ets'ëë had'yyt hë ta wób Jesus hä h'yy ka'eeh doo.

¹⁹ Taw'ääts hë hëp ÿ n'aa na-ääj hë bë ky n'aa ets'ëë, ÿ ber'oot bä, P'op Hagä Do anoo hyb n'aa hä ÿÿÿ her'oot do pan'aa, h'yyb neÿÿm doo me ta ky n'aa hanäm do pooj jé ji nahapäh do ta wób hä ÿ maher'oot hyb n'aa.

²⁰ Ta ti ky n'aa hanäm do rod n'aa ÿÿh, Jesus mejüü doo, ÿ rawén dawäts gëët. Hëp ÿ n'aa bë ky n'aa ets'ëë, ta ky n'aa hanäm do h'yyb neÿÿm doo me ÿ baher'oot hyb n'aa, hä ÿ Jesus karën doo da.

Paw-Ro kedëë hõm do ky n'aa hahÿÿh

²¹ Tikiko, ër hÿÿj hadoo do baad ër kamahän doo, baad ää sii Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do wë moo wät doo, bë da tamaher'oot sahõnh hë këh ÿ n'aa. ²² Bë wë ÿ mejüü tabahõm bë tamaher'oot hyb n'aa nyy da babä ää babok, bë tah'yyb en'yym hyb n'aa na-ääj hë.

²³ Ää karën h'yyb näw, kamahän doo, baad h'yy ka'eeh do na-ääj hë P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do ranoo bë hä häj haa hedoo doo. ²⁴ Ää karën sahõnh hë ër Wahë N'aa Jesus Kristo hä had'yyt kamahän do wë P'op Hagä Do ky enyym. Jääm hë kä.

Pirip

Jesus hã h'yy ka'eeh do Pirip häd näng do panang bã habong do hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ ÿ Paw-Ro, Tsimoot daheeh, Kristo Jesus karom hedoo do ããh, ãã edëng bë sahõnh hẽ, tsyt hẽ P'op Hagä Do wë kasëew bong doo, Kristo Jesus hã h'yy kata padëek doo, panang Pirip häd näng doo bã haj'eenh doo. Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, sa wahë n'aa masa n'aa tii bã haj'eenh do ãã edëng na-ããj hẽ.

² ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hẽ ky en'yym bë hã. ÿ karën baad ub Kristo bë rah'yyb en'yym.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa Paw-Ro ky n'aa etsëë do ky n'aa hahÿÿh

³ P'op Hagä Doo, ÿ h'yy kaha'eeh do wë ÿ h'yy gadajang bë ÿ hyb n'aa hesé bã. ⁴ Bë ÿ ky n'aa etsëë bã, h'yy gadajaa gó had'yyt hẽ ÿ ky n'aa etsëë bë sahõnh hẽ, ⁵ bë du doo noo gó naa Jesus hã bë h'yy ka'eeh do ÿ bë masa do hyb n'aa Kristo panyyg hanäm do ÿ maher'oot hyb n'aa. ⁶ Baad ÿ bahapäh hahÿÿh: Bë h'yyb gó baad hadoo do P'op Hagä Do du doo doo, kaja däk da tan'oo bã Jesus Kristo matëeh bã kä. ⁷ Taw'ããts hẽ né hẽ tii da ÿ hyb n'aa newëë sahõnh hẽ bë wë, bë ÿ kamahän do hyb n'aa tak'ëp. Bë sahõnh hẽ ÿ bë masa ÿ moo wät do hã, taky enyym doo gó hã ÿ P'op Hagä Do an'oo däk do hã. ÿ bë masa ragadahew'ëës doo gó ÿ bagëët bã. ÿ bë masa na-ããj hẽ, hyb n'aa jew'yyk do sa matym gó ÿ ag'ëed bã Jesus panyyg hanäm do ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa, te hub né hẽ ÿ metëeh hyb n'aa sa hã. ⁸ Tak'ëp paawä ÿ karën bë ÿ bahapäh, Kristo Jesus ji kamahän doo da bë ÿ

kamahän do hyb n'aa. Né hup ÿ né hẽ ti ÿ her'oot do P'op Hagä Do hapäh.

⁹ P'op Hagä Do hã bë ÿ ky n'aa etsëë, bë kamahän do takah'üüm hyb n'aa. Bë ÿ ky n'aa etsëë, bë tah'yy gan'yyh hyb n'aa. Bë ÿ ky n'aa etsëë, bë bahapäh hyb n'aa ny hadoo do baad ub, ny hadoo do baad nadoo doo. ¹⁰ Tii d' ÿ wén ky n'aa etsëë, baad had'op do bë bahapäh hyb n'aa, baad had'op bë babok hyb n'aa na-ããj hẽ Kristo matëeh bã kä. ÿ karën dooh bë hã raw'yyt pé bë hã raky n'aa tapaa pé bë babok do hã Kristo matëeh bã kä. ¹¹ Tii d' ÿ wén ky n'aa etsëë na-ããj hẽ, baad had'op tabahadoo hyb n'aa had'yyt hẽ sahõnh hẽ bë bad'oo doo, P'op Hagä Do hã sahõnh hẽ raj'aa etsëë hyb n'aa, P'op Hagä Do kawehëë däk hyb n'aa na-ããj hẽ baad hadoo do bë hã rabahapäh bã. Jesus Kristo hanaa né hẽ ta ti baad ji awät do had'yyt doo.

Jesus ky n'aa kah'üüm do ky n'aa hahÿÿh

¹² Hÿÿ kä wakän haa hedoo doo, ÿ karën bë bahapäh hahÿÿh: Baad nadoo do wë ÿ kajaa doo, dooh tahe-wad bã Jesus ky n'aa hanäm doo. Baad nadoo do wë ÿ kajaa doo, Jesus ky n'aa hanäm do jé pad'yyt hẽ takah'üüm tan'oo bã. ¹³ Sahõnh hẽ warahén Roma buuj sa wahë n'aa tób haeh do hag'ããs doo, panang buuj na-ããj hẽ, rabahapëë däg kån Kristo hyb n'aa ti ÿ radawäts gëët. ¹⁴ Ragadahew'ëës doo gó ÿ bagëët do hyb n'aa hajök ër hÿÿj hedoo do babä habong do rah'yyb hedo padëek, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã rah'yy kasadëë padëek, neÿÿm doo gó rawén her'ood hõm hÿÿ kä P'op Hagä Do ky n'aa.

¹⁵ Sa wób rabaher'oot Kristo ky n'aa rahyb n'aa jewës do hyb n'aa ÿÿh, bahänh ÿÿ rakarën ranu gapad'ëek do hyb n'aa na-ããj hẽ. Ta wób rabaher'oot Kristo ky n'aa ÿ ramasa rakarën do hyb n'aa, ta ky n'aa takah'üüm hyb n'aa. ¹⁶ Tii d' rawén d'oo ÿ rakamahän do hyb n'aa. ÿ radawäts gëët P'op Hagä Do an'oo bã

rabahapäh, Kristo ky n'aa hanäm do ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa, te hub né hē ÿ metēeh hyb n'aa ta wób sa hã. Ta ti rabahapäh do hyb n'aa ÿ ramasa. ¹⁷ Ta wób rawén her'oot Kristo ky n'aa, bahãnh ÿÿ ranu gapad'ëek rakarën do hyb n'aa. Baad hadoo do hyb n'aa nado sa h'yyb Kristo ky n'aa rabaher'oot doo. Tii da rawén d'oo rakarën né paawä baad nadoo do ÿ bahob magyys hē ragadahew'ëes doo gó. ¹⁸ Na manä ti ta tii. Sa h'yyb baad nadoo doo me rer'ood bä, sa h'yyb baad hadoo doo me ta wób rer'ood bä, taw'ääts hē Kristo ky n'aa takaher'ood hõm. Kristo ky n'aa takaher'ood hõm do hyb n'aa ÿ h'yy gadajang, sa h'yyb baad nadoo doo me ta wób rabaher'ood né paawä.

ÿ d' h'yy gadajaa had'yyt hē, ¹⁹ baad nadoo do babä ÿ ahoop do takawareem däg da baad hadoo do hã ÿ bahapäh do hyb n'aa. ÿ da reréd hõm baad ÿ bahõm hyb n'aa. Tii d' tawén hadoo P'op Hagä Do hã ÿ bë ky n'aa etsēe do hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee Jesus Kristo hã hana do ÿ tamasa do hyb n'aa na-ãäj hē. ²⁰ Baad hēp ÿÿ gó ÿ gada, dooh ÿ her'oot pé P'op Hagä Do matym gó ÿ nu mebyy wät doo. Neÿÿm doo gó ÿ karën paawä ÿ her'oot hyb n'aa jewyk do sa matym gó, Kristo hyb n'aa ÿ raky n'aa ety bä. ÿ karën Kristo kawehēe däg had'yyt hē hēp ÿ n'aa, ÿ bedēp do hã, ÿ radajēeb bä na-ãäj hē. ²¹ Tii d' ÿ wén her'oot, Kristo ÿ weh'ëeh hyb n'aa ÿ wén wät. ÿ dajēb bä, ta bahãnh baad ub ti hã ÿÿ, Kristo wē ÿ bawät hyb n'aa tii bä kä. ²² Badäk hahÿÿ bä ÿ bawät nä bä, ÿ ma panäk nä, ÿ ma metēek nä Kristo ky n'aa. ÿ haja bä paawä ÿ asēew bä ÿ bad'oo doo, dooh ÿ hapēe bä ny hadoo do ÿ karën: Badäk hahÿÿ hã ÿ awäd had'yyt doo, ÿ dajēp doo. ²³ Pawóp hadoo do baad ub hã ÿÿ! ÿ karën paawä ÿ dajēp, Kristo pa ÿ bawät hyb n'aa. Ti ti baad had'op do hã ÿÿ. ²⁴ Ti hadoo né hē, baad tabahadoo hyb n'aa bë hã, taw'ääts hē badäk hahÿÿ bä ÿ bawät

nä bä. ²⁵ Ti né hē taw'ääts hē hã ÿÿ. Ti hyb n'aa ÿ hapäh, badäk hahÿÿ bä ÿ awät nä, bë ÿ masa nä Kristo hã bë h'yy ka'eeh do kah'üüm hyb n'aa, bë h'yy gadajang hyb n'aa na-ãäj hē Kristo hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ²⁶ Tii bä da, p'aa hēnh bë mahang ÿ bawät bä, tak'ēp Kristo Jesus wē bë h'yy gadajang da hēp ÿ n'aa.

²⁷ Hahÿ ti sahõnh hē bahãnh ÿ karën do bë hã: ÿ karën baad ub bë babok, Kristo ky n'aa hanäm do hã bë ma kametēek doo da. Tii d' bë aboo bä, bë wē ÿ ahõm bä, jããm hē dawēe naa ÿ ky n'aa napäh bä bë ky n'aa, baad had'yyt hē bë h'yyb tym Jesus hã ÿ bahapēe kån. Séd bë h'yyb hedoo tii b' ÿ bahapēe kån. Séd hã bë hyb n'aa tam'aah, er h'yy ka'eeh do Kristo ky n'aa hanäm do hana do ma matēg oow rawanareem hyb n'aa. ²⁸ Dooh da bë jeÿÿm bë hã h'yy kawareem doo, tii b' ÿ bahapēe kån na-ãäj né kä. P'op Hagä Do gawats'iik da bë wē h'yy kawereem doo, bë hã rejãã doo. Sa wē bë neÿÿm do metēeh sa hã ta tii. Bë hã kä, bë da P'op Hagä Do ed'ēep bë neÿÿm do metēeh. P'op Hagä Do né hē ti sahõnh hē ta ti hanoo doo. ²⁹ P'op Hagä Do anoo bë hã Kristo hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa. P'op Hagä Do anoo na-ãäj hē Kristo hyb n'aa bë ahoop bë hã rarejãã doo. ³⁰ Bë hã rah'yy kawereem kån hã ÿ rah'yy kawereem doo da. Ti hadoo hã ÿ kametēeh nä babä, bë ky n'aa napēe kån hÿÿ kä.

2

Taw'ääts hē Kristo bad'oo do paa da ji bad'oo do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa kä, bë h'yyb enyyw däk do hyb n'aa Kristo hã bë h'yy kata däk do hyb n'aa, bë h'yy kanatón wät do hyb n'aa Kristo bë takamahãn do hyb n'aa, séd bë h'yy kata däk do hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee hã, Kristo ky enyym do hyb n'aa bë hã, bë tat'yyd mehĩn do hyb n'aa na-ãäj hē, ² ÿ karën séd bë h'yyb hedo had'yyt hē, bë kamahãn bë da hadoo doo, séd hã bë babok, séd hã bë h'yyb padäg.

Tii da bë adoo bä, baad ŷ h'yy gada-jaa kån tii bä. ³ Ta wób sa bahãnh bë nu gapad'ëëk hyb n'aa nado bë bad'oo sahõnh hẽ bë bad'oo doo. Bë h'yy kasabé manä bë moo bok do hã. Bë kadad'uu ta wób sa hã. Bë hyb n'aa jeyyig ta wób bë hã hẽ bë hyb n'aa jaw'yyk do bahãnh. ⁴ Bë karën do hã had'yyt nado bë h'yyb padäg. Taw'ãäts hẽ ta wób karën do hã na-ãäj hẽ bë hyb n'aa newë.

⁵ Taw'ãäts hẽ Kristo Jesus h'yyb hadoo bë h'yyb:

⁶ Ta Yb, P'op Hagä Do hado né paawä ti Kristo Jesus,

tagadoo P'op Hagä Do tanahadoo doo, aj'yy gó takesok hyb n'aa.

⁷ Sahõnh hẽ hỹ pong jé hanäng do raweh'ëëh do taberéd hõm paah.

Tii bä sa karom hado däk aj'yy tabahado däk noo gó.

⁸ Aj'yy tabahado däk bä, ta daaj hẽ takadad'uu kån.

Baad P'op Hagä Do taky daheeh do hyb n'aa tagadoo radaj'ëëp doo.

B'aa kajatsëk do hã tagadoo radaj'ëëp, nesaa do moo heb'ooh do radej'ëëp doo da.

⁹ Ti hyb n'aa sahõnh hẽ sa bahãnh Kristo bahado däk P'op Hagä Do an'oo bä.

Sahõnh hẽ hyb n'aa jeyyk do sa bahãnh däg Kristo P'op Hagä Do an'oo bä.

¹⁰ Tii da P'op Hagä Do wén d'oo, sahõnh hẽ hỹ pong jé habong doo, badäk hahỹ hã habong doo,

t'õp habong do dejëp do paa na-ãäj hẽ, sa taron nu paa me rabehyy b'ëëh hyb n'aa Jesus raweh'ëëh hyb n'aa,

¹¹ "Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do sahõnh hẽ bag'ãäs do ti Jesus Kristo",

sahõnh hẽ rabaher'oot hyb n'aa.

Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Doo, Jesus Kristo Yb, kawehëë däk hyb n'aa.

¹² Ti hyb n'aa kä, najis haa, baad bë ky dahé däk do paa hadoo, heỹm doo me, kajajån doo me tak'ëp bë hyb n'aa tam'aah ji P'op Hagä Do edëëb wät do hyb n'aa ji moo hew'ëët do hã.* Taw'ãäts hẽ tii da bë bad'oo bë mahang ŷ bawäd had'yyt nado. Taw'ãäts hẽ bë mahang ŷ nawät bä ta bahãnh bë hyb n'aa tam'aah hỹ kä ta tii hã. ¹³ P'op Hagä Do ti hanoo bë karën bë moo bok tagen'aak doo. Tanoo na-ãäj hẽ takarën do bë bahajaa hyb n'aa.

¹⁴ Taw'ãäts hẽ bë h'yyb tsebé doo me bë moo boo sahõnh hẽ. Bë ky n'aa jëëw manäh. ¹⁵ Tii d' ŷ mejüü bë hã, dooh hyb n'aa bë raky n'aa tapaa péh, baad had'op bë bahado däk hyb n'aa, P'op Hagä Do taah nesaa do nanäng do bë bahadoo hyb n'aa kä, badäk hahỹ bä nesaa do hedoo doo, nesaa do moo heb'ooh do mahang bë babok bä. Sagõoh gadagyp doo gó wë hã bag padëëk do hadoo bëëh, sa mahang,

¹⁶ P'op Hagä Do wë ji edëb had'yyt do ky n'aa sa hã bë baher'oot bä. Taw'ãäts hẽ tii da né hẽ bë babok, tii da né hẽ bë bad'oo, Kristo kajaa bä. ŷ da h'yy kasab'ee, daap hẽ nado tak'ëp bë hyb n'aa ŷ moo wäd wät ŷ bahapäh bä kä. ¹⁷ Babä ŷ ahoop do tamasaä bä P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa ta wë bë moo bok doo, tii bä ŷ h'yy gadajang, bë sii ŷ tsebé. ¹⁸ Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ bë h'yy gadejah, bë tseebe si ŷỹ.

Tsimoot ky n'aa hahỹh

¹⁹ Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ŷ gada, nayyw hẽ Tsimoot bë wë ŷ mejüü tan'oo bä. Bë wë ŷ karën ŷ mejüü, bë tah'yyb en'yyim hyb n'aa, ŷ na-ãäj hẽ ŷ h'yyb nyyw däk hyb n'aa bë ky n'aa tamanaä bä. ²⁰ Jããm hẽ Tsimoot, pa ŷ hawät doo, baad bë tahyb n'aa newëë doo, baad hadoo do bë wë karën doo. Dooh ta see pé Tsimoot hadoo doo. ²¹ Ta wób jããm hẽ sa hã hẽ rahyb n'aa newëë. Sa hã baad hadoo do rahyb n'aa newëë. Dooh Jesus Kristo karën do rahyb n'aa newëë

* **2:12** Heỹm doo me, kajajån doo me ji wén moo wät tii, ji nes'õös hyb n'aa. Masuuj nado tii. Ti hyb n'aa tii d' tawén her'oot.

bä. ²² Tii d' nado Tsimoot. Bë hapëë däk nyy da baad ub Tsimoot bawät. Baad ub sa t'aah sa yb sii moo wät doo da Tsimoot moo wäd wät si yÿ Jesus ky n'aa hanäm do hä. ²³ Ti hyb n'aa kä, y bahapäh bä kä nyy d' hä y rabad'oo, y karën Tsimoot y mejüü bë wë. ²⁴ Ti hado né paawä, baad Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä y gada, y na-ãäj hë nyyw hë bë wë y bahöm tan'oo bä.

Eaporodit ky n'aa hahÿÿh

²⁵ Yÿ hyb n'aa newë däk, taw'ääts hë häj y hadoo do Eaporodit häd näng doo, y tamasa hyb n'aa wë y bë mejüü do paah, tababaaj höm bë wë. Warahén rabad'oo doo da, si yÿ ti tamo n'aa jesuu panyyg hanäm doo. ²⁶ Bë wë y mejüü tababaaj höm tak'ëp sahõnh hë bë tahyb n'aa esee do hyb n'aa. Tahyb n'aa tón, nahëë näng paa bë ky n'aa napëë däk do hyb n'aa. ²⁷ Te hub né hë. Nahëë näng né paah. P'eets hë paawä tadajëp. Tawén nadajëp P'op Hagä Do t'yyd mehïïn ta hä. Yÿ na-ãäj hë P'op Hagä Do t'yyd mehïïn, y h'yy kanatón hyb n'aa ta bahãnh tadajëb bä paawä. ²⁸ Ti hyb n'aa kä, nyyw hë y mejüü bë wë tababaaj höm, bë bahapäh bä kä bë h'yy gadajang hyb n'aa. Tii bä da, bë h'yy gadeja kãn do hyb n'aa da, dooh da tak'ëp y hyb n'aa tón wäd bä. ²⁹ Taw'ääts hë h'yy gadajaa gó bë gadoo da, ji hÿÿj Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä h'yy kata däk do ji gadoo doo da. Taw'ääts hë bë weh'ëëh ta ti hedoo doo, ³⁰ p'eets hë paawä tadajëp do hyb n'aa Kristo wë tamoo wät do hyb n'aa. Yÿ tamasa bë jawén buuj bë nahajaa do hyb n'aa y bë masaa bä. Tahapëë né paawä dajëp ta hä péh, ti hadoo né hë y tamasa.

3

Doohji daabyb bäji daaj hëji hajaa do hä ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿÿ kä wakãn haa, ta see ky n'aa bë y ma erih: Taw'ääts hë bë h'yy gadeja Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä bë h'yy kata däk do hyb n'aa! Dooh y h'yy ganapõ däg bä p'aa hënh y erii bä pooj jé bë y maher'ood wät doo. Baad ti bë hä, bë y ma erih do bë tamo n'aa jesuu do hyb n'aa, ta see da bë rama met'ëëg mahãnh.

² Bë hyb n'aa matakä ajyy nesaa do moo bok doo, awaar nesaa do hedoo doo, ji hub kekyyt doo,* bë rawad'ii mahãnh. ³ Èr ti P'op Hagä Do karapee heh'ääts doo. Dooh sa masuuj noo byyh kahök do hä daap yyp do rado bä ti P'op Hagä Do karapee heh'ääts doo. Èër, ta Sahee h'yyb mahüüm do hyb n'aa P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk doo, Kristo Jesus hä kasab'ee doo, èr ti P'op Hagä Do karapee heh'ääts doo. Èr ti ta karapee heh'ääts doo, ji hä hë ji moo wät do hä, ji daaj hë ji hajaa do hä na-ãäj hë daab nyypp doo. ⁴ Yÿ haja né paawä y daab yb bä ji daaj hë ji hajaa do hä. Sa daaj hë rahajaa do hä radaab yyp rahajaa redoo bä, y sa bahãnh y hajaa ta tii hä y daab yb bä y karën bä paawä. ⁵ Masuj y noo byyh ragahög höm 8 ta äh y bahadoo bä kä.† Isaraéw buuj yÿh. Bën-Jamih panaa yÿh. Eber buuj heh'ääts né yÿh. Pariséw see né yÿh, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh doo. ⁶ Tak'ëp y karën do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do sahõnh hë raky daheeh, y rejää paa Jesus hä h'yy ka'eeh doo.‡ Dooh raw'yyt pé hä yÿ y raky n'aa tapaa péh, baad y ky daheeh do hyb n'aa paa sahõnh hë Mosees ky n'aa

* **3:2** Ma matëg oow Paw-Ro pes'ääp. Ji hub rakekyyt tawén her'ood bä, ajyy Judah buuj nadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do hä raky kah'üüm, sa masuuj noo byyh ragehök hyb n'aa Judah buuj rabahed'oo doo da. Jääm hë tii da P'op Hagä Do gadoo ji, sa hä. Dooh se hub rado bä. Daap ti rama met'ëëk doo. Ti hyb n'aa Paw-Ro mejüü rahyb n'aa matakëë sa mahãnh. † **3:5** Tii d' né paa Isaraéw buuj rabahed'oo P'op Hagä Do karapee see karapee t'aah tabahadoo hyb n'aa. Tii d' né paa P'op Hagä Do mejüü sa hä. ‡ **3:6** Tii d' Paw-Ro d'oo paah, Mosees ky n'aa jaw'yyk do Jesus hä h'yy ka'eeh do ragawats'iik rakarën ted'oo do hyb n'aa ti noo gó.

jaw'yyk doo. Baad däg ŷŷ Mosees ky n'aa jaw'yyk do matym gó.

⁷ Ti hadoo né hē, sahōnh hē tii, ti noo gó ŷ kamahñ doo, dooh wäd ti hã ŷ hŷŷ kã Kristo ŷ bahapëe däk do hyb n'aa. ⁸ Ti had'yyt nado, sahōnh hē né hē p'ooj ub ŷ daab yyp doo, dooh its hã ŷ hŷŷ kã Kristo Jesus, wahë ŷ n'aa, ŷ hapëe däg kãn do hyb n'aa. Sahōnh hē bahñnh né hē ti Kristo ji bahapäh doo. Kristo hyb n'aa ŷ eréd hōm sahōnh hē pooj jé ŷ kamahñ doo. Hesus do ji aw'oong hōm do hadoo sahōnh hē ti hã ŷŷ, Kristo baad ŷ bahapäh hyb n'aa da, ⁹ ta hã ŷ h'yy kata däk hyb n'aa. Ta hã ŷ h'yy kata däk do hyb n'aa kã, dooh ŷ tyw n'aa esóts wäd bã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ŷ ky daheeh do hyb n'aa baad ŷ bahado däk P'op Hagä Do matym gó. Baad ŷ hado däk hŷŷ kã P'op Hagä Do matym gó, Kristo hã ŷ h'yy kae däk do hyb n'aa. P'op Hagä Do hanaa né hē ti baad ji hado däk do ta matym gó. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē tii. ¹⁰ Baad ŷ karën Kristo ŷ bahapäh. Hahŷŷ da ti ŷ karën: ŷ karën ŷ bahapäh hã ŷŷ hē ta hejój taganä wät noo gó tagadoo doo. ŷ karën ŷ bahapäh hã ŷŷ hē Kristo ahoop doo. ŷ karën ŷ bahapäh hã ŷŷ hē tadajëp doo. Kristo dajëp paa ër hyb n'aa, ti hyb n'aa ŷ radajëeb bã ta hyb n'aa, ŷ karën ŷ gadoo né ti na-ããj hē. ¹¹ Sahōnh hē ta ti ŷ karën ŷ bahapäh hã ŷŷ hē, ta jawén ŷ P'op Hagä Do gan'yyh hyb n'aa dejëp do mahang.

Ji pooj jé hawät do hã tak'ëp ji hyb n'aa matakëe do ky n'aa hahŷŷh

¹² Dooh baad Kristo hadoo ŷ hado nä bã. Dooh baad had'op do ŷ hado nä bã. Ti hadoo né hē, tak'ëp ŷ hyb n'aa tam'aah Kristo Jesus hadoo ŷ bahado däk hyb n'aa kã. Ti hyb n'aa ŷ tabasëew hōm. ¹³ Wakñ haa hedoo do Kristo hã h'yy ka'eeh doo, hã ŷŷ, dooh ta ti ŷ haja nä bã. Dooh baad Kristo hadoo ŷ hado nä bã. Ti hadoo né hē, tsyym kas'ŷŷ do rabahed'oo doo da ŷ badoo had'yyt hē. Dooh ŷ hyb n'aa matakä bã jó ŷ hadäk hēnh.

Dooh ŷ hyb n'aa newë bã pooj jé ŷ bawät do hã, ŷ hanäng péh. Pój ŷŷ jé hawät do hã tak'ëp ŷ hyb n'aa matakëe. ¹⁴ Tak'ëp ŷ hyb n'aa tam'aah ta sãm ŷ gadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa. Hahŷ ta sãm ŷ gadoo hyb n'aa ŷ tawén naëej wät doo: Hŷ pong jé ŷ d' bawäd had'yyt hē Kristo Jesus hyb n'aa.

¹⁵ Ti hyb n'aa, sahōnh hē ëer, baad Jesus hã h'yy kae däk do hedoo doo, ŷ hyb n'aa newëe doo da, nag'aap hē ŷ erii wät doo da taw'ãäts hē ër hyb n'aa newë. Ta see hadoo bë hyb n'aa newë nä bã ŷ erii wät do hã, tii bã da, P'op Hagä Do metëeh da bë hã, baad né ti ŷ erii wät doo. ¹⁶ Ti hado né paawä, taw'ãäts hē ër ky daheeh ër hã P'op Hagä Do metä wät do pénh né hē.

¹⁷ Taw'ãäts hē ŷ bawät doo da séd gó bë babok, wakñ haa hedoo doo. Taw'ãäts hē bë hyb n'aa matakä äã babok doo da habok do sa hã, rababok doo da bë na-ããj hē bë babok hyb n'aa. ¹⁸ Baad habok do hã bë hyb n'aa matakä ŷ wén näng, hajök ti anäng b'aa kajatsëk do hã Kristo dajëp do ky n'aa majñ rababok doo da habok doo, Kristo hã rah'yy ka'eeh sa noo né paawä. Hajöo nuu me bë ŷ maher'ood wät tii. H'yy kameoot doo me ŷ ab'aanh tii. ¹⁹ P'op Hagä Do gawats'iik da tii. Rawa do hã, rawëh do hã, reëek do hã, ta see rakarën do hã rah'yyb padäg had'yyt hē, P'op Hagä Do hã nado. Nu meby n'aa näng do hã rah'yy kasab'ee. Badäk hahŷŷ hã hanäng do hã rah'yyb padëek. ²⁰ Ta ti hedoo do rababok doo da bë aboo manäh. Hŷ pong jé babuuj ti ëer. Tii b' naa, hŷ pong jé naa tabahyng, baad ër gada Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ër h'yyb tym dëeb. ²¹ Ta hejój me sahōnh hē tabag'ããs. Ta ti tahejooj me ër hub nahejoonh do tawareem da, ta hub kabaj'aa do hadoo ër hub bahadoo hyb n'aa kã.

4

¹ Ti hyb n'aa, wakñ haa hedoo do ŷ kamahñ doo, tak'ëp ŷ hyb n'aa esee doo, baad bë aboo had'yyt hē bë ŷ

maher'ood wät doo da né hē. Bē h'yy keréd manä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã. Najis haa, bē hyb n'aa né hē ŷ h'yy gadajang. Bē hyb n'aa né da ŷ kawehēē dāk.

Sa hã Paw-Ro maher'oot do ky n'aa hahÿÿh

² Tak'ëp ŷ betseē ŷÿnh Ewodija häd enäh doo, ŷÿnh Sîn-Tike häd näng do daheeh, séd rah'yyb hedoo hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã rah'yy kata dāk do hyb n'aa. ³ Ōm, baad si ŷ Kristo wē moo wät doo, ŷ etsēē a hã ta ti ŷÿj mamasaa, séd rah'yyb hedo padēēk hyb n'aa p'aa hēnh. Si ŷÿ tak'ëp rahyb n'aa tam'aah paa Jesus ky n'aa hanäm do ãã her'ood hōm hyb n'aa. Aj'yy Keremen häd näng do sii, ta wób sa sii na-ããj hē, hawäd had'yyt do gadoo do heen n'aa hã sa häd kerii dāk do sa sii ãã paa ramasa ta ti ŷÿj.

⁴ Taw'ããts hē bē h'yy gadejah, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã bē h'yy kata dāk do hyb n'aa. P'aa hēnh bē ŷ maher'oot: Bē h'yy gadejah. ⁵ Taw'ããts hē kaja hē denaa hē bē h'yyb bē mahũũm sahōnh hē sa wē, ta tii da bē babok sahōnh hē rabahapäh hyb n'aa. Edaa dāk Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matēēh doo. ⁶ Taw'ããts hē dooh bē hyb n'aa tón péh. Bē er'ood had'yyt bā P'op Hagä Do sii, bē ky n'aa ets'ēē ta hã bē karēn doo. Bē j'aa etsē na-ããj hē ta hã sahōnh hē bē hã tabanoo do hyb n'aa. ⁷ Tii bā da P'op Hagä Do hã hana do ji h'yyb n'yym doo, sahōnh hē ji hajaa do bahãnh hadoo do mo n'aa jesuu da bē h'yyb, bē h'yy kanatón hyb n'aa kã Kristo Jesus hã bē h'yy kata dāk do hyb n'aa.

⁸ Tagadēēg ub, wakän haa hedoo doo, sahōnh hē baad hadoo do hã bē h'yyb padäg. Sahōnh hē ji weh'ēēh do hã, sahōnh hē P'op Hagä Do matym gó te hub hedoo do hã bē h'yyb padäg. Sahōnh hē nesaa do nanäng do hã, sahōnh hē hanäm do hã bē h'yyb padäg. Sahōnh hē baad tabahadoo do hyb n'aa ky n'aa etsēēh do hã na-ããj hē bē h'yyb padäg. Baad had'op do hã, baad tabahadoo do hyb n'aa ji j'aa

etsē do hã bē h'yyb padäg na-ããj hē. ⁹ Bē ŷ ma metēēk doo da, hã ŷ naa bē gado dāk doo da na-ããj hē bē aboo. Hã ŷ naa bē maa napäh doo da, wē ŷ bē bahapäh doo da na-ããj hē bē aboo. Tii bā da ji h'yyb näw P'op Hagä Do hã hana do bē hã tabawät da.

Ramasa do hyb n'aa Paw-Ro h'yy gadajang do ky n'aa hahÿÿh

¹⁰ Tak'ëp ŷ h'yy gadajang Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã, hÿÿ kã, bap peej tabado dāk bā kã, p'aa hēnh ŷ bē hyb n'aa es'ee wät do hyb n'aa, ŷ bē masa. Pooj jé ŷ bē hyb n'aa es'ee wäd né paawä, dooh ta tyw n'aa pé ŷ bē masa hyb n'aa paah. ¹¹ Dooh ta ti ŷ erii bā wē ŷ badoh do hyb n'aa. Dooh. ŷ h'yy gadajaa kãn sahōnh hē hã ŷ kametēēh do hã, baad tabadoo bā, baad tanado bā na-ããj hē. ¹² ŷ hapēē däg kãn nyy d' ŷ bad'oo wē ŷ badoh bā, wē ŷ tamad'aak bā na-ããj hē. ŷ haja dāk ŷ h'yy gadajang sahōnh hē wē ŷ kametēēh do hã, ŷ wog nyy bā, ŷ asa bā na-ããj hē, sahōnh hē ji karēn do wē ŷ tanyy bā, wē ŷ badoh bā na-ããj hē. ¹³ Sahōnh hē ŷ hajaa Kristo ŷ tah'yyb hej'oonh do hyb n'aa.

¹⁴ Ti hadoo né hē, taw'ããts hē né hē ŷ bē masaa wät tabahejoonh bā hã ŷÿ. ¹⁵ Bēēh, Pirip panang buuj, bē hapäh né hē, papuuj nä Jesus ky n'aa hanäm do bē gado dāk noo gó, hēēj Masedonija häd näng do ŷ beréd hōm noo gó, jããm hē bē ti Jesus hã h'yy ka'eeh do wób mahang, ŷ masa doo, ta s'ee hēnh Jesus ky n'aa ŷ ma metēēk hyb n'aa bē mahang ŷ ma met'ēēg wät doo da. ¹⁶ Tesaronika panang bā ŷ bawät noo gó, pawóp nuu me bē mejō wät paa matym ŷ n'aa ŷ bē masa hyb n'aa wē ŷ badoh do hyb n'aa. ¹⁷ Dooh hahÿ ŷ erii bā p'aa hēnh matym ŷ n'aa bē mejũũ hyb n'aa. Dooh ti hyb n'aa tado bā hahÿ ŷ erih doo. ŷ karēn baad bē P'op Hagä Do ky n'aa edēng ŷ bē masa do hyb n'aa. ¹⁸ ŷ gado dāk sahōnh hē wē ŷ bē mejō wät doo. ŷ gahēēn do bahãnh ti ta tii. Ta bahãnh wē ŷ ti anyy dāk hÿÿ kã wē ŷ bē mejō hōm do an'oo bā,

Eaporodit tajooh doo. P'op Hagä Do h'yy gadajang bë masa do hä. P'op Hagä Do matym n'aa buu benyym do hadoo, P'op Hagä Do gadoo do hadoo tii.* ¹⁹ P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh doo, Kristo Jesus hyb n'aa bë hä da tabanoo sahõnh hẽ bë wẽ badoh doo, bë h'yyb gó badoh do na-ããj hẽ. Tak'ëp hetsooh do ta wẽ hanäng do pénh né bë hä d' tabanoo.

²⁰ Taw'ããts hẽ P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do hä, ër Yb, ër j'aa etsëe had'yyt hẽ. Ýÿ. Tii d' né hẽ. Taw'ããts hẽ.

Sa hä takedëe hõm do ky n'aa hahÿÿh

²¹ Taw'ããts hẽ bë edëe sahõnh hẽ Kristo Jesus hyb n'aa tsyt hẽ P'op Hagä Do wẽ kasëew padëek doo. Ër hÿÿj hedoo do babä pa ÿ habong do bë m' rahyb n'aa esee. ²² Sahõnh hẽ tsyt hẽ P'op Hagä Do wẽ kasëew bong do hahÿ panang bä habong do bë m' rahyb n'aa esee na-ããj hẽ. Roma sa wahë n'aa Sesa ramaneëenh do wẽ moo b'ook doo, Jesus hä h'yy ka'eeh doo, baad bë m' rahyb n'aa esee.

²³ Ý karën Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ky enyym bë hä. Jããm hẽ kä.

* **4:18** P'ooj ub, buu benyym do Isaraéw buuj rama ejuu P'op Hagä Do raj'aa etsë hyb n'aa. Tii da takerii däk Esodo hä. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'üüm.

**Korosa
Jesus hã h'yy ka'eeh do
Korosa häd näng do
panang bä habong do hã
Paw-Ro ma erih do
hahỹyh**

Kedeng do ky n'aa hahỹyh

¹ Paw-Ro ỹ ti hỹyh, P'op Hagä Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejũũ do see hado däk doo. Ẽr hỹj hadoo do Tsimoot häd näng do daheeh ² ỹ edeng bëeh, wakän haa hedoo doo, äã nemuun Kristo hã h'yy kata padëek doo, tsyt hẽ P'op Hagä Do wë kasëew bong doo, ta hã h'yy kanerët doo, Korosa panang bä habong doo. Ỹ karën P'op Hagä Do ẽr Yb ky enyym bë hã. Ỹ karën baad ub bë tah'yyb en'yym.

³ P'op Hagä Doo, Jesus Kristo ẽr Wahë N'aa Yb hã äã ky n'aa etsëe bë bë hyb n'aa, äã h'yy gadeja had'yyt hẽ ta wë bë hyb n'aa, ⁴ Kristo Jesus hã bë h'yy kae däk äã ky n'aa napäh do hyb n'aa, sahõnh hẽ ta hã h'yy ka'eeh do bë kamahän äã ky n'aa napäh do hyb n'aa na-ääj hẽ. ⁵ Jesus hã bë wén h'yy ka'eeh, ta wób bë wén kamahän, baad hadoo do ta jawén bë gadoo bë gada do hyb n'aa. Hỹ pong jé P'op Hagä Do enyww hõm tii, bë hã tabanoo hyb n'aa. Bë ky n'aa napëe däk hỹ pong jé ji gadoo do ky n'aa, baad hadoo do ky n'aa, Jesus Kristo ky n'aa hanäm doo ⁶ bë wë takajaa noo gó. Badäk hahỹ haw'ääts hẽ ta ky n'aa hanäm do kah'ũũm. Jé pad'yyt hẽ panyyg ky dah'eeh do baad hadoo do hã tah'yyb wareem hõm tii. Tii da né hẽ na-ääj hẽ tabad'oo bë mahang, pooj jé ta ky n'aa bë maa napäh noo gó naa, ji wë P'op Hagä Do ky enyym do ky n'aa hã baad bë h'yy kadaw'uuh noo gó naa. ⁷ Epararas, äã sii Kristo wë moo wät doo, bë paa tama met'ëeg wät ta ti panyyg hanäm doo. Baad Epararas moo wät. Dooh tah'yy gajëe bä bë hyb n'aa Kristo wë tamoo wät do hã.

⁸ Äã tamaher'oot nyy da ta wób bë kamahän P'op Hagä Do Sahee an'oo bä.

Sa hyb n'aa Paw-Ro ky n'aa etsëe do ky n'aa hahỹyh

⁹ Ti hyb n'aa, bë ky n'aa äã ky n'aa napäh bä, äã du doo paa P'op Hagä Do hã äã ky n'aa etsëe bë bë hyb n'aa. Dooh äã eréd bä bë bë hyb n'aa äã ky n'aa etsëe doo. Äã etsëe P'op Hagä Do hã ta Sahee hã hana do ji hapäh doo me, ta Sahee hã hana do ji h'yy ganäng doo me na-ääj hẽ bë tah'yy gan'yyh takarën do hã, baad bë bahapäh hyb n'aa. ¹⁰ Tii d' äã wén ky n'aa etsëe, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ta karapee hã takarën doo da né hẽ bë babok hyb n'aa, sahõnh hẽ bë moo bok do hã tah'yy gadajang hyb n'aa, sahõnh hẽ baad hadoo pé bë moo bok hyb n'aa had'yyt hẽ, baad P'op Hagä Do bë bahapäh hyb n'aa kä bë h'yyb gó.

¹¹ Äã ky n'aa etsëe na-ääj hẽ, tak'ëp ta kabaj'aa do hejój me bë tah'yyb hej'oonh hyb n'aa, bë h'yy gejë hõm mahänh ta hã, bë h'yyb jawyk hyb n'aa, tsebee gó sahõnh hẽ bë gadoo hyb n'aa, ¹² ẽr Yb hỹ pong jé hawät do wë bë h'yy gadajang hyb n'aa. Ti né hẽ ti ta karapee sa sii bë gadoo tan'oo bä ji hã taky n'aa enooh doo, hỹ pong jé ta bag bawät bä ji gadoo do pan'aa. ¹³ Ẽr ted'ëep Nesaa Do Yb moo gó naa, badagyp hadoo do bag'ääs doo. Ta T'aah takamahän do ẽr hã tabagää kän, P'op Hagä Do an'oo bä kä. ¹⁴ Ta T'aah hyb n'aa ẽr tabedëeb kän. Ta hyb n'aa kawug hõm nesaa do ẽr moo bok doo kä.

Kristo sahõnh hẽ sa bahänh ky n'aa hahỹyh

¹⁵ Ta T'aah gó kametä däk P'op Hagä Do ji nahapäh doo. P'op Hagä Do hadoo né hẽ tii. Sahõnh hẽ kapahuuj däk do pooj jé tawäd né hẽ. Sahõnh hẽ kapahuuj däk do bahänh tanu gadäk. ¹⁶ Ti né hẽ tii, sahõnh hẽ hỹ pong jé hanäng doo, hỹ pong jé habok doo, badäk hahỹy bä hanäng doo, badäk hahỹy bä habok do na-ääj hẽ pahuuuj wät doo. Ji hapäh

doo, ji nahapäh do na-ãäj hē tapehuuj bong, wē hā bag'ãäs do ji nahapäh do rado bä, kabaj'aa do ji nahapäh do rado bä, mejũũ do ji nahapäh do rado bä, hyb n'aa jewyk do ji nahapäh do rado bä na-ãäj hē. Ti né hē sahõnh hē pehuuj bong doo. Ta hyb n'aa né hē sahõnh hē tapahuuj wät doo. ¹⁷ Sahõnh hē pooj jé tawäd né hē. Ta hyb n'aa né hē sahõnh hē tapahuuj wät do baad tawén hadoo. ¹⁸ Ta hā h'yy ka'eeh doo, ta hub, ta mooh, ta tsyym hedoo doo, sa nu gabóg tii. Ti né hē sahõnh hē ta hā h'yy ka'eeh do du na doo. Ti né hē jããm hē pooj jé dejëp do mahang ganä wät doo,* sahõnh hē sa bahãnh hyb n'aa jawyk tabahadoo hyb n'aa. ¹⁹ Tii d' tawén hadoo, ta da had'op ta T'aah bahadoo P'op Hagä Do karën do hyb n'aa. ²⁰ P'op Hagä Do karën na-ãäj hē, ta T'aah hyb n'aa, sahõnh hē badäk hahÿÿ bä hanäng doo, badäk hahÿÿ bä habong doo, hÿÿ pong jé hanäng do na-ãäj hē baad tabahadoo p'aa hēnh ta wē, baad ub p'aa hēnh sahõnh hē rababok hyb n'aa ta wē kä. Ta najiis rabahado padëek tan'oo bät† ta T'aah majyyw hyb n'aa, b'aa kajatsëk do hā tadajëp do hyb n'aa.

²¹ Bëe kä, dawëe bë babok paa P'op Hagä Do mahãnh Kristo hā bë h'yy kana'eeh nä noo gó. P'op Hagä Do majiĩ paa bëeh, bë h'yyb gó, nesaa do bë moo bok do hyb n'aa paah. ²² Ti hadoo né hē, hÿÿ kä ta najiis bë bahado däk tan'oo bä Kristo, aj'yy gó ewäd hyng do bë hyb n'aa dajëp do hyb n'aa. Ta najiis bë bahado däk tan'oo bä. Tii d' tawén d'oo, tsyt hē ta wē bë babok hyb n'aa, baad had'op bë bahadoo hyb n'aa ta matym gó, dooh bë rap'ãã ky n'aa tapaa pé hyb n'aa ta matym gó. ²³ Baad bë h'yy kae had'yyt bä tii. Baad bë gahëen bä had'yyt hē panyyg hanäm do hā bë hā P'op Hagä Do ky n'aa eno däk doo. Ti né ti ta panyyg, Jesus ky n'aa, bë maa napëe wät doo, badäk hahÿÿ haw'ãäts

rapanäg hõm doo. Ta ti panäg n'aa see hado däk ÿ ti hÿ Paw-Ro.

Kristo hā h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa Paw-Ro ahoop do ky n'aa hahÿÿh

²⁴ ÿ tsebé da hē ÿ radawäts gëet doo bä, baad tabahadoo hyb n'aa bë hā ÿ ahoop doo. ÿ karën ÿ bahajaa Kristo hā ÿ tan'oo däk doo, ta hā h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, ta hub, ta mooh, ta tsyym hedoo do sa hyb n'aa ÿ ahoop do pan'aa. ²⁵ Kristo hā h'yy ka'eeh do sa masa n'aa ÿ bahado däk, hā ÿ P'op Hagä Do banoo do hyb n'aa baad ub sahõnh hē ta kyyh bë hā ÿ ma metëek hyb n'aa. ²⁶ Hā ÿ tabanoo tah'yyb däng doo, nyy d' tabad'oo ji hā, ÿ ma metëek hyb n'aa. Kristo ewäd hyng do pooj jé dooh ji hapëe nä bä ta h'yyb däng doo. Dooh P'op Hagä Do h'yyb däng do kametä nä bä ti noo gó ër wahë makũũ hā. Ta karapee hā hÿÿ kä takametä wät. ²⁷ P'op Hagä Do h'yyb däng ta karapee hā tametëeh tak'ëp baad hadoo do sahõnh hē Judah buuj nadoo do wē hÿÿ kä tamoo wät doo. Hahÿÿ da ta ti tak'ëp baad hadoo do ta h'yyb däng doo: Bë h'yyb gó, ta hā h'yy ka'eeh do h'yyb gó Kristo bawäd däk, Judah buuj nadoo do né paawä bëeh! Ti hyb n'aa bë né da gadoo tak'ëp baad hadoo do hÿ pong jé.

²⁸ Kristo ky n'aa ãã panäk. Sahõnh hā ãã maher'oot tak'ëp péj baad raky daheeh hyb n'aa. Tak'ëp hajaa doo me sahõnh hē sa hā ãã ma metëek. Tii d' ãã wén d'oo, Kristo hā h'yy kata däk do baad had'op rabahado padëek P'op Hagä Do matym gó ãã karën do hyb n'aa. ²⁹ Tii d' ãã karën do hyb n'aa, tak'ëp had'yyt hē ÿ hyb n'aa tam'aah, Kristo hejój me hëp ÿÿ gó baad hawät doo me.

2

¹ ÿ karën bë bahapäh nyy da tak'ëp ÿ ky n'aa etsëe, tak'ëp ÿ hyb n'aa tam'aah bë hyb n'aa, Raw-Diseej panang buuj sa hyb n'aa na-ãäj hē, jé

* **1:18** Jesus ganä wät do pooj jé ta wób ragenä boo né paawä, p'aa hēnh radejëp. Jããm pooj jé Kristo dejëp do mahang ganä wät doo, nadajëb wät doo. † **1:20** Ta T'aah hā h'yy ka'eeh do tii.

Jesus hã h'yy ka'eeh do ÿ ranahapäh do wób sa hyb n'aa na-ããj hẽ. ² Tii d' ÿ wén d'oo, ÿ karën rah'yy kej'oonh. ÿ karën kamahãn gó séd rah'yyb hedoo. Tii d' ÿ wén d'oo na-ããj hẽ, baad rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do P'op Hagä Do h'yyb däng do hã. ÿ karën baad rabahapäh ta tii. Baad ÿ karën Kristo rabahapäh, ÿ hanäng doo. ³ Sahõnh hẽ P'op Hagä Do hã ji hapäh doo, baad ta hã ji h'yy ganäng doo, jããm hẽ Kristo hã ji baw'yyt. ⁴ Ta ti bẽ ÿ wén maher'oot, sa kyyh baad ji ed'oo doo me bẽ rawad'ii mahãnh. ⁵ ÿ nawäd né paawä bẽ mahang, ÿ hyb n'aa newëë do bẽ mahang tabawät. ÿ tsebé baad ub bẽ babok ÿ ky n'aa napäh do hyb n'aa. Séd h'yyb hedoo mä bẽeh. ÿ tsebé na-ããj hẽ dooh né hẽ bẽ h'yy gejë hõm Kristo hã bẽ h'yy ka'eeh do hã ÿ ky n'aa napäh doo.

Ji bawät do papuuj ky n'aa hahÿÿh

⁶ Ti hyb n'aa kä, Kristo Jesus bẽ gado däk do hyb n'aa bẽ wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa, taw'ããts hẽ bẽ awäd had'yyt hẽ ta hã h'yy kata däk do rababok doo da. ⁷ Baad né hẽ bẽ h'yy kata däk Jesus hã joom kóm baad joom tamasoo do hadoo. Taw'ããts hẽ bẽ an'oo bẽ h'yyb gó Jesus bawät do takahũm magyys hẽ. Taw'ããts hẽ bẽ an'oo baad bẽ h'yy kae had'yyt hẽ baad hadoo do ky n'aa hã bẽ rama met'ëëg wät doo da né hẽ. Taw'ããts hẽ tak'ëp bẽ h'yy gadeja had'yyt hẽ P'op Hagä Do wë, bẽ hã tanoo do hyb n'aa.

⁸ Bẽ hyb n'aa matakä ta s'ee hẽnh bẽ rah'yyb mahũm mahãnh rama metëëk doo me. Baad ji edoo né paawä rahyb n'aa newëë doo, rama metëëk doo, daap hẽ ti ta tii. Ji rawedii ta tii hã. Sa wahë makũ ma mehetëk doo gó rabe'h'ũm rama metëëk doo. Badäk hahÿÿ hã, nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawät do ky n'aa jaw'yyk doo gó rabe'h'ũm rama metëëk doo. Dooh Kristo hanaa tado

bä ta tii. ⁹ P'op Hagä Do had'op do Kristo, aj'yy tabahado däk doo. ¹⁰ Hÿÿ kä, Kristo hã bẽ h'yy kata däk do hyb n'aa, ti anyy däk bẽ h'yyb gó sahõnh hẽ P'op Hagä Do karën doo. Sahõnh hẽ kabaj'aa do ji nahapäh doo, hyb n'aa jewyk do ji nahapäh do na-ããj hẽ sa bahãnh ti Kristo. ¹¹ Judah buuj ajyy sa masuuj noo byyh ragehök P'op Hagä Do kara-pee rabahado padëëk do metëë n'aa. Kristo hã bẽ h'yy kata däk do hyb n'aa bẽ hã na-ããj hẽ ti anyy däk ta metëë n'aa hadoo. Sa mo haj'aa nado tii. Kristo ado hõm nesaa do ji h'yyb säg karën doo. Ti né tametëë n'aa hadoo bẽ hã hanäng doo. ¹² Bẽ nu kemuun bong bä bẽ radakä jëng hadoo Kristo sii. Bẽ genä bong do hadoo Kristo sii p'aa hẽnh bẽ nu gawëëj däk doo. Ta tii d' tawén hadoo P'op Hagä Do hejój hã, Kristo ganä wät hanoo do hã bẽ h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ¹³ P'ooj ub, nesaa do bẽ moo heb'oooh do hyb n'aa, nesaa do bẽ h'yyb karën do kanado hõm do hyb n'aa na-ããj hẽ, dejëp do hadoo bẽ h'yyb tym P'op Hagä Do hã. Tii bä kä, Kristo sii bẽ ganä wät hadoo P'op Hagä Do an'oo bä. Sahõnh hẽ nesaa do ër moo wät do tamabaan hõm ër hã kä. ¹⁴ P'op Hagä Do awug hõm ër kũüt heen n'aa kerih do hadoo doo, nesaa do wë ër taky n'aa etyy do paah. Hahÿÿ da tabawug hõm: Tado däk ër kũüt heen n'aa, tii bä tabepëëm däk hadoo b'aa kajatsëk do hã. Jesus dajëp do hyb n'aa dajëp hÿÿ kä ër kũüt ër hã ky n'aa ketyy do paah. ¹⁵ P'op Hagä Do ado hõm sahõnh hẽ nesaa do kabaj'aa do ji nahapäh doo, nesaa do hyb n'aa jewyk do ji nahapäh do sa hejój. B'aa kajatsëk do hã Kristo dajëp doo me P'op Hagä Do j'aa ketsëë däk sa hã. Kristo dajëp noo gó sahõnh hẽ sa matym gó P'op Hagä Do metä wät hadoo ta majiĩ, sa hã taj'aa ketsëë däk do rabahapäh hyb n'aa.*

¹⁶ Ti hyb n'aa bẽ maa newë manä bẽ raky n'aa tapa bä bẽ awa do hã,

* **2:15** Tii da né hẽ Roma buuj rabad'oo sa majiĩ hã. Sahõnh hẽ sa matym gó rametëëh sa majiĩ, sa hã raj'aa ketsëë däk sahõnh hẽ rabahapäh hyb n'aa. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'ũm Nesaa Do Yb hã, Nesaa Do Yb kabaj'aa do hã, P'op Hagä Do j'aa ketsëë däk do ky n'aa.

bë eëek do hä,† rabahed'oo doo da bë nad'oo hyb n'aa. Bë maa newë manä na-ääj hë bë raky n'aa tapa bä sét ta baab ken'yyh rataheb'ëës doo, kamarab papuuj rataheb'ëës doo, Saab rataheb'ëës do na-ääj hë bë natabëj bä. ¹⁷ Jääm hë ta pooj jé hawät do metëë n'aa ti ta ti Judah buuj rataheb'ëës doo, ratayy doo. Kristo kajaa do pooj jé heen n'aa tii. Sahõnh hë ta ti kaja däk Kristo hä, ti hyb n'aa dooh hyb n'aa ta ti ji karën wät péh. ¹⁸ Bë maa newë manä bë raky n'aa ety bä j'ooj madäk doo me rakadad'uu gen'aak do hä, ääs raweh'ëeh gen'aak do hä. S'ëë gó rameboon do hyb n'aa hyb n'aa jewyk mäh, sa nooh. Rahyb n'aa newëë do hä, sa hanaa hë rakasab'ee. ¹⁹ Ta ti hedoo doo, dawëë rababoo däg kån, Kristo, ër nu gabóg mahãnh. Dooh rah'yy kata wäd bä ër nu gabóg hä. Kristo hä h'yy ka'eeh doo, ta hä h'yy kata däk doo, sa h'yyb rahej'oonh, rahüüm had'yyt hë rah'yy ka'eeh doo, raky dahé magyys hë na-ääj hë Kristo an'oo bä P'op Hagä Do karën doo da. Ji nu gabóg hënh hanaa ji jarää sahõnh hë ji hä masoo doo. Tii d' Kristo bad'oo ta hä h'yy ka'eeh do hä. Ta hä h'yy ka'eeh do tabaa g'ääs, ta hä rakata däk tan'oo bä.

²⁰ Kristo hä bë h'yy kata däk do hyb n'aa, bë na-ääj hë bë dejëb bong hadoo pooj jé ji bawät do hä. Ti hyb n'aa, h'ëed hyb n'aa badäk hahÿÿ hä habong do Kristo nahapäh do rababok doo da bë babok nä? Hëd n'aa bë gadoo raky n'aa jaw'yyk do mejüü doo? ²¹ “Bë ado manäh! Bë awa manäh! Bë moo dëë manäh!”, näng raky n'aa jaw'yyk doo. ²² Gawatsik do hä, hahãnh do hä ji tamejüü do tii. Sa hanaa ta ti ji ramejüü doo, ji hä rama metëek doo. Dooh P'op Hagä Do hanaa tado bä. ²³ Tak'ëp hajaa do ky n'aa jew'yyk do ji ed'oo ta tii. Ji daaj hë P'op Hagä

Do ji weh'ëeh ji karën ta ti hedoo do ky n'aa jew'yyk do an'oo bä. Ji daaj hë ji kadaduu tan'oo bä. Ji daaj hë ji karehejää tan'oo bä ta tii. Baad né paawä ta mahang ramoo bok doo, ti hyb n'aa baad ji hyb n'aa manatakä bä, baad ub ji ed'oo ji hä ramejüü doo. Ti hadoo né hë nahejooj ta ti hedoo do ky n'aa jew'yyk doo. Dooh tahaja bä nesaa do ji h'yyb säg karën do hä ji h'yy keba bä tan'oo bä.

3

Taw'ääts hë hÿ pong jé hanäng do hä ji h'yyb däk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Kristo sii bë ganä wät hadoo do hyb n'aa, h'yyb tym papuuj P'op Hagä Do hä hana do bë gadoo däk do hyb n'aa ÿ hanäng péh, taw'ääts hë hÿ pong jé hanäng do hä bë h'yyb padäg, P'op Hagä Do hub hadäk hënh Kristo basooh bä. ² Taw'ääts hë hÿ pong jé hanäng do hä bë h'yyb padäg, badäk hahÿÿ bä hanäng do hä nado. ³ Taw'ääts hë tii da bë bad'oo bë dajëp paa hadoo do hyb n'aa. Bë h'yyb papuuj tenyyw däk hÿÿ kä Kristo sii P'op Hagä Do wë kä. Dooh ta wób rahapëë nä bä ta ti bë h'yyb papuuj. ⁴ Kristo, bë h'yyb papuuj han'oo däk do matëeh bä kä, sahõnh hë sa matym gó ta sii bë kametä däk tii bä. Kristo kabaj'aa doo da bë da kabaj'aa na-ääj hë ti noo gó kä.

⁵ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë bë gawats'iik sahõnh hë baad nadoo do badäk hahÿÿ hä ji h'yyb säg karën doo. Bë aã manä bë ÿÿm nadoo do sii, bë patug nadoo do sii. Bë moo boo manä nesaa do nu meby n'aa näng do bë hä hanäng doo me. Taw'ääts hë bë gawats'iik ta wób hedoo pé nesaa do ji h'yyb säg karën doo. Bë hyb n'aa hüüm manä bë ma. Jé ta ma hä hyb n'aa h'üüm doo, ta ma hä tah'yy ka'eeh tii, dooh P'op Hagä Do hä tah'yy kae bä. ⁶ Ta ti hedoo do

† 2:16 Tii d' Paw-Ro wén her'oot, ma matëg oow rama metëek do hyb n'aa. Sa noo ji tayy ji awa doo, ji eëek doo, baad ji P'op Hagä Do gadoo hyb n'aa. Dooh hyb n'aa pé ji tayy péh. Kristo dajëp do hyb n'aa P'op Hagä Do ji tawén gadoo, ji tayy do hyb n'aa nado. Dooh jarakë hedoo do ky n'aa tado bä hahÿÿh. Panyyg bód see hä ji tamaher'oot jarakë hedoo do ky n'aa.

hyb n'aa né hē P'op Hagä Do rejää da nabuj keh'ũüm doo. ⁷ P'ooj ub, Kristo bë nahapäh nä bä, tii d' paa bë babok. ⁸ Hÿÿ kä, taw'ääts hē bë eréd hõm sahõnh hē hahÿ hedoo doo: Ji kawajään doo, ji h'yy ganapũũ doo, sahõnh hē ji da hadoo ji pan'aa takyyk doo, ta see ji ky n'aa rejää doo, baad nadoo do ji er'oot do na-ääj hē. Taw'ääts hē bë eréd hõm né hē tii. ⁹ Daap bë menä manä bë da hadoo do hä, bë eréd hõm do hyb n'aa bë h'yyb säg baad nadoo do ji moo wät hanoo doo. ¹⁰ Bë h'yyb tym papuuj bë tah'yyb mahũüm hÿÿ kä. P'op Hagä Do mo haj'aa ta ti er h'yyb tym papuuj. P'op Hagä Do ah'ÿÿt er h'yyb tym papuuj, ta da hado had'yyt hē tabahadoo hyb n'aa kä, baad P'op Hagä Do er bahapäh hyb n'aa na-ääj hē. ¹¹ Papuuj er P'op Hagä Do mo haj'aa do hyb n'aa, séd gó P'op Hagä Do ji tagadoo, Judah buuj ji do bä, Judah buuj nadoo do ji do bä, masuuj noo byyh kahõk do see ji do bä, masuuj noo byyh kanehõk do see ji do bä, ta see buuj ji do bä, ma kamanetëek do ji do bä, ta see karom ji do bä, sa karom ji nado bä na-ääj hē. Sahõnh hē er h'yyb tym gó Kristo bawät. Sahõnh hē bahãnh hadoo do tii.

¹² Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do karapee, tsyt hē ta wë kasëew bong do bë bahadoo do hyb n'aa, tak'ëp bë takamahãn do hyb n'aa, taw'ääts hē bë t'yyd mehĩĩn bë da hadoo doo. Taw'ääts hē bë ky enyym ta wób sa wë. Taw'ääts hē dooh né hē bë h'yy kasabé bä. Taw'ääts hē kaja hē denaa hē bë h'yyb bë mahũüm ta wób sa wë. Taw'ääts hē h'yyb jawyg gó bë gadoo sahõnh hē. ¹³ Taw'ääts hē kamahãn gó bë gadoo ta wób ramoo boo né paawä bë hä bë ganen'aak doo. Taw'ääts hē bë mabaan hõm baad nadoo do ta wób bë hä rabad'oo doo, nesaa do bë moo bok do paa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mabaan hõm doo da né hē bë hä. ¹⁴ Taw'ääts hē bë kamahãn bë da hadoo doo, sahõnh hē mahãnh. Baad ub séd ji

h'yyb hedo däk ji kamahãn do an'oo bã.

¹⁵ Bë an'oo h'yyb n'yym doo, Kristo bë hä han'oo däk doo, bë tah'yyb mahũüm sahõnh hä, P'op Hagä Do bë tatsyyd wät do hyb n'aa h'yyb nyyw gó bë babok hyb n'aa. Kristo karapee séd h'yyb hedoo do takarën bë bahadoo. Taw'ääts hē bë h'yy gadeja P'op Hagä Do wë. ¹⁶ Bë an'oo bë h'yyb gó baad ub sahõnh hē Kristo ky n'aa bawät, bë an'oo bë tah'yyb mahũüm. Taw'ääts hē tak'ëp h'yy ganäng doo me bë ma metëek ta ky n'aa bë da hadoo do hä. Taw'ääts hē tak'ëp h'yy ganäng doo me tak'ëp péj bë maher'ood na-ääj hē bë da hadoo doo, baad raky daheeh hyb n'aa. Taw'ääts hē Saaw-Mo hä hanäng do kejäm do ky n'aa, ta see pé P'op Hagä Do ji ma ejäm do ky n'aa na-ääj hē bë ma ejäm. Taw'ääts hē h'yy gadajaa gó bë ma ejäm P'op Hagä Doo. ¹⁷ Sahõnh hē bë moo bok doo, sahõnh hē bë her'oot do na-ääj hē, taw'ääts hē Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do ky gabuuj gó bë bad'oo. Jesus er taky masa ta Yb wë. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bë j'aa etsë né hē P'op Hagä Doo, er Yb, bë hä tanoo do hyb n'aa.

ÿÿj hä, ajyy hä, karapee hä na-ääj hē tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹⁸ ÿÿj, taw'ääts hē bë ky dahé had'yyt hē bë patug. Tii d' né da taw'ääts hē bë bahed'oo bë h'yy kata däk do hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä. ¹⁹ Ajyy, taw'ääts hē bë kamahãn had'yyt hē bë äj. Bë ejäg manä bë äj. ²⁰ Karapee, pahëew, maruus, taw'ääts hē sahõnh hä bë ky daheeh bë yb, bë ÿÿn, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do tsebé do hyb n'aa bë ky dahé bä. ²¹ Bë sa yb, bë ejäg had'yyt manä bë taah, rah'yy geëj mahãnh bë wë. Tii d' bë adoo bä, dooh rah'yyb hedo boo baad hadoo do ramoo bok do hä.

Sa karom hä tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

²² Bëeh, sa karom, taw'ääts hē bë ky dahé had'yyt hē bë kariw n'aa. Bë

moo bok do rahegãã bã had'yyt nado bë ky daheeh, bë hã raj'aa etsë bë karën do hyb n'aa. Taw'ããts hë bë h'yyb gó naa bë ky daheeh sa hã, j'ooj madäk doo me nado. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bë weh'ëeh do hyb n'aa, taw'ããts hë baad bë moo bok sa wë.²³ Taw'ããts hë t'öp, bë h'yyb gó naa bë moo bok sahõnh hë. Taw'ããts hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë bë moo bok ta ti bë h'yyb gó, ajyy wë had'yyt nado,²⁴ ta hã naa bë gadoo da baad hadoo do bë moo bok do mabaj bë bahapäh do hyb n'aa. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë né hë, Kristo wë né ti bë moo bok doo.²⁵ Hÿÿ kä, baad nadoo do moo wät do gadoo né da nesaa do tamoo wäd wät do sãm. Tii d' tawén hadoo, dooh P'op Hagä Do asëew bã ji mahang.

4

¹ Bëeh, sa kariw n'aa hedoo doo, taw'ããts hë baad bë bad'oo bë karom hã, baad bë an'oo na-ããj hë sa hã. Bë wad'ii manäh. Bë na-ããj né hë bë Kariw N'aa nãng hÿpong jé kä. Bë hyb n'aa newë tii. Taw'ããts hë bë karom hã bë bad'oo, bë kariw n'aa hÿpong jé hawät do bë hã tabad'oo doo da.

Nyy da raky n'aa etsëe doo, nyy da rababok do ky n'aa hahÿÿh

² Bë h'yy gejë hõm manä P'op Hagä Do sii bë er'oot do hã. Bë hyb n'aa matakä had'yyt hë bë ky n'aa etsëe bã. Taw'ããts hë bë h'yy gadeja had'yyt hë P'op Hagä Do wë bë hã tanoo do hyb n'aa.³ Taw'ããts hë ãã na-ããj hë bë ky n'aa ets'ëe, P'op Hagä Do tyw n'aa gas'ëes hyb n'aa Kristo ky n'aa pooj jé ji nahapäh do ãã baher'oot hyb n'aa. Ta ti ky n'aa hanäm do ÿ ma metëek do hyb n'aa ÿ rawén dawäts geët.⁴ ÿ bë ky n'aa ets'ëe, baad ub, hã ÿ Jesus karën doo da né hë, ta ky n'aa ÿ baher'oot hyb n'aa.⁵ Baad ub, h'yy ganäng doo me bë aboo had'yyt hë Jesus hã h'yy kana'eeh do sa wë. Ta tyw n'aa nyy bã tii da had'yyt hë ÿ karën bë

bad'oo.*⁶ Taw'ããts hë ky enyym doo gó had'yyt hë bë er'ood ta wób sa sii. Taw'ããts hë baad bë er'ood sa sii, rahyb n'aa newëe hyb n'aa bë her'oot doo. Tii d' bë adoo bã, bë hapäh da nyy da bë ky gadoo bë hã reanh doo.

Sa wë Paw-Ro mejüü do sa ky n'aa hahÿÿh

⁷ Èr hÿÿj hadoo do Tikiko häd nãng do bë da tamaher'oot sahõnh hë këh ÿ n'aa. Èr hÿÿj hadoo do ãã kamahän do tii. ãã sii baad Kristo wë moo wät do tii. Dooh tah'yy gajëe bã, bë hyb n'aa, Kristo wë tamoo wät doo.⁸ Bë wë ÿ mejüü tabahõm, bë tamaher'oot hyb n'aa nyy da babä ãã babok, bë tah'yyb en'yym hyb n'aa na-ããj hë.⁹ Ta sii ÿ mejüü Onesim häd nãng doo, bë panang buuj seeh. Èr hÿÿj hadoo do ãã kamahän doo, baad hadoo do hã h'yy kanerét do tii. Sahõnh hë babä ky n'aa bë da ramaher'oot.

Sa hã rahyb n'aa esee do ky n'aa hahÿÿh

¹⁰ Aj'yy Aris-Tako häd nãng doo, pa ÿ radawäts geët do bë m' tahyb n'aa esee. Maah-Ko, Béh-Nabéh j'ooch na-ããj hë bë m' tahyb n'aa esee. (Bë ÿ maher'ood wät paa nyy d' bë bad'oo Maah-Ko kajaa bã. Ti hyb n'aa taw'ããts hë baad bë gadoo.)¹¹ Jesus, Jus-To ta häd seeh, ti na-ããj hë bë m' tahyb n'aa esee. Jããm né ti ajyy Judah buuj Jesus hã h'yy ka'eeh doo, si ÿÿ P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa ma met'ëek doo. Baad ÿ ramasa ÿ rah'yyb en'yym.¹² Epararas, bë seeh, Kristo Jesus wë moo wät doo, bë m' tahyb n'aa esee. Tak'ëp taky n'aa hetsë bë hyb n'aa, baad had'op had'yyt hë bë babok hyb n'aa, baad ub bë bahapäh hyb n'aa na-ããj hë P'op Hagä Do karën do bë hã.¹³ Tak'ëp Epararas hyb n'aa tam'aah bë hyb n'aa, Raw-Diseej panang bã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa na-ããj hë, Ijerap panang buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa na-ããj hë. ÿ hapäh tii, ÿ wén j'aa etsë ta hã.¹⁴ Najis ÿÿ,

* 4:5 Tii d' takarën ji bad'oo, ta wób ji h'yyb tatuk hyb n'aa Jesus ky n'aa ragadoo hyb n'aa.

mediko, Rukas häd näng doo, aj'yy Demas häd näng do daheeh ti na-ããj hẽ né hẽ m' bẽ rahyb n'aa esee. ¹⁵ Bẽ maher'ood ẽr hỹj hedoo do Raw-Diseej panang bã haj'eenh do sa hã ỹ hyb n'aa esee. Bẽ maher'ood na-ããj hẽ ỹnh Nim-Pa häd näng do hã, Jesus hã h'yy ka'eeh do ta tób bã kahet'aa do sa hã na-ããj hẽ, ỹ hyb n'aa esee sa hã.

¹⁶ Hahỹ bẽ ỹ ma erih do bẽ ner'ood wät do jawén paa bã bẽ mahang, ỹ karẽn bẽ mejõ hõm Jesus hã h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bã haj'eenh do sa wẽ, t'ĩĩ hẽnh takaner'oot hyb n'aa. Taw'ããts hẽ tii bã bẽ ner'oot na-ããj hẽ kerih do Raw-Diseej buuj hã ỹ ma erii wät doo.

¹⁷ Hahỹ da bẽ maher'ood kẽh ỹỹ, aj'yy Akipo häd näng do hã: “Taw'ããts hẽ mabahajaa a hã Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do mamoo wät do pan'aa.” Tii d' né da bẽ kyyh ta hã.

¹⁸ Ỹ Paw-Ro, moh ỹỹ me tagadëëg ub ỹ berii kãn hahỹ bẽ ỹ hyb n'aa esee do ky n'aa. Ỹ karẽn paawä ỹ bẽ ky n'aa ets'ëë ragadahew'ëës doo gó ỹ bagëët do hyb n'aa. P'op Hagä Do ky ennym da bẽ hã. Jããm hẽ kã.

1 Tesaronika Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Tesaronika häd näng doo bä habong do hã pooj jé Paw-Ro ma erih do hahỹh.

¹ Ý Paw-Ro, Siras, Tsimoot daheeh, ãã edëng bëeh, Tesaronika panang bä habong doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk doo, P'op Hagä Do ër Yb hã h'yy kata däk doo. ãã karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'yym bë hã. ãã karën baad bë rah'yyb en'yym.

Paw-Ro ratsebé Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa ky n'aa hahỹh

² P'op Hagä Do hã ãã ky n'aa etsëë bä, ãã tsebee had'yyt hë ta hã bë hyb n'aa. ³ P'op Hagä Do ër Yb hã ãã ky n'aa etsëë bä, ãã hyb n'aa es'ee had'yyt hë baad bë babok doo, Jesus hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ãã hyb n'aa esee tak'ëp bë moo heb'ooh bä bë da hadoo do bë masa hyb n'aa, bë kamahän do hyb n'aa sa hã. ãã hyb n'aa newëë na-ããj hë, baad nadoo do bë ahob né paawä, dooh né hë bë hyb n'aa eréd Jesus Kristo ër Wahë N'aa hã bë h'yy ka'eeh doo, p'aa hënh tabahyng bë bahapäh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do hã ãã tsebé. ⁴ ãã wakãän, P'op Hagä Do kamahän doo, ãã hapäh, bë P'op Hagä Do asëew hõm ta karapee bë bahadoo hyb n'aa. ⁵ ãã wén hapäh tii, Jesus ky n'aa hanäm do bë ãã maher'oot noo gó, ãã kyy me had'yyt nado ãã baher'oot. P'op Hagä Do Sahee hejój banoo ãã hã, ãã bahajaa hyb n'aa ãã her'oot doo. Se hub né hë Jesus ky n'aa baad ãã bahapäh ãã h'yyb gó. Bë bahapäh nyy da ãã babok bë mahang. Baad ãã babok do hã bë bahapäh te hub né hë Jesus ky n'aa ãã manaa doo. ⁶ ãã wén hapäh na-ããj hë bë P'op Hagä

Do asëew hõm doo, ãã babok doo da, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bawäd wät doo da bë baboo däg kän do hyb n'aa. P'op Hagä Do Sahee hana do ji tsebé doo me bë gado däk Jesus ky n'aa, ta wób bë rarahejã né paawä ta hyb n'aa. ⁷ Ti hyb n'aa, sahõnh hë Masedonija häd näng do häj n'aa bä, Akaja häd näng do häj n'aa bä habong do Jesus hã h'yy ka'eeh doo, rahapëë däk hỹh kã tak'ëp P'op Hagä Do hã ji h'yy ka'eeh bë h'yy ka'eeh do hadoo. ⁸ Bë hanaa né hë Jesus ky n'aa Masedonija, Akaja häj n'aa bä raky n'aa napëë hõm doo. Jé pad'yyt hë raky n'aa napëë kän P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh doo. Ti hyb n'aa, dooh ãã her'ood wäd bä bë ky n'aa, sahõnh hë raky n'aa napëë däk do hyb n'aa P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh doo. ⁹ Sa daaj hë rabaher'ood kän jé pad'yyt hë bë hã ãã baher'ood wät doo, baad bë mahang ãã babok doo. Raher'ood kän na-ããj hë, bë eréd hõm kabarii hã bë h'yy ka'eeh doo, P'op Hagä Do hã, hedëp do hã, heh'äät hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa kã. P'op Hagä Do karën do bë moo bok hỹh kã, ta hã bë hyb n'aa jew'yyk hỹh kã, sa nooh. ¹⁰ Raher'oot na-ããj hë ta T'aah, dejëp do mahang ganä wät do P'op Hagä Do an'oo bä, bë gada tamatëeh hỹ pong jé naa. Jesus bë gada, ji tamo n'aa jesuu doo, nesaa do hã ta hã h'yy kana'eeh do P'op Hagä Do ky n'aa ety mahänh.

2

Baad Tesaronika panang bä Paw-Ro rababok do ky n'aa hahỹh

¹ Bëeh, ãã wakãän, bë hapäh ti dooh daap hë tado bä bë mahang ãã her'oot do Jesus ky n'aa. Hajök ky dah'eeh. ² Pooj jé Pirip häd näng do panang bä ãã rarejã né paawä, ãã raky n'aa rejã né paawä, P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh doo, ãã tah'yyb ne'ỹm. Ti hyb n'aa bë ãã maher'oot ta ky n'aa hanäm doo, hajök bë panang buuj ãã rahyb n'aa wareem né paawä. ³ Sahõnh hë sa hã ãã ky padäg hë Jesus hã rah'yy ka'eeh

hyb n'aa, dooh daap hē āā menā bā. Ji es'ōōs do nado tii. J'ooj madāk do nado ti āā wén her'oot P'op Hagä Do ky n'aa. Āā karēn do jawén nado. Dooh bē āā wad'ii bā. ⁴ Āā P'op Hagä Do metyy paah, ti āā hā tah'yyb däng ta panyyg hanäm do āā baher'oot hyb n'aa sahōnh hē sa hā. Ti hyb n'aa ta panyyg āā baher'oot bā, dooh ta wób gen'aak do ky n'aa āā her'ood bā. P'op Hagä Do gen'aak do ti āā her'oot doo. Ti né hē ti āā h'yyb metyy doo. ⁵ Dooh noo gó āā h'yyb manep'ēeh péh. Bē hapäh né hē, dooh tii da āā adoo bā. Dooh noo gó āā ky ken'yym sa ma hyb n'aa, Jesus ky n'aa āā baher'oot bā. Āā ehub né hē āā her'oot do P'op Hagä Do hapäh. ⁶ Dooh āā bē j'aa etsē do jawén āā aboo bā. Dooh āā ta wób raj'aa etsē do jawén āā aboo bā.

⁷ Kristo mejūū do āā bahadoo do hyb n'aa, āā karēn bā paawä, āā haja né paawä bē hā āā mejō bā. Ti hadoo né hē, dooh tii d' āā karēn bā. Bē mahang āā babok noo gó baad āā ky enyym bē hā. Ji ŷŷn ji takamahän do hadoo, ⁸ bē āā kamahän tak'ēp. Bē āā panäk paa P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Baad āā h'yyb bē āā masa hyb n'aa. Tii da āā wén d'oo tak'ēp āā kamahän do hyb n'aa bēeh. ⁹ Āā wakāän, bē hapäh nä tak'ēp āā moo bok āā ma, āā waa sām hā, bē mahang āā habok noo gó. Adēb bā, atsēm āā moo bok āā waa sām hā. Tii da āā wén d'oo, bē hā āā ganada hyb n'aa āā waa, āā h'ēed, P'op Hagä Do panyyg hanäm do āā her'ood nuuj jé bē hā. ¹⁰ Bē hapäh, P'op Hagä Do hapäh na-āāj hē hahŷh: Baad ub né hē, P'op Hagä Do karēn doo da āā babok paa bē mahang, Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang. Dooh hyb n'aa āā hā raky kes'ēem péh. ¹¹⁻¹² Bē hapäh na-āāj hē, bā mahang āā babok noo gó bē āā h'yyb enāw had'yyt hē, bē āā mejūū tak'ēp péj sét ken'yyh, ji yb ji hā tabad'oo do hadoo, P'op Hagä Do karēn doo da bē babok hyb n'aa. Tii da āā karēn bē babok, bē P'op Hagä Do atsyd wät do hyb n'aa tabag'āās

do karapee bē bahadoo hyb n'aa, ta sii, hŷ pong jé ta bag hetsooh do gabarēeh do mahang bē babok hyb n'aa.

¹³ P'op Hagä Do ky n'aa bē hā āā baher'oot noo gó, āā kyyh nado ti bē hā. P'op Hagä Do kyyh bē hā, bē wén ky daheeh. Te hub né hē tii. P'op Hagä Do kyyh né hē ti bē maa newēē doo, āā her'oot doo. Ta kyy me né hē P'op Hagä Do bē tah'yyb h'ŷŷt, bēeh, ta hā h'yy kasadä doo. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do hā āā tsebee had'yyt hē. ¹⁴ Āā wakāän, Jesus ky n'aa bē ky daheeh āā wén hapäh, Judah hāj n'aa bā habong do Jesus hā h'yy ka'eeh do hado dāk do hyb n'aa bēeh. Jesus hyb n'aa bē wakāän bē rarahejāā, sa hā sa wakāän rarahejāā do hadoo Jesus hyb n'aa. P'op Hagä Do karapee, Kristo Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Judah hāj n'aa bā habong do rahoop sa wakāän mooh, Jesus hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo né hŷŷ kā bē ahoop né hē bē wakāän Jesus hā h'yy kana'eeh do sa mooh, P'op Hagä Do panyyg bē ky daheeh do hyb n'aa. ¹⁵ Nanäng Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh do kyy gó né hē radaj'ēep Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo. Tii d' né paa sa wahē makū rabad'oo P'op Hagä Do ky n'aa rod wób sa hā. Radej'ēep né paah. Tii d' né hē āā hā hŷŷ kā. Āā kejēn bong ran'oo bā hajōng panang bā. Dooh P'op Hagä Do gen'aak do ramoo boo bā. Sahōnh hē badāk hahŷh hā habong do majī däg. ¹⁶ Judah buuj nadoo do hā P'op Hagä Do panyyg hanäm do āā baher'oot bā, P'op Hagä Do bed'ēep hyb n'aa sa h'yyb tym, ta wē rababok hyb n'aa, āā rameduuk Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh do hā. Tii d' had'yyt rawén d'oo do hyb n'aa ta bahänh däg sa hā hanäng do nesaa doo. Ti hyb n'aa edaa dāk ta sām baj sa hā P'op Hagä Do banoo doo.

Tak'ēp Paw-Ro rakarēn raba-heg'āās Tesaronika buuj ky n'aa hahŷh

17 Āã wakãän, banadawöd äã bah'ũm ran'oo bã bë mahãnh, tak'öp äã h'yy ketón bong, ji t'aah dajöp do ji h'yy katón do hyb n'aa hadoo. Dooch né paawä bë mahang äã aboo boo bã, bë äã hyb n'aa esee. Tak'öp äã karën bë äã baheg'ääs. 18 Āã h'yyb gó äã karën paawä bë äã bahehëen. Hajõõ nuu me hëp yÿ y karën paawä y bahõm bë wë. Āã wén nahõm, Nesaa Do Yb äã tah'yyb panas'ëeh do hyb n'aa. 19 Tak'öp äã wén karën bë äã baheg'ääs, bë hyb n'aa né hë äã j'aa etsë, bë hyb n'aa né hë äã tsebë. Baad P'op Hagä Do hä bë h'yy ka'eeh nä Jesus matëeh noo gó äã gahëen. Baad had'yyt hë Jesus hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa äã tsebë da, äã j'aa etsë da Jesus Kristo, ër wahë n'aa, p'aa hënh tabahyng noo gó ji mo haj'aa tabaheg'ääs bã. 20 Te hub né hë, bë hyb n'aa né hë äã kasab'ee, bë hyb n'aa né hë äã tsebë. Ti hyb n'aa äã karën bë äã baheg'ääs.

3

1-2 Ti hyb n'aa, tak'öp äã h'yy katón bã bë hyb n'aa, äã hyb n'aa newëë Tsimoot äã mejũũ bë wë. Ti nuuj jé Atën häd näng do panang bã y baym Siras daheeh. Āã hÿÿj hadoo né hë ti Tsimoot. Āã moo hadoo né tii, P'op Hagä Do karën do moo wät doo. Kristo ky n'aa taheer'oot. Āã mejõ hõm bë tah'yyb tsebë hyb n'aa, baad had'yyt hë Jesus hä bë h'yy ka'eeh hyb n'aa, 3 bë h'yy ganejë hõm hyb n'aa, baad nadoo do bë ahoop do hyb n'aa. Bë hapäh né hë, Jesus Kristo hä ji h'yy kae bã, ji rarahejää. Ti né hë P'op Hagä Do h'yyb dang ji hä, baad ji h'yyb tawapëen hyb n'aa. 4 Bë mahang äã babok noo gó, hajõõ nuu me bë äã maher'oot ji da rarejää Jesus hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Āã her'oot do paa ta ti bë hä, ta ti né kä. 5 Bë h'yy gejë hõm y ed'oo bë rarahejää do hyb n'aa. Nejaa wäd hëp yÿ y gamada me bë ky n'aa. Ti hyb n'aa y mejũũ Tsimoot bë wë, bë taheg'ääs Jesus hä bë h'yy kae nä bã.

Y h'yyb eÿÿm Nesaa Do Yb, ji h'yyb tahet'uuk doo, bë tah'yyb tatug bã bë hyb n'aa eréd hõm bã Jesus. Y h'yyb eÿÿm Satanas bë tah'yyb met'ëeg hõm bã. Daap paawä tii bã äã ma met'ëeg bong Jesus ky n'aa bë hä.

6 Hÿÿ kä, nag'aap hë Tsimoot kaja nä bë wë hana doo. Baad bë ky n'aa tabaheer'oot. Baad Jesus hä bë h'yy ka'eeh tanooh, baad ta wób bë kamahãn tanooh. Bë hyb n'aa es'ee had'yyt hë m' äãh, tanooh. Tak'öp mä bë karën bë wë äã baheg'ääs, tanooh. Tii d' né äã karën né hë. 7 Ti hyb n'aa, äã wakãän, tak'öp äã rarahejää né paawä äã tseebe kãn bë ky n'aa hanãm do hyb n'aa. Jesus hä bë h'yy ka'eeh nä do hyb n'aa äã wén tsebë. 8 Hÿÿ kä dooch äã h'yy ketón boo bã. Āã tseb'ee hÿÿ kä, baad Jesus hä bë h'yy kae had'yyt do hyb n'aa. 9 "Taw'ääts hë õm ee. Baad mah'yyb mahũm sa h'yyb tym. Āã mah'yyb tym tseb'ee sa hyb n'aa", näk äã P'op Hagä Do hä. Tak'öp P'op Hagä Do äã j'aa etsë bë hyb n'aa. 10 Hajõõ nuu me tak'öp P'op Hagä Do hä äã betsëe, p'aa hënh bë äã baheg'ääs tan'oo bã, bë äã ma metëek hyb n'aa bë nahapäh nä doo, baad had'yyt hë Jesus hä bë h'yy ka'eeh hyb n'aa kä.

11 P'op Hagä Do ër Yb hä, Jesus ër Wahë N'aa hä na-ääj hë äã ky n'aa etsëe, rabado hõm hyb n'aa sahõnh hë äã tahewaat doo, tabahajaa hyb n'aa bë wë äã bah'ũm. 12 Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do hä äã ky n'aa etsëe, sahõnh hë bë da hadoo do tak'öp bë kamahãn magyys hë hyb n'aa, tak'öp bë äã kamahãn doo da. 13 Āã ky n'aa etsëe bë h'yyb tym tabehej'oonh hyb n'aa, ta karapee sii hë Jesus ër Wahë N'aa kajaa bã kä, ji naw'yyt hyb n'aa bë hä raky n'aa tapaa do ky n'aa P'op Hagä Do ër Yb matym gó, baad ub, tsyt hë ta wë bë babok do hyb n'aa.

4

P'op Hagä Do karën doo daji bawäd had'yyt hë do ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿÿ kä äã wakãän, ta see ky n'aa bë hä äã ma erih. Jesus kyy gó tak'ëp äã betsëë paa bë hä, P'op Hagä Do karën doo da bë baboo had'yyt hë, bë äã ma metëek do paa hadoo da. Tii d' né hë bë babok äã hapäh. Hÿÿ kä, ta bahãnh äã karën bë an'oo bä. ² Tii d' ÿ wén etsëë bë hä, bë hapäh do hyb n'aa Jesus ky gabuuj gó bë hä äã mejüü do paah.

³ P'op Hagä Do karën sahõnh hë baad nadoo do bë eréd hõm, baad hadoo do bë gadoo, baad had'yyt hë bë babok hyb n'aa kä. Dooh P'op Hagä Do karën bä bë aã bä bë ÿÿm, bë patug nadoo do sii. ⁴ Takarën bë sahõnh hë bë h'yy keb'aah bë ÿÿm nadoo do hä, bë patug nadoo do hä. P'op Hagä Do karën baad ub, tsyt hë, ta wë bë baboo had'yyt hë, P'op Hagä Do hä, ta wób hä na-ãäj hë weh'ëeh doo da. ⁵ P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do bë hado manäh. Nesaa do sa h'yyb tii. Rah'yy karën pé sii rabahe'ÿÿh. ⁶ Dooh ta tii da ji wad'ii ji da hadoo doo. Ta da hadoo wadii péh, ta da hadoo do ÿÿm sii haÿÿh péh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rajãä da, baad äã maher'oot do paa né hë bë hä. ⁷ Èr P'op Hagä Do atsyyd wät, baad had'yyt hë èr babok hyb n'aa ta wë. Dooh èr tatsyyd bä nesaa doo gó èr babok hyb n'aa. ⁸ Ti hyb n'aa jé hahÿÿ äã ma metëek do taky nadahé bä, aj'yy kyyh had'yyt hë nado taky nadaheeh, P'op Hagä Do kyyh ti taky nadaheeh doo! P'op Hagä Doo, ta Sahee baad had'op do bë hä hanoo do ti taky nadaheeh!

⁹ Dooh hyb n'aa bë äã ma erih pé ji da hadoo do ji kamahãn do ky n'aa, P'op Hagä Do ma met'ëeg wät do hyb n'aa bëeh, bë kamahãn hyb n'aa bë da hadoo doo. ¹⁰ Äã hapäh, sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do Masedonija häj n'aa bä habong do bë kamahãn. Ti hado né paawä, äã wakãän, tak'ëp äã betsëë bë hä ta bahãnh bë kamahãn hyb n'aa bë da hadoo doo. ¹¹ Ta äh hä had'yyt hë bë hyb n'aa newë nyy da bë bad'oo, tak'ëp baad ub bë babok hyb n'aa bë da hadoo do wë, bë du

nen'aa hyb n'aa bë tah. Taw'ãäts hë bë ma hä bë moo bok, bë waa enäh hyb n'aa, bë h'ëed enäh hyb n'aa, bë äã ma metëek do paa da né hë äã habok noo gó bë mahang. Taw'ãäts hë ta tii hä bë h'yyb padäg had'yyt hë. ¹² Tii da bë äã wén mejüü, ta äh hä had'yyt hë baad bë babok Jesus hä h'yy kana'eeh do rahegãä bä kä, baad bë raweh'ëeh hyb n'aa, ta wób hä bë daab yb mahãnh n'aa na-ãäj hë.

Jesus matëeh do ky n'aa hahÿÿh

¹³ Äã wakãän, äã karën baad bë bahapäh Jesus hä h'yy ka'eeh do dejëp do sa ky n'aa. Dooh äã karën bë h'yy ketón bä dejëp do hä, ta wób, Jesus hä h'yy kana'eeh do rah'yy katón doo da. Tak'ëp rawén h'yy ketón tii, rapanyyg kanadaheeh do hyb n'aa ji ganä wät do ky n'aa. Ji dajëp jawén paa bä, dooh baad hadoo do ragahëen péh. ¹⁴ Jesus dajëp, tii bä taganá wät p'aa hënh äã hapäh. Ti hyb n'aa èr hapäh hahÿÿh: Jesus hä h'yy ka'eeh do paa dejëp doo, genä bong da p'aa hënh sa kamag paa P'op Hagä Do an'oo bä. Hÿ pong jé Jesus masäk ta sii P'op Hagä Do an'oo bä. ¹⁵ Bë äã maher'oot Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do äã tama metëek doo: Èer, babä hedëp nä do Jesus p'aa hënh tamatëeh bä, dooh da èr mamuun ta hä, ta hä h'yy ka'eeh do dejëp do sa pooj jé. ¹⁶ Ta daaj hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bahyng da wawëë hë hÿ pong jé naa. Ti noo gó da ji maa napäh da ta hejój Jesus mejüü doo. Tak'ëp da ta kyyh. Ti noo gó né da ji maa napäh ääs sa wahë n'aa kyyh. Ti noo gó né da torõmbet häd näng doo, P'op Hagä Do ma, gamehÿÿh do ji maa napäh da. Tii bä kä, Kristo hä h'yy ka'eeh do dejëp do paa kä genä hõm kãn sa kamag paah. ¹⁷ Tii bä nadejëp nä doo, as'ëeg kãn sa sii wë puh mahang P'op Hagä Do an'oo bä, wë hä, Jesus èr wahë n'aa, èr gadoo hyb n'aa. Tii bä kä, hÿ pong jé ta sii had'yyt èr baboo kãn. ¹⁸ Ti hyb n'aa bë da hadoo do hä bë h'yyb tsebee ji ganä wät do ky n'aa hä.

5

¹ Dooh hyb n'aa ny noo gó Jesus bahyng do ky n'aa ãã berih péh, ãã wakãän. ² Baad bë bahapëë däk ta ti ky n'aa. Bë hapäh, nayyw hë da Jesus kajaa. Ji ganada bä takajaa. Hets'ëëk do atsëm kajaa do ji ganada do hadoo tii. ³ Ta wób, Jesus hã h'yy kana'eeh do rah'yy kanap'eed gó raky hadoo bä: "Taw'ãäts hë, h'yyb nyyw däk badäk hahÿÿhã habong doo. Dooh ër heÿÿm péh", rabanäng bä, tii bä kä da, nayyw hë P'op Hagä Do mo haj'aa adäng sa hã tak'ëp nesaa doo. Nayyw hë da tii. ÿÿnh wog mahÿÿnh nayyw hë ganä däk do hadoo da. Nayyw hë da P'op Hagä Do mo haj'aa adäng sa hã tak'ëp nesaa doo. Dooh da rahaja bä rakejën bä ta ti mahãnh.

⁴ Jesus hã h'yy kana'eeh doo, badagyp do hadoo doo gó habok doo, Jesus kajaa do ganah'ëën do nahado bëeh. Ti hyb n'aa dooh bë h'yy gabadoo bä Jesus kajaa do hã, hets'ëëk do hã ji h'yy gabadoh do hadoo. ⁵ Ta bag hadoo doo gó habok do bëeh, P'op Hagä Do panyyg hanäm do hã bë h'yy kadaw'uuh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa dooh bë h'yy gabadoo bä Jesus kajaa bä. Atsëm habong doo, P'op Hagä Do panyyg hanäm do hã h'yy kanadew'uuh do hyb n'aa badagyp do hadoo doo gó habong do nahado ëër. ⁶ Ti hyb n'aa taw'ãäts hë dooh ji h'yy kanap'eed bä Jesus kajaa do hã ta wób rabad'oo doo da. A'ÿÿh do hadoo tii. Taw'ãäts hë ër hyb n'aa matakëë. Taw'ãäts hë ër h'yyb ër mesoo, baad nadoo do ji h'yyb karën do jawén ër nabok hyb n'aa. ⁷ Ha'ÿÿh doo, atsëm ti rabaÿÿh. Jarakë hedoo do he'ëëk doo, atsëm ti rakanahapëë bong ta mahÿÿj hyb n'aa. Atsëm buuj hadoo né tii, badagyp do hadoo doo gó habok doo. ⁸ Èër, dooh tii da ër hado bä. Adëb bä buuj hadoo ëër, baad hadoo do P'op Hagä Do karën do hapäh doo. Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë ër h'yyb ër mesoo, baad nadoo do ji h'yyb karën do jawén ër nabok hyb

n'aa. Taw'ãäts hë baad ër kan'yyh, sa h'yy gatsapoog me, sa nu gasu me na-ãäj hë warahén rakan'yyh doo da hadoo. Hahÿÿ d' ÿ hanäng pé tii: Taw'ãäts hë baad ër h'yy kae had'yyt hë P'op Hagä Do hã. Taw'ãäts hë ta wób ër kamahãnh had'yyt hë. Taw'ãäts hë Jesus ër ted'ëëp sahõnh hë P'op Hagä Do rejãã do mahãnh ër gahëën had'yyt hë.*

⁹ Ta ti ÿ wén her'oot, ër P'op Hagä Do asëew hõm ër tarejãã hyb n'aa nado. Èr tasëew hõm ër tabed'ëëp hyb n'aa ta wób tarejãã noo gó, ër hyb n'aa Jesus Kristo ër Wahë N'aa, dajëp do hyb n'aa. ¹⁰ Èr hyb n'aa Jesus wén dajëp, ta sii ër babok hyb n'aa. Jesus matëeh bä ër edëb nä bä, ër dejëb bä na-ãäj hë, ta sii né da ër babok. ¹¹ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër ted'ëëp do hyb n'aa, bë da hadoo do hã bë h'yyb tsebee. Bë da hadoo do hã bë h'yyb masaa. Tii da bë bad'oo doo da né hÿÿkä.

¹² ãã wakãän, tak'ëp ãã betsëë bë hã, bë wehëë bë mahang tak'ëp moo bok doo, bë da h'yyb hadoo doo Jesus hã h'yy ka'eeh doo bë ma met'ëëk doo, bë h'yyb mah'üüm doo. ¹³ Bë wehëë, bë kamahãnh, tak'ëp ramoo bok do hyb n'aa bë ramasa hyb n'aa. H'yyb näm doo gó bë aboo bë da hadoo do wë.

¹⁴ ãã wakãän, tak'ëp ãã betsëë bë hã, tak'ëp peej bë maher'ood Jesus hã h'yy ka'eeh doo moo nehõnh do ramoo bok hyb n'aa sa ma sãm hã, sa waa sãm hã. Bë h'yyb tsebee jé h'yyb nahed'oo doo. Bë masaa kanahën doo nä Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Bë hyb n'aa ejãg manäh bë da hadoo do hã. ¹⁵ Bë abaa j manä nesaa doo bë wë moo wät do hã. Taw'ãäts hë bë ky enyym bë da hadoo wë, ta wób, Jesus hã h'yy kana'eeh do sa wë na-ãäj né hë.

¹⁶ Taw'ãäts hë bë h'yyb tsebee had'yyt hë. ¹⁷ Taw'ãäts hë bë ky n'aa ets'ëë had'yyt hë. ¹⁸ Taw'ãäts hë P'op Hagä Do wë bë tsebee had'yyt hë, baad tabadoo bä bë hã, baad

* 5:8 Tii d' ji adoo bä, dooh da nesaa doo ji moo wäd bä.

tanado bä bē hã na-ããj hē. Tii d' né hē P'op Hagä Do karēn bē hã, Kristo Jesus karapee, Jesus ky dah'eeh do bē bahadoo do hyb n'aa.

¹⁹ Bē medug manä P'op Hagä Do Sahee. ²⁰ Bē ty n'aa gesyyg manä bē ramaher'oot doo, P'op Hagä Do Sahee metēeh do rahanäng doo. ²¹ Ti hadoo né hē, bē mety sahōnh hē raheer'oot doo, P'op Hagä Do Sahee hanaa né hē tado bä bē bahapäh hyb n'aa. Tii bä bē gadoo te hub hadoo doo. ²² Taw'ãäts hē nadoo doo, P'op Hagä Do kyy kerih do hã baad kanejäk doo, bē gado manäh. P'op Hagä Do Sahee kyy gó nado tii bä.

²³ P'op Hagä Do hã, ta karapee tah'yyb n'yym doo, ŷ ky n'aa etsēē tsyt hē baad had'yyt hē, takarēn doo da bē babok tan'oo bä. ŷ ky n'aa etsēē, tabanoo hyb n'aa bēeh, bē h'yyb tym sii hē, baad tabahadoo hyb n'aa Jesus Kristo er Wahē N'aa matēeh bä kä, ji naw'yyt hyb n'aa bē hã raky n'aa tapaa do ky n'aa. ²⁴ P'op Hagä Do bē tanaēēnh doo, dooh tah'yy gajēē hōm bä ji hã. Tahajaa né hē ta hã ji h'yy kasadēē bä. Ti hyb n'aa ŷ hapäh baad ub, tamoo wät né hē ta hã ŷ etsēē doo.

Paw-Ro rakedēē bong do ky n'aa hahŷh

²⁵ Äã wakãän hedoo doo, bē ky n'aa ets'ēē P'op Hagä Do hã äãh. ²⁶ Äã karēn baad bē edēē äã kyy gó sahōnh hē Jesus hã h'yy ka'eeh doo. ²⁷ Jesus ky gabuuj gó ŷ betsēē bē hã, bē ner'oot hyb n'aa hahŷ äã ma erih do sahōnh hē Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã. ²⁸ Tagadēēg ub äã karēn, Jesus Kristo, er Wahē N'aa ky enyym bē hã. Jããm hē kä.

2 Tesaronika Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Tesaronika häd näng doo bä habong do hã ta jawén Paw-Ro rama erih do hahÿÿh.

¹ ÿ Paw-Ro, Siras, Tsimoot daheeh, ãã edëng bëeh, Tesaronika panang bä habong doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk doo, P'op Hagä Do ër Yb hã h'yy kata däk doo.

² ãã karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'yym bë hã. ãã karën baad bë rah'yyb en'yym.

P'op Hagä Do wë Paw-Ro ratsebë do ky n'aa hahÿÿh

³ ãã wakãän, hajõõ nuu me P'op Hagä Do wë ãã tsebë bë hyb n'aa. Baad né tii d' ãã bad'oo. "Taw'ãäts hë òm. Ky enyym òm sa hã", näk ãã kyyh P'op Hagä Do hã. ãã tsebë ta hã, Jesus hã bë h'yy kae magyys hë do hyb n'aa, bë da hadoo do bë kamahän magyys hë do hyb n'aa na-ããj né hë.

⁴ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do wób sa hã ãã her'ood bä bë ky n'aa, ãã j'aa etsë bëeh. ãã her'oot sa hã, h'yyb jawyg gó bë babok, dooh bë h'yy gejë hõm bä Jesus hã bë h'yy ka'eeh do hã, bë ta wób rarahejã né paawä, kanahën né paawä bë hã hajõõ nuu me.

⁵ Baad ub da P'op Hagä Do ky n'aa etyy sahõnh hë, ji bahapäh ta tii hã. Baad ub sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy do hyb n'aa, bë hã P'op Hagä Do anoo da hÿ pongjé, tabag'ãäs doo bä, ta sii bë baboo had'yyt hë hyb n'aa. Tabag'ãäs do karapee bë bahadoo do hyb n'aa, da hë bë ahoop baad nadoo doo. ⁶ Baad ub P'op Hagä Do anoo da sahõnh hë sa hã ta sãm. Baad ub P'op Hagä Doo. Dooh tesõõts hõm bä. Tarahejãã da bë hã rejãã doo. ⁷ Bë hã kä, da hë baad nadoo

do hah'oop doo, baad bë babok da tan'oo bä. Ti hadoo tabanoo da ãã hã na-ããj hë. Tii d' tabad'oo da Jesus, ër Wahë N'aa bahyng noo gó ta ãäs tak'ëp haj'ap do sii hë hÿ pongjé naa tëëg hõõ mahang. ⁸ Tii bä kä, P'op Hagä Do nahapäh doo, Jesus ër Wahë N'aa ky n'aa hanãm do ky nadah'eeh do P'op Hagä Do rejã kãn da. ⁹ Sa hã ta sãm tabaaj kãn da. Tarejã had'yyt hë kä. Rahob had'yyt hë kä tamo haj'aa. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mahänh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hejój mahänh, ta bag hetsooh do gabarëeh do mahänh P'op Hagä Do ah'eed h'ũũm da tii. ¹⁰ Tii d' tabad'oo, p'aa hënh Jesus bahyng noo gó kä, sahõnh hë ta karapee, ta hã h'yy ka'eeh doo, ta hã raweh'ëeh hyb n'aa, ta hã rakasab'ee hyb n'aa. Ti noo gó ta hã j'aa etsë do wób né da bëeh, ta ky n'aa bë hã ãã her'oot do bë ky dahë däk do hyb n'aa.

¹¹ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do hã hajõõ nuu me ãã ky n'aa etsë bëeh. ãã ky n'aa etsë, bë hã tabanoo hyb n'aa baad, ta karapee rababok doo da bë babok hyb n'aa, bë tawén tsyyd bong. ãã ky n'aa etsë na-ããj hë, ta hejój me tabanoo bë hã sahõnh hë baad hadoo do ta hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa bë moo bok bë karën do bë bahajaa hyb n'aa. ãã ky n'aa etsë, baad hadoo bë hyb n'aa newëe do bë bahajaa hyb n'aa.

¹² Tii d' ãã wén ky n'aa etsë, bë hyb n'aa Jesus ër Wahë N'aa kawehëe däk hyb n'aa, bë na-ããj hë bë kawehëe däk hyb n'aa ta hyb n'aa. P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë, ji wë raky en'yym nes'aa né paawä ji. Ti hyb n'aa tii d' tawén hadoo.

2

Aj'yy h'yy kawareem do yb ky n'aa hahÿÿh

¹⁻² Hÿÿ kä ãã wakãän hedoo doo, Jesus Kristo ër Wahë N'aa p'aa hënh tabahyng do ky n'aa kä, ta wë ër mamuun do ky n'aa kä, ãã karën dooh

nayyw hē bē h'yyb manepēē boo bā Jesus ewäd hyng p'aa hēnh ranoo bā, daap ramenā bā. P'op Hagä Do Sahee ti ta ti metēēh do sa hā ranoo bā paawä, āā maher'oot ranoo bā, sa hā āā ma erih ta ti ranoo bā paawä, bē ky dahé manäh! Daap ramenyyh. ³ Bē h'yyb manepēē manā rahe'oot do hā.

Jesus matēēh do pooj jé, hajök badäk hahÿ haw'ääts hē habong do P'op Hagä Do hā rah'yy kawareem da. Aj'yy, h'yy kawareem do yb, sahõnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do wē h'yy kawareem doo, kasee da pooj jé. Jesus gawats'iik da tii. ⁴ P'op Hagä Do maji yb da tii. P'op Hagä Do hā tah'yy kawareem da. Sahõnh hē rah'yy kaha'eeh do bahãnh takarēn tanu gadäk. Ta daaj hē, ta hā hē tah'yy ka'eeh da. P'op Hagä Do tób n'aa yt hā da tabajēē suun. Tii bā da tabasoo, takarēn da sahõnh hē tabag'ääs hyb n'aa. “ÿ né hē P'op Hagä Doo”, nang da, daap tamenyyh bā sahõnh hā.

⁵ Dooh bē hyb n'aa es'ee boo bā, hajõõ nuu me ti ky n'aa paa ÿ baher'oot bē hā bē mahang ÿ hawäd wät noo gó?

⁶ Bē hapäh, da hē ti anäng nä ta ti aj'yy h'yy kawareem do yb hewaat doo, jāām né hē takasee hyb n'aa P'op Hagä Do h'yyb däng bā. ⁷ Badäk hahÿ bā habong do rah'yy ganenā né paawä, da hē Nesaa Do Yb du do däk tah'yyb metēēk sa hā, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hā rah'yy kawareem hyb n'aa. Tii d' tahado né paawä, h'yy kawareem do yb tahe-waat do tamasoo nä tii, takanasee hyb n'aa nä. Ta ti tameso had'yyt hē, P'op Hagä Do bado hõm bā kã ta ti h'yy kawareem do yb tamasoo doo. ⁸ Tii bā da h'yy kawareem do yb, sahõnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do wē h'yy kawareem doo, kas'ee kã da badäk hahÿ bā. Ti hadoo né hē Jesus gawats'iik da ti ta kyy me. Ta bag tak'ēp gabarēēh do mahang Jesus matēēh do hyb n'aa, Jesus bado hõm da sahõnh hē nanäng hejój.

⁹ H'yy kawareem do yb kasee bā da, Nesaa Do Yb anoo da ta hā tak'ēp ta hejój. Tapehuunh da. Meuj n'aa nang da tamo haj'aa. Baad kahed'oo tapehuunh doo. ¹⁰ Hajõng baad nadoo doo me tawedii da tabanesaa doo hēnh hah'üüm doo. Tabanesaa hēnh rawén hõm, P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do raky nadaheeh, raganen'aak do hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do raky dahé bā paawä, P'op Hagä Do ed'ēēp paawä ta wē. ¹¹ P'op Hagä Do raky nadaheeh do hyb n'aa, rah'yyb manepēē bong P'op Hagä Do an'oo bā. Ti hyb n'aa, rah'yyb manepäh do hyb n'aa, raky daheeh da h'yy kawareem do yb kyy kã. ¹² Tii d' tawén hadoo, sahõnh hē panyyg hanäm do ky nadah'eeh doo, baad nadoo doo gó rababok gen'aak doo, tabanesaa hēnh P'op Hagä Do ky n'aa etyy hyb n'aa kã.

Dooh baad hadoo do hãji h'yy gajēē hõm bã do ky n'aa hahÿh

¹³ Äã wakãän hedoo doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kamahãn doo, hajõõ nuu me P'op Hagä Do wē äã tsebé bē hyb n'aa. Sahõnh hē tadu dahäng do noo gó bē tasēew hõm, bē h'yyb tym tabed'ēēp hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do wē äã wén tsebé. Bē h'yyb tym tabed'ēēp, tsyt hē baad had'op bē babok ta Sahee an'oo bā do hyb n'aa, panyyg heh'äät ub do bē ky daheeh do hyb n'aa na-ääj hē. ¹⁴ P'op Hagä Do bē tatsyyd bong Jesus ky n'aa hanäm do bē hā äã maher'oot doo me. Bē tatsyyd bong, Jesus Kristo er Wahë N'aa hejój gó, ta bag gabarēēh doo gó Jesus sii bē babok hyb n'aa. ¹⁵ Ti hyb n'aa, wakãn haa, bē h'yy gejë hõm manäh. Bē eréd manā baad bē ky daheeh do sahõnh hē bē hā äã metēēk doo, äã ma erih doo me, äã her'oot doo me na-ääj hē.

¹⁶⁻¹⁷ Jesus Kristo, er Wahë N'aa hā, P'op Hagä Do er Yb hā na-ääj hē äã ky n'aa etsēē bēēh, bē rah'yyb en'yyim hyb n'aa, bē rah'yyb hej'oonh hyb n'aa baad hadoo do bē moo boo had'yyt hē hyb n'aa, baad hadoo do

bë her'ood had'yyt hë hyb n'aa na-ããj hë. P'op Hagä Do ër Yb, ti né ti ër takamahän doo. Ër wë taky enyym do hyb n'aa, ër h'yyb enyyw däg had'yyt hë tan'oo bä, baad hadoo do ër hã taky däng do ër gahëen tan'oo bä.

3

Paw-Ro karën sa hyb n'aa raky n'aa etsëë do ky n'aa hahÿÿh

¹ Æã wakään, ta see ky n'aa Æã erih hÿÿ kä. Bë ky n'aa ets'ëë Æãh, nayyw hë jé pad'yyt hë sahõnh hë rapanyyg enä hõm hyb n'aa Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa jé pad'yyt hë baad ta ky n'aa ragadoo hyb n'aa bë gado däk doo da. ² Bë ky n'aa ets'ëë na-ããj hë Æãh, Æã Jesus bed'ëëp hyb n'aa ayy ky nesaa do sa moo mahänh. Tii d' ÿ wén etsëë, dooh sahõnh hë Jesus hã rah'yy kae bä do hyb n'aa.

³ Dooh Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yy gajëë hõm bä ji hã. Tamoo wät né hë ji hã taky däng doo. Bë da tah'yyb hej'oonh bë nerét hyb n'aa ta hã bë h'yy ka'eeh doo. Bë da tamo n'aa jesuu Nesaa Do Yb mahänh. ⁴ Bë Æã ky daheeh Jesus an'oo bä. Æã hapäh, bë moo boo had'yyt né hë bë hã Æã mejüü doo. ⁵ Jesus hã Æã ky n'aa etsëë, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa, bë P'op Hagä Do kamahän baad ub bë bahapäh hyb n'aa, Kristo h'yy ganajëng doo da baad nadoo do tabahoop noo gó, bë h'yy ganejë hyb n'aa na-ããj hë.

Jesus hã h'yy ka'eeh do moo nehõnh do ky n'aa hahÿÿh

⁶ Æã wakään, Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó bë Æã mejüü, bë kamanekuunh hyb n'aa Jesus hã h'yy ka'eeh do moo nehõnh do sa mahang, Æã ma metëek doo da nabok doo. ⁷ Tii da Æã wén mejüü, bë hapäh né hë taw'ãäts hë Æã babok doo da bë babok. Dooh Æã moo nehõj bä bë mahang Æã babok noo gó. ⁸ Dooh

Æã awa bä bë waa bag hënh. Tak'ëp Æã moo bok Æã waa sãm hã adëb bä, atsëm na-ããj né hë, bë Æã daap yb mahänh. ⁹ Æã karën bä paawä, taw'ãäts hë né hë paawä bë hanaa Æã gadoo. Taw'ãäts hë paawä tii da, dooh tii da Æã karën Æã adoo bä. Æã daaj hë Æã waa sãm, Æã ma sãm hã Æã wén moo bok, Æã hã bë bahapäh hyb n'aa nyy da baad ub ji bawät. ¹⁰ Bë mahang Æã babok noo gó hahÿÿ da bë Æã maher'oot: "Bë an'oo manä moo nawät pé ta tä, ta waa", näk Æãh. ¹¹ Tii da Æã wén mejüü, Æã ky n'aa napäh do hyb n'aa raheer'oot doo. Ti abong mä ta wób moo nabok do bë mahang, sa nooh. Boo kahah'üünh né hë tii. Sa da hadoo do rah'yyb panas'ëeh. ¹² Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó Æã mejüü ta ti hedoo doo, tii da ranabok hyb n'aa. Taw'ãäts hë dooh sa da hadoo do rah'yyb panasä bä. Taw'ãäts hë sa waa sãm hã ramoo bok. ¹³ Bëë kä, Æã wakään baad habong doo, bë h'yy gejë hõm manä baad hadoo do bë moo bok do hã.

¹⁴ Bë wakään hedoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do see ky nadahé bä hahÿ Æã ma erih doo gó Æã mejüü doo, taw'ãäts hë bë metäh sahõnh hë sa matym gó. Bë aboo manä ta sii, tanu mebyng hyb n'aa.* ¹⁵ Sahõnh hë sa matym gó bë metä né paawä, bë ty n'aa gesyng manä ta hã. Dooh bë maji tado bä. Bë wakään had'yyt hë. Taw'ãäts hë bë maher'ood ji wakään ji kamahän do ji maher'oot doo da.

Sa hã Paw-Ro kedëë hõm do ky n'aa hahÿÿh

¹⁶ P'op Hagä Do hã Æã ky n'aa etsëë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ji h'yyb nyyw hanoo do bë tah'yyb näw had'yyt hë. Æã ky n'aa etsëë, bë mahang Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bawäd had'yyt hyb n'aa.

¹⁷ ÿ Paw-Ro, bë ÿ hyb n'aa esee. Tagadëëg ub, moh ÿÿ me né hë ÿ berii kån ÿ bahed'oo doo da. Tii d' bë bahapäh mo haja ÿÿ. Hahÿ hadoo né hë ÿ erih do mo haja ÿÿ.

* **3:14** Ta ti hadoo do sii ji wén nawät, tanu mebyng hyb n'aa. Tanu mebyy bä, ta h'yyb tawareem kån baad ub tabawät hyb n'aa kä.

18 Æã karẽn Jesus Kristo, ẽr Wahẽ
N'aa, ky enyyw had'yyt hẽ sahõnh hẽ
bẽ hã. Jããm hẽ kã.

1 Tsimoot Pooj je Tsimoot hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

1-2 ÿ Paw-Ro, Kristo Jesus mejũũ do seeh, ÿ edeng õm Tsimoot, hëp ÿ n'aa Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa tah ÿ hado däk doo. Kristo mejũũ do see ÿ wén hado däk, P'op Hagä Doo, ër h'yyb tym dëeb, Kristo Jesus, ta hã ër h'yy kasadä do ÿ ramejũũ do hyb n'aa.

ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb, Kristo Jesus ër Wahë N'aa na-ããj hë ky en'yym a hã. ÿ karën õm rat'yyd mehĩn, baad õm rah'yyb n'yym.

Ma matëg oow ky n'aa hahÿÿh

3 Masedonija häd näng do häj n'aa hënh ÿ bahõm noo gó tak'ëp ÿ bet-sëe doo da a hã Epeso häd näng do panang bä mabaym hyb n'aa, tii da p'aa hënh ÿ betsëe a hã, t'ĩ hënh mabaym hyb n'aa, mameduuk hyb n'aa ajyy ta see hadoo Jesus ky n'aa ma met'ëek doo. 4 Maher'ood sa hã raberéd hõm hyb n'aa panyyg heh'äät ub nadoo doo, noo kanesa doo. Maher'ood sa hã na-ããj hë, sa wahë makũ sa häd ketsén do nahänh do raberéd hõm hyb n'aa. Ky kedak do du n'aa do tii. Dooch tamasaä bä P'op Hagä Do karën do hã. Jããm né hë P'op Hagä Do hã ji h'yy kae bä, takarën do ji bahapäh. 5 Tii da ÿ karën mamejũũ sa hã, sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do t'ĩ hënh habong do rakamahän hyb n'aa sa da hadoo doo. ÿ karën sa da hadoo do rakamahän, baad hado däk do hyb n'aa sa h'yyb tym, t'õp madäk doo me rah'yy ka'eeh do hyb n'aa na-ããj hë.

6 Dooch tii da raboo boo bä nanäng ma matëg oow, daap hadoo do rawén her'ood kån. 7 Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do rakarën rabahado paawä, sa daaj hë na-ããj hë dooh rah'yyb mepëe bä rahe'oot do hã. Baad rabahapäh ji ed'oo rahe'oot

doo. Ti hado né hë paawä, dooh rah'yyb mepëe bä rahe'oot do hã.

8 Baad ub né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër hapäh, baad ub, P'op Hagä Do karën doo da ji mahũũm bä ti ji h'yyb tym gó. 9 Dooch P'op Hagä Do an'oo bä ta ky n'aa jaw'yyk do takarën doo da habong do sa hyb n'aa. P'op Hagä Do anoo ta ky n'aa jaw'yyk do hahÿ sa hyb n'aa: Ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do sa hyb n'aa, ta hã h'yy kawereem do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa hyb n'aa, nesaa do moo bok do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do waneh'ëeh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do raky n'aa rejãã do sa hyb n'aa, sa yb sa ÿÿn ta wób na-ããj hë dahej'ëep do sa hyb n'aa, 10 sa ÿÿm, sa patug nadoo do sii he'ÿÿh do sa hyb n'aa, ajyy ajyy sii he'ÿÿh do sa hyb n'aa, ta wób ramesoo rabesëem h'ũũm do hyb n'aa sa hyb n'aa, daap men'yyh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do häd gó daap raky kajäk do sa hyb n'aa. P'op Hagä Do banoo ta ky n'aa jaw'yyk doo, baad hadoo do ky n'aa hã baad kanejäk do hyb n'aa na-ããj hë. 11 Baad hadoo do ky n'aa ÿ hanäng doo, baad tabadäng P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do hã. Ti né hë ta T'aah ky n'aa hanäm do P'op Hagä Do anoo hã ÿÿ, ÿ metëek hyb n'aa ta wób sa hã. P'op Hagä Doo, baad had'op doo, ër weh'ëeh do ky n'aa né tii.

Paw-Ro P'op Hagä Do t'yyd mehĩn do ky n'aa hahÿÿh

12 ÿ tsebë Kristo Jesus ër wahë n'aa wë, ÿ tah'yyb hejooñh doo. Ta hã pé baad had'yyt hë ÿ moo wät ÿ tamejũũ doo, ti hyb n'aa hã ÿ tah'yyb däng ta ky n'aa ÿ baher'ood hõm hyb n'aa. 13 P'ooj ub ta hã ÿ ky n'aa rejã né paawä, ta karapee ÿ no n'aa maso né paawä, ÿ rejã né paawä sa hã, Jesus Kristo ÿ tat'yyd mehĩn, dooh ta hã ÿ h'yy kae nä bä do hyb n'aa, dooh ÿ h'yy ganyy nä bä P'op Hagä Do t'aah tado bä do hyb n'aa. 14 Tak'ëp né hë ër Wahë N'aa ky enyym hã ÿÿ, nes'aa né paawä ÿÿ. Hã ÿ tabanoo baad ÿ h'yy

ka'eeh hyb n'aa ta hã. Hã ȳ tabanoo na-ããj hẽ, baad ta wób ȳ kamahãh hyb n'aa. Séd hã ji h'yy kata däg bä Kristo Jesus hã, tii d' né hẽ tabanoo ji hã.

¹⁵ Te hub né hẽ hahȳȳh, taw'ããts hẽ ji ky daheeh: Kristo Jesus ewäd hyng er mahang, nesaa do moo bok do tabed'ëep hyb n'aa nesaa do mahãnh. Ta ti nesaa do moo heb'ook do sa bahãnh baad nadoo do paa ȳȳh. ¹⁶ Ti hadoo né hẽ, ȳ tat'yyd mehĩn, ȳ sa bahãnh nesaa do moo wät do paah. Ȳ tawén t'yyd mehĩn, ta wób rahegãã bä, rahapäh hyb n'aa dooh Jesus Kristo ty n'aa gesyyg bä ji. Baad ub Kristo. Hã ȳ tabad'oo do hã rabahapäh hȳȳ kä, dooh h'yy kejȳȳk pé ta hã. Ȳ tat'yyd mehĩn bä, ta wób ta hã h'yy ka'eeh do na-ããj da tat'yyd mehĩn, edëb had'yyt do ta pa ragadoo hyb n'aa.

¹⁷ P'op Hagä Do né hẽ sahõnh hẽ bag'ããs doo. Ti né hẽ hawäd had'yyt doo, nadajëp doo, ji nahapäh doo. Sét ub né tii. Dooh ta see péh. Taw'ããts hẽ ji wehëe had'yyt hẽ. Taw'ããts hẽ ta hã ji j'aa etsëe had'yyt hẽ. Ȳȳ. Tii d' né hẽ. Taw'ããts hẽ.

¹⁸⁻¹⁹ Tsimoot, tah ȳ hadoo doo, õm ȳ mejüü hahȳȳh, baad mamoo wäd, baad mama met'ëëg, baad awäd, baad mameduug ta s'ee hënh ma metëek do na-ããj hẽ. Taw'ããts hẽ Jesus hã mah'yy kae had'yyt hẽ. Baad awäd, a h'yyb tym õm taky n'aa natapaa hyb n'aa. Õm ȳ mejüü do baad tanu kejäk P'op Hagä Do kyyh hã p'ooj ub a hã ta rod n'aa raher'oot doo. Ta wób dooh raky dahé bä sa h'yyb tym sa hã metëek doo. Ti hyb n'aa gawatsig jëng Jesus hã rah'yy ka'eeh do paah. ²⁰ Ti hedoo do mahang ti abong ajyy Imenëw Aresãh häd enäh doo. Ȳ ah'eed h'üüm, Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang ranabok hyb n'aa. Nesaa Do Yb moo gó ȳ bahaëëj däk. Tii d' ȳ wén d'oo sa hã, rabahapäh hyb n'aa, dooh P'op Hagä Do ji ky n'aa rejä bä.

2

P'op Hagä Do hã ji ky n'aa etsëe do ky n'aa hahȳȳh

¹ Pooj jé tak'ëp péj ȳ betsëe a hã, P'op Hagä Do hã ji ky n'aa etsëe, P'op Hagä Do sii ji ber'oot hyb n'aa sahõnh hẽ sa hyb n'aa. Taw'ããts hẽ na-ããj hẽ P'op Hagä Do ji j'aa etsë sahõnh hẽ sa hyb n'aa. ² Taw'ããts hẽ ji häj n'aa wahë n'aa ji ky n'aa etsëe P'op Hagä Do hã. Ta wób wahë n'aa hedoo do ji ky n'aa etsëe né tii d' ënh. Taw'ããts hẽ ji ky n'aa etsëe né tii, baad ub, h'yyb nyyw gó, P'op Hagä Do karën doo da, tsyt hẽ ta wë er bahajaa er babok hyb n'aa. ³ P'op Hagä Do ji h'yyb tym dëeb gen'aak ta hã ji ky n'aa etsëe doo. Baad ti ta hã. ⁴ Takarën sahõnh hẽ badäk hahȳȳ hã habong do tabed'ëep nesaa do mahãnh. Takarën baad hadoo do ky n'aa rabahapäh hyb n'aa. ⁵ Jããm né hẽ sét hẽ P'op Hagä Doo. Jããm né hẽ sét hẽ sahõnh hẽ badäk hahȳȳ hã habong do rod n'aa P'op Hagä Do wë, P'op Hagä Do wë ji mahüüm doo. Kristo Jesus, aj'yy gó kesok do né hẽ tii. ⁶ Ta daaj hẽ ti takan'oo däk dajëb hã, sahõnh hẽ badäk hahȳȳ hã habong do tabed'ëep hyb n'aa. Ta daaj hẽ takan'oo däk dajëb hã er ted'ëep do sãm. Ti né hẽ ta T'aah ky n'aa, tah'yyb däng noo gó badäk hahȳȳ hã habong do sa hã P'op Hagä Do metëeh doo. ⁷ Ta ti ky n'aa ȳ baher'oot hyb n'aa ȳ P'op Hagä Do wén sëew hõm, ta ky n'aa rod, ta mejüü do ȳ bahadoo hyb n'aa, Judah buuj nadoo do sa hã ȳ ma metëek hyb n'aa Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä. Ȳ tasëew hõm panyyg baad hadoo do ȳ ma metëek hyb n'aa sa hã. Dooh daap ȳ menä bä. Né hup ȳ né hẽ tii.

⁸ Ti hyb n'aa ȳ karën jé pad'yyt hẽ rakahet'aa bä P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa, baad ub ajyy raky n'aa etsëe. P'op Hagä Do wë sa moo ragadabëeh bä p'op raky n'aa etsëe bä, taw'ããts hẽ baad ub sa h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Taw'ããts hẽ ky n'aa etsëe doo, dooh rakawaj'ããh bä ta wób sa wë, dooh raky kedag bä ta wób sa hã. ⁹ Rakahet'aa bä P'op Hagä Do rahyb

n'aa jew'yyk hyb n'aa, ŷ karēn ŷŷj dooh rakametā bā sa saroor hyb n'aa. Taw'āāts hē dooh rapadedäg bā nu meby n'aa nāng doo. Taw'āāts hē taw'āāts hadoo do rapadedēek. Taw'āāts hē dooh rakametā bā ta see mo n'aa hado dāk do sa sēen ramahetsooh doo me. Taw'āāts hē dooh rakametā bā k'āāts tēg gabarēeh do s'ēeb me, perora hād nāng doo me, saroor tak'ēp ky n'aa gebah doo me na-āāj hē.* ¹⁰ Taw'āāts hē ŷŷj P'op Hagā Do hā raky daheeh rahanāng do ta wób ramasa. Ti né sa hetsó sa hā. ¹¹ Taw'āāts hē bag hēnh, rakanasab'ee doo gó rama kametēek P'op Hagā Do ky n'aa. ¹² Dooh ŷ an'oo bā ŷŷj rama met'ēeg bā ajyy. Dooh ŷ an'oo bā ŷŷj ramejō bā ajyy. Bag hēnh ŷ karēn ŷŷj rabab'ēeh, ramaa newēē, Jesus hā h'yy ka'eeh do rakahet'aa bā. ¹³ Tii d' ŷ wén edoo, pooj jé P'op Hagā Do pahuuj wāt Adāw, ta jawén Ewa. ¹⁴ Dooh ajyy tado bā Nesaa Do Yb wadii doo. Ewa né paa ti tawadii. Ewa né paa P'op Hagā Do mejūū do ky nadaheeh doo. ¹⁵ Ti hadoo né hē rahet'aah do hyb n'aa P'op Hagā Do ed'ēep da nesaa do mahānh, Kristo hā rah'yy kae had'yyt bā, ta wób rakamahān had'yyt bā, rakanasabé bā, P'op Hagā Do karēn doo da rabok bā.

3

Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa ji asēew hōm do ky n'aa hahŷŷh

¹ Te hub né hē hahŷŷh: Jé karēn pé ta h'yyb gó Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa, sa hagā n'aa tabahadoo hyb n'aa, baad ub né tii. ² Ti hyb n'aa, taw'āāts hē baad ub tabawāt Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hagā n'aa tabahadoo karēn doo. Taw'āāts hē dooh baad nadoo do rahapāh pé ta hā. Taw'āāts hē sét ub ta ŷŷm. Taw'āāts hē dooh ta ŷŷm tawad'ii bā ŷŷnh see sii. Taw'āāts hē kaja hē denaa hē ta h'yyb tamahūūm. Taw'āāts hē tah'yy

keb'aah nesaa do hā. Taw'āāts hē ta wób hā baad ta h'yyb, ta hā raweh'ēeh hyb n'aa. Taw'āāts hē baad tagadoo ta wób ta tób yt hā. Taw'āāts hē tahajaa ta wób tama metēek P'op Hagā Do panyyg hā. ³ Taw'āāts hē dooh jarakē hedoo do heēek do tado bā. Taw'āāts hē da dooh kahep'uuk do tado bā. Taw'āāts hē ta wób baad taky n'aa en'yyim, dooh tamebaaj bā. Taw'āāts hē dooh dajēer tahyb n'aa hūūm bā. ⁴ Taw'āāts hē baad tah'yyb mahūūm ta panaa. Taw'āāts hē ta taah tametēek raky daheeh hyb n'aa sa yb, baad raweh'ēeh hyb n'aa sa yb. ⁵ Ta panaa baad h'yyb manahūūm doo, dooh tahaja bā Jesus hā h'yy ka'eeh do tah'yyb mahūūm bā. ⁶ Dooh taw'āāts hē tado bā papuuj Jesus hā h'yy kae dāk do sa wahē n'aa. Papuuj Jesus hā h'yy kae dāk do tado bā paawā, nepāh ta daaj hē, ta hā hē tah'yy kasabé bā. Tah'yy kasabé bā, P'op Hagā Do ky n'aa etyy da, Dijab* taky n'aa etyy do paa hadoo. ⁷ Taw'āāts hē Jesus hā h'yy ka'eeh sa wahē n'aa pan'aa baad rabaher'oot sa ky n'aa, ta wób sa hā, Jesus hā h'yy kana'eeh do sa hā na-āāj né hē. Dooh hyb n'aa raky n'aa rejāā pé tii bā. Tii bā dooh Dijab haja bā sa hā.

Jesus hā h'yy ka'eeh do wahē n'aa sa masa n'aa sa ky n'aa hahŷŷh

⁸ Ti hadoo Jesus hā h'yy ka'eeh do wahē n'aa masa n'aa sa hā. Taw'āāts hē ta wób weh'ēeh do tii. Taw'āāts hē ky kaneh'ŷŷt doo. Taw'āāts hē dooh jarakē hedoo do heēek do tado bā. Taw'āāts hē dooh tawad'ii bā dajēer tagadoo hyb n'aa. ⁹ Taw'āāts hē baad rababoo had'yyt hē, sa h'yyb tym ky n'aa natapaa hyb n'aa sa hā. Taw'āāts hē sa h'yyb gó rabenyyw had'yyt hē baad hadoo do ky n'aa P'op Hagā Do metēeh doo, ér ky daheeh doo. ¹⁰ Taw'āāts hē pooj jé ji metyy ta ti ajyy. Tii bā, baad ramoo boo bā, baad raboo bā, ji anoo Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang ramasa hyb n'aa.

* ^{2:9} Tii da Paw-Ro wén mejūū, ŷŷj wē ta wób raty gapanad'ēek hyb n'aa, ta s'ee hēnh sa h'yyb nawāt hyb n'aa. * ^{3:6} Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'yyt doo", tahanāng pé ti Dijab.

11 Ti hadoo na-ããj hē Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa masa n'aa sa ŷŷm. Taw'ããts hē ta wób weh'ēeh do tii. Taw'ããts hē dooh ta wób ranu mer'ood. Taw'ããts hē kaja hē denaa hē sa h'yyb ramahũũm, baad rababok hyb n'aa. Taw'ããts hē sahõnh hē ramoo bok do hā baad né hē ramoo bok.

12 Taw'ããts hē sét ub ta ŷŷm, Jesus hā h'yy ka'eeh do wahē n'aa masa n'aa hā. Taw'ããts hē baad tah'yyb mahũũm ta taah, ta tób yt haj'eenh do na-ããj hē. 13 Baad ub Jesus hā h'yy ka'eeh do wahē n'aa masa n'aa ramoo boo bā, ta wób raweh'ēeh da, ta wób raky daheeh da sa hā. H'yyb neŷŷm doo me rahajaa tii bā ra-her'ood bā nyy da Kristo Jesus hā ji h'yy ka'eeh doo.

Ta T'aah ky n'aa P'op Hagä Do metēeh do hahŷŷh

14 Nyyw hē ŷ karēn a wē ŷ bahõm. Ti hadoo né hē õm ŷ ma erih hahŷŷh, 15 ŷ tahewad bā mabahapäh hyb n'aa ŷ erih do hā, nyy da P'op Hagä Do karēn ta karapee rababok. P'op Hagä Do hedēb had'yyt do karapee né tii, panyyg hanäm do ta wób hā metēeh doo, panyyg hanäm do mo n'aa jesuu doo. 16 Tak'ēp tabahetsooh né hē ta T'aah ky n'aa er hā P'op Hagä Do metēeh doo:

“Aj'yy gó Kristo kas'ee wät.
Baad had'op do né hē Kristo P'op
Hagä Do Sahee metēeh.
Ããs rahapäh.
Ta ky n'aa ra-her'ood hõm badäk hahŷ
hāj n'aa babuuj sa hā.
Badäk hahŷ haw'ããts hē habong do
wób rah'yy kae däk ta hā.
Hŷ pong jé ta wē tabasēek P'op Hagä
Do an'oo bā.”

4

Ajyyj'ooj madäk doo me wedii do sa ky n'aa hahŷŷh

1 Baad ub P'op Hagä Do Sahee metēeh hahŷŷh: Hŷ jawén ta wób raberéd hõm da er ky daheeh do Jesus ky n'aa. Raky daheeh da noo

kanesa do sahee, Nesaa Do Yb kara-pee metēek doo. 2 Ajyy j'ooj madäk doo me wedii do né hē metēek ta tii. Nes'aa däg sa h'yyb rawén hyb n'aa nap'eed wät taw'ããts hē hadoo do hā. 3 Ramejũũ ji kanatēē. Ramejũũ ji nawa ji nawēh ta nawē wób. Dooh taw'ããts hē tađo bā ta ti ram-etēek doo. P'op Hagä Do pahuuj wät ta ti ji waa, ji tā, baad hadoo do ky n'aa hapäh do ky dah'eeh do ratsebē doo me ragadoo hyb n'aa. 4 Baad né hē sahõnh hē P'op Hagä Do pahuunh doo. Ti hyb n'aa dooh ji jesyk péh. Taw'ããts hē sahõnh hē er gadoo P'op Hagä Do hā er h'yyb tsebē doo me ji waa, ji tā hyb n'aa. 5 Sahõnh hē baad däg ta ti ji waa, ji tā, P'op Hagä Do tii da taky hadoo do hyb n'aa, ji waa ji tā ji ky n'aa etsēē do hyb n'aa na-ããj hē ta hā.

Nyy da Kristo Jesus karom baad hadoo do ji bahadoo do ky n'aa hahŷŷh

6 Ta ti ŷ mejũũ doo, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā mama met'ēeg bā, Kristo Jesus karom baad hadoo do hado däk da õm. A h'yyb hejój n'aa Jesus ky n'aa er ky daheeh doo. A h'yyb hejój n'aa baad hadoo do ky n'aa maky daheeh doo. 7 Mah'yyb ehód manä P'op Hagä Do nahapäh do sa panyyg hā, h'yy gatamah do sa panyyg hā. Mah'yyb ehód had'yyt hē P'op Hagä Do karēn do hā, baad takah'ũũm hyb n'aa a h'yyb tym gó P'op Hagä Do karēn doo. 8 Taw'ããts hē ji hub ji metēek ji karajan hyb n'aa. Taw'ããts hē ta bahãnh ji ma kametēek P'op Hagä Do karēn do hā. Baad ub ti ji hā wawēē hē ji bawät nā bā, hŷ pong jé ji awäd bā na-ããj hē. 9 Te hub né hē ta tii. Taw'ããts hē sahõnh hē ky daheeh. 10 Baad ub P'op Hagä Do karēn do er ma kametēek do hyb n'aa tak'ēp er moo bok, tak'ēp er ma metēek, baad er baher'oot ta ky n'aa. Dooh er h'yy gejë bā ta hā. P'op Hagä Do hedēb had'yyt do hā er h'yy kasadä. Sahõnh hē sa h'yyb tym dēeb tii. Jesus hā h'yy ka'eeh do ti ted'ēep. 11 Mama met'ēeg, mamejõ na-ããj hē sa hā sahõnh hē õm ŷ ma erih doo.

12 Man'oo òm raty n'aa gesyyg manä pahëew nä mabahadoo do hyb n'aa. Baad awäd, baad hadoo do maher'ood, baad ub ta wób makamahän, baad ub Jesus hä mah'yy kae, baad menyyw a h'yyb tym, a hä Jesus hä h'yy ka'eeh do rabahapäh hyb n'aa nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawät. 13 Ý kanajaa nä bä, ý karën maner'ood had'yyt hë P'op Hagä Do kyy kerih do Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä. Maher'ood sa hä ta ky n'aa. Mama met'ëeg sa hä. 14 Baad mahyb n'aa matakä P'op Hagä Do Sahee anoo do a hä mamoo wät hyb n'aa. A hä tabanoo tii, P'op Hagä Do ky n'aa rod a hä rahe'oot noo gó a hä tah'yyb däng do mamoo wät do pan'aa, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa a nuu gó sa moo radatoonh* noo gó. 15 Baad mamoo wäd ta ti òm ý mejüü doo. Ta hä had'yyt hë h'yyb däg. Tii bä da, Jesus karën do hä a h'yyb kahüüm magyys hë tii b' sahõnh hë rabahapäh.

16 Baad kanä a daaj hë. Baad manä ti mametëek doo, baad had'yyt hë mametëek hyb n'aa. Tii d' had'yyt hë madoo bä, P'op Hagä Do ed'ëep da òm. Mametëek do ky dah'eeh do na-ääj hë ted'ëep da nesaa do mahänh.

5

1 Manabuu jgedo manä ajyy wehëh hedoo doo. Kaja hë denaa hë mahaer'ood sa hä. A yb hadoo man'oo bä sa hä. Ajyy wanehëh nä doo, hanäm gó er'ood sa hä. A hÿÿj ky n'aa hadoo man'oo bä. 2 Ýÿj wehëh hedo padëek doo, baad er'ood sa hä, a ýÿn hä maber'oot doo da. Ýÿj wanehëh nä doo, baad er'ood sa hä. A änh ky n'aa hadoo man'oo bä. Baad had'op doo da mabad'oo sa hä.

Patug tema bong do sa ky n'aa hahÿÿh

3 Mamasaa ýÿj patug tema bok do sa mab hë haj'eenh doo, wakään temah doo. 4 Ýÿnh patug tamah do ta taah nyy bä, ta tataah nyy bä, taw'ääts

hë ti né hë mas'aa ta hä. Taw'ääts hë ti né hë mas'aa sa wakään, tii da P'op Hagä Do karën do hyb n'aa ji hä. Taw'ääts hë sa yb, sa ýÿn, sa oow, sa hoonh ramasa. Raned'ëed is noo gó ramasa do paa ramebaanh do tii. P'op Hagä Do gen'aak tii d' ji adoo bä.

5 Ýÿnh patug tamah do wakään tamah doo, kamanasa doo, P'op Hagä Do hä tadaab yyp. P'op Hagä Do hä taky n'aa etsëe adëb bä, atsëm na-ääj hë tamasa hyb n'aa ta hä. 6 Ýÿnh patug tamah do ajyy hä had'yyt h'yyb däk doo, edëb né paawä, dajëp do hadoo ta h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. 7 Mamahaer'ood patug temah doo, raky daheeh hyb n'aa ý mejüü doo, ta wób raky n'aa natapaa hyb n'aa sa hä. 8 Jé wakään näng péh, tamanasa do ta wakään, ta yb, ta ýÿn nahag'ääs doo, teréd hõm Jesus ky n'aa ër h'yy kaha'eeh doo. Jesus hä h'yy kana'eeh do bahänh däg sa h'yyb nesaa do hä.

9 Ji erih ýÿnh patug tamah do häd ji masa do pan'aa sa häd kerih do heen n'aa hä, 60 ta baab bahänh tabahado däk bä, ta patug makü wanadii do paah, 10 taky n'aa etsä bä baad hadoo do tamoo wät do hä, baad ub ta taah tawä bä, baad ta wób tagado bä ta tób bä, Jesus hä h'yy ka'eeh do tamasa bä, tat'yyd mehüün bä kas'uut doo, baad hadoo doo me ta wób tamasa bä. Tii d' tado bä ji erih ta häd ji masa do pan'aa heen n'aa hä.

11 Taw'ääts hë dooh ji erii bä patug tema bong do wanehëh nä do sa häd ji masa do pan'aa heen n'aa hä. Aj'yy hä rah'yy kejäg bä sa häd ji erii däk do jawén paa bä paawä, reréd hõm da Kristo ma had'yyt ramoo bok do paah, raketëe hyb n'aa p'aa hënh. 12 Ti tahado bä sa daaj hë raky n'aa katakyyk baad nadoo doo me, pooj jé Kristo hä raky kajäk do raky keh'ÿÿt do hyb n'aa. 13 Moo nehõj padäg da patug temah do wób rawanehëh nä bä ji masaa bä. Boo kahah'üünh da ta wób sa tób hënh. Ta wób da ranu mer'oot, ta wób da rahe'oot. Ta wób kyy hä da ranu

* 4:14 Tsimoot P'op Hagä Do asëew hõm do heen n'aa tii.

toonh. Raheer'oot da ji naher'oot doo. ¹⁴ Ti hyb n'aa hã yÿ pé taw'ãäts hẽ patug tema bong doo, wanehẽh nã doo, p'aa hẽnh raketëë. Na metaah. Taw'ãäts hẽ baad rabahag'ãäs sa tób yt haj'eenh doo. Taw'ãäts baad had'yyt hẽ rababok, dooh ẽr maji ky n'aa rejãã pé do hyb n'aa ẽer. ¹⁵ Ta ti y wén her'oot, yÿj patug tema bong do wób raberéd hõm do hyb n'aa Jesus hã rah'yy ka'eeh do paah. Nesaa Do Yb raky dahé däk.

¹⁶ Yÿnh Jesus hã h'yy ka'eeh doo, patug tamah do tanyy bã ta wakãän mahang, taw'ãäts hẽ ti tahag'ãäs, tamasa. Dooh taw'ãäts hẽ tado bã tadaab yb bã Jesus hã h'yy ka'eeh do wób sa wë. Jesus hã h'yy ka'eeh do wób ramasa yÿj patug tema bong doo, wakãän temah doo. Ta wakãän nyy bã, ti né hẽ hag'ãäs.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹⁷⁻¹⁸ Hahÿÿ da P'op Hagä Do baher'oot ta kyy kerih doo gó: “Taw'ãäts hẽ ji anoo tiriig uuh tabawa booj yb hã, tiriig tahes'ooj hõm do ta moo me. Dooh ji noo maw'yyd däg bã tanawa hyb n'aa”,* nãng mã P'op Hagä Do kyyh. “Taw'ãäts hẽ moo bok do sa hã ramoo bok do sãm ji banoo”,† nãng mã na-ãäj hẽ ta kyy kerih do hã. Ti hyb n'aa na-ãäj ji weh'ëeh, baad ji banoo Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa baad moo bok do sãm, jé tak'ëp Jesus ky n'aa her'oot doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do ma met'ëek doo.

¹⁹ Mamaa newë manä Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa see raky n'aa tapa bã. Pawóp hẽ, tamawoob hẽ tado bã ti ky n'aa tapaa doo, ti mahyb n'aa matakä sa kyyh. ²⁰ Nesaa do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa see moo wäd bã, ji nabuuj gedoo sahõnh hẽ sa matym gó, ta wób rajeÿÿm hyb n'aa, nesaa do ramoo nabok hyb n'aa. ²¹ P'op Hagä Doo, Kristo Jesus, ãäs P'op Hagä Do pa hab'ëeh do na-ãäj sa

matym gó õm y mejüü baad maky daheeh hyb n'aa sahõnh hẽ a hã y mejüü doo. Taw'ãäts hẽ baad ub a h'yyb sahõnh hẽ sa hã. Séd demuun maher'ood, séd demuun magado sahõnh hẽ a najiis rado bã, a najiis ranado bã na-ãäj hẽ.

²² Mahyb n'aa jóh manä a moo madatoonh do ta see nuu gó, Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Mahyb n'aa jóh bã, nepäh õm ta h'yyb hata hado däk nesaa do tamoo wät do paa hã. Taw'ãäts hẽ baad makan'yyh, baad had'yyt hẽ mabawät hyb n'aa. ²³ Meëg had'yyt manä naëng. A nahëë hyb n'aa taw'ãäts hẽ mahäd eëek na-ãäj uwa bëeh hejooonh doo, mah'yy gamahÿÿnh do hyb n'aa, mah'yy gamahÿÿnh do badoo wät hyb n'aa.

²⁴ Wyt ta maab hẽ nesaa do ta wób moo bok doo. Ji metyy do pooj jé, baad raboo bã ji bahapäh hyb n'aa, wyt ta maab hẽ nesaa do ramoo bok doo. Kejën nã nesaa do ta wób moo bok doo. Ta jawén kä ji bahapäh. ²⁵ Ti hadoo né hẽ baad hadoo do hã. Wyt ta maab hẽ baad hadoo do ta wób ramoo bok doo. Ta wób baad hadoo do sa mo haj'aa, ta jawén ji bahapäh.‡

6

Karom kanep'aak do Jesus hã h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Taw'ãäts hẽ sa karom kanep'aak do baad sa kariw n'aa rawehëë had'yyt hẽ, P'op Hagä Do ta wób raky n'aa narejãã hyb n'aa, ẽr metëëk do raky n'aa narejãã hyb n'aa na-ãäj hẽ. ² Dooh taw'ãäts hẽ tado bã sa kariw n'aa raty n'aa gesyyg bã séd demuun Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Taw'ãäts hẽ ta bahãnh ramoo bok sa kariw n'aa wë, sa wakãän rabahadoo do hyb n'aa, Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, sa hã rakamahãn do hyb n'aa na-ãäj né hẽ.

Mama met'ëëg ta ti a hã y metëëk doo. Mamaher'ood sahõnh hẽ sa hã raky daheeh hyb n'aa.

* **5:17-18** Dew-Teronom 25.4 † **5:17-18** Rukas 10.7 ‡ **5:25** Nayyw hẽ ji nahapäh do hyb n'aa ta see pé noo gó ta wób sa h'yyb, dooh Paw-Ro karën bã Tsimoot hyb n'aa jóh bã Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa pan'aa tabasëm bã.

Taw'ãäts hē ji h'yy gadajang ji wē hanäng do hā ky n'aa hahÿÿh

³ Jé te hub nadoo do ma metëek péh, Jesus Kristo ér Wahë N'aa ky n'aa ky nadaheeh péh, P'op Hagä Do ky n'aa ér mahetëk do ky nadaheeh péh, ⁴ ta daaj hē ta hā hē tah'yy kasab'ee tii. Dooch tahapäh pé ta tii. Tak'ëp ta ti hedoo do ragen'aak kyy p'ää raky kedag bä. Nahëe hado däk ta ti sa hā. Ta ti han'aa hyb n'aa jewës doo, kep'uuk doo, ky n'aa rejää doo, daap tah'yy ganäng do ta wób hā. ⁵ Ta ti hedoo do raky kedag had'yyt hē. H'yy gatema bok. Ta see hado däk sa h'yyb. Dooch sa h'yyb tym gó baad hadoo do awäd wäd bä. P'op Hagä Do hā rawén h'yyb däk, dajëer hyb n'aa red'oo.

⁶ P'op Hagä Do karën doo da ji aboo bä, tak'ëp baad hadoo do tanoo né ji hā, ji h'yy gadajaa bä ji wē hanäng do hā, dooch ji hyb n'aa hüüm bä ti bahänh. ⁷ Dooch ji manaa pé ji henäng noo gó. Dooch né hē ji mahüüm pé ji dajëp noo gó. ⁸ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hē baad ji tsebé ji waa nyy bä, ji sa-roor enä bä. ⁹ Ta wób, tak'ëp ma näng do karën do raky daheeh da Nesaa Do Yb sa hā h'yyb tatuk doo. Kadëe bëeh hadoo da sa h'yyb tym h'yy gatamah doo gó rakarën do hā. Rah'yy karën do nes'aa d' sa hā, kasuud bong da, dooch d' rahyb n'aa jawyg wäd bä sa hā, sa daaj hē rakawatsik da. ¹⁰ Dajëer ji kamahän doo, hajõng nesaa do du n'aa do tii. Ta wób, dajëer rakamahän do hyb n'aa, reréd hõm Jesus hā rah'yy ka'eeh doo, sa daaj hē rabahoop rakarehejää doo, tak'ëp dajëer rakarën do hyb n'aa.

Taw'ãäts hē P'op Hagä Do karën do hā ji h'yyb däk do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Õm Tsimoot, P'op Hagä Do sii hawät doo, tii d' madoo manäh. Baad hadoo do hā h'yyb däg. P'op Hagä Do karën do hā mah'yyb däg. P'op Hagä Do hā h'yy kae had'yyt hē. Ta wób makamahän had'yyt hē. H'yy gajëe hõm manä P'op Hagä Do karën doo da mabawät do hā. Kaja hē de-naa hē had'yyt hē er'ood ta wób sa

hā. ¹² Jé tsyym kas'ÿÿ doo, tak'ëp né hē rawaj'aah raj'aa ketsë do sãm ragadoo hyb n'aa. Ti hadoo ÿ karën tak'ëp mah'yyb däg Kristo karapee heh'äät do mabahadoo hyb n'aa, edëb had'yyt do magadoo hyb n'aa, hÿ pong jé Jesus sii had'yyt hē mabawät hyb n'aa kä. Ta ti hyb n'aa õm P'op Hagä Do bats'yyt paa hajõk do ramaa newëe bä, baad ub mabaher'oot noo gó Jesus hā mah'yy ka'eeh doo.

¹³ P'op Hagä Doo, sahõnh hē badäk hahÿÿ hā hanäng do tabed'ëep. Kristo Jesus ky kaneh'ÿÿt baad hadoo do hā Pon-Sijo Pirato sii taber'oot noo gó. Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Doo, Kristo Jesus daheeh sa matym gó õm ÿ mejüü hahÿÿh: ¹⁴ Baad mamoo wäd õm ÿ mejüü do hā, õm raky n'aa nata-paa hyb n'aa mamoo wät do hā Jesus Kristo ér Wahë N'aa matëeh bä kä. ¹⁵ Jesus Kristo matëeh da P'op Hagä Do an'oo bä, tah'yyb däng noo gó. Ti né hē P'op Hagä Doo, sahõnh hē weh'ëeh doo. Jääm né hē ti sahõnh hē bag'ääs doo. Sahõnh hē badäk hahÿ wahë n'aa sa wahë n'aa. Hyb n'aa jewyk do sa wahë n'aa. ¹⁶ Sét né hē ti nadajëp doo. Ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang tabawät. Ti hyb n'aa dooch ji haja bä p'eets hē ta hā ji kaja bä. Dooch hapäh péh, tabad'op hē da ji ty gepëeh. Taw'ãäts hē sahõnh hē raweh'ëeh tii. Taw'ãäts hē né hē tak'ëp tahaj'ap doo me tabagää had'yyt hē. ÿÿ. Tii d' né hē. Taw'ãäts hē.

¹⁷ Mamejõ badäk hahÿÿ bä tak'ëp wekãp do sa hā, rah'yy kanasab'ee hyb n'aa. Maher'ood sa hā rah'yy kanasadä hyb n'aa sa ma hā. Nayyw hē tagawatsik tii. Ti hyb n'aa dooch ta hā ji h'yy kasadëe bä. Taw'ãäts hē P'op Hagä Do hā rah'yy kasadä. Ti né hē tak'ëp hanoo do ji hā sahõnh hē ji karën do ji h'yyb tsebé n'aa. ¹⁸ Mamejõ wekãp do sa hā, baad hadoo doo, masa doo, sa wē hanäng doo me ramoo bong hyb n'aa. Taw'ãäts hē hajõng do sa mo haj'aa taw'ãäts hē hadoo doo. Taw'ãäts hē wē bedoh do ramasa. ¹⁹ Tii d' radoo

bä da, ti anäng da ta säm heh'äät do nahänh do ragadoo do pan'aa hỹ pong jé P'op Hagä Do wë. Edëb had'yyt do ragadoo tii bä.

²⁰ Tsimoot, baad manä a hã P'op Hagä Do anoo doo. Baad kanä P'op Hagä Do panyyg nadoo do daap ka-her'oot do mahänh. Maky gado manä karën do a hã ky kedak doo, “h'yy ganäng do ky n'aa” daap ramaneëenh do hã. ²¹ Ta wób raky dahé dāk ta ti ky n'aa, ti raberéd hõm Jesus hã rah'yy ka'eeh do paah.

ÿ karën P'op Hagä Do ky enyym bë hã. Jääm hẽ kã.

2 Tsimoot Ta jawén Tsimoot há Paw-Ro ma erih do hahÿh

¹ Paw-Ro ÿ ti hÿh, P'op Hagä Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejüü do see ÿ bahado däk doo. ÿ tamejüü ÿ baher'oot hyb n'aa ta wób sa hä, Kristo Jesus hä ji h'yy kae bä, hÿ pong jé ta pa had'yyt hë ji bawät da. Ti né hë ti ji hä taky n'aa enooh doo. ² Õm ÿ edëng Tsimoot, tah ÿ hadoo doo, ÿ kamahän doo.

ÿ karën P'op Hagä Do er Yb, Jesus Kristo er Wahë N'aa na-ääj hë ky en'yyim a hä. ÿ karën òm rat'yyd mehÿn, baad òm rah'yyb n'yyim.

Taw'ääts hë h'yy ganajëng doo me ji gadoo ji ahoop do ky n'aa hahÿh

³ P'op Hagä Do wë ÿ h'yy gadajang a hyb n'aa. P'op Hagä Do wë ÿ moo wät hëp ÿ hanäm doo me, wahëh ÿ makü rabahed'oo do paa da. ÿ hyb n'aa es'ee had'yyt hë òm ÿ ky n'aa etsëe bä, adëb bä ÿ ky n'aa etsëe bä, atsëm ÿ ky n'aa etsëe bä. ⁴ Tak'ëp ÿ karën òm ÿ bahegää paawä, tak'ëp ÿ tsebë hyb n'aa paawä. Hyb n'aa manabaan hä ÿ mabaoot do er ketyn hõm bä. ⁵ Baad ÿ hyb n'aa esee nyy da t'öp madäk doo me mah'yy ka'eeh Jesus hä. ÿ hapäh, a hoonh Roots häd näng do hadoo, a ÿn Ew-Nis häd näng do hadoo né hë mah'yy kae däk. ⁶ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë p'aa hënh mah'yy kadaw'uuh, baad mamoo wät hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee anoo do paa a hä, a nuu gó moh ÿ ÿ dasooh noo gó. ⁷ Ta ti ÿ wén näng, P'op Hagä Do Sahee dooh ji eÿÿm bä tan'oo bä. Ji h'yyb tym tahej'oonh, ta karën do ji bahajaa hyb n'aa. Tanoo ji kamahän doo. Tanoo ji hä ji bahajaa hyb n'aa ji h'yy keb'aah nesaa do hä. ⁸ Ky hebyy manä Jesus er Wahë N'aa ky n'aa maher'oot do hä. Nu mebyy manä hëp ÿ n'aa, Kristo hyb n'aa ÿ

radawäts gëet do hyb n'aa. Taw'ääts hë P'op Hagä Do hejój me mabahoop nemon ÿ er rarejä bä panyyg hanäm do hyb n'aa. ⁹ P'op Hagä Do né hë ti er hed'ëep do paa banesaa do mahänh. Er tasëew hõm tsyt hë ta wë, takarën doo da er babok hyb n'aa. Ji mo haj'aa jawén nado ji tabasëew hõm. Ji tawén sëew hõm, sahõnh hë tadu dahäng do pooj jé tii da takarën do hyb n'aa. Kristo Jesus hyb n'aa taky enyyim er hä, er takamahän, nes'aa né paawä ëer. ¹⁰ Hÿh kä, Kristo Jesus, ji h'yyb tym dëeb bahyng do hä er hä taky enyyim, er takamahän, er hä tametëeh. Kristo ahä jëng dajëb hejój paah. Er da genyyh. Ta ky n'aa hanäm do hä tametëeh er hä ji edëb had'yyt hë do tyw n'aa. ¹¹ P'op Hagä Do ÿ tasëew hõm, ta ti ky n'aa rod, Jesus mejüü do na-ääj hë ÿ bahadoo hyb n'aa, ÿ ma metëek hyb n'aa ta ky n'aa. ¹² Ti hyb n'aa ÿ bahoop ÿ radawäts gëet doo. Ti hado né paawä ÿh, dooh ÿ hebyy bä ta ti hyb n'aa. ÿ hapäh ta ti ta hä ÿ h'yy ka'eeh doo, Kristo. Baad ÿ bahapäh ta ti tahajaa baad tabahag'ääs ta ky n'aa hä ÿ tanoo doo, tamatëeh bä kä.

¹³ Menytyw had'yyt hë a h'yyb gó a hä ÿ ma met'ëeg wät doo. Taw'ääts hë hadoo do ky n'aa né tii. Taw'ääts hë Jesus hä mah'yy kae had'yyt hë. Taw'ääts hë sahõnh hë makamahän had'yyt hë. Er hajaa Jesus hä er h'yy ka'eeh, ta wób er kamahän, séd er h'yyb hedoo do hyb n'aa Kristo Jesus hä. ¹⁴ P'op Hagä Do Sahee er h'yyb gó hawät do hejój me baad manä a hä P'op Hagä Do anoo do paah, ta ky n'aa, ta see hadoo tanadoo hyb n'aa da.

¹⁵ Mahapäh né hë, sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do Asija häd näng do häj n'aa bä hena do ÿ raberéd wät. Pigeer, Emok häd enäh doo, ti na-ääj né hë ÿ reréd wät.

¹⁶ ÿ karën Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do t'yyd mehÿn Onesip, ta tób yt haj'eenh do na-ääj né hë, hajõ nuu me ÿ h'yy gadajang tan'oo bä do hyb

n'aa. Dooch tanu mebyy bä hëp ÿ n'aa, ÿ radawäts gëet do hä. ¹⁷ Roma bä takajaa noo gó, baad ÿ tabesoos jé pad'yyt hë, ÿ tawyyd kån. ¹⁸ ÿ karën Jesus Kristo, ér wahë n'aa, t'yyd mehñn Onesip hä, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó. Baad mabahapäh né hë tak'ëp ÿ Onesip masa paa Epeso häd näng do panang bä.

2

¹ Õm kä tah ÿ hadoo doo, tak'ëp h'yy kahejój Jesus hä mah'yy ka'eeh do hä. Õm da Kristo Jesus h'yyb hej'oonh, ky enyym do hyb n'aa a hä. ² Ta ti maaaa napäh do ÿ metëek doo, hajök her'oot doo, ÿ karën matab'ëes ajyy baad hadoo do sa hä, ta wób rama metëek hajaa doo kä.

³ Warahén baad habok do raky daheeh sa wahë n'aa kyyh, ragadoo na-ääj hë rahoop doo. Ti hadoo taw'ääts hë nemon ÿy magado Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ji ahoop do sa mo haj'aa, ji ky n'aa rarejää do na-ääj né hë. ⁴ Warahén baad habok doo, dooh rah'yy kawapëen bä warahén nadoo do ramoo bok do hä. Tii d' rawén d'oo, sa wahë n'aa rah'yyb en'yym do hyb n'aa. Õm na-ääj hë, Jesus Kristo warahén n'aa hadoo mabahadoo do hyb n'aa, h'yy kawapëen manä Jesus ér wahë n'aa manejuü do hä. ⁵ Jé tsyym kas'ÿÿ doo, wajaah doo, dooh tagado bä j'aa ketsë do sãm, kas'ÿÿ do ky n'aa jaw'yyk do taky nadahé bä. Ti hyb n'aa taw'ääts hë kas'ÿÿ doo, wajaah do hadoo mabad'oo. Taw'ääts hë baad maky daheeh Jesus õm tamejuü doo. ⁶ Taw'ääts hë jé gëew gó tak'ëp moo wät doo, pooj jé tagadoo ta joom s'ëeb. Taw'ääts hë tii d' mabahadoo. Tak'ëp baad ub mama met'ëeg, mamaher'ood Jesus ky n'aa, ta sãm magadoo hyb n'aa. ⁷ Mahyb n'aa newë ta ti a hä ÿ her'oot doo. Tii d' madoo bä, õm P'op Hagä Do h'yy

gan'yyh sahõnh hë mabahapäh hyb n'aa takarën doo.

⁸ Jesus Kristo mahyb n'aa es'ee, ganä wät do dajëp do paa P'op Hagä Do an'oo bä, Dawi makü panaa paah. Ti ky n'aa hanäm do rod n'aa ÿÿh. ⁹ Ti ky n'aa hyb n'aa ÿ rarahejää, ÿ rawén moo maw'yyd däk haak sa-puuw hadoo doo me. Mo haj'aa dahej'ëep do hadoo ÿ ran'oo bä. Tii d' né paawä ÿ rabad'oo, P'op Hagä Do kyyh dooh takamaw'yyd bä. Dooch mesoo péh. Ta ti awäd had'yyt hë badäk hahÿ haw'ääts hë. ¹⁰ Ti hyb n'aa ÿ gadoo né hë ÿ ahoop do sa mo haj'aa. ÿ wén gadoo tii, P'op Hagä Do asëew hõm do sa hyb n'aa, ramaa napäh hyb n'aa ta ky n'aa, sa h'yyb Kristo Jesus bed'ëep hyb n'aa, banäm doo hënh ta sii ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang rababoo had'yyt hë hyb n'aa.* ¹¹ Te hub né hë hahÿÿh:

Kristo hyb n'aa ji dajëb bä, ta sii ji baboo däk da.

¹² Ji gado bä had'yyt hë ji ahoop do Kristo hyb n'aa, ji bag'ääs da ta sii. Kristo ji ky n'aa jejën bä, ji na-ääj hë ta ky n'aa jejën da P'op Hagä Do hä.

¹³ Dooch né paawä baad ji awäd bä had'yyt hë Kristo sii, ji tahagää had'yyt hë, ji takamahän had'yyt hë. Dooch tahaja ta daaj hë taky kehÿÿd bä.

Taw'ääts hë ji moo wät P'op Hagä Do gen'aak do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Mamaher'ood ta wób sa hä a hä ÿ her'oot doo. P'op Hagä Do matym gó mamejõ sa hä raky kaned'aak hyb n'aa kyy p'ää. Dooch baad tado bä ji ky kedak doo. Taw'ääts hë nado ti maa new'ëe do sa hä. Tarejää maa new'ëe doo. ¹⁵ Taw'ääts hë baad mama met'ëeg P'op Hagä Do ky n'aa, P'op Hagä Do gadoo hyb n'aa mamoo wät doo. Taw'ääts baad hadoo do

* **2:10** Paw-Ro ky dawuh bä paawä tanahoop hyb n'aa, dooh paawä raky n'aa napëe bä Jesus ky n'aa. Dooch redëb bä tii bä P'op Hagä Do wë. Ti hyb n'aa Paw-Ro gadoo ta hoop doo.

moo wëed mabahadoo. Baad ÿ wén karën mamoo wät, manu manebyng hyb n'aa mamoo wät do hä, baad ub mama metëek hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa.

¹⁶ Mamaa newë manäh, P'op Hagä Do nahapäh do her'oot doo da her'oot doo, daap hadoo do ky n'aa her'oot doo. Er'ood manä sa sii. Dewë hä magyys hë ta ti hedoo do rababoo däk P'op Hagä Do mahänh. ¹⁷ Kah'üüm rama metëek doo, nahëe saraa ji hä ket'ëe höm do hadoo. Ti hyb n'aa, awäd manä sa mahang. Imenëw, Piret häd enäh do ta ti hed'oo do sa wób. ¹⁸ Reréd höm baad hadoo do ky n'aa. Èr ganä wät paah, sa nooh. Dooh ji ganä wäd bã ta jawén, sa nooh. Daap ta tii d' rama metëek. Ti hyb n'aa sa kyyh maa new'ëe do wób dooh baad raky dahé boo P'op Hagä Do panyyg. ¹⁹ Tii d' nado P'op Hagä Do kyyh. Te hub né hë tii. Tahajaa ta kyy hä ji h'yy kasadëe bã. Dooh taky kahÿÿd bã. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hapäh ta hä h'yy ka'eeh doo.” Hahÿÿ da ji tamejüü: “Taw'ääts hë nesaa do mahänh dawëe rakan'yyh Jesus sa wahë n'aa ramaneëenh doo.”

²⁰ Tak'ëp ma näng do tób bã ti anäng waa hood k'ääts tég gabarëeh do s'ëeb ta wób, k'ääts tég hawak do s'ëeb ta wób. B'aa s'ëeb, tsäng s'ëeb hedoo do ta wób. Ky n'aa gebah do s'ëeb, hanäm do hood tii. Ky n'aa ganebah do s'ëeb, hanäm do hood nado tii. ²¹ Ti hadoo Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä. Ji daaj hë baad ji kanä bã nesaa do mahänh, hanäm do hood hadoo ji. Hanäm do ji moo wät hyb n'aa, ji P'op Hagä Do asëew höm tsyt hë. P'op Hagä Doo, èr Kariw N'aa ma hä èr hajaa èr moo boo bã tii bã, tsyt hë èr tabasëew höm do hyb n'aa. ²² Ti hyb n'aa baad kanä pahëew h'yyb hadoo do nesaa do hä mahänh. Taw'ääts hë baad hadoo do hä mah'yyb däg. Mahüüm had'yyt hë Jesus hä mah'yy ka'eeh doo. Mahüüm had'yyt hë P'op Hagä Do makamahän

doo, a da hadoo do makamahän do na-ääj né hë. Mahüüm had'yyt hë a h'yyb hanäm do sa hä. Tii da ÿ karën mabad'oo ta wób sa sii, h'yyb näm doo gó Jesus hä raber'oot do sa sii.

²³ Mamaa newë manä daap ke'aanh doo, daap kaher'oot doo. Mahapäh ti né hë du n'aa kawajään doo gó raky kedak doo. ²⁴ P'op Hagä Do sii moo heb'ook doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, taw'ääts hë dooh ky ked'aak do rado bã. Taw'ääts hë kaja hë denaa hë sa h'yyb ramahüüm sahõnh hë sa wë. Taw'ääts hë da baad rama metëek. Taw'ääts hë dooh renyyw bã h'yy gaëenh doo. ²⁵ Taw'ääts hë kaja hë denaa hë rama metëek sa hä ganen'aak doo. Nepäh P'op Hagä Do h'yyb wareem bã, baad hadoo do ky n'aa rabahapäh, raky daheeh hyb n'aa. ²⁶ Ta tii kä baad däg p'aa hënh sa h'yyb tym hanäm do hä kä. Baad rakanä däk tii bã sa hä Dijab† wadii do mahänh, tamesoo do paa mahänh. Ta ti hedoo do Dijab mesoo do paa hadoo, takarën do ramoo bok hyb n'aa.

3

Sahõnh hë gawatsig höm do pooj jé panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Mahyb n'aa es'ee ti hahÿÿh: Sahõnh hë gawatsig höm do pooj jé, tak'ëp da tanesaa ji hä. ² Sa hä hë had'yyt hë rahyb n'aa newëe da ti noo gó. Rahyb n'aa hüüm magyys hë da sa ma. Sa daaj hë raj'aa etsë da. Sa hä hë rah'yy kasab'ee da. P'op Hagä Doo, ta wób na-ääj hë raky n'aa rejää da. Sa yb, sa ÿÿn, dooh d' raky dahé bã. Dooh d' taw'ääts hë tado sa hä ragadoo doo. Dooh da P'op Hagä Do rawehëe bã. ³ Dooh da rakamahän péh. Maneban sa da hadoo do sa mo haj'aa. Ta wób da ranu mer'oot, raky n'aa rejää da. Dooh da sa h'yyb ramedug bã nesaa do hä. Dooh d' rat'yyd mehüün péh. Sahõnh hë da rarejää rakarën doo da. Dooh d' ragenaag bã baad hadoo

† 2:26 Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab.

doo. ⁴ Baad raky kenäw né paawä, ta wób da raky n'aa her'oot sa majiĩ hã. Daap hẽ ragado nyyh sa h'yyb tym. Sa daaj hẽ sa hã rabahajaa, sa hã. Rah'yy karën do rakamahãn da. Dooh da P'op Hagä Do hã rakamahãn bã. ⁵ P'op Hagä Do karën do ramoo bok ji edoo né paawä, j'ooj madäk doo me tii d' rabad'oo. P'op Hagä Do hejój raty n'aa ges'yyk. Dawëe kanä da ta ti hedoo do sa mahãnh. ⁶ Ta ti rah'yyb wedii ragadoo hyb n'aa sa tób bã. Tii bã rahajaa rawedii ȳȳj wób h'yy gatamah doo, ta ti ȳȳj raky sũüt hyb n'aa rahe'oot doo. Ta ti hedoo do ȳȳj hajõng sa hã nesaa doo, nesaa do jawén sa h'yyb tym bawät do hyb n'aa. ⁷ Ta ti hedoo do ȳȳj ta tii d' had'yyt rakarën rama kametëek, dooh paawä rahaja bã rah'yy kadawuung bã baad hadoo do kyn'aa hã. ⁸ Ta ti hedoo doo ma matëg oow, baad hadoo do ky n'aa majiĩ tii. Janes, Jãm häd enäh do hadoo tii, Mosees hã rah'yy kawapëen do paah. Baad nado wäd ta ti sa h'yyb tym. Dooh P'op Hagä Do karën wäd ta tii, heh'äät ub nadoo do hyb n'aa ta hã rah'yy ka'eeh doo. ⁹ Sahõnh hẽ rah'yy genäh da sa hã. Ti hyb n'aa dooh da rahũum bã ta bahãnh. P'ooj ub habok do paa hadoo da, Janes, Jãm häd enäh do paah.

Taw'ãäts hẽ ji ky dahé had'yyt hẽ P'op Hagä Do panyyg ji hã rama metëek doo

¹⁰ Mahapäh né ti ȳ ma metëek doo, nyy da ȳ bawät do baad ub, h'ëed hyb n'aa ȳ bawät. Mahapäh né ti nyy da ȳ h'yy ka'eeh P'op Hagä Do hã, nyy da h'yyb jawyk doo gó ȳ bawäd wät, nyy da sahõnh hẽ ȳ kamahãn, nyy da h'yy ganajëe hõm doo me ȳ bawät ȳ rarejã né paawä. ¹¹ Mahapäh né hẽ nyy da ȳ rarejã, nyy da ȳ bahoop do sa mooh. Mahapäh né hẽ ti nyy da ȳ rano n'aa masoo panang An-Tijoka, Ikonijo, Ris häd enäh doo bã. Sahõnh hẽ ta ti ȳ ahoop do mahãnh, ȳ rarejã do mahãnh ȳ P'op Hagä Do ed'ëep. ¹² Sahõnh hẽ P'op Hagä Do

karën doo da hawät do karën doo, Kristo Jesus karapee rabahadoo do hyb n'aa, rarejã né da. ¹³ Nanäng ky nesaa doo, j'ooj madäk doo me ky ken'yyim doo, ti bahãnh däg da sa hã nesaa doo. Rawedii da ta wób, ta ti rawedii na-ãäj né da sa hã. ¹⁴ Õm kã, baad maky dahé had'yyt hẽ ȳ karën, a hã rama metëek do paa hã. Mahapäh né ti baad a hã mama kametëek do paah, baad mabahapäh hyb n'aa õm ma metëek do paah. ¹⁵ Õm karapee noo gó õm rama met'ëeg wät tak'ëp hanäm do P'op Hagä Do kyy kerih doo. Ta ti õm tah'yy gan'yyh, mabahapäh hyb n'aa nyy da õm P'op Hagä Do bed'ëep Kristo Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. ¹⁶ Sahõnh hẽ P'op Hagä Do kyy kerih doo, P'op Hagä Do né hẽ ti hanoo. P'op Hagä Do né hẽ ti h'yy gan'yyh raberih hyb n'aa. Ta tii hã baad ub panyyg hanäm do ji metëek. Ta tii hã ji metëeh ta wób sa hã resõõts hõm doo. Ta tii hã ji ma metëek ny hadoo do ji eréd hõm doo. Ta tii hã ji metëeh nyy da P'op Hagä Do karën doo da ji bawät. ¹⁷ Ti hyb n'aa kã, ramaa newë bã, raky dahé bã, baad né hẽ P'op Hagä Do karapee rabahajaa ramoo boo bã sahõnh hẽ baad hadoo do P'op Hagä Do karën doo.

4

¹ Kristo Jesus matëeh bã kã taky n'aa etyy da sahõnh hẽ badäk hahȳy hã habong doo, hedëp doo, dejëp do na-ãäj hẽ. Ti awät do hyb n'aa, tadu doo do hyb n'aa tabag'ãäs doo, P'op Hagä Do matym gó, Kristo Jesus matym gó na-ãäj hẽ õm ȳ mejũũ hahȳy: ² Maher'ood panyyg hanäm do sahõnh hẽ sa hã. Maher'ood sa hã rakarën bã ramaa newë bã, rakanarën bã na-ãäj né hẽ. Maky geãm sa hã baad ranaboo bã. Manabuuj gedo baad nadoo do moo bok doo. Mah'yyb tsebé sa hã, baad hadoo do ramoo bok hyb n'aa. Taw'ãäts hẽ h'yyb jawyg gó mama met'ëeg sa hã. ³ Tii d' ȳ wén karën mabad'oo, ti awät do hyb n'aa ti noo gó dooh rakarën

bä ramaa newë bä panyyg heh'äät ub do hä ma kamahetëk doo. Resoos da sa ma matëg n'aa, ragen'aak do rama metëek hyb n'aa sa hä. Tii da rawén d'oo, rah'yy karën doo da rababok do hyb n'aa. ⁴ Raty n'aa ges'yyk da baad hadoo do ky n'aa. Ramaa newë däg kån da panyyg daap menyyh doo. ⁵ Õm kä, baad menyyw had'yyt hë a h'yyb tym kä. Magado Jesus hyb n'aa ji ahoop do sa mo haj'aa, ji ahoop do ji raky n'aa rejää doo. Maher'ood Jesus ky n'aa hanäm do ta wób sa hä. Baad mamoo wäd. Magawatsiig hõm sahõnh hë, a hä P'op Hagä Do anoo do mamoo wät do pan'aa. ⁶ Tii d' ÿ wén karën mabad'oo, edaa däk do hyb n'aa ÿ radaj'ëep. P'op Hagä Do hä ÿ kan'oo däk ÿ dajëp bä. ⁷ Tak'ëp wajaah doo, tsyym kas'ÿÿ do hadoo paa ÿÿh. Tak'ëp ÿ moo wäd wät Jesus ky n'aa ÿ her'oot do hä. ÿ haja däk hä ÿ P'op Hagä Do karën doo. Tsyym kas'ÿÿ doo, wajaah do kajaa do hadoo ÿÿh. Doo paa hëp ÿ ÿ eréd bä Jesus hä ÿ h'yy ka'eeh doo. ⁸ Hÿ jawén, p'aa hënh Jesus bahyng bä, ÿ gadoo da ÿ moo wät do sãm, P'op Hagä Do karën doo da ÿ moo wäd wät do sãm. Jesus Kristo, baad had'op doo, nes'õõs doo me sahõnh hë sa hä ky n'aa etyy doo, anoo da hä ÿ tii. Hä ÿ had'yyt nado tabanoo. Tanoo né da ta hä baad gad'aa do sa hä na-ääj né hë.

Tsimoot hä Paw-Ro maher'oot nyy d' rabad'oo ta hä ky n'aa hahÿÿh

⁹ ÿ karën paawä nyyw hë mabana wë ÿÿ, ¹⁰ Demas ÿ teréd wät do hyb n'aa. Badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rah'yyb padëek do hä tah'yyb däg däk, takamahån kån, ÿ tawén eréd hõm. Tesaronika hënh tabahõm. Ær hÿÿj hadoo do Keresën häd näng do ahõm Garata häd näng do häj n'aa hënh. Tiit ahõm Dar-Masija hënh. ¹¹ Jääm né Rukas haym hata ÿÿ. Mabana bä da, ÿ karën mamana a sii Maah-Ko. ÿ karën ÿ tamoo masa. ¹² Tikiko ÿ mejõ hõm Epeso panang hënh tabahõm hyb n'aa, t'ÿ hënh

tamasa hyb n'aa. ¹³ Mabana bä da mamana a sii saror ÿ hebaan doo, aj'yy Kar-Pos häd näng do wë ÿ eréd däk doo, panang Torowas häd näng doo bä. Mamana na-ääj hë ma kahé bäh kerih doo, kap'õõj däk doo. Mamana na-ääj hë ta byyh s'ëeb ta hä kerih do na-ääj né hë. Ta ti né tak'ëp ÿ karën up doo.

¹⁴ Aresån, sapaar s'ëeb moo hew'ëet doo, hajõng nesaa do tamoo wät hä ÿÿ. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa etyy da tii. ¹⁵ Baad mamatakä õm Aresån narejää hyb n'aa. Tak'ëp né hë tahyb n'aa wareem Jesus ky n'aa ër her'oot do hä. Ær her'oot do majÿ né tii.

¹⁶ Jääm né hë pooj jé hä ÿ rakamaj'ÿ do ky n'aa ÿ her'oot noo gó, tabad'op hë ÿ rahadaa hõm ÿ raky masa hyb n'aa paawä. ÿ karën P'op Hagä Do mabaan hõm ti ÿ ramanasa doo. ¹⁷ ÿ né paawä neheda sa hä, P'op Hagä Do ti ÿ tahada, ÿ tah'yyb hej'oonh. Ti hyb n'aa, sahõnh hë Jesus ky n'aa ÿ hajaa ÿ her'oot sahõnh hë Judah buuj nadoo do sa hä. ÿ P'op Hagä Do ed'ëep ÿ radajëeb mahån. ¹⁸ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ÿ ted'ëep da sahõnh hë nesaa do mahån. H'yyb nyyw gó ÿ tamahũum da hÿ pong jé tabag'ääs bä. Taw'ääts hë P'op Hagä Do ji j'aa etsëe had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

¹⁹ Mamaher'ood Pisiir, ta patug Akira daheeh, ÿ hyb n'aa esee sa hä. Mamaher'ood na-ääj hë Onesip, ta tób yt haj'eenh do na-ääj né hë, ÿ hyb n'aa esee sa hä. ²⁰ Eras baym Korĩn bä. Toropimo ÿ eréd sooh panang Mirét häd näng doo bä, nahëe näng do hyb n'aa. ²¹ ÿ karën mahyb n'aa bawaad tabahahëem do pooj jé makajaa hyb n'aa babä. Ajyy Ewbuh, Pudën, Rĩn häd enäh doo, ÿÿnh Karaw-Dija häd näng doo, hajõk ta wób Jesus hä h'yy ka'eeh do na-ääj hë, õm mä rahyb n'aa esee. ²² Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä ÿ ky n'aa etsëe a h'yyb tym gó tabawäd had'yyt hë hyb

n'aa. Ỹ karẽn P'op Hagä Do ky enyym
sahõnh hẽ bẽ hã. Jããm hẽ kã.

Tiit Tiit hã Paw-Ro ma erih do hahÿh

1 ÿ Paw-Ro, P'op Hagã Do karom seeh, Jesus Kristo mejũũ do see ÿ ti hÿh. ÿ Jesus mejũũ ÿ masa P'op Hagã Do asëew bong doo, baad ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, baad hadoo do ky n'aa P'op Hagã Do karën doo da ji bawät hanoo doo, rabahapäh hyb n'aa. ² Ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, baad hadoo do ky n'aa rabahapäh do hyb n'aa, P'op Hagã Do wë sa h'yyb tym nadajëp do ragada. Sahõnh hë tadu dahäng do poojjë P'op Hagã Doo, wanadii doo, taky n'aa eno däk paa ji h'yyb tym hawäd had'yyt do ta wë. ³ Hÿh kä, tah'yyb däng do noo gó, ÿ ber'oot do hã P'op Hagã Do metëeh nanäng taky däng do paah. P'op Hagã Doo, ër h'yyb tym dëeb h'yyb däng hã ÿÿ, ÿ tamejũũ, ta ky däng do ÿ baher'oot hyb n'aa, ÿ wén metëek ta wób sa hã.

⁴ ÿ ky n'aa edëng õm Tiit, nemon ÿÿ Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa tah ÿ hado däk doo. ÿ karën P'op Hagã Do ër Yb, Kristo Jesus ër h'yyb tym dëeb na-ããj hë ky en'yym a hã. ÿ karën baad õm rah'yyb n'yym.

*Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë
n'aa ji asëew hõm do ky n'aa hahÿh*

⁵ Õm ÿ eréd gëet tsyt dëeg hã Keret häd näng doo bã, baad nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang hanäng do mabenäm hyb n'aa, tsyt dëeg bã hanäng do panang bã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa mabasëew hõm hyb n'aa õm ÿ mejũũ do paa hadoo da. ⁶ Jããm hë masëew baad tawäd bã. Taw'ãäts hë dooh rahapäh pé ta hã baad nadoo doo. Taw'ãäts hë sét ub ta ÿÿm Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa hã. Taw'ãäts hë dooh ta ÿÿm tawad'ii bã ÿÿnh see sii. Ta taah kä, taw'ãäts hë Jesus hã rah'yy ka'eeh. Taw'ãäts hë dooh ta taah raky n'aa etsã bã nu meby n'aa

näng do hã. Taw'ãäts hë Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa taah ky dah'eeh do sa yb hã. ⁷ P'op Hagã Do wë Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hagã n'aa moo wät do hyb n'aa, taw'ãäts hë baad ub had'yyt hë tabawät, dooh rahapäh pé ta hã baad nadoo doo. Taw'ãäts hë dooh h'yy kasab'ee do tado bã tii. Taw'ãäts hë dooh kawaj'ããn yb tado bã. Taw'ãäts hë dooh jarakë hedoo do heëk do tado bã. Taw'ãäts hë dooh kahep'uuk do tado bã. Taw'ãäts hë dooh dajëer jawén hawät do tado bã. ⁸ Taw'ãäts hë baad tagadoo ta wób ta tób bã. Taw'ãäts hë baad hadoo do kamahän do tii. Taw'ãäts hë kaja hë denaa hë ta h'yyb tamahũũm tabawät do hã. Taw'ãäts hë baad hawät do ti ta wób sa wë. Taw'ãäts hë tsyt hë P'op Hagã Do wë tabawäd had'yyt hë. Taw'ãäts hë tah'yy keb'aah nesaa do hã. ⁹ Taw'ãäts hë Jesus ky n'aa ër ma metëek do baad taky daheeh, tabahajaa hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa tama metëek ta wób sa hã, tabahajaa hyb n'aa tah'yyb en'yym sa hã, raky daheeh hyb n'aa ky n'aa heh'äät ub do ky n'aa, tabahajaa hyb n'aa ky n'aa heh'äät do maji hã tametëeh res'õs doo.

¹⁰ Tii da ÿ wén erih, hajök rah'yy kawereem däk do hyb n'aa heh'äät ub do ky n'aa hã. Daap hadoo do rama met'ëeg kãn, ta wób rawedii. Ta ti hedoo do sa mahang hajök ji hã ramejũũ Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da ji bawät. ¹¹ Taw'ãäts hë ji ky meduuk ta ti hedoo doo. Ji wén meduuk, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, sa panaa hë, raky dahé kãn do hyb n'aa nanäng ma matëg oow panyyg, baad rawén ky nadahé wät baad hadoo do ky n'aa hã. Dajëer ragahëen do hyb n'aa né hë ta ti rama metëek, nu meby n'aa nyy né paawä dajëer ji gahëen bã ta hyb n'aa. ¹² Hahÿh da tsyt dëeg hã Keret häd näng do buuj seeh, noo ese do her'oot paa Keret buuj sa ky n'aa: “Noo kanesa had'yyt hë Keret buuj”, näng mäh. “Tabanes'aa hedoo. Moo

nehōj, tsyym nehōj, h'yyb nehōj. Ta bahānh haw'aa doo", nāng mā ta kyyh. ¹³ Te hub né hē Keret buuj sa ky n'aa taheer'oot do paah. Ti hyb n'aa manabuu j gedo Keret buuj Jesus hā h'yy ka'eeh do daap hadoo do ky dah'eeh doo, baad raky daheeh hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa, ¹⁴ raberéd hōm hyb n'aa Judah buuj panyyg ub hadoo doo, noo kanesa doo. Mamejō reréd hōm hyb n'aa ajyy baad hadoo do ky n'aa ty n'aa ges'yyk do sa hā mejūū doo. ¹⁵ Baad tado bā ji h'yyb tym P'op Hagā Do matym gó, baad dāg sahōnh hē ji hā. H'yyb tym nasaa do hanāng do hā, Kristo Jesus hā h'yy kana'eeh do hā, sahōnh hē nesaa dāg ta hā. Baad nado wād ti sa h'yyb. Nesaa do rahyb n'aa newē had'yyt hē. Dooh rah'yy kamedug wād bā nesaa do hā, baad nado wād do hyb n'aa sa h'yyb tym. ¹⁶ P'op Hagā Do rahapēē né paawā m', sa nooh, ramoo bok do hā daap ramenyh ji bahapāh. Tak'ēp nesaa do ta ti P'op Hagā Do matym gó. Ti hyb n'aa P'op Hagā Do ganen'aak. Dooh raky dahé bā P'op Hagā Do kyyh. Tabad'op hē baad hadoo do rahajaa pé ramoo boo bā.

2

Baad hadoo do ky n'aa ji tama metēēk doo da ji bawāt do ky n'aa hahȳh

¹ Ōm kā, taw'āāts hē baad hadoo do ky n'aa hana do mama met'ēēg Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā. ² Ajyy wehēh hedo padēēk do sa hā mama met'ēēg, kaja hē denaa hē sa h'yyb ramahūūm hyb n'aa. Mama met'ēēg sa hā, baad rababok hyb n'aa, sa hā ta wób raweh'ēēh hyb n'aa. Mama met'ēēg sa hā, rah'yy keb'aah hyb n'aa nesaa do hā. Mamaher'ood sa hā, baad ub P'op Hagā Do hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa, ky n'aa hanām do baad ub raky daheeh hyb n'aa. Mamaher'ood sa hā, ta wób rakamahān hyb n'aa baad ub. Mamaher'ood sa hā, rah'yy ganejē hōm hyb n'aa P'op Hagā Do karēn doo da ji bawāt do

hā. ³ Ti hadoo ȳȳj wehēh hedo padēēk do sa hā kā. Mamaher'ood, P'op Hagā Do karēn up doo da rababok hyb n'aa, P'op Hagā Do hā had'yyt hē rah'yyb padēēk hyb n'aa na-āāj né hē. Mamaher'ood sa hā, ta wób ranu maner'oot hyb n'aa. Mamaher'ood sa hā, jarakē hedoo do noo ranahadoo hyb n'aa. Taw'āāts hē baad hadoo do ti rametēēk. ⁴ Tii bā kā rahajaa rama met'ēēg bā kā ȳȳj wanehēh nā doo kā, sa patug, sa taah rakamahān hyb n'aa, ⁵ sa h'yyb ramesoo hyb n'aa baad nadoo do ji h'yyb karēn do jawén ranabok hyb n'aa, baad rakan'yyh baad hadoo do hā rababok hyb n'aa, baad ramoo bok hyb n'aa sa tób bā, raky en'yym hyb n'aa, sa patug raky daheeh hyb n'aa na-āāj né hē. Taw'āāts hē tii da ȳȳj wanehēh nā do rabad'oo, sa hyb n'aa P'op Hagā Do ky n'aa ta wób raky n'aa narejāā hyb n'aa. ⁶ H̄ȳy kā, ajyy wanehēh nā do hā kā. Tak'ēp péj mamaher'ood sa hā, sa h'yyb ramesoo hyb n'aa ji h'yyb karēn do jawén ranabok hyb n'aa. ⁷ Ōm kā tii, taw'āāts hē baad hadoo do mamoo wād had'yyt hē, a hā ta wób rahegāā bā, mabawāt doo da rakarēn rababok hyb n'aa. Mama met'ēēg P'op Hagā Do ky n'aa t'ōp madāk doo me, j'ooj madāk doo me nado. Maky n'aa manesuj manā P'op Hagā Do ky n'aa mamet'ēēg bā. ⁸ Baad mama met'ēēg baad hadoo do ky n'aa, raky nasēm hyb n'aa ōm, a majīī hedoo do ranu mebyng hyb n'aa ranaw'yyt do hyb n'aa baad nadoo do ēr ky n'aa. ⁹ Mamaher'ood sa karom kanep'aak do sa hā, sa kariw n'aa raky dahé had'yyt hē hyb n'aa sahōnh hā. Mamaher'ood sa hā, sa kariw n'aa rah'yyb en'yym hyb n'aa. Mamaher'ood sa hā, raky ganadoo hyb n'aa sa kariw n'aa. ¹⁰ Mamaher'ood sa hā ranets'ēēk hyb n'aa sa kariw n'aa ma. Taw'āāts hē baad ub rababoo had'yyt hē, sa kariw n'aa rah'yy ganenāh hyb n'aa sa hā. Tii bā, sahōnh hē baad ramoo bok do hyb n'aa, baad ub ta wób rabaher'oot da P'op Hagā Doo, ēr h'yyb tym dēēb ky n'aa hā.

¹¹ Ta ti ŷ wén erih, tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym ji hä tametëeh, nes'aa né hē paawä ji. Ti hyb n'aa, sahõnh hē badäk hahÿÿ bä habong do ta hä h'yy ka'eeh do tabed'ëep nesaa do mahãnh, hÿ pong jé ta pa rababok hyb n'aa. ¹² Ji hä tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym do hä, ji tametëek ji moo nawäd wät hyb n'aa P'op Hagä Do ganen'aak doo. Ji tametëek badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do h'yyb karën do ji beréd hõm hyb n'aa. Ji tametëek ji h'yyb ji mesoo ji h'yyb karën do jawén ji nawät hyb n'aa, baad hadoo do ji moo wät hyb n'aa, P'op Hagä Do karën do hä ji h'yyb däk hyb n'aa na-ãj né hē badäk hahÿÿ hä ji bawät nä bä. ¹³ Tii da er babok, baad er gada do hyb n'aa Jesus Kristo ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang p'aa hēnh takasee doo. P'op Hagä Do Sahõnh Hē Haj'ap Doo, ji h'yyb tym dëeb né tii. ¹⁴ Ta daaj hē takan'oo däk dajëb hä er hyb n'aa, sahõnh hē nesaa do mahãnh er tabed'ëep hyb n'aa, nesaa do er h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm hyb n'aa, ta karapee baad hadoo do moo bok do karën do er bahado däk hyb n'aa.

¹⁵ Taw'ääts hē ky n'aa jawyk doo me mama met'ëeg ta ti õm ŷ ma erih doo. Tak'ëp péj mamaher'ood sa hä raky daheeh hyb n'aa mama metëek doo. Manabuuju gedo nabuj keh'ũũm doo. Man'oo õm raty n'aa gesyyg manäh!

3

Baad hadoo do ji moo wät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Maher'ood Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä, raweh'ëeh hyb n'aa sa häj n'aa wahë n'aa, ta wób hagä n'aa hedoo do na-ãj né hē. Maher'ood sa hä, raky daheeh hyb n'aa ramejũũ doo. Mamaher'ood sa hä, moo hahũũnh doo gó ramoo boo had'yyt hē hyb n'aa baad hadoo doo. ² Maher'ood sa hä, sa da hadoo do raky n'aa narejãã hyb n'aa. Maher'ood sa hä, rakawanejãn hyb n'aa ta wób sa wë. Taw'ääts hē

raky en'yym ta wób sa wë. Taw'ääts hē baad raky n'aa en'yym ta wób sahõnh hē rah'yy kanasab'ee doo gó.

³ P'ooj ub, Jesus er nahapäh nä noo gó, er na-ãj hē dooh paa er h'yy genä bä. Dooh paa er ky daheeh péh. Er paa ta wób rawedii. Dooh paa er haja bä er eréd bä nesaa do ji h'yy karën doo, taw'ääts hē er ed'oo do paa er hä. Nesaa do had'yyt paa er ehat. Ta wób paa er hyb n'aa jewës. Er hyb n'aa ge'ëenh paa ta wób. Tii d' paa rabad'oo ënh er hä. ⁴ Tii bä kä, ji takamahãn doo, ji wë taky enyym do na-ãj hē P'op Hagä Do er h'yyb tym dëeb metëeh bä kä, ⁵ er tabedëeb wät nesaa do mahãnh. Baad hadoo do er moo bok do jawén nado er tabedëeb wät. Er tat'yyd mehũũn do hyb n'aa er tabedëeb wät. Hahÿÿ da er tabedëeb wät: Nesaa do er h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm. P'aa hēnh er henäng do hadoo tan'oo bä er h'yyb tym. Papuuju hado däk er babok tan'oo bä. Ta Sahee hejój me tii d' tabad'oo er hä. ⁶ Ky n'aa etsëeh P'op Hagä Doo. Baad tabanoo ta Sahee er h'yyb tym gó, Jesus Kristo er h'yyb tym dëeb hyb n'aa. ⁷ Baad er bahado däk ta matym gó P'op Hagä Do an'oo bä, taky enyym do hyb n'aa er wë, nes'aa né paawä ëer. Ta Sahee tabanoo er hä, ta taah er bahadoo hyb n'aa kä. Edëb had'yyt do er gadoo da hÿÿ kä, baad er bahapäh. ⁸ Te hub né hē ta ti ŷ her'oot doo. Ti hyb n'aa, ŷ karën baad had'yyt hē mamet'ëeg ta ti ŷ her'oot doo, baad hadoo do P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do ramoo boo had'yyt hyb n'aa. Baad né hē ta ti kametëek do ky n'aa sahõnh hē badäk hahÿÿ hä habong do sa hä.

Ta s'ee hēnh ma met'ëek do sa ky n'aa hahÿÿh

⁹ Õm kä tii, maaaa newë manä daap kaher'oot do Judah buuj wahë makũ sa häd ketsén do hä. Awäd manä Mosees ky n'aa jaw'yyk do p'ãã ky ked'aak do sa mahang, kawaj'ããn gó ky ked'aak do sa mahang. Daap ti ta tii. Ji hä masa do nado tii. Ti hyb n'aa, maaaa newë manäh,

awäd manä sa mahang, ÿ wén näng.
¹⁰ Taw'ääts hē pawóp nuu me da
 maky meduuk jé daap rama metëek
 doo me séd h'yyb nehedo boo ran'oo
 bä Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Õm
 raky nadahé nã bä, dawëë kanä da
 sa mahãnh.* ¹¹ Ta ti hedoo do rah'yy
 kawereem kãn baad hadoo do ky n'aa
 hã. Mahapäh né hē tii. Nesaa do
 had'yyt hē sa hã. Sa daaj hē raky n'aa
 ketyy nesaa do hã. Dooh baad rado
 bä P'op Hagä Do matym gó.

*Tiit hã Paw-Ro kedëë hõm do ky
 n'aa hahÿÿh*

¹² ÿ mejüü da Aretemas häd näng
 do a wë. Aretemas ÿ manejõ bä, ÿ
 mejüü da Tikiko. A wë takajaa bä, ÿ
 karën, tahaja bä, nayyw hē mabana
 wë ÿÿ, Nikoporis häd näng doo bä.
 T'ii hēnh ÿ h'yyb däng ÿ bahõm, taba-
 hahëem do noo gó ÿ tabës hyb n'aa
 tii bä. ¹³ Senas häd näng do hã kä,
 ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh doo,
 Aporos daheeh ratsyym kasog bä tii
 b' naa, ÿ karën baad mamasaa sa hã
 mahajaa doo me. Man'oo sa hã ra-
 batsëk do waa n'aa hedoo doo. ¹⁴ Õm
 had'yyt hē nado masa. Taw'ääts hē ër
 wakãän, Jesus hã h'yy ka'eeh do na-
 ääj hē rama kametëek baad hadoo do
 ramoo bok ramasa hyb n'aa bedoh do
 sa wë. Taw'ääts hē tii d' ji bad'oo daap
 ji aboo mahãnh.

¹⁵ Sahõnh hē pa ÿ habok do õm
 mä rahyb n'aa esee. Mamaher'ood
 sahõnh hē kamahãnh do äã hã, ër
 wakãän Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ÿ
 hyb n'aa esee sa hã. ÿ karën P'op
 Hagä Do ky enyym sahõnh hē bë hã.
 Jããm hē kä.

* **3:10** Ta ti hedoo doo, dooh ji an'oo bä ta wób rama met'ëeg bä. Dawëë ji kan'yyh sa mahãnh.

Piremon Piremon hã Paw-Ro ma erih do hahÿh

1 ÿ Paw-Ro, Kristo Jesus hyb n'aa radawäts gëet doo, ër hÿÿj hadoo do Tsimoot häd näng do daheeh òm ãã edëng Piremon, ãã najiis, ãã nemuun Jesus sii moo wät doo. 2 ãã edëng na-ããj hë Jesus hã h'yy ka'eeh do a tób bã kahet'aa doo,* ër ãnh hadoo do Apija häd näng do na-ããj hë, aj'yy Akipo häd näng do na-ããj hë baad ãã nemuun Jesus wë moo wät doo. 3 ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'yym bë hã. ÿ karën baad bë rah'yyb en'yym.

4 Piremon, òm ÿ ky n'aa etsëe bã, ÿ tsebee had'yyt hë P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do wë. 5 ÿ tsebë, P'op Hagä Do karapee makamahãn ÿ ky n'aa napäh do hyb n'aa, Jesus ër wahë n'aa hã mah'yy kae had'yyt hë ÿ ky n'aa napäh do hyb n'aa na-ããj hë. 6 ÿ ky n'aa etsëe òm, Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad mabetsëh had'yyt hyb n'aa sa hã, baad mabahapäh do hyb n'aa sahõnh hë baad hadoo do Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do ër hã tanoo doo.† 7 Tak'ëp ÿ h'yy gadajaa kãn, tak'ëp ÿ h'yyb tsebee kãn wakãn ÿÿ, P'op Hagä Do karapee mah'yyb tseb'ee do hyb n'aa.

8 Ti hyb n'aa ÿ eanh a hã mamoo wät hyb n'aa hahÿ a hã ÿ ky n'aa etsëe doo. ÿ karën bã paawä, ÿ mejüü paawä òm, Kristo mejüü do ÿ bahadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hë, dooh ÿ karën bã òm ÿ mejõ bã. 9 Òm ÿ kamahãn do hyb n'aa ÿ eaaj ub a hã. ÿ Paw-Ro, ÿ wah'ëe däg kã, Kristo Jesus hyb n'aa radawäts gëet doo, 10 ÿ etsëe a hã, baad magado Onesim p'aa hënh

a wë takajaa bã.‡ Tah ÿ hado däk tii, Jesus hã tah'yy kae däk do hyb n'aa, Jesus ky n'aa ÿ baher'oot do hyb n'aa ta hã ÿ radawëes doo gó. 11 P'ooj ub dooh baad ub Onesim moo wäd bã a wë. Hÿÿ kã baad tamoo wät da a wë. Baad tamoo wät wë ÿ na-ããj né hë.

12 ÿ mejõ nä a wë p'aa hënh. Tak'ëp ÿ kamahãn tii, hã ÿÿ ÿ kamahãn doo da. 13 Taw'ããts hë paawä tabaym pa ÿÿ, a jawén buuj ÿ tamasa paawä babä, Jesus hyb n'aa ragadaheew'ëes doo gó ÿ ag'ëed nuuj jé. 14 Dooh ÿ karën bã pa ÿ a karom tayyw bã makanarën bã. ÿ karën doo da nado. Makarën bã ti ÿ mamasa. 15 Nepäh P'op Hagä Do an'oo bã Onesim ahõm dó a mahãnh, a pa had'yyt hë hÿÿ kã tabawät hyb n'aa. 16 A karom had'yyt hë nado wäd ta tii. A hÿÿj hado däk hÿÿ kã Jesus hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ër wakããn, ër kamahãn do hado däk hÿÿ kã ti Onesim. Tak'ëp ÿ kamahãn né paawä, òm ta bahãnh da makamahãn. A karom makamahãn do had'yyt hë nado. A wakããn däg hÿÿ kã Jesus hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa.

17 A h'yyb hata hadoo ÿ bahadoo bã a hã, tii bã ÿ karën paawä ÿ magadoo doo da né hë magado Onesim. 18 Baad nadoo do a hã Onesim an'oo bã paah, ta kũüt nyy bã a wë, ÿ d' hep'aak. 19 Daj ÿ né hë ÿ berih hahÿ moh ÿÿ me, mabahapäh hyb n'aa ÿ erih do hã, ÿ ep'aak né da tii. ÿ ep'aak né da, mahapäh né hë ti anäng a kũüt hadoo wë ÿÿ, Jesus hã mah'yy kae däk do hyb n'aa hëp ÿ n'aa. 20 Ti hyb n'aa kã, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ÿ karën paawä baad magado Onesim. Mah'yyb tsebë ÿÿh, hãj ÿ mabahadoo do hyb n'aa Kristo hã ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa. 21 Hahÿ ÿ wén erih, hã ÿÿ pé mamoo wät né hë da a hã ÿ etsëe doo. ÿ etsëe do bahãnh né da man'oo bã ÿ hapäh. 22 Sét hë ÿ etsëe nä a hã: ÿ

* 1:2 Ta tób bã rawén kahet'aa, Jesus rahyb n'aa esee do hyb n'aa. † 1:6 Hahÿÿ da na-ããj hë ji hajaa ji erih bã tég nad'ëed is do 6: “ÿ ky n'aa etsëe òm, ta wób hã mamaher'oot hyb n'aa Jesus hã ji h'yy ka'eeh do ky n'aa, baad mabahapäh hyb n'aa sahõnh hë baad hadoo do Kristo hyb n'aa ër hã P'op Hagä Do an'oo däk doo.” ‡ 1:10 Piremon karom ti Onesim, kejën hõm do ta mahãnh.

karĕn paawä mabenäm a tób gawakõ see ÿ gagä péh. ÿ gada da ÿ ran'oo bä ÿ bahõm ÿ radawäts gëet doo gó naa, P'op Hagä Do hä bë ky n'aa etsëe do hyb n'aa. P'op Hagä Do maa napäh bë ky n'aa etsëe doo.

²³ Epaparas, pa ÿ Kristo Jesus hyb n'aa radawäts gëet doo, õm tahyb n'aa esee mäh. ²⁴ Maah-Ko, Aris-Tako, Demas, Rukas nemon ÿÿ Jesus ky n'aa her'oot doo, õm rahyb n'aa esee mäh.

²⁵ ÿ karĕn Jesus Kristo, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym bë hä. Jääm hë kä.

Eberew Eber buuj hã kerih do hahÿÿh

Ããs sa bahãnh P'op Hagä Do T'aah ky n'aa hahÿÿh

¹ P'ooj ub, hajõõ nuu me ër wahë makũũh* hã P'op Hagä Do maher'oot ta ky n'aa rod raheer'oot do hã. Ta see hadoo tamaher'oot paah, ta see hadoo tamaher'oot ta see pé noo gó. ² Hÿÿkä, da hëkä, ta T'aah hã ër tamaher'ood kãn. Ta T'aah mo haj'aa hã P'op Hagä Do pahuuj wät paa badäk hahÿÿh, wë, sagõõh, papÿÿj, kamarab na-ããj hë. Sahõnh hë ta wë hanäng do ta T'aah gadoo da P'op Hagä Do ky däng. ³ Ta T'aah hã P'op Hagä Do kabaj'aa do kametëëh. Ta Yb, P'op Hagä Do hadoo né hë tii. Ta kyyh tak'ëp hejooñh doo me sahõnh hë tapahuuj wät do tamatakëë, baad tabahado had'yyt hë hyb n'aa, baad tanado mahãnh. Nesaa do ër h'yyb gó hanäng do tado hõm do jawén paa bä, hÿ pong jé, P'op Hagä Do hub hënh, takaweh'ëëh doo bä tabaso kãn, P'op Hagä Do bag'ããs doo bä. ⁴ Ããs sa bahãnh ti tanu gadäg kãn, tak'ëp tahyb n'aa jawyg däk do hyb n'aa ããs sa bahãnh P'op Hagä Do an'oo däk do hyb n'aa. ⁵ Ããs sa bahãnh tawén hadoo, dooh “Tah ÿ õm. A yb ÿ hado däk naga hë”,† P'op Hagä Do anoo bä ããs sa hã. Dooh na-ããj hë ããs hã “ÿ né da a Yb, õm kä Tah ÿÿ”,‡ tanoo bä. Ta T'aah hã ti tabaher'oot. ⁶ Ta kyy kerih do bód see hã hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh badäk hahÿÿ hã ta T'aah wah'ëëh hadoo do tamejũũ noo gó:

“ÿ karën sahõnh hë ããs raweh'ëëh.”§

⁷ Ããs ky n'aa hã kä hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh:

“Ããs karom ÿÿ, tabahëm do hadoo rabahadoo ÿ an'oo bä. Tëëg hõõ hadoo ÿ an'oo bä na-ããj hë karom ÿÿ hã”, näng ta kyyh.**

⁸ Ta T'aah ky n'aa hã kä hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh:

“Õm da tabagã n'aa had'yyt hë, P'op Hagä Doo. Mabag'ããs do hã baad mamoo wät. ⁹ Baad hadoo do ti makamahãñ doo. Tak'ëp maganen'aak taw'ããts hë nadoo doo. Ti hyb n'aa P'op Hagä Doo, mah'yy kaha'eeh doo, õm tasëew hõm, tak'ëp mah'yy gadajang tan'oo bä a hata mahãnh.”††

¹⁰ Hahÿÿ da na-ããj hë P'op Hagä Do kyyh ta T'aah ky n'aa hã:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, õm né ti sahõnh hë tadu dahäng noo gó badäk hahÿÿh, wë, papÿÿj, kamarab, sagõõh na-ããj hë pahuuj wät doo.

¹¹ Ta ti sahõnh hë gawatsik da.

Tii d' nado õm. Õm da awäd had'yyt hë.

Ji saroor ahãnh do hadoo badäk hahÿÿh,

wë, papÿÿj, kamarab, sagõõh na-ããj hë.

¹² Ji hatsë ji apõõs doo da mabad'oo da sa hã.

Mawareem da, ji saroor ji wareem doo da.

Tii d' nado õm.

P'ooj ub mabawät doo da,

tii da mabawäd had'yyt hë da.

Dooh makawareem bä.

Õm da awäd had'yyt hë.”††

¹³ Dooh noo gó ããs sa hã P'op Hagä Do her'ood bä:

* **1:1** Eber buuj sa wahë makũ tii. Ta wakãñn tama erih do hyb n'aa, ër wahë makũũh tawén näng. Eber buuj sa uuh ti Judah buuj. † **1:5** Saaw-Mo 2.7 ‡ **1:5** 2 Samuéw 7.14 § **1:6** Dew-Teronom 32.43. Saaw-Mo 97.7 ** **1:7** Saaw-Mo 104.4 †† **1:9** Saaw-Mo 45.6-7 ††† **1:12** Saaw-Mo 102.25-27

“Aso hup ỹỹ hēnh, si ỹ mabag'ããs hyb n'aa a majĩ ỹ nes'ëem bã kä.”^{§§}

¹⁴ ããs kä, sahee hedoo doo, P'op Hagä Do mejũũ do moo bok do tii. P'op Hagä Do mejũũ ramasa hyb n'aa ta jawén ta wë hedëp doo.

2

¹ Ti hyb n'aa kä, ããs sa bahãnh Jesus bahadoo do hyb n'aa, taw'ããts hē ta bahãnh baad ub ër hyb n'aa matakëë ta ky n'aa hanãm do ër maa napäh do hã, ta s'ee hēnh, dawëë ta mahãnh ër h'yyb nawät hyb n'aa. ² Ky n'aa jaw'yyk né hē P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub ããs Mosees sa hã ratab'ëës doo.* Sahõnh hē ta ti ky nadah'eeh doo, ty n'aa ges'yyk doo, raky nadaheeh do pénh né hē ragadoo paa baad nadoo do ta sãm. ³ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, dooh da ër kedëëb bã P'op Hagä Do ji tarejãã do mahãnh, tak'ëp baad hadoo do ër ted'ëëp do ky n'aa hã ër hyb n'aa manatakä bã, ta hã ër hyb n'aa nap'eed bã. Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do né hē ti pooj jé sa hã tamaher'oot do ta ti ji ted'ëëp do ky n'aa. Ta jawén, Jesus kyyh maa napäh doo, te hub né hē tii, rametä kãn ër hã kä. ⁴ Ër hã ramaher'oot noo gó, ta metëë n'aa me, meuj n'aa nãng doo me, tapehuunh doo me na-ããj hē P'op Hagä Do metä kãn te hub né hē tii. Ta Sahee hã hana do ji hajaa doo, tah'yyb dãng doo da ji hã tanoo doo, ta tii me na-ããj hē tametëëh ta tii.

Ëër, ta wakããn bahadoo Jesus hado däk do ky n'aa hahỹỹh

⁵ Bë ỹ maher'oot hahỹỹh: Dooh ããs sa hã tado bã P'op Hagä Do an'oo däk rabag'ããs hyb n'aa ta ti papuuj hedoo do ta karapee rababok doo bã, ta jawén hawät doo, ta ky n'aa babä bë ỹ ma erih doo. ⁶ Dooh ããs hã tan'oo bã ta ti rabag'ããs. Ti anãng P'op Hagä Do kyy kerih doo gó hahỹỹ da taher'oot doo:

“Dooh its ti ajyy.

Ti hadoo né hē sa hã mahyb n'aa esee, P'op Hagä Doo.

Dooh its badäk hahỹỹ hã habong doo.

Ti hadoo né hē mahag'ããs sa hã.

⁷ ããs hyb n'aa jewyk do yd jé kanahën d'os hē ajyy rahyb n'aa jewyk man'oo bã.†

Ti hadoo né hē, tak'ëp rahyb n'aa jew'yyk, tak'ëp rakawehëë däk man'oo bã.

⁸ Sahõnh hã rabag'ããs man'oo bã”,‡ nãng mã ta kyyh.

Sahõnh hã rabag'ããs P'op Hagä Do an'oo bã kä, dooh mad'aak pé rabanag'ããs péh. Tii d' tahado né paawä, da hē dooh ër hapëë nä bã sahõnh hã rabag'ããs. ⁹ Ta ti nepä né paawä ër hã, ër hapäh Jesus, ta hã ta ti kerii däk do paa kaja däk doo. ããs hyb n'aa jewyk do yd jé Jesus bahadoo dó P'op Hagä Do an'oo bã paah, ji wë P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa sahõnh hē sa hyb n'aa tadajëp hyb n'aa. Hỹỹ kä, tahob wät do hyb n'aa paa dajëb, tak'ëp Jesus hyb n'aa jawyg däk, tak'ëp takawehëë däk.

¹⁰ Taw'ããts hē né hē P'op Hagä Doo, sahõnh hē tahana doo, ta hyb n'aa sahõnh hē hawät doo, Jesus hã tabad'oo doo: Jesus ahoop do hyb n'aa baad had'op Jesus wén hado kãn tan'oo bã, hajök badäk hahỹỹ hã habong do P'op Hagä Do taah hedoo doo, ta sii ta bag tak'ëp gabarëëh do mahang rababoo padëëk hyb n'aa kä. Jesus sa h'yyb tym dëëb P'op Hagä Do wë. ¹¹ P'op Hagä Do hanaa né hē Jesus, tsyt hē P'op Hagä Do wë ji bawäd däk hanoo doo. Ti hanaa na-ããj hē ji, tsyt hē P'op Hagä Do wë haboo däk doo. Sét hanaa né hē ëër. Ti hyb n'aa dooh Jesus nu mebyy bã “wakãn haa” tanoo bã ër hã, ¹² hahỹỹ da ta Yb hã tabaher'oot noo gó:

^{§§} 1:13 Saaw-Mo 110.1 hã takerii däk tii. Ta T'aa hã tabaher'oot ta tii. * 2:2 P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do tii, pä gatsebak do hã kerih do paah. † 2:7 Hahỹỹ da na-ããj hē tahajaa ji erii bã: “Banadawëët do noo gó, ããs hyb n'aa jewyk do yd jé man'oo bã ajyy rahyb n'aa jewyk.” ‡ 2:8 Saaw-Mo 8.4-6

“ÿ maher'oot da a ky n'aa wakān haa sa hã.
 Õm ÿ ma ejām da sa hõõ gó, a hyb n'aa rakahet'aa doo bã.”§

13 Hahÿÿ da na-ããj hẽ ta kyyh: “Ta hã da ÿ h'yy kasadã”,** nāng mäh. Tii bã ahõm nã ta kyyh: “Gëët hahÿ ÿÿ, karapé haa sa sii, hã ÿ P'op Hagã Do anoo doo”,†† nāng mäh.

14 Ta karapee ramajyyw enäh do hyb n'aa, radab enäh do hyb n'aa, sa da hadoo Jesus bahado dāk. Tii d' tawén d'oo tadajëp doo me tagawat-siig hõm hyb n'aa Dijab,‡‡ dajëb hejó wë nāng doo, 15 èr tabed'ëëp hyb n'aa kã ji dajëp ji jeÿÿm do mahānh. Dajëb ji jeÿÿm do hyb n'aa, sa karom he'ÿÿm doo gó habok do hadoo paa èr p'ooj ub. Jesus èr tabedëëb wät hÿÿ kã, baad ub, neÿÿm doo gó èr babok hyb n'aa kã. 16 Wyt ta maab hẽ: Aj'yy Jesus wén hado dāk, Abaraām panaa hedoo do tamasa hyb n'aa. Dooh ããs tamasa do hyb n'aa tado bã tii. 17 Ta wakān hed'op tawén hado dāk, sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät tabahadoo hyb n'aa P'op Hagã Do wë, sa hã t'yyd mehīn doo, P'op Hagã Do wë baad had'yyt hẽ moo wät doo. Sa da hadoo tabahado dāk paah, tadajëp doo me nesaa do èr moo bok do tabado hõm hyb n'aa. 18 Jesus ahob wät do hyb n'aa ta hã Dijab h'yyb tatuk noo gó, Jesus hajaa tamasa bã ji, da hẽ Nesaa Do Yb h'yyb tatuk doo. Tahapäh nyy da ji tamasa.

3

*Mosees hyb n'aa jawyk do bahānh
 Jesus hyb n'aa jawyk do ky n'aa hahÿÿh*

1 Ti hyb n'aa wakān haa hedoo doo, tsyt hẽ P'op Hagã Do wë kasëew bong doo, ta jawén, hÿ pong jé ta pa bẽ

§ 2:12 Saaw-Mo 22.22 ** 2:13 Isajas 8.17 †† 2:13 Isajas 8.18 ‡‡ 2:14 Gereg kyy me

ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahananng pé ti Dijab. * 3:2 Tób P'op Hagã Do yd kahesé do pan'aa P'op Hagã Do ky gabuuj gó Mosees tamaa sooh do apäh ti P'op Hagã Do tób n'aa. Ta see pé noo gó P'op Hagã Do karapee na-ããj hẽ ramaneëenh P'op Hagã Do tób n'aa. Ti hyb n'aa, “baad ub Mosees moo wäd wät P'op Hagã Do karapee sa mahang”, tahananng pé tii. † 3:5 Hahÿÿ da na-ããj hẽ tahajaa ji erii bã tii: “Mosees kã, P'op Hagã Do karom, baad tamoo wät paa sahõnh hẽ P'op Hagã do mejüü do P'op Hagã Do karapee tabahag'ääs bã. Mosees moo wät do paa ta metëë n'aa P'op Hagã Do T'aah ky n'aa hã.”

babok hyb n'aa, taw'ääts hẽ Jesus hã bẽ hyb n'aa matakã. P'op Hagã Do ky n'aa rod èr wë tamejüü do tii. Èr ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagã Do wë. Ti né hẽ èr h'yy kaha'eeh doo. 2 Sahõnh hẽ ta hã P'op Hagã Do mejüü do Jesus moo wäd wäd had'yyt hẽ, p'ooj ub Mosees moo wäd wät doo da sahõnh hẽ P'op Hagã Do tób n'aa yt hã.* 3 Mosees hyb n'aa jawyk do bahānh Jesus hyb n'aa jawyk. Panyyg ky n'aa gó bẽ ÿ maher'oot: Tób ky n'aa etsëeh do bahānh tób tama do ky n'aa etsëeh. 4 Anyy né paawã sahõnh hẽ tób tahem'aa doo, ti bahānh ti P'op Hagã Doo, sahõnh hẽ mo haj'aa nāng doo. 5 Mosees kã, P'op Hagã Do karom, baad tamoo wät paa sahõnh hẽ P'op Hagã Do mejüü doo, tób ta yd kahesé do hã. Mosees moo wät do paa ta metëë n'aa P'op Hagã Do T'aah ky n'aa hã.† 6 Kristo hã kã, P'op Hagã Do T'aah, baad tamoo wät P'op Hagã Do tób n'aa hadoo do hã kã. Èër, Kristo hã h'yy ka'eeh do ti ta tób hadoo doo, neÿÿm doo me èr gadaa bã had'yyt hẽ èr hã taky dāng doo. Èr h'yy ganejë hõm bã èr pooj jé èr gada do hã, èr kasab'ee do hã.

*Taw'ääts hẽ dooh ji aba bã ji h'yyb
 ky n'aa hahÿÿh*

7 Ti hyb n'aa, P'op Hagã Do kyy kerih do hã ta Sahee her'oot doo da:

“Da hẽ, P'op Hagã Do kyyh bẽ maa napäh bã,

8 bẽ aba manã bẽ h'yyb, P'op Hagã Do wë rah'yy kawereem do paa da,

banawäng doo bã P'op Hagã Do rametyy noo gó.

9 Ta tii bã bẽ wahë makü ÿ ramehet'yy,

40 ta baab noo gó rahapëë né paawá kabaj'aa do ÿ moo wäd wät do sa mahang.

10 Ti hyb n'aa ÿ kawajãän paa nanäng sa wë.

Hahÿÿ d' paa ÿ her'oot sa ky n'aa, 'Ta s'ee hënh had'yyt hë sa h'yyb bawät.

Dooh rakarën bä rabok bä ÿ karën doo da', näng paa këh ÿÿ.

11 Ti hyb n'aa ÿ kawajãän doo me, ky kaneh'ÿÿt doo me, ÿ ky däng hahÿÿh:

'Dooh da ÿ an'oo bä ÿ benäm doo bä rajëë pä bä. Dooh da ÿ an'oo bä rakamehãäg ÿ ky däng doo bä' ”, † näng P'op Hagä Do kyyh.

12 Wakän haa hedoo doo, bë hyb n'aa matakä nesaa bë h'yyb nahadoo hyb n'aa. Bë hyb n'aa matakä bë h'yy kanae mahänh, P'op Hagä Do hawäd had'yyt do bë neréd mahänh.

13 Taw'ãäts hë bë sahönh hë bë h'yyb enäw bë da hadoo doo, da hë ji P'op Hagä Do bats'yyt nä bä, bë see ta h'yyb baa mahänh nesaa do tamoo wät do ta hä wadii do hyb n'aa.

14 “Bë hyb n'aa matakä P'op Hagä Do bë neréd mahänh”, ÿ wén mejüü bë hä, Kristo h'yyb hataa ër bahado däk do hyb n'aa. Kristo h'yyb hataa né hë ëër, baad had'yyt hë ër h'yy kasadëë bä ta hä, pooj jé ër du doo noo gó baad ër h'yy kasadä doo da.

15 Hahÿ taba-her'oot bä, “Da hë, P'op Hagä Do kyyh bë maa napäh bä, bë aba manä bë h'yyb, P'op Hagä Do wë rah'yy kawereem do paa da”, § 16 jaa ti P'op Hagä Do kyyh maa napäh doo, ta wë h'yy kawereem doo? Sahönh hë Esit häj n'aa bä naa Mosees manyyh do né hë tii. 17 Jaa wë P'op Hagä Do kawajãän 40 ta baab noo gó? Nesaa do moo bok do wë takawajãän. Banawäng doo bä daap sa kamag baboo höm. 18 Jaa hä ta ky kaneh'ÿÿt doo me P'op Hagä Do ky hadoo: “Dooh ÿ an'oo bä da ÿ benäm doo bä rajëë pä bä. Dooh

da ÿ an'oo bä rakamehãäg bä pa ÿÿ”? Ky nadah'eeh do hä ta ky däng tii.

19 Rah'yy kana'eeh do hyb n'aa né hë rawén nahajaa rajëë pä bä P'op Hagä Do benäm doo bä, ër hapäh.

4

1 Ti hyb n'aa, tanahänh nä do hyb n'aa ji P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, tabenäm doo bä ji h'yyb tym kameh'ãäk doo, taw'ãäts hë h'yyb eÿÿm doo me baad ër hyb n'aa matakëë, bë see nes'õõs hyb n'aa tii.

2 Ta tii d' bë ÿ wén maher'oot, banawäng doo bä sa hä ramaher'oot do paa da, ër hä na-ãäj hë ramaher'oot P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Nanäng dooh ragado bä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, raky nadaheeh do hyb n'aa sa wób ky dah'eeh doo da.* 3 Èër kä, P'op Hagä Do panyyg hanäm do ky dah'eeh doo, ër gadoo da P'op Hagä Do hanaa ji h'yyb tym kameh'ãäk doo. Ky nadah'eeh do sa ky n'aa kä hahÿÿ d' paa P'op Hagä Do beher'oot:

“Ti hyb n'aa ÿ kawajãän doo me ky kaneh'ÿÿt doo me ÿ ky däng hahÿÿh:

'Dooh ÿ an'oo bä da ÿ benäm doo bä rajëë pä bä.

Dooh da ÿ an'oo bä rakamehãäg ÿ benyyw höm doo bä.' ”†

Raky nadaheeh do hyb n'aa né hë rawén ganadoo sa h'yyb tym kameh'ãäk doo. P'ooj ub paah, badäk hahÿ tadu dahäng noo gó P'op Hagä Do benyyw däk paa tii.

4 P'op Hagä Do benyyw däk paa ta ti ër wén hapäh, hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó ta her'oot do hyb n'aa setsi däg kä ta ä ky n'aa hä, tapehuunh do jawén paa bä: “Setsi m' ta ä kä tamoo gawatsik. Setsi kä m' ta ä kä, P'op Hagä Do kameh'ãäk tapehuunh do hyb n'aa.”† 5 Ta ti ky n'aa né hë na-ãäj hë ta her'oot hahÿÿ da taba-her'oot

† 3:11 Saaw-Mo 95.7-11. § 3:15 Saaw-Mo 95.7-8

* 4:2 Pawóp hë ky dah'eeh paah, Kareb, Josuwéh

häd enäh doo. Ta wób dooh raky dahé bä, rawén ganadoo P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. † 4:3

Saaw-Mo 95.11 † 4:4 Genesis 2.2

bä: “Dooh ÿ an'oo bä da ÿ benäm doo bä rajëë pä bä. Dooch da ÿ an'oo bä rakamehããg ÿ benyyw hõm doo bä.”

⁶ P'op Hagä Do benyyw däk né hë ji baym do hood, ji h'yyb tym kameh'ããk doo bä. Pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ky n'aa hanäm do maa nap'ëëh doo, dooh raky dahé bä, ti hyb n'aa dooh ragado bä tii. Ti hadoo né hë, ti abok nä ta wób sa pooj jé P'op Hagä Do benyyw däk rabajëng hyb n'aa ta gó. ⁷ Ti hyb n'aa p'aa hënh P'op Hagä Do anoo ta tyw n'aa ji hã. Da hë ti tabanoo ta tyw n'aa ji hã. Hajõng ta baab jawén paa bä, raky nadaheeh do jawén paa bä, P'op Hagä Do ky däng paa ta tii, Dawi her'oot do hã, pooj jé ÿ erii wät doo. § Hahÿÿ d' ta kyyh:

“Da hë, P'op Hagä Do kyyh bë maa napäh bä,
bë aba manä bë h'yyb”, ** näng mäh.

⁸ Josuwéh tado bä paawä ti hanoo do rakameh'ããk doo, hëej sa hã taky n'aa enooh do tado bä paawä rakameh'ããk doo bä, dooh ta jawén P'op Hagä Do her'ood bä paawä ta see pé ky n'aa ji kameh'ããk doo. ††
⁹ Ti hyb n'aa kä, ti anyy däk tsyt hë kasëew däk do ji h'yyb tym kameh'ããk doo, ta karapee hyb n'aa P'op Hagä Do benyyw däk doo. ¹⁰ Ta ti ji h'yyb tym kameh'ããk do gad'oo doo, rakameh'ããk da ramoo bok do jawén paa bä sa hã P'op Hagä Do karën doo, P'op Hagä Do kameh'ããk doo da né hë tapehuunh do tabahajaa do jawén paa bä. ¹¹ Ti hyb n'aa kä, taw'ãäts hë tak'ëp ër hyb n'aa tam'aah ji h'yyb tym kameh'ããk do P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ër gadoo hyb n'aa, nabuj keh'ũũm doo, ky nadah'eeh doo, p'ooj ub habong doo da ër nabok hyb n'aa.

¹² Ta ti ÿ wén her'oot, awät do hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh. Tahajaa

tabad'oo P'op Hagä Do karën doo. Sën-jeer séd demuun tahãw padëek do bahãnh P'op Hagä Do kyyh hehãm do hadoo. Sën-jeer t'õp tabajëng doo da ji k'yy gahũũn gó, t'õp P'op Hagä Do kyyh bajëng ji h'yyb tym gó. Sahõnh hë ji h'yyb gó hanäng do tametyy, sahõnh hë ji hyb n'aa newëe do tame-tyy. ¹³ Sahõnh hë P'op Hagä Do pahu-unh do mahang dooh kejën pé P'op Hagä Do mahãnh. Sahõnh hë P'op Hagä Do bahapäh. Sahõnh hë wyt ta maab hë ta matym gó. Ta matym gó ër kametä däk da ër metëeh hyb n'aa ta hã nyy da ër baboo bok paah.

Jesus ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'ãät P'op Hagä Do wë ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti hyb n'aa kä, ti anäng do hyb n'aa Jesus, P'op Hagä Do T'aah, ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'ãät do P'op Hagä Do wë, hÿ pong jé P'op Hagä Do wë hajëë suun doo, taw'ãäts hë dooh ër h'yy keréd bä Jesus ky n'aa ër gado däk do paa hã. ¹⁵ Taw'ãäts hë ta tii hã ër h'yy kanerét ÿ wén näng, ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'ãät do P'op Hagä Do wë tabahapäh do hyb n'aa né hë ër h'yyb nahejooj. Tahapäh ër hã kametëeh doo, ti na-ãäj hë Nesaa Do Yb h'yyb tatuk do paa hyb n'aa sahõnh hã, ër Nesaa Do Yb h'yyb tatuk doo da né hë. Nesaa Do Yb h'yyb tatug né paawä ta hã, dooh nesaa do Jesus hã. ¹⁶ Ti hyb n'aa taw'ãäts hë h'yy kasadä doo me P'op Hagä Do ky ennym do wë ër bahõm, †† ër tat'yyd mehũũn hyb n'aa, taky ennym doo gó ër tamasa hyb n'aa baad tanadoo noo gó ër hã.

5

¹ Sahõnh hë sa ky n'aa rod wahë n'aa P'op Hagä Do wë takasëew hõm sa wakãän mahang, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tabahadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do matym n'aa ta wë tamanaa hyb n'aa, sa masãäh wób

§ 4:7 Pooj jé ÿ erii wät doo tawén näng, tég eh do 3 hã pawóp nuu me ta ti taberii wät do hyb n'aa.

** 4:7 Saaw-Mo 95.7-8 †† 4:8 Josuwéh ti Kanaãh hãj n'aa hënh Isaraéw buuj mahũũm do paah.

†† 4:16 Ji h'yy kasadä doo me ji ky n'aa etsëë, tahanäng pé ta wë ji bahõm doo.

P'op Hagä Do hä tama ejuu hyb n'aa na-ããj hē, nesaa do ramoo bok do kado hōm hyb n'aa. ² Sa da hadoo sa ky n'aa rod tabahadoo do hyb n'aa, sa nemuun h'yyb nahejoonh do hyb n'aa, tahajaa kaja hē ta h'yyb tamahūūm bā h'yy gatamah do hyb n'aa hes'ōōs do sa wē. ³ Sa da ta h'yyb nahejoonh do hyb n'aa, ta wakāān hyb n'aa had'yyt nado tama ejuu P'op Hagä Do wē. Ta hyb n'aa na-ããj hē ky n'aa jaw'yyk do mejūū P'op Hagä Do hä tama ejuu, nesaa do tamoo wād wāt do kado hōm hyb n'aa.

⁴ Dooh hajaa pé ta daaj hē takasēew bā sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wē tabahadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do ti hasēm tii, Arāw tasēew hōm do paa hadoo. ⁵ Ti hadoo Kristo hä. Dooh ta daaj hē takasēew bā, dooh ta daaj hē takawehēē bā sa ky n'aa rod wahē n'aa heh'äät do tabahadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do né hē tii, “Tah ŷ ōm, hana ŷ ōm”* hanäng do ta hä. ⁶ Hahÿÿ da na-ããj hē Kristo hä P'op Hagä Do baher'oot ta kyy kerih do bód see hä:

“Sa ky n'aa rod wē ŷ had'yyt hē ōm, Merekisedek,† sa ky n'aa rod wē ŷ hadoo péh”,‡ näng mä ta hä.

⁷ Badäk hahÿÿ bā Jesus bawät noo gó tak'ëp taky n'aa etsēē P'op Hagä Do hä. Tak'ëp ta kyyh taky n'aa etsēē bā, haoot doo me na-ããj hē taky n'aa etsēē P'op Hagä Do hä, dajëb mahānh ji hed'ëep do hä. P'op Hagä Do ky daheeh taky n'aa etsēē doo, Jesus ky dahé had'yyt hē do hyb n'aa ta Yb karën doo. ⁸ P'op Hagä Do T'aah né hē paawä, nesaa do tahoop do hä tahapēē dāk nyy d' tahanäng pé P'op Hagä Do hä ji ky daheeh doo. ⁹ Sahōnh hē ta Yb karën do ta hä kaja dāk bā kā, sahōnh hē ta hä ky dah'eeh do sa h'yyb tym dēeb tabahado däg kån. P'op Hagä Do pa had'yyt hē da rababok tan'oo bā kā. ¹⁰ Sa ky n'aa rod wahē n'aa heh'äät P'op Hagä Do

wē, Merekisedek hadoo do Jesus bahado dāk P'op Hagä Do an'oo bā.

Ji h'yy ganajëē hōm do Jesus hä ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Hajōng ti anyy dāk paawä ta ti ky n'aa bē ŷ maher'oot hyb n'aa. Ti hadoo né hē, hejoonh ji maher'ood bā ta ky n'aa, nayyw hē bē h'yy ganahoot do hyb n'aa ta hä. ¹² Bāp peej däg bē h'yy kae dāk do hyb n'aa Jesus hä, ta wób paawä bē ma metëek da hē ta ky n'aa. Ti hadoo né hē, dooh tagah'ood nā bā bē hä. Bē karën p'aa hēnh ji ma metëek bē hä. Jāām hē pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa bē rama metëek do paa ji ab'aanh bē karën. Karapee t'aah ta ŷÿn bii gamyyj karën doo, ta tā nawēh nā do hadoo bēeh. ¹³ Bii karën nā doo, karapee t'aah hadoo nāh, ji hä P'op Hagä Do karën do hä h'yy ganahoot nā doo. ¹⁴ Ta dab ti wahēh hedoo do sa tā. Hahÿÿ d' ŷ hanäng pé tii: H'yy gah'ood dāk do ramaa napāh sahōnh hē P'op Hagä Do kyyh. Sa h'yyb gó rahyb n'aa newē had'yyt hē do hyb n'aa, rahapēē dāk ny hadoo do baad ub, ny hadoo do baad nadoo doo.

6

¹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē er hyb n'aa matakēē baad tagahoot hyb n'aa er hä sahōnh hē er hä Kristo metëeh doo, baad er bahaja dāk hyb n'aa. Taw'ääts hē dooh er abaj had'yyt hē jāām hē pooj jé Kristo ky n'aa er rama metëek doo. Taw'ääts hē dooh p'aa hēnh er abaj jāām hē pooj jé er ma kamet'ëeg wāt doo, daap hadoo do ji moo wāt do ji eréd hōm do ky n'aa hedoo doo, P'op Hagä Do hä ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hedoo doo, ² ji nu kemuun do ky n'aa hedoo doo, sa wahē n'aa sa moo radatoonh do sa nu gad'oo bā ky n'aa hedoo doo, dejëp do ragenā bong do ky n'aa hedoo doo, h'yy kana'eeh do P'op Hagä Do ky n'aa ety had'yyt hē do ky n'aa hedoo do na-ããj hē. Er hapēē dāk né hē sahōnh hē ta tii. ³ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do an'oo bā, er

* 5:5 Saaw-Mo 2.7 † 5:6 Genesis 14.17-20 hä takerii dāk ta ti Merekisedek panyyg. ‡ 5:6 Saaw-Mo 110.4

ma kametëek er nahapäh nä doo, er hapäh do takah'ũũm hyb n'aa, baad er bahaja däk hyb n'aa kä.

4-6 Ta ti y wén her'oot, dooh tahaja bä kä p'aa hēnh P'op Hagä Do wē rah'yy kawereem bä Kristo tyw n'aa reréd bä, P'op Hagä Do panyyg hā rah'yy gah'ood däk do paah, P'op Hagä Do hanaa ramepēē däk do paah, P'op Hagä Do Sahee ragado däk do paah, P'op Hagä Do kyyh hanām do ramepēē däk do paah, Kristo hejój ta jawén tabag'ãās noo gó tametēēh do rahapēē däk do paa na-ãāj né hē. Kristo heréd hōm doo, dooh tahaja wäd bä p'aa hēnh rah'yy kawereem P'op Hagä Do wē, p'aa hēnh P'op Hagä Do T'aah b'aa kajatsék do hā rabepēēm hadoo do hyb n'aa, sahōnh hē rabahapäh bä P'op Hagä Do T'aah ta wób raky n'aa rejãã ran'oo bä ta tii hā. 7 P'op Hagä Do ky n'aa edēng gēew naēng tōs gado had'yyt doo, ta danāh joom baad hawāng hanoo doo. 8 Tii d' nado gēew naēng hadoos do gado had'yyt né paawä jãām hē hawāng jawii hedoo doo, sasēng hedoo doo. Dooh gēew baad hadoo do tado bä. Edaa däk P'op Hagä Do ky n'aa wasee tii. Tagadēēg ub tagawats'iik tii.*

9 Tii d' né y baher'ood paawä najis haa, dooh h'yy gejē hōm do wób bē do bä hā yŷ. Baad hadoo do hā, ji h'yyb tym hedēp hanoo do hā bē h'yy kajäk, hā yŷ. 10 Ta ti y wén hapäh bē hā, taw'ãāts hē hadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do bad'oo ji hā. Dooh da tamabaan bä bē moo bok do paah. Dooh da tamabaan bä ta hā bē kamahñ do hyb n'aa ta karapee tsyt hē ta wē kasēew bong do bē masa do paah, da hē bē masa do na-ãāj né hē. 11 Ti hadoo né hē, y karēn paawä tsebē doo me, tak'ēp bē h'yyb hedoo doo me had'yyt hē bē bad'oo ta ti bē dajēb bä kä, baad bē gadoo hyb n'aa hŷ pong jē bē gahēen doo. 12 Dooh y karēn bä bē nehōj padäg bä. Taw'ãāts hē

P'op Hagä Do ky n'aa enooh do bē pooj jē gado däk do rababok doo da bē babok. Baad rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, h'yy ganajēng doo me rababok do hyb n'aa, ti ragado däg kån P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo kä.

P'op Hagä Do moo wät né hē ji hā taky n'aa enooh do ky n'aa hahŷŷh

13 P'ooj ub, Abaraām hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh noo gó, ta daaj hē, ta häd gó taky dāng, dooh taky kahŷŷd bä Abaraām bahapäh hyb n'aa. Dooh P'op Hagä Do bahñnh péh, ti hyb n'aa ta häd gó né taky dāng. 14 Hahŷŷ da Abaraām hā taky n'aa enooh: “Ōm y ky n'aa edēng né da. Tak'ēp da takanekan a panaa”,† nāng mā ta kyyh. 15 Tii bä h'yy ganajēng doo me Abaraām gada do jawén paa bä, tagado däg kån ta hā P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paah. 16 Baad ji karēn bä ji ky dēē bä, ji bahñnh hyb n'aa jawyk do hā ji ky dāng, te hub né hē ji her'oot do ta wób rabahapäh hyb n'aa. Tii d' ji adoo bä, dooh ji raky sēew wäd bä. 17 Tii d' paa P'op Hagä Do bad'oo. Ky kaneh'ŷŷt doo me ta häd gó taky dāng, sa hā taky n'aa enooh noo gó. Tii d' tawén d'oo, ta jawén taky n'aa enooh do gadoo doo, dooh sa hā P'op Hagä Do ky kahŷŷd bä baad rabahapäh hyb n'aa. 18 Dooh P'op Hagä Do ahŷŷd bä ta kyyh. Dooh P'op Hagä Do noo kanesa bä. Pawóp hadoo do P'op Hagä Do wén her'oot er hā, ēer, ta wē kedēeb wät doo, er h'yy kahejój däk hyb n'aa, er pooj jē er gada do er nerét hyb n'aa. 19 Baad er gahēen ta wē né da er babok ta jawén. Baad er gahēen do er h'yyb tahej'oonh er h'yy gejē hōm mahñnh. Marakate ta jawyyg n'aa mesoo do hadoo bah'ood ahēm hōm mahñnh hadoo ti er h'yy kahej'oonh doo. Ta ti er kahej'oonh doo, P'op Hagä Do hā takahej'oonh. 20 Ta tii bä, P'op Hagä Do matym gó Jesus bajēē suun er hyb n'aa, ta majyyw me

* **6:8** Gereg kyy me tabaher'oot, “Tagadēēg ub tagatang.” Tagadēēg ub tagawats'iik tahanāng pé tii, Gereg kyy me. Gēew ky n'aa gó ji tamaher'oot Jesus hā h'yy ganejē hōm do sa ky n'aa, h'yy gejē hōm do sa ky n'aa na-ãāj hē. † **6:14** Genesis 22.17

tabado hõm hyb n'aa nesaa do ər moo boo bok doo. Sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do P'op Hagä Do tób n'aa gawakõ t'öp gadäk doo gó sa masãh majyyw tamahej'ëeh do hadoo né tii. Tii d' Jesus bad'oo do hyb n'aa ər ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë tabahado däg had'yyt hë kä, sa ky n'aa rod Merekisedek hadoo péh.

7

Merekisedek ky n'aa hahỹh

¹ Panang Sarēm häd näng do wahë n'aa paa ta ti Merekisedek. P'op Hagä Doo, Ta Bahñh Hadoo Do wë sa ky n'aa rod. Abaraãm Merekisedek mamuun paa Abaraãm babaaj nã bã ta wób sa wahë n'aa sa warahén sii hë taj'aa ketsë jawén paa bã. Tii bã m' Abaraãm Merekisedek ky n'aa edëe gëet. ² Ti m' Abaraãm bets'ëe hõm ta hã ta majĩ hã tado hõm do uuh. Ji moo sahõnh hë ken'yyh do sét hë ken'yyh tets'ëe däk mã Merekisedek hã. “Sa wahë n'aa, baad had'op do moo hew'ëet doo”, tahanäng pé ti Merekisedek. Sarēm bã wahë n'aa m'. Sarēm bã wahë n'aa, “Sa wahë n'aa rakamanajë bong hanoo doo, rah'yyb enyyw padëek hanoo doo”, tahanäng pé tii. ³ Dooh ji ky n'aa napëe bã ta yb, ta yñ. Dooh ji ky n'aa napëe bã ta wahë makũ tahana doo. Dooh na-ããj hë ji ky n'aa napëe bã tabenäng do ky n'aa, tadajëp do ky n'aa. Ti hyb n'aa sa ky n'aa rod had'yyt hë P'op Hagä Do wë, * P'op Hagä Do T'aah sa ky n'aa rod had'yyt hë tabahadoo doo da.

⁴ Bë hyb n'aa newë, tak'ëp tahyb n'aa jawyk Merekisedek. Abaraãm, ər wahë makũh, hyb n'aa jawyg né paawä, tets'ëe hõm ta majĩ hã tado hõm do uuh Merekisedek hã. Ji moo sahõnh hë ken'yyh do sét hë ken'yyh tets'ëe däk mã ta hã. ⁵ Rewi panaa wób, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë hedoo doo, ti rahajaa ragahëen bã sa wakãan wë hanäng do uuh, Abaraãm panaa had'yyt né paawä. Tii d' tawén

hadoo, tii da Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do hyb n'aa. ⁶ Merekisedek, Rewi panaa nado né paawä, tagado däk Abaraãm wë hanäng do uuh. Ti m' Merekisedek ky n'aa edëe gëet Abaraãm, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do gado däk do paah. ⁷ Hỹh kä, wyt ta maab hë hahỹh: Ta bahñh hyb n'aa jawyk do tii, ta yd jé hyb n'aa jawyk do taky n'aa edëng doo.†

⁸ Rewi panaa, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë, sa wakãan wë hanäng do uuh gah'ëen doo, ajyy ub tii. Rawehëh padëek bã radejëp. Merekisedek kä, Abaraãm wë hanäng do uuh gadoo doo, edëb had'yyt hë P'op Hagä Do kyy kerih do metëeh. Ti hyb n'aa sa ky n'aa rod Rewi panaa sa bahñh tii. ⁹ Hahỹ hyb n'aa na-ããj hë Rewi panaa sa bahñh Merekisedek hyb n'aa jawyk ji wén hapäh: Rewi panaa, sa wakãan wë hanäng do uuh gah'ëen doo, ti na-ããj hë repaag hõm hadoo Merekisedek hã sa wë hanäng do uuh, dooh nã né paawä Rewi ti noo gó. Merekisedek hã Abaraãm ep'aak do hã rabepaag hõm. Hahỹ hyb n'aa tahajaa ji her'oot tii: ¹⁰ Abaraãm Merekisedek mamuun noo gó, Abaraãm hã nã ta panaa see Rewi.

¹¹ Takaja däg bã paawä sahõnh hë P'op Hagä Do karën do Isaraéw buuj sa ky n'aa rod Rewi hana do ramoo bok do hã, dooh hyb n'aa pé P'op Hagä Do asëm sa ky n'aa rod see Merekisedek hadoo péh, Arãw hadoo pé nadoo doo. Rewi panaa, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod hedoo do radu doo noo gó ramoo bok doo, P'op Hagä Do an'oo däk Isaraéw buuj sa hã ta ky n'aa jaw'yyk doo. Ta ky n'aa jaw'yyk do mahang tamaher'oot nyy da Rewi panaa ramoo bok ta wë. ¹² Ti hyb n'aa, ta see pé sa ky n'aa rod takahỹd bã, ta nemuun né hë ky n'aa jaw'yyk do kahỹt. ¹³ Ky n'aa jaw'yyk do kahỹd däg kãn ər wén hapëe kãn, Jesus ər Wahë N'aa, ta

* **7:3** Ji ky n'aa nanapäh do hyb n'aa tabenäng doo, tadajëp doo, awäd had'yyt hë hadoo, dajëb né paawä tii. † **7:7** Abaraãm bahñh Merekisedek hyb n'aa jawyk ji bahapäh ta tii hã.

ky n'aa P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do paah, dooh Rewi panaa tado bä. Jakóh t'aah see panaa tii. Ta ti sa mahang dooh noo gó taganä bä sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë. ¹⁴ Ta ti ÿ wén her'oot, wyt ta maab hë do hyb n'aa, Judah häd näng do hanaa Jesus ër wahë n'aa. Sa ky n'aa rod ky n'aa Mosees her'oot noo gó, dooh Judah panaa hä taky dëë bä sa ky n'aa rod rabahadoo hyb n'aa. ¹⁵ Wyt ta maab hë, takahÿÿd kân ji ky n'aa rod P'op Hagä Do wë, Rewi panaa nado wäd. Ti hyb n'aa takahÿÿd däg kân na-ããj hë ky n'aa jaw'yyk doo, ji ky n'aa rod seeh, Merekisedek hadoo pé kaja däk do hyb n'aa kä. ¹⁶ Ji ky n'aa rod P'op Hagä Do wë ti tawén bahado däk, Rewi panaa hyb n'aa nado, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da. Ji ky n'aa rod Jesus wén hado däk P'op Hagä Do wë, takabaj'aa do hyb n'aa, tawäd had'yyt do hyb n'aa. ¹⁷ Tii d' tawén hadoo, hahÿÿ da P'op Hagä Do ky hadoo do hyb n'aa paa ta hä:

“Sa ky n'aa rod had'yyt hë da wë ÿÿ
 òm,
 Merekisedek, sa ky n'aa rod wë ÿÿ
 hadoo péh.” †

¹⁸ Ti hyb n'aa kä, ta ky n'aa jaw'yyk do pooj jé kan'oo däk do kado hóm kân hÿÿ kä nahejoonh do hyb n'aa. Dooh tahajaa péh. ¹⁹ Dooh noo gó Mosees ky n'aa jaw'yyk do haja bä baad had'op ji bahadoo, P'op Hagä Do wë ji bahóm hyb n'aa. Ti bahänh baad hadoo do ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do an'oo däk hÿÿ kä. Ta ti ta tyw n'aa me ër hajaa ër kaja bä P'op Hagä Do wë.

²⁰ Ta ky kaneh'ÿÿt doo me ta häd gó P'op Hagä Do ky däng paa ta ti papuuj hadoo do taban'oo däk noo gó. Rewi panaa sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë rabahado padëek noo gó, dooh ta häd gó P'op Hagä Do ky dëë bä tanah'ÿÿt sa hä tanoo do ramoo bok doo. ²¹ Jesus kä ji ky n'aa rod P'op

Hagä Do wë tabahado däk bä, ta ky kaneh'ÿÿt doo me P'op Hagä Do ky dëë kân tanah'ÿÿt doo. Hahÿÿ da ta kyyh ta hä:

“Baad ÿ ky däng hahÿÿh,
 dooh ÿ h'yy kahÿÿd bä:

‘Sa ky n'aa rod had'yyt hë òm wë
 ÿÿ.’” §

²² Ky kaneh'ÿÿt doo me Jesus hä P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa, pooj jé Mosees hä taky n'aa enooh do bahänh baad ub hÿÿ kä ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wë ji tamahüüm doo, ji hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Jesus hyb n'aa takaja däk né hë ji hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

²³ Sa ky n'aa rod, Rewi panaa he-
 doo do hä kä, ta see dajëb bä paah,
 takah'ÿÿt paa ta seeh. Sa wahë n'aa
 gó radejöp do hyb n'aa, dooh sét ub
 haja bä P'op Hagä Do wë tamoo wäd
 had'yyt bä. ²⁴ Tii d' nado Jesus. Je-
 sus awäd had'yyt hë do hyb n'aa, ji
 ky n'aa rod had'yyt hë P'op Hagä Do
 wë. ²⁵ Ti hyb n'aa, baad tabahajaa
 tedëeb bä ta hyb n'aa P'op Hagä Do
 wë hah'üüm doo. Awäd had'yyt hë, sa
 hyb n'aa taky n'aa etsëë hyb n'aa.

²⁶ Ti hadoo pé né hë ji ky n'aa rod
 wahë n'aa heh'äät do ji karën. Baad
 tabahajaa ër tamasaä bä sahönh hä.
 Baad ub ti P'op Hagä Do matym gó.
 Dooh baad nadoo do tamoo wäd bä.
 Dooh nesaa pé ta hä. Nesaa do moo
 bok do h'yyb nahado. Hÿ pong jé
 sahönh hë sa bahänh tabahadoo P'op
 Hagä Do an'oo bä. ²⁷ Dooh hyb n'aa
 pé sa ky n'aa rod wahë n'aa wób raba-
 hed'oo doo da tamoo wäd bä. Ta äh hä
 had'yyt hë P'op Hagä Do hä rama ejuu
 paa tii. Pooj jé, sa daaj hë nesaa do
 ramoo bok do hyb n'aa rama hej'uu,
 tii bä sa wakään, Isaraéw buuj nesaa
 do ramoo bok do hyb n'aa rama eju
 kân. Tii d' nado Jesus. Sét nuu me ub
 nesaa do ta wób ramoo bok do säm
 tan'oo däk P'op Hagä Do hä, ta daaj
 hë takan'oo däk noo gó sa hyb n'aa

† 7:17 Saaw-Mo 110.4 § 7:21 Saaw-Mo 110.4

** 7:27 Dooh hyb n'aa pé hajöë nuu me tii d'

tabad'oo.

tadajëp hyb n'aa.** 28 Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do hã, ajyy sa da hadoo do nemuun h'yyb nahej'oonh do rakasëew däk sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë raba-hadoo hyb n'aa. Tii d' nado P'op Hagä Do ky kaneh'ÿÿt doo me taky däng do hã, Mosees ky n'aa jaw'yyk do jawén kan'oo däk doo. Ta T'aah tasëew däk ji ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do tabahadoo hyb n'aa kã. Baad had'op had'yyt hë ta T'aah bahadoo P'op Hagä Do an'oo bã.

8

Jesus ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do P'op Hagä Do wë ky n'aa hahÿÿh

¹ Hahÿ ti bë ÿ maher'oot do mahang tak'ëp baad hadoo doo: Ti anyy däk né hë ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät doo. Hÿ pong jé, P'op Hagä Doo, Sahõnh Ta Bahãnh Hadoo Do hub hënh, takaweh'ëeh doo bã tabaso däk. ² P'op Hagä Do matym gó, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa bã ër ky n'aa rod moo wät, badäk hahÿÿ bã sa hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa ajyy ratamaa sooh doo bã nado.*

³ Sahõnh hë ji ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do† rasëm P'op Hagä Do matym n'aa P'op Hagä Do wë tamanaa hyb n'aa, sa masããh wób P'op Hagä Do hã tama ejuu hyb n'aa na-ããj hë. Ti hyb n'aa taw'ããts hë Jesus Kristo na-ããj hë manaa P'op Hagä Do matym n'aa. ⁴ Badäk hahÿÿ bã Jesus awäd nä bã paawä, dooh sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tado bã paawä, anyy däk do hyb n'aa Rewi panaa P'op Hagä Do hã rama ejuu doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da. ⁵ Sa hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa, hÿ pong jé hanäng do hãd hadoo do katamaa sooh do yt hã ti ramoo heb'ook. Dooh P'op

Hagä Do bawät do heh'äät do tado bã ta ti tób ta yt hã ramoo bok do ër wén hapäh, hahÿÿ da Mosees P'op Hagä Do maher'oot do paa hyb n'aa: “Mamoo wäd ta tii, hahÿ waëë hã a hã ÿ metëeh do hadoo da, mahapäh do hadoo né hë.”† Heh'äät doo, hÿ pong jé tii. ⁶ Baad ub né paawä sa ky n'aa rod Rewi häd näng do panaa ramoo bok doo, tak'ëp baad ub ti bahãnh Jesus ër ky n'aa rod moo wät doo. Tii d' tawén hadoo, ta tyw n'aa papuuj ta hyb n'aa P'op Hagä Do wë ër kajaa Jesus anoo doo, p'ooj ub Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'oot do bahãnh do hyb n'aa.‡ Tak'ëp baad ub ti bahãnh na-ããj hë ër hã taky n'aa enooh doo.

⁷ Pooj jé Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät do an'oo bã paawä, baad ub sahõnh hë tabahadoo hyb n'aa, tii d' tado bã paawä, dooh hyb n'aa pé paawä ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh péh. ⁸ Tii bã, P'op Hagä Do bahapäh bã, dooh né hë raky dahé bã Mosees sa sii takaner'ood wät doo, hahÿÿ da ta kyyh:

“Ti awät bë pooj jé papuuj Isaraéw buuj sii ÿ kaner'oot doo, Judah buuj sa sii na-ããj hë. Ta tyw n'aa papuuj ÿ anoo da sa hã.

⁹ Sa wahë makũ sa sii ÿ her'ood wät do paa nahado da tii, ÿ man'yyh noo gó Esit bã naa. Raky nadaheeh do hyb n'aa paa sa sii ÿ ber'ood wät doo, ÿ eréd hõm paa sa wahë makũÿh”, näng mä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

¹⁰ “Hahÿÿ da ta tyw n'aa papuuj ta jawén Isaraéw buuj sa hã ÿ metëeh doo: Sa h'yyb gó da ÿ banoo ÿ ky n'aa jaw'yyk doo.

* **8:2** Esodo bód, tég eh do 26 hã takerii däk ta ti sa hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa ky n'aa. Ta ti yt hã nado Jesus moo wät. † **8:3** Isaraéw buuj hã rama erih do hahÿÿh. Sa ky n'aa rod, Rewi panaa hedoo do sa ky n'aa taher'oot tég nad'ëed is do 3 hã. ‡ **8:5** Esodo 25.40 § **8:6** Hahÿÿ d' tahanäng pé ti rakaner'oot do ky n'aa: Sinaih waëë hã P'op Hagä Do anoo paa sa hã ta ky n'aa jaw'yyk doo. Isaraéw buuj raky dahé bã, P'op Hagä Do ky n'aa edëng sa hã, taky däng paah. Tii bã ta kyyh ragadoo. “Äã ky daheeh da”, nãk sa kyyh P'op Hagä Do hã.

Sa h'yyb tym gó da ÿ berih hadoo da ta tii.

ÿ da P'op Hagä Do rah'yy kaha'eeh doo.

Karapé haa d' tii.

¹¹ Ti noo gó da,

dooh hyb n'aa da rama met'ëëg wät sa da hadoo do keh ÿ n'aa hã.

Dooh hyb n'aa da sa wakãän rama met'ëëg wät pé ÿ rabahapäh hyb n'aa.

Sahõnh hẽ da ÿ rabahapäh.

Hyb n'aa sakog is doo, hyb n'aa jewyk do sii hẽ ÿ da rahapäh.

¹² Tii d' tawén hadoo,

ÿ mabaan hõm da baad nadoo do ramoo bok do paah.

Dooh da ÿ hyb n'aa es'ee wäd bã nesaa do ramoo bok do paa.**

Näng mä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

¹³ Sa sii takaner'oot do papuuj P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa, tado hõm pooj jé sa sii takaner'ood wät do paah. Ta säg däg tii. Edah tagawatsik. Ta tyw n'aa papuuj tan'oo däk.

9

Badäk hahÿÿ hã P'op Hagä Do raj'aa etsë do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti anäng paa pooj jé Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät do paa ky n'aa jaw'yyk doo, ji hã metëeh do nyy da P'op Hagä Do wë ji kaja, ta hã ji hyb n'aa jaw'yyk hyb n'aa. Ti anäng paa na-ãäj hẽ badäk hahÿÿ bã P'op Hagä Do raj'aa etsë do tób n'aa, P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa ramaneëenh doo. ² Sa hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa katamaa sooh do yt hã, ta gawakõ tsyt hẽ P'op Hagä Do wë kasëew däk do ramaneëenh doo gó tagadahäng ta bag tyng, pãw tyng n'aa, P'op Hagä Do matym gó kametëeh do pãw n'aa na-ãäj hẽ. ³ Ta baa besuu n'aa bahãnh

tagadäk ta gawakõ tsyt hẽ P'op Hagä Do wë kasëew däk do heh'äät doo.

⁴ Tii bã tabahäng k'ãäts tæg gabarëeh do s'ëeb buu benyym do rabahej'uu do tyng n'aa. Tii bã tabahäng ta hood P'op Hagä Do ky n'aa enooh do rahyb n'aa esee do hood n'aa na-ãäj hẽ. K'ãäts tæg gabarëeh do ta hã. Tii gó rabat'oonh hahÿÿh: Manah häd näng do hood k'ãäts gabarëeh do s'ëeb, Manah ta gó, Arãw tatu n'aa ta ts'ooh genä hõm doo, pä gatsebak do na-ãäj hẽ ta hã Jawéh ky n'aa jaw'yyk do kaherih doo. ⁵ Ta hood P'op Hagä Do ky n'aa enooh do rahyb n'aa esee do hood n'aa jó rabab'ëeh kabaj'aa do kæg enäh do heen n'aa kerubĩm ramaneëenh doo. Ta ti ganahaang gó P'op Hagä Do hejój kametëeh. P'op kerubĩm kæg ragadabëeh, p'op naa sa kæg me rajasuu hyb n'aa ta ty gatsë. Ta tii bã, ta ty gatsë jó, P'op Hagä Do awug hõm nesaa do Isaraéw buuj ramoo bong doo.* Hÿÿ kã, babä ÿ erih do hã, dooh né paawä tahaja bã sahõnh hẽ ta ti hedoo do ky n'aa bë ÿ maher'ood bã, ⁶ tii da né hẽ sahõnh hẽ ta ti ragadebëeh sa hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa yt hã. Ta gawakõ pooj jé gadäk doo gó sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë rabahej'ëeh ta tii bã P'op Hagä Do wë ramoo heb'ooh do ramoo bok hyb n'aa. ⁷ Ta gawakõ t'öp gadäk doo gó jããm hẽ hajëe suun sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät doo. Sét ta baab ken'yyh sét nuu me tabajëng ta tii bã. Tabajëe suun bã, tamajë had'yyt hẽ sa mas'ãã booj yb aj'yy majyyw P'op Hagä Do kahesé doo bã, h'yy gatamah doo gó nesaa do tamoo wät doo, ta wób moo bok do na-ãäj hẽ kawug hõm hyb n'aa. Majyyw tamanajë bã, dooh né hẽ tahaja bã tajëe bã tii bã.

⁸ Ta tii hã P'op Hagä Do Sahee metëeh hahÿÿh: P'ooj ub, sa hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa ky n'aa

** **8:12** Jeremij 31.31-34 * **9:5** Ta noo gatsë pong jé P'op Hagä Do kahesé sa hã. Ta ti tabasooch bã Isaraéw buuj sa rod n'aa P'op Hagä Do wë wahë n'aa rabana nesaa do ramoo bong do P'op Hagä Do bawug hõm hyb n'aa, takajesu däk hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta noo gatsë na-ãäj hẽ ramaneëenh "kajesu n'aa noo gatsë n'aa", kajesu däk do hadoo do hyb n'aa nesaa do sa h'yyb gó hanäng do paah.

jaw'yyk do yt hã rababok nã bã, dooh sa hã tagasëets nã bã ta tyw n'aa hadoo ta gawakõ tak'ëp P'op Hagä Do wë kasëew däk doo hënh. Dooh tagasëets nã bã sa wë ta tyw n'aa P'op Hagä Do wë tahanäng pé tii. ⁹ Da hë Kristo hã kaja däk do metëe n'aa ub sahõnh hë ta tii. Dooh P'op Hagä Do matym n'aa ramehen'aa doo, dooh sa masãäh majyyw ta wë ramahen'aa do na-ãäj hë tahaja bã baad tabahado däk tan'oo bã P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk do sa h'yyb. ¹⁰ Jããm hë ji awëh, ji awa, ji eëek do ky n'aa ub tii. Jããm hë naëng me sa hã renäm do ky n'aa tii. Papuuj kajaa do pooj jé ky n'aa jawyyg n'aa tii. Dooh t'õp ji h'yyb tenyyw bã.

Jesus majyyw ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Kristo kã, baad hadoo do ta tyw n'aa papuuj kaja däk do hã ji ky n'aa rod wahë n'aa heh'ãät P'op Hagä Do wë tabahadoo noo gó, dooh tajëe suun bã P'op Hagä Do tób n'aa gó badäk hahÿÿ bã ajyy tamaa sooh doo gó, sa ky n'aa rod wób rabahed'oo doo da. Kristo bajëe suun tak'ëp baad tabahadoo bã. Hÿ pong jé, P'op Hagä Do matym gó né hë tabajëe suun. ¹² Kabara majyyw, booj yb taah majyyw nado ti t'ii hënh tamajë sun doo, sa ky n'aa rod wób raba-hed'oo doo da. Ta majyyw né ti tamajë sun doo, tan'oo däk doo. Sét nuu me tii d' tabad'oo, P'op Hagä Do wë er tabedëeb had'yyt hë hyb n'aa. Dooh hyb n'aa p'aa hënh tabab'aanh péh. ¹³ Kabara majyyw, booj yb ajyy majyyw, booj yb taah ÿÿnh raju däk do paa ooj naëng mahang kamekuuj däk do na-ãäj hë, ta wób sa hã sa ky n'aa rod ratsawyh bã, baad raba-hado padëek p'aa hënh. J'ooj hë né paawã rabenyyw bong ratsawyh wät do an'oo bã,† p'aa hënh rahajaa P'op Hagä Do tób n'aa hënh rabahõm.

¹⁴ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, tak'ëp ta bahãnh Kristo majyyw er h'yyb tabenäm nesaa do ji moo wät do dajëb hanoo do mahãnh, P'op Hagä Do hedëb had'yyt do wë er moo bok hyb n'aa kã. P'op Hagä Do Sahee hawäd had'yyt do hejój gó ta daaj hë Kristo kan'oo däk P'op Hagä Do hã tadajëp noo gó. Dooh nesaa pé ta hã.

¹⁵ Ta ti hyb n'aa kã, Kristo né hë ti ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wë gasëets hõm doo, P'op Hagä Do asëew hõm do ragadoo hyb n'aa nahãnh doo, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do sa hã. Tadajëp do me tabedëeb kãnh tii, Mosees ky n'aa jaw'yyk do sa hã mejüü do noo gó nesaa do ramoo bok do paa mahãnh.

¹⁶⁻¹⁷ Ky n'aa jaw'yyk do ta see erii bã tametëeh hyb n'aa ta me jaa wë tabaym ta ma paa tadajëp jawén paa bã, jããm hë wë ym do gadoo ta ma paah, ta hã ky n'aa kenooch do paa dajëp bã kã. Dajëp né hë sahõnh hë rabahapäh bã, tii bã kerih do paa ky n'aa jawyyg däg kãnh. Kerih do mo haj'aa nãng do edëb nã bã, dooh kerih do ky n'aa kajawyyg nã bã. ¹⁸ Tii da p'ooj ub Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät do hã. Jããm hë tahyb n'aa jawyg däk sa mas'ãã see radajëep do jawén paa bã. Ta majyyw hyb n'aa taky n'aa jawyg däk P'op Hagä Do ky däng doo. Hahÿÿ d' paa tii: ¹⁹ Sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees maher'ood wät do jawén paa bã m' Isaraéw buuj sa hã, tado däk mã jawii isop häd nãng do mooch, b'éé wii hahiin do sii hë m', ti m' tadatu booj yb taah wób majyyw naëng mahang kamekuuj däk doo gó. Ti m' P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do jó tatsawyyh, ti m' Isaraéw buuj sa hã tatsawyh hõm mã na-ãäj hë. ²⁰ Ti m' Mosees ky hadoo sa hã: “Jawéh kaner'ood wät do bë sii metëe n'aa hahÿ ma-

† **9:13** Mosees ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa, dooh rahaja bã P'op Hagä Do tób n'aa hënh rahõm bã tób kamag nãng do yt hã hewäd nã doo, kamag hã, dajëp do paa k'yy hã na-ãäj hë moo däng doo. Rabenyyw bong hyb n'aa, p'aa hënh P'op Hagä Do tób n'aa hënh rabahajaa rabahõm hyb n'aa, ratsawyyh sa hã booj yb taah ÿÿnh hahiin do raju däk do paa ooj naëng mahang kamekuuj däk doo. Ta ti ky n'aa ti babã ta her'oot doo.

jyyw. Ta kyyh bë gado däk, bë kyyh Jawéh gado däk na-ãáj hë hahÿ majyyw metëeh”, † näng mäh. ²¹ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do jó majyyw tatsawyh hõm doo da, tatsawyh wät na-ãáj hë P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa hã, sahõnh hë ta nahëë jó, sahõnh hë ta gó hanäng do jó na-ãáj hë. ²² P'eets hë paawä sahõnh hë takenyyw däk P'op Hagä Do wë sa masãäh majyyw hyb n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo gó takerih. Majyyw takanan'oo däg bã, dooh takawug hõm bã nesaa do ji moo wät doo. Tii da né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do baher'oot.

²³ Tii da né hë nag'aap hë ÿ etsén wät do renäm paa P'op Hagä Do mejüü, jãám hë hÿ pong jé hanäng do heen n'aa hado né paawä ta tii. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, hÿ pong jé hanäng doo, heh'äät doo, jãám hë takenyyw däk tak'ëp baad hadoo doo me, ji masãäh majyyw bahãnh baad hadoo doo me. ²⁴ Ti hyb n'aa, dooh Kristo ajëë suun bã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa gawakõ tak'ëp ta wë kasëew däk do ajyy ratamaa sooh doo gó. Hÿ pong jé hanäng do heen n'aa ub ta tii. Hÿ pong jé né hë taheh'äät bã kã Kristo bajëë suun, tanu dëë kã, t'ïï hënh P'op Hagä Do matym gó ër taky n'aa etsëë hyb n'aa. ²⁵ Dooh hajõõ nuu me hÿ pong jé P'op Hagä Do matym gó Kristo ajëë suun bã ta daaj hë takan'oo däk hyb n'aa, sa ky n'aa rod wahë n'aa Rewi panaa rabahed'oo doo da. Sét ta baab kenäh had'yyt hë sa mas'ãã majyyw me rabahej'ëeh tii, P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa gawakõ tak'ëp ta wë kasëew däk doo gó. ²⁶ Hajõõ nuu me ta daaj hë Kristo kan'oo däg bã paawä, hajõõ nuu me Kristo bahob wät paawä badäk hahÿ P'op Hagä Do pahuunh noo gó naa. Dooh tii da Kristo adoo bã. Sét nuu me ub, tabedaa däk bã kã badäk hahÿ hã ji hawät do gawatsig hõm noo gó, Kristo kaja däk ta daaj hë takan'oo däk doo me, tadajëp doo me nesaa

do tabawug hõm hyb n'aa. Dooh hyb n'aa p'aa hënh tabab'aanh péh. ²⁷ Sahõnh hë ji, sét nuu me né hë ji dajëp. Ji dajëp jawén paa bã kã P'op Hagä Do ky däng da nyy da ji tabad'oo, baad tado bã, baad tanado bã. ²⁸ Ti hadoo, sét nuu me Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, ta daaj hë takan'oo däk dajëb hã, ta dajëp doo me, ta majyyw me, nesaa do hajõk do ramoo bok do tabawug hõm hyb n'aa. P'aa hënh da Kristo kajaa. Nesaa do ji moo wät do hyb n'aa nado tii kã. P'aa hënh tawén kaja kã da, ta hã gad'aa do tamahüüm hyb n'aa P'op Hagä Do wë kã, ta tii bã raboo had'yyt hë hyb n'aa kã.

10

Jesus dajëp doo me ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wë tagasëets hõm do ky n'aa hahÿh

¹ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Isaraéw buuj hã kan'oo däk do paah, baad hadoo do P'op Hagä Do ky däng do ta jawén kajaa do maëts ub tii. Dooh heh'äät do hÿ pong jé hanäng do tado bã. Ti hyb n'aa dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do haja bã baad had'op rabahadoo tan'oo bã. Dooh baad had'op rabahadoo tan'oo bã sét ta baab kenäh had'yyt hë sa mas'ãã see P'op Hagä Do matym n'aa ranaheb'ooh doo. Ti hado had'yyt né hë ran'oo bã. ² Ta ky n'aa jaw'yyk do haja bã paawä baad had'op rabahadoo tan'oo bã P'op Hagä Do wë han'aa do ta hã rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa, dooh hyb n'aa wäd pé paawä sa masãäh wób raneboh bëeh, P'op Hagä Do bawug hõm hyb n'aa nesaa do sa hã hanäng doo. Sa h'yyb gó hanäng do paa kawug hõm bã paawä, dooh rahyb n'aa es'ee wäd bã paawä nesaa do ramoo bok do paah. ³ Ta tii hã dooh né hë baad ji hado däg P'op Hagä Do matym gó. P'op Hagä Do matym n'aa ta baab had'yyt hë ramehen'aa doo, nesaa do awät nä sa h'yyb gó rahyb n'aa esee tan'oo bã. ⁴ Tii d' tawén hadoo, dooh né hë booj

† 9:20 Esodo 24.8

yb aj'yy majyyw haja bä, dooh kabara majyyw haja bä nesaa do ji h'yyb gó hanäng do tado hõm bä.

⁵ Ti hyb n'aa badäk hahÿÿ bä Kristo kajaa noo gó kä P'op Hagä Do hä taky hadoo:

“Sa masããh majyyw a wë ramahen'aa doo, ti nado ti makarën doo.

A matym n'aa a wë ramahen'aa doo, ti nado ti makarën doo.

Ti hyb n'aa ÿ dab näng ÿ majyyw näng man'oo bä majyw ÿÿ ÿ banoo hyb n'aa ta säm”, näng paa ta kyyh.

⁶ “Dooch magado bä õm rama heju doo.

Dooch magado bä a matym n'aa a wë ramehen'aa doo, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do mabawug hõm hyb n'aa paawä”, näng mäh.

⁷ “Tii bä hahÿÿ da kèh ÿÿh:

‘Mahegãã P'op Hagä Doo. ÿ kaja däk, a kyy kerih doo gó kèh ÿ n'aa takerih doo da, makarën do ÿ moo wät hyb n'aa.’ ”*

⁸ Dooch m' sa masããh majyyw, dooh m' P'op Hagä Do matym n'aa ta wë ramehen'aa doo, dooh m' ta wë rama ejuu doo P'op Hagä Do karën bä. Dooch m' na-ããj hë takarën bä ta matym n'aa ta wë ramehen'aa doo, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do tabawug hõm hyb n'aa paawä. Dooch m' ta ti tagado bä, näng mä Kristo kyyh pooj jé. Ti taky hadoo, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do mejõ né paawä ta tii d' rabahed'oo. ⁹ Ta jawén hahÿÿ d' mä Kristo kyy kä: “Mahegãã P'op Hagä Doo”, näng mäh, “ÿ kaja däk, makarën do ÿ moo wät hyb n'aa kä”, näng mäh. Gawatsig hõm pooj jé sa hä kamejüü do rabahed'oo do paah, ta ti taheer'oot do hä ji bahapäh. P'op Hagä Do gasëets hõm hÿÿ kä ta tyw n'aa papuuuj. ¹⁰ P'op Hagä Do karën do Kristo bad'oo do hyb n'aa, ta daaj hë Jesus Kristo kan'oo däk do hyb n'aa er

hyb n'aa tadajëp hyb n'aa, kado hõm nesaa do er h'yyb tym gó hanäng do paah. Tsytt hë P'op Hagä Do wë er tabasëew däg kån. Sét nuu me dajëb hä takan'oo däk. Jããm né tii.

¹¹ Ta äh hä had'yyt hë sa ky n'aa rod Arãw panaa hedoo do ramoo bok ramoo heb'ooh do P'op Hagä Do tób n'aa yt hä. Ta äh hä had'yyt hë rama ejuu rama ejuu do paa péh, dooh né paawä ta ti haja bä nesaa do ji h'yyb gó hanäng do tawug hõm bä. ¹² Tii d' nado Jesus Kristo bad'oo hÿÿ kä. Sét nuu me ub takan'oo däk nesaa do er moo bok do hyb n'aa tadajëp hyb n'aa. Jããm né tii kä. Tii d' tabad'oo do jawén paa bä hÿ pong jé, P'op Hagä Do hub hënh, ta hä P'op Hagä Do weh'ëeh doo bä tabaso däg kån. ¹³ Ti noo gó kä tagada ta majÿ P'op Hagä Do nes'ëem, Kristo raky daheeh P'op Hagä Do an'oo bä kä. ¹⁴ P'op Hagä Do hub hënh tawén so däg kån, sét nuu me er hyb n'aa tadajëp doo me baad had'op rabahado padëek tan'oo bä tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew bong doo.

¹⁵ P'op Hagä Do Sahee na-ããj hë er tamaher'oot ta ti ky n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh:

¹⁶ “Hahÿÿ da papuuuj Isaraéw buuj sii ta jawén ÿ kaner'oot doo:

Sa h'yyb gó da ÿ banoo kèh ÿ n'aa jaw'y'yk doo.

Sa h'yyb tym gó da ÿ berih hadoo da tii”,† näng mäh.

¹⁷ Ti m' ahõm nä ta kyyh:

“ÿ mabaan hõm da baad nadoo do ramoo bok do paah.

ÿ mabaan hõm da ÿ mejüü do raky nadaheeh doo”,‡ näng mäh.

¹⁸ Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do mabaan hõm do hyb n'aa baad nadoo do ji moo wät do paa kä, dooh hyb n'aa wät pé ramoo heb'ooh do paa sa

* **10:7** Saaw-Mo 40.6-8 hä takerii däk tii. Kristo kyyh ta Yb hä tii. † **10:16** Jeremij 31.33 ‡ **10:17** Jeremij 31.34

ky n'aa rod ramoo boo bä nesaa do kado hõm hyb n'aa paawä.

19 Hÿÿ kä wakän haa hedoo doo, Jesus majyyw hyb n'aa neÿÿm doo gó er hajaa er ajëë p'ëë hadoo ta gawakõ tak'ëp P'op Hagä Do wë kasëew däk do hadoo doo gó. P'op Hagä Do matym gó er hajaa er ahõm bä had'yyt hë ÿ hanäng péh. 20 Jesus dajëp doo me ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wë tagasëets hõm. Ta baa besuu n'aa tatab'ëes tii. § Edëb had'yyt hë da jé ta ti tyw n'aa gó P'op Hagä Do wë hahõm doo. 21 Ti anäng er ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tak'ëp hyb n'aa jawyk doo, hÿ pong jé P'op Hagä Do bawät doo bä bag'ääs doo. 22 Ta ti hyb n'aa, taw'ääts hë er h'yyb ehub doo me, baad er h'yy ka'eeh doo me na-ääj hë er kah'üüm P'op Hagä Do wë. Doo er h'yyb er taky n'aa tapa wäd bä Kristo an'oo bä. Baad er bahado däk na-ääj hë P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa er hajaa P'op Hagä Do wë er ahõm bä. ** 23 Taw'ääts hë h'yy ganajëng doo me had'yyt hë er gada baad hadoo do er hã taky däng doo, er gada er hanäng doo. Er hã ky däng doo, moo wäd had'yyt hë taky däng doo. 24 Taw'ääts hë er tyw n'aa esoos nyy d' er bad'oo er h'yyb mahüüm er da hadoo doo, rah'yyb hadoo hyb n'aa, kamahän heh'äät do er mahang takah'üüm hyb n'aa, baad hadoo do ta wób wë ji moo wät do takah'üüm hyb n'aa na-ääj hë. 25 Taw'ääts hë dooh er eréd bä P'op Hagä Do hyb n'aa er kahet'aa doo, ta wób, h'yy gejë hõm do rabahed'oo doo da. Taw'ääts hë ta wób er h'yyb en'yyim rah'yy gajëë hõm mahänh. Taw'ääts hë baad ta bahänh tii d' er bad'oo, tabedaa däk Jesus matëeh do bë bahapäh do hyb n'aa.

26 Bë h'yy gejë hõm manä ÿ wén näng bë hã, ji h'yyb haj'aa hë Jesus ji mak'yyts bä, nesaa do ji moo wäd nä bä had'yyt hë, ji hapëë däg né paawä baad hadoo do ky n'aa hã, hÿ jawén dooh tanyy wäd bä kä P'op Hagä Do hã ji anoo do pan'aa nesaa do ji moo wät do kawug hõm do sãm. 27 Jããm né hë ti awät heÿÿm doo gó ji gada P'op Hagä Do ji taky n'aa etyy do baad nadoo do wë. Jããm né da tëeg hõo tak'ëp haju do P'op Hagä Do majÿi gawats'iik do ti awät da ta ti wë. 28 P'ooj ub, Mosees ky n'aa jaw'yyk noo gó, radej'ëep paa sahõnh hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do mak'yyis doo. Tanyy bä pawóp hë, tamawoob hë ta ti hapäh doo, dooh né rat'yyd mehÿin bä ta ky n'aa jaw'yyk do mak'yyis doo. 29 Nyy da bë hã? Doo g'eeh ti bahänh P'op Hagä Do rejä da P'op Hagä Do T'aaah makyys doo, Jesus majyyw ty n'aa ges'yyk doo, P'op Hagä Do Sahee ji tat'yyd mehÿin do ky n'aa rejää doo? Jesus majyyw né ti ta hyb n'aa ta tyw n'aa P'op Hagä Do wë gasëets hõm doo. Ta hyb n'aa né hë P'op Hagä Do wë rakasëew däk paah. 30 Er hapäh né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hahÿ her'ood wät doo: “ÿ né ti sa sãm habaanh doo. ÿ né tii.” †† “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa etyy da ta karapee”, †† näng na-ääj mäh. 31 Tak'ëp ta äm n'aa näng P'op Hagä Doo, hedëb had'yyt do moo gó ji tarejä däg bä!

32 Taw'ääts hë bë hyb n'aa es'ee nyy da baad bë babok p'ooj ub, panyyng hanäm do hã bë h'yy kadaw'uuh jawén paa bä. Tabad'op hë bë h'yy gejë hõm ti noo gó, baad nadoo do bë ahob né paawä. 33 Bë hyb n'aa es'ee nyy da ta see pé noo gó bë raky n'aa

§ 10:20 P'ooj ub, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã ti anäng ta baa besuu n'aa pãän hebaan do s'ëeb. P'op Hagä Do kahesé doo bä noo gatsé n'aa tii. Doo er hã hã ta tii bä ji tabëej bä. Hÿÿ kä, Kristo hyb n'aa er hajaa P'op Hagä Do wë er ahõm bä. ** 10:22 P'ooj ub Isaraéw buuj rabahed'oo do ky n'aa gó tabeh'üüm. P'ooj ub, ranahaja bä P'op Hagä Do tób n'aa hënh rahõm bä baad sa h'yyb nadoo do hyb n'aa, ratsawyyh sa hã booj yb taah ÿÿnh raju däk do paa ooj naëng mahang kamekuuj däk doo. Setsi ta äh tabahado däk bä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü rabehop. Tii bä kä, baad rabahado padëek p'aa hënh. Tii bä rahajaa P'op Hagä Do tób n'aa hënh rabahõm. Ti ky n'aa gó tabeh'üüm. †† 10:30 Dew-Teronom 32.35. †† 10:30 Dew-Teronom 32.36, Saaw-Mo 135.14

rejãã paah, nyy da paa bë rarejãã. Bë nado paa tii, ti noo gó rarejãã doo, bë hyb n'aa esee paah, bë masa paa ta ti hah'oop doo. ³⁴ Ti noo gó bë t'yyd mehĩn paa bë da hadoo do radewãts b'ëeh doo, bë masa paa sa hã. Tsebee gó bë gadoo ti noo gó bë ma rado hõm doo, ti bahãnh baad hadoo do nahãnh do ti awãt bë pooj jé hỹ pong jé bë hapãh do hyb n'aa. ³⁵ Ti hyb n'aa bë h'yy gejë hõm manãh. Baad had'yyt hẽ Jesus hã bë h'yy kae bã, tak'ëp baad hadoo do bë gadoo da. ³⁶ Taw'ããts hẽ h'yyb jawyg gó, h'yy ganajëng doo me bë gadoo bë ahoop doo, P'op Hagã Do karën do bë bahaja dãk bã kã, bë gadoo hyb n'aa bë hã taky dãng doo. ³⁷ Hahỹỹ da P'op Hagã Do kyy kerih do ta ti ky n'aa:

“Edaa dãk da ti hawãt do kajaa.
Doo da tatabëej bã taky dãng do noo gó.

³⁸ Karapé haa, matym yỹ gó baad hedo padëek doo,
rah'yy ka'eeh do hyb n'aa da rababoo had'yyt hẽ.
Doo da ỹ tsebee bã h'yy gajëe hõm do wẽ”, nãng mãh. §§

³⁹ Èer kã, dooh ta tyw n'aa heréd hõm do èr ado bã, ragawatsig hõm doo hẽnh hahõm doo gó haboo dãk doo. H'yy ka'eeh do èer, nesaa do mahãnh hedëp doo.

11

Ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hahỹỹh

¹ Hahỹỹ d' tahanãng pé ti ji h'yy ka'eeh doo: Baad ji bahapãh do ti ji h'yyb gó, ji gadoo né da ji pooj jé ji gada doo. Te hub né hẽ, ti awãt né da ji nahapãh doo, baad ji bahapãh ji h'yyb gó. ² Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagã Do wén gadoo èr wahë makũũh.*

³ P'op Hagã Do hã èr h'yy ka'eeh do hyb n'aa, èr hapãh hahỹỹh: Sahõnh hẽ badãk hahỹỹh, wẽ, kamarab, papỹỹj,

sagõõh na-ããj hẽ, ta ky gabuuj né hẽ P'op Hagã Do pehuuj wãt. Ji nahapãh doo me tapehuuj wãt da hẽ ji hapãh doo.

⁴ Baad ub Abéw makũ h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hadoo do tama ejuu paah, ta hỹỹj Kaĩh ma ejuu do nahado. Ti hyb n'aa baad né hẽ m' Abéw P'op Hagã Do hã. Baad mã P'op Hagã Do hã Abéw ma ejuu doo. Badãk hahỹỹ bã Abéw nawãd wãd né paawã, da hẽ nã tah'yy ka'eeh do paa èr hã tametëeh nyy da ji h'yy ka'eeh.

⁵ Aj'yy Enók hãd nãng do P'op Hagã Do masãg kãn ta wẽ ta hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa paah. Dooch paa Enók dajëb bã. Dawuh up mãh. Dooch rawyyd wãd bã P'op Hagã Do mahũũm do hyb n'aa. P'op Hagã Do Enók h'yyb enãw had'yyt hẽ tabawãt do hã, ta wẽ P'op Hagã Do mahũũm do pooj jé.

⁶ Ji h'yy kanae bã, dooh ji haja bã P'op Hagã Do ji h'yyb enãw bã. Jé karën do P'op Hagã Do wẽ tahõm bã, jããm né hẽ tahajaa, P'op Hagã Do awãt né hẽ taky dahé bã, baad hadoo do P'op Hagã Do anoo ta hã hesoos do hã taky dahé bã.

⁷ Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa Nowéh tatamaa jat marakate, ta yỹm, ta taah, ta taah ãj raked'ëep do hood n'aa. Marakate tatamaa jat Nowéh P'op Hagã Do maher'oot jawén paa bã sa pooj jé hana do ranahapãh nã doo. Nowéh h'yy ka'eeh doo, ta metëe n'aa ta wób sa hã. Nesaa do hã ta wób raky n'aa kety dãk, Nowéh h'yy ka'eeh doo da rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hẽ baad ji bahado dãk P'op Hagã Do matym gó. Ti hyb n'aa, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad Nowéh wén hado dãk ta matym gó.

⁸ Abaraãm h'yy ka'eeh do hyb n'aa tawén ky dahé wãt P'op Hagã Do maher'oot noo gó hëej s'ee hẽnh tabahõm hyb n'aa, hëej ta hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh doo hẽnh. Abaraãm

§§ 10:38 Habakuk 2.3-4. * 11:2 Èr wahë makũũh tawén erii wãt, ta wakããn, Isaraéw buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do tama erih do hyb n'aa. Isaraéw buuj sa wahë makũ ti sa ky n'aa tamaher'oot doo.

ky dahé wät, tatsyym kadoo, dooh né paawä tahapëë bä n'yy hënh ta ti hëej badäk. ⁹ Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa hëej ta hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo bä tabawäd wät ta s'ee hënh naa hadoo doo da. Ta tii bä jé pad'yyt hë takeh'ÿÿt. Sa masãäh byyh s'ëeb sa tób rah'ÿÿt doo. Tii d' né paa Isak, Jakóh rabad'oo. Sa hä na-ããj hë P'op Hagä Do ky n'aa enooh paa hëej Abaraãm hä taky n'aa enooh do paah. ¹⁰ Ta tii d' paa Abaraãm rawén bok panang P'op Hagä Do mo haj'aa hä, nahãnh doo, hÿ pong jé badäk do ragada do hyb n'aa.

¹¹ Abaraãm h'yy ka'eeh do hyb n'aa, neta né paawä ta ÿÿm Sarah, tabëej däg né paawä ta baab n'aa ta ÿÿm sii tabetaah hyb n'aa, Abaraãm panaa nyy däk, P'op Hagä Do moo wät né hë ta hä taky däng do taky daheeh do hyb n'aa. ¹² Ti hyb n'aa kä, edaa däg né paawä tadajëp do ta t'aah benäng noo gó, sagööh hawób däk, hood tæg hawób däg ta panaa ta jawén kä.

¹³ Abaraãm, Isak, Jakóh na-ããj hë radejëp sa hä P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paa ragadoo do pooj jé. Ti hadoo né hë, rah'yy kae had'yyt hë radejëp bä kä. Ti hyb n'aa, dawëe naa rahapäh hadoo sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. Tsebee gó ragahëen ti sa h'yyb gó. Dooh m' badäk hahÿ tado bä sa panang heh'äät, sa nooh. Ta s'ee hënh naa, ta wób sa häj n'aa bä habok do hadoo mäh, sa nooh. ¹⁴ Sa häj n'aa pan'aa hes'oos do tii, ta ti hedoo do her'oot doo. ¹⁵ Dooh hëej reréd hõm do paa tado bä rah'yyb padëek doo. Tii d' tado bä paawä, rahaja paawä rababaaj nä p'aa hënh t'ÿÿ hënh. ¹⁶ Panang hÿ pong jé badäk doo, hëej reréd hõm do bahãnh baad hadoo do resoos. Ti hyb n'aa, dooh P'op Hagä Do nu mebyy bä, “ÿÿ ti rah'yy kaha'eeh doo”, tاهر'ood bä. Tenyyw hõm sa panang pan'aa hÿ pong jé.

¹⁷⁻¹⁸ Abaraãm P'op Hagä Do metyy noo gó, taju paawä ta t'aah Isak P'op Hagä Do wë. Tii d' tawén doo paawä,

baad P'op Hagä Do hä tah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Isak, sét had'os do ta t'aah Abaraãm aju paawä, hahÿÿ da paawä P'op Hagä Do ky hadoo paa ta hä: “Isak hanaa da a panaa heh'äät.”† ¹⁹ Abaraãm hä, P'op Hagä Do hajaa dejëp do ragenä boo bä tan'oo bä. Ti hyb n'aa, dooh né paawä Isak tada-jëeb bä, ta t'aah tagadoo p'aa hënh, dajëp do mahang taganä wät hadoo.

²⁰ P'op Hagä Do hä Isak h'yy ka'eeh do hyb n'aa taky n'aa edëng Jakóh, Esauh daheeh, sa pooj jé hawät do hä.

²¹ P'op Hagä Do hä Jakóh h'yy ka'eeh do hyb n'aa tadajëb pooj jé taky n'aa edëe wät mä pawóp hadoo do Joséh taah, tii bä m' ta tatu hä tanu hyy häng bä m', P'op Hagä Do taj'aa etsëe kån.

²² Joséh h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tabedaa däk bä tadajëp doo, taky däng mä Esit bä naa Isaraéw buuj raban'yyh da ta jawén. P'op Hagä Do hä tah'yy ka'eeh do hyb n'aa tamejüü sa hä nyy d' rabad'oo ta k'yy paa hä.

²³ P'op Hagä Do hä Mosees yb, Mosees ÿÿn rah'yy ka'eeh do hyb n'aa Mosees benäng do jawén paa bä, tamawoob hë kamarab noo gó rajejën mä Mosees. Anäm mä sa hä sa t'aah. Dooh m' rajeÿÿm bä häj n'aa wahë n'aa mejüü doo.

²⁴ P'op Hagä Do hä Mosees h'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooh takarën bä Paraóh toog t'aah ramaneëenh karapee tanado wät bä kä. ²⁵ Dooh takarën bä nesaa do moo heb'ooh do sa da tah'yyb hado bä. Dooh takarën bä sa sii tatsebee bä. Ji wad'iits ti ta tii, ta hä. P'op Hagä Do karapee, Isaraéw buuj, sa sii rarejãã do takarën tagadoo. ²⁶ Tak'ëp baad ub ta hä Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do kajaa do tagada do hyb n'aa ta hä raky n'aa rejãã doo. Tak'ëp ky n'aa gebah do Esit häj n'aa bä hanäng do bahãnh ti ta hä. Raky n'aa rejãã do tawén gadoo, baad hadoo do ta sãm tagada do hyb n'aa ta pooj jé.

²⁷ Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né hë tawén eréd hõm Esit häj n'aa. Dooh

† 11:17-18 Genesis 21.12

Esit häj n'aa wahë n'aa kawajãän do tajeÿÿm do hyb n'aa tado bä. Dooh tah'yy gajëë hõm bä, P'op Hagä Do ji nahapäh do tahapëë däk do hyb n'aa. ²⁸ P'op Hagä Do hä tah'yy ka'eeh do hyb n'aa tamejũũ Pas-kowa heen n'aa Isaraéw buuj ratab'ëës. Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa tamejũũ b'éé majyyw repeets hõm sa tób noo bä, dajëb manaa do sa taah wah'ëëh hedoo do tanadej'ëep hyb n'aa.

²⁹ Isaraéw buuj rah'yy ka'eeh do hyb n'aa rabatsëg hõm akajar Hahiin Do häd näng doo me, bawoonh do ji mahõm do hadoo. Esit buuj kä rakarën bä paawä rabatsëg hõm Isaraéw buuj sa jawén, pehäs mä naëng me.

³⁰ Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa Jerikó häd näng do panang hadë pä s'ëëb kajäg bëëh, setsi ta äh noo gó Isaraéw buuj ranu haw'õöd bong jawén paa bä. ³¹ ÿÿnh Rahab häd näng doo, hajök do sii he'ÿÿh do paah, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa dooh tadajëb bä ta wób sa sii, panang babuuj P'op Hagä Do ky nadah'eeh do sa sii. Baad mä Rahab gadoo paa pawóp hadoo do Isaraéw buuj panang begä n'aa. Tamo n'aa jesuu, tajejën.

³² Badawëët paawä Gidejõn, Barak, Sãn-Sãw, Jepeté, Dawi, Samuéw häd enäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod na-ãäj hë sa ky n'aa ji maher'ood bä. ³³ Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa ta ti sa wób rado hõm sa majĩ häj n'aa. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad P'op Hagä Do karën doo da ti sa wób rabag'ãäs. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ragadoo. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do noo mesoo awad. ³⁴ P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh do hyb n'aa tëëg hõõ tak'ëp haju do mahãnh sa wób raked'ëep. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa sën-jeer mahãnh raked'ëep sa wób. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, nahej'oonh do paa hejooj padëek. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa rakarejan sa majĩ sii rakaneb'oo

noo gó, sa majĩ ranes'ëëm. ³⁵ ÿÿj wób p'aa hënh ragadoo sa taah dejëp do mahang genä bong doo.†

Sahõnh hë ta ti hedoo do ta wób rahapëë né paawä, h'yy ka'eeh do wób rahoop sa hä rarejãä doo. Rahob had'yyt hë, dejëp. Dooh P'op Hagä Do raky n'aa jejën bä raked'ëep hyb n'aa paawä. Tak'ëp baad ji bawäd had'yyt do hÿ pong jé, ragenä bong bä kä, ti ragahëën. ³⁶ H'yy ka'eeh do wób raky n'aa rejãä, rahewyyh. H'yy ka'eeh do wób ramoo mewyyt, ratsyym mewyyt haak sapuuh hadoo doo me, ragadahew'ëës doo gó radewäts b'ëëh. ³⁷ Pä me ramakut h'yy ka'eeh do wób radejëp hyb n'aa. H'yy ka'eeh do wób rabaa gehõg hõm seer me. H'yy ka'eeh do wób sën-jeer me radej'ëep. Jé pad'yyt hë h'yy ka'eeh do wób raked'ëep sa majĩ mahãnh. Jããm hë b'éé byyh kabara byyh h'yy ka'eeh do wób sa saroor. Dooh sa wë hanyys péh. Kasuud is paah. Rano n'aa masoo, rarahejãä. ³⁸ Banawäng doo bä, waëë mahang, pä yb gabaho doo gó, k'ãäts yt hä gabaho doo gó na-ãäj hë rababok paah. Dooh rahyb n'aa p'eed bä badäk hahÿÿ bä hanäng doo. Baad had'op ta tii. Badäk hahÿÿ bä habong do wób, P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do sa bahãnh ta tii, baad hadoo doo. ³⁹ Baad ub ta ti sahõnh hë P'op Hagä Do hä, ta hä rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo né hë, dooh paa ragadoo bä sa hä P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paah. ⁴⁰ Rawén ganadoo paa ta tii, baad hadoo doo, pooj jé taky n'aa enooh do bahãnh, P'op Hagä Do h'yyb däng do hyb n'aa sa hä ër hä na-ãäj hë, séd demuun baad had'op ër bahadoo hyb n'aa kä.

12

Dooh ji h'yy gajëë hõm bä baad nadoo do ji ahob né paawä ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa kä, hajök h'yy ka'eeh do paah, p'ooj ub habong do paa ër

† **11:35** P'op Hagä Do ky n'aa rod sa hä masa do P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh do hyb n'aa tii.

rahapäh do hyb n'aa, taw'ääts hē ēr eréd hōm sahōnh hē ji tahewaat doo, baad nadoo do ji tamasoo do na-āāj hē. Taw'ääts hē h'yy ganajēng doo me P'op Hagä Do karēn doo da ēr aboo had'yyt hē h̄y jawén, tsyym kas'ȳy do h'yy ganajēng doo me rawaj'aah doo da rakajaa bā kā. ² Taw'ääts hē Jesus hā ēr h'yyb padēek. Ēr h'yy ka'eeh do du na do tii, ēr h'yy ka'eeh do kah'ūūm hanoo do tii. Tak'ēp tsebé do ta pooj jé tagadoo tagada do hyb n'aa tagadoo paa b'aa kajatsék do hā tadajēp doo. Dooh hyb n'aa Jesus nu mebyng pé ta tii d' tadajēp do hā.* Tii bā kā, P'op Hagä Do sahōnh hē bag'ääs do hūb hēnh tabaso kān, takaweh'ēeh doo bā. ³ Bē hyb n'aa newē nyy da dooh Jesus h'yy gajēē hōm bā, tak'ēp ajyy nesaa do moo heb'oooh do ta hā rakamajē né paawā. Bē hyb n'aa newē Jesus, bē h'yy gejē hōm mahānh. ⁴ Bēeh, dooh dajēb bē ahob nā bā nesaa do hā bē h'yy keb'aah do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē h'yy keb'aah né hē, bē h'yy gejē hōm manāh. ⁵ Bē mabaan hōm P'op Hagä Do kyyh bē tah'yyb en'yyim do hyb n'aa bē tamaher'oot doo. Bēeh, ta taah hā tabaher'oot tii. Hah̄ȳy da ta kyyh ta kyy kerih doo gó:

“Tah ȳy, mamak'yyts manā mah̄ȳyñh do hadoo doo me Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ōm tametēek doo.

H'yy gajēē hōm manā tak'ēp hadoo doo me ōm tamaher'ood bā, ōm tah'yy geām bā.

⁶ Mah̄ȳyñh do hadoo doo me Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do metēek takamahān do hā.

Sahōnh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do gadoo doo, ta taah hedoo doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hewyyh hadoo ta see pé noo gó tametēek hyb n'aa”,† nāng ta kyyh.

⁷ Baad nadoo do bē ahoop doo, bē

* **12:2** Judah buuj sa hā, b'aa hā ji dajēb bā tak'ēp ji nu mebyng. Sa hā P'op Hagä Do ky n'aa was'ee dāk do tii d' dajēp doo. Ti hadoo né hē, dooh Jesus nu mebyy bā, baad hadoo do ta pooj jé tagada do hyb n'aa. † **12:6** Proweh-Bijos 3.11-12

tametēek do pan'aa tii. Ta taah bē bahado dāk do hyb n'aa, ta t'aah hā tabad'oo doo da bē hā tabad'oo ta ti metēeh. Sahōnh hē né hē sa taah hedoo do mah̄ȳyñh hadoo doo me sa yb metēek. ⁸ Mah̄ȳyñh do hadoo doo me P'op Hagä Do bē tama net'ēeg bā paawā, sahōnh hē ta taah tametēek doo da, tii bā dooh paawā ta taah heh'āāt bē do bā. Ȳyñh daap hetaah do taah hadoo paawā bē tii bā. ⁹ Ēr karepé noo gó, ēr yb badāk hah̄ȳy bā hanāng doo, mah̄ȳyñh do hadoo doo me ēr rametēek, ēr wén weh'ēeh ēr yb. Ti hyb n'aa taw'ääts hē ti bahānh ēr Yb h̄ȳy pong jé hawät do ēr ky daheeh, ta pa had'yyt hē ēr babok hyb n'aa. ¹⁰ Pawóp its ta baab noo gó ji yb ji rametēek baad hadoo doo me sa hā, ēr rabaw'ēeh hyb n'aa. P'op Hagä Doo kā ēr tametēek baad tabahadoo hyb n'aa ēr hā, baad had'op, tsyt hē nesaa do mahānh ēr babok hyb n'aa kā, tsyt hē nesaa do mahānh tabawät doo da. ¹¹ Ji hā rametēek doo, ji rahewyyh doo, dooh né hē ji genaag bā ta tii d' ji hā rabad'oo do ti noo gó. Hejooñh ji hā, datés ji hā. Ti hado né paawā, ta jawén kā, P'op Hagä Do mo haj'aa ji ahob wät do hyb n'aa ji h'yy ganyy dāk bā kā, tak'ēp h'yyb nyyw gó baad had'op doo gó ji bawät tan'oo bā kā.

¹² Ti hyb n'aa kā, bēeh, h'yyb nahejooj padēek doo, bēeh, h'yyb nahedo padēek doo, taw'ääts hē bē h'yy kahej'oonh, bē h'yyb hedo p'aa hēnh.

¹³ Taw'ääts hē tyw n'aa dajang doo me bē babok, h'yyb nahed'oo do rah'yy ganejē hōm hyb n'aa, p'aa hēnh baad had'yyt hē Jesus tyw n'aa gó rababok hyb n'aa kā.

Dooh ji mak'yyts bā ji P'op Hagä Do maher'oot do ky n'aa hah̄ȳyñh

¹⁴ H'yyb nyyw gó bē aboo sahōnh hē sa wē. Tsyh hē, nesaa do mahānh, P'op Hagä Do wē bē aboo had'yyt hē. Tsyh hē nesaa do mahānh ji naboo bā, dooh da Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ji

hapëë bā da. ¹⁵ Baad bē masaa bē da hadoo doo, dooh bē mahang makyys pé ji hā P'op Hagä Do ky ennyym doo. Ji hā P'op Hagä Do ky ennyym do makyys doo, ta hā h'yy gajëë hōm doo, baad nadoo do tadu n'aa, ta wób tah'yyb tatuk ta nemuun dawëë P'op Hagä Do mahānh rababok hyb n'aa. ¹⁶ Bē hyb n'aa matakä bē mahang tanaỹh hyb n'aa ta yĩm nadoo do sii, ta patug nadoo do sii. Bē hyb n'aa matakä bē mahang tananāng hyb n'aa P'op Hagä Do waneh'ëeh do Esauh makū bad'oo doo da. Sét ta waa hyb n'aa tesëem hōm, tan'oo dāk ta wah'ëe hadoo do paa ta hỹj hā. ¹⁷ Bē hapäh né hē, ta jawén, ta yb ky n'aa edēng takarēn bā, dooh ta yb gado wād bā. Aód né paawā dooh tahaja wād bā tahỹd bā tabad'oo do paah.

¹⁸ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē h'yy ganajēng doo me baad had'yyt hē er h'yy ka'eeh. Baad ub né hē ta tyw n'aa papuuj, p'ooj ub Mosees hā kametä dāk do bahānh tii. Dooh bē kaja dāg ji hapäh do waëë bahōō dāk doo bā, tak'ēp tabadagyp doo bā, bah'ood darung do bawāt doo bā, er wahē makū rabad'oo do paa hadoo. †¹⁹ Dooh bē maa napëë bā b'ée s'ään gamehỹh do ky ka'eeh doo. Dooh bē maa napëë bā P'op Hagä Do kyyh ām n'aa nāng doo, ta ti ramaa napäh do paa hadoo. Ramaa napäh bā m' rabetsëe P'op Hagä Do ky ym hyb n'aa sa hā ta her'oot doo. ²⁰ Tak'ēp rajeyỹm do hyb n'aa, dooh m' rahaja bā ragado bā P'op Hagä Do mejũũ doo: “Dajēp né da waëë hā moo dāng doo, bē masāāh see na-āāj hē dajēp né hē da. Ji akut pä me tadajēp hyb n'aa”, § nāng paa ta kyyh. ²¹ Tak'ēp mā ta ām n'aa nāng Mosees hapäh doo. Ti hyb n'aa m' taky hadoo: “Tak'ēp y kajajān ta ām n'aa hā”, ** nāng mäh. Ti hadoo paa sa hā.

²² Er hā kā ta tyw n'aa papuuj P'op

Hagä Do wē tagasëets hōm. Pooj jé sa hā kametä dāk do nahado tii. Waëë hadoo ji matym me ji nahapäh do wē, Sijōn hād nāng do wē bē kaja dāk. Jerusarēnh hỹ pong jé badāk doo hēnh, P'op Hagä Do hedēb had'yyt do panang wē bē kaja kän. Tak'ēp hajōk do āās tseb'ee doo gó hỹ pong jé rakata padëek doo bā bē kaja kän. ²³ P'op Hagä Do taah wah'ëeh hedoo do sa wē bē kaja dāg kän. Hỹ pong jé sa hād kerii dāk. Sa wób bē bahado dāk. P'op Hagä Do wē bē kaja kän, sahōnh hē badāk hahỹ bā habong do ky n'aa etyy doo. Baad habok do paa hỹ kā baad had'op do hado dāk do sa wē bē kaja kän do hadoo. †† ²⁴ Ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh do Jesus gasëets hōm do wē bē kaja kän. Baad ta majyyw er h'yyb tym tabenyww dāk. Abéw majyyw nahado, k'ääts gó naa P'op Hagä Do hā tabetsëe P'op Hagä Do babaanh hyb n'aa ta sām. ††† Jesus majyyw etsëe hadoo P'op Hagä Do hā tamabaan hōm hyb n'aa sahōnh hē nesaa do er moo bok do paah. ²⁵ Ti hyb n'aa bē mak'yyts manā Jesus er tamaher'oot doo. P'ooj ub, P'op Hagä Do kyyh badāk hahỹ bā Mosees sa hā tamaher'oot do mak'yys doo, nesaa do hā raky n'aa kety dāk tii. Ti bahānh ji P'op Hagä Do rejāā do er ahoop da hỹ pong jé naa er tamaher'oot do er mak'yyts bā. Dooh er haja bā er kejēn bā ta ti mahānh. ²⁶ P'ooj ub waëë Sinaih hād nāng doo bā sa sii P'op Hagä Do baher'oot noo gó, tak'ēp badāk hahỹ katajus wāt ta ky haj'aa. Da hē kā hahỹ da P'op Hagä Do ky dāng: “Sét nuu me ti awāt nā badāk hahỹ had'yyt nado katajuus y an'oo bā. Wē na-āāj hē katajuus da y an'oo bā”, nāng ta kyyh. ²⁷ “Sét nuu me ti awāt nā” ta her'ood bā, gawatsig da tapehuunh do paa hānh doo, naym doo, tahanāng pé tii. Jāām né hē haym

† **12:18** Er wahē makūūh tawén her'oot, ta wakāān Isaraéw buuj tama erih do hyb n'aa hahỹh.
 § **12:20** Esodo 19.12-13 ** **12:21** Dew-Teronom 9.19 †† **12:23** Jesus hā ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa hỹ pong jé babuj n'aa ji bahado dāk, dooh né paawā t'ĩ hēnh ji awād nā bā. Ti hyb n'aa né hē sahōnh hē tetsén do wē ji kaja dāk tanooh. ††† **12:24** Genesis 4.10

nahänh doo. ²⁸ Ti hyb n'aa, panang banahänh do er gadoo da do hyb n'aa hÿ pong jé P'op Hagä Do bag'ääs doo bä, taw'ääts hē dooh er eréd bä P'op Hagä Do ky enyym do ji hä. Taw'ääts hē takarēn doo da, er j'aa etsē ta hä. Taw'ääts hē P'op Hagä Do er hyb n'aa jew'yyk er hyb n'aa meuunh doo me. Taw'ääts hē ta wē er kadaduu doo me er j'aa etsē ta hä. ²⁹ Taw'ääts hē tii d' er bad'oo, tēeg hōō sahōnh hē tagawats'iik do hadoo P'op Hagä Do er h'yy kaha'eeh doo.

13

Nyy da ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Taw'ääts hē bē kamahän had'yyt hē bē da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh doo. ² Taw'ääts hē baad bē gadoo bē tób bä ta s'ee hēnh naa hena doo. Tii d' ta wób rabad'oo do hyb n'aa paah, ääs né ti ragadoo, dooh né paawä rahapēē bä ääs rado bä. ³ Taw'ääts hē ragadahew'eēs doo gó radewäts b'ēēh do bē hyb n'aa esee, bē masaa. Bē hyb n'aa newē nyy d' bē karēn paawä bē hä ta wób rado bä, bē tado bä paawä ēnh radewäts b'ēēh doo. Bē hyb n'aa newē na-ääj hē rarahejää doo, bē hä pé hado né paawä ta tii.

⁴ Taw'ääts hē bē sahōnh hē bē hyb n'aa jew'yyk ji katēē doo. Masuuj nado tii. Taw'ääts hē ÿÿnh patug dooh ta ÿÿm tawad'ii bä ÿÿnh see wē. Taw'ääts hē ÿÿnh na-ääj hē dooh tawad'ii bä ta patug. Tii d' ÿ wén her'oot, baad nadoo do hä P'op Hagä Do ky n'aa etyy da sa ÿÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii ha'ÿÿh doo.

⁵ Bē kamahän manä dajēē. Taw'ääts hē bē h'yy gadeja bē wē hanäng do hä. Tii d' bē ÿ wén maher'oot, hahÿÿ da P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa: “Doo om ÿ eréd bä. A pa had'yyt hē ÿ bawät”,* näng mäh. ⁶ Ti hyb n'aa, hejooonh do er hä takametä bä, dooh er hyb n'aa tón bä. P'op Hagä Do hä er h'yy kasadä

do hyb n'aa hahÿÿ da er hajaa er ky hadoo:

“Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do masa ÿ n'aa. Doo da ÿ eÿÿm bä.

Doo hajaa pé hä ÿ ramoo bok péh.”†

⁷ Bē hyb n'aa es'ee bē wahē n'aa bē h'yyb mah'üüm do paah, P'op Hagä Do panyyg bē ramaher'oot do paah. Bē hyb n'aa newē nyy da rababok paa radejöp bä kä. Taw'ääts hē rah'yy ka'eeh do paa da bē h'yy ka'eeh.

⁸ Jesus Kristo dooh takahÿÿd bä. P'ooj ub tabawät doo da, da hē na-ääj hē tabawät, hÿ jawén na-ääj hē tabawäd had'yyt da. ⁹ Ti hyb n'aa bē an'oo manä ta s'ee hēnh bē rah'yyb mahüüm hajōng hedoo do ta see ky n'aa me rama metēēk doo me. Taw'ääts hē ji wē P'op Hagä Do ky enyym do bē tah'yyb hej'oonh, baad bē h'yy kae had'yyt hē hyb n'aa. Sa waa, sa tä ratayy do hä bē hyb n'aa matakä manäh. Doo ta ti masaa bä tayy do sa hä. ¹⁰⁻¹¹ Er wē ti anyy däg kän nesaa do er moo bok do hado hōm doo, Jesus, er hyb n'aa dajöp doo. Sa masääh wób majyyw Judah buuj sa ky n'aa rod wahē n'aa tamahüüm P'op Hagä Do tób n'aa gawakō t'öp gadäk doo gó P'op Hagä Do matym gó, nesaa do ramoo bok do paa kado hōm hyb n'aa. Sa hä P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa yt hä moo heb'oooh doo, dooh rahaja bä rawēē bä ta ti booj yb, kabara dab. Panang bahänh rabaju hōm tii. Ta tii pé né hē, P'op Hagä Do matym gó nesaa do hado hōm do ti Jesus. ¹² Ta hä kaja däk sahōnh hē sa ky n'aa rod rabad'oo do paah. Ti hyb n'aa, Jesus na-ääj hē ahob wät panang bahänh, ta majyyw hyb n'aa tsyt hē P'op Hagä Do wē tabasēew hōm hyb n'aa ta karapee. ¹³ Ti hyb n'aa kä, panang bahänh Jesus ramahüüm doo da, ta hä rarejää do tabahoop hyb n'aa, taw'ääts hē er na-ääj hē er eréd hōm Jesus ganadoo do rabahed'oo doo. Taw'ääts hē er gadoo Jesus hyb n'aa er raky n'aa rejä

* 13:5 Dew-Teronom 31.6 † 13:6 Saaw-Mo 118.6-7

bä, Jesus gado däk do paa hadoo ta hä raky n'aa rejää doo. ¹⁴ Ta ti ý wén her'oot, dooh babä ér panang heh'äät nahänh do tado bä. Hÿ pong jé ér panang heh'äät do ti ér gada doo. ¹⁵ Jesus ér ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tabahadoo do hyb n'aa, taw'ääts hë Jesus wë ér bahöm ér j'aa etsëe had'yyt hë hyb n'aa P'op Hagä Doo. Da hë ér j'aa etsë doo, P'op Hagä Do matym n'aa hadoo né hë tii, P'op Hagä Do ji hyb n'aa jew'yyk do né hë tii. ¹⁶ Bë moo boo had'yyt hë baad hadoo do bë da hadoo do wë. Bë mabaan manä tii. Bë masaa had'yyt hë ta wób bë wë hanäng doo me. Bë mabaan manä tii. P'op Hagä Do matym n'aa hadoo tii. P'op Hagä Do h'yy gadajang ta tii hä. ¹⁷ Taw'ääts hë bë ky dahé, bë hyb n'aa jewyyg Jesus hä h'yy ka'eeh do hyb n'aa bë wahë n'aa hedoo doo. Bë rahagãã had'yyt hë, rahapäh do hyb n'aa P'op Hagä Do wë rakametëeh hyb n'aa ta jawén kä nyy da paa bë rabahag'ääs. Bë an'oo manä bë rahyb n'aa tón, baad nadoo do hyb n'aa ta ti bë hä. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë ky dahé né hë, tsebee gó bë rabahag'ääs hyb n'aa.

¹⁸ Bë ky n'aa ets'ëë äã hyb n'aa P'op Hagä Do hä. Äã hapäh, baad ub äã h'yyb. Baad ub äã baboo had'yyt hë äã karën. ¹⁹ Tak'ëp bë ky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do banoo hyb n'aa nayyw hë ý matëeh hyb n'aa bë wë.

Ky n'aa kedëng do ky n'aa hahÿÿh

²⁰⁻²¹ Ý karën P'op Hagä Doo, h'yyb nyyw ji hä hanoo doo, bë hä tabanoo sahönh hë baad hadoo doo, takarën do bë bahajaa bë moo bok hyb n'aa. Ý karën Jesus Kristo hyb n'aa tamoo wät ér h'yyb gó tagen'aak doo. Ta tyw n'aa papuuj nahänh do P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa Jesus majyyw gasëets hóm do hyb n'aa, p'aa hënh Jesus ér Wahë N'aa ganä wät dejëp do mahang P'op Hagä Do an'oo bä. B'éé hagã n'aa wahë n'aa heh'äät do ti Jesus.† Taw'ääts hë Jesus Kristo ér

† **13:20-21** Èr hagã n'aa heh'äät tahanäng pé tii.

j'aa etsëe had'yyt hë. Ýÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

²² Wakän haa hedoo doo, baad bë gado hahÿ bë ý ma erih doo gó bë ý maher'oot doo. Dooh tadawëd bä ý ma erih doo.

²³ Bë ý maher'oot, dooh ér hÿÿj hadoo do Tsimoot ragadahew'ëes doo gó tag'ëed wäd bä. Rado nyyh. Nayyw hë takaja bä babä, ý mahüüm da si ýÿ, bë wë ý beg'ääs bä.

²⁴ Bë maher'ood äã hyb n'aa esee bë wahë n'aa hedoo doo, sahönh hë P'op Hagä Do karapee na-ääj hë. Itarija häj n'aa buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do bë m' rahyb n'aa esee. ²⁵ Ý karën P'op Hagä Do ky ennym bë wë. Jääm hë kä.

Tsijaag

Jesus hã h'yy ka'eeh do hã Tsijaag, Jesus wak'ããn ma erih do hahỹh

¹ Tsijaag ÿ ti hỹh, P'op Hagä Doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do sa karom. ² hedoo do Isaraéw taah panaa mahang Jesus hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë ketyn hõm do ÿ edëng.

Ji hã kametyy do ky n'aa hahỹh

² Wakãn haa,* taw'ãäts hë baad bë tsebee hajõng hedoo pé ji hã kame-tyy do bë wë tana bä. ³ Baad P'op Hagä Do hã ji h'yy ka'eeh do kametyy doo, ji h'yy kahejój had'yyt hë tan'oo bä. Ta ti bë bahapäh do hyb n'aa “taw'ãäts hë baad bë tsebee kame-tyy do hã” ÿ wén näng. ⁴ Taw'ãäts hë bë h'yy kahejój had'yyt hë baad tabahado däk hyb n'aa bë h'yyb tym, sahõnh hë ji hã P'op Hagä Do karën do tabanäng hyb n'aa bë h'yyb tym gó, bë wë tabadoo mahãnh. ⁵ Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do karën do bë see nahapëë bä, taw'ãäts hë tabetsëë P'op Hagä Do hã. Tii bä P'op Hagä Do banoo ta hã tah'yy ganäng hyb n'aa. Baad P'op Hagä Do banoo ji hã kä. Tak'ëp P'op Hagä Do betsëëh sahõnh hë sa hã. Dooh ji tahajëew bä ji ky n'aa ets'ëë bä. ⁶ Taw'ãäts hë hetsëë doo, h'yy ka'eeh doo me taky n'aa etsëë. Taw'ãäts hë dooh taky sëew bä P'op Hagä Doo. Maadaka bah'ood ty gahëm hënh tamahũm do hadoo jé ky sëm doo. ⁷ Ta ti hadoo do dooh tagadoo pé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa. ⁸ Pawóp hë hadoo ta ti hedoo pé sa h'yyb. H'yy kehỹd had'yyt hë ragabok.

⁹ Taw'ãäts hë Jesus hã h'yy ka'eeh do kes' uut doo, ky n'aa nets'ëëh doo, rah'yy kasab'ee, P'op Hagä Do matym gó raky n'aa etsä däk tanoo do hyb

n'aa. ¹⁰ Taw'ãäts hë tak'ëp ma enäh do rah'yy kasab'ee rakadad'uu P'op Hagä Do an'oo wät do hyb n'aa sa hã. Jawii ts'oooh ahëej jëng do hadoo da.† ¹¹ Papỹj nu ganä däk bä, tak'ëp tabajuu bä, tsawyy jëng jawii. Tũũ ta ts'oooh kajäg jëng. Ahëej jëng tii bä hanäm do ta hã. Ti hadoo né hë tak'ëp ma enäh do sa hã. Sa ma hã ramoo boo nuuj jé né hë ragawatsig jëng.

¹² Ky n'aa kedëng ji, ji h'yy kan-eréd bä kametyy do ji wë tana bä. Kametyy do hã ji j'aa ketsëë däk bä kä ji gadoo ji hedëb heh'äät do ta sãm hadoo, ta hã kamahãnh do hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah.

¹³ Kametyy do ji wë tana bä, ji tah'yyb tatug bä nesaa do ji moo wät hyb n'aa, taw'ãäts hë dooh “P'op Hagä Do ÿ tah'yyb tatuk” ji noo bä. Dooh hajaa pé P'op Hagä Do tah'yyb tatug bä nesaa do hã. P'op Hagä Do na-ãäj hë dooh ji tah'yyb tatug bä nesaa do hã. ¹⁴ Nesaa do ër h'yyb karën do ti ër tah'yyb tatuk nesaa do wë. Èr tawedii, tii bä ër tah'yyb maso däk nesaa do hã. ¹⁵ Nesaa do ji moo wät do ganyyh tii bä, nesaa do ër h'yy karën do haj'aa. Nesaa do aee däg bä, nesaa do kah'ũm bä kä, tamana kãn ji h'yyb tym dajëp doo.

¹⁶ Bë daaj hë bë kawad'ii manä wakãn haa ÿ kamahãnh doo. ¹⁷ Sahõnh hë taw'ãäts hë hadoo doo, baad had'op do na-ãäj hë, p'op naa né hë tabana. P'op Hagä Doo, wë hã hanäng do bag pahuunh do hanaa né hë. Badäk hahỹ bag kawereem né hë paawä, P'op Hagä Do dooh tah'yy kahỹd bä, dooh ta hã hewaat pé na-ãäj hë. ¹⁸ P'op Hagä Do h'yyb däng ër h'yyb tym tabed'ëep hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa me, ta karapee tsyt hë tasëew däk do ër bahadoo hyb n'aa ta wë, sahõnh hë tapehuunh do mahang, pooj jé joom ag P'op Hagä Do wë kasëew hõm do hadoo ër bahadoo hyb n'aa.

* **1:2** Wakãn haa Tsijaag wén erii wät, ta nemuun Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. † **1:10** Rakadad'uu P'op Hagä Do an'oo bä, sa ma hã rah'yyb naeh hyb n'aa, P'op Hagä Do hã naa sahõnh hë sa wë hanäng do rabahapäh hyb n'aa.

*Ji maa new'ëp do nado P'op Hagä
Do kyyh ky n'aa hahÿÿh*

¹⁹ Wakän haa ÿ kamahän doo, bë hyb n'aa matakä hahÿÿ hä: Taw'ääts hë sahõnh hë ji, ji nayyw hë ji maa newëë. Taw'ääts hë dooh nayyw hë ji er'ood. Taw'ääts hë dooh nayyw hë ji kawaj'ään bä. ²⁰ Kawaj'ään doo, dooh baad ji hawät do P'op Hagä Do ji hä gahëen do an'oo bä. ²¹ Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë eréd hõm hesus hadoo do bë h'yyb tym gó hanäng doo. Bë eréd hõm na-ääj hë nesaa do hedoo do jé pad'yyt hë hanäng doo. H'yy kadaduu doo me bë gado P'op Hagä Do kyyh bë h'yyb gó kan'oo däk doo. Ta ti né hë hajaa bë h'yyb tym tabed'ëep, P'op Hagä Do wë bë nu kajäk hyb n'aa.

²² Ji maa new'ëp do nado P'op Hagä Do kyyh. Taw'ääts hë ji moo wät né hë taher'oot doo. Ta ti maa new'ëp doo, panyyg ky nadaheeh doo, ta daaj hë takawadii. ²³ Hahÿ hadoo P'op Hagä Do kyyh maa new'ëp doo, tamejüü do moo nawät doo: Aj'yy japow me kameg'ääs do hadoo tii. ²⁴ Kameg'ääs, ti tabahõm, ti nayyw hë tamabaan hõm takamegää wät doo. ²⁵ Ta tii d' nado baad matakëë do P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do baad had'op doo, nesaa do mahänh ji ted'ëep doo. Baad tamatakä had'yyt bä, tamanabaan bä, taky dahé bä, sahõnh hë tamoo wät do hä P'op Hagä Do ky n'aa edëng ta hä.

²⁶ P'op Hagä Do karën doo da hawät do ted'oo doo, ta kyy tamanedug bä, ta hä hë takawadii tii. Daap ti ta ti P'op Hagä Do wë tamoo wät do ted'oo doo. ²⁷ Hahÿ ti baad hadoo do heh'äät do P'op Hagä Do ër Yb gadoo do ër hä: Kabarii, ÿÿnh patug tamaa wäd is do na-ääj hë ji t'yyd mehün doo, baad tanado bä sa hä. Hahÿ na-ääj hë P'op Hagä Do gadoo do ër hä: Ji matakëë ji hä badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do h'yyb karën do mahänh.

* 2:8 Rewitikos 19.18

2

*Dooh ji asëew bä ji gadoo do sa ma-
hang ky n'aa hahÿÿh*

¹ Wakän haa, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä, tak'ëp ji weh'ëeh do hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa, bë asëew manä bë gadoo do sa mahang. ²⁻³ Hahÿÿ d' ÿ hanäng pé tii: Aj'yy ta moo heen n'aa k'ääts tég gabaréeh do moo däk doo, saroor ky n'aa gebah do dadäk do bë kahet'aa bä takajaa bä, baad bë gado bä, banäm doo bä bë atsyyd bä tabasooch hyb n'aa, tii bä aj'yy kasuud is doo, saroor säg dadäk do bë kahet'aa bä tajëë suun bä na-ääj né hë, ti ta hä bë ky hado bä: “Nanäng bä ag'ëed däg, tũü tsym ÿ pa mabahyy häng”, bë noo bä, ⁴ dooh séd demuun bë gado bä bë wë heg'ääs doo. Tii d' bë adoo bä, bë asëew däk bë gadoo do mahang. Baad nado tii. Hyb n'aa jowyk doo, baad hadoo doo, baad nadoo do rod n'aa ky nesaa do hado däk bë tii bä.

⁵ Wakän haa ÿ kamahän doo, bë maa newë hahÿ ÿ her'oot doo: P'op Hagä Do asëew hõm badäk hahÿÿ hä habong do sa hä kas'uut doo, baad ub Jesus Kristo hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee rabahadoo hyb n'aa, ta hä kamahän do sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. ⁶ Bëë kä, bë mak'yyts kån kas'uut doo. Tak'ëp ma enäh do nado g'eeh ti bë hä rejää doo? Ti nado g'eeh ti bë ramahüüm do hyb n'aa jowyk do sa wë, bë raky n'aa tapaa hyb n'aa sa hä? ⁷ Tak'ëp ma näng do né tii, Jesus bë wahë n'aa ky n'aa etsëeh do ky n'aa rahejää doo.

⁸ Baad né hë ti bë hä, hahÿ ër Wahë N'aa ky n'aa jaw'yyk do baad bë ky dahé bä: “Makamahän a da hadoo doo, a hä makamahän doo da.”* Ta tii da né hë P'op Hagä Do kyy kerih doo. ⁹ Ti hyb n'aa, ta see baad bë gado bä ta wób sa mahänh, nesaa do bë moo boo däk. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do bë taky n'aa ety däk tii bä, ta ky n'aa jaw'yyk do bë ky nadaheeh do hyb

n'aa. ¹⁰ Hahỹ hyb n'aa ỹ wén erih ta tii: Sahõnh hẽ né hẽ paawä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyc do ky daheeh doo, sét ub taky nadahé bã, sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyc do ky nadaheeh do tabahado däk tii. ¹¹ “Aã manä ta seeh ỹm sii”† mejũ doo, “Madajëeb manä a da hadoo doo”‡ ti na-ããj hẽ tamejũ. Ti hyb n'aa, a da hadoo do madajëeb bã, a ỹm, a patug nadoo do sii naã né hẽ paawä õm, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyc do ky nadaheeh do mabahado däk né hẽ õm. ¹² Ta jawén bë hã da P'op Hagä Do ky däng nyy d' tabad'oo bë hã, bë ky dahé bã, bë ky nadahé bã ta ky n'aa hanäm do P'op Hagä Do wë ji ted'ëep doo. Ti hyb n'aa, ji bawät do hã P'op Hagä Do matakëe do hyb n'aa, bë hyb n'aa matakä bë her'oot do hã, bë babok do hã. ¹³ Hahỹ hyb n'aa ỹ wén erih ta tii: Ta wób t'yyd manehĩn doo, dooh P'op Hagä Do t'yyd mehĩn bã. Ji t'yyd mehĩn bã ta wób, dooh tii bã P'op Hagä Do ji taky n'aa ety bã. Ji tat'yyd mehĩn da.

Ji h'yy ka'eeh do metëe n'aa ky n'aa hahỹh

¹⁴ Wakån haa, “Jesus hã ỹ h'yy ka'eeh” ji noo bã, baad hadoo do ji moo nawäd bã ji h'yy ka'eeh do metëe n'aa, daap ti ta ti ji her'oot doo. Ta ti hedoo do ji h'yy ka'eeh doo, dooh tahaja bã ji tedëeb bã P'op Hagä Do wë. ¹⁵ Tanyy bã paawä ji hỹj hedoo doo, ji ãnh hedoo do hahëem doo, saroor hebaan do tema bok do hyb n'aa, has'aah do na-ããj hẽ, ¹⁶ tii bã bë see ky hadoo bã paawä sa hã: “Ahõm kä baad ub, kahatäh, mawog nyy däg da!”, taky hadoo bã, dooh tanoo pé sa wë bedoh do sa hã, daap hẽ ta tii d' ta kyyh. ¹⁷ Ti hadoo né hẽ, jãam ub Jesus hã ji h'yy kae bã, baad hadoo do ji moo nawäd bã paawä ji h'yy ka'eeh do metëe n'aa, daap hẽ ti ta ti ji h'yy

ka'eeh do ji hanäng doo. Dajëp do hadoo ti ta ti ji h'yy ka'eeh doo.

¹⁸ Bë see apäh ky hadoo hã ỹỹ: “Ta see Jesus hã tah'yy ka'eeh, ta see baad hadoo do moo hew'ëet doo”, näng apäh. Ta ti hã hahỹ d' këh ỹỹ: Mametä hã ỹỹ mahaja bã paawä Jesus hã mah'yy kaha'eeh doo, baad hadoo do mamoo nawäd do hã. Tii bã da baad hadoo do ỹ moo wät do hã ỹ metëeh a hã Jesus hã ỹ h'yy ka'eeh doo. ¹⁹ Jãam hẽ sét ub né hẽ P'op Hagä Doo, maky daheeh, mahanäng? Taw'ãäts hẽ né paawä ta tii, karap'aar h'yyb nesaa do na-ããj né hẽ rahapäh tii. Ti hadoo né hẽ, kajajän bong P'op Hagä Do rajeỹm do hyb n'aa. ²⁰ H'yy gatamah do õm! Makarën ỹ metëeh a hã daap hẽ ta tii da ji h'yy kae bã, baad hadoo do ji h'yy ka'eeh do metëe n'aa ji moo nawäd bã? ²¹ Bë hyb n'aa newë er wahë makü Abaraãm. P'op Hagä Do mejũ do taky daheeh do hyb n'aa né hẽ Abaraãm baad tabahado däk paa P'op Hagä Do matym gó, ta t'aah Isak taban'oo däk noo gó P'op Hagä Do hã tabajuu hyb n'aa paawä. ²² Mahyb n'aa newë, baad P'op Hagä Do hã Abaraãm h'yy ka'eeh do hyb n'aa taky daheeh na-ããj hẽ P'op Hagä Do mejũ doo. P'op Hagä Do mejũ do tamoo wät do hyb n'aa, heh'äät däg tah'yy ka'eeh doo. ²³ Hahỹ da P'op Hagä Do kyy kerih do paa hã: “Abaraãm ky dahé kån Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Taky daheeh do hyb n'aa né kã m', baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó.”§ Abaraãm moo wät do hã, taky daheeh do hã, te hub né hẽ ta ti kerih do kametä däk. P'op Hagä Do najiis ramaneëej kån Abaraãm.

²⁴ Wyt ta maab hẽ: P'op Hagä Do karën do ji moo wät do hyb n'aa na-ããj hẽ baad däg ji h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Jãam hẽ ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa had'yyt nado.** ²⁵ Ti

† 2:11 Esodo 20.14, Dew-Teronom 5.18 ‡ 2:11 Esodo 20.13, Dew-Teronom 5.17 § 2:23 Genesis

15.6 ** 2:24 Dooh Tsijaag ma met'ëeg bã jãam hẽ baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa baad ji hado däk P'op Hagä Do matym gó. Hahỹ ti Tsijaag hanäng péh: Heh'äät tado bã ji h'yy ka'eeh doo, tii bã baad hadoo do P'op Hagä Do karën do ji moo wät. Jé P'op Hagä Do ji hã karën do ky nadaheeh doo, dooh tah'yy kae bã heh'äät. 2.26 hã Tsijaag ji tamaher'oot nyy d' tahanäng péh.

hadoo Rahab häd näng do hä, ŷñh pooj jé hajök do sii heŷñh doo. Tamoo wät do hyb n'aa baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó, sa panang beg'ääs do ta tób bä tagadoo do hyb n'aa, ta tyw n'aa see tametëeh hyb n'aa kä kejën doo gó rabahöm hyb n'aa.

²⁶ Ji h'yyb tym tamaa wäd bä ji dajëp. Ti hadoo ji h'yy ka'eeh do hä. Baad hadoo do ji moo wät do badoo bä ji hä, dajëp do hadoo tii bä ji h'yy ka'eeh doo.

3

Ji nooh, ji nag'aad ky n'aa hahŷñh

¹ Wakän haa, bë hapäh hahŷñh: Ta wób bahänh P'op Hagä Do ky n'aa etyy da ta ky n'aa ma mehetëk do sa hä.* Ti bahänh taky n'aa etyy do hyb n'aa ta kyyh ma mehetëk do sa hä, taw'ääts hë dooh hajök bë mahang karën do ta ky n'aa ma mehetëk rabahadoo hyb n'aa. ² Sahönh hë èer, èr bes'öös hajöng. Hŷñh kä, aj'yy ta her'oot do hä nes'öös doo, baad had'op do tii. Tahajaa sahönh hë nesaa do mahänh baad takanä bä. ³ Ta meduug n'aa ji dadäg bä kawaaro noo hä ji raky daheeh do heen n'aa, ji hajaa ji medug bä ta hä sahönh hë. ⁴ Marakate na-ääj né hë. Aee né paawä, tak'ëp tabahëm do mahüüm né paawä, ta poo wöj n'aa mahüüm rakarën hënh ta du wöd n'aa me, nad'ëed its né paawä ta tii. ⁵ Ti hadoo ji nag'aad hä. Nad'ëed its né paawä ji nag'aad, kasab'ee hajöng tahajaa. Bë hyb n'aa newë hahŷñh: Hëej baeh do ahöng, nad'ëed its né paawä ta hõo du n'aa doo. ⁶ Tëeg hõo hadoo ji nooh, ji nag'aad. Séd dó nesaa do ta hanaa. Ji nag'aad ji mer'oot do hanaa né hë hesus do hadoo sahönh hë ji hä, ji her'oot do hyb n'aa. Nesaa do ji nag'aad her'oot do hanaa, ji karehejää do sahönh hë. Tii d' had'yyt hë ji gawät. Ji madajëp né hë ta tii da. Tëeg hõo tabanesaa

do hanäng doo hënh naa tagahõo do hadoo ji nag'aad. ⁷ Sahönh badäk hahŷ babo n'aa hëej hä habong doo, tame habong doo, taw'ëed sii hë ji hajaa ji met'ëeg bä. Pooj jé rahaja däk tii, da hë na-ääj né hë. ⁸ Ta ti ji haja né hë paawä, ji nag'aad, ji mer'oot doo me, dooh hajaa pé tamet'ëeg bä, dooh hajaa pé tamedug bä. Nesaa do ta ti ji nag'aad. Dooh ji haja bä ta hä. Tawäd had'yyt hë. P'yyim mahŷñh do hadoo ji dahej'ëep do hadoo ta hanaa. ⁹ Ta tii me ji j'aa etsë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, èr Yb. Ta tii me na-ääj hë ji ky n'aa wasee ji da hadoo do P'op Hagä Do pahuunh do ta da hadoo doo. ¹⁰ Sé t né hë ji noo me naa ti tamanyyh ji j'aa etsë do ky n'aa, ji ky n'aa wasee do ky n'aa na-ääj hë. Dooh taw'ääts hë tado bä ta ti wakän haa. ¹¹ K'ääts gó naa naëng ganyyh doo, dooh séd demuun naëng ganä bä ty ganäm doo, naëng ty gasus do na-ääj hë. ¹² Wakän haa, joom dooh ta ag kawereem bä. Dooh wiigo häd näng do joom eag bä oriib häd näng do ag. Dooh uwa tyd hä taganä bä wiigo häd näng do ag. Dooh na-ääj hë naëng ty ganäm doo bä naa ty gasus do taganä bä.†

Ji hajaa do heh'äät do ky n'aa hahŷñh

¹³ Bë mahang P'op Hagä Do ji hä karën do tahapäh ted'oo doo, ta tii hä tah'yy ganäng ted'oo doo, taw'ääts hë baad tabawät do hä tametëeh ta tii. Taw'ääts hë kanasab'ee doo gó baad hadoo do tamoo wät. P'op Hagä Do karën do hapäh doo, dooh takasabé bä. ¹⁴ Hŷñh kä, tak'ëp bë h'yy kajewëets bä, ta wób sa bahänh had'yyt bä bë karën bä bë h'yy kajäg bä, bë h'yy kasabé manä bë hajaa bë ed'oo do hä. Ta tii d' bë adoo bä, dooh baad hadoo do bë ky dahé wäd bä. ¹⁵ Ta ti hedoo pé ji hajaa doo, dooh hŷ pong jé naa tado bä. Badäk hahŷñh bä naa tii. Nesaa Do Yb hanaa. ¹⁶ Ji hyb n'aa jewës do bawät bä, ji karën do

* **3:1** Ta wób bahänh P'op Hagä Do wén gahëen ta ky n'aa ma mehetëk hedoo do sa hä, baad ta kyyh rabahapäh do hyb n'aa. † **3:12** Ti hadoo ji nag'aad hä. Taw'ääts hë jääm hë baad hadoo do ji er'oot!

sa bahãnh ji bawät do bawät bä, ta tii bä ky ked'aak doo, ta tii bä kaj'õök do bawät. Ta tii bä sahõnh hẽ nesaa do moo kahew'ëet do ji baw'yyt. ¹⁷ Ji hajaa do hỹ pong jé hana doo, ta ti anoo ji hã baad had'op do ji h'yyb tym. H'yyb nyyw gó ji bawät sahõnh hẽ sa wë tan'oo bä tii. Dooh h'yy gaëej me ta wób ji gado tan'oo bä. Ta wób her'oot do baad ji maa newëe ta ti an'oo bä. Ta wób ji t'yyd mehĩn had'yyt hẽ, baad hadoo do ji moo wäd had'yyt hẽ ta wób hã tan'oo bä. Séd gó ji gadoo ta wób tan'oo bä. Dooh ji h'yyb ji jejën bä tan'oo bä na-ãaj né hẽ. ¹⁸ H'yyb nyyw gó ta wób sa da hadoo do wë rababok hanoo doo, h'yyb nyyw gó tabejoom do hadoo baad hadoo do sa h'yyb tym gó. P'op Hagä Do gen'aak doo da rababok tii kä.

4

Badäk hahỹ kamahãn doo, P'op Hagä Do majĩ hado däk tii, ky n'aa hahỹh

¹ N'yy hẽnh naa ti bë mahang bë kamaj'ĩ doo, bë kaj'õök doo? Baad nadoo do bë h'yyb karën do naa né tii. Baad nadoo do bë h'yyb karën do bë hã hẽ takamaj'ĩ. ² Ti anäng tak'ëp bë h'yyb karën doo. Dooh bë gado bä. Bë ganadoo do hyb n'aa, bë daj'ëep bë da hadoo doo.* Bë h'yy kajew'ëes ta wób ma hã. Dooh bë haja bä bë gado bä, ti hyb n'aa bë kaj'õök, bë kamaj'ĩ. Bë wén ganadoo bë karën doo, bë netsëe do hyb n'aa P'op Hagä Do hã. ³ P'op Hagä Do hã bë betsëe bä, P'op Hagä Do nanoo bë hã baad hyb n'aa nado bë etsëe do hyb n'aa. Bë hã hẽ had'yyt hẽ bë karën bë ahãnh bë etsëe doo. ⁴ Yñh ta patug wadii doo, h'yyb rejãã do hadoo bëeh! P'op Hagä Do heréd hõm do bëeh. Dooh bë hapëe bä g'eeh,

* **4:2** Hahỹ da 1 Jowãw 3.15 hã takerii däk: "Ta wakãan wë h'yy gaëenh doo, dahej'ëep do hadoo ti P'op Hagä Do matym gó." Ji h'yyb gó ti tii. † **4:6** Proweh-Bijos 3.34 ‡ **4:7** Gereg kyy me ramanëehh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'yyt doo", tahanäng pé ti Dijab. § **4:8** Rawén h'yy kes'eenh, séd demuun rakarën do hyb n'aa paawä rakamahãn badäk hahỹh bá hanäng doo, P'op Hagä Do na-ãaj hẽ. ** **4:11** Hahỹ da P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ji da hadoo do ky n'aa hã: "Makamahãn a da hadoo doo, a hã makamahãn do hadoo", näng. Ji da hadoo do ji ky n'aa ety bä, dooh ji da hadoo do ji kamahãn bá. Ti hyb n'aa ta tii da Tsijaag wén erii wät.

badäk hahỹh hã hanäng do kamahãn doo, P'op Hagä Do majĩ hado däk tii? Jé karën pé takamahãn bá badäk hahỹh hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do rakamahãn doo, P'op Hagä Do majĩ tabahado däk. ⁵ Daap hẽ bë ed'oo g'eeh hahỹ P'op Hagä Do kyy kerih doo? "P'op Hagä Do kamahãn, tahyb n'aa jewës ër h'yyb tym ër hã tanoo doo. Takarën ta hã ub had'yyt ji h'yyb däk." ⁶ Tii d' tado né paawä, ta bahãnh P'op Hagä Do ër tamasa ër tat'yyd mehĩn do hyb n'aa. Ti hyb n'aa hahỹh da takerih ta kyy kerih doo gó: "P'op Hagä Do hyb n'aa wareem kasab'ee do hã. P'op Hagä Do t'yyd mehĩn kadad'uu doo, P'op Hagä Do ky ennym sa hã",† näng kerih do hã. ⁷ Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ P'op Hagä Do mejũũ do bë ky dahé had'yyt hẽ. Taw'ãäts hẽ bë kahejój Dijab‡ wë, tii bä da wajaah bë mahãnh. ⁸ Taw'ãäts hẽ P'op Hagä Do wë bë h'yy katahã, tii bä da bë wë takatahỹh na-ãaj né hẽ. Bëeh, nesaa do moo heb'ooh doo, bë eréd nesaa doo. Bëeh, h'yy kes'eenh doo, bë ennyw bë h'yyb tym P'op Hagä Do wë. § ⁹ Taw'ãäts hẽ bë t'yyd kamehĩn, bë h'yy gabedo booh, bë aód ta see hã bë h'yyb padëek do hyb n'aa. Bë kawewaw manäh! Taw'ãäts hẽ bë h'yy ketón bë mo haj'aa hã. Bë tsebee manäh! Taw'ãäts hẽ bë hyb n'aa tón. ¹⁰ Taw'ãäts hẽ bë kadad'uu P'op Hagä Do wë, tii bä da bë taweh'ëeh.

¹¹ Wakãn haa, bë ky n'aa rejã manä ta wób. Ta da hadoo do ky n'aa rejãã doo, ta da hadoo do ky n'aa etyy doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do taky n'aa rejãã tii, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do taky n'aa etyy tii.** P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do maky n'aa ety bä, ta ky n'aa jaw'yyk do

ky daheeh do nado òm tii bã. Hyb n'aa jawyk do baad hadoo doo, baad nadoo do rod n'aa a daaj hẽ tii bã mabanoo a hã. ¹² Jããm hẽ sét ub ti ta ky n'aa jaw'yyk do hanoo doo, baad hadoo doo, baad nadoo do ky n'aa rod. Ti né ti hajaa ji ted'ëep, ti né ti hajaa ji tarejãã. Òm nado. Jaa òm a hã pé a da hadoo do maky n'aa ety bã?

Dooh ji hã hẽ ji h'yy kasabé bã do ky n'aa hahỹh

¹³ Bẽ maa newẽ hahỹh da her'oot doo: “Ãã d' ah'ũm, jati ãã bahõm panang hẽnh. Sét ta baab ãã tab'ëes t'ĩ hẽnh ãã es'ëem ãã dajẽer enãh hyb n'aa.” ¹⁴ Ta tii da bẽ h'yyb, ta tii d' bẽ baher'oot, dooh bẽ hapëe bã h'ëed hado jat'iip hadoo. Ny hadoo bẽeh, badãk hahỹh hã bẽ babok bã? Wanakud hadoo bẽeh. Kanahën d'os hẽ taganyyh, ti tadawuh. ¹⁵ Ti hyb n'aa taw'ããts hẽ hahỹh da paawã bẽ kyyh: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën bã ãã babok nã, ãã hyb n'aa newëe do ãã moo bok tii bã.” ¹⁶ Tii d' nado paawã bẽ h'yyb da hẽ. Bẽ bad'oo do hã bẽ h'yy kasab'ee. Nas'aa ta ti ji h'yy kasab'ee doo! ¹⁷ Ti hyb n'aa, hajaa do baad hadoo do moo wät doo, tamoo nawäd bã, nesaa do tamoo wäd däk P'op Hagã Do matym gó.

5

Tak'ëp ma nãng do tamaher'oot do ky n'aa hahỹh

¹ Bẽ maa newẽ, tak'ëp ma nãng doo! Bẽ aód, bẽ awaaw nesaa do ta jawén bẽ wẽ takajãk do hyb n'aa da. ² Karejã däk bẽ ma. Kamera rejã däk bẽ saroor. ³ Hetõd däk bẽ wẽ hanãng do k'ããts tẽg gabarëeh doo, k'ããts tẽg hawak doo. Ta ti hetõt do bẽ da taky n'aa tapaa hadoo P'op Hagã Do matym gó.* Hetõt do bẽ da taju toonh, tẽeg hõõ hado däk. Bẽ bata däk bẽ ma, edaa dæg né hẽ paawã badãk hahỹ gawatsik doo. ⁴ Dooh paa bẽ

epaag hõm bã moo bok do bẽ joom hã. Bẽ maa newẽ da! Ta sãm bẽ nepaag hõm do eëej had'yyt hẽ hadoo bẽ hã ky n'aa tapaa do ky n'aa P'op Hagã Do matym gó. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Sahõnh hẽ Haj'ap Doo, maa napëe wät bẽ wẽ moo bok do sa kyyh. ⁵ Sahõnh hẽ hanãm do jawén, ky n'aa gebah do jawén bẽ baboo bong badãk hahỹh hã bẽ baboo bong noo gó. Sahõnh hẽ bẽ h'yyb karën do jawén bẽ baboo bok. Booj yb hepuh do ji tã ji daj'ëep do hado däk bẽeh. Tak'ëp da P'op Hagã Do rejãã da bẽ hỹh kã. ⁶ Baad habok do wób bẽ ky n'aa ety däk nesaa doo me, bẽ neboh bẽeh, dooh né paawã rahejooj bã bẽ wẽ.

Ji h'yy ganajëng do ky n'aa hahỹh

⁷ Bẽeh, wakãn haa, taw'ããts hẽ bẽ h'yy gejë hõm manã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do p'aa hẽnh tabahyng do bẽ gada do hã. Bẽ hyb n'aa newẽ nyy da joom hejóm do tagada ta joom ag baad hadoo doo. H'yy ganajëng doo gó tagada naëng hedoos do ta joom heduu n'aa. ⁸ Taw'ããts hẽ bẽ na-ããj hẽ tii da bẽ bad'oo. Taw'ããts hẽ h'yyb jawyg gó bẽ gadoo baad nadoo do bẽ ahoop doo. Taw'ããts hẽ bẽ h'yy gejë hõm manãh, edaa däk do hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa doo.

⁹ Wakãn haa, bẽ ky n'aa hajëew manã bẽ da hadoo doo, bẽ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa netyy hyb n'aa. Edaa däk takajaa ji ky n'aa etyy n'aa. ¹⁰ Wakãn haa, bẽ hyb n'aa newẽ P'op Hagã Do ky n'aa rod p'ooj ub habong doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó her'oot do paah. Bẽ hyb n'aa newẽ nyy da h'yyb jawyk doo me rababok rarahejã né hẽ paawã sa hã. Taw'ããts hẽ rababok doo da bẽ babok. ¹¹ Bẽ maa newẽ! Ãã hã pé P'op Hagã Do ky n'aa edëng ta hã h'yy kanerét doo, rahob né paawã baad nadoo doo. Bẽ ky n'aa napãh Jóh h'yy kanerét doo, nesaa né hẽ paawã ta hã adãng. Bẽ ky

* **5:3** Rabaa es'ĩh do hyb n'aa sa ma, jããm hẽ sa hã hẽ rakarën rabah'ëenh do hyb n'aa sa ma karejã däk. Ta tii me ramasa paawã bedoh do sa hã. Sa hã hẽ rah'ëenh do hyb n'aa sa hã P'op Hagã Do an'oo däk doo, baad nadoo do P'op Hagã Do ky n'aa etyy da sa hã.

n'aa napäh né kä nyy da P'op Hagä Do bad'oo ta hä tagadëeg ub kä.† Tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym. Baad ji tat'yyd mehïin.

¹² Sahõnh hë bahãnh hahÿ bë ÿ ma-her'oot wakãn haa: Bë ky dëe manä P'op Hagä Do häd gó. Bë ky dëe manä badäk hahÿÿ hä hanäng do sa häd gó, ta see häd gó na-ããj hë. “ÿÿ” bë noo bä, “ÿÿ” né hë bë h'yyb gó. “Dooh” bë noo bä, “dooh” né bë h'yyb gó. Jããm ti ji kyyh. Dooh hyb n'aa ji ky däng péh. Taw'ãäts hë tii d' had'yyt né hë bë kyyh, bë P'op Hagä Do ky n'aa ety mahãnh.

¹³ Baad nadoo do awäd bä bë see wë, taw'ãäts hë taky n'aa etsëe P'op Hagä Do hä. Bë mahang tsebë péh, taw'ãäts hë P'op Hagä Do tama ejãm taj'aa etsë do ky n'aa. ¹⁴ Bë see nahëe nyy bä, taw'ãäts hë Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa tats'yyt ta wë, raky n'aa etsëe hyb n'aa ta hä, ta syyj me rahawuuk hyb n'aa ta hä Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó. ¹⁵ Ahub däk da nahëe näng do paa kä, ji h'yy ka'eeh doo me ji ky n'aa etsëe do an'oo bä. Baad tabawät da p'aa hënh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bä ta hä. Nesaa do nahëe näng do paa moo wäd wäd bä paah, P'op Hagä Do mabaan hõm da ti ta hä. ¹⁶ Ti hyb n'aa, bë kawoow ta wób sa hä nesaa do bë moo boo bok doo, bë ky n'aa etsëe bë da hadoo doo, tii bä bë bahub däg kãn. Tak'ëp tabahejoonh P'op Hagä Do karën doo da hawät do etsëe doo, tak'ëp tabahajaa. ¹⁷ Bë hyb n'aa newë Eriij häd näng doo. Èr hadoo né paa tii. Tak'ëp taky n'aa etsëe paa naëng nadoos hyb n'aa. Ti m' tamawoob hë ta baab sét ta bód tanadots wät taky n'aa etsëe do haj'aa. ¹⁸ P'aa hënh taky n'aa etsëe tabadoos hyb n'aa kä, ti m' naëng badots kãn p'aa hënh, sa joom ganyyh p'aa hënh, tabeag kãn.

¹⁹ Wakãn haa, baad hadoo do ky n'aa bë see eréd hõm bä, ta see

mana bä p'aa hënh baad hadoo do wë, ²⁰ hahÿ ÿ karën ta ti hadoo do hapäh: Nesaa do moo hew'ëet do h'yy kawapëen hanoo doo, tabed'ëep ta ti h'yyb, banesaa hënh tanahõm hyb n'aa. Hajõng nesaa do ta ti moo wäd wät do kamabaan hõm tan'oo bä. Jããm hë kä.

† 5:11 Sahõnh hë Jóh taah dejëp, sahõnh hë ta ma paa dooh wäd, Nesaa Do Yb mo haj'aa tametyy hyb n'aa, P'op Hagä Do hä tah'yy keréd hõm hyb n'aa paawä. Dooh Jóh hyb n'aa eréd bä P'op Hagä Doo, hajõng nesaa do tahob né paawä. Tii bä kä, tametyy do bahëej jëng bä kä, P'op Hagä Do banoo ta hä ta taah jawén buuj. Ta bahãnh P'op Hagä Do banoo ta hä ta ma.

1 Peed Jesus hã h'yy ka'eeh do hã pooj jé Peed ma erih do hahỹỹh

Kedëng do ky n'aa hahỹỹh

¹ Peed, Jesus Kristo mejũũ do see ÿ ti hỹỹh. Bëeh, P'op Hagä Do asëew hõm doo, badäk hahỹ bë panang heh'äät nado bahapäh do ÿ edëng, hëej Põn-Tus, Garata, Kapados, Asija, Bitinija häd enäh doo bä habong doo.

² Bë P'op Hagä Do ër Yb asëew hõm, p'ooj ub tii d' bë hã tah'yyb däng do hyb n'aa. Ta Sahee bë tah'yyb wareem baad had'op, P'op Hagä Do karën doo da bë baboo magyys hë hyb n'aa, Jesus Kristo bë ky daheeh hyb n'aa kä, ta majyyw hyb n'aa bë h'yyb enyyw däk hyb n'aa had'yyt hë kä. Ý karën tak'ëp P'op Hagä Do ky ennym bë wë, ÿ karën baad had'yyt hë bë tah'yyb en'yyw.

Hỹ pong jé ër hyb n'aa P'op Hagä Do enyyw hõm do ky n'aa hahỹỹh

³ Taw'ääts hë ji j'aa etsë P'op Hagä Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Tak'ëp ër tat'yyd mehĩn do hyb n'aa, p'aa hënh tabenäng do hadoo tan'oo bä ër h'yyb tym. Papuuj hado däk ji bawät tan'oo bä, baad hadoo doo, awäd had'yyt do ta jawén bë gadoo bë gada hyb n'aa. Dejëp do mahang Jesus Kristo ganä wät do hyb n'aa baad ër gada ta tii.

⁴ Papuuj hado däk ji bawät P'op Hagä Do an'oo bä, hỹ pong jé ër hyb n'aa tenyyw hõm do ër gadoo hyb n'aa. Ta ti ër hyb n'aa tenyyw hõm doo, dooh tahëej bä, dooh takarejã bä, dooh tatsawyy bä. ⁵ Ta hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa, ta hejój me bë tamo n'aa jesuu baad bë tabed'ëep bä kä Kristo matëeh bä kä p'aa hënh.

⁶ Papuuj hado däk ji bawät bë hã tan'oo däk do hyb n'aa, bë pooj jé

tenyyw däk do bë gadoo bë bahapäh do hyb n'aa na-ääj hë, bë h'yy gada-
jang, da hë, pawóp its ta baab noo gó hajõng hedoo pé baad nadoo do bë ahob né paawä. ⁷ Ta ti bë wén hoop, bë h'yy kae heh'äät né hë kametä däk hyb n'aa. K'ääts tég gabarëeh do tëeg hõo me ji ajuu do ji ty ganäw däk do hadoo ji ahoop doo.* Ti hadoo né hë, k'ääts tég gabarëeh do ky n'aa gebah do bahãnh baad ub bë h'yy ka'eeh doo. (K'ääts tég gabarëeh do gawatsik da tëeg hõo me ji ty genäw né paawä.) Ti hyb n'aa kä, heh'äät tado bä bë h'yy ka'eeh doo, bë hã P'op Hagä Do j'aa etsë da, ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó bë babok tan'oo bä da, bë da taweh'ëeh na-ääj hë Jesus Kristo kajaa noo gó kä.

⁸ Dooh né paawä bë hapëe bä paa Jesus Kristo bë matym me, bë kamahãn ta hã. Da hë na-ääj hë, nepä né paawä bë hã, ta hã bë ky daheeh, ta hã bë h'yy kasadä, tak'ëp bë wén h'yy gadajang. Tak'ëp né hë bë h'yy gadajang. Dooh bë kyy pé tak'ëp bë h'yy gadajang do hyb n'aa. ⁹ Bë h'yy gadajang, bë gadoo do hyb n'aa ta hyb n'aa bë h'yy ka'eeh doo. Bë gadoo bë h'yyb tym ted'ëep do P'op Hagä Do wë.

¹⁰ Baad ub P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do rahyb n'aa newëe, rama kametëek ta ti ji ted'ëep do ky n'aa hã. Ramaher'oot paa ta ti bë hã P'op Hagä Do anoo do ky n'aa hã. ¹¹ Hajõng baad nadoo do Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ahoop da, tak'ëp da takabaj'aa tahoop do jawén paa bä Kristo Sahee metëeh paa P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub, Kristo kajaa do pooj jé habong do sa hã. Ti hyb n'aa baad rahyb n'aa matakëe, baad rahyb n'aa newëe rabahapäh hyb n'aa paawä jaa hã sa hã Kristo Sahee metä wät do takajaa. Baad rahyb n'aa newëe rabahapäh hyb n'aa paawä ny noo gó da sa hã P'op Hagä Do metä wät do bawät.

* **1:7** K'ääts tég gabarëeh do ji ajuu bä, ji bahapäh heh'äät tado bä. Hesus do anyyh tii bä. Haym k'ääts tég gabarëeh do heh'äät. Ti hadoo ji hã ji ahoop doo.

12 Tii bā P'op Hagä Do metëeh sa hä, dooh sa daaj hē rah'yyb en'yyim do hyb n'aa tado bā ta ti P'op Hagä Do kyy gó raheer'oot doo. Bē hyb n'aa né hē tii, sa jawén paa bā habong do hyb n'aa, P'op Hagä Do metëeh sa hä. P'op Hagä Do kyy gó ta ky n'aa rod raheer'oot do paah, panyyg hanäm do ky n'aa né tii, hÿÿ kã P'op Hagä Do Sahee hejój gó, hÿ pong jé naa P'op Hagä Do mejüü doo, bē ramaher'ood wät doo. Tak'ëp baad tabahadoo do hyb n'aa ta ti ky n'aa, ääs na-ääj né paawä rakarën rabahapäh ta tii.

13 Ti hyb n'aa, taw'ääts hē bē hyb n'aa matakä had'yyt hē, baad bē hyb n'aa newē had'yyt hē. Taw'ääts hē bē h'yyb bē meso bē h'yyb karën do jawén bē nabok hyb n'aa. Taw'ääts hē baad had'yyt hē bē gada baad hadoo do Jesus Kristo matëeh noo gó bē gadoo doo. 14 Taw'ääts hē sa taah sa yb raky daheeh do hadoo bē babok P'op Hagä Do wē. Bē ky dahé manä nesaa do bē h'yyb säg karën doo, pooj jé Jesus ky n'aa bē nahapäh nã noo gó bē bahed'oo do paah. 15 Taw'ääts hē P'op Hagä Do bē tanaëej wät doo da né hē bē babok sahõnh hē wē, baad had'op, tsyt hē nesaa do mahãnh. 16 Tii d' ÿ wén her'oot bē hä, hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó P'op Hagä Do her'oot do hyb n'aa: “Taw'ääts hē baad had'op doo da bē baboo had'yyt hē, baad had'op do ÿ bawät do hyb n'aa”, † nãng P'op Hagä Do kyyh.

17 Bē ky n'aa etsëe noo gó, “Ee” bē maneëenh do hyb n'aa P'op Hagä Doo, ji moo wät do hyb n'aa séd gó sahõnh hē taky n'aa etyy doo, ‡ taw'ääts hē P'op Hagä Do bē hyb n'aa jew'yyk bē ÿÿm gó badäk hahÿÿ bā bē babok nã bā. Bē hapäh, badäk hahÿÿ dooh bē panang heh'ääts do tado bā. 18 Tii da ÿ karën bē babok, bē hapäh do hyb n'aa ny hadoo doo me bē P'op Hagä Do bedëeb wät bē wahë makü hanaa bē gadoo do daap ji bawät do

mahãnh. Ta säm hahãnh doo me, k'ääts tég gabarëeh doo me, k'ääts tég hawak doo me nado bē tabedëeb wät. 19 Bē tabedëeb wät Kristo majyyw me. Tak'ëp baad hadoo Kristo majyyw P'op Hagä Do matym gó. B'éé t'aah anyyw is do baad had'op doo, nesaa do kawug hõm hyb n'aa Judah buuj radahej'ëep do hadoo ti Kristo. 20 Sahõnh hē badäk hahÿÿ P'op Hagä Do pahuunh do pooj jé P'op Hagä Do ky däng paa ji hyb n'aa da Kristo dajëp. Hÿÿ kã, tabedaa däg bā kã badäk hahÿÿ bā ji hawät do gawat-sig hõm noo gó Kristo kaja däk bē tabed'ëep hyb n'aa, 21 bëeh, ta hyb n'aa P'op Hagä Do hä h'yy kasadä doo. Ti né hē tii, dejëp do mahang Kristo ganä wät hanoo doo. Ti né hē tii, tak'ëp Kristo kawehëe däk hanoo doo. Ti hyb n'aa bē hajaa P'op Hagä Do hä bē h'yy ka'eeh. Bē hajaa ta hanaa baad bē gada ji hä taky däng doo.

22 Hÿÿ kã, Kristo ky n'aa hanäm do bē ky daheeh do hyb n'aa, baad tabenyww däk bē h'yyb tym, dooh nesaa do bē h'yyb gó tawäd wäd bā. Ti hyb n'aa bē hajaa bē kamahãnh heh'ääts bē da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Ti hyb n'aa ÿ etsëe bē hä, bē h'yyb gó naa baad bē kamahãnh bē da hadoo doo. 23 P'aa hënh bē benäng do hadoo. Papuuj gó bē baboo däg kã ÿ hanäng péh. Ji yb sa wahëh gó dejëp do hanaa nado ta tii. Nadajëp do hanaa ta tii, P'op Hagä Do kyyh awäd had'yyt do nahãnh do hanaa. 24 Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do ta ti ky n'aa hä:

“Jawii hadoo sahõnh hē badäk hahÿÿ hã habong doo.

Jawii ts'ooh hahãnh do hadoo sa hetsóh, sa hejój.

Jawii tsawyy jëng. Tüü ta ts'ooh kajäk.

25 Tii d' nado P'op Hagä Do kyyh.

P'op Hagä Do kyyh awäd had'yyt hē”, § nãng kerih doo.

† 1:16 Rewitikos 11.44-45, 19.2, 20.7 ‡ 1:17 Dooh P'op Hagä Do asëew bā ji mahang. Baad hadoo do moo bok doo, baad hadoo do hä taky n'aa etyy. Baad nadoo do moo bok doo, baad nadoo do hä taky n'aa etyy. § 1:25 Isajas 40.6-8

Jesus ky n'aa hanäm do bë äã ma-her'ood wät do né hē ti P'op Hagä Do kyyh awäd had'yyt doo.

2

¹ Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hē bë eréd hōm sahōnh hē ji moo nesaa doo, ta wób ji wedii doo, j'ooj madäk doo me ji ky ken'yym doo, ta wób ma ji hyb n'aa jewës doo, ta see ji nu mer'oot doo, ji ky n'aa rejää do na-ääj hē. ² Taw'ääts hē karapee t'aah bii tak'öp takarēn doo da tak'öp bë h'yyb padäg P'op Hagä Do kyyh hā. Taw'ääts hē P'op Hagä Do kyyh panyyg kamanekuunh do hā had'yyt hē bë h'yyb padäg, papuuj bë babong do kah'üüm hyb n'aa had'yyt hē, tagadēeg ub, hÿ pong jé ta wë bë tabed'ēep hyb n'aa kä. ³ Bë hapēē däk né hē, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym né hē ji wë.

⁴ Taw'ääts hē bë ana had'yyt hē Kristo wë. Awäd had'yyt né tii. Pä nahänh do hadoo tii. Badäk hahÿÿ bä habong do raty n'aa gesygg né paawä, P'op Hagä Do asëew hōm do tii. P'op Hagä Do kamahän do tii. ⁵ Ta wë bë ana had'yyt hē do hyb n'aa, pä nahänh do tób pan'aa hadoo bë hā na-ääj hē. P'op Hagä Do Sahee tób hadoo bë bahado däk P'op Hagä Do an'oo bä, èr mahang ta Sahee bawät do hyb n'aa. Tii d' tawén hadoo bë hā, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod tsyt hē P'op Hagä Do wë kasëew bong do hadoo bë bahadoo hyb n'aa, ta Sahee hejój me P'op Hagä Do bë j'aa etsë hyb n'aa, ta hā bë hyb n'aa jew'yyk hyb n'aa kä. P'op Hagä Do gadoo da ta hā bë j'aa etsë doo, Jesus Kristo kyy gó bë bana do hyb n'aa. ⁶ Tii da né hē P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot ta ti ky n'aa hā. Hahÿÿ da takerii däk:

“Bë hyb n'aa matakä. Sijōn* bä ÿ daj'aat da pä.
Pä tób ba n'aa, tób mesoo n'aa kasëew däk doo, tak'öp ji kamahän do tii.

* **2:6** Jerusarēnh panang ti Sijōn . Isaraéw buuj na-ääj hē ramaneëenh Sijōn . † **2:6** Isajas 28.16.

‡ **2:7** Saaw-Mo 118.22 § **2:8** Isajas 8.14

Ta tii hā h'yy kasadä doo, dooh da tanu mebyy bä”, näng kerih doo.†

⁷ Bëeh, P'op Hagä Do her'oot do ky dah'eeh doo, bë kamahän ta ti pä hadoo doo, bë kamahän Kristo ÿ hanäng péh. Tii d' nado panyyg ky nadah'eeh do sa hā. Sa hā kaja däk hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo:

“Pä tób n'aa tahem'aa do ty n'aa ges'yyk doo,
hÿÿ kä pä ta ba n'aa, mesoo n'aa däg.”‡

⁸ Hahÿÿ da na-ääj hē takerii däk:

“Ta ti pä hadoo do hā ratsyym poo heo da.
Tüü rakajäk da ta ti pä yb an'oo bä.”§

Rawén tsyym poo heo do hadoo, P'op Hagä Do panyyg hanäm do raky nadaheeh do hyb n'aa. Tii da né hē P'op Hagä Do h'yyb däng sa hā.

⁹ Bëe kä, P'op Hagä Do karapee tsyt hē, nesaa do mahänh P'op Hagä Do wë kasëew bong do bëeh. P'op Hagä Doo, sahōnh bag'ääs do karēn do bë moo bok, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë moo bok do hadoo. P'op Hagä Do ma né hē bëeh. Bë P'op Hagä Do asëew hōm, tak'öp baad hadoo do tamoo wät do ta wób hā bë metëeh hyb n'aa. Ti né hē ti bë tanaëej wät doo, ta bag tak'öp hetsooh do mahang bë babok hyb n'aa, bëeh, gadagyp do hadoo doo gó habok do paah. ¹⁰ P'op Hagä Do karapee nado bë p'ooj ub. Ta karapee däg bë hÿÿ kä. P'ooj ub dooh bë tat'yyd mehÿn nä bä. Bë tat'yyd mehÿn kän hÿÿ kä.

Nyy da ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Najis haa, badäk hahÿ nadoo do hyb n'aa bë panang heh'äät doo, tak'öp ÿ betsëe bë hā, bë ky dahé manä nesaa do ji h'yyb säg karēn doo. Ji h'yyb tym majÿ ta ti ji h'yyb säg

karën doo. ¹² Taw'ääts hē baad ub bē babok P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do sa mahang. Tii bā, bē raky n'aa tapa né paawä, nesaa do bē moo bok rahe'ood né paawä, P'op Hagä Do hā raj'aa etsē da sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kā, baad hadoo do bē moo bok do rabahapäh do hyb n'aa.

¹³ Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ër babok do hā takawehëë däk do hyb n'aa, taw'ääts hē bē ky daheeh sahōnh hē hyb n'aa jewyk do ji rabag'ääs doo. Bē ky dahé Roma buuj sa wahë n'aa heh'äät ub doo.**

¹⁴ Bē ky dahé na-ääj hē ta karapee ta kyy gó bag'ääs doo. Sa wahë n'aa heh'äät do mejüü ta tii, baad nadoo do moo b'ook do rarejää hyb n'aa, baad habok do raweh'ëeh hyb n'aa.

¹⁵ P'op Hagä Do karën baad hadoo do bē moo bong, bē ky meduuk hyb n'aa ta me h'yy ganehot doo, P'op Hagä Do hā h'yy gatamah doo.

¹⁶ Dooch bē hā mejō wät péh. Bē daaj hē bē bahajaa bē hyb n'aa newë bā nyy da bē babok, ny hadoo do bē moo bok. Ti hadoo né hē, nesaa do bē moo bok do hyb n'aa nado tii. P'op Hagä Do karom bëeh. Ti hyb n'aa, taw'ääts hē takarën doo da bē babok. ¹⁷ Taw'ääts hē sahōnh hē bē weh'ëeh ta wób. Taw'ääts hē bē kamahän bē da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hē P'op Hagä Do tak'ëp bē hyb n'aa jew'yyk. Taw'ääts hē bē weh'ëeh Roma buuj sa wahë n'aa heh'äät ub doo.

Sa karom Jesus hā h'yy ka'eeh do Peed maher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹⁸ Bëeh, sa karom, h'yyb eÿÿm doo me P'op Hagä Do bē hyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa, taw'ääts hē bē ky dahé bē kariw n'aa. Taw'ääts hē bē kariw n'aa ky en'yym do had'yyt nado bē ky daheeh. Taw'ääts hē ky nes'aa do na-ääj hē bē ky dahé. ¹⁹ Ta tii d' ÿ wén her'oot, P'op Hagä Do tsebé do hyb n'aa ji wë, ta hyb n'aa ji gado bā daap ji hā rarejää doo. ²⁰ Hÿÿ kä, bē h'yyb

haj'aa hē tado bā bē hā rarejää doo, dooh bē hā raj'aa etsē pé h'yyb jawyg gó bē gado bā tii. Hÿÿ kä, baad hadoo do bē moo bok do hyb n'aa tado bā bē hā rarejää doo, h'yyb jawyg gó bē gado bā, tii bā P'op Hagä Do tsebé da bē wë, bē da taky n'aa edëng. ²¹ Bē P'op Hagä Do naëej wät h'yyb jawyk doo gó bē gadoo hyb n'aa bē rarejää doo, baad hadoo do bē moo bok do hyb n'aa. Bē hyb n'aa newë hahÿÿh: Kristo na-ääj hē ahob wät. Bē hyb n'aa né hē tabahob wät. Tabawäd wät do hā bē hā tametëeh nyy da bē babok. Tabawäd wät doo da takarën bē babok. ²² Dooch Kristo hā nesaa péh. Dooch tanoo kanesa bā.†† ²³ Ta hā raky n'aa rejää bā, dooh tamebaaj bā. Rarejää noo gó, dooh teäm bā ta majÿÿ. P'op Hagä Do moo gó takan'oo däk. Ti né hē ta jawén sahōnh hē baad ky n'aa etyy doo, Jesus hapäh. ²⁴ B'aa kajatsëk do hā Kristo bahob wät nesaa do ër moo bok do paah, ër dejëp hyb n'aa hadoo nesaa do hā, ër ky nadahé wät hyb n'aa nesaa doo, ÿ hanäng pé tii, baad hadoo ër babok hyb n'aa kä. Tahob wät ta rog bē bahub padëek hyb n'aa. ²⁵ B'éé nepä bong do hadoo bē p'ooj ub. Hÿÿ kä bē P'op Hagä Do mana kän p'aa hënh b'éé hagä n'aa heh'äät do wë. Kristo, bē hagä n'aa wë bē tamana kän.

3

Ajyy, ÿÿj sa ky n'aa hahÿÿh

¹ ÿÿj, bē na-ääj hē. Taw'ääts hē bē ky dahé bē patug. Tii bā, tanyy bā sa mahang P'op Hagä Do kyyh ganadoo nä doo, ta jawén tahyb n'aa pé Kristo hā rah'yy ka'eeh rabahapäh bā kä nyy da baad sa äj rababok. Dooch hyb n'aa sa ÿÿm ky n'aa h'üüm pé sa patug rah'yy ka'eeh hyb n'aa, ² ta ti rahapäh do hyb n'aa da nyy da baad had'op bē babok P'op Hagä Do bē weh'ëeh do hyb n'aa. ³ Taw'ääts hē dooh j'ooj hē ji padedëek do bē hetsóh. Hahÿÿ d' ÿ hanäng pé tii: Taw'ääts hē dooh ta see mo n'aa hadoo pé ji sëen bē

** **2:13** Sesa ramaneëenh ti noo gó Roma buuj sa wahë heh'äät doo, hajöng häj n'aa bā bag'ääs doo.

†† **2:22** Isajas 53.9

ramahetsóh do tii. Taw'ääts hē dooh k'ääts tēg gabarēeh do s'ēeb, saroor tak'ēp ky n'aa gebah do na-ääj hē bē hetsóh. ⁴ Taw'ääts hē bē h'yyb gó hanäng doo me bē kahets'oooh. Kaja hē bē h'yyb bē mahũum do ta wób sa wē, h'yyb jawyg gó bē babok do na-ääj hē, ti né hē bē hetsó nahanh doo. Ti né hē tak'ēp baad hadoo P'op Hagä Do matym gó. ⁵ Tii da né p'ooj ub y̆nh baad P'op Hagä Do karēn doo da habong doo, ta hā h'yy kasadä do rabahed'oo paah. Baad rababok doo, ti sa hetsóh. Sa patug paa raky daheeh. ⁶ Tii d' paa m' Sarah bad'oo. Ta patug, Abaraãm paa m' taky daheeh. “Wahēh y̆ n'aa”, ta patug tamaneēeh. Sarah hadoo bēeh, baad hadoo do bē moo boo bā, dooh hyb n'aa bē jeỹm pé P'op Hagä Do hā bē h'yy kasadä do hyb n'aa.

⁷ Bēē kā, y̆m näng doo, taw'ääts hē baad ub bē babok bē y̆m wē. Bē hapäh, dooh denaa hē rahejooj bā bē mahanh. Taw'ääts hē bē weh'ēeh bē y̆m bē nemuun ragadoo do hyb n'aa ji edēb had'yyt do P'op Hagä Do pa, taky enyym doo gó ji P'op Hagä Do anoo doo. Taw'ääts hē tii da bē aboo bē y̆m wē, bē ky n'aa etsēē do P'op Hagä Do gadoo hyb n'aa.*

Sahōnh hē tamaher'oot do ky n'aa hahỹh

⁸ Bē sahōnh hē y̆ maher'ood kán hỹh kā. Y̆ karēn séd bē h'yyb hedo had'yyt hē. Y̆ karēn bē h'yyb en'yym bē da hadoo doo, baad tanado bā sa hā. Y̆ karēn bē kamahanh bē da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hē bē t'yyd mehĩn bē da hadoo doo. Taw'ääts hē bē kadad'uu bē da hadoo do sa wē. ⁹ Nesaa do ramoo boo bā bē hā, bē abaaj manā nesaa doo me. Bē raky n'aa rejā bā, bē abaaj manā ky n'aa rejā doo me. Taw'ääts hē bē abaaj bē ky n'aa edēng doo me. Ta tii da baad ub bē babok hyb n'aa né hē bē P'op Hagä Do wén naēēj wät. Ta tii da baad bē aboo bā, bē da P'op Hagä Do ky n'aa edēng. ¹⁰ Tii d' y̆ wén

her'oot, ti né hē ti Saaw-Mo hā ji hā taky däng doo:

“Jé karēn do tsebee gó hawät doo, jé karēn do baad tawäd bā, taw'ääts hē dooh ta wób taky n'aa rejā bā.

Taw'ääts hē dooh tawad'ii bā.

¹¹ Tii d' karēn doo, taw'ääts hē teréd hōm nesaa doo.

Taw'ääts hē baad hadoo do tamoo wäd kán.

Taw'ääts hē h'yyb nyyw gó had'yyt hē tabawät ta wób sa wē.

¹² Tii d' tawén hadoo,

baad had'yyt hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do bahag'ääs baad habok doo.

Tagadoo ta hā raky n'aa etsēē doo.

Tii d' nado nesaa do moo b'ook do sa hā.

Tanoo baad ranabok hyb n'aa”, näng kerih doo.†

¹³ Baad hadoo do bē karēn bā bē moo boo bā, dooh bē hā baad nadoo do ramoo bok péh. ¹⁴ Ti hado né paawä, baad hadoo do bē moo bok do hyb n'aa bē ahoop ran'oo bā, bē da P'op Hagä Do ky n'aa edēng. Bē eỹm manā sa hā. Bē hyb n'aa tón manā bē hā ramoo bok doo. ¹⁵ Taw'ääts hē Kristo bē hyb n'aa jew'yyk bē h'yyb gó. Ti né hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do sahōnh hē hag'ääs doo. Taw'ääts hē bē maher'ood had'yyt hē sahōnh hē sa hā, h'ēed hyb n'aa Kristo hā bē h'yy kasadä, reaaj bā bē hā. ¹⁶ Sa hā bē maher'oot bā, taw'ääts hē kaja hē bē h'yyb bē mahũum sa wē. Taw'ääts hē bē weh'ēeh he'aanh doo. Taw'ääts hē baad bē aboo had'yyt hē bē h'yyb bē hā hē taky n'aa tapa mahanh. Tii bā nu mebyk da nesaa doo me her'oot do baad bē babok do ky n'aa hā. Kristo hā h'yy kata däk do hyb n'aa baad bē babok do hyb n'aa bē ky n'aa rejā do nu mebyk da.

¹⁷ Taw'ääts hē né hē ji ahoop nesaa do ji moo wät do sām. Ti hadoo né hē, ta bahanh baad ub baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa ji ahob

* **3:7** Ji rejā bā ji y̆m, ji ky n'aa rejā bā, ji hajēew bā, dooh P'op Hagä Do gado bā ta hā ji ky n'aa etsēē doo. † **3:12** Saaw-Mo 34.13-17

bä, tii d' P'op Hagä Do karën bä ji hä. ¹⁸ Ta tii d' ÿ wén her'oot, sét nuu me Kristo bahoop dajëb. Kristo, baad had'op doo, baad nadoo do habok do sa hyb n'aa tabahoop dajëb, P'op Hagä Do wë bë tamanaa hyb n'aa. Ta hub radajëëb wät paah. Tii bä taganä wät p'aa hënh P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. ¹⁹⁻²⁰ Ta Sahee gó, Kristo maher'oot paa panyyg ky nadah'eeh do Nowéh hawät noo gó habong do sa hä, h'yyb jawyg gó P'op Hagä Do gada noo gó marakate kajaa bä kä. † Raky nadaheeh do hyb n'aa paah, tabanesaa hënh sa h'yyb tym P'op Hagä Do dewäts hõm. Tahag'yyp noo gó, marakate gó pawóp its, ⁸ hedoo doo, raked'ëep naëng hag'yyp do mahãnh. ²¹ Naëng mahãnh Nowéh raked'ëep do paah, ji nu kemuun do heen n'aa hadoo tii, da hë nesaa do mahãnh ji tamed'ëep doo. Ji ehop do hasus do mahãnh nado ti ji nu kemuun doo. Ji wén nu kemuun, ji h'yyb tym baad hado däk do ji betsëë hyb n'aa P'op Hagä Do hä. Jesus Kristo ganä wät do hyb n'aa ër edëb bong nesaa do hä ji P'op Hagä Do ky n'aa ety mahãnh. ²² Hÿ pong jé Jesus Kristo basëek, P'op Hagä Do hub hadäk hënh, tabag'ããs doo bä tabawäd däg kån. ããs, sahõnh hë kabaj'aa do hejójenäh do hä na-ãäj hë tamejó däg kån.

4

P'op Hagä Do hyb n'aa ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa kä, Kristo ahob wät do hyb n'aa badäk hahÿÿ bä tabawät noo gó, taw'ãäts hë Kristo h'yyb hado däk bë h'yyb. Taw'ãäts hë bë gadoo bë ahoop doo. Jé hahob wät doo, dooh nesaa do hä tah'yyp däg wäd bä had'yyt hë. ² Dooh nesaa do ji h'yyb karën do jawén tawäd wäd bä badäk hahÿÿ bä tabawät nä bä, P'op Hagä Do karën do hä tah'yyp däg kån. ³ Jããm hë dó p'ooj ub bë moo bok

do paah, P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do rabad'oo doo da. Tii d' bë moo boo manä wäd. Sa ÿÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'ÿÿh tii. Sa h'yyb karën do jawén ta ti hedoo do rababok. Jarakë hedoo do hä raboom. Ta bahãnh rabawëh, rabeëek. Jãm ramoo bok rah'yy karën doo da rabeëek hyb n'aa. Sa kabarii raweh'ëeh hyb n'aa tak'ëp taw'ãäts hë nadoo do ramoo bok. ⁴ Hÿÿ kä, rahapäh do hyb n'aa dooh ta tii da sa sii bë aboo boo bä, bë rahyb n'aa meuunh, bë raky n'aa rejãã. ⁵ Da hë bë raky n'aa rejã né hë paawä, ti awät da ti noo gó P'op Hagä Do matym gó rabab'ëeh bä rakaher'oot hyb n'aa ta hä kä. P'op Hagä Do hedëp nä doo, dejëp do paa sii hë ky n'aa etyy do wë kä rakaher'ood kån. Baad nadoo do ta sãm ragadoo da. ⁶ Sahõnh hë raky n'aa kety däk hyb n'aa da P'op Hagä Do matym gó, Kristo hä h'yy ka'eeh do paa dejëb bong do hä na-ãäj hë takaher'ood däk paa rababok nä noo gó Kristo ky n'aa hanäm doo. Ta ky n'aa hanäm do takaher'ood däk paa sa hä, dajëb hä sa hub ky n'aa ety däg né hë paawä sahõnh hë badäk hahÿÿ bä habong doo da, sa h'yyb tym bedëp hyb n'aa P'op Hagä Do pa, takarën doo da.

⁷ Edaa däg kån sahõnh hë tagawat-sik doo. Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë baad bë hyb n'aa newë, baad bë hyb n'aa matakä. Taw'ãäts hë bë h'yyb bë mesoo ji h'yyb karën do jawén bë nabok hyb n'aa, baad ub bë bahajaa hyb n'aa bë ky n'aa etsëë. ⁸ Hahÿÿ ti tak'ëp ÿ betsëë bë hä: ÿ karën tak'ëp bë kamahãnh bë da hadoo doo. Jé kamahãnh doo, hajõng baad nadoo do tahyb n'aa mabaan ta da hadoo do hä. ⁹ Taw'ãäts hë tsebee gó bë gadoo bë tób yt hä bë da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Bë ky n'aa jõg manä ta ti p'ãã. ¹⁰ Taw'ãäts hë sahõnh hë bëeh, bë masaa ta wób P'op Hagä Do Sahee hanaa bë gado däk doo me.

† **3:19-20** Dooh baad ji hapëë bä nyy da Peed hanäng péh. Hahÿÿ da apäh tahanäng pé tii: Panyyg ky nadah'eeh do Nowéh maher'oot paa rat'yypd kamehÿÿn hyb n'aa paawä. Nowéh her'oot do hä Kristo Sahee her'oot paah.

Hajõng tanoo ër hã ër moo mabok hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ baad bẽ bad'oo bẽ gadoo doo me, sa kaser n'aa baad moo bok doo da sa kariw n'aa hanoo doo me hadoo. ¹¹ Bẽ kahet'aa bã, P'op Hagã Do ky n'aa ta wób maher'oot doo, taw'ãäts hẽ hahỹỹ da tahyb n'aa newëe: "P'op Hagã Do kyyh né hẽ ti ỹ her'oot doo", nãng da ta h'yyb gó. Dooh taky gabuu j tado bã. Bẽ mahang ta wób masa doo, taw'ãäts hẽ P'op Hagã Do hejój me ta hã tanoo doo me tamasa. Taw'ãäts hẽ tii da né hẽ bẽ bad'oo tii, Jesus Kristo bẽ tamasa do hyb n'aa P'op Hagã Do j'aa ketsëe däk hyb n'aa. Ỹ karën Jesus Kristo kawehëe dæg had'yyt hẽ. Ỹ karën sahõnh hẽ sa bahãnh tabahe-joonh, takabaj'aa. Ỹỹ. Tii d' né hẽ. Taw'ãäts hẽ.

¹² Najis haa, bẽ h'yy gabedo manã bẽ wẽ kametyy do bawät do hyb n'aa, bẽ hã rakamajẽ bã, bẽ rarejã bã. Ji ahoop né hẽ. ¹³ Taw'ãäts hẽ bẽ tsebee Kristo ahoop do hã sэд bẽ h'yyb hedo dæg bã kã. Tii bã kã, Kristo matëeh bã kã, ta kabaj'aa do kametëeh bã kã, tak'ëp da bẽ tsebé da. ¹⁴ Kristo hyb n'aa bẽ raky n'aa rejã bã, bẽ P'op Hagã Do ky n'aa edëng da, ta Sa-hee tak'ëp kabaj'aa do bẽ hã tabawäd had'yyt hẽ do hyb n'aa. ¹⁵ Nesaa do bẽ ahob bã, taw'ãäts hẽ dooh ta see bẽ daj'ëep do hyb n'aa tado bã bẽ ahoop doo, dooh bẽ ets'ëek do hyb n'aa tado bã, dooh nesaa do bẽ moo bok do hyb n'aa tado bã, dooh na-ããj hẽ ta wób hã bẽ nu so bã do hyb n'aa. ¹⁶ Hỹỹ kã, Kristo hã bẽ h'yy ka'eeh do hyb n'aa tado bã nesaa do bẽ ahoop doo, tii bã taw'ãäts hẽ dooh bẽ nu mebyy bã. Taw'ãäts hẽ P'op Hagã Do hã bẽ j'aa etsë Kristo hã h'yy ka'eeh do bẽ bahadoo do hyb n'aa. ¹⁷ Sahõnh hẽ P'op Hagã Do ky n'aa etyy noo gó, pooj jé ta karapee taky n'aa etyy da. Kaja däk hỹỹ kã ëer, ta karapee, taky n'aa etyy doo. Pooj jé ta karapee taky n'aa ety bã, tii bã ta wób, P'op Hagã Do panyyg

hanãm do ky nadah'eeh doo, dooh da rakedëeb bã. ¹⁸ Baad P'op Hagã Do matym gó habok do rakedëeb né paawä, hejooñh né tii. Ti hyb n'aa, P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh doo, nesaa do moo b'ook doo, dooh né da rakedëeb bã. ¹⁹ Ti hyb n'aa kã, P'op Hagã Do karën doo da hah'oop doo, taw'ãäts hẽ baad hadoo do had'yyt hẽ ramoo bok. Taw'ãäts hẽ P'op Hagã Doo, ji pahuuj wät do hã rah'yy kasadëe had'yyt hẽ. Ti dooh ji taky n'aa ehỹỹd bã. Tamoo wät né da ji hã taky däng doo.

5

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, ta wób na-ããj hẽ tamaher'oot do ky n'aa hahỹỹh

¹ Bẽ nemuun Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa see ỹ bahadoo do hyb n'aa, Kristo ahob wät do ỹ hapäh do hyb n'aa paah, Kristo sii ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó ta pa ta jawén ỹ bawät do hyb n'aa, ỹ maher'oot bëeh, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa. ² Baad bẽ hagãã P'op Hagã Do karapee bẽ hã P'op Hagã Do anoo do bẽ bahag'ãäs hyb n'aa. P'op Hagã Do masãäh b'ée hadoo tii.* H'yyb hedoo doo me, P'op Hagã Do karën doo da bẽ hagãã sa hã. Taw'ãäts hẽ dooh bẽ hã kamejüü do hyb n'aa tado bã. Ta sãm jawén hyb n'aa nado tii. Bẽ hagãã sa hã baad bẽ h'yyb gó. ³ Bẽ hyb n'aa newë hahỹỹh: Sa danäh sa hã tak'ëp mejüü do nado bëeh. P'op Hagã Do karapee ti bẽ hag'ãäs doo. Taw'ãäts hẽ baad bẽ babok, bẽ hã rabahapäh hyb n'aa nyy da baad ji bawät. ⁴ Tii bã kã, Kristo, b'ée hagã n'aa sa wahë n'aa kajaa bã kã, Kristo matëeh bã kã, bẽ kawehëe däk sahõnh hẽ sa matym gó tan'oo bã. Ta ti bẽ hã tanoo doo, dooh tahëej bã. ⁵ Bëe kã, papuu j hedoo doo, taw'ãäts hẽ bẽ ky dahé Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa hedoo doo.

* **5:2** Ji masãäh b'ée ji nahagãã bã, jé pad'yyt hẽ rababoo däk sa waa jawén. Rakanapëe boo tii bã. Dooh rahapëe wät sa tyw n'aa. Ti hyb n'aa ta hagã n'aa hagãã had'yyt hẽ. Ti hadoo Jesus hã h'yy ka'eeh do hã. Ti hyb n'aa b'ée ky n'aa gó tabeh'üüm.

Bë sahõnh hẽ, pahëew hedoo doo, maruus hedoo doo, wahëh hedoo do na-ããj hẽ, taw'ããts hẽ bë kadad'uu séd demuun bë da hadoo do wë. Sa bahãnh bë edoo manä bëëh, hahỹỹ da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do hyb n'aa:

“P'op Hagä Do hyb n'aa wareem kasab'ee do hã.

P'op Hagä Do t'yyd mehĩĩn kadad'uu doo,

P'op Hagä Do ky enyym sa hã.”†

⁶ Ti hyb n'aa, taw'ããts hẽ bë kadad'uu P'op Hagä Do tak'ëp hejooñh do wë, bë taweh'ëeh hyb n'aa tah'yyb däng do noo gó kajaa bä kä. ⁷ Baad ub bë P'op Hagä Do bahag'ããs. Ti hyb n'aa taw'ããts hẽ bë kadad'uu ta wë, bë an'oo ta wë sahõnh hẽ bë hyb n'aa newëe doo, bë hyb n'aa natón hyb n'aa.

⁸ Taw'ããts hẽ baad bë hyb n'aa newë, taw'ããts hẽ bë hyb n'aa matakä. Awad kawajããn do reãw häd näng do hadoo, jé pad'yyt hẽ hawät do ta tä hesoos do tabawëh hyb n'aa hadoo bë majĩ Dijab. ‡ Tesoos jé tarejãã hyb n'aa. ⁹ Taw'ããts hẽ bë kahejój ta wë. Bë an'oo manä bë tah'yyb wareem. Baad bë h'yy kae had'yyt hẽ Jesus Kristo hã. Bë hapäh, jé pad'yyt hẽ badäk hahỹỹ hã bë wakããn hedoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do rahoop bë ahoop doo da. Jé pad'yyt hẽ bë wakããn hedoo do rarejãã. ¹⁰ Banadawëet bë ahob wät do jawén paa bä, p'aa hënh da baad tabahado däk sahõnh hẽ bë hã P'op Hagä Do an'oo bä da. Baad ub bë h'yy kae had'yyt hẽ tan'oo bä. Bë da tah'yyb hej'oonh. Dooch da bë h'yy gejë hõm bä tan'oo bä. P'op Hagä Doo, tak'ëp ji wë taky enyym doo, bë tanaëej wät ta pa ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang bë babok hyb n'aa, Jesus Kristo hã bë h'yy kata däk do hyb n'aa. ¹¹ Taw'ããts hẽ sahõnh hẽ

P'op Hagä Do bagãã had'yyt hẽ. Yỹ. Tii d' né hẽ. Taw'ããts hẽ.

Sa hã Peed kedëe hõm do ky n'aa hahỹỹh

¹² Siras yỹ tamasaawät wät hahỹ bë yỹ ma erih do hã. Hãj yỹ hadoo do h'yy kaneh'yỹt do tii, hã yỹ. Ganapog is doo me bë yỹ ma erii wät bë yỹ h'yyb en'yym hyb n'aa. P'op Hagä Do ky enyym had'yyt hẽ bë hã yỹ erii wät do hã bë yỹ metëeh. Taw'ããts hẽ taky enyym doo gó bë aboo had'yyt hẽ. Bë h'yy gejë hõm manäh.

¹³ Jesus hã h'yy ka'eeh do Babirõn § panang bä habong doo, bë nemuun P'op Hagä Do wë kasëew bong doo, bë m' rahyb n'aa esee. Maah-Ko, tah yỹ hadoo do bë m' tahyb n'aa esee na-ããj hẽ. ¹⁴ Taw'ããts hẽ baad bë edëe bë da hadoo doo.

Yỹ karën bëëh, Kristo hã h'yy kata padëek doo, h'yyb nyw gó bë babok. Jããm hẽ kä.

† 5:5 Proweh-Bijos 3.34 ‡ 5:8 Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. § 5:13 Roma panang né tii. Ta see pé noo gó Roma ramaneëenh Babirõn.

2 Peed Ta jawén Jesus hã h'yy ka'eeh do hã Peed ma erih do hahÿÿh

¹ Simaw Peed, Jesus Kristo karom, ta mejũũ do see ÿ ti hÿÿh. Ý edëng bëeh, ãã nemuun Jesus Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh doo. Baad had'op ti Jesus Kristo P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh doo, ër h'yyb tym dëeb. Baad had'op tabahadoo do hyb n'aa ër hã tabanoo P'op Hagä Do hã ër h'yy ka'eeh hyb n'aa. Tak'ëp baad ub ta ti ër h'yy ka'eeh do ër hã tanoo doo.

² P'op Hagä Doo, Jesus ër Wahë N'aa na-ããj hë bë bahapäh do hyb n'aa bë h'yyb gó, ÿ karën tak'ëp P'op Hagä Do ky ennym bë wë, ÿ karën baad had'ytyt hë bë tah'yyb en'yym.

Tak'ëp ji hyb n'aa tam'aah baad had'ytyt hë ji bawät hyb n'aa ky n'aa hahÿÿh

³ Ta hejój me P'op Hagä Do an'oo däk ër hã sahõnh hë baad hadoo doo, ji bahajaa hyb n'aa papuuj gó, takarën doo da ji bawät hyb n'aa. Ta ti tawén n'oo däk ër hã, Kristo, ër tanaëej wät do ër hapëe däg kån do hyb n'aa ër h'yyb gó. Ta kabaj'aa doo me, tak'ëp taky ennym doo me ër tanaëej wät ta karapee ër bahadoo hyb n'aa.

⁴ Ta kabaj'aa do hyb n'aa, tak'ëp taky ennym do hyb n'aa na-ããj hë, tak'ëp baad hadoo doo, tak'ëp ji kamahän do taky däng paa ër hã. Ta ti ër hã taky däng do an'oo bä, baad P'op Hagä Do bawät doo da ër babok hyb n'aa. Ër hã taky däng do tan'oo bä na-ããj hë ër bedëp hyb n'aa, Jesus hã h'yy kana'eeh do sa h'yyb karejää do mahänh. Nesaa do ji h'yyb säg karën do jawén rababok do hyb n'aa sa h'yyb karejää tii.

⁵ Ta ti hyb n'aa né hë, taw'ãäts hë tak'ëp bë hyb n'aa tam'aah takah'ũũm hyb n'aa bë h'yy ka'eeh

doo. Taw'ãäts hë baad had'ytyt hë bë babok. Taw'ãäts hë bë hyb n'aa tam'aah bë h'yy ganäng hyb n'aa P'op Hagä Do karën do hã.

⁶ Taw'ãäts hë bë h'yyb bë mesoo, bë h'yyb karën do jawén bë nabok hyb n'aa. Taw'ãäts hë h'yy ganajëng doo me bë baboo had'ytyt hë. Taw'ãäts hë P'op Hagä Do karën doo da bë babok.

⁷ Taw'ãäts hë bë kamahän bë wakään hedoo doo, bë nemuun Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Taw'ãäts hë bë kamahän sahõnh hë ta wób.

⁸ Sahõnh hë ta ti takah'ũũm bä had'ytyt hë bë h'yyb gó, dooh daap hë tado da tii bä Jesus Kristo, ër Wahë N'aa bë hapäh doo. Baad hadoo ta hanaa tii.

⁹ Tii d' nado ÿ etsén wät doo da nabok do hã. Baad rabanahapäh do hadoo tii. Ty temah do hadoo.*

Ramabaan nesaa do sa hã hanäng do paa kawug hõm doo.

¹⁰ Ti hyb n'aa, wakän haa hedoo doo, taw'ãäts hë ta bahänh bë hyb n'aa tam'aah, P'op Hagä Do naëej wät do wób né bëeh, bë metëeh hyb n'aa, P'op Hagä Do asëew hõm do wób né bëeh, bë metëeh hyb n'aa. Sahõnh hë ta ti bë hã ÿ ets'ëë wät do bë moo boo bä, dooh né da bë h'yy keréd hõm bä P'op Hagä Do hã.

¹¹ Tii bä, baad bë P'op Hagä Do gadoo da Jesus Kristo, ër Wahë N'aa, ër h'yyb tym dëeb tabagää had'ytyt doo bä.

Te hub né hë Jesus mejũũ do rama metëek do ky n'aa hahÿÿh

¹² Bë hapëe däg né paawä bë ÿ ma erii wät do ky n'aa, baad bë gado däg né paawä bë h'yyb gó baad hadoo do ky n'aa bë rama met'ëeg wät doo, ÿ karën bë hyb n'aa es'ee had'ytyt hë ta tii. Dooh ÿ h'yy gajëe hõm bä bë ÿ maher'oot doo, bë manabaan hyb n'aa.

¹³ Hã ÿÿ, taw'ãäts hë tii da bë ÿ maher'ood had'ytyt hë badäk hahÿÿ bä ÿ bawät nä bä,

¹⁴ edaa däk ÿ bahapäh do hyb n'aa badäk hahÿÿ bä ÿ bawät do gawatsik. Ër Wahë N'aa, Jesus Kristo metä wät ta ti hã ÿÿ.

¹⁵ Edaa däk ÿ dajëp doo. Ti hyb n'aa ÿ karën sahõnh hë ÿ moo wät ÿ hajaa doo, badäk hahÿÿ bä ÿ bawät nä bä, ÿ

* 1:9 Dooh rah'yy gah'ood bä P'op Hagä Do karën do hã, tahanäng pé tii.

dajëp jawén paa bä na-ããj hë bë hyb n'aa es'ee had'yyt hë hyb n'aa ta ti bë ÿ maher'ood wät doo.

¹⁶ Ër Wahë N'aa Jesus Kristo hejój ky n'aa bë ãã maher'oot noo gó, p'aa hënh da tamatëëh bë ãã maher'oot bä, dooh sa panyyg ub h'yy ganyy gó sa daaj hë rahyb n'aa newëë do ãã ky s'ũüd bä. Æã daaj hë né hë ãã matym me ãã bahapäh tak'ëp ta kabaj'aa doo, ¹⁷⁻¹⁸ waëë P'op Hagä Do wë kasëëw hõm do jó. Ta tii bä P'op Hagä Doo, ta Yb, weh'ëëh ta hã, ta bag tak'ëp gabarëëh doo gó tabawät tabanoo na-ããj hë. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh ta hã: “Hahÿ tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahän up doo. Baad ÿ h'yy gadajang ta wë”,† näng mäh. Æã daaj hë ãã maa napäh ta kyyh, Jesus sii ta tii bä ãã bab'ëëh bä.

¹⁹ Ta ti ãã bahapäh, ta ti ãã maa napäh do hyb n'aa na-ããj hë, ta bahänh baad ãã bahapäh te hub né hë Kristo matëëh do ky n'aa hã P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paah. Ti hyb n'aa ÿ karën paawä baad bë hyb n'aa matakä Kristo ky n'aa rerih do paa hã. Ta bag atsëm ta tyw n'aa ji hã tametëëh do hadoo rerih do paah. P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do hã bë hyb n'aa matakä bä bë da hapäh ny hadoo do ji ky daheeh, ny hadoo do noo kanesa doo. Taw'ääts hë rerih do bë ky dahé had'yyt hë Kristo matëëh bä kä. Tii bä kä, baad Kristo bë da tah'yy gan'yyh P'op Hagä Do hã. Watom tapaj'ëë bä hana do hadoo bë hã Kristo. ²⁰ Hahÿ ti baad ÿ karën bë hyb n'aa newëë: Dooh sa hanaa tado bä P'op Hagä Do kyy kerih doo gó ta ky n'aa rod rerii bong do paah. ²¹ Dooh sa hanaa tado bä ta jawén hawät do ky n'aa raheer'oot do paah. P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũüm paa tii, P'op Hagä Do kyyh ramaher'oot hyb n'aa.

2

Ma matëg oow ky n'aa hahÿÿh

† **1:17-18** Matew 17.5, Maah-Ko 9.7, Rukas 9.35

¹ Isaraéw buuj mahang P'op Hagä Do ky n'aa rod oow, noo kanesa doo, rababong do paa hadoo, bë mahang na-ããj hë ti anäng da ma matëg oow. Ky kamep'ëëh doo me rama metëëk da te hub nadoo doo. Kristo, sa kariw n'aa, sa danäh, tadajëp doo me tedëëb wät do sa hã, ramakyys da. Jé sa kyyh maa newëë do reréd hõm da Jesus hã rah'yy ka'eeh do paah. Ti hedoo do ma matëg oow nanyw hë sa daaj hë sa ky n'aa katakyyk baad nadoo do hã. Gawatsig hõm da. ² Hajök da ky s'ũüt ma matëg oow. Nu meby n'aa näng do ma matëg oow ramoo bok do ramoo bok da na-ããj hë. Sa hyb n'aa Jesus hã h'yy kana'eeh do baad nadoo doo me raheer'oot da ta tyw n'aa heh'äät doo. ³ Tak'ëp ta sãm hã rah'yy kajäk do hyb n'aa, sa panyyg sa daaj hë rahyb n'aa newëë doo me ma matëg oow bë da rawedii, bë wë hanäng do bë anoo hyb n'aa sa hã. P'ooj däg P'op Hagä Do h'yyb dëë däk nesaa do hã taky n'aa etyy ta tii. P'op Hagä Do rejää né da tii. Dooh da rakedëëb bä. ⁴ Dooh P'op Hagä Do t'yyd mehĩn bä ããs wób p'ooj ub nesaa do moo bok doo. Tabanesaa hënh tadewäts bëëh tii, t'öp gadagyp doo gó. Ta tii bä ragada P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó sa hã. ⁵ Dooh na-ããj hë P'op Hagä Do t'yyd mehĩn bä ta hã waneh'ëëh do p'ooj ub habok doo, hag'yyp do tamejũũ noo gó sa wë. Jããm hë Nowéh tabed'ëëp naëng hag'yyp do mahänh, setsi ta sii habok do sii hë. Nowéh tii, ta wób tamaher'ood had'yyt hë P'op Hagä Do karën doo da rababok hyb n'aa paawä. ⁶ P'op Hagä Do ky n'aa etyy paa panang Sodoma, Gomoha häd enäh do ta babuj n'aa sii hë tëëg hõõ me, sahõnh hë tagawatsig hõm hyb n'aa. Jããm hë ta ooj mad'aak paah, tak'ëp hadoo do tamo haj'aa haj'aa. Sa hã tabad'oo do hã tametëëh nyy da tamoo wät da P'op Hagä Do waneh'ëëh do sa hã. ⁷ Jããm hë panang buuj mahang tabed'ëëp Róh, baad ub, P'op Hagä Do karën doo da hawät doo. Tak'ëp Róh h'yy katón paa tak'ëp

baad nadoo do nanäng P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do ramoo bong do hyb n'aa sa hä hanäng doo me. ⁸ Sa mahang Róh bawät paah. Ta äh hä had'yyt hē Róh, P'op Hagä Do karēn doo da hawät do ahoop paa ta h'yyb gó, tahapäh do hyb n'aa, tamaa napäh do hyb n'aa na-ääj hē nesaa do panang buuj ramoo bok doo. ⁹ Hÿÿ kä, ta tii da P'op Hagä Do t'yyd manehiïn do hyb n'aa paa nesaa do moo heb'ooh doo, tii da tabed'ëep do hyb n'aa paa baad habok doo, ji hapäh hahÿÿh: P'op Hagä Do hajaa né hē takarēn doo da habok do tabed'ëep hejooñh do sa hä kametyy do mahänh. P'op Hagä Do hajaa na-ääj hē tarejä had'yyt hē nesaa do moo heb'ooh doo, sahönh hē taky n'aa etyy noo gó kajaa bä kä.* ¹⁰ Tarejäã do mahang tak'ëp sa bahänh tarejäã da nesaa do sa h'yyb säg karēn do jawén habok do hyb n'aa nu meby n'aa näng do sa hä hanäng doo me moo bok doo, baad nahado bong do hajaa do P'op Hagä Do matym gó. Sa bahänh P'op Hagä Do rejää da tamejüü do mak'yys doo.

Sa hä hē ma matëg oow rah'yy kasab'ee. Rah'yy karēn doo da ramoo bok. Dooñ raky daheeh péh. Dooñ rajeÿÿm pé ta tii. Ti hyb n'aa, dooñ rajeÿÿm bä kabaj'aa do nes'aa padëek do raky n'aa rejä bä. ¹¹ Ääs kä, ma matëg oow sa bahänh hejooj né paawä, sa bahänh rahyb n'aa jewyg né paawä, dooñ raky n'aa rejää doo me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó raky n'aa tapa bä kabaj'aa do nes'aa padëek doo. ¹² Har'ëeng hadoo ti ma matëg oow. Dooñ har'ëeng rah'yy genä bä. Ti abong har'ëeng ji masoo hyb n'aa, ji nabooh hyb n'aa. Har'ëeng h'yy ganenäh do hadoo ma matëg oow ÿ wén näng, tak'ëp baad nadoo doo me rabaher'oot ranahapäh do hä. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do gawats'iik da tii,

har'ëeng ji nabooh do hadoo. ¹³ P'op Hagä Do rejää da ta tii, ta wób rarahejäã do mabaj. Baad ub sa hä pé adëb bä sii hē rah'yy karēn doo da rababok, baad nado né paawä, nu meby n'aa nyy né paawä ti rah'yy karēn doo. Séd hä bë bawëh noo gó ragen'aak baad nadoo do sa h'yyb säg karēn do ramoo bok bë sii rawëë bä. Baad nado ta wób rahe'oot da bë ky n'aa tii d' bë mahang rababok do hyb n'aa. Tak'ëp bë nu mebyk ran'oo bä.

¹⁴ ÿÿj sa patug wad'ii do hä rah'yyb padëek had'yyt hē sa wë rababok hyb n'aa. Dooñ reréd nesaa doo. Rah'yyb tatuk sa da rah'yyb hedoo hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh baad nahapäh do hyb n'aa nayyw hē h'yy keh'ÿÿt doo. Sa h'yyb ramet'ëeg däk, sa h'yyb karēn do rahyb n'aa h'üüm hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa was'ee padëek do tii! ¹⁵ Reréd hóm ta tyw n'aa baad hadoo doo. Ti hyb n'aa baad nadoo do jawén rababoo däk. Baräm, Beor t'aah, p'ooj ub hawät do mo n'aa me rabad'oo. Tak'ëp Baräm h'yyb däk paa ta säm hä, Isaraéw buuj majiï ta hä raky kajäk doo, Isaraéw buuj taky n'aa wasee hyb n'aa paawä. ¹⁶ Ta säm, ta hä raky kajäk do jawén tabahöm bä, ta tyw n'aa baa bä, P'op Hagä Do nabuuj gedoo mä ta hä. Hahÿÿ d' paa tii: Jumeto, ta mas'ää tajawät doo, aj'yy kyy me tamaher'oot paah, dooñ né paawä jumeto rahaja bä rahe'ood bä. Jumeto meduuk P'op Hagä Do ky n'aa rod Baräm häd näng doo, tamoo nawät hyb n'aa tak'ëp baad nadoo doo.

¹⁷ Naëng k'ääts gó naa ganyyh do mawooj däk do hadoo ta ti ma matëg oow. Naëng poo mahauk do tabës do hadoo. Ji wad'ii do tii. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do enyyw däk sa hyb n'aa tak'ëp badagyp doo, tadowäts bëeh hyb n'aa gadagyp doo gó. ¹⁸ Daap hadoo do ti rahe'oot doo. Ti hadoo né hē, kyyh tak'ëp hetsooh do raka-masab'ee do ji ramaher'oot, ta tii me

* **2:9** Jesus matëeh noo gó P'op Hagä Do ky n'aa etyy da sahönh hē badäk hahÿÿ hä habok do paah, ääs sii hē. Nesaa do moo heb'ooh do taky n'aa etyy da banesaa hēñh rahob had'yyt hē hyb n'aa. Nahëej tii bä rahoop doo.

rah'yyb tatuk hyb n'aa nag'aap hē baad nadoo do habok do mahānh kedēeb bong doo, nag'aap hē Jesus hā h'yy kae padēek doo, baad P'op Hagä Do kyyh hā h'yy ganenāh nā doo. Tahajaa, näk mä sa kyyh, ji aā bā ji ŷm, ji patug nadoo do sii ji h'yyb säg karēn doo da né hē. Ta tii da rah'yyb tatuk sa hā. ¹⁹ Hahŷŷ da raky kajäk sa kyyh maa newēē do sa hā: “Äā ma metēek do bē gado bā, baad ub da bē babok tii bā. Dooh mejō wāt pé bē hā”, näk sa kyyh. Tii d' né paawä ta wób hā raky kajäk, nesaa do sa h'yyb karēn do karom ti ma matēg oow. Nesaa do mejō had'yyt hē sa hā. Bē hyb n'aa newē hahŷŷh: Ji hā j'aa ketsē doo, ti né hē ji hā mejūū doo. Nesaa do sa h'yyb karēn do j'aa ketsēē dāk sa hā. Ta ti sa hā mejūū do ti ramoo boo had'yyt hē. ²⁰ Hahŷ hyb n'aa ŷ wén her'oot ta tii da sa ky n'aa hā: Pooj jé er Wahē N'aa, er h'yyb tym dēeb, Jesus Kristo rabahapäh do hyb n'aa sa h'yyb gó, reréd hōm dó nesaa do badäk hahŷŷ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do rabahed'oo doo, baad nado wäd ji bahadoo hanoo doo. P'aa hēnh kä ta ti nesaa do j'aa ketsēē bā sa hā, p'aa hēnh nesaa do ramoo bok do hyb n'aa, tak'ep baad nado boo hŷŷ kä, p'ooj ub baad nadoo do rababok do bahānh kä. ²¹ Taw'ääts hē paawä ranahapäh baad hadoo do ta tyw n'aa P'op Hagä Do wē ji tamahūūm doo. Dooh né paawä baad tado bā ji nahapēē bā ta tyw n'aa baad hadoo doo, sa hā paawä taw'ääts hē tii. Hahŷ hyb n'aa ŷ her'oot ta tii: Rahapēē däg né paawä baad hadoo do ta tyw n'aa, p'aa hēnh raberéd hōm tak'ep hanām do P'op Hagä Do mejūū doo. Ti hyb n'aa ta tyw n'aa nahapäh do bahānh P'op Hagä Do rejāā da hŷŷ kä sa hā. ²² Sa hā kametä dāk hahŷ

pawóp hadoo do ji ky hetēg doo: “Awaar ad'ēēb jēng tehēen wāt do paah.”† “Too yb hasus do mahānh hehob wāt doo, p'aa hēnh da tsapab gó takahep'uut.”‡

3

Jesus matēeh noo gó ky n'aa hahŷŷh

¹ Najis haa, pawóp däg bē ŷ ma erih do hahŷŷh. Pooj jé bē ŷ ma erii wāt doo, hahŷ na-ääj hē bē ŷ wén ma erih, bē hyb n'aa esee hyb n'aa pooj jé kaher'oot do paah, baad ub bē hyb n'aa newēē hyb n'aa. ² ŷ karēn bē hyb n'aa esee p'ooj ub P'op Hagä Do ky n'aa rod tsyt hē ta wē kasēew bong do rahe'oot do paah. ŷ karēn bē hyb n'aa esee na-ääj hē Jesus, er Wahē N'aa, er h'yyb tym dēeb mejūū do paah, ajyy Kristo mejūū do bē wē heboo nä do bē hā ma met'ēeg wāt doo. ³ Taw'ääts hē baad bē bahapäh hahŷŷh: Jesus matēeh do pooj jé ti abok da nesaa do sa h'yyb karēn do jawén habok doo, Jesus matēeh do ky n'aa rawajehēēt doo. ⁴ Hahŷŷ da d' sa kyyh: “Matēeh mäh, taky däng paah. Te hub tado bā, ny tawāt? Bē hegāā”, näk, “er wahē n'aa er pooj jé habong do dejēb kän. Ti hadoo né hē, paa hado had'yyt hē. Dooh takaja bā tamatēeh do pooj jé metēē n'aa.* Paa hado had'yyt hē badäk hahŷ kapahuuj wāt noo gó naa”, näk da sa kyyh. ⁵ Dooh rakarēn bā rah'yy kadawuung bā, P'op Hagä Do ky haj'aa p'ooj ub wē kapahuuj wāt doo. Dooh rakarēn bā rah'yy kadawuung bā naēng bā naa k'ääts bawooj dāk do ganyyh doo, ta ky haj'aa. Naēng tetyn hōm, bawooj dāk do banyy dāk hyb n'aa. ⁶ Dooh rakarēn bā rahyb n'aa es'ee bā naēng hag'yyp doo me P'op Hagä Do gawats'iik paa badäk hahŷ tapahuunh do paah, ta hā habong do

† 2:22 Pooj jé reréd hōm nesaa do ramoo bok doo, ta jawén p'aa hēnh ramoo bok, tahanäng pé tii.

‡ 2:22 Pooj jé rakarēn Jesus awug hōm nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo, ta jawén p'aa hēnh ramoo bok nesaa doo, tahanäng pé tii. * 3:4 Matew tēg eh do 24 hā takerii dāk Jesus her'oot do takajaa do pooj jé metēē n'aa. Dooh ta ti kaja däg sa nooh, ta ti rawén wajehēēt Jesus matēeh do ky n'aa. Nayyw hē Jesus matēeh, ta hā h'yy ka'eeh do wób red'oo. Nayyw hē takanaja bā kä, ta wób raky sēm Jesus ky däng do paah.

sii hē. P'op Hagä Do ky haj'aa tii. ⁷ Wē, papÿÿj, kamarab, sagōōh, badäk hahÿÿ da hē ji hapäh do P'op Hagä Do enyyw däk, tii d' P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa, tēeg hōō me ragawatsik hyb n'aa. P'op Hagä Do enäm nä ta tii. Tagawats'iik noo gó kä, sahōnh hē ta hā waneh'ēeh do tagawatsiig kän. ⁸ Bē mabaan manä hahÿ najis haa: P'op Hagä Do hā sét pénh né hē sét ta baab, miw ta baab. ⁹ Dooh P'op Hagä Do hyb n'aa p'eed bä taky däng do tamoo wät hyb n'aa, ta wób red'oo. Tii d' nado. P'op Hagä Do ky däng do tawén kanajaa nä, bē tahyb n'aa b'aah do hyb n'aa. Dooh né takarēn bä gawatsik péh. Takarēn sahōnh hē rah'yy kawereem, ta hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa paawä. ¹⁰ Ti hadoo né hē, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa né da. Rah'yy kanapeet bä, raganadaa bä takajaa da. Ji ganada do hadoo hets'ēek do kajaa. Ti hadoo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa doo. Nayyw hē wē gawatsik da, hawyp do hadoo. Sahōnh hē adēē bēeh da tak'ēp haju do haj'aa. Tii bä dewuh da. Badäk hahÿÿh, sahōnh hē ta hā hanäng do na-āāj hē P'op Hagä Do ky n'aa etyy da tagawatsik hyb n'aa.†

¹¹ Tii da sahōnh hē P'op Hagä Do gawats'iik do hyb n'aa da, taw'ääts hē tsyt hē nesaa do mahänh baad bē babok P'op Hagä Do wē. Taw'ääts hē P'op Hagä Do karēn doo da bē babok, ¹² baad bē gadaa nuuj jé Kristo kajaa doo, P'op Hagä Do ky däng do paah. Taw'ääts hē nayyw hē ta ti kajaa bē an'oo bä.‡ Ta ti noo gó kajaa bä kä, wē aooj jēng da. Sahōnh hē adēē bēeh da tak'ēp haju do haj'aa. ¹³ Sahōnh hē ta ti awäd né paawä, ēer, Jesus hā h'yy ka'eeh doo, ēr gada wē papuuj, badäk hahÿ papuuj P'op Hagä Do ky däng doo da. Jääm hē baad hadoo doo, P'op Hagä Do karēn doo da habok do sa

panang tii.

¹⁴ Ti hyb n'aa najis haa, ta ti bē gahēen do hyb n'aa, taw'ääts hē tak'ēp bē hyb n'aa tam'aah tak'ēp baad ub bē babok hyb n'aa, tak'ēp baad ub bē bahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hā. Tak'ēp bē hyb n'aa tamah, h'yyb nyw gó bē baboo had'yyt hē hyb n'aa ta wē, P'op Hagä Do bahapäh hyb n'aa. ¹⁵ Bē hyb n'aa newē hahÿÿh: H'yyb jawyg gó Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do gada nä, nayyw hē takanajaa, ji kedēeb wät hyb n'aa banesaa hēnh ji taky n'aa etyy do mahänh. Tii da na-āāj hē Paw-Ro, ēr hÿÿj hadoo do ēr kamahän do bē tama erii wät. Bē tama erii wät P'op Hagä Do h'yy gan'yyh doo da ta hā. ¹⁶ Ti ky n'aa né hē tama erii wät sahōnh hē tama erih do hā. Tama erih do mahang ti anäng hād hejoonh doo, tak'ēp ji hyb n'aa manatakä bä, dooh ji maa napēē bä tahanäng péh. H'yy gatamah doo, h'yy keh'ÿÿt doo, rawareem Paw-Ro erii wät doo. Ta see hadoo ta ky n'aa ran'oo bä. Tii da na-āāj hē rawareem P'op Hagä Do kyy kerih do wób. Sa daaj hē sa ky n'aa katakyyk baad nadoo do hā. ¹⁷ Ta ti bē hapēē däk do hyb n'aa, najis haa, taw'ääts hē bē hyb n'aa matakä, ta s'ee hēnh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bē rah'yyb mahūūm mahänh te hub nadoo do rama metēek doo me. H'yy kanehÿÿd né paawä bē da hē, sa kyyh bē maa newē bä, bē da h'yy kah'ÿÿt. Ta tyw n'aa baad hadoo do bē erét da sa kyyh bē maa newē bä. ¹⁸ Taw'ääts hē P'op Hagä Do kyyh hā bē hyb n'aa matakä had'yyt hē, Jesus Kristo, ēr Wahē N'aa, ēr h'yyb tym dēeb bē wē taky enyym do takahūūm had'yyt hē hyb n'aa, baad Kristo bē bahapäh hyb n'aa na-āāj hē bē h'yyb gó. Taw'ääts hē ti né hē ji j'aa etsēē had'yyt hē! Ÿÿ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē. Jääm hē kä.

† **3:10** Tahajaa na-āāj hē ji erii bä: “Badäk hahÿÿh, sahōnh hē ta hā kapahuuj wät do na-āāj hē aooj jēng da.” ‡ **3:12** Ji ky n'aa etsēē, nayyw hē takajaa hyb n'aa. Ji h'yy kawareem P'op Hagä Do wē, takarēn doo da had'yyt ji bawät hyb n'aa. Ji h'yy kahas'āap Kristo ky n'aa ji mahūūm do hā, sahōnh hē badäk hahÿÿ bä habong do raky n'aa napäh hyb n'aa na-āāj hē, Peed hanäng pé tahyb n'aa péh, taw'ääts hē nayyw hē ta ti kajaa bē an'oo bä, ta her'ood bä.

1 Jowãw

Jesus hã h'yyb tym gó hanäng doo, hã pooj jé Jowãw ma erih do hahỹh

Ji h'yyb tym hed'ëep do ky n'aa hahỹh

¹ Bë ãã ma erih hahỹh hã, sahõnh hẽ tadu dahäng do pooj jé hawät do ky n'aa, P'op Hagä Do Kyyh häd näng do ky n'aa.* ãã maa napäh ta kyyh, ãã hapäh na-ããj hẽ. Baad ãã bahapäh ãã matym me. Ta hã ãã moo däng. Ji h'yyb tym hed'ëep do ky n'aa né hẽ tii. ² Ji h'yyb tym hed'ëep do ana kãn ãã mahang.† Baad ãã bahapäh né hẽ. Ti hyb n'aa ta ky n'aa ãã wén her'oot baad ub. Hedëb had'yyt do ky n'aa bë ãã maher'oot. P'op Hagä Doo, ta Yb sii tabawäd wät. Ti ana kãn ãã mahang P'op Hagä Do an'oo bã. ³ Bë ãã maher'oot ãã hapäh do ky n'aa, ãã maa napäh do ky n'aa, séd bë h'yyb hedoo hyb n'aa da ãã sii. Séd ãã h'yyb hedoo ta Yb hỹ pong jé hawät do hã. Séd ãã h'yyb hedoo na-ããj hẽ ta T'aah hã, Jesus Kristo hã. ⁴ Bë ãã wén ma erih hahỹh hã Jesus ky n'aa, tak'ëp ër tsebé hyb n'aa da.

Taw'ããts hẽ ta bag hadoo doo gó ji bawät do ky n'aa hahỹh

⁵ Bë ãã maher'oot ãã hã Kristo metëek doo. Hahỹh da tametëek ããh: Ta bag hadoo P'op Hagä Doo. Baad ub had'yyt hẽ P'op Hagä Doo, tahanäng pé tii. Doo badagyp pé ta hã. Tabad'op hẽ nesaa do ta hã, tahanäng pé tii. ⁶ Ti hyb n'aa, séd hã ji h'yyb hedoo P'op Hagä Do hã ji her'ood bã, nesaa doo gó, badagyp do hadoo doo gó ji awäd had'yyt bã, daap ji menyyh tii bã ji her'oot do hã. Doo baad hadoo do ky n'aa metëek doo da ji awäd bã tii d' ji edo bã. ⁷ Baad ji aboo bã, P'op Hagä Do baad tabawäd had'yyt doo da ta bag hadoo doo gó, séd ji h'yyb hedoo ta hã. Tii bã

P'op Hagä Do awug hõm da sahõnh hẽ nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng doo, Jesus, P'op Hagä Do T'aah majyyw me.

⁸ “Tabad'op hẽ nesaa do hã yỹ”, ji noo bã, nesaa do ji jejën bã, ji daaj hẽ ji kawadii. Doo tanyy bã ji h'yyb tym gó baad hadoo do P'op Hagä Do metëeh doo. ⁹ Nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do ji najëjën bã, P'op Hagä Do hã ji kawoow bã, tawug hõm da tii. Tamabaan hõm da sahõnh hẽ baad nadoo do ër moo bok do paah. P'op Hagä Do anoo né hẽ taky däng doo. Doo tahỹyd bã ta kyyh. Baad had'op do tii. ¹⁰ “Doo nesaa do yỹ moo wäd bã” ji ky hado bã, P'op Hagä Do noo kanesa, ji hanäng pé tii. Doo tii bã ji h'yyb tym gó ta kyyh awäd bã.

2

¹ Tah haa hedoo do bëeh. Bë yỹ ma erih wät tii, nesaa do bë moo nabok hyb n'aa, nesaa do bë hyb n'aa nanewëe hyb n'aa. Ti hado né paawä, nesaa do bë see moo wäd bã, nesaa do tahyb n'aa newë bã, ti anäng Jesus Kristo, P'op Hagä Do karën doo da hawäd up doo, ji ky n'aa rod n'aa P'op Hagä Do ër Yb wë. Ji tamo n'aa jesuu. ² Jesus dajëp ër hyb n'aa. Nesaa do ër moo bok do sãm tadajëp, P'op Hagä Do awug hõm hyb n'aa nesaa do ër hã hanäng doo. Doo ër hyb n'aa had'yyt tado bã tadajëp. Sahõnh hẽ badäk hahỹh hã habong do sa hyb n'aa na-ããj né hẽ tadajëp.

³ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hã ji bahapäh P'op Hagä Do ji hapëe däg bã ji h'yyb tym gó. ⁴ “Yỹ hapäh P'op Hagä Do hëp yỹ gó” hanäng péh, doo ta ky n'aa jaw'yyk do taky dahé bã, daap hẽ ti tamenyyh ta her'oot do hã. Doo ta h'yyb tym gó tanyy bã baad hadoo do P'op Hagä Do metëeh doo. ⁵ P'op Hagä Do ji ky dahé bã, ta her'oot doo da ji awäd bã, baad tabadäng tii bã ji h'yyb tym gó P'op Hagä Do kamahän doo. P'op Hagä Do kamahän doo da ji kamahän kãn tii bã. Hahỹh hã ji bahapäh séd ji h'yyb

* 1:1 Jesus Kristo ky n'aa né tii. † 1:2 Jesus né hẽ tii.

hedo bä P'op Hagä Do hä: ⁶ “Séd ŷ h'yyb hedoo P'op Hagä Do hä”, ji ky hado bä, taw'ääts hē Jesus bawäd wät doo da ji bawät.

⁷ Najis haa, dooh papuuj ky n'aa jawyk do bë ŷ ma erii bä. Ta paa né hē bë ŷ ma erih, Jesus hä bë h'yy ka'eeh bë du do noo gó bë gadoo doo, bë hä rama metëek do paa né hē tii. Bë maa napëe wät do né hē ta ti bë ŷ ma erih doo. ⁸ Ta paa né hē paawä, papuuj hado däk hahÿ ky n'aa jawyk do bë ŷ ma erih doo. Papuuj däg ji hapäh Kristo bawät doo kä, bë babok doo kä na-ääj né hē. Bë eréd hōm nesaa doo. Bë du do däk baad bë babok doo kä. Nesaa doo, ji h'yy gatamah do na-ääj hē badoo wät hÿ kä. Baad hadoo do ganä däk er h'yyb gó.

⁹ “Ta bag gó ŷ bawät”, hanäng péh, ta da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do wē tah'yy gaëej bä, badagyp do hadoo doo gó tabawät nä tii. ¹⁰ Ta da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do kamahän doo, ta bag hadoo doo gó tabawät. Dooh ta hä hanäng péh baad nadoo do hä ta hä h'yyb tatuk doo. ¹¹ Ta da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do wē h'yy gaëenh doo, badagyp do hadoo doo gó ta h'yyb bawät. Badagyp do hyb n'aa, nesaa do hyb n'aa, dooh tahapëe bä tahahōm hēnh. Ty tamah do hado däk.

¹² Tah haa hedoo doo, bë ŷ wén ma erih nesaa do bë h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagä Do awug hōm do hyb n'aa, Kristo er hyb n'aa dajep do hyb n'aa. ¹³ Bë mahang bap peej däk Kristo hä h'yy ka'eeh doo, wahäh hedo padëek bëeh. Bë ŷ wén ma erih, hedëb had'yyt do bë hapëe däg kän do hyb n'aa bë h'yyb tym gó. Bë mahang papuuj nä Jesus hä h'yy kae däk doo, wanehëh nä do hadoo bëeh. Bë ŷ wén ma erih, Nesaa do Yb hä bë j'aa et'ëek do hyb n'aa. Bë ŷ ma erih, tah haa hyb n'aa hedoo doo. Bë ŷ wén ma erih er Yb hÿ pong jé hawät do bë hapëe däg kän do hyb n'aa bë h'yyb tym gó. ¹⁴ Bë mahang bap peej däk Kristo hä h'yy ka'eeh doo, wahäh hedo padëek doo, bë ŷ wén ma erii

wät hedëb had'yyt do bë hapëe däg kän do hyb n'aa bë h'yyb tym gó. Bë mahang papuuj nä Jesus hä bë h'yy kae däk doo, wanehëh nä do hadoo, bë ŷ ma erii wät, bë h'yyb hej'oonh do hyb n'aa, P'op Hagä Do kyyh bë tah'yyb mahūüm do hyb n'aa, Nesaa Do Yb hä bë j'aa ketsë do hyb n'aa.

Dooh ji kamahän bä badäk hahÿÿ hä hanäng do ky n'aa hahÿÿh

¹⁵ Bë kamahän manä badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rakamahän doo. Bë kamahän manä badäk hahÿÿ hä hanäng doo. Jé badäk hahÿ kamahän doo, dooh P'op Hagä Do takamahän bä. ¹⁶ Sahōnh hē badäk hahÿÿ hä hanäng do nesaa doo, tak'ep ji h'yyb säg karën do hedoo doo, ji matym me ji heg'ääs doo, tak'ep ji karën do hedoo doo, ji ma hä, ji moo wät do hä ji kasab'ee do hedoo doo, ti sahōnh hē dooh P'op Hagä Do er Yb hanaa tado bä. Badäk hahÿÿ hä tabana tii. ¹⁷ Badäk hahÿ gawatsik da. Ta hä hanäng do nesaa do hadoo do ji h'yyb karën do gawatsik né tii da ënh. P'op Hagä Do karën do ky dah'eeh doo, dooh ragawatsig bä. Aboo had'yyt hē da.

H'yy kawareem do yb ky n'aa hahÿÿh

¹⁸ Tah haa, edah ti noo gó sahōnh hē tagawatsik. Bë ky n'aa napäh, ti pooj jé Kristo maji, Kristo hä h'yy kawareem do yb kasee. Da hē hajök Kristo hä h'yy kawareem do rakas'ee kän. Ti hyb n'aa ji hapäh, edah sahōnh hē gawatsik doo. ¹⁹ Er mahang né paawä rababok do paah, dooh né hē er wób rado bä. Er wób rado bä paawä, dooh paawä er reréd bä er mahang rababok doo. Er mahänh rabahōm. Ti hyb n'aa, dooh er wób rado bä ji hapäh.

²⁰ Bë hä Jesus Kristo anoo P'op Hagä Do Sahee bë tah'yyb mahūüm hyb n'aa. Ti hyb n'aa sahōnh hē bë bahapäh panyyg heh'äät doo, P'op Hagä Do metëeh doo. ²¹ Dooh bë ŷ wén ma erii bä bë nahapäh do hyb

n'aa baad hadoo do ky n'aa. Bē ŷ wén ma erih, baad bē bahapēē dāk do hyb n'aa né hē baad hadoo do ky n'aa. Baad hadoo do ky n'aa bā naa nado noo kanesa doo. Bē hapäh né hē tii. Ti hyb n'aa né hē bē ŷ wén ma erih. ²² Baad bē ŷ maher'oot. "Jesus, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do nado", hanäng péh, daap menyyh do yb tii. Ti né hē nanäng bē ky n'aa napēē dāk doo, Kristo hā h'yy kawareem doo. P'op Hagä Do T'aah, ta Yb na-āāj hē h'yy kawareem do yb ty n'aa ges'yyk. ²³ Ta T'aah ty n'aa ges'yyk doo, dooh P'op Hagä Doo, Jesus Yb tahapēē bā. Ta T'aah gadoo péh, Jesus Kristo Yb na-āāj hē tagadoo.

²⁴ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē bē ky dahé had'yyt hē panyyg heh'äät doo, p'ooj ub, bē du doo noo gó Jesus hā bē h'yy ka'eeh do bē maa napäh doo. Taw'ääts hē bē h'yyb gó tabaym panyyg heh'äät doo. Panyyg heh'äät doo, p'ooj ub bē maa napäh doo, bē h'yyb gó tayyw bā, baad bē enyyw bā, séd bē h'yyb hedo had'yyt da tii bā Jesus hā, Jesus Yb hā. ²⁵ Hahŷ ti ér hā Kristo ky n'aa enooh doo: Ér tah'yyb edēēb had'yyt hē, hŷ pong jé ér baboo had'yyt hyb n'aa ta pa.

²⁶ Ta ti bē ŷ ma erii wät, bē ŷ maher'oot hyb n'aa bē hā karēn wad'ii do sa ky n'aa hā. ²⁷ P'op Hagä Do Sahee bē hā Kristo anoo doo, baym bē h'yyb tym gó. Ti hyb n'aa dooh hyb n'aa ta see bē ma metēēk péh. P'op Hagä Do Sahee ti bē tama metēēk sahōnh hā. Baad bē tama metēēk. Dooh daap tado bā. Ti hyb n'aa, taw'ääts hē bē ky dahé had'yyt hē bē tama metēēk doo. Taw'ääts hē Kristo hā bē h'yy kata däg had'yyt hē.

²⁸ Hŷŷ kā, tah haa hedoo doo, ŷ ab'aanh bē hā: Kristo sii bē aboo had'yyt hē, tamatēēh bā kā, h'yyb neŷŷm gó ta matym gó ér bab'ēēh hyb n'aa, ér nu manebnyng hyb n'aa ta matym gó ér bab'ēēh bā. ²⁹ Bē hapäh do hyb n'aa baad had'op do ti Kristo, bē hapäh na-āāj hē P'op Hagä Do taah

né hē sahōnh hē baad hadoo do moo bok doo.

3

P'op Hagä Do taah èer ky n'aa hahŷŷh

¹ Bē hegāā nyy da tak'ep ér Yb hŷ pong jé hawät do ér takamahän. Tak'ep ér takamahän do hyb n'aa P'op Hagä Do taah ér tamaneēēnh. Ti né hē èer! Badäk hahŷŷ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh doo, dooh ér rahapēē bā P'op Hagä Do taah èer, ranahapäh do hyb n'aa P'op Hagä Doo. ² P'op Hagä Do taah né hē ér da hē, najis haa. Dooh né paawä ér P'op Hagä Do metä nā bā nyy d' tabad'oo da ér hā, ér hapäh Jesus Kristo hado dāk da èer, tamatēēh bā, baad ub tii kā Jesus ér bahapäh do hyb n'aa ti noo gó. ³ Sahōnh hē Jesus Kristo hadoo rabahadoo do sa h'yyb gó ragahēēn doo, sa daaj hē rakan'yyh nesaa do mahänh, Jesus baad had'op do hadoo rabahadoo hyb n'aa kā.

⁴ Nesaa do moo heb'ooh doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do wē rah'yy kawereem. Sahōnh hē nesaa do ji moo wät doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do wē h'yy kawareem do tii. ⁵ Bē hapäh né hē, Jesus bahyng wawēē hē nesaa do ji moo wät do tabado hōm hyb n'aa. Dooh nesaa do ta hā. ⁶ Ti hyb n'aa Jesus sii hawät doo, dooh nesaa do tamoo hewēēd bā. Nesaa do moo heb'ooh doo, dooh Kristo tahapēē bā ta h'yyb gó. ⁷ Ti hyb n'aa, tah haa hedoo doo, bē hyb n'aa matakä bē ranawadii hyb n'aa. Baad hadoo do moo heb'ooh doo, baad had'op do né hē tii, Kristo baad had'op do hadoo. ⁸ Nesaa do moo heb'ooh doo, Dijab* karapee tii. Tii d' ji wén hapäh sahōnh hē tadu dahäng noo gó Dijab moo hew'ēēt né hē ta ti nesaa doo. P'op Hagä Do T'aah ewäd hyng wawēē hē tagawatsiig hōm hyb n'aa Dijab moo wät doo.

⁹ P'op Hagä Do taah dooh nesaa do ramoo hebo bā, P'op Hagä Do Sahee

* **3:8** Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'yyt doo", tahanäng pé ti Dijab.

mahũũm do hyb n'aa sa h'yyb. Dooch rahaja bā nesaa do ramoo hebo bā, P'op Hagä Do taah rabahadoo do hyb n'aa. ¹⁰ Hahỹỹ hā ji hapäh P'op Hagä Do taah, ji hapäh na-ããj né hē Dijab karapee: Baad hadoo do moo nawät doo, ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do kamanahän doo, dooh P'op Hagä Do t'aah tado bā.

Ji da hadoo do ji kamahän do ky n'aa hahỹỹh

¹¹ Hahỹ ti bē maa napäh do pooj jé bē du do noo gó Jesus hā bē h'yy ka'eeh doo: Taw'ääts hē ji kamahän ji da hadoo doo. ¹² P'ooj ub hawät do Kaĩh makũ bad'oo doo da, bē adoo manäh. Nesaa Do Yb karapee né hē tii. Ta hỹỹj tanabooh. Ta hỹỹj Kaĩh wén nabooch, nesaa do Kaĩh moo hew'eët do hyb n'aa. Ta hỹỹj ti baad hadoo do tamoo hew'eët. ¹³ Ti hyb n'aa, wakän haa, bē h'yy gabedo manä badäk hahỹỹ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do bē wē rakawajãän bā baad bē babok do hyb n'aa.† ¹⁴ Èër, dooh èr h'yyb tym dajèp do tahado wäd bā. Èr h'yyb tym edèb kän P'op Hagä Do wē. Baad ta ti èr bahapäh, èr wakään Jesus hā h'yy ka'eeh do èr kamahän do hyb n'aa. Ta wakään Jesus hā h'yy ka'eeh do wē h'yy gaëenh doo, dajèp do hadoo nä ta h'yyb tym. ¹⁵ Ta da hadoo do wē h'yy gaëenh doo, dahej'èèp do hadoo ti P'op Hagä Do matym gó. Sa da hadoo do dahej'èèp do sa wē, dooh edèb had'yyt do awäd bā. Dooch P'op Hagä Do wē ras'èèg bā. Bē hapäh né hē tii.

¹⁶ Hahỹỹ hā èr bahapäh kamahän heh'ääts doo: Ta daaj hē Jesus Kristo kan'oo däk dajèb hā èr hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hē èr na-ããj èr kan'oo däk èr da hadoo sa hyb n'aa. ¹⁷ Ji ma nyy bā, ji da hadoo do ta wē badoh do ji t'yyd manehiïn bā, dooh P'op Hagä Do hā ji kamahän. ¹⁸ Tah haa, ji kyy me had'yyt nado ji kamahän. Taw'ääts hē ji masa doo me ji kamahän ji wakään Jesus

hā h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hē ji kamahän heh'ääts, j'ooj madäk doo me nado.

¹⁹ Baad ji wakään ji kamahän do hā, baad ji hapäh, baad hadoo do ky n'aa ky daheeh do ji. Baad ji wakään ji kamahän bā, dooh ji h'yyb eỹỹm bā P'op Hagä Do ji hyb n'aa es'ee bā. ²⁰ Dooch ji eỹỹm bā ji h'yyb ji taky n'aa tapa bā paawä. Tii d' tawén hadoo, ji h'yyb tym bahänh P'op Hagä Doo. Sahõnh ji h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagä Do hapäh. ²¹ Najis haa, ji h'yyb ji taky n'aa natapa bā, dooh ji h'yyb eỹỹm bā P'op Hagä Do sii ji er'ood bā. ²² Ta hā ji ky n'aa etsëe do ji gadoo ji hapäh tii bā, tamejũũ do ji ky daheeh do hyb n'aa, tagen'aak do ji moo wät do hyb n'aa. ²³ Hahỹ pawóp hē P'op Hagä Do ji tamejũũ: Ta T'aah Jesus Kristo hā ji h'yy ka'eeh, ji da hadoo do ji kamahän ji tamejũũ doo da. ²⁴ Tamejũũ do ky dah'eeh doo, séd hā rah'yyb hedoo P'op Hagä Do hā. Sa h'yyb gó P'op Hagä Do bawät tii bā. Ta Sahee èr hā tanoo do hyb n'aa èr hapäh, èr h'yyb gó P'op Hagä Do bawät.

4

Ji metyy P'op Hagä Do Sahee kyy gó tado bā raheer'oot do ky n'aa hahỹỹh

¹ Najis haa, bē ky dahé manä “P'op Hagä Do Sahee kyy gó ý baher'oot”, hanäk doo. Taw'ääts hē bē mety ta tii, bē bahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee tado bā sa h'yyb tym gó hanäng doo, P'op Hagä Do Sahee tanado bā. Hajök badäk hahỹỹ hā ketyn h'ũũm P'op Hagä Do ky n'aa rod oow daap menyyh doo. ² Hahỹỹ hā da bē metyy P'op Hagä Do Sahee kyy gó tado bā raheer'oot doo: Aj'yy gó né hē Jesus Kristo P'op Hagä Do T'aah kesok se hub né hē hanäng doo, ky daheeh doo, P'op Hagä Do Sahee kyy gó né hē ti tabaheer'oot. ³ Aj'yy gó Jesus kesok do ky sëm doo, ky nadaheeh doo, dooh P'op Hagä Do Sahee kyy gó tado bā ti tabaheer'oot. Kristo hā

† 3:13 Ji wē rakawajãän, Kaĩh moo ti ragahõm do hyb n'aa.

h'yy kawareem do yb sahee ti hedoo do h'yyb tym gó tabawät. Bë ky n'aa napäh, ti awät h'yy kawareem do yb. Ti awäd däg kän badäk hahÿÿ bä. ⁴ Bë tah haa, P'op Hagä Do karapee né hë bëeh. Ta Sahee bë tah'yyb mahüüm doo, P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do h'yyb gó hanäng do bahänh, Dijab bahänh. Ti hyb n'aa, bë h'yy ganÿy däg nanäng ma matëg oow sa hä, bë wén ky nadaheeh raheer'oot doo. Bë j'aa etëeg wät sa hä. ⁵ Badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do wób tii. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do ramaa napäh, raky daheeh raheer'oot doo. ⁶ Dooch sa wób ër do bä. P'op Hagä Do karapee ër ti hÿÿh. P'op Hagä Do hapäh do maa napäh, ky daheeh, ër metëek doo. P'op Hagä Do karapee nadoo doo, dooh ji tamaa newë bä. Ër her'oot do maa new'ëe doo, Sahee baad hadoo do h'yyb mahüüm. Ër her'oot do maa nanew'ëe doo, daap menyih do yb sahee ta h'yyb gó tabawät.

Kamahän do ky n'aa hahÿÿh

⁷ Najis haa, P'op Hagä Do banoo ër hä ji kamahän doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ji da hadoo do ji kamahän né hë. Ta da hadoo do kamahän doo, P'op Hagä Do karapee né hë tii. Baad P'op Hagä Do tabahapäh ta h'yyb gó. ⁸ P'op Hagä Do kamahän had'yyt hë. Ti hyb n'aa ta da hadoo do kamanahän doo, dooh P'op Hagä Do tahapëe bä. ⁹ Hahÿÿ da P'op Hagä Do metëeh ji hä ji takamahän: Ta T'aah sét had'op do tamejüü ër mahang, hÿ pong jé ji awäd had'yyt hyb n'aa ta hyb n'aa. ¹⁰ Hahÿÿ heh'äät kamahän doo: Dooch ji tado bä P'op Hagä Do ji kamahän doo. P'op Hagä Do ti ji takamahän. Ta T'aah tamejüü wawëe hë tadajëp hyb n'aa ji hyb n'aa, nesaa do ër moo bok do säm, nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do tabawug höm hyb n'aa ta T'aah masyiw me.

¹¹ Najis haa, ta ti hadoo né hë P'op Hagä Do tak'ëp ji takamahän. Ti hyb

n'aa, taw'ääts hë ji kamahän ji da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh doo. ¹² Dooch noo gó P'op Hagä Do ji ty gepäh péh. Ti hado né hë paawä, ji wakään Jesus hä h'yy ka'eeh do ji kamahän bä, ji h'yyb gó P'op Hagä Do bawät tii bä. Baad tabadëe däk tii bä ji h'yyb gó P'op Hagä Do kamahän doo. P'op Hagä Do kamahän doo da ji kamahän kän tii bä. Ji h'yyb tym gó P'op Hagä Do bawät. ¹³ Séd ji h'yyb hedoo P'op Hagä Do hä, ji h'yyb gó P'op Hagä Do bawät ji wén hapäh, ta Sahee ji hä tanoo do hyb n'aa. ¹⁴ Ta T'aah P'op Hagä Do mejüü wawëe hë, sahönh hë badäk hahÿÿ hä habong do sa h'yyb tym dëeb tabahadoo hyb n'aa. Ti né hë ää hapäh ää matym me. Baad ta ky n'aa ää baher'oot. ¹⁵ Ti hyb n'aa, "P'op Hagä Do T'aah né hë Jesus Kristo" hanäng péh, ky daheeh péh, ta h'yyb tym gó P'op Hagä Do bawät, séd tah'yyb hadoo P'op Hagä Do hä. ¹⁶ Baad ër bahapäh P'op Hagä Do ër takamahän. Ër daab yyp P'op Hagä Do ër takamahän do hä. P'op Hagä Do kamahän had'yyt hë. Ti hyb n'aa, jé P'op Hagä Doo, ta wakään na-ääj hë kamahän had'yyt doo, séd tah'yyb hadoo P'op Hagä Do hä. Ta h'yyb gó P'op Hagä Do bawät.

¹⁷ Jesus Kristo bawät doo da ër babok badäk hahÿÿ hä. Ti hyb n'aa baad tabadëe däk ër h'yyb gó P'op Hagä Do kamahän doo. P'op Hagä Do kamahän doo da ër kamahän kän P'op Hagä Do an'oo bä. Ti hyb n'aa, dooh ër eÿÿm bä Jesus ji taky n'aa etyy noo gó. ¹⁸ P'op Hagä Do ji kamahän bä, dooh ji eÿÿm bä. Ji eÿÿm mabaj näng do hä. Ti hyb n'aa, baad had'op P'op Hagä Do ji kamahän bä, dooh ÿÿm ji hä. Ji eÿÿm bä, dooh baad tadëe nä bä P'op Hagä Do kamahän do ji h'yyb gó. ¹⁹ P'op Hagä Doo, ta wób na-ääj ër wén kamahän, pooj jé P'op Hagä Do ër takamahän do hyb n'aa. ²⁰ "P'op Hagä Do ÿ kamahän" ji ky hado bä, ji da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do wë ji h'yy gaëëj bä, daap hë ji menyih tii bä. Ji wakään ji hapäh do ji kamanahän bä, ny daa

ji kamahän P'op Hagä Do ji nahapäh doo. ²¹ Hahÿÿ da Jesus Kristo mejüü do paa ji: P'op Hagä Do takamahän doo, taw'ääts hē ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do takamahän na-ääj hē.

5

P'op Hagä Do ji kamahän bä, tamejüü do ji ky daheeh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Sahõnh hē “Jesus né hē ti P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo” hanäk doo, ky dah'eeh doo, P'op Hagä Do taah né hē tii. Ta yb kamahän doo, ta yb taah takamahän na-ääj hē. ² Hahÿÿ hā ji bahapäh P'op Hagä Do taah, Jesus hā h'yy ka'eeh do ji kamahän bä: P'op Hagä Do ji kamahän bä, tamejüü do ji ky dahé bä na-ääj hē. ³ P'op Hagä Do ji kamahän bä, tamejüü do ji ky daheeh. Nahejooj, ji nahajaa do nado P'op Hagä Do mejüü doo. ⁴ Sahõnh hē P'op Hagä Do taah rahajaa raj'aa etëeg bä badäk hahÿÿ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do sa hā h'yyb tatuk doo. Jesus hā ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji j'aa et'ëek badäk hahÿÿ hā hanäng do nesaa do ji h'yyb tat'uuk doo. ⁵ Jesus P'op Hagä Do T'aah né hē ky dah'eeh doo, jãam né hē ti rahajaa raj'aa etëeg bä nesaa do hā badäk hahÿÿ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do h'yyb karën doo.

⁶ Jesus Kristo né hē ti wawëe hē hahyng doo, naëng me nu kemuun wät doo, ta majyyw tan'oo däk do ji hyb n'aa tadajëp noo gó. Nu kemuun wät do had'yyt nado tame. Dajëp na-ääj né hē. Tan'oo däk ta majyyw ji hyb n'aa. Baad P'op Hagä Do Sahee metëeh ji hā ta ti ky n'aa. Te hub né hē had'yyt hē P'op Hagä Do Sahee. ⁷ Tamawoob hē ta metëe n'aa, te hub né hē Jesus ky n'aa metëeh doo: ⁸ P'op Hagä Do Sahee, tanu kemuun do naëng me, Jesus majyyw tan'oo däk do tadajëp noo gó. Séd gó rametëeh. ⁹ Aj'yy hapäh do ky n'aa ta her'ood bä, ji ky daheeh ta her'oot doo. Ti bahänh ti P'op Hagä Do her'oot doo. Aj'yy her'oot do nado tii. Ti hyb n'aa,

baad ji ky daheeh ta T'aah ky n'aa ta her'oot doo. ¹⁰ P'op Hagä Do T'aah hā ky daheeh doo, tenäm ta h'yyb gó Jesus ky n'aa P'op Hagä Do metëeh doo. P'op Hagä Do her'oot do ky nadaheeh doo, P'op Hagä Do noo kanesa, tahanäng pé tii, ta T'aah ky n'aa P'op Hagä Do her'oot do taky nadaheeh do hyb n'aa. ¹¹ Hahÿÿ da ta T'aah ky n'aa P'op Hagä Do metëeh ji hā: Ta T'aah hyb n'aa ji h'yyb tym tabed'ëep, hÿ pong jé ta sii ji awäd had'yyt hē hyb n'aa. ¹² P'op Hagä Do T'aah gadoo do ta h'yyb tym gó, hÿ pong jé had'yyt hē tabawäd däk da P'op Hagä Do sii. Ta T'aah ganadoo doo, dooh né hē tagado bä edëb had'yyt do P'op Hagä Do pa.

¹³ ÿ wén ma erii wät hahÿ bē hā, P'op Hagä Do T'aah hā h'yy ka'eeh doo, edëb had'yyt do bē gado däk né hē, baad bē bahapäh hyb n'aa. ¹⁴ P'op Hagä Do anoo ji hā ji etsëe doo, P'op Hagä Do gen'aak do hā ji h'yyb däg bä ji ky n'aa etsëe bä. Ti hyb n'aa dooh ji h'yyb eÿÿm bä P'op Hagä Do sii ji er'ood bä. ¹⁵ Ji tamaa napäh er hapäh. Ti hyb n'aa sahõnh hē ta hā ji etsëe do ji gado däk do hadoo. ¹⁶ Ti anäng nasaa do p'ää näng doo, dawëe ji bawäd hõm P'op Hagä Do mahänh tanoo doo. Nasaa do ji wakään moo wäd bä ji hapëe bä, p'ää näng do tanado bä, taw'ääts hē ji ky n'aa etsëe tii. Tii bä P'op Hagä Do anoo ta hā edëb had'yyt doo. Nesaa do p'ää näng doo, dawëe ji bawäd hõm P'op Hagä Do mahänh tanoo do hyb n'aa nado bē ky n'aa etsëe, ÿ hanäng tii. ¹⁷ Sahõnh hē nesaa do ji moo wät doo, ji hyb n'aa newëe doo, baad nado né hē ti P'op Hagä Do matym gó. Ti hadoo né hē ti anäng nesaa do ji h'yyb gó tanyy bä, dooh tan'oo bä dawëe ji nu gadäk P'op Hagä Do mahänh.

¹⁸ Er hapäh, dooh P'op Hagä Do taah ramoo hebo bä nesaa doo, Jesus mo n'aa jesuu do hyb n'aa sa hā. Dooh Nesaa do Yb haja bä tarejä bä sa hā. ¹⁹ P'op Hagä Do karapee ëer, er hapäh. Nesaa Do Yb mejüü sahõnh hē badäk

hahÿÿ hã habong do hã, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa hã, ër hapäh.

²⁰ Ër hapäh na-ããj hë P'op Hagä Do T'aah ewäd hyng, ji tah'yy ganä däk, P'op Hagä Do heh'äät do ji bahapäh hyb n'aa. Séd ër h'yyb hedoo P'op Hagä Do heh'äät do hã. Séd ër h'yyb hedoo ta T'aah Jesus Kristo hã. Ti ti P'op Hagä Do heh'äät doo. Ti né hë tanoo ji hã ta wë ji h'yyb tym edëb had'yyt doo.

²¹ Ti hyb n'aa tah haa, bë h'yy kae manä ta wób rah'yy kaha'eeh do hã. Jããm hë kä.

2 Jowāw

Ta jawén Jowāw ma erih do hahỹh

¹ Ỹ, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ỹ ramaneënh doo, ỹ edëng sahõnh hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do bë panang bã habong do P'op Hagä Do asëew hõm doo. Baad bë ỹ kamahãn. Ỹ had'yyt nado bë kamahãn doo. Sahõnh hẽ baad hadoo do ky n'aa hapäh do bë rakamahãn na-ããj hẽ. ² Baad hadoo do ky n'aa ãã h'yyb tym gó tabawät. ãã h'yyb gó tabawäd had'yyt hẽ. Ti hyb n'aa bë ãã kamahãn. ³ Hahỹh da bë ỹ ky n'aa edëng: Ỹ karën paawä P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo ër Yb T'aah ër hã raky en'yyim, ër rat'yyd mehĩn, h'yyb nãm do ranoo ër hã. Tii d' né hẽ tabad'oo da ër hã, baad hadoo do ky n'aa ër bahapäh, ër ky daheeh do hyb n'aa, ër da hadoo do ër kamahãn do hyb n'aa.

⁴ Tak'ëp ỹ tsebee wät baad bë wób rababok ỹ ky n'aa napäh do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa metëek doo da rababok, P'op Hagä Do ër Yb mejũũ doo da rababok, ỹ ky n'aa napäh.

⁵ Hỹh kã wakãn haa Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ỹ etsëe bë hã ër kamahãn had'yyt hyb n'aa ër da hadoo doo. Doo papuuj ky n'aa jawyk do tado bã tii. Ta paa né hẽ tii, Jesus hã bë h'yy ka'eeh bë du doo noo gó bë ky n'aa napäh do né hẽ. ⁶ Hahỹ kamahãn do heh'ää: P'op Hagä Do mejũũ doo da ji bawät. Ji tamejũũ kamahãn gó ji bawät, pooj jé bë maa napäh doo da né hẽ.

⁷ Hajök ma matëg ji wad'ii do raketyn hõm badäk hahỹ haw'ääts hẽ. Sa hã dooh Jesus Kristo, P'op Hagä Do T'aah, ewäd hyy bã babä aj'yy gó. Kristo hã h'yy kawareem do yb, ji wadii do yb né hẽ ti tii d' ma metëek doo. ⁸ Ti hyb n'aa, baad bë hyb n'aa matakä bë rawanadii hyb n'aa rametëek do hã. Rametëek do

bë ky dahé bã bë hasög hõm da P'op Hagä Do wë bë moo bok do paa sãm. Bë hyb n'aa matakä bë moo bok do sãm bë gadoo hyb n'aa sahõnh hẽ. ⁹ Kristo ma metëek do herét doo, ta see däg metëek doo, dooh ta ti hadoo do h'yyb tym gó P'op Hagä Do awäd bã. Kristo metëek do baad ta h'yyb gó tenãm doo, ta h'yyb tym gó P'op Hagä Do awät, ta h'yyb tym gó P'op Hagä Do T'aah bawät na-ããj hẽ. ¹⁰ Bë wë ma matëg see kaja bã, Kristo metëek do tama net'ëeg bã, bë gado manä bë tób bã. Bë edëe manä ji wakãn Jesus hã h'yy ka'eeh do ji edëng doo da. ¹¹ Ta ti hedëng pé ji wakãn Jesus hã h'yy ka'eeh do ji edëng doo da, ta h'yyb hata hado däk tii, nesaa do tametëek do hã.

¹² Ti anäng nä hajõng nä bë ỹ maher'oot do pan'aa. Ti hadoo né hẽ, dooh ỹ karën bã ỹ erih doo gó bë ỹ maher'ood bã. Ỹ karën bë ỹ bahehëen ỹ ber'oot hyb n'aa bë siü, tak'ëp ër tsebé hyb n'aa.

¹³ P'op Hagä Do asëew hõm do babä habong doo, bë wakãn hedoo do bë m' rahyb n'aa esee. Jããm hẽ kã.

3 Jowãw

Gajo hã Jowãw ma erih do hahỹyh

¹ Ỹ, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahẽ n'aa ỹ ramaneẽenh doo, ỹ edẽng õm Gajo. Baad õm ỹ kamahãn.

² Ỹ karẽn paawã baad a h'yyb P'op Hagã Do wẽ, najis ỹỹ. Ỹ karẽn paawã dooh manahẽ nyy bã. ³ Tak'ẽp ỹ tsebee wãd kãn ỹ ky n'aa napãh do hyb n'aa a ky n'aa ẽr wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh do wób rahe'oot doo. Baad had'yyt mã mabawãt baad hadoo do ky n'aa metẽeh doo da, sa nooh. Dooh m' mah'yy gajẽẽ hõm bã ta hã, sa nooh. ⁴ Tak'ẽp né hẽ ỹ tsebẽ, baad hadoo do ky n'aa metẽek doo da tah haa hedoo do rababok ỹ ky n'aa napãh bã. Dooh hahỹ hadoo pé tak'ẽp ỹ tsebẽ péh.

⁵ Najis ỹỹ, baad had'yyt hẽ mamasaa wãt ẽr wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh do baheh'ẽen doo, ma metẽek doo, mahep'ẽeh do nado né paawã. ⁶ Ta ti rahe'oot babã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã nyy da makamahãn wãt sa hã. Taw'ããts hẽ P'op Hagã Do gen'aak doo da mamasaa ta ti ẽr wakããn ramahõm me ramahũũm péh. ⁷ Ta ti rabahõm jé pad'yyt hẽ Jesus Kristo ky n'aa rabaher'ood hõm hyb n'aa. Dooh ragado bã dajẽẽr hadoo doo, sa waa hadoo do P'op Hagã Do sa h'yyb gó nahapãh do sa hanaa. ⁸ Ti hyb n'aa, taw'ããts hẽ ẽr gadoo ta ti hedoo do ẽr tób yt hã, taw'ããts hẽ ẽr masa sa hã. Tii da ẽr adoo bã, ẽr masa baad hadoo do ky n'aa ramaher'ood hõm do hã.

⁹ Jesus hã h'yy ka'eeh do bẽ panang bã habong do ỹ ma erii wãt. Ti hadoo né hẽ, ta ti Dijoteréh, sa bahãnh karẽn do nu gadãk doo, dooh ỹ taky dahé bã. ¹⁰ Ti hyb n'aa, bẽ ỹ baheh'ẽen bã ỹ naẽenh da ỹ nabuuj gedoo hyb n'aa nesaa do tamoo wãt do hyb n'aa, ãã tanu mer'oot do hyb n'aa, ãã taky n'aa rejãã do hyb n'aa. Hajõng baad nadoo

do tamoo wãt doo. Dooh tagado bã ẽr wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh do heh'ẽen doo. Ta wób rakarẽn paawã ragadoo, tameduuk raganadoo hyb n'aa. Jé gadoo do tah'eed h'ũũm Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahãnh.

¹¹ Najis ỹỹ, taw'ããts hẽ hanãm do mamoo wãt. Mamoo wãd manã nesaa doo. Baad hadoo do moo wãt doo, P'op Hagã Do karapee né hẽ tii. Nesaa do moo wãt doo, dooh P'op Hagã Do tahapẽẽ bã ta h'yyb gó. ¹² Taw'ããts hẽ mamasaa Demeet. Jé pad'yyt hẽ raj'aa etsẽ ta hã, baad tabawãt do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa metẽek doo da tabawãt. Baad ub tabawãt ta ti tametẽeh. ãã hã na-ããj né hẽ, baad ãã hã tabawãt. Mahapãh né hẽ, ãã ehub né hẽ ãã her'oot doo. Ti hyb n'aa taw'ããts hẽ mamasaa.

¹³ Ti anãng nã hajõng nã õm ỹ maher'oot do pan'aa. Dooh ỹ karẽn bã ỹ erih doo gó õm ỹ maher'ood bã. ¹⁴ Ỹ karẽn paawã nyyw hẽ õm ỹ baheh'ẽen. Tii bã ẽr ber'oot.

¹⁵ Ỹ karẽn h'yyb nyyw gó baad mabawãt. Ẽr najiis babã habong do õm rahyb n'aa esee mãh. Sét ken'yyh mamaher'ood ỹ kedẽng najis haa t'ĩ hẽnh habong do hã. Jããm hẽ kã.

Judas

Jesus hã h'yy ka'eeh do hã Judas ma erii wät do hahÿÿh

¹ Judas, Tsijaag hÿÿj, Jesus Kristo wë moo wät do see ÿ ti hÿÿh. ÿ edëng bëeh, P'op Hagä Do naëej wät doo, P'op Hagä Do ër Yb kamahän doo, Jesus Kristo mo n'aa jesuu doo. ² ÿ karën ji wë P'op Hagä Do ky ennyim doo, ji tah'yyb n'yyim doo, ji takamahän do na-ääj hë baad bë h'yyb gó tabawäd had'yyt hë.

Ma matëg oow P'op Hagä Do waneh'ëeh do sa ky n'aa hahÿÿh

³⁻⁴ Najis haa, tak'ëp paa ÿ karën paawä bë ÿ ma erih ër P'op Hagä Do edëeb wät do ky n'aa hã. Tii bã kä, h'yy kamep'ëeh doo me ajyy P'op Hagä Do waneh'ëeh do bë mahang rababoo däg kãn ÿ ky n'aa napäh bã kä, nayyw hë ÿ h'yy kahÿÿd däk ÿ erih do hã. Bë ÿ ma erih hÿÿ kä tak'ëp ÿ betsëe hyb n'aa bë hã, baad bë ban'yyh hyb n'aa panyyg hanäm do ër ky daheeh doo, ta karapee, tsyt hë ta wë kasëew bong do sa hã P'op Hagä Do an'oo däk doo. Bë an'oo manä ta wób rahÿÿd. Nanäng ajyy rah'ÿÿt ji wë P'op Hagä Do ky ennyim do ky n'aa. Ji wë P'op Hagä Do ky ennyim do hyb n'aa, tahajaa, sa nooh, jé rakarën pé sii raba'ÿÿh. Ramakyys Jesus Kristo, sét hadoo do ër kariw n'aa, ër danäh, ër Wahë N'aa. P'ooj ub P'op Hagä Do kyy kerih doo gó takerii däk nyy da nesaa do hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy da ta ti hedoo doo.

⁵ Bë hapëe däg né paawä nyy da takerii däk, ÿ karën bë hyb n'aa

esee hahÿÿh: Esit häj n'aa bã naa ta karapee Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do manyyh jawén paa bã, tagawatsiig jëng sa mahang ky sëm do paah, ky nadah'eeh do paah. ⁶ Bë hyb n'aa es'ee na-ääj hë nyy da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bad'oo ääs wób sa hã. Ta ti ääs wób dooh paa rah'yy gadeja bã sa hã P'op Hagä Do anoo do hã rabag'ääs do hã, raty n'aa ges'yyk rababong do paa rawén beréd hõm tii. T'öp gadagyp doo gó baad rakamaw'yyd däg had'yyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bã, ta tii bã ragada hyb n'aa sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó sa hã taky n'aa etyy doo. ⁷ Ti hadoo panang Sodoma, Gomoha häd enäh do babuuj hã, panang nedaa bã haj'eenh do hã na-ääj hë. Sa hã P'op Hagä Do rejää do hã takametä däk nyy da P'op Hagä Do bad'oo da tii d' habok do sa hã. Panang buuj rahob had'yyt hë tëeg hõõ nadëek doo gó. Tii d' rawén hoop, nanäng ääs rabad'oo doo da rabad'oo paah. Tak'ëp baad nadoo do panang buuj ramoo heb'ooh paa sa hã hanäng doo me. ÿÿj nadoo do sii hë rabahe'ÿÿh paah.

⁸ Ta ti hedoo nanäng ajyy P'op Hagä Do waneh'ëeh do bë mahang haboo däk do rabad'oo. Sa s'ëe gó rahapäh do jawén rababok. Sa hub rarejäã tak'ëp baad nadoo doo me. Dooh ragado bã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ji hã tamejüü doo. Raky n'aa rejää kabaj'aa doo.* ⁹ Mikéw kä, ääs sa wahë n'aa né paawä, dooh taky n'aa rejää doo me Dijab† taky n'aa tapa bã, Mosees kamag n'aa p'ää Nesaa do Yb daheeh taky kedak noo gó.‡ Jääm hë hahÿÿ da Mikéw kyyh Nesaa Do Yb hã: “Öm da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do nabuuj gedoo.” ¹⁰ Mikéw

* **1:8** Kabej'aa doo, ääs P'op Hagä Do karapee. Kabej'aa do na-ääj hë ääs wób nesaa do moo bok do paah, Nesaa Do Yb karom. † **1:9** Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. ‡ **1:9** Hahÿÿ da Judah buuj panyyg see hã takerii däk ta ti ky n'aa: Mosees dajëp noo gó m' P'op Hagä Do mejüü mä ääs sa wahë n'aa Mikéw, Mosees kamag n'aa tadakä jëng hyb n'aa. Tadakä paawä m', Nesaa Do Yb ana ta wë. Nesaa Do Yb karën mä Mosees kamag n'aa paah. Esit buuj see Mosees naboh jat do paa hyb n'aa m' Mosees mä ta karom, näng mä Nesaa Do Yb kyyh. Tii d' né paawä Nesaa Do Yb karën paawä, dooh m' Mikéw an'oo bã ta hã Mosees kamag n'aa paah.

bad'oo doo da nado nanäng ajyy bë mahang kamekuuj däk do rabad'oo. Tak'ëp baad nadoo doo me raky n'aa rejää ranahapäh do hä. Har'ëeng h'yy ganenäh do hadoo tii. Jääm hë rahapäh rah'yy karën doo. Jääm hë ti jawén rababok. Rah'yy karën do jawén rababok doo, ti né ti sa hä rejää doo. ¹¹ Tak'ëp baad nado da sa hä! Kaïh bawäd wät doo da paa rababok. Dajëer hä tak'ëp rah'yyb padëek do hyb n'aa, Baräm, p'ooj ub hawät do baad nadoo do moo wät do paa bad'oo doo da rabad'oo. Aj'yy, Korah makûüh, Mosees Aräw sa wë h'yy kawareem do paa hadoo ta ti rah'yy kawereem Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa wë. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do gawats'iik da tii. ¹² Séd hä bë bawëh bä, bë sii rabawëh bä, dooh ranu mebyy bä, tak'ëp baad nadoo do ramoo boo né paawä. Pä ji nahapäh do tame hanäng do marakate gah'ood jëng do tahaj'aa hadoo do hedoo ta ti ajyy bë mahang. § B'éé hagä n'aa jääm hë sa hä hë hyb n'aa newëe do hadoo tii. Naëng poo mahauk do tabës doo, ji tawadii do hadoo tii. Joom beak noo gó neak do hadoo tii. Joom tsawyy jëng doo, nedëb wät doo, ji tagoo hõm do hadoo tii. ¹³ Maadaka hewëeh do akajar me bah'ood mahüüm doo, ta puh ty gasus do akajar nabyy me rerét do hadoo nanäng ajyy. Ta puh ty gasus do hadoo nu meby n'aa näng do ramoo bok doo. Sagõoh daap ty gehüüm do hadoo ti ajyy.** Tak'ëp gadagyp do P'op Hagä Do enyyw hõm sa pooj jé. T'ii hënh raboo had'yyt da.

¹⁴ Hahÿÿ da aj'yy Enók häd näng doo, setsi däg do Adäw bä naa ji etsén bä, tamaher'oot paa ta jawén hawät do hahÿ ajyy nesaa do sa ky n'aa: “Bë hegää”, näng mäh, “ti awät da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, tak'ëp hajök do ta ääs tak'ëp baad hedoo do sa daheeh, ¹⁵ sahõnh hë taky n'aa

etyy hyb n'aa. Nesaa doo hënh taky n'aa etyy da sahõnh hë, ta matym gó baad nadoo do moo bok doo, ta hä waneh'ëeh do hyb n'aa baad nadoo do moo bok doo. Nesaa doo hënh taky n'aa etyy da sahõnh hë, nesaa do moo heb'ooh do rabahadoo do hyb n'aa baad nadoo do P'op Hagä Do hä raheer'oot do hyb n'aa”, näng paa Enók. ¹⁶ Sahõnh hë hä raky n'aa hajëew had'yyt hë. Raheer'ood had'yyt hë ti sa hä dooh baad tado bä ti ta wób ramoo bok doo. Nesaa do sa h'yyb karën do jawén rababoo had'yyt hë. Sa hä hë rah'yy kasab'ee sa ky n'aa hä. J'ooj madäk doo me ta wób hä raj'aa etsë ky ken'yym doo me, sa daaj hë rakarën do ragadoo hyb n'aa.

Ji h'yy ganajëe hõm do ky n'aa hahÿÿh

¹⁷ Najis haa, bë hyb n'aa es'ee Jesus Kristo ër Wahë N'aa mejüü doo, 12 hedoo do bë ramaher'oot do paah. ¹⁸ Hahÿÿ d' paa sa kyyh bë hä: “Jesus matëeh do pooj jé, ti abok da nesaa do sa h'yyb karën do jawén habok doo, bë raky n'aa wajahëet doo”, näk paa sa kyyh. ¹⁹ Séd bë h'yyb nahedo bong ran'oo bä ta tii. Bë ketyn h'üüm ran'oo bä. Sa h'yyb säg karën do jawén rababok. Dooh P'op Hagä Do Sahee awäd bä sa h'yyb gó.

²⁰ Bëeh, najis haa, taw'ääts hë baad had'yyt hë bë h'yyb padäg panyyg hanäm do hä Jesus mejüü do ër hä rama met'ëeg wät doo, P'op Hagä Do hä hana doo. Ta tii hä bë h'yyb padäg, bë h'yy kahejój magyys hë hyb n'aa. Bë ky n'aa ets'ëe bë hä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm doo da. ²¹ Taw'ääts hë bë an'oo P'op Hagä Do kamahän do bë h'yyb gó tabawäd had'yyt hë. Taw'ääts hë edëb had'yyt do bë gada, ër tat'yyp mehïin do hyb n'aa, Jesus Kristo, ër Wahë N'aa, ër hä tanoo doo.

²² Taw'ääts hë bë t'yyp mehïin jé häd ky sëm doo. ²³ Nyyyw hë bë

§ **1:12** Marakate pä rejää doo da, Jesus hä h'yy ka'eeh do wób rarejäa, tahanäng pé tii. ** **1:13** P'ooj ub akajar me habong do raheg'ääs sagõoh rabahapäh hyb n'aa ny nemuun rabahõm. Dooh tahaja bä ramatakä bä sagõoh daap ty gehüüm do hä. Ti hadoo, dooh ji haja bä ji ky dahë bä nanäng ma matëg oow. Ta s'ee hënh ji rah'yyb mahüüm. Tii d' tahanäng pé tii.

maher'ood ta s'ee hēnh sa h'yyb ba-boo dāk doo, tēeg hōō nadēek do mahānh ta ti bē bed'ēep hyb n'aa. Bē t'yyd mehīn ta wób tak'ēp baad nadoo do moo bok doo. Sa hā bē t'yyd mehīn bā, taw'āāts hē h'yyb eỹm doo gó baad bē hyb n'aa matakā, nesaa do ramoo bok do bē tah'yyb tatug mahānh. Taw'āāts hē baad né hē bē kanā tak'ēp nesaa do ramoo bok do mahānh, ramoo bok do bē tah'yyb tatug mahānh.††

²⁴⁻²⁵ Sét ub hadoo do P'op Hagā Doo, Jesus Kristo ēr Wahē N'aa hyb n'aa ēr tedēeb wāt do hajaa bē tamo n'aa jesuu nesaa do bē moo boo mahānh. Tahajaa ta bag tak'ēp gabarēeh doo gó bē tamanaa, tsebee gó ta matym gó bē bab'ēeh hyb n'aa tak'ēp baad hado dāk do hyb n'aa bē h'yyb tym. Taw'āāts hē ti né hē ji j'aa etsēe had'yyt hē. Ti né hē had'yyt hē tak'ēp hyb n'aa jawyk do sahōnh hē bag'āās doo. Ti né hē had'yyt hē kabaj'aa doo, hejooj had'yyt doo. Ti né hē sahōnh hā mejō had'yyt doo. Ỹỹ. Tii d' né hē. Taw'āāts hē. Jāām hē kā.

†† **1:23** Hahỹỹ d' Gereg kyy me takerii dāk: “Taw'āāts hē sa saroor sii hē bē ty n'aa ges'yyk, nas'aa dāk do hyb n'aa tii, nesaa do sa hub me ramoo bok do haj'aa.” Baad ji kan'yyh, sahōnh hē nesaa do ramoo bok do ji tah'yyb tatug mahānh, tahanāng pé tii.

Apokarip Ta jawén hawät do Jesus metä wät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Jesus Kristo metëeh do hahÿ kerih doo, ta hä P'op Hagä Do anoo doo, ta hä h'yy ka'eeh doo, ta karom hedoo do sa hä tametëeh hyb n'aa nanyw hë hawät do pan'aa. Jesus Kristo mejō wät ääs ta mejūū do seeh, wë ÿÿ, ÿ ta karom Jowāw, er pooj jé hawät do ky n'aa er hä tapanäk hyb n'aa. ² Baad ÿ berii wät sahōnh hë hä ÿ tametëeh doo, ÿ hapäh doo. Hahÿ né hë P'op Hagä Do er tamaher'oot doo, baad hadoo do Jesus Kristo metëeh do na-ääj hë. ³ P'op Hagä Do ky n'aa edëng da jé hahÿ ta jawén hawät do ky n'aa ner'oot doo. Ky n'aa kedëng na-ääj hë jé hahÿ maa newëe doo, ky daheeh doo, edaa däk do hyb n'aa takajaa doo.

⁴⁻⁵ ÿ Jowāw, ÿ edëng Jesus hä h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bā, Asija häd näng do häj n'aa bā habong doo. ÿ karēn P'op Hagä Do awäd had'yyt doo, setsi hedoo do ta Sahee* tabag'ääs do tyng n'aa pa hab'ëeh do na-ääj hë, Jesus Kristo na-ääj hë raky en'yym bē hä, ÿ karēn bē rah'yyb en'yym. Jesus Kristo né hë ti baad hadoo do her'oot doo. Tahajaa ji ky dahé bā ta her'oot doo. Ti né hë jāām hë pooj jé dejëp do mahang ganā wät doo.† Sahōnh hë badäk hahÿÿ bā habong do sa wahë n'aa wahë n'aa né hë tii.

Tak'ëp ÿ j'aa etsë, ÿ weh'ëeh Jesus er hä kamahñ doo, tadajëp do hyb n'aa nesaa do er moo bok do hejój mahñh er tabedëeb wät doo. ⁶ Tak'ëp ÿ j'aa

etsë, ÿ wehëe had'yyt hë Jesus, ta karapee tabag'ääs do ëer, er hä tanoo doo. P'op Hagä Do ta Yb wë moo bok doo, ta hä hyb n'aa jew'yyk do ëer, tan'oo bā. Taw'ääts hë takabajaa had'yyt hë. Taw'ääts hë sahōnh hë tabagää had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

⁷ Bë hyb n'aa matakä da! Ti awät da Kristo wë puh gabarëeh do mahang. Sahōnh hë rabahapäh da. Baa ej'oooh do sii hë rabahapäh da. Tii bā, sahōnh hë badäk hahÿÿ hä habong do a'oot da ta hyb n'aa. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

⁸ “ÿ né hë Aw-Pah, ÿ né hë Omekah. ÿ né hë jāām hë pooj jé hawät doo, ÿ né hë tagadëeg ub hawät doo”,‡ näng Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahōnh Hë Haj'ap Doo. “ÿ né hë da hë hawät doo, p'ooj ub hawät doo, hÿ jawén awäd had'yyt doo”, näng mäh.

Aj'yy hadoo do Jowāw bahapäh do ky n'aa hahÿÿh

⁹ ÿ Jowāw, bë hÿÿj hadoo doo, bë nemuun h'yyb jawyg gó ÿ gadoo er hä rarahejää doo. Bë nemuun Jesus bag'ääs do karapee hadoo do ÿÿh. Tsynt dëeg hä Pat-Mos häd näng doo hënh majë ÿÿ ÿ rataj'oo gëet, ÿ maher'ood hōm do hyb n'aa paa P'op Hagä Do er tamaher'oot doo, baad hadoo do Jesus metëeh do na-ääj hë. ¹⁰ Ta tii bā ÿ bawät bā, met'uuh hä, Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do er hyb n'aa esee noo gó, P'op Hagä Do Sahee ÿ tah'yyb mahūūm. Tii bā, ÿ jó däk hënh ÿ maa napäh tak'ëp hadoo do kyyh, torōm-bet ky hadoo do ¹¹ hahÿÿ da ky hadoo doo: “Ma

* **1:4-5** P'op Hagä Do Sahee né hë tii. Setsi hedoo do P'op Hagä Do kyy kerih do hä takerii däg bā, baad had'op tahanäng pé tii. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee baad had'op doo, tahanäng pé ti setsi ta Sahee.

† **1:4-5** Jesus ganā wät do pooj jé ta wób ragenā boo né paawā, p'aa hënh radejëp. Jāām pooj jé Kristo dejëp do mahang ganā wät do nadajëb wät doo. ‡ **1:8** Tii d' né hë Gereg kyy me: ÿ né hë Aw-Pah ÿ né hë Omekah. Gereg kyy me Aw-Pah m' pooj jé hawät do rerih do retsén bā. Tagadëeg ub hadoo do retsén do ti Omekah. Ti hyb n'aa jāām hë pooj jé hawät doo, tagadëeg ub hawät doo, tahanäng pé tii.

kahé bäh kapõõs do hä merii da mahapäh doo. Tii bäh mamejõ hä ÿ h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang Asija häd näng do häj n'aa bäh habong do sa wë. Mamejõ Epeso, Es-Mirina, Peh-Gamo, Tijatira, Sar-Des, Piradepija, Raw-Diseej häd enäh do panang hënh", näng ta kyyh.

¹² Tii bäh, jawén ÿ p'aa hënh ÿ begäã wät ÿ bahapäh hyb n'aa jaa hä ÿ her'oot doo. Tii b' ÿ hapäh setsi ta bag tyng k'ääts tég gabarëeh do s'ëeb. ¹³ Ta bag tyng mahang ÿ bahapäh aj'yy hadoo doo. Dawëet ta saroor, ta tsyym hä tagadäk. K'ääts tég gabarëeh do ta h'yyb mawyd. ¹⁴ Nu hõng. Hawak ta sëen, kawad puw hawak do hadoo. Tak'ëp tabawak. Gabarëeh ta matym, tëeg hõ hadoo. ¹⁵ K'ääts tég hahiin do hadëe jat do hadoo ta tsyym gabar'ëeng. Gawakaa do p'op hana do ky hadoo ta kyyh. ¹⁶ Ta moo hub me setsi sagõõh rapadëek. Ta noo gó naa sën-jeer séd demuun häw padëek do ganyyh. Papÿÿj wasyk tak'ëp tagabarëeh do hadoo ta mamets gabarëeh.

¹⁷ Aj'yy ÿ bahapäh bäh, tũ ÿ badëe jat tii bäh ta tsyym pa dajëp do hajad hõm do hadoo. Tii bäh ta moo hub tadasooh hä ÿÿ, ti taky hadoo: "Eÿÿm manäh. ÿ né hë jããm hë pooj jé hawät doo, ÿ né hë tagadëeg ub hawät doo. ¹⁸ ÿ né hë Hedëb Had'yyt Doo. ÿ dajëb né paawä, ÿ awäd had'yyt hë hÿÿkä. ÿ né hë dejëp do rababong bäh, Ades häd näng do tég wë däk doo", § näng ta kyyh. ¹⁹ "Ti hyb n'aa merii mahapäh doo", näng ta kyyh hä ÿÿ. "Merii mahapëe däk doo, mahapäh doo, ta jawén hana do pan'aa na-ääj hë", näng ta kyyh. ²⁰ "Õm ÿ maher'oot hÿÿkä nyy d' tahanäng pé ta ti setsi hedoo do sagõõh moh ÿÿ gó mahapëe wät doo, setsi ta bag tyng daheeh", näng mäh. "Setsi hedoo do sagõõh,

setsi ääs hä ÿ h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bäh habong do hag'ääs doo. Setsi ta bag tyng, hä ÿ h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bäh habong doo", näng ta kyyh.

2

Ta hä h'yy ka'eeh do Epeso panang bäh habong do hä Jesus maher'oot do hahÿÿh

¹ Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom ÿÿ hä, hä ÿ h'yy ka'eeh do Epeso panang bäh habong do hag'ääs do hä:

"Hahÿÿ setsi hedoo do sagõõh ta moo hub me padëek doo, setsi hedoo do ta bag tyng k'ääts tég gabarëeh do mahang hawät do kyyh: ² ÿ hapäh sahõnh hë bë moo bok doo. Tak'ëp P'op Hagä Do wë bë moo bok ÿ hapäh. H'yy ganajëng doo me bë gadoo bë ahoop do ÿ hapäh. Doooh bë gado bäh bë mahang nesaa do moo heb'ooh do ÿ hapäh. Bë metä wät, ÿ hapäh, nanäng ajyy daap men'yyh doo, 'Kristo mejũũ do äã', hanäk doo. Daap ti ramenyh bë hapëe däg kån. ³ H'yyb jawyg gó bë gado had'yyt hë baad nadoo do hëp ÿ n'aa bë ahoop doo. ÿ hapäh, ti dooh bë h'yy gejë hõm bäh. ⁴ Ti hadoo né hë, sét hë ti ÿ ganen'aak bë hä: Doooh ÿ bë kamahän wäd bäh, pooj jé ÿ bë kamahän wät doo da. ⁵ Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë hyb n'aa newë ta ti tak'ëp bë es'õõs doo, ÿ bë kamanahän wät doo. Taw'ääts hë bë t'yyd kamehĩn. P'aa hënh bë moo boo baad hadoo do pooj jé bë moo bok do paah. Bë t'yyd kamanehĩn bäh, ÿ da ana bë wë, ÿ ado hõm da bë bag tyng tabasooh doo bäh naa. ⁶ Ti hadoo né hë, ti anäng na-ääj hë hahÿÿ baad bë bad'oo doo: Tak'ëp bë ganen'aak Nikoraw ma metëek do

§ 1:18 Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh tii: "ÿ né hë ti dejëp do hä mejũũ doo. ÿ né hë ti her'oot do nyy da ÿ bad'oo Ades häd näng doo bäh, dejëp do rababong bäh habong do sa hä." * 2:6 Doooh ji hapëe wäd bäh jaa ti Nikoraw. Jããm hë ji hapäh ta ky s'ũüt do ma met'ëek doo. Tahajaa mäh, sa nooh, ji awëe bäh ta wób sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk do tä n'aa. Tahajaa mä na-ääj hë ji h'yy karën do sii ji bahe'ÿÿh. Jesus hä h'yy ka'eeh do mahang rakarën rakamekuunh.

ky s'ũüt doo.* Ý na-ããj hẽ tak'ëp ý ganen'aak tii.

⁷ “Bẽ sahõnh hẽ, bẽ maa newẽ hã ý h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hẽ kahet'aa do hã P'op Hagã Do Sa-hee maher'oot doo. Jé nesaa do hã j'aa ketsẽ do hã ý anoo da joom ji hed'ëep do ag tabepóh hyb n'aa, P'op Hagã Do panang bã hahäng doo.”†

Ta hã h'yy ka'eeh do Es-Mirina panang bã habong do hã Jesus maher'oot do hahýÿh

⁸ Ti taky hadoo:

—Hahýÿ da merii karom ýÿ hã, hã ý h'yy ka'eeh do Es-Mirina panang bã habong do hag'ããs do hã:

“Hahýÿ da jããm hẽ pooj jé hawät doo, tagadëeg ub hawät doo, dajëp do paah, p'aa hẽnh ganã wät do kyyh: ⁹ Ý hapäh bẽ hã rarahejãã doo. Ý hapäh bẽ kas'uut. Bẽ kasuud né paawä, bẽ h'yyb gó ti anäng hajõng baad hadoo doo. Ý hapäh Judah buuj wób bẽ raky n'aa rejãã doo, nesaa do bẽ ky n'aa ranoo doo. Judah buuj sa noo né paawä, dooh karapé haa heh'äät rado bã tii. Nesaa Do Yb karom né tii. ¹⁰ Bẽ eýÿm manã bẽ ahoop do pan'aa. Bẽ wób radewäts b'ëeh da Dijab† an'oo bã da, bẽ tametyy hyb n'aa, bẽ h'yy gejë hõm hyb n'aa paawä. Da hẽ had'yyt ub da ta äh, ji moo sahõnh hẽ ta äh bẽ da rano n'aa masoo doo. Taw'ääts hẽ bẽ h'yy gejë hõm manã hã ýÿ, bẽ radejëeb bã na-ããj hẽ. Tii bã ý anoo da bẽ hã ji edëb heh'äät do ta sãm.

¹¹ “Bẽ sahõnh hẽ, bẽ maa newẽ hã ý h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hẽ

kahet'aa do hã P'op Hagã Do Sa-hee maher'oot doo. Jé nesaa do hã j'aa ketsẽ doo, dooh da tahob bã banesaa hẽnh, pawóp nuu me däg radejëp do kamaneëenh doo.”§

Jesus hã h'yy ka'eeh do Peh-Gamo panang bã habong do hã Jesus maher'oot do hahýÿh

¹² Ti taky hadoo:

—Hahýÿ da merii karom ýÿ hã, hã ý h'yy ka'eeh do Peh-Gamo panang bã habong do hag'ããs do hã:

“Hahýÿ da sën-jeer séd demuun hãw padëek do hanäng do kyyh: ¹³ Ý hapäh, Nesaa Do Yb mejũũ doo bã bẽ panang badäk.** Ý hapäh ta ti hejooñh bẽ hã. Ti hadoo né hẽ, dooh hã ý bẽ h'yy gejë hõm bã. Dooh noo gó bẽ eréd wäd hã ý bẽ h'yy ka'eeh doo. Bẽ seeh, aj'yy Än-Tipas häd näng doo, baad had'yyt hẽ kèh ý n'aa her'oot do paa bẽ panang bã, Nesaa Do Yb bawät bã radaj'ëep noo gó na-ããj hẽ dooh bẽ eréd wäd hã ý bẽ h'yy ka'eeh doo.

¹⁴ “Ti hadoo né hẽ, ti anäng ta mahang ý ganen'aak doo: Ti anäng bẽ mahang Barãm, p'ooj ub hawäd wät do metëek doo da habok doo. Isaraéw buuj maji sa wahë n'aa Barak häd näng do hã Barãm metëeh paa nyy da tah'yyb tatuk Isaraéw buuj, nesaa do ramoo bok hyb n'aa. Tametëeh ta hã nyy d' tabad'oo kabarii tä n'aa Isaraéw buuj rabawëh hyb n'aa, nyy d' tabad'oo sa ýÿm nadoo do sii raba'ýÿh hyb n'aa, tak'ëp baad nado né paawä ta ti P'op Hagã Do matym gó. ¹⁵ Ti anäng na-ããj hẽ bẽ mahang Nikoraw häd näng do karapee ma met'ëek do ky

† **2:7** Genesis 2.9 † **2:10** Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. § **2:11** Jesus hã ji h'yy kanae bã, ji hub dajëb bã, ji h'yyb tym dajëp hadoo na-ããj hẽ ta jawén, tëeg hõh hẽnh ji P'op Hagã Do ky n'aa etyy noo gó. Ji h'yyb tym dajëp doo, dooh tagawatsig bã. Ji ahob had'yyt hẽ da. Ti hyb n'aa “pawóp nuu me däg radejëp doo” ta ti kamaneëenh.

** **2:13** Ta tii bã Nesaa Do Yb mejũũ tawén näng, Roma buuj sa wahë n'aa Sesa ramaneëenh do tak'ëp panang buuj rahyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa. Ta tii bã Jesus hã h'yy kana'eeh do tak'ëp rahyb n'aa jew'yyk na-ããj hẽ sa kabarii wób, sa hã pé kabaj'aa doo. Sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk panang buuj redoo né paawä, Nesaa Do Yb ti rahyb n'aa jew'yyk doo. Tak'ëp rarejãã paa tii bã Jesus hã h'yy ka'eeh doo.

s'ũüt doo. ¹⁶ Taw'ãäts hē bē t'yyd kamehĩn, bē eréd ta ti nesaa doo, bē gadoo manā ta ti hadoo do bē mahang. Bē t'yyd kamanehĩn bā, nanyw hē ŷ ana da bē wē. Sēn-jeer noh ŷŷ gó naa ganyyh doo me ŷ gawats'iik da bē mahang nesaa do moo bok doo.††

¹⁷ “Bē sahõnh hē, bē maa newē hā ŷ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hā P'op Hagā Do Sahee maher'oot doo. Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā, ŷ anoo da Manah hād nāng do kejēn hõm doo.‡‡ Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā ŷ anoo da na-ãäj hē pä hawak doo. Pä hā takerii dāk da ta hād papuuj, jāām hē pä gadoo do hapäh doo.”§§

Jesus hā h'yy ka'eeh do Tijatira panang bā habong do hā Jesus maher'oot do hahŷŷh

¹⁸ Ti taky hadoo:

—Hahŷŷ da merii karom ŷŷ hā, hā ŷ h'yy ka'eeh do Tijatira panang bā habong do hag'ãäs do hā:

“Hahŷŷ da P'op Hagā Do T'aah kyyh, ta matym gabarēeh do tēeg hõõ hadoo, k'ãäts tēg hahiin do hadēē jat do tak'ēp tagabarēeh do hadoo tsyym nāng do kyyh: ¹⁹ ŷ hapäh sahõnh hē bē moo bok doo. ŷ hapäh nyy da ŷŷh, ta wób na-ãäj hē bē kamahñ. ŷ hapäh nyy da hā ŷ bē h'yy ka'eeh. ŷ hapäh bē da hadoo do bē masa. ŷ hapäh na-ãäj hē h'yy ganajēng doo me bē gadoo baad nadoo do bē ahoop doo. Pooj jé bē moo bok do bahñh baad bē moo bok hŷŷ kā wē ŷŷ, ŷ hapäh na-ãäj hē.

²⁰ “Ti hadoo né hē, ti anāng hahŷ bē hā ŷ ganen'aak doo: Baad

bē gadoo nanāng ŷŷnh nesaa doo, Jesabéw p'ooj ub hawät do tak'ēp nesaa do moo wät do hadoo doo. Kēh ŷ n'aa rod ta daaj hē takamaneēēnh. Ta ma metēek doo me ta s'ee hēnh tah'yyb mahũũm karapé haa. Sa ŷŷm, sa patug nadoo do sii rabahe'ŷŷh tan'oo bā. Hā ŷ h'yy kana'eeh do sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk do tā n'aa rawēh tan'oo bā na-ãäj hē. ²¹ ŷ gamedaa wät ta ti ŷŷnh t'yyd kamehĩn hyb n'aa paawā. Ti hadoo né hē, dooh tat'yyd kamehĩn bā. Dooh takarēn bā teréd hõm bā ta patug nadoo do sa sii tabahe'ŷŷh doo. ²² Ti hyb n'aa nahēē nāng da ŷ an'oo bā. Tak'ēp rabahoop ŷ an'oo bā da ajyy ta sii ha'ŷŷh pé rat'yyd kamanehĩn bā ŷŷnh sii rabahed'oo do hā. ²³ ŷ dej'ēep da ŷŷnh hadoo do karapee, tii bā sahõnh hē hā ŷ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē habong do rahapäh da, ŷ né hē ti t'õp sahõnh hē sa h'yyb gó hanāng do hapäh doo, rahyb n'aa newēē do na-ãäj hē hapäh doo. Rabad'oo do pénh ŷ anoo da ta sām sahõnh hē sa hā.

²⁴ “ŷ maher'oot hŷŷ kā bēeh, Tijatira panang bā habong do hā ŷ h'yy ka'eeh do wób, ŷŷnh hadoo do ma metēek do ky nas'ũüt doo, ‘Nesaa Do Yb ky n'aa ta wób nahapäh doo’*** ramaneēēnh do ma kamanetēek doo. Baad bē baboo dāk do hyb n'aa, dooh ŷ mejũũ pé bē hā. ²⁵ Jāām hē hahŷ ŷ karēn bē hā: Taw'ãäts hē baad bē baboo dāk doo da bē aboo had'yyt hē ŷ matēeh bā kā.

²⁶ “Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā, ŷ matēeh bā kā ŷ karēn do had'yyt moo wät do hā, ŷ anoo da tahyb n'aa jawyk hyb n'aa,†††

†† **2:16** Ta kyyh tak'ēp hejooñh doo, ta ti sēn-jeer. ‡‡ **2:17** Tabanawāng doo bā Isaraéw buuj rababok noo gó P'op Hagā Do an'oo had'yyt hē sa waa Manah ramaneēēnh doo. Sa waa P'op Hagā Do anoo do ky n'aa gó Jesus beh'ũũm hŷ pong jé ji awād had'yyt hē hanoo do ji hā. §§ **2:17** P'ooj ub ranoo pä hawak do jé rats'yyt do sa hā, ti hyb n'aa hŷ pong jé Jesus bag'ãäs bā, ta jām n'aa hēnh ji tagadoo tahanāng pé ti tahyb n'aa péh. *** **2:24** Ti noo gó ti abong ma matēg oow Jesus ky n'aa heréd hõm doo. Rahapäh mäh, sa nooh, Nesaa Do Yb ky n'aa ta wób nahapäh doo. Ta ti ky n'aa rama metēek jé sa hā ky s'ũüt doo. ††† **2:26** Tahajaa na-ãäj hē ji erii bā: “Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā, ŷ karēn do moo wät do tadajēp bā kā, ŷ anoo da tahyb n'aa jawyk hyb n'aa.”

sahõnh hē badäk hahỹỹ hã habong do tabag'ããs hyb n'aa, ²⁷⁻²⁸ Ee hã ỹ tan'oo däk doo da ỹ hyb n'aa jawyk doo. Tak'ëp da j'aa kets'ëë do mejũũ da sa hã, dooh rat'yyd mehĩĩn da ky nadah'eeh doo. Rarejãã da sa hã manajuu ji ganebëeh doo da tatu me sapaar s'ëëb, rabag'ããs do heen n'aa. Nesaa do hã j'aa ketsë do hã, ỹ matëeh bã kã ỹ karën do had'yyt hē moo wät do hã, ỹ anoo da na-ããj hē watom.†††

²⁹ “Bë sahõnh hē, bë maa newë hã ỹ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hã P'op Hagã Do Sahee maher'oot doo” —näng mã Jesus.

3

Jesus hã h'yy ka'eeh do Sar-Des panang bã habong do hã Jesus maher'oot do hahỹỹh

¹ Ti taky hadoo:

—Hahỹỹ da merii karom ỹỹ hã, hã ỹ h'yy ka'eeh do Sar-Des panang bã habong do hag'ããs do hã:

“Hahỹỹ da setsi hedoo do P'op Hagã Do Sahee hã mejũũ do kyyh, setsi hedoo do sagõõh hã mejũũ do kyyh: Ỹ hapäh sahõnh hē bë moo bok doo. Baad bë babok ta wób redoo né paawä, dajëp do hadoo bë h'yyb tym P'op Hagã Do hã, ỹ hapäh. ² Taw'ããts hē bë h'yy kadawuung baad bë h'yy kana'eeh do hã! Kanahën d'os hē madaag is nä baad hadoo do bë mahang, edaa däk ta ti na-ããj hē gawatsik. Taw'ããts hē bë h'yy kahasããb, ta ti bë mahang mad'aak do takahejój däk hyb n'aa, tanahänh hyb n'aa. Ỹ hapëë däg kãn hỹỹ kã, bë moo bok do dooh baad had'op do tado bã P'op Hagã Do ỹ h'yy kaha'eeh do matym gó. ³ Ti hyb n'aa, bë hyb

n'aa es'ee bë gadoo do paah, baad hadoo do bë rama metëëk doo. Bë hyb n'aa es'ee bë maa napäh do paah. Bë ky dahé tii. Bë t'yyd kamehĩĩn! Bë h'yy kanadawuung bã, ỹ ana da bë wë bë h'yy kanapeet bã, hets'ëëk do ji ganada bã takajaa doo da. Dooh bë hapëë bã ny noo gó ỹ kajaa da bë wë.

⁴ “Ti hadoo né hē, pawóp its bë mahang, Sar-Des panang bã habong doo, dooh rahasuuts padäg bã sa saroor. Dooh nesaa do ramoo boo hajök bë wób rabahed'oo doo da, ỹ hanäng pé tii. Si ỹỹ rababok da tii. Hawak da sa saroor, baad raba-boo däk do säm.* ⁵ Jé nesaa do hã j'aa ketsë do hã sa nemuun ỹ anoo da sa saroor hawak do rapadedëëk hyb n'aa. Dooh da ỹ awug hõm bã sa häd edëb had'yyt do gadoo do sa häd kerih do heen n'aa hã naa. Ee matym gó, ããs ta karom sa matym gó na-ããj hē hahỹỹ da ỹ her'oot sa ky n'aa hã, ‘Hahỹ karapé haa tak'ëp ỹ kamahän doo’, näng da käh ỹỹ.

⁶ “Bë sahõnh hē, bë maa newë hã ỹ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hã P'op Hagã Do Sahee maher'oot doo.”

Jesus hã h'yy ka'eeh do Piradepija panang bã habong do hã Jesus maher'oot do hahỹỹh

⁷ Ti taky hadoo:

—Hahỹỹ da merii karom ỹỹ hã, hã ỹ h'yy ka'eeh do Piradepija panang bã habong do hag'ããs do hã:

“Hahỹỹ da baad had'op doo, tsyt hē nesaa do mahänh hawät doo,† P'op Hagã Do heh'äät do kyyh. Hahỹỹ da sa wahë n'aa tak'ëp hyb n'aa jawyk do makũ Dawi häd näng do panang noo tæg danäh‡ kyyh. Dooh hajaa pé noo gatsë pé ta ti noo

††† **2:27-28** Dooh baad ji hapëë bã nyy d' Jesus hanäng pé ỹ anoo da watom taher'ood bã. Apokarip 22.16 hã Jesus ta daaj hē takamaneëënh “watom tak'ëp gabarëëh doo”. Ti hyb n'aa, raj'aa etsë do hyb n'aa, ta bag tak'ëp gabarëëh do Jesus anoo da sa hã, tahanäng pé tahyb n'aa péh. * **3:4** Hawak, baad had'op do ji bawät do ky n'aa, j'aa ketsë do ky n'aa na-ããj hē. † **3:7** P'op Hagã Do Judah buuj ramaneëënh, “Baad Had'op Doo, Tsyt Hē Nesaa Do Mahänh Hawät Doo”. ‡ **3:7** Hahỹỹ d' tahanäng pé tii: Jääm hē Jesus tii, panang Jerusarënh papuuj bã ji ajëë suun hanoo doo, Dawi panaa heh'äät do P'op Hagã Do ky däng do paa tabahadoo do hyb n'aa.

gasëets hõm doo. Dooch hajaa pé noo gas'ëes pé ta ti noo gatsëe däk doo. Hahÿÿ da ta kyyh: ⁸ ÿ hapäh sahõnh hë bë moo bok doo. Bë hegää, ÿ noo gasëets däk bë pooj jé ta noo hadoo doo. Dooch hajaa pé ta ti ranoo gatsëe bä. § Nahejooj its né paawä bëeh, ** ÿ bë ky dahé had'yyt hë, dooh ÿ bë eréd bä. ⁹ Nesaa Do Yb karom hã kä, Judah buuj wób noo kanesa doo, Judah buuj sa daaj hë rakamaneëej né paawä karapé haa heh'äät nadoo do ÿ anoo da bë pooj jé rabehyy b'ëeh tüü bë raweh'ëeh hyb n'aa, bë ÿ kamahän né hë rabahapäh hyb n'aa. ¹⁰ H'yy ganajëng doo me had'yyt hë bë baboo däk do hyb n'aa bë ÿ mejüü do paa hadoo, bë ÿ mo n'aa jesuu da tak'ëp hejooñh do mahänh, sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do sa wë kajaa do mahänh. Ta ti tawén kajaa da sa wë, ÿ metyy hyb n'aa sa hã.

¹¹ “Edaa däk ÿ kajaa doo. Taw'ääts hë baad bë baboo däk doo da bë aboo had'yyt hë, ranado hõm hyb n'aa bë hã ta sãm bë hã ÿ ky däng doo. ¹² Jé nesaa do hã j'aa ketsé do hã ÿ anoo da P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do tób n'aa ta tu n'aa hadoo tabahadoo hyb n'aa. †† Dooch takado hõm bä. ÿ anoo da ta tii bä tabayyw had'yyt hë. Ta hã ÿ erih da P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do häd. Ta hã ÿ erih da na-ääj hë P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do panang, Jerusarënh papuuj hadoo do häd, hÿ pong jé P'op Hagä Do wë naa hahyng doo. Ta hã ÿ erih da na-ääj hë hät ÿ papuuj.

¹³ “Bë sahõnh hë, bë maa newë hã ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë

kahet'aa do hã P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo.”

Jesus hã h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bä habong do hã Jesus maher'oot do hahÿÿh

¹⁴ Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom ÿÿ hã, hã ÿ h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bä habong do hag'ääs do hã:

“Hahÿÿ da Amen †† häd näng do kyyh. Hahÿÿ da baad hadoo do had'yyt hë her'oot do kyyh. Hahÿÿ da sahõnh hë tadu na do kyyh: ¹⁵ ÿ hapäh sahõnh hë bë moo bok doo. Dooch ÿ bë ty n'aa gesyyg bä, dooh na-ääj hë tak'ëp ÿ bë kamahän bä. H'yy kanap'eed gó had'yyt hë bë babok wë ÿÿ. Jääm hë naëng häd ju do hadoo bëeh. Taw'ääts hë paawä naëng dagäp do hadoo bëeh. Tii d' tanado bä, taw'ääts hë paawä naëng aju do hadoo bëeh. ¹⁶ Ti nahado bëeh. Jääm hë naëng häd ju do hadoo bëeh! Ti hyb n'aa edaa däk bë ÿ makyys da, naëng häd ju do ji ka-aaw nyyh doo da. § § ¹⁷ Hahÿÿ da bë kyyh, ‘Äã ma enäh. Sahõnh hë ti anäng äã wë, äã karën doo. Dooch hyb n'aa ta see äã karën péh’, näk bë kyyh. Tii d' né paawä bë h'yyb, dooh bë h'yy kadawuung bä tak'ëp baad nado né bëeh, tak'ëp kasuud is do ji t'yyd mehÿÿn do hadoo bëeh. Dooch bë h'yy kadawuung bä, bë ty temah do hadoo. Nu meby n'aa näng bë babok doo, saroor tamah do ta si n'aa hë hawät do hadoo bëeh! ¹⁸ Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot hahÿÿ da: Taw'ääts hë hã ÿ bë ets'ëë k'ääts tég gabarëeh do tëeg hõo me ty näw däk doo, bë h'yyb tym gó bë ma enäh heh'äät hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó.

§ **3:8** Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Jesus an'oo däk sa hã ta tyw n'aa, baad P'op Hagä Do wë ramoo bok hyb n'aa. Dooch hajaa pé hewaap péh. ** **3:8** Dooch rahyb n'aa jewyng bä ta wób sa matym gó, tahanäng pé tii. Dooch rahajõo bä na-ääj hë. †† **3:12** P'op Hagä Do matym gó had'yyt hë j'aa kets'ëe do rababok da, tahanäng pé ti tahyb n'aa péh. †† **3:14** “ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë”, tahanäng pé ti amen. § § **3:16** P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh doo, naëng dagäp do hadoo. Tak'ëp P'op Hagä Do hã kamahän doo, naëng haju do hadoo. H'yy kanap'eed gó P'op Hagä Do wë hawät doo, naëng jääm hë häd ju do hadoo. Tak'ëp da Jesus makyys ta ti hedoo doo. Rahapëë né paawä ta ky n'aa, dooh rahyb n'aa p'eed bä.

Taw'ääts hē hā ŷ bē ets'ēē hawak do bē saroor bē padedēek hyb n'aa, bē nu manebyng hyb n'aa ta si n'aa hē bē babok do hadoo do paa hyb n'aa. Taw'ääts hē hā ŷ bē ets'ēē ta biin ji matym gó ji hawuuk doo, bē bahapäh heh'äät hyb n'aa.

19 “ŷ nabuuj gedoo ŷ kamahän doo. Mahŷŷnh do hadoo doo me ŷ metēek ŷ kamahän doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hē tak'ēp bē hyb n'aa tam'aah bē h'yy kawareem hyb n'aa P'op Hagä Do wē, bē erét hyb n'aa j'ooj madäk doo me bē h'yy ka'eeh doo. 20 Bē hyb n'aa matakä da! Tób noo*** bā ŷ bagēēt, ŷ naēēnh. Jé kēh ŷ maa newēē doo, tanoo gasēets bā, tii bā ŷ d' ajēē suun ta sii ŷ bawēh hyb n'aa.

21 “Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā ŷ anoo da pa ŷŷ, ŷ bag'ääs do tyng n'aa jó tabasooh hyb n'aa da, ŷ j'aa ketsēē dāk doo da, Ee bag'ääs do tyng n'aa jó ŷ baso dāk doo da.

22 “Bē sahōnh hē, bē maa newē hā ŷ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hā P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo” —näng mä Jesus kyyh.

4

Hŷ pong jé P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa Jowāw hapäh do ky n'aa hahŷŷh

1 Ta ti jawén ŷ hegāā wät, ti hŷ pong jé nooh, noo gasēets hōm do ŷ bahapäh. Tii bā, pooj jé ŷ maa napäh do kyyh, tak'ēp hadoo do torōm-bet ky hadoo doo, ky hadoo hā ŷŷ: “B'ēēp. As'ēēg wawēē hē, tii bā hŷ jawén hawät do ŷ metēēh da a hā.” 2 Nayyw hē P'op Hagä Do Sahee ŷ tah'yyb mahūūm kän tii bā. Tii bā ta bagā tyng n'aa ŷ hapäh hŷ pong jé. ŷ hapäh ta jó hasooh doo. 3 Tak'ēp tagabarēēh ta jó hasooh doo, pä gabarēēh do hapēēh do jas-peh häd näng do hadoo,

*** 3:20 Ji h'yyb tym ky n'aa tii.

* 4:5 Sét ub P'op Hagä Do Sahee. Setsi tawén hapäh, numero setsi tak'ēp baad had'op tahanäng pé do hyb n'aa. Taw'ääts hē tēg eh do 1, tēg nad'ēēd is do 4-5 ji ner'oot, ta ky n'aa ta tii bā hanäng do sii hē.

pä ty gahiin do gabarēēh do kor-narina häd näng do hadoo na-ääj hē. Ta tyng w'oo hā ti akēē sarahōd, pä tak'ēp gabarēēh do emerad häd näng do gabarēēh doo da. 4 Ta bagā tyng n'aa w'oo hā ti atoonh 24 bagā n'aa tyng n'aa wób. 24 sa wahē n'aa ti at'oonh ta jó. Hewak sa saroor. K'ääts tēg gabarēēh do s'ēēb sa soog. 5 Ta hoo gad'oo bā hasooh do ta bagā tyng n'aa hanaa awyb had'yyt hē, tak'ēp tadarung, et'oom. Ta tyng pooj jé ti abēēh setsi ta bag hahōng doo. Setsi P'op Hagä Do Sahee hedoo do tii.* 6 Ta tyng pooj jé ti majat akajar paras-ko s'ēēb hadoo, tak'ēp taty ganäm pä tēg hawak do hadoo.

Ta hoo gad'oo bā, ta bagā tyng n'aa w'oo hā ji meheet pé kabaj'aa do ab'ēēh. Séd dó sa hā sa matym, sa mamets hā sa jó hā na-ääj hē ramatym enäh. 7 Awad reāw häd näng do hadoo ta see mamets, booj yb hadoo ta see mamets, aj'yy hadoo ta see mamets, wawii kapuuh do hadoo ta see mamets. 8 Kēg enäh kabaj'aa doo. Ji ma poo oow see pé ken'yyh sa kēg. Matym enäh sa kēg hā, ta jó ta matym wób, ta yt hā ta matym wób. Adēb bā, atsēm na-ääj hē P'op Hagä Do raj'aa etsēē had'yyt hē. Hahŷŷ da sa kyyh:

“Tak'ēp baad had'op, tsyt hē nesaa do mahänh hawät do

Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahōnh Hē Haj'ap Doo,

p'ooj ub hawät doo, da hē hawät doo, hŷ jawén hawäd had'yyt doo”, nāk sa kyyh.

9 Ta tii da tabagā tyng n'aa jó hasooh do hawäd had'yyt do kabaj'aa do raj'aa etsē bā, ta hā raweh'ēēh bā, ta hā ratsebē bā, 10 24 hedoo do sa wahē n'aa rabehyy bē had'yyt hē tabagā tyng n'aa jó hasooh do pooj jé, hedēb had'yyt do raj'aa etsē hyb

n'aa. Rabag'ãas do heen n'aa sa soog radatoonh tabagã tyng n'aa jó hasooh do pooj jé. Tii bã hahÿÿ da raj'aa etsë P'op Hagã Doo:

11 “Õm né ti sahõnh hë pahuuw wät doo.
Makarën do hyb n'aa mapahuuj wät sahõnh hë.
Ti hyb n'aa rawén bok, ti hyb n'aa rawén ganyyh.
Ti hyb n'aa taw'ãäts hë õm ji j'aa etsë, ji weh'ëeh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,
P'op Hagã Do er h'yy kaha'eeh doo.
Taw'ãäts hë õm né hë ti sahõnh hë bagãã had'yyt doo”, nãk sa kyyh.

5

Kerih do kapõõs do ky n'aa, B'éé T'aah ky n'aa daheeh hahÿÿh

1 Tii bã, tabagã tyng n'aa jó hasooh do moo gó hub hënh ÿ bahapãh kerih do kapõõs doo, ta jó, ta gó na-ããj hë kerih doo. Setsi kets'aa dãk do ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa kapõõs do poo gad'oo hënh.* 2 Tii bã, ããs seeh tak'ëp kabaj'aa doo, ta kyyh tak'ëp hadoo do me tabeaanh: “Jaa pé tak'ëp hyb n'aa jawyk péh, hahÿ ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa kets'aa dãk do hado hõm péh, kerih do kapõõs do tabapyn hõm hyb n'aa?”, nãng ta kyyh. 3 Dooh ky gadoo péh. Hÿ pong jé, badãk hahÿÿ bã, t'õp dejëp do rababong bã na-ããj hë, dooh tak'ëp baad hadoo do kaw'yyt pé hajaa do kerih do kapõõs do tapyn bã taner'oot hyb n'aa ta hã kerih doo. 4 Tii bã tak'ëp ÿ baoot kanaw'yyt do hyb n'aa tak'ëp baad hadoo do kapõõs do hapyn péh, kerih do ner'oot péh. 5 Tii bã 24 hedoo do sa wahë n'aa see ky hadoo hã ÿÿ: “Aód manãh. Mahegãã, awad Reãw hadoo doo, Judah buuj sa seeh, Dawi panaa

heh'ãät doo, ti né hë j'aa ketsë doo. Ti né hë hajaa kerih do kap'õõj dãk do tapyn hõm bã. Ti né hë hajaa setsi hedoo do ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ta hã kets'aa dãk do tado hõm bã”, nãng ta kyyh hã ÿÿ.

6 Tii bã, P'op Hagã Do bagã tyng n'aa mahang, ji meheet pé kabaj'aa do mahang, 24 hedoo do sa wahë n'aa hoo gad'oo bã ti agëet ÿ hapãh B'éé T'aah. Wyt ta maab hë ta rog tyw n'aa paa radaj'ëep noo gó. Setsi ta s'ããn, setsi na-ããj hë ta matym. Setsi hedoo do P'op Hagã Do Sahee tii,† badãk hahÿ haw'ãäts hë kamejũũ doo. 7 Tii bã B'éé T'aah ana kãn ta tyng jó hasooh do wë kã, tii bã tado dãk kerih do kapõõs do ta tyng jó hasooh do moo gó hub hënh hadãk doo. 8 Tabado dãk bã, ji meheet pé kabaj'aa doo, 24 hedoo do sa wahë n'aa na-ããj hë rabehyy b'ëeh tũũ. Sét ken'yyh rapatsã kãn ji metën doo, buu benyym do hood k'ãäts tæg gabarëeh do s'ëeb na-ããj hë. Bui benyym do in-sijëen hãd nãng do ta gó. P'op Hagã Do karapee, tsyt hë ta wë kasëew bong do ta hã raky n'aa etsëe do heen n'aa ta ti buu benyym doo. 9-10 Tii bã kã, papuuw ky n'aa kã rejãm kãn, B'éé T'aah hã rama ejãm doo. Hahÿÿ da sa kyyh:

“Õm né ti radaj'ëep do paah.
A majyyw me ta sãm mets'ëe hõm P'op Hagã Do wë,
ajyy, ÿÿj sahõnh hë panaa uuh,
ajyy, ÿÿj sahõnh hë sa kyyh her'oot do uuh,
sahõnh hë hãj n'aa babuj uuh,
sahõnh hë né hë badãk hahÿÿ bã habong do uuh.
A karapee mabag'ããs do rabahado padëek man'oo bã,
P'op Hagã Do er h'yy kaha'eeh do wë ramoo bok,
ta hã rahyb n'aa jew'yyk man'oo bã.

* 5:1 Sét hë ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa p'ooj ub rabats'aa dãk hyb n'aa jewyk do rerih do hã, jããm hë ta danãh tabapyn hyb n'aa. Hahÿ Jowãw hapãh doo, setsi ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ta hã tabets'aa padëek P'op Hagã Do an'oo bã, jããm hë sahõnh hë sa bahãnh hyb n'aa jawyk do bapyn hyb n'aa. † 5:6 Taw'ãäts hë ji ner'oot tæg eh do 1, tæg nad'ëed is do 4, ta ky n'aa ta tii bã takerih do sii hë. Sahõnh hë tahapãh doo, tahanãng pé ti setsi hedoo do ta matym. Sahõnh hë tahajaa, sahõnh hã tabag'ããs, tahanãng pé ti setsi ta s'ããn.

Badäk hahÿÿ bä rabag'ãäs da man'oo
bä.
Ti hyb n'aa, òm né ti tak'èp hyb n'aa
jawyg däk doo,
kapõõs do hã kerih do magado däk
hyb n'aa,
ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ta
hã ketsaa do mabado hõm hyb
n'aa", nãk sa kyyh.

¹¹ Tii bä ÿ hegãã wät, ÿ maa napëë
däk tak'èp hajõk do ãäs sa kyyh.
Tak'èp né hë rakanekan ãäs. Doo
ji haja bä ji etsén bä. P'op Hagã Do
bag'ãäs do tyng, kabaj'aa doo, 24 he-
doo do sa wahë n'aa na-ãäj hë ranu
hawõõt. ¹² Tak'èp hadoo do sa kyy me
ramejãm. Hahÿÿ da rejãm doo:

“B'éé T'aah radaj'ëep do paah,
taw'ãäts hë jããm ub tii, sét hë, sahõnh
hë bagãã had'yyt doo.
Taw'ãäts hë ti né hë sahõnh hë danäh!
Taw'ãäts hë tak'èp tahaj'ap do ta
h'yyb gó tabawät!
Taw'ãäts hë tak'èp tabahejooñ!
Taw'ãäts hë ji weh'ëeh, ji hyb n'aa
jaw'yyk!
Taw'ãäts hë ta ti ji j'aa etsë!”, nãk sa
kyyh.

¹³ Tii bä ÿ maa napäh sahõnh hë
kapahuuj wät doo, hÿ pong jé habong
doo, badäk hahÿÿ bä habong doo, t'õp
dejëp do rababong bä, t'õp tamii yt hã
habong do na-ãäj hë rejãm doo:

“Tabagã tyng n'aa jó hasooh do hã,
B'éé T'aah hã na-ãäj hë,
ër j'aa etsë, èr weh'ëeh, èr hyb n'aa
jawyyg had'yyt hë!
Ti né hë tak'èp rabahejooj had'yyt
hë”, nãk sa kyyh.

¹⁴ Tii bä ji meheet pé kabaj'aa do
rakygadoo: “ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ãäts
hë”, nãk sa kyyh. Tii bä 24 wahë
n'aa hedoo do rabehyy b'ëeh tüü P'op
Hagã Doo, B'éé T'aah hadoo do rahyb
n'aa jew'yyk hyb n'aa.

6

*Kets'aa däk do ky n'aa jaw'yyk do
heen n'aa ky n'aa hahÿÿh*

¹ ÿ hapäh jããm hë pooj jé kets'aa
däk do ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa
B'éé T'aah bado hõm doo. Tii bä ÿ maa
napäh ji meheet pé kabaj'aa do see
kyyh. Tak'èp ta kyyh, darung do ky
hadoo. “B'ëep ana!”, nãng. ² ÿ hegãã
kän, tii bä kawaaro hawak do ti ahäng
pój ÿÿ jé, tanaëenh doo. Karaba ta
jó hasooh do atón ta moo gó. Ta jó
hasooh do hã takan'oo däk ta soog.*
Ti tabahõm kän sahõnh hë ta maji
taj'aa et'ëek hyb n'aa, sa hãj n'aa hã
tamejüü hyb n'aa kä.

³ Kets'aa däk do see B'éé T'aah bado
hõm bä kä, ÿ maa napëë däk kabaj'aa
do see kyyh. “B'ëep ana!”, nãng. ⁴ Tii
bä anã kän kawaaro seeh. Hahiin
tii. Ta jó hasooh do hã takan'oo däk
ta hejój, badäk hahÿÿ hã habong do
rakamaj'i hyb n'aa, sa da hadoo do
radej'ëep hyb n'aa. Sën-jeer tég gaeh
do kan'oo däk kawaaro jó hasooh do
hã.

⁵ Ketsaa do see hã kä B'éé T'aah
bado hõm bä kä, ÿ maa napëë däk
kabaj'aa do see kyyh. “B'ëep ana!”,
nãng. ÿ hegãã kän, tii bä kawaaro
hasus do ÿ hapëë däg kän. Ji nu metyy
do nahëe ta jó hasooh do moo gó. ⁶ Tii
bä kä, ji meheet pé kabaj'aa do sa
mahang ky ganyyh ji kyyh hãd hadoo
do hahÿÿ da her'oot doo: “Sét adëb
bä ramoo bok do sãm, jããm hë da sét
its kiw tiriig s'ëeb ta sãm. Sét adëb
bä ramoo bok do sãm, jããm hë da
tamawoob its kiw sewada hãd nãng
do s'ëeb ta sãm.† Ti hadoo né hë,
marejä manã joom oriib, joom uwa.”
Nãng ta ti kyyh.

⁷ Kets'aa däk do see B'éé T'aah
bado hõm bä kä, ÿ maa napëë däk
kabaj'aa do see kyyh. “B'ëep ana!”,
nãng. ⁸ ÿ hegãã kän, tii bä kawaaro
saw'aak do ÿ hapëë kän. Ta jó ha-
sooh do hãd Dajëb. Ta jawén tabawät

* **6:2** Hyb n'aa jawyk do heen n'aa, j'aa ketsë do heen n'aa na-ãäj hë ta ti soog. † **6:6** Tak'èp da badäk hahÿÿ bä habong do rabas'aah da, tahanäng pé tii. Tak'èp ta bahãnh taky n'aa gebah ji waa ti noo gó, rejoom do karejä däk do hyb n'aa.

panang Ades häd näng doo, dejep do rababong doo bä. Sa hä takan'oo däk rabahej'oonh hyb n'aa, sét hē sa see dajeb had'yyt hē ran'oo bä ji meheet pé ken'yyh badäk hahÿÿ bä habong do uuh. Kaneb'ooh doo me, sah mahÿÿj, nahēē mahÿÿj, har'eēng ji hawēh doo me radej'eēp da.

⁹ Kets'aa däk do see B'éé T'aah bado hōm bä kä, rama ejuu do tyng hÿ pong jé hahäng do yt hä ÿ hapäh P'op Hagä Do kyyh ramaher'oot do hyb n'aa, Jesus Kristo ma met'eēg wät do ranerét do hyb n'aa sa majiï radejēb bong do sa h'yyb tym. ¹⁰ Hahÿÿ da raky hadoo tak'ep hadoo doo me sa kyyh: “Ää kariw n'aa sahōnh hē mabag'ääs doo, baad had'op doo, tsyt hē nesaa do mahänh hawät doo, P'op Hagä Do heh'äät doo, ny noo gó da maky n'aa etyy häj n'aa haw'ääts hē habong do sa hä? Ny noo gó da ta sām mababaanh, ää radej'eēp do hyb n'aa? H'ēēd pénh g'ee da?”, näk sa kyyh. ¹¹ Tii bä kä ran'oo däk sa hä saroor hawak doo, rapadedēek hyb n'aa. Tii bä takaher'ood däk sa hä, kanahēn d'os hē ragada nä hyb n'aa, sahōnh hē sa hataa, sa wakään hedoo do sa majiï radej'eēp do pan'aa radejep bä kä sa hä rabad'oo do paa hadoo.

¹² ÿ hapäh kets'aa däk do see B'éé T'aah bado hōm bä kä. Tak'ep k'ääts katajus wät. Tak'ep papÿÿj ty gamaug däk, pään hasus do hadoo. Kamarab ty hahiin däk, majyyw ty gahiin doo da. ¹³ Sagōöh rakajak tūū badäk hahÿÿ bä, wiigo häd näng do ag hapēeh do tūū kejäk doo da bah'ood an'oo bä. ¹⁴ Wē badoo wäd kän, ma kahé bäh ji apōös doo da. Sahōnh hē waēē, sahōnh hē tsyt dēeg na-ääj hē rakahÿÿd kän P'op Hagä Do an'oo bä. ¹⁵ Tii bä sahōnh hē badäk hahÿÿ bä habong do häj n'aa sa wahē n'aa, hyb n'aa jewyk do sii hē, warahén sa wahē n'aa sii hē, ma näng do sii hē, ta wób mejūū do sii hē, sahōnh hē sa

karom, sahōnh hē kariw n'aa temah do sii hē rakejēn hōm pä gabeho doo gó sa wób, waēē bä, pä yb mahang sa wób. ¹⁶ Hahÿÿ da rabetsēē waēē hä, pä yb hä na-ääj hē: “Bē kajäg ää jó! Ää bē ejēn tabagä tyng n'aa jó hasooh do mahänh! Ää bē jejēn B'éé T'aah ää wē takawajään do mahänh. ¹⁷ Takaja däk do hyb n'aa ta sām baj tak'ep äm n'aa näng doo, P'op Hagä Doo, B'éé T'aah daheeh ranoo doo. Dooch hajaa pé ked'eēp péh”, näk da sa kyyh.

7

144 miw kasēew bok do sa ky n'aa hahÿÿh

¹ Ta ti jawén ÿ hapēē däk ji meheet pé ääs. Papÿÿj hana hēnh ta see bagēēt, papÿÿj hahyng hēnh ta seeh, ta karawaa me ta seeh, ta karawaa see me ta see bagēēt. Ji meheet pé tabahēm do rameso padēek, hēej hä, akajar hä, b'aa hä rabanahēm hyb n'aa. ² Tii bä ÿ hapēē däk ääs seeh, papÿÿj hana hēnh naa hasēek doo. Moo heen n'aa ta hä kerih do ji metsaa doo* P'op Hagä Do hedēb had'yyt do ma tatón ta moo gó. Tii bä ji meheet pé ääs hedoo doo, sa hä takan'oo däk do hēej hä akajar na-ääj hē rarejää hyb n'aa, tamaher'oot tak'ep hadoo doo me ta kyyh. Hahÿÿ da ta kyyh sa hä: ³ “Bē rejä manä nä hēej, akajar, joom. Pooj jé dó ää ets'aa däk da ta heen n'aa P'op Hagä Do er h'yy kaha'eeh do karom sa mabooh hä”, näng ta kyyh. ⁴ Tii b' ÿ maa napēē däk nyy hē tii, ta heen n'aa sa mabooh hä kets'aa däk doo. 144 miw mäh, sahōnh hē 12 hedoo do Isaraew† taah sa panaa mahang.

⁵ Judah panaa mahang 12 miw,

Rubēn panaa mahang 12 miw,

Gad panaa mahang 12 miw,

⁶ Aseer panaa mahang 12 miw,

Napatawi panaa mahang 12 miw,

Manaséh panaa mahang 12 miw,

⁷ Simijāw panaa mahang 12 miw,

* **7:2** P'ooj ub sa moo heen n'aa hä takerii däk sa häd heen n'aa. Ta me rabats'aa däk sa h'ēēd hedoo doo. Ta me na-ääj hē rabats'aa däk kerih do hä taky n'aa jawyg däk hyb n'aa. † **7:4** Jakóh né ti Isaraew

Rewi panaa mahang 12 miw,
Isakah panaa mahang 12 miw,
8 Seburün panaa mahang 12 miw,
Joséh panaa mahang 12 miw,
Bën-Jamih panaa mahang 12 miw na-
ãaj hē.

*Tak'ëp hajõk do Jowãw hapäh do ky
n'aa hahÿÿh*

9 Ta ti jawén ÿ hegãã wät, tii bã tak'ëp hajõk do ÿ hapäh. Dooh ji haja bã ji etsén bã tak'ëp rabahajõk do hyb n'aa. Sahõnh hē häj n'aa buuj uuh, sahõnh hē panaa uuh, sahõnh hē né hē badäk hahÿÿ hã habong do uuh, sahõnh hē sa kyyh her'oot do uuh tii. P'op Hagä Do bag'ããs do tyng n'aa pooj jé, B'éé T'aah pooj jé rabab'ëeh. Hawak sa saroor. Sa moo gó rapat-sëë madyyk g'aad hadoo, ratsebé do heen n'aa. 10 Tak'ëp rageëenh hahÿÿ da:

“P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do tabagã tyng n'aa jó hasooh doo, B'éé T'aah na-ãaj hē ti ër hed'ëep doo!”, nãk sa kyyh.

11 Sahõnh hē ããs rabab'ëeh P'op Hagä Do bag'ããs do tyng n'aa w'oo hã, 24 hedoo do wahë n'aa w'oo hã, ji meheet pé kabaj'aa do w'oo hã. Tii bã rabehyy b'ëeh tũũ, tũũ ramaboorehyy bëeh, tii bã P'op Hagä Do hã raj'aa etsëë kãn. 12 Hahÿÿ da sa kyyh:

“ÿÿ. Tii d' né hē. Taw'ãäts hē!
Õm, P'op Hagä Doo, ãã h'yy kaha'eeh doo,
õm ãã j'aa etsëë had'yyt hē,
õm ãã hyb n'aa jewyyg had'yyt hē.
Tak'ëp mahajaa do a h'yyb gó tabawäd had'yyt hē.
A wë ãã tsebee had'yyt hē sahõnh hē ãã hã mabanoo do hyb n'aa.
Õm ãã wehëe had'yyt hē.
Sahõnh hē bagãã had'yyt do õm.
Tak'ëp mabahejooj had'yyt hē!
ÿÿ. Tii d' né hē. Taw'ãäts hē!”, nãk sa kyyh.

13 Tii bã 24 hedoo do wahë n'aa see ÿ teanh: “Jaa ti saroor hewak doo gó hab'ëeh doo? N'yy hënh rahana?”, nãng.

14 Ti ÿ ky gadoo: “Dooh ÿ hapëë bã. Õm ti hapäh, hyb n'aa jawyk doo”, nãng ÿ ta hã.

Ti hã ÿ taky hadoo: “Ti ti nanãng tak'ëp rabahoop noo gó hahob bong do paah. Sa saroor rahetsyyd bong, hewak sa saroor ran'oo bã B'éé T'aah majyyw hyb n'aa”, † nãng. 15 “Ti hyb n'aa”, nãng, “P'op Hagä Do bag'ããs do tyng n'aa pooj jé rabab'ëeh. Ta hã ji hyb n'aa jaw'yyk do tób n'aa yt hã ta hã rahyb n'aa jew'yyk, ta wë ramoo bok adëb bã, atsëm na-ãaj hē. P'op Hagä Doo, tabag'ããs do tyng n'aa jó hasooh do tabawät da sa mahang, sa hã tamo n'aa jesuu da. 16 Dooh rasa boo bã, dooh rahoo kaaj boo bã. Dooh papÿÿj bag tak'ëp baju do rahob boo bã, dooh na-ãaj hē tak'ëp batãng do rahob boo bã. 17 Tii d' tawén hadoo, B'éé T'aah, P'op Hagä Do bag'ããs do tyng n'aa hoo gad'oo bã hageët do hag'ããs da sa hã, b'éé hagã n'aa ta masããh baad tabahag'ããs doo da. Tamahũũm da ta tii, naëng ji hedëb had'yyt hē hanoo doo hënh. P'op Hagä Do awug hõm da sa ty nabëeh, ta tii bã dooh ji aód wäd bã do hyb n'aa”, nãng 24 hedoo do wahë n'aa see kyyh.

8

Setsi däg do hadoo do kets'aa däk do ky n'aa hahÿÿh

1 Setsi däg kets'aa däk do ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa B'éé bado hõm bã kã, badatih däk hÿ pong jé 30 minut tahyb n'aa péh.

2 Tii bã setsi hedoo do ããs P'op Hagä Do matym gó hab'ëeh do ÿ hapëë kãn. Tii bã takan'oo däk sa hã setsi gamehÿÿh do nahëeh, torõm-bet häd nãng doo.

3 Tii bã kã, ããs see ana kãn, rama ejuu do tyng pa tabag'ëed däk. Buu benyym do ji ejuu do nahëe k'ãäts tæg

† 7:14 Jesus sa hyb n'aa dajëp do hyb n'aa kawug hõm sahõnh hē nesaa do sa h'yyb gó hanãng do paah. Tii d' né hē tahanãng pé tii.

gabarëeh do s'ëeb ta moo gó tatón. Tii bã hajõng buu benyym do in-sijëen häd näng do takan'oo däk ta hã, buu benyym do rama ejuu do tyng k'ääts tæg gabarëeh do s'ëeb jó tama ejuu hyb n'aa, P'op Hagä Do karapee ta hã ky n'aa ets'ëe do daheeh P'op Hagä do hã takan'oo däk hyb n'aa. ⁴Tii bã ääs moo gó naa in-sijëen tsyg as'ëeg kän P'op Hagä Do wë. Atsyg as'ëeg kän ta wë, ta karapee ky n'aa ets'ëe do sa kyyh sii hë. ⁵Tii bã ääs bado däk buu benyym do nahëeh, rama ejuu do sêh me tah'aa däk, tii bã kã sahõnh hë hëej haw'ääts hë wë tadawäts hyy kän. Tii bã tetoow kän, daruu däk, awybyb kän, k'ääts katajus kän.

Setsi gamehÿÿh do nahëe torõm-bet häd näng do ky n'aa hahÿÿh

⁶ Tii bã kã, setsi hedoo do ääs gamehÿÿh do nahëe pats'ëe do ramatakã däk ragamehÿÿh hyb n'aa.

⁷ Tii bã pooj jé hadoo do ääs gamehã kän ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bã kã, naeng tak'ëp dagäp do pä hado däk doo, tëeg hõõ majyyw mahang kamekuuj däk do na-ääj hë kepyyj hyy kän hëej hënh. Tamawoob hë hadoo do see aooj jëe kän hëej bód. Tamawoob hë hadoo do häj n'aa bã hanäng do uuh aooj jëe kän b'aah. Sahõnh hë jawii aooj jëe kän.

⁸ Tii bã ääs see gamehã kän ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bã kã, waëe hadoo tak'ëp p'op nu däk do kadaw'uuh do kadawäts tu akajar me. Akajar bód majyyw hado däk. ⁹ Tamawoob hë ta me habong do uuh dejëp. Tamawoob hë akajar me habong do marakate uuh karejã bong.

¹⁰ Tii bã ääs see gamehã kän ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bã sagõõh tak'ëp haeh doo, ta bag tak'ëp hõõ eh do hadoo, p'op naa tabadëe hyng. Tamii wób me, naeng k'ääts gó hana do wób me tabadëe kän. ¹¹ “Datsäng Doo”, sagõõh häd. Naeng uuh datsëe kän ta ti haj'aa. Hajõk badäk hahÿÿ hã

habong do radejëp ta ti naeng datsäng do an'oo bã.

¹² Tii bã, ääs see gamehã kän ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bã sét hë papÿÿj bãh, sét hë kamarab bãh karejã kän. Pawóp hë papÿÿj bãh, pawóp hë kamarab bãh mad'aak doo, dooh takarejã bã. Tamawoob nuu me ji etyn bã sagõõh, tamawoob hë hadoo do see karejã wät. Rababong do paa badagyb däk. Sét adëb bã bód, sét hë atsëm bód dooh bag näng péh. ¹³ Tii bã, ÿ baheg'ääs bã, ÿ maa napäh wawii p'op wë hã kapuuh do kyyh. Hahÿÿ da ta kyyh: “Tak'ëp baad nado da, tak'ëp baad nado da badäk hahÿÿ bã habong do sa hã, tamawoob hë ääs mad'aak do ragamehÿÿh do nahëe ragamehã bã kã. Tak'ëp baad nado né da sa hã ta ti an'oo bã!”, näng wawii kyyh.

9

¹ Tii bã ji moo séd me hadoo do ääs kã gamehã kän ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bã kã, ÿ hapäh sagõõh tũu, hëej hã hadäng doo.* Ta hã takan'oo däk tak'ëp t'öp gadarong do tabanesaa hënh noo tæg. ² T'öp gadarong do banesaa do tanoo gas'ëes bã, ganyyh tëeg tsyg tak'ëp hadoo doo, p'op hasëek doo, tëeg hõõ tsyg näng do hadoo. Papÿÿj, wë na-ääj hë ta tsyg ty gatsëe däk. ³ Ta tsyg mahang ragenyyh sabakar. Jé pad'yyt hë, hëej haw'ääts hë sabakar baboo kän. Sa hã takan'oo däk sëej betuuk doo da rabetuuk hyb n'aa. ⁴ Kamejõ däk sa hã jawii, b'aah, joom na-ääj hë ranarejãã hyb n'aa. Kamejõ däk sa hã jããm hë hëej haw'ääts hë habong do P'op Hagä Do ma heen n'aa sa maboob nanäng do rabetuuk hyb n'aa. ⁵ Dooh takan'oo bã sa hã ta ti radejëep hyb n'aa, jããm hë takan'oo däk ji moo séd me kamarab noo gó rarahejãã hyb n'aa hëej haw'ääts hë habong doo. Dats do rahoop, sëej ji tetuuk do ji ahoop doo da. ⁶ Ta ti bawät noo gó hëej haw'ääts hë habong do ratyw n'aa

* 9:1 Ääs see tahyb n'aa pé ti sagõõh.

esoos da radejēp hyb n'aa paawā, tak'ēp rabahoop do hyb n'aa. Ti hadoo né hē, dooh da rawyyd bā. Rakarēn da radejēb paawā, ti hadoo né hē, dooh rahaja bā radejēb bā.

⁷ Rakaneb'oooh noo gó ji enyyw hōm do kawaaro kaneb'oooh do pan'aa hadoo sabakar. Soog hadoo k'āāts tēg gabarēeh do s'ēeb sa nuu gó hatoonh doo. Ajyy ŷȳj hād hadoo sa mamets. ⁸ ŷȳj sēen hadoo sa sēen. Awad reāw hād nāng do hadoo sa tēg. ⁹ Sa h'yyb gatsapoog n'aa, h'yy kasep'ook sapaar s'ēeb hadoo. Tak'ēp maa nesaa do sa kēg kyyh, hajōng do kawaaro, kawaaro ratakyk do na-āāj hē kaneb'oooh doo hēnh waj'aah do ky hadoo. ¹⁰ Dōm enāh. Sēej hadoo sa w'oooh. Sa w'oo hā hana doo me ta mahȳy me hēej haw'āāts hē habong do rabahoop ran'oo bā ji moo sēd me kamarab noo gó. ¹¹ Āās nesaa do t'ōp gadarong doo gó tabanesaa hēnh naa hanyyh doo, sa wahē n'aa. Eberew kyy me ta hād Abadōn. Gereg kyy me ta hād Aporijōn.†

¹² Pooj jé tak'ēp nesaa do s'ēeh hadoo doo gó ŷ hapāh do tabēej hōm kán. Pawóp hē rahoop do pan'aa ti abong nā.‡

¹³ Ji ma poo oow see pé hadoo do āās gamehā kán tii bā ta gamehȳh do nahēeh. Tii bā, P'op Hagā Do pa hahāng do in-sijēen rama ejuu do tyng k'āāts tēg gabarēeh do s'ēeb, ta sasu me habēeh do poo gesōm doo bā naa ŷ maa napāh ky ganyyh doo. ¹⁴ Hahȳy da ta ti kyyh ji ma poo oow see pé hadoo do āās hā: “Masood hōm ji meheet pé hedoo do āās tamii maeh do Éw-Parat hād nāng doo bā kamaw'yyd dāk doo”, nāng poo gesōm doo bā naa ganyyh do kyyh. ¹⁵ Tii bā tasood hōm ji meheet pé hadoo do āās, tamawoob hē hadoo do uuh badāk hahȳy hā habong do radej'ēep hyb n'aa. Ta ti noo gó bē no n'aa dāg né hē, ta ti radej'ēep hyb n'aa ji

meheet pé hedoo do āās P'op Hagā Do enyyw dāk. ¹⁶ ŷ maa napāh nyy hē sa warahén kawaaro jó hah'ūūm doo: 200 milhōes.

¹⁷ Hahȳy da säh ŷ hadoo doo gó ŷ hapāh kawaaro, ta jó hah'ūūm doo: Ty gahiin, tēg hōō ty hahiin do hadoo, jabaruut, saw'aak do na-āāj hē sa h'yy gatsapoog n'aa. Kawaaro sa nuuh, awad reāw nuu hād hadoo. Sa noo gó naa ganyyh tēg hōō, tēg tsyg, saw'aak do na-āāj hē. ¹⁸ Tamawoob hē hadoo do uuh badāk hahȳy hā habong do dejēp, tēg hōō, tēg tsyg, saw'aak do mahȳy. ¹⁹ Sa hejój banā kán sa noo gó naa, sa dōm hā naa. Aw'yy hadoo sa dōm. Sa dōm poo gad'oo hā nu enāh. Tii me rarejāā badāk hahȳy hā habong doo.

²⁰ Hēej haw'āāts hē habong do wób, nadejēp doo, sahōnh hē ta ti raba-hapēē né paawā, dooh rat'yyd kamehīn bā baad nadoo do ramoo bok do hā. Dooh reréd bā karap'aar h'yyb nesaa do rahyb n'aa jew'yyk doo. Dooh reréd bā sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk doo. K'āāts tēg gabarēeh do s'ēeb, k'āāts tēg hawak do s'ēeb, k'āāts tēg hahiin do s'ēeb, pā s'ēeb, b'aa s'ēeb ta ti sa kabariih. Dooh rahapēē bā, dooh ramaa napēē bā, dooh raboo bā. ²¹ Dooh badāk hahȳy bā habong do rat'yyd kamehīn bā ta wób radej'ēep do hā, ramehēm do hā, sa ŷȳm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabeŷȳh do hā, ta wób sa ma rets'ēek do hā.

10

Kerih do kapōōs do ky n'aa hahȳy

¹ Tii bā āās tak'ēp kabaj'aa do see ŷ bahapāh h̄y pong jé naa hahyng doo.* Wē puh mahang tabahyng. Sarahōd ta nu pong jé tabakēē. Papp̄ȳj gabarēeh do hadoo ta mamets. Tēg hōō hadoo ta tsyym. ² Kerih do kapōōs do paa kapyn hōm do ta moo gó. Ta tsyym hub akajar jó tabahāng. Hēej hā ta tsyym s'ŷȳ bahāng. ³ Tak'ēp ta kyyh, awad reāw hād nāng do

† 9:11 “Rejāā doo,” tahanāng pé ta hād. ‡ 9:12 Tamawoob hē hadoo do rahoop do pan'aa see 8.13 hā wawii her'oot do paa né tii. * 10:1 Badāk hahȳy bā naa Jowāw bahapāh tii.

hahih wät do hadoo, äm n'aa näng doo. Taky ganyyh bä, setsi hedoo do darung do raky gadoo. ⁴ ÿ berih bä paawä setsi hedoo do darung do sa kyyh, ÿ maa napäh kyyh hä ÿÿ, hÿ pong jé naa hahÿÿ da ky hadoo doo: “Merii manä setsi hedoo do darung do raheer'oot doo. Maher'ood manä da”, näng hÿ pong jé naa ky ganyyh do kyyh hä ÿÿ.

⁵ Tii bä, ääs akajar jó, hëej hä na-ääj hë hageët do ÿ hapëe wät doo, p'op ta moo hub tagadahëe kân wë hä. ⁶ Tii bä kä, hedëb had'yyt do häd gó, ky kaneh'ÿÿt doo me taky däng. Wë, papÿÿj, kamarab, sagööh, badäk hahÿÿh, sahönh hë ta hä hanäng do sii hë, akajar ta me habong do sii hë pahuuj wät do häd gó né hë taky däng. Hahÿÿ da ta kyyh: “Dooh da P'op Hagä Do gadaa wäd bä. ⁷ Ta gamehÿÿh do nahëe setsi hadoo do ääs kä gamehä bä kä, kaja däg kân da P'op Hagä Do h'yyb däng do ji nahapäh nä doo. Ta ky n'aa rod sa hä tametëeh do paa hadoo doo da né da”, näng ääs kyyh.

⁸ Tii bä kä, hÿ pong jé naa ky ganyyh do kyyh, pooj jé ÿ maa napäh doo, p'aa hënh taky hadoo hä ÿÿ. “Magado kerih do kapyn däk doo, ääs akajar jó, hëej hä tsyym häng do moo gó naa”, näng ta kyyh hä ÿÿ. ⁹ Tii bä ta wë ÿ bahöm, ÿ betsëe kerih do tabanoo hyb n'aa hä ÿÿ. Ti taky hadoo hä ÿÿ: “Mado däg. Makarëeb jëeh. Egëeh da a noo gó, mabaa bëeh hadoo. A wog gó da matsing”, näng ta kyyh. ¹⁰ Tii bä kerih do ÿ bado däk ta moo gó naa, ÿ awa jëng. Egëeh né hë noh ÿÿ gó, mabaa bëeh hadoo. ÿ karëeb jëng jawén paa bä, matsii kân wok ÿÿ gó. ¹¹ Tii bä rë tanyy ky hadoo hä ÿ hahÿÿ da: “Kamejõ däk a hä, p'aa hënh mamaher'oot hyb n'aa ta jawén hana do ky n'aa P'op Hagä Do metëeh do hajök do hëej haw'ääts

hë habong do sa ky n'aa hä, hajöng häj n'aa babuuj sa ky n'aa hä, hajök hedoo do badäk hahÿÿ bä sa kyyh her'oot do sa ky n'aa hä”, näng hä ÿ her'oot doo.

11

Pawóp hadoo do P'op Hagä Do ky n'aa rod sa ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bä takan'oo däk hä ÿÿ ji metyy n'aa nahëe ji tatu hadoo doo. Ti rë tanyy ky hadoo hä ÿÿ: “Ahöm, mety P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa ta madawëet doo, ta gagod, h'ëed pénh tanu däk. Mamety na-ääj hë P'op Hagä Do hä rama ejuu do tyng. Metsén ta tii bä P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk doo, nyy hë. ² Mety manä P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa wahoo. Ta ti takan'oo däk P'op Hagä Do karapee nadoo do sa hä. 42 ta kamarab n'aa rababep panang Jerusarënh. Ti hyb n'aa mety manäh.* ³ ÿ mejüü da pawóp hadoo do këh ÿ n'aa herot doo. Këh ÿ n'aa ramaher'oot da ta wób sa hä ta ti 1,260 ta ä noo gó.† Saroor hebaan do hejoooh do ji h'yy katón do heen n'aa rapadedëek da”, näng ta kyyh. ⁴ Pawóp hadoo do ta ky n'aa rod, pawóp hadoo do joom oriib, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahönh hë bag'ääs do pooj jé habëeh do tii.‡ Pawóp hadoo do ta bag tyng, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahönh hë bag'ääs do pooj jé habëeh do ti na-ääj hë.§ ⁵ Sa majiï rakarën bä rarehejã bä paawä sa hä, tëeg hõo ganyyh sa noo gó naa sa majiï ragawats'iik hyb n'aa. Tii da radej'ëep sahönh hë sa hä rarejãã karën do paawä. ⁶ P'op Hagä Do an'oo däk sa hä 42 kamarab noo gó naëng nadots wäd ran'oo bä, P'op Hagä Do ky n'aa raheer'ood nuuj jé. P'op Hagä Do an'oo däk majyyw hado däk ran'oo bä naëng. Tan'oo däk na-ääj hë sahönh hë hedoo pé baad

* **11:2** Rawén bep da, raty n'aa ges'yyk do hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa wahoo. Rakarën rarejãã tii. Dooh rahyb n'aa jewyyg bä da, tahanäng pé tii. † **11:3** 1,260 ta äh hedoo doo, 42 kamarab né tii, tég nad'ëed is do 2 hä takerii däk doo. ‡ **11:4** P'op Hagä Do ky n'aa rod Sakarija häd näng do hapäh do paa ti ta tii. § **11:4** Joom oriib, ta bag tyng pawóp hadoo doo, ta ky n'aa rod sa metëe n'aa tii.

nadoo doo me badäk hahÿ rarejää. Rakarēn do pénh tii d' rabad'oo P'op Hagä Do anoo sa hä.

⁷ Rabahajaa bä kä P'op Hagä Do kyn'aa ramaher'oot doo, 42 kamarab bahëej jëng bä kä, tabanas'aa, tak'ëp t'öp gadarong doo gó naa, tabanesaa hënh naa hanyyh do kamajïi da sa wë, taj'aa et'ëek da sa hä, tadej'ëep da. ⁸ Panang ky n'aa etsëeh do tyw n'aa bä abë hōm da sa kamag n'aa. Panang Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do repëem däk do paa ti panang ky n'aa etsëeh doo. Sodoma, Esit na-ääj hë ramaneënh ta ti panang häd wób.**

⁹ Sahōnh hë né hë badäk hahÿy bä habong doo, ajyy, ÿÿj, sahōnh hë panaa uuh, sahōnh hë sa kyyh her'oot do sa uuh, sahōnh hë häj n'aa babuj uuh na-ääj hë, tamawoob hë ta äh, sét hë ta bód ta jó noo gó raheg'ääs da sa kamag n'aa paah. Doo da ran'oo bä sa kamag n'aa radakä jëe bä. ¹⁰ Sahōnh hë badäk hahÿy hä habong do ratsebë da pawóp hadoo do dejëp do paa sa hyb n'aa. Tak'ëp ratsebë do hyb n'aa kä, sa matym n'aa ramejüü da sa da hadoo do wë. Tii d' rawén d'oo tak'ëp rabahoop do hyb n'aa paa pawóp hadoo do ta ky n'aa rod sa moo gó.

¹¹ Ti hado né paawä, tamawoob hë ta äh, sét ta bód ta jó jawén paa bä, ta pahuunh do ji edëb hanoo do P'op Hagä Do hä hana do edëeb bong sa kamag n'aa paah. Edëb bë kån. Tak'ëp rabeÿÿm bong sahōnh hë ta ti hapäh doo. ¹² Tii bä pawóp hadoo do ramaa napëe wät kyyh tak'ëp hadoo do hÿ pong jé naa. “Bë as'ëeg wawëe hë”, näng ta ti kyyh sa hä. Tii bä wë puh mahang rabas'ëeg kån hÿ pong jé sa majïi matym gó.

¹³ Ti noo gó né hë tak'ëp k'ääts katajus wät. Tób panang bä hatoonh do ji moo sahōnh hë ken'yyh sét hë kag'ëed bëeh. 7 miw panang buuj dejëp k'ääts katajuus do haj'aa. Ta wób kä, kedëeb bong do raj'aa etsëe wäd kån tii bä P'op Hagä Do hÿ pong jé hawät doo.

¹⁴ Tabëej hōm kån pawóp däg kä tak'ëp nesaa do s'ëeh hadoo doo gó ÿ hapäh doo. Tamawoob hë hadoo doo kä ti awät nä.

Setsi däg do gamehÿÿh do nahëe ky n'aa hahÿÿh

¹⁵ Tii bä setsi hedoo do ääs kä gamehä kån ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bä hajōng kyyh tak'ëp ky hedoo do ky ganä kån hÿ pong jé. Hahÿÿ da sa kyyh:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër h'yy kaha'eeh doo,

Kristo tah'yyb däng do na-ääj hë tii kä hÿÿ kä sahōnh hë badäk hahÿ bag'ääs doo.

Tabagää had'yyt da”, näk sa kyyh.

¹⁶ Tii bä 24 hedoo do wahë n'aa, sa bagä tyng n'aa jó hat'oonh do rabehyy b'ëeh P'op Hagä Do matym gó. Tüü sa maboob me rabehyy bëeh, P'op Hagä Do raj'aa etsëe kån.

¹⁷ Hahÿÿ da sa kyyh:

“A wë ää tseb'ee, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahōnh Hë Haj'ap Doo.

Öm né ti da hë hawät doo, p'ooj ub hawät doo, hÿ jawén hawäd had'yyt doo.

A wë ää wén tseb'ee, tak'ëp hadoo do a hejój mametä däk do hyb n'aa, sahōnh hë mabagää däg kån do hyb n'aa.

¹⁸ Tak'ëp sahōnh hë häj n'aa babuuj rakawajään paa a wë.

Kaja däg kån hÿÿ kä makawajään doo gó ta sām mabaanh doo.

Kaja däk dejëp do paa nesaa doo hënh maky n'aa etyy doo.

Kaja däk na-ääj hë ta sām baad hadoo do manoo do a ky n'aa rod sa hä,

tsyt hë a wë kasëew bong doo, öm weh'ëeh do sa wë na-ääj hë.

Tii d' mabad'oo ky n'aa nets'äs do sa hä, ky n'aa etsëeh do sa wë na-ääj hë.

** 11:8 Jerusarēnh panang hä rapes'ääp tii.

Õm rejää da badäk hahÿ rejää doo”,
näk sa kyyh.

¹⁹ Tii bä noo kasëets däg kän P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa hÿ pong jé hasooh doo. Ta hood P'op Hagä Do ky n'aa enooh do rahyb n'aa esee do hood n'aa ji hapëe kän tii bä ta gó hahäng doo. Tak'ëp tabawyp tii bä, tak'ëp tadarung, et'oom, naëng tak'ëp dagäp do pä hado däk do kajäg kän.

12

ÿÿnh, tabanas'aa daheeh Jowãw hapäh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bä kä, tak'ëp meuj n'aa näng do heen n'aa ganyyh wë hä. ÿÿnh ganyyh. Papÿÿj gabarëeh doo da ta saroor tagana doo. Kamarab jó tabagëet. ¹² sagõõh ta nuu gó hasooh do hä.* ² Etaah ÿÿnh hadoo doo. Tak'ëp tabawaam ajän mahÿÿj ganyyh do hyb n'aa.

³ Tii bä tak'ëp meuj n'aa näng do heen n'aa see ganyyh wë hä. Tabanas'aa hahiin do tak'ëp haeh do ganyyh. Setsi ta nuuh. Setsi ta soog. Ji moo sahõnh hë ta s'ään, dõm näng.† ⁴ Tamawoob hë hadoo do uuh sagõõh tadewäts hyng tũ hëej hä ta dõm me. ÿÿnh hedoo do ajän benäng do pan'aa pooj jé tabanas'aa bag'ëed däk, ajän benyy däk bä kä nayyw hë tabawëh hyb n'aa paawä. ⁵ Tii bä ta t'aah aj'yy enyy däg kän. Dooch tabanas'aa haja bä ÿÿnh hadoo do t'aah tawëe jëe bä, nayyw hë P'op Hagä Do masäg kän do hyb n'aa ta wë, tabagä tyng n'aa wë kä. Sahõnh hë häj n'aa buuj ÿÿnh hadoo do t'aah bag'ääs da. Tagawats'iik da ta hä ky nadah'eeh doo.‡ ⁶ Tii bä ÿÿnh hadoo do kejën hõm tabanawäng hënh, ta pooj jé P'op Hagä Do benyyw däk doo hënh. Ta tii

bä ÿÿnh rabahagää kän 1,260 ta ä noo gó.§

⁷ Tii bä rakaneb'ooh hÿ pong jé. Mikéw kä, ääs sa wahë n'aa, ääs ta sii habong do rakanebõh kän tabanas'aa sa sii, ääs nes'aa padëek do tabanas'aa karapee sa sii. ⁸ Tabanas'aa rakamajë boo né paawä Mikéw sa wë, dooh tahaja bä Mikéw. Ti hyb n'aa dooh takan'oo wäd bä hÿ pong jé raboo boo bä, tabanas'aa hä, ta karapee sa hä. ⁹ Tabanas'aa yb paa radawäts hyng tũ. Ti né hë ti aw'yy hadoo do p'ooj ub hawät do Dijab ramaneëenh doo, Nesaa Do Yb. Ti né hë ti ta s'ee hënh, dawëe P'op Hagä Do mahänh sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do h'yyb mahüüm do paah. Badäk hahÿÿ hënh radawäts hyng, ääs nesaa do ta karapee hedoo do daheeh.

¹⁰ Tii bä ÿ maa napäh tak'ëp hÿ pong jé her'oot doo. Hahÿÿ da ta kyyh:

“Kaja däg kän hÿÿ kä P'op Hagä Do ji ted'ëep do Nesaa Do Yb hejój mahänh.

Kaja däg kän na-ääj hë ta hejój me sahõnh hë tabag'ääs doo.

Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do hyb n'aa jawyg däk hÿÿ kä sahõnh hë sa bahänh.

Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do dawäts hyng do hyb n'aa èr hÿÿj hedoo do

ky n'aa tapa had'yyt hë do P'op Hagä Do matym gó.

¹¹ B'éé T'aah majyyw hyb n'aa, ta ky n'aa ramaher'oot do hyb n'aa, raky daheeh do hyb n'aa na-ääj hë

ta ti raj'aa et'ëek ta ti sa majiï, Nesaa Do Yb.

Dooch ta bahänh rakamahänh bä badäk hahÿÿ hä ji hawät doo.

Ti hyb n'aa, dooh reÿÿm bä dajëb hä.

¹² Ti hyb n'aa, bë tsebee hÿ pong jé.

* **12:1** Isaraéw buuj P'op Hagä Do karën do moo bok do heen n'aa tahyb n'aa pé ta ti ÿÿnh. † **12:3** Nesaa Do Yb né hë ti tabanas'aa. ‡ **12:5** Gereg kyy me hahÿÿ da takerii däk: “Sapaar s'ëeb tabagä n'aa heen n'aa da.” Sa moo gó bagä n'aa ratón rabag'ääs do heen n'aa. Sapaar s'ëeb tabag'ääs do heen n'aa, tagamawats'iik do ta majiï, ta hä ky nadah'eeh doo, tahanäng pé tii. Jesus ky n'aa né ti hahÿÿh. § **12:6** 42 kamarab tii. Tamawoob hë ta baab, ji ma poo oow see pé kamarab ta jó tii.

Sahõnh hē bē hỹ pong jé habong do bē tsebee!
 Bēē kā, badāk hahỹỹ bā habong doo,
 akajar me habong do na-ããj hē,
 tak'ēp nesaa da bē hā bē wē Dijab
 bahyng do hyb n'aa.
 Tak'ēp né hē takawajããn,
 tahapēē dāk do hyb n'aa edaa dāk
 radawäts gēēt doo”,
 nāng hỹ pong jé her'oot do kyyh.

¹³ Tabanas'aa bahapäh bā kā ti tũũ,
 badāk hahỹỹ hēnh radawäts hyng
 doo, ta no n'aa masoo ȳnh t'aah
 henāng doo. ¹⁴ Dooch tabanas'aa haja
 bā, ȳnh hadoo do hā takan'oo dāk do
 hyb n'aa wawii tak'ēp haeh do kēg,
 tabanawāng hēnh ta hā tabenyyw
 dāk doo hēnh takapuh hōm hyb n'aa,
 takejēn hyb n'aa. Ta tii bā raba-
 hag'ããs ta hā tamawoob hē ta baab,
 ji ma poo oow see pé kamarab ta jó.
 Dooch aw'yy hadoo do haja bā ta t'ĩ
 hēnh tahōm bā. ¹⁵ Tii bā aw'yy hadoo
 do etsós wāt naēng. Tamii hado dāk.
 Takarēn paawä wān n'aa hejooñh do
 bahēm hyng ȳnh. ¹⁶ Dooch tahaja
 bā. Ȳnh hadoo do k'ããts masaa kån.
 K'ããts karēēb jēng tamii tabanas'aa
 noo gó ganyyh doo. ¹⁷ Ti hyb n'aa
 tak'ēp tabanas'aa kawaj'ããn kån ȳnh
 wē, ti hyb n'aa ahōm kån ȳnh hadoo
 do panaa wób sa wē takamaj'ĩ hyb
 n'aa. P'op Hagä Do mejũũ do ky
 dah'eeh do ti ta panaa wób, ** Jesus ky
 n'aa nerét doo. ¹⁸ Tii bā akajar nabyy
 me tabanas'aa bag'ēēd dāk.

13

*Tabanas'aa see akajar me naa
 hanyyh do ky n'aa hahỹỹh*

¹ Tii bā ȳ hapäh tabanas'aa see aka-
 jar me naa hanyyh doo. Setsi ta nuuh.
 Ji moo sahõnh hē ta s'ããn. Ta s'ããn
 hā ti atoonh ta soog. Sét ken'yyh ta
 nuu hā takerii dāk ta hād wób P'op
 Hagä Do tah'yyb rejãã doo. ² Awad
 rewopaad hād nāng do hād hadoo ta
 ti tabanas'aa ȳ hapäh doo. Awad
 see péh, uus hād nāng do hadoo ta

tsyym, ta mooh. Awad reāw hād nāng
 do noo hadoo ta nooh. Tabanas'aa
 seeh, dōm nāng doo, * pooj jé ȳ hapäh
 doo, an'oo dāk ta hejój, tabag'ããs
 doo, tabanas'aa akajar me hanyyh
 do hā. Tan'oo dāk na-ããj hē ta hā
 tak'ēp tahyb n'aa jawyg dāk hyb n'aa.
³ Akajar me hanyyh do tabanas'aa
 nuu see hā ta rog noo eh do paa tyw
 n'aa. Dajēp ji edoo né paawä ta rog
 mahỹỹj, dooh tadajēb bā. Mah'uu dāk
 ta rog. Ti hyb n'aa, sahõnh hē badāk
 hahỹỹ bā habong do rahyb n'aa meu-
 unh, rawén ky sũūt tabanas'aa tame
 hanyyh doo. ⁴ Tii bā badāk hahỹỹ bā
 habong do rahyb n'aa jewyyg däg kån
 tabanas'aa dōm nāng doo, tabanas'aa
 akajar me hanyyh do hyb n'aa jawyg
 dāk tan'oo dāk do hyb n'aa. Ta-
 banas'aa akajar me hanyyh do na-ããj
 hē rahyb n'aa jew'yyk. Hahỹỹ da sa
 kyyh: “Dooch hahỹ tabanas'aa akajar
 me naa hanyyh do hadoo péh. Dooch
 hajaa pé ta hā j'aa ketsē péh”, nāk sa
 kyyh.

⁵ Tii bā tabanas'aa akajar me
 hanyyh do hā takan'oo dāk ta hā hē
 taj'aa etsē ta ky n'aa hā. Takan'oo dāk
 ta hā taher'oot doo me P'op Hagä Do
 tah'yyb rejãã doo. Takan'oo dāk ta hā
 42 kamarab noo gó h'yyb jawyg gó
 tamejũũ hyb n'aa. ⁶ Tii bā taher'ood
 kån nesaa do P'op Hagä Do tah'yyb
 rejãã doo. Taher'ood kån P'op Hagä
 Do hād rejãã doo. Taky n'aa rejãã
 P'op Hagä Do karapee, P'op Hagä
 Do panang, hỹ pong jé habong do
 na-ããj hē. ⁷ Takan'oo däg kån ta hā
 P'op Hagä Do karapee, tsyt hē ta
 wē kasēew bong do wē takamaj'ĩ
 hyb n'aa. Takan'oo dāk sa hā taj'aa
 et'ēēk hyb n'aa. Tii bā takan'oo dāk
 ta hā, sahõnh hā tamejũũ hyb n'aa.
 Sahõnh hē badāk hahỹỹ hā habong
 do hā, ajyy, ȳj sahõnh hē sa panaa
 hā, sahõnh hē sa kyyh her'oot do hā,
 sahõnh hē hāj n'aa babuuj hā tamejō
 kån. ⁸ Sahõnh hē badāk hahỹỹ bā
 habong doo, sa hād kanerii dāk do
 edēb had'yyt hē gadoo do heen n'aa

** 12:17 Jesus hā h'yy ka'eeh do tii. * 13:2 Nesaa Do Yb tii.

hã raj'aa etsë da tabanas'aa. B'éé T'aah, badäk hahÿÿ bã tadu dahäng noo gó naa P'op Hagä Do h'yyb däng do tadajëp hyb n'aa, ta ti ti ji edëb had'yyt do heen n'aa danäh.†

⁹ Taw'ääts hë sahõnh hë maa nap'ëeh do ramaa newëë hahÿÿh:

¹⁰ “Jé sa hã P'op Hagä Do h'yyb däng do sa majÿÿ rameso padëek hyb n'aa,

sa majÿÿ moo gó rakameso däk né da. Jé sa hã P'op Hagä Do h'yyb däng do sën-jeer me radej'ëep hyb n'aa, sën-jeer me radejëp né da.”

Ti hyb n'aa taw'ääts hë h'yyb jawyg gó P'op Hagä Do karapee tsyt hë ta wë kasëew bong do ragadoo ta tii. Taw'ääts hë dooh rah'yy gejë bã Jesus hã rah'yy ka'eeh do hã.

Tabanas'aa see k'ääts gó naa hanyyh do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Tii bã tabanas'aa see k'ääts gó naa hana doo kä ÿ bahapëë kån. Pawóp hë ta s'ään. B'éé t'aah s'ään hadoo ta s'ään. Tabanas'aa dõm näng do hadoo ta kyyh.‡ ¹² Tabanas'aa akajar me hanyyh do paa hejój gó, sahõnh hë ta ti hyb n'aa jawyk doo gó tabanas'aa k'ääts gó hana do bawät. Tabanas'aa pooj jé hanyyh do ky gabuuj gó tamoo wät sahõnh hë tamoo wät doo. K'ääts gó hana do anoo sahõnh hë badäk hahÿÿ bã habong do rahyb n'aa jew'yyk tabanas'aa ta nuu see rog mah'uu däk do paah. ¹³ Tak'ëp meuj n'aa näng do heen n'aa tabanas'aa k'ääts gó hanyyh do moo wät. Tëeg hõõ sii hë adëë hyng tũũ hÿ pong jé naa tan'oo bã badäk hahÿÿ bã habong do sa matym gó. ¹⁴ Meuj n'aa näng do heen n'aa tabanas'aa tame hanyyh do paa ky gabuuj gó tamoo wät do hyb n'aa, tawad'ii kån badäk hahÿÿ hã habong doo. Tamejũũ sa hã, kabarii tabanas'aa rog näng

do paa heen n'aa ratama hyb n'aa, ta tii hã raweh'ëeh hyb n'aa. Tabanas'aa rog näng do paa né paawä, sën-jeer haj'aa, edëp nä. ¹⁵ Tii bã tabanas'aa k'ääts gó naa hanyyh do hã takan'oo däk, kabarii tabanas'aa rog näng do paa heen n'aa tabedëb geët hyb n'aa kä. Kabarii hedëb wät do hyb n'aa, er'ood kån. Tamejũũ radej'ëep hyb n'aa sahõnh hë kabarii ta heen n'aa hã hyb n'aa najew'yyk doo. ¹⁶ Tamejũũ na-ääj hë, sahõnh hë badäk hahÿÿ bã habong do sa moo hub hã tanado bã sa maboor hã radadäk ta heen n'aa. Ky n'aa nets'äs do hã, ky n'aa etsëeh do hã, ma näng do hã, kas'uut do hã, kariw n'aa tamah do hã, sahõnh hë sa karom hã na-ääj hë radadäk da ta ti heen n'aa. ¹⁷ Ta ti heen n'aa nanäng doo, dooh da tahaja bã tets'ëe bã takarën doo, dooh na-ääj hë tahaja bã ta wë hanäng do tesëem bã. Tabanas'aa tame naa hanyyh do paa häd né ti ta heen n'aa. Ta häd numero n'aa tii. ¹⁸ Taw'ääts hë tak'ëp ji h'yy ganäng hahÿÿ hã. Taw'ääts hë jé h'yy ganäng do tahyb n'aa newëë nyy d' tahanäng pé tabanas'aa numero n'aa. 666 ta numero n'aa. Aj'yy häd né tii.

14

B'éé T'aah 144 miw ta wë kasëew bong do ta sii habong do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bã ÿ hegäã wät. Pój ÿÿ jé ÿ bahapäh B'éé T'aah waëë Sijõn häd näng do jó hageët doo.* Ta sii rababok 144 miw ta karapee wób. Sa maboor hã takerii däk B'éé T'aah häd, B'éé T'aah Yb häd daheeh. ² Tii bã ÿ maa napäh hÿ pong jé hana do maa ena doo, gawakaa p'op hana do maa ena do hadoo, darung do tak'ëp maa ena do ky hadoo. Etën do nahëë hajõng tyd näng do retën do hadoo ÿ maa napäh doo. ³ P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa pooj jé, ji meheet pé

† **13:8** Ta tii hã sa häd kerih doo, dooh raj'aa etsëe bã tabanas'aa. ‡ **13:11** Kaja hë tah'yyb mahũũm sahõnh hë sa wë ji edoo né paawä, tak'ëp ji tawadii Nesaa Do Yb bad'oo doo da, tahanäng pé tii. * **14:1** Waëë Sijõn häd näng do jó P'op Hagä Do tób n'aa basooh ti noo gó. Ta tii bã Jerusarënh panang basooh na-ääj hë.

kabaj'aa do pooj jé, 24 wahë n'aa sa pooj jé 144 miw hedoo do papuuj ky n'aa kä rejäm kän. Dooh hajaa pé ta ti kejäm do ma kametëëk péh. Jääm hë hajaa rama kamet'ëëg bä 144 miw hedoo doo, badäk hahÿÿ hã habong do mahang P'op Hagä Do wë kedëëb bong doo. ⁴Ta ti hedoo doo, dooh noo gó rababok pé ÿÿj sa wë. Ti hyb n'aa baad had'yyt hë sa h'yyb P'op Hagä Do wë.† B'éé T'aah rahadaa had'yyt hë tahahöm hënh. Jesus dajëp doo me ta säm, rakets'ëë höm badäk hahÿÿ bä habong do sa mahang naa, tsyt hë P'op Hagä Do wë, B'éé T'aah wë na-ääj hë ramoo bok hyb n'aa, pooj jé joom ag P'op Hagä Do wë kasëew höm do hadoo rabahadoo hyb n'aa. ⁵Dooh noo gó ranoo kanesa bä. Baad had'yyt hë rababok.

Tamawoob hë hedoo do ääs sa ky n'aa hahÿÿh

⁶Tii bä ÿ hapäh ääs seeh, p'op wë hã kapuuh doo. Jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ hã habong do hã tapanäk baad hadoo do nahänh do ky n'aa. Sahönh hë häj n'aa buuj sa hã, sahönh hë panaa sa hã, sahönh hë sa kyyh her'oot do sa hã, sahönh hë né hë badäk hahÿÿ hã habong do sa hã tapanäk. ⁷Tak'ëp ta kyyh hahÿÿ da tapanäk bä: “Kaja däk sahönh hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë h'yyb eÿÿm P'op Hagä Do hã, taw'ääts hë tak'ëp bë weh'ëeh, bë j'aa etsëe ta hã. Bë hyb n'aa jewyyg, wë, hëëj haw'ääts hë, akajar, naëng k'ääts gó naa ganyyh do mo haj'aa näng doo”, näng ta kyyh.

⁸Tii bä ääs seeh, pooj jé hahöm do jawén tabana. Hahÿÿ da ta kyyh: “Gawatsig kän, gawatsig kän panang tak'ëp ky n'aa etsëeh do Babirön häd näng doo! ÿÿnh hajök do sii heÿÿh

do hadoo Babirön panang. Tan'oo däk naëng oow mahÿÿnh do sahönh hë badäk hahÿÿ bä habong do sa hã, tak'ëp baad nadoo do ramoo bok hyb n'aa ta sii, P'op Hagä Do kawajään tan'oo bä sa wë.”† ⁹Tii bä ääs see ana kän, ääs pooj jé hah'üüm do sa jawén. Tak'ëp ta kyyh. Hahÿÿ da taky hadoo: “Jé tabanas'aa akajar me hanyyh do hyb n'aa jew'yyk doo, kabarii ti tabanas'aa heen n'aa hyb n'aa jew'yyk do na-ääj hë, jé gadoo do tabanas'aa heen n'aa ta maboor hã, ta moo hã radadäk hyb n'aa, ¹⁰ta ti hedoo do P'op Hagä Do rejää da sa hã tak'ëp takawajään doo gó. Tak'ëp sa hã tarejää do rahoop da. Dooh da P'op Hagä Do t'yyd mehïïn bä sa hã.‡ Ta ti hedoo do rahoop da pä hadoo saw'aak do hahöng do tak'ëp mahÿÿnh doo. Ääs P'op Hagä Do wë kasëew bong do sa matym gó, B'éé T'aah matym gó na-ääj hë rahoop da tii. ¹¹Rahoop do tsyg as'ëëg had'yyt hë da. Dooh tahëej bä tii. Dooh da takan'oo bä rakameh'ääk pé rahoop do hyb n'aa. Tabanas'aa, kabarii tabanas'aa heen n'aa na-ääj hë hyb n'aa jew'yyk doo, ta häd heen n'aa gad'oo do rahob had'yyt né da”, näng ääs kyyh.

¹²Ta ti hana nä do hyb n'aa, taw'ääts hë h'yyb jawyk doo gó rababoo had'yyt hë P'op Hagä Do karapee tsyt hë ta wë kasëew bong doo, tamejüü do ky dah'eeh doo, Jesus hã h'yy ganajëng doo.

¹³Tii bä ÿ maa napäh kyyh hÿ pong jé hana do hã ÿ ky hadoo doo. Hahÿÿ da ta kyyh: “Merii hahÿÿ da: Ky n'aa kedëng da hÿ jawén dejëp doo, h'yy ganajëng doo me Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk doo”, näng.

“Te hub né hë tii”, näng P'op Hagä Do Sahee. “Ta ti hedoo do

† **14:4** P'op Hagä Do hã had'yyt hë rah'yyb padëëk. Dooh ta wób rah'yy kaha'eeh do hã rah'yy kae bä. Dooh kabarii hã rah'yy kae bä, dooh P'op Hagä Do rawad'ii bä, tahanäng pé ti dooh ÿÿj sa wë rabok péh. ‡ **14:8** ÿÿnh hajök do sii heÿÿh doo, sa sii naëng oow mahÿÿj ha'oom do ky n'aa gó tabeh'üüm. P'op Hagä Do mak'yyis doo, ta wób h'yyb tatuk do sa nemuun P'op Hagä Do ramakyyis hyb n'aa ky n'aa ti ta tii. § **14:10** Panyyg ky n'aa gó tabeh'üüm ta ti ky n'aa Gereg kyy me. Hahÿÿ da takerii wät: “Tak'ëp mahÿÿnh doo, ta hood gó tagedu däk do tan'oo bä reëëk. Tak'ëp mahÿÿnh do tii. Dooh takamekuuj bä tanahejoonh hyb n'aa. P'op Hagä Do kawajään tii.”

rakameh'ääk da hejooñh do rahoop do mahãnh. Hÿ pong jé ragadoo né da baad hadoo do ramoo bok do sãm", nãng P'op Hagä Do Sahee.

Badäk hahÿÿ bä habong do ta hä h'yy kana'eeh do Jesus rejää do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴Tii bä ÿ hegää wät, wë puh hawak do ÿ hapäh pój ÿÿ jé. Wë puh pong jó ti asooh aj'yy hadoo doo. K'ääts tég gabarëeh do ta soog ta nuu gó hasooh doo. Ta moo gó tatón joom ji nu gekää do nahëe tak'ëp hehãm doo.

¹⁵Tii bä ääs see bana kãn. P'op Hagä Do tób n'aa, hÿ pong jé hasooh doo bä naa tabanyyh. Tak'ëp hadoo doo me ta kyyh taky hadoo wë puh pong jó hasooh do hä. Hahÿÿ da ta kyyh: "Mata däg badäk hahÿÿ hä habong doo, raky n'aa kety hõm hyb n'aa, joom ta nahëe me ji gekää doo da, ji bataa doo da. Kaja däk nesaa do hä raky n'aa kety hõm do hyb n'aa, joom ahõõ däk do ji ata hõm do kajaa doo da", nãng ääs kyyh wë puh pong jó hasooh do hä. ¹⁶Tii bä kä, ta nahëe me wë puh pong jó hasooh do tanu gak'ää hõm hadoo badäk hahÿÿ hä habong doo. Sahõnh hë tabata hõm.**

¹⁷Tii bä P'op Hagä Do tób n'aa, hÿ pong jé hasooh doo bä naa tabanä kãn ääs seeh. Ti na-ääj hë tatón joom nahëe tak'ëp hehãm doo. Uwa ag ji gamakää do nahëe tii. ¹⁸Tii bä ääs seeh, tëeg hõõ hagä n'aa, buu benyym do P'op Hagä Do hä rama ejuu do tyng bahäng bä naa tabana kãn. Tak'ëp ta kyyh ääs joom nahëe hehãm do hatón do hä tamaher'oot bä. Hahÿÿ da taky hadoo ta hä: "Mado däg joom nahëeh, mata däg badäk hahÿÿ bä joom uwa ta tyd hä padëek doo. Wah'ëe padäg kä ta ag." ¹⁹Tii bä ääs gak'ää hõm kãn uwa ag badäk hahÿÿ bä hanäng doo. Tata hõm ta ag, tadowäts hõm kãn ji gatsi do hood gó. Takawajään doo gó tak'ëp da P'op Hagä Do rejää da badäk hahÿÿ bä ta hä h'yy kana'eeh

** **14:16** Panyyg ky n'aa gó tabeh'üüm badäk hahÿÿ bä habong do taky n'aa etyy do ky n'aa. †† **14:20** Uwa ag nado ti rataa do ragetsi doo. Badäk hahÿÿ bä habong do P'op Hagä Do wë kamaj'ii do ääs radej'ëep do ky n'aa tii.

do tahanäng pé tii. ²⁰Tii bä sa tsyym me ragetsii kãn uwa ag, ji getsi do hood panang w'oo hä hasooh doo gó. Majyyw ganyyh tagetsi do hood gó naa. Maeë däk majyyw ganyyh doo. Kawaaro ewöd n'aa hä takajäk, p'op péj takajäk. Dawëe né hë takajäk, 300 kirõõm tahyb n'aa péh.††

15

Setsi ääs setsi tagadëeg ub nesaa do man'aa do ky n'aa hahÿÿh

¹Tii bä kä, tak'ëp meuj n'aa nãng do heen n'aa see ÿ hapäh hÿ pong jé. Setsi ääs ÿ hapäh, tagadëeg ub setsi nesaa do man'aa doo. Tagadëeg ub tawén hadoo, ta ti tabës bä, gawat-sig hõm do hyb n'aa P'op Hagä Do kawajään doo. ²Tii bä akajar paras-ko s'ëëb hadoo, tëeg hõõ hadoo doo me kamekuuj däk do ÿ hapäh. Ta ti akajar hadoo do jó ÿ hapäh sahõnh hë j'aa kets'ëe doo, tabanas'aa akajar see me naa hanyyh do paa hä, kabarii ta heen n'aa hä na-ääj hë j'aa kets'ëe doo, ta häd numero n'aa ganad'oo do paah. Sa moo gó rapatsëe retën do nahëeh, sa hä P'op Hagä Do an'oo däk doo. ³Tii bä rejäm kãn Mosees, P'op Hagä Do karom paa ejäm wät do paah. Rejäm na-ääj hë B'éé T'aah h'yyb n'aa jaw'yyk do jãm n'aa. Hahÿÿ da sa kyyh rejäm doo:

"Tak'ëp meuj n'aa nãng do sahõnh hë mamoo wät doo

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo.

Baad had'op, heh'äät, sahõnh hë mamoo wät doo,

õm, sahõnh hë had'yyt bag'ääs doo.

⁴Jääm hë õm ti baad had'op doo,

tsyt hë nesaa do mahãnh hawät doo.

Sahõnh hë häj n'aa babuuj rabana da a wë,

õm rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa.

Tii d' rabad'oo da, baad had'op do mamoo wät do kametä däg kän do hyb n'aa.

Ti hyb n'aa kä, sahõnh hē a hyb n'aa da rah'yyb e'ỹm.

Tak'öp da õm raweh'ēeh Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Sahõnh hē õm da raj'aa etsē", näk sa kyyh rejäm doo gó.

⁵ Ta ti jawén ỹ hegãã wät, tii bā ỹ hapäh tanoo kasēets hõm P'op Hagä Do tób n'aa hỹ pong jé hanäng doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hood tób n'aa. ⁶ P'op Hagä Do tób n'aa gó naa rabanä kän setsi äãs, setsi baad nadoo do badäk hahỹ bā habong do rahoop do man'aa doo. Pãän papuuj rino häd näng do s'ēeb hawak do gabarēeh do sa saroor. Sa h'yyb mawyd k'ääts tēg gabarēeh do s'ēeb. ⁷ Tii bā, ji meheet pé kabaj'aa do see an'oo däk sa hã setsi ta hood k'ääts tēg gabarēeh do s'ēeb. Ta hood gó tagedu däk P'op Hagä Do hawäd had'yyt do kawajãän do metēe n'aa, badäk hahỹ bā habong do sa jó rahah'ook hadoo hyb n'aa. ⁸ Tii bā kä, ta tsyg P'op Hagä Do bag tak'öp gabarēeh doo gó hana doo, ta hejój gó naa hana doo, jé pad'yyt däg P'op Hagä Do tób n'aa gó. Dooch hajaa pé P'op Hagä Do tób n'aa gó hajēe suun péh, ta ti setsi baad nadoo do badäk hahỹ bā habong do rahoop do man'aa do kajaa bā kä.

16

Setsi ta hood P'op Hagä Do kawajãän do metēe n'aa ky n'aa hahỹ

¹ Tii bā, ỹ maa napäh kyyh tak'öp hadoo do P'op Hagä Do tób n'aa bā naa hana doo. Hahỹ da taky hadoo setsi hedoo do äãs sa hã: "Bē ahõm, bē ahoog hyy badäk hahỹ hēnh setsi hedoo do ta hood gó hanäng doo, P'op Hagä Do kawajãän do metēe n'aa", näng ta kyyh. ² Tii bā pooj jé hadoo do äãs ahoog kän ta hood gó hanäng do hēej jó. Tii bā, sahõnh hē tabanas'aa akajar me naa hanyyh do paa heen n'aa sa maboer hã, sa moo hã gado

däk do hã, sahõnh hē kabarii ta heen n'aa hyb n'aa jew'yyk do hã na-ããj hē genyyh sa rog manahuuh doo, nesaa doo, datés doo.

³ Tii bā äãs see akajar me tahoog kän ta hood gó hanäng doo. Majyyw hado däk sahõnh hē naeng, kamag majyyw hadoo. Sahõnh hē akajar me habong do hedöp do paa dejēb kän.

⁴ Äãs see ahoog kän ta hood gó hanäng do sahõnh hē tamii me, naeng k'ääts gó ganyyh doo me na-ããj hē. Majyyw hado däk sahõnh hē naeng. ⁵ Tii bā ỹ maa napäh äãs naeng hagä n'aa, hahỹ da P'op Hagä Do hã her'oot doo:

"Baad had'op õm.

P'op Hagä Doo, tsyt hē nesaa do mahãnh hawät doo,

da hē hawät doo, p'ooj ub hawät doo.

Baad hadoo do ti mamoo wät doo,

ta tii da sa hã maky n'aa etyy do hã,

⁶ Baad ub né ti sa hã mamoo wät doo, a karapee tsyt hē a wē kasēew bong doo,

a ky n'aa rod na-ããj hē radej'ēep do hyb n'aa paah.

Sa majyyw gatsēk ran'oo bā radej'ēep noo gó.

Ti hyb n'aa man'oo däk majyyw né hē rabeēek hyb n'aa.

Sa h'yyb haj'aa hē tii", näng äãs naeng hagä n'aa kyyh.

⁷ Tii bā ỹ maa napäh kyyh P'op Hagä Do rama ejuu do tyng n'aa hã naa äãs her'oot do ky gadoo doo. Hahỹ da ti kyyh P'op Hagä Do hã:

"Ỹ, te hub né hē Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo,

P'op Hagä Do Sahõnh Hē Haj'ap Doo.

Baad had'op, heh'äät, sahõnh hē sa hã maky n'aa etyy doo", näng ti kyyh.

⁸ Tii bā äãs see papỹj hã kä tahoog kän ta hood gó hanäng doo. Tii bā kä, papỹj hã takan'oo däk badäk hahỹ bā habong do tarejãä hyb n'aa tak'öp baju doo me. ⁹ Tii bā byyh hetä padēek tak'öp baju do haj'aa. Ti hyb

n'aa P'op Hagä Doo, sahõnh hẽ ra-
hoop do mo haj'aa näng do raky n'aa
was'ee kãn. Tak'ëp rahob né paawä,
doo rat'yyd kamehĩn bã, dooh reréd
bã nesaa doo. Doo rakarën bã P'op
Hagä Do rahyb n'aa jewyyg bã.

¹⁰ Tii bã ääs see ahoog kãn ta hood
gó hanäng do tabanas'aa akajar me
naa hanyyh do paa bagã tyng n'aa
jó. Tak'ëp tabadagyb däk jé pad'yyt
hẽ tabanas'aa bag'ääs doo bã. Badäk
hahỹỹ bã habong do nag'aad kegës,
tak'ëp datés do rahoop do hyb n'aa.

¹¹ P'op Hagä Do hỹ pong jé bag'ääs
do raky n'aa was'ee kãn tak'ëp datés
do hyb n'aa, sa rog hyb n'aa na-ääj
hẽ. Rahob né paawä, dooh rat'yyd
kamehĩn bã baad nadoo do ramoo
bok do hã. Doo reréd bã baad nadoo
doo. ¹² Tii bã ji ma poo oow see pé
ääs kã ahoog kãn ta hood gó hanäng
do tamii maeh do Éw-Parat häd näng
doo me. Tamii Éw-Parat mawooj däk,
sa wahë n'aa papỹỹj hana hẽnh naa
hena do sa warahén sii hẽ mawooj
däk doo me rabatsëg hõm hyb n'aa
kaneb'ooh doo hẽnh.

¹³ Tii bã ỹ hapäh tamawoob hẽ
karap'aar h'yyb nesaa doo. Ta-
banas'aa dõm näng do noo gó naa
ta see ganyyh, tabanas'aa akajar
me naa hanyyh do paa noo gó naa
ta see ganyyh, sa ky n'aa rod noo
kanesa do noo gó naa ta see ganyyh.*
Maj'ee hedoo karap'aar h'yyb nesaa
doo. ¹⁴ Karap'aar h'yyb nesaa do
né hẽ tii. Tak'ëp meuj n'aa näng do
heen n'aa ramoo bok. Jé pad'yyt
hẽ badäk hahỹỹ bã hãj n'aa wahë
n'aa wẽ rabahõm, hãj n'aa wahë
n'aa sa warahén sii hẽ rabats'yyt
hyb n'aa kaneb'ooh doo hẽnh. P'op
Hagä Do wẽ, ta karapee wẽ na-ääj
hẽ rakaneboh paawä. P'op Hagä Do
Sahõnh Hẽ Haj'ap Do h'yyb däng do
noo gó da ta ti kaneb'ooh do bawät.

¹⁵ Hahỹỹ da Jesus kyyh:

“Bẽ hyb n'aa matakä. Ỹ ana da
rah'yy kanapeet bã, hets'ëek do ji
ganada bã takajaa doo da. Ky n'aa
kedëng da jé hyb n'aa matakëe doo.
Ta ti hadoo do hã dooh takado hõm
bã ta saroor. Doo da tanu mebyy bã,
doo ta si n'aa hẽ tawäd ỹ an'oo bã do
hyb n'aa”, näng Jesus.†

¹⁶ Tii bã tamawoob hẽ hadoo do
karap'aar h'yyb nesaa do ran'oo
bã hëej sa wahë n'aa rakataa hyb
n'aa Eberew kyy me Ar-Magedõn
ramaneëënh doo bã.

¹⁷ Tii bã setsi däg do ääs kã ahoog
hyy kãn ta hood gó hanäng do wẽ
hã. Tii bã ỹ maa napäh kyyh tak'ëp
hadoo doo, maa eh do P'op Hagä Do
tób n'aa hỹ pong jé hasooh doo bã
naa, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng
n'aa bã naa. Hahỹỹ da ta kyyh:
“Gawatsig hõm kãn sahõnh hẽ!”, näng.

¹⁸ Tii bã kã, tak'ëp tabawyb kãn, tak'ëp
tadarung, et'oom. Tak'ëp né hẽ k'ääts
katajus kãn, k'ääts ganabëeh. Badäk
hahỹỹ bã ajyy radu doo noo gó naa
rababok doo, dooh noo gó ta ti hedoo
pé tak'ëp k'ääts katajuus do bawät.
Tak'ëp né hẽ badäk hahỹ hëej hã kata-
juus jé pad'yyt hẽ. ¹⁹ K'ääts nanäng
panang tak'ëp ky n'aa etsëeh do yt
hẽ hanäng do ganabëeh tak'ëp kata-
juus do haj'aa. Ganabëeh do haj'aa
ketyn padäg kãn panang paa tan'oo
bã. Tamawoob däg panang tahaj'aa
ketyn bong doo. Sahõnh hẽ badäk
hahỹỹ bã hanäng do sa panang bã
hanäng do tób kag'ëed bëeh kata-
juus do haj'aa. Doo P'op Hagä Do
mabaan bã nesaa do panang ky n'aa
etsëeh do Babirõn häd näng do babuuj
ramoo bok do paah. P'op Hagä Do
mejũũ rabeëek hyb n'aa ta hood gó
hanäng do mahỹỹnh doo, tan'oo däk
tak'ëp rabahoop takawajãän doo gó
sa hã tarejãä doo, tahanäng pé tii.
²⁰ Sahõnh hẽ tsyt dëeg akajar me
hanäng doo, sahõnh hẽ waëe na-ääj

* **16:13** Tabanas'aa k'ääts gó naa hanyyh do né tii. 13.11-15 hã takerii däk ta ky n'aa. † **16:15** P'ooj
ub, Jerusarënh bã hasooh do P'op Hagä Do tób n'aa hagã n'aa sa wahë n'aa awät kawõõt doo da atsëm.
Tii d' tawén d'oo tahag'ääs hyb n'aa tób hagã n'aa ramatakä bã. Tawyyd bã tób hagã n'aa see haỹỹh doo,
rado hõm ta saroor, raju hõm, tii bã ramejũũ bag hẽnh tababaa j hõm hyb n'aa ta tób hẽnh. Ti ky n'aa gó
Jesus beh'ũũm tamatëeh do baad ji gada do ky n'aa hã.

hẽ bedo bong. ²¹ Naeng tak'ep dagap do pä hado däk do kajäg hyy kän badäk hahÿÿ bä habong do sa jó. ⁴⁰ kiw bahänh pä hadoo kejak doo. Tii bä P'op Hagä Do raky n'aa was'ee kän tak'ep rabahoop pä hadoo kajäk do an'oo bä do hyb n'aa.

17

ÿÿnh ky n'aa tabanas'aa ky n'aa da-heeh hahÿÿh

¹ Tii bä setsi hedoo do ääs, ta hood sa moo gó patsëe do paa sa see ana kän wë ÿÿ, tii b' taky hadoo hä ÿÿ: “B'ëep, ÿ metëeh da a hä nyy da P'op Hagä Do rejää da ÿÿnh hajök do sii heÿÿh do yb, hajöng tamii takëen hä hasooh doo.* ² Sahönh hẽ häj n'aa sa wahë n'aa rabahe'ÿÿh hadoo ta ti ÿÿnh hadoo do sii. Badäk hahÿÿ hä habong do raboom kän do hadoo uwa s'ëeb mahÿÿnh do hä, ÿÿnh hadoo do sa hä taheno do hä. Baad nadoo do ÿÿnh hadoo do moo wät do h'yyb mahũũm kän”, † näng ääs kyyh hä ÿÿ.

³ Tii bä s'ëeh hadoo ÿ hapäh P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. Säh ÿ hadoo doo gó ääs ÿ tamahũũm kän tabanawäng hënh. Ta tii bä ÿ hapäh ÿÿnh tabanas'aa häd hahiin pé do jó hasooh doo. Tabanas'aa hä takerii däk séd dó ta häd wób P'op Hagä Do h'yyb rejää doo. Setsi tabanas'aa nuuh. Ji moo sahönh hẽ ta s'ään. ⁴ Jabaruut péh, häd hahiin pé ta mahang ÿÿnh saroor. K'ääts tög gabarëeh do s'ëeb, pä gabarëeh do ky n'aa gebah doo, nu gabarëeh do perora häd näng do na-ääj hẽ ta hetsó tapadedëek doo. Ji eëek do hood n'aa k'ääts tög gabarëeh do s'ëeb ta moo gó. Séd dó nesaa péh, hesus hadoo do ta gó ta wób sii tabahe'ÿÿh do hyb n'aa. ⁵ Hahÿÿ da takerii däk ta maboore hä:

“Babirön, panang tak'ep ky n'aa et-sëeh do ÿÿh. ÿÿj hajök do sii he'ÿÿh do sa ÿÿn. Sahönh hẽ tak'ep nesaa do badäk hahÿÿ bä hanäng do du n'aa doo.” Tii d' né takerii däk ta maboore hä, tahanäng pé baad ji nahapäh doo. ⁶ Aoom ÿÿnh hadoo doo. Tawén oom, P'op Hagä Do karapee tsyt hẽ ta wë kasëew bong do sa majyyw, Jesus ky n'aa nerét do sa majyyw tadej'ëep do teeg wät do hyb n'aa.

Tak'ep ÿ hyb n'aa meuuj wät ÿÿnh hadoo do ÿ bahapäh bä. ⁷ Tii bä ääs ky hadoo hä ÿÿ: “Hëd n'aa mahyb n'aa meuunh? Öm ÿ maher'oot da ÿÿnh ky n'aa, nyy d' tahanäng péh. Öm ÿ maher'oot da na-ääj hẽ tabanas'aa setsi nuu näng doo, ji moo sahönh hẽ s'ään näng do ÿÿnh jó jasoo do ky n'aa, nyy d' tahanäng péh. ⁸ Tabanas'aa mahapäh doo, pooj jé tabawäd wät paah. Da hẽ dooh tawäd bä. Ti hadoo né hẽ tak'ep t'öp gadarong doo gó naa, tabanesaa hënh naa taganyyh da tagawat-sig höm hyb n'aa kä. Badäk hahÿÿ bä habong doo, sa häd badäk hahÿÿ kapahuuj däk noo gó naa kanerih do edëb had'yyt do gadoo do heen n'aa hä, rahyb n'aa meuunh da tabanas'aa rabahapäh bä. Pooj jé tabawäd wät paah, da hẽ dooh tawäd bä. Ti awät né da hÿ jawén p'aa hënh kä”, näng ääs kyyh.

⁹ Ti taky hadoo ënh: “Taw'ääts hẽ tak'ep ji h'yy ganäng ta tii hä, ji bahapäh hyb n'aa nyy d' tahanäng péh. Setsi hedoo do ta nuuh, setsi waëe ÿÿnh jó jasoo doo. † Setsi ta nuuh, setsi bagä n'aa heen n'aa na-ääj hẽ. ¹⁰ Setsi hedoo do paa kä, ji moo séd me dooh booh. Setsi hedoo do sa see tabag'ääs da hẽ. Ta seeh, tagadëeg ub hadoo doo, dooh tana nä bä. Takajaa bä kä, tabag'ääs da kanahën d'os hẽ

* **17:1** Panang Babirön ramaneëeh do ky n'aa ti ÿÿnh hajök do sii heÿÿh do Jowäw hapäh doo. Panang babuuj P'op Hagä Do mak'yys doo, ta see hedoo do hyb n'aa jew'yyk do ky n'aa tii. Hajöng do tamii, hajöng badäk hahÿÿ hëej babuuj, panang buuj ky s'üüt doo. † **17:2** Sahönh hẽ häj n'aa sa wahë n'aa raky dahé däk, ramoo boo däk nesaa do ta ti panang buuj sa hä metëeh doo. Séd rah'yyb hedo däk nesaa do hä, tahanäng pé tii. † **17:9** Ta wób sa hä, setsi bagä n'aa hajöng häj n'aa bag'ääs do ta ti setsi waëe . Ta wób sa hä Roma panang ky n'aa tii, setsi waëe häd tũũ nu däk do jó Roma panang katamaa däk do hyb n'aa. Ta wób sa hä Jerusarënh ky n'aa.

ub. ¹¹ Tabanas'aa pooj jé hawät do paah, da hē nawät nä doo, oito hado däk do bagā n'aa da tii, t'öp gadarong doo gó naa tabanyyh bä kä. Setsi bag'ääs do hadoo pé tii. Tagadëeg ub da P'op Hagä Do gawats'iik da tii", näng ta kyyh.

¹² Tii bä ahöm nä ta kyyh: "Ji moo sahõnh hē hedoo do ta s'ään mahapäh doo, ji moo sahõnh hē häj n'aa wahë n'aa. Doo radu do nä bä rabag'ääs doo. Ti hadoo né hē, kanahën d'os hē ub rabag'ääs da tabanas'aa sii. ¹³ Séd rah'yyb hedoo da ji moo sahõnh hē hedoo doo. Ragadoo da tabanas'aa sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Sa hejój, rahyb n'aa jew'yyk do ranoo da tabanas'aa hä. ¹⁴ B'éé T'aah wë da rakamaj'ii. Tii d' né paawä rabad'oo da, B'éé T'aah j'aa et'ëek da sa hä, sa wahë n'aa heh'äät doo, hyb n'aa jewyk do sa wahë n'aa B'éé T'aah tabahadoo do hyb n'aa. Ta sii had'yyt hē da rababok ta wë tanaëej bong doo, ta wë tatsyyd bong doo, ta hä h'yy kanerét doo", näng mä ääs kyyh.

¹⁵ Tii bä ääs ky hadoo ënh hä yÿ: "Hajõng tamii mahapäh do ta takëen hä yÿnh hajök do sii heÿÿh do hasooh doo, hajök do badäk hahÿÿ hä habong do tii. Sahõnh hē häj n'aa buuj, sahõnh hē sa kyyh her'oot do tii. ¹⁶ Tak'ëp da tabanas'aa, ji moo sahõnh hē hedoo do ta s'ään, ji moo sahõnh hē hëej sa wahë n'aa, rakawajään da yÿnh hajök do sii heÿÿh do wë. Ramakyyys da. Rado hõm da sahõnh hē ta wë hanäng doo. Rakabo nyyh da ta saroor, ta si n'aa hē tabawät hyb n'aa. Rawëh da ta dab, raju jëng da tëeg hõ me. ¹⁷ Tii d' rawén d'oo da P'op Hagä Do an'oo däk do hyb n'aa sa h'yyb gó, takarën do ramoo bok hyb n'aa. Ti hyb n'aa né hē séd rah'yyb hedo padëek, sa hejój, rahyb n'aa jew'yyk do rawén noo tabanas'aa hä. Tii d' rabad'oo da P'op Hagä Do ky däng do paa takaja däk bä kä. ¹⁸ Yÿnh pan'aa

paa mahapäh doo, panang ky n'aa etsëeh do tii, badäk hahÿÿ bä hanäng do hëej wahë n'aa hä mejüü doo", näng ääs kyyh.

18

Panang Babirõn häd näng do gawatsig hõm do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ta ti jawén y hapäh ääs see hÿ pong jé naa hahyng doo. Tak'ëp tahyb n'aa jawyk. Tak'ëp tagabarëeh do hyb n'aa badäk hahÿÿ bä haw'ääts hē ta bag däk. ² Tak'ëp hadoo doo me taky hadoo:

"Gawatsig kån, gawatsig kån panang tak'ëp ky n'aa etsëeh do paa Babirõn häd näng doo!

Karap'aar h'yyb nesaa do panang däg tii.

Ta tii bä sahõnh hē hedoo pé taw'ëed nesaa do ramoo boo däk sa maag.*

³ Babirõn wén gawatsig hõm, yÿnh hajök do sii heÿÿh do hadoo, naëng oow mahÿÿnh do sahõnh hē badäk hahÿÿ hä habong do sa hä tan'oo däk do hyb n'aa, tak'ëp baad nadoo do ramoo bok hyb n'aa ta sii, tak'ëp sa wë P'op Hagä Do kawajään hanoo doo.

Sahõnh hē häj n'aa sa wahë n'aa rabahe'yÿh hadoo ta ti yÿnh hadoo do sii.†

Tak'ëp rama enä däk ajyy hes'ëem doo,

sahõnh hē sa h'yyb karën do panang buuj rabetsëe do hyb n'aa sa hä", näng.

⁴ Tii bä y maa napäh kyyh see hÿ pong jé hana do hahÿÿ da ky hadoo doo:

"Karapé haa, bë beréd däg ta ti panang.

* **18:2** Judah buuj sa hä ti anäng taw'ëed nesaa doo. Ji nawëh do tii. † **18:3** Hahÿÿ d' tahanäng pé ti ta sii raba'yÿh hadoo: Panang buuj rah'yyb mahüüm sahõnh hē häj n'aa wahë n'aa, sa karapee sii hē, baad nadoo do P'op Hagä Do ganen'aak do ramoo bok hyb n'aa. Dawëe P'op Hagä Do mahänh rababok ran'oo bä.

Bë beréd däg, nesaa do ramoo bok do sa h'yyb hataa bë nahadoo hyb n'aa,

sa hã ÿ rejãã do mahãnh bë kedëeb bong hyb n'aa.

⁵ Tak'ëp tabahajõõ däk nesaa do ramoo bok doo.

P'op ji at'ëeg sëek do hadoo, wë hã kaja däk do hadoo tii.

Dooh P'op Hagä Do mabaan bã nesaa do ramoo bok doo.

⁶ Baad nadoo do ta wób hã ramoo bok do bë† moo boo Babirõn panang buuj hã.

Nesaa do panang buuj ramoo bok do bahãnh da bë an'oo bã ta hã baad nadoo doo.

Tak'ëp bë mekuuj reëek do pan'aa, panang buuj ta wób sa hã ran'oo däk do bahãnh.

⁷ Sa hã hë rah'yy kasab'ee do paa pénh,

sa hã hë hajõng dajëer rah'ëenh do paa pénh

bë an'oo bã kã rahoop hyb n'aa, rah'yy katón hyb n'aa.

Hahÿÿ da h'yy kasab'ee doo gó Babirõn panang buuj raky hadoo sa h'yyb gó:

'Sa wahë n'aa ÿÿnh bag'ããs do tyng n'aa jó hasooh do ër panang.

ÿÿnh patug tamaa wät do nado ër panang. Dooh ër h'yy ketón da', näng panang buuj sa kyyh.

⁸ Tii d' rah'yy kasab'ee do hyb n'aa, séd noo gó né da baad nadoo do kajaa da sa wë:

Dajëb kajaa da sa wë, h'yy ketón da, as'aah da.

Tëeg hõõ gó da panang baooj jëng.

Tii da tawén hadoo, tak'ëp tabahe-joonh,

tak'ëp takabaj'aa do hyb n'aa P'op Hagä Doo,

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do panang buuj ky n'aa etyy doo", näng mä hÿ pong jé hana do kyyh.

⁹ Badäk hahÿÿ bã häj n'aa sa wahë n'aa ta sii rabahe'ÿÿh do hadoo do

paah, ta sii hajõng dajëer rah'yy karën do jawén rah'ëenh do paa a'oot da panang haooj jëng do tsyg rabahapäh bã. A'oot da, rah'yy ketón da ta hyb n'aa. ¹⁰ Dawë hã rababë hõm da, panang buuj rahoop do rajeÿÿm do hyb n'aa rahob bã. Hahÿÿ da sa kyyh:

"Baad nado né hë a wë kajaa do panang ky n'aa etsëeh doo,

baad nado né hë a wë kajaa do Babirõn, panang hejooonh doo,

séd noo gó õm P'op Hagä Do rejãã do kaja däk do hyb n'aa!", näk da häj n'aa wahë n'aa sa kyyh.

¹¹ Ajyy hes'ëem do a'oot da, rah'yy ketón da panang hyb n'aa, dooh hets'ëë wät pé do hyb n'aa sa wak'ããb marakate yb gó ramena doo. ¹² Dooh hets'ëë wät pé k'ããts tæg gabarëeh doo, k'ããts tæg hawak doo, gabarëeh do perora häd näng doo. Dooh hets'ëë wät pé rino häd näng do s'ëeb pãän tak'ëp baad hadoo doo, pãän jabaruut péh, pãän häd hahiin doo, pãän sawasaab is do seda häd näng do s'ëeb, sahõnh hë hedoo pé b'aa buu benyym doo, sahõnh hë hedoo pé ta hood errepããt§ tæg s'ëeb ramoo bok doo, b'aa ky n'aa gebah do s'ëeb, k'ããts tæg hahiin do s'ëeb, sapaar s'ëeb, pã mar-more häd näng do s'ëeb na-ããj hë. ¹³ Dooh hets'ëë wät pé sa hã b'aa kanera häd näng do syyj, ji waa ty gamabuuuj, buu benyym do ji hawuuk doo, buu benyym do in-sijëen häd näng doo, b'aa tæg buu benyym do s'ëeb miir häd näng doo, buu benyym do see pé na-ããj hë. Dooh hets'ëë wät pé sa hã uwa s'ëeb mahÿÿnh doo, joom ag oriib syyj, tiriig ag, tiriig s'ëeb, booj yb, b'éé, kawaaro, ta hood kawaaro takyyk doo. Dooh na-ããj hë hets'ëë wät pé ajyy ÿÿj sa karom pan'aa, ajyy kaneb'ooh noo gó rameso padëek do na-ããj hë sa karom pan'aa.

† **18:6** Dooh baad ji hapëë bã jaa hã ta ti takamejüü. ããs panang rejãã do hã apäh takamejüü. Ji moo sahõnh hë häj n'aa wahë n'aa sa ky n'aa 17.16 hã takerii däk do hã apäh takamejüü na-ããj hë. § **18:12** Mäs kyy me elefante .

14 Tii bä hahỹỹ da da sa kyyh panang hã:

“Dooh wäd a wë tak'ëp magen'aak do paah.

Dooh wäd tak'ëp ky n'aa gebah do a wë hanäng do paah.

Dooh wäd gabarëeh do a wë hanäng do paah.

Dooh takawyyd wäd bä ta tii”, näk da sa kyyh.

15 Ajyy wekãp do ta ti hedoo do panang babuuj hã hes'ëem do paah, tak'ëp ma enä padëek doo, dawë hã rababë hõm da, panang buuj rahoop do tak'ëp rajeỹỹm do hyb n'aa rahob bä. A'oot da, h'yy ket'oon da. 16 Hahỹỹ da da sa kyyh:

“Baad nado né hë a wë kajaa do panang ky n'aa etsëeh doo.

Pãän, rino häd näng do s'ëeb tak'ëp baad hadoo doo,

pãän jabaruut péh, häd hahiin pé panang babuuj rapadedëek do paah.

K'ãäts tég gabarëeh doo, pä gabarëeh do ky n'aa gebah doo,

gabarëeh do perora häd näng do na-ãäj hë sa hetsó paah.

17 H'yy katón n'aa näng né hë panang hã kajaa doo,

séd noo gó gawatsig hõm do hyb n'aa tak'ëp hadoo do ta ma paah”, näk hes'ëem do sa kyyh.

Dawë hã rababë hõm da marakate yb gó moo bok do sa wahë n'aa, ta gó habok doo, marakate yb gó moo bok doo, marakate yb gó men'aa do paa hã ta sãm gad'oo doo. 18 Hahỹỹ da da sa kyyh panang haooj jëng do tsyg rabahapäh bã: “Dooh hahỹ hadoo pé panang tak'ëp ky n'aa etsëeh pé”, näk da. 19 K'ãäts ooj rehaa da sa nuu hã.** A'oot da, h'yy ket'oon da. Hahỹỹ da da sa kyyh:

“Baad nado né hë a wë kajaa do panang ky n'aa etsëeh doo.

** 18:19 Rah'yy ketón do heen n'aa tii.

Tak'ëp panang buuj rama enäh do hã marakate yb danäh rama enä padëek.

H'yy katón n'aa näng né hë panang hã kajaa doo,

séd noo gó gawatsig hõm do hyb n'aa tak'ëp hadoo do ta ma paah”, näk sa kyyh.

20 Taw'ãäts hë bëe kä, hỹ pong jé habong do bë h'yy gadejah. Bëeh, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew bong doo, 12 hedoo do Jesus mejũũ doo, Jesus ky n'aa rod hedoo do na-ãäj hë, taw'ãäts hë bë h'yy gadejah, nesaa do hã P'op Hagä Do ky n'aa ety däk do hyb n'aa panang buuj, nesaa do bë hã ramoo bok do paa hyb n'aa.

21 Tii bä ãäs tak'ëp kabaj'aa do see tado däk pä tak'ëp haeh doo, ti tadawäts kãn tame akajar me. Pä tadawëes bã taky hadoo:

“Tii bä né kä, tak'ëp baad nadoo doo me

tagawatsig kãn da panang ky n'aa etsëeh doo, Babirõn.

Dooh da rahapëe wäd bã hahỹ panang”, näng ãäs kyyh.

22 Tii bä panang gawatsig hõm do hã ãäs ky hadoo:

“Hỹ jawén dooh ji maa napäh pé a mahang retën do nahëeh,

ji gamehỹỹh do nahëeh, jãm hejãm do sa kyyh.

Hỹ jawén dooh ji awyyd wät pé da a mahang ramoo bok do hã moo bok doo.

Hỹ jawén dooh kawyyd wät pé a mahang tiriig ag kamawõõs doo, tiriig s'ëeb moo bok doo.

23 Hỹ jawén dooh ragataas pé ta bag hahỹ panang bã.

Hỹ jawén dooh ji maa napëe wäd bã aj'yy katëe do pan'aa,

ỹỹnh katëe do pan'aa sa kyyh a mahang.

Tii d' tawén hadoo, ky n'aa ets'ëeh do hyb n'aa paah,

hyb n'aa jewyk do hyb n'aa paa badäk hahÿÿ bä a panang bä hes'ëem do paah.

Ramehëm doo me a babuuj rawedii, ta s'ee hënh rah'yyb mahüüm do hyb n'aa sahõnh hë badäk hahÿ hëej babuuj.

²⁴ Babirõn panang bä radej'ëep paa P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do wë kasëew bong do na-ãaj hë.

Babirõn panang hyb n'aa badäk hahÿ haw'ãäts hë radej'ëep paa sa da hadoo doo.

Ti hyb n'aa P'op Hagä Do wén gawats'iik ta tii", näng mä ääs kyyh.

19

P'op Hagä Do raj'aa etsë do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ta ti jawén ÿ maa napäh tak'ëp kanekan do hÿ pong jé habong do sa kyyh. Hahÿÿ da tak'ëp sa kyyh:

“Ër j'aa etsë P'op Hagä Doo!
Ti né hë ti ji hed'ëep doo.
Taw'ãäts hë P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do takabaj'aa.

Taw'ãäts hë sahõnh hë tabag'ãäs.

² Baad had'op, heh'äät sahõnh hë sa hã taky n'aa etyy doo.

Ti hyb n'aa taw'ãäts hë ji j'aa etsë P'op Hagä Doo.

Babirõn buuj, ÿÿnh hajök do sii heÿÿh do hadoo do ky n'aa etsëeh do P'op Hagä Do ky n'aa ety däk nesaa doo hënh.

Baad nado boo sahõnh hë badäk hahÿÿ bä habong do panang buuj ran'oo bä.

ÿÿnh hajök do sii heÿÿh do hadoo tii, aj'yy tah'yyb tatuk do ta ÿÿm tawadii hyb n'aa.

Sa h'yyb gó P'op Hagä Do reréd hõm ran'oo bä,

daap hadoo do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Ta karapee radej'ëep do majyyw sãm P'op Hagä Do abaa j kãn

panang buuj sa hã”, nãk sa kyyh.

³ Tii bä p'aa hënh raky hadoo:

“Äã j'aa etsë P'op Hagä Doo!
As'ëeg had'yyt hë panang haoj jëng do tsyg.

Doo h tahëej bä rahoop doo”, nãk sa kyyh.

⁴ Tii bä 24 wahë n'aa hedoo doo, ji meheet pé kabaj'aa do na-ãaj hë rabehty b'ëeh P'op Hagä Do pooj jé, tabag'ãäs do tyng n'aa jó hasooh doo. Tii b' raj'aa etsë ta hã. Hahÿÿ da sa kyyh: “ÿÿ, tii d' né hë. Taw'ãäts hë hajök do rahe'oot doo. P'op Hagä Do ër j'aa etsë!”, nãk sa kyyh.

⁵ Tii bä, P'op Hagä Do bag'ãäs do tyng n'aa bä naa rë tanyy ky hadoo:

“Bëeh, sahõnh hë ta karapee tak'ëp ta hã weh'ëeh doo,
ky n'aa nets'äs doo, ky n'aa etsëeh doo,
bë j'aa etsë P'op Hagä Doo”, näng her'oot do kyyh.

⁶ Tii bä ÿ maa napäh tak'ëp kanekan do sa kyyh. Gawakaa p'op hana do ky hadoo sa kyyh, et'oom do ky hadoo. Hahÿÿ da sa kyyh:

“P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo,
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër h'yy kaha'eeh do sahõnh hã tabag'ãäs.

Ti hyb n'aa ër j'aa etsë ta hã!

⁷ Taw'ãäts hë ër tsebé, ër h'yy gadejah, taw'ãäts hë ër j'aa etsë ta hã, kaja däk do hyb n'aa B'éé T'aah katëe doo kä.

Ta ÿÿm pan'aa gadaa däg kãn ta patug kajaa raketëe hyb n'aa.*

⁸ Ta ÿÿm pan'aa hã takan'oo däk ta saroor pãän papuuj rino hãd näng do tak'ëp baad hadoo do s'ëeb.

* **19:7** Ket'ëe do ky n'aa gó rabeht'üüm Jesus hã h'yy ka'eeh do séd rah'yyb hedo däk do ta hã ky n'aa. Ta ÿÿm pan'aa , ta hã h'yy ka'eeh doo.

Baad hadoo do tsyt hē P'op Hagä Do wē kasēew bong do ramoo bok doo,
 baad hadoo do rababok doo, tahanäng pé ti pāän rino häd näng do s'ēeb tak'ēp baad hadoo doo", näk sa kyyh.

⁹ Tii bā āās ky hadoo hā ŷy: "Merii hahŷy, 'Ky n'aa kedēng da B'éé T'aah katēē do jām n'aa hēnh katsyyd bong doo.' " Tii b' āās ky hadoo nä: "Ti né hē P'op Hagä Do kyyh heh'äät doo", näng āās kyyh.

¹⁰ Tūū ŷ badēē jat tii bā āās tsyym pa, ta hā ŷ j'aa etsē hyb n'aa paawä. Tii b' taky hadoo hā ŷy: "Doo. Tii d' madoo manäh. P'op Hagä Do karom né ŷy, ta karom mabahadoo doo da né hē, a wakāän hedoo do Jesus metēēh do hā h'yy kanerēt do ta karom rabahadoo doo da na-āāj hē. Taw'āāts hē P'op Hagä Do ti maj'aa etsēē. P'op Hagä Do karom ŷy hē bē nemuun ŷ wén näng, jāām hē Jesus metēēh do tii, ēr ta ky n'aa rod hedoo doo, ta wób hā maher'oot doo", näng āās kyyh.

Kawaaro hawak do jó hasooh do ky n'aa hahŷy

¹¹ Tii bā ŷ hapäh hŷ pong jé noo kasēēts hōm doo. Pój ŷy jé ŷ hapäh kawaaro hawak doo. Taher'oot Do Ji Ky Daheeh Doo, Heh'äät Do na-āāj hē ta jó hasooh do häd. Baad ub taky n'aa etyy taky n'aa etyy doo. Doo tesōōts hōm bā. Baad ub ti ta maji wē takamajī doo, dooh daap hē sa wē takamajē bā. ¹² Gabarēēh ta matym, tēēg hōō hadoo. Hajōng ta nuu hā hatoonh do ta soog, tabag'āās do heen n'aa. Ta hā takerii dāk ta häd. Doo hapäh pé ta ti ta häd. Jāām hē ta daaj hē tabahapäh. ¹³ Majyyw ta saroor hā. P'op Hagä Do Kyyh ta häd seeh. ¹⁴ Hŷ pong jé warahén n'aa kawaaro hewak do jat'oonh do ta jawén rabana. Pāän rino häd näng do s'ēeb tak'ēp baad hadoo doo, papuuj, sa saroor. ¹⁵ Ta noo gó naa sēn-jeer hehām do ganyyh. Ta me taj'aa et'ēēk sahōnh hē badāk hahŷy bā hanäng do häj n'aa

babuuj. Tak'ēp tamejūū da sa hā, dooh tat'yyd mehūūn da ky nadah'eeh doo. Tatu me sapaar s'ēeb, tabag'āās do heen n'aa me tabag'āās da sa hā. Uwa ag ta hood gó ji getsi doo da ji tsyym me, P'op Hagä Do Sahōnh hē Haj'ap Do tak'ēp takawajāän doo gó kawaaro jó hasooh do rejāā da nesaa do moo bok doo. ¹⁶ Ta hatsē hā, ta hā hadāk doo, ta kóm hā na-āāj hē takerii dāk hahŷ ta häd seeh: "Sa Wahē N'aa Heh'äät Doo, Hyb N'aa Jew'yyk Do Sa Wahē N'aa."

¹⁷⁻¹⁸ Tii b' ŷ bahapäh āās see papŷy jé hageēt doo. Tak'ēp hadoo doo me ta kyyh tanaēēnh sahōnh hē taw'ēēd dab hawēh doo, wē hā habong doo. Hahŷy da ta kyyh sa hā: "B'ēēp dana bē bawēh hyb n'aa bē hā P'op Hagä Do anoo doo. Häj n'aa sa wahē n'aa sa dab, warahén sa wahē n'aa sa dab, karejan do sa dab, kawaaro sa dab, kawaaro jó hat'oonh do paa sa dab bē tā da. Sahōnh hē badāk hahŷy bā habong do sa dab, kariw n'aa temah do sa dab, sa karom sa dab, ky n'aa etsēēh do sa dab, ky n'aa nets'ās do sa dab na-āāj hē da bē tā", näng āās papŷy jé hageēt do kyyh taw'ēēd sa tā hawēh do hā.

¹⁹ Tii bā kā, ŷ hapäh tabanas'aa aka-jar me hanyyh do paah, hēēj sa wahē n'aa sa warahén sii hē sēd hā rakata padēēk, kawaaro jó hasooh do wē, ta warahén daheeh sa wē rakaneb'oooh hyb n'aa paawä. ²⁰ Tii d' rakarēn né paawä, tabanas'aa kamaso dāk. Ta ky n'aa rod noo kanesa doo, meuj n'aa näng do moo wät do paa na-āāj hē takamaso dāk, tii bā, rabadēp nā bā, karaj'aa hadoo doo gó, tēēg hōō gó, saw'aak do hahōng doo gó radewäts bēēj kán. Meuj n'aa näng doo me ta ky n'aa rod noo kanesa do wedii paa tabanas'aa heen n'aa gad'oo doo, kabariih, tabanas'aa heen n'aa hyb n'aa jew'yyk doo. ²¹ Sahōnh hē sa kyyh has'ūūt do paah, kawaaro jó hasooh do neboh bēēh ta sēn-jeer me, ta noo gó naa ganyyh doo me. Sahōnh hē taw'ēēd sa dab hawēh do noo nehōj padäg tak'ēp kanekan do hyb n'aa sa tā.

20

Miw hedoo do ta baab ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii b' ÿ hapäh ääs see hÿ pong jé naa hahyng doo. Tak'ëp t'öp gadarong do tabanesaa do noo tég ta moo gó. Haak sapuuw hadoo haeh do tatón ta moo gó. ²⁻³ Tii b' tamaso däk tabanas'aa dóm näng doo, aw'yy hadoo do pooj hawät do Dijab ramaneëenh doo, Nesaa Do Yb. Tamaw'yyd däk haak sapuuw hadoo doo me, tii b' tak'ëp t'öp gadarong doo gó tadawäts hyy kän. Miw ta baab tabagëët. Tii b' ääs noo gatsëë däk, tanoo garib däk t'öp gadarong do tabanesaa do nooh, badäk hahÿ häj n'aa babuuj tawad'ii mahänh miw hedoo do ta baab noo gó. Miw hedoo do ta baab jawén paa bä, takado nyyh dó da.

⁴ Tii bä ÿ hapäh rabag'ääs do tyng n'aa. Ta jó rabat'oonh tii, sa hä P'op Hagä Do an'oo däk do ta wób raky n'aa etyy hyb n'aa.* ÿ hapäh na-ääj hë baad hadoo do Jesus metëeh do ranerét do hyb n'aa, P'op Hagä Do kyyh ranerét do hyb n'aa ranu gehög bong do sa h'yyb tym. Ta ti dooh paa rahyb n'aa jewyyg bä tabanas'aa. Dooh paa rahyb n'aa jewyyg bä kabarii tabanas'aa heen n'aa. Dooh paa ragado bä tabanas'aa heen n'aa sa mabooh hä, sa moo hä. Ta ti ragenä boo kän, tii b' Kristo sii rabagää kän miw ta baab noo gó. ⁵ Jääm pooj jé ji ganyyh do tii. Dejëp do wób dooh ragenä boo bä miw hedoo do ta baab noo gó. ⁶ Ky n'aa kedëng, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew bong tii, jääm hë pooj jé ji ganyyh do noo gó gen'yyh doo. Ta ti hedoo doo, dooh da rahob bä banesaa hënh, pawóp nuu me däg radejëp do kamaneëenh doo.† P'op Hagä Do wë, Kristo wë na-ääj hë ramoo bok da, sa hä rahyb n'aa

jew'yyk da. Kristo sii rabag'ääs da miw ta baab noo gó.

⁷ Miw hedoo do ta baab tabëej hóm jawén paa bä, Nesaa Do Yb kado nyyh dó tabagëët doo gó naa. ⁸ Ahóm da tii bä badäk hahÿÿ bä haw'ääts hë, sahönh hë häj n'aa babuuj tawedii hyb n'aa. Séd hä da rakata padëek tan'oo bä, Gog, Magog ramaneëenh doo,‡ rakaneb'ooh hyb n'aa. Tak'ëp rakanekan da. K'ääts tég akajar nabyy me hanäng do hawób né da. ⁹ Jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ bä naa rabena da. P'op Hagä Do karapee panang, panang P'op Hagä Do kamahän do ranu haw'ööd däk da, sa wë rakamaj'ii hyb n'aa paawä. Tii bä hÿ pong jé naa tëeg hōō adëe hyng da sa jó. Sahönh hë ragawatsig hóm da, aooj jëng da. ¹⁰ Tii bä, Dijab, hëej babuuj wedii do paah, radawäts tu tame karaj'aa hadoo doo gó, saw'aak doſ hahōng doo gó, tabanas'aa, ta ky n'aa rod noo kanesa do radewäts bëenh do paa me. Ta tii bä rahob had'yyt hë. Dooh da tahëej bä rahoop doo.

Dejëp do paa P'op Hagä Do ky n'aa etyy do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Tii bä ÿ hapäh tabag'ääs do tyng n'aa haeh doo, hawak doo, ta jó hasooh do na-ääj hë. Ta jasooh do matym gó hanäng do paa badäk hahÿÿh, wë na-ääj hë bedo bong. ¹² Tii bä sahönh hë dejëp do paah, ky n'aa ets'ëeh do paah, ky n'aa nets'äs do paa na-ääj hë P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa pooj jé rababë kän ÿ hapäh. Tii bä ma kahé bäh hä kasëets däg kän ta hä ramoo bok do kerih doo. Ma kahé bäh, edëb had'yyt do gadoo do sa häd kerih do heen n'aa tagasëets hóm na-ääj hë. Tii b' dejëp do paa P'op Hagä Do ky n'aa ety däk. Ma kahé bäh hä takerii däk ramoo bok do paah. Ramoo bok do pénh

* **20:4** Tahajaa na-ääj hë ji erii bä: "Ta wób rabag'ääs hyb n'aa." † **20:6** Taw'ääts hë 2.11 hä ji ner'oot ta ti ky n'aa. ‡ **20:8** Ta ti Gog, Magog ramaneëenh doo, Nesaa Do Yb karapee P'op Hagä Do wë h'yy kawereem do sa h'yyb mahüüm n'aa tii, P'op Hagä Do karapee wë kaneb'ooh doo. § **20:10** Mäs kyy me ta ti saw'aak do ramaneëenh enxofre. Tak'ëp mahÿÿnh do ta tsyg ji poo gó tajëë bä. Tak'ëp tabahōng, tak'ëp ta buu banesaa.

raky n'aa kety däk. ¹³ Dejöp do paa akajar me pehäš do paah, dejöp doo, dejöp do rababong bä habong do na-ãäj hē P'op Hagä Do ky n'aa ety däk. Ramoo bok do pénh né hē sahōnh hē raky n'aa kety däk. ¹⁴ Tii bä dajëb gawatsig hōm. Ades häd näng doo, dejöp do rababong do gawatsig hōm na-ãäj hē. P'op Hagä Do dawäts hōm ti ta me, karaj'aa hadoo doo gó, tēeg hōō hahōng doo gó. Akajar hahōng doo, pawóp nuu me däg dajöp do tii. ¹⁵ Ta tii bä radewäts bëenh sahōnh hē sa häd kanerih do edëb had'yyt do gadoo do heen n'aa hä.

21

Jerusarēnh papuuj ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bä wē papuuj, hēj papuuj ÿ bahapëe kän. Badäk hahÿÿ pooj jé hanäng do paah, wē pooj jé hanäng do paa bedo bong. Dooh boo akajar. ² Tii bä panang Jerusarēnh papuuj,* tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëew däk do ÿ bahapäh hÿ pong jé naa hahyng doo, P'op Hagä Do bawät doo bä naa. Tak'ëp tabanäm, maruus katëe do pan'aa saroor tak'ëp hanäm do dadäk doo da, ta patug pan'aa tagadoo hyb n'aa hadoo. ³ Tii bä P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa bä naa rē tanyy ky hadoo: “Hÿÿ kä, ajyy, ÿÿj rababok doo bä P'op Hagä Do panang. Sa mahang P'op Hagä Do bawät da. Ta karapee da tii. Sa sii né da P'op Hagä Do bawät. Ti né hē ti rah'yy kaha'eeh doo. ⁴ P'op Hagä Do awug hōm da sa ty nabëeh. Dooh wäd dajëb. Dooh dajöp do hyb n'aa h'yy katón wät péh, dooh wäd do hyb n'aa dajëb. Dooh ji aód wäd bä. Dooh ji ahob wäd bä. Tii d' tawén hadoo da, badoo wät do hyb n'aa pooj jé hanäng doo”, näng P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa bä naa ganyy do kyyh. ⁵ Tii b' tabagä tyng n'aa jó hasooh do ky hadoo: “Sahōnh hē papuuj däk ÿ an'oo bä”, näng. Ti taky hadoo hä ÿÿ: “Merii sahōnh hē hahÿÿ òm ÿ maher'ood wät doo. Te hub né hē hahÿÿ ÿ her'oot doo, tahajaa

ji ky dahé bä”, näng. ⁶ Tii b' taky hadoo ënh: “Sahōnh hē kaja däk. ÿ né hē Aw-Pah, ÿ né hē Omekah. ÿ né hē jããm hē pooj jé hawät doo, ÿ né hē tagadëeg ub hawät doo. Hoo kaanh do hadoo do hä ÿ anoo da tabeëek hyb n'aa naëng ji edëb had'yyt hē hanoo doo. Bag hënh ÿ banoo da ta tii. Dooh ta sãm ÿ gahëen bä. ⁷ Jé nesaa do hä j'aa ketsë do paa hä ÿ anoo da sahōnh hē hahÿÿ papuuj ÿ pehuuj wät doo. ÿ da P'op Hagä Do rah'yy kaha'eeh doo. Karapé haa d' tii. ⁸ Tii d' nado hëp ÿ n'aa rahoop do je'ÿÿm do hyb n'aa ÿ rahyb n'aa eréd hōm do sa hä, Jesus hä h'yy kanae bong do sa hä, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do sa hä, sa da hadoo do dahej'ëep do sa hä, sa ÿÿm sa patug nadoo do sii he'ÿÿh do sa hä, mehëm do sa hä, kabarii hä h'yy ka'eeh do sa hä, daap men'yyh do sa hä na-ãäj hē. Karaj'aa hadoo doo gó, tēeg hōō hadoo doo gó, saw'aak do hahōng doo gó radewäts bëenh da tii. Pawóp nuu me däg dajöp do tii”, näng hä ÿÿ P'op Hagä Doo.

⁹ Tii bä setsi hedoo do ääs, setsi baad nadoo do badäk hahÿÿ bä habong do ahoop do man'aa do paa see ana kän wē ÿÿ, ti hä ÿ taky hadoo: “B'ëep. Maruus hadoo doo, B'éé T'aah ÿÿm pan'aa hadoo do ÿ metëeh da a hä”, näng ta kyyh. ¹⁰ Tii bä s'ëeh hadoo ÿ bahapäh P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. Säh ÿ hadoo doo gó ääs ÿ tamahūm kän waëe aeh do p'op nu däk doo hënh. Ta tii bä Jerusarēnh papuuj, tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëew däk do panang, hÿ pong jé, P'op Hagä Do bawät bä naa hahyng do tametëeh hä ÿÿ. ¹¹ Panang gabar'ëeng däk P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëeh do an'oo bä. Pã tak'ëp ky n'aa gebah do gabarëeh do hadoo tagabar'ëeng. Pã gabarëeh do jaspeh häd näng do ty gahiin do hadoo, hapees do hadoo. Tak'ëp ty ganäm pã tēg hawak do hadoo. ¹² Panang w'oo hä ta hadë tak'ëp p'op nu däk doo. 12 ta nooh. Sét ta noo ken'yyh do hä

* **21:2** P'op Hagä Do karapee sa panang tii.

ãas see bagëet. Sét ken'yyh ta noo hã takerii däk 12 hedoo do Isaraéw taah sa panaa du n'aa do sa häd. ¹³ Papÿÿj hana hënh tamawoob hë ta nooh. Papÿÿj hahyng hënh tamawoob hë. Ta karawaa me tamawoob hë, ta karawaa see me tamawoob hë ta nooh. ¹⁴ 12 pä ta hadë hejój n'aa. Sét ken'yyh do hã takerii däk 12 hedoo do B'éé T'aah mejũũ do sa häd. Sét ken'yyh pä hã takerih sét hë häd.

¹⁵ Æãs si ÿ her'oot do atón ji metyy do nahëe k'ãats tæg gabarëeh do s'ëeb ji tatu hadoo doo. Ta me tametyy panang ta madawëet doo, ta gagod, panang nooh, panang hadë. ¹⁶ Séd pénh panang ta madawëet doo, ta gagod. Tii b' ji metyy do nahëe me panang Æãs etyn hõm. 2,200 kirõõm ta madawëet doo. Ti pénh ta gagod, ti pénh tanu däk doo. ¹⁷ Tii bã Æãs ety hõm ta hadë n'aa. Ta hadë hebaan doo, 65 meet. Ji metyy do pénh né hë ti Æãs metyy doo. ¹⁸ Pã gabarëeh do jas-peh häd näng do s'ëeb panang hadë. Tak'ëp baad hadoo do k'ãats tæg gabarëeh do s'ëeb me panang kata-maa däk. Ty ganäm, paras-ko hadoo. ¹⁹ 12 hedoo do pä, ta hadë mejój n'aa hã sahõnh hë hedoo pé pä gabarëeh do ky n'aa gebah doo. Pã gabarëeh do jas-peh häd näng do pä ta hadë hejój n'aa see hã.† Pã gabarëeh do sapiro häd näng do ta see hã.‡ Pã gabarëeh do agata häd näng do ta see hã.§ Pã gabarëeh do emerad häd näng do ta see hã.** ²⁰ Pã gabarëeh do onis häd näng do pä ta hadë hejój n'aa see hã.†† Pã gabarëeh do rubi häd näng do ta see hã.‡‡ Pã gabarëeh do kirisorit häd näng do ta see hã.§§ Pã gabarëeh do

beriwò häd näng do ta see hã.*** Pã gabarëeh do topasijo häd näng do ta see hã.††† Pã gabarëeh do kirisop häd näng do ta see hã.‡‡‡ Pã gabarëeh do jasïn-to häd näng do ta see hã.§§§ Pã gabarëeh do ametis häd näng do tagadëeg ub pä ta hadë hejój n'aa hã.* ²¹ Gabarëeh do perora häd näng do s'ëeb 12 hedoo do panang hadë noo hã ji bejëng doo bã. Sét hë perora ken'yyh sét ta noo pan'aa.† K'ãats tæg tak'ëp baad hadoo do s'ëeb ta tyw n'aa panang hoo gad'oo bã tabës doo. Ty ganäm paras-ko hadoo.

²² Ta ti panang bã dooh ÿ hapëe bã tób P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do tób n'aa. Dooh hyb n'aa péh, P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo, B'éé T'aah na-ãäj hë panang bã né hë rababok do hyb n'aa. ²³ Ta ti panang bã, dooh hyb n'aa pé papÿÿj bag, kamarab bag, tabawag had'yyt hë do hyb n'aa P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëeh do an'oo bã. B'éé T'aah na-ãäj hë panang bag hadoo. ²⁴ Panang bag gó sahõnh hë hëej babuuj‡ rababok da. Sahõnh hë hëej sa wahë n'aa, Jesus hã h'yy kae däk doo, panang hënh ramena da rakaweh'ëeh doo, ta tii bã rabajëe p'ëe bã, P'op Hagä Doo, B'éé T'aah rakawehëe däk hyb n'aa kã. ²⁵ Dooh da ranoo gatsëe bã panang. Dooh hyb n'aa péh. Adëb bã had'yyt hë ta tii bã. Dooh wäd atsëm. ²⁶ Sahõnh hë hëej babuuj rabajëe p'ëe da panang hënh P'op Hagä Do raj'aa etsë hyb n'aa, ta hã raweh'ëeh hyb n'aa.§ ²⁷ Dooh nesaa pé t'ĩ hënh hajëe pëe péh. Dooh da rajëe pä bã ta tii bã kabarii hã h'yy ka'eeh do paah, P'op Hagä Do wad'ii

† **21:19** Häd pëeh ty gadoo ta ti jas-peh. ‡ **21:19** Häd ty gabajaruut ti sapiro. § **21:19** Hahiin, rii näng ti agata. ** **21:19** Hapëeh ty gadoo ta ti emerad. †† **21:20** Häd hasënh ty gadoo ta ti onis. ‡‡ **21:20** Häd hahiin ta ti rubi. §§ **21:20** Hapees ty gadoo ta ti kirisorit. *** **21:20** Hapees ty gadoo ta ti beriwò. ††† **21:20** Kata ty gadoo ta ti topasijo. ‡‡‡ **21:20** Jawaraah tyb ty gadoo ta ti kirisop. §§§ **21:20** Kata häd hiin do hadoo ta ti jasïn-to. * **21:20** Sãanh tyb hadoo ta ti ametis. † **21:21** Nu nad'ëed its perora häd näng do badäk hahÿ bã ji aw'yyt doo. Tak'ëp tanu eh hahÿ perora. ‡ **21:24** Jesus hã h'yy kae däk do ti ta tii. Jesus hã h'yy kana'eeh do paa p'ooj ub radewäts bëenh akajar hahõng doo me. § **21:26** Tahajaa na-ãäj hë ji erii bã hahÿ da: "Panang hënh ramajëeh da badäk hahÿ hëej babuuj sa ma ky n'aa gebah doo, rakaweh'ëeh hanoo doo, P'op Hagä Do hã takan'oo däk hyb n'aa kã, P'op Hagä Do kawehëe däk hyb n'aa kã."

do paah. Jääm hē hajëe p'ëe da ta tii bā B'éé T'aah wē hanäng do edëb had'yyt do gadoo do sa häd heen n'aa hā sa häd kerih doo.

22

Tamii edëb had'yyt hē hanoo do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bā kã, tamii awäd had'yyt hē do naëng hanoo do ääs metä wäd kãn hā ÿÿ. Paras-ko s'ëeb hadoo, tak'ëp ty ganäm pä tæg hawak do hadoo tamii. P'op Hagä Doo, B'éé T'aah daheeh sa bagä tyng n'aa bā naa taganyyh.

² Ta tyw n'aa panang hõõ bā tabës do hoo gad'oo bā tamii mahyng. Ta nabyy me, ta nabyy see me na-ääj hē tabahäng joom ji hed'ëep doo. Kamarab hē had'yyt hē ti rabeaak. ¹² nuu me sét ta baab ken'yyh rabeaak. Doo hēej haw'ääts hē babuj n'aa rahob wäd bā nahëeh, baad had'yyt hē rababok tan'oo bā ta ti joom g'aad.

³ Ta tii bā dooh ky n'aa kawasee do tanyy wäd bā. Tii d' tawén hadoo da, panang bā né hē P'op Hagä Doo, B'éé T'aah rabag'ääs do tyng n'aa batooj kãn do hyb n'aa. P'op Hagä Do karapee, panang buuj, rahyb n'aa jew'yyk da ta hā. ⁴ Rahapäh da P'op Hagä Do mamets. Sa maboore hā takerii däk da ta häd. ⁵ Doo h wäd da atsëm. Doo h hyb n'aa wät pé sa bag, dooh hyb n'aa wät pé papÿÿj bag. P'op Hagä Do ti sa bag. Ta karapee rabagää had'yyt da. ⁶ Tii bā ääs ky hadoo hā ÿÿ: “Te hub né hē sahõnh hē mahapäh doo, maaa napäh doo, tahajaa ji ky dahé bā. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, ta ky n'aa rod h'yyb mahũüm do tamejõ wät ta ääs, nayyw hē hawät do ta karom sa hā tametëeh hyb n'aa”, näng ääs kyyh hā ÿÿ.

⁷ Tii bā Jesus ky hadoo: “Bë hyb n'aa matakä da! Nayyw hē da ÿ manaa da sahõnh hē ta sãm. Ramoo bok do pénh da ÿ banoo sahõnh hē sa hā ta sãm. ¹³ ÿ né hē Aw-Pah, ÿ né hē Omekah. ÿ né hē jääm hē pooj jé hawät doo, ÿ né hē tagadëeg ub hawät doo. ÿ né hē sahõnh hē du doo doo, ÿ né hē sahõnh hē gawats'iik doo. ¹⁴ Ky n'aa kedëng da sa saroor rahetsyyd wät doo.* Sa hā takan'oo däk panang Jerusarënh papuuj gó rabajëe p'ëe hyb n'aa. Sa hā takan'oo däk joom ji hed'ëep do ag rabepóh hyb n'aa. ¹⁵ Ajyy ÿÿj awaar nesaa do hedo padëek doo, mehëm doo, sa ÿÿm sa patug nadoo do sii ha'ÿÿh doo, sa da hadoo do dahej'ëep

⁸ ÿ Jowãw, ÿ né hē ti sahõnh hē hahÿ maa napäh doo. ÿ né hē ti sahõnh hē

hahÿ hapäh doo. Sahõnh hē ta ti ÿ maa napäh jawén paa bā, ÿ bahapäh do jawén paa bā, ÿ badëe jat tũü ääs sahõnh hē ta ti hā ÿ metëeh do tsyym pa, ta hā ÿ j'aa etsë hyb n'aa paawä.

⁹ Tii b' taky hadoo: “Doo. Tii d' madoo manäh. P'op Hagä Do karom né ÿÿh, ta karom mabahadoo doo da né hē, a wakään hedoo do Jesus ky n'aa rod ta karom rabahadoo doo da, sahõnh hē hahÿ kerih do ky dah'eeh do ta karom rabahadoo doo da na-ääj hē. P'op Hagä Do ti maj'aa etsëel!”, näng ta kyyh.

¹⁰ Tii bā taky hadoo ënh hā ÿÿ: “Majejën manä ta jawén hawät do ky n'aa hahÿÿ hā ma kahé bäh hā kerii däk doo, edaa däk do hyb n'aa kerii däk do kajaa. ¹¹ Edaa däk do hyb n'aa ta ti kajaa doo, na mabok nesaa doo gó nesaa do moo heb'ook doo, rakanarën bā rah'yy kawana-reem bā. Na ji h'yyb hasuts däk do hadoo hanoo doo gó rababok nā hÿ jawén sa h'yyb hasus do hadoo do hā rakanarën bā rah'yy kawanareem bā. Tii d' nado baad hadoo do moo bok doo. Taw'ääts hē baad hadoo do ramoo boo had'yyt hē. Ti hadoo ënh tsyt hē P'op Hagä Do wē habok doo. Taw'ääts hē tii da né hē rababoo had'yyt hē”, näng ääs kyyh.

¹² Ti Jesus ky hadoo: “Bë hyb n'aa matakä da! Nayyw hē da ÿ kajaa. ÿ kajaa bā kã ÿ manaa da sahõnh hē ta sãm. Ramoo bok do pénh da ÿ banoo sahõnh hē sa hā ta sãm. ¹³ ÿ né hē Aw-Pah, ÿ né hē Omekah. ÿ né hē jääm hē pooj jé hawät doo, ÿ né hē tagadëeg ub hawät doo. ÿ né hē sahõnh hē du doo doo, ÿ né hē sahõnh hē gawats'iik doo. ¹⁴ Ky n'aa kedëng da sa saroor rahetsyyd wät doo.* Sa hā takan'oo däk panang Jerusarënh papuuj gó rabajëe p'ëe hyb n'aa. Sa hā takan'oo däk joom ji hed'ëep do ag rabepóh hyb n'aa. ¹⁵ Ajyy ÿÿj awaar nesaa do hedo padëek doo, mehëm doo, sa ÿÿm sa patug nadoo do sii ha'ÿÿh doo, sa da hadoo do dahej'ëep

* **22:14** Ji saroor ji hetsyyd wät do ky n'aa gó tabeh'ũüm ji h'yyb tym ky n'aa. Baad hado däk ji h'yyb, Jesus ji hyb n'aa dajëp do hyb n'aa.

doo, kabarii hã h'yy ka'eeh doo, te hub nadoo do gen'aak do na-ããj hẽ, dooh rahaja bã rajëë pä bã ta tii bã.†

16 “ÿ Jesus, ÿ mejõ däk ããs karom ÿ seeh, hã ÿ h'yy ka'eeh do hã sahõnh hẽ hahÿ tamaher'oot hyb n'aa. ÿ né hẽ ta ti Dawi panaa Dawi hã P'op Hagä Do ky däng do paah. Watom tak'ëp gabarëeh do hadoo ÿÿh”,‡ näng Jesus kyyh.

17 P'op Hagä Do Sahee, B'éé T'aah ÿÿm pan'aa§ na-ããj hẽ ky hadoo Jesus hã: “B'ëëp ahyyh!”, nãk sa kyyh. Taw'ããts hẽ hahÿ maa new'ëë do ti na-ããj hẽ raky hadoo: “B'ëëp ahyyh!” Jé hoo kaanh do hadoo doo, jé karën doo, taw'ããts hẽ tabana Jesus wë, tagadoo hyb n'aa naëng ji edëb had'yyt hẽ hanoo doo, bag hënh kan'oo däk doo.

18 Tak'ëp péj ÿ maher'oot ta jawén hawät do ky n'aa hahÿ ma kahé bãh hã kerih do maa napäh do hã. Hahÿÿ da bë ÿ maher'oot: Hahÿ kerii däk do

bahãnh herih pé ta hã, ta ti hedoo do hã P'op Hagä Do anoo da baad nadoo do ta ky n'aa hahÿ ma kahé bãh hã kerii däk doo, ta bahãnh ji erii bã.

19 Ta jawén hawät do ky n'aa, hahÿ ma kahé bãh hã kerih do ta ky n'aa wób hado hõm péh, ta ti hadoo do hã dooh P'op Hagä Do an'oo wäd bã panang tsyt hẽ kasëew däk doo hënh tajëë suun bã, ta ky n'aa hahÿÿ hã kerih doo. Dooh tan'oo wäd bã joom ji hedëp do ag tepoo bã, ta ky n'aa hahÿ ma kahé bãh hã kerih doo.

20 Hahÿÿ da Jesus, hahÿÿ hã bë tamaher'oot do kyyh: “Nayyw hẽ da ÿ bahyng ÿ matëeh doo. Né hup ÿ né hẽ”, näng.

“ÿÿ. Tii d' né hẽ. Taw'ããts hẽ. B'ëëp ahyy Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, näng ÿ ta hã.

21 ÿ karën Jesus Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym P'op Hagä Do karapee sa wë. Tii d' né hẽ taw'ããts hẽ. Jããm hẽ kã.

† 22:15 Tabanesaa hënh, akajar hahõng doo bã radewäts bëenh tii. ‡ 22:16 Watom tapaj'ëë bã bawag däk do heen n'aa hadoo Jesus, papuuj P'op Hagä Do moo wät do kajaa do tametëeh do hyb n'aa. § 22:17 Ta hã h'yy ka'eeh do tii.